VITAE
SANCTORVM SICVLORVM
OPVS POSTHVMVM
R. P. OCTAVII
CAIETANI
SOCIETATIS IESV.
TOMVS PRIMVS.

VITAE
SANCTORVM SICVLORVM
EX ANTIQVIS GRAECIS LATINISQVE Monumentis, & vt plurimum ex M. S. S. Codicibus nondum editis collectæ, aut ſcriptæ, digeſtę iuxta ſeriem annorum Chriſtianæ Epochæ, & Animaduerſionibus illuſtratæ

A R. P. OCTAVIO CAIETANO
SYRACVSANO SOCIETATIS IESV.

Opus Poſthumum, & diu expetitum,

CVI PERFICIENDO OPERAM CONTVLIT R. P. PETRVS SALERNVS Eiuſdem Societatis in Sacro Tribunali SS. Inquiſitionis Qualificator, & Conſultor.

NVNC PRIMVM PRODIT.
Cum triplici Indice.

ACCESSIT AVCTORIS OPVSCVLVM, vbi Origines Illuſtrium Aedium SS. Deiparæ Mariæ in Sicilia, ad promouendum illius cultum, & pietatem, explicantur.

PANORMI, Apud Cirillos. M.DC.LVII.
Imp. Abbas Geloſus V.G.C.S.V. Imp. R. Gregorius. P.

POTENTISSIMO
HISPANIARVM SICILIÆ
ATQ; IN VTROQ; ORBE CELEBERRIMARVM
PROVINCIARVM REGI
PHILIPPO IV.

REGIAE *Siculæ Coronæ, Augusto Maiestatis tuæ Capiti ad nostræ felicitatis firmamentum impositæ, potiora sunt decora, & clariora insignia, quæ hoc conclusa volumine in theatrum Orbis Terrarum spectanda proferuntur. si enim urbium, regnorumque ornamenta censentur strenui, & præclari viri, bellatoresq; fortissimi, eos profecto supereminent cœlo iam donati Heroes, qui cælestium donorum copia, virtutis exẽplis, rebusq; supra humanas vires mirabiliter gestis, præsidio sunt reipublicæ, suisque ciuibus, vt ad æternæ felicitatis portum appellant, adiumentum afferunt singulare. Plerosq; ex hoc ornatus genere adamantes pretio, ac nitore singulares, rapax fugientium annorum lapsus per obliuionem inde auulserat; alijs fulgoris radios eadem antiquæ ætatis nox male hebetauerat, quos nunc in hominum conspectum, splendoremq; pristinum reuocatos, eidem Coronæ insertum ac restitutum eo, dum Maiestati tuæ sacram hanc Historiã de Sanctis Siculis, Siculæ Societatis Iesu nomine, dico consecroque. Regiũ profecto semper est habitum, non eorum modo emolumentis prospicere, quos in terris degentes sibi subiectos moderantur Reges, sed in eorum etiam gloriã, & cultum amplificandum incumbere, qui inter cælites adscripti ad æternitatem in cælo perennant; & illorũ præsertim honores, quos arctior necessitudo, & patriæ amor magis præsentes ciuibus suis reddit, ardentiore studio promouere. Præluxit exemplo Constantinus Magnus Imperator, qui post partam Ecclesiæ pacem, vt trophæum contra impietatem statueret, fortissimorum Martyrum certamina describi, aut descripta conquiri iussit. Præluxit etiam Græcus Imperator, qui Simeoni clarissimo in aula sua viro pij consilij auctor fuit, vt Vitas & Martyria hominum fide, pietate, fortitudine, & amplissimorum facinorum gloria illustrium, ad posteritatis memoriam, conscribendo proderet. Hæc æmulatus exempla Rex Hispaniarum Philippus II. Auus tuus, cuius pietas & pru-*

dentia, numquam est per obliuionem obliteranda, demandauit per Siculum Proregem Societatis nostræ hominibus, vt has cælestes gemmas expoliendi opificium in se susciperent, & huiusmodi historiæ de Sanctis Siculis tam honorificum, tam Diuis ipsis acceptum, tam hominum generi salutare opus aggrederentur. & quamuis, qua Vitis eorum eruendis ex omnis vetustatis ruderibus, qua stylo concinnandis & illustrandis, plures interfluxerint anni, & multo maiora temporis spatia impedimentorum editionem retardantium vis deuorauerit; memor tamen illa officij vrgere nũquam destitit, quin quibus posset obsequijs Aui tui nutibus obtẽperaret, obsecũdaret studijs, & tantis ornamentis Augustum Maiestatis tuæ Diadema condecoraret. Quod ergo opus Siculam tuam Coronam cælestibus veluti gemmis exornat, quod non tam deuoto obsequio donatum, quàm redditum est ei Domino, cui iure hęreditario addici debuit, Maiestas tua suo patrocinio fouere ac tueri ne dedignetur, vt cum fænore pietatis teratur hominum manibus ad posterorum memoriam sempiternam. Precor interim beneficum cœli Regnatorem ac Cœlestes illos, qui suæ felicitatis initia Siculæ terræ, & ampliorem suam venerationem Siciliæ Regi debent, vt Regnum ipsum, & Regem, ad temporũ tranquillitatem, ad felicitatem populorum, ad Religionis Christianæ propagationem diu incolumem sospitent, & fortunent. Hæc Superum auspicia, hæc Christiani Orbis conspiratio, hæc nostrum omnium sunt vota; qui si quam laboris huius mercedem penes Deum meruimus, eam omnem Maiestatis tuæ incolumitati oppigneratum pretium volumus, exoptamus.

Maiestati Tuæ

Deuotissimus,

Petrus Salernus è Societate Iesu.

PIO LECTORI S.

PETRVS SALERNVS

E SOCIETATE IESV.

EXPONAM paucis hoc procemio, Pie Lector, originem huius Operis posthumi de Sanctis Siculis, ac rerum seriem, qua post tot annorum diutinum quasi conceptum in lucem aliquando prodierit; tum totam eius conscribendi methodum, ac rationem subnectam: id enim erit, vt opinor, & eius commendationi non inutile, & ob pleniorem cognitionem tibi non iniucundum.

D. Didacus Enriquez de Guzman Comes Albadelista cum Pro Rege Siciliam administraret, auctore ac monitore Nicolao Faranda è Societate Iesu, componendis Sanctorum Siculorum Vitis, Sicula Tabularia primus perquiri iussit. tum D. Henricus de Guzman Comes Oliuarensis languescenti industriæ calcar admouit. Sed cum res innumeris difficultatibus impedita, parum procederet, Philippus huius nominis Secundus Hispaniarum ac Siciliæ Rex, cuius pietatem prudentiam, & rerum gestarum amplitudinem celebrare Posteritas numquam desinet; litteris ad eumdem Comitem Oliuarensem scriptis v. idus Iulij anno redempti orbis MDXCV. opus fere depositum excitauit. Comes ergo re cum Societatis Iesu Moderatoribus collata, vt aptissimum ad hanc historiam scriptor ex illa deligeretur, statuit tandem vt Octauio Caietano Syracusano, homini planè pio prudenti, acris iudicij, & singularis diligentię, conscribendi eas Vitas cura demandaretur. Is verò maximum sperans, vt res erat, ex eo labore mortalibus emolumentum ad pietatem, eximiumque Siciliæ & cælo decus, operi moliendo, plura etiam complexus, quam necessaria forent, diuturno ac pertinaci studio animum appulit: & quamuis interim plures annos Panormi ac Messanæ nostris Collegijs ac Domui Professæ præfuerit, institutis tamen peregrinationibus ad peruestigandas bibliothecas, & fere cuiusq; Ecclesiæ Siculæ Tabularia, litteris etiam, atque amicorum opera vsus, adeo multa comparauit Siculę pietatis monumenta, vt iam omnia de hac re, quæ reperiri queant, collegisse videatur; idque facile commostrabit Index Opusculorum, quæ eduntur, proxima pagina describendus. operi dein perficiendo institit ad annum vsque huius sæculi vigesimum; sed cum illud ad vmbilicum fere deduxisse se crederet, ad superos suæ pietatis ac diligentiæ præmia recepturus, euocatus est, die octauo Martij, ætatis suæ anno quinquagesimo quarto, Religiosæ vitę trigesimo octauo. De Auctore.

Traditum veluti per manus tunc fuit opus istud nostræ Societatis sacerdotibus, & religiosis viris Augustino Caietano Octauij consanguineo, & deinceps Alphonso Caietano auctoris fratri; sed cum vellent ipsi multa perficere, & immutare, præsertim verò ad vnicum, vt aiebant, stylum omnia conformare, presserunt illud vsq; ad annum 1640. tum mihi demandatum, vt perspicerem quid fieri oporteret, ne diutius intra scrinia nostra delitesceret liber tam pius, tamque auide, ac diu expetitus. Ego vero intra vnius anni spatium, quas temporis subcisiuas horas à meorum studiorum curis, docendique munere surripere potui, huic negotio impendens, in eam quam vides formam opus redegi; neque operæ pretium est, quid præstiterim, singillatim enarrare; integram esse velim Auctori sui Operis laudem. Id profecto mirum est, quot moras editioni iniecerint, quæ hinc & inde insperato impedimenta consurgebant. Mihi planè rem omnem perspicienti in procliui est iudicare, dæmonem Sanctorum glorię & omnis exempli virtutum inimicum vaferrime curasse, vt obices alij aliam ob causam ab hominibus appositi, opus, quod ipsi incommodaret, decem ipsos annos postquam in longissimum examen venisset, & facultatem prodeundi impetrasset, retardarent. Typographus certe identidem ab incœpto desistens ob maiora lucra, quæ interim offerebantur, septē annos penes se opus detinuit.

Aucto-

Auctoris consilium in hac historia fuit Siculorum tum Sanctorum, tum fama sanctitatis illustrium quæ reperisset antiqua Acta iuxta temporum seriem colligere, & suis Animaduersionibus illustrare; nam vel obscura sæpe esse, vel non raro corrupta, nemo, qui ea euoluet, inficiabitur; quorum vero Acta vel intercidisse, vel nimium corrupta esse constitisset, Vitas, vt in tanta rerum obscuritate poterat, conscribere, vel nuda saltem nomina recensere. reperit verò inter antiqua M.SS. aut iam edita scriptorum monumenta, mille & amplius Sanctorum Vitas, aut Martyria, præter aliorum innumerabilium, quorum nomina latent, pro Christi fide certamina morte coronata. eaque Acta vt plurimum ab hoc auctore primum prodita sunt; nam ab illo ea accepere nonnulli, qui aliqua eiusmodi Sanctorum Siculorum Acta ediderunt. Sed Siculorum nomine duas hominum classes ille comprehendit, eos primum, qui in Sicilia orti, siue hic, siue alibi defuncti vita fuerint; tum illos, qui quamuis extra Siciliam in lucem hominum venerint, hinc tamen in cælum euolarunt; vt enim Natalis Sanctorum dies ille est, qui cælo eos dedit, ità eorumdem Patria censenda est, quæ cęlo eos peperit. Siciliam ergo eorum Sanctorum patriam esse ait, qui ibi animũ aut accepere, aut rerum omnium conditori reddidere.

Partes Operis.

Ex duabus verò huius historiæ partibus, altera illos complectitur, quos sacris ac publicis honoribus iamdiu coluit, & colit Ecclesia, præclara Sanctorum aut Beatorum nomenclatura, centum saltem ab hinc annis, publice condecorans; in altera recensendi sunt, qui opinione sanctitatis illustres fuere, sed adhuc Ecclesiæ suffragio publicum deferente cultum carent. Et prima quidem Pars in duos distincta tomos nunc prodit: pro altera catalogos eiusmodi hominum diligenter Auctor cõtexuit in huius Operis Idea iam typis impressa anno 1617. & multa solum collegit, quæ materiam conscribendæ plurimorum vitę suppeditarent. Primæ autem Parti interserit pauca de Dominicæ Crucis Clauo, de Simulacro Virginis Deiparæ Drepanitano, de Inuentione sacræ Tabulæ septem Angelorum, nam ad Siculorum pietatem augendam peculiari iure spectant nõ secus ac Sanctorum exempla. Adiectæ etiam sunt ex eadem causa ad calcem Secundi Tomi, Origines Illustrium ædium SS. Deiparæ in Sicilia miraculorum occasione vt plurimum constructarum. Video plures esse prætermissas, etiam ex celebrioribus; sed cum repererim longioris historiæ, quam de Deiparæ cultu in Sicilia meditabatur, apparatum, intellexi de his tantum scripsisse, quia vberiorem aliarum notitiam adhuc se posse comparare existimauit. me verò alijs distentum curis templorum & rerum admirandarum multitudo, & certitudinis assequendæ difficultas, ne de reliquis vellem differere, absterruerunt.

cur antiqua Acta edantur.

Fuerunt profectò, eruntq; forte, quibus hæc Siculæ historię edendæ ratio minus placeret; volebant vt non ipsa antiqua Sanctorum Acta proferrentur, sed vt nouo, & ornato dicendi genere Vitæ omnes ab Auctore conscriberentur, ex illis tamen Actis desumptæ; displicebat enim ijs antiqua styli simplicitas, & si quæ alia sunt in illis Actis orationis vitia. & sane diu de hac redisceptatum tum ante, tum post Auctoris mortem. Sed pluribus, ijsque grauissimis viris historiæ veritati ac fidei consulentibus arrisit magis veterum Actorum editio. constituendum primo fuit fundamentum, cui historiæ, maxima ex parte nouæ, moles inniteretur; si autem ab antiquis Actis discesseris, verendum est, ne facile labantur omnia, neque fidem apud alios vmquam exores. potuisset sane Scriptoris narratio ad Actorum fidem Lectorem reijcere; sed cum ea omnia ille tantum penes se haberet, res tandem in ipsius fidem atque auctoritatem rediret, apud plurimos saltem, qui bibliothecas, & M.SS. codices, vnde hæc hauriuntur, lustrare non possunt. Sed age iam credatur Historico Scriptori, non ideo tamen fecerit satis; quot enim erunt, qui plura in antiquis illis Actis se posse dispicere; qui lucem aliquam obscuris rebus ex hac vel illa narrationis parte affulgere posse; qui scriptorem aliqua vel ad commendationem cuiuspiam vrbis nimium auxisse vel per socordiam aut inuidiam cum alterius vrbis contemptu eleuasse existimabunt? Difficile profectò est quempiam ab omnium partium studijs alienum esse; sed longe difficilius quempiam à plurimis, nedum ab omnibus, credi, diciq; ab ijsdem alienum. Adde in Sanctorum Actis plurima sæpe esse, quę non humanas modo vires longe superant, sed quæ, etiam in ea, quæ supra natu-

ram

ram eſt, Prouidentiæ ratione, videri poſſent. extraordinaria: quid vero Scriptor hic agat? omittat? ſed piaculum eſt noſtro metiri judicio quid Deus in Sanctis ſuis operari voluerit: nec deerunt qui Sanctorum ſuorum Vitas immerito mutilatas quiritentur: narret? at pleriq; nimium credulum Scriptorem cenſebunt qui leuia hiſtorici figmenta non diiudicarit, atque diſpunxerit. optimum ergo factu eſt, vt Antiqua Acta in medium afferantur, ſed notationibus illuſtrata; ita etiam factum eſt à doctiſſimis viris, qui exemplo præiuere, a Lippomano, Surio, Roſuiedo, Brouerio, & nuper a Bollando. auctori etiam noſtro olim conſulenti de huius editionis ratione ampliſſimos Cardinales Baronium ac Bellarminum idem conſilium datum fuiſſe comperimus. quamuis ergo videam locum hunc alij ſcriptori relinqui, vt paucis atque eleganti ſcriptione, Italica præſertim lingua ad vulgi tamen captũ, Vitas Sanctorum noſtratium proſequatur, non idcirco minus neceſſariam hanc antiquorum Actorum editionem arbitratus ſum. imò placuit aliquando plura Acta de eodem afferre, quamuis in rerum narratione conſentiant; inde enim maiorem ſibi mutuo conciliant auctoritatem & fidem; nec alia forte vtilitas deerit : SS. Alphij & Sociorum Acta, quia longiſſima erant, diuidimus; nam aliorum Vitas, aut Martyria excerpſimus quæ ſeorſim damus.

At quanta, inquies, ſtyli varietas, quanta deformitas, & barbaries inerit huic Operi, ſi antiqua Acta Græca & Latina tot diuerſis ſæculis conſcripta colligantur? Sed facile hinc me expediam. vbi Auctor loquitur, vt in Animaduerſionibus, & in ijs, quæ nunc primum conſcribuntur Vitæ, idem fere vbiq; ſtylus, qui rerum Eccleſiaſticarum ſcriptorem non dedeceat: vbi aliorum narrationes refert, quis varietatem incuſet? Græca a doctiſſimis viris noſtræ Societatis in latinum verſa dantur; pauca quidem à Iacobo Sirmondo Gallo, & à Franciſco Raiato, plurima ab Auguſtino Florito Siculis Sacerdotibus in Græcæ latinæq; linguæ peritia bene eruditeque verſatis. In latinis Actis, vbi abiectiſſima reperit verba, hoc prudenti conſilio vſus eſt Auctor, vt hiſtoriæ ſeriem ac ſtylum, nedũ res ipſas non immutaret, ſed dictionem ſolum expoliret, vt iam ſtomachum mouere nequeat; quod ab alijs etiam factum ſcimus nullo hiſtoriæ detrimento.

Actis autem Sanctorum, & eorum Animaduerſionibus Auctor opuſculum, cui Iſagoges nomen dederat, ad pleniorem hiſtoriæ Sanctorum cognitionem præmittendum eſſe decreuerat; eius verò capita in ordinem digeſta propoſuit in ſui Operis idea, quam ad comparanda facilius ab alijs hiſtoriæ adiumenta, edidit Panormi anno 1617. ſed id omittendum exiſtimaui; nam ſi quæ faciunt ad inferendam Actis lucem, ea omnia ad Animaduerſiones tranſtuli. è reliquis parergis ea quæ primis capitibus ad idololatriam Siciliæ ante aduentum Saluatoris ſpectant, facile obuia ſunt in Poetis, & Hiſtoricis: Chriſtianæ fidei initia, & propagatio, Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Siciliam appulſus, aliaq; eiuſmodi in Vitis Sanctorum ſatis elucent: De cuiuſq; vrbis Epiſcopis, de Regũ illuſtriumq; hominum donationibus, quibus Eccleſias locupletarunt, cæperat Auctor differere, & plura eruit ex earum Tabularijs: ſed eruditiſſimus Abbas Netinus D. Roccus Pirrus in ſuis Notitijs Sicularum Eccleſiarum profecit quidem primum ex ijs quæ conquiſiuerat noſter Auctor, & cum illo communicata ſunt; tam multa verò deinde ſuo labore inueſtigauit, vt in eo genere quidpiã non dictum vix poſſit afferri. Sunt præterea in hac re controuerſiæ, quæ dignitatem vrbium commendant, & vnam alteri anteponunt; has vero diſquitiones, vti illas etiam, quæ ſunt de nonnullorum Sanctorum Patria, vt pote odioſas, volui omnino deuitare; Societatis Ieſu ſcriptorem, in eo præſertim Opere, vbi pietatem fouet, nimium dedecent eæ quæſtiones, animum aliò auocantes: quare illi Patriæ quemlibet tribuimus, quam antiqua Acta memorant; ſi illa non meminere, Epiſcopos & Abbates ei loco damus, cui præfuerunt; reliquos vel loco mortis, vel alteri, cui faueant coniecturæ. ſed nolim hinc præiudicium fieri ad vllius iura lædenda, aut firmanda; neque enim in hac re Iudicem ago. exemplo ſit S. Agatha, aut S. Albertus, nam de prima cum Panormitanis decertant Catanenſes, de ſecundo Drepanum & Eryx contendunt; eduntur ergo eorum Vitæ & antiqua Acta, vt ab alijs olim ſcripta ſunt, & in Animaduerſionibus nihil de Patria decernitur; imo vt in iſtis partium ſtudijs nimium exardeſcea-

ſcentibus magiſq; recedatur, non adducuntur de iſtis aliorum ſcriptorum opiniones & argumenta. pietati profectò promouendæ operam nauamus, non ventilandis controuerſijs a Scriptore, qui prodeſſe velit animorum omnium bono, alienis. quod autem de Patria dixi, idem de tempore, aut ſæculo, annoue mortis exiſtimari velim; nam hic coniecturis ſæpius ducimur; eæque aliquando tenues adducuntur, quia meliores afferri poſſe non vidi.

De pleriſq; dubitauit Auctor in idea Operis olim, vt dixi, edita, an Sanctis Siculis adiungendi eſſent, vel quia non liquebat de cultu eorum publico, & augusto Sancti titulo, vel quia an ad Siciliam pertinerent, incertum valde eſſet. meminit verò aliquorum in hoc Opere, atq; in Animaduerſionibus repoſuit, quas habuit, veriſimiles coniecturas; vbi hæ defecere, omiſit. Sed de Sancta Syluia S. Gregorij Magni Matre his verbis dubitationē ſuā Auctor olī propoſuit in Idea. *Memorat Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus* D. *Vincentius Bonincontro Epiſcopus Agrigentinus, cum Romæ eſſet, Sanctiſſimi D.N.* Pauli *P P. V. Theologus, auditum ſibi a Magiſtro Thoma Pallauicino, Socio Magiſtri Sacri Palatij, famam illic in pleroſq; manaſſe, Syluiam Gregorij Magni matrem, Siculam fuiſſe. falſo, an vero id traditum, nondum pro comperto habeo. ſed quæ rem ſuadeant, multa ſunt argumenta. Primo tenuis iſthæc fama ad nos delapſa, auctore viro graui & docto ſocio Magiſtri ſacri Palatij. Secundo Gregorij PP. Magni pietas in Sanctos Siculos, hauſta a matre certe quidem Sicula; ille enim Agatham & Luciam VV. & MM. Siculas in miſſæ canonem retulit, vt tradit S. Althelmus Epiſcopus Schireburgenſis: Baſilicam S. Agathæ in Suburra purgatam ſacrauit: ſacrarium S. Luciæ in* Baſilica *S. Petri Apoſtoli conſtruxit. Tertio eiuſdem* S. *Gregorij in* Siciliam *affectus, quem ex eius epiſtolis facile cognoſcas. Quarto Monaſteria ſex Gregorius, ante initum Pontificatum, in Sicilia ædificauit, agriſq; & latifundijs donauit, quæ ille in inſula habebat. numne ea bona dotalia Siculæ matris extitere? Quinto eodem æuo aliæ fœminæ* Siculæ *Viris Romanis nuptæ, vt Fauſtina Tertullo, Patri martyris Placidi; Elpis Seuerino Boetio. V. C. coniecturas has eſſe affirmas; ſcio. ſed interdum coniecturis expreſſa veritas.* Nihil verò Auctori deinde occurrit ad diſſoluendam dubitationem; ſed nuper anno 1650. Illuſtriſſimus Dominus D. Martinus de Leon & Cardenas Archiepiſcopus Panormitanus vir pietate, largis in pauperes eleemoſynis, & diuini cultus augendi ſtudio numquam non celebrandus, eam in Sanctorum Panormitanorum album contulit, voluitq; vt ei in Panormitana Eccleſia Officij ſacri tributum, vti fit cum reliquis Sanctis ciuibus, publice perſolueretur. res ex antiquis manuſcriptis eruta, ſacræ S. Syluiæ iconi adiectæ olim inſcriptiones, tum apud antiquiſſimum Monaſterium S. Martini de Scalis Ordinis S. Benedicti, tum in ſacra æde Prioratus S. Annę nunc deſtructa, ſed inde iam diu exſcriptę, & eruditorum hominum conſilium in eam deliberationem tantum virum impulere. nec parum vrgebat illud indicium ex Monaſterijs a D. Gregorio conſtructis; cum enim omnia, vel ſaltem fere omnia intra Panormitanos fines fuerint conſtituta, quod nuper luculenter oſtendit idem rerum ſacrarum Sicularum Scriptor ſupra memoratus Abbas Netinus D. Roccus Pirrus, ſane bona, quibus aucta ſunt, ibidem fuiſſe creduntur; ex bonis autem alicubi ſitis, ſi nihil aliunde ſciatur, præſumitur quænam ſit domini patria. Sed quia hæc de S. Siluia dicta ſunt, poſtquam primi Tomi Vitæ fuerunt typis impreſſæ; eaq; nunc diligentius inueſtigantur & examinantur apud Venerabiles Monachos illius Monaſterij S. Martini, nihil de illa ſcribendum exiſtimaui, ſed ſolum eius Diuæ nomen in Sanctorum Siculorum indicem conieci, præſertim cum nihil de illa repererim in M. SS. Bibliothecis nec afferre poſſim de eius Vita aliquid, quod non ſit ab alijs editum.

Adnectam poſtremo, Lector, quæ verba Auctoris tecum alloquentis in eius ſchedula reperi, vt hinc perſpicias quid illi debeas, quid ve merito excuſes. Diu, ait, *multumque colligendis hiſtoriæ ruderibus deſudaui, perquiſitis ferme omnibus Siciliæ Bibliothecis, Italiæ nonnullis, datis etiam ad amicos litteris in exteras, longeque diſſitas Prouincias: ſæpius tamen magni labores in irritum cecidere, nullumque induſtriæ noſtræ pretium fuit. Enimvero multorum Sanctorum hiſtorias ingenti cum dolore nacti nuſquam hactenus ſumus: nuda ſæpe nomina e ſinu, an è ſitu temporum, veluti gemmas collegi, mœſtus dolenſque quorumdam truncas interdum Vitas, lacunoſque fœdatas, tanquam diſiecta per campos oſſa, componebam, miſeratus tantas*

opes

opes naufragio vetustatis in tam miserum littus eiectas. iam causa extincta historia in aperto sunt; crebra Siciliæ excidia, quibus ob loci fœcunditatem opesque obnoxia fuit; primo Gothorum armis, VVandalorum deinde incursibus, latrociniisque, sed præcipue afflicta longo dominatu Sarracenorum, quibus exurere, & vastare vrbes, super insitam barbaris feritatem, libido fuit. bibliotheca etiam eodem, quo decora ciuitatum omnia, scelerato igne absumpta. hæc ille. Sed ego de his te præmonitum volui, Pie Lector vt omni Auctoris & mea ratione scribendi & edendi comperta, æqui consulas quæ legeris, & fructum quem cupimus, sine vlla offensione percipias. Vale.

THOMAS REINA

PROVINCIALIS IN SICILIA

CVM Librum, cui Titulus est, VITAE SANCTORVM SICVLORVM a R.P. Octauio Caietano Syracusano nostræ Societatis Sacerdote compositum viri graues atque sapientes eiusdem Societatis quibus commissum fuit recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, facultate nobis a R.P. Carolo Sangro Vicario Generali communicata concedimus vt typis mandetur, si ita ijs ad quos pertinet videbitur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, e sigillo nostro munitos dedimus. Panormi 10. Iunij 1641.

Thomas Reina.

SANCTORVM SICVLORVM INDEX ALPHABETICVS

COMPLECTENS NOMEN, PATRIAM, TEMPVS, DIEM Ipsorum memoriæ sacrum, Tomum, ac Paginam, vbi de illis agitur. Quidquid hic certum, dubiumue sit in Animaduersionibus explicatur.

NOMEN.	PATRIA.	ANNVS Chr.	Dies festus,	Tomus	vbi vita.	Folium vbi Animad.
Adrianus M.	.....	383	21 Oct.	1	169	143
Ælia M.	Tauromenium	90	7 Iunij,	1	23	19
Agapius M	Antiochia	284	24 Ianuar.	1	90	66
Agatha V. & M.	Panormus vel Catana.	253	5 Febr.	1	47	37
Eiusdem Translatio	.....	1126	17 Aug.	1	55	46
Agatho M.	.....	....	5 Iulij	1	123	104
Agatho Papa	Panormus	682	10 Iunij	2	1	1
Agrippinæ V. & M. Translatio	Roma.	261	17 Maij	1	79	61
Albertus Confess.	Drepanum vel Eryx	1300	7 Augusti.	2	219	72
Alphius M.	Præfecta in Vasconia	253	10 Maij	1	65	51
Eiusdem Translatio	....	1517	2 Sept.	1	72	
Ampelus M.	Messana	304	20 Nouemb.	1	122	
Andreas M.	Syracusæ	...	23 Sept.	2	59	20
Angelus M.	Hierosolyma	1220	5 Maij	2	184	64
Angelorum Septem Inuenta Imago.	Panormi	1516	29 Septembr.	2	266	92
Antia M.	Roma	140	18 April.	1	38	27
Antonius M.	Syracusæ	....	23 Septemb.	2	59	20
Artheon M.	.....	...	15 Iunij	1	123	104
Athanasius Episc.	Catana	885	29 Iulij	2	52	18
Attalus Abbas	Tauromenium	...	3 April.	2	32	
Attalus M.	Catana	...	31 Decemb.	1	123	104
Augustinus Nouellus	Thermæ Himerenses.	1309	19 Maij	2	226	79
Aurea V. & M.	....	383	21 Octob.	1	169	143
Babilla V. & M.	....	383	21 Octob.	1	169	143
Babylas M.	Antiochia	284	24 Ianuar.	1	90	66
Bartholomæus Abbas	Semeri	1140	19 Aug.	2	136	49
Bassianus M.	Syracusæ	270	16 Octob.	1	89	
Bassianus Episc.	Syracusæ	418	19 Ianuar.	1	164	141
Benignus M.	Syracusæ	204	23 Maij	1	42	
Bernardus Abb.	Messana	....	15 Iunij	2	32	
Beryllus Episc.	Antiochia	114	21 Mart.	1	18	
Caius M.	Messana	304	20 Nouemb.	1	122	
Calliste M.	Syracusæ	304	25 April.	1	124	104
Calogerus Conf.	Chalcedon.	314	18 Iun.	1	125	105
Candidus M.	..	...	15 Iunij	1	123	104
Cantianilla M.	...	....	15 Iunij	1	123	104
Cantianus M.	...	....	15 Iunij	1	123	104
Chariton Presbiter	Leontini	331	6 Iunij	1	139	
Chremes Abbas	...	1116	6 Aug.	2	131	47
Chresta M	...	...	4 Iunij	1	123	104
Chrestus Episc.	Syracusæ	84	3 Iulij	1	19	
Christinæ V. & M. Translatio	Volsinij	1160	7 Maij	2	145	58
Chrysogonus M.	....	...	15 Iunij	1	123	104
Claudius M.	...	303	21 Febr.	1	105	82
Clemens Abb.	Syracusæ	....	5 Martij	2	41	
Cleonicus M.	Leontini	253	24 Iulii	1	75	59
Conon PP.	....	687	22 Octob.	2	2	4
Conon Monachus	Nesum	1236	28 Mart.	2	200	67
Corradus Eremita	Placentia	1351	19 Febr.	2	246	85
Coræbus M.	Roma.	140	18 April.	1	38	27
Cornelianus M.	Tauromenis	..	8 Iulij	1	123	104
Cornelius M.	Catana	...	31 Decembr.	1	123	104
Corona M.	....	164	14 Maij	1	401	31
Cosmas Episc.	.....	1160	10 Septemb.	2	144	58
Crescentia M.	Mazara	394	15 Iunij	1	91	67

Cyrianus

Nomen	Patria	Annus Chr.	Dies Festus	Tomo	Folio vbi vita	vbi Animad.
Cyrinus M.	Præfecta in Vasconia	853	10 Maij	1	64	51
Eiusdem Traslatio	...	1517	2 Septemb.	1	72	56
Demetrius Diac. M.	Chalcedon.	314	18 Iun.	1	125	105
Demetrij Anachoreta Inuẽtio	......	...	19 Septemb.	2	37	15
Deodata M.	Syracusæ	304	31 Iulij	1	122	103
Donatus Presb.	Leontini	278	13 Nouemb.	1	89	66
Donatus M.	Roma	541	16 Septemb.	1	172	153
Drepanitanæ Virginis Aduentus.	....	1250	15 Aug.	1	202	
Eleutherius Episc. & M.	Roma	140	18 Aprilis	1	38	27
Elias Episc.	Syrac.	664	26 Aug.	1	232	184
Elias Monachus.	Enna	903	17 Aug.	2	63	25
Elias M.	..	1082	......	2	127	
Elisabettæ Anachoretidis Inuen.	..	....	19 Sept.	2	37	15
Epiphane M.	Magdalinum	253	12 Maii	1	73	57
Erasmi M. Translatio	....	260	......	1	79	61
Eulalius Episc.	Syrac.	500	16 Febr.	1	170	
Eugarius M.	Syracus.	204	23 Maii	1	42	
Euerius Episc.	Catan.	262	24 Maii	1	89	
Euodius M.	Syracus	304	25 April.	1	124	104
Euplius Diac. & M.	Catana	803	12 August.	1	106	83
Euplius Conf.	Catana	...i	11 Septemb.	2	32	
Euprexia Vidua	Menæ	312	5 Ianuar.	1	147	134
Eusebius Monachus	.....	110	12 Maij	1	33	
Eustochium V.	Messana	1491	20 Ianuar.	2	...	91
Eustratius Presb.	Leontini	303	14 Octob.	1	121	
Eustotius M.	Panormus	309	8 Decemb.	1	140	
Euthalia V. M.	Leontini	257	27 Aug.	1	76	60
Eutychius m.	Roma	541	5 Octob.	1	172	148
Eius inuentio	....	1588	3 Aug.	1	184	155
Eutychius Episc.	Syrac.	303	15 Nouemb.	1	121	
Expergentius m.	...	...	4 Iunij	1	123	104
Fabianus m.	Catana	...	31 Decemb.	1	123	104
Fantinus Conf.	Syracusæ	356	24 Iulij	1	149	137
Faulus m.	Syracusæ	304	31 Iulij	1	122	103
Faustus Abbas	Syracusæ	602	6 Septemb.	1	223	
Firmatus Diac. m.	...	541	5 Octob.	1	172	153
Flauia V. & m.	Roma	541	5 Octob.	1	172	148
Eius inuentio:	. . .	1588	3 Aug.	1	184	155
Flos m.	Catana	...	31 Decemb.	1	123	104
Fridericus Solitar.	Syracusæ	1335	2 Aug.	2	239	82
Gandolfus Confess.	Binascum.	1260	17 Septemb.	2	209	68
Eiusdem Translatio	. . .	1320	17 Maij	2	212	
Geminianus m.	Roma	299	16 Septemb.	1	103	78
Gerardus Confess.	Valentia	1349	29 Decemb.	2	240	84
Geratina m.	. . .	383	21 Octob.	1	169	143
Gerlandus Episc.	Velantio	1100	25 Feb.	2	128	145
Eiusdem Translatio	....	1159	20 Martij	2	129	
Gerlandi Equitis Inuentio & miracula	.....	1327	18 Iunij	2	234	82
Golbodeus m.	Panormus	310	8 Decemb.	1	140	
Gordianus monach.	Roma	542	18 Martij	1	187	
Gregorius Episc.	Agrigentum	262	22 Iunij	1	87	64
Gregorius Episc.	Agrigentum	564	23 Nouemb.	1	188	167
Gregorius Episc.	Agrigentum	680	19 Decemb.	1	...	176
Gregorius Episc. m.	Lilybæum	303	5 Iunij	1	123	103
Gregorius m.	Chalcedon	314	18 Iun.	1	125	105
Gregorij Anachoretæ Inuẽ.	....	....	19 Septemb.	2	37	15
Guilelmus Cænobiarcha	Politium	1321	16 Aprilis	2	230	81
Guilelmus Eremita	Netum	1404	4 Aprilis	2	251	89
Hermogenes m.	Syracusæ	304	25 April.	1	124	104
Hermogenes Episc.	Agrigentum	...	24 Nouemb.	2	32	
Hilarion	....	...	...	2	98	35
Iesu Christi Clauus	....	1393	14 Septemb.	2	250	88
Iesu Christi Imago apud Netinos.	....	...	....	2	214	
Iacobus Episc. & m.	Catana	772	21 Martij	2	32	
Ioannes m.	Syracusæ	...	23 Septemb.	2	59	20
Ioannes Episc.	Syracusæ	610	23 Octob.	1	223	179

Ioannes

Nomen	Patria	Annus Chr.	Dies Festus	Tomo	Folio vbi vita	vbi Animad.
Ioannes Iunior Asceta	...	...	5 Febr.	2	42	
Ioannes Therifles	Panormus	1054	24 Feb.	2	107	38
Ioannes Anachoreta	...	647	...	1	216	179
Ioannes Monachus	...	...	...	2	96	35
Ioseph Hymnographus	Syrac.	880	3 April.	2	43	16
Isidora Mart.	Leontini	238	17 Aprilis	1	43	
Isidorus Episc.	...	610	15 Ianuar.	1	225	
Iuliana V. & M.	...	385	21 Octob.	1	169	143
Iustina V.	Leontini	262	10 Ianuar.	1	89	
Laurentius monachus	Frazano	1162	30 Decemb.	2	172	60
Leo II. Papa	Herbita, vel Mess. vel Catan.	684	28 Iunij	2	2	3
Leo Episc.	Rauenna	725	20 Febr.	2	5	6
Leo Lucas Abbas	Corilion.	915	1 Martij	2	80	27
Libertinus Episc. et mar.	Agrigentum	90	3 Nouemb.	1	20	18
Lidanus Episc.	Antena.	1118	2 Iulij	2	133	47
Lucas Monachus	Tauromenium	...	6 Nouemb.	2	41	
Lucas Abbas	Agyrium	...	1 Martij	2	32	
Lucia V. & M.	Syracus.	303	13 Decemb.	1	114	87
Eius Translatio	...	....	18 Ianuar.	1	118	
Lucas Abbas Casalius	Nicosia	1164	2 Martij	2	183	63
Lucas Abbas	Demena	993	13 Octob.	2	96	34
Lucia vidua & mar.	Roma	299	16 Septemb.	1	103	78
Lucia Virg. Sanctimonialis	Calatagironum	1300	26 Septemb.	2	215	68
Lucianus Episc.	Leontini	400	3 Ianuar.	1	170	144
Luciani mar. Translatio	.....	331	28 Iunij	1	148	134
Mamilianus Episc. et mar.	Panormus	309	20 Iunij	1	139	
Marcus monachus	.....	253	...	1	87	
Maria virg. et mart.	Tauromenium	...	...	1	10	
Marina V.	Scanium	1062	7 Iulij	2	109	40
Martia mart.	Syracusæ	......	21 Iunij	1	123	104
Marcianus Episc. et mar.	Antiochia	68	14 Iunij	1	1	5
Martyres sub Nerone	....	68	1 Ianuarij	1	4	
Martyres Innumerabiles	Leontini	254	18 Febr.	1	76	60
Martyres supra Megaram	Megara	238	1 Nouemb.	1	43	33
Martyres XX. milites	.....	253	10 Decemb.	1	46	36
Martyres CXCIX. Sancti Niconis socij	Græcia, & Tauromenium.	258	23 Martii	1	44	34
Martyres VII. Pueri	Leontini	253	5 Martij	1	64	
Martyres plurimi Iudæi	Leontini	253	9 April.	1	64	50
Martyres	Menæ	254 & 261	.....	1	76 et 82.	60 et 62
Martyres	Messana	254	......	1	76	60
Martyres Plures	Messana	541	.....	1	182 152	et 159
Martyres	Mylæ	254	....	1	77	60
Martyres	Catana	254	...	1	76	60
Martyres CCCC.	Selinus	294	.....	1	102	77
Martyres LXXV.	Menda	298	13 Sept.	1	103	77
Martyres LXXIX.		303	21 Febr.	1	105	82
Martyres XXXIV.	Panormus	308	22 Maii	1	139	
Martyres LX.	Tauromenium	....	8 Iulij	1	123	104
Martyres Plures	Tauromenium	254	....	1	76	60
Maximianus Episc.	Syrac.	594	9 Iunij	1	220	177
Maximus Episc.	Tauromenium	110	12 Ianuar.	1	17	
Maximus mart.		303	21 Febr.	1	105	82
Mercurius mart.	...	253	10 Decemb.	1	46	36
Mineruinus mart.	Catana	......	31 Decembr.	1	123	104
Modestus mar.	Mazara	294	15 Iunij	1	91	67
Neophyta mar.	Leontini	238	17 April.	1	43	
Neophytus Episc.	Leontini	295	1 Septemb.	1	98	72
Nicandri Anachoretæ inuent.	....	....	19 Septembr.	2	37	15
Nico mart.	Neapolis	253	23 Martij	1	44	34
Nicolaus Conf.	Syracusæ			2	32	
Nicolaus Eremita	Adernio	1167	17 Augusti	2	180	61
Nicolaus monachus	Netum	1130	1 April.	2	200	
Niuitus mart.	....	...	15 Iunij	1	123	104
Nympha virg. & mar.	Panormus	310	12 Nouemb.	1	141	115
Eius capitis Translatio		1593	9 Sept.	1	146	126
Oliua virg. et mar.	Panormus	915	12 Iunij	2	84	28
Pancratius Episc.	Antiochia	102	3 April.	1	7	10
Pappiani mar. Translatio	....	331	28 Iunii	1	148	134
Peregrinus mar.	Syracusæ	90	3 Nouemb.	1	20	18
Peregrinus Conf.	Græcia	90	30 Ianuar.	1	35	26
Petrus mart.	Syracusæ	..	23 Septemb.	2	59	30
Petri Anachoretæ inuen.	....		19 Septemb.	2	37	15

Nomen	Patria	Annus Chr.	Dies festus,	Tomus vbi vita.	Folium vbi Animad.
Petrus Hieremias Conf.	Panormus	1452	3 Martij	2	...
Philadelphus mar.	Præfect.in Asconia	253	10 Maij	1	64	51
Eius Translatio	. . .	1517	2 Sept.	1	72	
Philaretus mart.	Panormus	828	8 April.	2	42	16
Philaretus Conf.	Panormus	1070	6 Aprilis	2	112	41
Philippus Presb.	Bethsaida	90	12 Maij	1	24	19
Philippus Diaconus	Panormus	130	12 Maij	1	33	
Placidus Abbas et mar.	Roma	541	5 Octob.	1	172	145
Eius, Sociorumq; Inuen.	. .	1588	3 Aug.	1	184	155
Pontianus mart.	Catana	....	31 Decemb.	1	123	104
Potamio Episc.	Agrigentum	253	29 Ianuar.	1	173	
Proculus mart.	Panormus	309	8 Decemb.	1	140	
Procopius Epis. et ma. cũ soc.	Taurominium	903	....	2	60	21
Protus mart.	...	....	15 Iunii	1	123	104
Quintianus mar.	Catana	.....	31 Decemb.	1	123	104
Quintianus mar.	......		15 Iunij	1	123	104
Restitutæ V. miraculum	....	1382	17 Maij	2	249	
Rhodippus Episc.	Leontini	312	2 Febr.	1	146	138
Robertus Abbas	Syracusæ	...	24 Aprilis	2	32	
Rosalia V. Anachoretis	Panormus	1160	4 Septemb.	2	146	
Eiusdem Inuentio	....	1624	15 Iulii	2	153	
Rufinus mart.	Syracusæ	....	21 Iunij	1	123	104
Sabbas Abbas	Agyrium	995	5 Decemb.	2	160	
Sabinus Episc.	Catana	690	15 Octob.	2	3	
Sabinus mart.	....	303	21 Febr.	1	105	82
Seia virg. & mart.	Tauromenium	. .	...	1	10	
Serapion Conf.	Catana		11 Septemb.	2	32	
Sergius Papa	Panormus	702	9 Septemb.	2	4	4
Seuerus Episc.	Catana		21 Martij	2	32	
Seuerinus Episc.	Catana	312	8 Iunij	1	163	
Sextus mart.	Catana	. . .	31 Decemb.	1	123	104
Sierius	. .	. . .	18 Iunij	..	...	
Siluester monachus	Troina	1164	2 Ianuarii	2	176	59
Syluia	Panormus					
Simeon monachus	. . .		27 Iulij	2	32	
Simeon monachus	Syracusæ	1037	1 Iunij	2	101	36
Simplicianus mar.	Catana	.....	31 Decemb.	1	123	104
Sophia virg. & mar.	. . . .	304	23 Septemb.	1	137	111
Sperus mart.	Tauromenium	. . .	8 Iulij	1	123	104
Stephanus Papa IV.	Syracusæ	772	1 Febr.	2	28	12
Stephanus mart.	Catana	....	31 Decemb.	1	123	104
Stratonicus mart.	Leontini	253	24 Iulij	1	75	59
Susanna mar.	Tauromenium	90	7 Iunij	1	23	19
Thallelæus Conf.	Leontini	253	24 Maii	1	75	59
Thecla virg.	Leontini	262	10 Ianuarij	1	88	65
Theodulus mart.	. . .	. . .	15 Iunii	1	123	104
Theoctistus Abbas	Caccabe		4 Ianuarij	2	55	
Theodosius Episc.	Syracusæ	700	18 Maii	2	3	
Theognia virg.	Menæ	312	5 Ianuar.	1	147	
Timotheus ma.	Antiochia	284	24 Ianuar.	1	90	66
Triphina mart.	. . .	. . .	5 Iulij	1	123	104
Trophima virg. & mart.	Pactæ		5 Nouemb.	1	131	108
Venera virg. & mart.	Gala	929	26 Iunii	2	84	30
Victor mart.	. . .	264	14 Maii	1	40	30
Victoria virg. et mart.		383	21 Octob.	1	169	143
Victorinus mart.	Roma	541	5 Octob.	1	172	145
Eius Inuentio		1588	3 Aug.	2	144	155
Vitalis Abbas	Castronouum	990	9 Martii	2	86	32
Eius Translatio	.....	1020	28 Aprilis	2	93	33
Vitus mart.	Mazara	294	15 Iunii	1	91	67
Eius Translatio	. .	806	13 Iunij	1	96	71
Vrsus Episc.	Syracusæ	398	13 Aprilis	1	163	104
Zenais virg. et mart.	Tauromenium	90	7 Iunii	1	23	19
Zosimus Episc.	Syracusæ	656	30 Martij	1	226	180

IN-

INDEX OPVSCVLORVM DE SANCTIS SICVLIS

QVORVM PLVRIMA NVNC PRIMVM PRODEVNT.

TOMO PRIMO.

Plu-

De

TOMO SECVNDO.

Vita

FINIS.

Anno Christi. 40. 14. Iunij.

VITA S. MARCIANI MARTYRIS PRIMI SYRACVSARVM EPISCOPI

AVCTORE

OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

1 MARCIANVS 1 egregius Christianæ militiæ dux ad debellandam idololatriam in Siciliam fausto omine primus irrupit: hic fuit primus Euangelicæ lucis, & pietatis radius à Iustitiæ, ac veritatis sole Iesu Christo benigne transmissus, qui maioribus olim nostris non minus inopinatò, quàm felicissimè illuxit; quò magis enitendum arbitror, vt ex veterum monumentis, quæ pauca admodum reliqua nobis fecit temporis longinquitas bellorum tumultibus ac vastitate sæpiùs interturbata, tanti hominis, ac parentis amantissimi vitam, & mores, quoad fieri potest, eruamus; neque enim dubitandum est, si sanctorum fastos, siculam traditionem, ac suauissimam diuinæ prouidentiæ in salute hominum procuranda rationem inspiciamus, quin moribus, vitæque exemplis ad Christianæ disciplinæ amussim rectè conformatis æquè ac doctrina præiuerit Marcianus. Natus ille est Antiochiæ, *a* vrbe Syriæ Principe, ex Iudæis parentibus; cum autem Petrus Apostolorum coryphæus Antiochiam veniens ibi sedem statuisset suam, Marcianus Christianam fidem vel tùm primùm, vel paulò 2 antè per aliorum Christi discipulorum aduentum amplexus, fidei magistro amanter adhæsit, atque in eius se tradidit disciplinam: tam præclarum verò prudentiæ, integritatis, cæterarumque virtutum specimen breui præ se tulit, vt Summus Ecclesiæ Pontifex omnium saluti sollicitè prospiciēs Doctoris illum laurea veluti cohonestare, & Episcopalis cōferre dignitatis munus apud se statuerit. *b* Aderant fortè in Antiocheno portu duæ Siculorum onerariæ, Syracusas vna, Tauromenium altera petebat: arrepta ergo ea, quæ seruientibus numini hominum consilijs, quamuis aliò respectantibus, se se dabat occasio, Petrus maioribus sacris, & Episcopalibus insulis initiatum Marcianum iubet Syracusanam nauim, cui Romyllus præerat, conscendere; Tauromenitanæ verò, cuius Nauarcho Lycaonides nomen fuit, Pancratium item Episcopum credidit. Nec dubitandū reor quin prudenti consilio, diuinoque impulsu Siculam hanc expeditionem Petrus instituerit; Sicilia enim Italiæ, & *c* Africæ vallum à scientissimis rerum bellicarum Imperatoribus habita semper fuit; quamobrem scripsit Diodorus *a* multum eam conducere ad imperium, & incrementa principatus; *a* Athenienses cum Italiæ, & Carthaginis imperium cogitarent, arma in Siciliam aduersus Syracusanos intulere; eòdem collimantes, Alexander *b* Macedo expeditionem in Siciliam moliebatur, Demetrius *c* Asiæ Rex eam exploratum misit, Pyrrhus *d* adijt, vt aditus in Africam pateret. Romani autem, & Carthaginienses cum de sui imperij finibus proferendis deliberassent, quantum momenti in occupanda Sicilia posuerint, sæpius instructæ classes, & pertinaci animo redintegrata bella declarant: non absimili ergo consilio in rebus sacris vsum Apostolorum Caput conijcio; cum enim de Italia, & Roma præsertim, cæterisque occidentis prouincijs in libertatem asserēdis ageretur, suos in Siciliam duces præmisit, vt in continentē inde facilius transiliret. intellexit etiam Diuus Petrus Vaticinia promissionesque diuinas, quibus se Deus sublaturum Signum, *e* Crucis nimirum, vt interpretatur Hieronymus, & ab insulis etiam maris suos euocaturum, per Isaiam prædixerat, ad Siciliam in primis, quæ in mediterraneo mari prope Italiam Insularum maxima est, pertinere. His ergo præstantissimis viris Marciano, & Pancratio cum imperio aduersus humani generis hostes transmissis fausta precatus Petrus, non Syracusarum modo, & Tauromenij pro nauigationis opportunitate, sed & Siciliæ *f* vniuersæ, quousque saltem alios in auxilium submitteret, 3 prouinciam demandat. Hæc autem, vt reor, contigere annū à Christi incunabulis circiter quadragesimum; aduentus enim Petri Antiochiam in annum Chr. incurrit trigesimum octauum teste Eusebio, & Hieronymo, vel si malis Baronium Ecclesiasticæ *g* lumen Historiæ sequi, in trigesimum nonum, quo tempore patefactum etiam fuisse gentibus in Ecclesiam ostium plures 4 opinantur; nec in posteriora tempora res est reijciēda, quòd extremo anno quadragesimo quarto ipse Petrus Romam venerit sub Claudio Imp. vt cōmunis omnium sententia sanxit apud eumdem Baronium eo anno. Cæterum legationem hanc Marciani non Romæ post-

Natus Antiochiæ.

a Menæa, & Menol ad.7.id.Iulius.

2

b Acta Græca, & Menæa ad V.idus Iulias.

à D. Petro Episcopus Syracusas mittitur.

c Possidius apud Strabonē lib. 6.

a Lib. 23. apud Photium.

a Diod.lib. 23. apud Photium.

b Diod.lib. 18.

c Lib. 21. apud Photium.

d Plut. in Pyrrho.

e Is. c. 11. & c.66.19.

f Ode in S. Marcianū.

3

Guilelmus Spirēsis hist. Eccl. cētu.1.par. 1.dist.8.Siculam Ecclesiam institutā credit ann.Ch. 39.

g in Annal.

4

postquam illuc se contulit D. Petrus, sed cum ille Antiochiæ esset,institutā Metaphrastes *f* edocet,qui eumdem Petrum Romam euntem à Pancratio Marciani Collega Tauromenij hospitio narrat exceptum: Nicephorus *g* etiam non leuiter innuit, qui post constitutam in Sicilia Ecclesiam Romanæ nauigationis à D. Petro susceptæ meminit. Græcus Marciani Encomiastes Nicephoro,& Metaphraste antiquior, in laudatione, quam mox afferam,vbi se synchronorum Marciano Scriptorum monumenta legisse testatur, Antiochenam laudat profectionem; quæ etiam ratio fuit,cur S. Iosephus *h* Hymnographus Marcianum appellet primam ex oriente stellam occidenti transmissam.Supersedeo autem ab afferendis ad hanc rem Græcis Actis S. Pancratij ex cœnobio Messanensi Sācti Saluatoris, & Cryptæ Ferratæ in agro Tusculano,quamuis Sanctos Marcianum,& Pancratium Antiochia profectos in Siciliam asserāt,nam ea Acta suspectæ fidei mihi sunt, cum ei narrationi, vt alia prætercam, addant suasionibus Diui Pauli, ac post Crescentem in Galliam destinatum,D.Petrum Marciano, & Pancratio iter in Siciliam imperasse: quod profecto Ecclesiasticæ Chronologiæ minus aptè cōgruit, cum anno Ch. 61. vel *a* si malis 59. *b* Galliam adierit Crescens, nec ante hos annos Antiochiæ D. Petrus, & Paulus conuenerint.quare multo magis hac in re reijcienda sunt Acta manuscripta S. Marciani,quæ in Syracusana, & Caietana Ecclesia seruantur, & memorant, dum Marcianus adhuc viueret viguisse Montani,& Iconomachorum hæreses longe sanè posteriores ea ætate; & secum ipsa pugnantia male etiam addunt, Romæ à D. Petro Marcianum in Siciliam fuisse missum; quod iam explosimus certioribus scriptorum suffragijs.

f In Chron. & Hier. in c.2. ad Galat.,imo anno 37.reponit Cornelius ad Acta Apost. in chronotaxi ex ca.9. V. 32.
f in SS. Apost. peregrin. 29. Iunij.
g lib.2. ca. 35.
h in Tropario mox afferendo.
a Ado in chronic. Genebrard. li. 2. Apost. Epist. 2. ad Timot. c. 4.
b Innuunt Epiph. hæres. 51. Theodor. 1 2. Ep. Tim. c. 4.

Cum ergo planè constitutum sit Antiochia soluisse Marcianum, vt Euangelicam lucem Siciliæ inferret, amor forte tam præclari beneficij animum impellet, vt mensem, diemque, si fieri potest,auspicatissimæ nauigationis inuestigemus. Sed mihi res non liquet, nec alteri liquere nunc posse in tanta veterum monumentorum penuria existimo; subindicabo tamen quid suspicer. in Græcorum Menæis seorsim Marcianus,& Pancratius coluntur, ille ad 3.Kal. Nouembres, iste ad 8. idus Iulias; sed præterea ad 5. idus Februar. vtriusque simul memoria solemni ritu edicitur: hinc ergo facilè in animum induxerim maiores nostros diuersis diebus anniuersarios obitus dies plane diuersos, sed eodem præterea die sacram inaugurationem illorum Antistitum tunc peractam coluisse; nam initi Episcopatus diem in fastis notatum exemplo SS. *c* Basilij, & Ambrosij, *d* aliorumque in Martyrologio etiam Romano certissimum est; neque hic præter ordinationem alia se nobis offert ratio eius geminatæ memoriæ: iam paullò ante cæptam nauigationem consecratos Marcianum, & Pancratium,quæ supra recensuimus monumenta,significāt; quare non longe ab ea die nona Februarij abeundum reor in constituendo nauigationis illius exordio.

Forte v. id. Feb.

c 18. Kal. Iulij.
d 7. Idus Decemb.

Soluerunt ergo onerariæ illæ naues suis vectoribus,quam mercibus longè ditiores: vela dederunt ventis; sed ea magis, feliciusque impellens regebat diuinus spiritus, cuius amor in Siciliam, è teterrima dæmonum seruitute vindicandam ardentissimè ferebatur; interim verò Sanctissimi Præsules, ne quid tēporis elaberetur, quod Christo non impenderent, Nauarchum,nautas, & si qui alij fortè aderant vectores, suis quà publicis, quà priuatis allocutionibus vel ad Christi partes traxere, vel paullo antea pertractos siue à *e* Pācratio, siue ab Apostolorum Principe, quod alij volunt, *f* in pietate confirmarunt. Vt autem naues in conspectum Siciliæ eumdem nauigationis cursum de industria tenentes venerunt, post mutuam,amicamque consalutationem digressæ, quæ Marcianum vehebat ad Syracusanum portum appulit,altera post biduum ad Tauromenitanum.

e Menæ. 7. id. Iulias.
f. in Græcis Actis.

Marcianus igitur Syracusis exscensione facta, cum ad domicilium sibi deligendum, & sacram ædem, religionis arcem,constituendam omnia circumspexisset, antra tandem adijt, quæ Pelopia dicebantur, contra Iudæorum Synagogam sita in Acradinæ finibus: intellexit nimirum Iesu Christi, & Apostolorum *g* exemplo Euangelij lumen Iudæis primùm ingerendum, tum quòd minus cęcutirent vnius Dei cultui mancipati, tum nè populum suum Deus,priusquam ipse sponte sua profugeret, reiecisse videretur: in speluncis verò, quas suis olim Christus incunabulis sacrauerat, christianam fidem fore vt felicissime enasceretur, prudenter augurabatur.Sed ea Syracusarū antra rebelles dæmonum legiones iam diu occupauerant, eòque homines timore pertraxerant, vt hostijs sacrificijsque censerent procurationem fieri oportere, cæterum pedem nemo illuc inferret, vel propiùs accederet. Marcianus autem suarum conscius virium imperturbato ore in eas speluncas ingreditur;tum sublato Sanctissimæ Crucis Signo fugat extēplo infestos, sed iam trepidos rerum lemures. Hic ergo primum in Sicilia templum omnipotenti Deo, eiusque Filio Iesu Christo non magnificè extructum, sed pietate ac spe prædiues constituitur. ò quanto etiam honore nunc à Siculis locus ille colendus esset,vbi Iesu Christi, Sanctissimæ Crucis, & Deiparæ imagines primùm in Sicilia ad venerationem propositæ sunt: vbi primùm baptismalibus aquis Siculi cæperunt expiari: vbi primum sacra peracta est liturgia, prima Deo vero Sacrificia facta sunt, celebratæque Synaxes:vbi demum, & Paulum Apostolum hospitio exceptū credimus, vt dicemus. sane apud maiores nostros templum illud in maxima veneratione habitum, atque exornatum vel ipsæ vermiculati operis reliquiæ, quas in pauimento adhuc intuemur, indicio esse possunt, eique ædi,vt matri, ac Principi suum diu stetisse honorem apud Syracusanos copertum est. Sed ad Marcianum redeo. Ciuium oculos breui ad se conuertit tantus in illo virtutum fulgor, quem inuiti dæmones vel reuererentur, vel perhorrerent: mirabantur illi exterum hominem nulla rerum humanarum sollicitudine tangi, ea contemnere,quorum amore cæteri abriperentur, vitia acerrimè obiurgare,Idololatriæ fatuitatem, quæ saxum, lignumuè deos faceret,obijcere, animosque ad cælestium,& æternorum bonorum fidem,& cupiditatem erectos inflammare; illabente tandem Deo in suorum pectus, plerique ex Iudæis, & Græcis Marciani sapientia, & virtute ad Christum traducti sunt,quos ille fide imbutos diuina à scelerum turpitudine sacris baptismi aquis expiauit. adeò verò in dies cælestis religionis fama percrebrescebat, vt é primoribus vrbis plurimi Christo se subijcere non refugerent, neque accolæ modo, sed è vicinis etiam locis, quò impiger impellente Deo Marcianus excurrebat, plerique eius se disciplinæ tradiderint. Augebat autem

Syracusis inhabitat antra.

g Act. 16. 17. 18. 19. 20. 28.

Dæmones fugat.

Primum in Sicilia templum Iesu Christo statuit.

Plures ad Christi fidē traducit.

autem religionis nostræ maiestatem admiranda vis prodigiorum, quæ tunc Marcianus effecit; nam aras, & templa dæmonum excisa legimus corruisse; ægros pristinæ valetudini restitutos contra eam morborum vim, cui humanæ vires, & sapientia cesserant; & dæmones ab energumenis quamuis reluctantes eiectos.

6 Accessit interea ad rem Christianam Syracusis promouendam Paulus 6 Apostolus, qui comitantibus Sanctissimis viris Luca, Aristarcho, alijsque 7 è naui Christianis, illuc appulit, cũ Romam vinctus duceretur; nemo enim opinor ambiget, quin tam præclaros hospites Marcianus, eiusque Asseclæ, quibus par erat amoris significationibus exceperint, & cælestiũ inde bonorum mercedem abundè retulerint; in illius antri æde crediderim Apostolum in vinculis pro Christo triumphantem tres dies, quot Syracusis immoratus est, verba ad concionem Christianam habuisse de caducarum rerum contemptu, & amore cælestium, plerosque ipsum sacris aquis abluisse, &, quod ad fouendam pietatem facit, ibi incruentum Deo sacrificium pro Syracusana, Siculaque Ecclesia fecisse. Cæterum quamuis à prauis hominum cupiditatibus, & obluctantibus inferis plurimæ identidem difficultates Marciano obijcerentur ad retardandum Euangelij cursum, incredibili tamen animi constantia eas exuperans cœlestis doctrinæ semen, nec exiguo cum fructu, latè spargebat. Tandem cum plures annos in excolendis Syracusanorum animis desudatum esset à Sanctissimo viro, impij Neronis edicto aduersus Christianum nomen in Siciliam perlato, quam religionem optimus Antistes doctrina, & vitæ exemplis professus fuerat profuso sanguine exornauit. Sed paulo explicatius cum aliqua tamen narrationis varietate hæc in veterum monumentis scripta reperio; in quatuor 8 enim Menologijs ad diẽ trigesimũ Octob. hæc habentur. *Sãctus Marcianus Episcopus ordinatus à B Petro Apostolo, missus est Syracusas Siciliæ, qui idolorum templis oratione subuersis, multisque ad veritatem conuersis, signis, & prodigijs gentilibus ipsis attonitis filios lucis effecit; quare inuidia commoti Iudæi eius in prædicando Christi fidem libertatem non ferentes, violenta morte sustulerunt.* Iam cum genus mortis, quod Marcianum nobis eripuit, diu vestigauerim, affulsit tandem lux è iambicis versibus, quos in Græcorum Menæis legi, vbi laqueo interclusam animam à Iudæis referunt hac sententia, & verbis, *Qui Christum sustulère, Christi familiarem Marcianum laqueo præfocant.* Iudæis verò Marciani mortem tribui video, quòd ab ijs apud Iudices delatus, vel quòd ijs etiam tam nefarij sceleris administris vitam finiuerit. In Actis autem M. SS. S. Marciani, quæ in Syracusana, & Caietana Ecclesia sunt, dicitur Marcianus Iudæorum insidijs petitus, verberibusque affectus Apollinis statuam in Hippodromo precum vi deiectam contriuisse; eamque ob causam nauiculæ impositus vt inter aquas igne combureretur; sed cùm diuinitus resilijsse flammas, atque in omnes incendij auctores grassari animaduertissent Seleucus, & Gordianus Præfecti cum sex millibus Christo dedere nomen; mox verò referunt Marcianũ Dianæ ædem paullo ante ab Ethnicis excitatam, in cuius fundamentis viuam Virginem cultissimè ornatam Dæmoni hostiam defodissent, fusis ad Deum precibus demolitum; addunt demum Marcianum postea in pace quieuisse; Sed hæc Acta, quæ è Græcis, quorum paullo ante meminimus, promanarunt, haud multum fidei apud 9 me, aliosque habent; neque enim hæc reticuisset antiquus, grauisque S. Marciani Panegyrista, cuius laudationem mox afferam, si vera credidisset, vel ea tunc Acta extitisset. adde etiam quod de immani illo puellæ Sacrificio narrant, credi vix posse; licet enim vetustissimi Siculorum Dijs, quos Palicos 10 vocarunt, humano sanguine olim litauerint; id tamen vnicum est in Sicilia exemplum, nec de alijs Dijs id vnquam commemoratum; imò ferinum illum morem haud longo processu temporis immutatum plerique tradiderunt, & quod rem magis euincit, adeo ab ea sæuitia alieni fuerunt Siculi, vt à tam nefario scelere exteras etiam nationes abducere conati sint; nam de Gelone Syracusanorum Rege scripsit Plutarchus, *a* cum Carthaginienses ad Hymeram profligasset, ea conditione ictum fuisse fœdus, ne liberos deinceps Carthaginienses Saturno immolarent: displicet etiam in his Actis Marcianum dici placidè, seu non inter tormenta obijsse, quod profecto Græcorum Menologiorum, Romani Martyrologij, aliorumq; Scriptorum auctoritate reijciendũ est; sistendum ergo arbitror, quod ad Mortem S. Marciani spectat, in ijs, quæ modo ex Græcorum Menologijs retuli. Tam amantissimi pastoris cadauer cum luctu Christiani Syracusis condidere viuo in lapide eius antri, 11 quod ipse Marcianus incoluerat, & Deo templum dicauerat. Manet adhuc apud Syracusanos id sepulchrum, tanti hominis monumentum, & plurimis olim inclaruit miraculis antequam Saracenorum tyrannis Siciliam subegisset; sed cum eorum rabies debaccharetur, S. Marciani corpus Caietam deportatum est, ibique nunc est in æde Maxima Deiparæ arcæ inclusum marmoreæ sub ara prope corpora SS. Episcoporum, 12 & martyrum Erasmi, & Innocentij: eam arcam anno Christi 1594. nono Kal. Nouembres Alfonsus Lassus Sedegnus natione Hispanus Episcopus Caietanus aperuit, reperitque fracta quidem, & candidissima S. Marciani ossa, sed quæ integrum corpus non conficiant; nam Syracusis nunc colitur eius mandibula, & Messanæ Brachium illuc à Riccardo Archiepiscopo ex Ecclesia Syracusana delatum anno circiter 1189. legi equidem in quodam M. S. Codice Syracusis delatum fuisse S. Marciani corpus Patras, sed cui fundamento id innitatur non satis video. Meminerunt S. Marciani Petrus *b* Galesinus, Molanus, *c* Baronius tum in notis ad Martyrologium, *d* tum in Annalibus, *e* alijque Scriptores; inter Græcos vero M.SS. codices Vaticanæ Bibliothecæ, reperi Anonymi quidẽ, sed antiqui, pij, disertiq; Scriptoris Panegyricam orationem dictam in festo die S. Marciani, quam inde exscripsimus, & latinè vertit P. Iacobus Sirmondus Aruernus e nostra Societate vir Græcè, latinèque doctus in primis; quam orationem hic edere visum est; addam etiam Canonis, seu odes fragmentũ de S. Marciano scriptũ ex M.S. Græco Condicario, vetustisq; membranis Monasterij S. Philippi Fragalatis in Comitatu S. Marci Messanensis diœcesis desumptum. Maximopere verò doleo illud nobis integrum inuidisse tẽpora, cladesq; Siciliæ. Puto autem, doctiq; plures consentiunt S. Iosephum, quem hymnographum dicimus, & cuius vitam describemus, odes auctorem, eam latinè vertit P. Augustinus Floritus Mazariensis è nostra Societate.

Marginalia: 6 D. Paulum veniente hospitio excipit. — 7 — Act. c. 40. — 8 Martyrium — Genus mortis. — 9 — 10 — *a Plut. in apophth. & de ys qui se rò à numine puniuntur.* — Sepulcrum 11 — Reliquiarũ translatio. — 12 — *b Die 14. Iun.* — Qui de S. Marciano scripserint. — *c Ad Martyrol. Vsuardi.* — *d Eadẽ die.* — *e Anno 46.*

Vide Animaduersiones fol. 3.

Anno Christi. 40.

LAVDATIO SANCTI PATRIS NOSTRI MARCIANI EPISCOPI SYRACVSANI, ET MARTYRIS

1 Incerto [1] sed antiquo Auctore.

AGEDVM ergò, Deo dilecti, de hoc Sancto Antistite Marciano dicere aggrediamur, quæ vel ad nos ex superiorum temporum memoria, quasi per manus tradita peruenerunt, vel gloriosi confessores, ac Martyres, qui iisdem cum illo temporibus floruerunt, & immortalitatis coronam à Christo sunt adepti, scriptis suis posteritati consignarunt; quorum quidem nomina in libro vitæ scripta sunt; sed & à nobis posteà suo loco prodentur, ne quis putet nos inanem, & fabulosam texere narrationem. Post diuinam enim, & orbi salutarem Domini Nostri à mortuis resurrectionem, cum ascensurus in cœlum discipulos, & Apostolos suos mitteret ad Euangelium promulgandum, præcepit eis, vt omni creaturæ nunciarent, dicens: *euntes in vniuersum mundum, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti; docentes eos seruare omnia, quæ præcepi vobis*, sicut scriptum est in Euangelijs. Confirmati itaque Spiritus Sancti aduentu, profecti sunt ad prædicandum, & dispersi omnes, vt suum cuique mundi clima sorte obtigerat. Tum verò Petrus, princeps ille Apostolorum, cui regni cœlorum claues concreditæ, ligandique, ac soluendi potestas commissa est, Antiochiam ingressus, ac diuini verbi semen spargens, primum illinc hoc sanctum luminare, & verè magnum præceptorem delegit, & ad docendum destinauit; monitis illum suis instruens, ac muniens, sicut Dominus præceperat; *nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere. Tradent enim vos in concilijs, & in Synagogis flagellabunt vos*, & quæ sequuntur. *Estote ergò prudentes, sicut serpentes; & simplices, sicut columbæ*. talis enim reuera fuit laudabilis Marcianus, quemadmodum ipsa eius imaginis species docet, virilis corpore, fortis animo, spiritu audax stigmata Christi, & Dei nostri in corde gerens, pati gestiens pro eo, qui pro nobis sub Pontio Pilato passus est; illum scilicet auscultans, qui dixerat; *calicem meum bibetis*. mittitur ergò ab Apostolorum coryphæo eruditus magister, veniensq; in hanc Syracusanorum Siciliæ ciuitatem, circum ibat quærens locum in diuersorio. Ac tandèm, velut sol alter exoriens, vir sanctus, & tamquam lucerna in nocte,
2 antra 2 quædam subijt, quæ in edita Vrbis parte erant, ac Pelopia dicebantur, vbi nunc venerandus ipsius thecæ reconditus est thesaurus, perennesque fluunt miraculorum fontes, omnium generum morbis excussis, sancto ipso diuini spiritus virtute, mira semper operante. sita autem erãt hæc antra è regione 3 impiæ Iudæorum Synagogæ. hæc si quidem ad australem antrorum plagam obuersa erat, mare prospectans. in his igitur antris vir venerabilis habitabat, hoc nimirum agens, vt vicinus esset Deo inuisæ Synagogæ, & ex vicinia ipsa viam sibi sterneret ad cœlestis

Marcianus Petro Apostolo Antiochiam primũ ingressò statim adhæret.

Et ordinat° ab eo Episcopus.

Antiochia Syracusas mittitur.

doctrinæ disciplinam. hoc etiam vnà recogitans: Christum Dominum, ac saluatorem omniũ, cum è cælis descendisset, carnemque sumpsisset ex Deipara, & semper Virgine Maria, antrum sibi ad diuersorium delegisse, in eoque tremendum incarnationis mysterium peregisse. Cum autem in antris illis versaretur, haud quaquam de victu sollicitus erat, nec vestes alias, quam quibus tegebatur possidebat, Domini obsequens voci, quæ ait; *ne solliciti sitis animæ vestræ, quid edatis; nec corpori vestro, quid induamini. quærite autem primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis*. hæc ille animo reputans, nulla terrenarum rerum cura tangebatur: pergebatque huc, atque illuc, quò spiritus ducebat; & quibus Euangelij gratia concedebatur, familiariter erudiens, ac suauiter ex lege, & prophetis doctrinam suam confirmans. hortabatur itaque omnes verbis euangelicis, pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum. Multi porrò vocem excipientes, eum sequebãtur, & multiplicabantur ex Iudæis Græcisq; discipuli, proficiebatque doctrina eius, & resonabat Christi nomen ad omnes. Baptizabãtur autem ab illo orantes in Lauacro, 4 quod adhoc vsque tempus in veneratione est, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti; derelinquentes auitum, & pristinum errorem suum. his ita iactis præclari operis fundamentis, concurrebant vndiquè populorum turbæ, non ciuium modò, sed è vicinis etiam locis, eiusque magisterio se dabant, docebanturque de omnibus miraculis, quæ Dominus operari voluit in terris. hinc vtiquè diffundebatur, & coruscabat triplex 5 lumen diuini fulgoris, illuminabatque in ignorantiæ tenebris dormientem hominum naturam. hinc sensim purgabatur aer, qui caliginosa Dæmonum fraude obsitus tenebatur. Hinc diuinæ agnitionis documenta, fulguris instar, emicabant, pessumque ibat Idolorum dominatus. Hinc Draco 6 cæsus prosternebatur, 6
& prostrata peccato mortalium natura, viuifica crucis virtute, ad pristinum diuinæ similitudinis splendorem, dignitatemque reuocabatur, Symbola beneuolentiæ pro dira imprecatione suscipiens. hinc occasus in ortum conuersus, exoriẽte in illo, 7
tamquam lucifero sidere Deifero 7 Marciano. nõ ferens igitur humani generis inimicus, vinci se ac deijci ab ijs, qui pietatem amplexabantur, continuò exardescit, furorisq; flammas, fornaci pares, aduersus Christi fideles exsuscitat. nactus quippè idoneos, paratosque ad nefarium sceleris sui consilium, eos, qui tum imperij sceptris potiebantur, suam illis rabiem inspirat, prauique conatus venenum instillat; quemadmodum egregij illius, de quo præfati sumus, Christi Martyris 8 Peregrini 8
scripta nos docent. hic enim inter ceteros, Dei præconis Marciani doctrina imbutus, testis perfectus Deo effectus est: sacrificium acceptabile, ac voluntarium factus, atque holocaustum in odorem suauitatis, in mõte, quod 9 cacumen Crotaleos 9

Multos ad Christi fidẽ trahit, ac baptizat. 4

Non modó Syracusis, sed & in vicinis opidis 5

Dæmon ingemiscit, ac furit.

lcos appellatur, parem mortis triumphum retulit, cum sancto Martyre, & Agrigentinorum Episcopo Libertino. Per id tẽpus, 10 inquit, missa sũt in vniuersum orbem, ad euertendam, funditusq; tollendam Christianorum religionem mandata, quibus omnis ætas, sexus, conditio, nullo discrimine, abominanda ipsorum Idola colere iubebatur eisdemque, velut Dijs vota, & victimas offerre. Hinc iterum contaminabatur iam liquidus, & purus aer, impuro oblatarum hostiarum fumo, & nidore. Eos enim qui iussa facere detrectarent, varijs tormentis, & quæstionum generibus exercitos, mortis tandem suppl cio plectendos decernebant. Itaque non leuis indè tempestas Christianos afflixit, multiq; adeò non satis stabiles, ingruentis procellæ vi depressi, ac submersi sunt. At qui spiritalem animæ cymbam ad inconcussam, & tutam piæ fidei petram applicuerant, hi veros se Christi martyres exhibuerunt, ita intrepidè pro Christi nomine depugnantes, ita gloriosum confessionis certamen fortiter obeuntes, vt Tyrannos ipsos in sui admirationem, stuporemque conuerterent. Tum igitur perlato in hanc quoque Siculorum Insulam edicto nefario, parique rabie grassantibus Tyrannis in Christi gregem, quotquot Saluatorem nostrum Iesum Christum, Deum, ac regem, vniuersorum, sui ipsorum amori præferentes, in hanc pietatis arenam descenderunt, & gloriosæ morti præsentem vitam postposuerunt, ij, nunc omnimodis virtutum insignibus redimiti immortalem victoriæ, ac triumphi omnium regi Deo canunt hymnum, vtpotè cælestia iam domicilia incolẽtes, cum victoriæ largitore ac protomartyre, 11 vnigenito Dei filio, perquem gloria, & honor, & magnificentia Patri ipsi, ac filio, & spiritui sancto. Beatæ Martyrum animæ, quæ cæleste regnum consecutæ, cum prophetis, & Apostolorum choris exsultant. Cum quibus, & Sanctus hic Confessor Marcianus, felici peracto certamine, cursu cõsummato, fide seruata, holocausti bonus odor effectus est. Quapropter nos, qui eius doctrinæ semen accepimus, præclara eius certamina, nõ lapideis columnis insculpta, non colorum pigmentis adumbrata, nec alijs inanimæ materiæ formis expressa, sed veritatis verbo, factis ipsis confirmato, descripsimus; viuam ac spirantem imaginem, exemplum religiosę disciplinę, ad sempiternam memoriam proponentes, vt prę oculis semper obuersentur, diuinarum ipsius virtutum spectacula, virtutes dico, illa virilis patientiæ indicia, inuictum pręsentis animi robur, fidei libertatem, candorem pectoris, constantiam pietatis, indefessum, intrepidum Dei, Christiq; amorem, & caritatem; quæ quidèm sancto huic viro vim, & potentiam conciliabant, omni mortali sorte maiorem. Coniunctus enim intimo nexu cum Deo, eumque toto animi conatu complectens, mutuam retulit diuinæ opis vicissitudinem, summèque illi carus simul fuit, & singulari virtute corroboratus. Proinde has secum voces, quasi communi omnium ore, proferebat. Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an periculum an gladius? sed in his omnibus superiores semper sumus, per eum, qui dilexit nos, Iesum Christum, quem decet omnis gloria, & honor cum Patre, & Filio, & Spiritu sancto, nunc, & semper, & in sęcula sęculorum, amen. Age nunc, quod superest, de sacro martyre Marciano breuiter, quod animas nostras iuuet, expleamus: vt vna omnes Regi Christo, ac Domino nostro meritas gratias persoluamus, qui mirabilia facit in seruis suis. Etenim 12 spelunca illa, in quam sursum translatæ sunt sacræ ei⁹ reliquiæ, omni Dæmonum spurcitie referta erat, priusquam in ea sedem figeret vir sanctus, & magnus Doctor Marcianus. Hic verò crucis virtute, omnes, illic habitantes impuros spiritus, indè procùl eiecit. Sanctificationisque domicilium ibidem erexit, omnes ad se confluentes in eo illuminans, ac salutari fide imbuens in Iesum Christum, filium Dei, ac Deum nostrum. Atque vt quæ dicta sunt, vera esse comprobentur, liquidoque pateat, Dæmonum habitaculum fuisse antrum illud, seu speluncam, de qua superior nobis fuit oratio; situs ipse loci, & compositio fidẽ quodamodo facit narrationi. Quę enim vltra venerandum eius templũ, sitę sunt speluncę, atque adeò subterraneę specus illę, quę à templo occupantur, & sibi ipsis peruię sunt inuicem, eodemque nomine Pelopia nuncupantur, vsq; ad tẽpora B. memorię Theodosij huiusce Syracusanorum Ciuitatis quondam Episcopi, ęterna laude digni, vi quadam, & arte satanica sonitum ex sese fundebant, & spectra quædam obiectabant; quę nihil attinet hoc loco referre, ne commemoratio ipsa imbecilliorum animos percellat, fraudique sit simplicioribus tanti mali recordatio. Quin hac maximè de caussa, leuiter isthęc attigimus, tũ ad fidem ijs, quę dicenda sunt, faciendam; tum ad serpentis apostatę ignominiã, inimici nostri, qui terris se insinuans fraudulento hoc susurro infirmiorum animos aucupabatur, ac præcipuè ad laudem, & gloriam misericordis Dei nostri, cuius sanctorum admirabilia, & gloriosa sunt sine numero ipsius immensa virtute, perfecta opera. Cum enim ad hęc Pelopis antra, infraudem ac perniciem inducerentur vulgo quamplurimi, spectris illis peruersi, omniumque malorum architecti serpentis, & fucato eius sibilo illecti, in apertum Diabolicæ superstitionis barathrum deuoluerentur: Sanctissimus Syracusanorum antistes Theodosius, qui per id tempus summæ sanctitatis, ac Iustitiæ laude, huius sedis thronum obtinebat, his cognitis, prædecessorisq; sui Marciani vestigia insecutus; neque huius tantũmodo, verũ 13 etiam Zosimi benignissimi, qui Ecclesiasticum gregem pulcherrimè gubernauit, eleemosynisque, & orationibus, continentia multa, & vigilijs vitam suam exornauit, atque vt verbo vnodicam, Apostolorũ, Angelorumque æmulus, ita vixit, vt carnis expers Angelus in corpore videretur. Cuius ipsi precibus, vtinam supremo retributionis die, misericordiam ab iusto iudice consequamur; sed redeat interim ad pristinum cursum incæpta narratio. Hæc igitur vt dictum est, cum ad Theodosij Episcopi aures peruenissent, non ferens ille præstigiosum sonum ita palàm resonantem, accingitur aduersus impietatem, & velut bonus omnipotentis Dei miles, in aciem prodit, Spiritus sancti virtute spiritalem hostem debellaturus. Ac primumquidèm Deum occultis precibus inflectere studuit, sicut magnus ille Moyses, cum Israelem educeret ex Aegypto, assiduæ continentiæ, & vigilijs, atque orationibus insistens. Vbi verò diuinitus sensit, suas preces exauditas, tum apertè omnibus rem totam enuntiat omnesq; ad orandũ inuitat, exemplo 14 magni, & celebrandi Episcopi Basilij, quem itidem pari ratione cum Dæmone decertasse, eumq; prostrasse, testantur, quæ de illius rebus extant monimenta. Stato itaque die adproperans sacer Theodosi⁹, adscito sacerdotum ordine, cleroq; vniuerso, omnique adeò Christi fidelium cętu, cum vxoribus, & libe-

10

Neronis tẽporib⁹, in Sicilia plurimi Martyres, ignoti mortalib⁹, noti Deo.

11

Ipse in primis Marcianus.

12

In spelunca Pelopia sepultus, quã idololatria purgatam, Ecclesiam Deo consecrarat.

Beat⁹ verò Theodosi⁹ Episcopus dæmones rursus inde expulit.

13

14

liberis, nulla dempta ætate, aut gradu, recta contendit ad destinatum locum, hoc est ad speluncam, in qua inanium spectrorum visa cernebātur, & horrenda illa patrabantur. Cumque horas aliquot, ad orientem conuersi omnes, in oratione posuissent, intenta voce, Kyrie Eleison inclamantes, excitauit è vestigio vir sanctus vniuersos, omnibusque acclamantibus, amen, mysticam men-
15 sam, quæ Antimissa 15 dicitur, è regione fixit aditus speluncæ, sacraque inibi liturgia rite peracta, cum viuifica Domini nostri Iesu Christi mysteria percepissent singuli, & sacrorū finis esset, speluncam Pontifex sacro crucis signo ter obduxit, continuas preces addens. tum dato plebi signo, eamdem mox saxis, lapidibusque penitus obstruxerunt, atque ita læti domum redeunt, Deum collaudantes, mirabilia semper operantem; certo persuasi Dæmonem nihil amplius, vt solebat, in eo loco suis præstigijs effecturum. Ego verò hæc ipsa, quæ narro, ab ijs accepi, qui tunc spectatores aderant, viris eximijs, & sacerdotio præditis, eoq; commemoranda existimaui, tum sancti, & semper laudandi Episcopi Theodosij gratia, tum vt vera esse constaret, quæ de sacro Sancto Martyre Marciano diximus, fuisse vsque ad eius aduentum, in ea spelunca Dæmonum sedem, ac Domicilium, vbi nunc Ecclesiæ, ac sacri tabernaculi formam intuentes, accurrimus cum veneratione, ad honorem, & gloriam magni Dei, & Saluatoris omnium Iesu Christi, ad laudem etiam venerandi huiusce Patris nostri. speluncam, nō iam illam satanicam, sed templum sanctum, & Angelicum; non iam Dæmonum cateruis plenam, sed Angelorum choris celebratam; non iam fraudis, & præstigiarum officinam, sed morborum incurabilium medicinam. O speluncam, Bethleemiticæ comparādam, in qua naturam nostram omnium Deus assumpsit ex verè ac propriè, & semper Virgine Maria, non commixtionem passus, aut confusionem quamcumque sed exinaniens semetipsum, prout ipsius misericordiæ collibuit, ad summam humilitatis demissionē. O nomen speluncæ, in qua rex celestis priuatum amictum induit, non fato vllo, vel fortuna, sed plena, ac libera voluntate. O nomen speluncæ, in qua Angelici ordines, & Archangelici circumquaque adstantes, perpetuum hymnum cecinere, dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, & in hominibus bona voluntas. O nomen speluncæ, in qua inhabitare cum corpore dignatus est omnium parens, & conditor Deus. O nomen speluncæ, in qua Theologiæ cantica composita, & Angeli hominibus gaudium annuntiauerunt, quod datum est omni creaturæ. O Dei famule Marciane Christi præco, & magister sapientissime, sacrorumque ab initio manuductor huic Deo caræ Syracusanorum ciuitati. O gregis rector primarie, Apostolorum familiaris, Patriarcharum consors, & Martyrum decus à Deo Marciani
condecoratum. O diuinorum arcanorum doctor, Laus.
qui sacrosanctis Mysterijs Sacerdotes imbuere non cessas. in te siquidem, ac per te, quotidie Sacerdotes altissimo sacrificantes, incruentum offerunt sacrificium. Quemnam te appellabimus, aram, an victimam? diuersorium spiritus sancti, an holocausti odorem mysticum? at quibus laudum sertis illum coronemus, qui patriam nostram magisterij, martyrijque floribus coronauit? quibus te sacris acclamationibus honoremus, clarissimis documentorum luminibus coruscantem, & animos rite compositos illustrantem? quem ergo te appellabimus? campum diuinitus afflatum, an hortum à Deo consitum? vere enim & campus, & hortus es suaueolentissimus, omnium generum floribus rutilans, Ecclesiamque suaui miraculorum tuorum odore complens. Quo te honore colemus, quo nomine vocabimus? Angelum in carne, an hominem sinè carne? in cælos subuectum, an in terris mira facientem? O fons, & caput doctrinæ, ò doctor, & dux patriæ nostræ. Plura, & maiora eloqui nescimus. vt didicimus, ita te vene- ἐγκαίνια
ramur; præsulem, & athletam, & pastorem rationabilium Christi ouium, æmulatoremque Christi passionum. Tu etenim pastor bonus, qui animam pro ouibus tuis posuisti, sicut magister ipse, ac protomartyr Iesus Dei filius, & Deus noster. alterum te Mosem depingemus non in caligine, ac turbine, inter tonitrua, & strepitus tubarum, reliquosque fumigantis montis terrores, tenui atque obscuro intuitu, quantum humanis, hoc est sensibilibus oculis licebat, Dominum aspectantem, sed totum quantum, quantum est, Dei verbum incarnatum mentis acie, & oculis intuentem, & palam annuntiantem illum saluatorem mundi. Alterum te Aaronem agnoscimus, quin etiam haud paulo maiorem. Ille enim adsperso irrationalium sanguine populum expiabat, tu verò sacro sancto, & viuifico agni Dei sanguine, quem pro mundi vita, & salute profudit, gregem tuum abluis, & patriam sanctificas.
Hanc siquidem decantatissimam, 16 & tua 16
caussa celeberrimam Syracusanorum vrbem, patriam tuam 17 in terris iure censemus, vbi 17
feretrum, ac templum tuum manet, ac perpetuis miraculis illustratur, in cælis autem patriam te habere haud ignoramus, illam quam diuinus Paulus supernam Hierusalem appellauit. in qua Pater, & Filius, & Spiritus sanctus ab æterno regnat, & nunc & semper, & in sęcula sęculorum. Amen.

ANTI-

Anno Christi. 40.

ANTIQVAE ODES FRAGMENTVM EX GRÆCO VERSVM
IN S. MARCIANVM EPISCOPVM SYRACVSANVM

SPLENDIDISSIMVS ille, & Apostolorum coryphæus Petrus, ex Oriente solis iustitiæ Christi, te primam 1
1 stellam Occidenti, tamquam fulgentem radium, misit, qui hominum mentes diuina cognitione illustrares. Quapropter gregem tuum fouens, in fide confirma, Sanctissime Marciane, & pro nobis omnibus indesinenter ora.

Ineffabilem cum sis adeptus cognitionem, & ad summum eorum, quę appeti queunt, perueneris, sancte, augusteque Marciane, diuinum mihi sermonem inspira, sanctæque Triadi, cui nunc adstas, supplica, vt eam semper grex tuus laudibus efferat, terrenarumque perturbationum, quibus animus irretiri, & illaqueari solet, finem consequatur, ac demum ad cælestem, diuinamque viam cursum teneat, quandoquidem dignus ipse effectus es, qui ab omnibus animi perturbationibus immunis existas. Pro nobis omnibus indesinenter ora.

Virgam virtutis, Crucem scilicet Domini, consecutus, eius discipulis comes itineris adiunctus es, simul enim munificentissimus Dominus Cruci suffixus est, è sepulchro surrexit, Infernum aperuit, quàm celerrime discipulos suos misit, vt omnes gentes sacro baptismate abluerent in Patre, & Filio, cum Spiritu sancto, à quibus tu quoque missus, gentium baptistes extitisti. Ora pro nobis.

Audijt Petrus à Domino, si me igitur diligis, ardenterque amas, oues, agnosque meos pasce, ab ignorantia illos ad cognitionem diuinę Triadis cōuertens. Vnde ille Dei iussa capessens, vt reliquorum princeps, & caput, expleuit. Tibique vt Mystæ hanc Siculorum Insulam concredidit, eam tu prouinciam suscepisti, sapiens apud illos Euangelij buccinator. Ora pro nobis omnibus indesinenter.

---

1 Anno Christi 40. 8. Aprilis

VITA[1] S. PANCRATII MARTYRIS
2 PRIMI TAVROMENIORVM[2] EPISCOPI
AVCTORE OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

Antiochiæ natus.

PANCRATIVS Antiochię in Syria natus est, vt Græcorum menologia, alijque scriptores tradidere; quamuis, ne quid dissimulē, in nonnullis Actis Gręcis è cœnobio S. Saluatoris Messanensi, & Cryptæ Ferratæ erutis, Ponti, & vici Pyrgisci incola fuisse dicatur; quamtamen Actorum opinionem, cum minoris ea sint auctoritatis, corruptaque videantur, vt infra dicam, probare haud possum. ex Antiochiæ 3 certè
3 vrbe in Siciliam Apostolorum Principis, imperio Euangelicæ legationis caussa profectus est. Sed eo etiam nomine Pancratius excellit, quòd non Apostolorum modo felicissimis temporibus, & cum ijs piè versatus vixerit, sed ipsum etiam Dei filium Iesum Christum inter homines degentem in mortali carne conspexerit; nam Pancratij Pater 4 miraculorum Christi fama cōmotus, eiusq; videndi cupidine inflammatus, ex Antiochiæ finibus Hierosolimam contendit, ducto secum adolescente filio: iam tum iste Beatissimum Petrum familiariter nouit, sed cum primùm eundem post Christi in cælum Ascensum, Antiochiæ disserentem audijt, abiurata Hebræorum perfidia, illius se se

4 Adolescens cum Patre Christũ D. inuisit.

Baptizatus pie cu laude segerit.

se se addicens disciplinę sacro est ablut' Baptismate. Breui autē adeò in pietatis palæstra se eximiū præstitit, vt eius sapientia è cælo hausta, fidei studiū, animus illecebrarū contēmptor, laborum etiā prò Christo suscipiendorum auidus admirationi esset omnibus; Beatus igitur Petrus, vt diuinis Pācratio collatis beneficijs ad alios alliciendos vteretur, ministrum, præconemque Euangelij alterum potius dixerim cum Marciano Siciliæ Apostolum ritè sacris Episcopalibus initiatum in hanc insulam delegat. Id annum Christi circiter quadragesimum, ac fortè februario mense contigisse reor, vt in Diui Marciani Vita fuse sum prosecutus. Nauem ergo siculam, quæ Antiochia Tauromenium soluebat, hilaris laborum spe conscendit, atque interim, vt erat ardens animi, auidusque salutis hominum ad nautas se vertit, quos omnes ac præcipue Lycaonidem nauarchum cū vectoribus breui crebris in dies de Christo sermonibus ad fidei tandem castra traduxit. Vt autem ad Tauromenitanum portum appulére, loci accolas per occasionem conquirendarum mercium accurrentes Pancratius ad rerum cælestium mercaturam excitat; se cælestes deferre, ait diuitias, quas licet nullum auri, argentiuè pretium æquaret, facile tamen sibi comparare possent, si velint; fide emi, non pecuniarum vi, non pretio, auaritiaque hominum concludi, sed affatim Dei munificentia, & benignitate erogari: earum vsum non esse corpori nutriendo, tegendouè, nec pellendis ex eo morbis, sed animis, qui scelerum conscientia discerperentur, non valetudinem modo, sed innocentes, & liquidissimas afferre delicias: commotis verò ea oratione plurium animis in terrā prosilit, salutarem doctrinam opportunius traditurus.

delegatur in Siciliam Episcopus.

Tauromenium appellat,

Sed vbi primùm prædicare, palam cæpit, quo cultu homines deceat Dei numen venerari, eiusque beneficia, atque in primis æterni Verbi in terras descensum enarrare, veluti expresso è nubibus fulgure ingenti cum tonitru, dæmoniorum agmina, quæ litus illud occupabant, perterrefacta contremuére. Colebatur 5 tunc Tauromenij in primis Lysonis simulacrum, quod Dracone circumdatum, & tamquam veste tectum in tetrahippio, seu circo templum habuisse narrant; eo autem nomine, quod Deum mala propulsantem, ac soluentē sonare videtur, vel Deū Tauromenitanorum proprium, vel quem alij aut Iouem, aut Bacchum nuncupabant, subintellexerant. Colebatur 6 etiam veteri religione, non procul à littore Deus 7 Phalco, & quamuis puerū extitisse repentino fato ad Phalconillę matris hortos extinctum memorarent, numinis tamen appellationem, templum, Sacerdotes, diuinosque honores, quæ Gentilium erat vecordia, attribuerant. Phalconis autem templo adhibito Crucis signo diuina precum vi diruit 8 Pancratius; Lysoni verò per litteras 9 illi transmissas, & collo simulacri appensas silentium indixit. Et sanè vt externus homo, & pauper cælestem doctrinam hominibus in vitiorum fæce demersis insinuaret, prodigijs, quæ sensus, mentesque auersas percellerēt, opus fuit. Dissipata ergo parumper caligine Pancratius solis instar effulgens, cohortationibus quà priuatis, quà publicis, plerosque à nefaria deorum superstitione ad veri Dei cognitionem, cultumque perductos cælesti abluit lauacro. Nec ad eam rem vrgendam præsidia diuina, aut humana in illo desiderabantur; inerat nimirum tanta sermonis vis, vt ignes ore iaculari, & fulgurare videretur;

Idololatria mutare incipit.

5

6

7

Alibi legitur Neomilla.

8

9

Diruto tēplo, silentio indicto.

Virtutum exemplis.

tanta in loquendo suauitas, vt alliceret; tàm admirabilis sapientia, vt sophistarum, qui congredie auderent, errores planè disijceret: maximè verò virtutibus, vitæque sanctitate, facem alijs preferens, anteibat, nam pudicitia, morumque integritas acceptam Dei imaginem præseferens, edomiti animi motus, habitusque tandem corporis ad modestiam insigniter conformatus, ferè angeli è cælo delapsi opinionem illi conciliarunt. Sed vt certā religionis sedem vrbs haberet, ædem construxit Deo, & seruatori Christo, in qua lauacrum animarum baptismalibus aquis expiandarum posuit; quod templum multis post annis Diui Laurentij nomine posteritas appellauit. Ergo cum res Christiana belle procederet, plurimique in dies ad Christum confluerent, conterebantur 10 non pauca deorum, simulacra, aræ, & delubra. In his autem, qui Christo dedere nomen, Bonifacium 11 Tauromenitanæ vrbis Præfectum reperio; nec priuatim, occultèque is idola detestatus, sed publicè Christianam religionem professus templum Iesu Christo dicauit. Quę res enim verò ostendit nō exiguam in ea vrbe populi multitudinem Christi partes secutam publicum illi cultum, venerationemquè obtulisse: lęta 12 prætereà eius Ecclesiæ initia maximopere iuuit Beati Petri in Siciliam appulsus; is enim Romam nauigans adinuisendum Pancratium Tauromeniū venit: nec quisquam dubitauerit Apostolum, dum Pancratij, aliorumque Christianorum hospitio, pijsque obsequijs vteretur, nouellum illud germen suæ doctrinæ fonte irrigasse, pietatem cohortationibus accendisse, Ecclesiamque illam tum nascentem Apostolicis institutis confirmasse, nec solum inde ad alias Siciliæ ciuitates Episcopos Apostolum destinasse arbitramur, sed ipsi Tauromenitanæ Ecclesiæ de successore Pancratij, Maximo impositis ritè manibus ad consecrationem prouidisse testantur scriptores sacri.

10

11

Præfectus Vrbis Chr. religionem profitetur.

12

Venientem D. Petrum hospitio excipit.

Metaph. in comm. SS. Apost. Petri, & Pauli

Sed cum Euangelicæ lucis radij longè, latèque diffunderentur, atque è vicinia, oppidisque circumiacentibus multi ad Pancratium salutis auidi concurrerent, ipse benignè illos excipiens è tenebris eruebat. Ratus ergo forè vt in rusticorum animis seges pietatis lęta succresceret, Epaphroditum 14 cælesti virtute idoneū sancto suadente spiritu presbyterum constituit, quem deinde ad spargendum fidei semen apud agrestem turbam delegauit, ille verò proximos vicos impiger circumcursare, per agros, montesque decurrens, tamquam alter pastorum angelus, cælestis sapiētiæ gaudium euangelizare, atque ad singularem Pancratij vigilantiam, egregia cum laude, fructuque vberrimo suam operam adiungere.

Epaphroditum ad Rusticos delegat.

14

Infremuit interim Dæmon, & felicissima Christianæ religionis incrementa non ferens, inuidia, odioq: inflammatus in pastorem grassari statuit. Dux sceleris fuit Artagatus, deorum cultor, cuius nimirum animum fera rabies occuparat, dum suam vilescere in dies superstitionem, suos Deos, suaque sacra contemni sensisset. Ille ergo ob religionis ęmulationem Pancratio infensus, coacta nefariorum hominum sibi similium manu, domi suæ parat insidias: per simulationem amicitię ad epulas inuitat Pancratium, ibi verò, cum de Deo ille quæ verè, sanctèque credenda essent, insinuaret, in hominem irruunt, & tormentorum mortisque metu iniecto turpissimum offerunt idolum, cui cultum, venerationemque deferret. Pancratius scelus execratur, & crucis signo

S. Pancrat. mors ex insidiis, & odio fidei.

gno ligneum Deum in frustra discindit; tùm illi canum more inuadunt, nec vociferationibus modo, sed morsibus dilaniant; fustibus ergo, pugnisque male contundunt, lapidibus etiam impetunt, gladijs demum exertis Sanctissimum senem, qui Deo se victimam lętus interim offerebat, crudelissimè contrucidant; nec satiati cęde in occultam voraginem fœdè raptatum proijciunt, cum interim animus martyrij purpura clarescens victor in cælum commigrãs 15 triumpharet. Diuinæ lucis indicio repertũ deinde corpus discipuli maximo cum luctu sepeliuere. vixit egregius Pastor ad summam senectutem, & Traiani principatus initia attigit, atque adeò postquam sexaginta fermè annos in Sicilia rem Christianam incredibili fidei studio, pietate, & innumeris exantlatis laboribus promouisset.

15

Sepultura.

Miraculis post mortem etiam claruit, ægris præsertim ad eius sepulchrum accedẽtibus, animi corporisque valetudinem sępissimè impertijt. Corpus ipsius anno circiter noningentesimo Tauromenij adhuc sepultum piorum hominum peregrinationibus colebatur; legimus enim Sanctum Eliam iuniorem ad inuisendum Sancti Pancratij corpus Rhegio transmisisse Saracenorum vrbem Tauromenij oppugnantium castra non veritum. incertum verò est, quid illis factum sit sacris ossibus, postquàm Saraceni Tauromenium occupauere; occultatum nè illic fuerit à Tauromenitanis, an in alias delatum sit regiones, ignotum est: non desunt, qui Tauromenij finibus condi putent per ea locorum, vbi ædes est Sancti Francisci. vtinam verè. tradunt alij, barbaris Insulam vastantibus, Pancratij corpus Romam translatum, nam extra vrbem in æde Sancti Pancratij sub ara maxima, duo conduntur Pancratij, alterum esse Martyrem, qui Romæ occisus est, alterum verò nostrum Tauromenitanum Episcopum, ac Martyrem plerique arbitrantur.

Reliquiæ.

Extant laudationes duæ de nostro Antistite Pancratio ad eius sepulchrum festo eius die ad populum, qui frequens confluebat, olim dictæ. altera est Theophanis Ceramei 16 Tauromenitani Archiepiscopi, (sic enim legendum esse arbitror, non autem Philippi) altera est Gregorij Monachi Byzantini, sed prima pauca admodum attingit de vita Diui Pancratij, totusq; est orator in explicatione Euangelij, quod ad missam publicè prælegebatur. quare fragmẽtum inde desumã, quod D. Pancratij res attingit, & post hanc Vitæ narrationẽ proferã: altera verò digna visa est, quam integrã afferrẽ; scripta enim est anno, vt videtur, circiter octingentesimo, ante Saracenicã scilicet irruptionẽ in Siciliam, & à docto viro, qui Acta D. Pãcratij incorrupta legisse videtur, cum nihil afferat, quod suspicionem vllam falsitatis iniiciat, vel parum sit cõsonum ijs, quæ summa fide scripta arbitramur: in Græcorũ etiã Menæis hymnus est de S. Pancratio, ideq; sed mutilus extat in M. SS. Codice Monasterij S. Philippi Fragalatis. Crediderim fuisse scriptũ à S. Iosepho, cui Hymnographi agnomen datũ, quòd hymnos in omnium ferè Sãctorũ laudẽ scripserit, nec dubito quin Sãctos de Sicilia optime meritos, & Pãcratiũ inprimis celebrauerit. adnectam verò hunc hymnum ex versione P. Augustini Floriti è nostra Societate viri Græcè, latinèque docti.

16

De Actis S. Pancratij iudicium.

Sed monendum hic lectorem censeo in M. SS. Codd. Cryptæ Ferratæ in agro Tusculano, ac S. Saluatoris prope Messanam legi historiã græcè scriptam de S. Pãcratio, cuius se auctorem profitetur Euagrius, qui simul se discipulum, & in Tauromenitanæ Sedis Episcopali dignitate successorem Pancratij, ijsque gestis interfuisse narrat. Tauromenij etiam eadẽ historia in latinum sermonem, sed perperam versa reperitur. & quidẽ ea Acta sunt valde antiqua, nam in codice illum cryptæ Ferratę ea sua manu exscripta retulisse affirmat Basilius Monachus, ãno, vt ipse ait, à Christo nato noningentesimo octogesimo, & lectiones in Breuiario Gallicano, quo diu vsa est Sicilia ex his Actis desumptæ erant. Ego verò de hac historia ita sentio, si res ipsas, quas de vita Pãcratij, eiusq; discipulorũ enarrat, spectem⁹, facile recipiendas aio, ex veris quippe, & antiquissimis Actis depromptas existimauerim; plerasq; autem rerũ circumstãtias, & nugas aliquas cum minimè probare possim, vitiũ in ijs agnosco, & otiosi nugatoris manum. & quidẽ ipsa Actorum lõgitudo à veterũ scriptorum in hac re vsu abhorrẽs, multa cõtra aliorũ scriptorum historias cõgesta, sed maximè dicẽdi genus, quod eò collimare videtur, si qd video, vt prodigijs admixtis singula exaggeret, admiratione vbiq; percellat, attonitumq; reddat auditorẽ, non leuẽ suspicionẽ inijciũt; narrãt Bonifaciũ Tauromenij ducẽ supra 60. ãnos in Præfectura fuisse à Caio ad Traianũ, quæ res, & cõtra Romani Imperij mores erat; neq; credi potest in tanta tẽporum varietate, cum vndecim Imperatores sibi succedẽtes in vrbe, ac Prouincijs omnia susq; deq; miscerẽt, Bonifaciũ supra omnes fortunæ ictus cõstitisse, & continuasse imperia, cum se præsertim christianum profiteretur eo tẽpore, quo id nomen apud Imperatores odio habebatur. bella fingũt, & quidẽ maxima, cum pacata omnia tũc in Sicilia fuerint; ex exercitu Bonifacij contra Abares 17 proficiscentis quingẽta, ac quinquaginta hominũ millia recenset, ac paullo post ab Aquilino Calabrię Rege aduersus Tauromenitanos sexcenta armatorum millia cõducta; contentiones nescio quas inter Pancratium, & Marcianũ nugator ineptè, ac frigidè comminiscitur de finibus dioeceseon, litteras etiã vltro, citroq; missas refert, Crescentem item in Galliam missum antequam suasu D. Pauli Apostolorũ Princeps Pancratiũ Antiochia in Siciliam legauerit, sed quàm falsò in Marciani vita ostendimus. se designatum Pręsulem Tauromenitanũ post Pãcratij obitũ imò etiam consecratũ narrat, cùm tamen Maximus à D. Petro fuisset ãtea ad eam dignitatẽ delectus, ex Metaphraste: vt historiam suam rerũ admirabiliũ pleniorẽ redderet, ac lõgiorem, adsuit D. Marciani Acta, eumque facit per prosopopœiam singillatim sua gesta narrantem. Sed satis sit hęc obiter attigisse de his Actis pseudo Euagrij. omittam enim libens pleraque alia, quæ facilè prudens lector apocrypha animaduertet. Cæterum, vt dicebam, hisce mendacijs immixta antiqua, veraque Acta Pancratij ab Euagrio eius discipulo olim conscripta, vt testis est Theophanes Cerameus iam laudatus, contineri arbitror; id verò idcircò credo, quod eadem ibi gesta narrentur, quæ in Græcorum Menæis, ac Menologijs attinguntur, quæ Gregorius ille Byzantinus in laudatione

17

De 29. Iun.

Theodorus Studita ad ea alludit.

Bar. ad ann. 826.

Lib. 2. ep. 8. in M.S. cod. Bibl. Card. Columnę.

Pancratij, quam dixi, & mox subnectam, latius persequitur, quæque S. Iosephus Hymnographus eleganti ode complectitur, & demum in hanc, quam scripsimus vitã, inde contulimus; nec prętereundum hic est Theodorum Studitam, qui octingentesimo Christi anno circiter floruit, in Epistola catechetica, quam Leone Armeno Orientis Imperatore Ecclesiam perturbante, ad Confessores scripsit, contra hæreticos sacrarum imaginum hostes hæc habere, *Apostoli vox est in historia S. Pancratij; Fili Ioseph affer imaginem Domini nostri Iesu Christi, & imprime illam in Pyrgisco, vt videat populus, qualem formam sumpserit filius Dei, vt videntes amplius credant forma typum intuentes, & reminiscantur eorum, quæ per nos eis annunciata sunt*, Hæc autem verba quamuis in his Actis Euagrij nomen præ se ferentibus non legantur, narratur tamen Apostolum Petrum per Iosephum pictorem fieri iussisse imagines plerasq. vniuersæ propemodum Christi vitæ historiam complectentes; vnde non leuiter, vt opinor, confirmatur, quod paulò ante dicebam, hanc nimirum Euagrianam historiam non esse ipsa Diui Pancratij Acta paulo post eius Martyrium scripta, continere tamen illa, sed admixtis futilibus exaggerationibus, alijsq. nugis rudium admirationem, vti fit in anilibus fabulis, excitantibus, eaque à leuis iudicij homine, & nugace fuisse vitiata, dum digressiones, & rerum auxeses, vti historiæ ornamenta, male cõtrudit. Cum ergo ita de his Actis Euagrianis sentiam, non absonum erit, quæ in ijs de nonnullis Diui Pancratij Discipulis enarrantur, breuiter perstringere, ac tanquam coronidem huic vitæ imponere; discipulorum enim laus magistri instituentis honori cedit: nec enim ea huiusmodi sunt, vt in falsitatis suspicionem veniant: sed dolendum profectò est egregiorum discipulorũ apud alios scriptores memoriã perijsse quædam Chryse, quæ licèt olim Dianę Heronis filię Sacerdos, tamen Deorum simulacra cõtriuerat, cum ope Pancratij à lepræ morbo sanitati restituta esset, Benedicta post baptismum dicebatur, sacras Virgines suæ demandatas curæ habuit orationi impense vacantes, eisq. exemplo virtutum præibat non minus, quàm Diaconissæ honore, ac nomine. Maria, & Seia sorores pulchritudine insignes, sed pudicitia clariores Deo sacratæ, desponsæque Christo fuerant à Pancratio; senior etiam Diaconissa de eorum temporum more instituta est; sed cum Elidus, alter Vrbis præfectus, Seiam perditè deperiret, vbi blandas precum illecebras, promissionumque machinas frustra admoueri sensit, ad magicas artes se vertit, hos verò impetus æque delusit christianæ pietatis thorace pectus armatum: ad tormenta tandem deuentum, quæ blanditijs sępe valentiora; Mariæ prius, quæ nuptias impudicas sorori dissuaserat, Seiæ paulo post, crudelissime flagello cæsis caput obtruncatur; quare sanctæ illę Virgines sua pudicitiæ lilia purpureis martyrij rosis exornauere. Diaconissæ 18 18 aliæ, inter quas vti præcellens B. Paulina 19 numeratur, plurimique è Christianis peractis ritè funebribus exequijs, quo maximo potuerunt honore sepeliuere Virgines in loco, qui Varagdi murus appellatur, aiunt Acta. Deus tum miraculis, tum carnificum, aliorumque, qui conspirauerant, visione, celebriores reddidit: ad sepulchrum autem extructum est aliarum virginum collegium, 20 & sacra ædes. In ijsdem Actis eximie etiam Neophyti Diaconi suauissimi mores, senilis prudentia in iuuenili ætate, non in græcis modo, & latinis, sed in sacris etiam litteris eruditio, temperantia, cæteraque virtutum ornamenta laudantur; & additur Sacrosancto Eucharistici panis viatico instructum cũ ad extremum vsq. spiritũ diuinas decãtasset Deo laudes, animum placidissimè reddidisse, eumq. columbæ 21 specie in cælum euolantem diducto sacræ ædis tecto fuisse conspectũ. De Diuo Pancratio latina Martyrologia tum vetus, tum recentius meminere die 3. Aprilis, Baronius, alijq. passim scriptores agiographi. Græci verò nono Iulij festum ipsius celebrant. *Vide Animaduer. fol. 10.*

Benedicta.

SS. MM. Vir. Mar. & Seia sorores.

19 *Paulina.*

20 *Neophyti Diaconus*

21

EX HOMILIA SAPIENTISSIMI, ET ELOQVENT.

THEOPHANIS CERAMEI

ARCHIEPISCOPI TAVROMENITANI

dicta in Festo S. Pancratij Fragmentum.

AGITE iam imitemur verissimum hunc pastorem, Christiq. imitatorem Pancratium, cuius sanctissimam vitam perquàm breuiter perstringentes, aut potius attingentes vobis, ostendemus non adeo arduam esse, quin imitatione consequi aliqua ratione possimus. Sanctus itaque Pancratius, quemadmodum, qui eius Acta conscripsit Euagrius, diligenter tradidit, ex oriente ducens originem, & ijsdem, quæ sacris ordinibus alios initiare consueuerũt manibus Apostolorum Coryphęi Episcopus constitutus ad nostram hanc Insulam ablegatur, atq. adeo ad hanc Tauri, & Menææ vrbem appulsus, nihil habuit antiquius, quàm vt execrandis dæmonum superstitionibus illam expurgaret, ac detestanda eorum simulacra demoliretur, in quibus, quæ præcipua religione colebantur, Phalcon, Lyson, & Scamander numerantur: deinde vrbis rectorem Bonifacium, multosq. alios ad veram religionem cum traduxisset, ac diuina templa, sacrasq. mansiones in Dei optimi maximi honorem excitasset, martyrio vitæ suę finem conclusit; in hoc etiam

suum

strum dominum æmulatus Pontificiam stolam tinxit sanguine martyrij. Itaque purpuratus per Angelorum manus in cælum euolauit, Huius, inquam, institutum ac mores in nobis effingere conemur, Christianissima Concio; etenim nos etiam ex oriente ortum trahimus ex beata illa Eden, ex qua excidentes in huius vitæ carcerem detrusi sumus; mundumque habitamus Insulæ non dissimilem malorum fluctibus vndiq; circumfusi, plures ibi nequitiæ venti, crebræ flagitiorum procellæ, perpetui tentationum æstus, quos studet in nos commouere Taurus ille truculentissimus, qui domesticam secum habet Maniam, hoc est Rabiem ac furorem, estq. vrbis conditor omnibus peruersis artibus, ac studijs tanquam incolis refertæ, de quo Psalmus ait,
Ps. 54. *Vidi iniquitatem, & contradictionem in Ciuitate, die ac nocte circumdabit eam super muros eius: iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia, & non defecit de plateis eius vsura, & dolus*: Ecce vrbem Tauri, & Maniæ, hoc est furoris, & amentiæ Ciuitatem, ad quam inhabitandam damnati sumus. Huc igitur deportati altera ratione Pancratij, idest omnium victores esse studeamus, victis ac profligatis turbulentis omnibus animi motibus; ita enim nostrarum perturbationum simulacra de medio tollentur, ac procul exterminabuntur, vt Phalcon, Lysson, & Scamander: possunt verò esse Phalcon, quasi ὑφέλκων, hoc est trahens nos ad peccandum peruersa cogitatio: Lysson rabibus absonæ absurdæque voluptatis appetitus: Scamander verò vis irascibilis, quæ in virili animo tanquam σκάμμα idest cauea ad pugnandum, & certamen esse solet; in hunc modum mentis nostræ idola profligemus; triplicemq; hanc animi facultatem perpurgantes, multis mortalibus, & sacrorum ministri, & seruatores esse totis neruis totisq. præcordijs contendamus: quiq. impiæ Ciuitati præsunt, hoc est, ij qui immanitate scelerum ac flagitiorum cæteros antecellunt, in portum salutis adducantur; atque ij faxit Deus primi ante alios fiant Bonifacij, quasi dicas boni honestiq. effectores; neque enim euenire potest, vt quis Christo nomen dedisse dicatur, neq. faciat tamen vt bona præclaraq. opera vnquam appareant. Excitauit Pancratius sacras ædes, ac religiosa templa: tu etiam orna teipsum tanquam dei templum, sanctissimæq. Trinitatis receptaculum; quòd si assiduis inuasionibus te communis hostis aggrediatur, ad vltimum vsq. vitæ spiritum fortiter illi obsistere conitaris, itaq. fies proposito, & voluntate martyr. Sacrosanctus vere religionis testis pro Christo sanguinem effudit Pancratius; tu quoq; ad illius exemplum perennes lacrymarum riuos fundere ne graueris. Latent sub terræ visceribus venerandæ illius corporis reliquiæ; tu etiam latere stude in tui ipsius contemptu animiq. demissione, vt in æterna Sanctorum tabernacula, ac cæleste regnum tandem aliquando admittaris. Summeq; beatitudinis delicijs in omnem æternitatem perfruare, ad quam vtinam peruenire mereamur bene iuuante domino nostro Iesu Christo, cui cum Patre simul, & Spiritu Sancto gloria, & imperium, & laus in sęculorum sęcula. Amen.

Anno Christi. 40.

GREGORII
HVMILIS MONACHI BYZANTINI
Ex Monasterio Paguriensi
ENCOMIVM
IN DIVVM PANCRATIVM.

1 CVM I ad spiritualē hanc celebritatem, summa cū fide cōuenerimus iam, ad pretiosas animæ merces comparandas; quin eius auctori, mercatoriq. diuina munera offeramus, non ex auro, gemmisq. aut margaritis distincta, neq. præclari artificis elaborata manu; non ex bysso, purpura, sericoque contexta: ornamenta illa quidem breui splendorem pręseferentia, ac paulopost intereuntia, vtpotè quæ ex fluxa, & interitui obnoxia materia constent, ad scitusque sit ex arte decor, quem amittant tandem necesse est, & in pristinam turpitudinem redeant. Verum ea demum sint munera nostra, quæ cælitus dimanent, maneantque in omnem æternitatem, diuinæ gratiæ artificio fabrefacta, ac sancti spiritus illustrata splendoribus. Neque enim is, de quo agimus, materię fæce concretus est, ita vt eiusmodi muneribus delectetur; sed ab omni caduca, fluxaque concretione maxime alienus, atque seiunctus, proinde spiritualem illi decuit parauisse ornatum. Neque sane immerito prouinciam hanc suscepisse arbitramur. Quamuis enim huiusmodi artium, ac disciplinarum plane simus expertes, Peregrini nimirum, despicatique homunciones, ijdem tamen fide subnixi, ad apicem spiritualis opificij pertingemus. Nam si fluxa, quæq. infra lunæ orbem sunt, diuinus Pancratius plane homo adamasset, iure optimo non aliunde, quàm ex ijs laudationis sumeremus argumentum. Cum verò ab omnibus id genus rebus mirum quantum ille abhorruerit, æternæ beatitudinis desiderio fragrans, ac victis, edomitisque prauis animi motibus cælestium vitam æmulatus, iam præstantius, nobiliusque illi donum offeramus. Non quòd is rerum nostrarum sit indigus, aut ad incorruptas, perennesque eius diuitias, aliqua fieri possit accessio, sed vt aliquam laborum nostrorum mercedem nobis opulentissimus largiatur, mentis nostræ caliginem suo splendore collustrans

Quæ dona sanctis offerenda.

Sanctis dare est accipere.

quandoquidem cælestes sibi diuitias comparauit, iam supernæ Hierusalem ciuibus adscriptus, iam diuini sacrarij Sacerdos declaratus, iam incola paradisi effectus, iam summarum cælestium mentium gratulatione acceptus, cum iisdem vna gloriose in eadem aula versatur, purissimo decoris lumine collustratus. Christum enim iuxta Diui Pauli sententiam per sacrum lauacrum induerat, quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Verumtamen si Christum, vt modo dictum est, iam induerat, sane constat, & Spiritum Sanctum, atq. adeo Patrem ipsum induisse. quod si talem, ac tantum cælitus accepit ornatum, quis vmquam pro dignitate illum poterit exornare, qui omne laudationis genus longe transcendat, æternisque in cælo laudibus satis superque cohonestetur? Verum enim vero quis tandem sit is, cui tantus gloriæ splendor à Spiritu sancto euenerit, quiq; tanta diuinitatis luce perfundatur? cum ego vobis nominatim indicabo, vt ex ipsa nomenclatura, verbique notione planè intelligatis, atque adeo admiremini res eius gestas, vitæque seriem ab eius nomine minimè dissentire: Atque is demum Pancratius est, is, inquam, qui πᾶν κράτος hoc est omne robur, omnemque vim communis hostis deuicit atque profligauit; qui omnia eius tela ad gratiæ cotem allisit, atque diffregit; qui radios è cælesti specula mente concipiens, tamquam nocturnus Lucifer iis, qui in summa veritatis ignoratione, vt in tenebris versabantur, eluxit; qui terrena terræ, tamquam inutilem sarcinam, dereliquit, cælestium, quæ sola bona existimabat, amore, ac desiderio succensus. qui acceptum fidei talentum, per ardentissimum caritatis studium multo fœnore adauxit. qui non socordiæ, ignauiæque se corrumpendum dedit, sed ad impigre laborandum aggressus est. qui missus in nouellam vineam operarius, minimè se gessit eo munere indignum. qui aquam suapte natura nulli idoneam vsui supra naturæ vires, in iucundum conducibileque vinum commutauit: quæ sanè potio vtpotè magna tolerantia laborum expressa, ipsas Angelicas virtutes exhilarauit. qui oratione, æque ac rebus gestis præclarissimos Rhetoras vicit, rudes spiritalibus disciplinis informauit. qui terrenum Angelum, hominemque cælestem se præbuit, præstititque, nec segnem in Euangelij promulgatione cursorem, atque ministrum, nec timidum in euertendis Deorum simulacris insectatorem. qui sacrarum nuptiarum veste ornatissimè tectus, cælestium epularum gustu fruebatur. qui in spiritali bonorum paradiso, tamquam rationale lignũ consitus, & vitali fontium perennitate irrigatus, iustitiæ fructus edidit vberrimos. qui in Christi ouili, instar eximij, fortisque arietis, præ ceteris conspicuus, extitit. nunc verò in cælesti grege innocentissimus agnus numeratur. qui in spirituali cythara multiplici instructa chordarũ apparatu, vt loquacissima fides, sonos edidit suauissimos; argutissimaque in diuinis tibijs fistula, numquam earum perturbauit harmoniã. qui ex vera vite instar racemi pendet maturrimi; & in diuina regione, instar spicæ perpetuo vigentis exurgit. qui iam cælesti ciuitate donatus, nequaquam mortalitatis obstringitur vinculis, nequaquam peccati catenis detinetur. is, inquam, tot virtutibus præditus, totque tamque præclaris nominibus exornatus, à Diuo Petro Apostolorum Corypheo sacris initiatus, ac verendo Sacerdotij iugo rite suscepto, ad diuulgandum euangelium, augendamque Christi fidem, tum ad rationalium ouium regimen missus est. Qui diuinis præceptis parendi studio inflammatus, conscensa naui ad occidentem nauigauit. Cumque secundis ferretur ventis, ad Tauromenitarum vrbem appulsus est. Et nauis quidẽ (proh rem admiratione dignã) onus vehebat, sed ab onere, ipsa incolumis ab omni periculo, seruabatur. Neque enim tam nauis a pelagi iniurijs vectum ipsum tuebatur, quàm vector naui tranquillitatem præbebat, Vtpote qui adesset in naui, tamquam peritissimus gubernator, clauum tenens, & ope, subsidioque præpotentis Dei, secundo cursu dirigens. Ad litus igitur appulit nauis, statim iis, qui insano Idolorum æstu susque deque iactabantur, placidam veræ religionis attulit serenitatem. ad quam incolæ accurrentes, cælesti gratia perfusi, pro suo quisque studio, cæpere varia ex nautis sciscitari: ecquid, inquiunt, merces, quæ magno nobis futuræ sint vsui, ad nos importatis, aduenæ? simulque pretium eloquimini. Tum ij mercium suarum vim, virtutemque demonstrant. Ostentoque vniuersis Pancratio, magni nimirum pretij vase, nequaquam, inquiunt, auro venalia sunt mercimonia nostra, sed fide parari potest, quod damus, neq; auro hic veneunt vasa, quæ supra omne pretiũ sunt, sed qui vehementer expetunt, his cælestis esca gratis offertur, quæ non ad saturanda corpora, sed ad animas enutriendas adhibetur. Itaque Dei famulus cum eos omnes, qui naui vehebantur à tenebris ad fidei lumen vocasset, iam, in terram descendit, vt ad salutarem veritatis cognitionem omnes traduceret, ac pereuntem populum ad vitam reuocaret. Ac simul ex illius ore, velut ex æthere, diuina vox intonuit, quibus conterritæ omnes tremuerunt Dæmonum phalanges, fulgurare per linguam tamquam ex nubibus æternam, coruscantemque diuini verbi vim, atque potentiam visus est, & mente præditum Draconem iaculari. ac veluti alter Moses sapientiæ germen, Ægyptiam impietatem, turpissime victam profligauit. nec eidem se gessit inferiorem, cum per maris vndas, quasi per siccum pedibus iter fecit. hostes enim humani generis, animorumque insectatores facili negotio in profundissima inferorum loca deturbauit. Illique longe simillimus, qui funda aduersus gygantem præualuit, cacodæmonem superbia elatum, cælestis gratiæ funda, ac Sanctissimæ Trinitatis inuocatione, perinde atque tribus contortis lapidibus, interemit. Etenim præpotentis Patris virtute, malorum omnium parentem pressit, iugo seruitutis. Ope verò Filij, cum Patre rerum omnium tenentis imperium, iræ, mortisque filios patri in adoptionem dedit, cælestisque hereditatis participes effecit. Sancti demum spiritus subsidio, malignos spiritus abegit, atque exterminauit vniuersos: prætendit pietatis, industriæque retia, ac mortalium genus est aucupatus. Extendit diuinæ linguæ calamum, ac fidei hamum in hoc mundi mare sapienter proiecit, omnesque in errorum profundo demersos in supernam lucem extraxit. Cælestis doctrinæ radios vibrauit, ac tetram impietatis caliginem dissipauit. Preclarissimum religionis lumen emisit, & impiæ superstitionis tenebras illustrauit. Ex diuino puteo hausit aquas pietatis, & fidei pocu-

Ad Galat. c.3. v.27.

S. Pancrat. virtutes, ac laudes.

A S. Petr. Ap. Ep. cõsecratus, & Tauromeniũ missus.

Nautas ad fidem conuertit.

Diabolum vicit, contriuitque.

Multa bona aduentu suo affert.

poculo Dei iustitiam sitientibus cum propinasset, eorum sitim continuo sedauit, irrigauit, velut sterilem campum, corda mortalium, riuis salutaribus, arentia iam, deficiente scilicet aqua diuinæ agnitionis; editaque vberrima virtutum segete, acceptissimum panē obtulit Deo Optimo Maximo. vidit populos cælesti gratia denudatos, tunicaque Angelica manu contexta operuit. inuenit ciuitatē in multiplici Deorum cultu, tamquam in fœdissimo cœno iacentem, porrectaque diuinæ doctrinæ manu erexit; expurgatisque sordibus diuinæ lucis splendore, claram nitentemque reddidit. agnouit homines, præ spiritualis escæ inopia, fame confectos, ac cælestibus edulijs reficiens ad vitam reuocauit. Igitur dulcissimo diuinæ cognitionis pabulo, ciues cum saturasset, ac per Euangelicæ prædicationis gradus ad Deum ipsum euexisset, ira in teterrimum serpentem accensus, forti, constantique animo, duo illa simulacra deleuit; plane ostendens quàm infirmæ, atque imbecilles essent illius vires. Phalconem enim (id nomen erat Idolo) cum assessore simul, & Lyssonem cum ingenti Dracone, quo veluti indumento contegebatur, quique impositas 2 libationes absumebat, in maris ima proiecit; ac miseros eiusmodi religioni addictos, a seruitute in libertatem asseruit. Ita ciuitatem Idolorum cultui deditam à superstitionum fœce, ac luto ad vnius Dei cognitionem traduxit. ad hæc eorum delubra, tamquam nulli in posterum vsui futura, cum expugnasset, ac funditus euertisset, orationis domum excitauit, atque aras Christo consecrauit. quò Christi fidem amplexuri, quicumque confluxissent, cælesti lauacro sanctissimus vir tingebat, sacroque chrismate perungebat; quod multis pòst annis *D. Laurentij* templum est appellatum. Cum hæc itaque semina iecisset, ac veræ religionis incrementa spectaret Pancratius, nequaquam consentaneum esse existimauit, totum dedere se ad solam ciuium salutem, ac disciplinam curandam, ac negligi rusticos, auxilio, cælestique gratia destitutos. proinde Epaphroditū, ad diuini verbi promulgationē cęlesti virtute idoneū, deligēs, (ita enim ab omnib' habebatur) manibus super illū impositis, illabēte Sancti Spiritus gratia, presbyterum instituit; mox ad diuulgandum salutis verbum apud agrestem turbam ablegat, vt simul ab eorum ceruicibus Stygiæ seruitutis eriperet iugum. & verò in dies Dei Ecclesia propagabatur, ac singulari Pancratij cura, ac vigilantia à vanis superstitionibus ad veri Dei cultum innumeri transibant. Sed cōmunis humani generis hostis, iam inde à principio, odio, ac inuidia in homines inflammatus, aduertens multos mortales ad Christiana castra transfugere, & à peccatorum lapsu erigi ad salutem; Aquilinum 3 tamquam instrumentum ad sua consilia incoeptanda satis idoneum aduersus eos, qui sacro baptismate à Diuo Pancratio fuerant abluti, vehementer incitauit. Tyrannus enim magno exercitu coacto stygijs furijs incensus ad Tauromenium oppugnandum, aut ciues in deditionem accipiendos, recto cursu contendit. Sed hi conatus in irritum cecidere. ipsos enim in præstantiorem, nobilioremque seruitutem fortissimus vir redegit: & iam ciues, cum immensas hostium copias spectarent, metu perterrefacti, de deditione facienda cogitabant. Verum Pancratius

Idola euertit: Dæmonem in mare proijcit.

2

Templum extruit, Ciuitatem sacris inungit.

Rusticis auxilio destitutis opē fert.

Epaphroditum instituit Sacerdotem, ad eosq; docēdos legat.

3

Diabol' incensus odio in Vrbem Christianā, Aquilinum armat.

ingentes animos, præ summa in præpotentem Deum fiducia, concipiens; certus iam de victoria, omnibus identidem affirmabat, sine vllo congressu, hostes ab vrbe reiectum iri. Itaque sumpto venerandæ Crucis signo, ac imagine Christi Dei, ac Saluatoris nostri, eiusque intemeratæ parentis, eaque pro mœnibus perditissimæ genti aduersus ostentans, ac victoriam inclamās, statim hostilibus copijs, veluti quasdam tenebras induxit, acies enim simul sanctissimum virum conspexerunt, in se se gladios conuertentes, mutuis se vulneribus confodere. nec tanta, tamque mira illico res stetit, sed iam proprijs se armis miseri contrucidabant; donec cęlesti Numine impediente, quid rerum gererent, vix animaduerterent. Postquam igitur resipiscere, ac tanti facinoris grauitatem intelligere cœperunt, protinus ad sancti viri pedes obuoluti, sacro fonte lauantur. Sic tam impius apparatus meliore, præter spem, exitu conclusus est. Quæ cum ita essent, admirantes Tauromenitani ciues, tam subitam crudelissimæ gentis mutationem, lubentius, alacriusque Pancratij verbis parere, & in eius sentētia acquiescere studebāt, ridentes, ac pro nihilo ducentes nefarios Diaboli conatus. ad hunc itaque modum cum populi multitudo in solidissima fidei petra fundata, & ad firmissimam diuinæ cognitionis fastigium perducta esset, cruciatur animo, ac dentibus frendit malorum omnium architectus, rabie stimulatus aduersus eorum ductorem, qui per tutissimum virtutis, ac pietatis iter incedere decreuerant. etenim iniquo animo ferens, Christiani ouilis incrementa, omnes vires, neruosque contendit, vt vigilantissimum pastorem de medio tolleret. Itaque in Artagati pectus inuadēs, diris intemperijs hominem exagitat, ad necem sanctissimo viro saxis, ac lapidibus inferendam. cuius consilijs truculentissimus Tyrannus obsequens, id quod iussus est, effecit. Sic Pancratium Stephano, eodem mortis genere, socium adiunxit. Ille enim ab Hebræis, hic à Græcis lapidibus impetitus; vterque tamen angulari lapidi arctissimè coagmentatus. Ambo Sancti Spiritus virtute fortes, animosique redditi; eamdem pedibus viam calcantes, ad eamdem non manufactam ciuitatem peruenere. Neque vnquam à se disiuncti, ambo cælestium mentium conuiuæ iisdem diuinæ mensæ epulis perfruuntur. Ambo iisdē Angelorum choræis immixti, diuinis, incomprehensisque mysterijs sunt ascīti. Quid enim inquam, est, quòd vtrique non sit commune? ille primus ab Apostolis diaconus, hic à Diuo Petro 4 *primæ sedis* delectus Antistes. Ille Iudæorum ora compressit, hic inanē Græcis sapientiam iactantibus silentium imposuit. Ille vnitatem personæ à Deo abegit, hic multiplicem Deorum cultum ex mortalium animis deleuit. Ille cælestium orbium tractus reseratos, ac Iesum à dextris Patris stantem suspexit, hic glorioso obitæ mortis genere, celerrimis itineribus, ad præpotentis Dei filium profectus, iam tantæ splendorem maiestatis propiùs intuetur, iàm diuinæ pulchritudinis aspectu mentis oculos pascit: iam cælestium virtutum consuetudine fruitur, quæ incredibili gaudio perfusæ, inuictissimo Dei famulo obuiam procedentes, æquissimis pro susceptis laboribus præmijs remuneratæ sunt: pro fluxis nimirum, ac caducis æterna, immortaliaque reddentes,

Et à S. Viro Christi D. & B.V. imaginib' pro mænib' ostētatis p. sternitur.

Suisq; pœnis resipiscens ad Deum cōuertitur.

Totusq; fidelium cætus in Christi fide confirmatur.

Rursus in Beatum virum Artagatus à diabolo exagitatur.

A quo lapidibus impetitus fortissime obijt.

4
Multis Sāctis viris cōfertur. s. Stephano

Age

Age verò quotquot iam inde à mundi primordijs, rebus bene gestis, clari exstitere, in medium adducamus; itaq; eorum facinora respectemus, vt cum nostri hominis sanctimonia, ac splendore aliquantisper conferamus. atque vt à primo parente exordium sumamus; *Adamo.* Adam ipsius Dei manibus fabricatus, à felicissimo vitæ statu in vastissimum ærumnarum, ac miseriarum pelagus decidit, callidissimi serpentis dolo, ac fallacijs pellectus. hic communi prauæ carnis contagione genitus, à deteriore statu ad meliorem viuendi rationem semper ascendit. Atque ille quidem conditoris sui lege violata, letali fructu vesci non dubitauit: Noster verò Pancratius à diuinis præceptis ne latum quidem vnguem discedens, tantùm abest, vt inobedientiæ lignum attigerit, vt omnem vim, opemque suam contulerit ad colendam obedientiæ arborem, fructusque suauissimos ex ea decerpendos, quibus vitam suam educaret. *Abel.* Abel è sacrificiorum, quæ Deo obtulit integritate, in iustorum numerum est relatus: hic quòd quinos sensus Christo, veluti victimas mactasset. *Seth.* Seth pulcherrima parentis imagine præditus, ab ea, vt est in sacris literis, minime degenerauit, sed Deo optimo maximo gratus, acceptusq; filiorum Dei nomine posteros cohonestauit. At Pancratius purissimo lauacro regeneratus, acceptam Dei imaginem, ad exitum vsque vitæ intactam, incorruptamque seruauit; eosque, quos per Euangelium genuit, Dei filios, cælestisque regni fecit hæredes. Iam vero quid egerit Enoch *Enoch.* videamus. Ille ab huius mundi habitatione in Paradisum translatus à nostris hisce ærumnis est exemptus: hic quamuis in Mundo versaretur corpore, animo tamen ad cæleste patriam, ab humanarũ miseriarum cõmunione lõgè sepositam, ferebatur. *Noe.* Et Noe quidem, vtpote iustus, ad paruæ arcæ fabricam, gubernationemque cælitus destinatus, paucos homines ad mortalem hanc vitam saluos, incolumesque seruauit: Hic autem arcæ, diuina manu fabricatæ, præfectus, ac moderator superno numine delectus, infinitos propemodum populos ad cælestem immortalitatem dux fidissimus adduxit. Sed prò quantum inter vtrumque est discriminis? quid ille nisi breuem, caducamque huius lucis vsuram suis conseruauit? quid noster? ad perpetuum, felicissimumque vitæ statum, creditos sibi mortales vexit. *Loth.* Loth etiam cõtẽplemur. is in Sodomis agitans ab omni illa spurcissimorũ, fœdissimorumque hominum colluuione intactum se, integrumque præbens à temporaria clade, cælitus immissa, vnus incolumis euasit. Quid Pancratius? inter ethnicos, impietatis cultores, diuinus plane homo, cum ætatem exigeret, non modo nullam labem à scelerata flagitiosorum hominum consuetudine cõcepit, verum magnam eorum partem à fœdissimo Idolorum cultu abstractos, ab æternis flammarum incendijs oblata immortalis vitæ anchora liberauit. *Abrahamo* An parum est, quod de Abrahamo legimus, qui nimirum insigni liberalitate erga hospites præditus, quotcumq; ad se ventitarent, munificẽtissimo epularum apparatu exciperet, Deum etiam ipsum apud se hospitem habere, & ad epulas inuitare meruit, officiorum suorum fructum adeptus præstantissimum. Hic verò salutis animorum desiderio mirum in modum incensus, famelicis populorum animis æternas, præstantioresq; epulas, cælesti aspirante numine suppeditatus, incredibili lætitia cælestes spiritus affecit. *Isaac.* Isaac paternis præceptis obtemperans, ad se sacrificandum, duci à proprio parẽte non recusauit; quamuis rem exsequi diuina prouidentia præpediuerit. Hic eius inhærere vestigijs sedulò studens, qui se purissimo lauacro genuerat, puram se ipsum cælo victimam obtulit, ac deuouit. *Iacob.* Iacob in somnis scalam vidit, qua in cælum patebat ascensus; hic arduam ac multis periculis refertam virtutis scalam ascendere aggressus, nullis aduersariorum insidijs potuit retardari, quo minus ad concupitum culmen facilis euaderet. *Ioseph.* prędicatur Ioseph, quòd ab impudicissima Aegyptia ad libidinem prouocatus, cum fortissime obstitisset, nequaquam pudoris leges est ausus violare. Pancratium verò quòd valentissimum bonorum omnium nactus aduersarium, cum eo strenue certaturus in arenam descenderit, atque ea in pugna imbellem, ignauumque illum ostendens, parta victoria gloriosum triumphum reportarit, non admirabimur? *Moisi.* Moses adumbratiles à Deo leges accepit, & Amalech obscuro crucis typo in fugam conuertit. Hic diuinæ gratiæ, veritatisque leges populis promulgauit, ac Sacræ Crucis vexillo, sanctisque imaginibus in oculis hostium explicatis, cõfestim profligauit, & ad meliorem frugem reuocauit. *Aaron.* Iam verò Aaronem spectemus: hic terrestrem agnum pro populis gladio mactauit, itaque sanguinis effusione in Dei amicitiam Hebræos rite conciliauit. Nil dissimile est in Pancratio. ille enim linguæ suæ gladio cælestem agnum cum sacrificasset, placatum, propitiumque Dei filium mortalibus ostendit. *Iosue.* Iesus promissionis terra populis, quos ipse ductabat, sorte distributa, illos ingenti gaudio cumulauit; verum Pancratius homines Christianis sacris initiatos, ad immortalem, nullisque miserijs obnoxiam regionem, veluti dux ipse perduxit, & in cælestium consuetudinem insinuauit. *Samuel.* Nunc quid de Samuele dicam? qui sicut ex vtero matris Deo dicatus fuit, ita noster ab ipso regenerationis fonte in iustorum numero adscribitur. *Dauidi.* Quid verò de rege Dauide, qui secundum Dei cor homo à Sãcto spiritu perhibetur? & Pancratius nonne in Christi membris diuinæ gratiæ vi est coaptatus? *Elia.* quid de Salomone, quid de Elia? quorum alter sapientia præclarus, alter zelo diuino incensus, ad Dei cognitionem obstinata Hebręorum corda traducere prægestiens, cælum clausit, ac negata pluuia, acerbissimam, crudelissimamque famem in terrarum orbem induxit. Sed Dei famulus, nec cęlesti sapientia obscurus, & caritate inflammatus, sacrosanctæ fidei cælum mortalibus adaperuit, & cælestis benignitatis imbre, steriles animos fœcundauit, vitalisq; tritici feraces reddidit; sic summam attulit cælestis annonæ largitatem. *Elisæo.* Quid quòd Elisæum steriles aquas fecunditate donasse? Pancratium steriles animas virtutum fertiles reddidisse, mirum non sit? *Ionæ.* Ionam commendamus, quòd ab impendenti diuinæ iræ vltione, liberasset prophetica prædicatione Niniuitas: Pancratium quòd à ventura Dei ira, futurisq; flammarum cruciatibus, incredibili sua virtute Tauromenitanos eripuerit, taceamus? *Tribus pueris. Dan. cap. 3. vide ibi Pererium.* an non tribus etiã pueris, qui in Chaldaicam fornacem coniecti Dei filium habuere consortem, vnaque secum exul-

exultantem se gessit æqualem, cum in tentationum, ærumnarumque camino, Christum Optimum assiduum, fidumque socium habere meruerit? Nec Danieli dissimilis est existimandus. quemadmodum enim ille prophetico spiritu cælitus afflari discupiebat, ita is Sanctissimę Trinitatis intuendæ desiderio mirum quantum æstuabat. Quamobrem ad expugnandam quamcumque contraxisset ex huius vitæ sordibus labem, Christi calicem lubenti, alacrique animo combibere, & baptismate baptizari non dubitauit. Iure igitur optimo inaccessæ lucis splendore perfruitur, adstans ante præpotentis Dei thronum. Sed quamquam decoris diademate, à purissimis illis spiritibus in cælo coronatus, immortali gaudio perfundaris, sacrosancte Martyr Pancrati, ne quæso à nobis mortalibus, impertitam tibi salutem dedigneris accipere. Valde enim pium est, mortales, qua possumus ratione, supernas virtutes æmulari. Salue itaque, Pancrati, qui tamquam fulgentissimum sidus, verumque digitorum Dei opus, in cæli firmamento collocatũ, vniuerso terrarum orbi lumen effundis. Salue, Pancrati, qui immaculatus in via, legeque Domini ambulasti, & Christi testimonia es perscrutat' in corde tuo. Salue iterum Pancrati, qui te corpore, æque atque animo Sanctum reddidisti, quique in cælestibus tabernaculis versaris. Age, beatissime Dei vir, Christique sedulus imitator, iam filiorum Dei libertate donatus, ne desinas pro ouili tuo apud Deum Optimum Maximum preces effundere, atque hostem animarum nostrarum insidiatorem, tuarum precationum iaculis confodito. Tuque, summam Domini nostri demissionem omni studio imitatus, vti duo illa pauperculæ mulieris minuta, ita tu neglectissimum, tenuissimumque encomium, oblatum tibi à nobis munusculum, minime despicias, nosque saluos, incolumesque tuere. Da veniam, amabo, inscitiæ nostræ: neque enim nostra sponte ad tuas laudes dicendas accessimus, sed ab his coacti, qui eas audire summopere expetebant; tuisque precibus confisi, hanc prouinciam recusare non potuimus. Cæterum, Sanctissime vir, omnibus tuo nomini deuotis à præpotenti Deo pacem impetra; esto so amen illis, qui calamitatibus, ærumnisque misere affliguntur, ægrotantibus cælesti medicina opem afferre, ne graueris. Quique te, tuamque commemorationem pie colunt, ab exterarum nationum incursionibus libera. Omnes denique, magna caritate ad te confugientes, à ciuilibus bellis indemnes tuere. Hæreses procul extermina, nouellum 5 Goliath prosterne. inferorum hostium in nos insidias dissipa. Fac vitæ quiete, tranquillitateque perfruamur. congregatis tibi populis benedictionẽ impertire: da, Pater sanctissime, vt tuarum precationum auxilio, sine vlla offensione ad cælestia regna tandem aliquando pertingere mereamur, vti Patrem, ac Filium, sanctumque spiritum laudemus, nunc, & semper, & in secula seculorum Amen.

IN SANCTVM PONTIFICEM PANCRATIVM HYMNVS EX GRAECORVM MENÆIS, A S. IOSEPHO HYMNOGRAPHO COMPOSITVS.

SVAVISSIMIS mellitissimæ linguę tuę verbis, diuinorum iaculorum splendore collustratis, omnem Occidentis regionem Pancrati, è tenebris ad lumen traduxisti; aperte, & non dissimulanter Sanctissimæ Trinitatis fidem prædicans, omnemque idolorum caliginem dissipans: Pontifex, verus Apostolorum æmulator, tu, amabo, nobis Deum tuis precibus concilia.

In Occidentis plaga, quasi stella illucescens, omnes per fidem ad cognitionis lucem perduxisti, Sancte Pancrati, Pontifex, idemque Christi martyr; ex idolorum seruitute diuinis disciplinis asserens in veram libertatem; opem, subsidiumque tibi Sacrosancta Triade suppeditante. Quare Sacram tui memoriam, vt decet, celebrantes, dignis te laudibus cohonestamus.

Instar Eliæ, ad supernæ beatitudinis culmen, tuis virtutibus euectus es, Sancte Pancrati, sapiens, sacerque concionator; cum à Beatissimo Petro gratiam simul, ac sapientiam acceperis, diuitijs omnibus affluentem. Hinc ægris animi, corporisque valetudinem impertis, quotquot ad templum tuum cum fide accedunt.

Respice, quos per sacrum lauacrum peperisti, filios, fideliter congregatos, Sancte Pancrati, sapiens, ac verende pater, audi iam, qui te perpetuis laudum vocibus in cælum tollunt; impertire quæso lætitiam, animorumque salutem. Te enim patronum cum habeamus, gloriose nobiscum agi putamus; sic enim hostium dolos, tuis precibus facile eludemus.

Sancte Pater Pancrati, vere D. Petri Apostoli discipulus, eius fidei incensum studium æmulatus, mundi illicebras, voluptatesque contempsisti.

Anno Christi, 44. 12. Ian.

DE S. MAXIMO EPISCOPO TAVROMENII

AVCTORE OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

S. Petrus Apost. Taurom. venit

BEATISSIMVS Petrus Apostolus, imperante Claudio, Romam nauigans, Tauromenium in Siciliam appulsus, ad Pancratium Episcopum diuertit, Auctore Metaphraste, *a* alijsque scriptoribus, quorum in Vita S. Pancratij meminimus: *b* haud crediderim illuc tempestate delatum, sed caritate in alumnum suum, quem ante annos quattuor, Euangelij caussa, in Insulam destinarat, & pro munere pastorali, ac sollicitudine Ecclesiarum, qua maximè ad inuisendas, quas nuper fundauerat, vrgebatur. vt vt euenit, memoranda Siciliæ felicitas fuit, vt Principis Apostoli, qui Summus Pontifex, & Caput orbis terrarum erat, hospitium esse meruerit. Enimverò vltra modum hospitalis illius sedis pretium fuit. Nec quisquam abnuerit, Christianam Religionem à Pancratio inchoatam, Petri Apostoli recreatam aspectu; auctam cohortationibus acerrimis, præclarisq; legibus constitutam. Inter duces, quos Apostolus Tauromenij ad fidem traduxit, Maximum Christianis imbutū institutis, sacro abluit fonte. addunt *c* etiam tunc Maximum institutum fuisse à Diuo Petro Episcopum, designatumque D. Pancratij successorem, vt post eius obitum diœcesis Tauromenitanæ administrationem capesseret. Et sane oportuit sanctissimum illud Ecclesiæ caput iam tum diuinitus peruidisse, quo virtutum decore, diuinisque beneficijs Maximi animus exornandus esset, cùm eum tum primùm in Christiana castra admissum, ducem constituerit. illud huic narrationi obesse videtur, quod in actis D. Pancratij ab Euagrio eius discipulo, vti titulus præse fert, conscriptis legimus; ibi enim Euagrius se designatum Episcopum à Pancratio refert, atque ea de caussa Romam contendisse, & à D. Petro fuisse inauguratum; sed hæc parum me mouent, nam Acta illa à nugatore quopiam corrupta fuisse satis opinor ostendi, cum de ijs loquerer in ipsa D. Pancratij vita; & ne alia, quæ in Actis illis enarrantur in examen vocemus, sanè hanc ipsam inaugurationem confictam facilè quiuis aduertat; volunt enim à D. Petro factam fuisse post D. Pancratij mortem, at Pancratius diù superstes fuit Petro Apostolo, si sub Nerone Petrus, & sub Traiano Pancratius, quod certum creditur, martyrium fecere. Crediderim ergo interfecto prò fide Pancratio Sanctum Maximum Beati Petri discipulum suffectum esse. Verum Sancti Maximi res præclare gestæ in obscuro amissis Actis mansere. hoc quamuis tenue monumentum per silentium obliterari religio penes me fuit. In Tauromenitana Ecclesia S. Maximi memoria colitur die 12. Ianuar. Meminit illius præter Metaphrastem iam laudatum Hugo Etherianus lib. 3. de Spiritu Sancto. Demochares de Sacrificio Missæ. Vincentius Belluacensis lib. 3. cap. 87. Galesinus ad Martyrologium nonis Februarij. Philippus Ferrarius in suo Sanctorum Catalogo.

a In Vita S. Petri, & Pauli Ap. apud Suriū 29. Iun.

b In notis num. 12.

Maximum inungit S. Pancratij successorē.

c Metaph. l. cit. Vgo Ather. lib. 3. de Spiritu S. Demochar de Sacris Missę.

Anno Christi. 44. 21. Mar.

VITA S. BERYLLI CATANÆ EPISCOPI EX GRAECORVM MENAEIS

AVCTORE

OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

Ex Menologio. S. Berylli Patria.

BERYLLVS S. Apostoli Petri discipulus fuit, patria Antiochenus, sed in occidente cũ ipso Apostolo degens Catanæ Episcopus institutus est; quoto autem Christi anno id contigerit, certo affirmare non ausim; sed conijcio reponendum id esse anno Christi quadragesimo quarto; Romam enim tunc veniens D. Petrus, vt in S. Pancratij vita narrauimus, Tauromenium diuertit, atque tùm maxime Siculæ Ecclesiæ, quæ Marciano, & Pancratio auctoribus prima christianæ fidei semina excipiens, spem fecerat feracitatis vberrimæ, prospexisse crediderim; nam si adeò ille consuluit Tauromenitanæ Ecclesiæ, vt superstite adhuc Pãcratio, eius successorem S. Maximum *a* iam tùm consecrauerit, multo magis credendum erit tunc alijs, & præsertim vicinis vrbibus Antistites dedisse, qui rẽ Christianã promouerẽt. Existimo igitur Beryllũ, quẽ secum nauigationis socium detulerat D. Petrus, Tauromenij substitisse, atq; inde in propinquã vrbem Catanã Euãgelij lucẽ, vel primũ intulisse, vel si fortè iã affulserat, longè lateq; auctam effudisse. Acta, quæ Berylli vitã, sanctissimosq; mores declarent, non habemus, sed in Græcorum menologijs, vbi quæ maximè insignem reddiderẽ sãctum hominem, breuissimo compendio tradi solent, de S. Beryllo ad diem 21. Martij hęc leges. [cùm rectè, & sanctè gregem suum pasceret, atque multa miracula operaretur, plurimos ad Christi fidem conuertit] quæ verba fructum vberrimum in discipulorum animis Sanctissimæ Berylli doctrinæ, moribus, atq; miraculis respondisse nos docẽt. celeberrimum verò fuisse oportuit prodigium illud, quod in ea breuissima rerum summa cæteris posthabitis in eodem narratur menologio. Fons erat amarissima manãs aqua, sed dulcissimo Dei nomine per preces implorato quidquid ibi salsum, amarumuè inerat, exterfum est. iterato planè magni Elisæi miraculo, qui aquas sanauit Iericontinas. subdit ibidem menologium eo prodigio attonitum Gręcum hominem idololatriæ apprimè deditũ, & cum eo plerosque alios christianam fidem lubenti animo suscepisse; eius enim religionis auctorem Deum esse oportere ipso iuuante numine sibi persuaserunt, quam ille suæ potentiæ suffragio apertissimè comprobasset. Græcum hunc hominem ad fidem traductũ facilè quempiam ex Attica regione existimo; nam, quamuis Siculi Græcis adnumerari tunc facilè possent quorum idiomate vterentur, sæpe tamen Græci dicuntur, qui Gentiles, Ethnicique sunt; & hic exterum hominem, sed insignem, Menologium indicat. his clarus facinoribus Beryllus extremam attigit senectutem, quod diuina quadam prouidentia in plerisque Ecclesiæ luminibus primo illo Ecclesiæ ęuo contigisse certum est, nè scilicet fides adhuc in hominum cordibus adolescens, si magistris destitueretur, vel detrimentum caperet, vel nimis insusitata prouidentiæ ratione sinè præceptorum industria promouenda esset. quam ob caussam diuino consilio factum est, vt multorum præsulum vita tunc in longiorem protraheretur ætatem, & legamus Ioannem Apostolum, Clementem Pontificem, Papiam, Ignatium, Polycarpum, & è Nostris Pancratium Episcopum Tauromenitanum aliosque ad Traiani tempora, quibus primum Christianæ religionis sæculum cõtinetur, peruenerint. quo mortis genere ad vitã cõmigrarit Beryllus, incertũ est. in Romano enim Martyrologio ad 7. Kal. Aprilis dicitur in vltima senectute quieuisse in pace. Sed certaminis, atque adeò martyrij meminerunt aliquot Græca Menologia, atque imprimis antiquissimum illud, quod latinitati donauit Guilielmus Sirletus Cardinalis, & quod itẽ edidit Andreas Scottus è nostra Societate, ibi enim hæc verba leguntur, Certamen Sacrosancti Episcopi Berylli, Episcopi Catanæ; in alijs tamen menologijs dicitur tantùm, migrasse ad dominum, nec additur ea vox, in pace, quæ in Romano Martyrologio, vt dixi, legitur; de sepultura idem menologium ait Beryllum in eadem Insula Siciliæ per

Consecratur à S. Petro Apost. Episc. Catanensis.

a In eius vita.

Amar. fons eius precibus dulcescit. 4. Reg. 2.

a Niceph. l. 3. c. 18.

Sãctissime moritur.

Sepulcrū miraculis clarum.

perhonorificè, sepultum curationes, & remedia morborum omnibus, qui ad ipsum accedunt, vsque in eam diem exhibuisse. Et quidem Catanæ sepultum arbitramur, quamuis verò Catanę ædicula Beryllo dicata sit iuxta veterem Diuæ Agathæ ædem, eiusque carcerem, an ibi tamen defossus sit, nescimus. Quod de miraculis additur, ea perdurasse existimo vsque ad Saracenicam Siciliæ cladem, qua etiam occasione traditio, memoriaque loci, vbi Sanctissimæ illius reliquiæ iacent, extincta est.

Anno Christi. 74. 3. Iulij.

DE S. CHRESTO EPISCOPO SYRACVSANO

AVCTORE OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

SANCTVS Chrestus, Syracusanæ Ecclesiæ Episcopus, B. Marciani primi Syracusarum Episcopi discipulus fuit, vt ille pro fide extinctus, in eius locum ipse successit. mortem obijt vitæ consentaneam, & sub sacra mensa positus est, vt Syracusanorum Pontificum fasti docent. cætera ignoramus. Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum sub die 3. Iulij meminit S.Chresti Episcopi, additque in pace quieuisse; sed quamuis de eius martyrio nihil certi afferri posset, coniecturam tamen afferam fusi pro Christo sanguinis. sub sacra mensa reconditum Chresti corpus diximus, & quidem altare ibi intelligi nemo ambiget opinor; altaria verò fuisse martyrum sepulchra Ioannes Apostolus in Apocalypsi demonstrat, & antiqua nascentis Ecclesiæ consuetudo: atque huc respiciens Cyprianus de laude martyrij, ait, vos intra se sacrum illud altare, vos intra se magna illa venerandi nominis sedes, veluti sinu quodam gremij complectentis includit. Augustinus verò luculentius rem explicat de martyribus loquens, V*idete*, ait, *quem ijdem locum apud homines merentur, qui apud Deum sub altari meruerunt, dicit enim scriptura sacra, vidi sub ara Dei animas occisorum propter verbū Dei, quid reuerentius, quid honorabilius dici potest, quàm sub illa ara requiescere, in qua Deo sacrificium celebratur.* & mox; *rectè sub altari iustorum animæ requiescunt, quia super altare Corpus Domini offertur: conuenienter igitur, & quasi pro quodam consortio, ibi martyribus sepultura decreta est, vbi mors Domini quotidie celebratur, sicut ipse ait, quotiescumque hęc feceritis, mortem meam annunciabitis, donec veniam; scilicet vt qui propter mortem eius mortui fuerant, sub Sacramenti eius mysterio requiescant; non immerito, inquam, consortio quodam illis occisis tumulus constituitur, vbi occisionis dominicæ membra ponantur, vt quos cum Christo vnius passionis caussa deuinxerat, vnius etiam loci religio copularet.*

Apoc. c. 6. Martyres sub altari sepeliebātur.

Serm. 73.

Vide etiam Aug. de diuersis serm. 113.

Fuerunt etiam in Syracusana Ecclesia alij Antistites Chresti nomine insigniti, quos nolim erroris occasionem præbere; floruit quidem vnus sub Constantino, ad quem is Imperator Epistolam scripsit, vt cum alijs duobus Siculis Episcopis, quos ipse delegisset, Arelatem ad Concilium pergeret, vti refert Baronius anno Christi 314. a sed is longo temporis interiectu distat à Chresto, de quo nos loquimur: propior illi est alter Chrestus, qui eius fuisse frater, ipsique in Syracusano Episcopatu successisse dicitur à Cassiano, Siculo vt opinor, historico, quem refert Scobar in Catalogo Syracusanorum Antistitum. Quod autem frater fratri successerit, haud mirum videri debet, cum etiam Paullus germano Fratri Stephano in Romano Pontificatu substitutus fuerit, ex Anastasio Bibliothecario, aliaque suppetant in historijs exempla. Syracusis 3. Iulij colitur Chrestus. sed rerum vicissitudines, & iniuriæ temporum viri Sanctissimi cùm venerationem, tum memoriam obscurarunt. O fatum patriæ. iacere in tenebris quem Ciuem? quem virum?

Alij Episcopi Syrac. ab hoc Chresto diuersi.

a Euseb. li. 10. cap. 5. nu. 49.

Imperatorum rabie in christianum nomen Agrigentum se contulit Præfectus, aut Iudex quæstionem de Christianis habiturus. Sed Pelagius quidam, qui tanquam alter Iudas in eo religiosorum hominum collegio simulatæ virtutis specie tectus degebat, inuidiæ, perfidiæque stimulis actus Peregrini nomen apud Iudicem detulit: publicè ille iam comprehensus constanti animo, & vultu se Christianum professus, Idolorum vanitatem irridere, & contẽnere; tormentorum omnium doloribus, ac furori se obijcere: in Christi fide, quam multis Deo fauente suaserat, non persistere modò, sed eam apud alios suæ constantiæ exemplo confirmaturum. Iudex verò, cum post plerasque altercationes se operã ludere intellexisset, flammis Peregrinum addicit. in montem ergo Crotaleum raptus in ignem conijcitur, & ad beata diuini amoris incendia in cælum animus euolauit; sed corpus, quod in cineres solui non potuit, ibidem à Domnina religiosa fœmina honorificè sepultum est, & eiusdem deinde diuitijs superstructo templo ad multa sæcula miraculis clarescens cultum est. Dolemus autem iamdiu Siculos nescire, quis ille mons sit, qui Crotaleus tunc fuerit appellatus, vt diligentius templi, & sepulchri vestigia perquireremus. Inter miracula verò plurimorum admiratione celebratum oportuit esse illud, quod eadem acta innuunt, & luculentius fortè explicatum haberemus, si integra ad nos peruenissent. Narrãt ergo Lilybetanum ciuem nomine Liberatũ, cum diu à dæmone obsessus, & conflictatus fuisset, Romam ad D. Petri supplicem contendisse; post diuturnas verò vnius anni preces intempesta nocte orantem has exaudisse voces: iam voti compos redi in Siciliam ad montem Crotaleum, vbi corpus Peregrini Martyris sitũ est; ad eius sepulchrum te offerre oportet, & nonaginta dies ieiunium de more tolerare. Vbi hæc feceris, efficiet Peregrinus nè iterum te Dæmon inuadat, simulque Abundantium filiũ, quem paralysis soluit, reddet incolumem. nec de prospero euentu dubitandum reor, quamuis acta solum adnauigasse, & filium detulisse memorent; nam præter fidem ab Apostolorũ Principe datam, initio narrationem istam Liberati acta instituunt, vt capta inde occasione ad Peregrini martyrium progrediantur: neminem autem in dubium reuocare velim, quæ de Peregrino diximus, quamuis quem paullo ante Marciani Syracusarum Episcopi discipulum, & Euangelij præconem fuisse vidimus, hæc acta in Agrigentinæ Dioecesis finibus, Monachum, & ferè Eremicolam exhibeant; etenim prima illa nascentis ecclesiæ ætate non est mirum præclaros doctrina, & fide viros in alias excurrisse Dioeceses, multasque Vrbes perlustrasse ad Euangelij semen latius pro virili spargendum; Spiritus diuini consilio, quò magè regebantur, eò minus humana iura fines præscripsere; imò etiam eadem acta D. Marcianum in Agrigentinam Dioecesim, cui Libertinus præerat penetrasse narrant. Cæterum primo etiam sæculo fuisse plurimos, qui, quod singularem vitam, & è sæcularium curarum tumultu secretam diuino cultui intenti ducerent; externoque etiam corporis habitu profiterentur, Therapeutæ idest Dei cultores, & monachi dicerentur, apertissimè D. Dionysius, alijque contestantur, & in nostra Sicilia Deo consecratarum Virginum collegia auctore Pancratio Tauromenitano Antistite instituta in eius actis proditur: hinc autem nonnullos Episcoporum præsertim imperio, quibus subdebantur, adactos, aut impellente alienæ salutis desiderio, tanquam è pietatis arcibus ad fidem edocendam erupisse, quis iure ambigat? nihil ergo video cur difficile censeri possit Peregrinum Euangelij præconem in suum illud asceterium se paullo ante, quàm subiret mortem, recepisse. Demum licet Africanum fuisse hunc Martyrem, atque inde Peregrini agnomen apud Ascetas illos inualuisse, referant acta, tamen cum ea res inter altercationes iudicis, & Martyris reponatur, in quibus pro scribentium ingenio facile ad historiæ ornatum, pleraque dicuntur, neque amplius non raro, quàm veri similitudo requiritur, quo minus Peregrinum credam Syracusanum, vt pote à Marciano Syracusis fidem edoctum, non facile abducor.

à Pelagio proditur.

Martyr flãmis addicitur.

Miraculũ.

Monachi etiam primo sæculo floruerunt.

De Eccles. Icarcb. c. 6.

Iam ad Libertinum Agrigentinorum Antistitem venio, de quo obiter loquitur Encomiastes ille Syracusanus paullo antè laudatus, & pauca admodum referunt acta illa S. Peregrini. Et quidem a D. Petro ecclesiæ illi Agrigentinæ præfectum fama ad nos vsque ducta, constansque traditio edocet; idque factum reor anno Chr. 44. cum Apostolorum Princeps Romam veniens ad Pancratium Tauromenij in Sicilia Episcopum diuertit teste Metaphraste, vt in eius vita diximus: ibi enim Apostolus rebus Siculis sollicitè prospexit, & Maximum Episcopum consecrauit, designauitque Pancratij successorẽ, & Beryllum Catanam misit Antistitem; quo facilius credendum tunc etiam Agrigentinis dedisse Libertinum, aliosque forte, quorum nomina exciderunt, alijs Vrbibus. Suam operam saluti Agrigentinorum diligentissimè impendisse Libertinum, eiusque ecclesiam floruisse illud indicat, quod ad eam demetendam Imperatorum ministri accurrerint, & in eum maximè exarserint: cum autem neque dolis, neque minis Sancti Pontificis pectus expugnari posset, acerbissimis discruciatum modis animũ Deo reddidit. Si autem Encomiastis illius verba perpendamus dicentis, parem cum Peregrino triumphum retulisse Libertinum, planè in ignem fuisse coniectum arbitrabimur; Acta verò sæpius laudata erunt per aras apud Deum preces fundentem spiritum exhalasse, lapidibus obrutum, & gladio transfixum apud plerosque fama est, & aliquot eius icones antiquissimæ adstipulantur. Agrigenti prope forum sepultus est honorificè, atque ad eius sepulchrum multis annis collata beneficia referunt. Coluntur hi Sancti Martyres ad tertium Nonas Nouemb. Certum annum obitus consignatum nullibi reperio, sed facilè reiecerim ad Domitiani tempora; neque enim videtur longè præcessisse Marcianus, quem Syracusarum Episcopum in hac Syracusana Vrbe, non in Agrigentina martyriũ fecisse acta significãt, si ea ad veritatẽ, aliorũq; scriptorũ mentẽ nõ in vita trahere, ac benignè interpretari voluerimus: si aũt quis ad Neronis persecutionẽ referre hæc velit, nõ habeo cur obsistã. Cæterũ vt meũ iudiciũ, meamq; interpretationem actorum veterum magis probet lector, non pigebit ea subnectere.

S. Libertinus Episc.

Saluti aliorum procurandæ vacat egregie.

Vide Animadu. fol. 18.

MAR-

Anno Christi 90. 3. Noue.

MARTYRIVM S. LIBERTINI EPISCOPI AGRIGENT. ET S. PEREGRINI

EX M. S. CODICE ANTIQVO.

Liberatus quidam à Dæm. vexatus, Lilyboeo. Romam pergit ad sepulchrum S. Pet. Ap.

LIBERATVS quidam Lilybætanus, temporibus multis à Dæmone vexabatur. Quod verò calamitas humana ope pelli nequibat, ad ecclesiam D.Petri Apostoli Romam contendit; medicinam miseriarum ex incliti sepulchri, aræque complexu petiturus. ad illa per annum mansit, interdiu, noctuque Apostolum orans raro perseuerantiæ exemplo: post finem anni, intempesta nocte ante aram iacens, effususque in lacrymas, B. Petrum flagrantiùs precabatur, exaudiret assiduas vnius iam anni preces, aduersus violentiam communis hostis subsidium obsesso ferret, ægro solatium, depelleret seruitutem, ac vincula, quibus miserabiliter obstrictus teneretur, incolumem redderet penatibus suis: mansuram penes se beneficij memoriam, insuper depulsori malorum suorum, omnes apud gentes decus futurũ. Hæc orante, audita vox: Liberate, ab omni corporis, animique vexatione iam liber es. Sed redire in Siciliam iubeo, ad montem Crotaleũ, vbi corpus Peregrini Martyris situm est. ad eius sepulchrum offerre te preces oportet, & ieiuniũ XC. dies tolerare; vbi id feceris, Peregrinũ tibi præstiturum confide, ne Dæmon aggredi te vltra audeat, simul opem à Deo impetraturum Abundantio filio tuo, paralysi afflicto.

Post annũ oranti audita vox. Vt in Sic. rediret ad sepulchrũ S.Peregr.

Igitur Liberatus alloquio cælesti firmatus, Lilyboeum in Siciliam regreditur. nec mora mandatis Apostolorum Principis exsequendis. Aegrum filium XVI. natum annos ad B. Peregrini sepulchrum mox perducendũ curat, oráq; Siculam adnauigans, ad montem Crotaleum peruenit, in quo corpus Peregrini situm erat; & inde ad Asceterium, cui Triginta nomen fuit. ea tempestate, Asceris præfectus erat Agatho, acrique disciplina exercebat, egregia vir religione, sacrisque literis per quam eruditus: vespere, Deo gratias agens, cibum capiebat, quẽ innocenter labore suo parasset: nec sanctissimũ virum pietate quisquam anteisset, cum occinendis Deo laudibus, in ecclesiam conuentum esset: septem per annos, quos in Asceterio habuit, nemo vnquam ab eo tristis abscessit, tanta animi lenitate pollebat, hilaritate oris: vtriusque constantia: morum, ac vitæ disciplina per Siciliam latè celebrabatur.

Per id tempus, ecclesiæ Syracusanę Marcianus præerat Episcopus, qui Peregrini virtutum fama excitus, eius visendi caussa ad Asceterium venit: nonnullos per dies simul egere in ea solitudine curarum vacua, rerumque humanarum ad despicientiam, amoremque cælestiũ sese inuicem adhortando, allocutionibus supra mel dulcibus pascebant animos. Vnum insatiabiliter appetebant, tractabantque, regressum in æternam patriam, summique boni complexionem. Morabatur in Asceterio Pelagius quidam Africanus; non eadem, qua ceteri virtute, nam corporis habitu compositus, animo corruptus, Dæmonis fraude, inuidiaque in Marcianum perculsus, animum in exitium omnium intenderat. cum ab Impp. scriptum est ad Quintianum, Siciliæ Consularem, vt Christianos adigeret ad sacrificia, & aspernantes pœnis afficerentur. missus à Quintiano Siluanus, homo pestifer, qui conquireret, excruciaretque. is Agrigentum ingressus, Libertinum Episcopum corripi iubet. non doli, non minæ, nihil omissum, quo reuocaretur à Christo, simulacra veneraretur. at Libertinus in æde S. Stephani Protomartyris, per aras Deum laudans, oransque spiritum cælo reddidit. nec sine luctu, in foro Agrigentinorum sepultus, satisque multos per annos ad eius sepulchrum collata sunt in ægros beneficia.

Valeriano, & Galieno per err. in M. S. Cod. scriptum erat.

In Sic. recrudescit, persec. Imperat. iussis.

Corripitur S. Libert. Epis. Agrigent. Et in fidei constantia placide moritur.

Siluanus Agrigento ad Asceterium rectà, Christianos quæsiturus tendit: exemplo adit hominem Pelagius, fidei violator. illic detulit Africanum quemdam commorari, cuius artibus maxime faciles ab Imperatorum obsequio, Dijsque verterentur; vt qui plerosque ad Deorũ cultum transgredi cupientes exterreret. [Marcianum Syracusiorum Episcopum de eadem superstitione damnatum, ea in vrbe flammis absumptum.] proin Peregrinum eiusdem sectæ studiosum, eadem supplicia conficerent: statim comprehenditur Peregrinus, & ante Siluanum statuitur, qui pernoui, ait, hominem externũ te esse, quod tuum nomen ostendit. quid ausus es, ciues peruertere, quo minus Imperatorum edictis obsequantur, & thura Dijs incendant? Peregrinus respondit: & me fateor, & ciues meos

Pelag. pseudomonac. Pereg. defert.

Qui ante Iud. sistitur.

meos alieno à Christo non esse; & quæ mea in Deum spes est, nullam vim tantam tormentorum fore, quæ à fide me diuellat. neque operæ pretium est apud vos multa disserere, quorum aures ad falsas auditiones versæ, animus corrupta ueris antehaberet: Siluanus subiecit, Pelagius ciuis tuus plurima aduersum te prompsit, teque præsens arguet: tum Peregrinus, vocetur, ait, quod lubet, testificetur.

Fortiter depugnat.

Producto Pelagio, versus ad Peregrinum Siluanus; en tuus, inquit, delator, ac testis. tum Pelagius cœpto iam scelere vecors, Peregrinus, ait, ex Africa in Asceterium venit, moderatoremque Agathonem, ac præterea ceteros fraudibus suis inuoluit, vt Imperatorum edicta respueremus. Peregrinus respondet: quod suasi, rursum suadeo; quis enim Dijs sacrificet, operibus manu factis? Siluanus dixit: Pelagij testimonium, vt video, verum est: iussis principum plane aduersaris: Peregrinus respondit: dixi tibi, Christianum me esse, & asseueratione constanti firmo, Deos vestros aspernor, quibus nulla iuuandi potentia, vt saxis sine mente: immane errant, qui colunt, qui hostias immolant, neque ijs error sine exitio erit; quos sempiternus ignis apud inferos depascetur. Sed mihi fides, ac sacrificium iuxta sunt, vera omnia, ac pura; nam æterno regi sacrifico, in quem credo, qui in Trinitate manet, & in vnitate persistit, qui verax est, ac præpotens, cui subiectus est mundus, & cælum. Siluanus dixit: vaniloquentiam istam tuam agnosco, stultitiæ misereor, quæ ad perniciem te trahit: nescis quæ Marcianus Episcopus perpessus est? qua vitam morte finiuit? Peregrinus respondit: haud sum nescius Marcianum pro Christi fide extrema perpessum esse: felix, quem dira mors ad requiem transmisit pleniſſimam voluptatum, atque vtinam æque participem me pœnarum eius, & regni feceris, daretur à te, quod cupio; dissolui per cruciatus, & perfrui Christo meo.

Siluanus dixit, cognitum mihi, Christianos cupidine honorum in cædes ruere, & venerationem numinum ex morte quærere: affectum pœnis te uelles, vt male mulctato corpori tuo cultus tribuatur; sed euentus contra erit, tui similium documento: sequentis æui memoriam, cultumque, quem sperabas, incendio tui corporis mox restinguam. sententiam ergo sic pronuntiat: Peregrinum Christianum, qui Imperatorum edicta contempsit, & probra in Deos Saturnum, & Mineruam dixit, flammis comburi iubeo. quæ vbi B. Peregrinus audiuit, tibi, dixit, gratias ago, Iesu Christe, qui me famulum tuum optatissima morte dignatus es, & per martyriū ad te vocas: pro nomine tuo patior, Christe, atrocitatem tormentorum ope tua sustinebo: sed oro te, precorque egredientem è corpore animum, ne teterrimo obtutu Dęmō exterreat, ne meum iter in cælum impediat; verum præfulgentes ministri tui excipiant, ad te deducant, qui Deus es benedictus in secula. subinde raptus in montem Crotaleum, & in ignem coniectus: Deo spiritum cum commendaret, exanimatus est, sed corpus inuiolatum mansit, receptumque à Domnina femina religiosa, eodem in loco honore sepulturæ donatum, eiusdemque opibus exstructo super templo, cultum. Illud verò miraculis per multa seculorum inclytum fuit. Natalis dies ritu anniuersario ad III. Nonas Nouembris celebratur, præclarę mortis perenne monumentum, ad Dei gloriam, qui in omnem æternitatem viuit, & regnat.

Abnuentē sacrificare dijs Iudex igni cōburi iubet.

Sepelitur à Domnina

Miraculis clarescit.

Anno Christi. 90. 7. Iunij.

DE SS. MARTYRIBVS AESIA SVSANNA, ET ZENAIDE.

Zenais, Æsia, & Susanna Martyres Tauromenitanæ: quo paratu virtutum æternæ vitæ decus, ac palmam cælo meruerint, quonam Imperatore, quo certamine vel genere cędis, mihi nōdum compertum est, amissis rerum monumentis, obscura antiquitate. sane prima ab infantia Sicilienſis Ecclesiæ Christianam religionem à Pancratio hausere, Tauromeniorum Episcopo, & B. Petri discipulo. felices, quibus fides ad Martyrium gradus fuit, seque ipsas proprio sanguine decorauere. quod in femina tāto maior laus, quanto plus infirmitatis est. earum necem contigisse crediderim post cœptam à Tyrannis persecutionem aduersus exorientem Christi Ecclesiam. non tamen, distinxerim seu ferro Neronis, siuè Domitiani, aut Traiani. post Pācratij necem sublatas fuisse inclinat animus: nam harum nulla mentio est in Actis S. Pancratij, in quibus tamen aliarum Virginum, quæ ipso superstite martyrium fecere, memoria celebratur. Suspicio mihi est, Zenaidem super martyrium, dote virginitatis auctam, Christo placuisse. argumentum est, quod in eius elogio (mox illud proferemus) ipsam à mulieribus Æsia, & Susanna Græci segregant. nec seorsim sine vlla caussa, meminisse videntur, dempto mulieris nomine, quod in duabus haud prætermissum est. verùm longe ante alias Zenais insignis fide, & miraculorum ingenti fama celebrata est: vnde illi penes maiores nostros Taumaturgæ, i. miraculorū operatricis inditum nomē fuit.

fuit. Martyrum gloriam, & triumphos adeptis, dicatum templum, in agro Tauromenitano. eo forte loco fem næ illustres aut gloriose pro Christo interfectæ, aut pie conditæ fuere, qui mos vetus fuit exstruendis ędibus. ex monumentorum nostrorum naufragio inuentam tabulam posteritati gratam, quam sacram æternitati vellemus, in hoc historiæ templo suspendimus; nam ita habent Græcorum 1 Menæa ad VII. Idus Iunias: *Sanctæ Martyris Zenaidis* 2 magnorum miraculorum effectricis, & sanctarum mulierum Æsiæ, ac Susannæ, discipularum Pancratij, Episcopi Taurominij. celebratur earum soilemnitas in Sanctissimo 3 ipsarum Martyrio, in agro Basilisci. Ingentibus *Siciliæ* cladibus, æuoque, extinctum agri nomen, templi vestigia, diuinique honores clarissimarum Martyrũ. quin earũ nomina patriæ diu ignota, nos è tenebris eruimus: tres tamen Martyres Pãcratij discipulas fama celebrabat. quare non ita velim accipias quæ ex Menæis retulimus, vt soli Zenaidi martyrij palmam tribuas. Vtinam tres hasce stellas diuino signo clausas, aliquando propitium, volensque Numen aperiat.

Vide Animadu. fol. 19.

Anno Christi. 90. 12. Maij,

D. ATANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI DE VITA, ET MORIBVS S. PHILIPPI AGYR. COMMENTARIOLVS.

PRÆFATIO.

QVEMADMODVM Sol cernentibus, sic audientibus Sanctorũ sermo lumen adfert. & vt astra Cælo sunt ornamento, ita Sancti Ecclesiam, quos illa suo quasi sinu amplectitur, illustrant. quod enim in pratis sunt flores, id sunt Sancti in Ecclesijs. Sãctorum memoria ijs, qui à malis spiritibus obsidentur, quietam tranquillamque mentem, infirmis solatium, vitam omnibus, & firmam corporis valetudinem prębet. Virorum magnorum magna sunt certamina, Martyrum, Sanctorũq; splendidæ coronæ, qui omnia huius sæculi nihil duxerunt. quem animum vt ijs rependeret Dominus Deus, fecit, vt cum *Sanctis* Angelis perpetuò viuerent; etenim cum eos oppugnare antiquus humani generis hostis existimaret, nihil aliud, quã Cælo familiariores ipsos reddidit. Magnis porro vocibus personandum sit, quanta illi vitæ asperitate se exercuerint, quantoque spiritu ad contemplandas res diuinas elati fuerint: quorum enim vox in vniuersam terram peruenit, atque in loquendo facultas in extremos orbis fines perlata est, eorum profectò laudem eodem perferri merito oporteat. Verum quis vsquam est, qui se posse speret S. Philippi Agyriensis, vulgo Argyrionis nuncupati, certamina pariter, & miracula, pro merito cõmendare? ille enim turbam dęmonum expulit, ille sanguinis fluxum sedauit, ille arefactam manum sanitati restituit, ille denique mortuum suscitauit. Quorum quidem omnium gloriam Deo rerum omnium curatori, ac pręsidi tribuere debemus, à quo facultas, & gratia in seruos ipsius emanat, qua non obsistere tantum, sed etiam conculcare inimici vires facile possint. Quam obrem, & Dauid inquit *Mirabilis Deus in Sanctis suis*; ac rursum *Iustus, vt palma florebit, & sicut cedrus, quę in Libano est multiplicabitur*, & Salomon *Iustus si morte pręreptus fuerit*, & iterum *iustorum animę in manu Dei sunt, nec tanget eos tormentum*: has ob caussas in gratiam Filij Dei Iesu Christi Sãcti eius miracula enarrare instituimus.

NARRATIO.

Phil. parentes Theod. & Anesia ex Bethsa. oppido.

TEmporibus imperantis Neronis fuit Romæ vir quidam pius Theodosius nomine; huic erat vxor Anesia nuncupata ex Bethsaida oppido Andreæ, & Petri; fuere hi et christianissimi & doctissimi, quamquam vxoris sterilitas vtriusque animum non parum deprimebat, & deijciebat. quam ob caussam eleemosynis, & precibus diu noctuque assiduè vacabant, Deum obnixe rogantes, vt prolem eis concederet. quadam autem die abijt vxor in templum seorsum, vt oraret, apertoque ore cum lacrymis dixit ad Dominum, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui cœlum palmo, pugillo terram metiris, qui sedes super curru Cherubim, cui adstant Angeli clamantes, ac dicentes, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaóth; exaudi hodie ancillæ tuæ preces, & sicut vtero Sarræ benedixisti, dedistiq; vt filium pareret Isaac, & quemadmodum Annæ, quæ Mariam semper Virginem, Angelorumque Dominam peperit, benedixisti, ita & mihi vteri mei fructum aliquem largire, vt sancto nomini tuo dem gloriam.

Diu steril. filium à Deo precibus exorarunt.

Hæc & alia, cum dixisset, redijt in domum suam, cuius lachrymas, & preces non aspernatus Deus Omnipotens, quod petierat concessit, & peperit illa puerulum masculum; quo accepto parentes vehementer gauisi sunt, ille verò vbi ætate visus est idoneus, cœpit rebus agendis, ac negotiationibus animũ applicare, vt mos fert huius sæculi, cæterum cum esset quadam die in locum alium profectus negotiationis gratia, ac pro more suo oues, ac boues, aliaque, item animalia quadrupedia emisset, reditumque in patrium solum pararet, opera Dæmonis interijt; etenim ille malorũ omnium auctor, ac princeps, qui nihil non odit boni, cernens prolis, parentumque felicitatem, quodque summa synceritate ac fiducia ante Deum versarentur, inuidia stimulatus, magnoque imbre excitato fluuium, qui transmittendus iuueni fuerat, ita auxit, vt eodem impetu, & animalia, & animalium dominum summerserit, hoc acerbo, repentinoq; nuncio de morte vnigeniti filij accepto parentes. in luctus, ac lamentationes eruperunt, ac mater ipsa in primis eiulans, ac gemens, hei mihi? (inquit) hei mihi viscera mea sentio perturbari, heu, heu, vbi mortuus est filius meus? vbi? inquam, vt illuc profecta canum caput meum in formosissimam eius faciem depilem neque enim te posthac, fili mi, sum visura; vbi es lumen meum? non quidẽ tua caussa, sed nostra descendit Fluuius hic, qui te abripuit; nosque hæreditatis bona parte priuauit. Iam quidquid mihi vitæ superest, id totum in luctu, ac fletu, fili mi trãsigam, donec ego quoque hinc demigrans ad te proficiscar; his dictis, atque alijs rursum suam vterque ad Dominum orationem fudit, procidentesque Deum in hæc verba supplicauerunt. Domine da nobis alteram prolem, ac siquidem masculum progenuerimus, hunc tibi consecrabimus in ministerium templi tui in vrbe Roma, vt illic tibi deseruiat, gratumque maiestati tuæ præstet obsequium; offeremus autem eum tibi, non secus atque Ioachim Mariam Virginem. Porrò Deus patientiam, & humilitatem eorum animaduertens, secundum filium, vt Annæ alterum Samuelem, illis donauit, cui nomen Philippo est impositum. hunc & si magno affectu educabant, tamen in metu ac tremore continebant. Cumque duodecimum ætatis annum attigisset, quid de eo statuissent parentes in hoc illi verba aperuerunt. promisimus, fili, in conspectu Domini, si prolem nobis dedisset, eaque fuisset mascula, nos eam dicaturos templo Domini. Quare volumus, fili mi, vt Romam te conferas, vbi cognatum nostrum Sanctissimum Petrum, Romanum Pontificem Christi Domini discipulum inuenturus es, cuius te permittens arbitrio, dabis operam, vt Deo placeas, & hominibus, nomenque Dei per te glorificetur. Hæc Philippus cum audiuisset libenter quod iubebatur accepit, & non multos post dies dixit ad patrem suum. Pater si me Romam vis, (vt dixeras,) proficisci, benedic mihi, & ad Sanctissimum Papam scribe litteras, vt abeam, Deo ità volente; Quód audiens pater scripsit omnia quæ contigerant circa filium hunc: at Philippus acceptis à patre literis, & pecunia quanta ad iter opus esset, nec non vtriusque parentis benedictione gaudens, egressus est: cumque in littus descendisset, conscenso nauigio profectus est. Postquam autem in Italicum sinum peruenerunt, flante vehementius vento, factaque in mari non parua tempestate nauigium prope submergebatur. At nautæ hoc periculo consternati diuinam opẽ implorabant, vtque se ab æstu fluctuum tantorum Deus eriperet, orabant. Philippus quoque animaduersa tempestatis magnitudine, positis genibus in hunc modum orauit. Domine Deus qui cœlum, terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt, creasti, ne nos (quæso) absorbeat tanti maris gurges neque nunc moriamur, sed quemadmodum Ionam Prophetam ex ventre Ceti post tertium diem seruasti, ita nos ex instanti periculo libera. Vbi precandi finem fecit, magna statim facta est tranquillitas; quam cum cernerent nautæ ex pueri precibus esse sequutam, rei admiratione commoti Deum Optimum Maximum collaudauerunt, qui gratiam suam sanctis largitur; peruenerunt autem in Cretam insulam, ibique septem dies commorati, restauratis, quæ ad viam erant necessaria, inde digressi felici nauigatione Romam delati sunt, vbi autem illuc ventum est, in hospitium quoddam, vbi & alij quidam christiani habitabant, diuerterunt. Illa verò nocte sensit Petrus Pontifex, & Apostolus Iesu Christi, diuinam intra se inspirationem, quæ diceret, mitte qui accersat cognatum tuum, & fidelem seruum meum Philippum nomine. in hospitio enim est, illumque in templum Domini introducito. Petrus autem vocato vno ex ministris, ingredere, inquit, in vrbem, ac dextram eius partem petens offendes hominem, Philippũ nomine in hospitio morantem, hunc tu meo nomine saluere iube, & huc ad nos perducito. Profectus ille, repertum hominem in hæc verba salutauit. pax tibi; eamus(inquit,) ad Sanctissimum Papam; ad Nomen Pontificis

Iterat. precibus obtinent secũdum filiũ Philippũ.

Duodenn. Romam contendit ad S. Petr. vt se Deo mãciparet iuxta vot. parentum

Tẽpestatẽ sedat precibus ad Deũ fusis.

Eius Adux D. Pet. e reuelat. resciuit.

ficis gauisus adolescens ministrum sequutus, templum ingressus est, ibique de more facta oratione, cernens Beatum Petrum, se se in pauimentum abiecit, atque ad pedes Sancti Pontificis est prolapsus; Quem ille benigne manu acceptum eleuans; Dicito, inquit, adolescens, quo ex loco, quaue ex regione aduenis? & cum porrectam ab adolescente epistolam perlegisset, cognouit quæ de illo scriberentur; quem humanissime amplexatus, ac deosculatus, rogauit de parentibus, vt valerent, vtque cum illis ageretur, quæ cum fuisset sigillatim à Philippo edoctus, gratias egit Deo. Philippus autem illic permanens apud Apostolum, ieiunijsque, ac vigilijs vacans toto in Deum animo intendebat, doctusque etiam sanctas literas, ac sanctæ scripturæ perceptis mysterijs, vita & moribus præclarus, magnum se coram Deo, & hominibus comprobauit; cernens autem Petrus virtutis eius magnitudinem in Diaconorum numerum illum adsciuit, ac deinde Sacerdotem constituit, atque ineffabilium mysteriorum fecit illum participem. illis temporibus prodigiosa res admodum contigit, in occiduis partibus orbis. fuit enim in Insula Siciliæ Mons quidam Agyrion, vel vt vulgus Argyrion appellatus, eius accolas, ac circa finitimos Dæmones exagitabant, opprimebantque adeo vt alios in mare demergerent, alios intra quaslibet aquas præfocarent, nonnullos præcipites ex editis locis deijcerent: Christiani verò qui tum illic erant congregato concilio virum vnum virtute insignem elegerunt, quem ad Beatum Papam cum codicillis legarunt, in quibus erat scriptum, Orare se Sancti Pontificis Beatitudinem, vt per diuinam clementiam atque misericordiam virum aliquem pietate præclarum ad eos mitteret, qui Dæmones regionem suam infestantes, & christianos in mare demergentes, fugare, ac vincere possit.

Vocatum ad se Phil. erudijt, ac bene exercitum promouet deinde ad Sacerdot.

Agyr. in Sicil. petunt à D. Petro hom. qui eos defendat ab iniur. per Dæmones illatis.

Has literas vt ad se perlatas Pontifex perlegit, admiratione tantæ rei captus, vocatum ad se Sacerdotem Philippum ita alloquitur, vade, inquit, in insulam Siciliam, in Montem Agyrion, ac ter implexum, versatumque Draconem veritatis inimicum alliga, vt ab eius manu genus humanum liberes; Tum Philippus, non sum, inquit, hoc ministerio dignus, quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, cui Pontifex, præsta, inquit, obedientiam, & proficiscere.

Ego verò venerandam, ac viuificam Crucem, gratiamque, & potestatem tibi dabo, quã à Domino meo accepi, cum diceret, leprosos mundate, Dæmonia eijcite, gratis accepistis, gratis date. Tunc sanctus Sacerdos obedire volens, & mox ad modestiam, & humilitatem compositus, in hunc modum respondit. Iube Venerande Pater, adsit modò nobis dominus, nec nos sanctitatis tuæ preces destituant, & amanda me quòcumque Deo visum fuerit; Pontifex igitur scriptis literis, fusâque vt solebat oratione, benedictione à se donata in Siciliam eum dimisit; Venit autem primum Catanam, indeque in Agyrion Montem ascendit, & in eo à populo omni cum honore, ac veneratione acceptus est. Cœperunt autem post eius aduentum Dæmones omnia perturbare, & qui à spiritibus immundis tenebantur, in fugam se vertere. At sanctus, positis genibus orauit, & ijs, qui aderant, præcepit, vt obsessos omnes ad se adducerent, qui vt se cogi viderunt, stridere horribili voce, & spumas è dentibus emittere cœperunt. Tandem Sanctæ Trinitatis potentia, in qua est vitę fons, atque principium, sanos eos, & sui compotes reddidit: Qua ex re nominis eius celebritas in vniuersam insulam diuulgata est.

Phil. illuc destinat D. Petr. cum Cruce.

Ibi Energum atq. à Dem. vexatos liberat Phil.

Miraculum primum.

Tum accessit ad eum vir quidam pius, cuius filia à Dæmonibus agitabatur, annos tredecim nata. Sanctus autem fusa in hoc oratione, sanitati restitutam, ac mente quietam, sobriamque patri in manus tradidit, qui ea accepta cum gaudio, & exultatione discessit.

Miraculum secundum.

Alius Ioannes nomine Dæmonis opera propè fontem deprensus est mortuus, quem ter suo nomine vocatum, vt Christus Lazarum, Sanctus facta oratione, in vitam reduxit. Spiritum verò nequam in finem seculorum vinculis indissolubilibus addixit, ac Ioannem parentibus non secus, ac Marthæ Christus Lazarum reddidit.

Miraculum tertium.

Alius nomine Eutropius manum habuit aridam, hanc Sanctus suis precibus sanitati pristinæ restituit, indeque ille gaudens, benedicens, & collaudans Deum, discessit.

Miraculum quartum.

Mulier quædam abortum passa, fœtum in vtero habebat, iam tres ante dies mortuum, huic sanctus iussit Ambrosium Ministrum aquam bibendam porrigere, qua epota, statim partus molestia in quo iam triduum laborauerat; liberata est, & laudem, ac gloriam Deo Omnipotenti reddidit.

MIRA-

Miraculum quintum.

Altera mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, variaque Medicorum remedia experta curari non potuerat, ad Sanctum accedens, procidit ad pedes eius, statimque fluxus ille cessauit, illaque abijt Deum laudans, ac glorificans.

Miraculum sextum.

Vir quidam dictus Athanasius cum inter colendam vineam labore fessus sub arbore obdormisset, Vipera manum eius momordit. at ille ex dolore vigilans clamabat, ac tantum non mortuus apparebat. accurrens autem ad Sanctum, cecidit ad pedes eius, & dixit sancte Dei adiuua me; Oratione autem à B. Philippo facta, venenum è manu egressu est, ipsaque in pristinum statum restituta. Porro Athanasius tanto beneficio commotus, laudem pariter & gloriam dedit Domino.

Miraculum septimum.

Pastor quidam, cuius oues lupi frequenter aduentantes præfocabant, quique non satis sciebat qua ratione illos à suo grege arceret; erant enim multi; venit ad Philippum, ac procidens ad pedes eius, Sancte Dei, inquit fer opem, cui sanctus, qua in re? luporum, inquit ille, multitudo gregem nostrum infestat, quibus nec obsistere possumus propter multitudinem. Tum sanctus incuruatus pulueris paululum accepit, quem ei porrigens, accipe inquit hunc puluerem, atque hoc oues tuas asperge; quod si feceris, non ingredientur posthac lupi in ouile vestrum.

Miraculum octauum.

Tres viri vnà iter facientes in hospitium quoddam diuerterunt, horum vnus clam noctu aperto Cauponis Scrinio satis magnam pecuniam furatus est. at caupo insequenti die, cum Scrinium vidisset apertum, tres illos detinuit, quærens quis ex ipsis pecuniam esset furatus, quod cum illi audirent, quid diceret se nescire responderunt; eamus inquit Caupo ad Diuum Philippum, ille etiam quod quærimus statim aperiet; illuc autem profecti, vt rem omnem Sancto narrauerunt, cognito statim fure, hic est, inquit Sanctus, qui aurum tuum furatus est, statimque manus eius aruit, qui furtum commiserat, quam ob rem quàm citissime procumbens sancti pedes est amplexatus, clamans, ac dicens, Sancte Dei miserere mei, ego verò acceptum aurum restituam, quod cum re præstitisset, repente in pristinum statum manus est immutata.

Multa quoque alia miracula, & supra modum admiranda prodigia cum sanctus fecisset, leprosis mundandis, omnique morborum genere ab humanis corporibus depellendo; descendit tandem ex Argyrio Monte in locum quemdam seiunctum ab vrbe Messana tribus passuum millibus, Vulgo appellatum, vbi extructa cella vna cum quibusdam religiosis viris ætate pariter, & moribus probatis habitauit, ieiunijs, ac vigilijs, & orationibus vacans assidue, multa etiam eo in loco miracula edidit, ac præcipue in expellendis immundis spiritibus, alterum se Eliam exhibuit, neque verò verbo minus quam opere sanctum se esse prodidit. sed cum in loquendo esset facundus, ac facilis, nequaquam eam facultatem otiose, aut incassum possedit, in diuinis laudibus decantandis sanctissimè occupatus, sancte quoque & pro Dei voluntate suum rexit gregem summo studio, exercitijs spiritualibus intentus, vitaque, & moribus grauis. Denique cum vitæ suæ annos omni cum virtute percurrisset, honesta in senectute migrauit ad Dominum: funeris verò eius sacræ reliquiæ, omnique veneratione dignum corpus in Argyrium Montem translatum est, ex eius autem capsa preciosissima varia emanant remedia, morborumque curationes, & in hodiernum vsque diem miracula facere non desinit Dei Omnipotentis gratia, quem decet gloria, imperium, & adoratio nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

✠

2 NARRATIO 2

Anno Christi. 90. 12. Maij.

EVSEBII MONACHI

DE VITA, ET MIRACVLIS SANCTI PATRIS NOSTRI

PHILIPPI

APOSTOLICI PRESBYT. DAEMONVM EXPVLSORIS.

3 TEMPORIBVS 3 Ar
cadij Imperatoris,
fuit in Thraciæ Pro
4 uincia 4 vir quidã
nomine Theodo-
fius, genere Syrus,
cui vxor erat Au-
gia ex magna Ro-
manorum vrbe
oriunda, amplis
opibus ambo, & fa-
milia, Deum in primis colentes, eiusque legẽ
seruantes.

Theod., & Augia fortes in filiorum interitu.

His filij tres erant, qui omnes suas facul-
tates in iumentorum omnigenum emptione
collocabant, in Galatia, Cappadocia, Asiaq;
vniuersa, ætatem omnem ponentes in huius-
5 modi negotiatione; die festo exaltationis 5 Sã
ctæ Crucis soliti erant Constantinopolim pe-
tere, cum instructu negotiationis, ibique cum
parentibus suis agitare diem sacrum. accidit
ergò aliquando, vt dum instante festo, mense
Septembri, Sagarium amnem traijciunt, vna
cum pullis equinis, quos emerant, repente
intumescens vnda fluminis ipsos cum iumentis
abriperet, quod cum perlatum ad patrem,
matremque esset, magno dolore affecti, Deo
gratias egerunt, Iobi exemplo, dicentes; sit
nomen Domini benedictum ex nunc, & in
secula. vrgente verò matre stimulo mœroris,
dies, noctesque angebatur, ita vt clam mari-
tum relinquere cogitaret, & patriam repete-
re, hoc est Romanam Prouinciam.

Prolem precantur [illegible] Deo.

Theodosius autem pater assidue pro filijs
orabat, & bona multa largiebatur. quare in-
censum erga se amorem intuitus Dominus,
eius coniugem Augiam in somnis consolatus
est nocte quadam, ipse se exhibens senis for-
ma, & his verbis alloquens: quid ita indesinen
ter angeris, filiorum caussa? nescis, quod qui
indiscrete plangit mortuum, Deum prouocat
ad iram? & rursum, si ad Domini seruitutem
accessisti, præpara cor tuum ad tentationem.
& iterum, si facis bonum, expecta tentationẽ;
Dominus enim, quem diligit, castigat. itaque
pone vestem lugubrem, & euigilans vnge ca-
put tuum oleo, & faciem tuam in lætitia cor-
dis tui laua, & accipe stolam, qua indueris in
ecclesia, & fac panes tres 6 ex similagine, & of 6
fer dona tua Deo in exultatione, & accede
ad virum tuum, & consolare eum, & ecce
erunt dona tua in odorem incensi. at illa sur-
gens, diuino spiritu vere illuminata, in om-
nibus obsecuta est, & munera sua cum marito
simul obtulit Deo, dicens: viuit Dominus,
non iam amplius dolor erit nobis de mortuis
filijs, sed erimus, Domine mi Theodosi, sicut
in iuuentute, Deo seruientes, eiusque manda-
ta custodientes. potest autem nobis Deus da-
re filium vnum, pro ijs, qui mortui sunt.

Filium suscipiunt, quem Philipp. dicũt Deoq; dicant.

Et peperit viro suo masculum, quem ap-
pellauit Philippum: ablactatusque puer, cum
ad septimum annum peruenisset, proficiebat
in moribus, & doctrina. quem detondens ma-
ter ecclesiæ dicauit. qui & Diacon' 7 factus est 7
anno ætatis 21. studioseque linguam Syriacã
addidicit, & ecclesiasticam omnem disciplinã.
sæpe autem dicebat ei mater: fili mi dulcissi-
me, si tibi liceret Romam ire, vbi cognati, &
propinqui mei vniuersi, illic videres templa
maxima, & ordines Sacerdotum, & mona-
chorum congregationes, Ascetarumque pru-
dentiam, continentiam, & vigilias, & laicos
cum timore ecclesiam frequentantes, assisten
tesque sacrario, tamquam ad Tribunal Dei,
nec aliter capita sua deorsum inflectentes: il-
lic nefas est, reprehensibilem quemquam in-
gredi ecclesiam, aut susurrum vllum, vel risũ
exaudiri, sed sollicite omnes, & cum reueren-
tia, vt dixi, assistunt tãquam ad Tribunal Dei,

21. annum agens fit Diaconus.

Hæc

Hæc ille audiens animo incendebatur, & desiderio; rursumque reformidabat, timens parentes contristare, quibus nimirum solatio erat vnico, pro fratribus defunctis. confidens porro cum parentibus sæpe dicebat, non sine affectu; vtinam mihi contingat Romam ire, & videre Synaxim Petri, Apostolici Patriarchæ, & ab eo communionem percipere, & postea statim mori, si fieri potest; vehementerque angebatur Philippus hac cogitatione; interposuitque apud Patrem aliquot ex propinquis, vt ab eo impetrarent veniam proficiscendi hac lege, vt simul ac dignus factus esset, qui Apostolos adoraret, & ecclesiasticam disciplinam inspiceret, ad suos reuerteretur. Theodosius verò cernens fixum eius in Deum amorem, manu ipsum apprehendens, & Syriaca dialecto preces fundens orientem versus sic effatus est: Deus Abraham, Isaac, & Iacob in manus tuas commendo seruum tuum, sicut vis, ita tibi cura sit de illo, atque ita eum complexus dimisit, inscia matre, nihil hac de re cum ea communicans. ille autem Dei voluntate nauigans appulit ad oram Italiæ, statimque exorta est ingens maris procella. tum Philippus stans, Domine ait, in manus tuas deposuit me genitor meus, ne perdas me hac aqua, sicut perierunt fratres mei in aqua torrentis. quod si hæc tua est voluntas; voti mei prius compos fiam, ac tum id fiat, quod iusseris; verum ne propter peccata mea pereant, qui mecum sunt viri 13. his ab eo dictis, in somnum versi sunt omnes, visusque ipsis est Apostolus, sub Papæ figura, nauclero que Thomæ dixit; festina, nauclere, Romam appellere, ducens tecum Philippum Diaconum, quia illic mihi vsui futurus est. facta inde subito serenitate, ac tranquillitate magna, saluati omnes sumus meritis Apostoli, tertioque post die Romam peruenimus, die Dominica.

Nauigās tē pestate iactatur.

Exeuntes verò Philippus cum Monacho, vnanimes ad ecclesiam profecti sunt; constiteruntque in læua Templi parte. nec mora, Deo fauente, reuelatur Papæ qui accito vno è Diaconis, ait illi vade ad læuam templi, ibi inuenies Diaconum penula tectum, cum altero Monacho, illum aduoca, & dic, vt ecclesiam ingrediatur, & tecum ministret. parens itaq; Diaconus omnia peregit, vt iussus fuerat, manuque prehensum deduxit ante ambonē.8 ille autem ne verbum quidem nouerat Romana lingua, sed Eusebius monachus, quæ ei dicebantur, exponebat Syriace, callebat enim etiam Syriacam.

In templo orans à Pôtifice diuinitus agnoscitur, & ad munus Diaco. accersitur.

8

Significauit ergo per Diaconum, da veniā, Domine, seruo tuo, quoniam Romana lingua ne verbum vnum scio. Papa vero manum extendens, & ipsum obsignans, ait, in nomine Christi Dei nostri, aperi os tuum, & eloquere in ministerio tuo Romana verba. at ille ore aperto, linguam mouens propria lingua statim dixit, in pace Dominum oremus, & quæ sequuntur in sacra liturgia, ad Diaconum pertinentia. commoratus autem est ibi menses tres, dies 12.

Dolebat ei porro quod cum in Diaconi officio Romana lingua loqueretur, in ceteris rebus ne verbum quidem proferre posset. cogitante igitur illo ad Papæ pedes procumbere, & preces eius implorare, vt sibi vsquequaque concedatur Romana dialecto loqui; nouit statim Papa, quod animo agitabat, dixitque illi: accede ad lectionem. ille vero mutus manebat, legere non valens, & Papa, loquere, inquit, Philippe, sicut nos loquimur, statimque euolans ignis ex ore Patriarchæ, attigit labia eius, & Romane loqui cœpit cum omnibus, tū creauit illum Presbyterum, librumque in manus tradidit scriptum, dicens; tomum Apostolicum cape hodie, cumque perueneris ad Australes partes Prouinciæ Siciliæ, in montibus, qui illic sunt, locus est, 10. cui nomen Agyrium, 11. è regione Ætnæ montis, ex quo erūpit ignis, perennem flammam eructans, quam Satanas 12. cū spiritibus illic habitantibus, & vniuersis copijs suis sortitus est tamquam hæreditatem. tomum autem, quem tibi dedi, manu mea scripsi, virtute Spiritus Sancti, quoad oēs ad vnum illo expuleris, redire tibi ad parentes non licet. Apostolico mandato propere obediens Philippus, tomo accepto, & Papa consalutato, peractaque oratione, accipiēs etiam secum Eusebium monachum, nauim conscendit, Deo bene iuuante, soluentesque Rhegyum Calabriæ peruenerunt, magnam modestiam præseferentes diuinoq; nutu Messanam 13. appulerunt, terrestrique itinere in locum prædictum Agyrium venerunt.

Sac. creatur, & in Sicil. mittitur cum libro.

10

11

12

13

Consedit 14. Philippus in spelunca quadā, vbi triplex est columnarū 15. ordo, & gradus tres lapidei expoliti, vbi de more sedens, curationesq; faciens duorum dierum spatio post ascendit in excelsum montem, qui è regione Ætnæ, vbi sunt possessiones Agyrij Toparchæ, 16. factaque oratione in cacumine mōtis, orationem conuertit ad eum, a quo missus venerat, & ad Apostolum Petrum, dicens, ostende, Domine, ostende faciem tuam, & delebuntur Dæmonum cateruæ, signoque facto per tomum, quem manu gestabat, visa est monacho Dæmonum turba, instar lapidum volutari ex montis vertice, fugientesque lugubri voce clamabant; væ nobis, Petri Apostoli manus iterum nos in vallibus istis deprehendit. alij dicebant, rursum hinc pellimur, sicut cum Simon Magus in altum sublatus est, expulsi a Paulo fuimus; iterum pellimur nunc à Petro per Philippum Presbyterum.

14

15

Agyr peruenit Dæmon. expellit ex loco.

16

Deinde quodam die, cum pro ijs oraret, qui ab immundis spiritibus obsessi tenebantur accessit puella diuitis viri filia, Deumque timentis, quæ à spiritu vexabatur. statim ergo protensa manu Philippus, & illi imposita dixit; in nomine Iesu Christi, & Petri Apostoli, exi, & vade in locum tibi præparatum. Spiritus vero magna voce clamans, dixit; per Altissimum, Philippe, & Petrum Apostolum, ab hac quidem puella egredior; ex loco vero isto numquam abibo, sed tecum habitabo vsque ad nouissimum diem. mox corruens puella in solum ante pedes Sacerdotis Philippi sana facta est, abijtque laudes referens Deo. erat autem magna multitudo eorum, qui à spiritibus torquebantur numero circiter XL. qui quidem summæ Trinitatis gratia, & Sancti Patris nostri Philippi precibus salui facti sunt, Deo gratias agentes, qui per seruos suos mirabilia facit.

Et ex corpor. plurimorum.

Mox

Superstit. morem abolet.

Mos erat populis illis, ante Sancti aduentū, propter immundorum spirituum metum, munera eis offerre. 17 neq; id solum, sed & facultates suas 18 in sepulchris condebant, quia Dæmones hominum speciem induentes, dicebant patres mortuos petere à filijs: date nobis, filij, de bonis vestris, vt fruamur. qua ratione decepti homines, ab egenorum ope reuocabantur. Sanctus autem vir ecclesias in Apostoli nomine multis locis exstruxit.

Alio rursus die, proficiscente sancto ad Boreales loci partes, orandi gratia, accessit ad eum vir cum vxore plangentes plāctu magno & dicunt sancto; miserere nobis, Sancte Dei, quia filius noster vnigenitus, cum ad hauriendam aquam iuisset ad fontem, cui nomen est Mamoniaca, vt ex ea gustauit, illicò extinctus est. at ille caput quatiens, confestim abijt ad fontem, videtque iuuenem mortuum iacentē, manuque prehendens, dicit eius parentibus, qui vocatur filius vester? illi vero dixerunt, Ioannes, & consignans eo tomo apostolico, ter eum vocauit Ioannes, Ioannes, Ioannes, in nomine Dei surge. statimque surrexit iuuenis tanquam è somno, & dedit ipsum matri eius, dicens; vade da gloriam Domino Deo nostro, qui per famulos suos facit mirabilia. Dominus mortificat, & viuificat. Tu vero spiritus immūde, qui hoc loco manere vis, caue hominem vllum lædas. quod si pergis in malitia iuxta tuum desiderium, & Dei permissionem, hoc tibi erit à me, & ab Apostolo Petro suppliciū, quod alligaberis ferreis catenis à Spiritu Sancto, & Gabriele 19 Duce militiæ, & uinctus eris vsque ad seculi finem, vt hic habites, quemadmodum petijsti, & Deus permiserit.

Ictum à vipera sanat.

Sedente ipso, & Euangelium in manibus habente, occurrit senex quidam nomine Athanasius à vipera ictus, corpore ex eo morsu grauiter saucio, ac pene iam deplorato, accidit ad Sancti pedes prouolutus, & lugens. erat enim hic Athanasius auarus, & munerum, ac personarum acceptor: & qui omnia in melius conuertit, permisit, vt a fera vulneraretur, vt ad meliorem frugem reuocaretur: dixit ergo ei Sanctus; quid tibi contigit? senex ostendit ei vibicem vulneris icti à serpente, & sanctus vir manum admouens, ait, si sanus factus fueris, abstinebis te à nequitijs tuis? cui ille Sacramento addito, respondit; si precibus tuis sanitatē recupero, abstinebo ex hoc die ab omnibus meis prauis actionibus. ille vero in pauimentū expuens, & sputo puluerem diluens, vnxit ei' vulnus, statimque curatus est.

Mulier fætum mort. emittit incolumis

Mulier fœtum gerens in vtero mortuum, ad dies quattuor eniti non poterat, mortique iam propinquabat. obambulans autem forib' eius Sanctus, ait, quidnam est, quod dolet puella? responsum est, fœtum in vtero mortuum esse, & parere illam non posse. & ille vtraque manu aquam capiens, & mittens in vasculum iussit eam bibere in nomine Domini, & Philippi Apostolici Presbyteri, statimque exijt infans penitus integer, & seruata est puella.

Venit ad eum pastor meridie, dicens; miserere, Domine, quoniam mercenarius sum diuitis cuiusdam, & pasco eius pecora, irruerunt duæ feræ agrestes, & tractant ea crudeliter, Dominus verò impatienti fert animo, nec mihi vel vnicum ex illis remittit. itaque quid agā nescio. at Dei famulus puluerem è terra tollens, & tomo suo benedicens, pastori dedit, dicens; sparge hunc in fossa pecorum, & cum irruent feræ, dicito; peccator Philippus Presbyter, in nomine Domini, præcepit vobis hæc: abstinete posthac à pecoribus. fecit, vt iussus fuerat pastor, & territæ fuerunt, & repulsæ feræ, sancti Sacerdotis Philippi intercessione.

Mulier à fluxu sanguinis curatur.

Erat mulier sanguinis fluxum passa nouem annis, quæ & sua omnia in medicos absumpserat, vt sanitatem reciperet, sed frustra. vt vero audiuit de sancto, & ter beato patre nostro Philippo, accessit ipso adhuc sacrificante, & stetit eminus, vbi ille sacris mysterijs operabatur. & postquam manus abluit, rogauit Hypodiaconum, vt sibi daret aquam, in qua sacras manus abluerat, quæ & sudarium lineum attulerat ad tergendas manus ipsius. cumque abluisset, & aquam mulieri dedisset Hypodiaconus, illa cum fide suscipiens, & ex ea hauriens, diuino consilio repente conualuit. & sudarium referens domum, inuenit mulierem graui morbo laborantem, iacentemque in lectulo annis tribus, quæ alienis manibus victū capiebat. illa vero sudarium applicans, in quo sacras manus abluerat Sanctus, dixit; in nomine Iesu Christi, & Sancti Presbyteri Philippi, per quem sanitatem accepi, surge & tu è lectulo tuo, & ambula pedibus tuis, ad venerandam eius ecclesiam. & illa Sudario totum corpus attingens statim conualuit. & surgens Deū laudabat, qui per famulos suos curationes operabatur.

Elephant. mundatur

Quidam cuius filia elephantiaco morbo grauissime laborabat, ita vt totum ferme illius corpus obtegeretur, accessit ad pedes viri Sancti, clamans, & dicens; Sanctissime Pater, exhibe misericordiam, & curetur per te puella tua, quia eius vir destituere illam vult, propter exuberantem vim morbi. plurima enim consumpsi in medicos curationis gratia, & nihil consecutus sum: sed obsecro te, sanetur puella tua precibus tuis. at ille Diacono iussit ad se afferri protensum ecclesiæ velū, 20 & eo tegi puellam, quæ statim mundata refulxit auro clarior, & domum reuersa est laudem tribuens Deo. 20

Rursum celebrato per Philippum Sanctum Presbyterum die festo Apostoli Petri aduenit Leontinus quidam nomine, vlcus habens putridum in femore, vociferabaturque in hæc verba: serue Dei, qui omnibus sanitatis gratiā facis, iube & me sanari ab hoc vulnere, quia mercenarius sum, & manuum mearum labore victito. nunc verò cum hoc vlcere otiosus maneo, & quia laborare non possum, fame crucior. obsecro te sana me per Dominum. tum ille abluens manus Diacono dixit, vade ad mediam ecclesiæ portam, & puluerem, quæ ei adhæret, hac aqua diluens, fac emplastrum è luto, & appone vlceri huius, dicens; per nomen Dei sanetur vulnus, tibique præcipio, si quis interroget, quis tibi sanitatem restituit, responde per Dei misericordiam, & Spiritus Sancti gratiam, sanus sum, eademque hora restitutus est sanitati, Deo gratias agens, per intercessionem Sancti Presbyteri Philippi.

Mercenarius quidam ferum exercens subiugale

iugale iumentum, ab eo calcibus, & dentibus totus fuerat contusus. hunc verò dolorem cũ dies aliquot patienter tulisset, nec iumentum vlla ratione domare posset, recordatus miraculorum, quæ S. Philippus patrarat, dixit apud se, sit nomen Domini benedictum. cras tollam ferum hoc iumentum, & manu mea ducam ad Philippum Presbyterum, qui & Dæmones expellit, vt præcipiat ei, domari se sinat. postero igitur die deduxit ad sanctum, dicens, miserere mei, qui ægros sanas, vide humilitatem meam, & laborem meum, quem ab agresti hoc animali patior. quia ferre nequeo, quæ dies, noctesque ab eo mihi fiunt mala. subridens Sanctus Pater manum protendit, & animal consignans, ait, obtempera Domino tuo & flecte illi indomitam ceruicem, neque amplius calce, & dente impetas illum. sed esto deinceps sicut agnus in omni obedientia. & hora ipsa, Sancti Presbyteri iussu, redditum est oue mansuetius, abijtque homo gaudens, Deumque glorificans.

Cæco visus redditur.

Arca erat templo Sancti vicina, in eaque Dei permissu habitabat spiritus immundus, qui circa horã 6. prætereuntium oculos cœcos reddebat. quidam verò cum aliquando graui morbo detineretur, accessit ad arcam, vt requiesceret hora prima, statimque excœcatus est. cum autem clamaret, vbinam est Philippus, qui sanitates operatur? interrogans eos qui pertransibant, dicebat; miseremini mei, deducite me ad portam ecclesiæ venerandi Presbyteri Philippi. & cum perductus eadem hora fuisset ad portam, dixit, Sancte Dei à multis stadijs ad te veni, sanitatis caussa, & cœcus factus sum ad arcam templo tuo vicinam, horâ circiter sexta. at Sanctus indignans, ait; tibi dico spiritus immunde, qui hominum oculos cœcos reddis, eris ex hoc tempore in æternum cœcus ipse, nihil videns intra arcam illam. extra verò non poteris ad hominem, aut iumentum vllum propius accedere, eademque hora liberatus est homo à cœcitate, & simul à morbo suo, abijtq; laudans Deum, qui seruos suos liberat ab omni infirmitate.

Homo quidam erat in toparchæ ditione, quem rabida fera momorderat. hunc videns sacer Philippus, herbam ex agro afferri iussit, & comburi, simulque cum aqua infundi eius plagis, statimque sanatus est homo Dei voluntate, & sancti viri precibus.

Iniuste damnati per eum soluuntur.

Quidam ex Agragantinorum Ciuitate numero viri duodecim iniusta accusatione circũuenti, delatique ad Ducem à Præside suo, quasi in Ducem conspirassent, iuncti adducebantur iniuste necandi. cum autem Catanensium Ciuitatem præterirent, rogarunt milites, quibus ducebantur, data ipsis pecunia, vt transire liceret per templum Philippi Presbyteri. Sperabant enim se illius oratione placatum habituros Ducem. quod & factum est: nam cum ad venerandam ecclesiam peruenissent, voce magna, & lugubri clamarunt, dicentes, miserere nobis, Sancte Dei, qui iniusta morte condemnati sumus, quia iniqua est accusatio contra nos scripta, quam deferunt milites. ille autem planctum eorum miseratus, dixit militibus: adducite huc homines istos, quasi percontari eos vellet, cur vincti ducerentur, at illi Sancto dixerunt; tradidit nobis eos Præses, scripta etiam contra eos epistola, vt capitali pœna in eos animaduertat. ostendentes simul litteras plumbea bulla obsignatas. tum sanctus vir ait, scribatur in hac charta verbis meis, & Dei virtute, sic intus, hi homines iniuste damnandi sunt, vt Præside inuidia in eos acto. Tu verò misericors esto, Dux, nec flagellis, nec gladio eos subdens, sed liberentur ab iniusta accusatione, redeantque ad sua lætantes. deinde cum perducti essent ad locum, quẽ Dux habitabat, simul atque epistolam legit, solui iussit vinctos, dicens, eos nihil iniuste perpetrasse, nec contra se quidquam machinatos esse. quin potius tamquam iniuriam passis eatur cibus, redeantque ad sua læti. illi autem Deum laudantes, & Sanctum eius Philippum a quo fuerant prius liberati, reuersi sunt domum.

Qui verò eos iniustè accusarat, & vinctos miserat, vt reuersos vidit, à Dæmone correptus est. tum dixerunt ei, qui vincti fuerant, quasi ore vno, vade ad pedes venerandi Philippi Presbyteri, a quo nos ab iniqua cæde liberati fuimus, & te ille ab immundo spiritu liberabit: & ille cursu properans sanctum illius templum ingressus est, & dixit, miserere mei, famule Dei Philippe, expellatur a me precibus tuis nequam spiritus, qui me vexat. cui sanctus, indignus es excusatione, inquit, qui pauloante viros innocentes ad mortem persequebaris. tandem verò cum à misero diu fatigaretur, misertus eius, dixit spiritui: exi, & secede ab eo, in nomine Christi Crucifixi Dei nostri. mox cadens in terram, sanus euasit. accepto à Beato viro mandato, ne quem vnquam donis corruptus falsò accusaret. abijtque Deum magnificans, qui prodigia magna facit per famulos suos.

Ab immundo spiritu dimittitur

Spiritualis quædam erat fœmina, quæ curã gerebat cœnobij venerandi templi Sanctorum *Sergij, & Bacchi*, ab immundo spiritu grauiter agitata, venitque ad virum sanctum, quo tempore sacris intentus erat, statimque vt apprehendit oram penulæ ipsius, & ore momordit sana facta est diuina virtute, & ad Monasterium reuersa est prædicans Dei potentiam.

Tres homines è Lydia Prouincia in Siciliam venerant, cum multis pecunijs ad emendum frumentum, habebantque auri libras circiter XXXII. suggessit vni Dæmon, vt clàm tolleret, & sibi vsurparet, quæ communia erant omnibus. turbatis autem illis ob aurum amissum, cum audijssent de Sancto Patre nostro Philippo, accedunt ad eum propere, & dicunt: miserere nobis famule Dei, quia aurum quod ad negotiandum in commune habebamus, amisimus, & nescimus, quid dicere, aut agere debeamus. tum sanctus aperiens os propheticum dixit eis; porrigite manus vestras in solum, & lutum vbi constitistis, & apprehendite lutum. cumque statim manus in designatum locum extendissent, iterum dixit, adducite nunc manus vestras, & duo quidem cum retraxissent, apparuerunt sicut aqua munda lotæ. eius verò qui furatus erat, lutum exsiccatum digitos tenebat, ita vt explicare non posset. tum dixit ei sanctus vade, redde aurum socijs tuis, & sana esto deinceps manus tua. illo verò clamante,

Furem conuertit.

& di-

& dicente, sanetur manus mea, ego sum, qui aurum abscondi, & confestim restituta est manus, & aurum socijs restituit, abieruntq; Deum collaudantes.

Die quadam cum ad Petri Apostoli ecclesiam venisset venerandus Presbyter Philippus, vna cum Eusebio Monacho ad orandum, & animum intenderet nocturnæ orationi, circa horam sextam noctis vocem audit spiritus immundi: inferius ruite, descendite, fugite, quia Philippus persecutor noster ad montem ascendit, & statim consumet nos ignis. vox autem illa erat spiritus, qui petierat in eo loco habitare, & hoc dicebat alijs spiritibus, qui ex longinquis oris conuenerant. tum ait Eusebius Philippo sacro Presbytero: venerande pater, quæ nam est vox ista? ille verò respondit, migrarunt huc è remotis locis immundi spiritus. nos verò fixi maneamus in Oratione, vt misericors Deus per preces nostras increpet ipsos, & hinc expellat. orantibus ergo illis, exsiijt extemplo ignis tamquam torrens, & expulit eos ex eo loco. qua enim hora spiritus vox audiebatur, siue noctu, siue interdiu, in eo loco, qui dicebatur 21 Katopedontes, idest inferius ruentes, repente ruebat lapis, & occidebat seu virum, seu puerum, seu iumentum quodlibet. ex eo autem die sani, & illæsi manserunt quotquot homines, aut iumenta per Catopedontes locum transibant.

Dæmones expellit

21

Tunc ei dixit Eusebius Monachus: vere, Philippe discipulum te ostendisti eius, qui Presbyterum te consecrauit, Petri, cui pascendum Christi ouile commissum est, vt pasceret viros velut oues, & pueros sicut agnos. similiter & Tu gregem tuum seruas à feris agrestibus, & lupis, hoc est ab immundis spiritibus, ab omni noxia eos sapientia tua custodiens. & quidem debet vniuersus Occidens thecam tuam aureā facere, & templi tui pauimentum argento insternere, & preces tibi quotidianas offerre. nihil enim est sub Sole, quod rependi possit beneficijs, quæ per merita tua singuli acceperunt. Philippus verò Eusebio respondit; sit nomen Domini benedictum, frater, qui gratis miseretur, & saluat mundum totum. quia nos omnes cum simus peccatores nihil boni facientes, perpetua in nos gratiæ suæ munera deriuat. quod dignum eius gloria offerri à nobis queat, aut æquale beneficijs eius.

Ceterum Philippus quadraginta diebus ante obitum suum, apparuit vni ex optimatibus regionis nomine Belisario, assumensque pueros eius, venit ad Agyrium locum, & ostendit ei in somnis delineationem ecclesiæ instar crucis 22 exstruendæ: ædificauit aūt & thecas duas superiorem quidem Eusebio Monacho, qui eius vitam scripsit, & miracula: inferiorem verò sacris eius reliquijs. ædificauit idem Belisarius sacrum eius templum. quadraginta enim diebus ante eius obitum peregit quadragenarias eius inferias memoriæ, & persolutis diuinis mysterijs, procumbens Sanctus ad sepulchrum suum, aperiens os suum dixit: hæc requies mea in sæculū sæculi. Dñe in manus tuas commendo spiritum meum, qui enim in te sincere credit, & si moriatur, viuet. & sic obdormiuit in Domino. 22

Sancte obit.

Vt autem post eius etiam obitum Dei famulus fontes curationum funderet ad sacram eius thecam accedens Eulalius Monachus è Panhormo Ciuitate ab immundo spiritu grauiter vexatus, ingressusque templum dicebat, me ad sepulchrum volutari oportet, quoad consequar sanitatem, statimque extendens manum suam sanctus cum tomo, vt obsignauit illum, ille mox sanus factus est, Summæ Trinitatis gratia. sparsa autem fama eius miraculorum concurrebat multitudo magna male habentium ad sepulchrum. Venit autem quadragesimo die post eius consumationem vir quidam nomine Eutropius, cuius dimidiata pars corporis arida erat, stansque ad feretrū, & admouens seipsum, statim sanus factus est. accedentes 23 porrò ad feretrum cum timore, ac desiderio liberat omnes à tentationibus, & periculis, & spiritibus immundis, & calumnia mala, & bello ciuili, à varijs morbis, & periculis feminarum, atque maris, & ab ira Dei, & Principum, eos qui annuam eius memoriam cum fide, & metu celebrant. Sanctissimus vir Philippus 24 vixit annos circiter LXIII. requieuitque in pace. Agitur annua eius commemoratio obitus mense Maio, die 12. per gratiam Spiritus Sāсti, cum quo gloriam Patri reddimus, & Vnigenito filio Verbo eius, cui gloria, & potestas in sæcula sæculorum. Amen.

Sepulchr. eius fons miracul.

23

24

✠

Vide Animadu. fol. 20.

Anno Christi 110. 11. Maij.

DE SANCTO EVSEBIO MONACHO ET CONFESSORE

Ex Actis S. Philippi Agyriensis.

EVSEBIVS Monachus Syriace, ac latine doctus; incertum exinde Syrus ne exstiterit, an genere Italus, socius fuit Philippi Apostolici Presbyteri, quocum ex Oriente Romam nauigauit, hinc Agyrium in Siciliam venit. Dæmones, qui proximum Agyrio montem, cauernasque aduersus Æthnam, infesti tenebant, coniunctis precum opibus procul exturbauere. sedenim Beatus Eusebius deforme illud agmen vidit instar lapidum è montis vertice prouolui, ac specie ignis è templo prorumpere. postea quam Philippus vita concessit, Eusebius Orbiani Toparchæ metu Alexandriam se contulit, ibique narrauit plerisque, & tradidit vitam, & miracula Sancti Philippi, quæ conscripserat. inde Agyrium reuectus, in pace requieuit. hic ædem diuinitus sibi descriptam Belisarius quidam exstruxerat, in eaque thecas duas, superiorem quidem Beato Eusebio, inferiorem Sancto Philippo Presbytero. In præsentiarum corpora Sanctorum Eusebij, Philippi Diaconi, & Lucæ Abbatis eadem in arca seruantur. sed caput Eusebij argento tectum ostenditur festo die Sancti Philippi, ad quartum Idus Maias; quo die Eusebius vna cum Philippo Agyrij colitur. Agyrij obijt, & seruatur.

✠

Anno Christi 130. 12. Maij.

DE SANCTO PHILIPPO DIACONO PANORMITANO.

Ex Actis S. Philippi Agyriensis.

VIR quidam, locuples valde ex Panhormitana Ciuitate, sed liberis carens, valde affligebatur. is, vt de Beati Philippi miraculis audiuit, venit ad Agyrium locum, videtque eminus Sanctum ante fores templi sedentem, dicitque famulis suis, en vere stellam, quam videre desiderabam. quem & nocte in somnis vidi vocantem me, & hilari vultu inuitantem, en ipse est. quod si ex Dei voluntate fuit visio, quæ mihi apparuit, relicta sede vocabit nos; & introire in templum iubebit ad orandum, & interrogabit, vnde estis, fratres, cur huc venistis? vir autem Sanctus Philippus, quasi diuina reuelatione accepta, exsurgens ilico è sede, in qua sedebat, dixit Euseb o Monacho, voca hilariter eos, qui è longinquo veniunt ad nos. statimque vocauit eos hilari vultu Eusebius, dicens, bene venistis, Peregrini, aduocat vos Pater Noster Philippus Presbyter, cuius caussa peregre aduenistis. quo audito vir magna perfusus lætitia, Deo egit gratias, quòd quem quærebat inuenisset, & voto suo potitus esset.

esset. ille verò iussit, vt oraret.

Post hæc multa is dona, quæ attulerat ante pedes eius proiecit, dicens, Pater, scis Deo reuelante, qua de caussa venerim: & Sanctus, scio, inquit, sed tu domum redi, & quod optas, fiet tibi secundum fidem tuam. cumque domum reuertisset, inuenit vxorem suam lætantem viso, quod ei noctu apparuerat. vidit enim Beatum Philippum dicentem sibi, ecce redeunte viro tuo, ex eo concipies, & filium paries, quem Philippum vocabis, & benedictio Dei sit vobiscum; quod cum ex ea cognouisset maritus, miratus apud se dixit; Benedictus Domine Deus, qui facis mirabilia, qui & procul positis tamquam in momento proximam facis miserationem tuam, per venerandum Presbyterum Philippum super omnes, qui inuocant te in veritate. narrauit autem vir vxori, quemadmodum cognouisset, quod animo cupiebat, & Eusebium Monachum præmisisset, & caussam aduentus nouisset.

Illi octennis a matre dicat°.

Et breui post peperit masculum vxor viro suo, vocauitque eum Philippum. cumque annorum esset circiter octo, Sancto Hierarchæ Philippo eum obtulit, dicens: en, Pater, fructum precum tuarum. ille verò blande manu apprehendens, offert ipsum templo, & benedicit, & dixit ei. vade, fili, ad fines natales tuos, & ædifica templum Domino, eritque benedictio eius tecum. & redeunte puero vna cum patre suo pòst Diacon° factus est sub Archiepiscopo Panhormi, deditque ei mandatum Philippus pater noster, ne vmquam aurum curaret, aut argentum, sed vt omnia sua bona, quæ haberet, & habiturus esset, distribueret in pauperes. quòd & fecit, deditque vir ille gloriam Deo, vna cum filio suo, per totam vitam, omnia semper erogantes pauperibus. accipiens autem puer Philippus à venerando Presbytero Philippo vnam ex tunicis eius, & sudarium vnum, & cingulum, quo lumbos suos præcingebat, in eius memoriam, dum reuertitur, offendit in via hominem à Dracone tabefactum, volensque Sancti curationes imitari puer, soluta zona, quam à Sancto acceperat, cinxit aridum hominem iacentem, dicens; in nomine Sancti Philippi, surge sanus, & innoxius. surrexit e vestigio sanus, vt antea laudem Deo dicens. & miratus est valde iunior Philippus quod acciderat, quod non solum præsens morbos curaret, sed eius indumenta morbos expellerent.

Aridum hominem sanat.

Audientes autem id ciues Panhormitani, quod tunicæ Sancti deferrentur à Philippo Iuniore redeunte in Panhormitanam vrbem, & quod miracula per eas fierent, gauisi sunt supra modum, dicentes: Benedictus Deus quoniam misertus est nobis indignis, & peccatoribus Sanctissimus Philippus, venerandas tunicas suas ad nos mittens, ad sanandas infirmitates nostras. & quid ei nos dignum rependere possimus? preces, & orationes supplices ad Philippum? sed eius oratio, quam pro nobis omnibus facit, nostra omnia munera exsuperat, auro, & lapide pretioso, & sapphiro pretiosior. videreque erat turbam nil aliud loquentem, quam, gloria sit Deo, qui glorificat diligentes se, factaque est die illa lætitia, ita vt Deum ipsum adesse existimare viderentur incolæ.

Statim autem Abbas quidam immundum spiritum patiens, veniente Philippo, vt intrarat primam portam ciuitatis, exclamauit; beneuenisti, iunior Philippe cum sanctis vestimentis, quæ adfers Philippi Presbyteri. ego enim hac hora festino ad eum vt liberer ab infestatione immundi spiritus. tum dixit ei vade citissime, reuertere ad Dominum, & herum meum Sanctum Patrem, & Presbyterum Philippum, & ab eo curaberis. quod & factum est. Philippi Iunioris, ac Diaconi corpus Agyrij seruatur, cum Sanctis Luca Abbate, & Eusebio Monacho, cum quibus ad quartum Idus Maij colitur.

Agyrij seruatur, & colitur eodem die, quo S. Philippus.

✠

VITA

Anno Christi 90. 30. Ian.

VITA S. PEREGRINI CONFESSORIS

AVCTORE

OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV.

SANCTVS PEREGRINVS Oppidi Calatabillottæ in Sicilia Patronus in Græcia 1 quidem natus est, sed patriæ nomen nos latet, & quod dolendũ magis, præclara virtutum exempla, labores pro Christi Euangelio exantlati, penè omnia collata in Siculos beneficia, dum viueret, obliuione deleta sunt. superest solùm in eius oppidi tabularijs insignis miraculi, ac beneficij breuis historia, quam olim ibi per lectiones distributam in solemni officio recitatam comperimus nos inde quæ de hoc tanto viro dicenda sunt, desumemus, pauca ad narrationis confirmationem addentes. Cùm ergo Peregrinus sanctitatis opinionem eximia morum integritate apud suos comparasset, Petrus Apostolorum Princeps Romæ tunc degens, hominem cum alijs item præstantissimis viris è Græcia accersit; Apostolus enim, cui tanquam Christi Vicario totius orbis excolendi cura maximè incumbebat, ne operariorum penuria christiana seges elanguesceret, quos præ alijs diuinitus beneficijs affectos norat, huc atque illuc pro rerum opportunitate submittebat. Peregrinum verò, post perspecta cœlestium donorum in illius animo admiranda vestigia, in Siciliam eo potissimum nomine venire iussit, vt Dæmonibus antra ad incolarum internecionem obsidentibus, terrorem iniiceret, & fugã imperaret: intelligebat scilicet tunc maximè in rabiem efferri Dæmones, cùm de euertendo eius imperio non ageretur modo, sed iam impeteretur, & labefactatum rueret; nec quidpiam Euangelio aditum magis reserare, quàm Christi nomine exilium dæmonibus indici: vis enim planè diuina hic elucebat, quæ omnes abigeret spiritus humanis viribus superiores; eamque non agnoscere modo, sed eius etiam amore allici oportebat, quos è tantis malis sospites reddidisset. Vt in Siciliam venit Peregrinus, quid egerit, quis rerum successus fuerit, quæ fidei per ipsum propagatio, vt dicebam nescimus, id solum reperio ducente numine excurrisse in oppidum, cui nunc Calatabillottæ nomen. hinc autem prima erumpit difficultas, quæ superstitem hanc Sancti Peregrini historiam penè funditus videtur euertere, & nudam nominis cognitionem relinquere: oppidũ illud cum Saracenico nomine, quod præsefert, extructum creditur à Saracenis post octingentesimum saltem Christi annũ Siciliam inuadentibus. qui ergo dici poterit à D. Petro transmissus Peregrinus, qui oppidanos, vt narrabimus, singulari affecit beneficio? ego verò Saracenicum Calatabillottæ nomen agnosco, sed vetus oppidum, seu veteris oppidi partem credo; Saraceni autem nomen dedere, quia vel quod exiguum erat, frequentarint, vel si mauis, iam destructum repararint. in eo n. monte, cui nunc Calatabillotta insidet exiguo interiecto spatio ab ędibus, quæ incoluntur, antiquæ vrbis vestigia visuntur; Triocala 2 olim dicebatur. Origo nominis, vt Diodorus memorat, ea fuit, quod τρία καλά, idest tria bona in primis haberet, nimirum dulcissimas, & perennes fontium scaturigines, agros feracissimos, vinetis præsertim, oliuetisque cultissimos; situm demum à natura rupibus præmunitum. Bello autem seruili Saluius rebellantiũ Dux vrbem octo stadijs complexus fossa profundæ altitudinis cinxit, suamque regiam in ea arce constituens, elegantibus ædificijs exornauit. Et quamuis eo bello excisa fuerit vrbs, restaurata tamen postea fuit, diùque mansit; etenim inter D. Gregorij Papæ Epistolas vna Petro Tricalitano Episcopo scripta est, altera refert eidem Petro Agrigentinæ ecclesiæ visitationem fuisse commissam. Missæ verò sunt eæ literæ annum circiter Christi sexcentesimũ; imò nominis vestigium adhuc remanet, nam ager ille, *Troccoli* à Siculis dicitur, ibique Prioratus à Rogerio Rege constitutus ob victoriam contra Saracenos, vocatur S. Georgij de Trocalis, quæ leuis vocum mutatio est. in hoc ergo oppidum Triocala, cuius pars, vel proxima, & hæredis instar fuit Calatabillotta, venisse credo Peregrinum; ideò verò in his actis Calatabillottæ nomen poni existimo, quòd ea conscripta sint post eiectos è Sicilia Saracenos, cum primum illud vrbis nomen ab hominum ferè memoria exciderat, vel plerisque erat ignotum. nihil ergo perspicio, quod Peregri-

1 In Græcia natus.

à D. Pet. in Sic. missus

Calatabil. venit, q̃ tamen oppidum Triocala dicebatur.

2 lib. 36.

lib. 1. ep. 12. & lib. 9. ep. 43.

regrinum à prima illa nascentis ecclesiæ ætate reuocet. Oppido enim, in quod venisse Peregrinus dicitur, non tunc, sed postea Calatabillottæ nomen inditum, scriptor verò per prolepsim Calatabillottam appellat, quod apud
3 alios etiam scriptores non rarò contingit. 3
4 Iam in antri 4 proximi latibulo ingens re-
5 cumbebat Draco, 5 quem vel Dæmonem sub ea specie latitantem fuisse, vel dæmonis imperio regi solitum, procul dubio constat; miserâ illi tributum ciues, maiorum malorum timore perterriti pensitabant, stato nimirum tempore puerum sorte ductum, vt alibi etiam
6 factum in historijs legimus, 6 tamquam dulcissimum cibum offerebant. cum autem pau-
7 peris, piæque fœminæ 7 filius vnicus iam ad explendam Draconis ingluuiem mota vrna destinatus fuisset, neque aliunde illa, quàm è cœlo auxilium speraret vllum, speraret tamē & ardentissimè efflagitaret; diuinitus factum est, vt Peregrinus stipem corrogans quidpiam, quod victui satis esset, ab ea emendicaret. illa protinus, vt eleemosynis, & pietatis officijs Dei opem promereretur, cum ne frustrum panis domi haberet, ad proximas ædes accurrit mutuum acceptura; sed ibi non panis, at beneuolentię inopiam experta est; amica .n. se non habere peierauit, sibi etiam imprecatam fama memorat, vt panis, siquem haberet lapidesceret. ita Peregrinus abit inanis, sed non inultus, neque ingratus; etenim cum fœmina mendax panem, quem occultauerat,
8 vellet educere, saxum 8 eduxit, in quod panis ille retenta figura diuino miraculo transierat: stupet illa rei nouitate primùm, tum numinis leuem quidem, sed salutarem vindictam de inhumanitate sumptam agnoscens, viciniæ factum narrat, & saxeum panem, quem etiam num Calatabillottenses seruāt, ostentans, pauperis illius sanctitatem admiratur, quam Deus tanto prodigio voluit contestatam. Crastino autem die cum abreptum è matris vlnis puerum ad Draconem trepidi deferrent ministri, adfuit Peregrinus, & Cedo, inquit, puerum, quid expolluistis? ego Draconi eum libens offeram, nec enim timeo: accepto ergo puero pedetentim belluæ obuius procedebat: at illa vt senem conspexit venientem ingenti strepitu torqueri, furere, & membra saxis collidere. Peregrinus verò propiùs accedens puerum vltrò porrigebat, sed hiantem rictum clusit; nam baculo, cui innitebatur, immisso in teterrimam oris cauernam prosternit belluam, nec passus baculum inde excuti, tamdiu retrogradientem vrget, quò vsque in altissimum terræ hiatum præceps illa decideret. 9 quanto hic plausu exceptus fuerit Peregrinus à ciuibus, quam læto animo recepta, vel propagata christiana religio fuerit, 10 quantas ille, cæterique Deo gratias retulerint, explicari facilè haud queat; vt autem Peregrinus securos in posterum oppidanos redderet, non solum hiatum illum antri, quo præcipitem egerat belluam, obstruxit, sed illam incoluit cauernam quo ad uixit; quamuis verò Acta nihil adiungant huic narrationi, non dubitauerim tamen Peregrinum non Eremitarum more sibi, Deoque soli vacantium inhabitasse, sed aliorum etiam saluti, quà poterat, studuisse; & sanè non desunt, qui Episcopalem illi inaugurationem à Beato Petro Apostolo datam existiment; atque ab eo cepisse Triocalitani Episcopatus originem, cuius diximus apud Diuum Gregorium Magnum fieri mentionem, & diù post illa tempora. Sanctissimus senex tantis post obitum miraculis inclaruit, vt frequentes ex remotis etiam vrbibus ægri, opisque diuinæ indigi accurrerint, atque etiam nunc accurrant ad felicissimum illud antrum tanti, Deoque carissimi hominis hospitium. benemerentissimi patroni memoriam oppidani colunt ad tertium Kalendas Februarias, & humerum, vel eius partem ex Sanctissimo illo corpore Peregrini reliquam: addam postremo antiquissimas eius Sancti Iconas 11 cum demortuo Dracone depictas esse, vti singularis beneficij monumentum. non ingratum autem lectori futurum sum arbitratus, si antiqua acta Sancti Peregrini Confessoris promerem, quare ea iam adnecto.

Draconē perimit.

9

10

Miraculis post obitū clarescit

11

Vide Animadu. fol. 26.

VITA

Anno Christi 90. 30. Ian.

VITA S. PEREGRINI CONFESSORIS

Ex M. SS. Codicibus Calatabillottensibus.

AB ascensu in cœlum Christi Domini nostri, non statim extincta est immundorum spirituum potentia, qui mundum antea occupauerāt, sed multę adhuc regiones vexabātur iniquo dominatu serpentium, & Draconum, quibus nequam illi adsidebant in terrorem generis humani. qua tempestate Episcopalis dignitatem cathedræ Petrus Apostolus tenebat, ac nonnulli viri à Deo illuminati in Græcia celebrabantur, de quorum numero erat venerabilis vitæ Peregrinus. quorum fama, cum ad Apostolum peruenisset, accersiuit ad se, perspectaque eorum virtute, & sanctitate, huc & illuc per diuersas mundi regiones dispertiuit, vt hominibus infestos spiritus conculcarent. oratione igitur ad Deum facta, vt ei placuit, Peregrinus in Siciliam ab Apostolo Petro missus est.

Domino autem ducente, in ciuitatem peruenit, cui nomen [hodie Calatabillotta] hic verò ingens tum Draco, & damnificus cauernam summa cum incolarum formidine incubabat: cui quotidie puer, sortito ductus dabatur, alimentum miserandum. Itaque Oppidū in miseram vastitatem paulatim dilabebatur. quodam die, adductus forte est puer, matri vnicus suæ, quæ puro corde Domino seruiebat ei autem in Deo speranti, antequam Draconi filius obijceretur, tale quid euenit. stipem ab illa rogauerat Peregrinus, oppidum ingressus, & victum quæritans. pia mulier, cum nullum domi panem nacta esset, quem petenti præberet, ad vicinam suam currit mutuatum. hæc vero cum abunde haberet, nōn habere se iurat. ita Peregrinus abijt inanis. modico pòst interuallo ementita verum femina ad panariū pergit, & buccellatum comperit, quem habere se pernegarat, in marmor esse versum. quo viso, perterrita est vehementer, & id periurij, atque in pauperem inhumanitatis, esse supplicium intellexit; percurrensque statim vicinam marmoreum panem, cunctis admirantibus, ostendebat, & quæ miraculo contigerant, palam narrabat.

Cum immanis Draco vexaret oppidum.

Ceterum mane facto, prodierat de latibulo suo Draco, seque inferebat in locum, vbi cibaria de more haberet. simul qui Draconi ministrabant, vt moserat, abreptum puerum de muliere, deferebant. mater, vt auulsum de sinu suo filium videt, & ab oculis subinde eripi pupillam suam, in ea miserabiliter erupit, quæ matribus in tali casu promptissima; opemque magnis à Deo clamoribus implorabat. cum vero puerum comportantes ministri, pauentesque accederent ad Draconem, ecce adstitit, diuino numine, senex, baculum manu gestans; (is erat Peregrinus) & date inquit paruulum mihi, quem perferam. acceptoque puero, senior pedetentim ad belluam pergebat. vt illa venientem vidit, ingenti cum strepitu serpens prosultabat. sed appropinquantem senem agnoscens expauit; fremensque, humum perhorrifice verberabat; neque prorepere est ausa. Beatus verò Peregrinus propius incedens, & metu vacans, Draconi puerum vltro protendebat. qui tandem hiante ictu, dapem illam conatus inuadere, elusus est; nam dum senex porrigere puerum simulat, in ictum hiantis baculum, quem gerebat, immittit, tam diuque infixum tenuit, donec recurrēs Draco, ad specum, vbi cubile illi fuerat, perueniret. mox ingressum Peregrinus perforamen quoddam occlusit, neq; ille vſquam ex eo die visus est.

Piæ fæminæ, pretisi pietat. fuit filij fa lus.

Draco pestiferimus, abiit in specum abigitque.

Populus hæc videns, clamare præ gaudio, Deum laudare, Peregrinum colere, ac venerari. patuulus matri redditus est. illa exsultans, narrabat miraculum pridie eius diei à Peregrino patratum: simul ipsum etiam saxum demonstrabat de pane factum. eoque magis vniuersi lætis vocibus clamitabant, Benedictus Dominus Deus, qui nos ab immani bestia, & mortifera liberauit, per seruum suum Peregrinum; is verò ne pauidos, rudesque deseruisse videretur, eamdem cauernam, qua Draco latuerat, habitandam delegit, in qua ad finem vsque vitæ, in magna vir sanctimonia permansit. tantis verò post mortem miraculis illustratus est, vt multis procul regionibus delati illuc ægroti, incolumitatem consequerentur. Oppidani bene merenti, patroni memoriam ad tertium Kalendas Februarias colunt.

Post mortem miracula illustrant.

Vide Animadu. fol. 26.

PAS-

PASSIO

Anno Christi 140 18. Apr.

SS. ELEVTHERII EPISC. EIVSQVE MATRIS ANTIAE AC PRAEFECTI COROEBI.

Ex M. S. Codice Ecclesiæ Syracusanæ.

1 REM 1 nostram ferro persequi acriter cœptum est initijs Adriani, nec in fine intermissum. æterno Regi hæ placitæ artes, Ecclesiam minuendo augere, firmarique tot millibus innocentissimorum hominum trucidatis. hos inter Eleutherius celebratur, virtutibus, & nobilitate conspicuus. nam Romæ
2 ortus, in vrbe regnatrice patrem 2 Senatorij
S. Eleuth. Ro. natus. Ordinis, & Consularem, cui stirps vnica, paruulus amisit: mater 3 Antia fuit, antiquæ
3 4 sanctitatis, quæ 4 Paulum Apostolum vidit:
Mat. Ant. simul ea filium in sinu suo sancte educauit, Deo
5 donum offerens, Sancto 5 Anacleto Pontifici
Anacleto pp. institutũ tradit tradidit, sacris literis excolendum: Puer igitur adolescebat castis moribus, & fidei studijs in dies flagrantior: addebat pueritiæ decus cælestis fauor, & Dei gratia, qua replebatur animus; vnde ætati reuerentia, omnesque ecclesiæ honores tributi, virtutum, non annorum
6 suffragijs: ingressus 6 adolescentiam inter Diaconos, anno duodeuigesimo presbyteros inter ascitus est; eamque ætatem cum Deo carã claritudo miraculorum approbaret, vigesimũ
7 7 agens annum Episcopus a Pontifice Anacleto creatur: rara laus incipientis adolescentiæ, quam turbato orbe terrarum amplissimi Sacerdotij capacem Romanus Pontifex, idest suo cælum arbitrio æstimasset.

Iam verò Eleutherius in administrationem Prouinciæ, cui præpositus erat, intentus, christianam religionem miraculis, & prædicatione mirum in modum propagabat. cum peruagata
8 late fama Imperatorem 8 Adrianum tum ex oriente reuertentem, vehementer offendit:
9 missus 9 propere Felix comes CC. cum militibus, qui Eleutherium in vrbem perduceret: vt ille, quò destinatus erat, peruenit, Episcopũ populum in ecclesia docentem reperit: viso Felice, & militum globo, Eleutherius hunc in modum alloquitur. quid caussæ est, Felix, ꝙ ad nos expedito cum milite veneris, armisque in ecclesiam irruperis? num ne æstimas armis tuis obsistere nos non posse, tuamque tyrannidem propulsare? omnium cælestium præsidia nobiscum sunt: sed christiana virtus, & victoria patientia est. neque enim nos resistendo, sed tolerando vincimus: arma, quæ circũfers, nec metum afferunt, neque aduersum me vim habent; qui rexit adolescentiam meã ipse me tuebitur, Christus meus, ipse potentiam vestram infringet: tum Felix missum se
ab Imperatore docet, quo 10 in vrbem ipsum 10
ad quæstionem pertraheret: Eleutherius respondit; præscium fuisse me scias aduentus tui commonente Dei spiritu, & exitium, quod minaris, vitare latebra potuisse, sed expectare maluisse, quòd cupitum esset pro Christo pati, & si huc casura res esset, occursurum morti.

Admiratus Felix Eleutherij constantiam simul audiens de Christo disputantem, præmouente animum Deo, ad genua eius accidens rogat: Dei famule, Eleutheri, doce in quem credere me oporteat, cui deseruis; plane enim cognosco vana esse simulacra, quæ colui. Eleutherius præmissa prece fidei nostræ mysterijs pro tempore instruit; sed iter Romam festinantes, cum ad fluuium venissent, Felix Eleutherium precabatur, vt aqua salutari ablueret, qua prioris vitæ labes delerentur, & insipientiæ, quæ cæcum retineret animum, eximeretur. Tum prehensa manu Felicis Eleutherius
orauit: Domine Iesu Christe, qui 11 Philippũ 11
non prohibuisti, quo minus Eunuchum efflagitantem in via baptizaret, dignare, &
permitte me super hunc famulum tuum, tuæ salu- *Actor. 8.*
tis explere Sacramenta: aqua mox abluens, in Nomine 12 Patris, dixit, & Filij, & Spiritus Sancti. his peractis, militari cum custodia Romam peruentum est.

Proximo die, ad Tribunal Imperatoris *Eleutherius* sistitur: Adrianus verò his cum aggreditur, quid est Eleutheri, quòd adolescens ingenuus cum sis, è familia Senatoria genitus, ac patre consulari, vanissimæ te superstitioni dedidisti, patibulatum hominem colis, & turpissima morte damnatum; Eleutherius stans coram *Imperatore*, reticebat; sed, vrgente Principe responsum, suspiciens cœlum, signans se cruce, libertas vera, respondit, & nobilitas generis, Adriane, hæc est, nosse effectorem cæli, & terræ. tum Adrianus; acquiesce, ait Eleutheri, & adora Deos, ex eo grande pretium tibi erit; in aula enim mea summum ad fastigium te extollam; respondit Eleutherius, os tuum, Adriane, plenum est amaritudine, & dolo; verum ego cruciari, & mori pro Christo paratus sum: hæc mea decora sunt, hæc mea lucra.

Eleutherius Imp. Adr. sistitur.

lucra. Imperator in iram prolapsus, lectum æneum inferri iubet. nudumque athletam dissipatis membris extendi, igne succenso: qui accurrerant ad atrox spectaculum, ingenuum hominem, & innoxium occidi clamitabant; sed Eleutherius eo super lecto placide quiescebat. post horam, rati mortuum efferre, sustulere nihil læsum, Deoque laudes occinentem, quo viso, adstantes, magnus est, dictitabant, Christianorum Deus, quem Beatissimi Apostoli Petrus, & Paulus prædicauere, qui multa patrarunt in vrbe miracula, & Simonem 13 magum, Dæmonia colentem ad terram precibus elisere.

His Imperator irasque, & tormenta auget: allata eius iussu craticula oleo peruncta, acriore flammæ alimento, succensoque igni; Solem testor, ceterosque Deos, ait, assentire mihi, atque habebo in filij loco; abnuentem verò craticula ista, ignisque vlciscetur. respondit Eleutherius: lupe rapax, & rabide, sermones tui, Dijque te peius perdant; me autem neque à proposito meo deijcies, neque a fide, quam à pueritia indui. tunc iussit Adrianus exspoliatum Martyrem super craticulam extendi: is verò superimpositus confitebatur, ac extollebat nomen Domini Iesu Christi; ita tamque craticula deferbuit, igne restincto, quod Adrianus vt vidit, ira flagrantior, afferri sartaginem adipis, ceræque plenam, incendique iussit, & in eam Eleutherium immitti: cum iussa carnifices exsequerentur, Eleutherius ætate iuuenis, sed in Christo Iesu senex, vt sartaginem vidit ebullientem, insilijt dicens, in nomine Iesu Christi sartaginem super ascendo: in ea verò Martyr quiescebat, perinde ac si in herba recumberet rore perfusa, versusque ad Imperatorem, vbi sunt, ait, minæ tuæ, & potentia tua? iam vides, quid possis aduersum eos, qui Christum colunt; atque is Tyrannidē tuam sub pedes meos sternet, vt Diabolum patrem tuum protriuit.

Mox super feruēte in craticulā.

Sartagine aduri iubet.

Hæc audiens Adrianus immutato vultu furebat, & bacchabatur. ad quem 14 Coroeb' Præfectus accedens Eleutherium sibi dari poscit, spondetque inuenturum se, quibus cruciatibus, aut pareret, aut male periret; statim adproperatum est immane tormentum, clibanus ex ære fabricatur acutis intus sudibus è ferro inhorrens: vt succensis ignibus excanduit oleum infusum est. Eleutherius verò erecto in cœlum vultu, orabat, Domine Iesu Christe, verum, obuiumque quærentibus te lumen, præsidio mihi sis aduersus Diaboli potentiam vt maiore gloria tuum nomen extollas, quod est benedictum in secula. cum respondissent Christiani, Amen, se iecit in clibanum, ac subito restinctus est ignis, sudesque comminutæ hæc videns Coroebus ex Eleutherij carnifice, Christi confessor effectus proclamat, magnus est Eleutherij Deus: quam verò noxam hic iuuenis admisit, vt adeo immaniter perdere, Imperator velis?

14 Coroebus noui tormenti inuentor.

Quod Architecto fa lus fuit, & iter ad Christum.

Adrianus Coroebo ait, auro, argentoue à matre redemptum te esse oportet, qui tanto tui discrimine filium defendas; & hanc Imperatori tuo gratiam refers, tu præfectura auctus, honoribusque à me cumulatus? Coroebus respondit, honores tui fortuitis casibus, aut tempori obnoxij sunt, tu certè mortalis es: Rex cui seruit Eleutherius, magnus est, præmia, ac decora, quæ pollicetur, æterna: ille me docuit, vana nomina Deos esse, quos colis; nam cui vnquam mortalium subuenisse, cognitum est? & pudet adeo impense ad hunc diem illa coluisse. en tu, tantus Cæsar cum sis, cui paret orbis, à Christiano adolescente victus es: ex eo magnus est Deus, quem Eleutherius veneratur, & in illum ego credere concupisco. iratus Adrianus Coroebum præcipit in eumdē clibanum inijci, cuius fuerat architectus, vt experimento suo torreretur; dum verò iactaretur in clibanum efferuescentem, dixit, precare Eleutheri, Iesum Christum, vt nomine suo consignatum me velit, suaque præcinctum virtute, vt Tyranni potentiam perfringam, magisque ex eo nomen eius gentes apud omnes celebretur. Eleutherius dixit, constans esto, Coroebe, in Domino Iesu, nam Spiritum Sanctum in te manentem video, à quo in confessione tua, multorum exemplo firmabere: cum vero Coroebus iactatus esset, in igne inuiolatus mansit: ipsa sæuitia Deo obediens auctori suo pepercit: sed Adrianus furore amēs gladio occidi iubet. Tum Coroebus, ora pro me, inquit, Eleutheri, vt effusione 15 sanguinis pro Christo intinctus, efficiar christianus, simul gladio cæsus, gloriosum certamen finiuit, ornauitque præfecturam fulgentiore prætexta. 15

Eleutherius autem in carcerem tradi iussus est interdictis alimentis, vbi Dei 16 spiritu nutriebatur, cui gratias agebat, benedictus es inquiens, cæli & terræ Deus, qui iam inde a pueritia aluisti me, iam nunc imple animum meum Spiritu Sancto, vt cibum carnis non concupiscam, sed spiritus: tu enim es, qui Eliā in solitudine pauisti: tu Danieli nomen tuum leones inter occinenti prandium transmisisti: magnus es Deus, ac pius, & benedictus in secula. Post aliquot dies. Adrianus extractum è custodia Eleutherium statuit ad Tribunal: & quousque te patiar, exclamat, Eleutheri? pare iam, vt viuas; Eleutherius respondit, miror tot, tantisque victum te miraculis, non erubescere de his loqui; aude aliquid, quod pudorē tuum augeat. furēs Adrianus indomitos equos quattuor ad cursum iniungit, fabricato temone ex ferro, quo ignescente, perstimulati equi deligatum Eleutherium per inculta, & aspera locorum raptantes, dilaniarent, ac minutatim discinderent: vt currus agi cœpit, ecce tibi delapsus è cælo Angelus equos mansuefecit, soluitque Eleutherium, & in currum immittit, quo vehebatur, perinde vt de Tyranno triumpharet: plerique ad Christum miraculo conuersi sunt. 16

1. Reg. 17. Daniel. 14.

Equis ad currum al ligatis.

Sed Imperator atrociorem actus in rabiem, Eleutherium ad bestias damnat. igitur vt in Amphitheatrum spectatoribus plenum productus est, mittitur leæna, quæ rugiens, telique instar euolauit è cauea, mox propiùs accedēs, Martyri adblandiebatur, ad eius pedes ceruicem inclinans: neque Imperator humanitatē didicit ex fera. continuo educi leonem iubet, sed qui cauea inclusus rugitu timorem adstantibus incusserat, officijs deinde in Martyrem cū leæna contendebat; ad pedes eius accurrens, in humeros insilit, & circumplexus, nunc collum oscu-

Obijcitur leænæ, quæ Mart. adblanditur.

osculabatur, nunc pedes extergebat; Amphi-
theatro nouis voluptatibus obstupescente. si-
mul excitatum est certamen inter adspectan-
tes, dictitantibus alijs, Eleutherium maleficum
esse, alijs Deum laudibus attollentibus, cuius
virtute talia miracula patrabantur; receptis
feris Adrianus accersitum Eleutherium per al
loquium tentat, intelligeret tandem, quantũ
pro eo dij collaborarint, vt periculis eximere-
tur, proinde à stultitia sua recederet: respon-
dit Eleutherius, stultus es, Imperator, qui tã
stulta loqueris. hæc omnia Dominus Iesus Chri-
stus patrauit, vt vel hinc eum cognosceres; sed
quoniam peruicaciam tuam aduersus lucem
opponis, & gloriam eius in Deos transfers, im
17 Interitum comminatur Adriano Imper. perium 17 tuum ipse euertet, & in alium trãs
feret: Tunc Imperator in extremam adductus
insaniam, Eleutherij cædem imperat, qui cæ-
lum suspiciens hunc in modum orauit; Domi-
ne Iesu Christe, qui nullo meo promerito, sed
æterna numinis tui destinatione, ad hanc are-
nam me delegisti, vt das certamini finem; si
beneuolentia tua merui, da certanti coronam
ex hac colluctatione, vitaque exeuntem, tribue
ad te peruenire, ac te videre. hoc supremum
precum mearum, & benignitatis tuæ erit: dein-
de cum se cruce signauisset, ceruicem 18 per-
cursoribus obtulit.

Mox aucta sæuitiæ exempla; Aderat morië-
18 ti filio Antia mater, digna tanto filio mater,
& matre maior: cum illum rapi ad cedem vi-
deret. nihil locuta maternum, non tristis, quod
ipsa remaneret orba, non flens miserabiliter,
quod ille sic periret, sed gaudens, quod de
fructu vteri sui offerret Deo munus, gratulans-
que Eleutherij fini: pulchram ad mortem filiũ Filium ad mortem, mater hortatur Ant.
mater hortabatur, amore, lætitiaque iam iam
morituri, carnifices inter, in eius amplexus ruit
addita prece, memenro matris, ò fili, cum
beatam post mortem adipisceris promissa prę
mia fortiter pugnantibus? hæc videns Adria-
nus, vt intellexit Eleutherij matrem esse, ac-
citam interrogabat: quo nomine appellaretur,
illa respondit, Antia. Adrianus ait, quid expe-
tiuisset damnato corpori circumfusa, hærens-
que? Antia dixit, ne separarer à meo pignore,
ore, spirituque adglutinabar, atque vtinam
merear pro Christo commori, ex eo matrem
cum filio æternum victuram. Adrianus, reci-
pies, quod optas, dixit: ne à filio separere, gla
dius dabit: eiusque iussu, iuxta cruentum ia-
centis filij cadauer, mater occiditur, quæ mo-
riens Deo gratias agebat, quod nominis sui
confessione dignam, carissimo filio associasset.
Gaude Antia, & gratare ferro, quod eadem,
qua filio luce, parenti cælum patefecit; neque
per diem fas à filij triumphis abesse matrem;
quæ filium tam pie, præclareque instituisset.
certamen 19 finiuere XIV. kalendas Maij, 16
Domino Nostro Iesu Christo regnante, cui ho
nor est, & gloria in sæcula sæculorum.

Vide Animadu. fol. 27.

CERTAMEN SS. VICTORIS, ET CORONÆ.

Anno Christi 164 14. Maij.

Ex M.S. Codice Feltrensi.

IMPP. M. Aurelio,
1 & L. Vero, Victor
miles christia-
2 nus, 3 in Sicilia
3 agebat; qua tem-
pestate Sebastian⁹
Insulæ præerat; is
accepto impera-
torum mandato
aduersum christia
nos, Victorem si-
sti ad Tribunal iubet, cui Sebastianus, Victor,
4 Dominorum 4 nostrorum edictis assentire,
thus immortalibus Dijs, abiecta anili hac tua
superstitione. Victor respondit, mortali, & in-
terituro Principi non obedio; Iesu Christi ser-
uus sum, cuius principatus solidus est, & æter-
nus: in eo qui fideliter permanent, præparatã
in cælo mercedem accipient. Sebastianus ve-
rò, audi me Victor, ait, & sapiens sis, iussis im-
peratorum obtempera, quibus Sacramento 5
5 militię religatus es, sacrifica Dijs, alioqui dira
animaduersione mulctaberis. Tum Victor illi,
quamquam homo militaris fui, occulte tamẽ
in corde meo Iesum Christum semper colui,
quam ob caussam Diabolus mentem meam,
& pectus obsidere numquam quiuit; corpus
meum dumtaxat, ò Dux, in potestate tua est,
animæ meæ quid facere possis, non video. V-
nus Deus, cui soli sacrifico, eius est Dominus,
qui solo nutu efficit, seruatque omnia, destruit
ac restaurat. Sebastianus iterum, dum nimium
sapiens videri uis ait, imprudens ad tormenta
festinas. at ego vera, Victor inquit, in me
esse sentio eloquia Domini mei Iesu Christi,
qui in seruis suis, coram regibus, ac præsidibus
spiritum Patris locuturum asseruit, quapropter
ad proferenda supplicia promptius ingredior;
mihi verò ex minis tuis, & obiectu pœnarum,
crescit in Domino spes felicitatis meæ.

Irridens Sebastianus, profecto, ait, scite
loqueris, Lector ne es, 6 an Diaconus Vic- 6
tor respondit, haud equidem tali honore dign⁹
sum; sed vt dixi, loquitur in me spiritus Dei,
qui

qui rectis corde, & mandata eius custodientibus sapientiam largitur. Sebastianus immobilem Martyris animum videns, ad sæuitiam incitatus, toruoque vultu Victorem intuens, ecquid, ait, interitum diligis, an vitam? Victor cælesti virtute armatus, respondit, interitum opto, si tamen interitus dicendus est is, quo vita sempiterna comparatur. iratus Sebastianus imperat, digitos eius articulatim confringite. Sanctissimus Martyr erectis ad cælum oculis, dicebat, gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, in te sperantium salus, qui non deseruisti me. Sebastianus ob constantiam Victoris, maiore percitus furore caminum succendi præcipit, in quem coniectus athleta beatissimus, in genua accidens innoxios inter ignes orabat, & more trium adolescentium, parcente flamma, Dominum laudabat. post triduum, cum vix cinis eius superesse crederetur, sospes inuentus est. Sebastianus Victorem ratus ignem extinxisse maleficijs, veneficum acciri iubet, atque ab eo infusum carnibus exitiabile venenum Victori tradit: cui Victor, magna est venenorum, & Magiæ tuæ vis, sed longe maior est potestas Dei mei: mox oratione præmissa, carnes accepit: obstupuit artifex, nec spiritum veneno rapi, nec turbari mentem, nec tabescere corpus; miraculo ergo victus, Christum verum Deum confessus est, artemque 7 execratus, libros exussit, & à B. Victore instructus, in Iesu Christi fide profecit.

In ignem conijcit.

7 Veneficus miraculo ad Christũ conuertitur.

Victore rursum adducto, Sebastianus dixit, sacrifica Dijs Victor, vt prudens sis tandem, nunc enim stultus probaris; se prudentissimũ Victor respondit, & stultitiam sæculi delegisse Deum, vt sapientiam confunderet, tum Sebastianus, quis hæc comminiscitur? respondit Victor, Paulus Christi Apostolus docuit, cui Sebastianus, Deus ne est Paulus? abnuit Victor Deus minime quidem, sed Dei Apostolus est, qui more solertis architecti, iactis prius fundamentis, qui est Christus Iesus, diuinitus infusa sapientia superædificans, opus suum absoluit, interpresque Dei scripturarum salutis iter nobis aperuit. Sebastianus iterum abijce, ait, vecordiam animi tui, & sacrifica Dijs, alioqui tua hæc adeò compta, inanisque multiloquentia exitio tibi erit. Victor respondit, vecors non sum, sed consulte ago; qui Deum viuum colo: vecordes, & stulti sunt, qui Deos adorãt; nam vt eorum pater Diabolus ab initio mendax fuit, & in veritate non stetit, ita qui verum Deum non cognoscunt, cæci sunt, & in mendaciorũ tenebris oberrant. lacessitus ijs Præfectus, dixit, disrumpite neruos eius. Victor autem in tormento, infractio, inquit, ista neruorum eo me dolore afficit, quo quempiã solet spina, dum è pede detrahitur, vtque dolor ea euulsa demitur, ita lacerum me, pro fide Iesu mei, iucunditas mentis, & quies maxima consolatur. Sebastianus addit, infundite feruens oleum in ima corporis, sed Victor in pœnis quiescens dicebat, quod meridie præ nimio æstu laboranti viatori solatium affert aquæ frigidę potio, hęc mihi refrigeratio à feruido oleo præstatur: ardentibus subinde lampadibus eius corpori admotis, illæsus, ac firmus in fidei confessione perstabat.

Sebastianus, quamquam virtute Martyris ad crudelitatem accenderetur, dolos tamen aggreditur, vt quem non potuisset asperis à proposito reuocare, simulata lenitudine in errorem pelliceret: igitur blandè alloquitur, adhuc miseret me tui, Victor; quo circa non possum te non hortari, vt dimissa muliebri hac superstitione, Dijs immoles: hac ratione illorum gratiam inibis, & à diris cruciatibus, quibus obnoxius es, prudens te liberabis. Victor respondit, non tuæ Præses, sed Dei mei volũtati obtempero, qui corporis, & animæ potestatem habet; illi offero me holocaustum mundum, & hostiam viuentem. Sebastianus quid agat? ad feritatem redit: & afferte, dixit, calcem cum aceto, & eliquatam in os eius infundite; Victor dum id fieret, acetum istud ait, & calx pro Domino meo Iesu Christo, dulciora mihi fauo mellis videntur. Sebastianus rursus addit, elidite illi oculos; sed ijs effossis, Victor dixit, quid magnum fecisti? abstulisti corporis oculos, qui vanitatem vident, sed oculi cordis quos auferre non potes, verum lumen intuentur; quin amisso visu corporis, acutius, clariusque creatorem suum mentis lumina contemplantur.

Sebastianus Victorem animaduertens, quò acrius torqueretur, eò fortius inualescere, in hæc turbidus erumpit, quid te is perditum, miser? quid me insana ista tua peruicacia exacuis ad atrociora tormenta? cur Dijs non sacrificas? Victor respondit, fac, vt lubet, ope Domini mei Iesu Christi, tormenta tua non timeo; Idola tua, vt vana semper detestabor. Præses vrget, versis pedibus eum suspendite; quod factum est: sed è naribus defluente sanguine, ita triduum in Dei laudibus perseuerauit; milites verò, quibus custodia demandata erat, mortuum existimantes, vt de eo cognoscerent, accedentes cæcitate oculorum repẽtina obruuntur: quod cum Victor intellexisset vt eos collustraret veri Dei cognitione, quem in seruis suis persequebantur, in nomine Dei mei, inquit, Iesu Christi, propter quem patior aperiantur oculi vestri. his dictis, cum Victor, tum milites statim lumen recepere: audito miraculo, Sebastianus rem magicis artibus tribuens, confusus, & gliscente sæuitia violentus continuo carnifices excoriare 8 Victoris corpus iubet: dum illi propere exequuntur, quod impie mandatum erat, Victor dicebat, quamquam corium corporis ferro detrahitur, attamen non adimitur menti Christus, sed fides integra perseuerat? Dominus me fortem faciat, vt sustineam sæuitiam tuam. 8

Verso in terram capite, per triduum suspenditur.

Ceterum dum Victor gluberetur, cuiusdam militis 9 vxor cui Corona nomen, ingenuis orta natalibus, annos fere 17. nata, Martyris in carnificina illa constantiam admirata, & quæ per illum mirabiliter Deus operabatur, christianam esse se, quod diu præ timore occultauerat, palam confitetur, atque his Victorem alloquitur, Præfecto, ceterisque exaudientibus, Beatus es, Victor, & beata sunt opera tua; sancta, & acceptabilis est immolatio tua, esto fortis, victoriæ insignibus iamiam decoraberis: en coronæ duæ, quas cerno, deferuntur è cælo, quarum altera, illustrior ac maior, capiti tuo per duodecim Angelos impo- 9

 nitur;

nitur; alteram, quæ minor est, mihi sentio reseruari; nam licet sim vas infirmum, eam tamen fortitudinem Iesus Christus, quem veneror, mihi præstabit, qua consors in cælo esse possim fortium athletarum, qui validiore vi depugnant: sed præfectus cum Christi vitem, quam succidere tormentis conabatur, nouello palmite succrescentem videt, inops consilij hęret, æstuatque, ad feritatem, ac cædem effrænate incitatus; sed eodem, quo illuc ruit, impetu repellitur. adducta igitur Corona, Sebastianus dixit, tu ne muliercula contemptissima, nobis audientibus, christianam superstitionem palam confiteri audes? quam te asseris? Corona respondit, Christiana sum. Sebastianus quærit, nupta es, an innupta? Corona verò, iam annus est, & menses quattuor, ait, cum nupta sum: tum præfectus, cur te perdis incautam, errore mentis deprauata? Corona respondit, mortalis, & corruptibilis sponsi sordes abhorreo, vt immortali, ac sempiterno sponso Iesu Christo, merear coniungi. Sebastianus Præses, quam compte inquit, loqueris? adora Deos, alioqui diro te cruciatu discerpendam dabo. illa verò Deos tuos non colam; sed vt Corona vocor, ita à Deo meo coronari exopto. tum Præfectus ira excandescens, iubet Coronam 10 dimissis arborum ramis distractam exscindi; quibus per vim coeuntibus alligarunt carnifices, & dum violento impetu remittunt, laniatum corpus in partes duas discerpitur.

10 Corona ab arboribus distractam.

Sebastianus Præses, vt spectaculum Coronæ vidit, feræ rabie sanguinem sitiens, in Victorem gladio animaduerti iubet. lætus eo nuntio B. Martyr, Deo gratias agebat, qui cælestem ad patriam illum vocaret, vbi nullus est metus tormentorum, ac mortis, sed lętitia sempiterna manet. Deinde ad carnifices versus, ceterosque adstantes, ingens enim multitudo conuenerat, pœnas scelerum prædixit, quas Deo persoluturi essent, asserens, Siciliæ legatos 7. die, carnifices 12., Præsidem 24. morituros. postremum de se ita loquutus, corpus meum extera hac in terra haud diu sepultum erit: post triennium venturos, qui transuehant, oro vos, in patriam meam transferri, ne prohibete, vt sepulchro, quod mihi viuens posui, condar: quibus dictis, à carnifice decollatus est. è vulnere simul sanguis cum lacte emanauit, ita Martyres inuicti pridie Idus Maias glorioso certamine triumpharunt. B. Victoris 11 corpus, vt is prædixerat, è Sicilia in vrbem Feltriam à suis delatum est. plurimi vero è spectatoribus, quorum animis iam christiani nominis amor inhæserat, mirabilia cum viderent, quæ in Sanctis Martyribus fecerat Deus, comprobataque euentu, quę B. Victor prædixerat, ardentius nomen Domini nostri Iesu Christi profitebantur, cui honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. 11

11 Corp. Feltriam Ital. vrbem deportatur.

Vide Animadu. fol. 30.

Anno Christi 204. 23. Maij.

DE SS. MARTYRIB. BENIGNO ET EVGARIO

ATROCISSIMA persequutionis tempestate contra Ecclesias excitata à Seuero Imperatore, eiusque impio edicto in Siciliam perlato, plerique Christi athletarum pro pietate fortiter decertauere, eximij inter ceteros extitere Eugarius, & Benignus in Vrbe Syracusarum, qui cum Dæmonibus sacrificare nollent, per Beatum Martyrium, & confessionem nominis Iesu Christi gloriose mortem oppetiuere: eorum festus dies peragitur in Ecclesia Syracusana die 23. Maij, neque aliud hactenus de his Martyribus rescire potuimus. monumentum verò istud debemus, qui libro Lilio, quem de persequutionibus ecclesiæ in vulgus dedit, hæc scribit. *Syracusis in persequutione Seueri Sanctorum Martyrum Benigni, & Eugarij.*

✠

Anno Christi 238. 17. Apr.

DE SS. MARTYR. ISIDORA, ET NEOPHYTA

ISIDORA, & Neophyta Martyres Leontinæ, sorores fuere stirpe nobiles; altera Beatæ Theclæ mater, altera S. Neophyti Leontinorum Episcopi. Cæsaribus ecclesiam persequentibus, Armato Siciliæ Consulari christianæ religionis accusatæ, comprehensæque, cum nulla atrocitate tormentorum adduci possent, vt Dijs sacrificarent, profusa vita, illustre fidei testimonium Iesu Christo dixere. Neophytam 15. Kal. Maij obijsse referunt Acta, de Isidora autem tacent; sed credi facile potest eodẽ die ambas ferro interemptas fuisse: corpora in Antianis condita sunt, quod earum erat suburbanum: quo loco florente pace Imperatoris Gallieni principatu, Thecla filia templũ ædificauit Sanctis Martyribus Isidoræ matri, amitæque Neophytæ. fortunatum par sororum, non tam generis, opumque, & vitæ, quàm claritudine mortis pro Christo obitæ commemorandum. Isidoram, & Neophytam, dum Maximini furor in ecclesiam debaccharetur, sublatas credo hac coniectura. Anno secundo Decij Imper., qui fuit Christi ducentesimus quinquagesimus tertius in Sicilia Consularis fuit Quinctianus, qui S. Agatham interemit; eo verò mense Februario diuina vltione extincto, subrogatus est Tertullus, qui eodem anno Maio mense, Sanctos Alphium, Philadelphum, Cyrinum, & Epiphanem occidit; non videtur ergo inter Quinctianum, & Tertullum Præses alius adeò breui tempore intercessisse: Iam cum Acta Sanctorum Alphij, & sociorũ Armatum Consularem dicant rexisse Siciliam ante Tertullum, non tamen proxime, sed ante Quinctianum etiam præcessisse interpretor. quod verò Imperatoribus Gordiano, & Philippo, qui imperium ante Decium adepti sunt, summa pax fuerit, existimauerim Armatum in tempora Maximini, qui Gordianum præcessit incidisse, ac tum felicissimas sorores Isidoram, & Neophytam sustulisse.

Anno Christi 238. 1. Nou.

PLVRES SS. MARTYRES IN MONTE SVPRA MEGARAM.

ARMATO Siciliæ Præfecto ecclesiam Siculam vexante, plures christianorum martyrium consumauere in Monte, quà fluuius Assia præterfluit, inter veterem Megaram, & Morgantium. in eo monte latebræ erant, in quibus christiani metu persequutionis occultabantur; quod vbi cognitũ est Armato Consulari, qui per eos Siciliæ tractus tum versabatur, comprehendi à militibus iubet. constantesque in Christi fide, alios igne viuos combussit; alios autem varijs modis interfecit, cœtus ille non virorum modo, sed mulierum fuit; nomina in vitæ libro conscripta sunt. eorum memoriam Insulæ cladibus diu sepultam, vt excitaremus, & honoraremus, Sanctissimo Domino Nostro Paulo Quinto placuit, Martyres de Monte appellare; in officio Sanctorum Cleonici, Stratonici, & aliorum ab eodem Pontifice approbato anno 1611. hæc illorum Martyrum laudes complectuntur. [Armatus Leontinorum Præfectus furentibus in christianos Imperatorum decretis, fœdam in ea vrbe, & finibus, præcipue iuxta Megaram, Martyrum instituit carnificinam.]

Anno Christi 253. 23. Mart.

DE SS. MARTYR. NICONE, EIVSQVE DISCIPVLIS CXCIX.

IN GRAECORVM MENAEIS.

1 SANCTVS 1 Nicon floruit sub tempora Quinctiani Præfecti, ex Neapolitanorũ 2 regione oriundus, facie sane liberali, aspectuque præclaro iuxta ac hostibus formidoloso, patre quidem ethnico, matre verò christiana nascitur. bello 3 autem maximo conflato, cum vehemens prælium iã iam ineundum esset, matris monita animo probe tenens, & ex intimo præcordiorum recessu suspirium petens, primùm implorato Iesu Christi auxilio, deinde venerandæ Crucis 4 signo munitus, in confertissimam hostium aciem sese conijcere non dubitauit; ac partem gladio cædens, alios hasta confodiẽs non ante, positis armis destitit, quàm omnes in fugam converteret, & huc illuc palantes dis iiceret. omnibus itaque egregij facinoris admiratione perculsis, rebusque belli prospere, atque ex sententia cedentibus, ipse cum ceteris omnibus, domum reuertit. ibi cum de proposito sibi fine matri indicasset, ad Constantinopolis 5 oram nauigat; interim ad Insulam, quam Chium appellant, delatus, quemdam in montem secedit. eo loci septem dies commoratus, seque ieiunijs, vigilijs, ac precationibus sedulo exercens, cælitus ab Angelo monetur, in litus quam primum descendat, cum eo baculo, qui ab eodem numinis interprete sibi fuerat delatus; tum ille è vestigio in litus concedens, inuentum nauigium conscendit, biduoque in Gani 6 montem appellit, ibi opportune præsto est in Monachi habitu Episcopus, qui hominem manu prehendens, in speluncam, vbi ipse habitabat, deducit, ac cũ rite christianis rebus instituisset, in nomine Sanctissimæ Trinitatis, Niconem sacro lauacro tingit, sacris illum mysterijs incitans. ac tribus post annis, Sacerdotem, mox Episcopum 7 constituit. sed cum omnium monachorum, qui ad eum conuenerant (erant ij numero centum supra nonaginta) præfecturam suscepisset, Mytilenem cum omnibus venit, inde in Italiam traijcit. hic cum matrem inuisisset, eiusque funus curasset, in Siciliam aduehitur. Qua in Insula, in Tauromenii montem habitaturus concedit, nouem alijs sibi etiam adiunctis. Verum enim verò Præfectus, vbi ad se perlata sunt sancti viri facta, de repente omnes coram se sisti iubet. Qui interrogati, humi omnes proiecti, porrectique plagis primum impositis, dein gladio trucidantur. At Sanctus Nicon à quattuor lictoribus protentus, ardentibus corpori facibus admotis vstulatur; post iumentis alligatus per terram raptatur, & ab edita specula præceps agitur. Os saxo frangitur, lingua abscinditur, demum gladio caput amputatur, atque hunc finem habuit illius beata confessio.

[Left margin, at 4:] signo Crucis armat' hostes profligat.

[Right margin, at 7:] Baptizatur, fit Presbyter monachis præficitur. 7

✠

Vide Animadu. fol. 34.

IN
S. NICONEM MARTYR.
HYMNVS
SANCTI IOSEPHI
HYMNOGRAPHI.

Ascetico certamine Cacodæmona cum superaris, iure optimo athletico decore coronaris, Deoque iam assistis, eum pro nobis deprecaris, qui te Sancte Nicon, veneramur.

Virtute eius, qui infirmas vires nostras confirmauit, corroboratus, præclare te in bellis ante gessisti, ac victoriæ palmā adeptus ad Christi baptisma accurristi.

Beatissimus discipulorum tuorum cœtus, martyrio decoratur: prius, vir sapientissime, exercitationibus illustris, & in geminis certaminibus geminis coronis redonatus.

Porta, Domine Iesu, qua te nobis tulisti, te inquam & ortum, & solem, & lucem mystice appellatum, supra naturæ modum genuit, duplicis naturæ Deum, & hominem.

Militia spiritali accinctus, diuinum exercitū, Christi martyr, ad certaminis 2 scammata armauisti.

2 Cum per asceticam disciplinam corpus cruciauisses primum, gloriose martyr, sacris concertationibus veluti flagellis Dæmonum cateruas exterminasti.

Ab orientali plaga, quasi stella, Nicon, profectus ad occidentem peruenisti, vbi per mortem occidis, & ad Christum exoreris.

Diuinis genitricis tuæ sermonibus, lux præclarissima tuo cordi illuxit, & sacri baptismatis splendore illustratus, in monachorum cœtum adscriptus es, mox te sequentium, & dux & lumen appellatus, quibuscum Deum precibus flecte, vt misericorditer nobiscum agat.

Cælestibus illustrationibus te gaudio cumulantibus, tormentorum fluctus illæsus pertransisti, Nicon admirande, & nices, hoc est victoriæ coronam, martyr condigne, retulisti.

Rebus præclarissime gestis decoratus, quasi asceta concertasti, prius animi libidines, deinde corporis, concertatione interimens, Dæmoniacas acies in fugam conuertisti.

Scuto pietatis hosti teterrimo vos opposuistis, Diui, & morte obita, insigni gloria aucti estis. iccirco magna lætitia debbuti, clamatis, gloria tuæ virtuti, Christe altissime.

Diuinis genitricis tuæ adhortationibus bene edoctus, vim, virtutemque Sacrosanctæ Crucis in bello expertus es.

Vita, quam traduxisti, diuine, ac verende Pater, virtutum lumine corusca, habet etiam certamen quasi quoddam ornatissimum decus.

Ab oriente instar splendidissimi solis ortus, cum discipulorum quasi stellarum choro in occidentem profectus, vestris illum radijs illustratis.

Sacri cruoris effusione, sancte martyr, instar diluuij idololatriæ maria exundauere, ac profundo certaminum, crudelem, vafrumque sceleris ad inuentorem suffocauisti.

Quasi lilia in virtutum prato effloruistis; & vt suaue olentes rosæ, è martyrij decore nostris cordibus odorem exhalatis, certatores diuina virtute afflati.

Instar auri, verberibus probatus diuine vir, te stabilem virtutis turrim præbuisti, ac Dæmonum conatus, impetusque propellens, clamabas: Benedictus Dominus, Deus meus.

Denique 3 post mortem corpus tuum, martyr, proiectum diuinos curationum splendores emittens, Dæmonis fraudem cassam, irritamque reddidit, vt qui impellente diuina virtute, fecerit te omnibus conspicuum.

Diuinis te totum nutibus, beatissime, tradens, corpus diris flagellis cædendum fortiter præbuisti: ac proinde coronatus nunc, quem tantopere expetiuisti, in cælo rerum omnium potenti gloriosus adsistis.

Ouium ratione vtentium gregem pascens, pater sapientissime, à spiritalibus lupis incolumem, indemnemque seruauisti. Demum cum ijsdem ad cælestem mansionem transmigrasti, vt omnium opifici adsisteres.

Inextinctam ferens in corde flammam, sacrique certaminis sanguine, velut humore alitam, depastamque, translatus iam in non manufactum domicilium, clamas: Benedicite omnia opera Domini Domino.

Ascetarum, æque ac sacrorum Athletarum ornamentum præ te, sancte vir, tulisti. in vtrisque enim admirandis tropheis cum aduersus hostem fortiter stetisses, ingentem gloriam reportasti clamans, omnia opera, laudate Dominum.

Sanguine animas cruentasti, sancte vir, & ad diuinum zelum magno animo insurgens cicatricibus, quasi gladijs Dæmonum aciem percussisti, cum veram in te nominis notionem, Nicon, ostenderis. ideo clamas, Benedicite, omnia opera Domini, Domino.

Vidit te cicatricum decore efflorentem, & martyrij sanguine purpuratum coronarum dispensator, teque ingenti, diuinaque lætitia exsultantem, Nicon, ad secum habitandum acciuit.

O quam

O quam ingenti, amabilique desiderio Dominum, Nicon, ardebas. ò calidum pectus diuino igni succensum: ò admirabile certamen, quod te cælestibus adiunxit.

Te in ecclesiæ fastigio, perinde atque magnum solem cum habuerit certatorum multitudo, veluti stellæ diuino lumine circumfusę, vniuersum terrarum orbem radiatis splendoribus, tecum vna collustrant.

Ad purissimas cæli regiones sublatus es, martyr sanctissime, duplicem Martyrum centuriā veluti chorum, afferens coronarum largitori, quibuscum vnà memineris eorum, qui hodie sacram vestri memoriam colunt.

Vide Animadu. fol. 35.

MARTYRIVM SS. MILITVM XX.

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

Anno Christi 253 10. Dec.

1 PERSEQVENTE 1 Christianos Decio, Sanctos Milites viginti abiurata Deorum superstitione, & Imperatoris impij militia Christo Sacramentum dixere; fuerunt pars agminis, in cuius custodiam traditi sunt à Tertullo iudice SS. Confessores Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, vt Leontinos Tauromenio perducerentur: eorum autem victi miraculis, christianam fidem accepere. viderant in itinere graue iugum Alphij, Philadelphi, & Cyrini ceruicibus impositum vehementi orto turbine, delapsoque cælitus splendore, ablatum, & in pelagus actum: dein Symæthum amnem imbribus auctum, & cuncta raptantem, precibus detumescentem germanos fratres citra noxam traiecisse: contra verò milites octo, qui ad traiectum amnis improbe eos impellerent, abreptos, aquisque haustos: demum in ipso Leontinorum ingressu, afflictum à Dæmone puerum liberasse. hæc aliaque eiusmodi posteaquam videre, diuina luce illustrati, ad reliquos versi milites, conclamant; christiani sumus; ligate nos. cum dicto ab equis descendunt, proiectisque armis, adiunxere se Sanctis fratribus. igitur ex Confessorum custodibus, Christi confessores effecti, ad Alexandrum Tertulli adsessorem adducuntur, qui spoliatos honore militiæ in custodias 2 coniecit, vbi à Sanctis Alphio, Philadelpho, & Cyrino imbuebantur christianis institutis, & ad certamen confirmabantur.

Viginti milites.

Victi miraculis.

2

3 Tres 3 post menses cum Tertullus Leontinos rediisser conuocato ad prætorium populo, viginti milites duci ad se iubet: aiacres ad quæstionem omnes venere, tùm Tertullus quisnam vos, ait à Deorum beneuolentia dimouit? vnus autem ex eorum numero, cui nomen Mercurius, ore omnium respondit: in tenebris hactenus iacuimus, nec Deum noueram'. qui cælum, terramque, & omnia procreauit. iam nunc illuxit nobis Christi gratia per eius seruos Alphium, Philadelphum, & Cyrinum; ideoque simulacrorum errorem respuimus. neque illa amplius veneramur. non enim Dij sunt, sed idola surda, quibus similes fient, qui sine sensu adorant. hoc certum, Tertulle, fixumque animo est, emori potiùs, conscisso tormentis corpore, quam Deos colere inanimes. habemus spectatorem certaminis Christum, qui pugnantibus opem ferat, morientes coronet. his auditis Tertullus 5 præcepit sublime suspensos palmarum 6 fustibus acriter cædi, quoad eorum viscera in terram effunderentur. sed aspectus ipse supplicij erat incitamentum virtutis, & patientiæ. in palmis .n. quibus cędebantur, ad cæleftes palmas inflammabantur. 5 6

Verum Tertullus, vt milites constantes vidit, initia 7 dixit, hæc tormentorum sunt, quæ insuper augebo, quoad Dij, sacrificetis, iussisque Imperatoris obtemperetis. Beati milites respondere: sæui, impie, vt libet. Christiani sumus. tormentis omnibus superstites si laniaueris, numquam mentem mutaueris, nec persuadebis, vt Christum eiuremus. tum Tertullus gladio 8 in eos animaduerti iubet. ducti autem sunt extra vrbem, in locum, qui Theope nuncupatur. vbi cum orantes dixissent. Domine Deus, accipe animas nostras, à carnificibus capite plexi sunt, quarto Idus Decembris. corpora inobscurum quemdam locum proiecta, vbi puteus erat lapideus infectus. Verum Beata Thecla, quæ morientibus aderat, pecunijs ad Tertullum missis per Alexandrum eius Consiliarium, facile impetrauit, vt eductos è puteo Sanctos Martyres extra vrbē sepeliret. quos lineis 9 inuolutos, pretiosisque vestibus in suburbano suo Antiano condidit, vbi post obitum Tertulli, ecclesiam superædificauit, quæ Sanctorum Viginti militum appellata est, ad Dei Gloriam, qui viuit in sæcula. 7 8 9

Vide Animadu. fol. 36.

MAR-

1 Anno Christi 253. 5. Febr.

1 MARTYRIVM SANCTÆ MAGNÆQVE CHRISTI MARTYRIS AGATHAE

Ex M.S. Vaticano Græco versum.

2 DECIO 2 Cæsare imperij Romani clauum tenente,
3 Quinctiano 3 Siciliensi Prouinciæ Præfecto, promul
4 gatum 4 est edictum, vt quicumque Sacrosanctā Christi religionē colerent, acerbissimis supplicijs plecterentur. erat ea tempestate Agatha magni, excelsique animi Virgo 5
5 Agatha Pan. nata. Panhormi insigni, præclaroque genere nata: hæc simul inaudiuit tam impium edictum circumferri, patriam generis claritudinem, gloriam, atque adeo breuem, caducamque vitam nihil pensi habens, ad præclara Christi certamina ineunda sese fortiter armauit. Sed Quinctianus præfectus cum D. Agatham forma, specieque liberali esse cognosceret, adeo vt suas æquales omnes longissime anteiret, secū ipse cogitare cœpit, qua ratione integerrimā Virginem comprehendere, & ad suam sentētiam pertrahere posset; nec iam à nefario cōsilio vnquam animum amouebat, donec effrenatæ libidini faceret satis. Quare nobilissimā
6 Christi ancillam eo prætextu, 6 quòd Christo nomen dedisset, à militibus comprehendi, coramque se perduci mandat. porrò ea morum elegantia, orationisque vi pollebat, vt addita etiam tam insigni formæ præstantia, quicumque ipsam intuerentur, in sui admirationem raperet, victosque sibi deuinciret. Quinctian' verò cum amoribus, otioque esset deditus, magno videndæ Virginis desiderio tenebatur, adeò vt libidinis ardor omnem illi mentem eripuisse videretur. his itaque rationibus, vt diximus, Quinctianus furijs incensus comprehendi à militibus Agatham iubet; qui quidem Catana profecti ad Sacrosanctam Virginem adeuntes, à Cæsare, inquiunt, atqueadeo ab ipso Præfecto decretum in te promulgatum esse scias, vt quæ neque Dijs, quos Cæsar colit, sacrifices, nec eosdem more patrio venereris; nunc age iam, te illis rite sacrificaturā pollicere. ita enim fiet, vt ingenti cum honore pompaque insigni, à nobis ad præfectum adducaris. Verum Agatha, Virgo Sanctissima cælesti ope suffulta, non terrena quidem, sed fabricata à superis arma induit contra Tyrannum fortiter dimicatura; vrgentibus enim profectionem lictoribus, eamque Tyranno quamprimum sistere maturantibus, domum ingressa, erectis in cælum oculis, hæc dixisse fertur: Domine Iesu Christe, probè nosti studium, amoremque erga te meum, quamque prompto, alacrique animo in arenam, pro tui nominis gloria, descendam; in hoc certamine te mihi ducem præbe. iam enim nunc Tyranni vim à continentia nostra video victam, profligatam, exstinctam, conculcatam. da Domine Iesu, (te enim vehementer etiam atque etiam rogo,) da ad tui nominis gloriam, cuius ope, ac patrocinio vitam meam sanctè, pudiceque institui, vti Diabolum contra me bellum meditantem vincere, ac debellare merear; neque despexeris lacrymas nostras affatim manantes. hæc precata cum esset, Panhormo 7 tamquam murus firmissimus, ac munitissimus egreditur; ac per quam lubenti animo cum lictoribus se dat in viam. tum secum animo virtutis pulchritudinem reputans, dicebat; primum equidem Christi Domini virtute, atque auxilio, pro seruanda corporis castimonia, fortiter decertaui; deinde malorum omnium auctorem, prauarumque voluptatum humano generi satorem deuici, ac pedibus conculcaui: Tu verò perditissime, ac veritatis hostis infestissime; an non vides, in quo dimicatura sim theatro, id ab interitu esse liberum, vbi viri iusti, cælestesque spiritus voluptatem, lætitiamque hauriunt incredibilem, vbi immortalem præpotentis Dei filium innumerabili Angelorum multitudine stipatum habeo nostræ pugnæ spectatorem. hæc secum ipsa dicens, oculos quidem, lacrymis rigabat, animo verò Deo gratias agebat. Verum ad quemdam 8 fluuium, vbi pons est cum peruenisset, leuiter in lapidem offendit, quo 8
9 calceamenti corrigia dissoluitur; tumque in 9
eodem lapide pedem figens eam deligauit; at- 10
que 10 is profecto lapis vestigium seruat 11 11
nostra adusque tempora, oleum scaturiens.
illa

7 Viæ illius solatia reputata animo pulchritudo virtutis, & celeste theatrum.

illa verò retro conuersa cum neminem virum, aut feminam ex ciuibus, qui eam deducebant, sequentem respiceret (iam enim omnes illam deseruerant) ingenti animi dolore perculsa, hæc precabatur: Domine Deus Omnipotens, ad redarguendum eorum infidelitatem, qui ancillæ tuæ, pro tui nominis gloria certamen inituræ, fidem minime habuerunt, magnum prodigium ostende. confestim eo loco sterilis olea gignitur, quæ Panhormitanorum animos ignominia notaret. Sed Agatha simul Catanā
12 venit, iubet præfectus cuidam 12 matri fami-
13 lias, nomine 13 Aphrodisiæ, cui in ipso æta-
14 tis flore erant 14 Filiæ quinque, ad triginta dies tradi, vti suo exemplo, ac verborum lenocinijs eius animum corrumperent, & ad Dijs sacrificandum pellicerent. & hæ quidem nunc magnos honorum, ac decorum gradus pollicentes, nunc minas intentantes, sperabant Sanctissimam Virginem ad Deorum cultum pertrahere. quibus artibus, cum constantissimum illius animum perfringere, ac dissoluere enixe tentarent, ijs generosa Christi Martyr ita respondit: mens, atque propositū meum in petra fundatum firmissime hæret, proinde neque vnquam separari, ac distrahi potest a charitate Christi. vestrum omnium verba sunt ventorum flatibus similia, sermones instar pluuiarum, minæ veluti currentes amnes, quibus omnibus in nostram domum irrumpentibus, eamque euertere tentantibus, nequaquam conenti, aut suo loco potuit dimoueri, vt pote in Christi petra bene fundata. hæc dictitans, perpetuo lacrymarum imbre sinum perfundebat; quemadmodum enim Ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita eius anima in certamen descendere, ardentissimo desiderio æstuabat, promptum, alacremque animum paratum habens ad omnem quamuis acerrimam tormentorum, ac cruciatuum vim, dum pro Christi fide patiatur, perferendam. Quæ cum ita essent, animaduertens Aphrodisia firmissimum, inuictissimumque Virginis propositum, ad Quinctianum adiens, facilius, inquit, est saxi duritiem emollire, ac frangere, aut ferri rigorem in liquidum plumbum conuertere, quam huiusce puellæ animū à Christi amore abducere, atque auocare; neque enim ego, simul & filiæ meæ dies, noctesque aliud studiumus, modo illam monendo, modo hortando; ego margaritas, insignes ornatus, vestesque peregrinas; ego ingentem auri vim, ego præclaras domus, amœna suburbia, ego mancipiorum familiam ante illius oculos ponebam: sed illa omnia hæc, veluti humum pedibus conculcans, perinde atque non essent, pro nihilo ducit. Tum verò
15 Quinctianus ira succensus, in secretarium 15
16 eam iubet adduci. sedensque 16 in Tribunali, quo, inquit, genere nata es? tum Agatha, non
17 modo 17 nobili, illustrique genere prognata sum, sed propinquos etiam habeo multis diuitijs affluentes: Quinctianus dixit, si nobilis, atque adeo illustris es, vt prædicas, cur moribus ancillam te præbes, ac præstas? S. Agatha respondit: rectè dicis, cum etenim ancilla sim Christi, quid caussæ est, cur non præ me feram ancillā? ibi Quinctianus, cum ingenua, ac libera es, cur te seruam autumas? & Agatha; ea apud nos nobilitas, & gloria censetur, cum quis se se Christi seruitio mancipauit. Quinctianus ait; quid quod igitur nos libertatis compotes non sumus, qui Christi iugum, ac seruitutem despicatui habemus? dixit Agatha, sane verò in eam seruitutem estis adducti, vt non modo scelerum sitis mancipia, sed detestanda etiam, nullisque aucta sensibus simulacra vana religione colatis. honorem, qui vni Deo debetur, mutis lapidibus, ac lignis impendentes. Quinctianus ait, quoniam per amentiam in Deos conuicium iecisti, an non poteris illis dare supplicium? sed antequam meorum tormentorum vim experiaris, dic qua gratia, à Deorum cultu tantopere abhorreas? respondit Agatha, ne dixeris Deos, sed Dæmones potius, quorum 18 ora in æs cō- 18
uertere soletis, quorum marmoreos, aut fictos è gypso vultus inaurare. mox Quinctianus, meliorem mentem, voluntatemque habeas velim, finasque persuaderi, vti Dijs tandem sacrifices: quod nisi præstas, varijs suppliciorum generibus cum ceteris capite damnatis te mulctandam esse scias; cumque tuæ familię splendorem per summum dedecus iā obscuraueris, tandem aliquando magnis Dijs mutata sententia sacrificabis. dixit S. Agatha sit tibi Dea Venus in vxorem, tu verò sicut Iuppiter Deus tuus. hæc audiens Quinctianus Virgini colaphum impingi mandat; ac ne, inquit, confidentissimis verbis, iniuriam, contumeliamque in Præsidem iacias; cui Agatha, cur eorum numero adscribi recusas, quos tuos tibi Deos esse memoras? Quinctianus dixit, iam verò planum est, ingenti te cruciatuum, ac pœnarum desiderio teneri, vtpote quæ tuis me conuicijs ad id venire compellas. D. Agatha, ait, equidem admirari non desino, quod tu homo singulari sapientia præditus, eo erroris, & inscitiæ turbine iacteris, vt Dijs tuis similis esse nolis, neque vitę vsura, qua ipsi fruuntur, frui; nam si illi aliquod numen habent, quod tu colis; certe bene tibi sum precata: quid à me igitur maledictis lacerari te autumas? cum vestram ab eorum viuendi ratione discrepare, & dissentire minime velim? sin eorum conditionem, ac fortunam recusas, atque contemnis, addecet illos te mecum vna detestandos appellare; proinde cum quis alicui male precari, ac execrari velit, eam illi vitam precabitur, quæ Dijs misera, despicataque esse solet. Quinctianus dixit: quid tam confidenter loqueris? aut Dijs sacrifica, aut varijs te cruciatibus vlciscar. S. Agatha dixit: si me feris obijcies, illæ exaudito Dei mei nomine, statim mansuescent, si in ignem conijcias, Angeli è cælo rorem mihi subministrabūt: si plagas, ac verbera infligas, habeo spiritum veritatis, qui ex manibus liberet me tuis. Tum præfectus caput iactans, in tenebricosum 19 19
carcerem detrudi mandat, dicens, re melius perspecta resipisce, Agatha, vt meorum tormētorum vim possis effugere. huic Virgo, tu resipiscas velim, vt paratos tibi æternos flammarum cruciatus queas euitare. his iracundia elatus Quinctianus trudi, trahique in custodiam iubet. sed Agatha Virgo Sanctissima in carcerem, 20 perinde atque ad festas cho- 20
reas, ingenti gaudio delibuta, properauit, certamen

Quinct. Aphrodisiæ lenocinij, Virg. tradit.

Sapientia Virg. victa transgreditur ad supplicia.

Quinc. succedit ad pugnam.

In carcerē conijcitur.

tamen suum, per multas preces, Deo commendans. porrò insequenti die, homo impius illam in iudicium sisti iubet. Ecquid, inquiens, 21 scelesta de tua salute considerasti? hic Agatha; mea verò salus Christus est. & Quinctianus, quousque tandem, misera, in misera hac sententia persistes? abiurata Christi religione, Deos venerare, ne huius auræ vsura, atque adeo florenti ætate orbata, mortem oppetas immaturam. Sancta Agatha, tu, inquit, Deos tuos abiura, cum nihil aliud sint, quam lapides, ac ligna; ac verum Deum rerum omnium molitorem, qui te etiam effinxit, agnosce, atque amplectere, ne forte æternis supplicijs, continentibusque cruciatibus addictus, ibi frustrà resipiscere incipias, vbi nullus est veniæ locus. Tum iratus Quinctianus 22 iubet pendentem Virginem flagris cædi, dicens: abijce hanc mentem Agatha, vt vita tibi condonetur. respondit illa: tormenta tua lætitiæ foenus mihi pariunt, atque conciliant; efferorque gaudio, vt qui optatissimum nuncium accipiunt, aut eius aspectu fruuntur, cuius ingenti desiderio tenebantur, aut qui multos thesauros reperere, ita tuis ego tormentis magnopere delector, ac voluptate perfundor; Neque enim euenire vnquam potest, vti 23 frumentum rectè in horreo conseruetur, nisi prius paleis viduetur; neque noster animus in paradisum ire potest, nisi omnimodis supplicijs corpus à tuis satellitibus diuexetur. rursus rabie stimulante, exitialis fera primùm mamillam 24 Virgini dire torqueri, ac lacerari iubet, deinde etiam abscindi. Tum illi Martyr: impijssime, ac crudelissime Tyranne, isthæc in feminam patrare non erubuisti, quamque in materno pectore suxisti, mamillam amputare? Verum enimverò quamuis exteriorem hanc mihi mamillam cecideris, alteram 25 tamen intus in anima mamillam habeo, quam tu lacerare, ac euellere nequaquã poteris; iam enim vsque à primis 26 ætatulæ meæ annis Christo Deo deuoui, ac consecraui. Præfectus ira percitus in carcerem iterum conijci iubet, prohibens ne medicus ad eam curandam admitteretur, neu quis panem, aut aquam afferret. ea verò cum in carcere versaretur ad mediam noctem in senis specie, Petrus 27 Apostolus apparet, cui puer face prælucebat; is cum plurima manu medicamenta gestaret, medicum se esse dicebat, huiusmodi verbis eam alloquens, si tã diris in te cruciatibus sæuiens impius Tyrannus mamillam abscidit, tu certè grauius tua constantia illum perculisti, quo factum est, vt mamillam tuam nõ modo cruciari, sed etiam penitus euelli decreuerit: propterea illius animus torquebitur dolore sempiterno; tu verò cælestium immixta choreis, æternis delicijs perfruere: cum autem ego, qua hora tu hæc patereris, adessem, cognoscerem que, posse sanari mamillam tuam, idcircò hic præsto sum huic Sancta Agatha in hunc modum dixit: quando nullam vmquam meo corpori medicinam antehac adhibui, turpe nunc existimo, quod mecum à primis ætatis meæ temporibus natum est, atque adeò ipsius naturæ legibus stabilitum, atque confirmatum tolli, ac perire. respondens verò senex, nos etiam, inquit, Christum sequimur, te sanare posse sperantes, idcircò ad te gradum tulimus: nõ est igitur cur aliquid verearе: & Martyr, quomodo id fieri potest, cum tu senex sis, & ætate affecta: ego verò 28 puellula; sed quamuis mihi corpus sit excarnificatum, profectò satius mihi est plagas hasce ita relinquere mentem meam discrucient, & pungant: ex quo Domino Deo meo gratias agere me oportet, quod eiusmodi erga corpus curæ, ac sollicitudinis me fecerit immunem. sed hoc vnum te scire velim, nullam omninò medicinam, quam homines facere consueuerunt, me admissuram membris meis illi respondens senior, ait, quid tibi mederi me non finis? quod inquit, Agatha, Iesum Christum Dominum meum habeo, qui verbo suo sanat omnia, & deiecta, prostrataque excitat, ac erigit; is si voluerit, omnes in se credentes seruare, facili negotio potest. tum subridens senex, & me inquit, ille ad te misit. Ego enim sum eius Apostolus, & in nomine eius, te sanitati restitutam agnosce. hæc simul dixit, ab illius aspectu euanuit. Hic currens ad preces Virgo integerrima, dixit: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quod mei recordatus, miseris ad me Apostolum suum, qui me confirmaret, meaque membra pristinæ redderet valetudini. Postquã huic precationi finem fecit, corpus suum aspiciens reperit curata vulnera omnia, ac mamillam suo loco restitutam. atque noctem illam omnem carceri lux effulsit, adeo vt 29 è splendore custodia effugeret, & apertum carcerem derelinqueret. tum qui illic vincti tenebantur, id quod euenerat videntes, ad Diuam Agathã conuersi: en inquiunt, patent fores, nec qui foris seruet, adest. proin euade, & fuge. illa verò respondens, ait, absit, vt me met meorũ certaminum corona priuem, & carceris 30 custodes in discrimen adducam. cum enim Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, mihi opitulantem habeam, in eius confessione ad extremum vitæ spiritum persistam, qui me, & curare, & consolari dignatus est. Post quartum diem Quinctianus iubet eã in iudicium adduci, dicens, quousque inuictissimorum Cæsarum edictis aduersari in animo habebis? aut Dijs immortalibus immola, aut acerbioribus te supplicijs plectam. Huic respondit Virgo, omnia verba tua incassum effunduntur, tuorumque Imperatorum edicta iniquissima vel aerem ipsum videntur contaminare. Quare effare mihi, homo miser, ac sine sensu, quis vnquam lapidum, aut lignorũ, quibus nullus est sensus, auxilium imploraueris? Sed ecce mamillam, quam tu discerpi iussisti, vide quo pacto eius loco, altera sit iam exorta. Tum Quinctianus furore correptus, quis inquit, te curauit? Dominus meus, dixit illa, Iesus Christus, filius Dei viui. Quinctianus ait, te ne Christum rursus appellare, cuius ego nomen ferre non possum? S. Agatha dixit, profectò illum ore appellare, & corde laudare, ad extremum vsque spiritum non desistam. iterũ Præfectus: equidem videbo, an Christus iste tuus te seruet. mox 31 iubet sterni solum testis acutissimis, inijcique in eas carbones succensos, quò nudato corpore innocentissima Vir-

Margin: 21 | 22 | Agat. exultat in cruciatu. | 23 | 24 | 25 | 26 | 27 | Iesus Apostol suum ad illam delegat specie med. | 28 | Firmiter amat dolores suos, pretium Iesu sui | 29 | 30 | Restitutæ mamillæ obiectu tyrannum vltro concitat. | 31

Virgo proijceretur. Quæ cum ita gererentur,
de repente locus ille concussus est, ac pars hu-
mi decidens, oppressit ruina socium præfecti
32 nomine Siluanum, 32 & amicum eius Phal-
conium, de quorum consilio, ac sententia hæc
nefaria facinora moliebatur; quamquam non
ille locus tantum, sed vniuersa etiam Catanen
sium vrbs ab eo terræmotu concussa fuit, adeo
33 vt ciues 33 omnes ad prætorium 34 concur
34 rerent, ac Præfectum non mediocriter pertur-
barent. Tunc Quinctianus primum e terræ-
motu, timore perculsus, deinde populi motū,
35 ac seditionem effugere volens, iubet 35 Di-
uam Agatham in carcerem pelli. huc ingressa,
sublatis in cælum manibus, dixit, gratias tibi
ago, Domine, qui me dignam existimaueris,
quæ pro tuo nomine decertarem, & efferatā
belluam vincerem quique præsentis vitæ amo
rem à me subduxeris, & corpus meum toleran
tię virtute communiueris. Tu ergo, Domine,
exaudi me, vt ancilla tua à sæculo hoc dece-
dere mereatur, & ad opimas tuę misericordiæ
diuitias peruenire. habita huiusmodi precatio-
ne, Deo spiritum reddidit. hoc vbi cognouit
36 36 populus, summo studio carcerem ingres-
sus, venerandas sacrosanctæ Martyris reliquias
37 audacter sepeliuit 37 eodem in loco, quo sa-
crum illi positum est templum. interea 38
38 quidam adolescens centum puerorum corona
stipatus, ac pulcherrimo ornatu conspicuus, pa
riterque omnibus, qui Catanam vrbem habe-
bant, ignotus in locum ingressus, vbi sacratissi-
mum Virginis corpus condebatur, tabulam
39 39 marmoream, quam gestabat, in tumulo
collocauit, huiusmodi notis inscriptam. Mens
40 40 sancta, spontanea, honor ex Deo, & pa-
triæ 41 liberatio. ea ad sanctæ 42 Martyris
caput intus reposita, sepulchroque rite tecto,
41 ac munito secessit, nec in vrbe amplius est vi-
42 sus, ita vt nonnulli suspicarentur Martyris An-
gelum exstitisse; verum vbi resciuit Quinctia-

Et Ang. è cælo missi, inscripto cum marmore condunt, & venerantur

nus, fato concessisse Agatham, ad paternas ei⁹
diuitias, domumq; properabat, accepitq; secū
vniuersam cohortem, vti Panhormum conten
deret. iamq; eo proficiscente iustum Dei iudi
cium hominem præoccupauit. contigit enim
vt in quodam adiacenti flumine, cui nomen
Symætho, interiret: illum quippe transmittere
43 cogitans cum suis equis, in scapham in-
scendit. ibi equi duo in hominem vim faciunt; 43
vnus quidem acerrimis morsibus totam faciē
dilacerauit, alter verò calcibus illum impetere
non destitit, donec præcipitem in fluuium da-
ret: eius corpus, plerisque accurate perquirē-
tibus, ad hæc vsque tempora inueniri non po-
tuit. his in hunc modum gestis, cultus, ac ho-
nor erga generosam Christi Martyrem Aga-
tham percrebescebat; nec eius familię quicquā
molestiæ, aut damni est illatum. illud non est
prætereundum, quo in loco Angelus, cuius me
minimus, inuentus est, qui tabellam in Marty-
ris sepulchro reposuit, exacto 44 anno, eodē
ipso die, quo in cælum illa migrauit, Ecce 44
tibi Aetnam montem ignem eructare, instar
fluuij, magnopere mugientem: itaq; ignis ille
lapides quasi ceram dissoluens, ac liquefaciens
incipiebat à montis vertice prorumpens, vni-
uersam Catanensium vrbem comburere, ac di
uastare: tum qui circum montem incolebant,
quamuis ethnici, flammas extimescentes, ad
Sanctissimę Martyris sepulchrum confugiebāt,
ac velum, 45 quod arcæ erat superimpositū
tollentes, igni e regione opponunt, atq; de re- 45
pente diuina prouidentia factum est, vt ignis
ille reprimeretur, qui Kalendis Febr. erumpere
cœperat, cessauit verò Nonis, idest 5. die, qui
dies est eius depositionis. hoc etiam rite illius
memoriam celebrantes, gloriosum prædice-
mus Iesum Christum, Deum, ac Dominum
nostrum, cui gloria, & imperium in sæcula sæ-
culorum. Amen.

Quinctia. flum ine hausto, misere perijt.

Vide Animadu. fol. 37.

PASSIO
S. AGATHAE VIRGINIS
ET MARTYRIS
Ex Antiquis Codd. Latinis MSS.

1 IN Prouincia 1 Siciliæ passa est Beatissima Martyr Agatha, in vrbe Catanensium, sub Decio Imp. ipso
2 Decio 2 ter Consule, die Nonarum Febr. Quinctianus Consularis Siciliæ, audiens sanctam opinionem Virginis Deo dicatæ Agathæ, multifaria intētione perquirebat, vt ad eam pertingeret; per singula enim crimina mentis suæ, singulorum in se vitiorum exagitabat affectus; vt pote pro gloria sæculi, concupiscens suam opinionem *a* extendere, nobilissimis 3 ortam natalibus, 3
Dei famulam fecit *b* arctari, vt qui erat 4 de 4
genere *c* ignobili natus, personaret *d* ad aures vulgi, quod tantus esset, ac talis, qui posset etiam spectabilium *e* sibi subiugare personas: vt libidinosus aūt, ad aspectū Virginis pulcherrimæ, oculorū suorū concupiscentiā cōmouebat; & vt auarus, ad facultates eius, cupidita-

tis

a *ostendere*
b *iussit.*
c *genere ignotus.*
d *per hoc sonaret ap. aures.*
e *expectabilium*

tis suæ frena laxabat: atque vt idololatra, & Dæmonum seruus, feruore impietatis suæ inflammatus, Christi nomen audire non poterat, His furijs *f* agitatus: Beatam Agatham à suis fecit appari- toribus comprehendi, *g* & cuidam mulieri *h* tradi, nomine Aphrodisiæ, quæ habebat 5 nouem filias turpissimas, sicut earum fuerat mater, vt ei per dies quinque, 6 & triginta quotidie blandirentur, & mutarent animum eius.

Et modo promittendo læta, modo terrendo per aspera, sperabant mentem sanctam a bono proposito reuocare. Quibus Sancta *i* Agatha dicebat: mens mea *l* solidata est, & in Christo fundata. verba vestra, venti sunt; promissiones vestræ, pluuiæ sunt; terrores vestri, flumina; quæ quantumuis *m* illidant, fundamentum *n* domus meæ non poterit cadere; fundatum *o* est enim super petram. Hæc autem dicens, flebat quotidie, & orabat. & sicut sitiens, in ardore Solis, fluenta fontium concupiscit, ita desiderabat ad martyrij coronam attingere, & diuersa pro Christi nomine supplicia *p* sustinere. videns igitur Aphrodisia, mentem eius immobilem permanere, abijt ad Quinctianum, & dixit ei, facilius possunt saxa molliri, & ferrum in plumbum *q* conuerti, vt quam ab intentione christiana mens istius puellæ reuocetur. Ego enim, & filiæ meæ, sine cessatione, nobis inuicem *r* successimus, & per diem, *s* & noctem nihil aliud gessimus, nisi vt ageremus, qualiter eius animum ad consensum boni consilij inclinaremus. Ego gemmas, *t* & ornamenta insignia, *v* vestimenta quoque auro texta obtuli: ego domos, & prædia suburbana promisi. ego varium ornatum domus: ego familiam diuersi sexus, & ætatis exhibui, sed ista omnia, quasi terram, *a* quam pedibus suis conculcat, pro nihilo *b* putauit.

Iratus Quinctianus iussit, 7 eam ad secretarium suum adduci, & sedens pro Tribunali, hoc initium sermonis arripuit: cuius conditionis es? Agatha *c* respondit; non solum ingenua sum, sed & spectabilis *d* 8 genere, vt omnis parentela mea testatur. Quinctianus Consularis dixit; & si ingenua probaris, & nobilis, cur moribus, te seruilem habere *e* personam, ostendis? Agatha respondit: quia ancilla Christi sum, ideò seruilem me ostendo habere personam. Quinctianus dixit: certè, si ingenua es, & nobilis, quomodo te ancillam esse commemoras? Agatha respondit; summa ingenuitas ista est, in qua 9 seruitus Christi comprobatur. Quinctianus dixit; Quid ergo? nos ingenuitatem non habemus, qui seruitium Christi contemnimus, & Deorum cultum *f* sectamur? Agatha respondit: Ingenuitas vestra ad tantam captiuitatem deuenit, vt non solùm vos peccati seruos, verum etiam lignis, & lapidibus fecerit obnoxios. Quinctianus dixit: quidquid furioso ore blasphemaueris, pœnæ poterunt vindicare. Dic tamen, antequam ad tormenta venias, cur Deorum sectam *g* contemnas? Agatha respondit: Noli dicere, Deorum; sed dic,

[Margin:] f comprehensus. g exhibenda. 5 6 h matronæ. i Agathæ. l mēs mea super petrā fel. m impingant. n fundam. o fundata enim sunt. p tormēta. q plumbi mollitiem. r vicibus nobis inuicem succedentes. s nocte, & die. t ego etiam & gemm. v magna. a quasi terram pedib⁹ suis conculcans. 7 b ita pro nihilo com. 8 putabat. c Agathe, & ita semper. d expectabilis. e deest hoc verbum in cod. Mazarensi. 9 f Deos sequ. g sacra. al. culturam.

Dæmoniorum. Dæmonia 10 enim sunt, quorum effigies aere *h* vestitis, quorum marmoreas, ac gypseas facies inauratis. Quinctianus dixit: elige tibi, quodcumque volueris è duobus, *i* consilium; aut in diuersas pœnas inter damnatos *l* quasi stulta incurres; aut sapiens *m* esto, & sacrifica Dijs, *n* quos veros Deos esse, vera diuinitas *o* demonstrauit.

Agatha respondit; sic 11 talis vxor tua, qualis Dea tua Venus fuit, & tu sis talis, qualis Iuppiter, Deus tuus. Quinctianus audiens hæc, iussit eam alapis cædi, cui & dixit, in iniuriam 12 iudicis, noli temerario ore garrire. Agatha respondit; dixisti, *p* Deos tuos esse, quos vera diuinitas demonstrauit: sit ergo vxor tua, vt Venus, & tu vt Iuppiter; vt & vos possitis in Deorum numero computari. Quinctianus dixit: apparet, te hoc eligere, vt diuersa tormenta sustineas, quæ repetitis iniurijs, me exagitas. Agatha respondit: Miror, te prudentem virum ad tantam stultitiam deuolutum, vt illos Deos tuos dicas, quorum vitam non cupias tuam coniugem imitari; & dicas tibi iniuriam fieri, si eorum viuas exemplo. si enim vere *q* Dij sunt, bonum tibi optaui; vt talis tua vita sit, qualis eorum fuisse perhibetur. Si autem execraris eorum consortia, mihi *r* consentis. Dic ergo, eos pessimos *s* esse, atque sordidissimos, adeò vt qui maledicere alicui voluerit, talem illum optet esse, qualis fuit eorum execrabilis vita. Quinctianus dixit: Quid mihi verborum superfluum cursum opponis? *v* aut sacrifica Dijs, aut varijs *a* te supplicijs faciam interire.

Agatha respondit: si feras 13 in me immittas, *b* audito Christi nomine, mansuescent: *c* si ignem adhibeas, rorem mihi de cœlo salutiferum Angeli ministrabunt: si plagas, & verbera, habeo intra me spiritum Sanctum, per quem vniuersa tormenta tua despiciam. Quinctianus caput agitans, iussit eam in carcerem tenebrosum recipi, dicens ei: cogita tecum, Agatha, & prouide, vt possis euadere tormenta horrifica, *d* quæ te fortiter laniabunt: *e* Agatha respondit: tu minister satanæ, tu prouide, *f* vt possis euadere æternam damnationem. Tum Quinctianus iussit eam celerius *g* trahi ad carcerem, quia voce eum publica confundebat. Agatha 14 autem lætissima, & glorianter in carcerem ibat, & quasi ad epulas inuitata gaudens, *h* agonem suum Domino precibus commendabat. sequenti igitur die, impurissimus Quinctianus suis eam aspectibus iussit assistere, cui & dixit; Quid cogitasti *i* circa salutem tuam? Agatha respondit: salus mea, Iesus Christus est. Quinctianus dixit: quousque, infelix, protrahis intentionem vanam? nega *l* Christum, & Deos *m* cole; ne vitam *n* tuam acerba morte consumas. Agatha respondit: tu, nega Deos tuos, qui lapides sunt, & ligna; & creatorem tuum, qui te fecit, adora. quem si contempseris, acerrimis *o* pœnis, & perpetuis incendijs subiacebis.

[Margin:] 10 h in æramentū conuertitis. i vnum è duobus. l damnatitios. m sapiens & nobilis. 11 quod te natura dictauit. 12 n Dijs omnipotētib⁹. o dignitas demonstrat. p veros Deos esse. q veri Dij. r merum sentis. s tam pess. tamq; foru. vt. v peragis. a noxijs. 13 b mihi promittas. c mansuescunt. d horribil. etremabil. f pœnitere. g celeriter. 14 h ita gaudens. i tractasti. l denega. m Deos incipe colere. n vitā tuā sequentibus. o æternis pœnis subiacebis.

Tunc Quinctianus Consularis iussit eam in eculeo 15 suspendi, & torqueri, cumque torquerent eam dixit: relinque intentionem animi tui, vt vitæ tuæ possit esse consultum. Agatha respondit; ego in his pœnis ita delector, sicut qui bonum nuntium audit; aut sicut qui videt, quem diu desiderant; aut sicut qui inuenit thesauros multos, ita ego delector in his pœnis corporalibus. p Non enim 16 potest triticum in horreo reponi, nisi theca eius fortiter fuerit conculcata, & ad paleas redacta. ita & anima mea non potest in Paradisum Domini, cum palma intrare martyrij, nisi diligenter feceris corpus meum à carnificibus adtrectari. iratus Quinctianus iussit eam in mamilla torqueri, & tortam diutius, iussit abscindi. tunc Beata Agatha dixit: impie, crudelis, & dire tyranne, non es confusus, amputare in femina, quod ipse in matre suxisti. sed ego habeo 17 mamillas integras intus in anima mea, ex quibus nutrio q omnes sensus meos, quos ab infantia mea Christo Domino consecraui. Tunc Quinctianus iussit eam in carcerem recipi, & vt r nulli medicorum liceret, introire ad eam, neque panem, neque aquam ei ministrare.

Cumque fuisset inclusa, ecce circa 18 medium s noctis, venit quidam senex, t quem antecedebat puer, luminis portitor, ferens v medicamenta in manu sua, qui se medicū esse commemorans, a cœpit eam his verbis alloqui. licet te nimis b corporalibus pœnis afflixerit insanus Consularis, tu tamen eum grauioribus supplicijs torsisti, responsionibus tuis, & licet vbera tua torserit, & amputari c fecerit, illius tamen vbera in fel conuertentur, & in amaritudine erit anima illius in æternum. quia tamen ibi eram, qua hora patiebaris, consideraui, & vidi, quod potest d curam salutis tua mamilla suscipere. S. Agatha dixit: medicinā carnalē corpori meo nūquā exhibui, & turpe est, vt quod tamdiu, vel ab ineunte ætate conseruaui, e nūc perdā. dixit ei senior: f & ego christianus sum, & noli medicinam me verearis. g Dicit ei Agatha, & quæ potest verecundia mea circa te esse, cum tu sis senior, & maior h natu, mihi i verò, licet sim puella, ita totum corpus meū laceratum est, vt vulnera ipsa non permittant, aliquid l simulari in mente mea, vnde possit verecundia excitari, sed ago tibi gratias, Domine Pater, quia dignatus es mihi sollicitudinem m tuam impendere. hoc n tamen scias, quod ad corpus meum medicamenta o ab homine facta numquam accedent. dicit ad eam ille senior. & quare non permittis, vt curem te? Agatha respondit: quia habeo Saluatorem Dominum meum, Iesum Christum, qui verbo 19 curat omnia; & sermo p eius solus reparat vniuersa. is si vult, potest me saluam facere. subridens senior, ait, & me ipse misit ad te. nam & ego Apostolus eius sum, & in nomine eius scias saluam q esse. & cum hæc dixisset, ab oculis eius sublatus r est.

Tunc proijciens se in orationem, B. Agatha dixit; gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, qui memor s es mei, & misisti ad me Apostolum t tuum, qui me confortauit, & recreauit viscera mea. & dum complesset orationem, v respexit ad omnes a plagas corporis sui, & vidit quod sanata erant omnia membra eius, 20 mamilla b restaurata. ita autem per totam noctem lux exuberauit c in carcere, vt præ pauore custodes fugerent, & carcerem apertum derelinquerent. vnde d dicebant S. Agathæ, qui illic erant clausi, vt abiret. quibus illa dixit: absit à me, vt coronam e meam perdam, & eos, qui custodes sunt, tribulationibus tradam. ego autem adiuta à Domino meo Iesu Christo, perseuerabo in confessione eius, qui me saluam fecit, & consolatus est me. factum est autem post quattuor dies, iussit eam iterum Quinctianus ante suum Tribunal astare, cui, & dixit: Quousque furis f contrà decretum Principum inuictorum? g immola Dijs. sin autem, scito h te acrioribus tormentis aptandam: Agatha respondit: omnia verba tua vana sunt, & iniqua præcepta tua aerem ipsum commaculant. i miser, l sine sensu, & sine intellectu es, qui ad auxilium tuum lapides inuocas, & non magis summum, & verum Deum, qui me dignatus est ab omni plaga, quam in me exercuisti, ita curare, vt etiam mamillam 21 meā integerrimam m meo pectori restitueret. Dicit ei Quinctianus: & quis est, qui te curauit? Agatha respondit: Christus, filius Dei. Quinctianus dixit: iterum tu Christum nominare audes? n Agatha respondit: ego o Christum confiteor labijs, & corde inuocare non cesso. Quinctianus dixit: nunc videbo, si Christus tuus curabit p te. Tunc 22 testas acutas iussit spargi, & sub testis carbones viuos q immitti, & in r eis nudo eam corpore volutari. cumque hoc fieret, subito locus, in quo sanctum corpus volutabatur, commotus est, & pars 23 parietis concidit, & oppressit cōsiliarium iudicis s nomine Siluinum, & amicum eius, nomine Falconium, quorum consilio perpetrauerat scelera. sed & omnis ciuitas Catanensium vi t terræmotus exagitata est. Denique omnes v ciues adcurrerunt ad secretarium iudicis: & cœperunt nimio tumultu dicere; a quod sanctam Dei famulam impijs cruciatibus ageret. idcircò omnes periculum sustinerent. Tunc Quinctianus fugit, b quod eum terræmotus vrgebat, & seditionem populi formidabat.

Igitur c iussit eam in carcerem recipi. ipse autem d à posterula 24 secretarij fugiens, populum 25 in ianuis reliquit. Sancta e verò Dei ingressa carcerem, expandit manus suas ad Dominum, & dixit: Domine, qui creasti me, & custodisti ab infantia mea, & fecisti in iuuentute viriliter agere, qui tulisti à me amorem huius sæculi, qui corpus meum à pollutione segregasti, qui fecisti me vincere tormēta carnificis, ferrum, ignem, & vincula; qui mihi inter tormenta f virtutem patientiæ tribuisti, te deprecor, vt accipias modo spiritum meum, quia tempus est, vt me iubeas sæculum istud derelinquere, & ad tuam misericordiam peruenire. & g cum hæc dixisset, coram multis, cum ingenti voce, emisit spiritum.

Quod populi audientes, cum nimia h celeritate venerunt, & auferentes corpus eius, po-

suerunt

Margin notes (left): 15 · p Temporalibus · 16 · 17 · q Nutriui ab infantia omnes sensus meos, & Domino consecraui. · r Et præcepit, vt · 18 · s Mediam noctem. · t senior. · v diuersa medicamē. · a commemorabat, et cœp. · b nimijs. · c amputari. · d potes curam salutis tuæ mamil. suscip. · e [illegible] perdere · f Ille senior · g noli me verecūdari. · h [illegible] grandæuus. · i ego vero · l aliquid simulari in mente, vnde possit. · m sollicitudinem. · n sed tamē · o medicamenta ab hom. · 19 · facta non accedet. · p & sermo ipso restaurat vniuersa. · p Tu esse saluam. · r ablatus est. · s memor es

Margin notes (right): Ihus es mei · t Apostol. meum. · 20 · v or. suam. · a ad omnes maculas. · b & recuperata erat mamilla ei · c exuberabat in carc. · d Tūc dic. · e vt ego cor. · f furis, & contra d. p. i. facias. · g inuictiss. · h scias. · i maculant · l vnde m. e. s. f. et si. qui vult in aux. su. inu. · 21 · lapides, & non Deum sum. & ver. qui me. · m mam. m. integerr. sanit. m. pect. rest. · 22 · n habes nominare? · o ipsum · p curā habet de te · 23 · q mitti. · r & in eodem · s eius · t graui terræmotu. · v omnis ciuitas cōcurrens fecit ad secr. · a agere. · b fugiēs ex · 24 · 25 · vno latere terram. metuebat ex altero s. p. s. · c iterum. · d ad poster. · e sācta igitur Agat. · f inter torquentes. · g hac corā multis cum ingenti voce orans, emis. spir. · h cum omn

26 fuerunt in sarcophago 26 nouo. factum est
27 autem dum 27 aromatibus conderetur cor-
i corpus eius pus, i & omni cum diligentia collocarent il-
lud, venit quidam iuuenis, sericis vestibus in-
dutus, quem sequebantur amplius quam cen-
tum pueri, omnes ornati, & pulchri, quem
nemo vmquam viderat ante in ciuitate Cata
nensium, nec postea aliquis vidit, nec inuen-
tus est, qui diceret, hunc se scire. Hic ergo ve-
niens, intrauit ad locum vbi condebatur cor-
pus, & posuit ad caput eius tabulam breuem
ex marmore, in qua erat scriptum: Mentem
sanctam spontaneam, honorem Deo, & pa-
triæ liberationem. Posuit ergo hanc scripturã,
intra sepulchrum, ad caput eius, & tamdiu
ibi stetit, quamdiu cum omni diligentia clau-
deretur. Clauso igitur sepulchro, abscessit, ne-
que vlterius visus est, neque auditus in ea re-
gione, vel in tota prouincia Siculorum. vnde
l suspic. sumus omnes suspicati l sunt omnes, quod Angelus eius
fuerit. Et hanc scripturam diuulgantes, qui
viderant, omnes Siculos sollicitos reddiderũt
& tam Iudæi, quam Gentiles, vna cum chri-
stianis, communiter cœperunt venerari se-
28 pulchrum eius. Tunc 28 Quinctianus corri-
m cum off. suo. puit iter cum m officio, ad inuestigandas fa-
cultates eius, & vt teneret omnes de paren-
tela illius. Qui Dei iudicio in itinere, in me-
29 dio 29 flumine interijt. dum enim traijce-
n duo equi frem. cõtra se dãtes, & calces ret flumen, duobus n equis fremitum in na-
ui dantibus, calcesque, vnus eum morsu in-
uasit, o alter verò calcibus q tutudit, sicque *o morsu vastauit.*
de naui in fluuium Symæthum proiecere, & *q calc. tundens eum in fl. Sym.*
non est inuentum corpus eius vsque ad præ-
sentem r diem. vnde timor f creuit, & ve- *r in hodier. diem*
neratio circa B. Agatham, & nullus deinceps *f tim. venerationis.*
fuit ausus t inferre molestiam generi eius. Vt *t & nullus vmquã molestus fuit generi eius*
autem euidenter scriptura, quam Angelus v *v Ang. Dei*
posuerat, firmaretur, post anni circulum,
circa diem natalis eius, mons Aethna eructa-
uit incendium, & quasi fluuius torrens, ita
ignis vehementer exardescentem terram, &
lapides liquefaciens, veniebat ad Catanensiũ
ciuitatem. Tunc paganorum 30 multitudo 30
fugiens, de monte descendit, & venerunt ad
sepulchrum eius, & auferentes velum, quo e-
rat coopertum sepulchrum eius, statuerunt
contra ignem venientem, & ipsa hora stetit
31 ignis diuinitus. cœpit ignis pridie Kalend. 31
Februarias, & cessauit die Nonarum earum-
dem, qui dies est sepulturæ eius, vt compro-
baret Dominus noster Iesus Christus, quod *a merita S. M. A. eos liberaßent.*
à periculo mortis, & incendij meritis a San-
ctæ Martyris b eos liberasset, in nomine Do *b S. Agath. Mar.*
mini nostri Iesu Christi, cui est honor, & glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen.

Vide Animadu. fol 43.

EPISTOLA MAVRITII CATANENS. EPISCOPI DE TRANSL. DIVÆ VIRG. AGATHAE BIZANTIO CATANAM

1 MAVRITIVS 1 nomine, non merito, Catanensis, vniuersis eius prouisioni commissis filijs, & fratribus omnibus, intra Siciliã sub christianæ legis professione, salutem. Diuinorũ eloquiorum promulgata sanctione didicimus, quoniam Sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei reuelare honorificum est. idcircò, dilectissimi, pro humanæ mentis ignauia, remanere nulla tenus debet occultum, quod gratuita pietate sui, pro omnium salute communi, vult Dominus Omnipotens fieri manifestum. ipse quippe in sua natura immutabilis persistendo, mutabilitati humani generis, quod deceptione Diabolica, varijs semper, atque multis modis vitiorum iaculis vulneratur, sanare, & in bono solidare procurat, & nunc sanctæ scripturæ dulcibus eloquiis admonendo, nunc minarum suarum asperitatibus deterrendo, nũc sanctorum suorum exemplis, & miraculis demulcendo, & sic ad æternam vitam prædestinatos informans, de malis bonos efficit: & de collatis sibi beneficijs ad se laudandum, & glo-

rifi-

rificandum promptiores reddit. igitur & nos pro inæstimabili beneficio nuper nobis, non nostris meritis, sed sua bonitate collato, & illi deuotas gratiarum rependimus actiones; & vt vos congaudendo nobiscum, eadem faciatis, vestras præsentibus nostræ pusillitatis apicibus pulsamus aures. reddidit enim nobis Agathæ Beatissimæ Virginis, & Martyris corpus sanctissimum totius Siciliæ peringens, & amabile Patrocinium. quo autem ordine, quibusque ministris actitatum, quantisque miraculorum indicijs declaratum, cunctis scire volentibus, in huius scripti pagina declaramus breuitati studentes, & verborum ambages penitus deuitantes. quapropter studiosos quosque lectores, qui hoc qualecumque dictatum legere dedignati non fuerint, dulciter admonemus, & ne in nobis linguæ nitorem, vel verborum ornatus inquirant, sed simpliciter, & veraciter edita, simplici, & veraci mente suscipiant, scientes procul dubio Deum non philosophica disertitudine, sed in simplicitate & veritate semper esse quærendum.

Sicut in antiquorum libris autenticis inuenitur, Decio persecutionem christicolis ingerente, Beatissima Virgo, & Martyr Agatha martyrio coronata est in prouincia Siciliæ, apud Vrbem Catanam sub Quinctiano Proconsule: ibique sepulta 2 longo quieuit tempore, Domino per eam miraculorum insignia faciente. verum 3 post multa annorum curricula, populus christianus suis peccatis promerentibus, iustitia diuina castigante, & vindicta, traditus est manibus barbarorum, qui diruentes ecclesias, & ciuitates cum habitatoribus destruentes, totam circumquaque prouinciam suo dominio subdiderunt seruiliter; quam stragem fidelium Constantinopolitanus 4 audiens Imperator, Exarchum quem in bellicis rebus habebat expertissimum vocabulo Maniacum, cum armata manu in Siciliam destinauit. qui in breui tantam peragrans Insulam, tam ferro, ingenioque perdomitam in ditionem accepit. qui Maniacus corpus 5 Deo dilectæ Virginis Agathæ, cum multis aliorum sanctorum corporibus, Constantinopolim, quæ prius fuerat vocata Byzantium, delegauit, credens orientis imperiũ, iamiamque casurum, per eorum preces, & merita posse in robur pristinum releuari. sic igitur translatum est corpus Beatissimæ Virginis, & Martyris Agathæ de Catanensi ciuitate Byzantium. ibique 6 decenter à quibusdam loci incolis est conditum, & deuotissime veneratum. volente autem Domino, cuius vniuersa reguntur imperio, relatum est tali modo.

2 Vbi diu
3 quieuit, miraculis inclyta.
4
5
6

Anno incarnationis eius CIↃCXXVI. indict. 4. Apostolicæ sedi præsidente post Calixtum Honorio, duo quidam latini apud Vrbem Constantinopolim mansitabant, quorũ vnus Gislibertus, alter verò Goscelmus vocabatur; prior quidem genere Gallicus, sequens autem Calabricus: cui videlicet Gislberto, qui in aula Regis, militari fungebatur officio, sicut ipse præsentibus nobis asseruit, per nocturnam visionem, se Beatissima Virgo, & Martyr Agatha semel, & iterum, atque tertio repræsentans, præcepit, vt se ab ecclesia, in qua iacebat, latenter ablatam, Catanam, vbi pro Christo fuerat coronata martyrio, reportaret, quæ visio quoniam nonnullis videtur incredibilis, à nobis non debuit libramine humanæ rationis discuti, sed Dei cuncta scientis iudicio reseruari. hoc tamen veraciter affirmare possumus, quia nisi Deus voluisset, ad nos Virgo Beatissima non redijsset. ceterum nos legem historiæ sequentes, reliqua prosequamur ex ordine. Gislibertus ergo tam magnos ausus inchoare formidans, socium sibi fide constrictum Goscelmum accersens, quieto tempore noctis vna cum illo scala supposita, in qua iacebat corpus Virginis, ecclesiam introiuit, illudque reperiens furto laudabili rapuerunt, & in cophino rosis odoriferis hinc inde referto, venerabiliter collocarunt. protinusque ad domum Goscelmi cum thesauro sibi diuinitus attributo, gressu concito repedantes, caput Virginis in duabus scutellis, quanta poterant honorificentia, condiderunt: artus verò reliquos, ne quouis indicio possent detegi, in duabus pharetris, quas vulgo tarchasias vocant, attulerunt.

rursum Catanam reportatum anno CIↃCXXVI

ille fidum sibi comitem adscicit.

Interea tantæ rei statim circumquaque fama discurrens, populari motu ad aures 7 vsque Principis peruolauit, dicens, euenisse sibi in ipsius imperio triste præsagium, Agathæ scilicet corpus amissum. nec moram patitur, missis vbique cursoribus per totam ciuitatem, perque vicini maris litora, regia proponuntur edicta, nequis ab vrbe non interrogatus abscederet. sed quid valet humana custodia, contra diuinæ dispositionis industriã? non est, ait sapientissimus Salomon, sapientia, non consilium contra Dominum; nam prædicti viri nullo molestante, vel istius facti ab eis sciscitante negotium, ab vrbe regia, Domino protegente, progressi, portum maris adeunt, ibique conscensa naui, vento prosequẽte secundo, veloci remigio ad Smyrnam vsq; perueniunt. quo in loco diebus quattuor commanentes, & tarchasias, vbi sanctas occultauerant reliquias, aptius componere disponentes, graui terræmotu sunt repente perterriti, & repentino terrore turbati. Gislibertus autẽ Goscelmo sapientior, atque fidentior, sociũ suum ne trepidaret, multiplici consolatione confortans, aiebat: diuinam illis adesse præsentiam, nulloque prorsus euentu se debere terreri, aut à cœpto desistere, quos talis, tantique potentatus Domina, sui comitatus præsidio, roboraret. ex templo facta dictis æquãtes, ratem, inde Corinthum nauigare volentes, facta pactione, conscendunt. & maria pacata pro voto sulcantes, ad optatum prædictæ ciuitatis portum Domino prosperante, perueniunt. sic nil obstit terreni Regis vetitũ cui cælestis Imperatoris virtus obstat. nullum porens defuit auxilium. 7

Corinthũ prospero cursu nauigant.

Igitur Corinthum peruenientes, vt diximꝰ, ibidem plus necessitate, quam voluntate, quatriduo substiterunt, optantes inuenire nauigium, quo vehente, possent in Siciliam deuenire. sed cum desiderio deesset effectus, post diurni temporis fatigationes, nocturno sopore depressis, (vt post modum retulit) Gisliberto nominato superius, imago Beatissimæ Virginis admirandæ venustatis, crinibus dissolutis

hic morienti Gislibe. D. Agatha apparet.

appa-

apparuit, & plurimum de ipsius tarditate cõquesta, vt cum socio se comitante nauigaret, admonuit, simulque per uisum nauem ostendit, quæ iam anchoram leuans, cursum dirigere properabat. qui statim euigilans, indeque nociua morositate contempta, festinans, iuxta illud, tolle moras, semper nocuit differre paratis, peruenit ad portum, vbi suæ voluntatis, & diutinæ præoptationis compos effectus, nauem subijt, nulloque vel sibi, vel nautis, interuentu Virginis, obstante periculo, vna cum Goscelmo laboris, & consilij socio, Mothonæ litori applicuit. inde quibusdam negotiatoribus sociati, feliciter Adriaticum mare transmeantes, Altissimi volente consilio, Tarentũ salui perueniunt ad litus, in quod descendentes, ciuitatem adeunt Tarentinam. ibique celebrata 8 missa super Virginis gloriosæ reliquias, ac sumpto cibo redeunt ad litus, vbi clã depositis artubus à pharetris, vt melius accõmodarent, factum est diuino miraculo, vt reponentes gloriosas reliquias Virginis credentes ipsas iam reposuisse, extra dimiserint mamillam, vbi fons quidam erat, ad quem femina quædam vidua, fama laudabilis, morum honestate venusta, caussa abluendi pannos cũ quadam filia sua paruula, quam adhuc lacte nutriebat, aduenit, quæ lotis pannis, somno soporata, fortiter obdormiuit. puella autem naturali instinctu appetens refocillari, materna quærebat vbera, vt lac sugeret, vt consueuerat. eundoque manibus, pedibusque hinc inde discurrens, ad gloriosam mamillam miraculo diuino peruenit. quam in ore ponens illam sugere cœpit, à qua lac miræ dulcedinis emanabat.

8

Dñi sacras reliq. componit, mamilla propter fontẽ relicta

Igitur puellá cum maxima delectatione sugente, apparuit matri Virgo gloriosa, dicẽs, surge, & vade, quia filia tua meam tenet in ore mamillam; quæ consurgens venit ad filiam, viditque illam mamillam, sicut in somnis viderat, in ore tenentem: ea ibi relicta, ad ciuitatis Episcopum festinanter accurrit, & per ordinem explicauit; a quo conuocato vniuerso ciuitatis clero, & populo in vnum coadunato, venerunt processionaliter ad locum, vbi iam puella relicta fuerat. omnes vt simul aduenerunt, mamillam volentes extorquere ab ore puellæ nec blanditijs, nec vi valuerunt. Tunc præcepit Episcopus vt omnes Sacerdotes confiterentur cum deuotione, & reuerentia, & quilibet per se deberet accedere ad puellam, forte inter eos esset aliquis vita laudabilis, cui mamilla diuinitus condonetur. quo etiam peracto mamillam, nec sic aliquo pacto habere potuerunt. tunc Sacerdos quidam bonæ vitæ, morumque honestate compositus, dicit Episcopo, fiat processio in ecclesia S. Cataldi. tunc præcipiente Episcopo, facta est dictã processio. dum cantarent litanias, & deuenirent ad B. Virginem Agatham, ter cantantes: S. Agatha, ora pro nobis. puella, quam Sacerdos gestabat in vlnis, mamillam in ipsius Sacerdotis sinum ab ore proiecit, vidensque eam Sacerdos, Episcopo reuerenter consignauit, & sic perceperunt, illam fuisse mamillam gloriosæ Virginis Agathæ. tunc Sacerdos ille, Episcopo concedente de domo sua ecclesiam in honorem Virginis Agathæ construi fecit, ibique seruiens sub habitu monachali Sanctissime suam vitam finiuit. hæc narrauimus, vt immensa miracula, quibus summa clementia suam Virginem honorauit, liquerent. ad historiæ igitur seriem redeamus.

Tarenti ecclesia D. Ag. consecrata.

Repositis itaque artubus in pharetris Virginis gloriosæ, inde Gislbertus, & Goscelinus nauigio recedentes, breui peruenerunt in Siciliam. sed prius quam cetera prosequamur de situ loci, quædam maiorum relatione, dicamus. Sicilia 9 à Siculo Herculij filio nuncupata, vnã prouinciarum 10 Italiæ esse perscribitur, à qua 11 parui admodum freti, sed periculoso 12 seiuncta dissidio, tribus promontorijs 13 dextra, læuaque protenditur, Peloro, Pachyno, atque Lilybæo. fretum illud, quo ab Italia disseparatur, Carybdim, 14 & Scyllam habet, quæ fabulose dicitur sub cincta canibus, & nauigantium dilatrare naufragia. huic adiacet Messana, ciuitas insignis ædificio, rebus opulentissima, quæ locorum dignitate, merito totius prouinciæ caput exstat. ad hanc prædicti viri, reliquiarum B. Virginis Agathæ portitores, nauigatione peracta venerunt. & in ea iam securi manentes, pausauerunt per triduum. Gislibertus autem, quod mente captabat, implere desiderans, salubri percepto consilio, Messanæ socium, nihil de eius legalitate diffidens, cum corpore Deo dicatæ Virginis in quadam domo reliquit, & Catanam propere veniebat. Ego autem Mauritius, qui eiusdem vrbis Pontificatu fungor immeritus, tunc temporis in quodam castro ecclesiæ nostræ, quod Iacium 15 dicitur, commorabar; cum idem vir illuc adueniens, ad me se velle secretum loqui, professus est. præmissoque salutationis alloquio, remotis omnibus, solus cum solo locutus; postquam perpendit, me toto nisu, totoque mentis affectu, beatissimi corporis affectare reliquias, & illius euangelici negotiatoris exemplo, qui pretiosam margaritam inueniens, eam, venditis omnibus, comparauit; omnia mihi commissa, pro loco, & tempore, pro tãto thesauro dare paratissimo, seriatim gesta detexit: vt secum duos de fratribus nostris ad sanctarum reliquiarum subuectionem mandare studerem, deuotus expetijt.

9
10
11
12
13
14

ille ad Mauritiũ Catanẽs Epis. conuenit

15

Ratus igitur non incongruum fore, quod dixerat, duos monachos reuerentissimos, Holdomanum, & Lucam, quos tanto negotio fideliter exequendo censebam idoneos, cum eo Messanã destinaui quantocyus, vt tantum thesaurum nobis diuina largitate donatum, honore cum debito deportarent. qui iussa non segniter adimplentes, sub omni celeritate corpus detulere sanctissimum, quod ego lætabundus aspectu præ omnibus, qui mecum aderãt solo tenus aduolutus suppliciter adoraui: deinde reliquias de tarchasijs reuerenter extraxi & statim mira odoris suauitas emanauit; vt iuxta illud euangelicum, tota domus nectare gratissimo repleretur. quibus 16 in noua capsa tantæ rei condigna, diligenti cura, in eodẽ castro repositis, lætus Catanam properaui, & cunctis fratribus in vnum coactis, quod gestũ fuerat intimaui, qui Deum totius bonitatis auctorem collaudantes, mecum communi decreuere statuto, eidem Dominæ nostræ humili-

16

mili ter pariter, & lætanter occurrere; & in vrbem, vbi palmam martyrij simul & virginitatis, hoste superato, promeruit, cum hymnis, & laudibus illam reportare. die igitur constituta, videlicet 16. Kal. Septemb. eā quidem fratres nostri à Castro, quod diximus, honorifice detulerunt, nos verò illi occurrimus, humilitatis indicium solemni gaudio salubriter admiscentes; nudis pedibus, & in albis vestibus procedentes. adhuc verò insolitum, & prorsus insigne spectaculum, magna sexus vtriusque diuersæ conditionis, & ætatis, & fidei facta est conuersio populorum: ita vt nos eundo, redeundoque præpedirent; & se constipatione sui quam plurimum angustarent. vbi quædam res accidit omninò relatu dignissima, & ad laudem B. Virginis prædicanda.

A prędicto castro vsque Catanam 38. stadiorum, itineris saxosi, spatio, duo pueruli cereos accensos ante sancti corporis portauere reliquias, qui neque ventorum flatu, neque puerulis, vt assolet, insolentia leuitatis, lumen amisere, sed semper clarissimum seruauere. tali igitur dignitate, tantoque triumpho ad suæ ciuitatis, quam sibi Deus Omnipotens perpetuo priuilegij iure contulit, voluit remeare basilicam, vbi quo 17 debuit, loco posita miraculis ingentibus, quantæ sit apud Christum virtutis, & gloriæ circumquaque demonstrat.

17 ingentibus mirac. clarescit.

eadem autem die iam ad vesperū inclinata, quædam iuuencula, vt ferebatur, à natiuitate cæca, manu simul, & pede debilitata, ante sanctum corpus medelam quæsitura, fideliter adorauit. quæ nobis, & multis alijs spectantibus, visum recepit; & vtriusque membri sospitatem, Virginis interuentu, promeruit. Alia quoque mulier, genere Consentina, a multo iam transacto tempore crudeli Dæmonio vexabatur, quæ ante Beatum corpus adueniens, quam immani ab hospite suum teneretur hospitium sibilis, & vlulatibus testabatur. affuit & huic Virgo dilectissima, quæ & Dæmonium effugauit, & illam pristinæ sanitati restituit. quam dum circumstantes sanam, sib.que signum viuificæ crucis imprimentem aduerterent, itemque Deo laudū modulamina resonarent; fratres cubilibus quiescentes vocum sonoritate protinus excitati, surrexerunt; & populo sociati, Te Deū laudamus, signis concrepantibus, cantare cœperunt.

Adhuc autem istius miraculi per ora cantantium concrepante tripudio, quædam rebus paupercula, fide ditissima, suum filium à natiuitate mutum, Agathæ Virgini Beatissimæ fletibus præsentauit, & precibus, cui Beata Virgo nouum loquendi officium, hactenus inusitatum contulit, & matrem de filij sanitate lætificans, à luctu diuturno sedauit. his visis magis ac magis clamor attollitur, populorum Deum laudantium, eiusque nomen benedicentium. non tamen Virgo Sacratissima à pietate cœpta cessauit; nam quædam puella lumine priuata quinquennio, clamare cœpit: gratias ago Deo quoniam luminibus orbata fui, & modo clarissime video: patrato igitur tot, & talium miraculorum insigni præconio, fratres matutinorum vigilias consuetudinaliter celebrarunt, & sic cum ingenti gaudio ad sua strata reuersi sunt.

Cæcę puellæ lumen restituit.

nobis autem alia, quæ per eam sunt perpetrata miracula ordinatim narrare volentibus, ne quis inde dubitet, Dominum veritatis amatorem, testē iudicemque proponimus, cuius protestatu credat, nos nil à tramite veritatis extraneum, more laudantium, dicere; sed ne prolixitas fastidium generet, plurima præterire. quid .n. hoc facto videtur iniquius, quàm laudem illorum, qui veritatis fide semper, & operibus placuerunt, mendaciorum fucis quibuslibet colorare? illi enim si mendacijs obtegi, dum viuerent, voluissent, ad veritatis consortium post mortem, nullatenus peruenissent. sed absit hoc à fidelium mentibus, qui credunt se etiam de otiosis verbis rationem in die futuri examinis reddituros, aliquid stulta temeritate confictum, quasi ad Sanctorum prædicare præconium. Hæc igitur necessariò prælibantes, eumdem Dominum inuocemus, & sola futuræ remunerationis mercede contenti, flocci pendentes verborum elegantiam, cetera quæ restant, plebeio famine proferamus.

Matrona quædam, Syracusani Pręsulis dapiferi copulata connubio, olim à Dæmone vel sæuo possessa, ad amicam Dei venit, vt ab infestatione inimici eius mereretur ipsius orationibus liberari. nec tamen sua petitione est frustrata. nam & à Dæmonis inuasione liberata est, & Dominici corporis communione percepta, nobis, & qui aderant, vniuersis, palam signa suæ saluationis ostendit. vir autem suus saluti ipsius congratulans, sibi per Virginem bonitatis concessæ non immemor, ad illam vnà cum coniuge gratias reddere venit: munus obtulit, & ad propria Deum benedicendo remeauit: huius fama bonitatis mox per vrbes euolat, perstrepensque tam longinquos, quam propinquos aduocat, monens omnes se debere Dei sanctam visere, & quod illis opus esset, ab eadem quærere. ægris plane persuadens, sospitatem petere; sanis verò, delictorum veniam deposcere. qui sospites tarditatis hac in caussa nescij, & peccati sese multum prægrauantis conscij, aulam sanctæ pari voto frequentabant Virginis; & dimitti sibi noxam flagitabant criminis. quibus aures inclinabat Virgo Sacratissima, & iuuabat illos ope misericordiosissima. hos ab omni corporali curans ægritudine, & soluens illos a nodoso Satanæ ligamine. Nec multo post eadem Virgo, Domina nostra, pro nostra pace sollicita, quemdam 18 de istis terræ magnatibus, diuitijs, & summa nobilitate conspicuum vocabulo Henricum nocte per somnium visitauit; dulci voce compellans, vt ad se visitandam quam citius pergeret. qui protinus excitatus, dum hæsitans residet in lectulo, nec coniugi sciscitanti quid hoc esset, indicare voluit, sed somni pondere prægrauatus, rursus quieti membra dedit. cui Sancta Virgo hæc eadem persuadens apparuit. mox ille vir sagacis ingenij, Dei voluntatem intelligens, vxori quid vidisset, aperuit; & ad ecclesiam Virginis venit, qui votorum suorum debita soluens, fratribus Catanensibus, quos olim pro quibusdam caussis habebat exosos, amicus effectus est, & sic cum magno quæstu lucrorum

18

spi-

spiritualium ad propriam repedauit domum. vtinam domum illam infestantibus taliter eueniret, & fortassis eueniet. nam iuxta illud poeticum, grata superueniet, quę non sperabitur, hora.

Ad domandam autem illorum vecordiam, qui contra Sanctos ora impudentes aperiunt, memoratu dignam rem recitare volumus; vt quicumque eam audierint, pertimescant, & sanctis, quos Omnipotens Deus honorat, condignum honorem exhibeant. Mulier quædam in ciuitate Messanensium manebat, in cuius domo Beatissimæ Virginis Agathæ, quos supra nominatos recolimus, portitores hospitium quoddam acceperant, cui cum vicini familiariter dicerent, eia ne pigriteris ad domum Beatissimæ Virginis, & Martyris Agathæ properare, vt sicut ipsa tuam domum dignata est introire, sic pro te dignetur diuinam clementiam implorare; feminea perlata superbia, nolle se ait abire, sed vocem temerariam grauior est illico subsecuta vindicta; nam auris ipsius, quæ saluberrimis monitis obsecundare despexerat, magno cruciata dolore, iustissima damnata est surditate, & quia durum est contra stimulum calcitrare, venit necessitate cogente Catanam, & coram Virgine pijssima, suam cum lacrymis cœpit profiteri culpam, cuius precibus Virgo clementissima annuit, & dolore sanato, pristinum audiendi sensum reddidit: tunc clamans mulier, grates tibi, Virgo Beata, semper, ait, referam, quę verbere cæsa salubri, persensi celerem, te compatiente, medelam. sequenti autem tempore aliud per Virginem Beatissimam factum est, Domino cooperante, miraculum. Quidam carpentarius, Michael nomine per biennium fuerat paralysi dissolutus, intantum vt absque alterius adiumento se subleuare non posset, qui famam audiens miraculorum, per Sanctæ Virginis reliquias patratorum, asello sedens quæsiturus opem, iam supra nominatam veniebat ad vrbem; appropinquans autem illi fluuio, qui duobus milliaribus distat ab vrbe, à commeantibus expetiuit, vt se ab illo, quo portabatur, animali deponerent, quem dum deposuissent, membrorum tumentium, & dissolutorum, mirabile dictu, solidata compage, nullo adminiculante, fluuium transmeauit, & proprijs pedibus ambulando Catanam vsque peruenit, omnibusque Deo, & eius famulæ referendo gratias se repræsentans, suæ curationis euentum fideliter enarrauit, multisque contestantibus claruit, illum & tanti temporis spatio mala valetudine laborasse, & sospitatem integerrimam, per Sanctam Agatham, modo quo dictum est, meruisse. Ob hoc iterum clerus, populique iubilant, signa tinniunt, & cuncti Domino laudum modulamina soluunt, quibus si centum linguę essent, oraque centum, centum voxque sonos pariter & redderet vna, eius signorum non posset dicere mira. sequitur historia.

Resipiscentē à pœna eximit.

Michaelē Carpentarium à paralysi sanū reddit.

Duobus vero modis ex sancta scriptura scimus, praue agentes à Domino iustissime flagellari, vt aut ipsi cessent peccare, pœnarum timore, aut alij similia perpetrare formident, illorum exemplo commoti; cuius rei gratia, cuiusdam lenonis nequitiam, & qua mulctatus est, celerrima vltione, præterire silentio non debemus, vt sui consimiles audiant, & eius timore, imitatores fieri pertimescant, nã iuxta Salomonē, qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem deprauat vias suas, errat. Inter innumerabilem hominum multitudinem, qui vndique ad corpus Beatissimæ Virginis confluebant, accidit, vt quædam muliercula orationis caussa venisset, quæ dum paululum ad requisita naturæ de via secederet, & eius socij aliquantulum prẹterirent, leno quidam adueniens, vt illi misceretur in crimine, libidinosis affatibus suadebat: mulier autem trepidans, & tam nefarium opus pertinaciter metuens, absit, ait, frater, absit, non me tali facinore polluam, quoniam ad domum S. Virginis Agathæ, Dominę meę, properare volo, & ideo illam tam nequiter offendere nequeo. Tu quoque talem pestem Diabolicæ persuasionis, ait, abijce, ne Virginis Sanctissimæ iram incurras, & protinus mala morte depereas. leno verò omninò surdus ad ista, mulieri uim inferre tentabat. cui reluctanti, & contradicenti pro viribus, affuit illa, cuius tendebat ad aulam, quæ suam famulam virtute mirifica liberauit, & illum terribiliter coercēs officio loquendi priuauit. cuius rei quamplures fidelissimi testes adsunt, qui hęc suis oculis se vidisse veraciter asseuerant; nos autem ad coercendos luxuriosos hoc prodigium formidabile memorantes, ad ea, quæ dicere cœpimus, redeamus. Nonnumquam Omnipotens Deus, cuius iudicia abyssus multa, mirabili dispositione sui, quosdam famulorum suorum infirmari permittit ad tempus, vt si quid in eis superfluum fuerit, doloris angustia resecetur, vt eo deuotius seruiant, quo illi paternis verberibus castigati mundius appropinquant: sunt enim vas electionis, Beatus Apostolus ait, quem diligit Dominus, corrigit, & castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. ideò iustus in pœnis gaudere debet, & impius in suis prosperitatibus formidare. in hac vita multoties parcit Deus impijs, & non parcit electis: in futura autem vita perpetualiter parcit iustis, & numquam parcet iniquis. valdè itaque necessarium est, iustum in hoc mundo verberibus Domini castigari, nè de benefactis suis inaniter extollatur, & mercedis æternæ fructum amittat, quod melius ostendemus, si cuiusdam fratris repentinam percussionem, & citissimam per gloriosam Virginem, & Martyrem Agatham sanationem, ad eius gloriam referamus.

Libidinosum hominem vlciscitur, vim inferre molientē mulieri, templum eius adeunti.

Quidam namque Græcus Abbas, vir valdè venerabilis, comperto Beatissimæ Virginis reditu, auditis quoque mirabili-

bus, quę per eam Dominus faciebat, de Trayna Ciuitate Siciliæ Catanam cum septem Monachis veniebat, quorum quidam equitabant, quidam proprijs pedibus ambulabant; inter quos quidam no uitius erat, vocabulo Abbas, qui velociter cursitando ad domum Sanctæ Virginis festinabat. Sed repentino timore, & maximo dextri cruris dolore percussus de loco se mouere non poterat; quid ageret, & quo se verteret, ignorabat. Abbas autem fratris dolori compatiens, ei præcepit, vt nisu quo posset, ad cellulam, quæ non longe aberat, properaret, ibique eius præstolaretur aduentum, & reditum, vt ad suum habitaculum pariter remearent. discedente verò Abbate vnà cum monachis, æger ille monachus solo decumbens, in medio obdormiuit itineris; cui Virgo Beatissima per uisum apparens, quid agis, inquit, frater? & ille, volebam, Domina, ad Beatissimæ Virginis Agathæ desideranter adire præsentiam, sed meis interceptus criminibus, subitæ infirmitatis languore percussus sum, & idcirco hic in via remansi, omni solatio destitutus. Tunc illa, surge, ait, frater, & sequere me, quoniam ego sum Agatha, cuius desiderio fatigaris, vt ad eius corporis visionem peruenias. Excitatus tanta, ac tali monachus melliflua visione, se quidem sanum reperit, sed Virginem cum qua loquebatur, visibiliter videre non potuit; cumque tendere se putaret ad cellulam, in qua sibi mandatum fuerat residere, stupendo satis modo, & admiratione digno, Abbatem, & Monachos, qui iam perrexerant, nesciens antecessit, & quasi totum illud viæ spatium peruolaret, non longe se à supradictæ mœnibus Ciuitatis inuenit. Cognoscens autem illum Abbas, & videns, quod tanta illos velocitate præcesserit, ignarus rei, quomodo, & vnde venerit, curiosius sciscitatur. at ille nequaquam suæ sanitatis ignarus, cuncta, quæ sibi Sancta Virgo fecerat, & dixerat enarrauit ex ordine: tunc Abbas, & Monachi voluntate, gaudioque non dispari, magnis Deum collaudando vocibus, vrbem ingressi sunt. suæque laudationis libamine, corpus sanctissimum venerantes sicuti optauerant, suo desiderio potiti sunt. quo peracto, ad suum lætabundi redire cœnobium. nimirum hoc est, quod superius diximus, vtilitatis caussa, vel suæ, vel aliorum, qui Domino seruiunt, flagellantur, illoque salubri flagello de bono in melius prouehuntur. nemo cum viderit energumenos immundis spiritibus fatigari, illos abhorreat, quasi derelictos à Domino, sed humanæ debet miseriæ compati, quæ multoties non sponte, sed coacte diuinis obsecundat imperijs, vt per hoc, secundum illud Apostoli, nonnumquam Satanæ tradantur in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. ergo quoties viderimus aliquos Diabolo mancipatos in corpore, duabus ex caussis fieri hòc a Deo iudice iusto credamus, videlicet vel ad corporalem castigationem temporaliter, vel ad damnationem perpetualiter, sed cuicumque illud fuerit detrimentum, nobis sit ad timorem Domini documentum. His autem commonitionis caussa prænotatis, cuiusdam Dæmoniaci curationem subsequenti stylo promamus.

Monachū ad eam pergētem repētino dolore in via afflictum, per visum in somnis cōsolatur, curatque.

Quidam, Græca natione progenitus, 19
vocabulo Spichius, in 19 castro, quod Geracium dicitur, sub professione monastica in Oratorio Sancti Protomartyris Stephani manebat, qui iam per decem annorum curricula à nequissimo Dæmonio vexabatur, quem quando arripiebat, per septem horarum spatium detinebat; cuius mater, Anna nomine, comperiens rumoribus hinc inde resonantibus, quod Deus Omnipotens multos malignorum spirituum infestationibus laborantes, iam per meritum Sanctissimæ Virginis liberasset, ad domum eiusdem Sanctissimæ Virginis filium comitata, vt illi sanitatem propriam largiretur, illam gemitibus, lacrymis, & verbis orabat: vouit etiam Domino, quod si suum sanaret filium, seculum relinqueret, & sub cultu monastico sibi perpetuo deseruiret. Sancta autem Virgo miseriæ eius miserata, fidem matris pro filio deprecantis amplectitur, & opem quam postularat largitur; nam cum vterque membra labore diutino fatigata sopori dedisset, visum est arreptitio, stellam præclarissimam de scutellis, vbi Sanctum fuerat caput exire, suoque capiti leniter assidere. qui confestim exsurgens, horrendissimam vocem emisit; ita vt cuncti, qui aderant terrerentur. Subsequenti igitur die, eidem Beatissima Virgo, & Martyr apparuit; & vtrum sanari vellet, inquisiuit, cui cum protinus responderet, volo, Domina mea, & ideò cum deuotione ad te confugi: illa Dæmoniacum feriens alapa, Dæmoni, vt egrederetur ab illo, potentissime imperauit; quem deserens omninò deinceps reliquit incolumem, surgensque is sanus intimauit adstantibus se quemdam vidisse 12
miræ magnitudinis serpentem mortuum à suo proprio ore delapsum; mater autem eius Deo, quod vouerat, reddidit, triduoque finito vnà cum filio gaudens, & benedicens Altissimo, ad propium est reuersa domicilium.

Quidam Monachus mali genij hospes, per annos 10.

Nec solum præsentibus Virgo celeberrima, verumetiam multoties profligatis aliquibus diuersis anxietatibus multa beneficia conferebat absentibus, vt ostenderetur illud Epigramma Angelicum omninò esse verissimum: Mentem sanctam spontaneam, honorem Deo, & patriæ liberationem.

Igitur exacto tempore non multo post illa exempla, quæ scripsimus, quædam femina Messanensis, Christiana, Deumque timens, se quibusdam nautis, ora-

Mulier grauida, altero lumine capta, & aure surda, Mess. Catanam ad D. Agath. nauigat.

orationis caussa Catanam nauigantibus sociauit; quæ quamuis esset grauida, tamen vnius oculi lumine, & vnius auris auditu carebat; vt per Deo dicatam Virginem, & Martyrem Agatham pristinæ mereretur sanitati restitui, hoc laboriosum iter arripuit: verum mari fluctuante, & fœtore sentinæ, vnde quamplures nauseare solent, mulier debilis fatigata, singultu crebertimo, diruptis pene visceribus, cruorem cœpit euomere: & in tantum est angustiata, vt putaretur à socijs, vitalem spiritum exhalasse, cumque sæpius excitaretur ab illis, & plus indicia mortis, quam vitæ videretur habere, decreuerunt, ad litus diuertere, vt corpus mortuum, sicut humanitas exigit, traderetur sepulturæ. Sed non inuenientes habilem locum ad tale ministerium aptius adimplendum, volebant in mare corpus eijcere. hanc enim sepulturam in talibus, quam maxime mortis necessitas cogit inferre quidam verò miles lembo vehebatur eodem, qui hoc fieri rationabili, & modesto sermone vetabat, dicens sibi videri, illam siue mortuam, siue viuam ad illum locum, quo properare deuouerat, ab illis debere iustissime deportari; simulque opperiens cum reliquis, expectabat rei finem. post horarum quattuor intercapedinem, mulier illa, quæ sic iacebat exanimis, oscitauit, oculos aperuit, cunctisque mirantibus, & lætantibus, se viuere demonstrauit, nautasque compellans, sollicite percontari cœpit, quis illam in illud nauigium posuisset. illis contradicentibus, tu ipsa, non aliorum, sed tuis pedibus huc intrauisti: mulier ad se reuersa sic ait: ego pro certo noui, me raptam fuisse de corpore, & extra mœnia ciuitatis cuiusdam, in quadam basilica exstitisse, vbi albatorum aderat multitudo psallentium, qui cuidam Virgini, venustatis eximiæ, concinebant, a qua interrogata, quid quærerem, respondi, me ad ipsius venisse suffragium, vt ab ipsa mererer diu optatam consequi sospitatem: at illa me dextra manu, crucis signo benedicens, vade, ait, in pace, quoniam quod fideliter postulaueras, impetrasti. Ad domum autem meam propera: nam ibi mea tibi promissa complebo. nautæ verò sermonibus animati, cursu rapidissimo cum muliere Catanam peruenerunt, quæ dum coram Virgine clementissima sospitata quiesceret, noctu nalis officij personante principio, lumen pariter, & auditum eius interuentu promeruit, cunctosque qui videbant ista, promonuit, laudibus immensis attollere facta tonantis

Senex cæcus Catanam Mess. pergit, catello comite.

Eodem die, quo apud Catanam hæc fuerant acta, quidam senex Ioannes nomine, iam duobus annis cæcus existens, Messana veniebat ad vrbem, qui dum 30 ad locum, qui trium Monasteriorum vocabulo nuncupatur, comitante catulo; peruenisset, non casu, sed nutu diuino, vt credimus, more insolito canis ille fugiens senem dereliquit, ignarum viæ, omnique destitutum solamine. Senex autem lacrymis faciem humectans, à Deo postulabat auxilium, cui per orationem Sanctæ Agathæ Virginis, vnius oculi visum reddidit, eumque ipsa de superioribus voce delapsa commonuit, vt ad eius reliquias visitandas cœptum iter carperet, paruit, & vt ad asylum Sanctissimæ Virginis venit, orauit, atque quod sibi cœlitus fuerat repromissum, integerrime vtriusque luminis claritatem accepit: deinde per nocturnam visionem ab eadem admonitus, suæ sanatio nis factus est prædicator voce, simul & ore pariter omnibus palam faciens per Sanctam Agatham se fuisse diuinam misericordiam assecutum. Hæc nos de miraculis Sanctæ Virginis Agathæ modo dixisse sufficiat. ceterum legentes hortamur, vt si quid indecens, atque superfluum in hoc sermone reperiant, infirmitati nostræ attribuant; si quid verò decens, & vtilitati conueniens, Deo bonorum omnium largitori committant. his ergo miraculis euolutis, finem tenemus, versus recitemus, & hos in laudem Beatissimæ Virginis.

Letemur, fratres, & Christum glorificemus,
Cuius tam carum de munere, mussus habemus;
Qui Sanctæ nobis Agathæ corpus venerandum
Reddidit, immò dedit, plus mundi rebus amandum.
Cui nil terrenum merito valet æquiparari,
Quam voluit Deus in Cœlo sine fine beari.
Quo residens solio Regi copulata polorum,
Pulsat, & orat eum lapsus releuando suorum.
Olim nos linquens orientis regna petiuit,
Sed miserando suis, nunc ad sua tecta rediuit.
Non bene seruasti thesaurum, Græcia, talem,
Qui viresque thronum cumulauerat imperialem.
Non fuit ille tui, sed nostri denique iuris,
Sublatus furto; furtum sine crimine furis.
Qua sit apud Christum sublimi sede locata,
Quandocumque potens, celeberrima Virgo Beata,
Quæ per eam fiunt ostendunt vndique mira,
Per quæ quamplures Satanæ saluantur ab ira.
Orbatis visum reddit, mutisque loquelam
Præstat, & ægrotis repetit quamcumq; medelam.

Hæc

Credere, qui dubitas; si vis, ea signa videbis:
His etiam visis, nec tu reticere valebis.
Vrbs felix, gaudens, gaudeto Cataniensis,
Nec te dira fames, nec iam ferus obruet ensis.
Ordinis ipse tui memor, ordo monastice, gaude:
Tristia depellens, de tanta Virgine plaude.
Tuque redemptori dic carmen, clerice, lætum,
Sollicitans- - - - - - - - - - - - -, - - negotia tecum.
Plebs etiam sacro baptismi fonte renata,
Actus linque tuos veteres, & sis renouata,
Rex nouus ad superos vehit hos, qui rite nouantur;
Trudit & inferno, qui sordibus inueterantur.
Eius conuiuas acceptat candida vestis,
Regis amicitiæ, fideique per omnia testis,
Qua qui veste caret, manibus, pedibusque ligatis,
In tenebras missus pœnas luet improbitatis,
Laus tibi sit perpes per sæcula cuncta potenti,
Virgineis precibus tot dona secunda ferenti.
Cui pariter mentes, & corpora nostra dicemus,
Cuius tam carum de munere munus habemus.
Nos etiam Virgo semper commendet eidem,
Qui non mutatur, sed permanet vnus, & idem.

O✠O

Vide Animadu. fol. 37.

21

21

BLANDINI MONACHI AVCTARIVM DE MIRACVLIS S. AGATHAE V.

IGITVR fama Excellentissimæ Virginis, & Martyris Agathæ, plurima terrarum spatia peragrante, ad locum in quo venerabilis theca ipsius tenetur, certatim vndique properabant; alij enim medelam corporis, alij suam, suorumque tuitionem, alij facinorum veniam flagitantes. sed vltimi quamuis minime exauditi videantur, non minus tamen exauditos credimus, si fideliter postulant, immo magis, quia quantò dignius poscunt, tantò citius assequuntur. illi namque sanitatem iterum interituram, isti sanitatem, quæ sine caret, postulant. plus est enim electorum vitæ de indigno dignum precibus aptare, quam præsenti vitæ moriturum mortuum reuocare. quod vtrumq; Sanctam hanc Martyrem fecisse, non dubitamus. Reuoluto igitur anno, paucos ante dies susceptionis gloriosæ Virginis, superuenientes 22 ab Hispanijs piratæ, Siciliæ Insulam vexauerunt: patratis verò quamplurimis malis, Catanam à gentilibus fraude capiendam adeunt. sed fraus, meritis Sanctissimę Agathæ, christianis non incognita mansit. & quamuis tantæ multitudini minime possent resistere, ostendunt se tamen promptos ad pugnandum; quibus visis gens Deo odibilis, timore diuino perterrita, longius recessit. eodem 23 autem die cum Syracusanis certamen ineunt, vrbem capiunt, alios trucidant, alios necant, & alios secum ducunt. nihil præter mœnia, quę secū ferre non poterant relinquentes. Quod verò ita Catanam præteriere, illius adscribitur gloriæ, quæ propriæ liberatio est patriæ: cumque appropinquasset dies sanctæ sollemnitatis, aduenit hinc inde populus innumerabi-

22 D. Agatha vrbem Catanam a piratis incursu metu, liberat.

23

rabilis, inter quos matrona quædam, pene nobis omnibus nota, quæ vtriusque auris omninò officium amiserat, adfuit. nocte itaque orationi vacans, paulukum dormitare cœpit. adfuit interuentrix muliebri habitu admodum ornata, constipata cateruis lucifluis, auribus auriculares mittens, protinusque dispa ruit. illa autem surgens mirabatur voces hominum. postquam verò se perfectè cognouit curatam, exclamauit, cũctosque qui aderant, in Omnipotentis Dei laudem commouit. Alia priuata lumine, nocte eadem, tenebris depulsis, ex integro restituta est luci.

Quinto annorum vergente curriculo, ex quo sacratissimæ Virginis, & Martyris Agathæ corpus Constantinopoli, Catanam relatum est, contigit quamdam mulierem Syracusanam, nomine Bonafiliam à crudeli Dæmone nouem annis possessam, Dei nutu hoc ordine liberatam. Confluentibus quamplurimibus christianorum cateruis ad diem festum relationis Sanctæ Virginis, præfata mulier mentis, atque salutis inops, ducatu sui mariti, nomine Petri, genere Pisani, inter ceteras aduenit; quæ cum sacræ basilicæ propinquasset, iniquus possessor eam cœpit solito vehementius torquere, & pœnis atrocioribus vexare. intrante verò illa basilicam, & sacris reliquijs propinquante, idem crudelis agitator laxatis suæ malitiæ frenis, totis viribus in eam debacchari cœpit, & quasi alieni iuris possessionem, quam sibi iamiamque abripiendam sentiebat, pene solutâ compage membrorum, totam discerpere. quæ dum stridoribus dentium, & clamoribus altisonis intonaret, vsque adeo vt sonos organorum, quæ tunc solemnitatis gratia concrepabant, & voces in choro psallentium, more tonitrui superaret, totam ecclesiam ita perturbabat, vt nulli quiescere, vel orare liceret, nisi quod vehementissimus eius clamor, cunctis Deum pie quærentibus materiam patrabat orandi. quid plura? tota nocte illa, & parte sequentis diei non modica, in tantis calamitatibus expensa, ventum est ad horam, qua sacra missarum solemnia celebrari decebat. ordinata igitur processione, cum Sacerdotes, qui sacrum feretrum suis humeris portabant, ante Dæmoniacam venissent, præsentia sanctarum reliquiarum, ita perturbatus est Dæmon immundus, vt videres ægram anguis more torqueri, & multo plus solito vexari, nec non miserando gestu membrorum veraciter confiteri, nullam esse societatem Christi ad Belial, neque partem fidelis cum infideli. cum sacrum Euangelium lectum fuisset, exhortationis sermone ad populum habito, sicut mos ecclesiasticus exigit, admoniti sũt omnes, orare Deum pro Christianissimo Imperatore, pro Regibus, & pro his qui in sublimitate sunt constituti, & maxime pro illa misera, & miserabili factura Dei, quæ in præsenti crudeliter vexabatur, vt Deus qui omnia potest, precibus, & meritis Sanctæ Virginis, & Martyris Agathæ, salutem circa illã operaretur. tunc omnes, qui prius in silentio constituti, fraterna pietate commoti, & multis cordibus vnam faciunt Rempublicam & quasi coniurationem aduersus immundum habitatorem, lacrymosos singultus, & preces ad thronum iudicis dant. in communi oratur, precibus cœlum pulsatur, nomen Sãctæ Virginis Agathæ ab omnibus frequentatur. quid multa? dum sic feruet flamma caritatis, pias preces formans vnitatis, aures pulsat Deitatis, mox reportans dona pietatis. nam dum venerabilis Pontifex Mauritius qui tunc Episcopatum innocenti vita decorabat, præfationem missæ celebriter decantaret, repentino Dei nutu fugato habitatore, & mundato Dei plasmate, iacuit illa pene exanimis effecta, ita vt putares illum de Euangelio puerum, qui plus vexatus est exeunte Dæmone, quam cum prius ab eodem fuerat possessus. quo uiso, cœperunt quidam pusillanimes trepidare, & licet in vanum, vehementer formidare, neforte cum immundo spiritu, proprium exhalaret. at vbi resumpto anhelitu, suæ saluationis indicia demonstrauit, Deo, & Sanctæ Virgini gratias referendo, & suorum peccatorum confessionis exordium prosequendo, certi omnes, & de fraterna salute congaudentes, lacrymas doloris in gaudium conuerterunt, & in laudes omnium bonorum largitoris proruperunt.

Improbũ Dęmonẽ à muliere depellit.

Sequenti nihilominus anno eiusdem relationis sexto, altera muliercula à Dęmonio est liberata. cum inter coruscantium miraculorum sacra pręconia, Beatissimæ Virginis Agathæ fama celeberrimis extolleretur fastigijs, & à Siculorum non solum populis, verumetiam ab extranearum accolis prouinciarum, in vrbe Catanensium in ecclesia ad honorem Dei, eiusdemque fabricata Virginis, diuina largitate, & clementia, multa poscentibus præbebantur beneficia. nam claudicantibus gressus, Dæmoniacis, debilibusque, ac varijs ægrotationibus laborantib' sanitas à Domino, eorum pijs recompensabatur precibus. sed quoniam sermonis prolixitas fastidium generat audientibus, idcircò breuitatem, simplicitatemque curauimus; nec audita tantùm, sed quæ vidimus, & visa approbauimus, posteris dilucidare prouidimus Iesu Christi Domini nostri præeunte in omnibus gloria, quæ per famulam suam Agatham miracula operatur. Cum igitur Siculorum terra pestilenti famis oppressione, demeritis exigentibus, à Domino percussa laboraret, vir quidam in Messanensium ciuitate, Ioannes nomine, inter suos antea honoratus, cœpit inopia, & egestate tabescere cumque præter asinos duos nihil sibi residuũ opumue aliquid cerneret remansisse, instigatus ab vxore regionem vndique peragrabat, pretio ipse conducens asinos, quo saltem inopem sic posset sustentare vitam. talia eo exercente quotidie, languore percussus valetudine omnium amissa membrorum, solis poplitibus vehebatur, & manibus. repentino itaque obstrictus flagello, vxoris æstuante in eum ira, duplici agebatur cruciatu, insperata remuneratione à dilecta sibi coniuge reportata. quid plura? quid faceret? quo se verteret? cessantibus vndique auxilijs, & inua-

Viro inopia presso & ægro apparet D. Agatha

inualescente infirmitate, non medicorum, vt humana consueuit calamitas, vsus est suffragio, sed tota mente hærens cœlo, Omnipotentis Dei, Sanctorumque perassidue procumbens liminibus, deprecabatur misericordiam. quod cum per longum tempus fecisset, nocte quadam cum à B. Nicolai, vbi iacuerat, ecclesia, quę paruo interuallo distat à ciuitate in Insula, 24 quæ vulgo lingua dicitur, reportatus fuisset, talis ei in ecclesia Beatæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ pernoctanti diuinitus ostensa est visio.

Nam circa mediæ noctis horam, Virgo ei adstitit eximia pulchritudine, veste alba, tangensque latus eius, proprio vocauit eum ex nomine, dicens; cur tanta, Ioannes, inest tibi segnities, vt ad meam domum ire minime disponas? stupefactus itaque ad tantæ Virginis maiestatem, in ipso, in quo erat somno, ab ea inquirere cœpit sollicite, quæ esset eius domus, vtque edoceretur, quid facere deberet. illa autem confestim, se esse Agatham, quę pro Christi nomine in vrbe Catanensium martyrio coronata est, eiusdemque ciuitatis ecclesiam suam esse domum, ei declarauit. subnectens, vt recepturus sanitatem ad eamdem ecclesiam properaret. lætus igitur effectus, post modicum à somno euigilat. die lucescente ad maris se portum continuo portare fecit, vt reperto nauigio, Virginis visionem adimpleret. die verò medio contigit diuinæ voluntatis arbitrio, vt Messanensem portum ex Catanensium ciuitate nauis attingeret. nautæ autem ad terram de more progredientes, ac videntes eum in litore, quo se asportari fecerat, iacentem, causam sollicite ab eo inquisiuere. ille exponit eis, & Virginis visionem, & infirmitatis suæ incommodum. quibus ita narratis, cum læti in suam nauim suscipiunt, ac dantes carbasa ventis, Catanam post triduum deuenerunt: postquam Catanam peruentum est, infirmus in terra de naui ponitur, ac corporis inualidam glebam, manibus, genibusque sustentans, cuiusdam sui noti, quæ prope litus erat, vix attigit domum; quam cum ingressus fuisset, ceram quam secum Messana detulerat, in candelis commutans, ac toto corpore reptans, patrato officio, omnibus eum conspicientibus spectaculum præbens, sanctæ, ac gloriosissimæ Dei Virginis, & Martyris Agathæ petebat ecclesiam.

Vt domū inuisat suā iubet

Mira res. tanto namque ardore mentis, & feruore repletus incedebat caritatis, vt contra humanum morem, quod pedum subire, & officio manuum non præualebat, dentibus adimpleret, ore gestans candelas. nobis quidem ex consuetudine à completorijs persoluendis laudibus venientibus, subito in ecclesia apparens, velut horrendum cunctis se præbuit monstrum, voceque emissa, vt ei aperiretur, vehementissime deprecabatur. tunc vnus ex fratribus, cui ecclesię custodia commissa fuerat, aperto ostio, ad eum exiens, imperauit silentium, expletoque officio, & fratribus ad lectum euntibus, se aperturum denuo ei promittens. quod cum ita gestum fuisset, & orationem secundum propriam voluntatem ad Dominum emisisset, tenebrarum retentus caligine, ante Monasterij valuas per totam noctem iacens, die adueniente neruorum valetudine recuperata, ac totius corporis sanitate, ecclesiam sospes ingreditur. fratribus itaque ecclesiam pro consuetudine introeuntibus, Deum magnificāt hymnidicis vocibus; aliaque ex parte tintinnabulorum eximijs vocibus, vniuersæ ciuitatis, vt ad ecclesiam properaret, concitatur populus. facta est igitur ad ecclesiam populi christiani turba non modica, nocte lacrymabili, sed pietate plena, Dominum benedicens, qui per intercessionem gloriosissimæ Virginis, & Martyris suæ Agathæ operi suo miseratus erat. patratum est hoc miraculum anno ab Incarnatione Domini CIↃCXLI. translationis eiusdem gloriosissimæ Virginis & Martyris Agathæ à Constantinopolitana Vrbe in Prouinciam Siculorum in Ciuitatē Catanæ, anno 16. Indict. 4. 4. Non. Iulij, regnante Domino Nostro Iesu Christo, qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Salutem totius corporis, pro foribus eccles. donat

Fratrum cunctorum minimus, vel seruus eorum,
Blandinus, scriptum dicendo protulit istud.
Martyris eximiæ quo sit titulus memorandus.

Tempore, quo Yuenus electus Monasterio Catanensi præerat, mulier quædam, nomine Bona, nescimus quo iusto Omnipotentis Dei iudicio, Diabolo ad vexandum tradita, apud castrum, quod 25 Palatiolum dictum erat, quam eius consanguinei nimio affectu diligebant, ac de eius ægritudine incredibiliter iugi mœrore afficiebantur; qui à compluribus crebro audientes miraculorū beneficia, quæ solita pietate Omnipotens Deus, B. Virginis, & Martyris Agathæ intercessione, ad reliquiarum eius loculum, deuotissime viuentibus assidue faciebat; manibus, & pedibus vinctis, prænominatam Dæmoniacam ad Deo dicatæ Martyris ecclesiam omni celeritate duxerunt. contigit autem, vt prædictum Yuenum ante fores Monasterij sedentem inuenirent, cumque multis precibus obnixe flagitarent, quatenus miseram, tam crudeliter vexatam, Omnipotentis Dei pietate ecclesiam ingredi, & sub B. Agathæ capsa pernoctare sineret, quia nox instabat, & adhuc Monasterij ornamenta propter Natiuitatis Domini solemnitatē, super altare erant, vix ab eo obtinere potuerunt, vt Dæmoniacam ecclesiam ingredi pateretur: minime igitur ab Yueno impetrata licentia, Dei, & B. Agathæ Oratorium pariter cum suis ingressa est. illis verò ante Beatorum Petri, & Pauli cappellam stantibus, orantibus deuotissime, ecce duo teterrimi, & ingentes, admodum asini, canesante illorum præsentiam subito apparuere: quibus de Diabolica visione stupefactis, ac tremefactis vnusquisque fronti vexillum Sanctæ Crucis sibi impressit, & extemplo tetri Dæmones nus-

Energum. Dæmon pellitur.

nusquam comparuere. tunc Dæmoniacæ custodibus, totam noctem, pro tanto terrore, insomnem ducentibus, mane facto religiosus quidam Monachus tunc temporis sanctarum reliquiarum reuerentissimus custos, more solito pietate ductus, nimium miserrimæ mulieri compassus est, atque eam, vt parentes postulauerant, sub Beatissimæ Martyris capsam, dignissime admisit, gloriosissimum Virginis caput à loculo reuerenter abstrahēs super infirmam diutissime tenuit, suppliciter orans Omnipotentem Deum, quatenus meritis, & precibus Martyris suæ, eam à Demone solita pietate, liberare dignaretur. cumque prędictus vir venerandus orationi instantissime instaret, refuga spiritus, qui Omnipotentis Dei creaturam inuaserat, atque sæuissime vexabat, confestim vluians cum ingenti stridore exprimere liquido ausus est: aufer, aufer Agathæ caput: recolo, recolo enim quod ante sui corpusculi depositionem, eam instantissime tentauerim, ideoque à compluribus, quos suis peccatis exigentibus vexasse permissum est, huc ad sua suffragia concurrentibus, me violenter expellere non desistit. sed firmissime scio, quod ab hoc corpore, precibus eius violentius expellar. hęc immundo spiritu clamante, contigit illum, qui hoc miraculum ad posteritatis memoriam conscribere satagit, orationis gratia Oratorium B. Agathę deuotissime ingredi, qui nequaquam mulieris, sed sęnissimi Dæmonis balbutientis verba protinus intelligens, eum per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum adiurauit, quatenus nomen suum celeriter significaret. tūc ipse audito tanto nomine, quia silere minime audebat, Aethiopem se vocari, plane respondit. Sed quia a custodibus audierat, quod in pręcedenti nocte duo teterrimi canes ante illorum pręsentiam apparuerant, à Dæmone exquirit, verum maligni spiritus ij canes fuissent, qui apparuerant. tunc ille versipellis sodales suos eos esse cōfessus est: subiunxitque, quod vnus Satan, alter illorū persecutor nuncuparetur.

Rursum ille inquirit, quam potestatem ipse & sui collegę haberēt? illico nullam aliā se habere, respondit, nisi zizanias, & discordias fratrium interserere. prædicti verò socij mei longe ferociores, potentioresque sunt. illi namque cuiusdam Palatioli Burgensis, qui Michætus cognominabatur, sæuissima nece animam extorsere. itatumque Dæmoniacæ custodes, quod à Diabolo referebatur, recognoscentes, penitus certissimū esse professi sunt. tunc Yuenus vnà cum sanctis fratribus, qui apud Catanam degunt, inæstimabiliter admirans, sacratissimas reliquias Apostolorum Petri, & Pauli, ac Sancti Siluestri a quibusdam religiosis fratribus super Dæmoniacam cum ingenti reuerentia afferri iussit, cumque super eam delatæ forent, extemplo refuga spiritus de reliquijs Beatissimi Petri omnino silentio habito, vociferare cœpit, tolle procul Paulum, ac Siluestrum, nam me acerrime incendunt, statimque vniuersi fratres, ac clerici, & populus, qui circum aderant, nimio terrore stupefacti de Diaboli dictis, vltra quam dici potest admirati sunt. illum vero instanter nobis lacessentibus, vt cuius reliquiæ essent, exprimeret, nullatenus se ausum de prædictis B. Petri reliquijs vel modice fari aliquid, respondit. quod si forte præsumeret, eius princeps atrocissime illum inde verberaret; ideoque vniuersitatem vestram multis precibus flagito, vt me deinceps numquam amplius super hoc interrogetis; potius autem hanc miseram crudelissime uexare sinatis. quidam autem de circumstantibus maligni spiritus precibus non quiescentes, immo magis, ac magis eum instantius adiurantes, vt e vestigio promeret, quò possesso, & defatigato vase expulsus, iturus esset? ille clara voce confestim respondit, quod ad puellam quādam, quæ Marotta nuncupabatur, apud me moratum Palatiolum commorantem, consolaturus foret, eamque atrocissime afflicturus. cumque instantius ab illo inquireret, liquido respondens, ait, certe, huc ventura est, meritis & precibus huius Virginis continuo liberanda. mira res & inaudita, supradicta Dæmoniaca Omnipotentis Dei nutu, ac Beatissimæ Virginis, & Martyris adminiculo, cunctis, qui aderant, cernentibus, à Dæmonio liberata est; post anni circulum, quemadmodum refuga spiritus prædixerat, puella prædicta, nomine Marotta, maligno spiritu plena, vnà cum parentibus suis ad B. Agathæ Oratorium properauit, atque pro Dei misericordia, hora, qua religiosissimi fratres missarum solemnia suppliciter celebrabant, è vestigio à Dæmonio liberata est. tunc pijssimi Catanenses fratres propter puellæ miseræ liberationem nimiū exsultantes, immensas gratias Omnipotenti Deo, à quo vniuersa bona procedunt, simulque B. Agathæ deuotissime reddidere. ac signa cum ingenti iubilo concrepuere ad laudem, & honorem Domini Nostri Iesu Christi, cui sit decus, & iubilatio, virtus, & gloria nunc, & semper, & per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

AnnoCh. 253. 26. Mar.

DE SS. VII. PVERIS MARTYRIBVS LEONTINIS

Ex Actis Sanctorum Alphij, & Sociorum.

IMPERATORIS Decij, & Valeriani persecutione, Tertullo Siciliæ Præside, quid ultimum esset in sæuitiâ, ætas imbellis, & insons experta est. quippe Leontinis necē tolerauere septem Sancti Pueri, sed à Tertullo prius excruciati tormentis, vt eorum atrocitate fides exstingueretur. sed Tyranni consilium contra accidit. neque enim in pueris extincta est fides, & Christus; sed coronata est à Christo pueritia, infirmitatem corporis, animi uirtute transgresa. quo scelere, eò Tertullus immanior exstitit, quò innocentior ætas, quæ supplicijs dilaniata est; Puerorum uero mors pulchrior, & maiore gloria fuit, quanto plus teneritudinis, ac roboris in breui corpore. illorum nomina, ăctaq; quod dolemus, ad nos minime peruenere. monumentum hoc hausimus ex Martyrio Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini, quos Tertullus Consularis cum raptari nudos iussisset per aspera saxorum, mox con scissos trahi ad se, in hunc modum allocutus est; vbi gentium vester est Deus? cur non eripuit vos è manu mea? tum SS. Martyres Præsidi crudelitatem exprobantes; ò impie, dixerunt, nondum exsaturatus es sanguine tot innocentium, quem iam inde a primordio magistratus tui profudisti; nec talibus torm entis, quibus nos afflixisti? sed id executus, coronas auxisti nostras, quemadmodum SS. Septem Puerorum, qui nos præcessere, & propter Christi legem demortui sūt. sed te flammæ manent, quas extingui posse nulla spes est. hæc illi. Ne luge Sicilia, Puerorum tuorum cædem; sed gaude, habere te choros pusionum, qui simul in cœlo Deū laudant. nec vos matres Leontinæ, versemini in luctu. parua iactura est pusilli corporis, vitæque paucorum dierum. sed magnū iacturæ pretium, & in cœlo præmium; iam nūc filiorum vestrorum obitum, an abitum? cum cantu celebrate. non enim emortui sūt, sed in Deo cum Christo viuunt, cui sit gloria in æternum.

Puerorum admirabilis in fide constantia

Anni Ch. 253. 9. Aprilis

PLVRIMORVM IVDÆORV MARTYRVM

Ex Actis Sanctorum Alphij, & Sociorum.

PERSECVTIONE Decij, & Valeriani, Tertullo Siciliæ Præside, Confessores Christi Alphius, Philadelphus, & Cyrinus ad quæstionem Leōtinos perducti sunt, in ipso 1 fere vrbis ingressu, obuiam illis fit Hebræi cuiusdam filius, qui à Dæmone obsessus, triginta iam dies vexabatur, & in via iacebat; habitabat enim 2 in vicinis speluncis Dæmon, & prætereuntes persæpe grauiter agitabat. Pater igitur, & lacrymans pro filio mater, vnàque fratres pro energumeno fratres Confessores Christi rogabant; quibus hi dixere, creditis ne in Iesum Christum? & illi credimus, Domini mei: ipsi milites, qui Alphium, Philadelphum, & Cyrinum custodiebant, commiseratione permoti, eos orabant, vt miserorum lacrymis flecterentur. Beati Confessores dixerunt, manicas laxate, vt componamus ad Deum orandum manus. cum milites abnuerent, Tertulli metu, vincula sponte sua cecidere. tum sancti fratres in genua accidentes, orauerunt. Domine Deus, opifex cœli, terræq; ac maris, orationem exaudi seruorum tuorum: miserere operis tui, & hominem à Diabolo vexatū libera, vt hoc in loco, in quem nos deduci voluntas tua fuit, palam fiat potentia tua, & nomen Sanctum tuum attollatur. his dictis, surrexere. mox S. Alphius ad energumenum accedens, in nomine, inquit, Domini Nostri Iesu Christi, immunde Dæmon, egredere à simulacro Dei: statim profugit Dæmon, inclamans, daturum se 3 Tertullum escam feris, qui seruos Christi Alphium, Philadelphum, & Cyrinum Leontinos misisset, quorum imperio à sedibus suis deturbaretur. deuincti miraculo parentes

1

2

3 Dæm. profugit, & Tertul. minatur exitium.

Hebræi, & consanguinei fidem recepere. salutis vero signum petentes adhortabantur:
4 Sancti Adolescentes, irent 4 ad Episcopos, & Presbyteros in montibus, ac speluncis latentes, à quibus baptizarentur. at illi discessere gaudentes, & Deum laudantes.

Post menses ferme quattuor, beneficium fidei, quod accepere, feliciter Christo reddiderunt. nam cum Beati Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus ligneo onerati iugo, vrbem obirent, & Tertulli iussu, per altas speluncas, & Iudæorum superbia ducerentur, Hebræi parentes vna cum filijs, cunctaque familia obuij Sanctis occurrere, orantes, vt eorum miserti comites ad martyrium adiungi iuberent. Beatus Alphius, simul cum fratribus respondit, det 5 vobis Dominus, vt participes sitis sortis Sanctorum; tum voce vna omnes inclamant, christiani sumus. quæ cum audissent reliqui Iudæi è speluncis egressi, in quibus habitabant, lapidare illos cœperunt, quod Iesum Christum palam confiterentur, quem eorum Patres crucifixissent. his cognitis Tertullus per apparitores suos, pertrahi ad se vinctos iubet. continuo comprehensi; virorum, & mulierum globus fuit. interrogati, cur patrias leges deseruissent? responderunt, decepere nos, Tertulle, Doctores nostri. sed ope Dei, & miraculis Alphij, Philadelphi, & Cyrini, non nisi Christianam fidem veram esse cognoscimus. in Iesum Christum credimus, quem cõfitemur verum Deum esse, & pro eo mortẽ percupimus. tum Tertullus primores Hebræorum accersitos consulit, quid miseris illis faciendum foret? respondere, si perseuerant in sententia, male perdantur. rursum Tertullus euocatum Hebræum energumeni parentem sic alloquitur; adhuc in amentia tua perstas? animum aduerte, infelix, quid viri sapientes gentiles tui dicent. is verò, ceterique cum eo dixerunt, plura loqui, nescimus; vnum profitemur, christiani sumus, Dæmonibus non sacrificamus. tum Tertullus, vbi in Iesu Christi fide constantes videt, gentilibus suis lapidandos tradit. à quibus procul vrbe eiecti, lapidibus 6 obruti, Deo spiritum red- 6
didere 6. Idus Aprilis; ijs gemmis coronas eorum Domino exornante, qui regnat in secula seculorum.

---

1 Anni Ch. 253 10. Maij.

MARTYRIVM
SS. FRATRVM ALPHII PHILADELPHI, ET CYR.
Ex MS. Codice Monasterij Cryptæ Ferratæ.

IMperante 1 apud Romanos Decio, consiliarius ei fuit, & in Regno
2 3 secundus Valerianus; edixit 4 autem per omnes regiones, & vrbes
3 Decius, vt christiani, qui
4 fidem abiurare nollent, morti traderentur. tum velut sidera in nocte lucebāt Onesimus quidam nomine, & adolescentes Alphius, 5 Philadelphus, & Cyrinus 6 & cum his etiam Erasmus, qui omnes Sāctam Trinitatem confitebantur. venit itaq;
5 7 per id tempus Onesimus in Vasconum
6 Prouinciam, ingressusq; vrbem præfectam, exceptus est hospitio à Vitali 8 viro nobili
7 & locuplete, Christumq; colente, cuius filij erant tres illi, quos diximus. Erasmus autem ex eius filia natus erat. quos omnes sacris literis imbuebat. sic vero diuina gratia profecerunt, vt admirationi omnibus essent, & san-

SS. Alph. Philadelphus, & Cyrinus Vascones.

8 guinem pro Christo fundere vehementer expeterent, idque assiduè precarentur. Tum Roma missus cũ literis in eam vrbem venit Nigellio quidam nomine, cui cum indicati fuissent Onesimus, & quattuordecim viri qui ei adhærebant ex diuersis vrbibus, & regionibus consecuti; protinus ire iussit milites ad eos comprehendendos, adducunt illi, & crinibus rapiũt Onesimum, & quattuordecim, & adolescentes cum eis, omnesq; pertrahunt ad Nigellionem; qui vbi eos vidit, interrogauit, vnde essent? respondit Onesimus, christiani sumus & Dæmonijs non immolamus. quo audito, Nigellio militi imperauit, vt ei maxillas lapide contunderet: id videntes, qui cũ Onesimo erant, exclamauerunt, christiani sumus. Tum Nigellio capillis omnes suspendi iussit, ab hora matutina ad vesperam vsq;. perspecta autem eorũ constantia, laxari sub noctem eos iussit, & in carcerem retrudi, ligneis compedibus alligatos. Postridie autem cum militum manu in vrbem misit ad Decium, & Valerianum. Per eos 9 dies Decius iter adornabat ad Orientem: discedens autem Valeriano iniunxit, vt christianos omnes diris supplicijs afficeret; is ergo vt sanctos venisse audijt, in
vincula mitti iussit. proxima autem nocte, ap- 9
paruerunt 10 illis Apostoli, & dixerunt, saluete, multa vos acerba manent, pro Christi nomine, atq; ita prædictis omnibus, abierũt. Sancti verò soluti vinculis (vincula enim ad
ingressum Apostolorum sua sponte ceciderunt) deambulabant in carcere. septimo post die, cum eos in conspectum suum deduci iussisset Valerianus, persuadere conatus est, 10

a Nigellio ne comprehensi.

positis honoribus, & Imperatoris beneuolē-
tia, vt sacrificarent Idolis, ridentibus autem
hæc promissa viris sanctis, continuò postari
eos iussit, ac neruis extentos cædi crudeliter,
& in carcerē sic affectos reduci, sequēti die ad
Diomedē duci iussit; Præsidē Puteolorū, ad-
dita epistola, qua imperabat quindecim tor-
queri, & necari, reliquos vero tres adolescen-
tes in Siciliā mitti. impositi igitur nauigio cū
militibus, Puteolos perducuntur. vehementer
porrò gauisus est eorum aduentu Diomedes;
ac sine mora compingi præcipit in vincula,
consensoq; tertio post die tribunali, aduocās
Onesimū, cur, inquit, viros istos decepisti? cui
ille respōdit. decepti nō sunt. viam quippe ve
ritatis ingressi sunt, per Christi gratiam. Tum
Diomedes: scelerate, quomodo ausus es, me
præsente Christū nominare? & sanctus, ò stul-
te, & cur dubitē Christū appellare, qui & te, &
omnes creauit? his exasperatus Præses, resupi-
num prosterni sanctū imperat, eiusq; ventri
saxum ingens imponi: sublatum ergo torto-
res saxum in Onesimū proijciunt, & ille confe
stim Domino spiritum reddidit. tredecim au-
11 tem alios, & 11 Erasmum gladio percuti ius-
sit, nec mora, extra vrbem ducti, & capite trū
cati sunt. Postea vero seorsim alloquens Dio-
medes Alphium, Philadelphum, & Cyrinum
parcite, ait, decori formæ, & ætatis vestræ. tan
tum eiurate futilem istam fidem, & Impera-
tor magnis vos proemijs afficiet. Tum illi
Audi, inquiunt, Præses, munera tua tecū sint,
nos vnum verū Deū colimus, qui & te gehē-
næ addicet. quibus verbis in furore actus Dio
medes, lapidibus cædi eorum ora iubet, & in
carcerem mitti, & post dies octo commisit
12 12 eos Siluano, vt deduceret in Siciliam.
Delati autem primum sunt Messanam, in-
13 de Tauromeniū. ibi 13 cū forte erat Tertul-
lus Siciliæ prouinciæ rector, multosq; Christia-
nos neci tradebat: acceptis ergo literis Vale-
riani, quas ei Siluanus attulerat, Sāctos inter-
rogat, cuiates sint, & quam religionem colāt?
cumque illi Christianos se esse profiterentur,
tum sereno vultu Tertullus, obtemperate in-
quit, & Idolis sacrificate. at illi, lapides sunt, &
ligna, respondent. quo audito, efferatus Ter-
tullus, 14 cædi eorum capita iussit, & picem
14 superinfundi, faciemq; totam pice denigrari
tum 15 efformato in iugum ligno, imponi
15 Ceruicib', manibusq; iugum e ligno insertum collo ipsorum. & manus quoq; in id inseri, at-
que ita perduci eos vsque Leontinos. progre-
dientes ergo ad hūc modum, vbi peruenerūt
ad Maschalorum 16 montem, ligni ponde-
re vehementer grauabantur, adeo vt Philadel
16 phus animi deliquio pene deficeret. quod ille
sentiens, fratribus dixit: orate pro me, nam
vires me deficiunt. cumque orassent, protinus
affulsit in eos splendor, cum vehementi vēto,
collapsisque in terram militibus, velut mor-
tuis, iugum quoque simul ablatum est, & in
mare actum. terribili autem vir quidam aspe
ctu Sanctorum capita, & facies attigit, ac re-
pēte mundati sunt, capillique, vt prius, enati:
excitarunt ergo milites, & iter alacri animo
prosecuti præibant ipsis, qui numero erant
XL. & quia in itinere erat Catanensium ci-
uitas, eam ingressi, carcere inclusi fuerunt. po-
stero die Leontinos perducti. vbi autem ad
Symæthum 17 fluuium peruentum est, quo- 17
niam vehementer exundarat, & transmittere
nemo poterat, cōpellebantur à militibus Sā-
cti fluuium subire, quin & capita eorum cæ-
debant, vt ingredi cogerent, cupidus enim
illorum exitij Dæmon aliena forma milites
inducebat, vt illos transire priores, iuberent,
dicens, se ante horam traiecisse. coacti ergo
sancti precibus ad Deum se cōuerterunt, re-
seditque confestim ad breue spatium æstus,
atq; ita sine periculo transmiserunt, vix vt ad
genu aqua pertingeret. quod intuiti milites,
celeriter & ipsi fluuiū subierunt; verum aquis
18 subito cōfluentibus, obruti perierūt. quat- 18
tuor autem post dies reliqui eorum socij tra-
iecerunt, & sanctos 19 perduxerunt Leonti- 19
nos. Introducti 20 igitur in Prætorium, Ale- 20
xandro tradunt, quos ille protinus in carcerē
21 duci iussit. morabatur interim Tertullus 21
per tractus illos. quin & Messanensiū 22 vr- 22
bem adijt, & Mylas, Christi fideles vbiq; per-
sequens: tertio verò post mensē Leontinos
reuersus est.
Transactis autem aliquot diebus, cōsidens
pro tribunali, sisti sibi germanos fratres iubet
obstupefactusq;, vbi eos vidit, hora integra
hæsit, animo agitans, quomodo eis renati es-
sent capilli, & qua ratione mundati fuissent.
accitoq; vno è militibus, quibus eos Taurome
nij ducendos commiserat, interrogabat; quid
hæc sibi vellent? miles autem singula narra-
uit, quemadmodum mundati fuerant in mō-
te Maschalorum, & de Symætho fluuio, & de
octo militibus in eo submersis. quibus auditis
Tertullus pudore suffusus, retrahi sanctos ius-
sit in custodiam. exactis demum decem die-
bus, adduci rursum ad se iubet, crinibus arre-
ptos, & post multas, simultatis blanditijs, pro-
positas interrogationes, vt cōstantes illos vi-
dit, adferri iussit duodecim 23 fustes è pal- 23
mis & apponi cuiq; illorū carnifices quattuor,
& eos cædere acriter. dū autē pergunt, cædē-
do tortores fatigati defecerūt, arescentibus
ipsis manibus. tū ira incēsus Tertullus, solui
Sanctos iubet, & in carcerē reduci, eorūq; 24 24
pedes cippis ligneis includi, & ceruicibus im-
poni lignū ingens, quod viri sex ægre sustine-
bant. Sancti autē hac mole onusti Deo gra-
tias agebant. Non ferens hæc Diabolus hu-
manā figurā induēs ad Sāctos aduenit: & di-
xit, audite, consiliū vobis adolescētes: adora-
te Deos simulatione, & liberabimini à tormē
tis, postea miserebitur Deus vestri; ad quæ re-
spōdentes Sancti, Diabolicū, inquiunt, hoc cō
silium, recede homo à nobis, atq; ita dispa-
ruit. paucos post dies immisit in animū Ter-
tullo Diabolus, vt fieri iuberet 25 vncinos 25
duodecim ad perimēdos Sāctos, admotisque
ad singulos binis ante oculos tortoribus, &
totidē à tergo, extēdi iussit vncinos ferreos;
lacerabāturq; Sanctorū mēbra, ita vt viscera
ipsa penetrarēt. diffluente autē vbertim san-
guine, defixis in cœlū oculis orabāt. & data il
lis est patiētia multa. Post hæc in carcerē re-
tracti sūt. noctu autem apparuit eis Andreas
Apostolus, ipsos animans, & plagas eorum
sanauit.

Postri-

Postridie itaque misso à Tertullo milite, qui videret, an adhuc viuerent. postquam audiuit eos conualuisse, accersens ad se, ait illis: & quis vos sanos fecit? Dij vtique, ætatis vestræ florem commiserati. sacrificate igitur ipsis. At sancti, & quomodo, inquiũt, opitulari nobis possunt muta Idola? Dominus Iesus ipse est, qui nos sanauit, & de te pœnas sumet. Tum iussit fieri calceos ferreis clauis munitos, & ignitis, atq; ita forcipe Indui in pedes illorum; & hoc modo agi sanctos à tortoribus. cum verò ambulare non possent, quia claui pedes eorum configebãt fluebatque cruor affatim, & S. Philadelphus aliquantulum vi doloris subsisteret, caputq; illius percuterent carnifices, animabant eũ fratres Alphius, & Cyrinus, dicentes: curre; frater, sustineamus hæc momentanea; futura bona æterna sunt. quibus verbis sic affectus est Philadelphus, vt resumpto animo, iã ipsis præcurreret. claui porrò ipsorum pedes penitus transfixerant. sed orantibus ipsis, factus est in eos diuinus splendor Spiritus Sancti, qui corda ipsorum confortauit, & acerbum illum cruciatum exemit. inde gaudentes, & Deum laudantes properabant, adeò vt vix assequi possent ipsi carnifices. Postquã ergo ad destinatum locum perducti, indeq; reducti sunt, contemplans eos Tertullus, 26 exiens è balneo, præ stupore vultum immutauit. dicebant autem magistratus, eos fortasse magos 27 esse. quo incensus Tertullus iussit eos in carcere dies decem absque cibo seruari. missis, qui 28 ianuas obseruarent, ne quis panem, vel aquam ipsis adferret. At sancti subridebant, dicentes: præ inscitia hæc loquitur infelix, Dei potentiam ignorans, perseuerantesque in oratione triduo manserunt. tum clausis ianuis adstitit 29 vir grandæuus tres adferens panes, & aquam in vase. quo viso acciderunt illi ad pedes, & dixerunt: benedic nobis, ò Sancte Apostole. ille autem erigens illos, ait, modicum adhuc torquebit vos impius, & è corpore migrabitis. discedente autem illo, ederunt sancti, & biberunt. quo audito Tertullus, ira excandescens, quid faciam, ait, illis magis?

Incolumitate Mart. Tertullus insanit.

Exacto autem dierum decem spatio, adduci eos à militibus capillis tractos, iubet, atque ita alloquitur: quousque tandem aduersus tormenta obdurescitis, magica potius arte nixi? obsequimini ergo, & Deos colite. cui sancti, parati, aiunt, sumus, quæ nostra est in Christum fiducia, ad cruciatus omnes. iubet itaque Tertullus, boijs 30 ipsorum carnes crudeliter dilaniari. deinde colliquefieri 31 in lebete plumbum, picem, & bitumen; ipsorum vero corpora denudari, & saxo ingenti substerni, arcteque colligari: tum effundi in eorum capita lebetem, & in corpus vniuersum: Sancti autem clamabant; miserere Domine, & da vt tormenta hæc perferamus, plumbum autem, & pix cum immitterentur, vento vehementi aspirante, concrescebant; ita vt sanctorum corpora lædere non possent. Quod cernens Tertullus, furore ardens, iussit eos pedibus suspẽdi, & acerrimum 32 fumum ad capita admoueri. cumque id etiam fortiter sustinerent, grauius commotus, solui eos iussit, & capita iterum radi, vt antea, picemque infundi, & iugum ligneum ceruicibus imponi adeo graue, vt vix illud sanctorum collo iniecerint viri decem: atque in hunc modum constrictos vrbem 33 totam obire, præeuntibus, qui dicerent, has pœnas dabit, qui Deis non sacrificat. exinde Tertullus eos custodiæ tradit. ingressi autem carcerem sancti, ad precesque conuersi, statim vinculis soluti sunt sua sponte confractis, ligniq; machina euanescente, renati sunt 34 capilli, & facies mundata. quod vnum optabant sancti, nihil de iugo solliciti.

Adolescentes rursum dilaniari boijs iubet & colliquefactum plumbum picemque infundi.

Vt ergo postridie adduci eos iussit Tertullus, & renouatos vidit, ira inflammatus, præcepit iterum eorum manus, pedesq; funibus illigari, addique ad pedes cuiusq; milites decem, totidem ad manus, pronosque in terram ab illis rapi per aspera saxa, nudatis corporibus. ceterum effluebat vberrimus sanguis, dissecabanturque carnes, ita vt viscera ipsa conspicerentur. iussit porrò, & resupinos quoque agi, & rapi, quoad ossa denique apparerent: atque in hunc modum tractatos reduci in carcerem. Turba 35 autem ingens, quæ sequebatur, flens clamabat; Deus, quem colunt hi sancti, miserere illis, & nobis. Tum præcepit vecors Tertullus, fabricari craticulam 36 ingentem, & patellam ex aere, & vncinulos tres paruos ad exscindendam Sancti Alphij linguam. At Thecla 37 & Iustina pecunijs 38 Alexandrum pro meritæ, carcerem intrarunt, vt Sanctorum vulnera linteis colligarent. Quibus Sancti, absit, inquiunt, habemus, qui nos solo verbo sanet. vos vero ista egenis date, & pauperibus. Porrò Iustina altero orba erat oculo, accedensque ad Sanctum Alphium, rogauit vt manum suam præberet, quam vt extendit complexa eam Iustina, & oculo admouens, statim lumen recepit, abijtque Deum collaudans. Vna etiam è Iustinæ ancillis, quæ aridam habebat manum, Sanctis supplicans, illicò sanam, vt alterius similem recepit.

Nudi per aspera saxorum aguntur.

Piæ feminæ carc. pecunia penetrant, vt vulnera Martyr. procurent.

Post hæc Tertullus iubens ad ferri craticulam, & sartaginem cum vncinis, incendi ea iussit ad summum: deinde inijci in sartaginẽ plumbum, picem, & resinam, & vehementer excalefieri. Tum productis in medium Sanctis; en, ait, quæ vobis præparaui; nisi Dijs sacrificetis. cui illi, fac, vti vis, impie, nos nemo separabit a charitate Christi. Exstimulatus ergo ira Tertullus, Sancto Alphio linguã excindi præcipit. tum ille; & si vocis organum succidas, attamen Deus silentes audiet. aperto itaque illius ore per milites, corripuerunt tortores vncinos, linguamque 39 extra productã absciderunt, magnaque vi sanguinis prorũpente, animam Deo efflauit. pari modo, & Philadelphum in craticulã imponunt. at ille cum affligeretur, dicebat; Domine Iesu in manus tuas cõmendo spiritum meum. carbonum verò aceruus defluentis adipis copia extinguebatur. atque in hunc modum emisit spiritum. Sanctus autem Cyrinus, Deum lau-

S. Philad. in crati[illegible] in affatus

laudans se ipsum coniecit in sartaginem. atq;
ita consummati sunt, cũ diros cruciatus per-
tulissent, Mense Maio, die decima, in loco,
qui Publecus appellatur, imperauitque Ter-
tullus alligari funem ad pedes eorum, & tra-
cta hoc modo cadauera, 40 in cisternã sic-
40 Seuitum in cadau. cam proijci in loco, cui Strobelio nomen
est, prope domum Theclæ, & Iustinæ. erant
verò beatæ hæ feminæ sanguine coniunctæ,
& diuites: his ergo cognitis, aduocatisque
famulis numero quindecim, ad puteum ac-
cesserunt, & suauem odorem perceperunt, lu-
menque conspicuum circumquaque; propi-
usque progressæ sanctos ipsos supra cisternã
ostenderunt, & collucentes eorum vultus, ac
corpora prorsus integra, & intacta. cum an-
cillis igitur quinque accedentes Thecla, &
Iustina eorum pedes exosculatæ sunt; & vna
ex ancillis Theclæ surda ab ortu suo, vt quæ
vocem nullam vmquam perceperat, simulac
pedes sanctos attigit, continuò apertos sen-
sit aurium meatus. Attonitæ itaque mulieres Surdæ, & mutę restituunt vsũ aurium, & linguam.
famulis præceperunt, vt corpora cum tre-
more tollerent. Vix autem manus admoue-
rant tres è famulis, Barnabas, Iulianus, &
Agathonicus, è quibus duo Theclæ erant,
tertius Iustinæ, cum sponte sua humeris famu
lorum se se applicuerunt corpora, ita vt pon-
dus nullum habere viderentur. adferunt ergo
illa in ædes Theclæ, & Iustinæ, deponuntque
41 in cella parua, ac munda, vbi & spelunca 41
erat. ante speluncam verò exstructa fuerat
cella, vt suspicari nemo posset, ibi speluncã
esse; in spelunca 42 porrò asseruabant femi- 42
næ viuificam, & venerandam crucem abscõ-
ditam, ad quam singulis diebus adorabant,
ipsæ, & familia earum. ibi ergo in spelunca
illa deposuerunt, vbi & 43 religiosum eorũ 43
templum exstructum est, post quam ecclesiæ
Dei pacem nactæ sunt per Dei gratiam, cui
gloria in sæcula.

Vide Animadu. fol. 51.

MIRACVLA

SS. ALPH. PHILADELPHI ET CYRINI MM.

Ex eisdem Actis Sanctorum MM.

QVATTVOR post annos
ab excessu SS. MM. Al-
phii, Philadelphi, & Cy-
rini, Tertullus Consula-
1 ris, qui Siciliam 1 admi
nistrarat, multa cum cæ-
de christianorum, cæle-
sti tandem vltione pœ-
nas luit. quippe ita rem moderante Deo; qui
iam tum impune diù grassatam eius impie-
tatem extinctam volebat. noxæ verò fabri-
cator Dæmon fuit. cum enim renuntiatum
esset Tertullo, in Cyparessij speluncis Epis-
copum Agathonem latere; milites statim,
qui eum comprehenderent, destinauit. Sed
ille sedes iam mutarat, ope Theclæ, & in Se-
lenodium montem ad Alexandrum se contu
lerat. non tulit Diabolus ita se uinci, odioq;
& rabie feruens aduersus Theclam, hominis
ignoti figuram, speciemque induens, ad Ter
Dæm. Tertullum docet latebras Christianorum tullum defert, iam misisse famulos, equosq;
qui Christianos illos in Selenodium perdu-
cerent, vbi & Alexander latitaret. Quo nun-
tio Tertullus summopere gauisus, nosti, ait,
delatori, locum? nosse se, cum respõdis-
set; conuocari milites iubet, ac sequi quò Dia-
bolus ille, quem hominem credebat, duceret:
à Thecla interim abstinuit, Marullo adsesso-
re id persuadente, nequid in vrbe tumultus
excitaretur, donec Alexander comprehen-
deretur.

Igitur egressi Leontinis, adsessoribus Her-
pione, Marullo, & Colymbione comitanti-
bus, haud quaquam rectà, sed per Iudæorum
habitationem, ad Selenodium iter inierunt.
cum verò Tertulli adsessores aberratum à via
dictitarent: illud Dæmon caussabatur, ne
puluerem ex equitatu sublatum prospicientes
ij, qui quærebantur, in fugam sese proriperẽt.
Inde vbi progressi sunt aliquantulum supra
2 Leontinos, vbi prærupta vndique valles,
altissimæque terrorem incutiunt, Diabolus è
vestigio humanam exutus formam, in præ-
grandem ceruum vertitur, quem propere, vt
Tertullus vidit, admisso equo, insequi cœpit;
ille autem studio se admouens certum in in-
teritum doli nescium trahebat; erat prope lo
cus altus, obscurusque, & asperis horrens sa-
xis: hic dum ceruum ambiunt, Herpion, Ma-
rullus, & Colymbion, arrectis repente pedi-
bus insultant equi, visique mox in conspectu
3 SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyri- 3
nus, gladios gerentes, quibus Tertullum im- Insultant in sanguinarios equi exterriti.
petunt, & Alphius quidem os impiũ trans-
uerberat; humeros cædit Philadelphus, cor
denique Cyrinus confodit. ad hoc Leonti-
norum primores, qui cum Tertullo erant, cor-
ruunt ad vnum omnes, vnà cũ equis. neque
iam inter mortales vmquam reperti. Is fuit im
piorum hominum fatalis exitus, vita dignus,
qui ne iam terras, vel corporibus ipsis infi-
cerent, absumpti cũ ijs fuere. ceterum, quæ
acci-

acciderat, cladem ex militibus vidit nemo. Sed vbi extinctos diu frustra exquisiuerant, Leontinos recepere sese, quamquam plures amicis inde narrabant, conspectos ab se Sanctos fratres, cælestesque copias eos persequentes. porrò ea ipsa nocte apparuerunt Theclæ Sancti Martyres Tertulli exitum nunciantes; simul insere, vt Episcopo Agathoni, & Alexandro significarent, eosque in vrbem deducerent: ex eo tempore aucta est in Sanctos Martyres veneratio, quorum opera factum videbant Leontini, vt grauissimo Tertulli iugo ciuitas leuata esset.

Ferę Tert. cadau. vorarunt. Caput supra speluncam MM. repertum.

Ceterum quo loco cælitùs percussi ceciderant impij, Tertullum feræ animantes deuorarunt. tricesimo autem pòst die caput repertum est supra speluncā, in qua Sancti Martyres condebantur. Quidam verò Lucianus è primarijs ciuitatis, qui Tertulli consiliorum particeps numquā fuerat, illac præteriens, caput vidit; simulque Leontinos re-
4 gressus, Theclam aliosque monet, exirent
extra vrbem ad occasum: ibi Tertulli caput supra speluncā diuinitus apparuisse; nesciebat enim ibi condita esse corpora Sanctorū; eò multi cum venissent, conterriti clamabant, magnus, ac terribilis est Deus, quem Christiani adorant; quod certe caput exurere flammis, cum viri pij deliberassent, Thecla, & Iustina religiosæ mulieres prohibuere, præstare putantes, ibi relinqui ad insigne illorum dedecus, qui suadentibus Sanctis in Christum credere noluerunt, expectandūq; quid illo faciendū patefaceret Deus. vniuersi cū abscessissent, speluncam ingressi Episcopus Agatho, Neophytusque, & Clerici, in precibus pernoctarunt. ecce autem sub gallicinium Agathoni sese, ac Neophyto spectandos offerunt Sancti Martyres, monentque: Tertulli caput hinc sublatū è ligno suspendite, & relinquite ad notā amicorum eius; quamquam multi etiam viri, ac mulieres suū in Christum Dominum virus profundentes sceleratum caput miserabantur, & Tertulli vicem dolebant.

Miraculum secundum.

PRæcipui cultores Deorum Virgantinus Victorini filius, & impius Seruilianus, qui B. Euthaliam sororem interfecerat, simul ac accepere Tertulli caput apud Strobelum iacere, illuc profecti contendere cū famulis duobus, vt inde tollerent, io Deorū delubra transferre cogitantes: illud tamen cum perlustrato diu loco, minus inuenirent, maledicta in Sanctos Martyres Alphium, Philadelphum, & Cyrinū dicere, furentesq; comminari eorū corpora cōbusturos, cineresque in aerem dispersuros: cū ingenti derepente tremore correpti, & mente capti, iusta infandi facinoris supplicia persoluunt. Tum ecce tres horribili specie viri apparent, alijque ipsorum velut administri, candida omnes induti veste. ibi tres illi indignantes administris dixere, percutite impios, & exsecrandos illos, qui posuerunt os suum in cœlum, & Sanctos Domini blasphemarunt. Posteaquam multis in eos verberibus acerbissime sæuitum est, iussere rursum viri tres excitate illos humo, in facie male cædite, defodite oculos: discant conditorē suum non blasphemare. ita diuinæ vindictæ administris abeuntibus, scelesti homines ibidem afflicti, excæcatique iacuere; nihil inde quidquam mouere se valentes. Posteaquam illuxit, Iulianus quidā illac iter faciens, quattuor illos iacentes vidit. vt propius accessit, agnouitque nesciens cæcos esse; surgite, dixit, è medio viæ, viri, vt transeam. Virgantius respondit, crede, frater, nescimus, quo loco versemur; & hora hæc dies ne sit, an nox. omnes, quos cernis, cæci sumus. pudet me vero caussam eloqui. Iulianus autem agnoscens Seruilianum, numquid, ei dixit, tu impius ille es, qui sororem trucidauit? tremefactus ille responsum nullum dedit.

Diuina vltione puniti ob blasphemias in SS. MM.

Videns igitur illos Iulianus in tanta ærūna confestim rediit ad Theclam, hæc edocta rem, mirum Dei opus visura, ad Strobelum festinauit cum puellis quinque, & famulis quattuor; vt peruenit, & excæcatos viros illos conspexit, cognouitque, grauiter fleuit. nec nosse simulans, qui nam estis, inquit, ò fratres? ecquid caussæ fuit, vt cæci essetis? agnouit Theclę vocem Virgantius, respondītque: numquid tu, Thecla es, quæ tribus sanctis fratribus ministrasti, quos impius Tertullus morte sustulit? nos, Domina, miseri, & infelices, nocte hac errantes huc venimus, deuotū inferis Tertulli caput auferre hinc cogitantes: inuenire cum non possemus, insanire cœpimus; & sodalis hic meus sanctos fratres contumelijs incessebat, neque hic scelerum nostrorum finis fuit. ad puteū ire deliberabamus, in quem proijci corpora Tertullus iussit, ignique ea succendere, & in cinerē redacta ossa dissipare. quæ nobis animo agitantibus, & quo destinarū erat, pergere parantibus, repente ingens nos tremor occupauit: coramq; formidabiles viros tres aspeximus, & cum ijs viros validos, & robustos, ipsis ministrantes, candida omnes veste indutos; qui nos virorum trium iussu verberibus crudeliter affecerunt, & oculis orbarunt, vt quo nunc loco simus, plane ignoremus.

Hæc vbi Thecla audiuit, festine domum reuersa est; narrauitque ordine Agathoni, Neophytoque, ac familiæ, quos magna cœpit admiratio, mox vt ea discussa est, celeriter omnes Strobelium petunt. hic rursum B. Agatho, Virgantinum rogat, tantæ calamitatis caussam. is, vbi accepit eum esse Episcopum, quē sæpe quidem in ædibus Theclæ docentem viderat, sed animum Doctrinæ ipsius numquam adiecerat; Pater sanctissime, dixit, peccatū meū, & blasphemia, quā in Sanctos Martyres dixi, hęc me iusto malo mulctarunt. Tum B. Agatho dixit, & quē putas isthæc potuisse? Virgantinus respondit, haud sane aliud scire se, quā in vnum hoc, magnum videlicet esse Christianorum Deū. eumque tam inusitatis modis, vnum potuisse in tantū scelus animaduertere. eius quippe

pe

pe se terribiles vidisse copias cum sanctis fratribus, quos solos nosset, quorumque iussu, omnes pessime cæsi, & oculis orbati essent. Atque hæc Virgantius eloquebatur, per oculorum cœcitatem mentis lucem iam consecutus. at contra Seruilianus mœrore tabescere, æstuare odio, nec respondere quidem.

Iam simul ac tanti casus fama Leontinos permanſit, effusa multitudo concurrit ad spectaculum. & ipse inter primos Victorinus, Virgantini pater, materque: ac filium grauissime afflictum, oculisque, quasi mucrone effossis, horridum conspicati, vestimenta præ dolore conscidete, capitibus iniecto puluere. lugebantque, væ nobis: quid agemus, fili, aut quemadmodum hunc tuum casum perferemus? ceterique vna omnes cum eis collacrymabantur. Enim verò Deum omnes eo die pertimuerunt, atque adeo ex infidelibus multi nomina Christo dabant, palamque se christianos esse profitebantur. tum Victorinus, eiusque vxor, filium inde tollentes, ad Episcopi, & Neophyti pedes sistunt, cum lacrymis obsecrantes: miseremini nostri, patres sancti, Iesu Christi famuli: orate pios Martyres, qui pro Christi nomine acerba hic supplicia perpessi sunt, vt qui multos Christi virtute sanarunt, filio impetrent ab eo sanitatē audiui enim ex vobis benignum, ac misericordem esse Christianorum Deum. cui Beato Agatho, reuera frater, misericors, ac perbenignus est christianorum Deus, supra omnem hominum malitiam, nec mortem vult peccatoris, sed vt is conuertatur, & viuat. ad illum ipsum Deum si accesseris animo, & pœnitentiam egeris, credideriſque potentē esse, ad morbos omnes sanandos, tibi plane respondebitur, quod ijs in Euangelio dictū est, qui cœci fuerant: secundum fidem vestram fiat vobis. tum parentes, vnaque filius Virgantinus conclamant. Christum confitemur, Christum adoramus, Christum inuocamus, Sanctosque Martyres laudamus, qui pro Christo vitam profudere. ad hoc famuli duo se christianos esse clamabant.

B. Agatho inuitat ad pœnitentiā & fidem

At miser Seruilianus solus sedebat, nemini respondens. cui mater Eutropia dixit: cur & tu, fili, non accedis ad Christum? spero enim, quod & te per Martyres suos seruabit; ille verò impius; discede, inquit, à me nugatrix, vnà cum ambustis, tui similibus. satius mihi est, vt mortem oppetam, quàm fidei me tradam, quam ignoro, & Deum adorem, qui aperte non cernitur. quæ cum audiret B. Agatho, ac Neophytus; hic dixere, iam traditus est Satanæ: finite illum. cum igitur ad salutaria illum monita obstinatis animis obduruisse viderent omnes, non sine acerbo doloris sensu reliquerunt.

Sed alter obstinatior, Satanæ traditus est

Virgantinum verò filium Victorinus Agathoni Episcopo commisit. is autem Neophyto, à quo instruebatur in dies, vnaque cum Victorino, ac famulis duobus cœcis ieiunabant, orabantque, vt visum reciperent. illū ergo Neophytus docuit per dies quadraginta: dein perduxit ad speluncam, in qua corpora SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini condebantur; vbi dies alios quadraginta permansere. tum visi in somnis Theclæ Sācti Martyres, & renuntia, inquiunt, Agathoni, octoginta iam dies esse, ex quo diuino iudicio excœcati sunt isti: educat hinc in ædes suas, instituatque alios quadraginta dies; atque vbi præterierint, reducite huc rursum, & Dei virtutem agnoscent. posteaquam Neophytus per dies centum & viginti probe eos instruxit, christianisque preceptis imbuit, in ædiculam speluncæ SS. Martyrum adduxit. vbi post mediæ noctis preces, Neophyto, adstante simul Thecla, visus est Andreas Apostolus, vnàque SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus; atque Apostolus ita affatus est: quod petitis à Christo per hos Sanctos, vt cœci visum recipiant, iamiam fiet. sed in saxo speluncæ, quæ est ad Orientem, è regione Sanctorum Martyrum, oleum inuenies, Christi gratia fluens; inde accipiens, digito eorum oculos inunge. mane igitur, vt diluxit; Virgantinus, ac reliqui cœci sacro oleo perunctanti a Neophyto oculorum lumen recepere. visu reddito, Deum, & Sanctos Martyres laudibus efferebant. cum vero Victorinus, filium suum iam videre audisset, procedit ad pedes Agathonis, omnesque suas facultates Theclæ commisit.

Cœci diuinitus illuminati sūt

Miraculum tertium.

Claudus quidam erat Leontinis, aridam habens dexteram manum, & alterum pedem, quem trahebat; unicum item habebat oculum: quo autem die, Virgantino, Seruilianoque, ac famulis duobus lumina diuinitus eruta sunt; claudus hic postremus omnium in Strobelium peruenit, baculum manu tenens, ut cognosceret, quæ acciderant. Verùm cum intueri eos non posset, qui excœcati fuerant, Dei uoluntate factum est, vt speluncam inscenderet, qua parte os patebat: porrò claudus hic persæpe cum Sanctis Alphio, Philadelpho, & Cyrino, quo tempore detinebantur in carcere, familiariter uersabatur, nec prohibebatur, quia cœcus erat. Christi uero pij Confessores ei suppeditabāt quæ à Thecla offerebantur: quodque ad ipsos ueniret, ualde diligebant. tunc igitur supra locum constitit, in quo Sancti Martyres quiescebant. inde cum populus abscederet, impulsus à turba cecidit. iamque humi delapsus prope erat, ut conculcaretur; quod ubi persensit, cum lacrymis exclamat, Sancti, & Domini mei, adeste mihi hac hora, nè proterar pedibus, & enecer. hæc cum diceret, adfuit Sanctus Philadelphus, eique dixit Crispe, frater, (hoc enim ei nomen erat) surge in nomine Domini Nostri Iesu Christi, & ambula. apprehensaque eius manu arida, erexit eum, & complectens osculatus est. Tū in ipso S. Philadelphi complexu, statim eius oculus apertus est. dixitque S. Philadelphus: vade, frater in pace, laudans, & glorificans Deum. quo dicto, eum dimisit. ibat autem Crispus exsultans, & Deum magna uoce collaudans, canensque; magnus Deus Christianorum: magna uirtus, & potestas SS. MM. Alphij,

Crispus claudus, cœcusque.

A turba ad necem proteritur

Alphij, Philadelphi, & Cyrini; magna, quæ per ipsos patrata sunt miracula, pergebatq; hoc modo vociferans. quæ cum Agatho Episcopus; vnaque Neophytus, cum Thecla, & Iustina audissent, & turba, quæ aderat, laudem Deo dederunt, dicentes: Benedictus Deus, qui per gloriosos Martyres suos nos respexit. Peracta autem oratione, B. Agatho dimisit omnes, dicens; ite in pace, fratres, & filij dilectissimi, Deum glorificantes, patrem Domini nostri Iesu Christi, quem decet gloria in secula seculorum.

Miraculum quartum.

ERat iuxta Theclæ domum Camellarica locus, in quo lapides cædebantur, ad extruendas ædes SS. Martyrum Alphij, Philadelphi, & Cyrini: æstuans autem ira, Diabolus, nec vinci se ferens, pluuia magna exorta vbi speluncam introiere Latroni XXXIII. Donatusque, & alii quinque ex aurigis, supra eos aceruum lapidum impulit, at illi SS. Martyrum opem inuocantes, ab eis seruati sunt. sparsa tamen est fama per Leontinos, misere oppressos obiuisse. accurrit igitur turba cũ B. Thecla, & ecce tres Sancti fratres, aliiq; Sancti Martyres XX. adiutores cum grandæuo Apostolo, lapides remouerunt, illosque incolumes ostenderunt.

Sed SS. Fr. & militum XX. adiuuantium, & Apostoli Andreæ ope periculo erepti sunt.

Miraculum quintum.

POst Theodosium Episcopũ, arcano Dei iudicio, Crescens impius Ecclesiæ Leontinæ præpositus est, sed statim atque iniit Episcopatum, in eum Satanas ingressus est. igitur aduocatis ad se presbyteris, & primoribus Ecclesiæ, nefas est, inquit, diuinum in sacra mensa confici sacrificium, quamdiu in ea condantur ossa, cui illi, quid nam est, quod loqueris? quomodo igitur Episcopi altaria sanctificantes, ea non consecrant, nisi Sanctorum reliquias in iisdem locent? impius vero ille ait, hos ego sanctos non appello, sed peregrinos, propter linguæ intemperantiam igne consumptos. demum die quodam arreptus furijs, in templum venit cum ignotis aliquot hominibus, aususque, clàm sustulisset Sanctorum Martyrum capsulas intrà altare depositas, nisi Lucianus Archidiaconus superuenisset, eique dissuasisset. quod vbi populus cognouit, parum abfuit, quin lapidib' illum conficeret. eodem tempore Crescens, agitante Dæmone, in Antianum Castellum digressus est, vt reliquias Sanctarum Isidoræ & Neophytæ, ac Sanctorum Martyrum XX. ex altaribus erutas proiiceret, quo audito, Lucianus misit ad Heraclium Antianorum presbyterum, vt Ecclesiæ fores obseraret. adueniens autem in Ecclesiam Crescens, aperiri fores iubet. cum perficere rem, serui nequirent, Lucianus ei dixit: non ab Heraclio munitis foribus; sed à Deo repellimur, qui Sanctorum reliquias proiici nequaquam permittit. iratus Crescens, afferri secures iussit, portasque erui. sed nihil scelestus profecit, præque angore animi, nec comedit eo die, nec bibit. per noctem ei Martyres XX. apparuere, ac circumdantes, quid agis, miser, inquiunt? quid in nos furis, impie, qua venisti ad nos via, redi, ne gladio ancipiti Deus te perdat. expergefactus, perterritusque Leontinos regressus est. Igitur cum in Ecclesia Sanctorum Martyrum Crescens per triennium non sacrificasset, rursum instinctore Dæmone, bellum in Sanctos Martyres aggreditur XXX. viros in templum conduxit, qui capsas tollere conati, mouere neutiquam potuerunt. sed obriguere, ac veluti mortui cecidere; nec surgere valuerunt, nisi a circumstantibus foras educerentur. Deinde artifices octo misit, vt sepulcra demolirentur, qui simulac attigere loculum Sancti Alphij, repente velut ab aliquibus vi magna pulsi, exanimes conciderunt. erupitque ex spelunca, in qua Sanctorum Martyrũ corpora condebantur, splendor fulguris, ac Diabolum abegit, qui figura hominis, Crescenti adstabat. tunc horis tribus interiectis rediens ad se Crescens, ductus est domum. paucis post diebus, aurum, gemmasque omnes sustulit, Martyrumque acta, & miracula, quæ Beatus Marcus monachus conscripserat, igni tradidit, tum tremore correptus, animam misere effudit.

In arcas ausi statim examinantur.

✠

Vide Animadu. fol. 55.

TRANSLATIO SS. MM. ALPHII PHILAD. ET CYRINI

SATIS constat, Sãctissimos Christi Martyres Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, persecutione Decij apud Leontinos pro Christo occisos fuisse, conditosque ecclesia superstructa, sed & eorum corpora, quo tempore, quaue caussa Leontinis sublata sunt, in obscuro manet. traditum est dumtaxat à scriptoribus, centum triginta fere ante annos, arcam refertam ossibus cum historia Græce scripta, inuentam in Monasterio S. Philippi Fragalatis ad Tyrrhenum mare. quamquam alij in vetere, desertaque ecclesia defossam prodidere, quæ prope idem Monasterium fuit, dum eius absis ad aram maximam dirueretur. Diu tamen ignoratum est, quæ corpora forent, donec Abbas Græce doctus Monasterio præficeretur, qui perlecta historia, cum Sanctorum Martyrum Alphii, Philadelphi & Cyrini ea esse corpora cognouisset, sollemni supplicatione, insignibusque officijs honorauit, idque anno Christi Domini, CIↃIↃXVII. factum esse commemoratur. Quod ubi Leontini per Ioannem Falcom virum religiosum accepere, statim ad recipienda corpora animum adiecere.

Inuen. SS. MM Alp. Philadelp. & Cyr.

Magnis tum motibus Sicilia quatiebatur, instinctore Ioanne Luca Squarcialupo, eamque nacti occasionem Leontini, viros aliquot præmisere, qui facinus aggrederentur. profecti Augusto ineunte, cum eorum consilia detecta persensissent, infecta re, intra quatriduum rediere. Primores igitur Leontinorum, cum super eo negotio consultaretur, vi agendum esse decreuere. statim equites C. coacti sunt, armisque instructi, qui Monasterium oppugnarent, clam vrbe digressi, dictitantes, cum ab obuiis interrogarentur, milites esse ducis Squarcialupi, [illegible] qui latrocinia exercerent, intempesta nocte. ad Fragalense Monasterium perueniunt; foribusq; perfractis, introgressi, irrumpentium strepitus, equorumque monachos somno excitauit, aspectus armatorum perterruit. tum Præfectus agminis, venia ab Abbate petita, si quid inuito pateretur; Leontinos esse [illegible] dixit, neque ipsis quidquam [illegible] esse, quàm SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini reliquias in patriam deportare, consulto illuc venisse. amore pignorum suorum pertractos. proinde aperirent, qua latebra occultarentur, nam fas, natales in terras deferri, quas profuso sanguine decorauissent. eoque solo condi, seruarique, vnde in cœlum commigrassent.

Leontini ss. MM corpora vi, armisq; repetunt.

Contrà Abbas, hisque conatibus obniti sed nulla eius excusatio, nullæque preces peruicere, vt Leontini absisterent. qui vbi videre, nihil blandimentis profici, minas, terroresque interiecere. his coactus Abbas, quibus latebris reliquiæ occultarentur, indicauit, supra tectum ædis abditæ erant. arca deinde desumpta, sacra ossa singillatim Abbas monstrauit, quibus odoratis, rursumque in arcam inclusis, cum Græca historia, Leontini, ne à vicinorum opidorum accolis impedirentur, transuersis itineribus in patriam cõtendere: festa vrbs obuiam effusa, Clerus, magistratusque, vbi Martyrum suorum reliquias salutauere, magna cum pompa, lætitiaque in vrbem intulerunt ad 4. Nonas 3. Septemb. in ipso Leontinorum ingressu multa miracula contigere, quæ consequentibus etiam temporibus Sanctorum Martyrum promeritis continuata sunt.

SS. Miraculis coruscant

Ex inde magistratus, populusque Leontinus Paulum Constantinum ad Leonem X. Romam destinauit, quem tota de re edoceret; precareturque, ne Leontinos antiquissima possessione Martyrum suorum moueri pateretur, quam ante annos CIↃCCLXIV. adepti fuissent, cum eorum cæde. ac sanguine perfusi, ornatique sunt. Romanus Pontifex precibus Leontinorum permotus vrbem Leontinorum diris exemit, reliquias vt retineret, diplomate suo firmauit. ex eo Leontini Collegium Canonicorum instituendum curauere, in ecclesia Sanctorum Alphii, Philadelphi, & Cyrini, iam inde ab antiquissimis temporibus exstructa, vt celebriore cultu, maioreque religione, beatissimi Martyres percolerentur. quo loco multa ab eis beneficia præstantur ad Dei gloriam qui viuit in æternum.

Leo X. reliquias retinendi Leontinis potestatem facit.

Collegiũ Canonicorum in honorẽ, cultumque ss. ædificant.

Vide Animadu fol. 56.

Ann.Ch. 253 12.Maij.

CERTAMEN
S. EPIPHANES
MARTYRIS

Ex Actis Sanctorum Alphij, & Sociorum.

ALexandro, Tertulli Consularis Siciliæ adsessori, Epiphane vxor fuit, progenita è christianis parētibus è vico 1 Magdalinorum. cum viro habitarat annis nouem, ac sæpe solita erat cum Thecla, & Iustina affinibus suis consilia conferre an Alexandrum fugeret, seque ad martyriū offerret. at illæ dissuadebant: quid scis dicentes, an opera tua crediturus sit Alexander? quod & factum est. noctes enim, diesq; instigabat illū, vt conuerteretur, & Sanctos Christi confessores Alphium, Philadelphum, & Cyrinum assidue orabat, vt Deum pro viro suo precarentur. Horum igitur ille miraculis, monitisque ad Christi fidem conuersus, Decij, & Valeriani persecutione in montes secessit. 2 quinto post discessum eius die, missi sunt a Tertullo, qui vocarent ad se Alexandrum Cōsiliarium. ingressi autem domum, solam inueniunt Epiphanem cum ancillis duabus, interrogantque: quid factum sit Alexandro? & cum diceret illa, se nescire; reuersi sunt ad Tertullum, nuntiantes Alexandrum fugisse: quo ille nuntio vehementer conturbatus est. sed animo reputans, omnino scire vxorem, quo vir abijsset, Herpyonem cum militibus decem misit, qui Epiphanem cōprehenderēt.

Comprehenditur, vt maritū prodat.

3 Adducunt autem eam ad prætorium, magna cum alacritate insequentem: miratus est eius pulchritudinem Tertullus, deinde percunctatus: vbi est Alexander vir tuus, consiliarius noster? cui illa, qui scire possum, quò profectus sit vir meus? an ego ei dominor? non enim est vir ex muliere, sed mulier ex viro; tum Tertullus; depone inanes, & stultas responsiones istas, & mihi eloquere. quid factum est Alexandro viro tuo? & illa, iam dixi, me viro non dominari, vt sciam, quò iuerit. Tertullus dixit, numquid ego acerbius aliquid in eum dixi, vt è conspectu meo sic aufugeret? dixit ei mulier: tu ipse nosti prorsus: & missus à te forsitan, vt solet, ad perimendos christianos? & Tertullus, minime, inquit; ego illum non misi, sed recessit à me propter execrādos illos, quos in carcere custodiebat; ipse enim mihi narrauit de magicis artibus eorum; dicens, intrasse virum quempiam, & cibum, potumque attulisse, illosque cōfirmasse, ac prorsus omnibus patefecit, se à magis illis deceptum, & persuasum fuisse. Tum Epiphane, omnes, qui magicis vtuntur, tandem pereunt; hi vero superant omnia, quæ in eos decernis grauia, & acerba supplicia.

Tertullus ait, & quam nam tu religionem colis. & illa: & christianorum religionem veneror. & christiana sum, sicut Alexander, vir meus. Tertullus dixit: numquid christianus est Alexander, vir tuus? & illa, maxime. id enim tibi indicauit, cum christianum se esse dixit. his auditis Tertullus, custodiri eam iussit. at illa cum traheretur, duci se non sinebat, vociferans, quorsum me custodiæ mandari iubes, impudens, & inuerecunde? omnia, quæ ex me audire vis, palam interroga; custodiri me ne iusseris. ego tibi iam dixi; christiana sum, & Deum colo, qui Dominus est cœli, & terræ & vnigenitum eius filium Dominum nostrū Iesum Christum. Tum Tertullus propius aduocans ipsam, ait, noli etiam tu insanire, ne diris tormentis vita priueris. ceterum testare

3 palam, te Christum eiurare, quem confiteri te dicis; acceptaque à nobis venia, domum redi. at illa: quin tu potius nega, quæ colis Idola, sensus expertia, & veniā impetrabis à Rege cælesti Christo Domino nostro.

Tertullus dixit: tibi parcens hæc dico; at si obfirmata pergis in hoc vesano proposito, male te mulctabo, per Deos iuro 4 maximos, & per caput 5 Imperatoris. Epiphane respondit: num dixi, quod nequaquā animum meum abduces à caritate Christi? quæ audiens Tertullus, nudari 6 eam iubet. accurrētes autē carnifices statim eius vestimēta consciderunt, eāq; denudarūt: illa vero ad Tertullū, impie, & impudēs canis, nūquid & tu eadē natura præditus es? qui ergo hanc meā nuditatem non erubescis? secum autem reputabat Dominum in euangeliis dixisse: quicūque erubescet me in generatione hac peccatrice, & adultera, erubescam & ego illum coram patre meo in cœlis. tum iussit eam boijs

Insaniente Preside expoliatur.

7 cædi Tertullus sine commiseratione; dicens ei, sacrifica Dijs, & liberaberis à tormētis; aut certe perseuerans in vano hoc proposito, male morieris. at illa dixit, percutiet te 8 Angelus Dei gladio occulto; Impie. post hæc iussit eam retrudi in carcerem; & cippo 9 affigi. id vero vbi audierunt Thecla, & Iustina, illico ad eā veniunt lacrymantes, & orantes, vt ad breue tempus sustineat tormēta. modica enim vexatio; quies vero, inquiūt, sempiterna. en iam tibi aditum martyrij reserasti, illatoq; veteri indumento, eique impo-

posito, cum illa pernoctarunt.

Rursum educitur ad quæstionē.

Postridie Tertullus iussit, Epiphanem ad se duci in Prætorium, productaq; in medium, sic eam alloquitur; quid de te statuisti? & illa tu potius quid cogitas, infelix, qui animā tuā Satanæ prodis? dicit ei Tertullus: vbi est virtuus tui illa; Christum secutus est, quo ille deduxit. Tertullus dixit, & vbi est Christus, quē secutus est, vt dicis? & illa: medius stat inter timentes eum inaspectabilis. Tertullus ait, ergo is nunc tecum est? Et Epiphane, vtiq; mecum est. Tertullus dixit; at tu videre te ipsum dicis? illa respondit; certe inquam ipsum video spiritalibus oculis cordis mei. Tertullus ait, quid ergo, numquid & ipse oculos habeo quibus videā? illa dixit; si oculos haberes, omninò cerneres Christum, quem ego, & omnes
10 christiani desiderant, à quo 10 & nomen sumentes, christiani nuncupamur: nunc vero infelix, & veritatis inimice, tu cæcus es, nec quidquam vides, neque audis?

Ad hæc exulceratus Tertullus, huc, illuc circumspiciebat multitudinem, leonis instar fe-
11 rociens. veritus 11 autem ne populus insurgeret, desiderio Alexandri; cogitabat cum optimatibus rem agitans, Epiphanem extra vrbem educere, ibique cruciare. quare iussit eam reduci in carcerem, quoad de opportuno loco statuisset. illa ergo iam nota, vocati sunt Herpyon, Marullus, & Colymbion, qui suadebant in Ceramium perduci, ad locum, cui nomen est Theope; non esse in vrbe necandam, ne forte vspiam lateret Alexander & irruens cum propinquis auctores interficeret. Tertullus dicebat; & qui nā eius propinqui? at illi, Thecla Princeps Leontinorū, & Iustina prædiuites. Tertullus ait, interficiamus, & ipsas, si Christū & illæ confitētur. dicunt illi; palam quidē non profitentur, cum vero maxime id produnt, cum aliquis siue christianus siue religionis nostræ diem clausit. accurrunt enim, eumq; induunt, & sepeliunt, neq; verò cessant hæc facere. Tertullus dixit; si Deos offendunt, & Imperatorem, quid dubitamus in eas manus iniicere? at illi, absit, Domine, ne prouinciam conturbemus. omnes enim Dearum instar illas habent. atq; 12 hæc quidem
12 in hunc illi modum differebant, nō quod benignitas vlla in eis resideret, sed quia statuerat illas Dominus seruare vsq; ad tempus reuelationis suæ. nouit enim ipse suos seruare, quamdiu visum fuerit.

Postero ergo die exeunt in Ceramiū, vbi Theope locus, ibiq; cōsidens Tertullus, producta in mediū Epiphane: nō obtēperas, inquit, misera, Diis nostris? & illa absit, inquit, vt renuntiem ei, quē credidi Christum, vnigenitum Dei filiū. Tertullus dixit; quousque, infelix, pergis obfirmata in hac amentia? Tū illa, tu ipse infelix, & miser, & sensu carens. En despuo vesanum consilium tuum, quod tibi Satan iniecit, cum illo enim æternum ignem sortiturus es. his dictis, præcepit Tertullus, abscindi ei ferro mammas à carnificibus. sic quidem, vt mamma vna bifariam secta, partē vnam auferrent, alteram in loco suo relinquerent. quod cum ita factum esset, & sanguis proflueret, dixit Epiphane: impie, 13 non cogitasti te quoq; vberibus lactatum fuisse? percutiet te Deus, facietq; ut eosdē dolores sentias. non enim satiatus es pœnis Sanctorū, quos igne peremisti, sed in debilem etiam, & infirmum hunc sexum desæuisti. hæc locuta, vim doloris amplius ferre non valens, dixit: Domine Iesu Christe, accipe spiritum meum pro 14 tui enim nominis confessione hæc patior. statimq; 15 reddidit spiritum. Tertulli autem iussu, laqueum eius collo inserunt tractamque proijciunt in speluncam obscuram, absque sepultura. uetuit 16 enim ille, ne quis eam sepeliret. uidentes autem Thecla, & Iustina illam excessisse, redeunt domū, Deo gratias agentes.

Exscectæ mulieri mammæ. 13

14
15
16

Post duos autem dies Thecla Herpyonē accersit, Tertulli consiliarium, petitque ab eo corpus Epiphanes, oblata pecunia at ille, timeo, inquit, ne illud quærat, & occidat me. tū Thecla; ne dubita; nam si forte quærat, te ipsum mulctarus est. tuū autem erit, respondere quod uoles. iam uero quid curæ id affert Tertullo? ita que pecuniis acceptis permisit, ut noctu corpus tolleret, ad quod illa decem famulis comitata, in Ceramium uenit: famuli, ut ad speluncæ ostium propius accesserunt, præ horrore attoniti, non audebant pedem inferre: at Thecla, & Iustina ingressæ sunt; & ecce Sanctos Martyres uident Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, qui corpus custodiebant. eorum uultus solis instar splendesce bat; & lux circumquaq; fulgebat, quam uiden tes famuli aufugerunt. Sanctæ uero feminæ magno gaudio perfusæ sunt, & procidentes adorarunt; suauissimoq; odore impleta est spelunca. ut autem exsurrexerunt, uident 17 Sanctos corpus gestantes, & continuo exierunt. at famuli eos ad ostium conspicati (norant enim illos) consternati sunt metu, manseruntque uelut exanimes. egressæ autem illorum Dominæ, excitarunt eos, & prosequi una iusserunt luminis uestigia, quod Sanctis inerat, quoad uentum est ad locum, in quo quiescebant. quem ingressæ mulieres Epiphanem iacentem uident ex obliquo iuxta illos, & mamillas, quæ abscissæ fuerant, restitutas, totumque corpus incolume. tum ad Sanctorum pedes prostratæ, exclamarunt; vere mirabilis Deus in Sanctis suis: & ipse glorificabitur in consilio suo. mulieres autem ibi manserunt, orantes, vsque ad diluculum. erat autē locus ille extra Leontinos, aliquantulo spatio ad occasum situs, nomine Strobelius. donec ædificatum est Sanctum, ac uenerandum tēplum SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, Dei gratia præstante, cui est honor, & gloria in omnia secula.

B. Thecla corpus S. Epiph. pecunia redimit.

17

Excissæ mammillæ pectori restitutæ.

Vide Animadu. fol. 57.

Ann. Ch. 253
24. Iulij. & 24 Ma.

MARTYRIVM SS. STRATONICI CLEONICI, ET DE S. THALLELÆO CONF.

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

SANCTI Cleonicus, Stra-
tonicus, & Thallelæus
Leontini, Imperatore
Decio, Tertullo Consu-
lari Siciliæ christianos
persequente, in Selenodij
1 1 latebras secessere, apud
2 2 amnem ex Therreo mõ
3 te profluentem. quibus 3 dein Alexander, ex
Tertulli adsessore iã Christianus, comitem
se adiunxit, abiecta impietate, iisdemque
in speluncis latuit. incrudescente autem ea
procella, B. Epiphane, 4 Alexandri vxor,
4 Christi testimonio nobilis à Tertullo interfe
cta est, præclareque obita morte, multos fir-
mauit in fide, inflammauit ad martyrium.
Constantiam clarissimæ feminæ ipsa fama
in speluncas tulit ad Cleonicum, Stratonicũ,
& Thallelæum. ardoremque prodendi se de-
litescentibus iniecit, & pro Christo morien-
di. ergo ad Alexandrum versi, viam salutis,
inquiunt, Epiphane iã ingressa est. beata, quæ
vitam Christo reddidit, diuinæ pretium mor
5 tis. quid 5 hic nos residemus? quin accurri-
mus ad martyrium. quibus Alexander incen-
sus simul obijcere se ad martyrium delibera-
bat. proxima autem nocte, à SS. Martyribus
Alphio, Philadelpho, & Cyrino admonitus
est, vt in eodem loco maneret. prædicto,
Thallelæum breui moriturum; Stratonicum,
& Cleonicum pro Christo sanguinem profu-
suros.

Thalleleus Christi Cõfessor in Dei laudibus diem obit.

Paucis post diebus Thallelæus. ardenti fe-
bre correptus, obijt Deum confitens; lu-
xeruntque eum socij Alexander, Stratonicus,
& Cleonicus: atque in Antianum, suburba-
num Theclæ detulerunt; vbi condita fuerant
corpora SS. XX. Militum. nocte autem illa
cum arcam apertam, in qua erat vnus militũ
miraculo reperissent, in ea B. Thallelæum
6 deposuere. interea afferuntur à Valeriano 6
litteræ ad Tertullum, quibus iubebatur, vt
quotquot in Sicilia Christum colere reperti
essent, omnes è medio tolleret; ille verò mi-
lites in varia loca dimisit, qui christianos in-
quirerent. ergo cogente metu, fratres prode
bantur à fratribus, liberi à parentibus, amici
ab amicis. tum Stratonicus, & Cleonicus

6 Icrudescit in Sic persecutio.

Multa christianorum cæde.

Alexandro dixere: impij Tertulli minas de-
clinare, nos modo non iuuat. eamus, ipsique
nos offeramus. Dominus pro sua voluntate
de nobis statuet. quibus Alexander; ite, in-
quit, fratres, in pace: meique 7 memores 7
estote cum martyrium consummabitis.
Stratonicus igitur, & Cleonicus relicto mõte,
Leontinos in Prætorium recta contendunt.
vbi antẽ coram Tertullo fuere, qui tũ forte 8 8
examinabat christianos quosdam sex nume-
ro, conclamant: Christiani sumus & nos, ò
impie. quo audito, statim à militibus corre-
pti ad tribunal sistuntur. Tertullus eos intui-
tus, qui estis, inquit? Cleonicus, & Stratonicus
respondere. ex hac ipsa ciuitate sumus. tum
Tertullus: ecquis vos adegit ita præcipites
aduolare, ac nos contumelia palam lacessere?
atque è vestigio, dentes ipsis contundi lapidi-
bus iussit: deinde perpetim à quattuor carni-
ficibus verberari crudeliter bouis. Cleonicus
autem, & Stratonicus cum cæderentur, dice-
bant: Domine Deus, da nobis veniam, & su-
scipe nos in æterna tabernacula. post hæc im
mitis Tertullus vncinos afferri præcepit, & Et auell linguas.
vtrique linguas pariter abscindi. quod à tor-
toribus cũ factũ esset, SS Martyres Deo ani-
mas reddiderũt 9. Kal. Aug. corpora aũt iussit
Tertullus extra vrbẽ tracta proijci in altissi-
mũ puteũ aqua refertũ 9 cui nomẽ Heracle. 9

Ea corpora post annos octo S. Alexander
Leontinorum Episcopus transtulit. qui re-
diens vrbe Roma, cum ad Therreum fluuium
descendisset, inde progressus ad locum, qui
dicebatur Heracleus, presbyteris, qui vna cũ
ipso erant, dixit: scitis, fratres, hũc in locum à
Tertullo proiecta fuisse SS. MM. duorũ corpo
ra; age ergo vigilemus hanc noctẽ, vt Domi-
nus ea nobis reuelet. cum noctem duxissent
insomnem, circa diluculum affulxit lux, simul
que SS. Martyres Alphius, Philadelphus, &
Cyrinus adstitere, eduxeruntque Sãctos duos
è puteo, quos Episcopus, & presbyteri susci-
pientes, Leontinos cum cantu detulerunt 16.
Kal. Aug. ea verò corpora S. Alexander Epi-
scopus deposuit in ecclesia SS. Alphij, Philad
& Cyrini, quam B. Thecla construxerat ad
Dei gloriam, qui regnat per secula.

Delata Leontinos, & illata in eccles. S. Alphij Philadelphi, & Cyr.

Ann. Ch. 254 18. Febr.

INNVMERABILES SS. MM. IN SICILIA CORONATI

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

TERTVLLVS Siciliæ Cõsularis, cum suapte natura sæuus, tum Impp. Decii, & Valeriani literis incensus, fœdam in tota Sicilia Martyrum lanienam fecit. maxime verò vbi comoratus est, perquirendis, torquendisque christianis, vrbes ad Orientem percurrit, Menæum, Leõtinos, Catanam, Tauromenium, Messanam, Mylas, & vbique locorum immanitatis suæ vestigia reliquit. nam Tauromenii cum esset plures christianorum interfecit. inde Messanã transgressus, & Mylas Christi fideles, vbique persequens, tres post menses à suo Leontinis abscessu, eò reuersus, multorum Martyrum sanguine sæuitiam suam expleuit, sex ferè menses in ea ciuitate moratus. cognito autẽ plerosque christianorum Leontinis profugisse in Menæum Castellum, huc contendit, christianum nomen deleturus. in eo tractu cum per annum, & menses tres mansisset; rursum Catanam regressus omnes pariter christianos vndequaque insectatus est: Catana Leontinos rediit. hic audiens in Cypressio monte christianos latere, illuc perrexit. vbi diuinitus SS. Martyrum Alphii, Philadelphi, & Cyrini gladiis occisus, tot innocentium ab eo occisorum, quamquam seras, iustas tamen pœnas dedit. quis igitur percenseat, quattuor per annos, quos vir impius Siciliam administrauit, quot è tota ferè Insula hostias in cœlum misit, quantam edidit christianorũ stragem, qua ferro, qua igni? ex in iure crediderim, Siciliæ campos, non tam soli ingenio, quam sanguine Martyrum fœcundiores extitisse. gratamur his Martyrum agminibus, qui Siciliam decoraucre: id verò collacrymamur eorum nomina periisse. omnibus pro Christi nomine hic interemptis, sed in cœlo triumphantibus, statuimus hoc monumentum.

Vide Animadu. fol. 60.

Ann. Ch. 257 27. Aug.

CERTAMEN S. EVTHALIÆ MART.

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

1 MORTVO, 1 diuina vltione, impio Tertullo, eius quidem corpus esca feris obtigit, caput verò extra vrbem proiectum supra cauernam, in qua Sancti Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus conditi fuerant. cuius rei fama cum ad vicina loca permanâsset, caput scilicet Tertulli in
2 Strobelio 2 ad Occidentem iacere; conuolauit ingens vndique multitudo, tum ex vrbe ipsa, tum ex propinquis vicis, viri, feminæ, ac pueri, vt impii caput viderent, à quo Sancti Martyres occisi, & multi passim christiani diris tormentis fuerant cruciati. iacebat reuulsum à corpore nefando, ludibrium præbens populo. & à multis cum execratione conspuebatur, adfuit inter ceteras mulier quædam nomine Eutropia, quæ stans fortuitò supra speluncam, in qua Sancti iacebant,
3 sic secum ratiocinabatur: vere 3 hi Sãcti Deũ quempiãm fortem, & potentem nobis annunciarunt. atque vt mihi quidem videtur, Dii nostri, quos colimus, nullius sunt momẽti; vt qui neque sibi ipsis opem ferre possunt, neque nobis, qui colimus eos, existimo prorsus Deum christianorum, magnum esse super omnes Deos. quãdoquidem Thecla primaria huius loci, cũ sex annis decubuisset, simulac ipsam Sancti pueri tantum viderunt, & ab ea rogati preces fuderunt, confestim sanata est. eodem modo Iustina eius consanguinea, & ipsa in fide ministrans eis, vnius ex ipsis manum admouens oculo suo intermortuo, visum recepit è vestigio. Hæc secum ita locuta cum fuisset, oculos attollens in cœlum, & manus etiam aliquantulum, vt nemo videre posset. sic precabatur: Domine Deus cœli, & terræ, cõditor vniuersæ creaturæ, qui p Sãctos tuos, qui in hoc loco certamen peregerunt, mira fecisti; tu nunc, Domine, Iesu Christe, respice etiam me humilem per Sanctorum tuorum intercessionem, atque vt olim Hæ-

Eutropia femina gẽtilis fidem Christi veram prædicat.

In somnis visi Sancti MM. adsunt cuique

morrhoissam, duodecim annos cum morbo luctantem, virtute tua sanasti, cum vestimēti tui fimbriam attigisset, & statim cessauit fluxus sanguinis eius, ita & me sana, Domine propter sanctos tuos. laborabat enim, & ipsa sanguinis fluxu.

Hæc cum apud se dixisset mulier, & fessa esset, consedit, vt quietem aliquam caperet in eodem loco, & ad somnum se composuit. & ecce eadem hora, visi sunt ei Sancti Alphius, Philadelphus, & Cyrinus candida veste fulgentes, eique dicunt: salue, in Domino, soror Eutropia. deinceps tibi credendum in nomine Domini Nostri Iesu Christi. ex hoc vero die iam sana facta es, & sed Euthalia filia tua quæ Christum confitetur, post dies sex gladio consummabitur, & nobiscum deinceps commorabitur. his dictis sublati sunt è conspectu illius. euigilans mulier sanam se reperit. Profecta ergo domum suam Eutropia inuenit filiam, quæ venienti matri dixit: quid rei est, mater, quod reditum tam diu distulisti? illa verò ei respondit: nescis, filia, quid gestum sit? & filia, nihil, Domina mater. tum Eutropia; proiectum est Tertulli caput in Strobelium, eòque confluxerat plurima populi multitudo, & rem miram obstupescebant, quomodo nimirum, & vnde proiectum illuc esset. audiens hæc puella, valde mirabatur. & cum ad cibum capiendum sedissent, iam quippe vespera processerat, sumpto mulier pane, oculosque in cœlum erigēs dixit: gratias ago tibi, Domine Iesu Christe, qui me indignam famulam tuam ad nominis tui agnitionem perduxisti; curando me gratis per Sanctorum præsentiam. vere enim non vis mortem peccatoris; sed vt conuertatur à via sua praua, & viuat ipse in pœnitentia, quoniam tu es Deus pœnitentiam agentium. cum diceret hæc mulier, defixa in eam filia erat, admirans, quæ dicebat. nusquam enim tale quid audierat ex ore matris. quin solebat illa potius abominari, & detestari nomen christianorum. mox ergo ad eius pedes se aduoluit puella cum lacrymis, & plena simul gaudio, sic affata est; O Domina mater, mihi desideratissima, fors etiam tibi hodierno die oblata est christianorum gratia, per Sanctos Martyres, qui iuxta Dei voluntatem, tam remotis ex regionibus huc aduenerunt? hæc autem dicente puella matri, mater vicissim ob eius verba lætabatur, & Deum collaudabat.

Exponit filiæ ss. Martyrum beneficia

Cibo autem sumpto, exposuit Eutropia filiæ omnia, quæ acciderant Sanctorum Martyrum beneficio, & quæ ipsi per Spiritus Sancti gratiam fuerunt reuelata. quemadmodū repente conualuisset ab infirmitate sua, qua septem annorum spatio detenta fuerat, à sanguinis fluxu. attamen non dixit puellæ, quæ à Sanctis indicata fuerant de ipsius morte, quam gladio subitura esset, propter Christi fidem. dixit autem illi, audi, filia, ego christiana sum ex hoc die, & christianam me appello, & Christum confiteor, ac Trinitatem sanctam adoro, & parata sum, vitam ponere pro ipsius amore. Tum filia dixit, confiteor, & ego Christum, sicut tu, & christiana sum & leges, ac præcepta christianorum obseruo: dixit ei Eutropia, audi filia, cum, sicut ais, christianam te profiteri velis, & Christum confiteri, potes omninò, & sanguinem pro eius amore profundere? & illa; certe credo, Domina mater, & valde cupio pati. vidi enim quanta Sancti isti pro Domini nostri nomine pertulerint, & quam alacri, promptoque animo seipsos vero Deo, & Patri hostiam immaculatam, & Sanctam obtulerint; vt ab ipso immortalitatis coronas obtinerent. ipsi igitur spem habentes repositam in cælis, properarunt ad portum immortalis victoriæ. Quare, & ipsa me indignam offero, sperans, & credens, quæ nobis reuelata sunt mysteria: quod, sicut B. Paulus Apostolus dicit, non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. quæ audiens ab Euthalia filia mater Eutropia, tum singula ei narrauit, quæ in somnis clare cognouerat. quod nimirum Sancti de ipsa ei significassent futurum, vt post dies sex gladio consummaretur. At puella simul hæc audiuit ex matre, immenso gaudio perfusa est; & oculis in cœlum sublatis, Domine, inquit, Iesu Christe, Deus, qui nobis per Sanctos Martyres innotuisti; fac me dignam, vt certamen, quod ipsi pertulerunt, ipsa subeā & eadem consummatione defungar. tu enim solus es misericors, & suscipiens preces inuocantium te toto corde. cumque hæc dixisset, perseuerarunt die, ac nocte orantes, sine cibo humique stratæ, flentesque coram Deo, vt ipsarum animas suscipere dignetur, & participes reddere bonorum, quæ à Sanctis audiuerant.

Eutropiæ filius Seruilian⁹ crudelis, & impius.

Habebat porrò Eutropia filium, cui nomē Seruilianus, crudelem virum, deditumque supra modum vesano cultui inanium simulacrorum. forte igitur ingressus domum Seruilianus matrem offendit, & sororem orantes, resciuitque è famulis, matrem cum filia christianas esse, & christianorum Deum colere; quo nuntio conturbatus, viamque sæuitiæ quærens, matri dixit; vide, Domina mater, quàm magnus Apollo, & Aesculapius, & Hercules, & Dionysius, qui Domini Tertulli caput ostenderunt. respondit mater, vere, fili, magnus, & potens est Deus christianorum, qui caput hoc ostendit eo loco ad vituperiū, & confusionem amicorum impii Tertulli, quoniam iniuste sæuijt aduersus beatos illos, qui in Christum credebant? hæc audiens Seruilianus, discidit vestimenta sua, vociferans. quid faciam, inquit, delira, & execranda ista? & his dictis, impetu insilijt in matrem suam, vt necaret eam illa verò foras euasit, & à famulis suis excepta profugit. Tum Euthalia soror eius, ò miser, inquit, & infelix; nūquid ipsa te concepit? num lacte pauit? non ne Deus magnus parentes à liberis honorari iussit; & mortem, ac iudicium sempiternum in eos statuit, qui patrem, ac matrem malo afficiant? tu autem quomodo ausus es talia in genitricem, vt ei manus inferre non dubitares? at ille ad sororem conuersus, ait: numquid & tu vanam istam christianorum superstitionem colis? cui illa: prorsus, inquit, christia-

Obiurgat impium fratrē pia soror Euthalia.

Ex eo furit in sororem frater

sciãnam fidem amplector, & Christum verum Deum colo. eius famula sum, & abominor inanium Deorum cultores. hæc cum dixisset, furore ardens, iræque impatiens Seruilianus, fores occlusit pessulis, & considens in lectulo sororem in cõspectu consistere iussit, atque ipsi: quis te abduxit à Deorum veneratione? & qui ausa es Christum nominare? nescis quam multi, huius nominis caussa, perierint? vbi gentium Christi huius nomen auditum est, grauibus supplicijs addicti fuerunt, quicumque id confiteri audentes, Deos immortales contumeliose spreuerunt. At puella virili animo, stans coram Seruiliano, respondit ei: audi, fratricida Cain, exsecrande, quis tibi videtur cœlum hoc condidisse, & terram, & mare, hominemque finxisse de puluere, & vitæ spiritum ei indidisse, vt viueret is, ex quo sati omnes sumus? Seruilianus dixit: Dij omninò hæc fecerunt. puella dixit; O fatue, & sensus expers; hoc si ignoras, qua ratione agnosces omnium conditorem Deũ?

Seruilianus dixit; hoc vnum age, Deos venerari te confitere; & ego te germanam vnanimem amabo, & locupleti viro vxorem dabo, intimo meo Virgantino, & quæ ad me spectant, tibi concedam. respondit puella, male tibi sit, & amico tuo Virgantino. neq; enim mihi curæ sunt ista, quæ promittis: neque ego pereuntia ista, & momentanea tanti facio. Christum verum Deum adoro, qui pro terrenis istis æterna, & cælestia, quæ diligentibus ipsum seruat, dare potest. cum hæc ita dixisset, irruit in eam furore percitus Seruilianus, sororemque exuens vestimentis omnibus, nudam reliquit: atque illi; parce formæ tuæ, & ætati, ne male seducta à combustis illis, male pereas, eamdemque mortem sortiare. & hæc, Deum obtestor, inquit, & Sanctos, vt si diuina est voluntas, particeps fiam mortis illorum: tum ille colligauit eam & ex alto suspendit, & virga arrepta crudeliter verberauit, dicens; noli in Deos blasphema esse. & illa: quid me crucias, fratricida Cain? percutiet 4 te Angelus Dei, quia ipsum non veritus es; nec recogitasti, quod eodem in vtero fuimus olim, & eodem lacte enutriti. sed & cum puella sim, in hoc sexu, nudam me in oculis tuis statuere non dubitasti. dum hæc illa, & similia loqueretur, audiebat foris adstans mater filiam suam, orabatque in hunc modum: Domine Iesu Christe, Deus Patrum nostrorum, qui adfuisti certamini, & consummationi Sanctorum trium Martyrum, quos tibi visum est in hoc loco felicem mortem, oppetere; in eorum gratiam qui credituri erant in nomen sanctum tuum; ades nunc, Domine: & opem fer famulæ tuę Euthaliæ, & vires suffice, vt tormenta hæc perferat, quibus excruciatur ab impio fratre suo. te enim confitens verum Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi, & sanctum ac viuificum spiritum, hæc patitur.

Cum igitur eam diu vexasset his flagris frater, nec adduci posset, vt Dijs cultum exhiberet, sustulit eam è ligno, in quo suspenderat illam infelix, aduocatoque famulo, qui primus ipsi nuntiarat, eam christianam esse (soli enim erant cum sororem cæderet) dixit ei: vim infer illi, vt pudore affecta, discat obsequi mihi; & videam num pessimi illi, quos inuocat, & Deus, quem colit, eripere ipsam possint è manibus meis. hæc cum audiret puella, ad preces conuersa; Domine, inquit, Iesu Christe, Deus Sanctorum Alphij Philadelphi, & Cyrini, qui per eos in hoc loco mirabilia multa patrasti, qui & matrem meam ipsorum opera sanasti, septem annis sanguinis fluxu laborantem; tu nunc, Domine, per eosdem ostende magnam potestatẽ tuam, & noli permittere, vt tantum nefas in me committatur, nequando dicat inimicus: præualui aduersus eam: post quam hæc ita precata est, cum attrectare illam pararet scelestissimus ille; 5 confestim adfuerunt Sancti Martyres, qui puella spectante, vestem in ipsam iniecerunt, & nudam contexerunt, & nequam illum ab ea submouerunt, qui quidẽ repente concidens exanimatus est. conuersique ad Euthaliam; salue, inquiunt, soror Euthalia, modicum adhuc; & nobiscum in quiete versaberis. confide igitur in Christo, soror. hæc locuti, ex oculis sublati sunt.

Et immane ausus flagitium, quod omnia secula perhorrescant.

Ceterum nesciebat Seruilianus, mortuum esse famulum, sed putabat eum à puella repulsum concidisse, nam & ipse humi iacebat metu perculsus ex præsentia Sanctorum, quorũ vocem audierat; rediens autem ad se, & accedens propius ad famulum, vt eum excitaret, mortuum esse comperit, grauique voce proclamans, pro quo me vertam? ad me etiam christianorum magiæ incantamenta penetrarunt, atque vnanimem mihi famulũ peremerunt: & simul hæc dicens, iraque, & furore immenso percitus a Diabolo, gladiũ eximẽs, caput abscidit sorori, sub diluculum, protinusque reseratis foribus, aufugit; relicta puella in medio cubiculo, & famulo, qui in angulo exanimis iacebat. vt ergo vidit mater obtruncatum fuisse filiæ caput, raptim ad Theclam profecta est. ea porrò ipsa hora, qua gladio cæsa fuerat, visi in somnis Theclæ sunt Sancti dicentes: surge, Domina mater, perge in Eutropiæ domum, & cura funus Euthalię filiæ eius. iamiam enim caput ei subscidit Seruilianus frater, cum persuadere illi nõ posset, vt inanes Deos veneraretur. eius corpus ad nos defer, priusquam illucescat. experrecta pia, & beata illa mulier, concito gradu in eam partem perrexit, in qua S. Agatho habitabat, eique visum omne, & Sanctorum iussa exposuit. Ecce autem, dum vna loquũtur, adfuit Eutropia, quę ingrediens narrauit & ipsa singula, quemadmodum à fratre in eam gesta fuerant, & quod aduenissent Martyres, & famulum interemissent, nefaria in Euthaliam molientem. Hæc autem audientes Agatho, & Neophytus, & qui simul erãt, metu magno perculsi fuerunt die illo; simul verò Deum collaudabant, & Sanctos.

Curate funus Thecla ss. Martyrum iussu.

Exsurgens ergo Thecla simul cum Eutropia, & Iustina, & famulis quinque, profecti sunt ad Eutropiæ domum, & inuenerunt gladio cęsam Euthaliam, eiusque funus curarũt, sicut 6 Sanctorum funera curare mos erat. vestis autem, quam ipsi imposuerant Sancti, è The-

è Theclæ linteis erat; ex iis nimirum, quæ ad eorum caput posita fuerant. videntes igitur beatæ illæ mulieres, & agnoscentes linteum, magno stupore perculsæ fuerunt, & Deo gratias egerunt. peruasit autem rei gestæ fama totam ciuitatem, confluxitque magna virorum, & mulierum multitudo. eorúq; qui per Sanctorum prædicationem in Christum crediderant; lugebantque, & magno eiulatu deflebant illam omnes. iussi autem à Thecla famuli sustulerunt eam, & tulerunt vsque ad Theclæ domum; ibique corpus deposuerunt, quia die iam lucente, non potuerunt usque ad Sanctos perducere. vt verò vidit B. Agatho S. Euthaliæ reliquias, fleuit impense, & Neophytus item, ac ceteri, qui cum illis, & preces de more persoluerunt. sed cum aduentasset vespera, detulerunt corpus eius ad Cryptam Sanctorum, deposueruntque extra speluncam ad læuum latus domunculæ, quam extruxerat Thecla, ibique pernoctarunt, psallentes ad sacrum eius monumentum, collaudantes Dominum Nostrum Iesum Christum, qui viuit, & regnat in omnia secula.

Ad sepulcrum eius peruigilia, hymnique

Vide Animadu. fol. 60.

TRANSLATIO
S. ERASMI MART.

1 S. Erasmus nepos ss. MM. Alp. Philad. & Cyr. Puteolos a Valeriano mittitur.

SAnctus Erasmus Martyr, ex sorore Sanctorum Alphii, Philadelphi, & Cyrini natus est in Prouincia Vasconum. inde ob Iesu Christi fidem, vna cum illis delatus, & a Nigellione comprehensus, ad Decium Imperatorem in vrbem mittitur. sed is 2 Valeriano torquendos dedit. Valerianus Alphium Philadelphum, & Cyrinum ad Tertullum in Siciliam destinauit, Erasmũ ad Diomedem Puteolorum Præfectum: qui dies aliquot in custodia tenuit. sed cum vinculis augeretur Erasmo animus, & constantia; Diomedi verò furor; Præses impius animaduerti gladio in eum iussit.

3 S. Neoph. a ss. MM. Alph. &c. monitus 3. Erasmi corpus Leontinos defert.

Haud multos post annos, quo tempore Gallienus Imperator ecclesiæ pacem permiserat, forte S Neophytus Leontinorum Episcopus Roma in Siciliam reditum parabat. igitur vrbe digressus, vbi peruenit ad portum 3 S. Hippolyti, videt in somnis SS. Alphium Philadelphum, & Cyrinum, qui Puteolos eũ proficisci iubent, ibique Peregrinum quemdam perquirere, qui sepulcrum indicaret Erasmi fratris; quem Leontinos in Siciliam transferret, ipsisque adiungeret. factum a Neophyto Episcopo, quod SS. MM. imperassent. Puteolos venit, repertoque indice, sepulchrũ defodit, in quo abscisso capite truncum Martyris corpus inuentum est. sed vt lætitiam augerent, visi rursum Neophyto SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, puteum in theatro demonstrarunt, vbi caput occultabatur. signo addito, quod capillis esset nigris & in 4 aure dextera, egregiã inaurem auream haberet. omniaque vt SS. Martyres monuere, reperta sunt. Neophytus deinde Puteolis soluens, in Siciliam ad 17. Kal. Augusti peruenit. proximo die Leontinos ingressus, ingenti cum lętitia, S. Erasmi corpus in sepulcrum intulit SS. MM. Alphii, Philadelphi, & Cyrini.

Vide Animadu. fol. 61.

Ann. Ch. 261 17. Maij.

TRANSLATIO
S. AGRIPPINAE
VIRGINIS ET MARTYRIS
Ex M.SS. Latinis Codicibus.

1 D. Agripp. Rom. nata Martyr sub Valeriano

AGrippina 1 Virgo, & Martyr orta, atque nutrita Romæ, Virginitatis tuendæ cupida, florem illum ab tenera ætate conseruandum obtulit Deo. eius vero monitis, ac multo magis exemplo Virginis puellæ cum fidem, tum virginitatem amplexæ sunt multæ. facinoris rea fit apud Imperatorem Valerianum, simulque ad quæ-

quæstionem producitur. quo in discrimine
animum præ se tulit adeo constantem, vt ne-
que terrore concuteretur, neque seduceretur
blandimentis. denudata igitur, atque ligata,
toto corpore fustibus laceratur. sed Angeli-
cis ex eo supplicio soluta est manibus. dein-
ceps maioribus est afflicta tormentis, donec
gladio in iugulum adacto, spiritum Deo red-
2 didit. corpus 2 in ecclesia B. Pauli Apostoli
3 repositum est. Eo 3 tempore Sanctus Para-
monus, & S. Bassa Agrippinæ soror suas om-
nes, & defunctæ sororis facultates in vnum
collectas per Monasteria religiosorum viro-
rum, perque egentes in ecclesijs Apostolorũ
commorantes, largiter distribuerunt. Duas
vero Virgines Bassa Paulam, & Agathonicã,
quod Agrippinę certamini adstantes, com-
patientesque viderat, eam quæ vti se loco A-
grippinę in sorores adoptaret, rogauerant,
comites futuræ peregrinationis, ac germa-
nas asciuit. igitur diuina reuelatione instruc-
ti, atque firmati Paramonus Bassa, Paula, A-
gathonica, corpus S. Martyris Agrippinæ cũ
reuerentia de sua sede sublatum, ad flumen
4 4 vsque, quo iter direxerant asportarunt. il-
lic uero parata, atque ad nauigandum instru
cta, eorum aduentum opperiens nauis reper
ta est. quos intuens Nauclerus, conuersus ad
monachum, bene inquit, uenisti; Pater. Vbi
uero est onus, de quo nobis dixeras euehẽdũ?
ille respondens, ait, has ego uobis Virgines
cum capsa ista commendo, fratres, testorq;
immortalem Deum, Sanctosq; omnes, at-
que Angelos, ut quo uobis est eundi animus,
eodem has feratis. Dominus uero noster Ie-
sus Christus sit uobis pijssimus gubernator.
simul hæc dicens, accedit ad pedes gloriosis-
simæ Agrippinæ. & elata uoce, uade, inquit,
Sancta Martyr, in pace, serua eos, qui te fide-
liter suscipiunt; ora pro me peccatore, nec
non te pro tua sorore, quæ lõgum tuum per-
tulit agonem, ut cum duabus his. quæ tecum
hoc iter ingrediuntur, puellis virginibus, ad
beatitudinis portum queat appellere. Vix fe-
minæ illæ nauim cum pretioso eo onere con
scenderant, cum ecce tibi mirabilis, atque
inusitatus odor vndique per eam difflatur,
adeo vt vectores omnes, & nautas admiratio,
ac timor inuaderet. soluentes vero è portu
cum commodiores auræ per noctem aspira-
rent prima luce in vrbem quamdam, ad Ita-
liæ litus positam, appulerunt. eo in loco tri-
duum consumptum, ad comparandum com
meatum, ceteraque nauigationi pernecess-
saria, quæ omnia viuentis olim Agrippinæ
noti, ac necessarij largiter sufficerunt, inde
octaua diei hora. prospere flante vento pro-
ficiscuntur, tertioque post discessum die, in
5 Sicilia ad oram Agrigentinam propter 5 lo-
cum quemdam, qui græce lithos, latine pe-
tra dicitur, substiterunt, & ad Bassam conuer-
si, nos quidem, inquiunt, Nautæ, Domina
in Africam iter intendebamus, qua vero ra-
tione in hunc vecti sumus locum, ignoramus.
quod si vobis in animo est, nobiscum Car-
thaginem vsque pergere, libentes sane fere-
mus, vt Paramono promissam fidem præ-
stemus. & quod verum fateamur, vestris ad

Eius corpus diuino monitu à sorore Bassa sublatum, quo vellet Deus, asportandũ.

Deum precibus huc vsque salui incolumesq;
peruenimus. his Bassa respondit; si me audi-
tis fratres, nos in litore hoc expositas dimit-
tite. vos vero Deus in portum voluntatis ve-
stræ, & consilij deducat. vt satisfactum à nau
tis est Bassæ, oram soluerunt. Angelus autem
Domini in eo litore virgines puellas assidue
custodiuit; talique odoris suauitate omnis il-
la vicinia redundauit, vt vrbium propinqua-
rum accolæ rei nouitate stupescerent. forte
per ea loca monachus iter faciebat. (dies Do-
minicus erat, hora diei tertia) is è 6 quodã 6
Monasterio S. Stephani, ex vico, cui nomen
Tyro, allegatus a suo Abbate Agrigentum
ibat, de negotijs quibusdam acturus cum Sã-
cto Gregorio eius vrbis Episcopo itaque cum
pergeret, sensit odoris fragantiam de Sanc-
tæ Martyris corpore procedentem, & stupe-
factus quid hoc est, inquit? paululum vt pro-
cessit, tamquam auram captans, substitit.
tum iratus orationem Deo fudit, & sacro
sancto crucis signo communitus, ire vlterius
cœpit. ecce autem sibi visus est audire suauẽ
quamdam psalmodiam, velut numerosæ le-
gionis virorum pariter, ac mulierum. quam
obrem animum, ac vires reficiens propera-
uit ad locum, quo in loco Bassa cum Paula
& Agathonica cantus Deo fundebat. quem
cum accedentem ad se vidissent, obuiam fa-
ctæ, & profunde inclinato capite salutantes,
ora pro nobis inquiunt, serue Dei. quibus
monachus: vestrum est, orare pro me pecca-
tore, qui thesaurum 7 salutis, auxilio Iesu 7
Christi, detulistis in hunc locum. sed illæ hu-
mi prostratæ diu sermonibus monachi obsti
terunt, dicentes vobis, ò Sancte Pater, solum
modo datum est pro nobis peccatricibus
Deum exorare. quamobrem victus 8 ille 8
Sanctæ, inquit, orationes vestræ, & omnium
Sanctorum, & huius sanctæ multa passæ, &
decoræ Martyris, quę nobiscum adest, ser-
uent in sæcula. dicto Amen, erexere se. tum
prior monachus de Sancta Bassa quæsiuit:
quo ex loco estis, Dominæ, & vnde, quoue
pergitis? respondit Bassa: de Romana vrbe
egressæ in has regiones per Italiam deueni-
mus. illuc autem, quo voluntas Dei direxe-
rit, ituræ sumus. & ille: numquid non hæc,
quam vobiscum fertis, Sancta, sedem edo-
cuit, vbi quiescere, & commorari decreuit.
Reuelationes Dei frater, inquit Bassa, & se-
creta mysteria pijs, & iustis hominibus pa-
tent, facientibus voluntatem eius diu, noc-
tuque: nobis scientia, & credulitas infirma
est; noluitque homini indicare, quo essent
iturę. vir autem ille, Deo dilectus, qua erat
bonitate vitæ præclarus, honestate morum,
ac Spiritus Sancti virtute illustris, noluit Bas
sam pluribus interrogationibus offendere.
sed vale dicto, ait, ora pro me, spiritualis
mater. cui illa, orationes nostrę tibi subue-
niant, carissime Pater. ergo institutum iter
vrgebat alacrius, vt Episcopum Gregorium
edoceret de mysterio, quod cognouerat.
erat autem septima diei Dominici hora. Bas
sa, vt abscessit ille, surgamus, inquit, filiæ
meæ, atque hinc abeamus. consilium enim
ei viro est, cum comitatu ad nos redire. quod
si mo-

Custos, & itineris dux Angelus.

si moram facimus, siue à fidelibus, siue ab Ethnicis capiemur; ac forte discrimine aliquo prohibebimur, quo minus ad eum, quē præcepit Deus, locum pertingere valeamus: itaque sublato Martyris Agrippinæ corpore Bassa in cœlum oculos conuertens, hunc in modum orauit, Domine mi Iesu Christe,
8 qui Sanctam 8 Elisabetham cum præcursore tuo Ioanne Baptista saluasti, salua, & libera nos ab omni impedimento, vsque ad locum à te nobis reuelatum, vt illuc perueniamus: deinde totam noctem ambulantes ductu Angelorum in locum, quem Græcum
9 appellant, vectæ sunt, ad ecclesiam 9 Sancti Georgij Martyris. exceptæque cum gaudio, ac lætitia magna ab homine eius loci accola, cui nomen Dominicus. huic filia erat vnica, ab malo Dæmone obsessa, atque agitata, quæ deducta ad Sancti Georgij, cū se inclinasset Beatæ Martyris reliquijs, repente incolumis exstitit, discedente ab ea Dæmone cum eiulatu, ac vocibus, quæ præsentes vniuersos admiratione corripuerunt.

Monachus autem ille Agrigentum cum peruenisset, Episcopum ostendit hora nona orantem; oratione peracta, facultas ei data est alloquendi. ergo hos ad Episcopum sermones habuit: Sanctissime Pater, audi me, & narrabo sanctitati tuæ: cui Antistes, quid est, fili? eloquere. ait ille: admiranda, & gloriosa miracula peracta sunt in his regionibus, te Præsule. Tres enim Sanctæ, venerabili forma puellæ, nauigio huc appulsæ, secū quoddam sanctum corpus ferunt. ego cum Abbatis mei, filij tui spiritualis iussu, ad sanctitatem tuam huc ad Monasterii negotia venirem, odorem odoratus sum suauissimum. itaque proieci me in terram, atq; oraui peccator. tum erectus armaui me, vndique signo crucis obsignans. paulum deinde cum progrederer, cantum accepi admirabilem, tamquam populi multi, quare confortatus illuc pergebam, quo vox trahebat. ibi verò tres Sanctas animaduerti Virgines, quæ vbi me prospexere, occurrerunt, & genua flexere. sanctiores me cum essent, rogabant, vt eis benedicerem. nec cum vehementer, diuque repugnarem, perfeci: ergo ausus sum peccator bona illis comprecari. postea ad pretiosum corpus deductus, ante eius pedes me proieci, lætificataque est anima mea de glorioso miraculo, quod vidi, & suauitate odoris exinde fragrantis. interrogaui autem eas: qua ex ciuitate essent? quarum mihi prima respondit: de Romana Vrbe huc vsque peruenimus: ituræ autem sumus, quo Dei nos voluntas direxerit. his a monacho auditis expauit Episcopus, adeo vt ne verbū quidem proferre posset. reuocatis tandem viribus, cū interrogatus is de loco, vbi hæc accidissent; optime ab se sciri respondisset: accersit ad se Archidiaconum, & quosdam de clero pudicos, ac fideles, iussitque parari velocissimos equos. & vniuersi, vergente ad occasum sole, conquisituri de ea re celerrime auolarunt; prope eam sedem, vbi prius Agrippina quieuerat, ventum erat; cum maxima cœpit odoris fragantia ad eorum nares penetrare. quo odore exhilarati pergebant alacrius, sed propius cum accessissent, neminem viderunt, nisi tantùm splendorem diffusum ijs partibus, quas reliquiæ Agrippinæ suo contactu afflarant. tristatus Episcopus secum ipse versabat, quà pergere iter Virgines illę potuissent. atque inde profectus ad Emporium deuenit. illic erat Monasterium, huc puerum iussit ire, qui quæreret à fratribus, numquid de his puellis cognossent. vnus è monachis, cum hac nocte, inquit, de litore piscaremur, odorem sane admirandum hausimus, splendorem etiam vidimus totam illam oram maritimam collustrantem. itaque intelleximus Dei visitationem eo in loco esse factam. ergo Antistes ab Emporio in partes hasce, sub Galli cantum, peruenit, ibiq; panis fractionem fecit.

Episc. quęsitum illas in viam se dat.

Tertia denique feria illucescente, hora diei fere altera, ad Græcum peruenerunt. nec dum vero illi accesserant propius, cum ecce tibi suauissimus pcipitur odor, qui vniuersos affecit gaudio. itaque Episcopus ad comites, confido, inquit, in Domino, non permissurum regredi nos, antequam id, quod indagamus, assequamur. hæc loquens progrediebatur. cum autem Bassa, Spiritus Sācti munere, prænosset aduentum Sancti Gregorij, dixit ad comites suas: surgite aliæ meę, procedamus obuiam Sancto Patri nostro Agrigentino Episcopo. sollicitus enim animus eius est nostri conquisitione. progressæque 10 cum cereis, ac turibulo extra vicum, eum salutauerunt; beneuenisti, Sanctissime Pater; & ille, Dominus Deus, qui coronauit sanctam sororem tuam, & largitus est illi triumphum victoriæ, sit tibi propitius, famula Christi. beata es, quia 11 enitat tempus, quo socia, & consors efficiaris in agone Martyris Sanctæ Agrippinę sororis tuę, & cum eadem coronam gloriæ suscipias de manu Domini, & viuas cum Christo in æternum. hæc cum proloqueretur ad Sanctam Bassam, accesserunt Paula, & Agathonica, vt benedictionem ab eo promererentur, quibus & dixit: det vobis Deus, filiæ, virtutem, & perseuerantiam in martyrio. Interea Sancti Georgij ecclesiam subierunt. Episcopus ibi ante corpus Sāctæ Martyris prostratus, has obsecrationes fudit: ora pro me filia, & memento, quod optimum tibi consilium dedi cum in tormentis versareris. beata es, quæ in ætate hac vicisti crudelis tyranni supplicia. glorificemus Dominum Iesum Christum, qui per te multos in eo loco, quem ad habitandum delegeris, de suis infirmitatibus curabit. beati erunt, qui eo in loco degent, quia per te incolumitatem consequentur. Quare Deo nostro gratias agamus viuenti in secula seculorum Amen. Oratione peracta, induit se Pręsul Sacerdotalibus indumentis, & diuinum celebrauit mysterium supra corpus Sanctæ Martyris. eo expleto, communicatoque cum omnibus, ac participato mysterio, corpus cibo refecerunt. à prandio colloqui Episcopus cum Beata Bassa cœpit de salute animæ, de gloria in aduentu Domini Nostri Iesu Christi futura,

10 Quas, post multum laboris, ac viæ, assequitur tandem.

11 eis martyrium prędicit.

supra corpus S. Agripp. diuina mysteria peragit.

L ver-

vergente in vesperum die, dixit Bassa ad Episcopum; hora est, Pater, vt hinc abeamus, & ad locum à Deo nobis præmonstratum adeamus. cui Episcopus, nox est, Domina, & ignoratis viam: qua igitur ratione discedere ex hoc loco vultis? Pater, inquit illa, venerande, habemus Christum verum ducem nobiscum, qui nos continuò nocturnis etiam temporibus integras seruat. de die autem iter agere non est animus, ne forte in manus iniquorum Tyrannorum incurramus. ad hęc Præsul, ignosce mihi, filia, quod suadere tibi talia sum ausus. ite in pace, & Dominus Iesus Christus sit vester protector. saltem verò permittite, vt vester comes sit, qui primus vobiscum locutus est monachus. admisit comitem Bassa, & Præsul cum adorasset reliquias Martyris, dixissetque, ora, filia, ora pro me peccatore, suscepta Christi pace, puellas dimisit; quæ sublato corpore Sanctæ Agrippinæ, post occasum Solis, ab Græco decesserunt, deducentibus Episcopo cum suis Clericis, & Dominico cum vniuersa familia sua, qui etiam à Bassa vehementer petebat, vt secum filiam suam ire pateretur. At hæc illi, ne timeas, frater, quia ex hoc nihil præteriti mali sentiet, patrocinante Sancta Martyre Agrippina. interim ad ripam fluminis cuiusdam substiterunt, atque ibi de integro Sacrosanctum corpus venerantes, ceteri omnes, præter monachum, cum gaudio regressi sunt, gratijs Deo actis de mirabilibus, quæ viderant.

SS. Virg. iter suum, persequuntur, nube transuehũtur.

Traiecto flumine, pergebant Completorij preces psallentes, ac cum monachus consequi pari gradu puellas nequiret, substiterunt, donec adueniens cum illis conquiesceret. Et surgamus, inquit Bassa, Pater, & eamus, antequam illucescat dies. eamus, Domina, respondit ille: nec processerant multum, cum ecce nubes lucida puellas ab oculis monachi sublatas transtulit. ille vero stupefactus concidit in faciem suam super terram, erectusque paulo post, neminem circumquaque prospexit. & vultum cum fletu percutiens, heu me, inquit, qualiter perdidi hanc gloriam. sed iuste verò priuatus sum, cum virtutibus omnibus destituar. Sanctæ autem Virgines Bassa, Paula, & Agathonica cum deposito, quod ferebant, sub mediam
12 noctem in locum, 12 qui dicitur Draphon, peruenerunt. in eo loco spelunca est, Castello, cui Menæo nomen, subiacens. in
13 ea 13 Dæmones iam olim habitabant, mox vero vt illuc aduenit venerabile Virginis Agrippinæ corpus, aufugerunt cum vlulatu inclamantes; Quid faciemus, quia istæ maledictæ mulieres, quæ fugerunt à facie Valeriani Imperatoris, Roma huc accedentes, referunt secum quoddam imperiale vexillum, quo nos de domo nostra expellunt? sed hoc agamus, vti mulieres istæ, quæ illud corpus huc intulerunt, in Africa gladio percussæ occidant, pessime ac moriantur. His vocibus Bassa respondit: obmutescite, atque hinc recedite, & ite ad patrem vestrum, qui ab initio deuorator hominum fuit. ite in abyssum æterni incendij; eiecit enim vos hinc Dominus Noster Iesus Christus, per aduentum corporis Beatæ Martyris Agrippinæ. repente nequam illi Spiritus de eo loco euanuerunt vsque in præsentem diem. posthæc ingrediuntur Virgines in speluncam, depositoque sacro corpore conquiescunt, gratias Domino referentes de summo gaudio, quod conceptum animo sentiebant. cognouerat autem Spiritus Sancti virtute Bassa conquieturum in eo Menæi Castello corpus Sanctæ Martyris Agrippinæ, idque in salutem multorum forte. tum sibimet appropinquasse tempus, quo per martyrij agonem palmam à Deo perpetuæ felicitatis acciperet. interea Paula, & Agathonica sollicitæ ad Bassam, Domina, inquiunt, dimisimus fratrem nostrum in horridis montibus, & ne à feris deuoretur, timemus. quibus Bassa, nequaquam, filiæ; sed crastino ad horam sextam perueniet ad nos noster frater. quod ita contigit, & gratijs Deo actis, dixit monachus: Benedico Deum, Domina mea, quia vidi gloriosissima de vobis per hoc sacrum corpus, vnde & ego peccator gratulor vobiscum, & Deum glorifico.

Euprexia vidua Menœnina. clarissima op bus & religione.

Erat autem Menæi ciuis vidua mulier, bona, ac timens Deum, de parentibus christianis, ac pijs orta. edoctaque à pueritia intra semitam virtutis ire, nunquam deerrauerat, sed cum christianis communicabat, & quoniam præter familiam multam, animantiumque greges, copiosissima etiam re familiari viuebat,
multa de 14 suis fortunis Martyrum corpora ab incendio redimebat, & venerandis sepulcris condebat. captiuos, & vinctos liberabat plurimos. & huius mulieris nomen Euprexia. adeò non solum christianos, & pauperes, & viduas, pupillosque fouebat, verumetiam paganos. 14
conuixerat 15 marito annos octo, sine eo decem transegerat, post viri obitum statim Deo deuota. filiam habebat vnicam, annorum quattuordecim, quæ quinquennium iam occupata erat, tam sæua paralysi, vt membris omnibus destituta, nec pedem, nec manum commouere, neque in latus alterum reclinari sine alterius adminiculo posset. 15

Vnus illi dolor, vnica filia paralysi afflicta.

his malis afflicta mater, multa in medicos erogarat. sæpe ad Sãctos Martyres detulerat; sed impetrare, quod petebat, non valuerat. Seruus ei erat Anatolius, fidelis inprimis, & valde bonus: hunc toti familiæ præposuerat. is duobus cum comitibus armenta Dominæ suæ inuisurus, Draphonem versus ibat. Locus is Euprexiæ erat, occupatus, vt diximus, à Diabolis; ita vt propius accedere nemo auderet. sed per bina, ternaue stadia se procul quisque continebat. quod si quis, aut homo, aut quadrupes eo pergeret, repente ab Dæmonibus trucidabatur.

tur. Verumtamen vt sub aduentum Agrippinæ profugerant illi vniuersi, armenta Euprexiæ, quasi quodam impellente, vsque ad antrum tutò peruaserant. locus autem erat amœnissimus, atque herbidus, aquis fluentibus abundans. sed spirituum terriculamentis iamdudum infrequens, atque incultus. hæc serui cum admiratione prospicientes conuersi adinuicem, quid est id noui, inquiunt? an hoc callide agunt Dæmones, vt nos ad se ducant, & pariter deinde cum bestijs interficiant? & fortasse pastoribus necem iā intulerunt. huc autem, & illuc circūspicientes oculis, pastores aduerterunt longe stantes, quos vocatos interrogauit Anatolius; quo id actum est modo? qui aiunt visos sibi nudiustertius venisse ad speluncam nonnullos, nescire viros ne, an mulieres. noctem verò circa mediam accepisse terribiles voces inclamantium, ac dicentium, væ væ cur nos expellitis hinc? & simul dicto, euanuisse. tunc audite, inquit Anatolius, fratres, sedeamus è regione speluncæ, & expectemus ad vesperam, antrum exploraturi. si cum sol occubuerit, non occidentur animantes, hoc in animis habete, quod Christus, quem Domina nostra colit, visitauit nos, & neque nos, neque armenta deuorabimur. Dæmon enim amorem erga hominē triduum simulare non potest, imo neque horæ spatium vnius. considerunt itaque procul ab spelunca, explorantes viri tredecim. circiter vero horam diei nonam, cœperunt Virgines psalmos decantare. & ecce pariter cum psalmodia odor etiam suauissimus de spelunca diffundi. hæc sentiens Anatolius, dixit socijs; profecto, fratres, vt dixi, visitatio eius Dei est, quem hera nostra colit. repenteque cum duobus comitibus, quibuscū aduenerat, ad Castellum aduolauit, & Euprexiæ super filia sua flenti dixit; attende, Domina, & narrabimus tibi quid est, inquit illa. fili? Christus, quem ipsa colis visitauit te sua virtute sanitatis. ad hæc Euprexia, somnias, fili? at ille: multi Sancti aduenerunt in agrum tuum Draphonem, & locus ille totus odoris suauitate repletus est. sicque recensuit quidquid de armentis, de pastoribus, de se, de vocibus expertus fuerat. quibus acceptis Euprexia, gaudio ingenti exsiliit, ductisque secum puellis duabus, Anatolio, duobusque comitibus, Draphonem versus quam ocyssime perrexit.

Ad Draph. descendit.

Præscinit aduentum Euprexiæ Bassa, & ad monachum, ceterasque comites, filij, inquit, mulier ad nos quædam carissima properat, occurramus ergo illi. scio enim manere in ea Spiritum Sanctum. cumque illam propius accessisse sentiret, ecce, inquit, adest: exeamus obuiam. egressæque de spelunca, paulum processerunt, mox vero, vt vidit Euprexiam rursus Bassa, gaude Domina Euprexia, inquit. Enimvero obstupuit mulier, vt suo se nomine ab incognita salutari sensit. & gaude tu, filia Christi, respondit Dæmonum effugatrix. procidensque in faciem suam osculabatur pedes Sanctæ Bassæ, cum lacrymis verba confundens. miserere mei, adiuua me, & infidelitatem meam. Quæ respondit: confortare, soror, gaudiū enim magnum aduenit in domum tuam. apprehensamque manu deducit in speluncā, vbi positum erat corpus Sanctæ Martyris Agrippinæ. quod vt vidit Euprexia tremens prouoluit se ad eius corporis vestigia, atque orauit: miserere mei Sancta Martyr Christi visita filiam meam, quæ paralysi infirmitate detinetur, ecce annos quinque. cui precanti dixit Bassa: si vere in Dominum credis, scito te, & filiam tuam non animæ solum verumetiam corporis salutem esse consecuturas. Quæ respondit, credo, Domina, quod Christus est verus Deus, qui erat in sinu Patris, & pro nobis descendit in vterum Virginis Mariæ: crucem, & mortem sustinuit, & voluntate patris surrexit à mortuis, & manifestauit se Apostolis suis, & post hæc ascendit in cœlum, & sedit ad dexteram Patris Dei, & iterum venturus est cum gloria in futuro, & tremendo iudicio iudicare seculum iuste, & reddere vnicuique proprii laboris mercedem: & Beati qui sanguinem suum pro eius nomine fundunt. Illi enim erunt hæredes illius gloriæ, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. quæ vt audiuit ab Euprexia, dixit Bassa, confortare, Domina, & soror, eleemosynæ tuæ, & preces ascenderunt ad Deum, sicut quondam Beati Cornelii. sed surge eamus domum tuam, statimque surgentes cum corpore Sanctæ Agrippinæ noctu in Castellum subierunt. Dum verò succederent in ædes magno lumine locus ille, cum admiratione multorum refulsit. domum ingressæ, quæ in regione Calamarea sita erat, corpus Martyris Agrippinæ in secreto, ornatoque thalamo collocarunt. quod vbi factum, repente super lectum puellæ Euprexiæ filiæ gloria Dei resplenduit. somnumque illi, quæ per paralysim dormire non poterat, eodem momento immisit. in somno autem videre sibi est visa splendidam puellam, ac venerandam, sublime ante se stantem, ac dicentem, filia, & soror mea Theognia, (sic puella nuncupabatur) sanet te Dominus Iesus Christus, sponsus meus. apprehensamque manum eius dexteram, erexit eam, & duxit in cellulam illam, vbi Sanctum corpus condiderant. rursumque ei est locuta; filia Theognia, locus iste requies mea erit in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi locum hunc, & huc me misit Christus. hoc cum re vera, non somnio accidisset, cunctis ignorantibus domesticis, euigilauit puella de somno, seque ipsa erexit, ac stetit tamquam si nihil habuisset mali. & circumspiciens, cum 16 loculum Sanctæ Martyris, luce illustratum videret, aduertit tres propter illud assidentes puellas, & matrem cum eis, ad quam recta ibat. 16

Marty. opē implorat, & incolumitatem filiæ.

Valetudinem ægre Theogniæ impertit.

Mater, vt stantem filiam, & incolumem aspexit, expauit vehementer, & phantasma ab se cerni putauit. ad quam puella: ne timeas, Domina mater, ego sum enim filia tua

tua Theognia, quam alligauit Satanas, ecce quinque annis. nunc autem venit quædam Virgo nimium splendida, quæ erexit me dicens, sanet te Dominus Iesus Christus. continuo surrexi tamquam nullum vnquam in corpore meo morbi genus sensissem. audiés hæc Euprexia, gratias Deo, & laudes effundebat: Benedictus sis, Domine Deus patrum nostrorum, qui visitasti humilitatem meam per istas virgines, nec non & per gloriosam Martyrem tuam Agrippinam, quam misisti in hunc locum propter sanitatem, ac saluté fidelis populi tui. hæc cum audiret Bassa, quęrit ab Euprexia, quid hoc esset, quod factum fuerat. illa aduocatam filiam iussit, flexam ante pedes Bassæ, quæ ab Agrippina in somno accepisset, enarrare omnia: quibus cognitis, audi, Domina Euprexia, & tu Theognia, inquit Bassa: Deus, qui sicut ei placuit, iter nostrum direxit, atque huc nos deduxit, commisit, vt uideris, corpus Sanctæ Martyris, & Virginis in manus uestras. cogitate ergo, quid de eo sit uobis agendum. Posthæc quodam die, Euprexiam Bassa in hunc modum iterum compellauit: eamus Domina, & soror Euprexia, ad corpus Sanctæ sororis nostræ, & Martyris Christi Agrippinæ, ut osculemur uenerandos pedes eius. itaque cum omnes perrexissent, procidit Bassa, & osculata corporis sancti pedes, dixit. vale, Domina & soror; ora pro nobis S. Martyr, ut comitetur nos Dominus, & explere cursum mereamur martyrij nostri. ecce locus, quem optasti. Dominus per orationes tuas sit noster gubernator Post Bassam accesserunt Paula, & Agathonica, & ante Agrippinam prostratæ dixerunt: ora pro nobis, Domina, & orationem osculis pedum coniungebant. qua perfecta, Euprexiæ, & Theogniæ post oscula, atque amplexus, uale dixerunt; egressæque de nocte ad mare usque deuenere. ibi quoq; salutatas reliquit monachus uiarum comes, & ad Monasterium redijt glorificans Deum, ac laudans super gloriosis rebus, quas uiderat, atque audierat: Virgines uero Sãctæ post orationem, ascendentes in nauim, nauigarunt in Africam, & diei sequentis hora quarta Carthaginem appulsæ sunt. de naue in ecclesiam secesserunt Sanctæ 18 Dei Genitri-

Expleta legatione ss Virg. abscedunt.

Et Carthaginem nauigant.

17

cis Mariæ in Susis, de regione, cui Ascusa no-

18 men est atque eadem in vrbe, 19 post multos ab accessu dies, pro Christi nomine ferro trucidatæ sunt, 4. Idus Aug. sed ad Euprexiam redeamus. Postridie mane cum familiares, ac necessarij de more ad visendam, cósolandamque eius filiam conuenissent, offenderunt domi incolumem, & in laudes Dei christianorum proruperunt. ea res tota vicinitate diuulgata, thesaurum abscóditum manifestauit: ergo vndiq; comportabantur ad sacras reliquias ægroti, ac Dæmoniaci, quarũ ad contactum valetudini statim restituebantur, quandocumq; illos morbi genus diuexaret. Itaque exaltabatur Menæi, ac triumphabatur gaudio, quod ad Sanctæ Martyris corpus non de vicinis modo, verùm à longe dissitus regionibus, etiam traiecto mari concurrebatur, nemoque illud contingebat, quin omnem de integro sanitatem recuperaret. Presbyter autem in vico quodam erat, qui morbi violentia vnius oculi visum perdiderat. hic vt prædicta fama accepit, auolauit in Castellum, & ingressus cellam, vbi Sanctum corpus asseruabatur, procidit humi, exorans: miserere mei, famula Christi, & sponsa. & repente lumen amissum redintegratum illi est, & ad sua cum gratiarum actione redijt. & multa quidem alia per orationem Sanctę Martyris Agrippinæ operatus 19 est miracula Christus Iesus; quæ alio in libro recensẽtur, & hæc 19
etiam per compendium diximus, ne forte ab legentibus cum fastidio susciperentur. exinde 20 multos post annos, ædem Euprexia 20
construxit, magnam satis, & decoram. & in æde fossam, ad condendum Agrippinæ corpus effodit, altitudine cubitorum senum. Priusquam vero illud deponit, videt 21 Agrippinam dicentem, caue Euprexia, ne quisquã locum cognoscat, vbi meũ peccatricis corpus reconditur: ergo exædificata ecclesia, ac Sãcto Seuerino Catanensi Episcopo ad id muneris accersito consecratur in honorem Dei 21
& Martyris Agrippinæ 6. Idus Iunij, Imper. Constantino, & quiescente per Christi beneficium ecclesia. Post hæc Euprexia quascumque possidebat opes, erogauit in vsum pauperum. & ornamenta posuit ab se templi, & monasticum 22 induta habitum, pariter cũ 22
filia, in eadem 23 ecclesia reliquum vitæ tẽpus in magna obedientia, ac timore Dei trãsegit. nemo autem odorari potuit, qua parte corpus illud Sanctissimum esset situm. Siquidem non raro Euprexiæ apparere solebat in visione ipsa Virgo Agripp. na monens, ne cui locum, sepulchrumque patefaceret. hoc 23
24 certo scitur, intus in ecclesia sanctum thesaurum condi. vixerunt 25 autem Euprexia & filia eius in famulatu ecclesiæ S. Agrippinæ quadraginta annis; & more Sanctarum mulierum in confessione bona decesserunt. 24 25
Passa est 26 Virgo, & Martyr Christi Agrippina in Vrbe Romana, 9. Kal. Iunii iussu nequissimi Imp. Valeriani: translata est in Siciliam in Castellum Menæi 16. Kal. Iunij sepulta est 6. Idus Iunij, intercedentibus eius ad Deum pro nobis, orationibus, eiusdem filij Dei, hæredes esse mereamur, qui cũ Patre, & Spiritu Sãcto viuit, & regnat in omnia secula. Amen. 26

Euprexia ecclesiã D. Agrippinę struit in eaq; corp' recondit.

Vide Animadu. fol. 61.

EGREGIÆ M. AGRIPPINÆ MONVMENTVM

Ex Græcorum Menologio.

SANCTÆ Martyris Agrippinæ, quæ in illustri Vrbe Roma orta, & educata, virginitate, & fortitudine decorata, & Deo ipsi desponsata, forti atque alacri animo ad martyrii palmam cucurrit, & propter amorem, & caritatem sponsi sui Christi multis cruciatibus seipsam tradidit. itaque virgis cæsa, vinculis, carceribus, & torturis afflicta, in tormentis ipsis, animam Deo commendans, Martyr excessit. eius corpus Bassa, Paula, & Agathonice clam susceptum, ex vrbe Roma in Siciliam transferentes reposuerunt. Cum primum verò Sicilia illud accepit tenebricosis Dæmonum erroribus liberata est. Cumque Agareni ausi fuissent castrum diripere, in quo Beatæ Martyris corpus seruabatur, repentino interitu perierunt. Ex eo tempore ad hanc vsque diem, leprosi cum fide illuc accedentes purgantur, & reliqui morbi, Sanctæ Agrippinæ intercessione, abiguntur.

IN VIRGINEM ET MART. AGRIPPINAM HYMNVS

E Græco in latinum translatus.

1 QVI 1 lapidibus, multo errore decepti, cultum impendunt, te 2 lapide
2 onerant, quod Christum solidissimam petram confiteteris. quare morte obita, miraculorum splendore, gloriosa coruscasti, Agrippina, vt nostrum omnium, qui te prædicamus, animas illustrares.

Te Romæ fortiter dimicantem, instar opulentissimi thesauri, ecclesiæ Sacrosanctæ Christus Deus noster attribuit. ibi cum esses, veneranda Martyr Dæmonum multitudinē tua præsentia procul exterminasti. Proinde te beatam prædicamus, ac tuum hodie certamen pie celebramus, pugnacissima Agrippina. Bassa, & Paula humeris te suis tulerunt, eius imperio, qui fert vniuersa: & regiones, & longa maria permutans Martyr Agrippina, edensque terrifica portenta, ope cælestis gratiæ, conquieuisti eo loci, vbi Deus destinauerat. laboribus defunctorum quies. ac proinde celeberrima vbique prædicaris.

Diurno morbo mulierculam affectam liberasti, tuarum reliquiarum admissione, ò
3 magni nominis Virgo, Porrò 3 Agarenorum audaciam, in venerabilis templi tui arcem ad prędandum irruentium internecione mulctasti, quando istis desuper adstare visa
es, instar 4 pulcherrimæ columbę volans, 4
crucemque 5 præferens, Virgo Agrippina. 5

Splendore gratiæ, quæ tibi superne illuxit, ignorantiæ meæ tenebras discute, tuisque precibus præbe, ò Agrippina, vim, vt tua certamina digne possim commendare.

Sole splendidior verissime exorta es, in Christi ecclesiæ firmamento, ac certaminū, miraculorumque tuorum radiis, vniuersi terrarum orbis fines illustrasti, Martyr Sanctissima.

Cum immortalis, vitæque auctoris sponsi nuptias expetiueris, certamen, quasi earum arrhabonem, attulisti, à quo inuicem, & regno, & incorrupta corona donata es, Martyr veneranda.

Dei Optimi Maximi dextera gubernante, fluctuosum impietatis pelagus emensa, in portum superni splendoris appulisti, Agrippina sapientissima.

In cordibus eorum, qui te cum fide, ò celebratissima Dei Mater, colunt, plane ortus est Lucifer, illuxitque dies splendidissima Christus, qui ex tuo vtero enituit, ò Dei spōsa beatissima.

Virgis cæsa, ingenti gaudio lætabaris, ijsdem

dentem conterens osti impietatis, & clamans, nihil plane me vnquam à tua dilectione, Christe, me seiunget.

Vt hostium nuditatem, Martyr Sanctissima, notares, tunica exuta es. idcirco stolam immortalitatis te Christus donauit.

Os aduersum te, æquissimam Christi Martyrem, iniqua obloquentis obstructum est, te interim Christi magnalia prædicante.

Cum humi corpus tuum per summam stultitiam impius satelles protenderet, tu mentem in Deum intendebas.

Isaiæ vaticinium plane impletum est. peperit enim Virgo, nostra carne contectum, vitæ auctorem, nostrarumque animarum reparatorem.

Qui voluntatem timentium se facit, per Angelum suum, Martyr, vincula, ac tormenta, quibus tenebaris dissoluit; cum eadem Christi sponsi tui caritatis vinculo nexa, omnem impietatem dissoluisses.

Mortificata iam per caritatem eius, qui omnem mortis vim mortificauit, gratia scatens viuifica ad curandos, qui cum prauis cupiditatibus confligantur, Christi decus, Agrippina Martyr.

Cum dolores corporis, sponsi tui caritate succensa, superares, fortiter ferebas verberũ ictus, clamans: nulla porrò tormentorum vis à tua me, Christe, dilectione separabit.

Quis Beatæ Societatis Bassæ, Agrippinæque Virginis, Sacrosanctæ Triadis amore decertantis, fortitudinem explicauerit? quaue ratione infirmam, imbellemque Idolorũ vim acriter ostenderit?

Regina Virgo, quam Patris Verbum, & æqualis Deus, quasi odoratissimam domum habitare voluit, minime violata est puritas, minime es dolorem experta. quippe Emmanuelem, Deum, simul & hominem enixa.

Lux, occasus nescia, tuo inhabitans tabernaculo, in nocte veluti meridie te contuentibus ostendit, torquens iacula miraculorũ.

Incontaminata ouicula pastoris vestigiis insistens, tamquam purissima victima, eidem Sancte oblata es.

Mentem habens plane prophetico spiritu afflatam, futura, perinde atque præsentia intueretur, veneranda Bassa prædicere merita est.

O Dei genitrix, prauitatem meam sana, quæ Sanctissimum Verbum peperisti, quod ab omnibus Sanctum prædicatur.

Cum e Roma effulgens Sanctissimũ corp^9 tuum, Agrippina Martyr, Sicilia religiosa excepisset, à terribili Dæmonum caligine libera a est.

O ter felices Martyres generosæ, & ante mortem, in ipsa martyrij expectatione mortuæ. Tuum corpus emortuum quidem, sed quod tamen vitam impertiat, ferunt.

Strictus in te inimici gladius obtusus est. nam tamquam fundatas ciuitates, hostium audaciam deiecisti, Agrippina, gloriosis certaminibus, quasi vecte armata.

Sacri tabernaculi tui attactu curantur, & qui sanguinis fluxu, & qui lepra laborant. tũ morbi omnes propelluntur, sancti nominis tui inuocatione.

Gabrielis verba, Virgo laude dignissima, vsurpantes, clamamus: Aue Mater, sola benedicta, salue porta, quæ solem iustitiæ contines.

Tamquam aurea columba, signo crucis præmunita, Agarenos noctu in Castellum tuum irrumpẽtes, omninò perdidisti, seruans Christi fideles ab eorum immanitate.

Multis, varijsque pro Christi nomine laboribus defuncta, placido, immortalique fine, in eodem potita es.

Nox, instar diei, videbatur ijs, qui tuas Sacrosanctas reliquias gestabant; locus omnis, qui te excipiebat, suauissimo odore replebatur. Dæmonum acies procul abigebantur, sacrum corpus curationum guttas instillabat ijs, qui te in secula hymnis ornarent.

Cum sponsi immortalis desiderio conflagrares, post illius testimonia cucurristi, eiusdem passiones, ac mortem æmulata, clamãs, laudate Dominum, omnia opera eius, & superexaltate eum in sæcula.

Fide, haud quaquam dormitante, prædita, tui cruoris oleo ardentem lampada gerens, intro admissa es in celestium gaudiorum thalamum, canens, laudate Dominum, omnia opera eius, & superexaltate eum in secula.

Ad hoc templum exultans aduenisti, nam eius videndi magno studio tenebaris, vt in eo, tamquam in proprio cursu insidens oblectareris.

Rubus ardens incombustus iam olim mirabile tui partus mysterium adũbrauit, quippe diuinitatis ignem vtero gestasti; & incombusta, intactaque Virgo permansisti; quo circa te in omne æuum commendamus.

Nutu eius, qui omnia molitur, ac gubernat, Agathonica cum Bassa, simul & Paula ad martyrij finem libentissime festinantes, profecto vna omnes voto suo sunt tandem potitæ.

O Virgo, in cælestes iam thalamos translata, quæ spiritales, minime sensibus oculorũ subiectas, pulchritudines intelligis, & Dei Optimi Maximi splendore frueris, puros, quæso, te laudantes redde.

Corona gratiarum vertici tuo imposita est, Agrippina, quippe quæ & cursum consũmaueris; iam te iustorum ordines magno cũ gaudio exceperunt.

Quæ conditori tuo, magna cum fiducia, cum ceteris omnibus, qui à seculo sunt beatis spiritibus assistis, Martyr Agrippina, impetra peccatorum condonationem ijs, qui te laudare gestiunt.

O Virgo Maria, quæ maternis vlnis eum gestas, qui vniuersum terrarum orbem continet, libera me ab hostium manibus, vt saluus, & incolumis, magnitudinem tuam valeam celebrare.

Vide Animadu. fol. 64.

D 2

Ann.Ch. 262. 22. Iun.

DE SANCTO GREGORIO AGRIGENTINO EPISC. ET CONF.

Ex historia Translationis S. Agrippinæ.

GREGORIVS Agrigentinorum ecclesię Episcopus præerat, Impp. Valeriano, & Gallieno, quorum sæuis temporibus Romã profectus est, incertum, visendi studio sepulchra SS. *Apostolorum*, an negotiorum fidei caussa, quæ cum Romano Põtifice consultaret, exagitante Siciliam procella persecutionis. in vrbe cum esset Gregorius, B. Virginem Agrippinam persecutione Valeriani, & Gallieni, propter Iesu Christi fidem suppliciis affectam, adlocutione solatus, ad constantiam firmauit. Agrigentum regressus, certior factus, Virgines tres ad proximum litus appulsas, è naui cum B. Martyris corpore excendisse, quod odore suauissimo late vias afflaret; statim *Archidiacono*, & quibusdam è Clero sumptis, quos fide, castisque moribus conspicuos nosset, iter, quod ab indice didicerat, aggreditur. citisq; equis Virginem Bassam, B. Agrippinæ sororem, aliasque Virgines duas Paulam, & *Agathonicam* comperit, quæ *Martyris* Agrippinæ reliquias in Siciliam deportabant. quo audito, Gregorius mira voluptate perfunditur, humique stratus coronatam Virginem adorat, eximiæque affectu pietatis veneratur, & laudibus exornat. deinde supra S. *Martyris* corpus diuina mysteria rite perfecit, ac cœtũ illum sacrificio adstantem, Sanctissimo Christi corpore, dein diuino sermone refecit. *SS.* Virginibus Bassæ, Paulæ, & Agathonicę prædixit, participes Beatissimæ *Agrippinæ* fortis breui futuras, & ex agone martyrij cælestes coronas à Domino accepturas. simul perseuerantiam in tormentis à *Deo* precatus est. dictis ex euentu fides fuit. nam Virgines Bassa, Paula, & *Agathonica* tres intra menses martyrium in *Africa* pertulere. reliqua B. Gregorii acta ignoramus. caussas repetere graue est, ac peracerbum. quis ambigat, virtutibus insignem virum exstitisse, quem turbulenta illa tempora deposcebant? in ecclesia *Agrigentina* colitur die vigesimo secundo Iunij.

Vide Animadu. fol. 64.

DE BEATO MARCO MONACHO.

MARCVS Monachus atrocissima Decij Cæsaris persecutione vixit. Sanctos *Martyres* Leontinos *Alphium*, Philadelphum, & *Cyrinum* comitatus, eis adfuit dum torquerentur, & à iudice interrogarentur. quorum etiam scripsit historiam, quam Crescens impius igni cremauit; sed restituit Beatus Lucianus Leontinorum Episcopus. haud plura his rescire tempora permisere; traditio tamen apud Leontinos Beatum prædicat, & colit; incertum mihi est an eadem illa persecutione sublatus sit.

Ann.Ch. 262 10. Ian.

VITA S. THECLAE

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

1 THECLA, clarissima femina Leontina, Sanctæ
2 Martyris 2 Isidoræ filia, in cuius sinu educata christianam pietatem hausit; opum maxime diues fuit, ingentis animi, sed minus læta corporis caussa; persecutione Decij, cum Sancti Alphius, Philadelphus, & Cyrinus ad Tertullum in Siciliam missi sunt, perductique Leontinos, B. Thecla sex annos paralysi torquebatur, destituta viribus vsuque membrorum; cum vero inaudisset, illorum precibus
3 Hebræi 3 cuiusdam filium à Dæmone liberatum, in spem salutis venit. itaque accitum ad se Alexandrum propinquum suum, qui Tertullo a consilijs erat, orat, obtestaturque vt Alphium, Philadelphum, & Cyrinum mitteret ad se domum, cupere se eos videre, & alloqui, morbique remedium exposcere simul offert quantam velit pecuniæ summam. qua persoluta, Alexander missurum se recepit. ergo appetente nocte, per Sophronium, & Niconem Theclæ famulos idoneos, ac fideles, germani fratres ad ægram Dominam ducti sunt. quibus illa conspectis, salutatisq; summo gaudio perfusa est. mox cum, quibus excruciaretur doloribus, exposuisset, eorum preces cum fide postulauit. Sancti adolescentes piam consolati feminam ad custodiam se retulere.

Nocte eadem, statim domo egressis Christi Confessoribus, Theclam somnus consopiuit. visus illi per quietem prouecta 4 ætate
4 Episcopus, qui exceptas cœlo, dixit, floru
Apost. Andreas Theclæ visus, sanam facit.
fratrum preces, missumque se ad eam sanandam. mox experrecta incolumis, soluta morbo, deuincta beneficijs, orta luce, in carcerē contendit ad SS. Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, quibus pro incolumitate gratias ageret. vbi inter eos ortum modestiæ certamen: cum Thecla SS. Fratrum precibus sanā esse se diceret; illi contra, sanarunt te fides tua, & eleemosynæ tuæ. exinde sanctissima femina non destitit interdiu, noctuque carcerem adire, redemptis 5 pecunia custodi-
5 6 bus, vinctos 6 Christi Confessores visere,
7 catenas 7 exosculari, cæsorum vulnera vngere, colligare linteis, victui necessaria subministrare. neque eam vmquam ab his caritatis officijs metus absterruit quin inter persecutionis procellas, ad firmandam pietatē ex auidissimorum prædonum faucibus diuinitus erepta est.
Se, suasque opes in studia pietatis impendit.

Porrò sæuientibus in rem christianam Decio, & Valeriano, Siciliam insulam tempestas perculit turbulentissimi temporis. quod verò illorum fulminibus altissima quæq; quaterentur, ac Thecla prædiues esset, Princeps genere, sanguine nobilis, exemplum pietatis, sæpe ad necem expetita est. quippe Tertullo Consulari cognitum erat, christianam esse, & christianam rem iuuare. cum igitur & Thecla pietatis inire certamen arderet, & Tertullus interficere percuperet, adsessores tamen eius dissuasere, feminæ claritudinem prætendentes, & populorum 8 stu- 8
dia, qui mirum in modum Theclām reuerebantur. haud illi quidem id præstitere, humanitate vlla permoti, sed quod illam Deus Ecclesiæ præsidio, ac solatio seruare statuerat. & verò persecutionis temporibus Leontinam ecclesiam Thecla præcipue sustentauit, vna cum Iustina pietatis administra, gloriæ socia. Christianos in speluncis delitescētes opibus aluit suis, suisque in prædiis fouit. Sanctorum 9 Martyrum corpora auro re- 9
dimere, rite que sepelire.

Enim vero SS. Martyres XX. Milites humauit in Antiano, suburbano suo. SS. MM. Alphium, Philadelphum & Cyrinum, Epiphanemque, & Euthaliam Virginem in abdita 10 spelunca ædium suarum condidit: 10
quæ illi, familiæque, ac reliquis christianis, tempore persecutionis pro ecclesia fuit. Pace christianis reddita ab Imperatore Gallieno, opes 11 suas, quæ illi ingentes erant, in 11
ædes 12 Martyrum construendas contulit. 12
Mart. Honorifice sepelit.
SS MM. Alphio, Philadelpho, & Cyrino ecclesiam in Strobelio, quo loco eorum corpora condebantur, exstruxit: in quam Sancti Martyres Epiphane, & Euthalia illatæ sunt. alteram ecclesiam in suburbano suo Antiano ædificauit SS. Mart. Isidoræ matri, amitæque Neophytæ, & Militibus viginti. ad hoc in medio vrbis templum vetus, impia Deorum superstitio ie expurgatum, Virgini Deiparę consecrandum curauit, omnesque has ędes 13 amplissimis maneribus exornauit. Iure Beatam Theclam Leontinæ ecclesiæ matrem, & altricem eius appellent, quæ mirifice illam auxit studiis, & opibus suis. 13
Multas ędes sacras extruit.

Digna sane femina, cui SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, sæpenumero videndos se obtulerint, multaque docuerint, quæ pro tempore in rem essent ecclesiæ Leōtinæ; cuique mortis diem predixērint. enimvero consecrarat iam ad 4. Idus Decembris Beatus Neophytus Episcopus ecclesiam SS. Alphio, Philadelpho, & Cyrino. triduo post apparuere iidem Martyres Theclę, præmonentes intra XXX. dies eam ē vita migraturam: igitur cum omnia, quę illi supererant, in
De obitu suo pręmonetur, & pie moritur.

in ædem maximum Beatæ Mariæ distribuis-
14 set. in pace 14 spiritum Deo reddidit. 4. Id.
15 Ianuarij, sepultaque 15 est in læua parte templi Sanctorum Martyrum, quod ipsa cōstruxerat, eius funus vniuersa ciuitas lacrymis prosecuta est. clarissimum Theclę nomē diuinis honoribus prosecuti sunt grati ciues, ecclesia eius memoriæ erecta, in regione Sāctę Veneris, in qua vna cum Sancta Iustina percoluntur in honorem Iesu Christi Domini Nostri.

Vide Animadu. fol. 65.

Ann. Ch. 262 30. Ian.

DE SANCTA IVSTINA

IVSTINA nobilis, ac prædiues femina Leontina, sed nobilior fide, & christiana pietate, altero oculo cum esset orba, & Christi Confessores Alphium, Philadelphum, & Cyrinum in custodia viseret, Alphij manum cum fide complexa, atque exosculata, statim lumen recepit. nec minoribus illa beneficijs ecclesiam Leontinam cumulauit. nam Decij, & Valeriani persecutione religionem christianam, vel maxime fouit, neque vnquam tyrannorum metu destitit, christianos vinctos in custodijs visere, & extorres sustentare opibus suis. corpora Martyrum rite sepelire. quibus in officiis pietatis diu se exercuit, adiecitq; se sociam Beatæ Theclæ consanguineæ suę, cum qua collatis studijs, opibusque plures ecclesias ædificauit, copioseque dotauit, atque in actis Sanctorum Alphij, & Sociorum dedisse dicitur prædia septem, & pecorum tria millia; grandia pietatis suæ præmia in cœlo adepta, diuinos honores in terra promeruit; & cum eadem B. Thecla apud Leontinos, ad 4. Idus Ianuarias ritu sollemni percolitur.

Ann. Ch. 262 24. Mart.

DE SANCTO EVERIO CATANENS. EPISC. ET CONF.

IN Actis Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini memoratur S. Euerius Catanensium Episcopus, qui Leontinis Deorum fanum, vetere superstitione purgatum, vna cum B. Neophyto, Leontinorum Episcopo, Sanctissimæ Dei Matri Mariæ consecrauit. ipsius meminerunt Menologia edita à Cardinali Gullielmo Sirleto, & Andrea Schotto Societatis Iesu, quamuis ibi Seuerū, non Euerium appellent. cetera in obscuro sunt. O funestas Siciliæ clades quantum inde tenebrarum nostris rebus offusum est.

Ann. Ch. 270 16. Oct.

DE S. BASSIANO MART. SYRAC.

CVM ab Imp. Claudio, edictum aduersus christianos promulgatum, & in Siciliam perlatū esset, Syracusis, vbi Præses ius diceret, acriter in eos sæuiri cœptum. comprehensus hic à militibus Bassianus, atque ad tribunal tractus, cum christianum esse se, ac dæmonia respuere profiteretur, ab irato Præside occidi iussus, agonem suum in Christi confessione laudabiliter confecit. cetera ignoramus, non minore detrimēto pietatis, quām Patrię dolore. colitur in ecclesia Syracusana 17. Kal. Nou. ipsius mentionem cum laude factam reperies apud Raphaelem Volaterranum in Anthropologia, & Albertū Leandrum in descriptione Siciliæ.

Ann. Ch. 278 13. Nou.

VITA S. DONATI PRESBYT.

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

IN ciuitate Leontinorum, vir quidam erat primus inter Hebræos, Synagogæ præfectus, nomine Samuel, qui iam inde ab annis 22. tetra lepra laborabat. vehementer dolebat ærumnam viri coniux Susanna, flensque ad Eutropiam venit. hæc lugentem solata, atque ad spem attollens, persuasit; si vir eius fieret christianus, futurum, vt eum sanarent SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus. hæc dum colloquuntur, offerunt se Samueli

quæstionem producitur. quo in discrimine animum præ se tulit adeo constantem, vt neque terrore concuteretur, neque seduceretur blandimentis. denudata igitur, atque ligata, toto corpore fustibus laceratur. sed Angelicis ex eo supplicio soluta est manibus. deinceps maioribus est afflicta tormentis, donec gladio in iugulum adacto, spiritum Deo reddidit. corpus 2 in ecclesia B. Pauli Apostoli
3 repositum est. Eo 3 tempore Sanctus Paramonus, & S. Bassa Agrippinæ soror suas omnes, & defunctæ sororis facultates in vnum collectas per Monasteria religiosorum virorum, perque egentes in ecclesijs Apostolorũ commorantes, largiter distribuerunt. Duas vero Virgines Bassa Paulam, & Agathonicã, quod Agrippinæ certamini adstantes, compatientesque viderat, eam quæ vti se loco Agrippinæ in sorores adoptaret, rogauerant, comites futuræ peregrinationis, ac germanas asciuit. igitur diuina reuelatione instructi, atque firmati Paramonus Bassa, Paula, Agathonica, corpus S. Martyris Agrippinæ cũ reuerentia de sua sede sublatum, ad flumen 4 vsque, quo iter direxerant asportarunt. illic uero parata, atque ad nauigandum instructa, eorum aduentum opperiens nauis reperta est. quos intuens Nauclerus, conuersus ad monachum, bene inquit, uenisti, Pater. Vbi uero est onus, de quo nobis dixeras euehẽdũ? ille respondens, ait, has ego uobis Virgines cum capsa ista commendo, fratres, testorq; immortalem Deum, Sanctosq; omnes, atque Angelos, ut quo nobis est eundi animus, eodem has feratis. Dominus uero noster Iesus Christus sit uobis pijssimus gubernator. simul hæc dicens, accedit ad pedes gloriosissimæ Agrippinæ, & elata uoce, uade, inquit, Sancta Martyr, in pace, serua eos, qui te fideliter suscipiunt; ora pro me peccatore, nec non te pro tua sorore, quæ lõgum tuum pertulit agonem, ut cum duabus his. quæ tecum hoc iter ingrediuntur, puellis virginibus, ad beatitudinis portum queat appellere. Vix feminæ illæ nauim cum pretioso eo onere conscenderant, cum ecce tibi mirabilis, atque inusitatus odor vndique per eam difflatur, adeo vt vectores omnes, & nautas admiratio, ac timor inuaderet. soluentes vero è portu cum commodiores auræ per noctem aspirarent prima luce in vrbem quamdam, ad Italiæ litus positam, appulerunt. eo in loco triduum consumptum, ad comparandum commeatum, ceteraque nauigationi pernecessaria, quæ omnia viuentis olim Agrippinæ noti, ac necessarij largiter suffecerunt, inde octaua diei hora. prospere flante vento proficiscuntur, tertioque post discessum die, in
5 Sicilia ad oram Agrigentinam propter 5 locum quemdam, qui græce lithos, latine petra dicitur, substiterunt, & ad Bassam conuersi, nos quidem, inquiunt, Nautæ, Domina, in Africam iter intendebamus, qua vero ratione in hunc vecti simus locum, ignoramus. quod si vobis in animo est, nobiscum Carthaginem vsque pergere, libentes sane feremus, vt Paramono promissam fidem præstemus. & quod verum fateamur, vestris ad Deum precibus huc vsque salui incolumesq; peruenimus. his Bassa respondit; si me auditis fratres, nos in litore hoc expositas dimittite. vos vero Deus in portum voluntatis vestræ, & consilij deducat. vt satisfactum a nautis est Bassæ, oram soluerunt. Angelus autem Domini in eo litore virgines puellas assidue custodiuit; tanque odoris suauitate omnis illa vicinia redundauit, vt vrbium propinquarum accolæ rei nouitate stupescerent. forte per ea loca monachus iter faciebat. (dies Dominicus erat, hora diei tertia) is è 6 quodã Monasterio S. Stephani, ex vico, cui nomen Tyro, allegatus a suo Abbate Agrigentum ibat, de negotiis quibusdam acturus cum Sãcto Gregorio eius vrbis Episcopo itaque cum pergeret, sensit odoris fragantiam de Sanctæ Martyris corpore procedentem, & stupefactus quid hoc est, inquit? paululum vt processit, tamquam auram captans, substitit. tum iratus orationem Deo fudit, & sacro sancto crucis signo communitus, ire vlterius cœpit. ecce autem sibi visus est audire suauẽ quamdam psalmodiam, velut numerosæ legionis virorum pariter, ac mulierum. quam obrem animum, ac vires reficiens properauit ad locum, quo in loco Bassa cum Paula & Agathonica cantus Deo fundebat. quem cum accedentem ad se vidissent, obuiam factæ, & profunde inclinato capite salutantes, ora pro nobis inquiunt, serue Dei. quibus monachus: vestrum est, orare pro me peccatore, qui thesaurum 7 salutis, auxilio Iesu Christi, detulistis in hunc locum. sed illæ humi prostratæ diu sermonibus monachi obstiterunt, dicentes vobis, ò Sancte Pater, solum modo datum est pro nobis peccatricibus Deum exorare. quamobrem victus 8 ille, Sanctæ, inquit, orationes vestræ, & omnium Sanctorum, & huius sanctæ multa passæ, & decoræ Martyris, quę nobiscum adest, feruent in sæcula. dicto Amen, erexere se. tum prior monachus de Sancta Bassa quæsiuit: quo ex loco estis, Dominæ, & vnde, quoue pergitis? respondit Bassa: de Romana vrbe egressæ in has regiones per Italiam deuenimus. illuc autem, quo voluntas Dei direxerit, ituræ sumus. & ille: numquid non hæc, quam vobiscum fertis, Sancta, sedem edocuit, vbi quiescere, & commorari decreuit. Reuelationes Dei frater, inquit Bassa, & secreta mysteria pijs, & iustis hominibus patent, facientibus voluntatem eius diu, noctuque: nobis scientia, & credulitas infirma est; noluitque homini indicare, quo essent iturę. vir autem ille, Deo dilectus, qua erat bonitate vitæ præclarus, honestate morum, ac Spiritus Sancti virtute illustris, noluit Bassam pluribus interrogationibus offendere. sed vale dicto, ait, ora pro me, spiritualis mater. cui illa, orationes nostrę tibi subueniant, carissime Pater. ergo institutum iter vrgebat alacrius, vt Episcopum Gregorium edoceret de mysterio, quod cognouerat. erat autem septima diei Dominici hora, Bassa, vt abscessit ille, surgamus, inquit, filiæ meæ, atque hinc abeamus. consilium enim ei viro est, cum comitatu ad nos redire. quod si mo-

Eius corpus diuino monitu à sorore Bassa sublatum, quo vellet Deus, asportandũ. 4

Custos, & itineris dux Angelus. 6 7 8

si moram facimus, siue à fidelibus, siue ab Ethnicis capiemur; ac forte discrimine aliquo prohibebimur, quo minus ad eum, quē præcepit Deus, locum pertingere valeamus: itaque sublato Martyris Agrippinæ corpore Bassa in cœlum oculos conuertens, hunc in modum orauit, Domine mi Iesu Christe, qui Sanctam 8 Elisabetham cum præcursore tuo Ioanne Baptista saluasti, salua, & libera nos ab omni impedimento, vsque ad locum à te nobis reuelatum, vt illuc perueniamus: deinde totam noctem ambulantes ductu Angelorum in locum, quem Græcum appellant, vectæ sunt, ad ecclesiam 9 Sancti Georgij Martyris. exceptæque cum gaudio, ac lætitia magna ab homine eius loci accola, cui nomen Dominicus. huic filia erat vnica, ab malo Dæmone obsessa, atque agitata, quæ deducta ad Sancti Georgij, cū se inclinasset Beatæ Martyris reliquijs, repente incolumis extitit, discedente ab ea Dæmone cum eiulatu, ac vocibus, quæ præsentes vniuersos admiratione corripuerunt.

Monachus autem ille Agrigentum cum peruenisset, Episcopum offendit hora nona orantem; oratione peracta, facultas ei data est alloquendi. ergo hos ad Episcopum sermones habuit; Sanctissime Pater, audi me, & narrabo sanctitati tuæ: cui Antistes, quid est, fili, eloquere. ait ille: admiranda, & gloriosa miracula peracta sunt in his regionibus, te Præsule. Tres enim Sanctæ, venerabili forma puellæ, nauigio huc appulsæ, secū quoddam sanctum corpus ferunt. ego cum Abbatis mei, filii tui spiritualis iussu, ad sanctitatem tuam huc ad Monasterii negotia venirem, odorem odoratus sum suauissimum. itaque proieci me in terram, atq; oraui peccator. tum erectus armaui me, vndique signo crucis obsignans. paulum deinde cum progrederer, cantum accepi admirabilem, tamquam populi multi, quare confortatus illuc pergebam, quo vox trahebat. ibi verò tres Sanctas animaduerti Virgines, quæ vbi me prospexere, occurrerunt, & genua flexere. sanctiores me cum essent, rogabant, vt eis benedicerem. nec cum vehementer, diuque repugnarem, peruici: ergo ausus sum peccator bona illis comprecari. postea ad pretiosum corpus deductus, ante eius pedes me proieci, lætificataque est anima mea de glorioso miraculo, quod vidi, & suauitate odoris exinde fragrantis. interrogaui autem eas: qua ex ciuitate essent? quarum mihi prima respondit: de Romana Vrbe huc vsque peruenimus: ituræ autem sumus, quo Dei nos voluntas direxerit. his a monacho auditis expauit Episcopus, adeo vt ne verbū quidem proferre posset. reuocatis tandem viribus, cū interrogatus is de loco, vbi hæc accidissent; optime ab se sciri respondisset: accersit ad se Archidiaconum, & quosdam de clero pudicos, ac fideles, illicoque parari velocissimos equos. & vniuersi, vergente ad occasum sole, conquisituri de ea re celerrime auolarunt; prope eam sedem, vbi prius Agrippina quieuerat, ventum erat; cum maxima cœpit odoris fragantia ad eorum nares penetrare. quo odore exhilarati pergebant alacrius, sed propius cum accessissent, neminem viderunt, nisi tantùm splendorem diffusum ijs partibus, quas reliquiæ Agrippinæ suo contactu afflarant. tristatus Episcopus secum ipse versabat, quà pergere iter Virgines illę potuissent. atque inde profectus ad Emporium deuenit. illic erat Monasterium, huc puerum iussit ire, qui quæreret à fratribus, numquid de his puellis cognossent. vnus è monachis, cum hac nocte, inquit, de litore piscaremur, odorem sane admirandum hausimus, splendorem etiam vidimus totam illam oram maritimam collustrantem. itaque intelleximus Dei visitationem eo in loco esse factam. ergo Antistes ab Emporio in partes hasce, sub Galli cantum, peruenit, ibiq; panis fractionem fecit.

Episc. quęsitum illas in viam se dat.

Tertia denique feria illucescente, hora diei fere altera, ad Græcum peruenerunt. nec dum vero illi accesserant propius, cum ecce tibi suauissimus pcipitur odor, qui vniuersos affecit gaudio. itaque Episcopus ad comites, confido, inquit, in Domino, non permissurum regredi nos, antequam id, quod indagamus, assequamur. hæc loquens progrediebatur. cum autem Bassa, Spiritus Sācti munere, prænosset aduentum Sancti Gregorii, dixit ad comites suas: surgite filiæ meę, procedamus obuiam Sancto Patri nostro Agrigentino Episcopo. sollicitus enim animus eius est nostri conquisitione. progressæque 10 cum cereis, ac turibulo extra vicum, eum salutauerunt; beneuenisti, Sanctissime Pater; & ille, Dominus Deus, qui coronauit sanctam sororem tuam, & largitus est illi triumphum victoriæ, sit tibi propitius, famula Christi. beata es, quia 11 enitat tempus, quo socia, & consors efficiaris in agone Martyris Sanctæ Agrippinę sororis tuę, & cum eadem coronam gloriæ suscipias de manu Domini, & viuas cum Christo in æternum. hæc cum proloqueretur ad Sanctam Bassam, accesserant Paula, & Agathonica, vt benedictionem ab eo promererentur, quibus & dixit: det vobis Deus, filiæ, virtutem, & perseuerantiam in martyrio. Interea Sancti Georgij ecclesiam subierunt. Episcopus ibi ante corpus Sāctæ Martyris prostratus, has obsecrationes fudit: ora pro me filia, & memento, quod optimum tibi consilium dedi cum in tormentis versareris. beata es, quæ in ætate hac vicisti crudelis tyranni supplicia. glorificemus Dominum Iesum Christum, qui per te multos in eo loco, quem ad habitandum delegeris, de suis infirmitatibus curabit. beati erunt, qui eo in loco degent, quia per te incolumitatem consequentur. Quare Deo nostro gratias agamus viuenti in secula seculorum Amen. Oratione peracta, induit se Pręsul Sacerdotalibus indumentis, & diuinum celebrauit mysterium supra corpus Sanctæ Martyris. eo expleto, communicatoque cum omnibus, ac participato mysterio, corpus cibo refecerunt. à prandio colloqui Episcopus cum Beata Bassa cœpit de salute animæ, de gloria in aduentu Domini Nostri Iesu Christi futura.

10 Quas, post multum laboris, ac viæ, assequitur tandem.

11 eis martyrium prędicit.

supra corpus S. Agripp. diuina m. feria peragit.

L ver-

vergente in vesperum die, dixit Bassa ad Episcopum; hora est, Pater, vt hinc abeamus, & ad locum à Deo nobis præmonstratum adeamus. cui Episcopus, nox est, Domina, & ignoratis viam: qua igitur ratione discedere ex hoc loco vultis? Pater, inquit illa, venerande, habemus Christum verum ducem nobiscum, qui nos continuò nocturnis etiam temporibus integras seruat. de die autem iter agere non est animus, ne forte in manus iniquorum Tyrannorum incurramus. ad hęc Præsul, ignosce mihi, filia, quod suadere tibi talia sum ausus. ite in pace, & Dominus Iesus Christus sit vester protector. saltem verò permittite, vt vester comes sit, qui primus vobiscum locutus est monachus. admisit comitem Bassa, & Præsul cum adorasset reliquias Martyris, dixissetque, ora, filia, ora pro me peccatore, suscepta Christi pace, puellas dimisit; quæ sublato corpore Sanctæ Agrippinæ, post occasum Solis, ab Græco decesserunt, deducentibus Episcopo cum suis Clericis, & Dominico cum vniuersa familia sua. qui etiam à Bassa vehementer petebat, vt secum filiam suam ire pateretur. At hæc illi, ne timeas, frater, quia ex hoc nihil præteriti mali sentiet, patrocinante Sancta Martyre Agrippina. interim ad ripam fluminis cuiusdam substiterunt. atque ibi de integro Sacrosanctum corpus venerantes, ceteri omnes, præter monachum, cum gaudio regressi sunt, gratijs Deo actis de mirabilibus, quæ viderant.

SS. Virg. iter suum, persequuntur, nube transuehuntur. Traiecto flumine, pergebant Completorij preces psallentes, ac cum monachus consequi pari gradu puellas nequiret, substiterunt, donec adueniens cum illis conquiesceret. Et surgamus, inquit Bassa, Pater, & eamus, antequam illucescat dies. eamus, Domina, respondit ille: nec processerant multum, cum ecce nubes lucida puellas ab oculis monachi sublatas transtulit. ille vero stupefactus concidit in faciem suam super terram, erectusque paulo post, neminem circumquaque prospexit. & vultum cum fletu percutiens, heu me, inquit, qualiter perdidi hanc gloriam. sed inde verò priuatus sum, cum virtutibus omnibus destituar. Sanctæ autem Virgines Bassa, Paula, & Agathonica cum deposito, quod ferebant, sub mediam
12 noctem in locum, 12 qui dicitur Draphon, peruenerunt. in eo loco spelunca est, Castello, cui Menæo nomen, subiacens. in
13 ea 13 Dæmones iam olim habitabant, mox vero vt illuc aduenit venerabile Virginis Agrippinæ corpus, aufugerunt cum vlulatu inclamantes; Quid faciemus, quia istæ maledictæ mulieres, quæ fugerunt à facie Valeriani Imperatoris, Roma huc accedentes, referunt secum quoddam imperiale vexillum, quo nos de domo nostra expellunt? sed hoc agamus, vti mulieres istæ, quæ illud corpus huc intulerunt, in Africa gladio percussæ occidant, pessime ac moriantur. His vocibus Bassa respondit: obmutescite, atque hinc recedite, & ite ad patrem vestrum, qui ab initio deuorator hominum fuit. ite in abyssum æterni incendij; eiecit enim vos hinc Dominus Noster Iesus Christus, per aduentum corporis Beatæ Martyris Agrippinæ. repente nequam illi Spiritus de eo loco euanuerunt vsque in præsentem diem. posthæc ingrediuntur Virgines in speluncam, depositoque sacro corpore conquiescunt, gratias Domino referentes de summo gaudio, quod conceptum animo sentiebant. cognouerat autem Spiritus Sancti virtute Bassa conquieturum in eo Menæi Castello corpus Sanctæ Martyris Agrippinæ, idque in salutem multorum forte. tum sibimet appropinquasse tempus, quo per martyrij agonem palmam à Deo perpetuæ felicitatis acciperet. interea Paula, & Agathonica sollicitæ ad Bassam, Domina, inquiunt, dimisimus fratrem nostrum in horridis montibus, & ne à feris deuoretur, timemus. quibus Bassa, nequaquam, filiæ; sed crastino ad horam sextam perueniet ad nos noster frater. quod ita contigit, & gratijs Deo actis, dixit monachus: Benedico Deum, Domina mea, quia vidi gloriosissima de vobis per hoc sacrum corpus, vnde & ego peccator gratulor vobiscum, & Deum glorifico.

Erat autem Menæi ciuis vidua mulier, bona, ac timens Deum, de parentibus christianis, ac pijs orta, edoctaque à pueritia intra semitam virtutis ire, nunquam deerrauerat, sed cum christianis communicabat, & quoniam præter familiam multam, animantiumque greges, copiosissima etiam re familiari viuebat, multa de 14 suis fortunis Martyrum corpora ab incendio redimebat, & venerandis sepulcris condebat. captiuos, & vinctos liberabat plurimos. & huius mulieris nomen Euprexia. adeò non solum christianos, & pauperes, & viduas, pupillosque fouebat, verumetiam paganos. coniuxerat 15 marito annos octo, sine eo decem transegerat, post viri obitum statim Deo deuota. filiam habebat vnicam, annorum quattuordecim, quæ quinquennium iam occupata erat, tam sæua paralysi, vt membris omnibus destituta, nec pedem, nec manum commouere, neque in latus alterum reclinari sine alterius adminiculo posset. his malis afflicta mater, multa in medicos erogarat. sæpe ad Sāctos Martyres detulerat; sed impetrare, quod petebat, non valuerat. Seruus ei erat Anatolius, fidelis inprimis, & valde bonus: hunc toti familiæ præposuerat. is duobus cum comitibus armenta Dominæ suæ inuisurus, Draphonem versus ibat. Locus is Euprexiæ erat, occupatus, vt diximus, à Diabolis; ita vt propius accedere nemo auderet. sed per bina, ternaue stadia se procul quisque continebat. quod si quis, aut homo, aut quadrupes eo pergeret, repente ab Dæmonibus trucidabatur.

Euprexia vidua Menœnina. clarissima op bus & religione.

14

15

Vnus illi dolor, vnica filia paralysi afflicta.

tur. Verumtamen vt sub aduentum Agrippinæ profugerant illi vniuersi, armenta Euprexiæ, quasi quodam impellente, vsque ad antrum tutò peruaserant. locus autem erat amœnissimus, atque herbidus, aquis fluentibus abundans. sed spirituum terriculamentis iamdudum infrequens, atque incultus. hæc serui cum admiratione prospicientes conuersi adinuicem, quid est id noui, inquiunt? an hoc callide agunt Dæmones, vt nos ad se ducant, & pariter deinde cum bestijs interficiant? & fortasse pastoribus necem iã intulerunt. huc autem, & illuc circũspicientes oculis, pastores aduerterunt longe stantes, quos vocatos interrogauit Anatolius; quo id actum est modo? qui aiunt visos sibi nudiustertius venisse ad speluncam nonnullos, nescire viros ne, an mulieres. noctem verò circa mediam accepisse terribiles voces inclamantium, ac dicentium, væ væ cur nos expellitis hinc? & simul dicto, euanuisse. tunc audite, inquit Anatolius, fratres, sedeamus è regione speluncæ, & expectemus ad vesperam, antrum exploraturi. si cum sol occubuerit, non occidentur animantes, hoc in animis habete, quod Christus, quem Domina nostra colit, visitauit nos, & neque nos, neque armenta deuorabimur. Dæmon enim amorem erga hominẽ triduum simulare non potest, imo neque horæ spatium vnius. considerunt itaque procul ab spelunca, explorantes viri tredecim. circiter vero horam diei nonam, cœperunt Virgines psalmos decantare. & ecce pariter cum psalmodia odor etiam suauissimus de spelunca diffundi. hæc sentiens Anatolius, dixit socijs; profecto, fratres, vt dixi, visitatio eius Dei est, quem hera nostra colit. repenteque cum duobus comitibus, quibuscũ aduenerat, ad Castellum aduolauit, & Euprexiæ super filia sua flenti dixit, attende, Domina, & narrabimus tibi. quid est, inquit illa, fili? Christus, quem ipsa colis visitauit te sua virtute sanitatis. ad hæc Euprexia; somnias, fili? at ille; multi Sancti aduenerunt in agrum tuum Draphonem, & locus ille totus odoris suauitate repletus est. sicque recensuit quidquid de armentis, de pastoribus, de se, de vocibus expertus fuerat. quibus acceptis Euprexia, gaudio ingenti exsiliit, ductisque secum puellis duabus, Anatolio, duobusque comitibus, Draphonem versus quam ocyssime perrexit.

ad Draph. descendit.

Præscinit aduentum Euprexiæ Bassa, & ad monachum, ceterasque comites, filij, inquit, mulier ad nos quædam carissima properat, occurramus ergo illi. scio enim manere in ea Spiritum Sanctum. cumque illam propius accessisse sentiret, ecce, inquit, adest: exeamus obuiam. egressæque de spelunca, paulum processerunt, mox vero, vt vidit Euprexiam rursus Bassa, gaude Domina Euprexia, inquit. Enimvero obstupuit mulier, vt suo se nomine ab incognita salutari sensit. & gaude tu, filia Christi, respondit Dæmonum effugatrix. procidensque in faciem suam osculabatur pedes Sanctæ Bassæ, cum lacrymis verba confundens. miserere mei, adiuua me, & infidelitatem meam. Quæ respondit: confortare, soror, gaudiũ enim magnum aduenit in domum tuam. apprehensamque manu deducit in speluncã, vbi positum erat corpus Sanctæ Martyris Agrippinæ. quod vt vidit Euprexia tremens prouoluit se ad eius corporis vestigia, atque orauit: miserere mei Sancta Martyr Christi visita filiam meam, quæ paralysi infirmitate detinetur, ecce annos quinque. cui precanti dixit Bassa: si vere in Dominum credis, scito te, & filiam tuam non animæ solum verumetiam corporis salutem esse consecuturas. Quæ respondit, credo, Domina, quod Christus est verus Deus, qui erat in sinu Patris, & pro nobis descendit in vterum Virginis Mariæ: crucem, & mortem sustinuit, & voluntate patris surrexit à mortuis, & manifestauit se Apostolis suis, & post hæc ascendit in cœlum, & sedit ad dexteram Patris Dei, & iterum venturus est cum gloria in futuro, & tremendo iudicio iudicare seculum iuste, & reddere vnicuique proprii laboris mercedem: & Beati qui sanguinem suum pro eius nomine fundunt. Illi enim erunt hæredes illius gloriæ, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. quæ vt audiuit ab Euprexia, dixit Bassa, confortare, Domina, & soror, eleemosynæ tuæ, & preces ascenderunt ad Deum, sicut quondam Beati Cornelii. sed surge eamus domum tuam, statimque surgentes cùm corpore Sanctæ Agrippinæ noctu in Castellum subierunt. Dum verò succederent in ædes magno lumine locus ille, cum admiratione multorum refulsit. domum ingressæ, quæ in regione Calamarea sita erat, corpus Martyris Agrippinæ in secreto, ornatoque thalamo collocarunt. quod vbi factum, repente super lectum puellæ Euprexiæ filiæ gloria Dei resplenduit. somnumque illi, quæ per paralysim dormire non poterat, eodem momento intulit. in somno autem videre sibi est visa splendidam puellam, ac venerandam, sublime ante se stantem, ac dicentem, filia, & soror mea Theognia, (sic puella nuncupabatur) sanet te Dominus Iesus Christus, sponsus meus. apprendensque manum eius dexteram, erexit eam, & duxit in cellulam illam, vbi Sanctum corpus condiderant. rursumque ei est locuta; filia Theognia, locus iste requies mea erit in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi locum hunc, & huc me misit Christus. hoc cum re vera, non somnio accidisset, cunctis ignorantibus domesticis, euigilauit puella de somno, seque ipsa erexit, ac stetit tamquam si nihil habuisset mali. & circumspiciens, cum 16 loculum Sanctæ Martyris, luce illustratum videret, aduertit tres propter illud assidentes puellas, & matrem cum eis, ad quam recta ibat. 16

Marty. opẽ implorat, & incolumitatem fili^t.

Valetudinem ęgrę Theognię impertit.

Mater, vt stantem filiam, & incolumem aspexit, expauit vehementer, & phantasma ab se cerni putauit. ad quam puella: ne timeas, Domina mater, ego sum enim filia

tua Theognia, quam alligauit Satanas, ecce quinque annis. nunc autem venit quædam Virgo nimium splendida, quæ erexit me dicens, sanet te Dominus Iesus Christus. continuo surrexi tamquam nullum vnquam in corpore meo morbi genus sensissem. audiēs hæc Euprexia, gratias Deo, & laudes effundebat: Benedictus sis, Domine Deus patrum nostrorum, qui visitasti humilitatem meam per istas virgines, nec non & per gloriosam Martyrem tuam Agrippinam, quam misisti in hunc locum propter sanitatem, ac salutē fidelis populi tui. hæc cum audiret Bassa, quęrit ab Euprexia, quid hoc esset, quod factum fuerat. illa aduocatam filiam iussit, flexam ante pedes Bassæ, quæ ab Agrippina in somno accepisset, enarrare omnia: quibus cognitis, audi, Domina Euprexia, & tu Theognia, inquit Bassa: Deus, qui sicut ei placuit, iter nostrum direxit, atque huc nos deduxit, commisit, vt uideris, corpus Sanctæ Martyris, & Virginis in manus uestras. cogitate ergo, quid de eo sit uobis agendum. Post hæc quodam die, Euprexiam Bassa in hunc modum iterum compellauit: eamus Domina, & soror Euprexia, ad corpus Sanctæ sororis nostræ, & Martyris Christi Agrippinæ, ut osculemur uenerandos pedes eius. itaque cum omnes perrexissent, procidit Bassa, & osculata corporis sancti pedes, dixit. vale, Domina & soror; ora pro nobis S. Martyr, ut comitetur nos Dominus, & explere cursum mereamur martyrij nostri. ecce locus, quem optasti. Dominus per orationes tuas sit noster gubernator. Post Bassam accesserunt Paula, & Agathonica, & ante Agrippinam prostratæ dixerunt: ora pro nobis, Domina, & orationem osculis pedum coniungebant. qua perfecta, Euprexiæ, & Theogniæ post oscula, atque amplexus, uale dixerunt; egressæque de nocte ad mare usque deuenere. ibi quoq; salutatas reliquit monachus uiarum comes, & ad Monasterium redijt glorificans Deum, ac laudans super gloriosis rebus, quas uiderat, atque audierat: Virgines uero Sāctæ post orationem, ascendentes in nauim, nauigarunt in Africam, & diei sequentis hora quarta Carthaginem appulsæ sunt. de naue in ecclesiam secesserunt Sanctæ 18 Dei Genitricis Mariæ in Susis, de regione, cui Ascusa nomen est atque eadem in vrbe, 19 post multos ab accessu dies, pro Christi nomine ferro trucidatæ sunt, 4. Idus Aug. sed ad Euprexiam redeamus. Postridie mane cum familiares, ac necessarij de more ad visendam, cōsolandamque eius filiam conuenissent, offenderunt domi incolumem, & in laudes Dei christianorum proruperunt. ea res tota vicinitate diuulgata, thesaurum abscōditum manifestauit: ergo vndiq; comportabantur ad sacras reliquias ægroti, ac Dæmoniaci, quarū ad contactum valetudini statim restituebantur, quandocumq; illos morbi genus diuexaret. Itaque exaltabatur Menæi, ac triumphabatur gaudio, quod ad Sanctæ Martyris corpus non de vicinis modo, verùm à longe dissitus regionibus, etiam traiecto mari concurrebatur, nemoque illud contingebat, quin omnem de integro sanitatem recuperaret. Presbyter autem in vico quodam erat, qui morbi violentia vnius oculi visum perdiderat. hic vt prædicta fama accepit, auolauit in Castellum, & ingressus cellam, vbi Sanctum corpus asseruabatur, procidit humi, exorans: miserere mei, famula Christi, & sponsa. & repente lumen amissum redintegratum illi est, & ad sua cum gratiarum actione redijt. & multa quidem alia per orationem Sanctę Martyris Agrippinæ operatus 19 est miracula Christus Iesus; quæ alio in libro recensētur, & hæc etiam per compendium diximus, ne forte ab legentibus cum fastidio susciperentur. exinde 20 multos post annos, ædem Euprexia construxit, magnam satis, & decoram. & in æde fossam, ad condendum Agrippinæ corpus effodit, altitudine cubitorum senum. Priusquam vero illud deponit, videt 21 Agrippinam dicentem, caue Euprexia, ne quisquā locum cognoscat, vbi meū peccatricis corpus reconditur: ergo exædificata ecclesia, ac Sāncto Senerino Catanensi Episcopo ad id muneris accersito consecratur in honorem Dei & Martyris Agrippinæ 6. Idus Iunij, Imper. Constantino, & quiescente per Christi beneficium ecclesia. Post hæc Euprexia quascumque possidebat opes, erogauit in vsum pauperum. & ornamenta positi ab se templi, & monasticum 22 induta habitum, pariter cū filia, in eadem 23 ecclesia reliquum vitæ tēpus in magna obedientia, ac timore Dei trāsegit. nemo autem odorari potuit, qua parte corpus illud Sanctissimum esset situm. Siquidem non raro Euprexiæ apparere solebat in visione ipsa Virgo Agrippina monens, ne cui locum, sepulchrumque patefaceret. hoc 24 certo scitur, intus in ecclesia sanctum thesaurum condi. vixerunt 25 autem Euprexia & filia eius in famulatu ecclesiæ S. Agrippinæ quadraginta annis; & more Sanctarum mulierum in confessione bona decesserunt.

Passa est 26 Virgo, & Martyr Christi Agrippina in Vrbe Romana, 9. Kal. Iunii iussu nequissimi Imp. Valeriani. translata est in Siciliam in Castellum Menæi 16. Kal. Iunij sepulta est 6. Idus Iunij, intercedentibus eius ad Deum pro nobis, orationibus, eiusdem filij Dei, hæredes esse mereamur, qui cū Patre, & Spiritu Sāncto viuit, & regnat in omnia secula. Amen.

Marginal notes: Expleta legatione ss Virg. abscedunt. — Et Carthaginem nauigant. — 17 — 18 — 19 — 20 Euprexia ecclesiā D. Aggrippinę struit ī eaq; corp. recondit. — 21 — 22 — 23 — 24 — 25 — 26

Vide Animadu. fol. 61.

EGREGIÆ M. AGRIPPINÆ MONVMENTVM

Ex Græcorum Menologio.

SANCTÆ Martyris *Agrippinæ*, quæ in illustri Vrbe Roma orta, & educata, virginitate, & fortitudine decorata, & Deo ipsi desponsata, forti atque alacri animo ad martyrii palmam cucurrit, & propter amorem, & caritatem sponsi sui Christi multis cruciatibus seipsam tradidit. itaque virgis cæsa, vinculis, carceribus, & torturis afflicta, in tormentis ipsis, animam Deo commendans, Martyr excessit. eius corpus Bassa, Paula, & Agathonice clam susceptum, ex vrbe Roma in Siciliam transferentes reposuerunt. Cum primum verò Sicilia illud accepit tenebricosis *Dæmonum* erroribus liberata est. Cumque Agareni ausi fuissent castrum diripere, in quo Beatæ Martyris corpus seruabatur, repentino interitu perierunt. Ex eo tempore ad hanc vsque diem, leprosi cum fide illuc accedentes purgantur, & reliqui morbi, Sanctæ Agrippinæ intercessione, abiguntur.

IN VIRGINEM ET MART. AGRIPPINAM HYMNVS

E Græco in latinum translatus.

QVI 1 lapidibus, multo errore decepti, cultum impendunt, te 2 lapide
1 onerant, quod Christum
2 solidissimam petram confiteris. quare morte obita, miraculorum splendore, gloriosa consecrasti, Agrippina, vt nostrum omnium, qui te prædicamus, animas illustrares.

Te Romæ fortiter dimicantem, instar opulentissimi thesauri, ecclesiæ *Sacrosanctæ* Christus Deus noster attribuit. ibi cum esses, veneranda Martyr *Dæmonum* multitudinē tua præsentia procul exterminasti. Proinde te beatam prædicamus, ac tuum hodie certamen pie celebramus, pugnacissima Agrippina. Bassa, & Paula humeris te suis tulerunt, eius imperio, qui fert vniuersa: & regiones, & longa maria permutans, Martyr Agrippina, edensque terrifica portenta, ope cælestis gratiæ, conquieuisti eo loci, vbi Deus destinauerat. laboribus defunctorum quies. ac proinde celeberrima vbique prædicaris.

Diurno morbo mulierculam affectam liberasti, tuarum reliquiarum admissione, ò
3 magni nominis Virgo, Porrò 3 Agarenorum audaciam, in venerabilis templi tui arcem ad prędandum irruentium internecione mulctasti, quando istis desuper adstare visa
es, instar 4 pulcherrimæ columbę volans, 4
crucemque 5 præferens, Virgo Agrippina: 5

Splendore gratiæ, quæ tibi superne illuxit, ignorantiæ meæ tenebras discute, tuisque precibus præbe, ò Agrippina, vim, vt tua certamina digne possim commendare.

Sole splendidior verissime exorta es, in Christi ecclesiæ firmamento, ac certaminū miraculorumque tuorum radiis, vniuersi terrarum orbis fines illustrasti, Martyr Sanctissima.

Cum immortalis, vitæque auctoris sponsi nuptias expetiueris, certamen, quasi earum arrhabonem, attulisti, à quo inuicem, & regno, & incorrupta corona donata es, *Martyr* veneranda.

Dei Optimi Maximi dextera gubernante, fluctuosum impietatis pelagus emensa, in portum superni splendoris appulisti, Agrippina sapientissima.

In cordibus eorum, qui te cum fide, ò celebratissima Dei Mater, colunt, plane ortus est Lucifer, illuxitque dies splendidissima Christus, qui ex tuo vtero enituit, ò Dei spōsa beatissima.

Virgis cæsa, ingenti gaudio lætabaris, iisdem

dem contereres ossi impieratis, & clamans, nihil p... ie vin quam à tua dilectione, Christe, me feiun gat.

Vt hostium nuditatem, Martyr Sanctissima, notares, tunica exuta es. idcircò stola im mortalitatis te Christus donauit.

Os aduersum te, æquissi nam Christi Martyrem, iniqua obloquentis obstructum est, te interim Christi magnalia prædicante.

Cum humi corpus tuum per summam stultitiam impius satelles protenderet, tu mentem in Deum intendebas.

Isaiæ vaticinium plane impletum est. peperit enim Virgo, nostra carne contectum, vitæ auctorem, nostrarumque animarum reparatorem.

Qui voluntatem timentium se facit, per Angelum suum, Martyr, vincula, ac tormenta, quibus tenebaris dissoluit; cum eadem Christi sponsi tui caritatis vinculo nexa, omnem impietatem dissoluisses.

Mortificata iam per caritatem eius, qui omnem mortis vim mortificauit, gratia scatens viuifica ad curandos, qui cum prauis cupiditatibus confligantur, Christi decus, Agrippina Martyr.

Cum dolores corporis, sponsi tui caritate succensa, superares, fortiter ferebas verberũ ictus, clamans: nulla porrò tormentorum vis à tua me, Christe, dilectione separabit.

Quis Beatæ Societatis Bassæ, Agrippinæque Virginis, Sacrosanctæ Triadis amore decertantis, fortitudinem explicauerit? quaue ratione infirmam, imbellemque Idolorũ vim acriter ostenderit?

Regina Virgo, quam Patris Verbum, & æqualis Deus, quasi odoratissimam domum habitare voluit, minime violata est puritas, minime es dolorem experta. quippe Emmanuelem, Deum, simul & hominem enixa.

Lux, occasus nescia, tuo inhabitans tabernaculo, in nocte veluti meridie te contuentibus ostendit, torquens iacula miraculorũ.

Incontaminata ouicula pastoris vestigiis insistens, tamquam purissima victima, eidem Sancte oblata es.

Mentem habens plane prophetico spiritu afflatam, futura, perinde atque præsentia intueretur, veneranda Bassa prædicere merita est.

O Dei genitrix, prauitatem meam sana, quæ Sanctissimum Verbum peperisti, quod ab omnibus Sanctum prædicatur.

Cum e Roma effulgens Sanctissimũ corp' tuum, Agrippina Martyr, Sicilia religiosa excepisset, à terribili Dæmonum caligine liberata est.

O ter felices Martyres generosæ, & ante mortem, in ipsa martyrij expectatione mortuæ. Tuum corpus emortuum quidem, sed quod tamen vitam impertiat, ferunt.

Strictus in te inimici gladius obtusus est. nam tamquam fundatas ciuitates, hostium audaciam deiecisti, Agrippina, gloriosis certaminibus, quasi vecte armata.

Sacri tabernaculi tui attactu curantur, & qui sanguinis fluxu, & qui lepra laborant. tũ morbi omnes propelluntur, sancti nominis tui inuocatione.

Gabrielis verba, Virgo laude dignissima, vsurpantes, clamamus: Aue Mater, sola benedicta, salue porta, quæ solem iustitiæ contines.

Tamquam aurea columba, signo crucis præmunita, Agarenos noctu in Castellum tuum irrumpẽtes, omninò perdidisti, seruans Christi fideles ab eorum immanitate.

Multis, varijsque pro Christi nomine laboribus defuncta, placido, immortalique fine, in eodem potita es.

Nox, instar diei, videbatur ijs, qui tuas Sacrosanctas reliquias gestabant; locus omnis, qui te excipiebat, suauissimo odore replebatur. Dæmonum acies procul abigebantur, sacrum corpus curationum guttas instillabat ijs, qui te in secula hymnis ornarent.

Cum sponsi immortalis desiderio conflagrares, post illius testimonia cucurristi, eiusdem passiones, ac mortem æmulata, clamãs, laudate Dominum, omnia opera eius, & superexaltate eum in sæcula.

Fide, haud quaquam dormitante, prædita, tui cruoris oleo ardentem lampada gerens, intro admissa es in celestium gaudiorum thalamum, canens, laudate Dominum, omnia opera eius, & superexaltate eum in secula.

Ad hoc templum exultans aduenisti, nam eius videndi magno studio tenebaris, vt in eo, tamquam in proprio cursu insidens oblectareris.

Rubus ardens incombustus iam olim mirabile tui partus mysterium adũbrauit, quippe diuinitatis ignem vtero gestasti; & incombusta, intactaque Virgo permansisti; quo circa te in omne æuum commendamus.

Nutu eius, qui omnia molitur, ac gubernat, Agathonica cum Bassa, simul & Paula ad martyrij finem libentissime festinantes, profecto vna omnes voto suo sunt tandem potitæ.

O Virgo, in cælestes iam thalamos translata, quæ spiritales, minime sensibus oculorũ subiectas, pulchritudines intelligis, & Dei Optimi Maximi splendore frueris, puros, quæso, te laudantes redde.

Corona gratiarum vertici tuo imposita est, Agrippina, quippe quæ & cursum consũmaueris; iam te iustorum ordines magno cũ gaudio exceperunt.

Quæ conditori tuo, magna cum fiducia, cum ceteris omnibus, qui à seculo sunt beatis spiritibus assistis, Martyr Agrippina, impetra peccatorum condonationem ijs, qui te laudare gestiunt.

O Virgo Maria, quæ maternis vlnis eum gestas, qui vniuersum terrarum orbem continet, libera me ab hostium manibus, vt saluus, & incolumis, magnitudinem tuam valeam celebrare.

Vide Animadu. fol. 64.

Ann.Ch. 262 22. Iun.

DE SANCTO GREGORIO
AGRIGENTINO EPISC. ET CONF.
Ex historia Translationis S. Agrippinæ.

GREGORIVS Agrigentinorum ecclesię Episcopus præerat, Impp. Valeriano, & Gallieno, quorum sæuis temporibus Romã profectus est, incertum, visendi studio sepulchra SS. Apostolorum, an negotiorum fidei caussa, quæ cum Romano Põtifice consultaret, exagitante Siciliam procella persecutionis. in vrbe cum esset Gregorius, B. Virginem Agrippinam persecutione Valeriani, & Gallieni, propter Iesu Christi fidem suppliciis affectam, adlocutione solatus, ad constantiam firmauit. Agrigentum regressus, certior factus, Virgines tres ad proximum litus appulsas, è naui cum B. Martyris corpore exscendisse, quod odore suauissimo late vias afflaret; statim Archidiacono, & quibusdam è Clero sumptis, quos fide, castisque moribus conspicuos nosset, iter, quod ab indice didicerat, aggreditur. citisq; equis Virginem Bassam, B. Agrippinæ sororem, aliasque Virgines duas Paulam, & Agathonicam comperit, quæ Martyris Agrippinæ reliquias in Siciliam deportabant. quo audito, Gregorius mira voluptate perfunditur, humique stratus coronatam Virginem adorat, eximiæque affectu pietatis veneratur, & laudibus exornat. deinde supra S. Martyris corpus diuina mysteria rite perfecit, ac cœtũ illum sacrificio adstantem, Sanctissimo Christi corpore, dein diuino sermone refecit: SS. Virginibus Bassæ, Paulæ, & Agathonicę prædixit, participes Beatissimæ Agrippinæ fortis breui futuras, & ex agone martyrij cælestes coronas à Domino accepturas. simul perseuerantiam in tormentis à Deo precatus est. dictis ex euentu fides fuit. nam Virgines Bassa, Paula, & Agathonica tres intra menses martyrium in Africa pertulere. reliqua B. Gregorii acta ignoramus. caussas repetere graue est, ac peracerbum. quis ambigat, virtutibus insignem virum exstitisse, quem turbulenta illa tempora deposcebant? in ecclesia Agrigentina colitur die vigesimo secundo Iunij.

Vide Animadu. fol. 64.

DE BEATO MARCO
MONACHO.

MARCVS Monachus atrocissima Decij Cæsaris persecutione vixit. Sanctos Martyres Leontinos Alphium, Philadelphum, & Cyrinum comitatus, eis adfuit dum torquerentur, & à iudice interrogarentur. quorum etiam scripsit historiam, quam Crescens impius igni cremauit; sed restituit Beatus Lucianus Leontinorum Episcopus. haud plura his rescire tempora permisere; traditio tamen apud Leontinos Beatum prædicat, & colit; incertum mihi est an eadem illa persecutione sublatus sit.

Ann.Ch. 262 10. Ian.

VITA S. THECLAE

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

1 THECLA, clarissima femina Leontina, Sanctæ
2 Martyris 2 Isidoræ filia, in cuius sinu educata christianam pietatem hausit; opum maxime diues fuit, ingentis animi, sed minus læta corporis caussa; persecutione Decij, cum Sancti Alphius, Philadelphus, & Cyrinus ad Tertullum in Siciliam missi sunt, perductique Leontinos, B. Thecla sex annos paralysi torquebatur, destituta viribus vsuque membrorum; cum vero inaudisset, illorum precibus
3 Hebræi 3 cuiusdam filium à Dæmone liberatum, in spem salutis venit. itaque accitum ad se Alexandrum propinquum suum, qui Tertullo a consilijs erat, orat, obtestaturque vt Alphium, Philadelphum, & Cyrinum mitteret ad se domum, cupere se eos videre, & alloqui, morbique remedium exposcere simul offert quantam velit pecuniæ summam. qua persoluta, Alexander missurum se recepit. ergo appetente nocte, per Sophronium, & Niconem Theclæ famulos idoneos, ac fideles, germani fratres ad ægram Dominam ducti sunt. quibus illa conspectis, salutatisq; summo gaudio perfusa est. mox cum, quibus excruciaretur doloribus, exposuisset, eorum preces cum fide postulauit. Sancti adolescentes piam consolati feminam ad custodiam se retulere.

Nocte eadem, statim domo egressis Christi Confessoribus, Theclam somnus consopiuit. visus illi per quietem prouecta 4 ætate Episcopus, qui exceptas cœlo, dixit, piorũ fratrum preces, missumque se ad eam sanãdam. mox experrecta incolumis, soluta morbo, deuincta beneficijs. orta luce, in carcerẽ contendit ad SS. Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, quibus pro incolumitate gratias ageret. vbi inter eos ortum modestiæ certamen: cum Thecla SS. Fratrum precibus sanã esse se diceret; illi contra, sanarunt te fides tua, & eleemosynæ tuæ. exinde sanctissima femina non destitit interdiu, noctuque carcerem adire, redemptis 5 pecunia custodibus, vinctos 6 Christi Confessores visere, catenas 7 exosculari, cæsorum vulnera vngere, colligare linteis, victui necessaria subministrare. neque eam vmquam ab his caritatis officijs metus absterruit quin inter persecutionis procellas, ad firmandam pietatẽ ex auidissimorum prædonum faucibus diuinitus erepta est.

4 Apost. Andreas Theclæ visus, sanam facit.

5 6 7 Se, suasque opes in studia pietatis impendit.

Porrò sæuientibus in rem christianam Decio, & Valeriano, Siciliam insulam tempestas perculit turbulentissimi temporis. quod verò illorum fulminibus altissima quæq; quaterentur, ac Thecla prædiues esset, Princeps genere, sanguine nobilis, exemplum pietatis, sæpe ad necem expetita est, quippe Tertullo Consulari cognitum erat, christianam esse, & christianam rem iuuare. cum igitur & Thecla pietatis inire certamen arderet, & Tertullus interficere percuperet, adsessores tamen eius dissuasere, feminæ claritudinem prætendentes, & populorum 8 studia, qui mirum in modum Theclãm reuerebantur. haud illi quidem id præstitere, humanitate vlla permoti, sed quod illam Deus Ecclesiæ præsidio, ac solatio seruare statuerat. & verò persecutionis temporibus Leontinam ecclesiam Thecla præcipue sustentauit, vna cum Iustina pietatis administra, gloriæ socia. Christianos in speluncis delitescẽtes opibus aluit suis, suisque in prædiis fouit. Sanctorum 9 Martyrum corpora auro redimere, riteque sepelire. 9

Enim vero SS. Martyres XX. Milites humauit in Antiano, suburbano suo. SS. MM. Alphium, Philadelphum & Cyrinum, Epiphanemque, & Euthaliam Virginem in abdita 10 spelunca ædium suarum condidit: 10
quæ illi, familiæque, ac reliquis christianis, tempore persecutionis pro ecclesia fuit. Pace christianis reddita ab Imperatore Gallieno, opes 11 suas, quæ ingentes erant, in 11
ædes 12 Martyrum construendas contulit. 12
SS MM. Alphio, Philadelpho, & Cyrino ecclesiam in Strobelio, quo loco eorum corpora condebantur, exstruxit: in quam Sancti Martyres Epiphane, & Euthalia illatæ sunt. alteram ecclesiam in suburbano suo Antiano ædificauit SS. Mart. Isidoræ matri, amitæque Neophytæ, & Militibus viginti. ad hoc in medio vrbis templum vetus, impia Deorum superstitione expurgatum, Virgini Deiparę consecrandum curauit, omnesque has ędes 13 amplissimis muneribus exornauit. 13
Iure Beatam Theclam Leontinæ ecclesiæ matrem, & altricem eius appellent, quæ mirifice illam auxit studiis, & opibus suis.

8

Mart. Honorifice sepelit.

Multas ædes sacras extruit.

Digna sane femina, cui SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, sæpenumero videndos se obtulerint, multaque docuerint, quæ pro tempore in rem essent ecclesiæ Leõtinæ; cuique mortis diem prędixerint. enimvero consecrarat iam ad 4. Idus Decembris Beatus Neophytus Episcopus ecclesiam SS. Alphio, Philadelpho, & Cyrino. triduo post apparuere iidem Martyres Theclę, præmonentes intra XXX. dies eam è vita migraturam: igitur cum omnia, quę illi supererant, in

De obitu suo premonetur, & pie moritur.

in ædem maximam Beatæ Mariæ distribuisse. in pace 14 spiritum Deo reddidit 4. Id. Ianuarij, sepultaque 15 est in læua parte templi Sanctorum Martyrum, quod ipsa construxerat, eius funus vniuersa ciuitas lacrymis prosecuta est. clarissimum Theclę nomē diuinis honoribus prosecuti sunt grati ciues, ecclesia eius memoriæ erecta, in regione Sanctę Veneris, in qua vna cum Sancta Iustina percoluntur in honorem Iesu Christi Domini Nostri.

Vide Animadu. fol. 65.

Ann. Ch. 262 30. Ian.

DE SANCTA IVSTINA

IVSTINA nobilis, ac prædiues femina Leontina, sed nobilior fide, & christiana pietate, altero oculo cum esset orba, & Christi Confessores Alphium. Philadelphum, & Cyrinum in custodia viseret, Alphij manum cum fide complexa, atque exosculata, statim lumen recepit. nec minoribus illa beneficijs ecclesiam Leontinam cumulauit. nam Decij, & Valeriani persecutione religionem christianam, vel maxime fouit, neque vnquam tyrannorum metu destitit, christianos vinctos in custodijs visere, & extorres sustentare opibus suis. corpora Martyrum rite sepelire. quibus in officiis pietatis diu se exercuit, adiecitq; se sociam Beatæ Theclæ consanguineæ suę, cum qua collatis r studijs, opibusque plures ecclesias ædificauit, copioseque dotauit, atque in actis Sanctorum Alphij, & Sociorum dedisse dicitur prædia septem, & pecorum tria millia; grandia pietatis suæ præmia in cœlo adepta, diuinos honores in terra promeruit; & cum eadem B. Thecla apud Leontinos, ad 4. Idus Ianuarias ritu sollemni percolitur.

Ann. Ch. 262 24. Mart.

DE SANCTO EVERIO

CATANENS. EPISC. ET CONF.

IN Actis Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini memoratur S. Euerius Catanensium Episcopus, qui Leontinis Deorum fanum, vetere superstitione purgatum, vna cum B. Neophyto, Leontinorum Episcopo, Sanctissimæ Dei Matri Mariæ consecrauit. ipsius meminerunt Menologia edita a Cardinali Guillelmo Sirleto, & Andrea Schotto Societatis Iesu, quamuis ibi Seuerū, non Euerium appellent. cetera in obscuro sunt. O funestas Siciliæ clades quantum inde tenebrarum nostris rebus offusum est.

Ann. Ch. 270 16. Oct.

DE S. BASSIANO MART. SYRAC.

CVM ab Imp. Claudio, edictum aduersus christianos promulgatum, & in Siciliam perlatū esset, Syracusis, vbi Præses iis diceret, acriter in eos sæuiri cœptum. comprehensus hic a militibus Bassianus, atque ad tribunal tractus, cum christianum esse se, ac dæmonia respuere profiteretur, ab irato Præside occidi iussus, agonem suum in Christi confessione laudabiliter confecit. cetera ignoramus, non minore detrimēto pietatis, quam Patriæ dolore. colitur in ecclesia Syracusana 17. Kal. Nou. ipsius mentionem cum laude factam reperies apud Raphaelem Volaterranum in Anthropologia, & Albertū Leandrum in descriptione Siciliæ.

Ann. Ch. 278 13. Nou.

VITA S. DONATI PRESBYT.

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

IN ciuitate Leontinorum, vir quidam erat primus inter Hebræos, Synagogæ præfectus, nomine Samuel, qui iam inde ab annis 22. tetra lepra laborabat. vehementer dolebat ærumnam viri coniux Susanna, flens que ad Eutropiam venit. hæc lugentem solata, atque ad spem attollens, persuasit; si vir eius fieret christianus, futurum vt eum sanarent SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus. hæc dum colloquuntur, offerunt se Sa-

Sanus fit à SS. Alphio, Philad., & Cyrino.

mueli in somnis SS. Martyres, specie terribili: simul eius manu contacta, mundataque, dixere: si credis in Christum, sanus, saluusque eris. mox ire ad Theclam monent; auditurum à pia femina, quid illum facere oporteret. hic excitus Samuel, proclamat: christianus sū. nec mora, eius vxor aduenit, ac mirata prodigium, vna cum filijs maritum ad Theclam duxit: Thecla ad speluncam SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, vbi noctu tergemini Martyres egressi, Neophytum aduocantes, instruere, ac baptizare hominem iubent, ac Donatum vocare, ac paulo post creare presbyterum in vico Antiano, vbi Isidoræ, ac Neophytæ matris, & Militum viginti corpora condebantur. quo dicto suffla, addidere, in eius faciem, signoque crucis muni corpus. cum Neophytus tertium insufflasset, ille sanatus est. cum annos, tū prope L. natus esset.

Cum eo familia fidē suscipit.

Igitur baptizatus est Donatus, vxor eius Susanna, filij quinque Gregorius, Olympius, Isidorus, Eustratius, Chariton, filiæ duæ maior Aquilina, minor Christina, nepotes Eustathius, & Celetius ex fratre Beniamin: famuli, famulæque eorum, omnes 1 numero CCLXXXIV. tum temporis Neophytus cū Agathone Romam profectus est. Donatus autem in ædibus Theclæ mansit, eique facultates omnes suas, vt distribueret, dedit. Posteaquam rediit Vrbe Roma Neophytus Episcopus, Donatum creauit presbyterum, præfecitque ecclesiæ Antianorum 11. Kalen. Nouembris, filios eius Gregorium, Olympiū, & Isidorum Diaconos in ecclesia Leontina: Eustratium, 2 Charitonem Diaconos, Eustathium, & Celetium subdiaconos, vt cum patre in Antianis manerent. Vbi Donatus annos 17. sanctissime vitam egit, omni præfulsit virtute, præcipue verò abstinentia insignis fuit, sed enim carnis, vini, oleique vsum ab se penitus reiecit. cum vixisset annos LXVIII. in pace obdormiuit, animam in manus Dei tradens, qui eum delegit, sepultus 3 est in dextera ecclesiæ parte, intra XX. Martyres, pridie 4 Idus Nouembr. regnante Iesu Christo Domino Nostro, sed eius festus dies celebratur Leontinis idibus Nouembris & proprio officio colitur.

Vito Antianis præficitur Sacerdos.

Vide Animadu. fol. 66.

VITA
SS. BABYLÆ, AGAPII, ET TIMOTHEI MARTYRVM
Ex Græcis Meneis.

Ann. Ch. 284 24. Ianuarij.

BABYLAS, 1 egregius Christi Martyr, parentibus nobili genere, & virtute prognatus est. eius 2 patria Theopolis Antiochia nimirum, illustris ciuitas in Orientis regione. ibi à primis temporibus ætatis suæ, vt erat bonæ indolis, salubres Christi monitiones maximi facere, seq; in sacrarum studio literarum cœpit exercere; quæ tuta, rectaq; via est in sempiternam patriam. Ille igitur adhuc natu minor, vnum Iesum suspirare, eius amplexus expetere, cetera infra lunam falsa, incerta, tum mobilia, & caduca nihil ducere. interea diem suum obierunt genitores, ipse satis amplam hæreditatem in egenos, & pupillos, tum in viduas erogauit. Deinde vbi ex se se lutum excussit, in monte nescio quem, vnà cum Agapio, & Timotheo, quos discipulos adiunxerat, secedit. eo loci ita pure, sancteq; ad senectutem vsq; vitam traduxit suam, vt 3 amplissimo, quo præditus erat sacerdotio, dignum se præbuisse, illudque adeò cohonestasse videretur. Quoniā vero immanes, & sanguinarij Ethnici hostes Christianæ religionis Babylæ nomen de neglecto Deorum cultu ad magistratus deferre quæritabant, Roma, vbi id temporis manebat, cum ijs, quos memini, discipulis, in Siciliam traiecit. Hic reliquum vitæ suæ temp. exigens, qui erat ei caritatis ardor, complures suis concionibus illustrauit, traducens ad veram Dei cognitionem. sed ciuitas (quemadmodum est in sacris literis) supra mōtem exædificata, abscondi non potest: neq; ipse nimium diu latuit Siciliæ Prætorem. Quapropter Babylas vnà cum duobus discipulis cōprehensus, in iudicio sistitur, rogantur à Prætore, an Christi religionem deserere, contrà verò Deorum cultum amplecti velint. Prætor, vt Martyrum constantiam nouit, satellitibus mādat, vti verberibus male in eos animaduertāt: illi tā inhumaniter in corpora flagris sæuierunt, vt exarata mēbra omnia cruētarētur. Ad hoc, partim vt immoderatæ, quæ efferebatur, iracūdiæ faceret satis, partim verò vt a Christo deterreret Siciliæ populos, p vrbē circumagi, iterumq; pulsari, verberariq; imperat. Ibi incredibilis Martyrū constantia enituit, qui ad cælestia semper bona respectabant, Die verò insequēti primū gladio trucidari, post in ignē conijci iubet. Ignis autem inuictos Christi duces reueritus, ne tangere quidē ausus est. id quod ex christianis nōnulli cum animaduertissent, in eadē Siciliæ Insula sacrosancta Martyrū corpora honorificentissime sepulturæ mandarunt.

S. Bab. M. Antiochenus

Roma in Siciliam traiecit.

Martyrio coronantur.

Vide Animadu. fol. 66.

MAR-

Ann.Ch.
294
15.Iunij.

MARTYRIVM
SS. VITI MODESTI, ET CRESCENTIÆ
Ex M.S. Græco Cod. Monasterij S. Saluatoris.

2 IMmanissimo 2 Diocle-
tiano Imperat. Sanctus
3 3 Vitus magnam mira-
culorum vim in Sicilia
perpetrabat. & si enim
tenera adhuc esset ętate,
Deum tamen magnope-
re timebat, larga manu assidue subleuãs pau
perum egestatẽ, & Christo quotidie suppli-
cans, dicebat: ostende, Domine, misericor-
diam tuam mihi seruo tuo, & ne declines
me à mandatis tuis, nec segreges à concilio
iustorum, & congregatione. hęc vbi precatus
est, Ecce vox e cœlo intonuit: exaudita est,
Vite, oratio tua, impetrabisque quidquid me
rogasti. his auditis, incredibile est quantam
lætitiam animo conceperit Sanctus adole-
scens, ac mox positis splendidis vestibus, vi-
duas, ac pupillos iisdem induit, se interim
sacco tegens. rei nouitate perculsus pater, in-
telligens hæc ob Christi amorem à filio prę-
stari, vt qui à simulacrorum cultu abhorre-
ret, compellebat natum, vt à Christi fide de-
sisceret, & Idolis honorem impertiret; si id
faceret, & ingentes opes se largiturum, & ma-
gnos honores collaturum erat enim nobili
genere, iuxta ac diuitiis clarus, & vanæ Deo-
rum superstitioni addictissimus. huic filius:
Ego vero Pater, Deum alium fateor me ne-
scire, nisi illum, qui ex omni ęternitate est, te-
nebrasque à luce diuisit, illum, inquam, qui
cœlum, terram, ac mare cõdidit, & quidquid
hoc mundi ambitu continetur. his verbis ira
4 incensus pater, filium 4 humeris cædi flagris
iussit, sciscitans ex eo, vnde isthæc loqui didi-
cisset? cui filius, post longam tunsionem, à
Christo, inquit, cui seruio, hæc edidici. Tunc
mandat pater Modesto illius Pedagogo, ac
magistro, admoneat puerum, obiurgetq; ne
talia in posterum audeat efferre. sed Christi
Martyr; hæc mea dulcedo, hæ meę diuitiæ, bo
num mihi lex oris tui, super millia auri, & ar-
genti, vt est apud Prophetam. hæc cum ita
se haberent, non multo post apparuit ei An-
gelus Domini, dicens; ego tibi custos datus
sum, nimirum vt ad exstremum vsq; vitæ diẽ
te custodiam. Quare Beatus puer absque vl-
lo metu Deum colere, eique assiduis oratio-
nibus supplicare non desistebat, magno cum
patris dolore, ac fletu, vt qui esset ei vnicus.
at Vitus patrem lacrymantem aduertens, vt
ægritudinem leniret, quid fles, inquit, pater,

Vitus à pueritia christianus plurima miracula perpetrat.

quibus me dijs sacrificare iubes? Ille, Ioui, in-
quit, ac Mercurio. cui filius, numquam ego
plures esse Deos audiui, neq; nominatim eos
appellari; sed vnum Deum in tribus personis
coli, indiuiduam Trinitatem, Patrem, Filium,
ac Spiritum Sãctum. quod si mihi aures vel-
les applicare, cognosceres, vnam ex his perso
nam, filium inquam, suapte sponte se neci
obtulisse, nimirum vt mortalium omniũ an-
tiquam noxam suo sanguine elueret, & è Dia
boli seruitute in libertatem vindicaret. & Pa
ter, audiui, inquit, hoc ipsum nomen, quod tu
dicis Christum, olim in Iudęa cruci suffixum.
& Vitus, eius crucifixio salus peccatorum est,
& redẽptio. Tandem hoc vnum scias, pater,
neminem esse, qui me ab eo seiungere, ac di-
uellere vnquam possit. sane illum Deum es-
se, multi Dæmones confessi sunt; quin & cœ-
cis visum restituit. hæc, & id genus àlia cum
patri filius narraret, Valerianus rem per per
ditissimos homines subodoratus, accito illius
parente, audio, inquit, tuum filium, Christo,
qui in cruce mortem oppetijt, nomen dedis-
se, Deosque nostros contemnere, iube igitur
adolescẽtem ad nos ire, vt videamus ecquid
verum sit, quod dictitant. Vt vero ad Præsidẽ
pro Tribunali sedentem venit, huiusmodi
verba loqui cœpit. vera ne sunt, puer suauis-
sime, quæ de te differuntur, te nimirum à no-
strorum Deorum religione abhorrere? an 5
te latet Imperatorum edictum? quo iubetur
varijs supplicijs affici, ac demum morte mul-
tari, quicumque Christi cultor deprehenda-
tur. At Beatus Vitus, afflatus aura cælesti, nõ
iam vllum metum, aut ignauiam, quod pro-
prium teneræ ætatis esse solet, præseferens,
audacter Præsidi respondens, ait, verum est,
ò Præses, nec sane diffiteor mutos me Deos,
infantesque minime venerari. habeo Deum,
quem pie colo cælestium spirituum Regem,
omniumque molitorem, qui in tribus perso-
nis Patre, Filio, SpirituSancto vnus Deus ado
ratur. hic genitor exclamans, ait, væ misero
mihi: obscuratum est lumen oculorum meo-
rum. iam vos, qui nostri estis peramantes, aut
propinqui, perditum filium vna mecum de-
plorate. cui filius me non eo perditum, in-
quit, sed iam nunc in iustorum concilium in-
gredior. Tunc Valerianus constantia pueri
fractus. hæc & generis nobilitas, & amicitia
tibi condonare me iubent, cum alias malis
te exemplis accipere deberem. sed hoc con-

Præses sisti Vitum coram se iubet.

Tormenta com minatur

filium, quod in rem tuam est, cape: Diis nostris sacrifica, antequam membris dire dilaniatis, crudelem mortem oppetas. cui Martyr quid, inquit, mihi tormenta, ac necem interminaris, Valeriane? qui nec cruciatus timeo, nec mortem formido Christi mei caritatis memor? iratus Prætor humeros illius iubet verberari. quod dum præstare aggrediuntur lictores, è vestigio arefactis manibus, semianimes steterunt. aruerant enim & horum & Præsidis vsque à brachijs manus. hic vnus omnium clamor: væ nobis, qui iam manus perdidimus. tantum ne valet vnius pueri Magia? atqui eum nondum attigimus, cum ab eo potius plectimur. Tũ Prætor propius sibi accito parente, magna, inquit, est filij tui vis. quippe cum eum torquere tentaremus, contra ille nos dire torquet, ac punit. At Sanctus puer subridens, quid ita temere garris, Prætor? nullius equidẽ superstitionis sum initiatus sacris; cuius sane rei locupletẽ habeo testẽ ipsum parentẽ meũ. At vero meę magicæ artes, ac disciplinæ Christus est, qui bene docet cõtinenter leges suas. is mortificat, & viuificat. age vero sanitati pristinæ restituant manus vestras Dij vestri, quos me tantopere iubes venerari? Præses dixit; tu ne hoc pręstare potes? ita sane, inquit, Vitus, in nomine Christi mei possum. Præses dixit; nunc verò Vite, fili mi, te quęso, ne sempiternum dedecus, atque infamiam me posteris meis relinquas, sed præbe te mihi benignum, reddens me sanum, ac beneualentem. Tunc Sanctus puer omnium manibus imprimens Sacrosanctum Christi signum, confestim eos sanauit. id cum vidisset Prætor, Sancti Martyris parentem seducens, ito, inquit, domum, ac filiũ tuum, vt sapientem decet, in bonam frugem corrige, plane vt Dijs sacrificare animum inducat; neque in posterum Christum audeat nominare, ne in summum discrimen vitam adducat suam. igitur parẽs domi filium quibuslibet blanditiis, ac verborum lenociniis peruertere studebat, ac mensam laute parãs, conuocatis amicis, ac puellis eas saltare corã puero mandauit, ratus facili eum negotio pellecturum. sed hęc omnia gerebantur veluti coram homine, qui neque oculos haberet ad videndum, nec aures ad audiendum. Interim adolescens fixo in cœlum obtutu, dicebat; cor contritum, & humiliatum, Deus, nõ despicies. verum aduertens pater frustra esse conatus suos, iussit denuo pretiosis lapidibus cubiculum apparari, ibique filium concludi. eo loci cum esset Sanctus Vitus, orauit, dicẽs: Deus Abraham, Isaac, & Iacob, miserere mei, meque in virtute tua confirma, ne præuaricationis arguat me Draco, neue dicant gentes; vbi est Deus eius? hæc vt dixit, ecce tibi cubiculum ingenti lumine collustratur, suauique odore repletur, plane vt totam patris domum, & omnem viciniam peruaderet, fate renturque omnes nihil se vnquam huic fragantię simile sensisse. At Hylas cum per fenestram in filium inspexisset, vidit 6 septem Angelos adstantes ante puerum Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabbaoth, vnà cum illo psallentes, ac de repente cœcus effectus, ingenti cum clamore, ad meum, inquit, filiũ venerunt Diui, & ego lumẽ oculorum amisi; interim quid faciam, ignoro. pueris igitur, ac puellis Heri calamitatem deplorantibus (iã enim vxor eius fato concesserat) vniuersa ciuitas commota est. fiuntque ad Hylam ingentes hominum concursus, qui rumor ipsũ etiam Prętorem perculit, vt eò se conferret, rogaretque, qua ratione videndi facultas ei fuisset erepta? cui Hylas, vidi, inquit, coram filio meo in cubiculo versanti, Deos scintillantes, cumque eorum aspectum neutiquam ferre possem, perstricta est acies oculorum meorum. Valerianus autem dixit, vere ne Dii erant, quos vidisti? nunc vero concede in Templum Iouis, eumque venerare, & te pristinæ sanitati restituet. pater ille, ac ductantibus pueris ad Templum venit, vbi sic precatur: O summe 7 Iuppiter, si me seruaueris, daturum me tibi polliceor taurum cornibus aureis insignem: sed somno grauabatur Iuppiter, ideoque non poterat preces eius audire, nec opem vllam afferre. ipse vero rursus altius inclamans; Iuppiter, inquit, præclarissime, audi quęso voces meas, meque à dolore, & tenebris hisce libera. sed is, vt qui non magis sensus haberet, quàm lapis, nec vocẽ mittebat, nec aure quæ dicebantur, accipiebat. tunc aduertens nihil prodesse fusas ad Iouẽ preces, è templo domum reuersus, accidit ad filij genua, & ab eo supplex, ac miserandum in modum rogat, sui misereretur, & ex calamitate liberaret; æquum esse, filium paterni amoris memorem. Hic filius paternis malis illacrymans visne, inquit, pater, sanus fieri? ẽt ait pater. abiura, dixit Vitus, dæmonia. abiuro ait ille Iouem, & Mercurium abiurasi dixit filius. Hylas verò, qui, inquit, fieri potest, vt tantos Deos à me eiiciam? At Sãctus puer probe noui, pater, quam male indurueris cor tuum. sed tamen propter eos, qui hic adstãt, tui misereatur Deus meus, & imposita manu super oculos eius, dixit: Domine Deus meus, qui à Tobia cœcitatem expulisti, & Iob ab vlcere liberasti, illustra oculos miseri huius, mei secundum carnem patris. Tum confestim veluti squamæ ab illius oculis ceciderunt, ac recuperata videndi facultate, magna voce conclamauit, ò felices, beatiq; Dii, quos ego pie colo, gratias vobis ago de valetudine restituta. hic placide subridens Sanctus adolescens, cum sine omni sensu sint Dij tui, qui possunt lumen oculorum aliis impertire? sed profecto Christus meus, qui illuminat omnem hominem, idem tibi lumen modo reddidit. excanduit pater, & iam tum quærebat, quibus eum cruciatibus interficeret. sed qui omnia pernouit Deus, Angelum ad Modestum, Viti pędagogum, ablegat, qui illum moneret; tolleret Vitum cum Crescentia, & ad mare properaret, velle eos in regionem iret, quam ipse indicaret. Tum senex, nescio, inquit, viam, Domine. at Angelus, equidem vos ducam. Eos igitur 8 ad mare cum adduxisset, ibique paratum nauigium cum reperisset, rogauit Sãctus Martyr Nauclerum, sineret eos in nauim conscendere. cui ille: at vos quo tenditis? respondit ad eumdem locũ

quo

Ini Christi nomine Pręs. sanat.

Oranti septem Angeli viden uos se offerunt 6

7

Excæcat. Pater à filio opem rogat.

Modestũ Ang. monet, Vitũ alias in terras vehat.

8

quo vos nauigatis. ea erat in Deum fiducia:
pro certo enim habebat, numquam aliò na-
uim appulsuram, quam quo Angelus ei si-
gnificauerat,& Nauclerus,vbinam est naulũ.
dixit Sanctus Martyr;Christus,quẽ nos ado-
ramus,ipse tibi mercedem amplissimam red
det.nos enim pauperes sumus,nec habemus
quod tibi persoluamus.Itaque conscendunt,
9 nauigant.tandem 9 in locum aduehuntur,
quem vocant Alectorium, vbi vero in litus
descenderunt, confestim ex eorum aspectu
nauigium est ablatum,quippe quod Angelo-
rum ministerio fuerat fabricatum. Verum
10 iter 10 facientes per fluuium Silarum, eo
loci sub quadam arbore constiterunt. vbi
multas virtutes Sanctus Vitus edebat.nam &
cœcis eò confluentibus carissimũ lumẽ,clau-
dis gressũ reddere,lepra contaminatos emũ
dare, ab energumenis dæmones expellere,
demum omnes, quouis morbi genere labo-
rantes in pristinam valetudinem renouabat,
simul ad Sancti Martyris pedes aduenissent.
Atque hinc factum, vt ingens ethnicorum
multitudo,ad eum confluentes sacro bapti-
smate eluti,Diis suis nuntium remitterent. in
11 eorum 11 numero fuit Diocletiani Impe-
ratoris filius, qui cum immundo spiritu diu
vexaretur, nec quidquam prodessent medi-
camenta, carminaue magica, exclamare so-
lebat, frustra estis, amici, vanus est labor, à
12 nemine profecto mihi metuo,quam 12 a
Vito in Lucania commorante, quicum capi-
tales inimicitias exerceo. quique hominis in
cruce suffixi amicus est.inaudijt hoc ipse Cæ
sar, admirans Christi famulos magno esse
metui dæmonibus.igitur ex eo scitatur vbi il
13 le versaretur:in Tanagritanorum 13 finibus
inquit. eò itaque Diocletianus milites emit-
tit ad huiuscemodi puerum studiose inquirẽ-
dum,qui illuc cum peruenissent,didicissentq;
sub arbore Vitum habere,ad locum profecti
inueniunt illum Deo Maximo supplicantem,
cui dixerunt;Imperator te accersit, Vite,cui
magno vsui futurus es,& Sanctus puer, cum
egenus homuncio sim,cuinam vsui esse pos-
sum Imperatori?eius,inquiunt,filius à dæmo
ne dire cruciatur. & Vitus eamus igitur ad
Cæsarem.verum simulac Romam peruene-
re, ac de eorum aduentu certior factus est
Imperator;coram se,pro tribunali sedente,
Vitum sisti iubet. ille uero vt adductus est,
omnes,qui circumadstabant, locumq; ipsum
miro splendore,ac pulchritudine,quæ in vul-
tu Sancti pueri emicabant, illustrauit, dicam
melius repleuit gratia, qua fuerat à Deo re-
spersus.porrò aderant cum illo Modestus,&
Crescentia Verum ratus Imperator, senem
illum esse Vitum, rogat: tu ne Vitus? at is,
quippe homo candidæ mentis, ac vere Mo-
destus, subticuit. quare Sanctus puer ad Cæ-
sarem cõuersus,quem petis, Imperator? ego
sum Vitus, Christi famulus. Cæsar, ait, quæ
tua vis?ecquid potes filium meum curare?cui
Vitus,possum sane,inquit,Dei nostri virtute
cumque adduci ad se filium iussisset, repente
à dæmone male acceptus exclamauit; quid
mihi tecum, ò Vite? quid opportune venisti
ad me torquendum?TuncImperator manã-

In Lucan. ad Silarum fluuiũ peruehit.

Filij salutẽ ab eo postulat, & exorat.

tibus lacrymis,si potes, inquit,iuua me. ille
vero imposita super energumenum manu,di
xit,audientibus vniuersis,impure spiritus,exi
à puero hoc?Christus meus,qui in Iudæa cru-
cifixus est,hoc iubet: atque continuo exsiluit
cum magna ethnicorum strage.planevt etiã
ipse Diocletianus non mediocriter pertime
sceret.sed bone Deus, quibus Cæsar præmiis
remuneratus est Vitum, de reddita filio va-
letudine?hominem seducẽs,ausculta, inquit,
mihi Vite,ac Dijs sacrifica,teque in Imperio
honoribus, & opibus à me secundum effi-
ciam, iam ab hoc ipso die. sin autem renuis,
diris te cruciatibus afficiam. Dixit S. Vitus:
tibi sint imperia,honores,diuitiæ,vt qui nihil
aliud, quam caduca mediteris, Satanæ man-
cipium. Equidem vehementer odi regnum
quod cælesti me regno priuauerit.non ad-
mitto honorem,quod dedecoris mihi sit cõ-
ciliabulum.renuo diuitias,iacturam mihi in-
gentem parituras. nec profecto tantas mihi
opes polliceris, quantas mihi apparat Chri-
stus. habeo enim regnum ab orbe condito
mihi paratum,iustorum omnium hæreditatẽ
nec mihi deest honor, quo me dignatur De'
meus,cum me tyronem militem nuper dele-
git ad dimicandum fortiter cum suppliciis,
quæ vos inferre nobis excogitatis.sunt etiam
mihi præclaræ diuitiæ, nimirum Margarita
Christus meus.iam igitur cæde nos, si placet
crucia, torque; nam certum est nobis, velle
nos propter Christum, vt pecora mactari.
Tunc Diocletianus inditis catenis in carce-
rem detrudi iubet;prohibẽs,ne quis,aquam,
ac panem afferret.itaque in tenebricoso car
cere conclusi cum essent, continuò insolito
splendore clarescit domus, adeo vt custodia
ipsa obstupesceret.Hic exclamauit S.Martyr,
Deus,in adiutorium meum intende ;festina,
ad nos ex hisce periculis liberandum. hæc cũ
dixisset,ingenti 14 terræmotu carcer simul, 14
& vniuersa vrbs concussa sunt, ita vt omnes
ingenti terrore percussi, in magno metu, ac
tremore essent. Angelus enim Christi ad Sã-
ctos Athletas obuenerat,qui dixit,Vite, ex-
surge, ego enim sum Angelus à præpotenti
Deo ad vos demissus. dicto citius dissolutæ
sunt catenæ in morem colliquatæ ceræ.tunc
gaudio elati, clamauerunt 15 Sancti Mar- 15
tyres;Benedictus Dominus Deus Israel,quia
visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ.
Hæc vt accepit custos, tremore, ac pauore
percitus obriguit, & ad Cæsarem accurrens,
perit, inquit, Cæsar, ciuitas vniuersa, omnes
magno in discrimine versamur. Porrò Impe-
rator,cum ex terræmotu,tum ex custodis nũ-
tio perterritus,quid inquit,est, quod memo-
ras?at ille, quos in carcere iussu tuo seruabã,
magnus splendor illustrauit:visusque est cum
his homo,homine maior:cuius aspectum ne-
mo ferre potest. Tum iussit Imperator eos
ad se continuo perduci,vt ex his rem cogno-
sceret.eos igitur ad se adductos interrogauit,
quis vos exemit à catenis? quis vrbem pene
funditus euertit? Christi mei virtus effecit,vt
ex pedibus nostris catenæ instar ceræ colli-
quescerent,quam ferre tellus, cum minime
posset, commota est; atque contremuit. his

ob Christũ coniicitur in vincula & alimenta prohibentur

furo-

furore correptus Cæsar, vanos, insipientesq; appellauit. equidem, inquit, experiar, an possit Christus è manibus nostris hosce seruare. mox iubet ministros, clibanum celeriter incēdere, & ad hunc adstitui cacabum plumbo, pice, resina plenum. Interea Sanctus puer Pedagogum suum confirmabat: esto fortis, pater, neque hilum facias Diaboli minas; ecce prope nos est cęlestis corona: igitur efferuescente, atque ebulliēte dolio accersit eos Imperator. mox inquit, videbis, ò Vite, an possit è manibus meis vos eripere Deus vester. atque in oliam statim eos coniici mādauit. in quam subiens Sanctus puer, munit se sacrosanctæ crucis signo: ac de repente intepuit efferuescentis ollæ æstus, factusque est instar balnei. quapropter vno ore dicebant, gratias tibi agimus, Christe Deus noster. sicut enim olim tres pueros ex camino ardenti in gaudio liberasti, ita & nos hodie, Deus. mox ad Imperatorem conuersi, vbi vero nunc tuę minæ, ò Cæsar? tibi quidem etiam gratiam habemus, quod balneum 16 nobis præparasti, vtinam ira & lintea. hæc cum populus, qui aderat audiuisset, dicebat: magnus enim vero est christianorum Deus. egressi vero ex olla Sancti Martyres, ne vllam quidem maculam in corporibus præferentes, ad Cæsarem dicebant, erubesce, ò Satanæ fili, vnà cum tuo genitore: neque amplius audeas præpotentis Dei famulos vexare. Hæc cum ita essent, animo ira inflammato Cesar emitti in eum horribilem, atque immanem leonem imperauit, qui cum esset emissus, ac crucis signo se ipsum armasset, continuo ferocientē belluam mansuefecit. quæ ad pedes Martyris abiecta, eos lingua placide lingebat. Quare exclamans Sanctus puer, Bestiæ, inquit, Christi famulos honore honestant, tu vero, impudentissime, iuxta ac stultissime quousque desines illos vexare, talia expertus. quod si Deū hunc, rerum omnium effectorem, & agnoscere velis, & in eum credere, te sat scio, admittet, & salutem consequeris. misericors vtique est Deus noster, nec vult mortem peccatoris: cui Cæsar dixit: Tu, ac genus tuum in eum credas licebit. & Sanctus Martyr fiat, inquit, nobis, fiat, vt prædicas, vt cælesti donemur corona, ipso iudicij die. Porrò plerique hæc videntes, Christo gratias agebant, ac eius fidem amplectebantur. Tunc Cæsar, mitte, inquit, Vite, superuacanea hæc, & doce me, quæ isthæc ars sit, qua in ignem, ac feras imperiū habes. cui Vitus, mea ars, Christi mei velle est, ac promissio facta ijs, quotquot in eum crediderint. dixit enim, si per ignem transieritis, flamma non exuret vos. Tunc satellites, iussit 17 Diocletianus, machinam apparari, tormenti genus sane horrendum, & ad diros cruciatus inferendos satis accommodatum, vt eo SS. Vitum, Modestum, & Crescentiam interimeret; qua machina adducta in eam immitti Martyres iubet. in quam ingressi cū essent, S. Vitus dixit; ò sanguinarie, ò impie tyranne, quid quod in muliere ostentare gestis potentiam tuam? quid mulierem in hunc modum torquere? cum igitur eo tormento vehementer cruciarentur, S. Vitus in cœlum suspiciēs, clamabat: festina, ad liberandū nos ex hisce cruciatibus, fili Dei Iesu Christe. Tūc è vestigio tonitruis, ac fulgetris in aere excitatis, ipsaq; terra intremiscente, omnia 18 Idolorū fana, quæ in vrbe erant, corruerunt, bonaque ethnicorum pars interemta. ceterū Imperator fugam capessens, ac se manibus verberans, væ mihi misero, dicebat, qui ex tali puero vincor. sed Angelus Domini ipsos è machina eductos in fluuium reduxit, vbi priversabantur. Hæc videntes Sancti Martyres, clamabant. Quis loquetur potētias tuas, Domine? ac B. Vitus in primis dicebat: Benedictus Domine Iesu Christe, qui non dedisti animam meam absorberi ab inimicis meis, sed liberasti eam è manibus eorum, qui me persequebantur. Nunc verò, ò Pater, accipe animas nostras, & da, vt omnes, qui Martyrii mei, ac dormitionis memoriam celebraturi sunt, ac veneraturi, quidquid vtile sibi, ac conducibile petierint, id statim impetrent; impertire peccatorum remissionem, salutemq; sempiternam. demum fit à 19 muscarum infestationibus purus is locus, in quo quiescemus, eo die, quem festum agēt christiani, atque è vestigio ad eum vox insonuit: fiat tibi, Vite, quod deprecaris, & mox in pace conquieuere, & animæ quidem ab Angelis in manus Domini deductæ, corpora vero ab ipsis eodem loco asseruantur. Atque hoc tuum plane opus est, Deus Optime, & vnum ex tuis prodigijs. sicuti enim concordi voluntate simul omnes in multis tormentis tuum nomē gloriosum effecerunt, ita in vnum idemque domicilium in cœlo sunt admissi. Ceterum Florentia quædam, mulier sane pia, ac religiosa cum vadare fluuium tentaret, repente à torrentis vi abripiebatur. Ecce autem hominem per aquas ingredientem videt bona mulier, quem lacrymis, & clamore compellans si tu, inquit, Dei Angelus es, ex hoc discrimine me velis liberare, at S. Vir eius manum prehendens, ne timeas, inquit, nam hac de caussa ego ibam ad te; ego vero sum Vitus, qui cum meis magistris Modesto, & Crescētia sub magna illa arbore obdormio. his dictis saluam, incolumemque Florentiam citra fluminis ripam perduxit; subiecitque; quidquid petieris à Deo, in nomine meo, facile impetrabis, & confestim ab illius oculis euanuit. Porrò mulier ad arborem cursum incipiens beatissima corpora ibi condita inuenit, & cum ex ijs, quæ in fluuio viderat, S. Martyris corpus dignouisset, pia commiseratione, lacrymis cœpit irrigare, dicebatque, quā bene, sanctissime, & ornatissime puer, caduca hæc post cælestia putans; ad felicem illam patriam euolasti. tum pedes Sacrosāctos submisse deosculans, & aromatibus, vnguentisq; 20 odoratissimis, quantum in ea fuit rite cōdiens eodem 21 loci sepeliuit, ad gloriam, & honorem Christi, qui mirabilis est in Sanctis suis. Amen.

Margin notes: Imp in ardentem olIam conijcit. — 16 — ed ille Vito blandiū tur. — 17 — 18 — Ang. è machina exsoluit, & in Lucaniam restituit ad Silarū. — 19 — Que corp. SS. Viti, Modesti, & Cresc. — 20 — 21

Vide Animadu. fol. 67.

IN NOBILISSIMVM CHRISTI MARTYR. VITVM

CARMEN ARSENII

IMMATVRA morte præciſus, bene pullulans frutex iacet. ſed tulerat tamen ex ſpinoſa, 2 prauaque radice nonmodo martyrij, fideique non fictæ, ſed bonorum etiã morum fructus ſuauiſſimos, quibus Chriſto humanæ ſalutis reparatori optimo perplaceret. ac proinde magna cum fide memoriam tui hymnis cohoneſtamus, & continenter proclamamus. Beatiſſime Vite, eos tuis precationibus iuua, qui in tuas ſe laudes effundunt.

Sole ipſo præclarior omnibus terrarum finibus Beatiſſime Vite, illuxiſti diuinæ cognitionis lumine inter mortales illuſtratus. Ideo nos, qui ad tui memoriam celebrandã vndique confluximus, ſeruatorem noſtrum laudamus.

Magnum profectò luminare in tua adoleſcentia viſus es Vite ſapientiſſime, & verbis & moribus mortalium animos illuſtrans, quapropter inclytus etiam martyrij palma viuis virtute Chriſti vitam extra omnem fortunæ aleam fortunatiſſimam.

Nomen enimvero habes, glorioſe Martyr Vite, rei ſatis accommodatum, viuis enim vitam immortalem, tuoſque laudatores in ſempiternæ vitæ ſedes tuis precationibus transfers, iiſdem *D*eum Optimum conciliãs.

Tu ò perennis vitæ fons, Deus vnus natura, perſonis trinus, me iam peccatis mortuũ & ad vitæ lumen reſtitutum ſubleua, vimque ad tuum athletam verſibus ornandũ præbe.

Qui conditoris tui throno adſtas, ò Vite, choris Angelorum immixtus, tibi ſupplico vti per tuas preces euellantur à nobis praui motus animi, ſuppetatque oratio, vt pro dignitate te commendemus.

Rerum omnium effectrix ſapientia ex teneris vnguiculis te, Vite, elegit, eius obſequio te vt mancipares, multoſque ad Dei cognitionem traduceres.

Subſtantialis Dei ſapientia ſapientem te contra Reges oſtendit, vt ſine vllo pudore Chriſti fidem promulgares.

3 Quamquam puer quidem annis eras, glorioſe Martyr, prudẽtia tamen maturum & grauem te præſtitiſti, precationibus, ac ieiunijs, candidaque mente Deum aſſidue flectens.

Editus plane es, Vite integerrime, ex ſpinea radice frutex, atque in morem roſæ ſuo ſe calyce continentis ſuaueolentiam fidei omnibus exhalas.

Te limis intuens oculis genitor, Vite ſapientiſſime, ad mutis ſimulacris ſacrificandum impellebat.

Atqui fruſtra tibi humeros dire cecidit pater, ſcilicet inanimis lapidibus ſacra vt faceres.

Nec diſſimulanter tamen, ſed aperte omnibus prædicabas ſeruatorem noſtrum Dei Verbum eſſe verum, ac Patri conſubſtantialem.

Angelus à præpotenti Deo ad te miſſus, plane pollicitus eſt, cuſtodem ſe tibi ad vſque vitæ exitum eſſe deſtinatum, qui in malis, periculiſque omnibus te ſeruaret incolumem.

Vbi crudelis, ſuperbuſque Prouinciæ præfectus inaudiuit ſeruatorem noſtrum a te coli, ad ſuum te ſiſti tribunal iuſſit, vt per ſacrificia cogereris dæmones venerari.

Tu vero cum ſtatuis omni ſenſu carentibus immolare ſapienter recuſares; inſolens præfectus è veſtigio te vapulare iuſſit, ſed repente aruerunt lictorum manus.

Porrò infelix Valerianus grauiſſimis vexatus doloribus, valetudinem, glorioſiſſime Martyr precibus tuis recuperauit, quas nimirum vni Deo, humanique generis reſtauratori pie obtuliſti.

Cum tuo in domicilio conſuetis precationibus Deum venerarere Vite Beatiſſime, inter Angelorum choreas viſus es Dominum laudare, ſuauiſſimo odore ſpirans, ac lumine circumfuſus.

Parenti tuo, quod te cæleſtium mentium choro immixtum, ac lumine conſpicuum videre fuerit auſus, perſtricta eſt oculorum acies, iiſque orbatus, ſed Dei virtute viſum recepit.

Dilucide apparens cæleſtis nuntius Sancti adoleſcentis educatori, tolle inquit, Modeſte puerum inuictiſſimum, meque ſequere, vt nauigio in terram vos traiiciam, quam vobis Dominus ſeruauit, vti eius obſequio vos impenſe dedatis.

Iam vero in litus egreſſi quo vos per Angelum Deus deſtinauit gratiſſimum laudationis ſacrificium ſempiterno Deo immolabatis, ad 4 Salernicum fluuium degentes, & interdum per alitem, veluti Thesbites Elias, alti refectique.

Virtute Dei Optimi *M*aximi, eiuſque gratia fultus, Vite integerrime, multa prodigia perpa-

perpatrasti· quo factum est,vt multi ad illius cognitionem per lauacrum regenerationis, sint pertracti, edoctique constanter Sanctissimam Triadem laudibus venerari.

Olim Cæsaris filium obsidens spurcissim⁹ dæmon te per eius os euocabat, Vite Beatissime, quare Romam perductus illum a puero Dei adminiculo abegisti.

Verum ira succensus Diocletianus gratiā longe aliter retulit infelix, quippe te vna cū Modesto in carcerem coniecit psallentem, Christumque superexaltantem in sæcula.

Sed in carcerem cum iam effetis detrusi, ingentique ferri pondere grauati, se per speciem obtulit seruator omnium Christus, atque è vestigio per eius virtutem, ferrum cecidit, vobisque lumen affulsit Christum collaudantibus.

Frustra immanissimus Tyrannus in feruentem ollam ingredite iussit, nam & restinctus ignis est, & in placidum rorem commutatus, sed & leonis feritas in mansuetudinem conuersa est, idemque ad tua vestigia est prouolutus.

Posthæc destinatæ mentis homo conijci te in catastam iubet, vna cum Modesto, ac Crescentia gloriosissime Martyr, verum de repente cœlo fulminibus tonante, magnoq; terræ motu, fœda Deorum altaria euersa, dirutaque, Christo Domino tam magna prodigia perpetrante.

Cælestis mens, Dei iussu eripuit vos, & in eum vos locum transuexit; vbi antea versati estis.

Atqui menti meæ non paruam admirationem gignit custodia, excubiæque quas tuendis corporibus vestris Diuinæ Aquilæ seruauere dum Florentia sepulturæ commendaret.

Porrò Vite Beatissime, iam cœlo donatus in lumine Deum intueris, precesque ad eum effundis pro ijs, qui te laudare gestiunt.

Vide Animadu. fol. 71.

Ann. Ch. 836

TRANSLATIO S. VITI MARTYRIS

Ex Laurentio Surio.

QVEMADMODVM vero & quo tempore pretiosissimi Martyris Viti corpus in Saxoniam translatum sit, & in Monasterio quod Corbeia noua dicitur, collocatum, is, qui de translatione eius inscribitur libellus, indicat, cuius Auctor quædam se præsente, ceterum omnia suis temporibus contigisse testatur. Anno 1 Dominicæ Incarnationis octingentesimo sexto, Indictione 14. Sacratissimi vero Imperatoris Ludouici anno imperij 23. Vuarinus Abbas Monasterii noui Corbeiensis, petiit à viro religioso Hildeuino, Abbate Monasterii Sācti Dionysii Parisiensis, (Auctor habet, quòd est in pago Parisiaco) vt de SS. Martyrum corporibus, quæ apud ipsum illo loco asseruabantur, quippiam sibi impartiretur, ad cōfirmandam fidem gentis suæ, (pita Saxonicæ) quam nuper industria gloriosissimi Imperatoris Caroli, sub iugum Christi redegisset. Quibus Vuarini precibus libenter annuit Hildeuinus, permittente etiam pijssimo Imperatore Ludouico, consentiente Parisiensi Episcopo, & ceteris nobilibus viris, in ea Diœcesi commorantibus; eique beati pueri, & Martyris Christi Viti corpus in ecclesia S. Dionysii, coram innumera tam monachorum, quam canonicorum, diuersæque conditionis, & ætatis virorum, ac mulierum frequentia, post peracta, die Dominico, missarum sollemnia, 14. Kal. Aprilis, summo cum honore tradidit.

Vuarin. ab Hildeuino Abb. Monast. Corboiensis reliquias impetrat.

A temporibus enim Pipini Regis Francorum vsque ad illam diem pretiosissimum Martyris Viti corpus eo in loco multis semper insigne miraculis permanserat, postquā Folradus Abbas S. Dionysii, consensu Regis, profectus Romam, ex eo loco vbi conditum fuerat, in Franciam transtulit. Illud verò eo quo dictum est, ordine acceptum Vuarinus cum suis multa veneratione secum asportās, non paucis eum comitantibus tandem Saxoniæ finibus inuexit, atque idibus Iunii in Corbeiam nouam perueniens, spem, salutemque patriæ, totiusque Saxoniæ specialem patronum, cum inæstimabili populorum tripudio illic deposuit. Quantas vero, & quot morborum curationes per eius itineris stationes viginti, clementia Saluatoris exhibuerit (quę quidem quadragenarium numerum excedunt) qui vult, potest in libello memorato legere. nobis vero iam non vacat commemorare. præsertim cum præsentia Christi miracula maiorem iis reliquijs veneratione conciliare queant, quam literæ. Ab eo vero tempore, in gestis Saxonicis legitur, sub tanti defensione aduocati, res Saxonum crescere cœperunt, quę dilatatæ iam ipsa sua magnitudine laborant. vnde non solum in Saxoniæ, sed in cunctis penè Europæ finibus, eius nomini permultis constructis, & consecratis

In Saxon. deportat. Excipiuntur summa celebritate. Et fulgent miraculis.

cratis templis, illius fidele patrocinium imploratur ab omnibus; quantusque apud Deum sit, miraculis declaratur.

S. Viti præconia

Qui nos sui nominis indignos præcones vtinam non despiciat. Verum suæ venerationis seruitiis inhærentes, placido desupernis vultu respiciat. par pari quodam modo referat, fautoribus suis fautor foueat. si tamen fas est magnis componere parua, cælestibus terrena, manentibus transeuntia, super flumina Babylonis diutinam captiuitatem deflentium; si tamen nequaquam oblitorum delectetur cantionibus Sion iam incola, perpetuum alleluia decantans in atrijs domus domini: sciatque si vel ferrea nobis vox sit, quæ centuplices edat sonos, vel si membra omnia vertantur in linguas, haud quaquam tamen posse exprimere satis laudis studium, quo eius cupimus amantissimum venerari patrocinium. Quamquam vt vel parum aliquid dicamus, ipse nos amor, & contemplatio impellit. quod quidem sacrificium laudis, si mundo corde offeratur, Domino Deo gratum esse, mens fidelis ambigere non debet. Itaque nullus pene à mundi exordio fuit Sanctus, cuius spiritus aliquo modo non repleuerit Sanctum hunc Martyrem Vitum. ita vt iure credatur cunctorum consors in regno, qui cunctis propemodum meritis indissimilis visus est. Quod quidem nemo temere dictum existimet, sed reuerenter, non audacter, sed pie. quidquid enim vel dicere, vel cogitare potest homo minus est gratia præpotentis Dei, illi cooperantis. Nam nec Abelis ei deest martyrium, nec paternum, vt Isaac, holocaustum, & si non eadem deuotione, tamen consummatius immolatum. Est hic alter Samuel diuino alloquio adhuc puer dignus inuentus. est puer Dauid elegans, qui patri, fratribusque despectus, in Deo autem ipsum ex millibus eligente confidens, non de Gethæo, sed tartareo Goliath offensionis lapide triumphauit. Hic Daniel supra ætatem abstinentiæ deditus, seniores sapientia anteiuit. Hic Ieremias adolescentulus, ad genitorem incredulum, paternamque domum, & familiam plus satis exasperantem mandata Dei imperterritus locutus est. Hic egregie fortis Iudas Machabæus, Angelicis inter prælia cinctus est præsidiis.

O clarissimum Christi puerum, ante secula cum electis omnibus prædestinatum, generali cunctorum sanctitate fulgentem, specialiter, vt diximus, pene singulorum virtute, specialissime vero martyrii constantia coruscantem: qui rabidorum insaniam hostium interritus adiit, modestus sustinuit, securus irrisit. O gloriosum, ô sanctissimum Dei Martyrem Vitum, fornacis igne probatum, victorem tormentorum, inter flagella, bestias, & catastam semper intrepidum, & semper inuictum, præpotentem precibus, Christi semper amore incredibili feruentem, Dei compellatione vocatum ad cœlos, & cum triumpho, Angelis comitantibus eò proficiscentem. Te nunc communiter laudamus, benedicimus, & glorificamus, Christe Deus, qui nos in odorem vnguentorum tuorum corde saucio currentes, tam bellicoso voluisti duce corrigi, tam præpotente patrono fulciri; qui non solum contra potestates aereas victoriæ semper vexilla præferat, verum omnes terrenæ altitudinis fasces nobis infestos, ut luce clarius constat, semper pudefaciat, quosdam quidem ad pœnitentiam, alios vero ad pœnam. Et quia in Sanctis tuis, perinde vt in te ipso, mirabilis appares, bone Iesu, etiam in illis glorificeris oportet, qui nunc per puerulum manum suã intra foramen aspidis, vel reguli mittentem sic per omnia triumphasti, sicut quando cũ eodem per te metipsum ex matre tricenarius, cum patre vero consempiternus, in deserto conflixisti. Atque in te potissimum claudatur oratio, clauis Dauid, qui aperis, & nemo claudit, claudis & nemo aperit: in te confidentium à seculo virtus, in te sperantium salus, pro te certantium fortitudo, afflictorum consolatio, laborantium, & oneratorum refectio, perseuerantium beatitudo, desperatorũ spes, morte affectorum requies, Sanctus Sanctorum, benedictus in secula seculorum. Amen.

Vide Animadu. fol. 71.

Ann. Ch. 295

VITA SANCTI NEOPHYTI EPISCOPI ET CONFESS.

Qui primum Alexander dicebatur, Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

Alexander, vir clarissimus, Leontini ortus ex christiana matre
1 Neophyta, quæ martyrium pro Christi fide passa est. vxorem habuit Epiphanem, quam Tertullus Siciliæ Cōsularis reā christianæ pietatis occidit, persequēte ecclesiam Valeriano eidem Tertullo adsessor primum is fuit, multosque christianos afflixit; ac neci dedit. sed Martyris filius, & Martyris coniux perire, haud quiuit. quippe furentem in christianos matris è cœlo preces, & vxoris Epiphanes adsiduæ cohortationes mitigarunt, Sanctorumq; Alphij, Philadelphi, & Cyrini miracula infregere; nam cum Tertullus Consularis Alphium, Philadelphum & Cyrinum carcere retineri iussisset, interdicto victu, Alexandrum custodiæ imposuit, ne quis Christi cōfessores cibo recrearet: tum occlusis foribus, Andreas Apost. adstitit, panemq; & aquam deferens, Sanctis opem tulit Ale-
2 xander 2 vero, qui custodiæ præerat, lumen cernens in carcere, & vocem exaudiens Apostoli, vehementer timuit, ac surgere conatus, neutiquam potuit: accitis tum militibus, visa auditaque exponit: merito, dicens, hi Sancti Deum suum colunt; longe enim potētior est nostris: nec sine caussa factū duco, quod Neophyta mater mea, & Isidora mater Theclæ consobrinæ meæ, multis tormentis vitā sibi eripi pro Deo isto passæ sunt. profectus inde Alexander ad Tertullum, enarrat, quæ contigerāt: at ille excandescens, abi, inquit, christianorum incantamenta, vt video, te cæpere. tu certe accepto proemio, fores reserasti, & panem cum aqua intulisti. cui Alexander, qui potui, inquit, reserare, cum ipse clauem in manu geras; veni, & integrum 3 sigillum
3 tuum vide.

Paucos post dies, Iustina femina christiana Alexandri consanguinea, quæ altero carebat oculo, simulac S. Alphius manū admouit, lumen recepit. Alexander autem, vt Iustinam vidit oculum recepisse, præ stupore obmutuit: vt ad se rediit, cognouitq; ex ea SS Alphii, Philadelphi, & Cyrini precibus id obtinuisse, mox in carcerem ingressus, & eorū pedibus aduolutus, ignoscite, ait, Dei serui, quæ in vos admisi, & pro me Christum deprecamini, vt me sacro baptismate dignum efficiat. cui Sancti Confessores; fiat, quod cupis, & quidem si placitum Deo, à te suscipi baptisma, bene habet, sin minus tuo te sanguine baptizabit. Egressus ergo cū consisteret pro foribus carceris, accersitus est à Tertullo; a quo iussus, vt focū, & patellam, in qua SS. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus assandi essent, deferēda curaret, facturū se pernegauit, asserēs se Christū colere, quē christiani adorant, quo dicto, è conspectu Tertulli se subduxit, & domum suam petijt, vbi mærens animo retractabat, quæ in christianos deliquerat. vxor autem Epiphane, cum cognouit christianum esse, vehementer lætata est, inuicemque adhortantes, Tertullo sese obijcere ad tormenta constituerunt.

Homo cōcussus mirac. credit in Iesum Christum.

Hæc illis animo voluentibus, adsunt a Tertullo missi tre, Leontinorum magistratus, Herpyon, Marullus, & Colymbion, multisque verbis dimouere Alexandrum de sententia student, & ad Tertullum reducere, Imperatoris 4 beneuolentiam, aliaq; id gene- 4
ris proponentes. Alexander, qui offendi eos nollet, priusquam Alphium, Philadelphū, & Cyrinum in carcere conuenisset, morbo, inquit, detentus, nunc ipsum adire haud queo. postea quam illi abscessere, Alexander vna cū vxore Epiphane in custodias ad Alphium, Philadelphum, & Cyrinum sub noctem concessere; complexiq; eorum pedes, veniam, precesque obtestati sunt. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus gratias Deo agentes, futurum prædixerunt, vt Epiphane vitā pro Christo profunderet: ad quos Alexander, cupio & ego tradere me Tertullo. at illi: tu quidem hæc tecum, Christi amore, statuisti. at Deus non ita, sed vt paratam latebram petas, quoad tibi significet, quid deinceps facere debeas, accipiesq; sacri lauacri donum: Epiphane autem quinto ab hinc die certamen inibit. quibus auditis Alexander, vehementius inardescebat in amorem Christi. Epiphane SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini preces exposcēs eorum pedes deosculabatur: simul aderant Thecla, & Iustina, quæ vt Alexandrū viderūt ouem è lupo factum, Deo laudem retulere, multisq; vltro, citroq; dictis, & animantes inuicem discesserūt. postero die Alexāder coactis omnibus facultatibus, atq; ex SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini consilio iis restitutis, quæ iniuste possidebat, reliqua Theclæ, & Iustinæ cōmisit pauperibus distribuēda. seruos
5 itē omnes manu misit, (liberis enim carebat Alexander) eisq; congruentia præbuit. 5

Cum SS. MM. noctu consulta t in carcere. hi iubent vt lateat.

Male parta restituit & reliquas opes suas largitur in pauperes

Nocte

Nocte autem appetente, adscitis famulis duobus, ex iis, quos libertate donarat, christiana eos fide imbuit, vnaque cum vxore carcerem petijt, quò iam Thecla, & Iustina conuenerant, prædixeruntque Alexandro Sancti Alphius, Philadelphus, & Cyrinus fore, vt ab Episcopo quodam baptizaretur, 6 euaderetque 6 gubernator, & fidei cymbā regeret, complexique inter se mutuo, valedixerunt; egressus Leontino Alexander cum famulis duobus in Selenodium montem peruenit. vbi saxum Dei prouidentia nacti sunt in medio monte, paruum quoddam foramē habens, trium hominum capax, quod ingressi, stoream inuenerunt, in quam procumbēs Alexander, hæc, inquit, requies mea in seculum seculi. hæc porrò storea casu ibi erat. Christiani enim tres Thallelæus, Straconicus & Cleonicus eo loco diuersabantur, qui cum Alexandrum aduentantem vidissent, metu perculsi, in fugam se dederant, tegete relicta. eminus dein conspicati, neque illum copias secum habere animaduertentes, ibique residere vili cultu corporis, tādem post dies tres, cum silentio propius accedunt. verebantur enim ne ad ipsos comprehendendos aduenisset. at ille homines notos habens, saluete, inquit, christiani fratres, simulque omnes in eo loco habitarunt. pascebantur autē in vicino tractu Theclę greges, alebanturque viri sex ab Hermillo pastorum magistro, Dominæ voluntate.

In Selenodium fecedit. Saxum illi domus.

Post discessum Alexandri Leontinis, vxor eius B. Epiphane à Tertullo consulari comprehendi ac necari pro Christo iussa, quod christianam esse se fateretur, ea cum certamen pietatis explesset excisis mammis, Deoque gratias agens animam efflauisset, admonitus à Thecla Alexander acri dolore ictus vocem extulit: o Domina mea Epiphane, tu debilis membrorum cum esses, Tertulli fremitum non reformidasti; ego vero, Domina, qui tibi adnumerari valeam? reliqui item, qui cum eo latebant, Thallelæus, Stratonicus, & Cleonicus, affatim luxere. cumque Epiphanes martyrio, in omnes iniectus esset ardor pro Christo moriendi, deliberant, postero die, sistere se Tertullo, parati omninò fortiter pati pro Christi nomine. porrò Alexander famulum ad Theclam, & Iustinam consanguineas suas remittit, quibus nuntiaret, statuisse cum Thallelæo, Stratonico, & Cleonico Leontinos mane reuerti, & offerre se Tertullo: hæc audiens Thecla, statim redire famulum iubet ad Alexandrum, his cum mandatis, ego fili, idonea non sum, quæ tibi consilium suggeram, aut impediam aduentum tuum. atqui SS. Martyres Alphius Philadelphus, & Cyrinus, nobis audientibus latere te, & abdi iusserunt; non quod ipse non posses Tertulli tormenta sustinere, sed diuina quadam ex prouidentia id tibi impetrarunt. addentes Tertullum, post dies quinque, sciscitaturum de te, & S. Epiphanem Tertulli sæuitia interfectum iri. quæ omnia ita prorsus acciderunt, insuper adiecere, vt in eo loco maneres, ad quem Deus te deduceret. in hoc igitur negotio, orādus est Deus

B. Thecla dissuadet, vt se prodat.

& Sāctorum preces aduocandæ. Hæc à Thecla cum accepisset Alexander, fiat, inquit, Domini voluntas.

Nocte proxima, obiiciunt se Alexandro SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, dicentes, nos quidem tibi, Deo monente, suggessimus, quæ ille nobis indicarat; quorsum Theclæ negotium facessis? en breui 7 finem capiet Diaboli furor aduersum christianos, tu vero cōsiste in loco isto, quoad te Deus aspiciat; si quidem opera tua Domino vsui futura est. ipse porrò animam tuam suscipiet, sicut & sororis Epiphanes, sed è socijs tuis Thallelæus paucos intra dies vitam claudet, Stratonicus, & Cleonicus martyriū pro Christo obibunt. his dictis, ex eius oculis sublati sunt. Expergefactus Alexāder Deo gloriam dedit, & quis ego sum, inquit, Domine, vt mihi Sanctos tuos ostenderis, qui te supra omnes persecutus sum? perseuerabat autem orando, & deflendo singulis diebus ea, quæ in christianos admiserat, ac præsertim in SS. Martyres. paucis post diebus Thallelæus supremum diem expleuit, delatusque in Antianum Theclæ prædium, cum SS. Militibus XX. conditus est. ibi tum procurrens Alexander ad sepulchrum B. Neophytes matris suæ, & Isidoræ sororis eius, matrisque Theclę, lugebat: hei mihi, Domina mater, intercede pro me, apud Christum, pro quo sanguinem fudisti, vt saluet animam meam, sicut & B. Isidora, soror tua, orat pro Thecla filia, dataque est illi gratia hospitalitatis, & eleemosynæ: sic igitur & tu supplica Domino Iesu Christo, vt consequar veniam peccatorum meorum, ac præcipue eorum, quę admisi aduersus SS. Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, reuersique ab Antianis ad Selenodium montem, ibi commorabantur.

7 Visique SS. MM. firmant consilium.

Sed qua ratione Alexandro, rebusq; Leōtinis consuluerit Deus, operę pretium est hoc loco commemorare. Sæuiente in christianos Decio, fuit in Liparensium Insula Episcopus, nomine Agatho, vir pius, & Deum timens, & in diuinis literis apprime versatus. cum ergo illuc peruenisset impetus tempestatis, & ab impio Diomede, qui eò aduenerat, multi è christianis interfecti essent, ipse etiā Agatho nominatim ad cædem petebatur. sed is collato 8 cum ecclesiæ Liparensis primarijs consilio, christianorum quorūdam negotiatorum nauigium conscendit; tribusque adscitis comitibus, inde soluens ad 9 ostium fluminis, quod è Therreo mōte dilabitur, in Siciliam traiecit. egredienti è cymba, obuius in ipso flumine fuit Domitius vir christianus. à quo perbenigne inuitatus est Agatho, vt ad eum diuerteret. habitabat 10 autē in loco, quē Cyparissiū vocabant, solus in specu, diuitijs abūdās. is igitur aduenientem Episcopum excepit in speluncam, quæ ex obliquo sita erat. interrogauit autem Domitium Agatho, quid caussę esset, cur illic solus habitaret? cui Domitius, scito, inquit, Pater, sæuum hic esse contra christianos motum ab impio Tertullo, prouinciæ huius Rectore, qui nunc apud Leontinos

Exagitāte Liparam Diomede, B. Agatho Episc. in Siciliam profugit.

8

9

10

tinos agit. miracula subiiciens, quæ SS. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus patrarant, & quibus tormentis vitam finierant. quæ cum audisset B. Agatho, plane hæsit. grauem inde mœrorem suscipiens, nec quidquam edit aut bibit eo die, prostratusque in solum lugebat, quod martyrium effugisset, nec se Diomedi ad certamen obtulisset: cum lacrymis autem orabat, Domine Iesu Christe, exaudi me, & doce, hic ne consistere debeã, an redire in Insulam meam.

Inter hęc obdormiuit, videtque in somnis SS. Alphium, Philadelphum, & Cyrinum splendida veste ornatos, qui propius accedẽtes ipsum adorarunt; ille autem attonitus, qui nam, ait, estis, filii, diuinum hoc spectaculum exhibentes? & illi; sumus, inquiũt, quos christianorũ hostis Valerianus ad Tertullum misit: sed quorum corpora mactarũt, animas lædere non potuerunt, te vero mœrentem cernentes, venimus, vt benedictionem tuam consequamur. opportune aduenisti, Pater, Deo te pro [illegible] lentia sua, ad nos destinante, oportet enim te hinc migrare in aliquem Siciliæ locum, ibique impii Tertulli exitum expectare; ceterum in his oris multorum animæ salutem opera tua susceptura sunt. cõmorare in his speluncis ad dies XL. dein perge quò ducet te Deus. his dictis SS. Martyres eum adorarunt, ac se se è conspectu subduxere. Excitus Agatho vbi illuxit, accersito Domitio, visa illi aperit, Deumque collaudarunt. Post aliquot dies, Domitius Leontinos profectus, Theclam edocuit, venisse ad se Peregrinum quemdam Episcopum, cui SS. Fratres mira quædam per noctem enuntiassent. at Dei famula, cum necessaria omnia parari iussisset, domus præfectum misit, vna cum Domitio, in Cyparessiũ, qui locus erat Theclæ, his cum mandatis: nuntia homini, quem tibi Domitius indicabit, me eius preces exposcere, ac sperare participem earum fore, digressus ille cum Domitio, & famulis tribus ad speluncam cum peruenissent, procubuerunt ad pedes Episcopi. quibus is vicissim dixit: renuntiate Dominæ Theclæ, benedictam ipsam esse, & benedictam domum eius: neque è vita excessuram vsque dum, quæ exoptat, perfecerit.

Visi Martyres Episc. adorant & loquuntur.

Thecla certior fit de aduentu Episcop.

Interea Tertulli exploratores, eiusque furoris administri, illac forte prætereuntes, vbi B. Agatho quadraginta iam dies delitescebat. hic vbi voces concinentium in speluncis exaudiuere, accedunt propius, Episcopum, comitesque tres conspicantur. inde Leontinos aduolantes, rem eiulgarunt. sed aberat Tertullus. enimvero posteaquam in Sanctos Stratonicum. & Cleonicum deseuit, in gẽti cum Militum manu, in Menænum Castellũ profectus erat, vbi christianos aliquos è Leontinis esse acceperat. igitur proxima nocte visi in somnis Theclæ MM. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus imperarunt, vt famulũ mittat in Cyparessium, qui Episcopum educat è specu, inde ad Alexandrum deducat, & vna sint, quoad Deo videretur. idque eò imperatum, quod impii quidam Episcopum ad Herpyonem, quem Tertullus pro Alexandro consiliarium adsciuerat, deferre cogitarent. His excita mulier confestim accersit Hermyllum, ac perge, ait, cum altero è sociis, & equis tribus in Cyparessium, ibiq; inter spelũcas inuentum Episcopum, Clericosque tres, equis impositos, in montem ducito, in quo Alexander latet. nec mora, obsecutus Hermyllus ad locum statim peruenit, obstupescente Episcopo mulieris fidem. & quia meminerat, quod SS. Martyres prædixerant, illinc post quadraginta dies migraturum. festinato inde digressi sunt ante galli cãtum. vbi ad Alexandrum peruenere, Hermyllus, hunc, ait, ad te mittunt SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, qui te erudiat, imbuatque christianæ vitæ mysteriis. Agathonem vbi intuitus est Alexander eius pedes exosculatus, benedictus Deus, inquit, qui me gratię expertem manere haud passus est. Episcopus vero, salue, ait, fili, salue, simulque Deo gratias egit, quod in Siciliam haud quaquam frustra venisset. erudiebat autem Alexandrum Episcopus, & in diuinis literis instruebat. porrò in monte Selenodio annis duobus mansere.

Agatho Episc. ad Alexãdrum ducitur.

Eodem tempore Tertullus in Menæi partibus anno vno. & mensibus tribus versatus est, vnde Catanam rursum profectus, christianos insectabatur. exactis duobus annis, apparuerunt SS. Martyres Agathoni, & Alexandro, dicentes, abite hinc, quoniam Tertullus aduenit, ite in Crecum, 11 iuxta mare. ibi uos consistere oportet ad mortem 11
vsque Tertulli eadem nocte, visi sunt etiam Theclæ; quorum illa admonitu Hermyllum cum famulis duobus, equisque septem misit, vt eos omnes transueherent. ipso in itinere conatus est bonorum hostis Diabolus in lacum eos deijcere. sed eò cum peruenissent, equi substitere. attonitus vero Hermyllus, aberrauimus, inquit, à uia. Deus SS. Alphij Philadelphi, & Cyrini, ades nobis, nosque deducito, iam quò destinasti. statim adstantes Sancti dixerunt; sequimini, viri; præeuntesque, ad Crecum vsque maritimum perrexerunt: visoque, dixere: ecce Crecum; ibi manete. quo indicato, ex oculis sublati sunt. illucescente die, vir quidam Deum timens, Publius nomine ad eos propius accessit, & vnde nam dixit, Peregrina species Sanctorũ istorum? numquid & vos Tertulli metus huc adegit? cui respondent, certe, frater: verumtamen præbe, oramus, nobis locum. & ille latebram dedit, quam habebat in medio 12 monte, iuxta Assiam fluuium. eique necessaria, singulis diebus suppeditabat. 12

Porrò hic Publius templum ędificarat, valde elegans (nullumque in illis oris aliud erat) Dominæ nostræ, laudatissimæ Dei genetricis, ac semper Virginis Mariæ, nec dum fuerat 13 consecratum ab Episcopis; quod 13
Tertulli metu, nemo venire illuc, auderet. templum B. Agatho, ac baptisterium picturis 14 exornauit. quadraginta verò diebus 14
elapsis, Publio mandat, vt sacrum fontem aqua impleat, quam cum sanctificasset, Alexandrum baptizauit; Neophytum 15 ap- 15
pellans, nomine immutato, quem Publius è

sacro

sacro fonte suscepit. illum igitur vt sacro pe-
16 runxit oleo, corpus, 16 & sanguinem Do-
17 mini impertijt. 17 participabat autem per
singulos dies. inde post dies octo, Neophytũ
18 tondet, ac Clericis adnumerat, donato 18
Ordinat Diaconũ. lectoris munere. vbi autem quadraginta dies
effluxere Diaconum 19 ordinauit. ceterum
19 hic S. Neophytus, ex quo baptismum ab Aga
thone suscepit, vinum non bibit; carne etiã
abstinuit, ieiunabatque singulis diebus; duos
exinde dies, interdum totam ieiunus hebdo-
madam continuabat. igitur in eo loco man-
20 sere annum vnum, ac menses decem, 20 ma
21 nicantes, & sacram 21 quotidie liturgiam
Dein Presbyterum. peragentes. Post hæc Episcopus Alexandro
dixit; volo tibi presbyteri munus dare cui il-
le vti iubes, Pater; cumque aduentasset dies
festus natalis Domini, & sacram liturgiam
peregissent, presbyterum illum designauit.
diuinaque gratia operante Neophytus in
alium virum mutatus est, ita vt Episcopus
ipse miraretur.

Interea Tertullus ex vrbe Catana Leon-
tinos reuertitur, tum qui Episcopum, socios-
que viderant in Cyparessij speluncis, id ei re-
nuntiant. quo audito, statim Milites destinat,
qui homines comprehendant. sed iter illis
frustra susceptum est. enimvero vacuas, de-
sertasque sedes inuenere. iam enim è Sele-
nodio in Crecum concesserant. verum Ter-
tullus, dum eis perquirendis obfirmate in-
tendit, ducente ac saliente dæmone, cæle-
22 stium 22 gladijs interemptus est; cum di-
uina illum ira, primoresque Leontinorum
comprehendisset. de cuius exitu admonita
in somnis Thecla à SS. MM. Alphio, Phila-
delpho, & Cyrino, Episcopum Agathonem
Alexandrum, sociosque per Heraculum in
vrbem aduocauit. vnàque cum Publio veniẽ-
tes, in ædibus Theclæ diuersati sunt. Igitur
Agatho, & Neophyt' Leontinũ reuocãtur mortuo Tertullo. vt Theclam, atque Iustinam B. Agatho Epi-
scopus vidit, beatæ, ait, estis, propter quas
tam multa, adeoq; miranda tergemini Mar-
tyres fecere. mox orauit, vt ad eorum sedem
deducerent. simul in speluncam Episcopus
introiuit, suauissimum odorem percepit, lu-
menque vidit, sacra corpora circumfulgens.
ita procidentes, eorum pedes exosculati sũt,
fuderuntque abunde lacrymas. noctem 23
23 vero solidam duxerunt in hymnis, & sacra
lectione, quem locum frequenter adiere, quo
ad exstructę sunt ecclesiæ.

Quadam igitur nocte, cum Neophytus,
alijque peregissent in spelunca mediæ noc-
24 tis 24 officium adstante B. Thecla, lux in-
gens corpora circumfulsit, apparuitque An-
dreas Apostolus, Episcopi habitum præfe-
rens, quem circumsteterant SS. MM. Alphi',
Philadelphus, & Cyrinus, ac minister vnus.
ibi Neophytum 25 B. Apostolus consecra-
25 uit Episcopum Leontinorum, tergeminis
Martyribus ministrantibus. Post collatum
Episcopi munus, ei dixit; quandoquidem de-
legit te Christus, populum baptizabis, atque
Sed Romã ire iubetur ad SS. Apostol. Principes. vt gubernator bonus reges. Romam tamen
ire te oportet cum Agathone, vt gratiam ibi
ab SS. Coapostolis meis percipias. inde re-
diens Agatho, sedem suam recipiet. sed The
cla ecclesiam extruet hjs Sanctis, quos vides,
& reliquis vna passis Epiphanę, & Euthaliæ:
simul uero maxime venerandum templum
matris Domini. his dictis, abscessere. Igitur
Agatho, Neophytusque diuino oraculo mo
niti, profectionem parabant, sed oratione
prius sua solatus christianos Agatho, simul
Neophytum futurum pastorem indicauit,
qui eos pasceret, ac baptizaret. se autem cũ
eo Romam ad summum 26 Pontificem pro 26
ficisci, vt eo volente Episcopus rite renuntie-
tur; quod ita haberet ecclesiastica constitu-
tio, vt sine primam sedem obtinente sanctis-
simo Episcopo, & Papa, Episcopus non fiat.
acclamauit his cœtus ille: virum dignissimũ
esse Neophytum, qui ad id muneris delige-
retur: eaque ex hora videre adstantes illi SS.
Martyres, & arcana quędam hilari vultu si-
gnificantes. per eos porrò dies, quidam ex
Liparitanæ Insulę optimatibus, cleroque Leõ
tinos venere, cum illic Deo reuelante, per-
nossent, Episcopum suum Agathonem age-
re: quem docent cessasse 27 iam persecutio- 27
nem aduersus christianos.

Igitur quindecim post aduentum Liparen
sium dies, accito Neophyto Episcopo The-
cla; age, inquit, facultates omnes nostras di- Collatę opes eccles.
spiciamus, quas in ecclesiam SS. MM. colla-
turi sumus. simul 28 idolorum fanum, sub 28
speluncis in medio vrbis situm. ac Tobolo à Thecla, & Iustina.
vicinum consecremus nomini gloriosæ, ac
semper laudandę Deiparę. exinde sola in
speluncam ingressa, atque effusa in lacrymas
ita orauit: Domine, qui SS. fratres tergemi-
nos hunc in locum dignatus es ducere ex Va
sconum regione, da vt implere promissa
tibi possim post preces, in tabulas relata
sunt bona, quæ ad ecclesias ædificandas à
Thecla, & Iustina conferebantur. Thecla
enim suburbana decem, & octo donauit, &
pecorum millia nouem. Iustina verò subur-
bana septem, & pecorum millia tria, atque
alia plurima subscriptæ sunt tabulæ à The-
cla, & Iustina, Eutropia, Victorino, alijsque
permultis, traditæque B. Agathoni, quas ad
Romanum Pontificem deferret, sed Neophy
tus pios aliquot viros selegit, quos ad sacros
ordines probe aptos norat. B. Rhodippum
29 in primis fratrem, B. Epiphanes, vxoris 29
suæ. Crispum, Palumbum, Theodosium, Phi
lemonem, Isidorum ex vico, cui Troidia
nomen, Aquilam, Andronicum, ac Notarios.
Digressi simul Leontinis, sub hordei messem
Romam peruenere ad XV. Kal. Aug. quos
benigne omnes Papa excepit, summaque cũ
lætitia. postridie ad Apostoli Petri ædem de
ducit, vbi coactis cleri primarijs, Theclæ ta
bulas legere, ipsam admirantes. tum B. Agã
thò multa de Neophyto, plane vt omnes
acclamarint, & Episcopi sede dignissimum B. Apost.
hominem existimarint. ita non multo post Pontif monent,
cum aduenisset sacra Pentecoste, Neophytũ Neophytum à
ordinare voluit Pontifex. noctu autem appa S. And. cosecratum.
ruerunt ei Beatissimi Apostoli, dicentes:
quid agis? nescis Neophytum ab Andrea
Apostolo ordinatum esse? sed imponens 30 30
ei Apostolicam, & humerale, 31 quæ in sa- 31
cra mystagogia super altare inuenies. postri
die

die Pontifex iussa exsecutus est; Apostolica
32 & humerali traditis. viditque 32 laminam
aureani super caput eius, ac manum Apostoli, & literas in hunc modum; Diuina Iesu Christi gratia dignatur virum hunc a Presbytero transferre ad Episcopum. ordinauit verò Pontifex Palumbum, & Theodosium Presbyteros, Diaconos vero Rhodippum, & Crispum.

His peractis post annos ferme tres Roma
33 soluentes XI. Kal. Iulij ad S. Hippolyti 33
portum deuenere, exinde Puteolos. hinc Neophytus diuinitus admonitus S. 34 Erasmi Martyris corpus in Siciliam sustulit. Pu-

Etis Leontinum redit.

34 teolis profecti, Liparam 35 Insulam intra
35 septem dies tenuere, vbi cum dies quinque constitissent, mox in Siciliam transmittunt ad Therreum flumium 17. Kal. Augusti quo eis loco Thecla, Iustina, cœtusque christianorum occurrere. haud longe à Therreo Mar-
36 tyrum 36 duorum corpora à Tertullo in puteum proiecta Neophytus Episcopus eduxit, ope SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini. proximo die ingenti cum lætitia Leontinorũ
37 ingressi sunt ciuitatem, euntibus 37 obuiam populis Episcopo cum cereis, & odoribus. Paucos intra dies Neophytus Episcopus, cũ diligentem nauaret operam, in augenda re christiana, homines CIↃCL. catechesi imbuit, ac baptizauit, præter mulieres, ac pueros. erant per id tempus apud Leontinos Principes viri, piique Anatolius, Strouelius, & Ereus. consilio cum eis inito Neophytus Aquilam, & Andronicum, cum literis, ac precibus, misit ad Beatum Euerium Catanensium Episcopum, vt Leontinos, ad ecclesias vna consecrandas, veniret: ei Neophytus Episcopus ad Cyparessium occurrit. pridie nonas Septembris. Euerium Neophytus

Multos Leontinorũ baptizat.

Deiparę ædem consecerat.

in speluncam induxit, vbi corpora erant SS. Alphii, Philadelphi, & Cyrini, & pastophorium, 38 quod Thecla condiderat illuc in- 38
gressi Sanctos adorarunt, ferre non valentes suauitatem odoris, & splendorem quo Martyrum ora collucebant, deinde ad ædem Virginis Deiparæ ascenderunt, eamque consecrarunt. in qua baptizarunt viros CCCCXXX. in veste candida, quorum omnium mater fuit Thecla, cum Iustina, & Eutropia, ac peracto diuino sacrificio, receperunt Sanctissimum Corpus Domini Nostri. mox S. Euerius Episcopus Catanã rediit, erat enim grandæuus. Neophytus autem Episcopus baptizare pergebat, cum plurimi ad fidem Christi in dies conuerterentur. conficiens diuinum sacrificium, tradensque recens illuminatis.

Ceterum V. Idus Decembris. corpora Sanctorum MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini collocauit in thecis, quas Thecla fabricarat, intra sacram 39 mensam. postero die 40 39 40
consecrauit ecclesiam, ibique Palumbum constituit presbyterum. Chartularium 41 41
vero, & oeconomum omnium, quæ Thecla donarat, Isidorum Subdiaconum. in vico autem Antiano, in ecclesia SS. MM. Isidoræ, & Neophytę, & SS. XX. Militum, B. Donatum Presbyterum præfecit. Porrò S. Neophytus 42 Leontinorum Episcopus cum 42
munus suum pie obiuisset, multosque è populo ad Christum traduxisset, dierum plenus, bonorumque operum, decessit. vixit annos XXC. sedem 43 tenuit annos XXXVII. 43
menses quinque; obiit 15. kal. Maii, quo die S. Neophyta, eius mater, obierat. conditus est in sepulchro B. Theclæ consobrinæ suæ.

Vide Animadu. fol. 72.

Ann. Ch. 294

DE SS. QVADRINGENTIS MM. SELINVNTIIS

1 DIocletianus, 1 & Maximian' iã inde ab imperij initijs, instigãte dæmone, ad christianã religionem penitus delendam insane conspirantes, omnes prouincias piorum cædibus impie funestarunt: sub finẽ vero imperii, furore quodam acti, maiore vi conuellere, quæ non possent, contenderunt: quippe postremis duobus annis, tantus persecutionis impetus in Siciliam grassatus est, vt christianis centuriatim interfectis, oppida pene exhaurirẽtur, agri sanguine inundarent. sedenim præter agmina, quæ alibi retulimus, CD. Mar-
2 tyres iuxta 2 Selinuntem fluuium, cum Iesu Christi fidem summa constantia retinerent, confessionis suę coronam, & palmas numquã interituras promeruere. Ex proximo Selinũti 3 Vrbi fluuio, Selinuntios exstitisse, 3
non dubitauerim. gratamur gentilibus nostris, vno omnibus die purpuratis, patronis Insulam commendamus.

Vide Animadu. fol. 77

DE

Ann. Ch. 298 13. Sept.

DE SANCTIS LXXV. MM. MENDENSIBVS

1 SAncti MM. LXXV. ex opido 1 Mendis, prope vetus Netũ fuere. eorum cædes in Impp. Diocletiani, & Maximiani tẽpora incurrit. nam cum Lucia & Geminianus, vt eorum acta 2 memorant, in Siciliam, ope cælestium

2 Opidanos Euang., & miraculorum luce collustrat. ad oram Tauromenitanum primum delati, ad Mendas inde peruenissent, statim conciuere opidanos prædicatione, & miraculis, quibus plerique commoti, christianam fidẽ amplectebantur: quod vbi cognouit Apophrasius Iudex, qui Catanæ commorabatur, rapto suorum agmine, iter eo maturauit, vt in Luciam, Geminianumque, & ceteros christianos animaduerteret. sed illis furorem Iudicis latebra declinantibus, comprehensi multi fuere, quibus neq; animi fortitudo defuit, nec christiana libertas. nam percunctãtem Apophrasium de Luciæ, & Geminiani vita, actibusque acriter incusabant, clamitantes non esse potestatem penes impios, cognoscendi de christiana pietate; contra fas, christianos inquiri, impieque trucidari, eademque constantia nefarios Deos detestantes V. & LXX. virorum, feminarumque agmen inclytum, Apophrasii iussu, sectis ferro ceruicibus, ad laureas sempiternas conuolarunt. statim atque supplicio affecti sunt, visus est Angelus, qui super eorum sacra corpora vas funderet odorum plenum. Sãctissimos veró Martyres Idibus 3 Septembris cæsos, 3 scriptum reperio. sed scelestus Iudex Apophrasius effusi innocentium sanguinis mature supplicium luit. dum Catanam reuerteretur, turbatus equus cum nulla se proderet caussa, sedentem, exanimemque excussit, ac Iudex cælitus plectitur. nusquam inuento corpore, ab iisdem inferorum furiis, & occisus, & raptus creditur. documento aduersus impietatem, & violantes summum Numen, cui sit gloria in æternum.

Vide Animadu. fol. 77.

† ✠ †

Ann. Ch. 299 16. Sept.

1

CERTAMEN SS MM. LVCIÆ, ET GEMINIANI

Ex pluribus Codicibus M. SS.

2 3 IMPP. 2 Diocletiano, & Maximiano, in vrbe 3 Roma, illustris femina

S. Lucia Romæ genita vidua Lucia sex, & triginta annos castis in penatibus vixerat. filius 4 illi Eu-

4 prepius, parenti dissimilis, & Deorum superstitione infectus, quem Mater trahere ad Chri-

5 stum cupiens, proposito 5 Diocletiani, & Maximiani edicto, & persecutione in dies gliscente aduersum christianos, filii, ait, ecce paratum tempus ad palmam, ecce lux ad vitam data. Dæmonum simulacra derelinquamus, qui perdere nos possunt, liberare neutiquam possunt; Dominum adoremus Iesum Christum, qui animam, & corpus seruare, ac perdere in æternum iuxta potest. Euprepius respondit, deliramenta loqueris, mater. & huc decursum à te, vt Christum illum confitearis, qui flagellis seruorũ more cæsus, & cũ latronibus crucifixus est? Lucia dixit, miser, & scelestе, aduersus Dominum, qui te fecit, obloqui audes? contingat tibi iuxta prophetæ effatum, obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurua: verum filius superstitione amens, & officiorum naturæ oblitus, ad Imperatorem Diocletianum pergit, matremque accusat, confiteri Accusatur à filio Christum, Deosque contumeliis afficere.

Audito indice, Diocletianus Luciam corripi, sistique ad tribunal suum iubet. adsistẽti dixit, filius noster Euprepius index, ac testis est, Christum te nominasse; monitam voluimus, vt Diis sacrifices, ne pereas. Lucia respondit, sanè veró Euprepius, per quem vobis innotuit me christianam esse, filius vester est: nam filius est tenebrarum: Ego autem credo in Dominum meum Iesum Christum castitatis amatorem, cui gratias ago, qui nõ dele-

deleuit ancillam suam de vita libro: in illo
permanens ero, neque à mandatis eius peri-
bo. Imp. Diocletianus dixit, ab hac stultitia
cessare te oportet, vt propitios habere Deos
possis. Lucia respondit, ita est, vt asserui, neq;
vmquam mutabo propositum. Quin parata
sum ad vincula, ad ignem, ad bestias, ad quæ
uis tormenta, nihil extimeo. Diocletianus ad
suã libita pertrahere Luciam volens, impe-
rat in carcerem trudi, ciboque interdicit. cũ
fores illa carceris ingrederetur, contremuit
6 6 locus, quem mox suauitas odoris afflauit.
proxima nocte, visus est Luciæ Christus Do-
minus, eamque alloquio suo recreauit.

Ad quæuis tormenta pro Christo se offert.

Quattuor post Dies, terræmotu, qui in
regione eadem contigit, Deorum simulacra
7 quædam proruere: Sacerdotibus 7 Luciæ
maleficio, id fieri dictitantibus, exstimulatus
Imperator Diocletianus, rursum ad tribunal
statui iubet, incusatque acriter, malefica, ho
die te male perdam. Lucia respondit, tormẽ-
ta tua nihili habeo, in Domino confido: a
proposito meo numquam remouebor. ira-
tus Imp. Diocletianus dixit, afferte nodosos
fustes: extendite eam, verberate fortiter, ol-
lam æream incendite, spoliate, & in illam
dimittite: ibi Lucia feruescente oleo, triduũ
fuit, sed illæsa, nihilque ex igni sentiens, ac
sicut lilium redolens suauiter enitebat, ca-
nebatque: probasti me, Deus, igne me exa-
minasti, sicut igni excoquitur argentum. tũc
Diocletianus pudore suffusus, in custodiam
8 retrudi Luciam iubet, ferro 8 onusta cum
eò retraheretur, ædes præterijt illustris viri,
9 cui Geminiano nomen, à quo 9 multa do-
mi simulacra habebantur. illac igitur Lucia
pertranseunte, visa Geminiano, feminæ cõ-
stantiam admiranti, columba candida, illius
supra caput, è cælo delabi. eique postquam
ter in crucis formam deuolasset, intenditur ad-
mirabili signo reclusa illi mente, cœlum su-
spiciens, patentes aulæ cælestis portas, excel
sumque Dei solium videt. simul inflamman-
te animum amore Dei, Geminianus statim
pergit ad carcerem, introgressusque, ac Lu-
ciæ pedibus prouolutus, gratiæ matrem ap-
pellat, cognitam Deo demonstrante, quod
domum suam cum præteriret, vidisset An-
gelum columbæ specie, erectisque in cœlum
oculis cognouisset, in quem credere oporte-
ret. precatur, vt christianæ fidei mysteria
edoceat, & Iesum Christum, in quem ipsa cre
deret, manifestum faceret. Lucia dixit, per
10 dies 10 tres ieiuna: Deo curæ est, destinare
11 qui te 11 purificet, die Dominico.

Constantia sua Geminianum trahit ad fidem.

Cœlum illi patere visum, & delabi columbam.

Erat in vrbe Sacerdos quidam Protasius
nomine, qui credentes in Christum baptiza-
bat. circa medium noctis, angelus, coronam
manu tenens, excitauit, & exsurge, inquit,
12 Protasi, perge 12 ad carcerem Capitolij, &
Geminianum purifica, qui toto ex corde me
quærit. Euigilans B. Protasius, auctus lætitia
alacrisque contendit ad carcerem. foribus-
que vltro reclusis ingressus, ac cælesti fulgo-
re locum illuminante, instructum Geminia-
num, tot rerum gratulatione baptizauit. in-
terea Lucia, & Geminianus in custodia co-
hortabantur inuicem se. Tyrannorum cru-
ciatus vt fortiter pro Christo toleraret. Ter
tio post die Imp. Diocletianus Luciam pro-
duci rursum imperat, cui dixit: quidnam de
salute tua cogitasti? Lucia responsum nullũ
dat. Tunc Geminianus Luciam è carcere co-
mitatus, fideque accinctus, vltrò 13 Dio- 13
cletianum increpat, quod impius, cœcusque
& à dæmone incitatus in Christum creden-
tes immaniter supplicijs affligeret, palam af
firmando, dæmonia esse gentium Deos, qui
perdere possent, sed liberare neminem qui-
rent. atque ego cum tui similis essem, & si-
mulacris perdite deseruirem, spiritualis ma-
tris meæ precibus illuminatus sum, quam mi
hi Dominus Iesus Christus dono dedit. Imp.
Diocletianus, Leonis instar fremens, dixit:
cædite eos fustibus. cum cæderentur, B. Lu-
ciæ Geminianus dicebat, ne mater expaue-
scas, intelligant dæmonum cultores in Dei
seruos tormenta eorum sagittas paruulorũ
esse, ac nihil posse. hæc audiens Lucia Deo
gratias egit, dicens, tibi gloria, excelse Deus,
qui paruulis scientiam das recti consilij. en
iam sapientes sunt, qui imprudentes esse pu-
tabantur. nunc ergo auxiliare nobis, Domi-
ne Deus cœli, ac terræ, & Angelum tuum
mitte, qui confirmet & dirigat nos.

Luciam, & Gem. mactari fustibus iubet Imp.

Tum motu terræ, domus magna ex parte
proruit. Iudice, multisque Gentilibus lapsu
tectorum oppressis, Lucia, & Geminianus se-
mianimes dimittuntur: diuinaque 14 virtu- 14
te in Siciliam postea deportati, apud mõ-
tem 15 Tauromenium depositi sunt. Inde
Angelo eodem duce, in Prætorium Alesinũ
venientes Eucarpion hospitio excepit. filia
vero Eucarpionis duodeuiginti annos à dæ-
monio vexabatur: sed liberata est, statim
atque Lucia, & Geminianus domum paren-
tis ingrediuntur, inclamante dæmonio, quid
incendis 16 me, Lucia Martyr Christi? alte- 16
ro die, qui dies erat Iduum Ianuarij, Alesi-
nio agro profecti, ad fluuium 17 Symæthũ 17
peruenere, sed hyemis imbribus adeo intu-
muerant aquæ, vt transmittere flumen nequi-
rent. Deum verò Sancti Martyres precaban-
tur: Domine, qui adstitisti seruo tuo Moysi,
vt disrumperet mare rubrum, & populum
tuum a seruitute Aegyptiorum eriperet, libe-
ra famulos tuos, & in locum tibi placitum
deducas. statim super aquas transmisere, am
nem perinde pedibus calcantes, ac stratos
super lapides incederent. traiecto flumine,
ad oppidum, 18 cui nomen Mende, peruen 18
tum est, qua territorium infestis dæmonijs
refertum erat, qui Sanctorum Martyrum
aduentu pulsi, aduenisse iam eorum finem,
palam lamentabantur.

Ceterum Lucia, & Geminiano Deum pre
cantibus, audita est vox; eam illis destinatam
sedem, illic conquiescerent. igitur diuina vo-
ce firmati, eò loci permansere, miraq; pro-
digia, vt illis mos erat, patrare cœperunt.
Christi fidem serere, curare ægrotos, illumi-
nare cœcos, dæmones fugare. quibus mira-
culis, plures ex Gentilibus ad Christum con-
uertebantur. Hæc & alia in proximas vrbes
diuulgante fama, audiens 19 Apophrasius 19
Iudex, atrox animi, ab vrbe Catana iter co
pro-

Fidem Ch. prædicant multis cũ mirac., & fructu.

properat, nascentem religionem tormentis repressurus. illuc vt peruenit, cum Luciam, & Geminianum diu quæsitos non inuenisset, in ceteros debacchabatur. comprehensi multi qui fidem Christi susceperant, interrogatiq; vna omnes voce impietatem Iudicis accusabant, quod homo scelestus christianam pietatem aduersum fas insectaretur. acri respōso commotus Apophrasius, satellitibus suis præcepit, vt omnium vitam gladio finirent,
20 quinque 20 & septuaginta cum viri, tum mulieres cæsi sunt; diuinis honoribus fortissimos Martyres Deo decorante. nam sectis eorum ceruicibus, continuò visus est Angelus Domini fundēs super corpora phialam odoramentorum plenam. nec diuina vindicta in Apophrasium impium Iudicem sera fuit. Ca-
21 tanam reuertentem equus, 21 quo vehebatur à dęmonio arreptus exanimem excussit: neque vsquam corpus eius inuentum est.

Apophras. LXXV. p Chr. occidi iubet.

Vagata per Prouinciam fama formidandi exitus Apophrasij, terrunque Luciæ, ac Ge-
22 miniani, Megasium 22 excitauit, Paschasii patrem Siciliæ consularis, & Luciæ Syracusanæ interfectoris. accensus igitur furijs Iudex Syracusis celeri itinere digreditur, in Luciā, & Geminianum animaduersurus. ii vero sæuitiam, furoremq; hominis infesti pauentes, latebras quæsiuere. precantes effugium exaudijt Deus, & repentino hiatu montis occultauit. cum æstus, sitisq; triduum delitescentes fatigaret, auxit miracula Dei fauor in Martyres. fons è saxo diuinitus erumpens, siti ve-
23 xatos refecit, specusq; 23 ac fons eno nostro manent. Verum Lucia laboribus iam,
24 senioq; 24 confecta, cui quinq; & septuaginta anni vitæ spatium fuerant, Deum vt vitæ finem poneret, hunc in modum precabatur. Domine Iesu Christe, fili Dei viui, excipe spiritum meum in vita hac periclitantem meq; ad tutam vitæ æternę stationem perducas, hæc cum orasset, spiritum 25 placide
25 emisit. sed Geminianus metu adhuc in spelunca cohibitus, triduum corpori pro custodia fuit, incertus quo sepulchro cōderet, quid ve consilij capiendum pro tempore foret. tertio post die, latebra digressus, funus matri paraturus, cædis suæ præmium tulit. à Megasij milite statim correptus, abscissoq; capite, eamdem in speluncam prouoluitur.

Lucia laborum finem à Deo exorat.

Inde transiens christiana femina 26 Ma- 26
xima nomine, è territorio Plintitano, suauissimum odorem percepit, quo latè locus afflabatur, quæsitura vnde proueniret, de via declinans, & in specum pertracta recentia SS. 27
MM. corpora reperit. pieque collecta, pretiosa veste ad funus obuoluit. ipsi 27 cœlites, augendo Martyrum decori, iuuere mulieris pietatem. nam manifesto visi marmora com 28
portare, quibus Martyrum sepulchra extruerentur. mox 28 sepulchris duobus, Angelorum opera, compositis; SS. MM. corpora a 29
Maxima seorsim cōtecta. Dein 29 supra sepulcra, templum DD. Luciæ, & Geminiano à Maxima eadem, prædiuite femina, in collis vertice ædificatum est. quod illud esse, vetus fama tradit, quod in summo colle dirutū iacet, integra adhuc apside. iuxtaq; fons, multis gradibus subterraneus, qui SS. MM. precibus diuinitus è saxo fluxit, cuius aqua multi ægroti sanantur. contra veterem ecclesiam Rogerius Pius Comes, pulsis Sarracenis, populorum studiis, tot annorū Tyrannide nondum intermortuis in eum locum, quo Lucia ac Geminianus martyrium expleuerant, ędē magnificam, eorumdem nomini struere cœpit. mors obstitit, quo minus absolueret; quæ anno sequente optimo Principi accidit. sed inchoatum à Rogerio templum, Tancredus Guillelmi Comitis filius perfecit, ac dote instruxit. Guillelmus vero Syracusarum Episcopus anno Domini CIↃCIII. dedicauit, agitur dies natalis SS. MM. Luciæ, & Geminiani 16. Kal. Octobris, ad laudem Domini Nostri Iesu Christi viuentis in sęcula sæculorum. Amen.

Ecclesiam extruit supra corp.

Multos Post annos iisdem Rogerius comes ædem incohat.

Vide Animaduers. fol. 78.

Ann. Ch. 303. 21. Febr.

DE SS. CLAVDIO, SABINO, MAXIMO, ALIISQVE LXXIX. MM.

IMPP. Diocletiano, & Maximiano, atrox in Sicilia cædes facta est Christi Confessorum: tanta Præsidētum, perscrutantium, torquentium sæuitia, tāto christianorum ardore, vt hi turmatim pietatis caussa mori cuperent, illi impie trucidarēt. præ ceteris eluxit fortitudo 1 ani-
1 mi SS. MM. LXXIX. qui multis, diuersisq; tormentis dilacerati, cum pari constantia simulacrorum cultū repudiarent, qua Iesum Christum confiterentur, præmium constantis confessionis, cælestes coronas tulere, ad 9. kalen. Martias. ex hoc cœtu, sed extra eum numerū tres ad exemplum præcipui commemorātur Claudius, Sabinus 2 & Maximus. ceterorum 2
nomina, amissis monumentis, intercidere. digna æternitate nomina, quæ non terrestri, fragilique hoc nostro, sed aere ęterno, quo fusum est cœlum, micantes inter stellas, inscripta sint.

Vide Animaduers. fol. 82.

Ann. Ch. 303. 12. Aug.

ACTA CONSVLARIA

SANCTI EVPLII

DIACONI MART.

Ex M.S.Codice Vaticano.

2 DIOCLETIANO 2 octies,
Eupliusad Prætorem adducitur & Maximiano septies Cõ
sulibus, pridie Idus Aug.
in Catanensium ciuitate,
3 cum 3 esset extra velum
4 secretarij Euplius 4 Dia-
5 conus (qui ab 5 explo-
ratoribus legere Euan-
gelia, & docere christianos deprehensus ab
illis tentus est,& perductus cum libro) pro-
clamauit, dicens, christianus sum, & pro
Christi nomine mori desidero. audiens hæc
Caluisianus 6 Consularis dixit,ingrediatur,
6 qui clamauit;& cum ingressus fuisset Euplius
secretarium Iudicis,Euangelia portans,vnus
7 ex amicis Caluisiani, nomine Maximus,
7 dixit,non decet 8 tales chartas eum tene-
8 re,contra regalem præceptionem. Caluisia-
nus Consularis dixit ad Euplium, vnde hæc
sunt?de domo tua exierunt? Euplius respon-
dit,non habeo domum,hoc & Dominus me'
Iesus Christus nouit: Caluisianus Consularis
dixit,tu ea huc deportasti?Euplius dixit, per
me ea huc deportaui, sicuti & ipse vides, in-
uenerunt me cum illis Caluisianus dixit:lege
ea. Euplius aperiens legit, Beati, qui perse-
cutionem patiuntur propter Iustitiam,quo-
niam ipsorum est regnum cœlorum, & alio
loco, Qui vult venire post me,tollat crucem
suam,& sequatur me.cum hæc,&alia legeret,
Caluisianus Consularis dixit, hoc quid vult
esse?Euplius dixit,lex Domini mei,quæ mihi
tradita est. Caluisianus Consularis dixit, a
quo?Euplius respondit,à Iesu Christo, Filio
Dei viui. Caluisianus Consularis interlocu-
tus dixit; quoniam innotuit eius confessio,
interrogetur sub tormentis, tradatur torto-
ribus, & cum traditus esset,cœpta est secũ-
da cognitio per quęstionem.

Diocletiano octies,& Maximiano septies
Conss.pridie Idus Aug.CaluisianusConsula-
ris dixit ad Euplium positum in tormentis,
quæ per tuam confessionem hodie dixisti,
quid dicis modo de eis?Euplius libera manu
signans sibi frontem, dixit, quæ tunc dixi,
Signo Cr. munit se ad quęst. & nunc ea confiteor, me esse christianum, &
diuinas scripturas legere. Caluisianus dixit,
quare apud te habuisti,& non tradidisti has
lectiones,quas Imperatores vetuerunt?respõ
dit Euplius,quia christianus sum,& tradere
non licebat,magisque expedit mori quam
tradere.in his vita æterna est:qui tradit, vitã
æternam perdit,vt eam non perdam,vitam
meam do.Caluisianus interlocutus dixit;Eu
plius,qui secundum edictum Principum non
tradidit scripturas,sed legit populo,torquea
tur. Cum torqueretur, dixit Euplius, gratias
tibi,Christe,me custodi, qui propter te hæc
patior.dixit Caluisianus Consularis:desiste
Eupli,ab insania hac:Deos adora,& libera- In tormẽtis animo excelsior, proptior.
beris. Euplius dixit, adoro Christum, dete-
stor Dæmonia:fac quod uis,Christianus sum.
hæc diu optaui;fac quod vis,adde alia, chri-
stianus sum. postquam diu tortus esset, iussi
sunt cessare carnifices, & dixit Caluisianus,
miser adora Deos,Martem 9 cole,Apolli-
nem,& Æsculapium.dixit Euplius,Patrem
Filium,& Spiritum Sanctum adoro,Sanctam
Trinitatem adoro,præter quã non estDeus.
pereant Dij, qui non fecerunt cœlum,& ter
ram,& quæ in eis sunt; christianus sum. Cal-
uisianus Præfectus dixit,sacrifica, si uis libe-
rari. Euplius dixit, sacrifico modo Christo
Deo me ipsum : quid vltra faciam, non ha-
beo.frustra conaris, christianus sum. Calui-
sianus præcepit,iterum torqueri acrius,cum
que torqueretur, dixit Euplius, gratias tibi
Christe,succurre Christe: propter te hæc pa
tior,Christe. & dixit sæpius, & deficientibus
viribus,dicebat labijs tantum, absque voce
hæc,vel alia. Caluisianus 10 intra velum
interius ingrediens sententiam dictauit: & 10
foras egressus, afferens 11 tabellam,legit: 11
in Eupliũ 12 christianum, edicta Principis 12
contemnentem,Deos blasphemantem, nec
resipiscentem,gladio animaduerti iubeo; du
cite eum. Tunc 13 appensum est ad collum
eius Euangelium,cum quo apprehensus fue- 13
rat,proclamante 14 hæc præcone: Euplius
15 christianus inimicus Deorum, & Impe- 14
ratorum.Euplius 16 dicebat semper lætus: 15
gratias Christo Deo: & cum ad locum per- 16
ductus esset, genuflexus 17 prolixius
orauit: & iterum gratias agens, 17 Perfusus lætitia moritur.
præbuit iugulum, & à carni-
fice decollatus est.sub-
latum 18 est po 18
stea corpus
eius a
christianis,&conditum
aromatibus; se-
pultum est.

✠

Vide Animadu. fol. 83.

MAR-

1 1

MARTYRIVM
S. EVPLII MARTYRIS
Ex MS. Græco Cod. Monasterij S. Saluatoris latine redditum.

DIOCLETIANO,
& Maximiano
imperantibus, is
idololatriæ furor exarsit, vt
omnes per regiones, & Insulas Idola denuo
omnia erigerẽ-
2 tur. hinc 2 Pen-
tagorum quem-
dam in fines Prouinciæ Siculę Imperatores
misere cum mandatis, vt in quos nondum
animaduersum esset, omnino delerentur.
Imperatorum legatus Catanam primum ve-
nit: ingredienti vrbem, quod erit solemne
Græcis, ciuitas obuiam processit, vt Caluisia-
3 no placuit, qui statim poni 3 in Achilleo
tribunal suum iubet, eoque populum conuo-
cari per præconem. illic vnà cum consedisset
adstante populo, omnesne, Pentagorus di-
xit, Deos nostros colunt? cui Caluisianus, sa-
ne omnes, quos pietas tua videt. tum Penta-
gorus, cum populum dimitti imperasset,
Caluisiano aperit; quæ ab Imperatoribus
mandata perferret, de cæde christianorum,
4 traditisque 4 edictis, vt ea Caluisianus ex-
sequeretur, ad alias ipse ciuitates digressus,
5 Agrigentum 5 meditatus festinabat. Calui-
sianus igitur cum dæmonum facibus, tum li-
teris Imperatorum inflammatus, præcipit
apparitoribus ciuitatem, subiectamq; regio-
nem diligenter perscrutentur. & si quem
Christi cultorem reperiant, adducant illicò
ad se, quisquis fuisset, cumulatam annonam
honoresque præ ceteris consecuturum.

6 Continuò adsistentium quisquam Calui-
7 siano Præsidi dixit, Domine, 6 hospes qui-
dam hic, cui nomen Euplus: is 7 libellum
habet secum, quo multos in fraudem induit,
contestans, magnum esse christianorũ Deũ.
audito Caluisianus plurimum commotus,
properato hominem vinctum adduci coram
8 iubet: simul satellites ciuitatem percurrunt,
repertumque 8 in cellula B. Euplum, Dei
Euangelia docẽtem, aggressi, vinctum ad tri-
bunal Præsidis ocyus trahunt. impius autem
9 Caluisianus à dæmone actus B. Eupli 9 ma-
nus, pedesq; vinculis ad genua implicãs, tu nè
inquit, es fraudator Deorum, & Imperatorũ
10 contemptor? & quid 10 illud est, quod in
manu tenebas? Euplus dixit. lex, & testamen-
tum Domini mei Iesu Christi, quod iens cu-
bitum, surgensque è strato identidem reuol-

Imp. edictam christianos mittunt.

Euplus cõprehendi iussus

uo. Caluisianus dixit; immola Dijs. & Euplus
qui nam sunt isti Dij tui, quibus immolem?
Caluisianus, Ioui, 11 inquit, Aesculapio, 11
Dianæ, & Galino. tum Euplus dixit, vere in
his cæcus es, quod Iesum Christum Dominũ
nostrum ignoras, qui cœlum, & terram con-
didit, hominemque è luto composuit, qui
christianos immortalitatis veste nos induit,
venerabili, præglorioso, sanctissimo, præful-
gente, & incutiente terrorem baptismate.
Caluisianus dixit, nondum tormenta ingres-
sus, tyrannice adeo loqueris? Euplus vero di-
xit, tormenta tua coronæ meæ sunt; tibi vero
tenebrę, & perditio. quibus auditis nequissi-
mus Caluisianus, furore succensus à Diabolo
parente suo, defigi palum iubet, Euplumque
ex eo appendi, manus 12 item è ferro con- 12
fici, iisque carnes eius sedulo dilaniari. B. Eu-
plus cœlum suspiciens, Domine Iesu Christe
dixit, si isti laniant carnes meas, & nudum,
cruẽtumque sistere ad nefarium tribunal vo-
lunt, indue me carne immortalitatis, neque
tormenta, quæ parant aduersum me præua-
lescant. tunc audita est è cœlo vox: confide
Euple, & forti animo esto. nam vera illa ve-
stis præparata iam tibi est. exinde 13 Cal- 13
uisianus Consularis dixit, quod si iam velis
desistere à nugis istis tuis, agedum 14 acce- 14
de, & sacrifica Dijs. ita enim non modica
præmia adsequere ab inuictis Imperatori-
bus, erisque amicus noster. Euplus dixit, vel
ex hoc agnosce teipsum, perditissime homo,
& opera tua Diaboli esse, quod venerari
15 me idola præ auro, & argento suades. 15
Caluisianus Tyrannus furore percitus, mal-
leos ferreos confici præcepit, iisque B. Eupli
cum tibias collidi, tum maxillas contundi.
Euplus dixit, fatue, & amens, quid his excru-
cias me tormentis? alijs, si potes, excrucia.
Statim autem Caluisianus Præses vinciri
B. Euplum iussit, colloque eius sacrum Chri-
sti Euangelium alligari, eoque deridiculo in
carcerem abire. cuius 16 fores, post Eupli 16
ingressum obsignari annulo suo mandauit,
insuper excubare milites ad custodiam. Iam
dies, noctesque septem B. Euplus in carcere
transegerat, cum siti confectus, sublatis in
cœlum manibus, sic orabat: Dominator Ie-
su Christe, fili Dei, & verus Deus noster, qui
nulli animantium escam negas, qui Hebræo-
rum satiasti sitim, aquis è saxo, per Moysen
famulum tuum miraculo expressis; qui San-
soni fontem in demortua maxilla, quam for-
te arripuerat, aperuisti, qui nos lætificas, in-
dul-

ad palum defixus, & laniatur

tibię, maxillæque contunduntur.

duisque pretioso baptismate; qui fluentum Iordaneum, & immortalis vitæ lauacrum, hostem conterens, scaturire præstas: Domine Iesu Christe, vel nunc iube fontem aquæ viuæ, qua satier, hic prorumpere, vt cognoscant omnes, alium præter te, Deum non esse. finita prece, sub carcerem repente fons erupit. ille vero Deo gratias agere, consubstantialemque, ac viuificam Trinitatem laudare non desistebat. simul ineffabilem Dei erga homines caritatem, summa animi iucunditate celebrabat.

Fons ad eius preces in carcere erumpit.

17 Septimo exinde die, rursum impius 17 Caluisianus B. Euplum sisti vinctum ad Tribunal suum imperat. neque id segniter à satellitibus præstitum est. quibus fores carceris aperientibus, de improuiso exundans aqua visa est. quæ, vt B. Euplus quasi manu increpuit, statim inaruit. apparitores verò, cum quod gestum erat, vidissent, inuicem dicebant; magnus est huiusce viri Deus. dein B. Euplum è custodia ad Præsidem Caluisianum adducunt. qui contuitus vultum eius, vel nunc, dixit, immola Dijs nostris, priusquam gladio conficiare. at Euplus, exlex, dixit, vecors, minister Diaboli, qui in eodem throno præsides, quisnam, deserta luce dicit in tenebris graditur? Caluisianus dicto turbatus, præcipit apparitoribus, vincirent Euplum, vinctisque ferreis aures eius lacerarent: cum reduceretur ad Tribunal, vniuersus populus, quasi ad celebre spectaculum, eo conuenit. nequissimus autem Caluisianus medio diei 18 sellam suam iuxta carcerem locarat. 18 vbi cum sedisset, Sanctissimum Euplū capite plecti iubet. sed B. Euplus Caluisianū rogans, vt ad orandum sibi tempus concedetur, aperto sacrosancto Euangelio, mirabilia Domini Nostri Iesu Christi mysteria enuntiare cœpit. quo factum est, vt per ipsum plurimi de plebe fidem receperint. dein intentus in preces, vocem hanc è cœlo audiuit: bono, Euple, animo esto. Beatus es. veni, & cū ijs, qui in vita complaciti mihi sunt, requiesce. qua accepta voce, gladio percussus est. pretiosas 19 eius reliquias dilecti 20 Christo 16 20 monachi quidam honesto loco posuere; vbi frequentes morborum curationes eius beneficio præstantur. Beatissimus Euplus martyrium laudabili confessione consummauit. Pridie 21 Idus Augusti. Impp. impijs 1 Diocletiano, & Maximiano, regnante vero in nobis Domino Iesu Christo, cui sit gloria in secula seculorum.

In eum gladio animaduertitur.

honestissime condit'

Vide Animadu. fol. 85.

MIRACVLA DVO
SANCTI EVPLII
IN VRBE NEAPOLI
Ex MS. Codice.

1 Vagabatur 1 vndique S. Euplij multis testificata miraculis liberalitas.
2 Ioanne, 2 vrbis Neapolitanæ Consule, mulier, quæ correptas elephantiasi manus mouere vix poterat, eius 3 ad
3 ædem supplex accessit. hæc multos dies obnixe se Martyri commendans, vt faciles sibi ad Deum aditus impetraret, neque à templo vmquam discedebat, & magnam interim cōsequendæ valetudinis in spem veniebat. Tibi identidem, inquiebat, Sancte Dei, me ipsa commendo. tu quamuis indignam adiuua, quemque non pauci diuersis, qua morborum calamitatibus, qua Dæmonum oppressi, atq; afflicti tyrannide cum inuocarent, reuelari se senserunt; eum ego misera ne frustra compellem, sed compos voti, atque vinculis his extricata referre Deo tuo gratias, per te valeā. Interea manus, quas fascijs, atque ad pectus alligatas gerebat, cum subleuare in altum cō tenderet, vt precantis mos erat, cum incredibili præsentium omnium admiratione, ac stupore, excipiebatur acerrime à Diabolo, ne id videlicet auderet. Quamobrem vniuersi cum gemitu Sancte, inquiunt, Eupli leuita serue Dei, medice clementissime, licet absens huic tamen miserrimæ ancillæ tuæ præsens adesto. quique omnibus præstas auxilium, hanc ne desertā habeas. Et mulier acerrimis vesani spiritus agitata stimulis, inclamabat, subsidium à sancto viro exposcens; neque fas esse vociferans, reliquis omnibus incolumi valetudine ab eo templo recedentibus, se solam derelictam, ac depositam ibidem iacere. igitur nocte Dominicum diem præeuntem, sensit sibi ea tempestate, qua sollemni cōuentu recitari ad matutinas horas psalmi solent, adesse Sanctum, & apprehensis eius manibus sic affari. Eia, mulier, manum exere, & Christi signum fronti imprime. excitatur illa somno, & pauore simul, & lætitia cumulata, faciles manus ad cœlum sustollens; Domine, inquit, Omnipotens, magne, & mirabilis,

Elephantiaca curatur.

bilis, qui es gloriosus in sanctis tuis, faciens in cœlo, & in terra mirabilia. claro deinde die, Sacerdos eius templi æditiuus mulierem eam intuitus, sic aggreditur: hilaris, vt video, es mulier amissam credo valetudinem recuperasti: & illa, quippe, Domine mi, à Domino, ac seruatore adiuta. Quæsita rationem facti, ita rem ordine distinxit, vt explicaret, apparuisse sibi adolescentem aspectu pulchro, tum apprendisse palmas, & vt elata dextra frontem signaret, iussisse. hic inuestiganti curiosius viro de habitu, ac vestitu adolescentis, respondit: laxis 4 indutum vestimentis, & orario ad collum propenso. His ille signis deprehendit, Euplium Leuitam fuisse, qui ex tam graui morbo laboranti feminę liberalissime succurrerit, & posthac, inquit, quia gratam esse expedit, ne deterius aliquid accidat, repudiato sæculo curatori Deo stude, si sapis mulier. & illa cum se tam eximij memorem fore beneficij, neque vlla se labe criminis fœdaturam recepisset, gratijs Deo, atque Sancto Euplio peractis valens, atque hilaris ad suos redijt. ceteri qui de tam graui morbo ereptam, atque integram videbãt, facere non poterant, quin summis DeumOptimum Maximum laudibus exciperent, & celebrarent; qui tantas res, & tam admirabiles per Sanctos suos efficeret.

Energum. liberatur.

Neque silentio est prætereundum, quod mulieri, cui nomen Fasanæ erat, ab teterrimo spiritu vexatæ, contigit. hęc ex Villa noua pago exorta fuerat, transuecta imprudens Neapolim, per eius vrbis publicas vias vltro citroque lymphata vagabatur, non sine eorũ formidine, ac pauore, qui spumantem eam, seque acerrime diuerberantem, quò Diabolus præcipitem ageret, ferri viderent. Itaque exceptam pij quidam, ac religiosi viri deducunt ad Sancti Euplij ædem. sed videlicet obseratis foribus, aditu intercludebantur; neque vllus ianitor, agitare illi animo de ea demittenda per tegulas, aut fenestras. sed deliberantes, fuit, qui de forium clauibus seniori Sacerdoti concreditis, edoceret. ergo introductam cœperunt cum Sacerdote, qui recens aduenerat, Deo, atq; Euplio magnopere commendare. sed cum eius ecclesiæ custos abesset ex vrbe, in eum tamen diem expectaretur, confecta oratione, quisque se suã in domum recepit. Femina intra ædem sola est reuinctis manibus, ac pedibus relicta. Paulo post ingressus in templum presbyter quidam furiosæ illi cœpit vehementi oratione instare. hunc vero postratã humi, cum ad eius se pedes mugitu horrendo peruolueret, atrocissime momordit, inflictoque vulnere, abire de suo conspectu coegit. Alter & Sacerdos, & monachus eiusdem visendæ gratia, ad S. Euplij perrexit, ingressusque; Fasana, inquit salutet te Dominus Iesus Christus. at illa toruo intuitu, ac terribili voce: Abl aue vecors: quando videre te volui, tu venire ad me noluisti, nunc aspicere te minime possum. Impie, inquit Sacerdos, obmutesce, pestifer; desine iam per os plasmatis Dei talia profari. & simul instantissimis precibus obsecrabat, vt qui suo nutu, ac voluntate moderaretur omnia, eius misereretur, quæ per beatissimi Leuitæ, ac Martyris Euplij merita misericordiam expectaret, nec dedignaretur, potentiæ suæ, clementiæque flumina in eam deriuare tantisper, qui largissima alijs fluenta diuiserit. postremo iniquum videri aiebat, triũphare de christiana ancilla sua Tyrannum, atque hostem communem, quam arctissimis oneratam vinculis iam diu affligeret; in orãtem mulier facere impetum vehementissime conabatur, sed furorem illum virgis, ac flagellis Sacerdos perfringebat, & inter verberandum his obsidentem spiritum adurgebat: exi ab ea, Satan, quia imperat tibi Christus, qui de Genezarena muliere tuos collegas in porcorum gregem expulit: quique te in abyssum miserum religabit. Quid plura? mẽsis erat nec execrationibus vilis eijci truculenta illa furia, nec coerceri flagris, nec vinculis, nec obsecrationibus ad Deum fusis, sedari posse eius furor videbatur: cum ecce tibi de media nocte, iuuenis illustri aspectu, atque ore fragantissimis odore vestibus, conuersus ad mulierem, contenta, ac sublimi voce, surge, inquit, Fasana, surge, tibi, te esse sanam, dico. stetit illa continuo, iuuenemque est demisse venerata. clamabat interea, & obsessam increpabat Dæmon, cur tandem ad Eupliũ venisti? en ille abs te me diuellit, ac deijcit. At enimvero si tui inuadendi se se dabit occasio, ne ego, si te dimisero, stultus sim. Hanc audaciam sic Sanctus retudit: obmutesce, neque talia vnquam aude: nunc abi, Dominus Iesus Christus te in imam abyssum relegat. mulier confestim salua facta est, & gratiis Deo, ac D. Euplio peractis, nonnullo et iã donario ad beneficij memoriam relicto, reliquum vitæ tempus incolumis transegit, magnificans Deum, ac liberatorem suum Christum Iesum, qui viuit, ac regnat.

Vide Animadu. fol. 86.

IN S. EVPLIVM M.

HYMNVS

S. IOSEPHI SICVLI

Ex Græco verſus.

Ode 1.

TEMONE crucis, proſpera nauigatione vſus, portum vitæ ingreſſus es, vbi iucunde degens, ſeda mei cordis, ò glorioſe, tumultuoſam æſtuationem, vt ſereno animo tuam celebrem memoriam.

Tamquam lucidiſſima ſtella, virtutum fulgoribus, fideles illuſtrans, ò ſapiens Euple, in venerando eccleſiæ firmamento apparuiſti, & virtute ſpiritus, tenebras Dæmonum diſpuliſti.

Corroboratus, ò ſapiens poteſtate diuina, Deum de Deo genitum, intrepida mente prædicaſti, ſponte crucis pœnam ſubeuntem ò glorioſe, & mortem morte deſtruentem.

Omne os in tuam vertatur laudem, ò diuine, quia omnes qui tuos ſermones obſequenter amplectebantur, diuinis doctrinis de ore inimici rapuiſti, ò generoſiſſime Chriſti pugil.

Deiparæ.

VEntrem tuum, lucis baiulum, tremendo deſcenſu Chriſtus illuminans, ò pura Virgo tanquam ſol hominibus apparuit, obſcuriſſimas, quas Deorum multitudo obfuderat, tenebras diſſoluens, & fines orbis terrarum illuminans.

Ode 2.

Deeſt.

Ode 3.

TAmquam agnus te ipſum tradidiſti pro Chriſto, volens libenter immolari, qui pro te ſponte pauper fieri voluit, & immolari, ò beatiſſime Euple.

Vt victima immaculata, fragrantiſſima hoſtia, & oblatio perfecta, Deo oblatus es, ò beate, iucunde canens, Sanctus es, Domine.

Confirmatus Euangelicis legibus, ò diuine, inter iniquos ſtetiſti, publice clamans, adſum, te quærentibus, eorumque impietatem redarguens

Deiparæ.

DEus in medio tui tabernaculum ſuum ponens, nequaquam virginitatis tuæ clauſtra perfregit, ò Virgo, quem perpetuo deprecare, vt omnes, qui te laudant, confirmet.

Chriſti leges manibus circumferens, in ſtadio adſtitiſti, clamans inimicis, ſponte adſum, fortiſſime pugnaturus, vnde demiſſo alacriter collo, aciem gladii recepiſti, curſũ tuum perficiens.

Ode 4.

VEriſſime præbuiſti te viuum Sanctiſſimæ Trinitatis templum, & Idolorum templa, ò Euple, armis fidei ſolo æquaſti.

Diuina pulchritudine illectus, ò Euple, verbera, labores, immenſaque tormenta, atque enſes deſpexiſti, & lętus certaſti.

Perſecutoris ſuperbum cor, ò diuine Martyr, ſtratus ſtrauiſti, & ad eum, qui mortales exaltat aſcendiſti.

Amore Domini flagrans, ò Martyr, omnes, qui à vera aberrabant via pariter inflammaſti, & ad martyrium alacriter proceſſiſti.

Deiparæ.

DEprecantur te, ò Virgo, diuites plebis tuæ, quæ genuiſti Chriſtum, Deum noſtrum, qui vniuerſos ſuis diuinis ditat illuſtrationibus.

Ode 5.

DIuino prorſus numine afflatus, & fortitudine munitus tamquam leo, ò optime, ad ſtadium confidenter accurriſti, impietatem fugans.

Triſtitiæ expertem vitam, tibi, pro ipſo mortem acerbam ſubeunti, largitur Redemptor, ò glorioſe victor, & fortiter dimicantẽ choris Martyrum te adiungit.

Parato animo collum tuum inclinaſti, & abſciſſo capite Chriſto clarius vnitus es, ò

Sa-

Sancte, diuinitate fruens.

Deiparę.

VEre Angelis superior es, ò mater, eadē & Virgo, quia superintellectualem Angelorum creatorem peperisti, qui Sanctos Martyres glorificat.

Ode 6.

STillans sanguine, adstitisti certaminis tui præsidi, ò generosissime Euple, diuina sapientia prædite, & ab ipso victoriæ coronas lætus accepisti.

Constanter ante Tribunal, leges Domini tui vlnis tenens, stetisti, ò Sancte Euple, & palam iniquos audacter redarguens.

Multitudinem tormentorum non es veritus, nec gladium horruisti: veritatem tu ante tribunalia iudicum religiose prędicasti, & mendacium peremisti.

Deiparę

O Miraculum inauditum? quomodo paris cum virum non cognoueris? quomodo vere lactas ò Virgo, eadem & mater, largitorem lactis, & omnis creaturæ altorē.

Ode 7.

SAnguis tuus in terram guttatim decidens ò felicissime, rogum erroris exstinxit; Ecclesiam verò Christi, pie te celebrantem, abundantissime irrigauit.

Magnanima prudentia, & immobili consilio errorem labefactasti, patronosque mendacij verissimis doctrinis, ò sapientissime Euple, conuicisti.

O Beate Euple, Christi Martyr, tibi paradisi ianua aperta est, vidit enim diuina passione, & victrici corona cohonestatum.

Animam diuino igne perpurgatam habens, ignem extinxisti infidelitatis, clamans benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum.

Deiparę

VT fornax Persica, ò immaculatissima, tuum diuinum gremium figuraret, incombustos seruat iuuenes, clamantes, benedictus es, Domine Deus.

Ode 8.

AEgritudines varias curādi, & malignos spiritus expellendi uim habent tuæ reliquiæ, quas circumdantes, clamamus; omnia operà benedicite, laudate Dominum.

Propter te gaudet fidelis populus, quia apud Christum te mediatorem possidet, & intercessorem feruentissimum, & patronum, ò beate Leuita Euple, Sanctorum Angelorū sodalis.

O viri congregati, haurite de sepulchro Martyris conuenientem ægritudinum medicinam, & ex fide clamate; omnia opera benedicite, laudate Dominum.

Deiparæ

SPeciosa facta es ò Virgo immaculatissima, super omnem Angelorum decorem. factorem enim hominum, & Angelorum peperisti, cui concinimus; benedicite opera Domini Domino.

Ode 9.

VEre dignus inuentus, ò beatissime, vt videas ea, quæ diu desiderasti, tamquam qui desiderabilium summum tui desiderij terminum, comprehenderis, rectè à desiderio cessas, ò Euple Leuita dignissime.

Manu tua, ò beate, tenens crucem, tamquā sceptrum, purpura autem, quam sacro sanguine tuo tinxisti, indutus, Christo Regi prębes nunc, ò Euple, Martyrum trophæum.

Hodie Catana, veneranda Metropolis, festum agit, quia te patronum suum possidet, celebratque vnà cum omnibus prouincijs, præfecturis, & ciuitatibus, tuum diuinum certamen, quam tuis intercessionibus protegis.

Vere stella lucidissima fuisti, & iuxta lucē diuinam habitans, ò Martyr, diuinæ beatitudinis participatione, Deo similis effectus; & modo, ò beate, illustre tuum certamen celebrantes illuminans.

Deiparæ

FVlgoribus luminis tui, ò Sponsa Dei, animam meam in te illumina, iacentem in profundo perditionis suscita, inimicos cor meum assidue tribulantes, & ad passiones me impellentes, confundens.

In omne æuum Omnipotenti Deo adsidens radijs resplendens, ò victor, memor esto celebrantium tuam illustrem memoriam, teque ò Sancte Martyr, Euple, tamquam ministrum Sacramentorum Christi venerantium.

HYMNVS II.

IN S. MARTYREM EVPLIVM

Ex Græco versus.

CHRISTI initiatus mysterijs rerum diuinarum curator nuncuparis sapiens Euple; Diaconus, diuini spiritus micuisti fulgoribus, erroremque omnem Gentilitatis perfecte obscurasti, & fidelium corda diuinitus illuminasti, quare certamine inito, deuictoque serpente, hostia acceptabili oblatus es conditori tuo, ideo clamamus tibi, Christum Deum precare. &c.

Celeberrime Euple, Christi cruce, animæ obseptis sensibus aduersarium tuum spontanea mente fortiter adijsti; illoque palam in fugam verso, cum vniuersorum Rege simul regnas in æternum cum illo exsultans.

Celeberrime Euple infesti hostis conatus viriliter disiecisti, strenuo conflictu tuo cum illo colluctans, & Christo conditori tuo, vniuersorum Regi, hostia munda, & acceptabilis consecratus nunc es in æternum, Martyr exsultans.

Venerande Euple, Christum adeptus adiutorē, materialia cōtempsisti; corpus propter ipsum persequenti, Martyr, in flagella tradens, pugnans ad sanguinem vsque restitisti, quapropter victoriæ te ornauit corona Dominus, & Saluator.

Certaminis pelagus bene transfretasti, Spiritus Sācti auris feliciter nauigans, ò beate, & tranquillissimo Regni Dei portui appulsus es, in quo laborum tuorum copiosa præmia recepisti, atque orbis Domino, simul cū Angelis coronatus adstas, ò beate.

Mirandus Euplus, mysteriorum Domini minister cum esset, velut agnus innocens, & fragrantissima hostia, plane beatus, vereque diuinum effectus sacrificium, in holocaustum oblatus est. hunc igitur Sancti Martyris studiosi prædicemus, beatum sacrum eius certamen religiose hodie celebrantes.

Occidentis luminare, Euple, & Catanensiū gloria, & orbis fulgentissima fax, vehementer Dominum pro nobis precare, vt liberemur à tribulationibus, omnique ira, & hostiū damno, atque è graui Gentium, Martyr, violentia; omnemque, tuam celebrantium memoriam, extingue, quæsumus tristitiam, ò gloriose.

Augustam tui piè celebrantes memoriam serua, celeberrime Euple, patriam tuam protege, defende, custodi. in te enim gloriamur, teque obtestamur, ora, quæsumus pro grege tuo, à Gentium incursu gloriosam tui memoriam cum studio celebrantes libera, celeberrime Martyr.

Inocciduum tu, Christe, lumen, sapientia, & verbum, & scientiæ donator, gratiam mihi ad Sanctum Martyrem Euplum hymnis cantandum impertire.

Ineffabilium Dei mysteriorum minister effectus, ad athleticos sudores animose ductus es, errorisque ac seditionis instantem contentionem, certamenque vicisti, ò beate Euple.

Certaminibus pro Christo susceptis, magnam cum Deo gratiam iniuisti. nobis, tui memoriam celebrantibus, peccatorum exposce remissionem.

Deum in vtero carne vestiens, qui me passionibus deprauatum renouat, duplici constantem substantia, perfectum Deum paris, & hominem, ò castissima.

Splendescens, velut stella matutina, ex occidentalibus plagis ortus es, diuinitus radiās, præclaris facinoribus tuis Siciliam illustras, omnemque idolorum caliginem obscurasti.

In certaminis arenam deuolasti, impiosq; nil veritus, gaudens exclamasti, christianus sum, ac Græcorum religionis turpe, deiectūque dogma abominor.

Furiato, crudelique Proconsuli sponte te ipsum manifestas, palam manibus gestans, instar fortissimi clypei, venerande, prædicationis Euangelium.

Vt Dominum, qui te glorificauit, Sanctissime Euple, pro nobis ores vehementer rogamus; quotquot cum desiderio conuenientes ad sanctam tui memoriam in hymnis, & cantibus encomia teximus.

Super te, Deipara mirum in modum lingua omnis humana, ac mēs obstupescit, qua ratione mater paris, infantemque vlnis gestas, & Virgo nihilominus post partum permansisti, sole clarior.

Hodie Sancti Martyris Eupli certaminis memoria existit, splendide nos suis collustrans fulgoribus.

Carnis tuæ contumaciam rationis imperio subiecisti, diuina mente prædite Martyr, & mortalia spreuisti.

Zelo feruentissimus, quæ ad fidē petinent, Euple, professus es: in certamine vero firmissimus, & aduersus tyrannos pugnacissimus.

Sacerdos nuncupatus es Euple, diuina

ple

plenus gratia, & per sanguinem holocaustum effectus es gratum pro Domino sacrificans.

Firmum te habentes præsidium, sponsa Dei rogamus, ex omni aduersitate incolumes custodi famulos tuos.

Pessimo Tyranno Caluisiano, Martyr, cũ sisteréris verborum tuorum demonstrationibus, eum stultitia ductum, & execranda animi vesania, vanis intendere cultibus, ipso te ostendisti.

Iuuenilibus annis perfectum senilem animum præ se tulit Martyr, hostem fortiter superans, vnde & victoriæ ob fortitudinem palmam tulit immortalem gloriam.

Intolerabiles cruciatus crudelis inferentem Proconsul, & tuam in Deum constantiam frangere satagens frustra; sed confusus est, in se ipso deceptus, certaminibus inuictum cernens te.

Velut pretiosum vnguentum in Occidente exiens, venerande Euple, Orientis terminos, & orbem vniuersum bono tuo odore repleuisti; quo & nos repleti spiritualiter sensibus roboramur.

Tremendum, horroremque inducens est mysterium grauiditatis tuæ Deipara Virgo, quia sine semine in vtero tuo concipiens, sine corruptione paris carni creatorem, qui terminos naturæ renouat.

Vitæ tuæ nauigationem feliciter peragis, celeberrime, sæuamque idolorum tempestatem effugisti, quare cognomento Euplus dictus es, in portu Christi quiescens.

Sacerdotij nobis & martyrij argumentũ extitit generosus Euplus, ambobus enim optime claruit, & duplex præmium à Deo sortitus est.

Dum relegis populo sacrum Euangelium pia ex hoc Christianorum persuadetur religio; Deum enim per hoc, cunctis mundi finibus, prædicatum demonstrasti.

Multum in te gloriatur Catanensium Metropolis, quippe quæ, incolam te, Euple, ciuẽ habuit: quam ex omni barbarorum irruptione tuis precibus saluas incolumem.

Sine patre ex te Virgo castissima, procedit filius, qui etiam ex Deo patre sine matre procedit. duas enim generationes vnius Dei didicimus & colimus.

Vnanimi zelo pios mores diuini victoris festi celebratores, cantibus ornemus Domino hymnum concinentes.

Veneratus cum esses rerum optimarum studiose, Christi amore, eius viuificis per martyrium passionibus communicasti.

Mundi delicias nihili fecisti, optime Euple, inanimis vero statuis diuinos cultus non tribuisti, sed exclamabas conditori tuo: Benedictus Deus patrum nostrorum.

Te ipsum Deo, sapiens Martyr Euple, sacrificium offerẽs, quæ in vmbris, & figuris hostias superasti, in holocaustũ sũma fide oblat*

Primi mandati transgressione mortui, sacra Deipara, inaudita tua desponsatione pristinæ vitæ restituti sumus, cantantes.

Leuitica Sacerdotij stola my ice (vt dign* eras) indutus es, athleta Euple, hancq; martyrij sanguine variegasti. vnde Deo splendidus clamas.

Per ensem prompto animo, gloriosamque mortem subiens, Euple, merito iustorum ordinibus coniunctus es, & vita nunc illa splendente donatus, Saluatori clamas.

Pium in modum, ô Sancte Euple, ad reliquiarum tuarum loculum fideles læti accurrimus, cunctique morborum sanitatem consequentes, illum amplectimur Christo canentes hymnos.

Annuæ tuæ ad Deum profectionis memoriam hodie celebrantes, Deoque laudem gratulabunde cantantes, vt ab omnibus periculis, calamitatibus, & tentationibus liberemur ora Martyr.

Te Montem Dei vmbrosum præuidit Abacuc, rubũ incombustum nouo igne Moyses, sanctificationis arcam prædixit te Virgo Sanctissima, Dauid, vt nos clamamus.

Cum primo contendentes Martyre tremendorum Dei mysteriorum, Diaconus extitisti, more leuitico, in ipso conflictu sacrificasti, iterumque coram inimicis tuis intrepidus constitisti. quapropter simul cum ipso dignam tuis laboribus coronam Euple recepisti.

Ingentis instar thesauri in Occidente, abũdantissima miraculorum exhibitione illustris Sanctissime Euple, siculos ditasti, ideo in vnum conuenientes, indesinenter cantibus te honoramus.

Inter sublimes Angelos, admirande Martyr, sacra facis, & Martyrum congaudens choris Deum non cessabis ijs, qui in terra degũt propitium reddere, vt ecclesia inconcussa persistat, contra prauas hereticorum linguas stabilisq; in fide maneat populus catholicus.

Extollamus hymnum hilariter fideli Martyris memoria profestum hodie concinentes, claræ ac viuæ dormitionis castæ Deiparæ, ad quam celebrandam puris nos mentibus præuenire digneris, misericors Saluator.

Te solam ô Deipara apud Deum propitiationem, tutelam, refugium, protectionem, subsidium christiani habemus, peccatorum malis infeliciter vndique circumdati, tibi itaque confidentes animarum, corporumque sanitatem consequamur

Ann. Ch. 303 13. Dec.

S. LVCIAE VIRGINIS MARTYRIVM

Ex MS. Greco Cod.

1 CVM gloriosæ, 1 inuictæque Martyris Agathę fama propter miracula, quæ ab illa edebantur per vniuersam prouinciam promanaret; factū est, vt Syracusarum etiā incolæ ad sacrosanctum Martyris templum, adorandi studio flagrantes confluerent. inter quos Lucia, Syracusanæ vrbis Virgo cum primis nobilissima cum matre Eutychia (id erat parenti nomen) ipso sollemni D. Agathæ die venit. hæc sanguinis
2 2 fluxu ad quadraginta annos cum laboraret, omnia ferme in medicorū sumptus erogauerat, nec tamen quicquam morbo leuabatur. verum cum illæ audirent ex Euangelio hæmorrhoissę historiam, quomodo ex attactu fimbriæ Domini, sanitatem fuisset cōsecuta; tum Sancta Lucia ad matrem conuersa, si crediderts, inquit, mater ijs, quæ modo recitata sunt, credes & Agatham pro Christo mortem passam oppetiuisse, ac pro suis meritis magnam orandi libertatem in cælesti curia adeptam. tange igitur, sodes cum fide illius sepulchrum, & morbo liberabere. itaque cum Sacra peracta essent iam, atque omnis populus domum reuerteretur, ipsæ ad sepulchrum accedunt, procumbentesque in genua, sacrosanctam Martyrem, manantibus lacrymis, deprecantur. sed orationē in longum ducentibus, graui sopore Lucia occupatur.

orans somno corripitur.

Ibi D. Agatham videt inter Angelicos cœtus stantem, ac splendidissime ornatam, quæ ad se diceret; Lucia soror, Dei Virgo, quid à me petis, quod tu ipsa datura es? certe fides tua tuę matri fuit adiumento, & iam nūc conualuit. etenim sicuti a me vrbs Catanensium beneficijs afficitur, ita à te seruabitur Ciuitas Syracusanorum, gratia, ac virtute Domini Nostri Iesu Christi, tuæ viginitatis merito, quam intactam, integramque seruasti. hæc vt exaudiuit Lucia, expergiscitur, ac surgens, trepidansque ad matrem ait. Mater carissima, Christi, eiusque Martyris beneficio iam rite procurata es; tuaque vota iam sunt adimpleta. nunc vero illud te rogo, ne mihi vmquam sponsi nomen vsurpaueris, neque fragiles, caducosque fructus ex nobis videre prægestias. sed quidquid pro dote mihi es elargitura, vt mortali viro nubam, id cedo mihi ad immortalem sponsum properanti. Christus enim Deus noster multa se nobis dona largiturum pollicetur. tum respondens mater, en inquit, Lucia filia, & meas
3 & patris 3 tui facultates integras, incolumesq; seruo, quin & eas amplificaui, igitur si tibi cordi fuerit, vbi ego naturæ concessero, accipias licebit mea, patrisque tui bona omnia, ijsque vtaris arbitratu tuo. & Lucia tum mater, consilium non omninò Christo probatur, sed si Christo de te optime merito gratiam referre volueris, huic ea offer. & quorum moriens necesse habes iacturam facere eadem salua, & incolumis illi attribue. & si quid mihi daturam te recepisti, Christo dones velim. Hæc locuta, Syracusas reuertit, ibique eadem dictitabat.

D. Agatha prædicet vsiletudinem matr.

Sed cum inceptarent ipsæ facultates suas vendere, ac pauperibus distribuere, res ad eius aures peruenit, qui illam poscebat. is magnopere sollicitus, rogabat 4 Eutychiam, quid à Lucię fieret, & qua gratia, quæ ad ornatum pertinerent, distraheret. illa vero respondit, tua sponsa prædium reperit, quod mille nummum quotannis ferat, id tibi emere in animo habet. his verbis homo fidem habens concedit, se etiam autumans, dimidium pretij præbere velle: interim Lucia omnia vendens, ea egentibus, viduis, pupillis, hospitibus, demum omnibus, qui se diuino obsequio mancipassent, erogabat. rursus cum iterum sponsus 5 didicisset, Luciam inter eos, qui Christum colerent, versari, ingenti furore correptus rem ad Paschasium Præfectum defert. sponsam, inquiens, Luciam nomine adamabam, sed hæc contempto 6 Cæsarum edicto, Christum colit.

Bonorum pretium in paup. tribuit. 4

5

6

Tum Paschasius comprehensam Luciam Dijs sacrificare cogebat. Lucia dixit. purum sacrificium Deo offerimus, cum viduas, pupillos, hospites inuisimus, eosque, qui aduersis fortunæ casibus affliguntur, & a summa rerū omnium egestate: & iam 7 tertium annum eiusmodi sacrificia Christo Deo immolo, insumēs omnia, quę possideo. verum cum nunime liceat in Orco sacrificare, Deo memet hostiam viuentem offero, quodque illi collibitum fuerit, nostra oblatione faciet. Paschasius dixit, tu hasce nugas stultis hominibus, tuique simillimis eloquere. ego quippe, qui leges Cæsarum seruo eiusmodi ineptias audire non possum. Lucia dixit. tu sane Cæsarū decreta seruas, sicut ego die, ac nocte meditor legem Dei mei. tu illorum iussa metuis; ego Dei mei mandata reuereor: quod si tu ijs obsistere, ac repugnare numquam velis, ego quomodo audeam, contra Deum meum dicere? tu illis placere summopere studes, ego vero ferri in oculis Dei mei vehementer expeto. tu igitur quæ in rem tuā esse arbitraris, ea facias; ego vero curabo, quæ sunt ex animi nostri sententia. Paschasius dixit

ad Tribunal sistitur.

7

dixit, iam patrimonium tuum turpissimis
helluonibus profudisti. Lucia dixit, patrimo
nium meum tuto deposui, neque turpitudi-
nem experta est, vmquam caro mea. Pascha-
sius dixit, ipsa turpitudo es & animo, & cor-
pore. Lucia dixit, immo vos estis turpitudo
Lucia pudicitiam tuetur, Idololatriā accusat
corporis, de quibus Apostolus dixit, corrū-
pitis hominum animas, planè vt 8 fornicen
tur à Deo viuente, & seruiant Diabolo, &
Angelis eius, qui etiam sunt in corruptione,
atque illi quidem præsentem, caducamque
8 hanc voluptatem æternis bonis anteponen-
tes excidunt à beatitudine sempiterna.

Tum Paschasius, pone iam modum petu-
lantiæ tuæ; ad supplicia veniamus: & Lucia,
fieri non potest, vt verba Domini condam
silentio: & Paschasius; ergo, inquit, *Deus* es
tu? cui Lucia, ego, inquit, Dei immortalis
seruam me esse autumo. is vero dixit, cum
ad Præsides, ac Reges ducemini, nolite co-
gitare, quomodo, aut quid loquamini; non
enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus
Sanctus, qui loquitur, in vobis. Paschasius ait;
itaque in te *Spiritus Sanctus* est? Lucia respō
dit: Apostolus dicit, caste, 9 & pie viuen-
tes templum *Dei* sunt, & *Spiritus* Sanctus
habitat in eis. hic Paschasius, equidem effi-
ciam, 10 vt ad Lupanar adducaris, vbi in-
9 cipias misere, ac turpiter vitam ducere; itaq;
fugiat ex te Spiritus *Sanctus*. Lucia dixit; fa-
nè non 11 violatur corpus, nisi etiam men
10 tis consensus accesserit; quod si 12 in ma-
In Lupanar Pretor iubet abripi.
nibus meis tus poneres, ac per eas Dijs sacri-
ficares, qua ratione id offeratur, probe no-
uit 13 Deus, qui conscientiam diiudicat.
11 porrò is in castitatis violatorem, perinde
12 atque in furem, ac prædonem se conuertit.
ceterum si mihi vitium offerri iusseris, ca-
13 stitas mihi duplicabit coronam.

Paschasius dixit: nisi Imperatorijs legib'
parueris, scias acerbissimis te cruciatibus
mortem oppetituram. Lucia dixit: numquā
efficere poteris, vt voluntas mea in pecca-
to tecum consentiat. ecce tibi corpus meum
paratum ad omnes cruciatus. quid cunctaris?
iam ea incepta, quæ velit *Diabolus*, pater
tuus.

Tunc ira succensus Paschasius 14 man-
dat lenonibus, Virginem teneant, atque om-
nem populum aduocent ad illam violandā,
sic enim corrupto integritatis flore de repē-
14 te illam interituram. verum vt cœpta est ad
Lupanar trahi, dedit ei 15 Spiritus *Sanc*-
tus, vt tam firmiter hæreret, ac resisteret, pla
ne vt ne loco quidem dimouere aliqua ratio-
ne possent. quin accedens 16 magna mili-
15 tum multitudo, cum Luciam traducere ten-
taret, magno labore defatigata, imbellis om
nino reddebatur, at Christi Virgo perstabat
16 immota. pôst manus, pedesque funibus colli-
gantes, vna omnes illam pertrahere inci-
piunt: Lucia verò hæret immobilis, inconcus-
saq; vt collis. tunc animo angi Prætor, ac cō
uocare magos, Sacerdotesq; idolorum; ro-
gare eos, Diis supplicent, vti Lucia possit lo-
co moueri. ij vero ruentes in preces, nihil mi Magi, Milites boum iuga è loco mouere nequeūt
nus Christi Martyrem mouere potuerunt.
quod videns Paschasius, illam lotio inspergi
17 iubet. dictantibus Sacerdotibus, e magi-
cis artibus id euenire illi, quod ita stet im-
mobilis. post iubet multa boum paria addu- 17
ci, vt vel per boues tandem aliquando trahi
posset. nec hi tamen Virginem queunt di-
mouere. qui enim fieri posset, vt quam Spiri-
tus Sanctus stabilem, inconcussamq; seruaret,
eamdem scelerata manus quaterent, atque
impellerent?

Ibi Paschasius, & quæ, inquit, tuæ sunt præ-
stigiæ, Lucia? cui Sancta Virgo: præstigiæ
quidem hic nullæ sunt, sed vero diuina vis. Et
Paschasius, quid caussari vmquam potes, cur
puella à millibus attracta, minime dimoue-
aris? cui subiicit Lucia; quin si altera millia
adiicias, sentient profecto Sanctum Spiritū
in me dicentem: cadent à latere tuo mille,
& decem millia à dextris tuis, ad te autem
non appropinquabunt. his auditis homo ve
sanus mirum quantum animi discruciabatur,
quo supplicio Virginem afficeret. cui Beata
Lucia exclamans, dixit: quid miser Paschasi,
affligaris? quid ab insania pallescis? quid tua
te cura macerat, ac conficit? iam enim cum
satis, superque vidisti, esse me 18 templū 18
Dei, in posterum crede. is vero hæc audiens
eò magis insaniebat. quare iubet à satellitib'
ingentem pyram 19 circum Virginem in- 19
cendi, eòque picem, ac resinam, tedas item, vallari Virginem ac censo igni iubet.
atque oleum inici, vt quam celerrime à flā-
mis absumeretur, quod ei publicam ignomi-
niæ notam incessisset.

Porrò illa immobilis in nomine Iesu Chri Sed illa ibi inuiolata, & lętabunda.
sti persistens, ego, inquit, implorabo Iesum
Christum Dominum meum, vt ignis iste ni-
hil in me dominetur: & credens in crucem
Christi, tibi planum faciam periuisse me in-
ducias in hac concertatione, vt iis, qui
in Christum credunt, ostendam, quæ sit Mar
tyrii vis; incredulis autem, quantis superbiæ
tenebris obruantur. tum 20 Principis asse- 20
clæ nihil hæc pensi habentes, ducunt 21 eam 21
gladio perimendam. hic *Diua* procumbens
in genua, deprecata est, quod sibi maxime
collibitum esset, mox ad eos, qui circumsta-
bant conuersa. en, inquit, 22 prædico vobis, 22
ecclesiis Dei pacem esse, ac Diocletianum, &
Maximianum, ab imperio cecidisse. & quem-
admodum Vrbs Catanensium S. Agatham,
ita vos me etiam coletis, virtute Domini no
stri Iesu Christi, ac Dei Opt. Max. mandata
ex animo seruate. hæc cum dixisset, obtrun-
catur. in eodem autem loco, vbi spiritū emi-
sit, 23 templum ei est excitatum. hic S. Lu- 23
ciæ meritis beneficia, ac morborum curatio- Ibi deinde templum ædificatū est.
nes fidelibus impertiuntur, ad eius reliquias
confluentibus, ac Dominum nostrum Iesum
Christum venerantibus, cui gloria, & impe-
rium in sæculorum sæcula. Amen.

Vide Animaduers. fol. 87.

PASSIO
SANCTAE LVCIAE VIRG. ET MART.
Ex Antiquis M.SS. Codd.

DVM per vniuersam Siciliæ Prouinciam Beatiss. Virginis Agathæ fama crebresceret, & Syracusanus populus, per millia prope quadraginta, ad vrbem Catanensium sitienter pergeret ad sepulcrũ S. Virginis Agathæ venerandum, cõtigit Luciam venerabilem Virginem nobilissimam Syracusanorum, simul *a* pergere, festiuitatis gloria inuitante, cuius mater Eutychia per annos quattuor fluxu sanguinis fatigata, nullo poterat medicorum remedio liberari. igitur dum processionis 1 mysteria agerentur Euangelij lectio fuit recitata, qua *b* legitur tacta fimbria vestimenti Domini Iesu, mulier à sanguinis fluxu liberata: dum hæc lectio recitaretur, dixit S. Lucia matri suæ: si credis, mater, iis, quę leguntur, crede, Agatham passam pro Christi nomine hoc meruisse, vt semper in præsenti habeat eum, pro cuius nomine passa est contingę ergo sepulcrum eius credens, & liberaberis.

Igitur cum peractis omnibus populus abscessisset, prostrauerunt se ante sepulcrum S. *c* Virginis mater & filia, & cœperunt cũ lacrymis flagitare suffragium. interea dum orationis prolixitas tenditur, *d* somno Lucia Virgo corripitur, & videt in somnis B. Agatham in medio Angelorum, gemmis ornatã stantem, & dicentem sibi: soror mea Lucia, Virgo Deo deuota, quid à me petis, quod ipsa *e* poteris præstare continuo? nam & matri tuæ fides subuenit: & ecce iam saluata est. & sicut per me Catanensium ciuitas sublimatur à Christo, ita per te Syracusana ciuitas decorabitur, quia *f* iucundum Deo in tua virginitate habitaculum præparasti. His auditis expergefacta surrexit tremens, & ait matri suæ: mater mea, ecce salua es. per ipsam te deprecor, quæ te saluauit orationibus suis, ne tu mihi aliquando sponsum nomines, neque velis de corpore *g* meo posteritatis fructum, prolemque mortalitatis inquirere: sed omnia, quæ mihi datura eras eunti ad corruptionis meæ auctorem, mortalem *h* hominem, da mihi eunti ad integritatis meæ auctorem Dominum Iesum Christum: cui mater eius Eutychia ait omnia *i* quæ fuerunt Patris tui ante nouem annos defuncti incontaminata *l* custodiens, ampliaui potius, quam minui patrimonium tuum. mea vero omnia, quæ *m* sunt, vel

a Sim. perg. ad eius festiuit. glor. inuitatam.
1
b in qua legebatur per fimbriæ vestim. tactũ, mulierem à fluxu sanguinis liberatam
c S. Virg. Agathæ.
d tenderetur.
e Quod tu poteris
f Quia quod iucundum Deo est, in tua virgin. Christo habit. præp.
g de corp. mei posteritate fructum mortal. inquir. al. de corporis mei integritate f. m. i.
h hom. morituram.
i omniaquęcumque.
l intamin.
m quæcũque sunt.

quæ possunt esse, tu ipsa melius nosti. tege prius oculos meos, & quodcumque tibi placuerit de facultatibus facito. Lucia dixit: audi mater, consilium meum. non satis *n* Deo carus est, qui illi hoc dat, quo ipse perfrui non potest. sed si vis gratum esse Deo, hoc illi da, quo tu poteras vti. nam quod das moriens, ideo das, quia tecum ferre non potes. viuens ergo & salutem tui corporis tenens, da Christo, quæ possides, & quidquid te *o* mihi daturam spoponderas, vel etiam cogitaueras, Christo incipe tradere.

Igitur cum de his quotidie sermocinaretur Virgo *o* cum matre sua, fiebat rerum distractio, & quotidie necessitatibus pauperum impendebatur. interea dum distrahuntur prædia, & gemmæ venduntur, ad sponsi notitiam peruenit. *p* isque sollicitus a nutrice B. Luciæ cœpit inquirere, quid hoc esset, quod distractionem repentinam prædiorum, & gemmarum venditionem audisset? cui hæc nutrix cauta confinxit: sponsa tua inuenit possessionem in venalibus, quæ 2 mille, & eo amplius solidos præstet. hanc in tuo nomine cupiens comparare aliqua distrahit. credidit stultus carnale *q* mercimonium, & animum ab indignatione *r* reuocans, etiam ipse cœpit auctor esse vendendi. *f* at vbi pene omnia distracta *t* sunt & pauperibus erogata viduis, orphanis, peregrinantibus, & Deo 3 seruientibus, tũc ijs visis sponsus *u* proponit litem in iudicio Paschasij *a* Consularis, dicens sponsam suam christianissimam esse, & contra leges Augustorum viuere. Paschasius Consularis corripiens Virginem cœpit ad *b* sacrificia Dæmonum inuitare. cui B. Lucia dixit: sacrificium *c* verum, & immaculatum apud Deũ & Patrem hoc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum. ego verò per istos tres annos nihil aliud egi, nisi sacrificaui *d* Deo viuo. iam quia nihil habeo, *e* quod sacrificem, me ipsam offero in sacrificium Deo, hostiam viuentem. quod ipsi *f* placet de hostia sua faciat. Paschasius Consularis dixit: hæc verba, tibi *g* simili, stulto narrare poteris christiano: mihi autem qui Principum decreta custodio, ista frustra prosequeris. B. Lucia respondit: tu Principum tuorum leges *h* custodis, ego Dei mei legem obseruo. tu Principes tuos times, ego Deum meum timeo. tu illis placere desideras, ego, vt Christo soli placeam, concupisco. tu ergo fac, quod tibi *i* est vtile, ego hoc

n non satis Deo carus est si hoc illi das, quo ipsa perfrui non potes. sed si vis Deo gratũ esse, q das, hoc illi da, quo tu poteras vti
o Virgo Lucia.
p Quod cũ sollicitus cœpisset, q distractio repet. prædiorum & gemm. fieret vendi- 2 *tio; ei hæc nutrix finxit eloquia*
q carnali mercimon. al. car. mercimonio.
3
r ab inten.
s vendetiss.
t didicit
u proposuit à Paschasio Consulari
b sacrificiũ
c sacrif. mũdũ, & imm.
d sacrificiũ Deo viuo offerre.
e quia nihil est al. nihil superest.
f placuerit.
g tibi similibus christianorum nar.
h attendis.
i scis vtile esse.

hoc ago, *l* quod mihi prosit ad salutem animæ meæ.

Paschasius Consularis dixit. patrimonium tuũ expendisti *m* cum corruptoribus tuis & ideo quasi meretrix loqueris. B. Lucia respondit: patrimonium meum tuto in loco *n* constitui. corruptores autem nec mẽtis meç nec corporis mei aliquando suscepi. Paschasius Consularis dixit: qui sunt corruptores mentis, & corporis. B. Lucia respondit: corruptores mentis vos estis, de quibus Apostolus dicit: corrumpunt mores bonos colloquia mala. suadetis enim animas hominum meretricari, id est vt dimittant virum suum *o* Deum viuum, & verum: vt *p* sequantur Diabolum, *q* & sacrificent idolis vanis, & inanibus simulacris. corruptores vero corporis sunt ij, qui temporalem delectationem delectationibus sempiternis, & labentem lætitiam perpetuis gaudiis anteponunt. *r* Paschasius Consularis dixit: cessabunt verba, cum fuerit peruentum ad verbera. *s* B. Lucia respondit: verba Dei cessare non *t* poterunt. Paschasius Consularis dixit. tu ergo Deus es? B. Lucia respondit: Dei summi ancilla sum, & ideo loquor verba Dei, quia ipse dixit, cum steteritis ante Reges, & Præsides propter nomen meum, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini. non enim vos estis, qui loquimini. sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Paschasius Consularis dixit. in te *u* ergo Spiritus Sanctus est? B. Lucia respondit: Apostolus dicit, quod caste, & pie viuentes templum Dei sũt, & Spiritus Sanctus habitat in eis. Paschasius Consularis dixit. ego te faciam 4 ad Lupanar duci, vt dum fueris scortata, fugiat à te Spiritus Sanctus. Beata Lucia respondit: non inquinatur corpus, nisi de consensu mẽtis. nam si in manu 5 mea tura ponas, & per manum meam iacias in sacrificium, De[us] hæc attendit & deridet. de sensibus enim, & de voluntatibus iudicat: nam sic patitur violatorem castitatis, sicut serpentem, sicut latronem, sicut barbarum, quod si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Paschasius Consularis dixit: ego ibi te faciam in turpitudinis *a* loco expirare, nisi modo ceremonijs consenseris Augustorum. B. Lucia respondit: iam dixi tibi voluntatem meam, numquam poteris prouocare *b* ad peccati consensum ecce corpus meum paratum est ad omne supplicium, vt quid moraris? incipe desideria pœnarum tuarum in me exercere, fili Diaboli, quidquid enim feceris corpori meo, quod in potestate tua videris habere, hoc ad ancillã Dei pertinere non poterit.

Tunc Paschasius 6 Consularis iussit venire lenones, & tradidit eam illis dicens, inuitate ad castitatem eius populum, & facite eam tamdiu illudi, donec mortuam *c* nuntietis. at vbi illi cœperunt trahere ad Lupanar, tanto pondere eam fixit Spiritus Sanctus, vt penitus moueri non posset. accedentes autem multi *d* simul ex officio, & impellentes, trahentesque eam, deficiebant. sed Virgo Christi immobilis persistebat. tunc miserunt funes in manus eius, pedesque, & cœperunt omnes pariter trahere. illa vero quasi mons permanebat. tunc, vt vidit, Paschasius Consularis angi cœpit, & mœrore deficere, & vocauit ad se magos, & aruspices, & templorum omnium Sacerdotes, qui *e* omnes superstitionibus suis agebant, vt moueretur, sed illa *f* permanebat fixo corpore, vt *g* nec pedum vestigio moueri videretur. tunc Paschasius Consularis lotio eã perfundi iussit; credens asserentibus, quod maleficijs staret immobilis. adducta sunt multa paria boum, vt ab his traheretur, nec valuerunt *h* Virginem Christi mouere. quã enim Spiritus Sanctus stabiliuerat, quo modo manus peccatorum *i* mouerent? Paschasius Consularis ei dixit. quç sunt ista maleficia tua? B. Lucia respondit: maleficia *l* ista non sunt, sed Dei beneficia. Paschasius Consularis dixit; quæ ratio est, quod puella delicata *m* a mille viris tracta non es? B. Lucia respondit: & si decem millia adhibueris, non poteris me mouere: sed *n* audies me per Spiritum Sanctum dicentem, cadent à latere meo mille, & decem millia à dextris meis.

Hoc audito *o* acrius torquebatur insanus iudex, & inter cogitationes, & viscerum cruciamenta fremebat. cui sacra Virgo dixit: ò Paschasi miserrime quid cruciaris quid palloribus trepidas? quid per diuersa mentis tuæ tormenta torqueris? templum Dei si me esse probasti, crede; si vero non probasti, *p* disce. hæc Paschasius Consularis audiens, eò furiosius anhelabat, quò eam de se ipso risum sibi exhibere cernebat. tunc præcepit ministris, vt ignem circa eam accenderent. picem, & *q* resinam, ac feruens oleum superiactarent, vt celerius consumeretur, quia voce eum publica confundebat. at illa in nomine Domini Iesu Christi stetit immobilis, dicens. ego rogaui dominum meum Iesum Christum, vt ignis 7 iste non dominetur mihi, quatenus *r* tibi insultem plaudens in Domino: & 8 impetraui ab eo inducias Martyrij mei, vt credentibus *s* timorem passionis, non credentibus vocem insultationis auferrem.

Tunc *t* videntes angi Paschasium amici 9 eius, iusserunt gladium mergi in gutture eius, & confestim percussa, quamdiu voluit allocuta est turbam circumstantem, dicens eis: annuntio 10 vobis pacem *u* ecclesiæ Dei redditam, Diocletiano de regno suo eiecto, & Maximiano 11 mortuo. & sicut habet Catanensium ciuitas interuenientem pro se sororem meam Agatham, ita me sciatis huic Syracusanæ ciuitati datam *a* à Deo, si voluntatem eius facientes, susceperitis fidem Domini nostri Iesu Christi. hæc *b* vero prosequente famula Dei Lucia, gladio visceribus patefactis, ante oculos eius ferro vinctus ducebatur Paschasius. *c* cõcurrerant enim relationes Siculorum, quod fuisset deprædatus Prouinciam, qui perductus ad vrbem Romam, ab omni 12 Senatu auditus, accepit 13 capitalem sententiam. Dei autem Martyr *d* Lucia Virgo, de loco, in quo percussa *e* est, penitus non est mota, nequ[e]

Left margin: l ego hoc ago, quod mihi velle ... cognosco. — m dilapid. — n colloca. — o dim. vir. suum, id est Deum viu. — p et. — q Diab. & idola vana & inania simulacra — r præponũt sempiternis gaudiis — s supplicia — t non poss. — u est in te Spir. S. — 4 — 5 — a sub turpi locum — b inquinare — 6 — c mortua nuntietur — d milites simul cum officio. — e qui omn. agebant superstit. sua circa eam, vt mou. ei.

Right margin: ... agebant superstit. sua — f sed illa ita perm. — g vt penit. nec pedis vestigio moueretur. — h & omn. moueri non potuit — i manus peccatorũ mouere poter. — l ista maleficia mea non sunt. — m puella frag. à mille hominib. tacta non moueatur — n aud. mihi Spir. S. dicentẽ: cadent à latere tuo mil. — o hoc aud. & d. m. à dextris tuis. — plus torqu. iudex insanus præ cogitat. torm. quali eam pœna perderet eu. S. Luc. dixit. — p disce, & — ... — 7 — q resinam — 8 — simul cum cera, & ol. feruenti. — r ad hoc vt insultẽ tibi fid. in Chr. et ideo petiui induc. Mart. — 9 — s credentibus in Chr. — 10 — t tunc an. — 11 — gustiari cœpit Pasch. et torqueri, ei non ferẽtes amici eius eum angustiãte, gladiis in eius viscer. mergi fecerunt. quę et — 12 13 — postquã percussa est quãdiu voluit, orauit; quãdiu voluit allo.

ua pacē da- 14 15 16 tam ecclesi Dei Diocl. a ad intercedēdum, si b hac loq. c cucurrerat enim relatio Sicul. quid fuisset passa Prouinc. Sicil. qui d Mar. Luciæ Sacratissima.

neque exiuit spiritus eius ab ea, donec *f* venientibus 14 Sacerdotibus, & Sacramentorum 15 mysteria ei dantibus, omni 16 populo respondente, Amen, in confessione Domini emisit spiritum, & ædificata est in eodem loco, basilica; in qua orationes eius florent, & beneficia dantur omnibus contingentibus sepulcrum eius vsque *g* in hodiernum diem. Passa est autem B. Lucia in ciuitate Syracusana idibus Decembris, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen

e passa est penitus moueri non potuit. f nisi ven. Sac. mysteria ei dantibus, atq; ceter. respondentib. Amen. g in edit. Surij: florēt nunc, et sēp & quousq; mund. iste steterit.

Vide Animaduers. fol. 90.

✠

TRANSLATIO
SANCTAE LVCIAE VIRG. ET MART.

1 POSTQVAM 1 Insula Sicilia, arcano Dei iudicio, a Sarracenis capta est, impioque dominatu barbarorum profana, sacraque omnia vastabantur, corpus Sanctissimæ Virginis, ac Martyris Luciæ, quod Syracusis, vrbe patria, seruabatur à pijs ciuibus in abdito latebrarum occultatum est, ne pretiosissimum illud cœli margaritum lutulenti sues pessum darent: quibus in latebris C. ac LX. 2 fere per annos

2 3 mansit, donec ab Imperatore 3 Orientis Michaele Paphlagone, Georgius Maniaces Patricius, instructa cum classe, in Siciliam missus est, qui Sarracenos debellaret. nec virtuti Ducis, militia clarissimi, fauor Dei, & felicitas defuit. fusis enim prælio barbaris, receptæ Syracusanæ, aliæque ciuitates 12. tunc Maniaces 4 Sanctæ Martyris Luciæ corpus, à sene quodam illi proditum, sustulit, & ab Imperatore reuocatus, Constantinopolim sub Christi annum CIↃXL. deportauit. ea in vrbe C. & LXIV. annos stetit. nam simulatque anno Domini CIↃCCIV. pridie Id. Aprilis, Constantinopolis, pulso Sarraceno, à latinis recepta est, 5 Henricus Dandulus,

5 Venetiarum Dux, qui eo bello egregiam operam rei christianæ præstiterat, quidquid in captæ vrbis præda ditissimum, maximeq; cupitum, inuentum est, occupauit. nempe Crucem auro inclusam, quam Constantinus Magnus in bello detulerat, & Sanctissimæ Virginis Luciæ corpus, quod Venetias transmissum est. sed translati corporis festu dies anno consequente, ad 15. kal. Februarias celebratus est. sacrum corpus in æde Monasterij, quod D. Georgio dicatum, honorifice depositum: quod vero Monasterium illud in Insula situm, interiecto ab vrbe freto, quod hyeme sæuum, nec sine periculo, metuue nauigijs modicis traijciebatur, ac Sanctæ Martyris templo, reliquisque visendis, ciues absterrebantur; Senatus Veneti decreto, corpus 6 ex eo sublatum, & in ædem Deiparæ Virginis Annunciatæ asportatum 6
est; quæ deinde S. Luciæ, ab illato eius corpore, appellationem habuit. vbi 7 magna cum religione, concursuque populorum percolitur & multis in dies miraculis claret. 7

Vide Animaduers. fol. 94.

IN S. LVCIAM VIRG. ET MART.

HYMNVS

Ex Græco versus.

CVM diligenter Intemeratæ Virginitatis pudorem excoluisses, hilaris Deo, qui te condidit, oblata es: mortales .n. O gloriosa, detractans nuptias, Christo nupsisti, cursuque fidei, clarissimique martyrij confecto, nunc curationum charismata obsequio tuo addictis præbes, ò Lucia.

Purpureo amictu è tuo sanguine tincto, splendide induta, cœlum fulgentissimis circumdata nitoribus habitas, non secus ac regia quædam Virgo, diuinisque splendoribus clarissima, ò Martyr Lucia.

Deiparæ.

CApax diuinæ naturæ domicilium, ò Dei genitrix, fuisti, ideo virginitatis tuæ decore illecta post te, filio tuo se se obtulit Lucia.

Tamquam sponsa pulcherrima Regis, & Dei, ò augusta Martyr Lucia, cœli regiam adepta es.

Virginitatem consecuta, in supremis cœli regionibus, à Deo, ò Lucia, ijs qui te honore, cultuque prosequuntur, criminum veniam impetra.

Virginitatis, & certationum gloria illustris, Verbo, tibi à tenera Virgine cognito incorrupta desponsata es, gloriosa Lucia.

Tua dumtaxat pulchritudine, vt Virgo delector; tui, ò Domine amore æstuans, ensi me mactandam, tamquam victimam offero, Lucia exclamabat.

O beata sors, ò pars à Deo data, ò femina honestissimo consilio errorem primæuæ matris exsuperans.

Gloriosa in conspectu Domini mors fuit tua, ò Martyr: potior siquidem tibi mors quam vita, vt viuentem Christum in te, Venerabilis Lucia, haberes.

Deiparæ.

RObur suum, ò Deipara, te esse, vt experta est Lucia, victrix certaminis, fortiter tulit verbera; & post te omnium Domino læta se deuouit.

Diuino igne flagrans, ignem nihili duxisti; igitur perpluis vndique in fideles sanationum diuina fluenta, affectiones damnosas exsiccans, ò victrix certamini Lucia.

Deiparæ.

O Virgo mater, vt te puram, & incorruptam purum Verbum amauit? Ex te carnem induens, totum hominem reformauit, qui Luciam miraculis illustrem reddidit.

Impiorum oculos obscurasti, mentemq; illorum superbam, & elatam, Lucia Sancta gloriosis tuis certaminibus depressisti, & ad Deum subuecta es, in fide psallens; Benedicite, omnia opera Domini, Domino.

Deiparæ.

SVblimior cœlo visa es, quæ vel cœli conditorem Deum, purissima peperisti eum, qui humanum genus ad cœlum subleuat, & venerabilem Luciæ memoriam illustrat, cui clamamus; laudate omnia opera Dominum

MIRA-

MIRACVLA DVO SANCTAE LVCIAE

Ex antiquis M.SS. Veronensibus in Monasterio Diuæ Luciæ.

1 AD Dei 1 Maximi gloriã Diuæque Luciæ Martyris decus, nõ reticuerim, quod meritis eiusdem Sãctissimæ Virginis, mirabiliter Veronæ patratũ est. Anno Domini supra millesimum trecentesimo octauo, Decembri mense, Pax Draperius Ioannis filius Veronensis, ex Vicinia Ferrabobus, diris adeo doloribus dilacerabatur, vt mori mallet, quam in iis cruciatibus vitã trahere. nam sinistro pede, crureque vlcera putrida, vndecumque serpebant, quæ carnẽ miserandum in modum corroserant, neruosque, & ossa detexerant. itaque Draperius tactuque, & visu cunctis erat abominatus. iamque non de viri modo salute desperatum erat sed etiam de vita timebatur. vt fit in asperis rebus, consultatum est inter medicos periculoso super morbo, & quanam ratione malo occurrendum foret: deliberauere crus pedemque præcidendum esse, ne paulatim irrepente tabo, sincera corporis traherentur, sanieque putrescerent. verum Pax animo parum firmus aduersum tormenta, metuensque discrimen, medicorum consiliis aduersabatur; & malle expectare mortẽ, quã vrgere: vitãq, miserrimã viuere, quam atroci exitu sectum, vstumque occidere. intempesta nocte, quæ medicorum consultationem secuta est, nihil æque Draperium anxium habebat, quam ne igni se, ferroque committeret, vnaque corporis, animique ægritudine conficiebatur. tum noctis inter tenebras, conflictationesque, lux menti eius è cœlo affulsit, vt ad Diuam Luciam, quam summo ille studio venerabatur, preces suas conuerteret; eius ope à laniena illa, morboque ereptum iri confideret: mentem illam à Deo datam Pax complexus clarissimum Virginum decus Luciam precabatur; exaudiret clientem suũ: morbo, remedioque iuxta horribili eximeret, quæ vna posset à Deo impetrare, pro gemina Virginitatis, atque martyrij laurea. hoc solatium expetere se fido ex patrocinio piæ Virginis. redderet ope sua incolumitatẽ famulo, quæ parenti fide subuenisset, precibus adiecit vota. si fecisset, cœnobium Virginum eius olim nomini dicatum, bellorumque sæuitia temeratum, vulsumque, denuo exstructurum, deuouet. insuper si liberos ex vxore susciperet editam primum stirpem, Deo, Luciæque cum cœtu Virginum perpetuo sacraturum. fine precum, persensit exsilire gaudio pectus, & mirifica iucunditate mentem recreari, morbi dolore mitigato. mox ecce tibi Beatissima Virgo Lucia, ore læto, decoraque forma, diuinæ lucis fulgore perfuso lecto, decumbenti adest: & Pax, inquit, pax tibi erit: quod promissum a te, serua, dictoque abijt Virgo, sed obfuso aeri splendore leniter euanescente, ad exultantis voces excita familia accurrit, admirata lumen, quod è cubiculo nondum penitus abscesserat, ex eo visu omnes in spem inducti herum saluum fore, orta luce, chirurgi rerũ; nescij in ædes Draperij conueniunt, pridie consultata executuri. expediebantur cultri, ignis in foco accensus, medicamenta componebantur. sed Pax medicos à se reijciebat, ad spem in Deum erectus, Diuamque Luciam, ab illa dictitans sperare se remedium, cui voto deuinctus esset. sed existimabatur à medicis deliramenta loqui præ dolore, metuque atque comparatis omnibus cruri secando, vrendoq; Chirurgi executionem vrgebant: mirum dictu, visuque, Pax alacris e lecto prosilit, dolore, morboque fugatis, actæ Deo, Diuæque Luciæ gratiæ.

Porro Draperius effati memor penes Prophetam, vouere, & reddite, quam primum Architectis extruendo cœnobio, operisque conductis, extra Vrbis mœnia in locum digreditur, quo vetus ædes Diuæ Luciæ fuit. iã miraculum in proximas vrbes fama vulgauerat, diemque ædis natalem iaciendis fundamentis. ingens inde multitudo confluentium populorum, non modo ex Vrbe Verona, sed Mantua, Vicentia, alijsque ex oppidis, astrisque circumiacentibus, inuit eam constructionem Thebaldus Episcopus Veronensis, qui populi studium, pietatemque augere cupiẽs illuc contendit, locumque inuisentibus veniã indulsit peccatorum. ceteris etiam Episcopis eo venientibus, vt idem præstarent, vltro permisit. vt perfectum est cœnobium, & Pax pro incolumitate vota vndecumque persolueret, nascitur ei filia, cui sacro fonte Luciæ nomen imponitur, quæ cum esset intra septimum ętatis annum, festo die S. Andreæ cũ Virginibus duabus Beatrice, & Catharina, à Thebaldo Episcopo, Cleroque, ac religiosis ordinibus magna populorum frequentia in cœnobium deductæ, traditæque in disciplinam Helenæ Sanctimonialis S. Ioannis Baptistæ Zemolæ, ex Dioecesi Paduana. ca cum esset e stirpe nobili Aleadorum Veronensium orta, ob uitæ, morumque sanctitatem à cognatis expetita, cum duabus alijs monialibus India & Thomasina propinquorum precibus Paduano Antistite permittẽte

Raph. Bagata in antiquis monum Episcoporum Veronensium.

illuc

illuc venerat, quæ instituendis Virginibus præsideret.

Hoc vero cœnobium, quod Pax Draperius, vt ante memoraui, construxerat, rursus euersum est; qua tempestate Veronæ suburbia diruebātur. quod anno Domini M.D.XVII. obtigisse traditur. tum Moniales Virgines in Vrbem se transtulere, eum in locum, quem nunc habent, quem locum idem Pax à fratribus S. Luciæ tunc hospitalitatem exercentibus concessu Thebaldi Episcopi, impetrauerat, quo Virgines belli tempore in tuta loca se reciperent.

Miraculum secundum.

Dignum cognitu, quod Syracusis in æde S. Luciæ anno Christi CIↃCCCLXVII. obuenit. forte incendium in ea cœptū, auctumque contiguis alimentis, quòd nulla tum templo custodia erat, quæ reprimeret; initium ex altari ortum, candela ab anu quadam super eo relicta post preces, & vota: sed ex paruis initijs, vt interdum fit, incendium factum est. igitur vbi aram ignis inuoluit, absumpta sacra veste, tignisque validior, Luciæ effigiem ex caudicibus corripit: tabulam ad vsque pectus populari fas fuit; inde ignis veluti diuina vi repulsus, in latera dispergitur, prorumpens in editiora. sed circum flagrante tabula, quantum diuitis coloribus capite, ac pectore occupabatur, miraculo inuiolatū reliquit. sanè impetu corripienti cuncta flammæ, vt Luciæ vulneri propinquatum, reuerentia, ac metus fuit: conspecto sanguine, qui pictoris arte, videbatur è collo profluere, extingui visus. tabulæ eo ex incendio exemptę & in templi læuam dein translatæ, in præsentiarum multus honos, donis ex argento, cereisque circum pendentibus.

Ann. Ch. 303 14 Oct.

DE S. EVSTRATIO

Beatus Eustratius, Presbyter Leontinus, S. Donati filius, cui vita functo in Antianorum vici præfecturam subrogatus, eum gregem piè, sanctèque gubernauit. quo munere annos XXV. perfunctus, ad Dominum migrauit, anno ferme Christi CCCIII. Ex Græcis Actis M.SS. Bibliothecæ Cryptæ Ferratæ, Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini.

Ann. Ch. 303 15. Nou.

DE S. EVTYCHIO

EPISCOPO, ET CONFESS.

EVTYCHIVS Syracusarum Episcopus in maximis rerum, ac temporum difficultatibus præsedit, cum atrocissima Impp. Diocletiani, & Maximiani persecutione vniuersus terrarum orbis concuteretur, qua tempestate gregem suum pastor optimus deseruisse visus nō est, verum per vrbis latebras commoratus, vt cō missam sibi ecclesiam violento turbine iactatam moderaretur, & cum res posceret, Sanctis Christi Confessoribus ope, solatioque præsto esset. Enimvero B. Luciæ vestigijs adhuc suis hærenti, quo loco Paschasii Consularis iussu satelles iugulum Virginis perfoderat, & per larga effugia sanguinis Martyr ad sponsum suum Iesum, properabat, Eutychius Episcopus perlatū Christi Domini corpus communicauit. Incertum est, nec dum cō positis rebus, petitusne ad cædem fuerit, an tranquillo fine quieuerit. non ambigo, multas perpessum fuisse ærumnas pro Christi nomine, persecutionis procella superurgente, & id circo post obitum, anniuersaria memoria cultum à maioribus nostris, nam sacratissimum Eutychii Episcopi corpus, Syracusis in vetere Martyris Luciæ basilica repositum, ac diutius seruatum in muro fuit, vbi sacræ vestes reponebantur, læua ad Occidentem. inde Georgius Maniacus militia clarus, debellatis in Sicilia Sarracenis, captisque Syracusis, Constantinopolim, ad Imp. Michaelē Paphlagonē deportauit, vnà cum sacris corporibus B. Virginis, & Martyris Luciæ, & S. Clementis Abbatis Syracusani, quod ibidem situm erat. quantum, non Syracusæ modo, sed tota Sicilia ereptum sibi ocellum illum defleuere? festus dies S. Eutychii Episcopi Syracusis agitur XVIII. kal. Decēbris. eius meminere veteres membranæ Syracusanæ manu exaratæ; item vetustæ quædā schedæ Cæsaris Aquanuæ humanissimi viri Panormitani: Christophorus Scobar in Catalogo Episcoporum Syracusanorum.

D. Luciæ morienti Eucharist. ministrat.

Corp. Syrac. Constantinop. asportatū.

Q DE SS.

Ann.Ch. 304 31. Iulij.

DE SS. FANTIO ET DEODATA MM.

Ex Vita S. Fantini eorum filij.

1 Fantius, & Deodata diu prolis cupidine tenentur

FANTIVS, 1 & Deodata coniuges, splendore generis, & opibus inter Syracusanos clari, cũ Ethnici adhuc essent, miroque liberorum desiderio, quibus diu caruerant, tenerentur, largitate in pauperes, precibusque ab Diis exposcebant suis. nocte quadam Fantius visus sibi est in somnis videre, sisti se vnà cum Deodata vxore ad Dei Patris iudicium, damnarique superstitionis impiæ crimine ad æternos inferorum ignes; sed adsidentem filium, Iesum Christum, coniugibus adfuisse, plagisque Patri suo obiectis, simul ijs veniam, stirpemque impetrasse; mox etiam pollicitus, parentes fidem rectam à filio suscepturos. qua Christi Domini prece, dicta iam sententia à summo iudice reuocata est. viso territus, excitusque Fantius, auditoque Deodata, mẽte conditam numinis reuerentiam tenuere, rectèque factis aluere. sed somnio ex euentu fides. omen lætum parentibus fuit, natus puer, cui Fantino nomen. is, quo die 12. annũ explebat, cum in agro Syracusano venaretur ceruam forte oblatam, an diuinitus? refugientem in antrum insecutus. Sanctum 2 Eremitam offendit, à quo vnà cum Leontio famulo instructus in Iesu Christi fide, ac baptizatus est.

Domum reuersus puer, quæ sibi contingerant enarratis, parentes christianæ vitæ instituta docet. ij verò, cum animo, quæ in somnis Fantius vidissent, probe commemorarẽt, fidem alacres cum familia suscepere. simul Beati parentes sua omnia, quæ haberent, in egentes erogant: ex eo christianæ religionis accusati, prehensique vnà cum filio ante Consularem sistuntur; interrogati, qui nam essent; christianos esse, responderunt. ob id dictum, irati Consularis iussu, omnes plumbatis 3 contusi sunt. sed cum nulla vi doloris, & atrocitate ictuum egregiæ vocis constantiam mutarent, in custodias conijciuntur, vbi noctu delapsus cum luce Angelus, cibo refecit, & ad martyrium confirmauit. prędictoque Fantium, & Deodatam postridie martyrium obituros, Fantinum puerum vinculis exsolutum, foribus vltro patefactis, liberum abire permisit, quò duceret Deus. Orto die, Fantius, & Deodata ad Consularem retracti, cum eius obtemperare mandatis, ac Dijs adolere tura respuerent, decollati sunt. oblatisque pro Christi nomine ceruicibus, ad immortalitatis lauream conuolarunt.

sua omnia in pauperes erogãt.

Vide Animaduers. fol. 103.

Ante annum 304 20. Nou.

DE SS. AMPELO ET CAIO MM.

MESSANÆ, pro Christo extrema passos Ampelum, & Caium, deque prostrato hoste trophœa sideribus intulisse, sacrorum fastorum scriptores memorant. nec plura his. inde præliorum, victoriarumque æque ignaris, ac cupidis acrior noscendi cupido; sed patefieri, nondum supremo numini visum. sacra corpora Messanæ auditum est condi in S. Francisci æde, sub Ænea tabula, & candelabro, quod item ex ære fusum, in Chori gremio, cui subiacet cauerna ingens: rem leui fama tenemus, eoque timidius dicimus. Sanè si sententiam roges meam, candide prompserim, & in alia omnia ierim. precor benignam Messanensium terram, vt quem admodum iam Placidum, sociosque è sinu protulit suo; Ampelum, Caiumque reddat aliquando, quos insignibus officijs posteritas veneratur. eorũ natalis dies ad 12. kal. Decembris Romanis fastis adscriptus est. Eorumdem meminere omnia Martyrologia, Romanum, Bedæ, Vsuardi, Adonis præterea M.SS. Martyrologia ecclesiarum Siciliæ. creditur martyrio coronatos fuisse immanissima persecutione Diocletiani, & Maximiani. Ferrarius in noua Topographia ait eorum Acta esse in ecclesia Taurinensi; sed libro, quem postea edidit de Sanctis Italiæ, memorat, Acta eorum non extare. certe diu quæsita à me, nusquã inuenta sunt. Mendose apud M. Bellinũ pro Ampelo, *Ampelles* apud Bedã in Martyrologio, *Gagus*, pro *Caius*, vt habent libri omnes editi, & non editi.

DE S. GREGORIO LILYBOETANO EPISC. ET M.

Ante An. 203 5. Ian.

GREGORIVS, Episcopus Lilyboetanus, incompertum mihi quo tempore, quibus Cæsaribus ecclesiam Siculam persequentibus, vitæ æternæ iter sibi ferro aperuit: non is modo Lilyboei sedem suam, sed Agrigentinum carcerē illustrauit, vt inde præclara vitæ eius, hinc mortis exempla posteris proderentur. nam comprehensus, vinctusque Agrigentum Lilyboeo perductus ad Tircanum Tyrannum, ei⁹ iussu in vincula detruditur. sanè Magno Iustiniano imperante Agrigenti carcer ostendebatur, quem Beatissimus Episcopus Lilyboei Gregorius cruciatib⁹ honestauerat suis. miramur consecratum carcerem sanguine Martyris, tunc in vsu fuisse, quippe eodem Principe, vt Leontius memorat; S. Gregorius Agrigentinorum Episcopus, impia Sabini, & Crescentini factione in eam custodiā coniectus est, in qua supplicio affectus fuerat Gregorius Episcopus Lilyboetanus. felicissimo carceris eius fato, quem Gregorij Episcopi duo patientiæ exemplis nobilitarent. haud crediderim tamen, carcerem illum facinorosis omnibus communem, sed reuerentiæ Beati Gregorij Agrigentini datum, vt eodem, quo Lilyboetanus, carcere clauderetur. quid vero veterem morum disciplinā in eo perquiram, quod à Sabino, & Crescentino impie factum est? sed Gregorium Lilyboetanum Episcopum, diù pœnali carcere Agrigenti inclusum, multas ærumnas perpessum esse oportuit, quibus denique habitus est cœlesti palma dignus; nam Tircano Tyranno iubente, in eodem carcere gladio transuerberatus occubuit, ac gloriosum martyrium consummauit.

Vide Animaduers. fol. 103.

PLVRES IN SICILIA MARTYRES

Incerto æuo, locoue.

ANTIQVI scriptores Martyrologiorum alios in Sicilia Confessores martyrio decoratos prodidere; nuda nomina collegimus, atque hic damus. incompertum mihi est, quo æuo qua persecutione Tyrannorum gliscente, quibus tormentis, quo genere mortis, rebusq; gestis, vita concessere. summo omnia studio quæsita à me, labor in irritum recidit. sed multorum certus est dies, ac locus. quippe Syracusis 11. kal. Iulii *Rufinus*, 1 *& Martia martyrij purpuram virtute sua promeruere: Catanæ celebre est, certamen* 2 *SS. Stephani, Pontiani, Attali, Fabiani, Cornelij, Sexti, Floris, Quintiani, Mineruini, & Simpliciani.* simul omnes pridie Kal. Ianuarias cœli ciues decreti. maius Tauromenio decus ex agmine Martyrum. vbi ad 8. Idus Iulias *SS. Sperus,* 3 *Cornelianus, aliique LX.* Martyrum nomen, & lauream deportauere. at quorumdam Martyrum ignota patria; enimvero 3. *Non. Iunij, Expergenitus,* 4 *& Chresta Martyres cōmemorātur:* 3. *Non. Iulij Agatham,* 5 *& Tripbina,* 1. eq. 17. kal. Iulij *Nouitus,* 6 *Candidus Cantianus, Cantianilla, Protus, Chrysogonus, Arthcon, Quintianus, & Theodulus* suis Siciliam triumphis coronauere. taceamus hic toties deploratam Actorum iacturam; nostris potius Martyribus gratulemur.

O Beati ciues, quibus vitam habere obtigit, post quam perdere promeriti estis. quod olim vobis triste, & acerbum fuit pro Christo pati, nunc dulce est cōmemorare, maximeque preciosum. nam quod supra omne precium est, mortis, & contumeliarum precio contemptissimo redemistis. obita percruciatum mors cælestes fores lætis aperuit, ignominia præbuit ingressum in iustorum cœtum, in Sanctorum lætitiam sempiternam. fortissimi Athletæ nomen triumphale, quod vestro sanguine in cœlo scripsistis, ne horrete atramento, atque ære describi, nostrisq; plausibus renouari laureas à vobis in sinu immortalitatis repositas. accipite non modo a cœlo, sed à terris triumphalia ornamenta ac dona, coronam non confectam ex auro, sed è laudibus; triumphorum vestrorum purpuram, quam historia dare potest, non acu factam, sed lingua, non pictam floribus,

Ann. Ch. Ant. à 314

PRECATIO AD SS. MM. CALLISTEN EVODIVM, ET HERMOGENEM

Ex Greco Carmine.

PRÆCLARE 2 sane Christo decertauistis, amore coaliti, quasi vnus in tribus esset corporibus animus, genere fratres, fide Martyres Sanctissimi. Tu vero, qui vnus es, in sanctis viris gloriosus, eorum precationibus nos tueare.

3 Operæ pretium existimo à sacris 1 victoribus impulsum hymnos in medium afferre. quare oro te, ò sapientiæ largitor, vt Sancti Spiritus tui splendore, mentem, linguamq; meam emundes, vt ea concinam, quæ ius, fas que iubet. hoc abs te etiam atque etiam peto; ex te enim charismatum fontes emanant O Verbum patris, qui fontem luminis in tenebricosos effundis, sapientiamque impertiris indoctis, imperitisque, quæ tua bonitas est, solus in Sanctis requiescens.

Tota pulchra es, ò Martyr 4 Callista, quapropter concupiuit Rex speciem tuam. tu quippe perinde ac propria, ve- 4
raque mater germanis fratribus pietatis nutricem te præstitisti, & vrgens eos ad certamen Hermogenem, Euodumque, 5 tam- 5
quam dona 6 gratissima, Domino obtulisti, quibuscum vnà immortalia præmia sortiris, quæ nobis se daturum recepit is, qui solus requiescit in sanctis suis. 6

Vide Animaduers. fol. 104.

VITA SS. CALOGERI GREGORII AC DEMETRII

AVCTORE OCTAVIO CAIETANO Societatis Iesu.

EGREGIVS Christi ascetа Calogerus, & ascetarum in Sicilia pater, Chalcedone natus est, vrbe Asiæ, in aduerso Byzantij litore: in Sici-
2 liam venit commoto 2 oriente atrocissimis Imperatorum edictis aduersum Christi fidem. tum vero, cum maxime in ora Chalcedonensi persecutio desæuiret, cœtus quidam virorum pietatem excolentium in Siciliam profugere. horum dux, cœptique consilij auctor S. Gregorius fuit, generosus Christi athleta, eiusque administer diuinus Calogerus, ac magnus Demetrius ecclesiæ Chalcedonensis Diaconus, alijque sanctimonia insignes viri: hi vna omnes gentilem superstitionem detestantes, carissima patria, fortunisque omnibus amore Christi derelictis, in alienas terras sua sponte commigrarunt. haud illi quidem cruciatuum metu, sed Dei potius instinctu, vt Sanctissimæ Trinitatis numen semotis regionibus promulgarent; quin ante discessum è patria fortitudinis periculum fecerant: aduersus idolorum cultum fortiter decertantes. opere maximo dolemus, ceterorum intercidisse nomina, qui sanctitatis elogio clari cum Calogero, Gregorio, & Demetrio ad nos venere. Hi ergo, quibus me-

summam hic adnectere me debere sentio, ne omninò reiecisse videar, quæ a probatissimis viris probata hactenus fuerunt, neque certæ falsitatis argui omninò possunt, si saltem sentias duos fuisse Calogeros, qui Siciliã suis præclaris facinoribus illustrarint.

Calogerus ergo in ijs Actis Constantinopolitanus dicitur sacris literis imbutus, multarum virtutum, & abstinentiæ in primis specimen dedisse,
6 6 & imperante Nerone Ro-
7 mam ad B.Petrum venisse, ab eo monachi 7 habitum indutus in solitudinem, cui nomen Homionomo, secessit: vbi totus in ieiunio corporis afflictationibus, precibusque Deo fundendis assidue versabatur herbarum radicibus tantum & aqua vitam sustentans. illic ab Angelo monitus est, vt ad Petrum Apostolum regrederetur; socios illi itineris
8 dedit Petrus Philippum, 8 Eunophrium, & Archileonem, & volente Deo in Siciliam omnes destinauit ad expellendos inde Dæmonum phalanges. Digressi Roma Insulam Liparam tenuere; hinc in Siciliam Calogero relicto, Philippus ciuitatem Agyram, Eunophrius, & Archileõ Suteræ solitudinem ac Paternionem petiuere. Calogerus verò
9 grauis annis cum apud Liparitanos 9 substitisset, Dæmonibus ex Insula fugatis eos ad christianam fidem traduxit. sed rursum à Deo admonitus, ne profectionem in Siciliam diutius protraheret, ac in montem Ge-
10 mariatum 10 tenderet, vt Dæmones, qui illuc se receperant, tamquam a suis latibulis extruderet eijceretq; eodem quo monitus est die in opidum Saccam monti proximum peruenit; ciues vero omnes intra hebdomadam ad Christum vi miraculorum conuertit, ac baptismate salutari abluit. tum conscendit in montem, atque ex eius cauernis signo Crucis Dæmones exterritos, & pa-
11 uentes abegit. quinque 11 & triginta annos in eius montis spelunca, in qua altare condiderat, vt Deo incruentum sacrificium nostræ legis offerret, sanctissime degit, ipsique iam graui senectute confecto, Dei beneficio, accedens cerua victum suppeditabat. sed forte accidit, vt Arcarius, quem primum omnium Saccensium Calogerus baptizarat, in venatu ceruam sagitta confoderet; illa verò saucia ad sui Calogeri pedes accurrit statim, ibique ex vulnere mortua est. defleuit bonus senex vitæ suæ administram, insequentem venatorem, cum speluncæ se se intulit, acriter increpans. illum facinoris pœnituit, & culpam deprecabatur, quare non veniam modo Calogerus pijssimus dedit, sed in ca-
12 uernas montis eum deducens sedium 12 saxeărum, quę inibi erant, vim edocuit, & quæ cuique ægritudini depellendæ Dei beneficio apta esset. in aliam deinde cauernam in qua altus est puteus, pertracto aquarum vim indicauit, iussitque, vt balnea ibi construeret. tixit Calogerus post ceruæ necem dies quadraginta. Arcarius autem, cum sanctissimũ senem conueniret, mortuum in spelunca reperit flexo ante altare genu, eumque ibi mæ-
13 stus honorifice sepeliuit. 13 hęc est illorum Actorum summa.

Iam quod de patria Calogeri dicitur haud multum discrepat ab ijs, quæ è Sergio retulimus; nam Chalcedon Vrbs est ad Bosporũ Thracium vix mille passibus à Byzantio distans; & facile etiam fuit Constantinopolitanum dici, quem inde ad nos venisse fama prædicabat. Difficilius verò illud est, quod ad S.Calogeri ætatem spectat; Acta enim & eorum fidem secutus Fazellus rerum Sicularum scriptor diligentissimus, *a* immò etiam a *lib. 4. 1. dec. c. 3.*
fama apud plerosque nunc vigens, eum ad S. Petri Apostolorum Principis tempora referunt; Sergij tamen antiqui scriptoris silentium in hac re, vnde non exiguam Calogero laudem, quod maximè volebat, potuisset cõparare, suadere omninò videtur, ut in posteriora illum tempora retrahamus, & in ea fere, quibus Diocletiani, & Maximiani persecutio moriente deseruens fugam Calogero, & socijs suadere potuit. sed illa in his actis probare nequeo. Calogerum ab Apostolo Petro in Siciliam ire iussum in Liparitana Insula, veluti immemorem substitisse, quovsque iterato vrgeretur imperio; quo item die profectus esset è Lipari, eodem Saccam appulisse, ducentis nimirum, & 40. passuum millibus, eoque amplius, distantem; ceruæ etiam Calogerum alentis miraculum confictum videtur, cum neque ceruas Sicilia habeat, neque si Saccam, vt narrant, ad fidem ille traduxisset, piæ fidelium eleemosynæ Magistro defuissent, vt ad miracula confugiendum esset; nec demum, vt alia prætercam, adducor, vt credam balnea Calogeri iussu fuisse condita; etenim video Saccam ab ijs balneis Thermas olim fuisse nuncupatam à *b* Pomponio, & Plinio *c* qui sub Claudio, & Vespasiano floruerunt, & in Diodoro *d* le- b *lib. 2. de situ orbis cap. 7.*
gam inter præclara opera, quæ Dædalus Minois iram fugiens in Sicilia Cocali Regis ope effecit. [*Specum in agro Selinuntio ... adornasse, in quo vaporem à subterraneo illic igne exæstuantē dextre excepit, vt tenero sensim calore sudor eliceretur, & cum voluptate quadam inibi versantium corpora paullatim sine vlla feruoris molestia curarentur:*] existimauerim tamen non parũ his balneis profuisse Calogerum, tùm dæmonum ex iis antris expulsione, tùm ob religionem, pietatemque fidelium facta non nunquam miraculorum accessione. c *lib. 3. c. 8.* d. *lib. 4.*

Cum ergo his, alijsque indicijs suspecta reddantur ea Calogeri acta, prudentissime Sacra Rituum Congregatio, pleraque ex iis recidisse videtur; cum enim anno 1598. Simon Aragonius Siculus, & S. R.E. Cardinalis à Clemente VIII. Pontifice Maximo exorasset, vt in Siciliæ Regno, missa, & officium S.Calogeri recitari solemni ritu possent, eãque ob caussam eiusdem vita in tres lectiones de more referenda esset, ex iisdem actis ab Andrea Argumento Saccensi tunc solum oblatis, (latebant enim Sergij hymni, quos nunc primum edo) ea desumpsit, quæ maioris probabilitatis speciem præ se ferrent, reliqua vero silentio inuoluit; addidit vero in secunda lectione ea verba, [*Hic Sanctus vir ille protinus existimatur, de quo mira Sanctus*

ctus Gregorius scriptis mandauit, &c. Jatq; historiam illam ex . dialogorum libro refert de solitario Liparã habitante, qui Theodorici Regis animam à Ioanne Papa, & Symmacho Patricio, quos peremerat, ad inferos præcipitem agi viderat: sed hoc iudicium, quod sacra congregatio retulit quidem, & incertum relinquens sua noluit auctoritate sancire, protulerat paullò ante, sed ferè subdubitans Maurolycus Abbas Messanensis vir apprimè doctus, tùm in suo Martyrologio, tùm in rerum Sicanicarum cõpendio. hæc tñ opinatio non aptè congruit cum ijs, quæ Sergius de Calogero scripsit, senex enim ille Liparitanus sexto Christi sæculo vixit; at Calogeri ætatẽ, quamquam certo non exprimat Sergius, subindicat tamen referendam in ea tempora, cum ethnicismus, & idololatria tũ in oriente, vnde per eam occasionem discessit, tùm in Sicilia vigeret; quam ob rem si Sergii dictis standum sit, Diocletiani imperio posteriorem Calogerum non faciam & tradit Baptista Aloisianus Eremitã, qui Theodorici Regis animam in Vulcani ignem deiectam vidit, fuisse Sanctum Launonem ex familia Eremitarum S. Augustini; cuius rei fides apud ipsum sit.

Multis admirandisque laudibus Sergius Monachus in suis hymnis hos præclaros viros celebrat, atque, vt quæ sparsim ab eo dicuntur, in vnum colligamus. Calogerum secrsim ab aliis appellat, *Verum Christi Ascetã, magnanimum Eremi cultorem, Deicertum ac Sanctum, verum Dei amicum, pientissimum Patrem, Sanctissimum, sapientem magnum, diuinissimum, admirandum; patrem beatissimum, in omnem æternitatem memorandum, vndequaque felicissimum.* præterea eumdem Calogerum simul ac Gregoriũ & Demetrium vocat *Ascetas sapientes, patronos Sanctissimos, diuinæ ecclesiæ luminaria, Sanctorum ornamenta, inuictissimos Martyres.* alibi Gregorium vocat *Archierarcham sanctitate conspicuum, futurorum præscium, populorum studiosissimum.* Demetrium verò, *admirabilem, & magnum ecclesiæ Diaconum* compellat; ex quibus cognoscet lector non modo Sergii pietatem, sed quanto in honore Calogerum, Gregoriũ, ac Demetrium nostri maiores habuerint, quantaque religione coluerint; nec pium eorum affectum in Sanctissimis viris celebrandis imitari pigeat.

Iam corpora Sanctorum Calogeri, Gregorij, ac Demetrij asseruantur in Monasterio S. Philippi Fragalensis Ordinis S. Basilij iuxta oppidum S. Marci; eorum dies festus agitur ad 14. kal. Iulias, & ex decreto Clementis VIII. in Sicilia ritu duplici S. Calogeri eodem die celebratur officium ad Dei Maximi gloriam, qui regnat in sæcula.

MEMORIA

Ann. Ch. 313

SS. CALOGERI GREGORII, ET DEMETRII IN CRANIO SICILIAE

Carmen Sergij.

PIENTISSIME 1 Calogere, singulari temperantia, continentique precationis studio turbulentos animi motus ita domuisti, vt Dei virtute mihi ab iis afficerere. Sãcti Spiritus receptaculum visus à quo adeptus es, vt tartareos spiritus vndique fugares & in vita, & post mortem cælestium numero adscriptus.

Sanctissime Pater Calogere, Patriarchæ Abraham verus imitator, procurabas quotquot vndique ad te confugerent. ad hęc Iobi in aduersis fortitudinem tibi comparasti, ac Dauidis mansuetudinem æmulatus es, Angelicam vitam in terris traducens, ad concupita felicitatis terminũ peruenisti, nos Deo commendaturus.

Sancte Pater Calogere, tu eius, quæ vere vita est, desiderio inflammatus, in speluncã te abstruxisti, minime quidem hostis insidias eiusque verbera, ac vanos strepitus pertimescens, quippe sacrosanctæ orationis vi armatus facile cõculcasti, magnanimus eremi cultor. ex quo fit, vt & veneremur te, beatumq; prædicemus.

Illustra animum, mentemque meam, Saluator optime, ad Calogerum pietatis cultorem laudibus cohonestandum, tu inquam Christe, qui lux es, nesciens occasum, vt eius meritis errata omnia mihi digneris condonare.

O rem admiratione dignam, quomodo rerum omnium molitorem tuo vtero gestasti? quomodo infantem tuis vlnis fouisti orbis vniuersi effectorem? sanè quidem tuus ineffabilis partus mentem omnem, cogita-

tionemque timore percellit, ò puriſſima, ò integerrima Dei genitrix. proin eum deprecare, vt ſe noſtri miſereat.

Calogerum, fideles, concordi animo laudibus cohoneſtamus, vnaque ſimul Demetrium, ac Gregorium, numen aſſidue nobis propitium conciliantes.

O ſapiens, diuineque Calogere, corporũ, animorumque medicus, quotquot ad tuum templum cum fiducia confugiunt, noſtras etiam prauas animi perturbationes iam nũc medicare, acceptis laudibus, quibus tui te ſerui exornant.

Tu relicta Chalcedone patria exoſus deteſtandam impiæ gentis religionem, in Siciliam applicuiſti. eò loci cum Gregorio, cui de cœlo datum futura longe prouidere, orthodoxum vnius, & trinique Dei cultum docuiſti.

Quæ Dei verbum ſupra omnem intelligendi rationem peperiſti, qua ratione ſibi viſum eſt, qui ex eodem Deo genitus eſt; O neſciens thalamum Domina, ne deſinas orare, vt vniuerſus terrarum Orbis, ab omnibus malis liberetur.

Torrente lacrymarum tuarum incultæ ſolitudinis ſterilitatem excoluiſti, & ſuſpirijs ex imo petitis tuorum laborum fructus vberrimos retuliſti. atque hinc miraculorum ſplendore inſtar ſolis terrarum orbem illuſtraſti, Calogere Pater. Neque interim tamen Chriſtum Deum orare prætermittas, vt ſalutem animæ noſtræ adipiſcamur.

Honoratus es, vt verus Dei amicus, nimiſque tuus confortatus eſt principatus qua precibus, qua ieiunijs hoſticas fraudes eiuſiſti, ò Calogere, miraculorum patrator, proinde Deum nobis reconcilia.

Quænam vnquam mater dicta eſt Virgo? quænam Virgo dicta eſt mater? enim vero Dei genitrix, omnia mira ſunt, quæ de te dicuntur, ideo magna cum fide te magnã prædicamus.

Excute, anima, inertiæ ſoporem, & accende præclaram pœnitentię facem, magnaque cum lætitia egredere ex vitæ huius caligine ad occurſum immortalis ſponſi, dic verò: ſuſcipe me, ò Verbum patris, neque me repellas, ſi tuæ vnquam genitricis preces tibi acceptæ fuerunt.

Ad antrum feſtinemus, fratres, vt admiranda facinora videamus, quò ſimul penetrauit Sanctus vir, Dæmonum acies exegit, omnibuſque eò confluentibus morborum curationes benigna manu elargitus eſt.

In omnem terram exiuit ſonus tuus, Calogere admirande; fluxa 2 enim caducaque dereliquiſti, ac ſublata ſuper humeros cruce ſerpentem teterrimum, malorum omnium originem, ſubegiſti. quare te hymnis honoramus.

Fluenta curationum nobis abunde præbetis, vos ò vndequaque laudabilis Gregori, diuiniſſime Calogere, admirabiliſque Demetri, Martyres inuictiſſimi, noſtrique apud Deum patroni Sanctiſſimi.

Portus, Deipara, famulorumque tuorum tutela, Virgo ſimul, & mater puriſſima, ad te ego etiam ſupplex accurro; opitulare mihi, Domina, meque libera anguſtijs.

Conſcenſo iam contemplatiuæ, actuoſæque vitæ faſtigio, pater beatiſſime, miraculorum fulgoribus inſtar ſolis in Sicilia perſpicue eniteſcis. quo circa hodie præclariſſimam tuam commemorationem celebrantes, magna cum fide te laudamus, diuine Calogere.

Chalcedone ab impij erroris ſectatoribus perſecutione excitata iam hierarcha 3 Gregorius, conuocatis iis, qui Sanctæ Trinitatis cultui ſe mancipaſſent, inſcenſa naui in Inſulam profecti ſunt.

Cum eſſet hierarcha Gregorius ſanctitate conſpicuus, Demetrium magnum Eccleſiæ Diaconum, pleroſque alios Sanctimonia inſignes viros ſecum accipiens, in quibus noſter Calogerus, ſecundo curſu nauigarunt.

Nequaquam vero pœnas, cruciatuſque (abſit hoc vt dicamus) fugientes; verum, vt Sanctiſſimæ Trinitatis vim, virtutemque omnibus promulgarent, cum igitur Lilyboeum tenuiſſent, fuga abſcondere ſe neceſſe ijs fuit, propter prædicationem.

Intacta Virgo, præſidium, gloriaque eorum, qui te laudibus efferunt, ſerua quæſo, qui fide pleni tuam opem implorant, & à cunctis neceſſitatibus libera, quæ Deum in carne, quæ eius fuit voluntas, edidiſti,

Rupes erat inconcuſſa magnus aſceta Calogerus, immundos ſpiritus è ſuis ſedibus oratione, & crucis virtute in profunda inferorum deturbauit.

Noſtris etiam temporibus ſole ipſo illuſtrior omnibus fidelibus Sanctus vir elucescit; eius in templo ſanitatum ſcaturigo omnibus qui cum fiducia illo confugiunt, eiuſq; diem feſtum colunt.

Recordare, ò beatiſſime Pater Calogere, fidelium omnium, tuiſque precationibus, qui venerandam tui memoriam celebrant, adiuua, & à damnis, ira, minis, obſidione hoſtium libera.

Reſpice noſtras tuorum famulorum miſerias, anguſtiaſque, ò vna inter omnes, optima Deipara Virgo, & feſtina filium tuum exorare, vt à iugo Iſmaeliticæ nos ſeruitutis vindicet in libertatem.

Edomitis per temperantiam prauis carnis tuæ motibus, magnanime Pater, tamquam aduerſus Iezabelem diuini vatis Eliæ zelo præditus, errore animam fortiter liberaſti.

Vates Dauid; Chriſti Domini pater, olim cecinit: ecce elongaui fugiens: quem recte ipſe quoque imitatus, ad Inſulam appuliſti.

Annue noſtris precationibus, qui glorioſam tuam agimus commemorationem, reſpice quæſo miſerias, calamitateſque noſtras diuine pater, & preces apud eum effun-

de, qui vnus misericors est, vt ab hostium nos malis tueatur indemnes.

O Laudatissima Domina Virgo, quæ Deum, vt sibi visum est, progenuisti, precibus ab eodem contende, vt nobis, qui te hymnis cohonestamus, peccatorum remissionem impertiat.

Calogeri hodierna luce diuinam memoriam cantibus celebrantes, Christum etiam laudemus, qui miraculorum gratia sanctum virum donauit ad morbos omnes rite curandos.

Fluenta nobis sanitatum quotidie præbetis, Sacerdos Gregori, & Demetri, celebratissimi, fortissimique Christi Martyres, & vobiscum vnà Christi amantissimus Calogerus, qui morbo laborantibus præsentem opem affert, simul etiam vobiscum vnà pro suo ouili Deo supplicat.

Qua ratione te miser ego, contemptusq; laudauerim, te inquam beatissime Calogere? Verum ne dedignere laudes, quas tuus tibi famulus continenter decanto.

Humeris gestans Christi crucem pro virga, impiorum errorem confudisti. cuius etiam virtute fugas Dæmonum cateruas, Pater in omnem æternitatem memorande.

Nos qui Sanctam, hilaremque tuam festiuitatem fideliter colimus, Christumque rite commendamus, vna omnes voce clamamus: Benedictus es, Domine, qui tanta gloria sanctos auctas tuos.

Qui solus ex Virgine, vt probe nosti, prognatus es, Seruator, ratione ineffabili, eiusdem precibus acceptissimis, qui ad te magna cum fiducia accurrunt, incolumes serua.

Sanè quam probe imitatus es Patriarchā Abraham, Sancte Pater, cum carissimam patriam dereliquisti, & in Siciliensi antro tuum domicilium figens, Deum Optimum laudas, & benedicis.

Omnes conciliasti in amicitiam tuam Beatissime Dei vir, monitionibus, & fidei lumine illustrans, erudiensque ad psallendum. Omnia opera benedicite, & laudate Dominum.

In patientia tua, Calogere, mercedem tibi comparasti. in manus enim Dei tradidisti spiritum, continenter illud cantitans: benedicite, & laudate Deum.

Vaticinia Prophetarum Dei simul, & hominis Mater, adimpleta sunt. tu enim vero Mons es, Thronusque, ac porta semper clausa, in quam ingressus, egressusque est solus Deus noster.

Tu virtute Omnipotentis Dei hostis tartarei vires afflixisti sapientissime Pater accipiens capite tuo diadema decoris. ex quo in pace requiescis.

Respice, Domine, de cœlo, & vide humilitatem nostram seruorum tuorum; hostium deprime supercilium, ac largire nobis pacem precibus Sancti tui.

Impetra quæso inuictam fortitudinem tuo laudatori ad elidendas prauas animi libidines, tum omnibus qui fiducia pleni celebrant templum tuum, tum vero Regibus orthodoxis.

O suauitas, ac dulcedo ijs omnibus semper expetenda, qui te adorant Trinitas incomprehensa, Pater, Verbum, & Spiritus Sancte, quæ coleris in vnitate Deitatis, nos omnes seruare digneris.

O illustrem hunc solem, ò diem festum, commemorationemque Sanctissimi viri præclaram, ad fidelium mentes illustrandas. Agite, Christiani cœtus, festis cantibus, hilarique animo hunc diem celebremus, omnesque vnà voces ad eum mittamus, qui assiduis precationibus nobis Saluatorem reconciliat.

Calogerum, Demetrium, ac Gregorium concordi voce fideles in cœlum tollamus, vtpote qui nobis Deum deprecentur.

Nemo quisquam alius ex Sanctis Patribus æque Deo gratus acceptus fuit, ac tu; assiduis te laboribus exercens.

Precibus B. Calogeri Deus, pastorem, gregemque suum serua incolumem.

Tuum, ò Sacrosancta Virgo, mysterium ne cælestis quidem mens, ne dicam mortalis ac terrena comprehendere vnquam possit. vt enim ineffabile est, ita incomprehensum. tuo enim vtero concludi voluit, qui nullis potest finibus capi.

Certamina sapientum monachorum, ac Christi militum labores, vt par est, exornantes Gregorii, inquam, Calogeri, ac Demetrij, voces ad vsque cœlum tollamus; velit nos Deus ex omnibus malis eorum precationibus seruare.

Insignem planè à Deo pacem adepti estis Patres generosissimi, malorum, calamitatūq; fluctus emensi iam, Viri sanctissimi, milites fortissimi, eorumque qui vos laudant, apud Deum deprecatores.

Legitime decertastis sapientes quidem, at vero a Deo redditi longe sapientiores, ac veluti bonorum omnium conceptacula mundo apparuistis, diuina ecclesiæ luminaria, Martyres, ac Sanctorum ornamenta.

O sola mundi Regina, sola Dei genitrix, sola hominum salus, Beatorum Martyrum meritis vndique nos defende.

Hodie Monachorum cœtus libenti animo coacti sunt, hodie sacro pastori laudes, hymnosq; persoluunt. lætatur Sanctorum popul', tremunt tartareæ phalanges, dissipata iam eorum habitatione. nos etiam ad cœlū vsque eleuati sumus, ac proinde collaudantes clamamus; Gloria in excelsis Deo.

Tamquam verus Christi asceta, Beatissime Pater, coronatus es; oculum enim animæ ita perpurgasti, vt Deum cuius amore æstuabas, merueris videre, quemadmodum vidisse olim accepimus, ab illo quidem miraculorū gratiam accepisti, quibus in tui cognitionē venimus tui laudatores.

Agite iam fideles vniuersi, qui eiusdem festum celebraturi conuenistis, intueamur magni Calogeri miracula: antrum enim reddidit Sanctum, Dæmonibus procul inde exterminatis, & in Sacrosanctum Christi templum commutauit, ubi

vbi malis omnibus ii liberantur, quicumque eius celebrant festiuitatem.

Plane dignus fuisti, Pater Calogere, charismatum Spiritus Sancti. impendis autem fidelibus, qui tuam memoriam colunt, pacem, ac misericordiam, nosque ab omni periculo saluos, indemnesque seruatos ad lumen occasus ignarum perduc pretiosissimis tuis meritis, pater vndequaque felicissime.

DE S. CALOGERO

Carmen Sergij Chronistæ.

SAcrosanctæ Crucis virtute serpẽtem interemisti, idolorumque errorem extirpasti. Calogere Sanctissime, ac in Siciliam profectus miraculis coruscasti. ora pro nobis, qui pie, studioseque te celebramus.

Iis, qui cum fide ad tuam speluncam accurrunt, multarum curationum gratia scates 1 & 1 sudoris miraculum liquido cognoscẽtes, Deo gratias agunt immortales, Sancte Calogere. Interim me indignum tuis gratiis, acceptisque precationibus redde condignum, qui te merito laudem; te enim præstas patronum, adiutorem, beneficiorumque promum ijs qui flagranti animo te colere censuerunt.

Ab oriente 2 in Siciliam appulisti Diuine Pater, vt à multis maioribus accepimus, 2 vnà cum Gregorio tuo Archierarcha Sancte Calogere, detestans nimiam idolorum superstitionem. sed ille meruit pro Christo calicem bibere. tu vero in antro habuisti intercede pro filijs, qui tui memoriam colunt.

Profecto fluenta sanitatum in nos quotidie effunditis, ò Diuinissimi Patres Gregori Hierarcha, ac Demetri, celeberrimi, inuictissimique Martyres Christi. populorum studiosissimus, cuius administer erat Calogerus, ægrotantibus præsentem opem affert.

INVENTIO SANCTAE TROPHIMÆ VIRG. ET MARTYRIS.

Ann.Ch. 314 5. Nou.

Ex M.SS. Codicibus Eccl. Panormitanæ.

1 COmpellitis 1 nos, carissimi fratres, Sanctissimæ 2 Trophi-
2 mes miracula, quæ per eam Dominus edidit, ornatius perstringere, qui vix possumus in communibus etiã argumentis mutire. Quare vestram opem imploro, eam desidero: Deum vos, ac Dominum Iesum Christum pro nobis deprecamini, ianuam vt nostri cordis aperiat, ad miracula Sanctæ Virginis exprimenda, qui vilis aselli linguam soluit in humanas voces. Et verò sic statuo, vestra me deprecatione impetraturum, quod pro mea
3 imperitia plane diffido. Aeolicis 3 igitur è
4 finibus, vt inscripta ipsius tumulo 4 carmi-
5 na demonstrant, aduecta Trophima, 5 litus
6 Reginnarum, Angelo 6 duce, tenuit: quæ
7 cum, 7 ignaris omnibus, & incuriosis, ad prædicti litoris oram in suo tumulo delitesceret, tandem aliquando cum ad fluuium mulier quædam, diuino sanè consilio, lauatũ venisset, cœpit super Sanctissimæ Trophimæ tumulum fortiter tundere intortum linum: cum 8 vero, tametsi sonitum è cauo saxo resultantem audiret, ab opere non desisteret eius extemplo manus exaruere. indoluit illa vehementer, cumque à loci accolis rogaretur, ecquid tantopere doleret? nisi vestros mihi Presbyteros, inquit, huc aduocaueritis, nullum omninò à me responsum feretis. caussam illis quærentibus, ait. vereor ne qui mihi arefecit manus, & linguam exsciudat, euellatque.

quo prodigio eius sepulcrum 8 in lito deprehensũ.

Plerique illis temporibus eo loci commorabantur Presbyteri 9 Parthenopenses, & Amalphitani; multæ enim ibi (quod ex iis, quæ nunc pene dirutæ visuntur, coniectare liceat) sacræ ædes positæ à Christi Sacerdotibus celebrantur. Conuocatis ergo Presbyteris, referre mulier ordine cœpit quæcũque

que acciderant. Audito Sacerdotes miraculo attoniti, properant ad litus omnes, vbi tumulus erat Beatissimæ Martyris. Cumque diu tentarent, si qua latens tumulo thesaurus pateret, simulque viri ne, an mulieris inibi reliquiæ seruarentur, certo cognoscerent; conuersi ad tumuli caput, cœlata 10 reperiunt huiusmodi carmina.

E carmin. tumulo incisis D M. cognita

10

Qui tumuli caussas ingressus discere quæris;

11 Martyris 11 hic Trophimes intactæ Virginis artus.

12 Et Pia membra cubant; quæ 12 dum præcepta profani

Temporis, & mundi polluta altaria vitat

13 Sicanos 13 fugiens deuota puella parentes,

14 Aequoris 14 in medio naturæ sorte quieuit.

15 Membra 15 dedit Reginnicolis, animamque Tonanti.

Hinc Christi inter odoriferas depascitur aulas.

Hæc Sacerdotes carmina cum legissent, & quæ lateret in tumulo pretiosa margarita pernossent, maturo cursu ad Amalphitanũ Episcopum contendunt, vt qui diu delituerat thesaurus, cunctis iam fidelibus euulgaretur. Tum verò Pontifex ecclesiam 16 gubernabat Amalphitanã Petrus, qui cum ab ijsdem Sacerdotibus de tanto miraculo cognouisset, maximo in Sanctam Martyrem amore succensus, Diacono, ac Primicerio suo ceterisque Presbyteris aduocatis, quæ de Sãcta Trophime inaudierat, enarrauit; Tum habitu Pontificio augustior, clero, frequentissimoque populo stipatus, Minoram properat, vbi Virginum decus, & ornamentum quiescebat. Excipiunt sacrum onus, turba prospectante, gratias Domino immortales agẽtes, diuinisque laudibus omnia complentes; dumque suppositis humeris eò deferre Sanctum corpus, conantur, vbi nunc eius basilica visitur, nihil omninò per integrum diem procedunt. Tandem hoc init consilium Episcopus, intactas adduci, pulcherrimasq; vitulas iubet: subeunt illæ onus, pernicissimoq; cursu corpus ad destinatum locum asportãt. Hic dum fidelis populus, accensos manu cereos tenens, hymnos Deo canit: mulier, cuius exaruisse manus diximus, ad sacrum feretrum accedens, sanctumque corpus auidius attrectans, sic repente conualuit, vt nunquã id incommodi passam diceres. Interea dum Episcopi iussu canitur, accensæque in Christianorum manibus nitent faces, locum designat Petrus, vbi thesaurus reponatur: Sacerdotesque nudatis pedibus, arreptisque ligonibus, certatim fodiunt, cauato tandem aliquantulum in loco, Sanctæ Virginis corpus pretiosis conditum aromatibus, cum eo, in quo inuenta fuerat, loculo condiderunt, vbi mirum est, quantã Deus, & quam multa in honorem sui, suæque Virginis Trophimæ non minus edat miracula. Nunc ergo quis ambigat, quamuis incertum sit, quo tempore, quid Trophime passa sit, quo tyranno, Sanctam in cœlo degere, Sanctos inter, beatissimosq; Spiritus; cum ipsius magnitudinis, atque eximiæ sanctitatis non obscura signa Deus per tot, ac tanta miracula demonstraret?

16

Minoram delata, nec sine miraculis.

Templum constituitur, in quo conditum corpus.

TRANSLATIO, ET MIRACVLA
SANCTAE TROPHIMAE
VIRG. ET MART. SICVLAE.

17 LIBET, 17 fratres carissimi, de Sanctissimæ Virginis, & Martyris Trophimæ translatione, ac miraculis breuiter, annuente Domino, nonnulla perstringere. iam enim de ipsius corporis inuentione satis est cunctis fidelibus peruulgatum. Valde enim absurdum esse videtur, si fidelium aures eius non personent laudibus, per quam plurima Deus, atque admiranda facere non desinit. Merito igitur eam nos laudare oportet, quæ sanctitatis merito potentissima, opem imploranti negat nemini. Quis enim ægrotantium, animoque male valentium, ad eius basilicam pie accedens, non illico recipit sanitatem?

Nimirum hoc Sanctis Martyribus diuinitus datur, vt qui eorum tumulos fidenti, pioque adierint animo, non solum curentur exterius, sed interius etiam ab omni peccati labe mundentur.

Igitur, vt hinc narrationem exordiamur, quo tempore, Sicardo, 18 Beneuentano Principi eximio, tota 19 pene obtemperabat Ausonia, non leuis exstitit Amalphitanos inter, & Salernitanos dissensio. Verum ex Amalphitanis maiores natu, Sicardi moderatissimi, prudentissimi, fortissimique Principis fama commoti, ei se, relicto natali solo sponte subiecerunt; qui cum plurimis ab eo donis cumularentur, ciues suos, popularesq; missis clam epistolis, qua poterant arte, cohortabantur, monebantque, propria & ipsi relinquerent, & ad ea loca quantocyus festinarent. 18 19

narent. Cohortationibus hi, monitisque non assentiebantur. itaque tale illis reddidisse responsum dicuntur. Vobis aurum sit, & argentum: nobis autem nisi Lucaniæ finitima prædia, iure iurando interposito, distribuantur, numquam erit, vestris persuasionibus vt acquiescamus. Accipitur conditio; pactoque

20 clam conueniunt. Interea Tyrrheni 20 maris insulas, & vniuersa Ausoniæ loca lustrabat gloriosus Princeps, Sanctorum corpora conquirens; & quotquot inuenire poterat, Beneuentum debito cum honore, cultuque asportabat. Quod cum accepissent Amalphitani natu maiores, priusquam ea regio à Longobardis vastaretur, Beatæ Christi Martyris Trophimæ corpus inde ereptum, Principi tradidere. Sed melius ex his, quę dicam res tota constabit.

D. Troph. corpus Amalphiam Minora transfertur.

Minorę ciuitatis excidium cum immineret, populusque Minorensis a Longobardis maxime timeret, ne propria patrona priuaretur, aduocato Amalphitanorum Episcopo Petro Secundo, frequentique collecta populorum multitudine, conscensis nauigiis pergunt, vbi sacrum Virginis corpus delitescebat.

Diruto igitur altari, sub quo Christi Martyr posita erat, præire his verbis cœpit Episcopus: Laudate Dominum in Sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.

Ad hæc alternatim clerus; surgite Sancti de mansionibus vestris; proficiscimini in viam præparatam; sanctificate locum: plebem benedicite: & nos famulos vestros in fide custodite. Interea sarculis fodere populus cœpit in eo loco, vbi composita Beata Martyr iacebat. Dumque alacres, piique instant operi iam diu desideratam, quam inquirebant, Christi Martyrem illibatam, integramque inueniunt, sub tribus cameris miro opere constructis, in eodem, in quo olim fuerat, sepulchro tumulatam. Ipse autem loculus super pumices positus erat nitidissimos. tres in eo affabre factæ ampullæ. vna in qua miri odoris oleum continebatur, ad caput Virginis posita: ad dextrum altera: tertia deniq; ad sinistrum pedem. In quo quis non videt, Sanctissimæ Trinitatis gloriam prædicari? simulque comprobari. Psalmistæ testimonium dicentis, dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ, præ consortibus tuis? quæ sanè verba Psalmista Sancto Spiritu afflatus ita protulit, vt in quemlibet animum quadrent, qui sectetur iustitiam, iniquitatem auersetur. Tanta igitur inde odoris est late diffusa suauitas, vt non ii solum, qui aderant, sed & qui in nauigiis ad litus remanserant, persentirēt constanterque assererent, numquam se tanta captos odoris suauitate.

Accurrunt ergo & nautæ, nauigiis non longe ab litore relictis. Hic tum Petrum Episcopum cum Archidiacono, ceterisque Presbyteris videre erat, Sanctam Martyrem simul in tenuissima sindone gestantes. sed cū tumultu, ac vociferatione omnia personarēt ac pro basilicæ vestibulo tantisper necessariò sisteretur: particulas è Sacratissimo corpore pro se quisque euellere furtim contendebat. Sed ex artubus Virginis (res profectò mirabilis, cunctisque, cum id fieret, perspecta fidelibus) dum ita diuellerentur, sanguis, proinde quasi cum viua Trophima carnificis gladio perimeretur, effluebat. Concurritur vndique, reique miraculum obstupescunt. Defertur ad nauem corpus; inde Amalphiam summo cum honore transfertur; vbi in Sanctissimæ Virginis Dei genitricis Mariæ templo perhonorifice collocatur, anno Domini IↃCCCXXXVII. Sed octo iam exactis diebus, res accidit admiratione dignissima. Nocte intempesta Episcopus, per ecstasim vidit Trophimam rubro tectam pallio, magnoque stipatam Virginum comitatu. tunc illa manum in Petrum intendens, interminansque; quid tu, inquit, temere ausus es, Episcope, meum tumulum violare? cunctisque detegere corpusculum meum? At etiā meos diripi, diuellique artus passus es; nempe nihil me reueritus. Te igitur proxime moriturum denuntio, eruendumque è sepulchro corpus tuum, & a canibus discerpendum, deuorandumque; contra atque ceteris Præsulibus factum est, qui propriis in tumulis immoti requieru nt.

Mirum, expresso Martyris corp. recens sanguis emanat.

Episc., qui id fieri passus ē, virgo per quietē obiurgat, seuereque vindicat.

Tum excitatus Episcopus, nocturnumque visum secum ipse recogitare, ac retractare tremebundus cœpit: mox extrui sibi in ipso pariete sepulchrum iubet, tribus quasi supra terram cubitis, aquilonem versus, in æde Sācti Ioannis Baptistæ. Parato sepulchro tum graui Episcopus febre corripitur, vt è viuis tertio die excesserit, cælesti prius pane refectus, salutatoque grege. Post hæc impendente iam non multo post huic regioni à barbaris vastatione, datum est, vt supra dicebamus de paucorum consilio, Beneuentano Principi S. Trophimæ corpus, Beneuentumque translatum. Depopulatur ergo barbarus Amalphiam, ac Minoram, nulla fit cædes tamē nihil funditur sanguinis. Dumque hac, illacq; discurrunt secreta ædium, templorumque adyta rimantes, si quid forte thesauri in tā opulentis vrbibus inuenirent, in tumulum incidunt Episcopi, in quo reconditum esse argentum, aurumque sperantes, illum diruūt sed Episcopi cadauere conspecto, fœtido, ac pene iam absumto, retrocessere omnes, (ò admirabile, atque horrendum sane Dei iudicium) tumuloque ita relicto, abiere. Peracto excidio, euersisque ciuitatis mœnibus; dum ciues ibi adhuc nonnulli commorantur ecce tibi canes ore rabido, rapido cursu ad Episcopi cadauer aduolant, è tumulo abstrahunt, discerpunt, deuorant. quod ipsum fuerat videlicet S. Virgo vaticinata.

Corpus D. Troph. Beneuentum deportatur.

Iam vero populus Amalphitanus, euersa ciuitate, vastatis agris ita, vt nihil iam per annum, atque amplius, nisi fruteta, atque virgulta succrescerent, cum Salernitanis tandē per mutua connubia conuenerat, cum Beneuento profectus Princeps ad venationem, fixo in prædio Abellanensi tentorio, dum aucupio dat operam, à suis 21 multis concisus 21

sus plagis, interimitur, vitamque cum regno finit: vir sanè splendidus, & in omnes liberalis, ac munificus præsertim in Amalphitanos, fortitudine, ac viribus pollens, in conquirendis Sanctorum corporibus diligentissimus, statura ad dignitatem apta, animo ceteris in rebus excelso, sed ad venerea satis procliui, quem turpibus corruptus, voluptatibus sæpè inquinauit. vbi de Principis morte compertum est, Amalphitani milites, cũ populo Minorensi conuenientes, nouũ Principem rogant, Trophimæ Virginis corpus, vt sibi reddatur. Annuit Princeps, imperatq; Beneuentũ vti legatos mittant, si forte id ab electo venerabili Vrso impetrẽt. Ad id negotij mittũtur ciues Minorenses duo Constãtinus, & Sergius Sacerdotes, qui primo lenius, mox acrius cum Vrso agentes, numquam se Principi obtemperaturos pronuntiant, nisi Trophimæ Virginis corpus restituatur. Ad hæc ille ingemuit, suspiriumque alte petens, ò venerabiles, inquit, Domini Sacerdotes i rem sanè postulatis perdifficilem, Trophimam a nobis repetentes, quæ inter Sanctorum recondita loculos, vbi & corpus B. Apostoli Bartholomæi situm est, vna ipsa noctu, quasi fax accensa, splendescit. quoniam vero iniquum est, propria vos patrona priuari, neque illam omninò damus, neque negamus, neque adeo tenemus. nouum illis genus orationis admirantibus respondit Electus; Sanctum Virginis corpus ita vos habere, nobis volentibus, liceat, vt & nos tanto munere nõ omninò fraudemur. tanta enim per eam Deus operatur miracula, quanta per neminẽ ex his, quorum hic apud nos habemus sanctissima corpora. Hæc vbi responderat Electus, quod promiserat præstat; adiicitq; alia dona, legatosque dimittit.

Beneuẽto repertatũ in vrbem Minoram

Accepto Legati thesauro, Salernum primo aduenerunt vesperi. Hic clerus, populusque lætantes B. Virginem excipiunt, quam auide expectabant. Per eam noctem Salerni constitere legati; Salernitani deinde, quoniam ad eos Sanctissima Virgo diuertisset, ædem illi construxere ad mœnia ciuitatis eodem in loco, vbi noctem illam fuisset diuersata; quem hodieque S. Trophimæ vicum appellant. Vbi autem illuxit III. Idus Iulii, legatos iam abituros clerus, populusque Salernitanus honorificentissime ad litus vsque longo ordine prosequitur. Eo tria iam nauigia a Reginnis, eademque Minora venerant, conuenerat Amalphitanus clerus, Parthenopensis quoque, & Minorensis: qui pretiosum Virginis corpus perhonorifice, lætissimeque excipientes in medio nauigio deposuerunt, exsultantes, canentesque; O quam gloriosũ est regnum, in quo cum Christo gaudent omnes Sancti: amicti stolis albis, sequũtur agnũ quocumque ierit. Pergite iam Sancti Dei, ad loca vobis placita, ac destinata Ita, altiore iam sole, breui Minoram perueniunt: vbi Amalphitanus Antistes cum suo, Minorensi, & Parthenopensi clero, aliisque quamplurimis, sacrum corpus excepere, laudantes Deũ, ac dicentes; Benedictus Dominus, Deus Israel; quia visitauit, & fecit redemptione m plebis suæ. Laudate Dominum in Sanctis ei⁹. Hosanna Benedictus, qui venit in nomine Domini. Festiuis ergo vocibus dum circumsonant omnia, sericisque terra vestibus sternitur, & oliuarum ramis, Episcopus, cum Archidiacono, & Primicerio suo, aliisque compluribus ex clero, populoque, nobilibus Parthenopensibus, Amalphitanisque humeros sacro ferculo supponentes, procedentesque in eo tandem loco posuerunt Virginis optatissimæ corpus, vbi primam sibi ipsa sedem delegerat; cantu, verbisque huiusmodi lætitiam animi exprimentes, Deumque ac Virginem laudantes; exsultabunt Sancti in gloria; lætabuntur in cubilibus suis, Cantate Domino canticum nouum. Laus eius in ecclesia Sanctorum. Corpora Sanctorum in pace sepulta sunt; & viuent nomina eorum in sæculum sæculi.

Ceterum de B. Trophimæ miraculis non nihil differere operæ pretium duco. Atque vt hinc exordiar, Maurus quidam Presbyter nocte quadam epilepsia correptus, ita est loquendi vsu destitutus, vt per annos tres, & mẽses octo nutu dumtaxat, aut scriptura res posset, & animi sensa expromere. Is vbi Virginis corpus aspexit, manusque, & pedes osculatus est, dissoluto repente linguæ vinculo, distincta, claraque voce palam elocutus, cum Zacharia dicebat, Benedictus Dominus De⁹ Israel. Nec minorem expertus est puer ille benignitatem, qui ad nonum iam annum ita ab ortu claudus peruenerat, vt repere esset opus; cum neque surgere, ac stare, nec ambulare posset. Delatus autem à parentibus ad sacrum Virginis tumulum, eam subito sanitatem est consecutus, vt domum, suis insistẽs pedibus, regressus sit, Deum laudans, Trophimæ sanctitatis, suæque sanitatis auctorem. Atque hęc, aliaque preterea multa miracula, eodem ipso die edita, nos ipsi perspeximus. Nec minora sanè sunt, quæ sequuntur.

ope Diuæ Mart. Tro ph. Presb. Maurus ab Epilepsia liberatur

Post excidium Amalphiæ, ac B. Trophimę corpus inde sublatum, Presbyter quidam sacræ ipsius ædis custos, de ablato corpore vehementer dolens, huc, illucque mœstus, lacrymansque vagabatur, eratque propterea ad suum munus obeundum piger. Is ergo cum templum aliquando summo mane ingrederetur, Sanctam Virginem conspicatur, thuribulum manu tenentem, incensisq; odoribus suam ædem late complentem. Tum illa ad Presbyterum; Quid tu certis horis Domino Deo laudes in meum honorem non persoluis? Cui Presbyter, quæ tandem es tu, inquit Domina mea, cuius ex ore melle dulciora fluunt verba? Trophima Virgo sum, ait illa, quæ meam hanc ædem tueor, perpetua cultrix. Hic Presbyter, qui possum ingressus hoc templum, laudes persoluere Deo debitas, tibique, ò Virgo, cum te hinc sublata, tanto locus hic ornamento careat, & inhonoratus sit? Ad quem Virgo, ne tu me hinc putes esse sublatam: namque vbi pristinus exstat tumulus meus, ibi & sanguis est, quem Christi caussa profudi in medio mari. Quare hic me spiritu adesse statuas, tametsi corpore non sum. Atque hunc in locum inspice sæpius,

Presbytero Amalphit. Diua apparet, & ad cultum sui hortatur.

pius. vbi quondam fuimus. His dictis euanuit Virgo, lumenque, quo circumfusa se se videndam obtulerat; obstupete ad hæc Presbytero, & ad rei nouitatem attonito.

Constant. Presb. desperata salute, per quietem visa sanat.

Sed & illud Presbytero contigit admirandum: Constantino huic erat nomen: qui cũ patruum suum Petrum nomine, prope Beati Erasmi Martyris ædem, sepulturæ mandasset, peractis exequijs, B. Trophimæ templũ ingreditur, preces vt inibi ad Deum funderet: cumque pro suis criminibus Dominum deprecaretur attentius, ita eum repentinus languor inuasit, vt vix efferre pedem è limine potuerit: vrebatur ille vehementi febris ardore, vt certum ipsius parentes interitũ expectarent. neque vero vlla poterat medicorum ope releuari malum. Statuunt ergo filiũ deferre Neapolim, si qua forte ibi optatam recipere sanitatem daretur. Nauem conscẽdunt, Amalphiamque appulsi, in B. Mariæ semper Virginis æde quieuere tantisper, dũ à villicis suis, quotquot erant ad valetudinẽ necessaria, portarentur. Interea mulier quædam, quæ ad ægrotum inuisendum accesserat post multam, (de more feminarum scilicet) orationem, potionem ei quamdam, varijs ex herbis confectam, dat non reluctanti. qua ille hausta, repente obdormiuit. At ecce per quietem duas coram se videt puellas adstantes, quæ quasi ad inuisendum aduenerant. earum porrò species Lunam, Solemque candore vincebat. ceterum ex his altera virides, florentesque in manibus calamos gestabat; altera vero puniceum in collo velum. Adsunt ergo: blandoque ægrotum sermone salutantes; Saluet te Dominus Iesus Christus, inquiunt. Saluete & vos, ait ille. sed quæ tandem estis, aut vnde huc accessitis? legatæ sumus, respondent, à B. Trophima, quę te, quod in eius ædem, iussis tuo patruo persolutis, pollutus ingredi ausus fueris; merito punijt; sed morti non tradidit te. a Domino siquidem tibi iam sanitatem exorauit, & ecce sanus es, sed caue iam, nequid huiusmodi committere audeas. Tum calamos, ad caput lectuli vnum, alterum ad pedes, figentes strauerunt puniceum velum; arcuatisq; calamis, ac salutato Constantino, sese ex oculis subduxere. Experrectus Presbyter, parentibus, cœptum vt iter perficeretur, hortantibus, se plane conualuisse nuntiat B. Virginis Trophimæ intercessione; propterea gratias immortali Deo immortales agendas Gratijs ergo communiter salutis auctori per actis, regrediuntur; accensisque facibus, piaque pompa ad eiusdem Virginis Trophimæ templum veniunt, vota Diuæ soluentes, cuius opera filius pristinæ fuisset sanitati restitutus.

Theodonandam mulierem e acerbissimis cruciatibus liberat.

Trophimæ quoque ope Theodonanda conualuit. hæc in matrimonium collocata viro, cui nomen Maurus, tam acerbis est cruciatibus correpta, vt iam iam animam exhalatura videretur. neque vero grauem, diuturnumque morbum leuare medici poterant. Salernum tandem adductam Ioterus intuitus, præstantissimus illius ætatis Archiater, quasi morbo detentam insanabili primo respuit: tum parentum actus precibus, vt ab illis cognouit, quartum iam esse mensem, quo filia cruciatibus torqueretur, plurimos ad medicam artem pertinentes libros versare cœpit, morbi saltem nomen expiscaturus. Quo non comperto, pronuntiat, neque morbum sibi, neque adeo remedium patere vllum. Theodonandam aut vna Dei misericordia sanandam, aut iusto ipsius iudicio puniendam. Hæc illi postquam mœstissimis animis accepere, inde profecti Reginnas, seu Minoram contendunt, vt ibi filiam (sic enim ex Archiatri verbis sibi persuaserant) iam iam morituram lacrymis, iustisque prosequerentur. Sed subit animos cogitatio, quam mutuo explicantes statuunt, filiam ad B. Virginis Trophimæ basilicam deducere, vnde non longe aberat ipsorum prædiolum. Adductam ad Virginis tumulum, semiuiuam apprehendẽs monacha quædam Agatha nomine, ante aram collocauit; orantque, cum parentibus tres ipsos dies rei exitum expectabant. Tandem quasi pertæsi parentes beneficij moram, filiã Agathæ committentes abeunt Cum autem Agatha somno se ante aram dedisset, egressa pedetentim puella, sola flumen petebat: cum ecce tibi puellam conspicit forma præstantissimam: quæ cum eam ter ferula cecidisset; quid tu, ait, ausa es è templo sola egredi; reuertere iam; & cauere tibi numquam desine. Trepidans repente puella Agatham cõuenit, docet omnia. gaudet illa vehementer Trophimam sese puellæ videndam dedisse. cum ecce pauimentum animaduertit suauissimi odoris oleo sudare; eòque cum precibus instaret ardentissime, Trophima Virgo adest; eoque oleo iubet, inungi puellæ corpus. Peruncta illa conualuit extemplo, Deique misericordiam agnouit incolumis.

Q. MA-

Q. MARIVS CORRADVS DE S. TROPHIMA.

MINORA Ciuitas est in promontorio Mineruæ, ad mare inter Salernum, & Surrentum sita. hęc magna, & antiqua religione corpus Trophimæ colit Sanctissimæ Virginis, quod ad ea litora quodam tempore de Sicilia esse allatum, homines illi in suis ostendunt monumentis literarum. id collocatum est in summo Vrbis templo, quod est Minorensiũ Pontificum sedes, eamque de nomine Virginis, ædem Trophimianã vocant. non dico illi sacra; & rem diuinam fieri, sed quidquid illa in ciuitate est rei diuinæ, & sacrorum, id penè omne in templo, atque ara Diuæ illius fieri solere. Diem illi festum agunt semel nonis Nouembris, cum diuino consilio corpus diuinaque opera cognosci ab accolis primũ cœpit, antea per multas hominum ætates ignoratum ab omnibus. Iterum tertio Idus Quinctilis, cum id amissum a Beneuentanis longo interuallio receperunt. concurritur ad illa sacra, diesque festos ad salutandum corpus ex remotissimis etiam vrbibus, totaq; res multitudine vndique infinita, & summa religione hominum frequentatur. Magnæ vrbes omnino Amalphia, & Beneuentum summa contentione de Trophimæ Virginis corpore decertarunt. denique tamen, cum à Beneuentanis receptum, ad Minoram, vnde ereptum fuerat, reportaretur. Salerno iter factum est. Hic ad vesperam, infinita manus hominum, qui sequebantur, sibi quiescendum putauit. postridie mane ad Minoram, quæ duodecim millibus passuum Salerno abest, cum corpore multis vndique nauigijs cõparatis venerant. Salernitani autem, quorum Trophima noctis vnius hospitio vsa esse videretur, vt posteritati etiam tantæ rei memoria retracta esset, ędem Virgini in loco, vbi nocte illa corpus fuit, construxere. Maximi quodam motus illius de corpore fuerũt, maxima eiusdem postea apud vrbes omnes, æternaque religio mansit. Quæritis fortasse quorsum hęc tam longe repetita spectet oratio? Dicam, si me attente audietis; atque ita dicam, vt vos maxim audire velle, quibus rebus adductæ tot præclaræ vrbes, qua fide, quibus visis, aut ostensis, quibus ante cognitis Trophimæ parentibus, qua patria, quo sanguine, qua vita, qua morte publice perspecta, & cognita tantum illi cultum præstitere. ac de ostentis quidem plurima commemorare possem, quæ sunt post inuẽtum corpus consecuta. ceteris autem de rebus vehementer sum miratus apud multos, nihil esse cognitum, nisi Trophimam Virginem puellam de Sicilia, ac de parentum manu fugientem, ne sacra fabulosis veterum Dijs faceret in mari esse mortuam, & Minoræ sepultam, res hæc octo versibus in sepulchro latine, ac satis belle factis, expressa est. nec amplius aliquid Sanctissima de Virgine cognosci vnquam potuit. perquisiui enim, qui parentes ipsius esse dicerentur, qua in vrbe Siciliæ res tam nefaria accidisset, qua hominum ætate, quibus Tyrannis religionem oppugnantibus, qua falsem familia nata, quod vitæ genus ante egerit. in mari autem quo genere mortis perierit: vtrum enim obitu, nece, an maris, & laborum incommodo perierit: à quibus tandem sit ei honos habitus sepulchri; nihil est omninò, vnde cognoscatur. vnum illud est memoriæ traditum. muliercula vestes, & pensi lini torta ad ripam fluminis lauabat, ea madefacta cum ad saxum allideret, ex ipso loco, & vicina rupe sonitus audiri cœptus est, qui mulierem commouere posset. perficere tamen illa pergit, quod instituerat, nec sonitum valde miratur. statim igitur ei manus torpuit, vtque ad ictum erat iam elata, retroque inflexa, mansit immobilis. re ad vicinos, ad sacrorum præfectos, ad Amalphitanorum Pontificem delata, omniumq; animis ad quærendum permotis, cognitum est antiquissimis literis, ostento quod iam dixi, & pluribus deinde insecutis, Trophimæ corpus latere sub saxo, quod à muliere tundebatur. cognoscitis, quam paruo momento, paruisque rerum initijs, quanta religio coorta, & regionem omnem, vltra montis Mineruæ fines, peruagata est? Ac de Trophima quidem non est quod suspicemur, ex publica religione, & Maximorum Pontificum legibus, & auctoritate, nomen ei tantum, & pietatis cultum accessisse. nihil prorsus iure Pontificio actum, illius de diuinis honoribus, nihil de diuinitate cogitatum. hominum sola religio effecit, vt pluribus in vrbibus Mineruæ montis, numen illius coleretur, & Minoræ templum, res diuina, & sacra, & qui antea non fuerat Pontificatus, in templo illius constitueretur. Ignoratio verò tanta est rerũ ceterarum, quas ante iam dixi; vt vnã tantũ, eaque non satis firma suspitione res nitatur. Narrat enim, grauissima ijs in locis auctoritate senex, Ioannes Gallus, se puero, ante sexaginta annos, venisse ad eam vrbem de Sicilia, qui vitam Trophimæ subtiliter à principio descriptam haberet, eumque in librum adiunxerit, quæ Minoræ post inuen-

uentum corpus acciderant. is illa ipsa in vrbe Siciliæ natum se memorabat, vnde metu paternę impietatis Trophima quondam fugisset. vrbis nomen Pactam dicebat. Est hic Pontifex religione summa, & mecum singulari necessitudine iunctus Ioannes Augustinus Campanilis, homo integerrimus, cuius in domo, in mea illius triennij procella temporum, vnà ætate, suauissime sum versatus. hominem igitur modestissimum ex illa Pauli IV. Pontificis Maximi disciplina, & illa bonitate naturæ, statim conuenio, eique ignorationis tantæ religionem obiicio, cum sit præsertim, vnde res omnes cognoscere, & nomen Virginis Trophimæ illustrius reddere possimus. sic denique ex illo sermone conuenit inter nos, vt ipse mihi de Sicilia curet ea quæ desunt; ego vero, vt allata ad nos erunt, (si mihi per fortunas liceret) voto quodam teneri me putem, omnia cultu latinæ orationis illustrare. Hæc tamen apud nos, non amicissimi hominis gratiæ, quam Trophimæ ipsius memorię dare volui.

Ann. Ch. 314 23. Sept.

VITA S. SOPHIAE V. ET M.

Ex M. S. Codice Eccl. Sortinensis.

Soph. ex illustriss. stirpe genita

BEATA Sophia ex illustri Prosapia Imperatoris Cõstãtinopolitani fuit; vt orbata est matre in quadam turri diligẽter custodiebatur, ne vnquã oculis quisquã hominum eam videret. qua tempestate pater eius acriter christianos persequebatur. Sed peruasit ad Virginem domi clausam fama, Timotheum, cuius celebe erat in vrbe nomẽ permagna de Christo prædicare. quibus auditis inflammata Sophia, nutricem orat, cui à patre in custodiam data erat, si mereri gratiam alumnæ tuæ cupis, Timotheum Christianum voca huc ad me. ardeo enim sacra baptismatis aqua lauari. Nutrix dixit, in mẽtem filia tibi non venit, quibus furens pater tormẽtis christianos in dies torquet? ad quã Sophia, si tormenta expauescis, mihique etiam formidanda comminaris, quid facies quæso magnum pro salute animi tui? sane ego scriptum inaudio, nõ timendos esse q oc cidũt corpus, nec possunt animam occidere: cõuicta nutrix Sãctum Timotheum occulte adit, & Sophia Virgo, ait, te vocat, Pater, audire ex te expetit, instruique de Christianæ fidei rebus. eo nuntio Timotheus magno gaudio perfusus ad Virginem contendit, quam salutaris doctrinæ præceptis imbutã, sacro baptismate abluit, sumptæq; fidei munimentum, data Sophiæ à Timotheo imago Christi è cruce pendentis matrem Virginem inter, & B. Ioannem.

Timotheũ christa. clã in ædes induit.

Nocte quadam læta Sophia coram Christo crucifixo has preces fundebat: Domine, qui latroni in patibulo dixisti, hodie mecum eris in paradiso, enuntia mihi ancillæ tuæ, nũ delegeris me, vt pro nomine tuo pati, vt mori ꝑ te merear. interim oboriũtur lacrymæ, & sonus inter lacrymas oculos mersit, secundum quietem Iesum Christum videt, auditq; ita colloquentem; tu mecum vnà vis esse, & ego tecum simul ero; dataque arrha, despõdeo te mihi. cum hoc dicto, annulum 2 auro effulgentem tradit, & accipe, inquit, quod expetiuisti: ex eo iam non hominis, sed Christi sponsa vocaberis. experrecta Virgo, atq; exsurgens ingenti lætitia cumulata annulum apud se comperit, quo Christus in somnis donauerat. ex continenti nutricem accersẽs, en Dominus meus, ait, annulo suo pactam me sibi voluit, & perinde sponsam mè decorauit. simul ostendebat annulum, coniugij cælestis indicem, ac vinculum, quod vis nulla rumpat, neque mors soluat. ex eo nutrix fidentior, simul quòd alumnam suam vnice diligebat, libentius ad eam firmandam Sanctum Timotheum ducebat 2

Sed quamuis hæc cautim, & quam occulte fierent, domi tamen plures infidelium studia christianæ Virginis aduertẽrũt. Igitur ad patrem deferunt; filiam spretis immortalib⁹ Dijs crucifixum hominem à Iudæis adorare, & pro Deo habere. Pater, audita obiiciens, incusat, quod Christum coleret, Deos aspernaretur. filia respondit: ego Pater, neutiquã adóro simulacra vana, sed vnum Deum viuum ac verum, & filium eius Iesum Christum puram hostiam, & integram. hæc vbi pater audiuit, taurinis neruis filiam verberari iubet: dehinc in custodiam claudit. quo in loco Deus ancillæ suæ visus est, quàm multo cum numero Angelorum, & exsurge ait filia & confirmare; quia ego tecum vna sum, & liberabo te a cruciatibus tuis. & illa, gratias tibi ago Domine, qui me dignatus es viseres & adlocutione tua consolari. illud peto abs te, vt animam meam tibi concreditam à me ad excessum vsque vitæ commendatam habeas, ac Deus, neque te solam tueatur, & iuuem sed omnes, qui tuum nomen innocauerint, a quo

Coercetura patre neruis dein carcere.

Eius cum Cr. collo- quia a cu- stodibus au- diuntur.

quouis animæ, corporisue periculo liberatũ
iri confidant hæc vt dixit audiri, uiderique
desiit. sed vltro, citroque sermones clara vo
ce habebantur, vt custodes carceris exaudi-
rent. ergo christianę fidei amore succensi,
3 ocyus ad Sophiam ingrediuntur.& vrceum 3
plenum aquæ deferentes, baptizari se velle,
flagranter orabant. illa vrceum manu capiẽs
baptizauit eos in nomine Patris, & filii, &
Spiritus Sancti. subinde custodes iam Chri-
4 stiani, patefacto carceris ostio, abeundi 4
potestatem Virgini fecere.

Eadem nocte Sophia nauem conscendit,
5 ventisque flantibus in 5 Insulam Siciliam
prouecta est. egressa naui, in vrbem Panta-
6 licam 6 peruenit. illic forte offendit quẽ-
dam hominem claudum medio viæ stipem
per Deos corrogantem. cui illa, noli Deos

Claudum sanat.

dicere, sed dæmonia. eique elargita Zonam
suam auream in nomine Iesu Christi,sanum
illum fecit,qui lætitia exsiliens, clamitabat:
venite,& Deam videte,quæ miraculo me sa-
nauit: & ex clamore res vrbe percrebuit;ple-
rique ad Virginem ægrotos adducebant,om
nesque ad incolumitatem redibant. hæc vbi
7 7 Martialis ciuitatis gubernator audiuit,So
phiam conquirit, quæ salutem fuga quærens
8 in specum 8 peruadit,cui nomen a Deorũ
cultu fuit. introeũtem forte videre pastores
duo,interrogatiq;à Præside Martiali de mu-
liere, alter scire se iure iurando pernegauit,
alter digitum intendens latebram demon-
strauit. sed iniuriam Virginis suæ non tulit
impunitam Deus. decidens è cœlo ignis sce-
lestum indicem statim absumpsit. ceterum
præses arreptam per capillos Sophiam in vr-
bem retraxit. ibi quænam, & vnde esset, in-
terrogat. Virgo Beata respondit; christiana
sum,& vnica filia Principis viri ex familia Im
peratoris Constantinopolitani,nomen vero
mihi Sophia.quod Martialis audiens,ad eius
pedes accidit,suæ temeritatis veniam preca-
tus: mox insignibus officiis cultam, additis,
qui Virginem comitarentur,quo par erat ho
9 nore,ad 9 parentem remisit.

Sophiam,cum audisset pater,vehementer
obiurgauit, quod tamquam meretrix nullo
cum comitatu Siciliam circumierit. hoc re-
spondit illa, ob id feci, Pater, quod tu veri-
tatem ignorares,summæque legis præstãtiã.
percuntatur Pater,ecquid est summa veritas?
filia respondit; summa veritas est,christianã
confiteri fidem, diuinamque redemptionem
intelligere. Ego te ,Pater dixit,igni creman-
dam iussero, in eo probabitur fides tua; sta-
timque super craticulam posita, succensis

Inassari super cratic. pater iubet

ignibus,filia à patre torreri iussa. sed eo in
tormento Virgo Beata psallebat: Domine
Deus,qui tres adolescentes ex ardenti forna-
ce liberasti,libera me famulam tuam,& ignis
vim restingue, ne me excruciet, vt te solum
Deum pernoscant omnes, & alium præ-
ter te Deum non esse. hæc ea orante, statim
euanescere ignem vident, & Virginem Do-
mini flammis illæsam mansisse. permoti mi-
raculo multi Byzantiorum crediderunt in
Iesum Christum,& baptizati sunt.Pater atro
cior decollari filiam iubet, quæ cum ad locũ,
vbi plectenda erat, peruenisset, hunc in mo-
dum precata est, Domine Deus meus, qui li
berasti me de flamma ignis, exaudi preces
ancillæ tuæ,& concede, vt quisquis memoriã
passionis meæ fecerit,nullum animi, corpo-
risque in lethale discrimen incurrat, sed ab
omni pestis exitio, & tempestatis incolumẽ
serua.Quando verò oportuerit hinc excede-
re Angelus pacis obuiam veniat,&gratia tua
cum eo sit semper, quo dicto vox è cœlo red
dita:Beata es Sophia, quæ in Deum credidi-
sti,proque eius amore decertasti:iam nomen
tuum in libro vitæ conscriptum est, sed me-
moria tui æterna erit; pro quibus autem ro-
gasti me,feram opem,& vniuersum per orbẽ
nomen tuum celebrabitur. Tunc Beata So-
phia ceruicem suam protendens,detruncata
est;loco autem sanguinis niueo 10 lacte ma 10
narunt excisæ colli venæ. aduenientes verò

Secta ceruice lac virgini profluxit.

ægroti solo contactu virginei cadaueris sa-
nabantur.Quæ miracula secum animo repu-
tans Pater,simul emollitus caritate filiæ, in
lacrymas,questusque prorupit,dulcissimæ fi-
liæ nomen ingeminans, lugensque quod acer
bissimos perpeti cruciatus animum obfirmas
set:dum mortuam parens lamentatur, cæle-
stis ei species filiæ viuentis oblata est,&inter
choros Angelorum collucentis,quam ita lo-
quentem audire videbatur.Gaude 11 pater 11
filiæque gratulare,nam magna est apud Deũ

Patri Sophia videtur cum se ostendit cum comitatu Angelorũ, baptizatur.

merces mea,& omne vltra precium has vero
lacrymas & lamentationem ad te verte.pec-
cata tua dole,eorumque te pœniteat,vt bap
tismate deleantur. oratione,visuque filiæ Pa-
ter ad Deum statim conuersus,& baptisma-
tis fonte ablutus est. struxitque Ecclesiã So-
phiæ Virgini,& Martyri, in qua promerita
eius,ac preces florent, & multa per eam mi-
racula patrantur,præcipueque abigẽda pro-
cul peste. Passa est B.Sophia (sub annum 12 12
Domini CCIII.)regnante Domino nostro
Iesu Christo qui est benedictus in secula.

Agitur dies eius festus apud Sortinenses
9. Kal. Octobris, qui patronam oppidi So-
phiam colunt.Oppidum autem nõ longe est
à specu,vbi Sophia deliuit. quæ caussa Op-
pidanorum cultus in Sanctam Sophiam.sane
Pauli III. priuilegio Romæ rescripto Anno
Domini M.C.XXXVIII. V. Idus Mar-
tij Sortinensibus, eorum rogatu
supplicationum dies permis-
sus est. vtque imago S.
Sophię ad augen-
dam populi
pieta-
tem
per oppidum du-
ceretur.

Vide Animaduers.fol.111.

✤(·)✤

PAS

Ann.Ch. 308 22. Maij.

DE SS. XXXIV. MART. PANORMITANIS.

Ex Actis Sanctę Nymphae Virginis.

PANORMITANI Martyres quattuor & triginta ex christianorum agmine feliciter electi, quod ex centurijs duabus constitit. sanè omnes cum Mamilianum Episcopū audirent de Christi mysterijs disserentem, simul à militibus ex officio comprehensi sunt. à quibus conscissi verberibus, spoliatique vestibus, rapiuntur ad tribunal maiore exultatione reorum, quàm alacritate trahentium. interrogati ab Aureliano Præfecto, quinam essent, Deorum ne cultores an Christi? haud veriti circumstantes lictores, fascesque, ac secures, vna respondere, christiani sumus. Aurelianus minis eos adortus, nolite, ait, in hac vesania peritare, ni tormenta experiundi libido vos tenet. illi nihil exterriti; minas tuas, inquiunt, perinde ac Deos aspernamur. Præfectus vt videt obiectu suppliciorum reuocare non posse, equuleo distendi imperat, cædique quamdiu vel nouissimum spiritum, vel studium christianę religionis effundant. neque his velut ictibus preciosi adamantes Christi quicquam comminuuntur. concurrerat ad spectaculum vis ingens populorum, qui tot innocentium carnificinam cum insectatione Præsidis miserabantur. is eo motu perpulsus equuleo depositos in custodiam includit. sed trepidans ne totius agminis imperata cæde, atrox ciuitatis odium ferret, ad terrorem ceterorum paucos occidi iubet. certamen in deiectu morientium fuit; multo promptiores erant, vt vitam pro Christo relinquerent, quam vt relinquerentur. 4. & 30. amputatis ceruicibus interfecti, quorum constanti exemplo firmati magis ad supplicium, qui reliqui fuere, quā ad defectionem tracti. & mira vis decoro sanguini inerat accendendis mētibus ad palmam. triumphi diem, locumque sepulturæ ignoramus. Vtinam ditem hunc thesaurum, quem concha aurea, sinu tuo recondis, plus æquo auara iam proderes. Festum eorum diem celebrat Ecclesia Panormitana 11. kalend. Iunij.

Ann.Ch. 309 16. Iunij.

DE S. MAMILIANO EPISCOPO, AC MARTYRE.

Ex Actis S. Nymphae Virginis.

MAMILIANVS egregijs animi, corporisque dotibus, ac nobili genere clarus sub initia Constantini Magni agebat Panormi Episcopus, rem christianam pro temporibus occulte propagās. in primis Nympham Christo peperit, Aureliani Siciliæ Præfecti filiam. vnde acrioribus in eum stimulis actus parens hominem corripi, sibique exhiberi imperat. simul minis ac conuicijs adortum, vt interritum videt, libereque Idolorum vanitatem coarguentē, in equuleum tolli, cædique acerbius iubet, lætantem quod diu cupitis epulis frueretur. inde in custodiam detruditur, vbi multos ad Christum traductos baptizauit. è carcere in feruens oleum immissus, Diuina ope liber exiliuit: Angelus enim Domini adstitisse visus, ignem restinxit exinde rursum conijcitur in carcerem, & interdicitur alimentis. sed ab Angelo refectus, eumque apertis vltro foribus cum Nympha, & Golbodeo, eiusdem consilij socijs ducem secutus, ad litus peruenit.

Ibi nauim tempestiue adpulsam nacti, Romam vt BB. Apostolorum sepulchra venerarentur, cursum tenuere. eam nauigationem Episcopus miraculo insigniuit: modico siquidem vino, quod sacrificij caussa secum attulerat, viros ferme XXX. vinum defecisse quiritantes, ita refecit, nihil vt iā plures dies prę vini copia desiderarent. Ergo ad Aegilium Insulam deuectus paululum illic restitit, capiente illum loco ad quietem peropportuno. sed instantem vitæ exitum ab Angelo edoctus, Romam Apostolorum monumenta visurus properauit: primoque in nauim ingressu tumidum pelagus mo-

mento compescens, ad Romani portus Pharum exinde peruectus est. hic autem noctu ab Angelo monitus, specum adijt contra Suanam situm, quo Proculus, & Eustotius ipsius Episcopi Sectatores Panormo profugi sese à persecutionis tempestate receperāt

Igitur post lætos, beatosque congressus, multis vtrinque commemoratis, Nympha & Golbodeo comitibus, Romam ad uota persoluenda festinat. confecta tandem re ad Proculum, & Eustotium regressus, quod vitæ reliquum fuit, in ea spelunca transegit diuinis rebus intentus, mortemque iam iam imminentem paratus expectans, haud multo tempore interiecto, per noctem oranti apparuit Angelus, & qua hora mortem obiturus esset admonuit: igitur discipulos adhortatus, extremum vt diem ob oculos cauti, fideique constantiam retinerent, & continuam in pugna cum hoste vigilantiam; peruilibus tandem mœrentes, lugentesq; solatus alloquijs Christum suum, quem prædicarat, atque vnice dilexerat, visurus migrauit. statim atque Mamilianus dulciter emisit spiritum, B. Nympha, ceterique laudes, cantusque Angelorum audiuere; simulque cum eis ad auroram vsque concinentes, magistri carissimi corpus sub idem tempus eodem in loco condidere; cum lacrymis, hymnisque ad Dei gloriam, qui regnat in æternum.

Ann. Ch. 309 8. Decēbris.

DE SS. PROCVLO, ET EVSTOTIO MART. PANORMITANIS

Ex Actis S. Nymphæ Virg.

PROCVLVS, & Eustotius Panormitani discipuli fuere B. Mamiliani Episcopi, pro Christi fide, patria extorres profugerunt, quam ob caussam Martyres appellari in tabella perlegi, quæ cum Romæ agerem in æde S. Mariæ Montis cœli ad aram pendebat. sanè metu persecutionis, Constantini Magni initijs, Panormo in Italiam profugi in latebris egere, haud longe Suana, vrbe in ora maritima Senarum si mea me non fallit coniectura, aut non longe è Portu Romano vt acta præ se ferunt; eodem non multo post Mamilianus Episcopus, Golbodeus, & Nympha Virgo Angeli monitu conuenere. simul omnibus in diuinas commentationes intentis, iucūdissimus conuictus, sed breuis fuit. Primus Mamilianus ad Deum è uita migrauit, dein Proculus, & Eustotius sex intra menses extincti. ibidem à B. Nympha iuxta S. Mamilianum siti sunt. fortunati ambo, qui declinando aciem, non amisere palmam, quam alij extrema audendo compararunt. eorum corpora, aut aliqua corporum pars, quemadmodum BB. Martyrum Mamiliani Episcopi, Nymphæ Virginis & Golbodei, in Ecclesia S. Marię Montis cœli Romæ asseruantur. Vidi ipse, & ingenti gaudio exosculatus sum.

Ann. Ch. 310 8. Dec.

DE S. GOLBODEO MAR.

Ex Actis S. Nymphæ Virginis.

GOlbodeus Confessor Panormitanus, Mamiliani Episcopi discipulus, & Nymphæ Aureliani Siciliæ Præfecti filiæ Magister, ac salutis auctor fuit. Cum enim Prætorium adiret, Christianis in quæstione confirmandis, ore, habituque permodesto, prospectantem è fenestra Nympham ad amorē nostræ religionis inflammauit. igitur in eius ædes per noctem inductus, Virginem edocuit christianæ fidei rationem, quam vehementer expetiuerat, quamobrem infenso Aureliano comprehensus, supplicia, quæ ad terrorem proponebātur, nihili faciens, & Iesum Christum confitens, iussu Præsidis equuleo torquetur, hinc detrusus est in custodiam. vbi visus Angelus refouit, eiusque ope patefactis vltro foribus cum Mamiliano, ac Nympha ereptus, Romam adijt, vt SS. Apostolorum sepulchra viseret. inde in Beatā solitudinem perrexit ijsdem comitantibus. illic in meditatione rerum cælestium, ad Christi lauteas breui migrauit. pie demortui funus, Beata Nympha

pha curauit, & iuxta Sanctum Mamilianum in eadem crypta sepeliuit. Consequentibus temporibus inde trãslatos crediderim: nam partem eorum corporum Romæ coli in æde Sanctæ Mariæ Montis Cœli, satis certum est, partem verò Suanæ.

Ann. Ch. 310
12. Nou.

PASSIO 1
SANCTAE NYMPHAE
VIRGINIS, 2 ET MART.

3 IN Sicilia 3 Insula, ciuitate Panormo, fuit qui-
4 dam vir 3 nobilis, Aurelianus nomine, prudens, & eloquens, cui
Nymphæ Præfecti vrbis filia.
5 Romanæ 5 vrbis Principes Præfectoriam 6
6 concesserant dignitatẽ.
hoc ei in mandatis iubentes, vt omnes sine audientia perimeret, qui ceruicem suam Idolis flectere recusassent. hic habebat vnicam filiam, ornatam moribus, facie speciosam,
7 nomine Nympham, quam 7 volens ab infantia custodire, in secreto sui Palatij cubiculo collocauerat, duabus ancillis ad eius obsequium delegatis. erat autem in eadem ciuitate Episcopus vocabulo Mamilianus, sapientia plenus, vultu modestus, moribus decoratus, qui cum ob persecutionis sæuitiam, prædicare publice non auderet, secreto quos poterat ad fidem conuertebat. Factum est au-
8 tem die quodam, vt duo 8 ex discipulis eius versus Præfecti curiam pergerent, si forte aliquos suæ fidei homines agonizantes cernerent, quorum corroborati exemplo discerent sæua pœnarum genera non timere. & dum palatio propinquassent, intuens Nympha per cancellos triclinij, vidit eos pariter venientes, & mirata compositionem gressus eorum, vocauit vnam de ancillis suis, & dixit ei: qui putas isti sunt tanta grauitate compositi? quæ respondit: puto, Domina, quod Christiani sint, illius Dei famuli, qui de cœlo descendens per vterum Virginis in mundum venit, & multa fecit mirabilia: tantæque humilitatis dicitur extitisse, vt etiam discipulorum lauaret pedes, & pro salute mundi, crucis subiret patibulum; & tandem mortis victor ad celum creditur ascendisse. Nympha dixit: & quare hæc omnia sciens mihi ea nõ reserabas? illa respondit: quia cum stupenda sint, non poteram de omnibus reddere rationem. & Nympha dixit: quidquid tuę cognitioni deest, per hos scire poterimus. cum igitur sol occubuerit, admitte viros, vt tam præclara mysteria indagemus. Quod cum
9 9 secreto illa fecisset, introducti sunt viri in cubiculum, vbi cum suis ancillis Virgo gloriosa manebat, & postquam salutauerunt se mutuo, fecit eos Nympha coram se residere & alloquens eos, ait: obsecro, veri Dei famuli, vt omnem seriem fidei christianæ mihi per ordinem narretis; nam quasi furtiue suscepit auris mea, quæ de eadem mihi suggesta sunt. at illi cognoscentes desiderium eius cœperunt euangelicæ doctrinę referre historiam, & notas ei facere vias vitæ. Tunc Nympha semen verbi Domini, quasi bona terra suscipiens, armariolo sui pectoris, omnia recondebat, & dum de ijs mutuo loquerentur, suggessit Virgo clam ancillæ suæ, vt afferret aquam, & peluim, ac linteamen, quatenus ad
ad exemplum 10 Dominicum lauarentur 10
pedes sanctorum. quod vbi factum est, pro- Humilitatem exemplo Christi exercet.
cidit Virgo ad vestigia eorum, dicens: deprecor 11 vos, famuli Christi, vt lauentur
pedes vestri, per manus ancillæ vestræ, qui 11
responderunt cum lacrymis: aperiat Dominus oculos cordis tui, vt fructificet in te doctrina nostra. postquam vero lauit pedes eorum, fecit parari mensam, vt eis ministraret carnalia, qui sibi spiritualia ministrassent. deinde ait eis: explete in me, amici Dei, quidquid expedit ad salutem animæ meæ. qui responderunt, sine, indicemus hæc magistro nostro, Mamiliano Episcopo, & ipse veniens dabit tibi Sacramentum Baptismatis, & indues Dominum Iesum Christum. Nympha respondit: hoc vnus ex vobis poterit exequi, alter vero nobiscum remaneat, vt confirmet per illum Deus, quod operatus est in nobis. At illi, elige, inquiunt, ex nobis vnũ: alius enim properãs negotium prouocabit: Virgo respondit: æque vtrumque deligo, tãtum impleatur desiderium meum. tunc vnus
12 ex eis Golbodens nomine, concite per- 12
rexit ad B. Mamilianum, & notum fecit ei quidquid acciderat. qui gaudio repletus, orauit Dominum, dicens: Domine Deus, qui de lapidibus suscitasti filios Abrahę & confortasti cor ancillæ tuæ Iudith, ad extinguendũ hostem populi tui, confirma cor huius Virginis, & in sui propositi deuotione corrobora; saltem quousque ad eam valeam peruenire. transacto itaque die, qui sibi pro desiderio prolixior videbatur, cum iam terram tenebræ obduxissent, exiens Episcopus de latibulo, ac concite pergens, quasi furtim pa-
latium

Ab Epiſc. baptizatur.

latium ingreditur, & in Virginis cubiculum introducitur. quo illa viſo pedibus eius aduoluitur, dicens: bene veniſti, diu deſiderate, medice animarum, exhibe animæ ancillæ tuæ medicinam ſalutis æternæ. ille ait: ſalus æterna hæc eſt, vt credas vnum Deum in Trinitate, & baptizeris. at illa dixit: credo, Domine, adiuua deuotionem famulæ tuæ. tunc Epiſcopus catechizauit eam, eiuſque

13 famulas, & baptizauit 13 in nomine Domini. mox refulſit lumen in cubiculo, & ecce

14 apparuit 14 Angelus coronam roſarum, ac liliorum ferens in manibus, quam impoſuit capiti Nymphæ, dicens: hæc tibi mittit ſpõſus tuus candidus, & rubicundus, vt Virginitatem conſerues, & vſque ad effuſionem ſanguinis in cõfeſſione ſui nominis perſeueres.

15 Poſtquam 15 ergo baptizatę ſunt, ſedens Epiſcopus docebat eas, quæ ſunt præcepta vitæ, aperienſque os ſuum, dixit: ecce, filiæ, baptizatæ eſtis, exuentes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouũ, qui renouatur in agnitione, iuxta imaginem creatoris ſui. imago creatoris non habet copulam nuptiarum, ibi ſexus aufertur diuerſitas: veterem hominem exuimur, & induimur

De Virginit bono. Epiſc. diſputat.

nouum. ibi in Chriſtum renaſcimur Virginẽ: qui & natus eſt ex Virgine, & renatus per Virginem, ſeruate ergo virginitatem, cum qua natæ, & renatæ eſtis, vt quaſi ſponſæ Chriſti, in templum eius adducamini, ſecundum vocem Prophetæ dicentis: adducentur regi Virgines in lætitia, & exultatione, adducentur in templum regis. Ad hæc Nympha reſpõdit: apparet manifeſte, quod exhortaris nos ſeruare virginitatem, in quo videris præceptis Dei obuiare dicentis, quod heri ex ore diſcipuli tui audiuimus: creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Epiſcopus ait: quod dixit Dominus; creſcite, & multiplicamini, hoc in principio mundi dictum eſt: neceſſe enim erat prius plantare ſiluam & creſcere, vt eſſet, quod deinceps poſſet excidi: ſimulque conſiderate vim verbi, *& replete terram.* nuptię terram implent, virginitas paradiſum. nec hoc dico, vt nubere peccatum ſit, cum Apoſtolus dicat: non peccat Virgo, ſi nubat, ſed ad honeſtatem, & quietem corporis prouoco. quæ enim nubunt, vt idem ait, tribulationem carnis habebunt, quæ ſunt tribulationes carnis? dominium mariti, ſollicitudo filiorum, cura domus, cruciatus concubinæ, tumor ventris, pondus concepti fœtus, quo efficitur mulier ęgra, & pallida; ita vt anima eius ſalubres cibos reſpuat, noxijs delectetur. aliquando periclitatur in partu, aliquando gignit filiũ, aliqua parte corporis debilem, vel fatuum, & qui factus adultus, eſſe ſibi moleſtus incipiat. Nos ignari, putabamus nuptias ſolam carnis habere lætitiam, habent autem tribulationem. Præterea tempus breue eſt: Dominus prope. etiam ſi nongentis viueremus annis, vt antiqui homines, tamen breue putãdum eſſet, quod habebit aliquando finem, & eſſe deſinet. quod autem breuis ſit lætitia nuptiarum, cum contrahimus matrimonia, quæ mors cito diſſoluit. hinc id em ait: qui habent vxores, tamquam non habentes ſint, & qui gaudent tamquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtãtur. præterit enim figura huius mundi. volo autem vos ſine ſollicitudine eſſe de ijs, quæ ſunt mundi, quæ cum mundo ſunt tranſitura; nam mulier nupta, & Virgo, cum non immineat ei ſollicitudo maxima, expedite cogitat quæ ſunt Domini; vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu. nonnullæ namque ſunt Virgines carne, & non ſpiritu: quarum corpus integrum eſt; anima vero corrupta. ſed illa virginitas hoſtia Chriſti eſt, cuius nec carnẽ libido, nec mentem maculat cogitatio. è cõtrario quæ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro. Præterea oportet vos cauere ſuperbiam, odium, auaritiam, & reliqua vitia, & imitari virtutes, quia ſola virginitas non ſufficit ad ſalutem. oportet vos cauere nimietatem cibi, & potus, atque quietis, ſuperfluitatem veſtium, & alias mundi delicias. difficile eſt enim verſari inter delicias, & deliciarum vitijs non teneri. Nympha reſpondit: numquid non omnia ad vſũ hominis creata ſunt? Epiſcopus ait; vere ad vſum hominis, vt vtatur eis ad neceſſitatem tantum, non ad voluptatem. cito expletur naturæ neceſſitas, frigus, & fames ſimplici veſtitu. & cibo poteſt expelli. vnde & Apoſtolus: habentes inquit, victum, & veſtitum, his contenti ſimus, deliciæ enim, & epularũ varietas, ſomenta ſunt auaritiæ, ac libidinis.

Sola non ſufficit ad ſalutem.

Tunc vna ex ancillis proloquens, ait: audi, Pater Sancte, licebit nobis deinceps purpuriſſo vti, alijſque rebus, quibus ſolet informari ſpecioſitas, vel facies colorari? Mamilianus Epiſcopus reſpondit; nequaquam; iniuria enim creatoris eſt, velle transformare figmẽtum, quod ille ad ſuam fecit imaginem, & ſupra naturalem colorem, colores peregrinos inducere. ſed neque carnis curam feceritis in deſiderijs veſtris, nec mulierculārum ſuperſtitiones ſectabimini, nec maleficia, nec obſeruabitis dies, vel horas, quas alii in ſuis ſolent operibus obſeruare. cumque de iis ſermo prolixior haberetur, aurora apparuit. tũc inferens Epiſcopus ait: tempus eſt, vt redeã ad hoſpitium meum, vos autem perſeuerate in his, quæ didiciſtis, & tradita ſunt vobis. quoniam qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Interea nonnullos de familia patris, tam viros, quam mulieres, Nympha docens conuertebat. & ſuadebat eis de regno Dei, mittebatque eos ad magiſtrum ſuum, vt baptizarentur ab eo. ſicque factum eſt, vt creſceret numerus chriſtianorum valde in illa ciuitate. factum 16 eſt poſt dies aliquot, 16

vt Aurelianus mitteret armigerum ſuum ad filiam ſuam, quatenus exiret de interiore cubiculo ad veſtibulum Palatii. erat enim cupiens videre eam. quod cum ei armiger nuntiaſſet, illa reſpondens, ait; ô fili cariſſime quanto meliorem poſſes habere dominum, ſi patrem meum velles deſerere, & illi Domino adhærere. at ille ait: quis eſt de quo loqueris? Nympha reſpondit; creator omnium rerum viſibilium. at ille, inquit, quomodo poſſem eum videre? Nympha reſpondit; per

Sacra-

Sacramentum regenerationis. armiger ait: & quis mihi conferet hoc Sacramentum? Nympha respondit: venerabilis Mamilianus Episcopus. ille vero ait, & ego vbi hunc inueniã? at illa assumens vnam de puellis suis, misit cũ eo, vbi latebat Episcopus. Qui grates Christo de Virginis sollicitudine referens, baptizauit eum. interea Aurelianus multiplicibus negotiis occupatus, oblitus fuerat filiam visitare cum autem recordatus propositi sui, intrasset palatium, inuenit filiam suam instruentẽ præfatum armigerum, & quosdam alios fideles, de nomine Iesu Christi: & stupefactus exclamauit, dicens: quid est, quod audio, filia? numquid insana effecta es? Nympha respondit: verba vitæ sunt, quæ Christus veniens in mundum edocuit. Aurelianus ait, quis est Christus? dicit ei Nympha: filius Dei viui, qui natus de Virgine, redemit humanum genus. Aurelianus ait: quomodo consequens est vt alios redemerit, qui interemptus est à Iudæis. Nympha respondit: si velles in eum credere, approbares verum esse, quod loquor. Præfectus ait: quomodo tam verbosa facta es, quæ hactenus vt elinguis fuisti? quis est, qui te docuit? Nympha respondit: sapientia quæ aperit os mutum, & linguas infantium facit disertas. Tunc viri iniqui accedentes, suggesserunt Præfecto, & sic locuti sunt: Mamilianus, quem vestris auribus sæpe detulimus, mentem filiæ vestræ, & multorum aliorum alienauit, & nisi cito eum tuleris, deteriora his faciet. Tunc Aurelianus iussit diligenter claudi cubiculum, ne quis cum Nympha posset habere colloquium, & ira magna præcepit, vt Mamilianus, & omnes complices eius tenerentur. Euntes ergo milites, quibus fuerat imperatum, inuenerunt Episcopum in suo hospitio populum exhortantem: mox arripientes eos per capillos, & pugnis contundentes, & alapis cædentes, eiecere eos de latibulo, & coram se impellentes, ad Præfecti Palatium deduxerunt. quos intuens Aurelianus, ait; & hi omnes christiani sunt? respondentes 17 ex officio, dixerunt, & multo plures, quam isti: sed ij simul suis maleficiis incumbebant. Tunc Aurelianus iussit Episcopum ab aliis separari; & suis cum tribunalibus sisti, cui & dixit: tu es ille, qui suades hominibus, à Deorum cultu recedere, & vanis superstitionibus implicari? Mamilianus respondit: ego suadeo eis, ab Idolis manu factis recedere, & Omnipotentis Dei cultui adhærere, Pręfectus ait: sufficiebat tibi alios decepisse, cur & mihi meam filiam abstulisti? Episcopus ait: vt esset eius, qui creauit eam, & mater, & filia, & soror, & sponsa. Aurelianus dixit impossibilia sunt, quæ loqueris, aures nostræ fastidiunt hęc audire. Mamilianus respondit: non sine caussa dictum est; carnalis homo non percipit ea, quæ Dei sunt. Præfectus dixit: recede à prauitate viarum tuarum, & filiam meam in incolumitatem pristini sensus reforma; alioquin dolorem nostri animi & Deorũ iniuriam vindicabimus. Episcopus ait; via veritatis est, quam elegi, quamque filiam tuam docui, ab ea nullatenus recedemus. tunc Aurelianus hunc amoueri iussit, & eius discipulos suis obtutibus præsentari, quos interrogans, ait: cultores Deorum estis, an eius qui dicitur Christus? at illi: cultores, inquiunt, Christi sumus. Præfectus ait; nolite in hac insania perdurare, si diuersa non cupitis experiri tormenta. Sancti vero responderunt, & te & minas tuas pro nihilo reputamus. iratus ad hæc Præfectus, carnificibus ait: leuate 18 Mamilianum vna cum his in equuleo, & verberibus eos diutissime cædite. cumque immaniter cæderẽtur, concursus factus est populorum clamantium & dicentium; magna iniquitas, affligere homines innocentes. Præfectus autem fecit eos deponi de equuleo, & custodiæ mancipari, præcipiens quæstionariis, vt quosdam ex eis occiderent, ne cunctorum examinatio multũ sibi fieret onerosa. sicque factum est, vt triginta 19 quattuor ex eis capite punirẽtur. quorum aece residui magis corroborati, quã territi, idem pati pro Christi nomine exoptabant. sequenti die Aurelianus Nympham sibi intra palatium exhiberi fecit, & nunc ei blanditias, nunc minas proponit. sed Sancta Virgo nec blanditijs decipi, nec minis poterat deterreri. videns itaque Præfectus immobilem eius animum, iussit eam iterum in custodiam recipi, præcipiens 20 de diuersis partibus speciosas Virgines congregari; quæ cum adductę fuissent, contulit eis ornamenta præcipua, & dona multa, rogans eas, intrare ad Nympham, si forte possent, ipsius animum immutare. intrantes autem proponebant Nymphæ delicias temporales, gloriam nuptiarum, fructum filiorum, in quibus etiam viuat homo post mortem, & omnia quibus solent amatores huius seculi delectari. At vero Nympha spiritu diuino repleta, quidquid de contemptu mundi, de nuptiarũ molestijs à S. Mamiliano acceperat, per ordinem referens, ita sibi omnes Virgines cõmuniuit, vt nõ solum baptizari deposcerẽt, sed etiam cum ea pati, pariter exoptarent, quod cum Præfecto nuntiatum fuisset, fecit eas dehonestatas, atque exutas, eijci de Palatio, & Nympham in tenebroso carcere claudi, vbi Mamilianus, & eius clerici seruabantur. venientes autem ad eos Virgines, sequẽti nocte, baptismatis gratiam per manum Episcopi perceperunt. Postero vero die, putans ei pater terrorem incutere fecit eam sibi ad ostium carceris adduci, & in cõspectu eius omnia tormentorum genera exhiberi, & proloquens ait; omnia hæc tormenta experieris, si æquis consilijs refutaueris adhibere consensum. Nympha respondit; vano labore cõsumeris: fac quod facturus es; nihil enim me separare poterit à caritate Dei. tunc indignatus Præfectus carnificibus ait: ipsam & peruersorem eius in feruentis olei mittite dolium, vt par pœna puniat, quos par connectit iniquitas, & eadem tormenta sentiant, eadem perfidia copulati, & his dictis abscessit; quasi refugiens filiæ cernere cruciatum. carnifices autem exsequẽtes eius imperium, cum nox aduenisset, omnia parauerũt: & exuẽtes vtrumque, miserũt 21 eos in dolium feruẽtis liquoris. quod cum fieret ora-

Marginal notes:
- a Patre reprehenditur.
- Mamil. Episc. a militibus comprehendi iubet Præfectus.
- 17
- 18 Equuleo & verberib° in ipsum & disc. furit.
- 19
- 20
- Multas Virgin. ad Deum cõuertit.
- Mittitur in dolium olei feruẽtis cũ Mamiliano.
- 21

orauerunt Sancti dicentes: Domine, qui astitisti tribus pueris in camino, adesto nunc nobis, & noli deserere præsumentes de te: & ecce apparens Angelus Domini super eos, ignem extinxit, & ministris terrorem magnum incussit.

Extincto igne liberantur ab angelo.

Sancti autem exierunt de olla, vncti potius, quam adusti, confitentes Domino, ac dicentes: transiuimus per ignē, & aquam, & induxisti nos in refrigerium. regressi autem carnifices ad præfectum, cuncta quæ gesta fuerant, retulerunt. qui exprobauit eos; mittensque alios carnifices, ait illis: ite & eos in carcerem mittite: vbi tamdiu sine refectione sint, donec mihi mortui nuntientur. euntes autem carnifices, fecerunt, vt eis fuerat imperatum, & cum post aliquot dies B. Nympha esuriret, auxilium Domini frequentibus cœpit orationibus, vnà cum Sancto Episcopo, & Golbodeo eius discipulo, postulare. Angelus autem Domini apparens, refecit eos, & ait illis: quia persequun-
22 tur 22 vos in ciuitate ista, mandatum attēdentes Dominicum, fugite in aliam. Sancti autem dixerunt: si hinc exire vos oportet, instrue qualiter Romam pergere debeamus.
23 desiderio enim desideramus 23 Apostolorum memorias visitare. Angelus ait: sequimini ergo me, & ego implebo desiderium vestrum. surgentes autem sequebantur eum, & peruenerunt ad ianuam carceris, quæ vltro aperta est eis, & exeuntes peruenerunt ad litus maris, & ecce nauis transiens coram illis, & innuerunt naucleris, vt applicarent ad litus, quod & fecerunt, & exposuere eis desiderium suum, quomodo Romam videre
24 desiderarent & susceperunt eos, & cum 24
longa maris spatia nauigassent, cœperunt nautæ loqui de prandio, tristati quod vinum eis omninò defecisset. quod B. Mamilianus intelligens, ait: nolite tristari fratres: est nobis parum vini in vasculo, & potens est Deus augere illud.

Vini miraculum.

confortati nautæ ad verbum eius, cœperunt comedere. erant autem viri numero quasi XXIX. & auxit vinum ad verbum S. Mamiliani, qui auxerat oleum ad verbum Elisei, ita vt non deficeret nautis per plures dies, donec Romam venerunt. & cum
25 peruenissent 25 ad montem Gilium, & vi-
dissent Sancti locum aptum, in quo possent, sine seculari tumultu, contemplationi vacare, elegerunt solitudinem: ibique remanserunt die, noctuque Domino seruientes,

In monte Gilio contēplationi se dant.

& cum salutaribus studijs iugiter inhærerent, apparuit eis Angelus dicens: parati estote, Dominus iubet ex hac luce migrare, vt sit requies laboribus vestris. illi autem prostrati ad orationem dixerunt: fiat voluntas tua, Domine. Verumtamen prius optaremus, Sāctorum Apostolorum limina visitare. iterum apparuit Angelus Beatæ Nymphæ, dicens: desideria cordis vestri Dominus exaudiuit, concedens vobis vitæ spatium, donec fiat vobis sicut petistis. descendite ergo ad mare, & inuenietis nauiculam Romam euntem, cumque B. Nympha hoc socijs retulisset, alacres facti descenderunt ad mare, & inuenerunt nauiculam secus litus. accedentes itaque salutauerunt nautas, atque dixerunt: quo nauigaturi estis, fratres? qui responderunt, Romam. & ait eis Sanctus Mamilianus: accipite nos vobiscum, & recompensetur vobis à Domino: qui responderunt, nequaquam, nisi naulum dederitis. B. Nympha respondit: nō est nobis argentum, vel aurum, hoc & Dominus noster Iesus Christus nouit, qui potest vobis retribuere mercedem, pro seruis suis. ad hæc verba, nauta faciem suam auertit, nolens Sāctos in naui leuare. qui reuersi sūt ad cacumen montis orantes, & dicentes: Domine, qui dignatus es prædicere nobis obitū nostrum, dignare insinuare, quomodo Romam valeamus adire. interea tempestas valida orta est, ita vt nauicula, quæ leuare illos noluerat, videretur periclitari, & cum expectarent naufragium, quod iam desperassent,

Nautæ cū seruos Dei repulissēt tempestate iactātur.

recordatus vnus eorum ait proximo suo: forte quia viros illos exaudire noluimus, ideo nos inuenerunt mala ista. & vouentes vota Domino, conabantur reducere nauim ad montem, vbi Sanctos dimiserant. quo cum tandem peruenissent, occurrentibus Sanctis, locuti sunt: peccauimus, nolentes compati vobis, idcirco impediti sumus: precamur itaque vos, vt oretis pro nobis, si forte placetur Deus, & ingressi nauigate nobiscum. cumque interissent in nauim, facta est magna trā-
quillitas: & nauigantes, peruenerunt 26 ad 26
Pharum Romani portus, & permanserunt ibi nocte illa, & ecce Angelus Domini apparuit Sācto Mamiliano in somnis, dicens: exite de
naui diluculo, & pergite 27 ad locum situm 27
iuxta Buccinam, quē multitudo paganorum inhabitat. vbi videbitis altam Pinum, & sub
ea Cryptam pulchre constructam, in qua 28 28
Proculus, & Eustotius commorantur. Sanctus autem Mamilianus audiens de discipulis suis qui persecutionem metuentes secesserant, glorificauit Dominum. mane igitur facto,
valedicentes nautis, arripuerunt 29 iter eis 29
a Domino præmonstratum, & cum 30 per- 30
uenissent ad Cryptam, ingressi sunt, & rece-
perunt Sanctos. quos in 31 pacis osculo sa- 31
lutantes, pariter permanserunt. & postquam sua gesta inuicem sibi narrauerunt, sumentes cibum, collaudabant Dominum. Posthæc B. Mamilianus discipulis suis ait: nostri propositi est Romam petere, & Apostolorum memorias adorare: nunc igitur præparate nobis hic locum, vt redeuntes maneamus vobiscum, & his dictis, assumens B. Nymphā, & Golbodeum, recto itinere Romam venerunt.

Nympha leprosum sanat.

cum autem vrbem intrarent, ecce leprosus quidam iacebat in itinere, à transeuntibus alimoniam postulans. hunc aspiciens B. Nympha, compassa est ei, & assumens panem, quem habebat in pera, porrexit ei, & cum sibi panem ad os applicuisset, sanus factus est, & currens diuulgauit omnibus, quomodo receperat sanitatem. quærentes autē Sanctos, cum eos reperire non possent, obseruabant portas ciuitatis. Porro Sancti transeūtes, per medium illorum ibant, & tamen videri non poterant. Reuersi autem ad Proculum, & Eustotium, morabantur pariter in prædicta Crypta Domino seruientes. post aliquantum temporis, præsciens S. Mamilia-

nus

nus obitum suum, conuocauit B. Nymphā, aliosque fratres, & ait eis: audite, alij patrē vestrum, & præparate vos ad sepulturā eius. tempus enim resolutionis meæ instat, quo
32 terra 32 mei corporis terræ reddatur, & puluis pulueri commendetur. vos autem sta te firmi in fide, pugnate aduersus insidias inimici, vt die vocationis vestræ parati inue niamini. Porro Sancti hæc audientes flebant quasi qui patrem, & pastorem amitterēt. & cum iterum eos B. Mamilianus salutaribus commoneret alloquijs, & in manus Domini suam animam commendaret, emisit spiritum. At illi iuxta traditionem Ecclesiasticam, eius celebrantes exsequias, & hymnos

Mors Mamiliani.

33 33 Domino decantantes, sepelierunt 34
34 eum in eodem loco. Post cuius obitum Pro-
35 culus, 35 Eustotius, & Golbodeus, infra sex menses, similiter migrauerūt, & à B. Nympha ibidem sepulti sunt. Post hæc vixit Beata Nympha vndecim mēsib', & diebus quattuor. infra quod omne spatium, piis insistēs operibus, cunctos ad se venientes de fide catholica, & die mortis, ac timore supremi iudicii commonens, incredulos conuertebat, credentes autem in via Domini roborabat, & cum per ipsius doctrinam, idolorum cultura pene videretur abolita, quidam pagani zelo Diabolico concitati, irruerunt in ipsam, volentes eam perimere, & Cryptā mansionis eius euertere: eadem hora, terræmotus factus est magnus, ita vt omnis illa regio concuti videretur. quod pagani cernentes, territi sunt, & credentes in Christum, S. Virginem reuerebantur. cum autem iam vellet eam sponsus in suum cubiculum introducere, & eius nuptias celebrare, languore tacta est, vt vocationis suæ diem sollicitius exspectaret. itaq; exhortatis omnibus, quos Christo lucrata fuerat, in magna iucunditate mi-
grauit 36 ad Dominum, mensis Nouemb. 36
die duodecimo. Christiani verò plorantes, valde tristes, sepelierunt corpus eius, iuxta corpora aliorum Sanctorum. vbi Ecclesiam
37 construxerunt ad honorem Domini nostri Iesu Christi, viuentis in secula seculorum. Amen. 37

Eustotij, & Golbodei mors.

& D.Nym. p.ie.

Templum cōstruitur, super eius sepulcro.

Vide Animaduers. fol. 115.

M I R A C V L V M

SANCTAE NYMPHAE

Ex Actis in Vaticana Bibliotheca.

1 SVB idem 1 tempus rusticus quidam messoribus panem ferens, solis æstus impatiens, sub umbras arborum procubuerat. vbi cum corripuit malo suo somnus, forte coluber per os ingressus in viscera delabitur. simul expergefecit hominem labor, cui nullum leuamentum fuit ad vesperam vsque. postea quam serò domum rediit, cubitumque post cœnam discessit. vt ei quies esset à lecto, sōnoq; obdormiscentē vexare serpēs cœpit, & acriter torquere. excitus opē exposcit, proclamās: iuuate me, ignotis acerbitatibus dilaniatus emorior. accurrit ad voces familia, adsidetque mœrens, & in lacrymas effusa, æque ignara exitii, atque remedii. nouissimū miseri casum audientes, qui Romanum portum habitabant, virique, ac mulieres domū eius confluxere. rogitantibus verò, quid mali misero illi accidisset, nemo erat, qui promeret, eodē ignorante, qui atrociter conflictabatur. vnde difficillimum, ac desperatū morbo remedium, nisi afferret Deus. ita æger solidam noctem in eo cruciatu perstitit. luce prima plerique ex iis, qui domum conuenerant, admirabilium rerum memores, quæ à SS. MM. patrabantur, hominem iam fessum ac morti propriorem cohortantes ad eorū sepulchra detulere; ante quę vbi depositus est, mirum dictu, statim colubri figura Diabolus egrediens, incolumem virum reliquit: omnibus qui præsentes aderant inspectantibus. qui Dominum collaudabant, & merita SS. MM., maxime verò B. Nymphæ attollebant, qui ope sua hominem ab interitu vindicassent.

Diabo. fugatur.

Sed is, posteaquam sanus factus est, spretis vitæ blandimentis eodem in loco permā sit. vbi Deo, Sanctisque Martyribus, quorū corpora ibidem conquiescebant, quibusque beneficio obstrictus erat, ad finem vsq; vitæ deseruiuit. ceterum nihil æque famulantes templo fatigabat, quam dulcium aquarum inopia, neque aliud, quam à precibus auxilium sperabatur, & Martyrum promeritis. igitur in spem insistentes, Deum orabant: posse Martyres impetrare aquas hominibus qui Deo sanguinem obtulissent. vt precibus finis fuit, fons aquæ dulcis ad caput sepulchri B. Nymphæ prorupit. tum omnes Martyrum victorias, & munificentiam, præcipueque Virginis Nymphæ celebrauere, per quos adeo mirabilia patrarat Deus, ad gloriam nominis sui, cui est imperium in secula.

Fons erū-pit.

Vide Animaduers. fol. 125.

TRANSLATIO CAPITIS S. NYMPHAE VIRG., ET MART.

CLEMENTE Octauo Pontifice Maximo, Philippo Secundo Hispaniarũ, & Siciliæ Rege, Prorege Didaco de Guzman, Comite Oliuaris Sanctissimum Diuæ Virginis, ac Martyris Nymphæ caput Panormum translatum est. seruabatur id Romæ in æde Sanctę Mariæ Mõtis Cœli, cum pijssima femina Maria Pimẽtella, Proregis vxor, Panormitanis popularem reddere, vrbique patronam addere cupiens, Panormum ferendum curauit, vrbẽque, quam in primis caram habebat, tanto voluit ditare thesauro.

Ea res Ludouico Secundo de Torres Mõtis Regalis Archiepiscopo, qui tum forte Romæ degebat, demandata, facile à Pontifice impetratur. sacras inde reliquias accepit Pactensis Episcopus Gilbertus Isfar Corriglies Panormũ, Senatu Panormitano postulante, delaturus. Is, ardentibus assiduo circa sacrum depositum cereis, Neapolim primum, inde Thermas Siciliæ ciuitatem inuectum tantisper in æde maxima deposuit, dum omnia Panormus adornaret, quæ ad id decere videbantur.

Adstabant interea ad cælestem thesaurum nobiles, religiosique viri complures, quos ad id muneris Senatus delectos miserat. Igitur vbi dies adfuit, accepto, qua par erat veneratione, capite, atque in nauem imposito Pactensis Episcopus frequẽti stipatus nobilium, ac religiosorum hominum agmine Panormum contendit. Sed quam læta Diua patriam repeteret; id argumento fuit; vento siquidem, qui iam reflarat aduersus, ad Vrbis prospectum, in secundum repente mutato V. Idus Septembis A. M. D. XCIII. Panormum appulit nauis; exceptæque reliquiæ sunt summa frequentis populi veneratione, ac triumpho.

Vide Animaduers. fol. 126.

Ann. Ch. 312
2. Febr.

DE BEATO RHODIPPO EPISCOPO

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

1 RHODIPPVS, 1 Episcopus Leontinus, & Confessor, familia clarus, sed pietate Christiana clarior. Sanctæ Epiphanes Martyris Germanus frater fuit. Romam profectus cum Beato Neophyto Leontinorum Episcopo, Diaconus à Romano Pontifice ordinatus est. inde in Siciliam Leontinos reuersus, ab eodem Neophyto Episcopo Sacerdos consecratur. deinde cum plures per annos, magnis virtutibus, id munus obiuisset, in demortui Neophyti Episcopi locum, Ecclesiæ Leontinæ præpositus est, quam in persecutionum turbinibus, cum pie, sanctèque administrasset, per annos XVII. dierum plenus, bonorumque operum, in pace obdormiscens, ad æterna præmia conuolauit.

DE BEA-

Ann. Ch. 312
5. Ianuar.

DE B. EVPREXIA
ET B. THEOGNIA

Ex Actis Translationis S. Agrippinæ

Patria Euprexiæ.

EVPREXIA, femina nobilis Menensis, parentibus christianis, ac Deũ timẽtibus nata est. pietatem cum lacte matris accepit, & constantis vitæ institutis à pueritia coluit. tanto Dei cælis fauore, & ope Altissimi profecta est, vt à semitis eius nunquam deerrasse crederetur nec pietati denegatæ a natura opes. copiosa erat Euprexiæ res familiaris, seruorum, ancillarumque familiæ, possessiones multæ animantium greges. sed ditior christianæ feminæ census, magnæ virtutes fuere: fidei studium, misericordia in egentes, patientia in aduersis rebus, eximia in Deum religio. nam christiano viro, cum quo annos VIII vixerat, suscepta vnica filia, amisso: statim Iesu Christo se iunxit. diuitias vero suas in officia pietatis, & subsidia christianæ religionis impendit, quam persecutio Tyrannorum affligebat. igitur Sanctorum necessitatibus de fortunis suis communicans christianos in carceribus aluit, vinctos libertate donauit. multa illa Martyrum corpora pecunia ex igne redempta honeste sepeliuit. quid? benigna caritas opes eius omnium commodis destinarat, nullo religionum discrimine. nam viduas, & pupillos non christianorum modo, sed Ethnicorum sustentabat.

Pietas.

Verum cum Euprexia pietate, ac vitæ officijs Deo perplaceret, necesse fuit, vt fides eius aduersis probaretur. agebat Theognia, hoc erat filiæ nomen, annos XIV. sed ægro ex paralysi corpore, per quinquennium cõflictabatur, adeoque intabuerat, vt nec manum mouere, nec pedem, nec reclinare in latus, sine adsistentium adminiculis posset. auctor vero tantæ calamitatis Dæmon, qui inuidia in parentem, illigatam malo Virginem miserandum in modum tenebat, permittẽte Deo, matrẽ in ægra filia vexabat, vt non modo matris, sed puellæ virtus palam fieret. mœrens de filiæ ægritudine mater, quid nam reliquit intentatum? multa in medicos profudit: plures ad Martyres ægrotam filiam detulit. sed humana ope procurari morbus non poterat, diuina non dum permittebatur. attamen Euprexia erigebat se ad spem, fidens auxilium sibi filiæque a Deo affuturum. sanè digna erat, quæ tot miseros pietate sua leuauerat, vt ab ea miseria leuaretur. nec diu suorum misericors Deus obliuiscitur.

Fides inter aduersa.

Postquam Euprexiæ preces, & eleemosynæ ad Deum, vt quondam Cornelii Centurionis peruenere; solatium matris, & filiæ salus maxima numinis beneuolentia, mirisq; modis adproperatum est. tum enim imperantibus Valeriano, & Gallieno, martyrium vrbe Roma pertulerat B. Virgo Agrippina. eius corpus Bassa soror diuinitatis instinctu conscensa naui in Siciliam aduehit. ex Agrigentino litore, quò appulerat, duce itineris Angelo, Menas pergebat in Euprexiæ penates, quibus cælestis thesaurus destinabatur, vt inde notesceret, quãtum illa à Deo, & Agrippina diligeretur. statim atq; audiuit Euprexia obuiam progressa, Martyrem salutauit, adorauitq; salutem filiæ exposcens. hic B. Bassa illustre sanctitati eius testimonium dedit; nam cum nomine suo Euprexiam inuisã, ignotamq; sibi, ac Deo dilectam cõpellasset; firmauit scire se Spiritũ Sãctũ in Euprexia manere. dein lacrymantem pro incolumitate Theogniæ solata, matrem, ac filiam dixit, nõ modo corporum, sed animarum à Deo salutẽ fide cõsecutas esse. exinde in Euprexiæ domũ vnà cõtendũt, & B. M. Agrippinæ corpus in penetrali cella deponunt.

Corpus S. Agripp. domum eius Roma delatum.

Nulla miraculo mora Theogniæ lectum, domumq; lux circumfulxit, & iucũdissimus somnus, quem antea ex morbo capere non poterat, consopiuit in somnis venerãdam Virginem præ se sublime stantem, & collucentem cernere, & audire visa est alloquẽtẽ: filia, & soror mea, Theognia, sanet te Dominus Iesus Christus, spõsus meus, simul prehẽsa manu dextera erexit, duxitq; in ædiculã, vbi sacrum Martyris corpus locatum erat: illic asserens perpetuo requieturã, quo miserat Deus. euigilãs Theognia, somnoque & morbo exsolutam vidit se stantem corpore integro, ante fulgentem Agrippinæ loculũ, Virginesq; tres Bassam, Paulam, Agathonicamq; ac matrem Euprexiam prope adsidentes. Mater incolumi filia, pauentior, an lætior, vt audiuit visa narrãtem, in lætitiam gratesq; ac Dei laudes effunditur. multos exinde post annos, reddita pace Ecclesiæ à magno Cõstantino, Euprexia B. Agrippinæ ædem satis amplam, & elegãtem construxit corpusq; S. Martyris in ea cõdidit. simul opibus in pauperes distributis, vel in templum ab se structum collatis, reliquum vitæ tẽpus Sancto habitu velata, vnà cum Theognia, in eodem templo transegere, Deo seruiẽtes, & S. M. Agrippinæ. in quo ministerio, Sãctisq; pietatis officiis, cum annos XL. mater, & filia vixissent, more Sanctarum mulierum, Deum confitentes ad Dominum commigrauere.

Plena dierum quieuit in Domino.

DEPOSITIO CORPORVM

Ann. Ch.
331
28. Iunij.

SS. MM. PAPPIANI ET LVCIANI

1
1

Ex Grecorum Menæis.

QVAM admirabilis Deus
in Sanctis suis, liceat nũc
mihi exclamare, qui in
animo habeo terrificũ,
mirumque prodigium
edisserere. sanè 2 vero
2 Diuus Bartholomæus
Apostolus cum in varijs
orbis terrarum prouincijs Domini Nostri
Iesu Christi nomen mortalibus promulgas-
set, in magna Orientis Armenia cruci affi-
3 gitur. eius corpus Christiani in 3 arca la-
4 pidea inclusum in 4 Vrbani ciuitate depo
nunt. sed ea theca cum assiduis curationum
ac sanitatum miraculis scateret, ingentes ad
eam fiebant populorum concursus, qui mor
bis, quibuscum conflictarentur, statim leua-
bantur. Hæc videntes Diaboli satellites, in-
credibili odio, ac furore in sacram tumbam
5 elati, statuunt Sanctum Apostoli corpus,
vnà 5 cum quattuor alijs Sanctorum Mar-
tyrum capsulis, in mare per summam im-
pietatem proijcere. atque id diuino factum
consilio arbitror, nimirum, vt ea maria, quę
illa percurrerēt, sancta, religiosaque fierēt;
ac regiones, quibus à numine distribuendæ
essent venerandæ reliquiæ, donis cælestibus
cumularentur, atque inprimis Deus ipse in
Sanctis suis mirabilis prædicaretur, vt sacris
6 literis proditum est. Etenim 6 vbi Ponticũ
sinum nauigauit Apostolus, atque Hellespõ
ti angustias cucurrit, ad Aegæum, Adriati-
cumque mare delatus est. relinquensque il-
lustrem, omnibusque conspicuam Siculo-
rum Insulam, comitatus iam à Sanctis Mar
tyribus Pappiano, Luciano, Gregorio, & A-
cacio, qui alijs in capsulis condebantur, in
Insulam Liparim venit. Pro mira Dei facta!
nam quis vnquam est, qui ea rite possit re-
ferre, ne dicam laudibus ornare? Sãcti Mar-
tyres, vbi Apostolum sociauerũt, confestim
quam sibi quisque sedem delegerat, ad eã-
dem tenẽdam reuerterunt. Si quidem Pap-
7 8 pianus 7 Mylas 8 Siciliæ opidum, Lucia-
9 10 nus 9 Messanam, Gregorius 10 Colem-
11 nam Calabriæ vrbem, Acacius 11 vero in
12 Ascalos, nomen opidi est, profecti sunt.
13 Verum 12 Agathoni, qui per 13 id tem-
pus Liparensem Episcopatum gerebat, Bar-
tholomæus Apostolus se prodidit: ibi Epi-
scopus prodigium admiratus, cum ad litus
festinaret, exclamãs; vnde, inquit, tibi, ò

S. Bartholom. corp. in mare proiectũ, & cum eo alij mm.

Apost Ep. Liparensi se prodit.

Liparis, tantæ opes, ac diuitiæ? enimvero
summo te honore cohonestauit Deus Op-
timus Maximus accipe iam Sacrosanctum
Apostolum, eiq; gratulare aduentum. hæc
dixit Episcopus aliaq; in S. Apostoli, suæq;
Insulæ laudes. quoniam verò in insigni loco
celeberrimum exædificandum erat Bartho
lomæo templum, vbi venerandæ illius reli-
quiæ conquiescerēt, euenit, vt cõplures the-
cam pertrahere connitentes, ne mouere qui
dem loco possent. Tum per quietem diui-
nitus admonitus Agatho, iubet adduci par
iuuencarum, ijsque arcam tenui fune alliga
ri, quæ facili negotio, quo Apostolus ire de- 15
stinarat, eumdem aduexerunt. ecce autem
ante actis nouum miraculum additur, quod
incredibile fortasse ijs videbitur, qui diui-
norum sunt mysteriorum ignari. Etenim
15 paruula Insula, quæ Vulcanus appella-
tur, in qua fons noctu, atque interdiu ebul- 15
liens, simulac propinquum aduentum Apo
stoli sensit, celeriter instar fulminis, septem
stadia longe excurrit. atque id sanè mira-
culum hodieq; perseuerat, quod nulla vnquã
secula videre. Postquam verò sumptuosissi-
mum templum D. Bartholomæo est ab Epi
scopo excitatũ, eo loci ditissimum thesaurũ,
beatas, inquam, reliquias vna cũ theca, quã
aduectæ sũt, deposuit. quis verò referat mi-
racula, quæ ibidem quotidie patrãtur? mul-
tis 16 post annis, nouissimis temporibus; 16
Teophilo Imp. cum opidum, vbi cõdebatur
S. Apostolus, ab Agarenis propter nostra
flagitia, captum fuisset, Insulaq; omnis vasta
desertaq; iaceret; Princeps 17 opidi, cui 17
nomen est Beneuẽto, cognitis quę per Apo
stolum gerebãtur, miraculis, è magna in Sã-
ctũ virum pietate permotus; ab vrbe Amal-
phi Nautas aliquot pretio cõduxit, irent Li
parim, Sanctasq; reliquias caperēt, ac reue-
herent. Princeps igitur cum Episcopo, clero,
magnaq; populi frequẽtia cum non longe
abesset Sacrosancta theca, obuiam proces-
serũt, eamq; Beneuẽtum attulerunt, in sacro
loco deponentes. vbi multis ægris sanitatẽ
Sanctus Apostolus restituens, gloriam suam
omnibus conspicuam fecit. Ad gloriam Dei
Nostri Optimi Maximi.

Templum ædificatũ.

Agarenis Liparam vastantib⁹ Beneuẽtũ transfertur

Vide Animaduers. fol. 134.

Ann. Ch. 331 6. Iunij.

DE B. CHARITONE
PRESBYTERO

BEATUS Chariton, Leontinus Presbyter, Sancti Donati filius, quincto loco natus, Diaconus in Ecclesia Antianorum, iuxta Leontinos, cum Donato patre fuit, cui demortuo Eustratius filius in Ecclesiæ illius præfecturam successit, Eustratio germanus frater Chariton suffectus est. quam is tenuit XXX. annos pie, sancteque obijt, nonagenario maior, Christi ferme anno CCCXXXIII. Ex Græcis Actis MSS. Bibliothecæ Cryptæ Ferratæ, Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini.

1

Ann. Ch. 336 24. Iulij.

VITA
S. FANTINI
Ex Vetusto M.S. Syracusano.

2 3 SYRACUSIS 2 natus est Fantinus. Fantio, 3 ac Deodata nobilibus, atque in re familiari copiosis parentibus. hi tametsi Idolorum erant implicati cultu, tamen in pauperes natura erant propensi, & de suo sublenabāt multos. quod eo etiam liberalius præstabāt ac libentius, quòd ea ratione in spem veniebant, impetraturos se à Diis suis liberos, quibus carebant. sed Dij eis nulli quidem, verus autem Deus, qui neminem vult perire, & lucem veritatis omnibus impertit, neque infrugiferam eleemosynarum esse sementem finit, liberales precantibus aures dedit, & hoc inter dormiendum vtriq; visū iniecit. Videbantur sibi ante tribunal Dei tamquam indicto die sisti, & Idololatriæ nomine accusatos, ad extrema supplicia damnari. in magna trepidatione, nec opinatus adfuit patronus miseris, Iesus Christus, cuius erat habitus talis, toto corpore plagis, ac vulneribus distinguebatur, vnde sanguis, atque horror quidem nullus, splendor plurimus eminebat. is in conspectu Iudicis stans hunc in modum orat. Hi, quas, tu pœnas in eos cogitas, meriti quidem sunt, Pater, sed eas primum mihi, tum eleemosynis eorum condonato, precorque abs te, vt vitam iis, ac liberos concedas, & ad superstites reos conuersus, vobis, inquit, filius olim, quem expetitis, nascetur, qui 12. annum cum attigerit, fidem in me, patrémq; meum concipiet. tum hanc vos edocebit, & ad martyrium viam aperiet. ipsius autem monitis, multi in veritatis viam traducentur. Postea Fantio, ac Deodatæ potestas est abeundi facta, & nascituro filio, nomen vt Fantino imponant, eique ab anno 12. verbo obsequentes sint, imperatum. à somnis euigilantes, mutuo visa cum narrassent, lætitiam simul cum spe capiunt. Tempore susceptus est filius, & vt iussum, nomen huic indunt Fantino. In exortu, atq; aduocatione duo fuerunt digna, quæ miremur. Vnum quod infantis, à parte læua, pectus notatū est crucis signo, non subtenui, ac paruo, sed alte impresso, & pro corpusculi portione, in ternorum digitorum latitudinem lōgius producto, color eius sanguineo erat similis. Alterum quod in recentissima ætatula, sæpe de lectulo surgebat, & repens perspondam demittebat se humi, sicque recubabat. eius rei caussam cum sciscitarentur, militare inquit, Christo volo. in quo quidem illud est plenum admirationis, puerum hunc cum Iesu Christi nomen appellabat eius nominis memoriam fecisse, quod ab alio dictum ipse antea numquam excepisset. Inter hæc Fantino duodecimus appetiit ætatis annus, atque cum ea tempestate venandi studiosus, vno cum comite, feras insectaretur, nactus est ceruum proceritate mira, atque ardua, tum nono etiam miraculo spectabilem, Huic multæ inter cornua cruces extabant: humana autem vox eius ex ore prodiit, qua se vt sequeretur, hortabatur, & tempus, inquit, est, vt & capiaris, & capias; veneris, ac rursus te alius venetur. Ergo postquam per agrum Syracusanum ad duo passuum millia præeuntem ceruum prosecuti, propter quandam se specum vident. Itaque cum descendissent de equis offenderunt in specu hominem senem, atq; eremi-

Patria

Parentes pietate in paup. filiū à Deo habent.

Nascitur infans signo crucis notatus.

Et vocatur signo admirabili ad fidem Ch.

eremitam. huic præterita nocte nunciauerat Iesus Christus, venturum ad se crastina luce, adolescentem nobilissimum Fantinũ, cum rectam fidem edoceret, de qua sua diuinitate, atque humanitate instrueret; fore enim, vt huius opera non panci salutem consequantur. At postera quidem lux Fãtinum eremitæ in cõspectum tulit, quem sibi ad pedes accidentem, cum subleuasset, parentum illi de suis natalibus visionem recitat, crucis signum impressum in pectore manifestat. & super hæc, magnas enim verò, inquit, Fantine, gratias debes instaurator generis humani Christo, qui antequã sacro baptismatis flumine ad vitam transmittereris, Sanctissimæ te crucis sigillo notauit. hic nudato pectore adolescens, cum accepta à Christo Domino signa patefecisset, arrepta rursus occasione, in multam noctem senex dixit plura de seruatoris nostri cum in eius vita, tum post obitum etiã confectus mysterijs. ac quidem noctis tenebras dispulit admirabilis crux circumfusa lumine, & in propinquo in cœlo visa. Hoc autem veluti nuntio lucis à Deo accepto Fantinus, atque eius comes 4 Leontius abluti sacro fonte christiani facti sunt. & cũ noctis reliquum sacris inter se colloquiis, atque ad Deum obsecrationibus transegissent, orto iam sole ad vrbem redeunt. cum vero Patri Fantinus occurrisset, salutatione eum excepit, qua Iesu Christi mentionem faceret. At nouum verborum genus pater demiratus, quamobrem se ea salute donaret, ab filio quæsiuit. Ille Spiritus Sancti luce repletus, cum susceptæ paulo ante fidei principia, atque arcana explicasset, simulq; in memoriam patri pristina visa reuocasset; eò patrem adduxit, vt Christo per baptismum libentissime manus daret. Vterque autem postea Deodatam de suscepta religione docuerunt, & dominos christianos vniuersa imitata familia est, præter contumacem vnum, qui ab teterrimo Dæmone in obstinationis supplicium arreptus, se se in flumen præcipitem dedit. Christiani hi cum sunt facti, dictorum etiam Christi, nisi quis renuntiauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus, esse memores, atque etiam obsequentes cœperunt. Itaque diuenditis, quæ possidebant omnibus, magnam ex agris, & fortunis suis pecuniam conflant, quam egentium subsidio, ac victui largiter in dies erogabant. eas ob res defertur eorum nomen ad Proconsulem. is in conspectum adductos interrogat, cuius essent religionis, ac sectæ. Christianos esse, & Christum se crucifixum colere, respondent ob id iussu Proconsulis, vehementissime 5 plumbatis vapulant, tum in vincula, ac custodias conijciuntur. Ecce autem cum nox omnia opacasset, Angelus Domini deuolat in carcerem, & postquam luce locum illuminauit, appositis cibarijs, refici custoditos, ac confortari iubet. à mensa prædicit Fantium quidem, ac Deodatam mortem pro fide postridie esse obituros; Fantinum ad alia reseruari: quamobrem excederet ex eo loco, atque in alias se partes reciperet. Tum arreptas catenas Fantinus facillime perfregit, quippe quas instar ceræ mollissimas virtus diuina fecerat. Hæ in præsentem 6 vsque diem Syracusana in Ecclesia demõstrantur. deinde patefactas sua sponte fores cum offenderet, sensim cum comite Angelo egreditur, vsque ad portas Vrbis, quas signo crucis impresso reserat, atque aditum sibi facit. Interea illuxit, & producti illi duo, cum recusarent Proconsuli obedire, & tura Diis adolere, capita iis præcisa sunt. Fantinus Messanam appulit, & exceptus hospitio mulieris cuiusdam, filium ei captum oculis, luce iterum donauit. quem inter dormiendum nigerrima hominis species violenter exoculauerat. id caussæ fuit, quod Iesu Christo nomen familia vniuersa daret. ea res famam Fantini Messana, quæ etiam tum Idolis seruiebat, disseminauit. conquiritur ergo à magistratu Mamertino, pœnam suę fidei daturus. sed ille diuino monitu, conscensa per noctem nauicula, quam quam sine remigio, ac velo, tamen cursum freto Rhegium versus, cælesti ductu, tenebat. neque cum eum armata triremis insequeretur, consequi vnquam potuit, quam obiecto signo crucis impediuerat. Vt est Rhegium deductus, in Matronæ se cuiusdã domum ab foro subduxit, & frigidam sibi ad potandum datam, vinum merum facit: matrem autem familias victam rei miraculo & procidentem ad pedes christianam facit. inde longius secessit, & tertio post die opidum, 7 cui Tauriano nomen, ingreditur, seque Balsamio, locupleti homini, in seruitutem locat. sed cupido despectus sui, ac vilitatis pro Deo, cõtra accidit. eo enim notior vniuersis, & carior habebatur. Erat Fantinus ingenio docilis, sermone non inelegans, castitate summa, atque honestate morum præditus ieiuniorum abstinẽtiæque amantissimus. Verum propter gentilium metum, fidem arcano pectoris cõcrediram abscondebat. Itaque 8 pascendis iumentis, amandatur ab domino suo ruri, quod ille alacriter quidem, fideliterque præstabat. Moysis memor, greges deducẽtis, & apostolici eius dicti, serui subditi estote Dominis vestris, in omni timore. Aestas summa esse cœperat, quo tempore frumenta in areis congregantur ad trituram. id occasioni sibi datum, existimauit Fantinus, ad subleuandos egenos. ergo partem iumentorum locat, ad terendum frumẽtũ, pretium trituræ tribuit in pauperes. Mos Fãtino is frequens erat, inter terendam areã, preces post iumenta corde, atque ore profundere, Deumque laudare: deinde solutũ terendi cura, & pascentibus iumentis, cœlũ genuflexo suspicere, cælestiaque assidue meditari. interim Dæmone instigante, nútius Balsamio perfertur, male a Fantino iumenta tractari, pascuorum loco commodari terendis aristis. id auaritia fieri, & spe lucri, quod sibi asseruaret. Balsamius, quod de probo adolescente credere nollet, experiri maluit, quàm audire, & simul in agrum per-

Dum baptizatur cælesti luce circumfunditur.

3

5

Propterea verberantur, & in vincula coniiciuntur

6

Fantinus ad alia seruatur, non sine miraculo educitur.

Aquam in vinum vertit Rhegii.

7 Taurianũ progreditur

8 Pascendis iumentis.

perrexit, quid rerum fieret odoraturus. Fefellissetque Fantinum, nisi famulo suo pro tempore Deus accurrisset. Nam accedentem ad se Fantinus herum cum prospexit, procidit in genua, & factum suum Christo cui laborabat, commendauit: inter orandū occupatur somno, & Balsamio propius accedenti cum iumenta in aream circumirent atque aristas contererent, tamen in vberibus pascuis esse, atque pratum omninò viride, atque herbidum visa sunt depascere. quamobrem excitatum Fantinum, de sedulitate sua laudat, confortatque vt commissa fidei, ac curæ suæ iumenta bene curet. Inde in vrbem lætior redit. sed in incœpto suo cum perduraret Fantinus, rursum certior ea de re fama Balsamio per quosdam nuntiatur, cui quamquam principio nullas aures prębebat, & deferentes auersabatur. tamen facere non potuit, quo minus nonnihil tandem auditis inclinaret. Itaque perrexit quæsitum, eo animo, vt si vera offenderet, quæ illi accusarent, Fantinum in vincula coniectum affligetet: si vero secus, eos omnes inuidiæ, ac mendacij conuictos ab familia sua reijceret, cum infamia, seruum innocentem honore, ac mercede maiore donaret. Aduentum heri, & cogitationes Fantinus, quamquam absens, diuino tamē spiritu, prouidit, & vt iræ concederet, fugæ subsidium cœpit in Siluam. cumque 9 ad Metaurum peruenisset, neque haberet, qua ratione flumen trajceret, subsistit, oculos huc, illuc circumferens, ac vestigans aditū. Interea videt iratum dominum appropinquare, tunc ille Deum, ne se ea hora desereret, etiam atque etiam exorauit. & perfecta oratione, virga aquas percutiens; Metaure, inquit, in Christi nomine paulum de tuo cursu siste, hoc præcepto, aquæ duas in partes discesserunt, & viam in vlteriorem ripam Fantino fecerunt: eo transuecto, rursum coierunt. Hæc omnia cum vidit Balsamius, illico iracundiam deposuit, & humi stratus Fantinum ex aduersa ripa precari extensis manibus cœpit: ne se in tenebris ignorantię desertum vellet; scire se famulū veri Dei esse eum, cupere eiusdem Dei obsequio, ac seruitio addici, qui tantam suis potestatem largitur: seque veniam ab ipso petere, & vice versa famulum eius velle esse, ac dici, eiusque præceptis obtemperare. his est vehementer lætatus Fantinus, & heri promptitudine cognita, Christi Iesu legem ei prædicat, conuersumque in fide instruit. non multo post patris familias exēplum vxor Mathildis, eorumque liberi, totaque est domus consecuta. ea autem exinde Balsamij vita fuit, vt eam ciuitatem ad veram fidem traduxerit; ipsum vero multis miraculis Deus ornauit. Fantinus Balsamio segnior non fuit, nam congregata cōcione, sæpe populum de diuinis rebus docebat, pauperes, egentesque comparata ope sustentabat adeò vt breuissimo tempore Idolorum fana, lucosque destrueret; Ecclesias vero Deo, eiusque vero filio Iesu Christo ædificaret. Hæc dum facit in annū ætatis tertium, ac trigesimum ingreditur, posttemo 10 die mensis Iulij, populum vocari iubet ad concionem, cumque vehementissime de diuini rebus perorar et, prædixit die Dominico proxime ex hac vita se esse abiturum, cum Sacerdos rem sacram perfecisset. paulo post corripitur febri, & illucescente prędicto ab se die, iussit intra chorum templi, in feretro se collocari. petāsto sacro, manibus in cœlum sublatis, cum Christum Iesum ab se corporeis oculis cerni testaretur, atque subinde integratet, in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, animam Deo restituit, tam expers doloris in morte, quam fuit criminis, ac turpitudinis in uita. eius cadauer tāta luce, ac splendore lustratum est, vt per duas horas ne cerni quidem ab vllo posset, odor autem, triginta integros dies, Ecclesiam suauissimus perfudit: & ex sepulchro cœpit oleum redūdare quoddam tantæ virtutis, vt cum omni morborum generi, tum vniuersis etiam animæ tentationibus occurreret. Porrò nonnulla Fantini miracula recensebo. Theodorus quidam ciuis Taurianensis, cuius ædes templo erant Fātini contiguę, allegatus à Præfecto Prætorii est, vt summam pecuniæ fisci nomine cogeret. is coactam consignauit, accepta Syngrapha. moritur nō multis post diebus Præfectus, & successor accersitum Syracusas, vbi tum agebat, Theodotum persolutæ pecuniæ symbolam reposcit. qui qua illam in parte reposuisset, cum in memoriam ei nō rediret, in carcerem conijcitur. cumque in Taurianum, quo in opido S. Fantini corpus eo tempore condebatur, immissi serui opera conquisitam diligenter nusquam reperisset, innixus meritis Fantini Deum in tot angustijs, atque iniurijs orabat. Ac nocte quadam ei apparuit miles in equo sedens, qui quæreret ex se, cur mœrore dissolueretur? cui cū caussā exposuisset, en ego, inquit, miles quantum tua caussa (pati) confecerim, sudor equi declarat, tibi vero sum in Taurianensi opido, domo proximus, atque coniunctus, accipe tibi tuam syngrapham, & vale. Hic expergefactus Theodorus, cum videret intra manus syngrapham suam, gaudio exsiluit, & actis Deo gratijs Præfecto tradidit, atque omni est periculo solutus.

Taurianensium Ecclesiæ Archidiaconus prædicti Theodori filius, cum occuparetur acerba scabie, quæ corpus instar lepræ maculis immanibus operuerat, deferri se iussit in ædem S. Fantini. ea in æde, præter Fantini reliquias, SS. etiam Pontificum Georgij, & Ioannis corpora tumulis decentibus asseruabantur. Orauit aliquandiu æger, & cœperat fessus dormire, neque tamen omninò sopore premebatur, cum videre sibi visus est Sanctissimum Fantinum de sepulchro prodeuntem, adire ad illorum Sanctorum tumulos, atque his verbis excitare quiescentes: conserui, exurgite, & venite, quid iste exoret, videamus. Hi Pontificijs induti vestibus prodeunt; hinc atque hinc me-

Falsò accusatus à Deo defenditur cœlesti prodigio.

Dñs, & Ciuitas conuertuntur ad fidem

10

Obitum suum prędicit.

Cadauer luce, & odore cæ lesti perfunditur.

Mirac. receptæ schedulę.

Archidiac. à lepra mundatur

medium faciunt Fantinum, simul ad Archidiaconum adeunt. Tunc præcipit ei Fantinus, vt exterius, interiusque vestimentū, quo operitur, exuat. ille quamquam pudebat, præstitit. Iterum ei præcipitur, pellem eijciat, qui dicto obsequens, cœpit perfricando niti, si quomodo posset corium deponere. eo autem momento exutum scabie se, atque integra valetudine confirmatum sensit. iterum mandat Fantinus, vt vestimentum recipiat. illi verò ad tumulos redeunt. His visis euigilat Archidiaconus, & quæ viderat, vera fuisse cognoscit.

Med. morbo oculorum curatur.

Dauid natione Syrus, arte medicus, oculorum morbo adeo vehementi laborabat, vt neque collyria iuuarent, & prospectus in dies ita deficeret, sanguis etiam per genas sensim deflueret. Hic cum de S. Fantini liberalitate acciperet multa, in spem bonam venit: perrexit ad eius tēplum, & oculos aqua lauit, quæ de tumulo manabat. id illi aciem omninò redintegrauit. Puella infans duorū annorum, nobilis viri filia, noctu cum dormiret, arripiebatur de latere matri ab Dæmone, & nudo solo cubiculi deponebatur. sensit versutiam hostilem pater, & delatam filiam ad Sancti viri ædem, cum hoc voto comitatur: Sancte serue Dei, hinc non exibo, nisi filiam sanaueris. Prima noctis vigilia, cū in oratione perseueraret, ecce superuenit Diabolus, & fores templi cum strepitu, atq; ira compulsat, & puellæ interminatur; quæ metu deterrita se se in gremio patris abscōdebat. missi ad portam pueri duo neminē ostenderunt. quamobrem obfirmato ostio, regressi sunt. multa nocte, vniuersi cum dormirent, strepitus iterum fit ingens, & minæ; sed illi cum facile intelligerent, interclusum esse aditum Diabolo ad templum, spei pleni orabant. altera nocte, serius aliquāto adfuit iterum Diabolus, sine strepitu, in formā nigerrimi canis; tū tertio pene sub aurorā. tertio die puella tam diris terriculamentis liberata est: id quod signis manifestissimis declarauit, quæ XX. annum cum attigisset, inclusa monasterio S. Fantini, religiosam vitam traduxit: ei Gregoriæ nomen fuit. *cetera in libro manuscripto desiderantur.*

Puella à Diab. terriculamētis liberatur.

Vide Animaduers. fol. 136.

---

1 Ann. Ch. 336

PETRI EPISCOPI

NARRATIO

DE VITA S. FANTINI

Tob. 12.

Mysterium regis, vti scriptum legimus, abscondere bonum est: opera autē Dei reuelare, & cōfiteri, honorificum. Regis quippe mysterium non custodire, vti reuera periculosum, sic etiam perniciosum est. ceterum Dei opera reticere, incredibile est, quantum animo periculum creet. Nos igitur in diuinis rebus vti silētio male metuentes, imminēsq; seruo illi periculum suspectum habentes, qui Domini sui talentum terra occultauit, cui dictum est: serue male, & piger oportuit te committere pecuniam meam nummularijs: sacram, animisq; perutilem narrationem, haud obscure quidem, sed apertissime circumsonantem, quæque ad nos vsque peruenit, non fuit cōsilium occultare silentio, sed vero eam potius per orationem in vulgus indicare, litterarumque monumentis tradere: ac velutí mensæ apponere, vt audiuimus, & cognouimus, & patres nostri narrauerunt nobis ne esset occulta ta filijs eorum, vt in sacris litteris didicimus) sed ad nepotes vsq; tantarum rerum cognitio propagaretur. neue bona obliterarētur, aut obliuionis obscuratа profundo (id quod etiam numine afflatus quidam egregie iuxta ac præclarissime dixit) intercluderēt. Turpe nimirum est, vitas quidem impiorum hominum memoriæ proditas esse; contra vero eorum, quos veros Christi seruos nouimus, virtutes silentio contegi. Ita sacro oraculo monente, aperi os tuum verbo Dei, & nos etiam, præterquam quod fas erat, ausi, sordidumq; & inutile os nostrum reserantes, sic ad narrationem aggredimur. Memoria iustorum cum laudibus, quæ fuit sapientissimi Salomonis sententia: benedictio Domini super caput iusti. ad ipsius enim laudes, populi gestient. igitur cū anniuersaria sancti viri memoria populo huic lætitiæ sit argumentum, age iam, & nos pro viribus, haud certe laudationum legem secuti, per verborum amplificationem, sed debitum veritati soluentes, pedestri quadam, & minime compta oratione, hominis facinora exponamus, id ipsum

Matth. 25.

Ps. 77.

Prou. 10.

Ps. 10.

ipsum pro laude ponentes, testimonium videlicet rerum ab ipso gestarum, ad legentium atque audientium vtilitatem. nimirum hæc prudentibus vera lætitia; quam vtique capiunt, dum iustorum vsurpatur memoria, inde spiritale quoddam gaudium, inde bonorum æmulationem, imitationemque colligentes, ex iis, quæ rite audiunt incitati. Igitur celeberrimus hic Dei seruus diuino quodam consilio Fantinus est appellatus. decebat quippe eum, qui prius quam in matris vtero formaretur, Deo cognitus fuerat, vt diuinus Hieremias ait, illustri aliquo nomine nuncupari, vt vel ex ipsa certe appellatione perspectum omnibus foret, diuinæ 3 lucis participem esse, piissimum hunc virum, moribusque nominis sui vim, significatumque referre. Namque is diuinitus nomen sortitus, Balsamio quidem nescio cui seruiebat, tum forte Rempublicam gerenti. sed propter ingenii præclaram indolem, vel potius ob inspiratam illi ab rerum omnium præscio Deo diuini luminis illustrationem, ad firmitatem quamdam summumque disciplinæ amorem peruenit. (nouit enim Dominus celebres reddere suos. quos autem prædestinauit, inquit Apostolus, hos & vocauit conformes imaginis filii sui) erat autem clandestinus, at verus Christi cultor mandata Domini seruans, nihilque ab iis vnquam declinans, abstinens ab omni opere malo, ieiuniis, precibusque indesinenter insistens, purum se à mundi delicijs, integrumque conseruans, interdiu, noctuque cum Deo per preces colloquens, omninò ad monasticam normam vitam traducens. Porrò sicuti de Mose diuinas literas accepimus docentes, dum oues pasceret Iethro soceri sui, in solitudine Madian, dignum effectum, qui Deum ipsum per ignem in rubo apparentem conspiceret, diuinaque vsum consuetudine, formidanda scilicet edidisse miracula: ita plane, & huic contigit. cum enim illi à Domino creditum esset equorum armentum ad pascendum, cum iis ipse degebat in montibus, ac solitarijs locis. ita conuictum hominum fugiens, solitudinem potius, & quietem elegit; inde vti minime distractus, in diuinas sese precationes liberius effunderet. Igitur equas agens, eas nunc è pascuis educebat ad pascua, nunc ex aquis ad aquas, & herbescentes campos, vt pulchras, pingues, lectas suo ipsius hero exhiberet. itaque hoc munere fideliter, reuerenterque fungebatur, diuinum Apostolum audiens docentem: serui, obedite Dominis vestris carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate: seruientes non modo bonis, & modestis, sed etiam discolis: sicut Domino, & non hominibus. scientes quoniam vnusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a Domino, siue seruus, siue liber, siue gloriosus. In his igitur Beatus vir ita se gerens, simulque puritate, ac temperantia præditus, atque in precationibus, abstinentiaque persistens, aliis etiam à Deo muneribus est insignitus. ad tanta enim, quæ diuinitus homini fuerant congesta bona, illud item accedebat, quod & in pauperes egregie animatus, & valde misericors erat, secundum illam Domini vocem; estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Nimirum is misericordia, vel maxime commouebatur aduersus egentes, quibus cum benigne facere statutum haberet, idque vero, quippe seruus, haud facile posset, commiseratione victus, cum aliud nihil suppeteret, quod illis erogaret, messis tempore, pauperum, mendicorumque manipulos cum ijs, quas pascebat, equis triturabat: idque adeo noctu, ne scilicet herum deserere, aut excitare turbam videretur. neque enim per noctes vana quadam spe ductus, nefariis operibus, actionibusque distinebatur, sicut in Isaia scriptum est, qui in nocte, inquit, spes mala, sed contra potius boni in Deum operis spe mentem sustentante, nocte in egestate laborantium auxilium impendebat. Sed interea dum isthæc vir sanctus exercet, bonorum hostis Dæmon pauperes quiete priuare, beatumque hominem à proposito, ac bene agendi studio auocare studens, eum maleuolorum hominum calumniis subiicit. qui ipsius dominum adeuntes, Fantinum insimulant, quasi vero equas affligeret, dum in amicorum, & consanguineorum 4 gratiam per noctes earum opera vtitur ad triturandum. Quæ cum ille accepisset, furore inflammatus exsurgit; an ita res habeat, inspecturus abit. sed iam illuc appropinquantem herum suum, vbi Beatus Fantinus, spiritu docente, persensit, manu flagelloque equas diuerberat super manipulos: tum vero hos quasi virentem herbam in agro vidisses: illæ autem tamquam super herbam quiescentes accubabant.

At ipse humi recubans dormiebat. igitur herus cum aduenisset, eumque dormientem, equas vero super herbam cubantes vidisset, Beatum virum compellans; quid, inquit, equæ tuæ Fantine, quid rerum exercent? hic ille quasi è somno per herum excitus, consurgens, ecce, ait, vt vides, here, super herbam interquiescunt. quibus auditis, oculisque ipsis perspecta re, inde homine relicto, concedit. ceterum Sanctus, diuinusque vir ab eiusmodi opere, quippe bono, neutiquam destitit, sed id vsque diligenter exercuit. Rursus igitur Sycophantæ illi, quibus ho-

V ribus?

Marginalia: Fantini nomen illust. — Hier. 1. — 3 — ad Rom. 8. — Exod. 3. — ad Ephes. 6 — in pauperes pius. — Luc. 6. — Calumnias patitur. — 4 Eas Deus dissipat.

nestum odio, obtrectatio contra curæ erat; ad ipsius herum Balsamium accedentes, quid ita, inquiunt, famulum tuum pateris, equas atterere in alienis laboribus? ecce enim eius opera factum est iam, vt & specie turpes, & corpore tenues sint, plane vt inutiles iam nunc sint in posterum ad opus. id ergo cum ille sane quam moleste ferret; si lubet, adijciunt improbi, certo rem cognoscere, iam, & vide. adhæc surgens, conscenso statim equo abit, quæ dicta iam ab ijs fuerunt, planè perspecturus, an dictis veritas concineret. sed Fantinus opus iam confecerat, atque vbi herum iam iam aduentantem sensit, consueto equo proficiscitur equas agens, vti proximum flumen, cui nomen Metaurus transmitterent. qui ex alto monte præceps defluit, & decursu velox, & ipso aquarum strepitu terribilis fremit. eius quippe dilabentes aquæ eo aliquando, præsertim vero hyeme, feruntur impetu, vt retineri vix possint. Porrò Metaurus appellatus est, vt puto, non modo, quia *Meteoros*, hoc est sublimis ex alto ruit è saxosis, ac præruptis locis, verum etiam quia metaauras, idest vnà cum aura violenti flatus de monte, vnde ipsius aquæ defluunt, impellitur: fluxionemque ex ipso discessu, quasi irritatus efficit vehementiorem, sæpiusque fine pluuia exundat, atque impetu ruit validissimo, plane vt ipsum trajcere haud facile queas. vel certe quia multa in illum confluunt flumina, ex quibus ingens aquæ vis. ac proinde Metaurum dixerit quispiam, quasi Metaphris, hoc est, vt ita dixerim, confluxiones. omnes enim fluuiorum in ipsum influentium aquas excipiens, rursusque in mare distribuens, vnus ipse Metarrùs appellatur, nisi certe, & alia quædam sit super hoc nomine coniectura. Etenim Taurus quidam exstitit vrbis fundator, qui ipsius amore captus, eam pro suo nomine Taurianem indigitauit, haud certe ignobilem, imo vero quam illustrissimam: cuius reliquiæ, insigniaque ad nostram vsque tempestatem manent, hinc inde ex vtraque ipsorum fluminum parte exstantia, veteremque splendorem, atque ipsius magnificentiam ostendentia: tametsi nunc inhabitabilis, & inculta est altera pars, propter eas, quas multis iam annis locus ille passus est, euersiones. Quoniam igitur mediam Tauri vrbem flumen interfluit, proin iam tum Metaurus est dictus, idemque in præsenti retinet nomen. Igitur hunc fluuium cum equis, vt dictum est, traijcere dum cupit Fantinus, eas vt consuetum in locum reduceret; cum valde tum per totam crepidinem redundantem videns, cognoscensque haud facile se posse illum transmittere; ad hæc herum suum pone insequentem conspicatus, precationis armis accinctus, quasi magnus ille Moses, mentis, vt puto, auribus diuinam illam vocem accipiens, quid clamas ad me? equum agebat leniter, virgamque manu extendens, eaque fluminis aquam percutiens, quasi illud animatum esset, siste, inquit, Metaure: Fantinus enim Dei seruus transit. stetere hinc, atque inde aquæ. ita vir Sanctus quasi per aridam humum, cum equis traiecit. Ceterum herus, tamquam Pharao, dum à tergo hominem persequitur, miraculum hoc omni dignum admiratione contuitus, magna vocis contentione post illum exclamauit, ac mei miserere, inquit, serue Dei altissimi: meque ad te venire iubeto. neque enim ipsius cor, vt olim Pharaonis obdurauerat; tametsi insequebatur: verum nouæ, atque inusitatæ rei metu perculsus, repente è vestigio ad Dei cognitionem accessit. Porrò autem Fantinus, vbi etiam preces pro illo fuderat, effecit, vt is quasi per aridam, sicco pede transiret; interim proprium in locum redeuntibus: hic miraculo conspecto, Balsamius obstupefactus, atque horrore correptus, ad sancti viri pedes accidit, veniam ab eo petens, illacrymansque, nunc demum, inquit, vere te Dei seruum esse cognoui. iam nunc igitur tu mihi Dominus eris, tu herus. Atque illud etiam, quod in hoc miraculo contigit, considerandum est. Etenim per virgam, quæ ab sancto viro gestabatur, haud simplicem quidem, sed pelliceis loris constrictam, (siquidem huiusmodi lora gestare, qui equos pascunt consueuere, hæc autem taureas appellant) miraculum editum est maximum. Namque per virgam quidem Mosis, per flagellum vero pelliceum Eliæ, & Elisæi miraculo simile fuit, quod à sancto viro patratum est facinus. vt enim ij, virga quidem alter Erythræum mare, alter ouina pelle Iordanem fluuium percutientes, siccis traiecere vestigijs; haud secus vir iste plane admirabilis. Neque verò id mirum, & horum siquidem virtutes Beatus expresserat, eoque paribus etiam donis affectus est. Neque enim ei quidquam nocuit seruitutis nomen, vt qui Deo mente ipsa seruiret, in eoque collocatum haberet animi desiderium, quem etiam imitaretur. quippe ille, (quæ summa ipsius benignitas est, ac misericordia) serui formam nostra caussa suscepit, seque ipse ad nostram omnium salutem ad mortem vsque demisit. Nimirum eum, qui recte viuere statutum habeat, nihil impedit, tametsi seruitutis iugo pressum circumagi aliquando contigerit. ita Iosephus cum in seruitutem venditus, caste tamen, pieque vitam traduxisset,

Flumen Fant. obediens viã dedit traijcienti.

Exod. 14.

Viso miraculo Herus cõuertitur ad Deum.

Fant. confertur cũ Mose Elia & Elisæo.

Humana seruitus diuinam nõ impedit.

totius

totius Aegypti Princeps constitutus est, Regni gloriam consecutus atque sortitus. ita & Onesimus ille (scientes alloquor) qui certe is fuit, vt vel ipsius Apostoli testimonio comprobari meruerit, quasi aptissimum pietatis instrumentum, ad obsequium paratissimus; imo etiam liber, & genere ipso nobilis. Hos namque pluris æstimat in gloria Deus ille, qui quæ stulta sunt mundi, & ignobilia, & contemptibilia, & ea, quæ non sunt, elegit: eaque in Regno suo cælesti nobilitat. non enim est personarum acceptio apud Deum. Siquidem in Christo Iesu non est, inquit diuinus Apostolus, Gentilis, & Iudæus, circumcisio, & præputium, barbarus, Scytha, seruus, liber, neque mas, & femina, sed omnia, & in omnibus Christus. etenim cuiusque opus in horribili illo die planum fiet. atque vnusquisque propriam mercedem accipiet, non secundum dignitatem, nobilitatemque Seculi huius, sed vero pro vt quisque laborauerit. habita videlicet ratione obseruationis mandatorum Dei, quemadmodum ea confecerit. Tum verò non diuites, non sanguinis claritate præstantes, sed iusti fulgebunt, sicut Sol, in Regno patris sui, qui habet aures audiendi audiat, dicit Dominus. Ceterum hæc vita est, hoc institutum, hæc supra hominum cogitationem miracula, cælestesque conatus percelebris, ac ter beati viri Fantini: his virtutum laboribus fortiter, constanterque institit, celsoque animo contra obsistentem hostem dimicauit: ac de manu Domini præmium accepit: Euge, serue bone, & fidelis, loquentem Dominum audi; quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui, ingredere iam, atque in cœlo cum cœlestibus mentibus vna choros ducito, digna laboribus præmia consecutus: ac prius quidem rationis expertes pascebas animantes, nunc autem pascito Domini populum. Iam vero de hominis vita, quam in corpore vixit, perorata hactenus narratio est. hinc iam ad maiora ipsius miracula conuertamus orationem? Egregius hic pietatis armiger, ac tolerantiæ adamas, hac natus 6 est patria; quamuis enim serui li sit conditione prognatus, at certe noster est. Vnde maiore etiam hominem amore prosequimur, menteque complectimur, quippe nostrum, domesticumque decus, & ornamentum. vt enim arbores fructuosæ, quos enutrierunt fructus, natiuo solo, quasi in cœnam apponunt. ita & is nostro è solo existens, atque ad supremum gloriæ fastigium in miraculis edendis euectus, & quasi florescens palma, aut cedrus, quæ in Libano est, auctus, ei, quæ ipsum, & protulerat, & aluerat, terræ mercedem retulit pietatis, fructum sui, ad æmulationem, imitationemque vitæ suæ volentes excitans. Qui nam autem beati huius, ac celeberrimi viri exitus, aut qualis vitæ terminus fuerit, haud satis liquet. neque enim auditu percepimus, nisi quod sacræ ipsius corporis reliquiæ, cum apud nos asseruentur, morbis, languoribusque omnibus remedio sunt, plurimosque passim reuocant ad sanitatem. proinde quasi operum admirabilium fons propositæ, aut diuersarum ægritudinum medicinæ. non enim vti Mosis, sic & Beati huius viri sepulchrum, incertum est. verum illius manifesta quidem mors, tumulus vero occultus hominibus est. in hoc sanctissimo viro contra accidit; pretiosa namque de Dauidis sententia, facta in conspectu Domini ipsius mors, nos etiã num latuit. at vero illustris iam, & clara sepultura est, quæ in ipsius templo ad hanc vsque ætatem, quasi iugis quidam medicamentorum fons salutares ijs emanat aquas, qui fide tecti, & desiderio ardentes accurrunt.

Ad Chor. 1. Ad Rom. 2. Ad Eph. 6. Ad Colos. 3. Act. X. Ad Colos. 3. ad Chor. 3. Matt. 13. Luc. 8. Matth. 25.

6 Fallitur scriptor lege notas in S. Fant. vitam nu. 12.

Mirac clarescunt eius Reliq. — 7 — *Ps. 115.*

Vnde obstupefacti quidam magnitudine rerum, quas supra naturæ vim, & ordinem post mortis quietem is edit, in eam venere sententiam, hunc Martyrum loco dignum effectum. ad ea siquidem miracula respicientes non leuem quandam arbitrantur fuisse beati huius, ac celeberrimi viri actionem, pro collata ipsi gratia, ad tot, tantaque opera patranda. nisi enim is, aiunt, per certamen obierit diem, quomodo talibus, ac tam admirandis operibus diuinitus nobilitatus est? haud sane recte, vt arbitror, sentientes. quod enim virtutis opus in Mose prius inuenimus, quam Deum in rubo vidisset? quod in Elisæo, ante frequentem ad Eliam accessum? quando duplicem ab eo spiritum cum accepisset, miranda illa edidit miracula. quod vero certamen subierat tum, cum etiam post obitum, ipsius ossium solo contactu, qui mortuus fuerat, in vitam repente est reuocatus? Nam & beatum ipsum, ac cœli cursorem Eliam, qui nec dum obijt, quas confecisse pugnas ante nouimus, quam tot, tantaque patraret miracula? nihil aliud profecto præcesserat, quam certa in Deum fides, egregiaque aduersus proximos, egentesque misericordia. (cuius certe rei diuinæ literæ testes sunt.) quamquam, & alia quædam ijs inesse speciatim perspiciuntur, & Mosi quidem mansuetudo, vt & Dauidi; simplicitas autem Elisæo, iuxta ac Iacob: Eliæ vero zelus. patietur quippe oratio illum tametsi indigentem, pietate certe, atque intima cum Deo familiaritate eximium, ac primum fuisse. quæ certe omnia virtutum fastigia, non minus argumenta sunt profusi sanguinis, quam certæ, vt dictum est, inseparabilis, atque ignitæ fidei, per quam & tanta conficere virtutis opera potuere. id enim indicat Domini sermo in Euangelijs dicentis: amen dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis mõti huic, transi hinc, illuc & transibit, & nihil impossibile erit vobis. id quod nimirum & in

beato hoc viro videre est. quomodo etiam Abrahā patriarcha, iustus ex vna fide reputatus est. sic enim scribitur; credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Hieremias item vnus inter Prophetas ad misericordiam ciendam aptissimus, & prius Deo cognitus erat, quā formaretur, & antequam ex vtero prodiret in lucem, sanctitate donatus, magnam in gentes regesq; potentiam consecutus. Nam caprarium quidem Amos, sed prophetiæ munere donatum, volētes prætermittemus: vt & Dauidem prophetam item, ac regem, quo de nunc singillatim dicere non licet. quæ enim exponi de eo possent, norunt ij, quos sacrarum litterarum mysteria non latent. quomodo eum Dominus à pascendis ouibus euocarit ad pascendum Iacob seruum suum, & Israel hæreditatem suam. sed operæ pretium est, & illud intelligere, nempe non donorum laborumue multitudinem, sed minime dubiam sinceri animi fidem acceptam habere Deum. etenim ea, cuius in Euangelijs mentio est, vidua minutis assibus duobus cæleste regnum coemit. at quinque virgines post sudores, susceptosque ad virginitatem custodiendam labores plurimos, propterea quod nulla alieni mali cōmiseratione, aut humanitate tangerentur, ex illo deturbatæ sunt. Namque huiuscemodi perturbationes ferinum arguunt, impiumque animum. ita & Ioannes Baptista infideles, ingratosque Iudæos, quod nulla in alios misericordia mouerentur, viperis comparat: hortaturque fructus faciant pœnitentia dignos. de duabus item tunicis dent indigenti; idemq; de cibis, vti faciāt præcipit. Quid autem latronem, quamuis e cruce penderet, cæli heredem momento temporis fecit, nisi vera, quā eadem ipsa hora collustratus est, Dei cognitio, minimeque hæsitans fides, & probum, sincerumque propositum? igitur non volentis, neque currētis sed miserentis Dei: miserebor enim, inquit, cuius misereor, & misericordiā præstabo, cui miserebor. Quod si præter diuinas illas actiones, virtutesque, & in auditorum efficaciam miraculorum, athleticaq; certamina, sanctus vir, prostrato hoste, proprioque effuso sanguine, mortem oppetens, Martyris corona cinctus fuerit, id vero minime mirum cuipiam videatur. fuit sane seruus, haud inficiamur; quomodo autem sese martyrio libenter non dederit, vocante ipsum Deo, cum talis, tantusq; in virtutibus extiterit, ac sublimitate miraculorum inhærente sibi Sancti Spiritus virtute, & gratia corroboratus? quare si hæc ita se habent, vti dictum est, duplex hinc nobis venit exsultationis gloria. quippe duplex est athletæ nostri corona. Præterea noster est, ex nobis enim ortum trahit. quoniam vero & aliorum miraculorū, quæ Beatus vir post depositionem tabernaculi, atque ad cæli sedes ascensum edidit, mentionem fecimus: age producamus, & alia quædā ab ipso patrata, vti per hæc; & ea quoque, quæ antememorauimus, vera esse confirmet oratio. non enim aniles fabulas secuti isthæc dicimus, scribimusque, sed nonnullorum ex iis oculati testes sumus, ac ministri. quæ vero ista sint, accipe. purgatio leprosorum, paralyticorum restitutio, vexatorum à Dæmonibus sanitas, ægrotantium curationes, visus cæcis redditus, status claudis erectus. sed & mortuorum suscitationem, si quis adijceret, haud quidem à recto aberraret. Ad hoc insomnis visa, locutionesque, rerum conducibilium admonitiones præceptionesque, & calamitatum solutiones. in marinis periculis apparuisse periclitantibus, qui ipsum nominatim inuocarent, opemque illis præstitisse: atque à periculis erutos à variis, vt diximus, calamitatibus liberasse, sed illud miraculorum eius initium.

Gen.15. *Ad Rom.4.* *Ps.77.* *Luc.21.* *Matt.25.* *Luc.3.* *Ad Rom.9.* *Exod.33.*

Theodorus quidam vrbanis dignitatibus illustris, cum aurum ab eo, qui tum rerum potiebatur, mutuum petiisset, accepissetq; eò pro libidine vsus est. inde autem non multo exacto tempore repetenti aurū principi persoluit debitor, accepta insuper syngrapha, quod nomina iam expedisset. Rursus autem non multo post, Princeps siue oblitus, siue de industria agens, aurum exposcebat, negans redditum sibi à Theodoro: syngraphamque postulabat, qua pateret, num illud recepisset. Hic repēte Theodorus ad sua ipsius scripta currit, cautionē exquirens Principis. vbi multa perscrutatus est, rimatusq;, inuenire illam haud quaquā potuit. tum lacrimis, luctuque conficere se, gemensque, ac grauissime suspirans Deo supplicare cœpit: vellet ipsum ab ea calamitate vindicare, sanctique viri nomen inuocās, ait: ades hic misero mihi, Sancte Dei Fantine, meq; hoc periculo, ac necessitudine circumuētum libera. Inde vbi superuenit nox, somnusque in hominem irrepsit, videt in somnis Fantinum ad se se accedētem, equitis habitum preseferentē, sudoreque perfusum ipsius equum, quasi post longum iter, cursumq; vehementissimum eò tandem aduenisset. qui sic moestum alloquitur: cedo mihi, quid habes? quidue tanto Domine mœrore tabescis? cui ille, animi crucior, inquit, quoniam, quod minime interuerti, aurum à me exigitur. maleque metuo ne cum familia mea vniuersa, pro auri ratione diuendar. hic pauitantem excipiēs, Fantinus, nouit, ait, optime Deus, huc me tua caussa, tot passuum millia emensum aduenisse. Ecce enim equus meus, vt vides, multo sudore manat. Nam quis tandem es tu, Domine? subiecit ille. vicinus ego tuus sum, respondit Fantinus, Taurianæ vrbis accola. nam quod scriptum inquirebas, in isto est tomo, ad finem chartæ. quibus dictis, abscessit. Pro rem admirandam, rogatus quippe, quis esset, nomen celauit, ex loco dumtaxat proprium templum manifestans, vbi pretiosæ eius reliquiæ asseruantur. Igitur consurgens Theodorus, chartamq; à sancto viro per quietem indicatam inuestigans, quam inquirebat, syngrapham in calce conscriptam inuenit, ita profectus, eamque apud Iudicem proferens, impune abiit. Deum inde rite dilaudans, diuinum enim hominem, quē inuocauerat,

Miraculorum initiū syngraphæ pditę inuentio.

uerat, cum ipsum esse agnouit, qui iam apparuerat, ipsumq; periculo explicarat. Quare iam tum sancti viri memoriam quotannis recolebat, oleum abunde suppeditans ad fouenda templi lumina: ac sane quam comiter, liberaliterq;
7 tractans eos, qui apud ipsum eo die conuiuio exciperentur. tanta nimirum erat ipsius in sanctum hominem fides, & amor; tam ardens, & immutabile, quo aduersus illum tenebatur, desiderium.

8 Leprosus sanatur.

Porro Nicetas 8 huius hominis filius, à quo, & hæc accepimus, Archidiaconus dum esset nostræ S. Ecclesiæ, aliud nobis dignum vtique, quod literis mandetur, miraculum commemorauit. Sic autem ille aiebat, adolescens cum essem, grauem in morbum forte incidi, plane vt corpus mihi præ fera scabie totum scateret vlceribus. igitur sic affectum domestici equo impositum me ad sanctum virum adduxere. noctu autem aliquando video secundum quietem stantem sanctum, comitesq; viros duos Episcopali habitu augustos, quos ille nominatim compellabat, hunc quidem Georgium, illum vero Ioannem. Porro hi sancti Episcopi munus obierant in loco Sanctæ, & Catholicæ Ecclesiæ, non sine pietatis eximiæ testimonio: quorum etiam in S. Fantini æde reliquiæ seruantur. hos ego quasi e propriis tumulis egressos videbam Sancto adhærere. is igitur ad me surge iam, inquit, tum ego èuestigio consurgens in pedes steti. rursus ille exuere, ait, inde dum iussa pauidus exsequor, alterumque indusium exuor, alterum vero corpori adhærescens relinquo. repetit ille: exuere; quod præstare cum erubescerem, acerbius locutus, exuere, inquit. igitur eo expoliatus indusio, nudus cõstiti, totus vlceribus horridus. sed ille cum mihi rursus, vt exuerẽ imperaret; quid mihi sic aspere loqueris? inquam. at idem illo repetente, tum ego propriis manibus corporis mei pelle apprehensa, illam ipsam conabar detrahere. quam vbi manibus extendi, totam inde quasi vestem exui, in terramque proieci. Tum sanctus ecce, inquit, conualuisti, induere iam vestibus tuis, tuasque sedes repete. adhuc eo loquente excitus cognoui me depulso morbo plane valentem. cum enim repente purgatus surrexissem, ad ædes meas abii, immortales Deo gratias agens.

Peierãs p S. Fantinũ punitur à Deo.

Cum nummos tres à nescio quo mutuos accepisset quidam, cuius nomen facinoris horrore commotus, volens prætereibo, aliquo autem tempore præterlapso, debitum à creditore repeteretur; pernegabat ipse, nihil omnino se ab eo accepisse, dictitans. ille vero negantem ipsum, debitumq; reddere minus valentem, neq; adeo volentem, vbi animaduertit: hic tu mihi, inquit, si iure iurando S. Fantinum testem feceris, debere te mihi omnino nihil, à controuersia desisto: nihil iam tibi de hoc molestus ero. Igitur cum ad ædem Diui vterq; cõcessissent; iurauit infelix, per sancti viri sepulchrum, nihil se illi debere, inde abscedentes ad sua quisq; exiere. paucis vero post diebus, operę pretium fuit, cum, qui peierarat proprium quoddam ipsius negotium expediturum proficisci. Profectus igitur, confecta re, redire voluit. ceterum in medio itinere cum esset, parumque de via publica deflexisset, & ex equo desiliens, illum alligasset arbori (cuius truncus cum radice etiã nunc exstat facinoris argumentum) stetit mutus, ac veluti mente captus, multoq; horrens vlcere, huc, atque illuc circumspectans. igitur incondita demum emissa voce, Sanctique Fantini nomen inuocans, quasi ab eo excruciaretur, illisus in arborem, cõcidit super eam, subitoq; animam efflauit miser, exemplum factus peieraturis.

Alius quidã ex optimatibus ciuitatis, pedibus æger, vehementiq; dolore confectus, neque iam perferre valẽs cruciatus vim, ad sanctum accedit, eademque ipsa nocte, dum vna cum aliis, qui cum ipso erant, dormit; videt in somnis ex eius pueris quidam, pedes ipsius loris quibusdam adstrictos vsque ad crura. hærere hic puer, ac secum ipse cogitare. quid tandem hoc esset, quisue heri sui pedes circumligasset. hæc dum secum ipse volutat, virum quemdam cõspicatur terribilem, aspectuque venerabilem, iuxta dominum suum adstantem, quem & puer quidam comitabatur, ad quem is, qui apparuerat, quis, inquit, ille est, qui hic cubat? cui ille hominis nomen subiiciens, talis est ait; sed pedibus laborat. inde in subsellio quodam cum sedisset is, qui iam se videndum obtulerat, augustus vir, solue, inquit, ipsius pedes. extemplo ille vtraq; manu ex hominis pedibus eximere lora aggreditur. cumque alterum expedisset, solue, & alterum, ait sanctus. paret puer. Tum sanctus dimitte hominem, iam abire licet. Atque his dictis, euanuit. igitur cum statim ille mane surrexisset, valens, gaudensq; abiit in domum suam. ceterum ii thæc nobis eius familiaris narrauit. Aeger pedibus cõualescit.

Puella quædam, tenella admodum ætate, alterum propemodum agẽs annum, cum matre dum noctu dormit, aliquãdo percussa, mediasque in ædes excussa est. excita parens, puellamq; in cubili nõ inueniens (neq; enim quidquam senserat, quemadmodum ea è suo ipsius sinu sublata esset, id videlicet agente Dæmone) festina exsilit, mediisque, vti dictum est, in ædibus sedentem, luminibusq; captam videt. ambigebat porro, quid hoc esset. sed nihil quidquã eius pater moratus, prehẽsam filiam ad sanctum deduxit. igitur prima nocte, dum in æde Diui dormirent puellæ pater, auusque, ingentem in foribus templi strepitum sentiunt, quasi impellentis alicuius, aut illas irrumpentis. Hic genitor timore percitus, puellamque complexus cum ea accubuit. auus autem animo confidentior, abiit inspecturus, ecquis nam ostium impelleret. quod cum reserasset, ac neminem conspexisset, rursus occluso reuertit, suoque in lecto recubuit. extemplo autem collidi iterum mutuo concursu fores coepere. agnouit ille Dęmonem esse, quem Sanctus templi aditu prohiberet; ita nihil iam id pensi habuit. ceterũ proxima nocte, templi fores commotæ. Tum ab ancillis, Puella à diaboli vexatione liberatur.

quæ

quæ in templum aduenerant, profunda nocte, visus Dæmon, quasi prægrandis canis, extra ianuam stans. inde tertia nocte, post auroram, die iam illucescente, apertis repēte oculis puella, suum patrem agnouit. eam igitur valentem lætus accipiens pater, domū repetit, laudes Deo gratus persoluens. Porrò autem puella hæc cum adoleuisset, Deiq; gratia, vitæ instituto, virginitate non minus, atque ætate profecisset, trigesimum fere annum agens, digna iudicata est, quæ sacrarū Virginum, in sancti ipsius monasterio, Antistita crearetur. nomen autem illi Gregoria.

Med. oculorum sanitatem impetrat.

David quidam, scientia medicus, genere Syrus, religione christianus, cum acri aliquādo laboraret oculorum dolore, vt ne parietem quidem præ nimia corporis spissitate, ac crassitudine videre posset; vehemēter dolore cruciabatur, cumque ea, qua pollebat arte, multa expertus esset, sanare certe se ipse non potuit. Quare cum præ diuturna, laboriosaque ægritudine oculis se plane priuandum præsentiret, iter maturat ad sanctū. descendensque ad sepulchrum, quod infra positum erat. quo in loco prius preciosæ, ac venerabiles sancti viri reliquiæ seruatæ dicebantur, paululum inuenit aquæ, è foramine quodam effluentis. (quippe humidus est locus.) eam igitur vt accepit, laudesque referens numini, discessit. ei scilicet haud absimilis, qui in Siloe cum lauisset, cæcitate pulsa, recepto gauisus est lumine.

Eunuchus quidam, presbyteri dignitate clarus, hæc nobis ad se ipse commemorans, cum nondum ex ephœbis, inquit, excessissē, grauissimum aliquando in morbum cecidi, qui me sex ipsos menses diuexauit. igitur ad S. Fantini ædem a consanguineis adductus, dies ibi non paucos mansi. morbi autem grauitate pressus, sancto viro supplicabam, me vti respiceret, ac misereretur: itaque rogabā Deo cū primis, carissime sancte vir, qui multos misertus es, atque seruasti, tute nunc & me famulum tuum misertus, benigne seruato. inde nocte quadam, videre mihi videor secundum quietem sanctum virum, speciem figuramque pulcherrimi adolescentuli præ se gerentem, præcinctum 9 chlamyde, calceatumque. porrò anteibat illum puer quidam, accēsam facem manu gestans. is vbi è sepulchro ascenderat, festinus ad altare ingreditur, fusisque precibus, accessit ad me. mox puero facem præferenti, quis, inquit, iste est? cui ille, æger est, Domine. At sanctus nihil illi, ait, mali est. dumque hæc loquitur, fragrans mihi tus præbet: additque, surge iā sanus es: tum ad ianuam abijt, quæ occidentem spectat. Hic ego somno excitus, odoratusque, sensi è manu mea fragrantissimum afflari odorem. statimque consurgens meas ad ædes, restituta sanitate, concessi, Deum laudans.

Infirmus vires recipit.

Alius quidam toto corpore dissolutus, ac sindone sublatus à quattuor, ac ne in suo quidem lecto paululum sese alio conuertere se ipso valens, adductus tandem à domesticis in S. Fantini porticu constitutus est. quē & nos misere laborantem conspeximus. is intra paucos dies, recepta sanitate, domum propriis pedibus regressus, Deo gratias egit. inde autem & nos hominem vidimus operantem: ab eoque modum edocti, quo sanitatem obtinuisset, Deo laudes obtulimus, Dauidicum illud vsurpantes: mirabilis *Deus* in sanctis suis.

S. Fantinū irridens cæditur, deprecans cōualescit

Sed illustre quoque illud in illustri viro miraculum. namque Andreas quidā, eximia quidem in vrbe dignitate florens, sed elato superboque animo tumens, eò peruenit audaciæ, vt & S. Fantini præclara, quæ passim diuulgabantur miracula, paruipendēs, illud etiam temere garriret; quis tandem iste Fātinus est? quippe illum & famulum scimus, atqueadeo equarum pastorem. Enimuero & ipse, si lubet, parem mihi possum breui colligere sanctitatis famam. sic insaniebat miser, in se non minus, atque in cœlum: declarabatque his verbis, minime magnam fuisse gloriam Fantino diuinitus datam. Igitur venatum egressus aliquando, iustas dedit impiæ temeritatis pœnas. si quidem ex equo forte præcipitans, contracto miserum femore, vehementer affligebatur. sed afflicto grauiter corpore, redijt ad sanitatem mens. tetigit namque animum despecta ab se S. Fātini memoria. atque hanc reputabat vnam tantæ calamitatis caussam. Errorem igitur, impietatemque cœpit pœnitendo corrigere, ac suam acerbius infidelitatem accusare. inde ad B. virum preces infimas effundere, etiam, atq; etiam rogare, sibi benignus parceret, contritoque femori mederetur. adfuit repēte expectatum auxilium, quidquid erat doloris, morbique leuatum, depulsumq;. ergo ille vbi conualuit, meritas Deo laudes gratus persoluebat. Fantinumque pro viribus efferens, vere, aiebat, egregia huius viri sanctitas, incredibilis virtus, neque vero gratus animus in posterum quidquam deterbuit. Namque iam tum sancti viri memoriā summa deinceps quotannis religione, ac fide colebat, præclarum eo die, lætumque cōuiuium apparans, ingentemque cum familiaribus lætitiam agitans.

Diab. liberatur puella.

Puella quædam impubes, atque ætate tenerior, cum ab impuro cacodæmone diuexaretur, ad sanctum virum à matre deducta est, monasterijque Antistitę tradita. quæ cū sancti viri opem, auxiliumque imploraret, vnà cum vniuerso sororum cętu, vti malo Dæmone misera liberaretur, candide quidē puellam commiserabatur. igitur vbi preces effuderat, accepto de extincta sancti viri lāpade oleo, puellam perungentes, breui sanā, incolumemque accepere. Ceterum ea monasticum induta habitum, cœnobio sese addixit, monasticam in eo vitam cum ceteris degens, puritate, ac virginitate laudabilem: atque in S. Fantini obsequio sedula noctu, diuque persistens.

Alius item nequissimo spiritu correptus, Sancti ædem ingressus, paucosque in ea dies commoratus, mox sanitatem cōsecutus, domum abiit, iustum persoluens debitum gratiarum.

Theoctistum quemdam appellabant, Eunu-

euchum hominem, ac monachum. is mihi narrauit, adiisse se aliquando S. Fantinum, precatumque, domum repetiuisse. nocte autem appetente, vbi accubuerat, dormieratq; visum sibi in Sancti templo se versari, atq; vna cum sororibus canere consuetas laudes. inde verò iis concinentibus, adolescens quidam, ait, æqualis meus adstitit, nigris, crispisque capillis prorsus eximia specie. is baculũ manu tenens Antistitę adstabat, côcinebatque cum illis innixus baculo, in quo inscriptum erat; exsurge, Domine, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum. tum in subsellio quodam cum sedisset, canebat. cui

10 Antistita, nobis, inquit, id à patre nostro Domine, traditum non est. atqui ego respõdit adolescẽs, & id probe noui; verum apud me ita assolet. nam vnde es? ait Antistita: ad quam ille, protensa ad templum dextera: hinc ego sum, atque hæc ædes mea est. igitur consurgens ad dexteram abijt tẽpli partem, orientem versus. tum illa, ergo ne abis, Domine? abeo iam, inquit, quandoquidem ad ministerium dimissus sum, quod obiturus iam pergo: mox autem rediens, vobiscũ vnà morabor. tum Antistita: propitium nobis, Domine, tuis precibus Deum reddito. igitur ille conuersus, signoq; venerandæ crucis illis obsignatis, eam in partem abiit, quæ orientem spectat. Hic ego, inquit Theoctistus, qui spectator fueram experrectus, maximopere miratus sum, Deumque laudaui. Quæ cum ego à monacho illo accepissem, annotaui.

visus inter sacras Virgin. Deum laudare.

Appetente aliquando S. Fãtini festo die, sanctoque maioris hebdomadis instãte sabbato, cum Ascetriarum Præfecta angeretur animo vehementer, quod nec ad templi lumina, neque ad sororum vsum, olei quidpiã esset in cœnobio: ecce tibi sub horam diei sextam, vir nescio quis vas affert, oleo plenum, sextariorum fere duodecim. quod cum obtulisset, sanctissimus, inquit, vrbis Episcopus, hoc ad S. Fantinum oleum mittit. cum enim in mari periclitaretur, in eoque adhuc fluctuans, cum in conspectum Sancti venisset eum precatus, præsentem opem sensit, atq; ex marinis fluctibus euasit. ea re oleum hoc misit. Igitur oleum accepit Antistita, immortales Deo gratias egit, effecitque, consueto vti niteret ecclesia decore, sororumque necessitati satis prouisum foret in Sancto, ac festo Christi reuiuiscentis die. Hæc nos vbi perspeximus, accepimusque, Deum laudauimus inexplicabili prouidentia vniuersa moderantem.

Epis. naufragi liberatio.

Puella vero prope quadrima, cum à parentibus aliquando ad S. Fantini ædem adducta esset, introductaque

11 ad aram à patre, vbi sancti viri tumulus erat. acceptam Antistita educauit in cœnobio, sacrasque literas edocuit, ac monasticum institutum; sororibusque adiunxit. cumque aliquod tempus in cœnobio egisset, morbo implicita est qui & vitæ postremus fu t. Natam igitur parentes accipientes, vt ipsi debita in infirmitate præstarent officia, (neque enim à cœnobio longe aberant) ei ministrabant. Cum autem ea iam iam esset obitura, ad matrem hilari vultu conuersa, mater, inquit, Ecce S. Fantinum: nam vbi, ò filia, S. Fantinus est? ait parens; cui puella: en vbi stat, ecquid illũ non vides? statimq; animam exhalauit. igitur allatas ipsius reliquias in cœnobium, sepulturæ mandarunt. his nos ab eius parentibus acceptis, diuinum numen extulimus.

Cõsolatur morientẽ.

Acerbius desæuiens morbi vis mulierem quandam sic afflictauerat, vt iam iam animam exhalatura videretur. Eam ergo familiares ad ædem S. Fantini sanitatem exoraturi deducunt. sed minime tamen tum febris decessit. immo vero sic omnes exhauserat corporis vires, vt & omnis pene sensuũ vsus deperditus videretur. nam neque cibi quidquam capessere, neque aquam degustare omninò poterat: sed & auditus illi, aspectusque nullus: omnino cadauer potius dixisses, nisi pertenuis dumtaxat ei spiritus superfuisset. ita sepulturæ mox mandanda videbatur. Verumenim vero naturæ conditor instauratorque Deus, inusitato quodam modo Fantini sui virtutem explicauit. Cum enim ægram, afflictamque mulierem, ne ibi potius moreretur, domum lugentes familiares reportassent, Ecce tibi repente valẽs, incolumisque exsiliit, ad venerabilem S. Fantini ædem læta festinat, gratias, quam potest maximas, agit optimè de se merito: atque ad sacrum ipsius tumulum anathema suspẽdit, grati animi monumentum.

Moribũdę vitam producit.

Cum aliquando sacrarum Virginum Antistita, vnaque ipsius cœtus, templum diluculo essent ingressę, consuetam Deo hymnodiam persoluturæ eaque peracta iam esset, atque omnes, Christe eleison, vt in absolutione matutina assolet, enuntiassent, de repente visa ex altari quasi lampas ignea, paruaque, quæ paulatim crescens, vt nobis relatum est, totum altare luce côpleuit. vbi maxime venerabiles asseruantur S. Fantini reliquiæ. Id vbi monachæ conspexere, timore concussæ, plane obmutuere, nihil omninò canere, atque adeo loqui præ ingenti stupore valentes, inde vbi lux euanuit, multo, suauiq; odore quasi vnguenti plurimi tota ædes repleta est. extemplo igitur erupere è templo monachæ, pauore non minus, atque ingenti affectæ lætitia: ijs quippe timorẽ ac stuporem iniecerat admirabile spectaculum.

Ara Reliq. eius mira luce fulget

Neque porrò absimile fuit, quod viro cuidam accidit, nomine Salomoni, quem id cõmemorantem audiuimus. cum enim is aliquando, vt aiebat, cum amico quodam de monte descenderet; vesperaque appetente, de via declinantes, ad S. Fantini templum in montis descensu positum accessissent, iucundam inibi quietem capturi (hanc autem ædem S. Fantino exstruxerant indigenæ, vbi illum, equas dum pasceret, egisse fama erat: ibique etiam Sancti aream esse aiunt, vnde locum illum S. Fantini aream hodieque appellant) igitur ij, quos ante diximus, templũ hoc ad quietem ingressi, vident aperte intempesta nocte peruisum, viros quosdam plures albis amictos vestibus, equis insidentes;

Templum eius cœlicolæ honorant.

tes; ex eisque descendentes templum ingressos, mox ædem conspiciunt larga omnem luce compleri, claraque illos voce cātantes. Porrò equi foris stantes hinniebant. Ego vero, inquit Salomon, ea perterritus cum aspectarem, stupefactus obmutui. tum ad proximum comitem, qui dormiebat, audin', inquam? surge iam, & miraculum vide: sed cū ille graui adhuc somno pressus iaceret, iterū manu percutiens hominem aio; eia, miser, consurge tandem, ac mysterium intuere. igitur trium circiter horarum exacto spatio, cantuque alijs, qui albati apparuerant, viris peracto, templum vndique clausum video, nullamque accensam lampadam, visos denique homines euanuisse. Hic ego, quam terribilis inquam est locus iste? nō est hic aliud nisi domus Dei. inde consurgens illico conterritus abscessi, Deum laudans. hæc nobis ille cum lacrymis enarrabat, timorem, vt arbitror, iuxta ac gaudium miraculi memoria faciente. Nos autem vbi hæc accepimus, tēpus, diemque accurate perquisiuimus, itaq; plane comperimus, vt ille docuerat.

Gen. 18.

Nam id, quod parum abfuit, quin me præteriret, quasi coronidem adijciam narrationi; quod scilicet huius vrbis indigenæ propemodum omnes in ore habent, atque a maioribus acceptum, tamquam hæreditatem quādam per manus nepotibus tradunt. id autem est huiusmodi. quo tempore, aduersus christianos, tamquam immanes belluæ, fremebant impij Sarraceni, erupere ex Africa aliquando magno cum exercitu omnia depopulaturi christianorum loca, ac deuastaturi, prædamque ipso die facturi spoliorum, ac populorum, qui dies festus agebatur S. Fantino, quo frequens de more conueniebat populi multitudo, publicis conuentibus, magnaque celebritate exornans sancti viri memoriam, quæ quarto, & vigesimo recolitur Iulij die. Forte igitur in vrbē hanc nauis impiorum illorum quædam appulit, apparuitque contra S Fantini templū vbi de repente commouetur turbine pelagus, magnaque excitata tempestas. tum nauis nimborum, vndarumque impulsa vi, atque ad scopulos appulsa, subito afflicta, dissolutaque est. ceterum ex ijs, qui in ea erant, hostibus, alij in imo gurgite periere, alij ab iis, qui eò concurrerant, christianis comprehensi sunt, quibus & illud memorabant; se cum eo naui applicuissent, virum quemdā in scopulo conspexisse, ætate iuniorem accensam facem manu gestantem, iuxtaque purpuratam quandam mulierem adstantē, cuius nutu, quam manu tenebat facem, cū ille in nauim conterminans iaculatus esset, omnes repente combustos. Hæc vbi à Sarracenis audiuere, qui ad festum diem agitādum confluxerant, diuinum numen psalmis, hymnisque, & spiritalibus canticis extulere, qui se præter opinionem seruasset per Sancti Fantini patrocinium. maximo igitur gaudio, lætitiaque triumphantes, festum diem confecere, qui vero capti fuerant Sarraceni, ex eo quod ipsis acciderat, edocti magna esse, ac salutaria christianorum mysteria, fide illustrati, sacroq; abluti baptismate, Christo nomina dedere. neque iam suas repetere sedes voluere. sed quid ego singula sancti viri miracula commemorem, numeremque? quippe narrantem me tempus deficiat: multa namque, ac magna, & inusitata Sanctus, ac Felicissimus Christi seruus Fantinus edidit: quæ quia prope innumerabilia sunt, narrari, aut literis mandari neutiquam possunt. hæc autem de multis pauca scribimus, hinc vti constet, quam libere, familiariterq; cum Deo ageret, propter vitæ puritatem.

Suos defēdit, hostes percutit.

Quæ verò mihi quamlibet humili, tenuique homini ex Dei gratia, benignitateque, ac S. Fantini deprecatione contigere, silentio inuoluere, prorsus iniquum duco. Quare quæ tandem ea fuerint, aut quomodo contigerint, paucis explicabo. quo tempore Leo hæreticus tertio iam anno imperabat, mandatum mihi, atque alijs quibusdam Siculis ab eo, qui id 12 temporis in Sicilia rei bellicæ ducem agebat, vti ad Imperatorem legati adiremus de quibusdam ad Prouinciā spectantibus capitibus corrigendis. ita nauigium nacti Byzantium profecturi, conscēdimus: soluētesque è Sicilia, opportuno perflante vento, ad mare Adriaticum venimus, vbi contra nos excitatus est ventus turbulentus, qui vocatur Euroclydon, vt in Actis SS. Apostolorum scriptum est. quæ certe appellatio vera est. late siquidem hic ventus, violenterque spirans magnam, vt arbitror, quæque vix sustineri queat, toto mari tempestatem excitat, Eurinamque, vel Eureos, late; clydon tempestatem, fluctuationemq; significat. igitur cū timeret pelagus, vndæque vento impellente, nunc attollerentur, atque ad montes ipsos ascenderent, nunc in sola, camposque descenderent: Nautæ cō traxere nauigii vela, gubernaculoque intro portato, nauigium permisere pelago iactandum, tantā igitur dum nos tempestate vexamur, tresque adeo dies, totidemq; noctes periclitamur, & cum asperis illis fluctibus vnà ad ipsum modo cœlum attollimur, modo ad ima prope tartara detrudimur, non mediocri sane molestia, animique mœrore afflictabamur: iam enim ablata erat spes omnis salutis nostræ. vt enim apud Ionam legimus, cum nauis periclitaretur, timuerūt nautæ, & clamauerunt ad Deum suum, ita & nobis prope idem accidit. qui enim nauigio vehebantur, Deum quisque inuocabant, Sāctos item, quos norant, atque adeò ad S. Aemylianū, vt 13 nauigantibus mos est. Nos autem vnà cum Deo, nostram quoque Dominam, Sanctamque Dei parentem, ac reliquos Diuos, Sanctum itidem Fantinum, quippe nostrum, implorabamus. hæc dum agimus, precesque cum lacrymis effundimus cubare me nautæ credidere. ita gubernator cui Elias nomen, exclamans ad me: surge, inquit, Domine, ac precare, nobisque à Deo præsenti periculo depulso, salutem exora. His ego auditis, maiore nimirum timore perculsus sum. in me ipse mentem, animūq; conuertens, quippe ad hæc me haud satis idoneum, nec quidquam posse cognoram. Verum

12 Tēpestatē depellit.

Act. c. 27.

Ion. 1.

13

Verum à spe tamen in Deum haudquaquã decedimus, ac tametsi vitijs nos contaminatos agnoscebamus,haud certe quidquam destitimus à supplicando, ita benignum, ac misericordem Deum exorabamus,nostri misereretur, ac per Sanctorum suorum deprecationem. ex ea cunctos necessitate explicaret,multa fessos inedia, grauiterque afflictatos.Iam tertio postridie, qui mecum erat Diaconus (de quo in vltimo capite) cum paululum cubuisset, videt in quiete Sanctũ, eodem plane habitu,figuraque,qua mortalibus apparere consueuerat, celeriter ad aquas accurrentem, generoso insidentem equo,tum nauigij ad proram astantem, flagello,quod dextera gestabat, ter vndas percutere.extemplo igitur excitatus Diaconus nobis omnibus visa narrauit. nos autem vbi hæc accepimus, obstupefacti, Deum laudauimus, vocesque gratiarum emittere exsultantes cœpimus, ciboque sumpto vires recreauimus:& quidquid reliquum erat pauoris,omne depulimus.igitur eo ipso die, mare pulsa tempestate sedatum est; summaque procellam excepit tranquillitas. inde cursũ belle flante vento,confecimus,Deo gratias, laudesque persoluentes, qui nos per S.Fantini patrocinium,auxiliumque de tristi leto liberasset.

Iam vero vnum dumtaxat Sancti viri miraculum,si memorauero,finemnarrandi faciam.Etenim,vt postremum sit, certe memoria dignum censeo.id autem Constantinopoli contigit. cum enim ad Imperatorẽ nos,itemque alij legati essemus,& Constantinopolim appulsi,conuiuioque ab Imperatore excepti,apud eum comedissemus;inuidi quidam,liuidique,Imperatoris animo in nos concitato, res nostras perdere adnitebantur, in primis verò meas, nempe quia caussæ auctor essem.exsilium igitur,ac triste supplicium,quantum sane nondum expectabamus, in nos moliebantur. Equidem hic ego tristari vehementer,Deoque supplicare cœpi,illam à nostris capitibus calamitatem depelleret, ne publicæ nos ignominiæ, atque infamiæ in alieno solo exponeremur, vnde infideles hostes gaudio exsultarent.

Propitiũ reddit Imperat. suo encomiasti,

his ego precibus vbi dies aliquot institi,mœstitiaque, & curis confectus (siquidem in acie nouaculæ positus eram) Deum pro viribus exoraueram,ad S.etiam Fantinum preces conuerti,mihique vt in ea caussa præsto esset,supplicabam, ac me à grauissima, qua circumuentus iam eram, calamitate vindicaret. Eum igitur sic ex intimo animi sensu, deprecabar.Sancte, Deoque carissime Fantine,si quid ego te noui, vere sanctum esse, exhibe mihi iam virtutem tuam,teque mortalibus auxilio esse posse,cognouero. Inde ea nocte,ei qui mecum erat,Diacono visum obiectum est huiusmodi. In aula degere sibi videbatur,sedentemque 14 Imperatorem 14
videre in ea, quæ dicitur Magnaura, irato, ac sane quam turbato vultu, meque illi adstantem, eumque mihi acerbe interminantem,dicentemque,quæ mihi dedisti,iam accipe:nihil omnino tibi debeo. mox vbi hæc dixerat,argenteos quosdam è sinu proiecisse.ea dum Imperator ageret, virum quemdam Diaconus aspicit, senem, gloriosi nescio cuius ex nostratibus habitum præseferentem, qui cum ad eum accessisset; abi, inquit,omnem ex animo metum, ac mœrorẽ euacua.abstine modo: equidem ego pro te Imperatorem alloquar,tuaque curabo atq; his dictis, euanuisse. ibi expergefactus Diaconus.illucescente iam die,me conuenit,sõniumque exponit. Inde ego bonam in spem adductus ad aulam hilaris, alacrisque contendi,paulatim,ac latenter absumi sentiens ex animo mœrorem.Statim igitur vnà cum comitibus ab Imperatore accersitus, multisque ab eo donatus muneribus, auro, vestibusque, dimissi ab eo sumus, ingenti cum gaudio; Deum laudantes, qui spem in ipso collocantes, conseruat incolumes. cui omnis gloria,honor, & adoratio Patri, Filio,& Spiritui Sancto,nunc,& semper,& in sæcula sæculorum. Amen.

Vide Animaduers. fol. 138.

✠(†)✠

H Y M N V S
IN S. F A N T I N V M
Ex M. S. Greco Codice Monasterij Sancti Philippi Fragalatis.

SPlendidissimo virtutum lumine diuinitus corde,&animo illustratus, prauarum libidinum tenebras dissipasti, vir admirande;ac perenni miraculorum gratia ditatus, letales morbos,Fantine,curas,quare tuam Sanctam commemorationem celebrantes, tuum sepulchrum pie veneramur, vnanimique voce conclamamus: in petra à Christo Domino peccatorum nostrorum condonationem.

Beate Fantine, quem diuina gratia afflauit, lucem in terris præbuisti, sole ipso clariorem; virtutum splendoribus, ac miraculorum radiis vniuersos terrarum fines illustrans, dissoluensque densissimam maiorum caliginem. quocirca memoriam tui percolimus, tuarumque reliquiarum tumulum amplectimur.

Beatissime Fantine, diuinitus illustrate, cæcis visum, claudis gressum, languidis sanitatem restituisti: multos à fera maris tempestate incolumes seruasti. magnum domui tuæ splendorem attulisti: noua prodigia in terra patrauisti, precare quæso Deum, vt nos te cohonestantes iuuet.

Fantine, vndequaque beatissime, ac sapientissime, cælesti cœtui immixtus, ac forte feliciore ineffabiliter Deo adhærens, gaudio, gloriaque incomprehensa auctus, memineris tuere: serua tuis precationibus ab omni nos miseria, & calamitate.

Sancti Spiritus lumine cum præluceas, Fantine, cordis mei tenebras aspelle; mentem, animumque meum, per tuas preces, luce perfundens, vti clarissimam commemorationem tuam dignis hodie laudibus in cœlum feram.

Diuinus te, Fantine, amor à puero succēdit, quo duce, prauas corporis voluptates perfecte domuisti, teque redemptori tuo vas mundissimum obtulisti.

Cum diuinis te præceptis dicto audientē præbueris, merito miraculorum gratia à præpotente Deo donatus es, ad procurandos difficiles hominum morbos, & ab obsessis corporibus Dæmones expellendos. ac proinde te beatum prædicamus, ac tui memoriam fideliter celebramus.

Instar magni solis, virtutum splendoribus auctus, ex occidente nobis ortus es. nimirum vti nos omnes tuo lumine illustrares qui cum fide tuam memoriam veneramur.

Insigni commiseratione permotus eius, qui te, beate vir, inuocabat; nihil cunctatus es innocentiam ostendere. nam per quietem perspicuè, & dilucide syngrapham homini ostendisti.

Lucidam immortalitatis vestem indutus iam, ei qui graui cum morbo conflictabatur, præclare te videndum obtulisti, iubens omnem morbi saniem veluti saccum exuere.

Omnem tartarei hostis fastum, ac superbiam fortiter deposuisti, abijciens, demittensque te ipsum à summa virtutum tuarum celsitudine.

Quod mentis tuæ acies diuino lumine esset illustrata, iam diu cæco, diuina virtute, videndi vsum restituisti.

Ad sanandos hominum morbos, prauosque spiritus effugandos, sacrosancta reliquiarum tuarum tumba, Fantine, omnibus posita est.

Hominem diuturno morbo tabescentem, quæ tua fuit commiseratio, iure accepto, pristinæ incolumitati reddidisti.

Commiseratione mirum quantum excelluisti, Fantine. cumque inter homines quasi Angelus à materiæ fœce alienus vitam egeris, misericordiam à Deo maxime misericorde hausisti. à quo etiam curationum gratia, veluti quibusdam radiis, munificentissime ditatus es.

Haud obscure ei te ostendisti. qui diuinā tuam gratiam periurio conspurcauit. iubēs ex hominum cœtu scelestum de repente rapi, ac tolli, quo nimirum facto arrogantium hominum fœdissimam pertinaciam reprimeres.

Hominem pedum vsu destitutum, graui morbo laborantem, & multis, quibus cruciabatur doloribus, leuas; & ad recte incedendum, valetudinem reddis, ea qua à Spiritu Sancto, beatissime Fantine, gratia donatus es.

Cum rebus à te præclare gestis, Deum Optimum Maximum honore honestauisses, ab eodem multa miraculorum vi cohonestatus es; quæ ex tuis reliquijs quotidie dimanant.

Vir paralysi detentus ad tuas reliquias cum accessisset, ea liberatus est. quibus etiā vehementer attritus, misericordiam nactus est, qui sacrilego ore in tua dona per blasphemiam fuerat inuectus.

Despondetur Christo puella, ex qua immundum spiritum eieceras, hominique per visum apparēs, admirāda mysteria detexisti.

Moysis mansuetudinem, Eliæ zelum, Dauidis simplicitatem, atque innocentiam, Fātine, imitatus, gratiam ad curandos hominum morbos cœlitus adeptus es.

In templo, quod tibi positum est, in noctem lux ingens ijs visa, qui Deo laudes decantabant; qua te dilucide agnouerunt.

Radijs vndequaque circumfusus Agarenis apparens, eos immani excitata tempestate in mare præcipites demersisti, cum tamen regenerationis filios saluos, incolumesque ab eodem periculo liberaueris, Thaumaturge Fantine.

Populum Dei Optimi Maximi cultorem, à marinis fluctibus mirifice seruauisti, sub specie Angelica visus, & mare tēpestate inuictū celeriter trāquillans, Fantine, prodigiorum auctor, ac Iesu Christi famule.

Prauis animi motibus iactatos, omnimodisque tentationibus, quasi fluctibus, misere diuexatos, diuina virtute ad salutis portum quotidie adducis.

Sanctissime, ac magna cum fiducia, gloriose Fantine, tuam hodie sacrosanctam memoriam celebramus, tuo sepulchro circumfusi, quæque ab eo promanant sanitates, pie haurientes.

Domine Iesu, qui famulum tuum omnibus admirabilem reddidisti, eius, quæso precibus mirifica in me Christe misericordias tuas, integramque peccatorum da nobis condonationem.

Cuiuslibet morbi curationes effundis, difficilesque animarum ægritudines sedas, ac moderaris, patrans mira prodigia, teque animarum, ac corporum, præbens medicum peritissimum.

Ma-

Magnus animæ tuæ decor, mira domus pulchritudo,& species, vbi conditum tuum corpus venerandum languidos ad salutem reuocat,illustrat tenebris obductos, putrescentia vlcera sanat,pellit dolores, morbos curat.

Iam sancto prophetarum, Apostolorumque,ac Martyrum cœtu adiunctus es in cœlo,qui sacros eorum in terra mores imitatus pugnans fortiter, diuinisque iussis te dicto audientem præbens. ac proinde, Fantine, te egregijs titulis Deus Optimus Maximus insigniuit.

Sepulchrum vitalem redolet odorem, ac memoria, vt sol terræ illucescit,piorumque animas mirifice illustrat. quam rite percolentes,oramus te,ò Fantine, vt à conditore nostro peccatorum veniam digneris impetrare.

Ann.Ch. 312 8. Iunij.

DE S. SEVERINO EPISCOPO

CHristiana religione, vna cum Constantini Magni principatu, coronatum Martyribus caput attollente, B.Seuerinus Episcopus ecclesiam Catanensem regebat. præter memoriam nominis, æuique,quo vixit, cætera longe potiora, ne posteris memorarentur, tempora obliterarunt.illam vero Agrippinianis actis posteritas rependat. quippe tradunt,S.Seuerinum Agrippinæ Martyris ædem Menis sacrauisse,Euprexiæ rogatu, nobilis feminæ Meneninæ, quæ suis opibus extruxerat: eaque in æde, eiusdem Virginis, ac Martyris corpus ad 6. Idus Iunias solemni ritu deposuisse.

Ann.Ch. 398 13. Apr.

VITA
S. VRSI RAVENNATVM
EPISCOPI

AVCTORE

OCTAVIO CAIETANO
SOCIETATIS IESV

1 VRSVS Rauennæ Episcopus, in Sicilia natus ex familia nobili,& opulenta, B. Bassiano Syracusano per affinitatem connexus fuit. sanè iste sumpta Christi fide; vt Ethnici patris iram declinaret, à Deo monitus est: effugeret Rauennam ad Vrsum affinem suum.conijciet fortasse aliquis,ex coniunctione Syracusani sanguinis, Vrsũ Syracusis vrbe Siciliæ ortum. sed in occulto est caussa,tempusque, quibus ex insula profectus Rauennam Italiæ vrbem accesserit. Vbi sacerdotio amplissimo auctus, 3 Rauennatem ecclesiam suscepit regendam, morte decessoris Liberij vacuam, eique desponsam prælato ceteris ob egregias dotes. nam pio, excelsoque animo iuxta fuit, maximeque inflammato ad augendam Christi religionem. animo simile corpus, castissimum, & ab omni labe procul. sed nihil æque celebre Vrsi nomen, atque præclara eius facinora posteris fecere. enimvero primus amplum Deo templum construere Rauennæ cœpit, vt gregem Christi, ac suum, qui sparsis in tugurijs adhuc vagabatur, in vnum ouile pastor vigilantissimus cogeret, ac tuto septum videret.

2 Vrsus Siculus.

3 Rauennæ Episc.creatur.

Iam verò magnæ opes, quæ ceteris per ignauiam, luxumque dedecori sunt, magnæ gloriæ Vrso fuere; diuitias enim, quas à parentibus suis in Sicilia copiose acceperat, in Dei Maximi domos ornandas, earumque decora contulit. Opus eximiæ artis, & magnitudinis Rauennæ aggressus, quod altitudinem mentis suæ, & accensa in religionem studia testificaretur, quippe templum maximum, ac pulcherrimum à fundamentis ædificauit, futurisque vrbis pastoribus popu-

Rauennæ Basilicam exstruxit pecunia sua.

populoq; certam reliquit sedem sacri Pontificatus, atq; religionis, Vrsianum templũ, indito a conditore vocabulo, posteritas appellauit. quod situ est in regione Hercularia a colosso Herculis dicta, qui iuxta ædem B. Agnetis præ foro spectabatur, atque illud ad nostram vsque memoriam mansit. quam quam vt ægritudinis venustatem corporũ, ita templi pulchritudinem tempora extinxere. at enim Vrsus flagrans studio sacrorũ, & ingens animi, templum quadruplici ordine columnarum præclaro è marmore Græco statuit. testudinem de musiuo pinxit. nec parietes modo emblemate vermiculato distinxit, hominumque. 4 & animantium crustis, sed preciosis etiam lapidibus, gemmisq; circumtexit: gemmis ipsis mutam per ambitionem exsultantibus; quod à vanitate hominum in Dei cultum pietate Vrsi translatæ esseut. Rauennatium vero populus, quasi corpus, quod vno regeretur animo, studia pij pastoris æmulabatur; & in construenda Christi domo laborem sua spõte suscipiẽs, lætitiam, & gratulationem preferebat, Deũque laudabat, quod Sacerdotis sui precibus Rauennatium publicam rem prosperaret.

Dedicauit idibus Aprilis, die Resurrect. Domini.

Sane vero templum Vrsi opibus perfectum, Idibus Aprilis dedicatum est; quibus natalis Christi Domini ad vitam resurgentis eo anno celebrabatur, qui fuit ab eius ex ortu CCCLXXXIV. à die dedicationis, Basilicæ nomen fuit *Anastasis*: iisdem studiis Vrsus Sanctorum honores, ac præsertim indigenarum cultum procurauit. nam satis cõstat iam inde ab eius temporibus Diuos Siculos Rauennatibus magno in honore habitos, Sanctissimisque Virginibus Agathæ, & Luciæ templum Rauennæ dicatum fuisse tunc etiam festus dies, sollemnisq; agi cœptus est Sancti Eupli Martyris Catanensis, sed Vrsus viginti annos Ecclesiæ cum præfuisset, ad beatam vitam meritis suis translatus est, anno Christi CCCXCVIII. Impp. Arcadio, & Honorio. Miti ægritudine, mitiore obitu decessit, iisdem Idibus Aprilis, eoque ipso die Sanctissimæ Resurrectionis Iesu Christi, quo die Vrsus XIII. ante annos illustre templum sacrauerat. hunc honorem eius eximiæ pietati dedisse Deus videtur, vt eo die è vita excedenti cœli templa patefecerit, quo ille è morte excitatum dedicatione magnifici templi percoluisset.

In Vrsiana æde conditus.

Extinctus Vrsus omnium ordinum lacrymis sua in æde situs est, ante aram, sub marmore porphyretico, vnde superiorem in arã consequentibus temporibus importatum fuisse fama est. corpore fuit decoro, tensa pulchraque facie, modice nudo capilli vertice. morum integer, excelsus animi. eius imago de musiuo picta in testudine templi D. Apollinaris in Classe conspicitur. domum Rauennæ Vrsus habuit iuxta 5 fossam amnis, qui de Organaria, id loco nomẽ est, emanabat, sub Priscorum ponte qui miræ olim magnitudinis fuit, & magnificis 6 ædibus habitabatur. idem Vrsus vrbem Rauennam multis ædificiis auxit. amplissimum 7 in Sicilia patrimonium Christo, & Ecclesiæ 8 suæ tradidit, nulla cuictus cognatorum affectione. sane publica magnificentia christianum Principem, virtutibus, quæ solidior in Pontifice laus, summum Sacerdotii fastigiũ exæquauit. æternam vtroque famam apud posteros, & cælestes honores adeptus est.

Vide Animaduers. fol. 140.

Ann.Ch. 418 19. Ian.

VITA S. BASSIANI LAVDENSIS EPISCOPI 1

AVCTORE OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV

S. Bass. natus Syrac.

A pat. Romam missus studiorum caussa.

BASSIANVS 2 Imp. Constãtino Magno, Syracusis è familia nobilissima ortus est, patre 3 Sergio, vrbis præfecto. XII. 4 natus annos sedẽ ac magistram eloquentiæ Romam à parente missus est, vt pueritiam honestis artibus excoleret. vbi cum liberales disciplinas acrius, vltra quam ętati concessũ hauriret, audita religionis christianæ mysteria, Bassiani pectus alte penetrarunt. ergo inania simul, ac falsa Numinum reputans, incensum, & flagrantem Christi amore animum ad diuinam eius philosophiam trãstulit,

5 stulit. sed metuens ne consilia 5 mentis occulta famuli introspicerent, quibus pater in custodiam dederat, anxius animi quærebat, cui sensus abditos tuto committeret. id autem Deo curæ fuit, qui Bassianum militiæ suæ destinarat. igitur Gordianum Presbyterum, magnæ virum sanctitatis, secundū quietem ter monet, adolescentem Bassianū quæreret. simul aperit eius consilia, & quas animo versaret curas. ille solito maturius exurgens, per vrbis domos quærendo inuestigat tandem, paternoque affectu complexum in ædes suas perducit. hic statim aperit, quæ p quietem manifesta fecerat de illo Deus. quibus auditis, Bassianus Deo gratias agit, qui pium hominum affectum perire non sinit, illumque ex animo quærentibus veritatis viam docet. ad senis pedes exinde prouolutus, flagrantissimè postulat, edoceret Christi fidem, neque vltra mysteriorum, quæ diu multumque cupiuerat, ignarum esse pateretur.

Dum christianæ disciplinæ præceptis Bassianus instrueretur, per arctum, angustum q; iter ingredi statuit ad vitam, diuinæque sapientiæ institutum. nam Christo mancipare se satagens, primum omnium, abstinentiam cibi sectatus, animum expians, carnem edomabat. tertia parte soliti canonis vitam sustentans, reliquas duas in egentes erogabat. in ceteris vero virtutibus adeo profecit, vt Gordianum, quem præceptorem ante coluerat, post modum æmulum, atque imitatorem haberet. exacto anno, cum Bassianus militiæ suę rudimenta Gordiano probasset, baptismatis gratiam veluti donatiuum ad maiora certamina suscepit, ornante cœlo Christi militiæ solemnia. enimvero dum sacro fonte lauaretur, pulcherrimus adolescēs magna cum luce delapsus adstitit, vesteque candida Bassianum induit. qui iuuenem reueritus, cum percunctaretur, quis esset, quaque ob caussam, eam sedem adijsset: respondit ille; iam pridem cælitus missum esse se, vt sanctum eius animi propositum prosperaret, & quæque noxia abigeret ab eo procul. quo munere expleto, adolescens ab omnium oculis dilapsus est. eius abscessu, per mediam ferme horam, ea odoris suauitate ædes afflata est; vt qui illic adsistentes essēt, deposita hac mole terræ, cum cęlestibus degere viderentur.

Baptismū suscipienti adsistit Ang. & veste cādida induit.

Interea Bassiani comites, famuliue ignari rerum, præter vnum natu grandiorem, quem suorum ille secretorum participem adsciuerat, nouam sanctioris vitæ rationem ab eo initam admirabantur. ergo inuicem sciscitantur: quidnam Bassianus adeo parce ac duriter vitam ageret, pernoctansque pręter morem, vigilijs corpus attereret? famulus vero arcanorum domini conscius, dictitabat, accidisse Bassiano in literarum studia abdito, quod ceteris sapientiæ amatoribus vsuuenit, qui philosophiæ dediti, superuacaneis voluptatibus reiectis, quod naturæ consentaneum est, paucis contenti viuunt. verū cum veniret in mentem famulis, quod Bassianus adhuc puer cruces, quas numquam viderat digito describebat in puluere, culmosque segetis ad earum instar componebat, non destitere curiosius perscrutari, donec compertum est, christianum esse, & baptismate ablutum. ipse Bassianus, quod familiā maxime occultauerat, prodidit. nam cum nocturnis defatigatum excubijs, interdiu sōnus complexus esset, audiunt per quietem Sanctissimæ Trinitatis nomen inuocantem, precantemque, vt ad felicitatem dirigeret, Deum diligentibus promissam, cui vox è cælo reddita: Gaude, fidelissime Christi miles Bassiane; precationem tuam admisit Deus, & iam parata tibi sedes in cœlo est. quod vt intellectum est seruis, ad parentem detulere filium christianum esse: quo nuntio Sergius, qui sceleratos adhuc Deos colebat, seuo dolore amens, profectionem in vrbem parat: vt filium qua blande, quaue aspere à suscepta Christi fide reuocaret.

Christian. se ipse prodit, audit in somnis S. Trinitatem appellare.

Per famul. delata res ad patrem

Sed impios parentis conatus elusit Deus primis fere gallicinijs basilicā B. Io. Apostoli Bassianus adierat. illic dum in preces de more intendit, patronum ædis videt veneranda canicie decorum, auditque ita loquētem: scito, adolescens, vrbem quam citissime tibi vertendam esse, & Rauennam 6 fido cum comite abeundum. nam pater tuus insidias saluti tuæ struit, & à recta, vel inuitum retrahere te molitur. me verò Deus destinauit huc ad te, cui suorum salus curæ est. fuge hinc, ne præuertat te pater, ne veterator hostis effugium tibi præcludat. mox cum adolescentem salutasset Apostolus abscessit. Bassianus humi fusus, fundere preces flagrantius, Deoque gratias agere, cuius ope impēdenti periculo præriperetur. vbi finem orandi fecit, accersito famulo, quem fides, & caritas ei copulauerat, Apostoli iussa narrat. nec mora ijs exsequendis fuit. cōtinuo quidquid facultatum reliquum erat, in pauperes elargitur, & imperatam fugam capit. caducas res omnes onera, & impedimenta ratus: quibus abiectis expeditior esset ad pietatis cursum. postero die, digressus Roma, comitante famulo, Rauennam ire pergit. verum iter illud cælestium monitu cœptum, miris prodigijs comprobatum est. nam 7 cum vrbe Rauenna XV passuum millibus Bassianus procul esset) forte ceruam cum duobus hinnulis videt, quam venatores circumegerant, vt nullum pateret effugium. simul pio in feras etiam affectu permotus, periculo exemit, nec cerua destitit certare officijs cū Bassiano. nam iussa venire ad se in nomine Domini, statim paruit: exutaq; feritate, nullo agitantis metu propius accessit, ille veluti multo ante sibi suetam demulcet manu. cerua vero pedes eius lingere, ac deosculari visa, perinde ac liberatorem suum nosset. Interea venatores Bassianum circumstant, prædā expostulaturi. paullulum attonito similes stetere, & natura pauidas animantes, ac feras ignoto viatori adsidere cicures, & mansuefactas stupebant. cum vnus audentior ceteris, quid stamus, ait, stupidi? neque abripimus ab homine isto laboris nostri pretium? quo dicto, è Bassiani manibus abstrahere

6

Fugam illam miraculis illustrat Deus 7

here ceruam adortus est. ad quem ille: non ego, inquit, sed imperat tibi Deus, ne aude hanc pecudem vexare. sed venator insano furore percitus, Dei seruum arrogāter propellit. quo facinore læsum numen audaciā eius vlciscitur. statim homo scelestus à Dæmone arripitur, vexatusque excœcatur, ac ceteris spectantibus agere animam videbatur. quo reliqui metu, sanctissimi viri Bassiani pedibus aduoluti, veniam cum lacrymis exposcentes, ne par supplicium luerent, precabantur. tum Basianus abire comites procul iubet. mox quo ille loco moribundus humi prouoluebatur, vna cum famulo ingenua accidens, has ad Deum preces fudit: rerum omnium conditor Deus, & hominum generis pijssime reparator, qui de morientium ruina doles, sed de viuentium salute lætaris, te oro, vt ignoscas huic misero quidquid aduersus sanctum nomen tuum temere commisit. dein apprehensa iacentis dextera, Dæmon, inquit, qui cælesti de sede superbientem trusit in ima præcipitem, ipse tibi hoc imperat: imagine, ac similitudine sui relicta, abi preceps in tartarum. probe nosti, æterno te illic igni excruciandum fore. non dum finierat preces, cum felicitatis humanæ hostis hominem breui possessum, ac morte tenus concussum confusus tristisque deseruit. porrò corpus vti exanime, luminibus etiam tum orbatum, atque immotum iacebat. sed Bassianus signo crucis cœcitate ab eo depulsa, perinde vinculis solutum, exsilire hominem iubet, vocatisque socijs incolumem restituit. qui miraculo perterrefacti, Deo præpotēti, qui in sancto suo mirabilis videri voluisset, ac venerabili Bassiano gratias agentes, in sedes suas concessere. vbi ad Dei honorem, eiusque serui Bassiani, quæ acciderant, vniuersis læti, stupentesque narrabant. cerua interim adhuc opperiens, quid illi mandaretur à sancto viro, latibula cum catulis suis repetere iussa est.

Bass. hominem à Dæmone liberat, & à cæcitate.

Bassianus iter suum exsecutus, in Classem 8 Rauennæ opidum peruenit, & in Sancti Apollinaris æde delituit, vt à tumultu secretus Christo viueret, Deoq; liberius vacaret. sed in nobilissimo illo otio magnos in ōni virtute progressus fecit, fama late celebrāte.

8 In Classe delitescit, Deo vacaturus.

Sanctitatē eius fama celebrat

Per id tempus afferuntur ad Rauennatiū Præsidem codicilli ab Imperatore Valentiniano cum mandatis, vt Bithynius Rauennæ iudex postulatus maiestatis, capite puniretur. iamque vinctus, quo loco plectendus erat, tenebatur; cum vitæ amore has ex animo preces dedit. 9 Bassiane 9 Dei serue, fer opem: per Deum, à quo gratiam inijsti, mihi præsens esto. neque illum frustrata est fides sua. itaque intendente ictum spiculatore, securis longe è manibus resilit. Præses carnificis dolo factum ratus, alterum substituit: haud tentata res diuerso exitu. ferrum bis valide molienti, bis excidit. vnde terror in Præsidem, & commiseratio; in reum populi fauor, & studia. ergo Bithynius à Præside solui iussus, & in custodiam coniectus est; dum super eo Augustus consulitur. re cognita Princeps, absolui clementia sua hominem iubet, bonaque innoxio restitui, quæ Fiscus inuaserat: ille vero reiectis seculi negotijs Deo vitam plane deuouit, à quo rursum acceperat. Bassianus egregiam seruati viri gloriam tulit. sub idem tempus, cleroque, ac populo cogente, Bassianus omnes per gradus ecclesiasticos ad sacerdotij dignitatem promotus est.

Initiatur Sacerdos

nec multo post minister eius, bonus Christi Olympionices, vitæ cursu religiose expleto, labore breuissimo æterna præmia adeptus est. iam septimum diem depositus erat, cum Bassiano 10 pie sacrificium pro eo offerenti, adsistente Bithynio, vox cælitus delata est: gaudijs, cœtuque iustorū fruitur, pro cuius salute sollicitus oras. quod enim percepit fide, opere fecit. vbi vero Dei vir incruentam hostiam immolauit, rem Bithynio lætus exponit. isque vocem audiuisse se, gratulans asserebat. sed delitescentem virum vltra non tulit virtus, sacrasque ad infulas extulit, cælitum etiam oraculis annitentibus.

Famu eius pie, sancteque obit. 10

Exstincto Laudensi Episcopo, supplicationes pro successore à clero, populoque in triduum decretę sunt; vt eis notesceret, quem vacuæ Deus ecclesiæ pręsidere vellet. Et insignis cōstitit ex eorum pietate beneuolentia summi numinis. nam Clementem 11 eiusdem ecclesiæ Presbyterum, his verbis per quietem commonefecit: Bassianum scitote vobis præficiendum, gemmis cælestibus insignitum; qui suorum iam metu vacans, pro aliorum delictis orare non desinit: multosque Rauennatium, apud quos cœlo militat, honestis moribus informandos curat. proinde Episcopum deligerent, quem delegisset Deus. Clemens diuino lætus oraculo, primores Cleri, populique, qui religione præstarent, accitos docet Dei monita, quemque pastorem numen exposcat. commoti simul omnium animi instinctu quodā diuinitatis; & flagrantibus studijs Bassianum Episcopum clamauere. statim delecti duo, qui vitæ exemplo, & facundia pollerent, precesque omnium ad sanctissimum virum perferrent: Dei monitus aperirent, enixeque orantes inducerent: simul iter ingressi, postero die Bassianum conuenere. ab eo facta loquendi potestate, legationis summam grauiter exponunt. haud magnum certamen fuit. vicit legatio, concedente Bassiano. neque enim illi fas abnuere. enimuero nocte, quæ præterierat, Deus omnia præmonuerat proximo die viros 11 duos Laude adfuturos: beneuole exciperet, & prouinciam, quā precarentur, accipere ne recusaret. ita velle se, ac iubere. ergo Bassianus Laudenses legatos ita affatus est: hunc in finem cōdidit hominem Deus, vt mandatis sui conditoris obsequeretur. sed ille, hostis fraude retractus, aberrauit ab itinere sapientiæ, & à iustitiæ lege. itaque se, posterosque perdidit, & infinitis affixit malis. grande mortalibus documentum, ne à recta deflectant, Deique imperia detrectent. Quis cælestium placitis temere ausit aduersari? igitur honoris ambitum respuentes, quamquam inuiti, laboris onus pro fratribus subeamus. hæc est enim

11

Missi ad eum legati vt exorent

12

Honorem aspernans onus subit

Domi-

Domini voluntas:& obniti,nefas. his dictis, legatos de via fessos in hospitium inducit, & curare corpora hortatur. sed voti compotes,lætantesque breuis quies tenuit. intempesta nocte Laudem reuertuntur, optatissimum nuntium Clero,populoque perferētes

Ceterum Bassianus quo prouinciam spiritu susceperit, quoue instinctu caritatis, illustre miraculum in ipso vrbis ingressu patefecit. nam cum à populo Laudensi magno cum gaudio exciperetur, vir quidam nobilis obuiam ijt, quē dira ex paralysi, vocis vsus iam diu defecerat. Bassianus hominem complexus humaniter,atque exosculatus: attactu liberauit a paralysi, osculo vocem restituit,conuenientibus deinde Episcopis pro-

Hom. paralyticum & mutum sanat.

13 uincialibus,Episcopus 13 consecratus est. in pontificatu, quod est in honore difficillimum,modestiam mire tenuit. quin eo demissior animo, quo dignitatis gradu excelsior fuit. mensa eius peregrinis,& egentibus præcipue reficiendis instruebatur. ipse ministrare, ac seruire discumbentibus. cumq; hospites exciperet laute, & liberaliter, parco ipse victu, castigando corpori, vitam agebat;adeoque pertenui,prope vt naturę terminos excedere videretur. nec potestatem sibi vnquam vini fecit,succiue vllius,qui mētem grauat, præterquam dominico die, vel præcipuis Sanctorum Natalitijs. continēter pascebat animum sacra lectione,& meditationibus rerum diuinarum.Quo paratu virtutum ad hæreses confodiendas strenuus insurrexit,& Sancto Ambrosio se collegam adhibuit, acremque propugnatorem aduersum hæreticos, ecclesiæ perduelles.itaque

Contra hæret. acriter decertat vna cum s.Ambros.

14 primo anno, quo sedem iniit, concilio 14 interfuit, quod Damaso P.R. Impp. Gratiano, Valentiniano, & Theodosio aduersus Palladium,& Secundianum Arrianæ hæresis defensores, Aquileiæ coactum est. quibus omnium Episcoporum consensione dānatis,concilio subscripsit. anno proximo in vrbem venit, Romano concilio adfuturus, quod S.Damasi iussu ad ecclesiam stabiliendam celebratum est.exinde paucos post annos, Siricius Papa damnato Romæ Ioniniano impurissimo hæretico, literas ad Ecclesiam Mediolanensem scripsit, quibus Synodum Episcoporū cogi iubebatur ad eiusdem Iouiniani, noui Epicuri, portenta cōuellenda, vt ea in vrbe draco pestilens occideretur, cuius è latibulis nuper prodierat. adfuit in eo conuentu Bassianus, qui S.Ambrosio duce habitus est, damnatoque Iouiniano,eiusque sectatoribus, Ambrosius, &

15 Bassianus literas 15 ad Siricium Papam dedere,eorum indices studij, in tuenda Ecclesiæ fide.

Sanè verò Bassianus pietate præcellenti fuit.eius propagandæ studio,Oratorium

16 Sanctorum Apostolorum in suburbijs ad Orientem ædificauit: perfectoque opere sumptibus suis, Mediolanum adiit, coràq; Sanctum Ambrosium precatus est,vt ad dedicandam ædem Laudem veniret.simulque

Orator. ss. Apost. pecunia sua construit

17 ad 17 Felicem Episcopum Comensem literas daret, quibus ad solemnia dedicationis inuitaretur.magna ædis nobilitas,quam Sanctissimi tres Episcopi Ambrosius, Felix, & Bassianus dedicauere: illum sane diem grande miraculum insigniuit: nam dū perageretur ædis dedicatio, Dæmon, qui puellam forte vexabat, ferociter vociferabatur: quorsum, Dei serui,prælium adeo iniquum aduersum me initis.nec pudet depugnare tres aduersus vnum. haud compotes, exuisse me viribus, & nocendi potentia, à mea me domo arcetis. simul cōminabatur,exire è puella si compellerent, validiore duorū, aut plurium comitatu, sedem aliam occupaturum. hæc superbe locutus, conticuit. tū Sanctissimi Episcopi procumbentes humi diuinam opem certantibus studiis orabant, vt Dæmone fugato iis,qui adstarent, Dei potentia claresceret. in preces instantibus, cum diu puellam Dæmon discerpsisset, tandem victus,ac turpiter expulsus est. sed illi, finita prece, parentibus incolumem Virginem reddidere, cohortantes, vt Deo salutis auctori, gratias agere nunquam desinerent. consecratione ædis rite perpetrata, vnanimes Sacerdotes cum gratiarum actione ad mensam accubuere. illic nō tam corpus,quam mentem reficiebant; diuinis de rebus, sacrisque scripturis consultantes.postero die cum iterum simul ieiunia soluissēt, suas quisque in sedes regressi sunt.

Eoque die Dæmonē à puella fugans.

Haud multos post annos eadem ædes Sanctorum Apostolorum nobiliore miraculo inclaruit.messis tempore,dum quidam puer metentium inter manipulos inambularet, morsu serpentis interiit. misere exstinctum in ecclesiam sanctorum Apostolorum comportant: vbi tum Bassianus Deo laudes de more concinebat. sed psallentis constantiā, piumque animi affectum clamor,lacrymæq; infelicium parentū peruicere. igitur omnib' egredi ex æde iussis, proiectus humi Sacerdos,defunctum iuxta puerum, lacrymis a Deo vitam eius orabat. cum repente visum exanimati pueri,corpus ter concutere se: tū exsurgente è precibus viro sanctissimo, vna puer exsurgit rediuiuus; ac perinde nullū fuisset malum perpessus, primum vocare matrem cœpit. quo parentes audito, ceterique, qui pro foribus adstabant, moram præ gaudio non ferentes, in ædem irrumpunt, Dei virtutem, quam per Sacerdotem suum patefecisset, admirantes, atque extollentes. tum Bassianus multitudinem, quæ conuenerat, salutaribus monitis instruens hortatur, vt Deo bonorum omnium largitori deseruire studeant, eiusque mandatis obsequi, cuius nutu puer ad vitam rediisset. abscessere læti parentes, populusque Deum laudantes, & Episcopi sanctitatem prædicantes.

Extinctū puerum precibus ad vitam reuocat

Per ea tempora grauissimo Italiæ vulnere Sanctus Ambrosius Mediolanensis Episcopus decessit.ęgrotanti adsedit Bassianus amicorum proximus, vt studiorum vitæ ad tuendam rem christianam particeps, arcanorum in morte conscius. Ambrosius enim corpore ægro decumbens, ac Deum orans, aduentantem Iesum Christum, sibique ariden-

S.Ambros. ægrotanti adsidet.

ridentem cum videret, vnà cum eo oranti Bassiano indicauit. is animo volutans, quæ ab eo didicisset, Ambrosij vitæ finem, cum lacrymis ad suos versus imminentem prædixit. euentus certusque, ac persunctus iuxta fuit, ecclesiæ in primis Mediolanensi. Ambrosio igitur demortuo Bassianus iusta persoluit, eiusque corpus sepulchro composuit? Sanctissimum collegam veteri coniunctum amicitia diu inlacrymatus, quo cum strenue aduersus hæreticos decertauerat. verum Bassianus vsque adeo Ambrosium vita functum coluit, vt Laudem reuersus, virtutes eius, moresque sanctos celebrare nunquam destiterit: semper in ore, in corde semper habuerit: neque ei somnus Ambrosium eripuit. sæpe post piam lectionem, precesque, vbi fessum somnus oppresserat, audiebatur cum Ambrosio veluti superstite, ac præsente colloqui, eiusque aspectu iucundissimo frui. Laude etiam Mediolanum adiit Ambrosii sepulchrum veneraturus, opemque inuocaturus. tum verò vrbem ingressus, quemdam hominem vidit libram dolose suspendentē, & in altera lance paruulum æthiopem, ad suos conuersus, num ne aspicerent spectrum illud, percunctatur; cum pernegarent, eos Bassianus hortatur, secum vnà Deum precentur, vt idem, quod sibi visum erat, ceteris videndum præberet. oblatis precibus, eadem, permittēte numine, quæ Bassiano species, Clementi Presbytero, & Elbonio Diacono oblata est. tum Bassianus accersitum ad se libripendem interrogat; vt quid iniquo pōdere emptorem dolo malo falleret? illo impudenter negante, enarrat sanctissimus pater, quod ad ipsius salutem Deus ostendisset. statim homo, postquam ea audiuit, ad genua S. Sacerdotis aduolutus, gemensque noxiam confitetur. Bassianus autē ad medendos animos peritus, eius flagitijs medicinam probe fecit; præcipiens, vt quantum pecuniarum cumulauerat, retētis, quas necessitas exigebat, in pauperes mature largiretur. qua monitione ad frugem correctus, ceteris suæ rationem salutis prædicare non destitit: quos vitę etiam exemplo à prauitatibus animi reuocabat. itaque qui primum, vt arbor infructuosa, fuerat igni destinatus; postmodum beneficio Bassiani dignos pœnitentię fructus conditori suo afferre cœpit.

Dæm videt assistētem im probo homini, quē euocat ad pœnitent.

Ceterum Bassianus vitæ curriculo laudabiliter ad metam vsque decurso, cum instātem sibi mortem à Deo accepisset, religiosis viris è clero adstantibus prænuntiauit. septem post dies, quibus finis sui præscius fuerat, mitem in morbum incidit; suosque carissimi parentis orbitatem deflentes hūc in modum admonuit. ex exitu meo, filij, ne turbemini, neue lugete. equidem sub Principe optimo militaui, à quo grande militiæ meæ præmium, & vltra meritum, acceptu- rum me certe noui. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: ipse restituet hæreditatem meam mihi. prouideo Dominū in conspectu meo, qui à dextris est mihi, ne commouear. quem semper in ore, semper in oculis habui, nunc ad dexteram habiturū me scio. nullo hostis ausu commotū iri pertimesco. nec vos præsenti ope destituendos fore formidetis, quia meam in tutelam suscepi. quin à Domino impetraui, vt custodia ipse sua vos circumdet, ne corrumpat blandimentis suis mundus, incautosque cū amatoribus suis perdat. cum mortalitatem exuero, cadauer meum in Basilica SS. Apostolorum condi volo. quos dum vixi, semper colui patronos, eorum extrema in vita patrocinium flagrantissime expeto. verum sanctissima Bassiani anima, vndecimo die posteaquam sibi mortem prædixerat, in cœlū exsultantibus Angelis translata est, corpus in Oratorium Sanctorum Apostolorum, quod à fundamentis ipse construxerat, honestissimo funere conditum est. Ecclesiam Laudensem rexit annos 36. dies vndeuiginti. mortem obijt Honorio XII. Theodosio VIII. Coss. 16. Kal. Februar. anno Christi Domini 418. sed fama rerum æternitati superstes viuit. ad sepulchrum, interuentu eius, plurima post mortem miracula perpetrata sunt. duo hic operępretium est commemorare.

Mortem suam, & suis predicit.

placide quiescit

Mirac. post mortem clarus.

Post excessum Beatissimi Sacerdotis Bassiani, forte accidit, vt quidam boues duos amitteret, quorum ope suam, suorumque vitam sustentabat. Bassiani gratia factum id videbatur. cum enim eius dies natalis ageretur, pascentes boues reliquerat, vt ad Basilicam pergeret, sacrasque reliquias pie veneraretur. interim fur vbi conspexit errātes boues, nullo ad custodiam bubulco, instinctore sceleris Dæmone eos è pascuis abducit. agricola autem, perfecta prece, ad locum reuertitur, in quo boues relicti fuerant, neque eos, tota regione peragrata, quouis indice inuestigare potuit. cumq; hominem amissio sui census vehementer angeret, festinus ad Sancti Bassiani sepulchrum regreditur. ibi noctem genuflexus insomnem trāsegit; boues, veluti Bassiano commendatos expostulans. his vocibus cum instaret, fur mutatis longo itinere sedibus, periculum effugisse ratus, securus ad fores Ecclesiæ peruenit. diuertensque in proximas ædes, boues quos impune consecutum se credebat, illic deponit; dictitans, in foro comparasse. deinde cum paullulum quieuisset, ad eamdem Basilicam reuertit. sed ingredi connitens, diuina virtute à liminibus repellitur. mox, vt insanæ mentis, horribilem in modū pro foribus prouolui cœpit; palamque clamitare: en boues domi, en boues. commiserabantur hominis sortem circumstantes, eiusque verba mirabantur. sed agricola, qui inter ceteros ad clamorem procumbentis adcurrerat; audita furis voce, preces, quas cum fide ad Bassianum dederat, validas intellexit, ab eoque impetrasse se, quod postulauerat. insuper latrocinium palam factum, & diuinitus vindicatum. ergo per silentium in ædes contendit, vbi boues occultari præsenserat; inuentos ad bouile suum agit. Inde ad Ecclesiam remeans, perpetratum facinus narrat, vniuerso populo Dei virtutem,

lau-

laudesque Bassiani celebrante. fur verò pœnitentia veniam meruit; ingressionemque Ecclesiæ, à qua propulsatus primum scelere suo fuerat, patere sibi sensit: vbi Deo, & Beato Bassiano, dum vixit, cum virtute seruiuit. idemque ad meliorem frugem iam conuersus, non sine gemitu narrare solebat, qua nocte boues abstraxerat, aues teterrima specie sceleris sui præscias sibi visas circumuolitasse, & oculorum suorum aciē obturbasse, neque abscessisse à se, donec ad fores Diuæ Virginis Turrificæ ire vltra repellerentur, & nequitiæ primum suasores, conscientiæ dein carnifices expertum fuisse.

Neque illud omiserim, quod tradit Equilinus, consequentibus temporibus accidisse. enim verò cum Mediolanēses ferro, igniique laudem vastasent, Sancti Bassiani corpus loco moueri nunquam potuit. quin ad sepulchrum eius accedentes, ausi facinus, velut exanimati concidebant. ergo illic relictum, metu compellēte. verum vt Imperator Fridericus Laudem, quo nunc loco est, instaurauit, Beati Bassiani corpus eo translatum est, vbi multis in dies miraculis clarescit, ad Dei gloriam, qui viuit in sęcula.

Vide Animaduers. fol. 141.

Ann. Ch. 383 21. Octo.

DE SS. GERASINA, ADRIANO, AVREA, BABILLA, IVLIANA, VICTORIA, MARTYRIBVS.

GERASINA, eiusque filij quinque Adrianus puer, Virginesque Babilla, Iulia, Victoria, & Aurea, ex Insula Sicilia extitere. cum in Britānia commorarētur, magna eorū felicitate, adlectæ sunt in Virginum legiones duas XIC Iↄ. habentes, Vrsula duce, ac matre castrorum, Dionoci filia, Cornubię in Britannia Regis. nam cum Fl. Maximus imperium in Britannia per scelus inuasisset, simul ad opprimendum Gratianum Augustum in Gallias traiecit. hic Armoricis pro Imperatore stantibus sæue pulsis legiones Britannorum duas imposuit, munimentum Britānię aduersus Gallos, si belli moles à Gratiano ingrueret. ad propagandam sobolem, consilio Connani inter Britannos nobilissimi in Castris Maximi militantis, accersitæ ex Britannia ad coniugium pari numero Virgines, inter quas Vrsula, Princeps agminis, Connano expetebatur. Igitur electissimæ Virginum turmæ nauigiis impositæ in Gallias ad oram Armoricorum deuehebantur, vt Gentilibus illic suis matrimonio copularentur. sed aduersa tempestas in Germanicū litus ad Rhenum impulit. vbi gloriosa palęstra Virginibus pro pudore fuit, quem ne perderent, vitam multo felicius, quam si seruassent, amisere. forte incursabant mare illud Picti, Hunnique Melga, & Gauno Archipiratis, quos aduersus Maximum Tyrannum Imp. Gratianus acciuerat. ij refertas Virginum naues aggressi, vbi Britannas animaduertere, rebellium sanguinem, primum amore vecordes, & in Venerem ardescentes, iniuriam moliuntur. sed Virginibus pudicitiam pertinacissime retinentibus, & flagitiū perhorrentibus, vbi Barbari vident libidinem explere non posse, sanguine rabiem explent, corporibus in litore contrucidatis. fortissimæ, ac beatissimæ Bellatrices. nulla vmquam Britannicarum legionum maiore gloria fuit, nullæ vmquam victoriæ in tota Germania clariores: neque vmquam Oceanus nobiliore sāguine purpuratum se vidit. Ceterum S. Gerasinę Siculæ Martyris ex nobilissimo Vrsulæ comitatu, caput Assisij seruatur, in cœnobio fratrum Minorum S. Frā-cisci, illuc S. Bonauenturam illud è Colonia detulisse fama est.

S. Gerasin. Sicula ex legione S. Vrsulę

Eius caput Assisii seruatur à S. Bonauēt. è colon. delatum.

Vide Animaduers. fol. 143.

Ann. Ch. 400 3. Ianua.

DE B. LVCIANO EPISCOPO

Ex Actis SS. Alphij, & Sociorum.

1 LVCIANVS, 1 vir apprime pius, ac Deum timens Leontinę ecclesię Episcopus ex Archidiacono consecratus est. Crescenti Episcopo minister, Dei prouisu delectus, vt eius 2 ausis

2 3 contra iret. sed enim Crescens 3 inito Episcopatu, intrante in eum Diabolo, SS. Martyrum corpora, antiquo ecclesiæ more, intra altare deposita, clam desodere, atque extra ecclesiam proijcere conatus est, verū à tam nefario scelere Lucianus tum Archidiaconus oratione, operaque deterruit sua, Crescentem ita allocutus: post mortem cōdi in altari dignos esse, qui Christo in vita

Pro reliqu. ss. certat.

placuere, multaque pro eo perpessi, sanguinem profudere. habitare illic Deum, Sanctique Spiritus gratiam splendere, quæ Sanctos custodiat. quippe sensisse se odorem ex eo loco spirantem, noctuque lucem vidisse, quæ corpora collustret. proin haud pugnādum cum sanctis, & cum Deo esse. Nec multo post Crescenti 4 Diuino iudicio misere sublato suffectus, in ecclesiasticam disciplinam intendens, quæcumque homo impius pessimdederat, magna cura restituit.

4 Cresc. Ep. sufficitur

Eo regente ecclesiam Leontinam, sæua aduersus vrbem fames, ex eaquo lues grassata est; adeo vt CLX. vno die morerentur. quod Episcopus iusta Dei vitione factū ratus, Crescentis impietatem vindicantis, populum vniuersum in ædem SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini conuocatum, æmulatione Niniuitarum cohortatus est ad propitiandum numen: indicto, 5 vt septem 5
per dies ieiunarent omnes viri, feminæque ac pueri, simul Deum precarentur, & SS. Martyres, vt eius morbi lues procul abigeretur. pietati, precibusque Sancti Episcopi pondus fuit. enimvero post septem dies, eadem in æde noctu peruigilantibus Episcopo, cleroque, & populo, visi sunt SS. Martyres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, & 6
cum 6 eis grandæuus vir, Apostolico habitu indutus, qui cœtum omnem sic allocutus est. Christiani fratres, pax vobis esto. en SS. Martyres videtis, quos Crescens vir impius, hunc extrudere conatus est. propterea hanc plagam inflixit Deus, quòd permiseritis. sed Christo Domino Martyres supplicarunt, cuius clementia pestis tolletur. mox iterum pace dicta, Apostolus, Martyresque ex omnium oculis euanuere: populo Deum laudante, & in lætitiam effuso. proximo die Dominico illucescente, Lucianus Episcopus sacrificium Deo obtulit, pestisque coercita est. porrò B. Lucianus, cum per annos 27. Episcopatum pie, sancteque gubernasset, in pace spiritum Deo reddidit. corpus eius iuxta fores basilicæ conditum fuit.

Eius preci bus pestis coercetur

plenus me ritis Deo spir. reddit

Vide Animaduers. fol. 144.

Ann. Ch. 500 16. Febr.

DE S. EVLALIO SYRACVSANO

Ex Vita S. 1 Fulgentij.

1 BEATVS Fulgentius Aegyptiorum monachorum vitas admirabiles legens, institutionum simul, atque collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit: duabus videlicet ex caussis, vt vel ibi deposito nomine Abbatis, sub regula viueret in humilitate, vel districtioris abstinētię legibus subderetur. Et quia desiderium suum impediri poterat publicatum, quærit primitus occasionem proficiscendi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipsius mœnia ciuitatis, vno tantum fratre, cui nomē fuit Redemptus, socio peregrinationis electo, nauem conscendit, Alexandriam petiturus, nullos forte sumptus peregrinationi tantæ necessarios secum ferens, sed in Deo, qui diues est, spem suā firmiter ponēs, suauiter canebat cum Dauid: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. ventis itaq; flatu prospero consequentibus Syracusanū contigit feliciter portum: Deiq; summi prouidētia ductus est ad hanc ciuitatem, vbi tunc Ecclesiam 2 Catholicam B. Papa 3 Eulalius 2 3
gubernabat vir eximiæ sanctitatis, admirabilis 4 hospitalitatis, perfectissimæ caritatis: in cuius corde thesaurus sapientiæ spiritalis abscōditus, multos talentorū Dominicorum negotiatione ditabat. virtute enim discretionis super omnia decoratus, monachorum professionē singulariter diligebat. 4

ha-

habens etiam ipse monasterium proprium, cui semper adhærebat, quoties ab Ecclesiasticis actibus vocabat.

Ad hunc ergo B. Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hospitalitatis officio libenter excipitur: neque tamen diu latere permittitur; Mox enim sicut moris est in cōuiuio Sacerdotum dum de diuinis rebus ortus est sermo, virum singularis scientiæ locutio sua continuo prodidit. Intellexit Episcopus, ex ornatu sermonis, & responsionum moderatione, sub monastico habitu magnum latere doctorem. distulit tamen eumdem vel quis esset, curue aduenisset, conuiuis præsentibus inter epulas quærere. Post prandium vero cum meridianis horis domi suæ deambularet Episcopus, per fenestram respiciens obseruantem se sicut ceteros Beatum Fulgentium vidit: quem continuo peculiariter vocans, de institutionibus ait, & collationibus loqui cœperas, dum pranderemus 6 affer mihi obsecro, codicem, si portas. ille sine mora iussis obediens, codicem detulit: in quo quid contineretur, verbis proprijs iussus exponit. admiratur Sanctus Eulalius scientiam iuuenis, & tali hospite delectatus, cur ex Africa venerit, diligenter inquirit. Ille metuens arrogantiæ notam, si desiderium suum fateretur, incurrere: parentes, inquit, meos requiro, quos in illis partibus viuere peregrinos audiui. vere enim parentes suos requirebat, quorum suauissimos mores imitari cupiebat. Intellexit Episcopus responsum non manifestum, totiusque itineris eius, per alterum fratrem, qui fuit simplex, inuestigat caussas. Ibi tunc Beatus Fulgentius salubriter proditus veritatem simpliciter confitetur: iturum se ad vltimam Thebaidæ regionis eremum dicit, vt illic, sicut lectio monebat, mundo mortuus veniret, vbi maior abstinentium numerus assumptioni suæ nullum gigneret impedimentum; sed forte potius præberet exemplum. recte facis, respondit Episcopus, cupiens meliora sectari; sed scis quoniam Deo sine fide impossibile est placere. Terras 7 ad quas pergere concupiscis à communione Beati Petri perfida dissensio separauit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abstinentia, non habebunt tecum altaris Sacramenta communia. Quid ergo proderit affligere ieiunijs corpus, vbi solatiis spiritalibus indigebit anima, quæ multo melior est corpore? reuertere fili, ne vitæ melioris intuitu periculum rectæ fidei patiaris.

In Thebaidam profectionem dissuadet Fulgentio.

6

7

Ego enim quondam iuuenis, antequam ad me pontificalis honoris gratia perueniret indignum, diu cogitaui sanctissimæ huius professionis in illius prouinciæ monasteriis adimplere propositum. sed hæc caussa me prohibuit assumpta perficere. consensit Beatus Fulgentius monentis patris consilio salutari, suæque intentionis feruore deposito, suadetur ibi apud Syracusas paucis mensibus degere Sancto Eulalio præbente victum, & hospitium congruum. sed quia bonæ mentis indoles numquam vacat, caritatis opera semper exercens, in ipso paruissimi hospitii, quod acceperat habitaculo, cœpit hospitalitatem multis superuenientibus exhibere peregrinus, & alterius indigens solatio, consolandos suscipere peregrinos. Miratur Sanctus Eulalius affluentem sancti animi libertatem, magnoque gaudio saginatur, dum per manum Beati Fulgentii, cui victum quotidianum nihil habenti ministrabat, alimenta ministrari non habentibus videt. Et si fas est dicere comparatione minorum crescere maiores solere, quamuis esset Sanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omninò perfectus, opera tamen B. Fulgentij considerans, de die in diem plus misericors efficiebatur, & largus.

Qui Syracusis moratur doctrina, & opere vtilis.

Peracto itaque præsentis hyemis tempore, cura vehemens Beatum Fulgentium commouet, Episcopum quendam Rufinianum nomine; qui persecutionis 8 violentiam fugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigarat, ibique prouinciæ Siciliæ vicinus, in quadam 9 breuissima commorabatur insula, vitam monachi laudabiliter gerens, videre quam primum. vt eius admonitione secundo firmatus, quid facere deberet, agnosceret? Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minus credebat, sed quia in rebus dubiis vtilissimum semper esse multorum consilium sentiebat. Per multos itaque pedestris labores itineris ad illū Siciliæ veniens locum, cui plus propinquior illa insula fuerat, vbi Sanctus Rufinianus Episcopus habitabat, modicula nauicula deportatus, Sacerdoti venerabili velociter præsentatur, à quo similiter, ne in Aegyptum proficisci perseueraret, admonitus, redire 10 protinus ad proprium monasterium statuit

9

10

Huius Sancti Episcopi memoriam Cathedralis Syracusana recolit 14. Kal. Martij.

Ann. Ch. 535 29. Ian.

DE S. POTAMIONE EPISCOPO

Ex Actis S. Gregorij Episcopi Agrigent.

5 POTAMIO 1 Sanctissimus Agrigentinæ ecclesiæ Episcopus, Sanctum Gregorium Agrigentinum baptismate abluit, eique à puero pro parente fuit, humanisque, ac diuinis literis instruendum curauit. duodecem deinde in clerum adscripsit, oblatumque, vt tonderetur, prophetico spiritu, sanctissimum offerri sibi vas, prædixit. obscuræ B. Potamionis res mansere, ob calamitates sæpissime deploratas. verum 2 is inter sanctos viros in ecclesia Agrigentina colitur. 4. Kal. Febr. 2

✠

Ann. Ch. 541 5. Octob.

1 VITA, ET PASSIO SANCTI PLACIDI MARTYRIS ET SOC.

SCRIPTORE DOMNO STEPHANO ANICIENSI

2 SVB S. Spiritus disciplina degentibus sanctis viris, qui in Ecclesia Casinensi cœnobialis exercent militiæ pietatem, Stephanus Aniciẽsis indignus, & vltimus seruus eorum spiritum Ecclesiæ duplicem promereri. Philosophos cœli vos esse, & cælestem philosophiam professos, spiritale tyrocinium vestrum docet, & ipsa rerum clamat electio meliorum. elegistis partem optimam cum Maria, & de Hur Chaldæorum egressi, Aegyptique tenebras fugientes, montem sanctum, montẽ coagulatum, & pinguem, vt Deum Sabaoth videre possitis singularitate conuersationis, & vitæ specialiter obtinetis. deposita vetusti hominis vilitate, in cælestis Adæ trãsfiguramini nouitatem, & sedentes in spelũcæ ostio cum Elia, suspensis desiderijs ad æterna, sentire vos credimus sibilum auræ tenuis, vestris sine sono cordibus insonantem. ad solatium peregrinationis, & ærumnas temporalis exilii demulcendas foditis diligenter, & strenue puteos scripturarum, in quibus est aqua uiua. & in nocte mortalitatis istius tres panes euangelicos exigitis ab amico, vt aqua refectionis potati, veriq; panis soliditate cibati in fortitudine cibi huius, montem Dei Horeb, sicut viriliter, ita & feliciter attingatis. securi iam de adipiscenda cohabitatione Sanctorum, viros cõfessionis & gratiæ, qui vobis semitas perennis vitæ suis vestigiis impresserunt, ea teneritudine ametis, & colatis quasi commilitones in bello; sed futuros conciues in regno, diuinis cultibus honoretis, eorumq; pro viribus induatis similitudinem pariter & figuram. placet vobis imitari, quos colitis. & ne fames Christi Dei, qui opprimit terram Canaam, & summos etiam Patriarchas peregrinari compellit, fines vestros violenter inuadat post scripturas canonicas, sanctorũ passiones, & gesta humiliter recensetis, & in eis velut in speculo vultus natiuitatis vestræ refigurare gaudetis, vnde & Placidi Martyris 3 vestri triumphos pariter, & agones, qui Latinorum in curia diu silentio sepulti erant, cum apud Græcos egregie vixerint atque floruerint, de Græco erutos produxistis in lucem, & vt eosdem stylo mediocri edito, verbis ornatioribus, & magis propriis debeamus colorare, potestatiuæ precis instantia postulatis. auctoritatis vestræ mole depressus, munus, quod tam solem- 3

Epist. dedicat. monachis Cassinensibus.

lemnis vox exigit negare non possum. sed timeo, ne fistula pauperescentis ingenij vestris vsibus impar appareat: quia, & apud vos noui esse fontem aquæ viuæ salientis in vitam. & tanta est huius Martyris claritudo vt eloquio meo infacundo satis, & tenui obnubiletur potius, quàm clarescat. supponam tanto oneri ceruicem meam, & imperii vestri pondus subiectis humeris sustinebo, vt Placidi monachi pridem nunc Martyris, cōmilitonis olim vestri, nunc tutoris pariter, & patroni sincerissimam passionem, ea, qua possum sermonis integritate perstringam. non erit opus martyrium Beati viri rhetoricis sententiarum vel ornare coloribus, vel floribus inuestire; cum tantus sit in hac historia pietatis splendor, virtutum, vel operū vt ipse, & proprietates rerum, quæ exprimēdæ sunt, sermonem coloratissimum extorquere possint etiam ab inuito. nec in nos aliquis vel nimis diligens, vel minus cautus deuoluere velit calumniam, quasi senescenti iam mundo nouum Martyrem inducamus. cum autenticus sit Martyr iste nō rudis, nec nouitius sed antiquus, teste orientali Ecclesia, quæ triumphos illius per Gordianum monachum expressos in Græco venerata est ab antiquo, & Iustiniano Imperatore te-
4 stante, qui per sacram 4 imperii Vigilio Papæ directam canonizari fecit Sancti huius Martyris passionem. nos quoque eorum sequentes vestigia expressam ab eis in Græco veritatem reformabimus in latino, & quasi in via veteri nouam semitam figurantes, ita mediocriter incedemus, vt & satisfaciamus negotio, & aurium vestrarum delitias prolixitate superflua minimè vulneremus.

PROLOGVS.

IMmortales Beatorum triumphos, & Martyrum perennes victorias præconiis efferre cælestibus, & diuinis titulis honorare, sicut honestum Ecclesiæ, sic legentibus est iucundum. præclaræ sunt actiones Sanctorum, & ex radio virtutis Dei tantum capiūt splendoris, & luminis, vt totum mundum sufficienter valeant illustrare. in Regem Deitatis, & in ipsam maiestatem domini peccare videtur quisquis tam diuinorum operum claritatem, aut voluerit obnubilare silentio, aut non studuerit eo, quo potest eloquentiæ genere colorare. Quapropter etiam nos ad hoc opus idonei, minusque digni, ne magnalia Dei nostri suppressisse silentio velut ex inuidia, videamur, exactoria prece Sanctorum, qui Deo in cœnobio militant Casinensi, Beati Placidi monachi simul & Martyris, passionem Deo fauente, suscepimus describendam, quam à Gordiano Patris Benedicti discipulo, & eiusdem Martyris socio Græce descriptam, & minus fere in latinum translatam, eo styli genere prosequamur, vt & seriem actionis veritatis compendio perstringamus, & rebus Domino dedicatis debitæ proprietatis gratia non negetur. in quo tamen negotio non erit necesse Martyrium sancti viri vel flore rhetorico, vel sermonum coloribus inuestire, quia tā preciosa est in conspectu Domini mors Sanctorum, ut etiam inculta vel nuda piarum series actionum aliena suffragia non mendicet, nec verborum flosculis egeat coronari. In ea puritate veritatis actus Beati Martyris exsequemur, vt & illud quod inuenimus apud Græcos, suę integritati reddatur, & nostræ relationis honestas non fastidium ingeneret, sed deuotionem pariat audienti. Assistat veritatis spiritus cordi, pariter & ori meo, vt ita possim reuerentiæ Martyris subseruire, quatenus idem sanctus meo labore posteris innotescat, & ego cum lectoribus meis, qui pie susceperint opus istud, mercedem in cœlo mereamur ampliorem.

PASSIO

BEatus igitur Placidus Christi Martyr, ex linea Senatoriæ dignitatis erumpēs Romanæ Ciuitatis indigena fuit, & ad mundi huius caliginem illustrandam, tempore *D. Plac. patria Genus*
Iustini 5 Imperatoris, velut splendidissimū sidus emicuit. de spina militiæ secularis rosei floris ad instar, genitura temporali procedens, lauit in vino stolam suam, & in sanguine Iesu Christi pallium carnis suæ mirabiliter purpurauit. Pater eius Tertullus nomine; primo miles, postea per honorem, fasces, & officia dignitatum exercens in cul- 5
men 6 Romani Patriciatus euasit. mater eius ex Octauia 7 gente descendens, partu sobrio satis, & vtili hunc ipsum, de quo agi- 6
mus, quasi quoddam lilium puritatis effudit. Felix & tanti filii tam digna mater, non hoc solum germen protulit sanctitatis, verū etiam tres alios est enixa Eutychium, Victorinum, & Flauiam Virginem, vt in quatuor 8 filiis, veluti in quatuor fluminibus terram sitientis Ecclesiæ pudica fœcunditas irrigaret. Superſedemus in Placido terrenæ nobilitatis efferre præconium; quia tantus est in illo splendor meritorum, & operum, vt ad gloriam virtutis eius, claritudo carnis penitus euanescat. 8

Parentum diligentia nutritus puer, & tenere sicut opportunum fuerat educatus, cū iam septennis pueritiæ metas attingeret, beatissimo Patri Benedicto, qui in territorio *D. Bened. traditur educandus.*
Sublacensi vitam Angelicam exercebat, norma institutionis monasticæ regulariter inbuendus oblatus 9 est. Suscepit vir Deo dignus puerum nutu diuino, parentumque deuotione, vel fide cælitus assignatum, vt peritus Ecclesiæ hortulanus lilio pubescenti riuulos cælestis doctrinæ admoueret, & sub eius magisterio vel ducatu tenerrimus flos virtutis in maturitatem erumpens, suo tempore martyrii fructum daret. Dignissimum planè fuit, vt vas electionis & gratiæ futurus puer, qui in Martyris nomen, & meritum fuerat promouendus, de speculo Benedicti formam sibi sumeret sanctitatis, & vitæ in- 9

no-

nocentiam, quam ab illo susceperat, candidatu confessionis,& purpura martyrii coloraret.Religionis habitu vestitus puer, magisterio Benedicti, sicut assidue, ita etiam strenue adhærebat. rigabatur nouella plantatio cælesti doctrina, & sub Sancti Spiritus disciplina ad perfectionem conuersationis, & vitæ, ætas adhuc informis, & tenera formabatur. subarrauerat pueri deuoti mentē spiritus pietatis,&in tabula cordis eius amoris rudimenta depingens, ad virtutem humilitatis. & obedientiæ consectandam gratiæ suæ largitionibus instruebat.

Cum his virtutum studijs animus puerilis intenderet,& felicem moliretur in anteriora processum,ex more monasterii iussus, aquam de flumine ad vsus necessarios deportaret, verbum iubentis obedienter amplectens, Romani Patricii filius aquarium vas assumens ad flumen deuenit;situlam minus prudenter in aquam deposuit, eamque incautus ipse sequens cum vase, quod insuderat, quantum iactus est sagittæ à terra in flumen vnda rapiente, detractus est. Venerabilis magister eius Benedictus, & Spiritus Sancti radio perfusus,quo sæpius solebat esse, remotorum & absentium cognitor, & discussor, quod de puero factum erat spiritualibus oculis intuens, Maurum 10 plenioris ætatis discipulum aduocauit, & quid circa puerum Placidum ageretur significans vt in ereptione mergentis, cursu velociore contenderet,modesto vigore spiritus imperauit. implorata humiliter & accepta benedictione paterna,Maurus monachus ad flumen venit, & puerum Placidum pœne iam mersum inueniens,instar Petri Apostoli super elementum aquę liberos excursus dedit crine puerum rapuit, illumque è medio fluminis vsque in terram expedita, & secura velocitate reduxit. dicat quisquis quod senserit,ego absolute definio Beati Patris meritum, & virtutem id primo loco potuisse perficere, vt mobilis vndæ liquor impressi pedis vestigium pateretur. sed hoc simplicē innocentiam Placidi meruisse, vt ad magistri imperium mediis ereptus aquis,ad maioris gloriæ finem posset Deo sibi suffragante seruari. noluit pius arbiter æquitatis innocentem, & minus cautam pueri sui vitam aquis rapientibus intercludi;sed eum ad meliora promouere disponens, & ab instanti mortis articulo, eo quo solet, clementiæ genere liberauit, & ad victoriam passionis cū gloria subeundam præstituto apud se tempore reseruauit. Demptus aquarū periculo, hic pius puer quotidianis augmentis proficiebat in melius. & sicut exterius ratione temporis, videbatur crescere per ætatem; sic in interiori homine suo, ad Dei imaginem renouari satagebat assidue per virtutem.

10 Eripitur è lacu.

In schola magisterii spiritualis, Benedicto patri humilis, & deuotus assistens, id familiaritatis, & gratiæ obtinere meruit apud illum, vt non solum publici actionibus eiusdem patris communis speculator adesset, verumetiam secretis, & intimis ipsius precibus siue miraculis testis idoneus tanto verior, quanto secretior, sæpius interesset. adfuit puer deuotus nocturnis supplicationibus Beati Patris, cum ab eo specialiter assumptus in comitem vidit, & expertus est quid posset meritum Sancti viri, qui verticem rupis excelsæ siccum penitus, & arentem,violentia precis suæ sudare compulit aquas viuas, quæ ad remedium fraterni laboris,pariter & querelæ,quotidiana suffragia ministrarent. credimus venerabilem Benedictum eo spiritus oculo, quo futurorum notitiam capiebat, præsensisse de Placido,quantæ excellentiæ futurus esset, sicut nobis renuntiat vestra simplex opinio. Hac de caussa pius pater felicem discipulum suis arcanis interesse volebat, vt qui de publicis eius sermonibus,vel exemplis sumpserat formam vitæ, de cælestis contemplatione secreti congruos orandi modos, & vim veræ supplicationis hauriret. Satis congruum arbitramur Placidum debuisse magistri miraculis interesse,vt qui suo tempore miracula facturus erat,ex magistri qualitate,vel habitu facile deprehenderet,qua forma precis vel instantiæ, supplicandi necessitatis articulo, de uena pietatis diuinæ, signorum potentiam potenter extorquere deberet.vnde factum est vt magisterium cæleste sequens, spiritualis magistri fieret imitator,& qui mirabilium operum dudum fuerat inspector, & testis,ipse quoque mirabilium fieret operator.& ne lucerna succensa lateret sub modio, qui in Dei oculis magnus erat, in oculis etiam hominū mirabilis apparebat,adolescentiam exiens, & robur induens iuuentutis, Beatus Placidus, inter scholares alas tyrocinii spiritualis, in cœnobio Casinensi, castrensis exercitium disciplinæ sub Benedicto Dei famulo sequebatur.

Interest mirac. S Benedi aquā è saxo educentis.

Superuenerant 11 eo tempore de Sicilia procuratores cortium, & villarum, qui Patri Beatissimo retulerunt possessiones, & prædia, quæ Tertullus Placidi Beati pater monasterio Casinensi Patritia liberalitate contulerat, ab incolis terræ illius vastari, & distrahi; nec posse à ministris annuum censum Casinensi Ecclesiæ resignari. cum fratribus communicato consilio, bonum visū est omnibus, & maxime in oculis Benedicti, vt ad locorum illorum reformationem, pariter & tutelam Placidus mitteretur, qui & ex viuacitate prudentiæ,destitutis locis prouidentiam exhiberet, & tā auctoritate personæ,quam excellentia parentelæ, commissa sibi prædia reseruare sufficeret,ac tueri.ex deliberatione communi Benedictus Pater iniungit Placido cæleste negotium, & duobus sibi comitibus delegatis Gordiano, & Donato, qui cum eo sudauerant in commilitio spirituali, cum paterna benedictione dimisit. 12 non humanitus factum puto, sed diuina potius prouidentia contigisse, vt sic Placidus deberet in Sicilam destinari. vt, quod credimus, & suorum meritorum, & temporis ordo poscebat in illa prouincia & sudoris sui cursum, Deo sibi propitio, terminaret, & exacto passionis agone, triū-

11 in Sic. mittitur.

12

phi

phi cælestis sumere brauium, pariter & coronam Quibus in itinere illo miraculis floruerit Beatus iste, quibus virtutum radijs claruerit in illa via, quantum ex historia Gordiani Patris Benedicti discipuli, & eiusdem Martyris socij deprehendisse potui, non omittam.

Capitis dolorem ab infirmo abigit.

Digressus à præsentia B. Patris Placidus, athleta Christi, cum apud Vrbem, quæ Capuana dicitur, deuenisset, a felicis memoriæ Germano Episcopo officiosa satis humanitate susceptus est. ciuitas iam erecta, & posita supra montem latere non potuit, sed publicas omnium aures rumor occupauit honestus, Sanctissimi viri Benedicti discipulum Placidum Capuanam ciuitatem sua præsentia illustrasse. Erat in maiore Ecclesia, quæ B. Protomartyris Stephani titulis insignitur, Zoffus quidam primicerii gerens officium, qui morbo illo capitis, qui dicitur Cephalæa laborans, acrimoniā doloris sui nullis remediis lenire poterat, vel auferre. aduentu cognito Beati viri, & nocturnam mansionem apud Episcopum ciuitatis Placidum accepisse præsentiens, conspectibus eius exhibens se præsentem, qua molestia premeretur, reuoluit, & aperit: & vt per eius meritum curari debeat, & sanari, quantacumque potest exactoriæ supplicationis instantia flagitat, & exposcit. esse se certissimum confitetur, tam potentem haberi in Placido virtutis, & sanctimoniæ veritatem, vt suffragio precis suæ, inueteratū iam morbum velocitate, qua velit, omninò sufficiat amouere, qui si ad hoc etiam attētandum inferior, & impar esset, possent tamen virtutes, & merita Benedicti, cuius discipulus ipse erat, id potenter efficere, vt inueterata capitis ægritudo, quæ mœrore confecerat laborantem, suo eum lætificaret abscessu. Placidus amicus Dei in custodiam humilitatis se erigens, cum pie repelleret supplicantem, & supra meritum suū esse, quod ab illo petebatur, assereret, languidus ille, cui fuerat morbus in caussa, Benedicti nomen medium interponens, contestatur Placidum, & adiurat vt ad remedium doloris sui capiti eius manum admouere, & orationis medelam sibi apponere non recuset. victus supplicatione petentis, & exaudito nomine patris sui compunctus, pariter & permotus, surgens de loco, languentis capiti manū apponit, & iterato nomine Iesu Christi, Benedicti Patris nomen humiliter subsecundans, signo crucis admoto, dolorem, qui diu latuerat inclusus, exclusit: totumque hominem debitæ saluti restituens, ad domū propriam, communi, tam sua, quam illorū, qui aderant, cum exultatione remisit. O dignum admiratione spectaculum. operatur absens discipulus in nomine magistri sui expetitæ miraculum sanitatis, & Helisæi Prophetæ factum suo quoque opere figurans, qui magistri pallio percussas aquas legitur diuisisse, miraculi nouitate, & suum prodit meritum, & præconium proprij præceptoris attollit. ita Beatus vir humilitatis integre statum conseruans, dum languido manum apponit, sed magistri vocabulum interponit, ex altero quidem vere miraculi patrator apparet, sed in altero quasi cauens ne sibi superbiæ pestis irrepat, magistro suo totum assignat, penitus & adscribit. Fama patrati miraculi, Capuanam impleuerat ciuitatem, voluebatur in ore cunctorum, languenti sanitas impertita, & de cælestis nouitate miraculi, totus simul populus exultabat.

Cœco dat visum.

Erat in vrbe Capua cæcus quidam, quem oculorum officio destitutum nox æterna damnauerat. audito nomine viri Dei, & indultæ sospitatis veritate præcognita, quis sit tantus operum diuinorum effector, diligentius inuestigat. dictum sibi est, Benedicti Casinensis Abbatis hunc esse discipulum, qui magistri sui diligentissimus imitator, sicut fuerat socius in doctrina, sic illius quoq; esset hæres efficacissimus in virtute. concepta solidæ spei fiducia, cœcus ille deduci se fecit ad hospitium Beati viri, seque sub oculis illius præsentem exhibuit. qui dum violentia suarum precum obtestaretur virū Domini, vel rogaret, vt amissam lucem cœcis oculis perfūdere dignaretur. amicus Dei Placidus sibi eum protinus iussit adstare, & oratione præmissa, inuocato nomine Saluatoris, perpetuę noctis horrorem patientibus oculis signum crucis impressit. cum itaque vir beatus super oculos illius cœci signaculum crucis infunderet, & Benedicti Patris nomen saluberrimum iteraret, adsistentis illius oculi, subitam proruperunt in lucem, & visibilis aeris huius lumen visibiliter haurientes, ad uidendi officium sunt promoti, detersa penitus prioris caligine cœcitatis. de quondam misero factus felicior homo ille, ad B. Placidi vestigia pronus ruens, de percepto beneficio soluit gratias, quas debebat, & eos qui adstiterant contemplatores virtutis, in admirationem deflectens ad gaudium, Iesu Christi potentiam in seruo suo gratulabundus magnificat, & attollit. Innotuit ciuitati virtutis opus, quod fecerat Sanctus homo, & per ora omnium volitabat hic sermo; Placidum amicum Christi, ea potestate, qua languenti capiti reddiderat sospitatem, oculis etiam tenebrosa cœcitate damnatis videndi gratiam reformasse. fit exclamatio generalis in populo: ciuitas tota tripudiat, & exsultat. Iesu Christi fauor, & gloria tollitur in immensum, & in eo Benedicti quoque sancti nomen, & meritum summis in vrbe pręconijs celebratur. sic Placidus veræ lucis amicus, & filius dum cœcis oculis lucem optatissimam infundit, cuius sit apud Deum meriti, manifestam producit in lucem, & auctorem lucis clarificans, in se ipso parit eam, quam potest, diuino nomini claritatem.

Languido vires reddit.

Egressus Capuæ ciuitate, cum cœptum iter in Siciliam maturaret, ciuitatem illam prætermeans, quæ vulgo Galatia nuncupatur, obuium habuit hominem languescentem; qui cum infortunii sui modum, & languorem, quo misere premebatur exprimeret, multos ex accolis regionis illius eodem

dem incommodo laborare, cum gemitu, & dolore testatus est. orare, & precari cœpit, vt vir Domini, cuius virtus dignis effectibus carere non poterat, misericordia moueretur, & se, qui prius occurrerat, sanitati restituens primo loco, diuinam demum potentiam in ceteris exhiberet. miseri languentis hominis misertus sanctus, nec minus compatiens calamitatibus aliorum in orationē se dedit, & ea completa, tam illum, qui primus occurrerat, quam alios qui de diuersis partibus confluebant, forma crucis muniēs, & consignans, ōnes illos, qui sibi oblati sunt plena incolumitate donauit. virtutum ministro, virtutis efficacia deesse non poterat. & satis congruus erat ordo, vt qui studijs indefessis virtutum exercitijs insudabat, ad Christi laudem, cuius gloriæ militabat, virtutum signis gloriosior haberetur. quocumque tenderet Sanctus iste celeberrimus, aduentus eius fama celebris anteibat. Lucerna denique lucens, & ardens, quæcumque loca præsentialiter illustrasset, eorum incolas ad amorem, & desiderium se videndi mirabiliter accendebat.

Vnde quædam mulier opinione sanctitatis illius accepta, filium paruulum, supremo iam spiritu, soloque pectore palpitantē B. Placidi pedibus lacrymabiliter, & anxie satis exposuit vociferans, & contestans, vt eo pietatis spiritu, quo plenus erat, sibi condescenderet, & maternæ consuleret orbitati; redderet sibi filium, quem mors nimis immatura, ea violentia, qua cunctos solet auferre, sibi etiam omninò præcipere festinabat. hanc se habere fiduciam, & tanta in dominum fide niti, vt quidquid ab eo Placidus Beatus exposceret, sine cunctatione aliqua suis posset precibus obtinere. non posse carere virtutis effectu discipulum Benedicti, cui sanctitas magistri, vel virtus sicut in diuinis exsequendis ministrauerat disciplinam, sic in mirabilibus exhibendis obtentu assiduo apud Domini potentiam impetraret. ita mulier misera prorsus, & lugubris in viribus magni discipuli, summi præceptoris Benedicti nomen, & meritum inculcans, restitutionem filii cum obtestatione, & lacrymis exigebat. induit euictus tandem misericordiæ viscera benignus homo, & magistri sui nomen apud se inaniter iterari non sustinens, puerulo pœne iam mortuo, & extremum spiritum vix trahenti dexteram superapposuit signum viuificæ crucis impressit, & de faucibus mortis ereptum, vitæ restituens in momento, ita plene viuificat vix spirantem, vt reformet lamentanti præoptata gaudia genitrici. impleuit loca finitima rumor iste, prædicatur Benedictus in discipulo suo Placido: sic resplendens, & consona omnium veritate magnificus in vtroque Christus Dominus prædicatur.

Puerum à morte eripit

Athleta Domini Placidus sicut in curandis ægritudinibus animarum scientiam sūpserat à magistro, ita etiam per magistri interuentum simul & meritum, in propulsandis molestiis corporum cælestem potentiā mirabiliter exercebat. Oblatus est ei paralyticus quidam in via, membrorum omnium destitutus officijs, quem dissolutio iuncturarum sic in omnibus membris suis totum dānauerat, & reddiderat prorsus inutilem, vt nec terræ pedem imprimere, nec apponere manum ori posset, nisi alienis suffragiis uteretur. videns hunc hominem seruus Dei, & compatiens dolori eius, contulit se ad Deū, in quo posuerat fiduciam totius spei, & vibrans in paralyticum signum crucis, mysterium Trinitatis expressit. ad benedictionē sancti viri, debilitata natura resumpsit suarum virium quantitatem. succus vigoris diffunditur passim per neruos, & membra omnia, quæ contraria passione marcuerant, colore simul & robore reparantur. sicque factum est, vt quod in illo misero deturpauerat origo corruptior, sancti viri virtus amplissima reformaret: & membra singula restituta suis officijs, facultati propriæ redderentur, adstat sanus, & incolumis in momēto, qui diu non æger, sed pœne mortuus iacuerat in grabato, & magis proficiens ex S. Placidi munere, quam prius sumpserat ex collatione naturæ, erigit pariter corpus, & animum, & Deum glorificans in opere suo, Placido cuius ministerio sanatus erat, gratiarum vota gratulabundus exsoluit.

Paralyticū curat

Christianæ fidei deuotus cultor, cum in magnis virtutibus exercendis facultatem, & gratiam haberet in promptu, in minimis quoque non negligens aut segnis erat, sed pari ac simili ratione, & florebat ex minimis, & fructificabat in magnis. quartano incommodo vir laborans, occurrit in eodem itinere sancto viro, intemperie caloris, & frigoris sic exustus, vt pallore, & macie putens esset, cum validissimæ febris incendijs æstuaret. Beati viri conspectibus se præsentans, genibus eius aduoluitur, supplices manus protendit, morbum cuius signa lucebāt in facie, confitetur. & vt per seruum Domini salutis gratiam mereatur, exposcit. fidem se habere plenissimam, & ex fide fiduciam concepisse, si possit viri Beatissimi vel orationem promereri, vel tactum, febri propulsata, recuperatæ sanitatis gaudia suscepturum. exuberans pietatis visceribus animus sancti viri, totum se in orationem effundit, & illum deprecans, qui socrum Petri sola verbi potestate liberauit à febribus, & puerum Centurionis paralysi decumbentem, membrorum officiis instaurauit, vt huius quoque debeat misereri gemebundus implorat. inter orandum, cum nec dum finem orationi dedisset, virtutem mirabiliter emanantem de Placido sensit ægrotus; & penitus extincta vi febrium, ita totus ex integro redditur sanitati, vt nulla iam in eo prioris morbi vestigia residerent. agit gratias curatori, & imperio sancti viri submitti morbos, subijci passiones, sublatis in cœlum vocibus attestatus, qui tremebundus, & pallens aduenerat incolumis abscessit.

Quartana laborantē sanat.

Possem in infinitum verba producere, & paginam onerare miraculis, sed ne lectorē compellat prolixa lectio nauseare, & quasi cum fastidio refutare, quod summis est studijs

Muto linguam clau do pedes soluit

dijs amplectendum, quicquid sequitur de miraculis huius Sancti, fidelis oraculi breuitate perstringam. tantam Dominus in illo Calatiensi territorio virtutis amplitudinē ministrauit, vt signorum diuitias, quæ sequuntur, sicut diuinitus, sic ubertim effunderet in locis illis. Vir quidam pariter mutus, & claudus duorum officio præsentatur; qui ad benedictionem Sancti plectro linguæ resoluto, vigorem motus, & locutionis excepit, & in pedibus quos neruorum imbecillus stupor inuaserat, gradiendi sumpsisse meruit libertatem. Alium morbo podagrico laborantem, & vehementer afflictum, cruce Christi humiliter consignauit, cumque protinus, excusso morbo, bonæ valetudini restituens ad propria remisit incolumem. Puellulam oblatam sibi, quæ simul fuerat oris, oculorum, & aurium priuatione damnata, fusa prece pro salute illius, crucis impressione signauit, eius sensus redintegrans diminutos: vt quæ muta fuerat, loqueretur, carens oculis plene videret, & surda prius patenter audire obtinuit. Romanæ ciuitatis indigena cum infirmitate pessima teneretur, ad Domini seruum deductus eius ope curatus est.

Multa edit miracula.

Brachium cuiusdam viri, cuius tumor nimius in putredinem simul & saniem laxabatur, signo crucis apposito, sinistra valetudine vacuauit. Alterius contractam manum cum ad eum, morbo suadente venisset, signaculo crucis apposito, neruorum flexibus integratis, plene restituit sospitati. Cœcū sibi occurrentem virtute crucis, per quam operabatur hæc omnia, visibili lumine superfudit. Energumenum quemdam, qui ab immundo spiritu pessime vexabatur, solito crucis auxilio, sic constrinxit, vt spiritus, qui eum inuaserat, instar fumi, quasi de vertice illius egrediens, hominem male possessum, sanum relinquere cogeretur. Senem cœcū, data prius oratione, signauit, & lucem diutius denegatam, mirantibus oculis mirabiliter infudit. Morbo hydropico fatigatum, cuius venter intumuerat, instar vtris, & cutis in morem vitri prælucebat, signi salutiferi munimine superfudit, atque in eo pestiferum liquorem exhauriens, corpus inæquale penitus, & distensum, humore siccato, æqualitati pristinæ reformauit. Hæc in Calatiensi territorio contigisse, in Gordiani reperimus historia, & ad Christi magnificentiam probandam in Placido legenda posteris destinamus.

13 Viator bonus accelerans iter cœptum, Furcas, vt dicitur, Caudinas attingerat. 13 locum illum, cui prius fuerat nomen tormenti, fecit esse locum miraculi. super oculos cuiusdam cœci, qui sibi in eodem loco oblatus est, manum imposuit, præmisit precem, crucem infudit, & diutius amissum diem stupentibus oculis instaurauit. Mulier debilis, & infirma implorato auxilio viri Dei per orationem eius oblatam meruit sospitatem. Febricitantem alium deductum ad se, consueta gratia benedixit, & languore submoto remisit incolumem. Manu debilis accessit ad eum, cuius cum digitum præmisso Benedicti nomine contrectasset, laxatis articulis, extensa palma, siccitas diuturna reuixit. Corruens quidam ex alto fracti brachij læsione mulctatus, visitatione pariter & prece Sancti, desiderata sanitate donatus est. In eodem loco, cum super quēdam, qui spiritu molestabatur immundo, formam crucis, manus extensione, signasset, igne scintillante de naribus eius, in specie fumi de illo habitaculo pessime vsurpato, nequam spiritus inuitus egressus est. Maculosum cuiusdam oculum tunc sanauit, & iuuenem cuius calcanea natibus adhærebāt orationis virtute, vel crucis liberum reddidit, & erectum. Quot ægrotos contraria valetudine laborantes in illis partibus virtus curauerit Iesu Christi nos quidem supersedemus euoluere, sed Deo relinquimus illud totum, cuius ope & auxilio hæc & alia diuersa patrauit, & ad cuius referenda sunt gloriam quæcumque fecit. Nos interim simplicem historiam prosequamur.

Virtute pollens, & coruscans miraculis, Placidus minister Christi Beneuentum aduenit, susceptus honorifice à B. Marciano ciuitatis illius Episcopo, claudum quemdam Maiorem nomine, qui genibus ad postrema recuruis, terram scabellulis, quasi verrere videbatur, inuocato nomine prius Christi, postea Benedicti, tibiarum, & pedum naturali restitutione donauit. ibidem etiam lumen quod amiserat, cœco reddens, susceptori suo Marciano Pontifici valefecit, & in Apuliam vltra progrediens apud Canusiam ciuitatem, à S. Sauino Episcopo multa cum humanitate susceptus est. vbi etiam Landulfum quēdam nomine, habentē aridā, & curuam manum benedictione data naturali reformans officio, in anteriora progressus Deo se, & opera eius dirigente, Rhegium Calabriæ ciuitatem aduenit exceptus à Sisinio venerabili Episcopo illius vrbis, leprosum quemdam cuius superficiem fere totā subalbam lepræ color obduxerat. Benedicti meritis, & prece sua, corporali munditiæ reformauit. Ibi quemdam clericum Sitonē nomine, mutum & surdum, cui ex auribus vermes defluebānt, sibi expositum, fusa prece, & interposito nomine Benedicti plenius instaurauit ad auditum pariter & loquelam.

Beneuentū adit.

Die sequenti, cum suis socijs nauim ascēdens Messanam appulit, & apud Messalinū Romanum ciuem Tertulli patris sui familiarem pariter & amicum, mansionem accepit, cum quo diem illum cum nocte sequenti in Domini laude, & fidei collatione deducens; alterius diei lucescente crepusculo, cum eodem Massalino descendit ad portum, & idoneum locum reperiens ædificia construendi cannibula 14 sua, quam gestabat in manu locum, in quo Ioannis Baptistæ oratorium, & officinæ ceteræ fundarentur, diligentius assignauit. ita vir Domini vndecumque artificibus congregatis, iecit in Christi nomine fundamenta, & operi suo sedulus maturator adsistens, cœpti monasterij fabricam ad perfectum deducere conaba-

Messanæ sibi monast. S. Io. Templū construit.

14

nabatur. quantis virtutibus ibidem floruerit, quibus ſignis emicuerit, in loco illo ſequentia pietatis opera manifeſtant. Quadã die vir Dei dum a monaſterio rediret domum, cœcus illi adfuit ex occurſu, qui ſuffragium eius implorans, per orationem eius, oculorum officium debita cum integritate recepit. factum illud regioni ſtatim innotuit quia perſona, in qua ſignum oſtenſum eſt, indigena fuerat Romanæ Vrbis, & notiſſimum fuerat apud omnes, eum, cui reddita dies erat, Siluium nominari. Glorificabatur dominus in ſancto ſuo, & mirabilia faciens per manum eius, per totam Siciliam nomẽ eius mirabiliter propagabat, & famã, ducebantur ad eum varijs paſſionibus obligati, inter quos quidam vir correptus a dæmonio, cum eius conſpectui ſiſteretur, eo interueniente purgatus eſt. Paralyticus quidam, cuius vniuerſa membra continuo languore defecerant exhibitus eius præſentiæ, ſupradicto Meſſalino aſſiſtente, pariter & vidente, membrorum ſuorum officioſam reſtitutionem emeruit.

Virũ cuius brachium cum manu arida ſic citate torpuerat, oratione præmiſſa, ſubſecundato etiam nomine Benedicti in ſtatum priſtinum reparauit, adſiſtentibus plurimis, & tanti miraculi nouitate ſtupentibus. Paralyticum Siculi viri ſodalem virtute ſimul orationis & crucis languore ſanato, ſuis viribus inſtaurauit. Alium quemdam vitæ carentem officijs, & inutili longæuitate durantem, cui in corpore iam extincto ſuperſtes ſpiritus anhelabat, & cadauer exanime ſeruabant oculi vigilantes, ad precem Beatiſſimi Placidi plenam totius corporis reformationem excepit. Quidam ex primoribus illius prouinciæ elephantina infirmitate percuſſus, cum nulla poſſet medicorum inſtantium arte curari à lepra, quæ inuaſerat corpus eius, Beato Placido mediante mundatus eſt. Obſeſſum à dæmonio per os cuius contumelias in ſanctum virum malignus ſpiritus euomebat, ſolo imperio verbi ſui ereptũ à dæmonis poteſtate, Beatus Placidus antiquæ reddidit libertati. & virtute qua ſuperiores ſanauerat, in eodem monaſterio poſitus ad ſe plurimos concurrentes, qui morborũ diuerſis moleſtijs premebantur, in Ieſu Chriſti cruce ſalutifera mediante, curauit.

Conuerſabatur autem B. Placidus in loco ſuo apud eccleſiam, quam in honorem B. Io. Baptiſtæ, in portu conſtruxerat Meſſanenſi, ieiunijs & orationibus plene vacans & ceteris omninò ſtudijs pietatis inſiſtens, Euangelicus negotiator vitæ perpetuæ margaritam precioſis operibus mercabatur. Aggregabat ſibi, quos poterat, & qui vitam Apoſtolicam ſequi vellent, ſecum in eodem monaſterio coadunans doctrinis ſpiritualibus informabat. proponebat ſemetipſum ſubditis ad exemplum, & formam diſciplinæ, cui deberent imprimere ſemetipſos, in ſuis actionibus ſculpebat. In eum tandem numerum cohabitantium ſibi fratrum creuerat multitudo, vt triginta iam eſſent, qui relicta mundi vanitate, vel pompa, nudam

Exemplum eius multi ſequuntur

Chriſti crucem nudis humeris ferẽtes, illius ſpiritali magiſterio ſubderentur: qui religionis & ordinis diſciplinam in ea veritate, quã ſumpſerat à magiſtro, cuſtodiri faciens, & ſeruari, cenſuram rigoris monaſtici plenò feruore ſpiritus ſequebatur. Occupauerat fines Siciliæ ſanctæ opinionis, & nominis eius fama, & ipſos quoque terminos illius prouinciæ potenter euadens refundebatur etiam in exteras nationes.

Sanctitas Placidi culta, pariter & ornata miraculis, impleuerat Romanum orbem, & celebritas virtutis eius condita multiplicitate ſignorum, populari fauore ad ſidera ferebatur. Ita ſe habebat Placidus, ſic viuebat, vt apud conuenientes ſibi domeſticæ manſuetudinis gratiam exerceret. & habens teſtimonium bonum, ab illis etiam, qui foris erant, in gloriam Ieſu Chriſti, communiter omnium ſtudijs vteretur. ducebat in terra poſitus cęleſtem vitam, & angelicæ puritati pro viribus ſe conformans, cum adhuc peregrinaretur in carne, cœlos tamen deuotione ſpiritus iam tenebat. quam plene caſtigauerit corpus ſuum, qualiter domuerit, & ſeruituti ſubdiderit carnem ſuam ſingillatim exprimere, quaſi ſuperfluũ iudicamus. cum omnes actiones illius, & eius ſtudia vniuerſa in eam perfectionem eruperint, vt futuræ paſſionis veluti quædam præludia viderentur, & conſummandam in eo virtutẽ martyrij, plenius redolerent. Gloria ſancti viri & ſollemnitas ſignorum eius circum poſitas regiones prætermeans, attigerat Romanas aures. ore publico ferebatur, pariter & ſonabat, qualiter B. Placidus, Tertulli Patricij filius, Benedicti Caſinenſis diſcipulus conſtructo in Sicilia monaſterio intra patrimonij ſui fines, triginta ſibi fratribus aggregatis, monachale propoſitum exercebat.

Ang. imitatur.

Eo tempore Eutychius, & Victorinus B. Placidi germani fratres, cum Flauia Virgine ſorore ſub procuratione, pariter & defenſione parentum, patris intra domeſticos parietes morabantur. qui accepta relatione communi, quod frater eorum Placidus in Sicilia fũdaſſet locum, tacti deſiderio videndi fratrem, ex parentum ſententia, vel aſſenſu nauigio ſe tradentes, cœperũt in Siciliam proficiſci. emenſa vaſtitate illius maris, quod à Roma vſq; Siciliam Campaniæ fines, atq; Calabriæ videtur è latere præterlabi, tandem proſperis ventis vſi, Meſſanam applicuerunt. ibi deſiderij ſui finem B. Placidum diligentius requirentes, apud eccleſiã Beati Ioannis Baptiſtæ, quam ſibi in patrimonio ſuo prouidus fundator erexerat, & in ſancti[illegible]ate & iuſtitia ſeruientem Domino repperere: adſiſtẽtium monachorum inditio compertum fratrem, quem dudũ facie ignorabat ſe inueniſſe gauiſi ſunt. agnitione mutua triũphantes Placidũ, & fratres eius oculis porrectis inuicem, & lacrymis effuſis prægaudio alternis colloquijs ſe fouentes, decreuere per dies aliquot pariter commorari. fruebantur alternatim conſpectu diutius exoptato, & ex ore Placidi maioris natu quotidianã cæleſtis vitæ ſeminaria, deuote

Inuiſunt fr. eius & ſoror.

ac

ac humiliter audiebant, incitabat verbis cælestibus frater monachus fratres suos, adhùc in seculari habitu conuersantes, & infirmas ac debiles mentes eorum ad ęternæ vitæ desiderium, vel amorem quotidianis sermonibus animabat. non defuit Spiritus Sãctus ori eius, qui per Placidi ministerium, Eutychij, Victorini, & Flauiæ cor illustrans in ea caritatis fortitudine solidauit, vt vsque ad triumphum victorię, sequentes fratrem cum eo, cum quo non diù vixerant, morientes, per ipsum pariter, & cum ipso vitam consequerentur æternam.

Cæleſtis patriæ desiderio ardet.

Opportunum tempus aduenerat, in quo sudores Placidi, vel labores reponerentur in cœlo, & quotidiani agones illius, quos in palæstra monachatus pius belligerator exegerat, dignis deberent a Domino compẽsationibus præmiari. Trahebatur ad odorẽ cælestium vnguẽtorum, & prælibãs animo, menteque pergustans dulcedinem spiritualium gaudiorum, ad eorum consecutionem & palmam plenis desiderijs ferebatur. incaluerãt eius medullæ, succensa fuerãt eius præcordia Iesu Christi pariter dulcedine, & amore; & cupiens iam dissolui, & esse cũ eo ad depositionem tabernaculi sui, quod in proximo fuerat dissoluendum, summis studijs anhelabat. erat ei temporalis vita fastidio, deformis, & squallida videbatur species terrenorum, & ad solam pulchritudinem Iesu Christi contemplandam pariter & habendam, toto mentis rapiebatur excessu. aspirabat ad æterna, qui temporalium cõtemptor erat: & quia necdum poterat consequi propositi sui finem, eliquebatur in lacrymas, & ad messem gaudij capiendam medullitus æstuabat. Pius pauperum auditor Deus non defuit Placido se querenti, sed exaudiens eius preces, & salubria vota complens, bonum quod petierat concessit. noluit Placidum Deus vniuersę carnis ingredi communem viam, sed eo genere largitatis, quo vere mirificat sanctos suos, eum, quem fecerat confessione mirabilem, passionis triumpho decreuit facere gloriosum, cuius seriem passionis sequenti stylo breuiter duximus explicandam.

In illo tẽpore, quo Beatus Placidus apud Messanam Vrbem Siciliæ morabatur, Abdala 15 Sarracenæ gentis, & ritus caput, & Princeps toti Hispaniæ præsidebat. Hæc ei vnica erat cura, hęc sollicitudo fuerat specialis, vt pro regali magnificentia, ritum attollere gentis suę Meloch, 16 Rempham & luciferi sidus venerando, & viribus deductis in cumulum, christianum nomen non deprimere; vel conculcare, sed omninò extinguere conaretur. communicauit consiliarijs suis secretum, Baronibus, atque principibus terræ suæ, & hoc esse propositum suæ mentis testatus est, vt sicubi posset, subitaneum quemdam assultum faceret in Romanos, qui in christianæ gloria dignitatis primum caput obtinere tunc temporis videbantur. fideles sui, qui tunc aderant, hoc ex officio dedere responsum. Romani nominis excellentiam in hoc non mediocriter posse

15 Abdala Sarac. classẽ cum Mamucha in Sic. immittit.

16

lædi, si in Siciliæ, quæ vtique Romani iuris certa possessio illo in tempore habebatur, per Hispanam gentem daretur aliquando militaris assultus. assensione communi probatum est, & in hoc verbo tantum principalis sententia requieuit, vt nauibus præparatis, dato viatico quod fuerat opportunum, dextera militaris de sinu Hispanico, studio diligentiore collecta, Romanorum in Sicilia possessiones inuadat. & tantum inferat detrimenti, vt quod factum fuerit, & Romanæ virtuti afferret ignominiam, & gloriam Regni sui deducat in memoriam posterorũ.

Eligitur de gregaria multitudine ceterorum quidam nomine Mamucha gentis Agarenæ non infimus, christianæ fidei validissimus expugnator, & hostis, qui electę militiæ Dux præesset, & in nocendo Romanis se exhiberet omnium ampliorem. Paratis nauibus, delecta ad militiam iuuentute, collatis rebus quæ ad transnauigandum viderentur necessariæ, nauigio sese pariter omnes committunt, carbasa prosperioribus ventis obpandunt, & emensa totius pelagi vastitate, Siciliam attingentes, portum illum in quo vir Sanctus Placidus cum socijs domino seruiebat, statu tempori arridente, contingunt. Intempesta nox erat, & mortalium oculis somnus infuderat gratiã quietis suæ, cum blasphema crucis Dominicæ gens nefanda, litus illud exoptatissimum comprehẽdit, vbi Placidus vir beatus cum tyronibus sortis suæ demane vigilans, & erectus ad Dominum nocturnæ synaxis solemnia celebrabat. Agareni, qui portum apprehenderant, partim de immunitate locorum, partim de silentii nocturni suffragio pręsumptionis solatium capientes, egressi de nauibus, primis assultibus portum inuadunt. concurrũt exinde pariter, sicut fuerãt adiudicati próptiores, ad Monasterium Beati viri. facto impetu fores exterminant, diruunt claustra, & quicquid inesse poterat munimenti, omninò dissipant, & effringunt. Perueniunt ad locum illum, in quo sanctus vir Placidus, futurus Martyr cum suis socijs nocturnis excubijs, indefessis viribus, incumbebat. Sanctos omnes, qui vigilijs cælestibus insudabant, Agareni improuise, & subito comprehẽdũt, & vno tantum ex eis, Gordiano videlicet, in fugam lapso, reliquos quotquot erant, distrahentes in vincula coniecere. in illa tamẽ inuasione seditiosa penitus, & minime circũspectu, Donatus 17 quidam, Beati viri Placidi quondã indiuiduus comes in via, ætate iam proiectus in senem, Sarracenico gladio decapitatus, & Martyr felicis effusione cruoris regna sibi cælestia comparauit.

Mil in Monasterium irrũpũt noctu.

17 Donat. obtruncatur caput

Distractis rebus, & effracto monasterio B. viri, matutinus dies illuxerat, cum Mamucha perfidissimæ mẽtis homo, Beatissimos MM., quos dudũ vinculis fecerat mãcipari, Placidũ, Eutychiũ, & Victorinũ, cum Flauia Virgine, & socijs eorũ triginta sibi celerius exhiberi pręcepit, quos cũ leniisset primo blãditijs, minis postea terruisset, videns eos ita feminantẽ contẽnere, acerrime torqueri fecit. hortabatur sermone quo poterat, vt ni-

tę ficei Christianę penitus abnegantes, supstitionē gentiliū sequerētur,& nisi facerent se in illis expēdere quicquid inueniret supplicij, vel tormenti instātissime minabatur. Quicquid crudelis bestia detonaret, quantū cūq; deseuiret In sanctos, hi spretis omninò tyranni tam minis, quam etiam blandimentis; Christum vere se credere, & pro fide illi' decertare se vsque ad sanguinem, constantissime profitentur. semel acceptam religionis, & fidei veritatem nulla se posse ratione deserere: sed pro caritate Christi Iesu, qui in redemptionem eorum crucis, & mortis patibulum non expauit, se quoque ad mortis tolerantiam paratos esse. non timere se mortem, quæ sibi ad vitam æternam tendentibus, sicut miseriarum exitus, sic beatitudinis ingressus esset. velle se carnis huius vinculis expediri, & certo passionis tramite, agnū subsequi præeuntem, vt vitam quæ fine aliquo claudi non nouit per triumphum Martyris mererentur.

Vinc fame flagellis suspendio fumo diū, ac sæpius.

Sic viriliter se habentes, & fiducialiter se agentes in Domino Placidum cum suis socijs Mamucha sceleratus manibus post terga reuinctis, cum ferreis annexos compedibus, per septem dies cibo frustratos, & potu carceri mancipasset, suis iterum conspectibus restitutos, flagellis atteri, fustibus laniari, & in spatio dierum quattuor cum eis nec cibo vellet indulgeri, nec potu, quotidianis eo supplicijs attrectari præcepit. Ita perseuerantes in fide, gloriosos Martyres Iesu Christi, Placidum, sociosque illius, versis pedibus in sublime capitibus deorsum pressis, fœtente fumo Sanctorum naribus aspirante, suspendens pariter & flagellans, iteratæ custodiæ tradi fecit. Vbi etiam sequenti nocte, cum in Dei laudibus Martyres excubarent, Gordianus ille cuius supra fecim' mentionem, latenter irrumpens in carcerē, pœnas eorum, & vincula cōsolatorijs verbis deliniens ad agonem Martyris felices Sāctorum animas animauit. Sequenti die, cum infidelis Mamucha Beatum Placidum cum

18 sociis Eutychio, Victorino, & Flauia Virgine. Fausto 18 quoque & Firmato Diacono cum socijs eorum triginta, crudelissime fustigasset, tam stupendum in Virgine Flauia voluit exhibere miraculum, vt lenones qui ex iussu tyranni, eam apprehendere, seu corrumpere niterentur, stupentibus neruis, brachijs arefactis, cum manibus, dolore nimio torquerentur: ita vt nec Virginem tangere, nec suis viribus vti possent. sic virginitatis amator Christus Virginem suam Flauiam, cuius Virgineos desiderabat amplexus, a vitio corruptionis illibatam seruauit. vt Flauia Martyr, & Virgo, sicut ex victoria passionis, cælestis Regni purpuram obtineret, sic inter lilia Paradisi, quocumque ierit sequēs agnum, canticum nouum puritatis, & sanctimoniæ in suæ carnis cithara resonaret.

Plac præcisa lingua Flauia torta mamill. Chr confitentur.

Verberibus, atque ludibriis Beatus Martyr angebatur, & cruda barbaries crudeliter effrenabatur in Deum, & Sanctos eius vrgebat tormentis, suppliciis attrectabat. Placidus iam Confessor, sed in proximo futurus Martyr Christum quem fide cōceperat, voce publica frequentans, & iterans, eum in quo reposuerat terminum spei suæ, confessione multiplici celebrabat. Moleste ferens æmulus nominis christiani frequentari in ore Placidi Christi nomen, indignans, quia præ omnibus, & pro omnibus loquebatur, cum os eius lapide contudisset, quasi deputans minus factum, linguam eius summo tenus eradicans, quicquid minus hactenus fecerat, nequitia crudeliore suppleuit. Flauiā vero Virginem, ne fratre Martyre in supplicijs esset inferior, bestialiter potius, quam humane, mamillarū fecit extorsionibus agitari. Sed Deo in Sāctis suis mirabiliter operante, & Martyr Placidus etiam præcisa lingua loquendi obtinuit facultatem, & Flauia Virgo seruans immobilem fidei firmitatem, pijs in Christum laudibus resultabat.

Per Ang. curantur.

Tyrannus autem immanis, & magis bestia dicendus, quam homo, virtutem expertus toties christianam, sed fidem adhibere detrectans, cum post plagas, & vulnera Deo per Angelum medente curata, cum inter catenas & vincula, inter anchoras nauium cum magnis lapidibus tibiis eorum superpositis, videret inuincibiles animos innocentum, non habens iam quo conferre se posset capitalem in Sanctos Dei sententiam promulgauit. accepta deliberatione Tyranni, Beatum Placidum cum duobus Germanis Eutychio, & Victorino, & eorum sorore Flauia Virgine simul cum socijs triginta tribus satellites impietatis assumunt: de custodia carceris in quo clausi tenebantur, eijciunt, & vsque ad litus maris, vbi fuerant decollādi flagris eos, & verberibus afficientes, educūt. Ibi Placidus toties iam Martyr, & in desiderium vitæ perennis animo, & deuotione trāsmigrans totus in orationem decumbit, & spiritum suum commendans manibus redemptoris, implorato auxilio Benedicti, de cuius magisterio id habebat, vt cœlum sanguine mercaretur, protensam ceruicem porrigit percussori. venerando capiti spiculator impius superstans, vibrat micantem gladium in ceruicem, & reddens abscissione capitis truncum corpus, reliquos tam Placidi fratres, quàm socios pari enormitate decapitans, funesta potius victoria, gratulabundus abscessit.

Cap. plectuntur.

Iam immani scelere perpatrato Mamucha cum omni suo comitatu arridente clementia temporis, nauim subiit, quasi Rhegium profecturus. Sed Deò in vltionem sanguinis innocentum superius vindicāte, pondus iniquitatis eorum mare non patiens, sublatis vndis in tumulos, eam impatienter inhorruit, vt nauibus allisis penitus, & subuersis, inimici crucis Christi sub tanto & cō- 19
muni naufragio quotquot erant æqualiter necarentur. 19 Ità damnatis cælesti indicio persecutoribus Beatorum, Gordianus ille quem superior pagina præsignauit, ad hoc seruatus (vt credimus) vt Martyribus decollatis, humanitatis obsequium ministraret, Sanctorum corpora, quæ quatuor diebus inhumata iacuerant, gremio litoris

illius

Sepulchro mãdantur à Gordian.

illius infodiens,venerabile corpus B.Placidi Martyris in Eccleſia S. Ioannis Baptiſtæ, quam ipſe ſibi in portu erexerat Meſſanenſi,& dirutis aliis officinis ſola ſuperérat, cũ
20 reliquiis Germanorum ſuorum, honeſte, prout potuit, tradidit ſepulturæ. 20 Ita Beatiſſimus vir Placidus,Benedicti diſcipulus, monachus ſimul & Martyr, conſummatus in breui, 3. Nonas Octobris curſum precioſæ paſſionis expleuit,& de manu Domini immarceſcibilem coronam accipiens; cœlos cruoris ſui laurea purpuratus aſcendit. Inſignis Martyr, & omni tam ætati, quam ſexui reuerendus, coruſcans in terra virtutibus, meritis in cœlo viuens, ſe colenti, & amanti Eccleſiæ Caſinenſi indefeſſus patrocinator aſſiſtat, & ſua ſemper ſolemnia celebrantes ſic in præſenti, cæleſti reconciliet gratiæ, vt in futuro comparticipes faciat coronæ ſuæ, Ieſu Chriſto Domino largiente, cui decus eſt, & imperium per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Vide Animaduerſ. fol. 145.

FRAGMENTVM EX HISTORIA

1

PETRI DIACONI

DE VITA, ET PASSIONE Sanctorum Martyrum.

PLACIDI ABBATIS,

ET SOCIORVM EIVS, vbi ingens noſtrorum cædes Syracuſis, ac Meſſanæ facta narratur.

2 TEMPORE illo quo Cõſtans Imperator voluit nouæ Romę Imperium in ſeniorem Romã trãſferre, ab vrbe Roma Siciliam veniens remoratus eſt ibi per annos ſex. cum autem balneũ Daphne,quod apud Syracuſas eſt cauſſa lauandi ingreſſus fuiſſet,cœpiſſetque ſapone

Conſtante Imp. Syr. occiſo.

3 gallico deliniri, Andreas 3 filius Troili ſumens ſitulam,dedit eam in vertice Imperatoris, fugaque lapſus euaſit. aſt Imperator cum tardaret in balneo, inſiliunt hi, qui foris erant, inuenientesque Imperatorem occiſum, ſepulturæ tradere ſtuduerunt, & in loco eius Mezentium quemdam abſque voluntate Romanorum elegerunt; contra quẽ Conſtantinus Imperator iam dicti Conſtantij filius cum Romanorum exercitu veniens in ciuitate Syracuſana illum morti addixit.
4 hæc dum ad notitiam 4 Sarracenorum, qui iam Ægyptum peruaſerant, deueniſſent, ſubito cum multitudine nauium venientes, Siciliam inuadunt, Syracuſas ingrediuntur, multamque ſtragem facientes Chriſtianorum, ad Beati 5 Placidi monaſterium deueniunt,illud prædonũ manibus direptum ad ſolum vſque proſternunt. ſolam tantùm eiuſdem Martyris eccleſiam relinquentes. monachos verò quotquot ibidem inuenerunt diuerſis ſupplicijs affectos letho dederunt,vix paucis Chriſtianorum euadentibus, qui per munitiſſima caſtra, & iuga confugerant montium;auferentes quoque prædam nimiam. & omnem illum ornatum, quem Conſtans Auguſtus ab vrbe Roma abſtulerat in ære, & diuerſis ſpeciebus, Alexandriam redierunt. itaque dum CaſinenſiCongregationi tunc Laterani degenti relatum fuiſſet,qualiter Sarraceni iam dicti Martyris Placidi Monaſterium ruinæ, & monachos morti dediſſent. Vitaliani 6 Papæ adminiculo fulti, cum ingenti apparatu mittentes in Siciliam, idem Monaſterium reſtaurauerunt. 6

à Sarac. iterum S. Pl. Monaſt. dirutum.

5

7 Poſt hæc 7 Sergius protoſpatarius, & prætor Siciliæ, contra Leonem Imperatorem inſurgens, coronauit in Sicilia propriũ Imperatorem filium Gregorij Onomaguli, Tiberium,mutato nomine,vocitatum. hæc dum Leonis Imperatoris perueniſſent ad aures,Paulum patricium cum Romanorum exercitu, Syracuſas dirigens, falſum Imperatorem

raro-

ratorem, & Principes, qui ab illo prouecti
erant, capite truncauit, & capita illorum ad
terrorem cunctorum, ad vrbem Romam
direxit, reliquos vero verberatos, & tonsos,
quosdam verò abscissis naribus in exilium
destinauit.

Postquam verò idem Imperator carnis
vniuersæ viam ingressus est, multorum emẽ-
sis annorum curriculis, tempore, quo Ludo-
uicus Caroli filius in seniori Roma augusta-
le sumpsit imperium, Ioanne VIII. Papa in
sede Apostolica præsidente, in Casinẽsi ve-
rò ecclesia Leone Abbate Cathedram gu-
bernante, primo anno ordinationis eius, Do
8 minicæ 8 incarnationis anno DCCCC.
indictione tertia mensis Augusti die prima,
9 Sarraceni 9 à Babylonia, & Africa ad in-
star examen apum cum Abrahymo impiissi
mo Rege suo venientes, Siciliam intrant. in
Magnæ clades in Sic. per Saracenos uenientes itaque pacatam insulam, quaqua
versum impietatis agmina tendebant, de-
uastabant, depopulabantur, incendio, & ho-
micidiis cuncta tradentes. cumque ad villas
Agrigentinam, Catanensem, Tyndaridam,
Drepanensem, Segestanam, Parteuicum,
Hiccaram, & Soluntum, Casinensi cœnobio
subditas peruenissent, quantoscumque inue-
nire poterant, morti tradebant.

Iam verò quis digne referre valeat, quãti
tunc Casinensium monachorum in Sicilia
habitantium, ab illis diuersis pœnarum ge-
neribus extincti sunt? non enim sexus infir-
mior, paganorum crudeles animas mitiga-
bat, & ibi ira exaggerabatur furoris, vbi mi-
nistros inueniebant diuinitatis. senes enim,
& venerandam canitiem, quæ cæsariem ca-
pitis, vt lanam candidam dealbarat, nullam
sibi ab hostibus misericordiam vindicabat.
infantes etiam, qui nuper nati erant ab vbe-
ribus maternis pagani rapientes, insontem
infantiam, nec dum per ætatem loqui valẽ-
tem, elidebant ad terram. Sanctarum quoq;
ecclesiarum, & domorum ædificia, quæ di-
scipuli Beati Martyris Placidi in possessioni-
bus eius exstruxerant, diruentes, solo æqua-
bant, vt nunc antiqua illa speciositas, nec
10 quia fuerit, prorsus appareat. villas 10 etiã
& ciuitates Casinensi cœnobio pertinentes
aut raris, aut nullis habitatoribus incolẽdas
statuerunt. indè itaque digredientes, Ther-
mas, Cephalœdum, Alesum, Galeate, Aca-
leate, Agantinum, Acium, Bidensem, Centu
ripinum, Aliciam, Himeram, Soluntinam,
Heracleam, Ennensem, Herbitensem, Argy-
rinam, Netinensem, Habitensem, Margenti-
nensem, Assorinam, Maccarensem, Meneniã
Tisensem, Amestram, ac Petrinam funditus
deleuerunt, interfectis cunctis habitatoribus
illarum. munitiones verò, quas expugnare
nequibant, congregatis in circuitu mortuo-
rum corporibus, gladijs feralibus cruciabãt.
agebat enim hæc antiqua, & callens ipsorũ
versutia, vt putrefactis cadaueribus, quos
adire non poterat, arcente murorum defẽ-
sione, corporum liquescentium enecarent
fœtore. post tantas itaque crudelitates, ip-
11 sas vrbes 11 Panhormum, & Syracusas cœ
perunt, & antiquam illam Romanorum co

loniam, in seruitutem redegerunt. residuos
verò in captiuitatem deportandos sanxe-
runt: Episcopos quoque, Presbyteros, atque
Diaconos in seruitutem redegerunt.

Post tantas itaque direptiones, occisio- S. Plac. Monast. iterũ perditur; Monachi necantur.
nes, incendia, & captiuitates, sæuissima gens
Sarracenorum ad Messanam ciuitatem ex-
pugnandam deuenit. cumque Monasterium
Beati Martyris Placidi ingressi fuissent, eua-
ginatis gladiis, monachos aggrediuntur, il-
losque Christum negare, & nefandam reli-
gionem venerari compellunt. quod dum cõ
temnerent omnes in eodem loco, vnà cum
monachis Casinensibus, qui ibi ab Abbate
suo directi fuerant, Sarracenorum gladiis,
occisi sunt. illis quoque hoc ordine pro fide
Christi iugulatis, monasterium 12 omne 12
præter Ecclesiam Sancti Martyris Placidi à
Sarracenis destructum est. horum autem 13 13
Martyrum passiones nosse qui cupit, Con-
stantinopolitanæ vrbis Bibliothecas perlu-
stret, ibi quanta tormenta sustinuerunt, fa-
cunde satis descripta inueniet. Christiani ve-
rò, qui residui erant diffusi per campos, Sil-
uarum secreta petebant, radicibus herbarũ
sua mẽbra vegetantes. stratæ erant viæ cor-
poribus christianorũ, cadaueribus repletæ se
mitæ, exhalantes fœtorem mortuorum, gra-
dientes viuos ex omni parte necabant. nec
deerant quotidie christianorum vbique ex-
pirantium funera, nec erat, qui miserationis
impenderet sepulturam. montes, & colles,
plateæ vniuersarum per Siciliam ciuitatum
vnum omnibus fecerant sepulchrũ. sed quid
ego immoror in explicanda ruina S. iliæ, &
Villarum, & Opidorum Casinẽsi cœnobio
subiacentium? Deuicta itaque, ac subiugata
Sarraceni Siciliæ, destructis ciuitatibus, &
Villis, ac Monasteriis Casinensi cœnobio
pertinentibus, Liparitanam Insulam adeun
tes, ad solum vsque prosternunt. sicque Sici
liam reuersi die Kalendarum Augusti, vrbẽ
Tauromenium cum reliquis Villis, & Opi-
dis ad solum vsque prosternunt. solam iux-
ta ciuitatem Messanam Beati Placidi Eccle
siam relinquentes, anno Domini DCCCC-
III. Indict. VI.

Igitur, dum per quam plura tempora, Si- Sarrac. à Maniace pulsi, reuertuntur
cilia Sarracenorum iugo depressa iaceret, à
Constantinopolitano Imperatore Mania-
ces 14 Dux cum exercitu directus, in breui 14
tempore vniuersam fere Siciliam sub Ro-
mani Imperii iura restituit. sicque ingenti
potitus victoria; sublatis exinde 15 Sanc- 15
tarum Virginum, & Martyrum Agathæ, nec
non Luciæ corporibus, Constantinopolim
rediit. sed quia sine præsidio militari Insulã
dereliquit, Sarraceni 16 cuncta, quæ ami- 16
serant in paruo temporis spatio receperunt.

Qualiter autem, vel quo ordine, meritis
Beatissimi Placidi, & Sociorum interueniẽ-
tibus, eadem Insula Siciliæ de manibus pa-
ganorum erepta sit, dignum videtur ad po-
sterorum memoriam, opusculo præsenti
annectere.

Cum igitur Panhormitanæ 17 ciuitatis 17
regimen, Vulthaminus 18 Admiralius 19 18 19
retineret; Belchius 20 seruus eius contra 20
eum

cum insurgens honore illum,patriaque pri
uauit.pulsus itaque ille à Sicilia, ad Rober-
ti Ducis Rhegensis confugit auxilium. Dux
verò,quæ optauerat ad votum euenisse per
spiciens,Siciliam,Christo Duce expugnatu-
SS.MM.meritis victi, & occisi. rus ingreditur. contra quem Sarraceni iux-
ta ciuitatem Messanam cum valido exerci-
tu congredientes, meritis beatissimi Placi-
di Martyris, & sociorum eius interuenienti-
21 bus, separati, & occisi sunt.Anno 21 Do-
minicæ incarnationis M. LXVIIII.

22 Messana itaque capta, eiusque Admira-
rio interfecto,Dux 22 ad Vrbem Rimetū
peruenit,quam tributariam efficiens cum
mille equitibus, totidemque peditibus, ad
23 Castrum Iohannis peruenit. aduersus 23
quem Balchaoth Sarracenorum Admira-
24 rius cum quindecim 24 millibus equitum
& centum millibus peditum properans,bel
lum iniji.mirum, & temporibus omnibus in
auditum,cum ex christianis nemo equitum
vel peditum vulneraretur,vel moreretur ex
paganorum interfectorum multitudine,nu-
merus vix colligi potuit.inde Dux victor re-
25 cedens,venit in 25 Vallem Demona, in
26 qua aciem 26 in honorem S.Euangelistæ
Marci construens, Panhormum vndique,ex
pugnari præcepit: factum est. ipse verò su-
pra ciuitatem Catanensem adueniens, diu-
què expugnan, tandem obtinuit. sicque
27 Panhormum, 27 per quinque mensium
curricula obsidens, cepit. ac demum prout
volebat,Sicilia tota potitus est.itaque dum
iam dicta insula Francis repleta fuisset, Ec-
28 clesia,in 28 qua S.Placidus quiescebat, nō
eiusdem Martyris nomine, vt antea iam di-
ximus, sed S.Iacinthi illam corrupte nomi-
nare cœperunt, nescientes proprietatem
nominis, vtpote homines exteræ gentis, &
superaduenientes; ideòque vsque in hodier-
num diem,semper eamdem Ecclesiam cor-
rupte S.Iacinthi nomine appellare consue-
uerunt. supradictorum verò Martyrum Pla-
cidi,& sociorum eius passio,cum à tempori-
bus Iustiniani vsque ad tempora Alexij Im-
peratoris in noua Roma Constantinopo-
leos,Gręcis apicibus, vt ante iam diximus,
descripta retineretur,Omnipotens Deus tē
poribus iam dicti patris Raynaldi hoc ordi-
ne ad Casinense cœnobium retransmittere
dignatus est,cum à viuifici Verbi incarnatio
ne annus quintusdecimus centesimus, atq;
millesimus volueretur, ætatis autem meæ
quintus elaberetur, Paschale Papa Secundo
in Sede Apostolica præsidente,in Casinensi
verò Ecclesia Giraldo Abbate cathedram
29 gubernante, 29 quinti Henrici, & Alexij
Impp. temporibus.

Quidam Sacerdos de ciuitate Constanti-
S.Plac.hist. quomodo in Sic.delata nopolitana Simeon nomine centum,& de-
cem ætatis habens annos, Salernum deue-
nit,deferens secum beatissimi Placidi, & so
ciorum eius Martyrum à Gordiano eiusdē
Martyris famulo, vt supra diximus,passionē
Græcis literis exaratam. qui dum in mona-
sterium S. Laurentij Martyris situm Salerni
deuenisset,& nonnulla de miraculis, & pas-
sione Beati Placidi Martyris referret,osten-
dit passionem ipsius Argolico stylo descrip
tam,& dixit: hoc quod videtis descriptum,
passio est beati,& gloriosi Christi Martyris,
Placidi,& fratrum eius Eutychij, Victorini
& Flauiæ Virgins sororis illius,ac sociorum
triginta trium apud Messanam Siciliæ ciui-
tatem. hæc cum dixisset, quidam frater Ca
puani monasterij, Ioannes nomine, emi-
nus adstans, dixit ad eum: qualiter passio
ista à Sicilia Constantinopolim delata sit,
percunctanti mihi edissere.Tum ille: eo tem
pore, quo S.Placidus, beati patris Benedi-
cti discipulus, passus est, Gordianus famu-
lus eius, qui ei ad seruiendum à Beato Be-
nedicto traditus fuerat, post passionem
eius Constantinopolim veniens, ab anti-
quis parentibus meis, hospitio receptus:
hic ea, quæ circa Beatum Placidum, & so-
cios eius euenerant, iam dictis consangui-
neis meis per ordinem replicauit,& Græcis
literis describens in domo, in qua hospitio
susceptus fuerat, Siciliam rediens, dereli-
quit. fuitque ibi vsque ad tempora ista,
cum ego Siciliam veniens, passionem iam
dictam mecum attuli, requirensque locum
martyrij eius, inueni omnia, pro vt legen-
do didiceram. quamuis destructa sit anti-
quà Messana ciuitas, & monasterium, præ-
ter ecclesiam. à Sicilia verò Salernum ve-
niēs, passionem iam dictam mecum detuli,
& hæc est carta, quam idem Gordianus B.
Placidi famulus, manu sua Constantino-
poli descripsit.stabant autem tunc iuxta cru
cem intus in ecclesia. igitur cum talibus di-
ctis nullus præberet assensum, senex ille Si-
meon in lacrymas resolutus, lignum crucis
tangens, dixit: per istam sacratam Domini
crucem, & per Sacrosanctam imaginem
Saluatoris,quæ ibi depicta est,quia hæc,quæ
locutus sum ad vos de B. Placido Martyre,
vera sunt, & hanc cartam, quam de marty-
rio ipsius, & sociorum eius in manibus te-
neo, Gordianus famulus eius descripsit, &
in domo parentum meorum reliquit, iuxta
relationem eorum.his auditis cœperunt im
minere eidem seni,quatenus eamdem pas-
sionem in latinum transferret,quod ille se
libentissime facturum spopondit. maximè
quia sæpe,ac multum voluerat eamdem pas
sionem dare Ioanni præposito S. Laurentij,
vt deferret illam Casinensi cœnobio, sed
omninò suscipere noluit, dicens, illum de-
lusorem Constantinopolitanum esse. allata
itaque charta, idem senex interpetrabatur
latine,quod Græce descriptum erat,illeque
pro vt poterat, latinis literis exarabat. ex-
pleta verò descriptione, senex ille reuersus
ad monasterium S. Ioannis in Busamula.
præcepit eidem fratri, vt eamdem passio-
nem ad Casinense cœnobium deferret.ille
autem chartam accipiens,Sardiniam petijt
vbi Dei ordinatione, morte præuentus eā-
dem passionem ad iam dictum patrem Ray
naldum Casini remisit.quam ille accipiens
nostræ exiguitati contradidit, præcipiens
vt diligentius illam emendans, futuris ge-
nerationibus habendam contraderem, hac
iussio-

iussione conuentus parui, & ad Regis æterni laudem, beatissimi patris Placidi passionem excultiore stylo digessi, suppliciter illius implorans clementiam, quatenus filiorum suorum voces attendat, affectus humilium conspiciat, veternosi serpentis malitiā comprimat, discordantes ad pacem reuocet, & ad cæleste regnum inducat. me quoque indignum suum seruum, Petrum Diaconum, ministrorum Christi vltimum, huius operis præsumptorem, suique encomij prædicatorem, ab omni inimicorum perturbatione eripiat, à spiritualibus nequitijs custodiat, quatenus in futuro examinis die peccatorum remissione concessa, sit mihi præmium, fugisse supplicium, præstante hoc omnium creatore, & gubernatore Iesu Christo, Domino nostro, qui viuit, & regnat cum Patre, & Spiritu Sancto, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Petr. Diac. scripsit.

Vide Animaduers. fol. 153.

ILLVSTRE MIRACVLVM
SANCTI PLACIDI

ANNO à partu Virginis CIↃCCLXVI. postquam Carolus Rex Siciliæ Regnum occupauit, B. Placidus S. Benedicti indutus habitum, Messanæ in vico sellariorum, Raymundo, & Florello sellarijs apparuit, iussitque festum sibi diē ad id vsque tempus insusitatum omninò celebrarent. haud abnuere illi; sed quoniam inauditum adhùc fuerat Placidi nomē nedum institutum hominis, atque res gestæ, quæsierunt, ostenderetur sibi figura corporis, planumque fieret, quid ipse tandem gessisset. Profert ille confestim librum, in quo ipsius vita conscripta erat: iubet, populum ne historiam celent. suam verò effigiem hoc modo reliquit. Primario in templo præsentibus iisdem sellarijs, itemque Presbytero Iacobo, & Seri Sergio æditius, pictorem, qui & ipse aderat, effingere imaginem iubet. seque ipsum exemplar inspicere. monachum ipsum exprimit pictor. mox ad eum conuersus, rogaturus, vera ne esset effigies, nec ne, ediceret, monachū videt nullum, abierat ille, quamuis essent occlusę fores. Rem ipsam ita se ab ipso Florello auo suo accepisse, in S. Placidi festo die pro concione sæpe dixit Raymundus Doctor, & Prior Conuentus Fratrum Prædicatorum. sed historiam hanc totam Placidus Campulus in S. Placidi monasterio monachus legisse se refert in libro sodalitatis S. Placidi, qui Messanæ in templo maximo seruabatur. id facit ad veritatē historiæ, ꝙ Sarracenis dominantibus memoria passionis S. Placidi coli desierit, recuperata verò Sicilia diu adhuc festum non celebraretur, quare in officio S. Placidi occasione eius miraculi instituto, in quodam respōsorio dicitur.

Vera Dei pietas, cui militat ordo, vel ætas,
Exhilaret mētes, Placidi noua festa colētes.

INVENTIO
SANCTORVM PLACIDI
SOCIORVMQVE MART.

AVCTORE
IOANNE ANTONIO VALTRINO
SOCIETATIS IESV.

D. Plac. genus.

GENS Anicia, inter Romanas familias nobilissima, magnam suæ claritatis partem videri potest accepisse ab eo Anicio, qui Proprætor de Gentio Rege, & Illyrijs triumphauit. exinde Octauiæ, Flauiæque clarissimis stirpibus inserta, & felicissime propagata, non solum in Republica, sed etiam sub Romanis, Græcisque Imperatoribus, Gothorumque Regibus ita floruit, vt nulla vnquam familia præ-

præstantium omni laude virorum feracior fuisse videatur. nam vt omittam, quod tot seculis, in tam numerosa sobole, vix aliquis proferri potest, quin Consulatu, summisque honoribus perfunctus sit; plurimi etiam exierunt ex ea viri ac mulieres, qui Christiana pietate, aut etiam fortiter suscepto martyrio insignes, cælestium numerum auxere. Flauiæ autem gentis quantus fuerit splendor, vel ex eo colligitur, quod Græci Imperatores, Gotthorumque Reges vnà cum summa potestate, Flauiorum nomen, honoris caussa, susciperent. Hac igitur familia, familiæque principe Tertullo Patricio, natus est Placidus, Anastasio imperante, maiorum suorum parta decora proprijs ipse laudibus cumulaturus. Hunc inter fratres natu maximum pater cum Beato Benedicto septennem in religiosam disciplinam tradidisset, simul cum eo, quasi appendicem quamdam, cum in reliqua Italia ingentes possessionum diuitias, tum verò in Sicilia Cortes duodeuiginti, cum omnibus finibus, liberaliter obtulit. *Aduent. in Sicil.* post mortem autem Tertulli, cum Siciliense vectigal ex cortibus non penderetur, Placidus annum agens alterum & vigesimum à Diuo Benedicto in Siciliam missus est, vt suâ auctoritate patris beneficium monasterio tueretur. is cum ex Casinensi cœnobio Rhegium terra pedibus venisset; inde fama miraculorum, quæ plurima toto itinere fecerat, admirabilis Messanam traiecit: rebusque ex sententia constitutis Pompei Cilij portitorum Principis studio, oratorium Sancti Ioannis Baptistæ, monasteriumque haud longè à portu Mamertino, in paterna possessione construxit.

Vbi dum sanctitatis exemplo, ac miraculorum magnitudine monasticam disciplinam Placidus propagat, subita Sarracenorum irruptione, noctu psallens cum Monachis in Ecclesia opprimitur, quinto anno ab ipsius in Siciliam aduentu. *Martyrium* Qui ante Mamucham Addalæ Regis Hispaniarum Sarraceni archipiratam adductus, atque ab eo frustra, vt Christum desereret, sollicitatus, fustibus cæsus, vinctusque sine vllo cibo truditur in carcerem: sed mirabiliter sustentatus, post multos dies à Tyranno euocatur, atque in eadem fide perseuerans, primum verberibus affectus, nudus capite demisso suspenditur, subiectoque fumo excruciatur, deinde immanibus anchorarum, molarumque ponderibus obrutus, totis membris varie torquetur. cumque ex omnibus cruciatibus, sanatis etiam diuinitus plagis victor exisset, ad extremum contusis dentibus, auulsaque lingua, cum nihilo secius distinctè loquens, argueret vanitatem Idolorum, vnà cum Eutychio, & Victorino fratribus, Flauiaque sorore virgine (qui non ita pridem ad fratrem videndum vsque Roma contenderant) nec non Donato, Fausto, Firmato Diacono, Monachisque triginta, in ipso portus Mamertini litore, ceruicibus abscissis, Martyr occubuit, III. Nonas Octobris, Christi Domini DXLI. Iustiniani Imperatoris anno VII. Quinto die post, cum exultans scelere Mamucha portu soluisset, Rhegiumque peteret, in medio freto Sanctorum necem vindicante Numine, ipse cum nauibus centum, militibusque sexdecim millibus octingentis, horribili naufragio perijt. Post discessum, ac naufragium barbarorum Gordianus Monachus, Placidi comes, qui fuga elapsus eiusdem Placidi res gestas memoriæ commendauit, Sanctorum Martyrum corpora, à Tyranno feris obiecta, nec ab illis tacta, insolito insuper odore fragrantia cum collegisset, ipsum quidem Placidum, cum fratribus, ac sorore in Diui Ioannis templo *Cultus ap. Messanens.* (quod vnum reliquo monasterio è barbaris euerso, superstes erat), eodem simul omnes sepulchro condidit. ceteros verò Monachos in eo loco, quo passi fuerant, in ipsa litoris arena humauit. quos etiam fama est non multo post in eamdem Diui Ioannis ædem fuisse translatos. Pia erga suos Martyres ciuitas Mamertina fuit. Diuus enim Placidus patronus publice adoptatus, sollemni, & anniuersaria celebritate, ex Gallicano rituali ad nostram fere ætatem est cultus.

Verum cum posterioribus sæculis, impio barbarorum dominatu Ciuitas, Insulaque esset oppressa, incensa æde, in qua Sanctorum reliquiæ asseruabantur, perturbatisque ipsius sepulchri signis, paulatim vnà cum loci memoria, cultus quoque, honosque Sanctorum obsolescere visus est. permansit tamen communis illa, constansque *Eius Monasteriũ à Rogerio restituitur.* opinio à maioribus accepta, Diui Placidi, Sociorumque Martyrum corpora in Diui Ioannis æde condita esse; licet, confusa locorum memoria, ipsum propriè Sanctorum ignoraretur sepulchrum. ex hac igitur fama, an quia maiores quò propius à rei gestæ temporibus aberant, eò etiam magis distinctam loci memoriam retinebant? cum Diui Ioannis templum à Rogerio Comite restitutum esset, in eius templi apside Placido, sociorumque martyrium depictum est, versusque famæ consentientes adscripti.

Relliquias Placidi celebres Messana perennes.
Hic iacet, hic sæuam pertulit ille necem.

Quæ pictura ad nostram durauit memoriam, albario tandem ob vetustatem inducto. exstat quoque hodie in ipsa Mamertinæ Vrbis æde maxima *Effigies* Beati Placidi marginata tabula antiquissima, eo cultu, tonsuræque genere, quæ tum forte Diui Benedicti sectatoribus in vsu fuere: quam tabulam ante annos fere CCC. N. N. dilutis oleo coloribus, pinxisse traditur. In eius igitur tabulæ margine, paruulis tabellis, ipsius Placidi res gestæ eadem manu pictæ sunt; vt is in lacum delapsus,

ſus, à Mauro extrahatur, atque in Siciliam veniens Monaſterium, templumque ædificet; ac tandem à Mamucha cum ſocijs captus, varijſque cruciatibus necatus, Gordiani humeris in templum ad ſepulturam deferatur. ipſum porrò templum in ea tabella, eadem, qua nunc Diui Ioannis ædes cernitur, forma, & deſcriptione depictum eſt. vt iam tum opinio illa hominum animis inſita fuiſſe videatur, quam, vt fere accidit, ſecutus ſit pictor, Sanctorum Martyrum reliquias, licet ignoto ſepulchro, tamen in Diui Ioannis æde omninò aſſeruari. nam vt veteres fines Vrbis oſtendunt, Diui Ioannis ædes olim extra muros poſita, mari pœne alluebatur: licet ea nunc extruſo molibus mari, pomœrioque prolato, intra Vrbem ſit recepta.

Seruari in æde S. Io. antiqua eſt traditio.

Acceſſere præterea diuinitus oſtenſa prodigia, quæ hanc hominum de Sanctorum Martyrum ſepulturæ loco opinionem comprobarent, confirmarentque. Ferunt enim, ſuperioribus temporibus, inter eius templi clericos, antiquæ virtutis, ætatiſque Sacerdoti ad nocturnas preces exſurgenti ſæpè viſos Monachos complures, à læua templi parte, binos candelis accenſis ingredi ſupplicantium ritu, atque ante aram maximam ſiſtere ſeſe, inde mox ad Diui Placidi aram, quæ ad dexteram apſidis pilam erat, flectere, ſubitoque abſcedere. Alter item eius ordinis Sacerdos, Franciſcus Caramanna, ſumma religione, & integritate vir, dum viueret, multis audientibus narrare ſolitus erat, ſibi ſub auroram templum ingredienti frequenter Monachos viſos eſſe tres, ante Sacroſanctæ Euchariſtiæ aram pſallere: neque dubitabat affirmare, ſanctos illos eſſe Martyres, qui in ea Eccleſia iacerent: addebatque fore, vt ſe mortuo eorum ſacra corpora inuenirentur. Quare licet Sanctos Martyres publice iam pridem colere deſijſſent, multi tamen in eo templo priuatum illis cultum, preceſque adhibebant. Hiſce rebus adductus patrum memoria Archiepiſcopus Mamertinus cum indignum iudicaret, tot tamque illuſtres Martyres, tot ſeculis, obſcuro, ignotoque ſepulchro, ſine vllo honore latitare; omne ſuum ſtudium, operamque contulit, vt eorum ſacras reliquias inueniret; atque tum in Eccleſia Sancti Ioannis, tum extra ipſam pluribus locis fodi iuſſit diligenter. ſed huius Antiſtitis tam pij conatus ad irritum omnes reciderunt: Deo nimirum ita volente, qui eius tam pretioſi theſauri inuenti fructum, & gloriam alteri reſeruabat.

SS. MM. corpora inuenta à Rynaldo equite Syracuſano.

Hoc igitur rerum ſtatu, famaque, anno CIↃIↃXXCVIII. Rynaldus de Naro Syracuſanus militaris Ordinis Hieroſolymitani, Eccleſiam Sancti Ioannis cum *Prioratu* accepit. (ei enim Ordini ædem illam à Rogerio Comite, vti dixi, reſtitutam, Prioratumque Rogerius Comitis
filius, ac primus Siciliæ Rex attribuit an-
no CIↃCXXXVI.) is cum decimotertio
Kalendas Iulias Meſſanam veniſſet, nihil
prius habuit, quam vt Fratris Vgonis
Cardinalis, magnique totius Hieroſoly-
mitani Ordinis Magiſtri iuſſu, Sancti Io-
annis templum in formam elegantiorem
reconcinnaret: non ſine etiam ſpe aliqua,
Sanctorum Martyrum reliquias inuenien-
di, quas fama inaudierat in eo templo
iam diu ignotas, occultaſque ſeruari. Re
igitur cum Antonio Lombardo Archie-
piſcopo, Iuratiſque Ciuitatis *Patribus*
communicata, quinto Kalendas Iulij,
aram maximam in aduerſam templi par-
tem, qua fores erant, cum choro tranſ-
fert: ipſe in eo loco, vnde ara tranſla-
ta fuerat, nouas fores perforat in aream,
viamque publicam, totamque Eccleſiæ
faciem explicare conſtituit. In harum 1 1
rerum fundamenta, dum effoditur humus,
ſub altera ara (duæ erant enim ex vtro-
què abſidis latere) ſub ea igitur ara,
quæ ad dexteram pilam Diuo Placido di-
cata, eiuſdem tabulam priſci operis ha-
bebat, pridie Nonas Auguſti altius mo-
lientibus terram ad decimamquintum do-
drantem inter duos parietes ad inſtar cryp-
tæ cuiuſdam faſtigiatum primo lateritiæ
ſtructuræ, poſtremo ex vario marmore
ſepulchrum apparuit, pedum circiter octo
longitudine, latum quattuor. quo aper-
to mortuorum hominum corpora quat-
tuor, capitibus, reliquiſque oſſibus om-
nibus integris inuenta ſunt. Intra ſeptum,
quod ſexti dodrantis fuit, compluta 2 2
item cadauera reperta, ordine quodam
circa ſepulchrum collocata, ſinguliſque
ad caput, pectuſue ſingulæ appoſitæ vi-
treæ, fictileſque ampullæ, 4 ſanguinis ple- 4
næ, aut cruenta terra infertæ, nempe
quam manantem è vulneribus cruorem
ebibiſſe admodum veriſimile eſt. viſe-
bantur quoque paſſim combuſtorum oſ-
ſium, cinerumque acerui, laterculis quaſi
furnulis quibuſdam diligenter cooperti;
telorumque 5 ex ære fragmentis admix- 5
tis, in quibus etiam ſagittæ duæ agni-
tæ ſunt, porrò quod maximam admira-
tionem apud omnes facere debet, ex
ipſis oſſibus per tot annorum tabem con-
ſumptis, atque adeò ex ipſo puluere
ſepulchri, inuſitatus quidam, itemque ſua-
uiſſimus 6 odor efflabatur. 6

Hac noua corporum inuentione per
Vrbem vulgata, licet 7 notæ nullæ ſe- 7
pulchro eſſent inſcriptæ, quæ rem indi-
carent, nemini dubium fuit, quin ea
ipſa Sanctorum Placidi, ſociorumque eſ-
ſent corpora, quæ tot ſeculis occultata,
pio fuerant potius, quam felici labore
quæſita. Itaque magni ſtatim hominum
concurſus ad ædem D. Ioannis fieri cœpti:
atque 8 innumerabiles alij alijs morbis 9 8
oppreſſi, cum aquam, 10 quæ ad imum ſe- 9
pulchrum ſcatebat, bibiſſent, aut etiam ipſum 10
ſepulchrum contigiſſent, Deo Magno ſuos
glorificante Martyres, mirabiliter ſanati ſunt.

cer-

certior his de rebus, prout debuit, Archiepiscopus factus, in D. Ioannis ædem venit; inspectisque coram rebus omnibus diligenter, iussit Thomam Caluum Abbatem in miracula, quæ facta dicerentur, studiosissime inquirere; eaque testibus comprobata in publicas tabulas per scribam recte, atque ordine referri. Tum adhibitis medicis, chirurgisque duodecim doctissimis, quæsiuit ex ijs, num sciri aliqua ratione posset, quorum illa essent ossa, quæ in lapideo sepulchro seorsũ condita essent. qui capitibus singulis attente consideratis ex ossium magnitudine, ac

Doctissim. virorum iudicio.

figura, alijsque artis anatomicæ præceptis, constanter responderunt; tria corpora virorum sibi videri, quartum verò 11 puellæ; idque etiam tactis rite sacris, contestati sũt. Cum autem plerique ab Archiepiscopo efflagitarent, vt pro ea potestate, quam Synodus Tridentina Episcopis concedere videretur, ipse Sanctorum Martyrum reliquias hominum existimatione miraculisque vindicatas, publice adorandas exponeret; is ne quid temere in re tanta statueret, in consilium aduocauit ex suis clericis, religiosisque familijs litteratissimos quosque, ferme ad triginta, & quamuis tres mares cum puella

11

Odore Reliquiarum.

in eodem sepulchro reperti, sepulchri præterea ipsius sub abside situs ac species, locus ipse, historiarum monumenta, maiorũque traditio, nec non admirabilis odoris fragrantia, certissimaque inquisitione explorata miracula, inuenti tandem thesauri fidem facerent, neque in ijs vindicandis de Archiepiscopi potestate dubitaretur: tamẽ quo maiorem auctoritatem minore cum dubitatione apud nationes vniuersas hæc inuentio obtineret, tota res integra ad Romanum Pontificem Max. reiecta est. Itaq; idẽ Archiepiscopus Romã profectus Rem Sixto V. Pontifici narrat, rogatque vt pro sua auctoritate quod tot rerũ argumentis ostensum erat, & comprobatum, ratum faceret. Pontifex lœtus rerum euentu cum purpuratis Patribus rem communicat, & de communi sententia SS. MM. Placido, socijsque, & eorum reliquijs Messanæ inuentis cælestium honores habendos esse decernit, perscripto diplomate, & Messanam ab Archiepiscopo allato ingens lætitia ciues peruasit; tum decretum à Messanensi Senatu, vt anniuersario ritu solemni pompa, ac supplicatione festa SS. Inuentio ad 3. Nonas Augusti celebraretur.

Declar. ... S. Pontifice iijcitur

Ann. C. 542.

DE BEATO GORDIANO
MONACHO
Ordinis Sancti Benedicti.

GORDIANVS clarissimi Patriarchæ Benedicti discipulus, & Beati Placidi comes, cum quo ex Monasterio Casinensi in Siciliam missus est, vt exorientis Ordinis coloniã ducerent. igitur Abbas Sanctissimus Placidus dum monasticam disciplinam Messanæ propagat, subita Sarracenorum irruptione cum monachis opprimitur. sed Gordianus fuga elapsus, cædem euasit. sane volente Deo relictus, vt Sanctorum MM. Placidi, & Sociorum corpora, quæ Tyrannus Mamucha proijci iusserat inhumata, sepulchro cõderet. exinde Constantinopolim nauigauit; incertum accitusne ab Imp. Iustiniano, vt de B. Placidi martyrio certior ab eo fieret, qui spectator fuisset. illic ab eodem Principe iussus, Placidi res gestas Græcis literis memoriæ commendauit. ex Vrbe Constantinopoli in Siciliam regressus, Syracusis supremum diem explens, in Domino dormiuit. pietatis & sanctitatis laude clarum vitæ finem expleuisse contestantur scriptores ex S. Benedicti familia. eius cum sancti titulo meminit B. Monachus in M. S. Chronico, vnde exscriptum hoc elogium ad me misit D. Constantinus germanus frater Abbas S. Caronti, quod subnecto. S. Gordianus monachus, & discipulus S. Benedicti; literis Græcis apprime eruditus ad venerabilem Benedictum peruenit, seque eius magisterio subdit, tempore quo Tertullus Patricius donationem fecit de monte Casino, cæterisque possessionibus. Collega fuit S. Placidi, dum iret in Siciliam, eiusque passionem, cæterorumque, ad instantiam Iustiniani Imperatoris descripsit. hęc Chronicon.

Ann. Ch.
564.
23. Nou.

DE VITA, ET MIRACVLIS
SANCTI GREGORII
AGRIGENT. EPISCOPI

AVCTORE
1
LEONTIO PRESBYTERO.

ADMIRANDVM sane, & in-
comprehensum, vniuersoque
terrarum orbi, atque ipsis in
primis, qui pauidis æque, atq;
auidis audiunt animis, vtile
miraculum, cum ad accuratio
rem intelligentiam, ego qui nihil vel inge-
nio, vel virtute valeam, explicandum susce-
perim, dum grauem ipsius rei memoriam
2 perpendo, non 2 mediocres profecto hu-
iusmodi cogitatio pœnas dedit, imo verò
acerrimis veluti tormentis vel maxime affe
cta est, multumque adeo, atque grauissimum
animo metum inijciens, & horrorem indu-
cens. haud equidem mediocriter mente per
cellor, cum mecum ipse reputem, me de ho-
minis vita, constantiaque differere haud sa-
tis posse. Ecquis enim exponere huiusmodi
narrationem valeat? aut quo tandem ego
ore proloquar? quaue obsecro lingua aggre-
diar ad dicēdum? At dicere quidem est ani-
mus, sed minime tamen valeo. Audebo for
tassis sermonem instituere de Beato, ac Sā-
cto Patre nostro, Pastore non minus ac do-
ctore Gregorio, qui Dei ecclesiam piè, reli-
giosèque gubernauit? Verum enim verò, vbi
me sic ad memorandum accinxi, rursus ex-
timesco: neque enim ea mihi dicendi facul-
tas est, quæ res ab eo præclare gestas pro di
gnitate cō memoret; quę sane hoc admira-
3 biliores, 3 quod in nouissimis hisce diebus
extremaque ætate talem sibi Christus opta-
uerit operarium. Nam quid ego hic memo-
rem? cū, & religiosissimos maiores nostros,
& insignes viros in admirationem adduxe-
rit huius viri tolerantia, mansuetudo, atque
animi lenitas? qui vel in āgustijs ipsis læta-
batur, & exultabat. ea siquidē fuerat mitissi
mi Dauidis prophetæ præclara vox, qui
quasi hirundo veris æterni nuntia, quo post
exantlatos labores, quasi exacta hieme, iusti
fruentur in cœlo, de ipsorum tolerantia, in
timore Dei canens; patientia, inquit, pau-
perum non peribit in finem. & rursus: salus
iustorum à Domino, &, protector eorum est
in tempore tribulationis; &, sustinentes au-
tem Dominum, ipsi hæreditabunt terram.
At multi quoque alij Prophetæ passim de
iustorum beatitate statuerunt. sed age iam
sinceram fratres, & immaculatam vitæ ra-
tionem ab ineunte ætate susceptam, & pro
bam Beati, ac venerabilis Patris nostri Gre-
gorij educationem aggrediamur. Beati hu-
ius viri 4 patria vicus fuit, quod Prætoriō 4
dixere, prope Agrigentinam vrbem. Porrò
patre 5 natus est Charitone, matre verò 5
Theodote, quæ à Vico 6 quodā Tyride or- 6
tū duxit. Hi cū multis affluerent opibus, suas D. Grego.
què res pie, ac religiose gererent, (siquidem pat. parentes
& peregrinos amice excipiebant, & faciles tes Baptis.
ad impertiendum erant, ac *misericordes in
omnibus*, alijs denique virtutibus, & recte
factis insignes, quæ certe in præsenti præ-
termittere satius visum est,) Gregorium 7 7
edidere, quem deinde Sanctissimus 8 Agri 8
gentinæ ecclesię Antistes Potamio è sacro
ac salutari fonte suscepit. cumque iam esset
octennis, eum parentes in ciuitatem addu-
xerunt ludo literario tradendum, vbi sacris
literis imbueretur. adductum igitur Grego-
rium ad Episcopum, qui puero erat pro pa
rente, multis illi, pulcherrimisque oblatis
muneribus ad ipsius pedes sistunt, dicentes
fausta puero precare omnia, Pater in primis
obseruande, vt eum Dei filius, Dominus No
ster Iesus Christus, qui illuminat omnem ho
minem venientem in mundum, cælesti luce
perfundat. ibi Episcopus, accito pio quodā
viro, cui nomen Damiano, quem vel diuites
vel egentes quotquot in vrbe degebant, ad
docēdum vtilem esse, ac natum testabātur:
hunc ego puerum, inquit, tibi, Damiane, co
ram Deo, cunctaque ecclesia commendatū
volo; tu curam ipsius gere, sacrasque eum li
teras, Sancti Spiritus gratia iuuante, doce, vti
mentem inde omnium hominum ad pœni-
tentiam excitet. Hic Damianus ad Episco-
pi pedes accidens annuit, diuino numini mo
rèm omninò gerendum putans: contra ille,
impositis puero manibus, ait: Gratia Dei
Patris Vnigenæ filij, idemque ipse filius V-
nigena, qui in sinu Patris est verus Deus, ex
Deo vero progenitus, & rursus sanctissimi,
ac vitalis spiritus tecum, fili, sit semper; ut
malignas, multasque teterrimi hostis euita-
re molitiones possis. ad hæc autem cum om
nes acclamassent, accepit puerum de Episco
pi manibus Damianus, cūctisque preces pro Progress.
eo fundentibus, parentes domum reuertūt. in lit. & pie
Deum in omnibus dilaudantes prosperaq; tate.
puero deprecantes. Acceptum deinde illum
Damianus curabat sedulo, ac diligenter. ita

pue-

puerulus egregium sese in re literaria præstitit, plane vt omnes, quotquot ipsum inspicerent, in admirationẽ raperentur. inde biennio iam interim exacto, disciplinam integre omnem absoluit, rationem, ac conuenientiam numerorum, festorumque dierum ambitus perfectissime comprehendit, atque ad alta, ac solida progressus, diuina Dauidis carmina perdidicit. Verum enimverò in quotidianis Ecclesiæ hymnis, diurnisque, ac nocturnis laudibus vsque adeo impiger, ac sedul'erat, vt admirationi esset omnibus, vt qui doctorem ipsum quà lectione, quà cognitione prestaret, & æquales suos, natuque etiam grandiores anteiret. Vbi verò duodecimum annum attigit, in ciuitatem ipsius parentes redeunt, natumq; amplexati, ad sanctissimum Episcopum Potamionem deducunt, etiam atque etiam supplicantes, velit in clericorum numerum cooptare puerulum. Quod cum Episcopus accepisset, incredibili perfusus gaudio, his Gregorij parentes alloquitur: magnum profecto, mihi credite, filij, sanctissimumque vas numini offertur, hodierno die. Tum piis ad Deum precibus fusis, comam illius tondet, clericis adnumerat, ac lectoris munere donatum, Donato 9 Archidiacono, ac Bibliothecario commendat: ad hæc assignat libros omnes, quos quotidie legendo percurrat; docetque vti ad ipsorum dicta, sententiasque diligenter aduertat animum. Iã verò decem omninò dies in vrbe degentes exegerant pueri parentes, ingentes vnà cũ Episcopo sanctissimo lætitias agitantes. videbant enim nocturnis, diurnisque precibus filium inter omnes clericos inhærentem, lectionibus, librisque peruolutandis iucunde insistentem, atque adeò dum maxime timidus, ac tremẽs assistit, quæ inibi dicerentur etiam, atque etiam attendentem. Erat quippe Pater eius doctrinis probe excultus, & in lectione apprime versatus, cantusque item peritus, in quo & Beatus Gregorius maxime suauis audiebat, adeo vt eum, & audiret quisque libentissime, & summis laudibus efferret. confectis itaque decem diebus Episcopum, fratresque omnes eius parentes amplexati, domum repetunt, immortales Deo super hac re gratias agentes. haud certe destitit interea filius ab incœpto, sed noctu, atque interdiù Ecclesiæ assidebat; atque adeo quod in psalmo legitur, vacate, & videte, quoniam ego sum Deus, seruare pro virili adnitebatur. ex eo porro factum est, vt & mater cognoscere à filio semper aueret, & quam tandem inire viam deberet, vti aditũ habere ad Dei misericordiam, ac cæleste regnum ingredi posset. Idem igitur vsque propositum sequens Gregorius Deum exorabat, virtutem sibi, ac sensum diuinarum literarum liceret intelligere. quæ secum ipse dum volueret, incidit aliquando in vitã S. Basilij Magni Episcopi Cæsareæ, & Cappadociæ: quam dum semel, iterumque, ac sæpius sedulo lectitat, quos communis pater noster labores, quæ certamina subijsset, intelligit. Hic ille hæsitare, æstuare, multa secũ

Cler. adnumeratur duodennis.

Ex vita S. Basilij Hierosolymam inardet.

agitare: tum vere, inquit, ego, quod in optatis habeo, consequi neutiquam potero, nisi me quoque in sancta illa loca conferam. vnde Sanctus iste, ac Beatus Pater Sancti spirit' gratiam est consecutus. Iamque duodeuigesimum agebat ætatis annum, cum nocte quadam in 10 sacrarij cubiculo dormiente Archidiacono, ipse templum solus ingressus. accidensq; in terram pronus, fusis vbertim lacrymis has Deo preces dedit. Domine Iesu Christe, ex vero Deo parente vera progenies, Deus vere, tuque adeò ante secula sanctissime, itidemque ac Pater, & filius, æterne Spiritus, exaudi me humilem, scelestumque homuncionem, dignumque benignus effice, qui sancta teneam loca, quæ sanctitate conspicui patres nostri peragrarunt. salutem indidem consecuti, gratiæ inquam spiritum, quem postulassent, abs te obtinẽtes, ad viam veritatis cognoscendam. Post autem vbi multum orauerat, ex humo consurgens, in cubiculum recta proficiscitur, ac propter Archidiacoui Donati lectum discũbens, paulum 11 cum obdormisset, adest de repente quidam, exclamatque, Gregori: cui is, Ecce adsum, Domine; tum Propius ad Archidiaconi cubile accedens, quid me, inquit, Domine, aduocasti? Haud ego te fili, ait ille, quidquam vocaui. Tum verò abiẽs iterũ se quieti dedit. intonuit secundò vox, Gregori. cumque is currens, ac coram Archidiacono consistens iam se præsto esse diceret, paratumque, idem atque aliàs ab eo responsum tulit. Horruit autem ad hæc Archidiaconus, ac si eamdem, inquit, vocẽ, fili, rursus exaudieris, tum verò responde, quid est, Domine? quid me iubes facere seruum tuum? Igitur cum iterum accubuisset puer, adstans Angelus ait; quãdoquidem id rogasti Deum, vti Hierosolymam videre tibi liceret, ac sacrosãcta illa loca peragrare; concede iam, cum lucescet, ad litus, ibi eos inuenies, qui te ad ea vsque loca trãsmittãt. Hic lætitijs incedens omnibus Gregorius, simul Deum, vt par erat, laudans, fidemque eius, a quo vocatus fuerat, minime suspectã habens, sed ocyus egressus è cubiculo, relicto Archidiacono dormiente, ac nemine huiusce rei arbitro, festinus ad mare descẽdit. Iamque ad flumen, 12 quod ciuitatem alluit proficiscebatur, cum eadem ipsa hora casu offendit in litore nauigium, iamiam ad flumen subiturum, vt aquam hauriret. id quod diuinitus nimirum accidisse nemo nõ videt: accedensque ad nauigium Gregorius, saluete, inquit, fratres in Domino omnes. At illi, salue & tu: commodum aduenisti, frater. quònam iter instituitis Domini mei? inquit Gregorius. Carthaginem inquiunt, Domino volente, proficiscimur. Tum ille, & me fratres, vobiscum vnà deducere ne grauemini. Hic nauiculator, 13 haud nihil ambigens, numquid seruus, ait, es tu, fugamque ab hero tuo cogitas? cui Gregorius, Christi quidem seruus sum ego, minime verò hominis. Quisquis es, inquit ille, ades iam, nobisque comes adiungere, teque adeò, quocumque volueris, ducemus. Atque hæc verò nauiu-

Exauditũ se à Deo cognoscit per Angelum.

12 Carthag. nigat.

tã ficei Christianę penitus abnegantes, superstitionẽ gentiliũ sequerẽtur, & nisi facerent se in illis expẽdere quicquid inueniret supplicii, vel tormenti instãtissime minabatur. Quicquid crudelis bestia detonaret, quantũ cũq; desæuiret in sanctos, hi spretis omninò tyranni tam minis, quam etiam blandimentis, Christum vere se credere, & pro fide illi decertare se vsque ad sanguinem, constantissime profitentur. semel acceptam religionis, & fidei veritatem nulla se posse ratione deserere: sed pro caritate Christi Iesu, qui in redemptionem eorum crucis, & mortis patibulum non expauit, se quoque ad mortis tolerantiam paratos esse. non timere se mortem, quæ sibi ad vitam æternam tendentibus, sicut miseriarum exitus, sic beatitudinis ingressus esset. velle se carnis huius vinculis expediri, & certo passionis tramite, agnũ subsequi præeuntem, vt vitam quæ fine aliquo claudi non nouit per triumphum Martyris mererentur.

Vinc fame flagellis, suspendio summo diũ, ac sæpius.

Sic viriliter se habentes, & fiducialiter se agentes in Domino Placidum cum suis socijs Mamucha sceleratus manibus post terga reuinctis, cum ferreis annexos compedibus, per septem dies cibo frustratos, & potu carceri mancipasset, suis iterum conspectibus restitutos, flagellis atteri, fustibus laniari, & in spatio dierum quattuor cum eis nec cibo vellet indulgeri, nec potu, quotidianis eos suppliciis attrectari præcepit. Ita perseuerantes in fide, gloriosos Martyres Iesu Christi, Placidum, sociosque illius, versis pedibus in sublime capitibus deorsum pressis, fœtente fumo Sanctorum naribus aspirante, suspendens pariter & flagellans, iteratæ custodiæ tradi fecit. Vbi etiam sequenti nocte, cum in Dei laudibus Martyres excubarent, Gordianus ille cuius supra fecim' mentionem, latenter irrumpens in carcerẽ, pœnas eorum, & vincula cõsolatorijs verbis deliniens ad agonem Martyris felices Sãctorum animas animauit. Sequenti die, cum infidelis Mamucha Beatum Placidum cum

18 sociis Eutychio, Victorino, & Flauia Virgine. Fausto 18 quoque & Firmato Diacono cum socijs eorum triginta, crudelissime fustigasset, tam stupendum in Virgine Flauia voluit exhibere miraculum, vt lenones qui ex iussu tyranni, eam apprehendere, seu corrumpere niterentur, stupentibus neruis, brachijs arefactis, cum manibus, dolore nimio torquerentur: ita vt nec Virginem tangere, nec suis viribus vti possent. sic virginitatis amator Christus Virginem suam Flauiam, cuius Virgineos desiderabat amplexus, a vitio corruptionis illibatam seruauit. vt Flauia Martyr, & Virgo, sicut ex victoria passionis cælestis Regni purpuram obtineret, sic inter lilia Paradisi, quocumque ierit sequẽs agnum, canticum nouum puritatis, & sanctimoniæ in suæ carnis cithara resonaret.

Plac præcisa lingua Flauia torta mamill. Chr confitentur.

Verberibus, atque ludibriis Beatus Martyr angebatur, & cruda barbaries crudeliter effrenabatur in Deum, & Sanctos eius vrgebat tormentis, suppliciis attrectabat. Placidus iam Confessor, sed in proximo futurus Martyr Christum quem fide cõceperat, voce publica frequentans, & iterans, eum in quo reposuerat terminum spei suæ, confessione multiplici celebrabat. Moleste ferens æmulus nominis christiani frequentari in ore Placidi Christi nomen, indignans, quia præ omnibus, & pro omnibus loquebatur, cum os eius lapide contudisset, quasi deputans minus factum, linguam eius summo tenus eradicans, quicquid minus hactenus fecerat, nequitia crudeliore suppleuit. Flauiã vero Virginem, ne fratre Martyre in supplicijs esset inferior, bestialiter potius, quam humane, mamillarũ fecit extorsionibus agitari. Sed Deo in Sãctis suis mirabiliter operante, & Martyr Placidus etiam præcisa lingua loquendi obtinuit facultatem, & Flauia Virgo seruans immobilem fidei firmitatem, pijs in Christum laudibus resultabat.

Per Ang. curantur.

Tyrannus autem immanis, & magis bestia dicendus, quam homo, virtutem expertus toties christianam, sed fidem adhibere detrectans, cum post plagas, & vulnera Deo per Angelum medente curata, cum inter catenas & vincula, inter anchoras nauium cum magnis lapidibus tibiis eorum superpositis, videret inuincibiles animos innocentum, non habens iam quo conferre se posset capitalem in Sanctos Dei sententiam promulgauit. accepta deliberatione Tyranni, Beatum Placidum cum duobus Germanis Eutychio, & Victorino, & eorum sorore Flauia Virgine simul cum socijs triginta tribus satellites impietatis assumunt: de custodia carceris in quo clausi tenebantur, eijciunt, & vsque ad litus maris, vbi fuerant decollãdi flagris eos, & verberibus afficientes, educũt.

Cap. plectuntur.

Ibi Placidus toties iam Martyr, & in desiderium vitæ perennis animo, & deuotione trãsmigrans totus in orationem decumbit, & spiritum suum commendans manibus redemptoris, implorato auxilio Benedicti, de cuius magisterio id habebat, vt cœlum sanguine mercaretur, protensam ceruicem porrigit percussori. venerando capiti spiculator impius superstans, vibrat micantem gladium in ceruicem, & reddens abscissione capitis truncum corpus, reliquos tam Placidi fratres, quàm socios pari conformitate decapitans, funesta potius victoria, gratulabundus abscessit.

Iam immani scelere perpatrato Mamucha cum omni suo comitatu arridente clementia temporis, nauim subiit, quasi Rhegium profecturus. Sed Deo in vltionem sanguinis innocentum seuerius vindicãte, pondus iniquitatis eorum mare non patiens, sublatis vndis in tumulos, tam impatienter inhorruit, vt nauibus allisis penitus, & subuersis, inimici crucis Christi sub tanto & cõmũni naufragio quotquot erant æqualiter necarentur. 19 Ita damnatis cælesti iudicio persecutoribus Beatorum, Gordianus ille quem superior pagina præsignauit, ad hoc seruatus (vt credimus) vt Martyribus decollatis, humanitatis obsequium ministraret, Sanctorum corpora, quæ quatuor diebus inhumata iacuerant, gremio litoris 19

illius

Sepulchro mādantur à Gordian.

illius infodiens, venerabile corpus B. Placidi Martyris in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, quam ipse sibi in portu erexerat Messanensi, & dirutis aliis officinis sola supererat, cū reliquiis Germanorum suorum, honestè, prout potuit, tradidit sepulturæ. 20 Ita Beatissimus vir Placidus, Benedicti discipulus, monachus simul & Martyr, consummatus in breui, 3. Nonas Octobris cursum preciosæ passionis expleuit, & de manu Domini immarcescibilem coronam accipiens; cælos cruoris sui laurea purpuratus ascendit. Insignis Martyr, & omni tam ætati, quam sexui reuerendus, coruscans in terra virtutibus, meritis in cælo viuens, se colenti, & amanti Ecclesiæ Casinensi indefessus patrocinator assistat, & sua semper solemnia celebrantes sic in præsenti, cælesti reconciliet gratiæ, vt in futuro comparticipes faciat coronæ suæ, Iesu Christo Domino largiente, cui decus est, & imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Vide Animaduers. fol. 145.

FRAGMENTVM EX HISTORIA

PETRI DIACONI

DE VITA, ET PASSIONE Sanctorum Martyrum.

PLACIDI ABBATIS,

ET SOCIORVM EIVS, vbi ingens nostrorum cædes Syracusis, ac Messanæ facta narratur.

2 TEMPORE illo quo Constans Imperator voluit nouæ Romę Imperium in seniorem Romā trāsferre, ab vrbe Roma Siciliam veniens remoratus est ibi per annos sex. cum autem balneū Daphne, quod apud Syracusas est caussa lauandi ingressus fuisset, cœpissetque sapone gallico deliniri, Andreas 3 filius Troili frumens situlam, dedit eam in vertice Imperatoris, fugaque lapsus euasit. ast Imperator cum tardaret in balneo, insiliunt hi, qui foris erant, inuenientesque Imperatorem occisum, sepulturæ tradere studuerunt, & in loco eius Mezentium quemdam absque voluntate Romanorum elegerunt; contra quē Constantinus Imperator iam dicti Constantij filius cum Romanorum exercitu veniens in ciuitate Syracusana illum morti addixit. hæc dum ad notitiam 4 Sarracenorum, qui iam Ægyptum peruaserant, deuenissent, subito cum multitudine nauium venientes, Siciliam inuadunt, Syracusas ingrediuntur, multamque stragem facientes Christianorum, ad Beati 5 Placidi monasterium deueniunt, illud prædonū manibus direptum ad solum vsque prosternunt. solam tantùm eiusdem Martyris ecclesiam relinquentes. monachos verò quotquot ibidem inuenerunt diuersis supplicijs affectos letho dederunt, vix paucis Christianorum euadentibus, qui per munitissima castra, & iuga confugerant montium; auferentes quoque prædam nimiam. & omnem illum ornatum, quem Constans Augustus ab vrbe Roma abstulerat in ære, & diuersis speciebus, Alexandriam redierunt. itaque dum Casinensi Congregationi tunc Laterani degenti relatum fuisset, qualiter Sarraceni iam dicti Martyris Placidi Monasterium ruinæ, & monachos morti dedissent. Vitaliani 6 Papæ adminiculo fulti, cum ingenti apparatu mittentes in Siciliam, idem Monasterium restaurauerunt. 6

Constante Imp. Syr. occiso.

3

4

à Sarac. iterum S. Pl. Monast. dirutum.

5

Post hæc 7 Sergius protospatarius, & prætor Siciliæ, contra Leonem Imperatorem insurgens, coronauit in Sicilia propriū Imperatorem filium Gregorij Onomaguli, Tiberium, mutato nomine, vocitatum. hæc dum Leonis Imperatoris peruenissent ad aures, Paulum patricium cum Romanorum exercitu, Syracusas dirigens, falsum Imperato- 7

ratorem, & Principes, qui ab illo prouecti
erant, capite truncauit, & capita illorum ad
terrorem cunctorum, ad vrbem Romam
direxit, reliquos vero verberatos, & tonsos,
quosdam verò abscissis naribus in exilium
destinauit.

Postquam verò idem Imperator carnis
vniuersæ viam ingressus est, multorum emẽ-
sis annorum curriculis, tempore, quo Ludo-
uicus Caroli filius in seniori Roma augusta-
le sumpsit imperium, Ioanne VIII. Papa in
sede Apostolica præsidente, in Casinẽsi ve-
rò ecclesia Leone Abbate Cathedram gu-
bernante, primo anno ordinationis eius, Do
8 minicæ 8 incarnationis anno DCCCC.
indictione tertia mensis Augusti die prima,
9 Sarraceni 9 à Babylonia, & Africa ad in-
star examen apum cum Abrahymo impiissi
mo Rege suo venientes, Siciliam intrant. in
uenientes itaque pacatam insulam, quaqua
versum impietatis agmina tendebant, de-
uastabant, depopulabantur, incendio, & ho-
micidiis cuncta tradentes. cumque ad villas
Agrigentinam, Catanensem, Tyndaridam
Drepanensem, Segestanam, Parteuicum,
Hiccaram, & Solnntum, Casinensi cœnobio
subditas peruenissent, quantoscumque inue-
nire poterant, morti tradebant.

Magna clades in Sic. per Saracenos

Iam verò quis digne referre valeat, quãti
tunc Casinensium monachorum in Sicilia
habitantium, ab illis, diuersis pœnarum ge-
neribus extincti sunt? non enim sexus infir-
mior, paganorum crudeles animas mitiga-
bat, & ibi ira exaggerabatur furoris, vbi mi-
nistros inueniebant diuinitatis. senes enim,
& venerandam canitiem, quæ cæsariem ca-
pitis, vt lanam candidam dealbarat, nullam
sibi ab hostibus misericordiam vindicabat.
infantes etiam, qui nuper nati erant ab vbe
ribus maternis pagani rapientes, insontem
infantiam, nec dum per ætãtem loqui valẽ-
tem, elidebant ad terrãm. Sanctarum quoq;
ecclesiarum, & domorum ædificia, quæ di-
scipuli Beati Martyris Placidi in possessioni-
bus eius exstruxerant, diruentes, solo æqua-
bant, vt nunc antiqua illa speciositas, nec
10 quia fuerit, prorsus appareat. villas 10 etiã
& ciuitates Casinensi cœnobio pertinentes
aut raris, aut nullis habitatoribus incolẽdas
statuerunt. indè itaque digredientes, Ther-
mas, Cephalœdum, Alesum, Galeate, Aca-
leate, Agantinum, Acium, Bidensem, Centu
ripinum, Aliciam, Himeram, Soluntinam,
Heracleam, Ennensem, Herbitensem, Argy-
rinam, Netinensem, Habitensem, Murgenti-
nensem, Assorinam, Maccarensem, Meneniã
Tissensem, Amestram, ac Petrinam funditus
deleuerunt, interfectis cunctis habitatoribus
illarum. munitiones verò, quas expugnare
nequibant, congregatis in circuitu mortuo-
rum corporibus, gladijs feralibus cruciabãt.
agebat enim hæc antiqua, & callens ipsorũ
versutia, vt putrefactis cadaueribus, quos
adire non poterat, arcente murorum defẽ-
sione, corporum liquescentium enecarent
fœtore. post tantas itaque crudelitates, ip-
11 sas vrbes 11 Panhormum, & Syracusas cœ
perunt, & antiquam illam Romanorum co

loniam, in seruitutem redegerunt. residuos
verò in captiuitatem deportandos sanxe-
runt: Episcopos quoque, Presbyteros, atque
Diaconos in seruitutem redegerunt.

Post tantas itaque direptiones, occisio-
nes, incendia, & captiuitates, sæuissima gens
Sarracenorum ad Messanam ciuitatem ex-
pugnandam deuenit. cumque Monasterium
Beati Martyris Placidi ingressi fuissent, eua-
ginatis gladiis, monachos aggrediuntur, il-
losque Christum negare, & nefandam reli-
gionem venerari compellunt. quod dum cõ
temnerent omnes in eodem loco, vnà cum
monachis Casinensibus, qui ibi ab Abbate
suo directi fuerant, Sarracenorum gladiis,
occisi sunt. illis quoque hoc ordine pro fide
Christi iugulatis, monasterium 12 omne 12
præter Ecclesiam Sancti Martyris Placidi à
Sarracenis destructum est. horum autem 13 13
Martyrum passiones nosse qui cupit, Con-
stantinopolitanæ vrbis Bibliothecas perlu-
stret, ibi quanta tormenta sustinuerunt, fa-
cunde satis descripta inueniet. Christiani ve
rò, qui residui erant diffusi per campos, Sil-
uarum secreta petebant, radicibus herbarũ
sua mẽbra vegetantes. stratæ erant viæ cor-
poribus christianorũ, cadaueribus repletæ se
mitæ, exhalantes fœtorem mortuorum, gra-
dientes viuos ex omni parte necabant. nec
deerant quotidie christianorum vbique ex-
pirantium funera, nec erat, qui miserationis
impenderet sepulturam. montes, & colles,
plateæ vniuersarum per Siciliam ciuitatum
vnum omnibus fecerant sepulchrũ. sed quid
ego immoror in explicanda ruina Siciliæ, &
Villarum, & Opidorum Casinẽsi cœnobio
subiacentium? Deuicta itaque, ac subiugata
Sarraceni Sicilia, destructis ciuitatibus, &
Villis, ac Monasteriis Casinensi cœnobio
pertinentibus, Liparitanam Insulam adeun
tes, ad solum vsque prosternunt. sicque Sici
liam reuersi die Kalendarum Augusti, vrbẽ
Tauromenium cum reliquis Villis, & Opi-
dis ad solum vsque prosternunt. solam iux-
ta ciuitatem Messanam Beati Placidi Eccle
siam relinquentes, anno Domini DCCCC-
III. Indict. VI.

S. Plac. Monast. iterũ perditur; Monachi necantur.

Igitur, dum per quamplura tempora, Si-
cilia Sarracenorum iugo depressa iaceret, à
Constantinopolitano Imperatore Mania-
ces 14 Dux cum exercitu directus, in breui 14
tempore vniuersam fere Siciliam sub Ro-
mani Imperii iura restituit. sicque ingenti
potitus victoria, sublatis exinde 15 Sanc- 15
tarum Virginum, & Martyrum Agathæ, nec
non Luciæ corporibus, Constantinopolim
rediit. sed quia sine præsidio militari Insulã
dereliquit, Sarraceni 16 cuncta, quæ ami- 16
serant in paruo temporis spatio receperunt.

Sarrac. à Maniace pulsi, reuertuntur

Qualiter autem, vel quo ordine, meritis
Beatissimi Placidi, & Sociorum interueniẽ-
tibus, eadem Insula Siciliæ de manibus pa-
ganorum erepta sit, dignum videtur ad po-
sterorum memoriam, opusculo præsenti
annectere.

Cum igitur Panhormitanæ 17 ciuitatis 17
regimen, Vulthaminus 18 Admiralius 19 18 19
retineret; Belchius 20 seruus eius contra 20

eum

eum insurgens honore illum, patriaque pri-
uauit. pulsus itaque ille à Sicilia, ad Rober-
ti Ducis Rhegensis confugit auxilium. Dux
verò, quæ optauerat ad votum euenisse per
spiciens, Siciliam, Christo Duce expugnatu-
Sa. MM. meritis victi, & occisi. rus ingreditur. contra quem Sarraceni iux-
ta ciuitatem Messanam cum valido exerci-
tu congredientes, meritis beatissimi Placi-
di Martyris, & sociorum eius interuenienti-
21 bus, separati & occisi sunt. Anno 21 Do-
minicæ incarnationis M. LXVIIII.
22 Messana itaque capta, eiusque Admira-
rio interfecto, Dux 22 ad Vrbem Rimetũ
peruenit, quam tributariam efficiens cum
mille equitibus, totidemque peditibus, ad
23 Castrum Iohannis peruenit. aduersus 23
quem Balchaoth Sarracenorum Admira-
24 rius cum quindecim 24 millibus equitum
& centum millibus peditum properans, bel
lum inijt. mirum, & temporibus omnibus in
auditum, cum ex christianis nemo equitum
vel peditum vulneraretur, vel moreretur ex
paganorum interfectorum multitudine, nu-
merus vix colligi potuit. inde Dux victor re-
25 cedens, venit in 25 Vallem Demona, in
26 qua aciem 26 in honorem S. Euangelistæ
Marci construens, Panhormum vndique ex
pugnari præcepit: factum est. ipse verò su-
pra ciuitatem Catanensem adueniens, diu-
què expugnans, tandem obtinuit. sicque
27 Panhormum, 27 per quinque mensium
curricula obsidens, cepit. ac demum prout
volebat, Sicilia tota potitus est. itaque dum
iam dicta insula Francis repleta fuisset, Ec-
28 clesia, in 28 qua S. Placidus quiescebat, nõ
eiusdem Martyris nomine, vt antea iam di-
ximus, sed S. Iacinthi illam corrupte nomi-
nare cœperunt, nescientes proprietatem
nominis, vtpote homines exteræ gentis, &
superaduenientes; ideòque vsque in hodier-
num diem, semper eamdem Ecclesiam cor-
rupte S. Iacinthi nomine appellare consue-
uerunt. supradictorum verò Martyrum Pla-
cidi, & sociorum eius passio, cum à tempori-
bus Iustiniani vsque ad tempora Alexij Im-
peratoris in noua Roma Constantinopo-
leos, Græcis apicibus, vt ante iam diximus,
descripta retineretur, Omnipotens Deus tẽ
poribus iam dicti patris Raynaldi hoc ordi-
ne ad Casinense cœnobium retransmittere
dignatus est, cum à viuifici Verbi incarnatio
ne annus quintusdecimus centesimus, atq;
millesimus volueretur, ætatis autem meæ
quintus elaberetur, Paschale Papa Secundo
in Sede Apostolica præsidente, in Casinensi
verò Ecclesia Giraldo Abbate cathedram
29 gubernante, 29 quinti Henrici, & Alexij
Impp. temporibus.

S. Plac. hist. quomodo in Sic. delata

Quidam Sacerdos de ciuitate Constanti-
nopolitana Simeon nomine centum, & de-
cem ætatis habens annos, Salernum deue-
nit, deferens secum beatissimi Placidi, & so-
ciorum eius Martyrum à Gordiano eiusdẽ
Martyris famulo, vt supra diximus, passionẽ
Græcis literis exaratam. qui dum in mona-
sterium S. Laurentij Martyris situm Salerni
deuenisset, & nonnulla de miraculis, & pas-
sione Beati Placidi Martyris referret, osten-
dit passionem ipsius Argolico stylo descrip-
tam, & dixit: hoc quod videtis descriptum,
passio est beati, & gloriosi Christi Martyris,
Placidi, & fratrum eius Eutychij, Victorini
& Flauiæ Virgins sororis illius, ac sociorum
triginta trium apud Messanam Siciliæ ciui-
tatem. hæc cum dixisset, quidam frater Ca-
puani monasterij, Ioannes nomine, emi-
nus adstans, dixit ad eum: qualiter passio
ista à Sicilia Constantinopolim delata sit,
percunctanti mihi edissere. Tum ille: eo tem-
pore, quo S. Placidus, beati patris Benedi-
cti discipulus, passus est, Gordianus famu-
lus eius, qui ei ad seruiendum à Beato Be-
nedicto traditus fuerat, post passionem
eius Constantinopolim veniens, ab anti-
quis parentibus meis, hospitio receptus:
hic ea, quæ circa Beatum Placidum, & so-
cios eius euenerant, iam dictis consangui-
neis meis per ordinem replicauit, & Græcis
literis describens in domo, in qua hospitio
susceptus fuerat, Siciliam rediens, dereli-
quit. fuitque ibi vsque ad tempora ista,
cum ego Siciliam veniens, passionem iam
dictam mecum attuli, requirensque locum
martyrij eius, inueni omnia, pro vt legen-
do didiceram. quamuis destructa sit anti-
qua Messana ciuitas, & monasterium, præ-
ter ecclesiam. à Sicilia verò Salernum ve-
niẽs, passionem iam dictam mecum detuli,
& hæc est carta, quam idem Gordianus B.
Placidi famulus, manu sua Constantino-
poli descripsit. stabant autem tunc iuxta cru
cem intus in ecclesia. igitur cum talibus di-
ctis nullus præberet assensum, senex ille Si-
meon in lacrymas resolutus, lignum crucis
tangens, dixit: per istam sacratam Domini
crucem, & per Sacrosanctam imaginem
Saluatoris, quæ ibi depicta est, quia hæc, quæ
locutus sum ad vos de B. Placido Martyre,
vera sunt, & hanc cartam, quam de marty-
rio ipsius, & sociorum eius in manibus te-
neo, Gordianus famulus eius descripsit, &
in domo parentum meorum reliquit, iuxta
relationem eorum. his auditis cœperunt im
minere eidem seni, quatenus eamdem pas-
sionem in latinum transferret, quod ille se
libentissime facturum spopondit. maximè
quia sæpe, ac multum voluerat eamdem pas
sionem dare Ioanni præposito S. Laurentij,
vt deferret illam Casinensi cœnobio, sed
omnino suscipere noluit, dicens, illum de-
lusorem Constantinopolitanum esse. allata
itaque charta, idem senex interpetrabatur
latine, quod Græce descriptum erat, illeque
pro vt poterat, latinis literis exarabat. ex-
pleta verò descriptione, senex ille reuersus
ad monasterium S. Ioannis in Busamula,
præcepit eidem fratri, vt eamdem passio-
nem ad Casinense cœnobium deferret. ille
autem chartam accipiens, Sardiniam petijt
vbi Dei ordinatione, morte præuentus eã-
dem passionem ad iam dictum patrem Ray
naldum Casini remisit. quam ille accipiens
nostræ exiguitati contradidit, præcipiens
vt diligentius illam emendans, futuris ge-
nerationibus habendam contraderem, hac
iussio-

iussione conuentus parui, & ad Regis æterni laudem, beatissimi patris Placidi passionem excultiore stylo digessi, suppliciter illius implorans clementiam, quatenus filiorum suorum voces attendat, affectus humilium conspiciat, veternosi serpentis malitiā comprimat, discordantes ad pacem reuocet, & ad cæleste regnum inducat. me quoque indignum suum seruum, Pettrum Diaconum, ministrorum Christi vltimum, huius operis præsumptorem, suique encomij prædicatorem, ab omni inimicorum perturbatione eripiat, à spiritualibus nequitijs custodiat, quatenus in futuro examinis die peccatorum remissione concessa, sit mihi præmium, fugisse supplicium, præstante hoc omnium creatore, & gubernatore Iesu Christo, Domino nostro, qui viuit, & regnat cum Patre, & Spiritu Sancto, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Petr. Diac. scripsit.

Vide Animaduers. fol. 153.

ILLVSTRE MIRACVLVM

SANCTI PLACIDI

ANNO à partu Virginis CIϽCCLXVI. postquam Carolus Rex Siciliæ Regnum occupauit, B. Placidus S. Benedicti indutus habitum, Messanæ in vico sellariorum, Raymundo, & Florello sellarijs apparuit, iussitque festum sibi diē ad id vsque tempus inusitatum omninò celebrarent. haud abnuere illi; sed quoniam inauditum adhùc fuerat Placidi nomē nedum institutum hominis, atque res gestæ, quæsierunt, ostenderetur sibi figura corporis, planumque fieret, quid ipse tandem gessisset. Profert ille confestim librum, in quo ipsius vita conscripta erat: iubet, populum ne historiam cælent. suam verò effigiem hoc modo reliquit. Primario in templo præsentibus iisdem sellarijs, itemque Presbytero Iacobo, & Seri Sergio æditius, pictorem, qui & ipse aderat, effingere imaginem iubet, seque ipsum exemplar inspicere. monachum ipsum exprimit pictor. mox ad eum conuersus, rogaturus, vera ne esset effigies, nec ne, ediceret, monachū videt nullum, abierat ille, quamuis essent occlusæ fores. Rem ipsam ita se ab ipso Florello auo suo accepisse, in S. Placidi festo die pro concione sæpe dixit Raymundus Doctor, & Prior Conuentus Fratrum Prædicatorum. sed historiam hanc totam Placidus Campulus in S. Placidi monasterio monachus legisse se refert in libro sodalitatis S. Placidi, qui Messanæ in templo maximo seruabatur. id facit ad veritatē historiæ, q̄ Sarracenis dominantibus memoria passionis S. Placidi coli desierit, recuperata verò Sicilia diu adhuc festum non celebraretur, quare in officio S. Placidi occasione eius miraculi instituto, in quodam respōsorio dicitur.

Vera Dei pietas, cui militat ordo, vel ætas, Exhilaret mētes, Placidi noua festa colētes.

INVENTIO

SANCTORVM PLACIDI

SOCIORVMQVE MART.

AVCTORE IOANNE ANTONIO VALTRINO SOCIETATIS IESV.

D. Plac. genus.

GENS Anicia, inter Romanas familias nobilissima, magnam suæ claritatis partem videri potest accepisse ab eo Anicio, qui Proprætor de Gentio Rege, & Illyrijs triumphauit. exinde Octauiæ, Flauiæque clarissimis stirpibus inserta, & felicissime propagata, non solum in Republica, sed etiam sub Romanis, Græcisque Imperatoribus, Gothorumque Regibus ita floruit, vt nulla vnquam familia

præ-

præstantium omni laude virorum feracior fuisse videatur. nam vt omittam, quod tot seculis, in tam numerosa sobole, vix aliquis proferri potest, quin Consulatu, summisque honoribus perfunctus sit; plurimi etiam exierunt ex ea viri ac mulieres, qui Christiana pietate, aut etiam fortiter suscepto martyrio insignes, cælestium numerum auxere. Flauiæ autem gentis quantus fuerit splendor, vel ex eo colligitur, quod Græci Imperatores, Gotthorumque Reges vna cum summa potestate, Flauiorum nomen, honoris caussa, susciperent. Hac igitur familia, familiæque principe Tertullo Patricio, natus est Placidus, Anastasio imperante, maiorum suorum parta decora proprijs ipse laudibus cumulaturus. Hunc inter fratres natu maximum pater cum Beato Benedicto septennem in religiosam disciplinam tradidisset, simul cum eo, quasi appendicem quamdam, cum in reliqua Italia ingentes possessionum diuitias, tum verò in Sicilia Cortes duodeuiginti, cum omnibus finibus, liberaliter obtulit. post mortem autem Tertulli, cum Siciliense vectigal ex cortibus non penderetur, Placidus annum agens alterum & vigesimum à Diuo Benedicto in Siciliam missus est, vt suâ auctoritate patris beneficium monasterio tueretur. is cum ex Casinensi cœnobio Rhegium terra pedibus venisset; inde fama miraculorum, quæ plurima toto itinere fecerat, admirabilis Messanam traiecit: rebusque ex sententia constitutis Pompei Cilij portitorum Principis studio, oratorium Sancti Ioannis Baptistæ, monasteriumque haud longe à portu Mamertino, in paterna possessione construxit.

Aduent. in Sicil.

Vbi dum sanctitatis exemplo, ac miraculorum magnitudine monasticam disciplinam Placidus propagat, subita Sarracenorum irruptione, noctu psallens cum Monachis in Ecclesia opprimitur, quinto anno ab ipsius in Siciliam aduentu. Qui ante Mamucham Addalæ Regis Hispaniarum Sarraceni archipiratam adductus, atque ab eo frustra, vt Christum desereret, sollicitatus, fustibus cæsus, vinctusque sine vllo cibo truditur in carcerem: sed mirabiliter sustentatus, post multos dies à Tyranno euocatur, atque in eadem fide perseuerans, primum verberibus affectus, nudus capite demisso suspenditur, subiectoque fumo excruciatur, deinde immanibus anchorarum, molarumque ponderibus obrutus, totis membris varie torquetur. cumque ex omnibus cruciatibus, sanatis etiam diuinitus plagis victor exisset, ad extremum contusis dentibus, auulsaque lingua, cum nihilo secius distincte loquens, argueret vanitatem Idolorum, vna cum Eutychio, & Victorino fratribus, Flauiaque sorore virgine (qui non ita pridem ad fratrem videndum vsque Roma contenderant) nec non Donato, Fausto, Firmato Diacono, Monachisque triginta, in ipso portus Mamertini litore, ceruicibus abscissis, Martyr occubuit, III. Nonas Octobris, Christi Domini DXLI. Iustiniani Imperatoris anno VII. Quinto die post, cum exultans scelere Mamucha portu soluisset, Rhegiumque peteret, in medio freto Sanctorum necem vindicante Numine, ipse cum nauibus centum, militibusque sexdecim millibus octingentis, horribili naufragio perijt. Post discessum, ac naufragium barbarorum Gordianus Monachus, Placidi comes, qui fuga elapsus eiusdem Placidi res gestas memoriæ commendauit, Sanctorum Martyrum corpora, à Tyranno feris obiecta, nec ab illis tacta, insolito insuper odore fragrantia cum collegisset, ipsum quidem Placidum, cum fratribus, ac sorore in Diui Ioannis templo (quod vnum reliquo monasterio è barbaris euerso, superstes erat), eodem simul omnes sepulchro condidit. cæteros verò Monachos in eo loco, quo passi fuerant, in ipsa litoris arena humauit. quos etiam fama est non multo post in eamdem Diui Ioannis ædem fuisse translatos. Pia erga suos Martyres ciuitas Mamertina fuit. Diuus enim Placidus patronus publice adoptatus, sollemni, & anniuersaria celebritate, ex Gallicano rituali ad nostram fere ætatem est cultus.

Martyrium.

Cultus ap. Messanens.

Verum cum posterioribus sæculis, impio barbarorum dominatu Ciuitas, Insulaque esset oppressa, incensa æde, in qua Sanctorum reliquiæ asseruabantur, perturbatisque ipsius sepulchri signis, paulatim vna cum loci memoria, cultus quoque, honosque Sanctorum obsolescere visus est per mansit tamen communis illa, constansque opinio à maioribus accepta, Diui Placidi, Sociorumque Martyrum corpora in Diui Ioannis æde condita esse; licet, confusa locorum memoria, ipsum proprie Sanctorum ignoraretur sepulchrum. ex hac igitur fama, an quia maiores quò propius à rei gestæ temporibus aberant, eò etiam magis distinctam loci memoriam retinebant? cum Diui Ioannis templum à Rogerio Comite restitutum esset, in eius templi apside Placido, sociorumque martyrum depictum est, versusque famæ consentientes adscripti.

Eius Monasterium à Rogerio restituitur.

Relliquias Placidi celebres Messana perennes.
Hic iacet, hic sæuam pertulit ille necem.

Quæ pictura ad nostram durauit memoriam, albario tandem ob vetustatem inducto. exstat quoque hodie in ipsa Mamertinæ Vrbis æde maxima Beati Placidi marginata tabula antiquissima, eo cultu, tonsuræque genere, quæ tum forte Diui Benedicti sectatoribus in vsu fuere: quam tabulam ante annos fere CCC. N. N. dilutis oleo coloribus, pinxisse traditur. In eius igitur tabulæ margine, paruulis tabellis, ipsius Placidi res gestæ eadem manu pictæ sunt; vt is in lacum delapsus,

Effigies

ſus, à Mauro extrahatur, atque in Siciliam veniens Monaſterium, templumque ædificet; ac tandem à Mamucha cum ſocijs captus, varijſque cruciatibus necatus, Gordiani humeris in templum ad ſepulturam deferatur. ipſum porrò templum in ea tabella, eadem, qua nunc Diui Ioannis ædes cernitur, forma, & deſcriptione depictum eſt. vt iam tum opinio illa hominum animis inſita fuiſſe videatur, quam, vt fere accidit, ſecutus ſit pictor, Sanctorum Martyrum reliquias, licet ignoto ſepulchro, tamen in Diui Ioannis æde omninò aſſeruari. nam vt veteres fines Vrbis oſtendunt, Diui Ioannis ædes olim extra muros poſita, mari pœne alluebatur: licet ea nunc extruſo molibus mari, pomœrioque prolato, intra Vrbem ſit recepta.

Seruari in æde S. Io. antiqua eſt traditio.

Acceſſere præterea diuinitus oſtenſa prodigia, quæ hanc hominum de Sanctorum Martyrum ſepulturæ loco opinionem comprobarent, confirmarentque. Ferunt enim, ſuperioribus temporibus, inter eius templi clericos, antiquæ virtutis, ætatiſque Sacerdoti ad nocturnas preces exſurgenti ſæpè viſos Monachos complures, à læua templi parte, binos candelis accenſis ingredi ſupplicantium ritu, atque ante aram maximam ſiſtere ſeſe, inde mox ad Diui Placidi aram, quæ ad dexteram apſidis pilam erat, flectere, ſubitoque abſcedere. Alter item eius ordinis Sacerdos, Franciſcus Caramanna, ſumma religione, & integritate vir, dum viueret, multis audientibus narrare ſolitus erat, ſibi ſub auroram templum ingredienti frequenter Monachos viſos eſſe tres, ante Sacroſanctæ Euchariſtiæ aram pſallere: neque dubitabat affirmare, ſanctos illos eſſe Martyres, qui in ea Eccleſia iacerent; addebatque fore, vt ſe mortuo eorum ſacra corpora inuenirentur. Quare licet Sanctos Martyres publice iam pridem coli deſijſſent, multi tamen in eo templo priuatum illis cultum, preceſque adhibebant. Hiſce rebus adductus patrum memoria Archiepiſcopus Mamertinus cum indignum iudicaret, tot tamque illuſtres Martyres, tot ſeculis, obſcuro, ignotoque ſepulchro, ſine vllo honore latitare; omne ſuum ſtudium, operamque contulit, vt eorum ſacras reliquias inueniret; atque tum in Eccleſia Sancti Ioannis, tum extra ipſam pluribus locis fodi iuſſit diligenter. ſed huius Antiſtitis tam pij conatus ad irritum omnes reciderunt: Deo nimirum ita volente, qui eius tam pretioſi theſauri inuenti fructum, & gloriam alteri reſeruabat.

SS. MM. corpora inuenta à Rynaldo equite Syracuſano.

Hoc igitur rerum ſtatu, famaque, anno CIƆIƆXXCVIII. Rynaldus de Naro Syracuſanus militaris Ordinis Hieroſolymitani, Eccleſiam Sancti Ioannis cum *Prioratu* accepit. (ei enim Ordini ædem illam à Rogerio Comite, vti dixi, reſtitutam, Prioratumque Rogerius Comitis filius, ac primus Siciliæ Rex attribuit anno CIƆCXXXVI.) is cum decimotertio Kalendas Iulias Meſſanam veniſſet, nihil prius habuit, quam vt Fratris Vgonis Cardinalis, magnique totius Hieroſolymitani Ordinis Magiſtri iuſſu, Sancti Ioannis templum in formam elegantiorem reconcinnaret: non ſine etiam ſpe aliqua, Sanctorum Martyrum reliquias inueniendi, quas fama inaudierat in eo templo iam diu ignotas, occultaſque ſeruari. Re igitur cum Antonio Lombardo Archiepiſcopo, Iuratiſque Ciuitatis Patribus communicata, quinto Kalendas Iulij, aram maximam in aduerſam templi partem, qua fores erant, cum choro tranſfert: ipſe in eo loco, vnde ara tranſlata fuerat, nouas fores perforat in aream, viamque publicam, totamque Eccleſiæ faciem explicare conſtituit. In harum 1 1
rerum fundamenta, dum effoditur humus, ſub altera ara (duæ erant enim ex vtroquè abſidis latere) ſub ea igitur ara, quæ ad dexteram pilam Diuo Placido dicata, eiuſdem tabulam priſci operis habebat, pridie Nonas Augusti altius molientibus terram ad decimamquintum dodrantem inter duos parietes ad inſtar cryptæ cuiuſdam faſtigiatum, primo lateritiæ ſtructuræ, poſtremo ex vario marmore ſepulchrum apparuit, pedum circiter octo longitudine, latum quattuor, quo aperto mortuorum hominum corpora quattuor, capitibus, reliquiſque oſſibus omnibus integris inuenta ſunt. Intra ſeptum, quod ſexti dodrantis fuit, complura 2 2
item cadauera reperta, ordine quodam circa ſepulchrum collocata, ſingulíſque ad caput, pectuſue ſingulæ appoſitæ vitreæ, fictileſque ampullæ, 4 ſanguinis ple- 4
næ, aut cruenta terra infertæ, nempe quam manantem è vulneribus cruorem ebibiſſe admodum veriſimile eſt. viſebantur quoque paſſim combuſtorum oſſium, cinerumque aceruí, laterculis quaſi furnulis quibuſdam diligenter cooperti; telorumque 5 ex ære fragmentis admix- 5
tis, in quibus etiam ſagittæ duæ agnitæ ſunt, porrò quod maximam admirationem apud omnes facere debet, ex ipſis oſſibus per tot annorum tabem conſumptis, atque adeò ex ipſo puluere ſepulchri, inuſitatus quidam, itemque ſuauiſſimus 6 odor efflabatur. 6

Hac noua corporum inuentione per Vrbem vulgata, licet 7 nouæ nullæ ſe- 7
pulchro eſſent inſcriptæ, quæ rem indicarent, nemini dubium fuit, quin ea ipſa Sanctorum Placidi, ſociorumque eſſent corpora, quæ tot ſeculis occultata, pio fuerant potius, quam felici labore quæſita. Itaque magni ſtatim hominum concurſus ad ædem D. Ioannis fieri cœpti: atque 8 innumerabiles alij alijs morbis 9 8
oppreſſi, cum aquam, 10 quæ ad imum ſe- 9
pulchrum ſcatebat, bibiſſent, aut etiam ipſũ 10
ſepulchrum contigiſſent, Deo Magno ſuos glorificãte Martyres, mirabiliter ſanati sũt.

cer-

certior his de rebus, prout debuit, Archiepiscopus factus, in D. Ioannis ædem venit; inspectisque coram rebus omnibus diligenter, iussit Thomam Caluum Abbatem in miracula, quæ facta dicerentur, studiosissime inquirere; eaque testibus comprobata in publicas tabulas per scribam rectè, atque ordine referri. Tum adhibitis medicis, chirurgisquè duodecim doctissimis, quæsiuit ex ijs, num sciri aliqua ratione posset, quorum illa essent ossa, quæ in lapideo sepulchro seorsū condita essent. qui capitibus singulis attente consideratis ex ossium magnitudine, ac figura, alijsque artis anatomicæ præceptis, constanter responderunt; tria corpora virorum sibi videri, quartum verò 11 puellæ; idque etiam tactis rite sacris, contestati sūt. Cum autem plerique ab Archiepiscopo efflagitarent, vt pro ea potestate, quam Synodus Tridentina Episcopis concedere videretur, ipse Sanctorum Martyrum reliquias hominum existimatione miraculisque vindicatas, publice adorandas exponeret; is ne quid temere in re tanta statueret, in consilium aduocauit ex suis clericis, religiosisque familijs litteratissimos quosque, ferme ad triginta, & quamuis tres mares cum puella in eodem sepulchro reperti, sepulchri præterea ipsius sub abside situs ac species, locus ipse, historiarum monumenta, maiorūquè traditio, nec non admirabilis odoris fragrantia, certissimaque inquisitione explorata miracula, inuenti tandem thesauri fidem facerent, neque in ijs vindicandis de Archiepiscopi potestate dubitaretur: tamē quo maiorem auctoritatem minore cum dubitatione apud nationes vniuersas hæc inuentio obtineret, tota res integra ad Romanum Pontificem Max. reiecta est. Itaq; idē Archiepiscopus Romā profectus Rem Sixto V. Pontifici narrat, rogatque vt pro sua auctoritate quod tot rerū argumentis ostensum erat, & comprobatum, ratum faceret. Pontifex lætus rerum euentu cum purpuratis Patribus rem communicat, & de communi sententia SS. MM. Placido, socijsque, & eorum reliquijs Messanæ inuentis cælestium honores habendos esse decernit, perscripto diplomate, & Messanam ab Archiepiscopo allato ingens lætitia ciues peruasit; tum decretum à Messanensi Senatu, vt anniuersario ritu solemni pompa, ac supplicatione festa SS. Inuentio ad 3. Nonas Augusti celebraretur.

Doctissim. virorum iudicio.

11

Odore Reliquiarum.

Declar. a S. Pontifice reijcitur

DE BEATO GORDIANO

MONACHO

Ordinis Sancti Benedicti.

Ann. C. 542.

GORDIANVS clarissimi Patriarchæ Benedicti discipulus, & Beati Placidi comes, cum quo ex Monasterio Casinensi in Siciliam missus est, vt exorientis Ordinis coloniā ducerent. igitur Abbas Sanctissimus Placidus dum monasticam disciplinam Messanæ propagat, subita Sarracenorum irruptione cum monachis opprimitur. sed Gordianus fuga elapsus, cædem euasit. sane volente Deo relictus, vt Sanctorum MM. Placidi, & Sociorum corpora, quæ Tyrannus Mamucha proijci iusserat inhumata, sepulchro cōderet. exinde Constantinopolim nauigauit; incertum accitusne ab Imp. Iustiniano, vt de B. Placidi martyrio certior ab eo fieret, qui spectator fuisset. illic ab eodem Principe iussus, Placidi res gestas Græcis literis memoriæ commendauit. ex Vrbe Constantinopoli in Siciliam regressus, Syracusis supremum diem explens, in Domino dormiuit. pietatis & sanctitatis laude clarum vitæ finem expleuisse contestantur scriptores ex S. Benedicti familia. eius cum sancti titulo meminit B. Monachus in M. S. Chronico, vnde exscriptum hoc elogium ad me misit D. Constantinus germanus frater Abbas S. Caronti, quod subnecto. S. Gordianus monachus, & discipulus S. Benedicti; literis Græcis apprime eruditus ad venerabilem Benedictum peruenit, seque eius magisterio subdit, tempore quo Tertullus Patricius donationem fecit de monte Casino, cæterisque possessionibus. Collega fuit S. Placidi, dum iret in Siciliam, eiusque passionem, cæterorumque, ad instantiam Iustiniani Imperatoris descripsit. hęc Chronicon.

Ann. Ch. 564. 23. Nou.

DE VITA, ET MIRACVLIS
SANCTI GREGORII
AGRIGENT. EPISCOPI
AVCTORE
1
LEONTIO PRESBYTERO.

ADMIRANDVM sane, & in-
comprehensum, vniuersoque
terrarum orbi, atque ipsis in
primis, qui pauidis æque, atq;
auidis audiunt animis, vtile
miraculum, cum ad accuratio-
rem intelligentiam, ego qui nihil vel inge-
nio, vel virtute valeam, explicandum susce-
perim, dum grauem ipsius rei memoriam
2 perpendo, non 2 mediocres profecto hu-
iusmodi cogitatio pœnas dedit, imo verò
acerrimis veluti tormentis vel maxime affe-
cta est, multumque adeo, atque grauissimum
animo metum inijciens, & horrorem indu-
cens. haud equidem mediocriter mente per
cellor, cum mecum ipse reputem, me de ho-
minis vita, constantiaque differere haud sa-
tis posse. Ecquis enim exponere huiusmodi
narrationem valeat? aut quo tandem ego
ore proloquar? quaue obsecro lingua aggre-
diar ad dicẽdum? At dicere quidem est ani-
mus, sed minime tamen valeo. Audebo for
tassis sermonem instituere de Beato, ac Sã-
cto Patre nostro, Pastore non minus ac do-
ctore Gregorio, qui Dei ecclesiam piè, reli-
gioseque gubernauit? Verum enim verò, vbi
me sic ad memorandum accinxi, rursus ex-
timesco: neque enim ea mihi dicendi facul-
tas est, quæ res ab eo præclare gestas pro di
gnitate cõ memoret; quę sane hoc admira-
3 biliores, 3 quod in nouissimis hisce diebus
extremaque ætate talem sibi Christus opta-
uerit operarium. Nam quid ego hic memo-
rem? cũ, & religiosissimos maiores nostros,
& insignes viros in admirationem adduxe-
rit huius viri tolerantia, mansuetudo, atque
animi lenitas? qui vel in ãgustijs ipsis læta-
batur, & exultabat. ea siquidẽ fuerat mitissi
mi Dauidis prophetæ præclara vox, qui
quasi hirundo veris æterni nuntia, quo post
exantlatos labores, quasi exacta hieme, iusti
fruentur in cœlo, de ipsorum tolerantia, in
timore Dei canens; patientia, inquit, pau-
perum non peribit in finem. & rursus: salus
iustorum à Domino, &, protector eorum est
in tempore tribulationis: &, sustinentes au-
tem Dominum, ipsi hæreditabunt terram.
At multi quoque alij Prophetæ passim de
iustorum beatitate statuerunt. sed age iam
sinceram fratres, & immaculatam vitæ ra-
tionem ab ineunte ætate susceptam, & pro
bam Beati, ac venerabilis Patris nostri Gre-
gorij educationem aggrediamur. Beati hu-
ius viri 4 patria vicus fuit, quod Prætoriò 4
dixere, prope Agrigentinam vrbem. Porrò
patre 5 natus est Charitone, matre verò 5
Theodote, quæ à Vico 6 quodã Tyride or- 6
tũ duxit. Hi cũ multis affluerent opibus, suas D. Grego.
què res pie, ac religiose gererent, (siquidem pat. parentes Baptis.
& peregrinos amice excipiebant, & faciles
ad impertiendum erant, ac *misericordes in
omnibus*, alijs denique virtutibus, & recte
factis insignes, quæ certe in præsenti præ-
termittere satius visum est,) Gregorium 7 7
edidere. quem deinde Sanctissimus 8 Agri 8
gentinæ ecclesię Antistes Potamio è sacro
ac salutari fonte suscepit. cumque iam esset
octennis, eum parentes in ciuitatem addu-
xerunt ludo literario tradendum, vbi sacris
literis imbueretur. adductum igitur Grego-
rium ad Episcopum, qui puero erat pro pa
rente, multis illi, pulcherrimisque oblatis
muneribus ad ipsius pedes sistunt, dicentes
fausta puero precare omnia, Pater in primis
obseruande, vt eum Dei filius, Dominus No
ster Iesus Christus, qui illuminat omnem ho
minem venientem in mundum, cælesti luce
perfundat. ibi Episcopus, accito pio quodã
viro, cui nomen Damiano, quem vel diuites
vel egentes quotquot in vrbe degebant, ad
docẽdum vtilem esse, ac natum testabatur:
hunc ego puerum, inquit, tibi, Damiane, co
ram Deo, cunctaque ecclesia commendatũ
volo; tu curam ipsius gere, sacrasque eum li
teras, Sancti Spiritus gratia iuuante, doce, vti
mentem inde omnium hominum ad pœni-
tentiam excitet. Hic Damianus ad Episco-
pi pedes accidens annuit, diuino numini mo
rem omninò gerendum putans: contra ille,
impositis puero manibus, ait: Gratia Dei
Patris Vnigenæ filij, idemque ipse filius V-
nigena, qui in sinu Patris est verus Deus, ex
Deo vero progenitus, & rursus sanctissimi,
ac vitalis spiritus tecum, fili, sit semper; vt
malignas, multasque teterrimi hostis euita-
re molitiones possis. ad hæc autem cum om
nes acclamassent, accepit puerum de Episco
pi manibus Damianus, cũctisque preces pro Progress.
eo fundentibus, parentes domum reuertũt, in lit. & pietate.
Deum in omnibus dilaudantes prosperaq;
puero deprecantes. Acceptum deinde illum
Damianus curabat sedulo, ac diligenter. ita
pue-

puerulus egregium sese in re literaria præstitit, plane vt omnes, quotquot ipsum inspicerent, in admiratione raperentur. inde biennio iam interim exacto, disciplinam integre omnem absoluit, rationem, ac conuenientiam numerorum, festorumque dierum ambitus perfectissime comprehendit, atque ad alta, ac solida progressus, diuina Dauidis carmina perdidicit. Verum enimverò in quotidianis Ecclesiæ hymnis, diurnisque, ac nocturnis laudibus vsque adeo impiger, ac sedul erat, vt admirationi esset omnibus, vt qui doctorem ipsum quà lectione, quà cognitione præstaret, & æquales suos, natuque etiam grandiores anteiret. Vbi verò duodecimum annum attigit, in ciuitatem ipsius parentes redeunt, natumq; amplexati, ad sanctissimum Episcopum Potamionem deducunt, etiam atque etiam supplicantes, velit in clericorum numerum cooptare puerulum. Quod cum Episcopus accepisset, incredibili perfusus gaudio, his Gregorij parentes alloquitur: magnum profecto, mihi credite, filij, sanctissimumque vas numini offertur, hodierno die. Tum piis ad Deum precibus fusis, comam illius tondet, clericis adnumerat, ac lectoris munere donatum, Donato 9 Archidiacono, ac Bibliothecario commendat: ad hæc assignat libros omnes, quos quotidie legendo percurrat; docetque vti ad ipsorum dicta, sententiasque diligenter aduertat animum. Iã verò decem omninò dies in vrbe degentes exegerant pueri parentes, ingentes vnà cũ Episcopo sanctissimo lætitias agitantes. videbant enim nocturnis, diurnisque precibus filium inter omnes clericos inhærentem, lectionibus, librisque peruolutandis iucunde insistentem, atque adeò dum maxime timidus, ac tremẽs assistit, quæ inibi dicerentur etiam, atque etiam attendentem. Erat quippe Pater eius doctrinis probe excultus, & in lectione apprime versatus, cantusque item peritus, in quo & Beatus Gregorius maxime suauis audiebat, adeo vt eum, & audiret quisque libentissime, & summis laudibus efferret. confectis itaque decem diebus Episcopum, fratresque omnes eius parentes amplexati, domum repetunt, immortales Deo super hac re gratias agentes. haud certe destitit interea filius ab incœpto, sed noctu, atque interdiù Ecclesiæ assidebat; atque adeo quod in psalmo legitur, vacate, & videte, quoniam ego sum Deus, seruare pro virili adnitebatur. ex eo porro factum est, vt & mater cognoscere à filio semper aueret, & quàm tandem inire viam deberet, vti aditũ habere ad Dei misericordiam, ac cæleste regnum ingredi posset. Idem igitur vsque propositum sequens Gregorius Deum exorabat, virtutem sibi, ac sensum diuinarum literarum liceret intelligere. quæ secum ipse dum volueret, incidit aliquando in vitã S. Basilij Magni Episcopi Cæsareæ, & Cappadociæ: quam dum semel, iterumque, ac sæpius sedulo lectitat, quos communis pater noster labores, quæ certamina subijsset, intelligit. Hic ille hæsitare, æstuare, multa secũ

Cler. adnumeratur duodennis. 9

Ex vita S. Basil. Hierosolymam inardet.

agitare: tum vere, inquit, ego, quod in optatis habeo, consequi neutiquam potero, nisi me quoque in sancta illa loca conferam. vnde Sanctus iste, ac Beatus Pater Sancti spirit. gratiam est consecutus. Iamque duodeuigesimum agebat ætatis annum, cum nocte quadam in 10 sacrarij cubiculo dormiente Archidiacono, ipse templum solus ingressus. accidensq; in terram pronus, fusis vbertim lacrymis has Deo preces dedit. Domine Iesu Christe, ex vero Deo parente vera progenies, Deus vere, tuque adeò ante secula sanctissime, itidemque ac Pater, & filius, æterne Spiritus, exaudi me humilem, scelestumquè homuncionem, dignumque benignus effice, qui sancta teneam loca, quæ sanctitate conspicui patres nostri peragrarunt. salutem indidem consecuti, gratiæ inquam spiritum, quem postulassent, abs te obtinẽtes, ad viam veritatis cognoscendam. Post autem vbi multum orauerat, ex humo consurgens, in cubiculum recta proficiscitur, ac propter Archidiaconi Donati lectum discũbens, paulum 11 cum obdormisset, adest de repente quidam, exclamatque, Gregori: cui is, Ecce adsum, Domine; tum propius ad Archidiaconi cubile accedens, quid me, inquit, Domine, aduocasti? Haud ego te fili, ait ille, quidquam vocaui. Tum verò abiẽs iterũ se quieti dedit. intonuit secundò vox, Gregori. cumque is currens, ac coram Archidiacono consistens iam se præsto esse diceret, paratumque, idem atque aliàs ab eo responsum tulit. Horruit autem ad hæc Archidiaconus, ac si eamdem, inquit, vocẽ, fili, rursus exaudieris, tum verò responde, quid est, Domine? quid me iubes facere seruum tuum? Igitur cum iterum accubuisset puer, adstans Angelus ait; quãdoquidem id rogasti Deum, vti Hierosolymam videre tibi liceret, ac sacrosãcta illa loca peragrare; concede iam, cum lucescet, ad litus, ibi eos inuenies, qui te ad ea vsque loca trãsmittãt. Hic lætitijs incedens omnibus Gregorius, simul Deum, vt par erat, laudans, fidemque eius, a quo vocatus fuerat, minime suspectã habens, sed ocyus egressus è cubiculo, relicto Archidiacono dormiente, ac nemine huiusce rei arbitro, festinus ad mare descẽdit. Iamque ad flumen, 12 quod ciuitatem alluit proficiscebatur, cum eadem ipsa hora casu offendit in litore nauigium, iamiam ad flumen sibiturum, vt aquam hauriret. id quod diuinitus nimirum accidisse nemo nõ videt: accedensque ad nauigium Gregorius, saluete, inquit, fratres in Domino omnes. At illi, salue & tu: commodum aduenisti, frater. quònam iter instituitis Domini mei? inquit Gregorius. Carthaginem inquiunt, Domino volente, proficiscimur. Tum ille, & me fratres, vobiscum vnà deducere ne grauemini. Hic nauiculator, 13 haud nihil ambigens, numquid seruus, ait, es tu, fugamque ab hero tuo cogitas? cui Gregorius, Christi quidem seruus sum ego, minime verò hominis. Quisquis es, inquit ille, ades iam, nobisque comes adiungere, teque adeò, quocumquè volueris, ducemus. Atque hæc verò nauiu-

10

11

Exauditũ se à Deo cognoscit per Angelum.

12 *Carthag. nigat.*

13

uiculator dicebat, humana quædã spectans, scilicet eum, inquam, vendere in animo habens. conscendit igitur nauim Gregorius, nautæque ea, quæ vsui forent afferunt; cum ecce tibi ipsum id temporis commodus, opportunusque spirat ventus. ita è flumine hilares egressi, tribus post diebus Carthaginẽ appellunt. sed interea dum nauigarent, animaduertens nauiculator in mari Gregoriũ haud languide, & somniculose orantem, iugiterque psallentem, hæc secum admirans ait: vere puer iste, diuinus plane homo est, sed parce mihi, Domine, qui contra insontẽ hunc puerum iniqua cogitauerim. ad ciuitatem igitur cum peruenissent, deductum in domum suam nauiculator, in quieto quodã cubiculo, secretoque loco constitutum perbenigne recreat, eumque enixe rogat, velit sibi precibus propitium numen reddere, ob eam, quam contra ipsum cœperat, cogitationem. quippe puero caussã professus est, quamobrem eum in nauem subito admiserit. ad hæc temperare lacrymis haud potest Gregorius, respondensque, recte, inquit, facis, Domine, quod tui te consilij pœnitet; scriptum est enim, cogitatio cordis hominis confitebitur Deo, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. sed tamen facilis tibi ignoscat Deus, tuoque postulato fiat satis. Porrò Gregorius é cubiculo, quod ei Nauiculator dederat ad quietem, haud pedem extulit; neque verò eum in vrbe quispiam vmquam vidit: sed rerum diuinarum commẽtationibus deditus, post biduum aliquãdò, aliquando verò post triduum cibum capere, non numquam integram etiam hebdomadam ieiunus transigere. quem verò cibum vbi sumebat, is erat modicum panis frustulum, aqua, olera sale, non oleo condita. sed constantem ipsius patientiam vbi animaduertit Nauiculator, 14 Vrbis Episcopum adit, quidquid obseruasset in homine planum facit: quod vt inaudijt Episcopus, Archidiaconum mittit, qui hominem ad se adducat. lectioni vacantem in cubiculo (librum enim acceperat a Presbytero quodam, qui martyrium Sanctorum Machabæorum inscribebatur, qui vitam pro Dei nomine profuderant.) conuenit Gregorium Archidiaconus, ac salutatione vicissim impertita, stetit ante Archidiaconũ venerandus puer. Cui, Episcopus, inquit ille, quem certe perinde quasi parentem, vt colas, par est, te ad Episcopatũ accersit. annuit puer, profectusq; cum Archidiacono, Episcopum adit: ad eiusque pedes cum accidisset, salue, inquit Antistes, carissime fili, ad nos missus es? diuinitus profecto, respondit, huc, Pater venerande, ac magister, peruenimus ad sanctitatem tuam, vti Deum pro me miserabili venereris. Ad hæc Episcopus, Christus, ait, Dei filius, tibi, fili, in omnibus vijs tuis præsto sit: inde sedere eum iubet. percontatur, vnde venerit, quò tendat, quaue vrbe sit natus, quodque ipsi sit nomen. atque is, Gregorius, ait, mihi est nomen, patria sum Agrigento, ex Prouincia Sicilia: numine autem fauente, tuisque precibus adiuuantibus in Sanctam Sionem ire consilium est, vti in sacrosanctis illis locis, Christi seruatoris nostri vestigijs consignatis, orem. probatur votum Episcopo: ac Dominus noster Iesus Christus, inquit, votis tuis omnibus, fili, respondeat, aspiretque, quodcumque opus bonum susceperis, Sancti Spiritus gratia. tum ille rursus Pontificis pedibus prouolutus, faustus, inquit, verbis tuis Domine, exitus accedat, nostraque fortunet. Hic Episcopus rogare, apud ipsum ad festos vsque, sanctosque dies maneat, præpotentem Deum ipsius res administrare pro arbitratu posse. Igitur conuiuio exceptus, apud Episcopum comedit eo die. Inde cum illi Pontifex bene precatus esset, in domicilium dimisit, vbi quietem agens diuersabatur, assiduamque, ac sedulam lectioni nauabat operam, infimis à Deo precibus implorans, vellet quamprimum desiderium, quo teneretur, explere. Iam verò cum in sacro illustris Martyris Iuliani templo forte sederet aliquando, ac legeret, Ecce tibi de repẽte tres Monachi eximia specie, vultuque apparent, qui simul templum ingressi sunt, sese in preces dedere, quas & decenter absoluerunt. hos vt videt Gregorius, immortaliter gaudet, quippe non minimum inde commodi ad se venturum certo sperãs, assurgit, eos veneratur. ex ijs denique vnus assidet, cui duo nõ mediocriter extimescentes assistũt, adstat item Gregorius demisso vultu, atque humilis. hi namq; illi mores proprij, ac perpetui erant. in eum igitur, qui sederat Abbas coniectis oculis, quid hic tu, inquit, Gregori, serue Dei, qui optimam partem elegisti, quæ de Domini sententia, abs te numquam auferetur? hic ille ad inauditum Abbatis sermonem mente perculsus, ac contremiscens, perfusus lacrymis, monachi pedibus aduoluitur, sibique pro sua benignitate vt parcat, miserumque, ac nefarium hominem precibus numini cõciliet, exposcit. cui Monachus, vtinam æque mihi animus flagitiis oppletus esset, ac tuus: nempe longe se miseriorem in seipso reputans. tum iubet eũ aliosque fratres assidere; parent illi, mox blã de Gregorium sic affatur. Scito fili, humani generis amantissimum Deum aperuisse nobis omnia consilia de te sua; ea propter igitur gaude: nos enim Dominus misit, qui te acceptum nobiscum, ad sancta, quæ diu iam exoptas, loca perducamus: eò siquidem, & nos contendimus. hic illacrymans Gregorius, gratiæ, inquit, Deo patri, laudesque referantur, cuius id vsque consiliũ est, vt quidquid nobis vtilitatis sit, id verò faciat. Atq; hic iam hæreo, neque adeo quid loquar habeo de his, quibus me Deus famulum suum, multis, magnisq; affecit beneficijs. inde hæc & similia locuto, Abbas, in tuum, inquit, domicilium, fili, concedamus. surgentesq; eò se contulere, vbi Gregorius, more suo, scilicet, quietè Deo vacabat. sed Nauiculator, pane, coctisque quibusdam edulijs allatis, mensam illis sub occasum solis adornat. qui vbi corpora cibo curauerunt, à vespera ad primam auroram, quã canentes, quã cum Deo

Nauicul. ad meliora cõuersus

14 Virtutes ei' apud Episc. prædicat.

A quo vocatus benigne excipitur.

Tres monachos comites Deus illi tradit.

Cum quib' Tripolim appellit.

Deo colloquentes peruigilauere. ac mirabantur quidem Monachi pueri scientiam, responsionesque. Cum autem quattuor omninò dies Carthagine transegissent, monet Gregorium Abbas de discessu, quippe commodum adesse tempus. ita vespere iam appetente, ex vrbe soluunt Monachi, Gregoriusque. atque vbi viginti dies, Deo aspirante, nauigassent, Tripolim appellunt, egressique in sacro Diui Leontij templo cōmorati sunt. quos, vbi aduentarunt, religiosus quidam Presbyter hospitio accepit, mensaque illis apposita, cum pane, & aqua recreauit. Hic Gregorius sedulo ministrare aliis. contra Monachi admirari summam hominis patientiam, atque constantiam; pręsertim cum biduo, triduoue, nihil omninò caperet cibi, quem etiam tandem Abbate cogente sumebat. voluit aliquando generosā Gregorij mentem pertentare Monachus, nihil ne tibi ait, Gregori, animum tangit, angitue parentum solicitudo? haud equidem respondit de hoc, pater, audeo verba facere, sed iube, sis, loqui famulum tuum, tum ego super hac re facile respondebo. facta potestate venerabundus sic occœpit; audi iam, pater optime, pastor, ac magister, Domini Dei, ac Seruatoris nostri Iesu Christi vocem in Euangelio, qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus, & quæ sequuntur. & aliàs, qui non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhùc autem, & animā suam, non potest meus esse discipulus. cuius ego sacrosancti præcepti, Pater, nihil etiam num conficere, quidquam potui; verum & illos tamen Deus, quæ ipsius benignitas est, benigne consoletur, consilioque confirmet, & me facinorosum, ac miserum hominem per sanctas preces vestras ex inferni hostis insidijs vindicet. Post autem vbi triginta dies Tripoli commorati essent, vsi presbyteri illius ministerio à quo & excepti perbenigne fuerant, nemini interea cum illo colloquendi data potestate, vsque dum ex vrbe exirent, presbyterum amplexati, fausta pro illo adiecta precatione, cum Gregorio Monachi proficiscuntur. vix dum menses quattuor nauigando exegerant, cum Hierosolymam, læti proueniunt. ibi monasteria sedulo perlustrari, amplexari fratres, singulorum optimos mores, pro se quisque notare: interea dum ea obeunt loca, ad monasterium deueniunt, non procul ab vrbe positū, vbi sacros magni ieiunij dies peregere. sed egregius in primis Gregorius tale de se, suaquè animi contentione documentum dedit, vt & Monachorum comitatus omnis cum Præfecto, & qui illuc adolescentem deduxerant, Deum plane stupidi extollerent. Porrò Monasterij Præfectus vir erat maximè frugi, ac pro sua prouidentia Gregorium in re christiana sustulciens, edocebat monastici, sacriq; status peculiares leges, id ipsum subinde submonens, Dei timorem vt semper ob oculos haberet; pauperem numquā despiceret, neq; in lectione sua quidquā superbiret, sed enim in primis animi demissioni numquam non studeret. Neque verò in aduersis rebus deficeret, sed libenti, præsentique animo, quæque ingruerent, tentationes amplecteretur, minimeque aduentātibus indoleret. Nimirum optime norat Pater, Sancti spiritus fulgore mentem illustrāte, multa, ac varia Gregorium incurrere tentamenta oportere: ad hæc Episcopi dignitate ornandum, ab eoque rite, ac pie Christi ouile pascendum. accepit hæc libenter omnia Gregorius. atque adeò in diuina disciplina solertiorem præseferebat, ac feruētiorem, multoque acerrimum in legendo, ac sacrarum literarum studio; id in primis agens, vt quæ inibi manifestarentur arcana, cognosceret, simulque vt in omnibus nostrū omnium amantissimum Deum gloria, & prędicatione efferret, qui ipsum suæ gratiæ minime fecisset expertem. Appetente autem solemni hebdomada, qua Christi Seruatoris cruciatuum memoria anniuersaria celebritate recolitur, magnas omninò res, & admirabiles, atque inusitatas in eo Monasterio fieri animaduertit: homines videt é terris transmittentes ad cœlum, eorumque cōsuetudinem Angelicæ parem: videt effusa lacrymarum flumina, hominesque solidam hebdomadam ieiunos persistentes, aliaque id genus miracula. Obstupuit, percussoque pectore, hei mihi, aiebat, nam quid ego faciā miser? qui tandem cum istis sanctis viris occurram in extremi iudicij die? porrò autem omnem plane spem abijcere nolens, addebat, iuxta est Dominus ijs, qui tribulato sūt corde, & humiles spiritu saluabit. meq; adeò seruare Deus potest, ac mercede donare, perinde atque eos, qui vndecima hora conducti nihil dum operis effecerant: Atq; ego quidem in immensum diuinæ misericordiæ, benignitatisque pelagus mersus, confido, fore, vt salutem, vitamque consequar. Hæc igitur ac similia, cum diu locutus esset, ad Præfectum abit. sedebat autem, & Præfectus, & qui eum illuc incolumem deduxerat Monachus: reliqui fratres ipsis assistebant, itemq; Gregorius. Hic Abbas, à quo conductus eo fuerat, Domini mei Præfecti, ac Patris nostri iussu age iam sede, fili. Paret ille, corpus venerabundus acclinat, Præfecto assidet. Tū illi hortari, ne propterea quod hospes ageret, quidquam inde molestiæ traheret, sperare se in optimo parēte Deo, ipsum, si suos quæreret, ad eos non multo post reuersurū. Assurrexit Gregorius, atque ante ipsos consistens; audite, inquit, Patres, ac Domini mei. nostis iam nihil omninò Deo peregrinum, sed omnia nuda, & aperta esse oculis eius, quæ fuit B. Apostoli vox. non igitur eo mœrore conficior, vt existimatis, quod hic sim; procul hinc à me huiusmodi cogitatio. Id verò Patres, etiam atque etiam oro vos, omnemque diuinitus collectum cœtum, precibus adiuuate miserum. quæ cum perorasset, dimisit illum Præfectus, nullumquè iam de hac re ne breue quidem cum eo verbum fecit. Cum autem solemne triduum aduenisset, quo Christi ab inferis redeuntis, & a mortuis resurgentis triumphus celebratur, fra-

Matth. 10. Luca 14.

Hierosolymam perueniunt.

Admirabilis Monachorū pietas in Ch. passione recolenda.

Loca sancta lætus perlustrat cū Monachis.

fratres omnes,vnà cum Præfecto,Gregorio
item,ac tribus illis Monachis in sanctam ci-
uitatem ascenderunt. relictis autem in Ec-
clesia quinque Monachis,ac presbytero,Præ
fectus, alijque locum ingrediuntur Christi
ad vitam redeuntis memoria clarum, sanc-
taque obeunt loca,ac venerantur. hic gesti-
re Gregorius,ac triumphare,in Deum quas
potest laudes congerere,gentis,quæ illic de-
gebat vitam Angelicæ æmulam conspica-
tus. inde cælesti conuiuio excepti,ministrã-
15 te Sanctissimo Archiepiscopo 15 Mona-
cho,qui Hierosolymorum id temporis cla-
uum tenebat.Hic Monachis domum seor-
sim dari ad quietem,tres autem illos,qui cũ
Gregorio erant, cubiculo, quod suo proxi-
mum erat,excipi mandat. Iam verò Matuti
n. nocturnas horas expleuerant:post absolu
tionem autem,& lectiones ascendẽs de mo
re Archiepiscopus, sedensque iubet primo
Monachi cum Gregorio ad se veniant. ad-
sunt illi, ad ipsius pedes accidunt: cum am-
plexantur, sanctèque deosculantur. atque
ita deinceps vel Episcopos,vel presbyteros,
Monachosque ingredi omnes permittit, at-
què adeò populum vniuersum. quos cum
omnes blande comiterque amplexibus ex-
cepisset, aptamque deinde de pœnitentia
orationem habuisset, conuentum dimisit.
accersito mox Abbate,salue,inquit, Marce,
vnde huc ad nos Gregorium,hominem ado
lescẽtem, Christo vere addictissimum seruũ
adduxisti,qui loca isthæc sane quam sancta,
ac salutaria,cupiditate flagrans adiuit?haud
equidem respondit Abbas,nos illum Domi
ne,sed Christus huc deduxit, Dei filius, cui
nimirùm in primis cordi est omnium homi
num salus,eosque vult in veritatis cognitio-
nem venire: tuæque item ad id accessere
preces: Obstupuit vehementer Gregorius
ad Marci appellationem;nondum enim ta-
le ei nomen vnquam innotuerat, quamquã
erat tamdiu cum illo versatus. neque verò
duorum monachorum, quibus cum conui-
xerat,nomina norat,cum numquam eos in-
terrogare ausus esset, ecquod eis nomen fo
ret. quos item Archiepiscopus nominans.
Abba Leonti,inquit, immortales ago Deo
gratias,qui nos in Christo Iesu cõfirmarit,
dignosq;per Sancti Spiritus gratiam effece-
rit,vt peruigilem hunc virum,solicitudine
non pigrum, spiritu feruentem, Domino
seruientem,spe gaudentem, in tribulatione
patientem, orationi instantem omninò ex
Apostoli sententia factum, ad sancta isthæc
piaque loca, atque adeò ad nos pauperes,
vobiscum vnà duceretis, eiusque desideriũ
impleretis.Atque alia mihi quædam,filij,de
puero dicenda sunt: quoniam verò tempus
adest iam,quo sacris rite operemur,alias vo
bis quæ de ipso mihi Dominus aperuit,pro-
nuntiabo.templum igitur ingressus Archie-
piscopus ad sacra peragenda, Archidiaco-
no suo imperat,Gregorium collocet,in dex
16 tera 16 templi parte, quæ strepitu vacet.
qui angebatur animi vehementer, vberri-
mamque fundebat lacrymarum vim,oculis
quidem humi defixis,mentem verò ad sem-
piterna semper elatam gerens.Porrò hic B.
Gregorius Sancti 17 Spiritus gratiam,San 17
cto, ac Beato Archiepiscopo assistentem
videt. inde Sancto, incorruptoque pane re-
fectum iubet Antistes Gregorium, itemque
tres Monachos, Rectoremque Monasterij,
ac reliquos fratres mensæ suæ accumbere.
ità percelebri illo ac Sancto Dominico die
apud Archiepiscopum pransi.Atque vt dic-
tis compendium faciam,postridie eius diei
Macarium adit Marcus,eiusque pedibus pro
uolutus,orat, suis ipsos precibus munitos di
mittat,cum alijs fratribus,vt coniungantur,
suasq;sedes modo faueat numen, læti repe-
tant. Ilicet,ait Archiepiscopus. hilaris profi
ciscere iam,Pater,atque vsque maneto dum
Dominicus dies aduenerit, qui à Paschate
octauus est.tuas intereà Domino preces red
dens, tum ad nos,vti libuerit,redito,tecum
vt & nos coniũgamur, tuaque impertiamur
benedictione, mox tuas ad ædes te te reci-
pias.ità in Monasterium omnes dimissi,Ar-
chiepiscopo rite salutato, ab eius ædibus
egressi,quò consilium fuerat, profecti sunt.
sed dum ea cum Macario Abbas colloque-
retur,forte aberat Gregorius.eum ergo Mo
nachis profectis,accersit Antistes:adest ille;
audi inquit,fili Gregori, atque id iam à me
cognosce, Dominum Marcum, qui te huc
adduxit,hinc abijsse,fratres amplexaturum,
qui circa Sanctam Sionem habent, cui præ-
cepimus,ad nos vt rediret proximo Domi-
nico die, ac nobiscum coniungeretur, mox
ad suas ædes abiturus.Hæc vbi accepit Gre-
gorius ab Archiepiscopo,sane quam graui-
ter, molesteque tulit, ad eiusque pedes cum
sese abiecisset, hæc oculis lacrymãtibus ait:
Sanctissime Pater Macari,Dei serue cariss-
me,& vnde nam 18 hi magnanimi viri sũt, 18
qui nuper hic aderant? hinc equidem ortos
puto.ex vrbe Roma, inquit ille,stadijs ferè
viginti distat locus, vnde hi sunt, eoque re-
dire statutum habent ad proprias sedes. At
enim,ait Gregorius,vereor, Pater, ne iam
homines visurus sim,eorumque adeò precũ
expers futurus. bono cum animo iubet esse
Macarius,haud ità futurum,sed eos inde re-
dituros: sic enim,inquit, mihi Marcus rece-
perat ad 19 nouum sese venturos, Deo be- 19
ne iuuante, Dominicum diem: Itaque futu-
rum, vt ex eorum precibus fructum ambo
caperemus. his Gregorius paululum dolore
leuatus, inde diuinis cõmentationibus vnà
cum Archiepiscopo sedulam, assiduamque
nauabat operam, honestæque,ac virtute
insignis vitæ institutum, quod ille tenebat,
pro viribus æmulabatur. is enim erat diui-
norum oraculorum, si quis alius, studiosus.
Ad hæc Gregorius quotidie diligenter lege-
bat assiduus,omnibusque admirationi erat,
quod libros,& recte legeret, & acutè intel-
ligeret,satisque idoneus esset, permissa sibi
ab Archiepiscopo potestate, ad eos inter-
pretandos; quod ille munus videlicet obi-
bat,magna cum animi demissione.Id igitur
erat quotidie præclari adolescentis opus:sa
crarum literarum meditationi deditum es-
se,orationi,petitionique summa cura, stu-

dioq;

A Macario E pisc. cum honore excipitur.

B. Macariũ imitatur.

Mira eius gesta.

dioque insistere, cibum sumere semel dumtaxat in die, humi cubitationes, vigilias vsq; amplecti, cultus elegantiam negligere. iam dies Domini proximus cum aduenisset, Monachi sub occasum solis in Sanctam Sionem reuerterunt, ingressique Archiepiscopum, vnàque S. Gregorium amplexi sunt. Porro Gregorius totam noctem lacrymas effundere, eos rogare, vt pro ipso subinde precari ne desisterent, recte vt pœnitentiæ cursum conficiens, idoneus esset, qui cum ipsis vnà in horribili Christi Domini die inueniretur. vbi verò illuxit, ad Sanctissimam Antistitem ingressus Marcus, eius pedibus aduolutus postulat, fausta ipsos imprecatione prosequatur, & ad angustum ipsorum cubiculum dimittat. Quibus ille singulis cum manus imposuisset, oculis in cœlum sublatis: Deus, inquit, cæli, terræque, & maris, eorumque quæ in eis sunt, omnium opifex, ac fabricator, quique prius omnia nosti, quam crearentur, tu, inquam, hos famulos tuos ipse conserua, qui nimirum huc tuo nomine profecti sunt, vt Sancta hæc loca, in quibus durissimos olim pro nobis cruciatus, pertulisti, viderent, ac venerarentur. neque in hoc tantummodo laborem subeuntes, sed dignum etiam reportantes pœnitentiæ fructum; hos, inquam, populumque omnem coram te nobiscum assistentem, quæ tua est virtus, ac potentia, saluos, & incolumes præsta, teque auctore, liceat his tuto proficisci, prout tibi libuerit, quoniam Sanctus es in secula. Cunctique Amen, cum subiecissent, Marcum, Serapionem, Leontium amplexatus, sancteque exosculatus dimisit. sed hos abeuntes Gregorius conspicatus, præpropere festinans, illorum ad pedes proiectus, se sceleratum, ac miserum hominem, vt misererentur lacrymans, supplicabat: nam quid ego iam faciam? vos mihi secundum Deum meæ salutis auctores: à vobis ego probatæ vitæ leges edoctus: quamquam in ijs rite seruandis inertem me, ignauumque præsto. Vos ardens, quo tenebar, desiderium explestis, & errantem nacti, naufragumque multis è fluctibus seruatum in portum tranquillum aduexistis.. Nunc ego iam quid faciam? qui tandem à vobis, patres, fratresque diuellar? vbi me secedentes, Domini mei, solum hominem relinquitis? eum verò sic lacrymis, ac dolore contabescentem excipiens Abbas: ne te sic lacrymis conficias, inquit, fili, te namque Domino Iesu Christo permittimus filio Dei viui, quem tute à prima ætate delegisti, quippe qui Sancta vocatione dignatus est, vt prophetam olim Samuelem tempore Heli; quique adeò te in Sanctorum Patrum chorum cooptauit. Atque huius te quoque communis, atque optimi Patris nostri Macarij fidei cõmittimus, qui te, tuaque, quam fieri potest, optime curabit. Hæc ille locutus. Sancti Macarij pedes amplexus, Pater, inquit, venerande, & hic est ex Ecclesiæ Catholicæ grege: idemque ipse, futurum est aliquando, vt ipsius gubernacula suscipiat,

dignitas ei prænuntiatur.

eiusq;

doctrinæque, ac spiritus clauo illam gubernet, sine fraude. Quam ob rem ipsius res, rationesque cura diligenter, vt nihil vmquam eius animæ decorem inquinet, aut splendorem obscuret, neue de teneræ ætatis luto, quidquam sordescat animus: sed 45
eum pro tua patientia, atque animi magnitudine, doctrina sustulcire, ac coercere ne desine. Hæc tum Abbas diu locutus cum Macario ingentemq; cum ipse profuderat lacrymarum vim, tum qui assistebant Sacerdotes, ceteraq; multitudo. cum hæc illi S. Antistes: nosti ipse etiam, Abba, Beati huius adolescentis vitæ institutum, & educationem, disciplinamq; puerilem: quem sibi Deus ex vtero matris ipse secreuerit, mentem ei tribuens firmam, immotamq; ac Dei timore obuallatam. nam primum omnium in diuinarum rerum commentationes, omnem suam curam, & operam contulit, totam hebdomadam ieiunans, atque à sacræ scripturæ meditatione numquam desistens: libros recte lectitando percurrens, eorumque sententias, cum probe percipiens, tum explicans luculenter, nihil vmquam de se magnifice sentiēs, sed pudorem vsque, modestiamque conseruans. Post vbi hæc Macarius edixerat, apprehensum Gregorium excitat secum, ibi vt maneat, si lubet, hortatur; Dominum 46
Iesum Christum vtriusque res ex sententia administrare facile posse. quod si cum illis vna proficisci velit, vtique licere. Cui Gregorius haud equidem ait, hinc abire, donec vita suppetit, animus est; 47
verum ab illis tamen vt fausta mihi in abitu imprecentur, expostulo, ac etiam confido, eos me in vita, Deo volente, reuisurum. Hic illi misere lacrymare, in amplexus ruere, ipsum deosculari: tandem in ordinem cum omnibus componendi tres Monachi ab sancta ciuitate 48
abeunt decimo septimo Kalendas Maij. altero ab noua Dominica die, alacres, Deumque prædicantes.

Porrò Gregorius Hierosolymis cum remansisset, sanctitate insignia loca, itemque Monasteria, ac sanctorum virorum, qui illic agebant, domicilia perlustrabat. at verò Monachi Hierosolymis egressi, Tripolim appulere kalendis Iunij, vbi 20 Nauim diuinitus offenderunt, Panormitani Episcopi, quæ Vrbs est in Sicilia, mercibus onustam. eam igitur nacti iam iam soluturam, hortati nauiculatorem, conscendunt, ac præsente numine in Siciliam deuenere decimo septimo Kalendas Iulias ad 21. Plenthiadis oras, eo loci, quem 22 Passarareas dixere. vbi Nauis restitit paucis diebus. rursusque impetu facto, nauim impellentes Agrigentum ad fluuium aduertunt, in 23 suburbium, quod Emporium dicitur. Tum excedentes Monachi, ad Monasterium, quod ibi exstructum erat contendunt, adueniunt, fores pulsant: renuntiat Præfecto Ianitor, adesse ad ianuam pios quosdam Monachos.

Hierosol. remansit Gregorius

20

21

22

23

Ad Monast. Agrig. redeunt tres illi Monachi Greg. in itin. comites.

qui

qui ipsum alloqui cupiant. vbi hæc audit
24 Præfectus, descendens illis occurrit 24 in aula Monasterij, ac post mutuam salutationem, amplexumque, eos in templum inducit, vbi cum orandi finem fecissent, Abbas, & Monasterij Præfectus assedere, duo verò reliqui assistebant. Hic Abbas Præfectum nominans Paulum, ecquid valeat, rogat. qui se proprio nomine ab ignoto homine compellari audiens, vehementer obstupuit. ac recte, inquit, Pater, Deo, precibusque tuis aspirantibus. rursus ille, qui valet Sanctissimus Episcopus Potamio, communis Pater noster? bene, ait, præsenti Numinis ope, tuisq; precibus pater in primis colende, accedentibus. Propitius vsque sit illi Deus, inquit, Abbas, eique fortunet omnia: inde ad hospites accedentes, qui ibi degebant Monachi, rogant, numquid velint: cubiculum illi petũt: datur à *Præfecto*, mensaque etiam apponitur. pane igitur, & aqua de more reficiuntur. Dein Marco loquente, mirum quantum fratres, ac Præfectus ipse gaudij cœperint. mittit intereà Præfectus ad Sanctissimum Antistitem, certum hominem, qui de Monachis nuntiet, atque adeò ipsum vt Abbas præter omnium opinionem nominarit. Insomnes illi à prima ad vltimam vsque noctẽ canendo, legendoque duxere. sed Episcopus vbi rem edoctus est, omnibus incessit lætitijs Deo quam poterat maximas gratias agens de Beato Nuncio. appetente verò die, Donatum Archidiaconum ire ad Emporium iubet, Monachosq; accire ad Episcopatum. acciti præsto sunt Monachi, atquè occurrenti Episcopo accidentes, sibi vt bene precetur, supplicant. quibus cum ille ipsorum id potius esse munus, respondisset: atqui quod inferius est, inquit Abbas, à superiore benedicitur; tandem aliquando à Marco coactus Episcopus, Dominus noster Iesus Christus, ait, verus Deus vestris precibus id exorantibus, nostri misereatur. acclamant illi, mutuoque se se amplexu, atque osculo excipiunt. tum domum Episcopus, & Monachi ascendentes cum consedissent, sic Episcopus: vnde huc ad nos homunciones, amici aduenistis diuinitus immissi? cui cum illi aduenas esse se, Romamque, dum faueat numen, transmittere in animo habere, respondissent; quæ quæ in vobis, ait, euentura sunt, ex Dei voluntate cadant omnia. *I*nde paululum vbi consedere, eaque quæ ad animi vtilitatem spectant, inuicem collocuti sunt, alijs fratribus comitantibus, Episcopus templum ingreditur sacris operaturus. festus enim dies tum agebatur *S*anctorum, maximequè laudabilium Apostolorum Petri, & Pauli, incorruptorumque, ac vitalium mysteriorum compotes effecti, apud Episcopum comedere, qui & domicilium apud Episcopatum concesserat. Postero deinceps die templum adeuntes Monachi, cum matutinas laudes persoluissent, Episcopi domum ineunt, eumque rite reueriti sedent. sermonemque cum eo instituunt.

Porrò Gregorij parentes ad Vrbem venerant, necessaria deferentes, vt nato iusta facerent, eò siquidem die Gregorius inde abscesserat, pridie Kalendas Iulias; cumquè æquales pueros inibi habentes viderent ingredientes, & egredientes, iamquè ætate grandiores factos, tetigit animum memoria filij: ità mœstissima parens grauiter vlulare, afflictare se se: hei mihi, dicebat, fili dulcissime, sane quam breuissime maternum tenui nomen; quam cito de te, quæ capiebam gaudia, plane occidere? eheu miserum filium? nam quis te durus venator simplicem cœpit? cui tu, tener agne, rapacissimo lupo præda fuisti? aut quis te vnigenam, atque adeò carissimum occuluit locus? an verò à bestijs captus, earumque discerptus vnguibus? atqui regio hæc à feris immunis. numquid te nocte fortasse quispiam suffocans, in mare præcipitem egit? nimirùm ego quid iam dicam? aut quonam alio genere occubueris, plane ignoro. sed nouit hæc scilicet, quem nihil vspiam latet, Deus. ad hos mulieris gemitus, & acerbissimos eiulatus, conuenere ciues, neque certe temperare sibi poterant, quin & ipsi cum afflicta parente deplorarent: vsque adeò eius vicem dolebant. sed ingentem luctum, vt accepit Abbas, vehementer animo commotus; cedo, inquit, pater, quis tantus in vrbe tumultus, quem exaudio? cui Episcopus, cum nosset ad Vrbem aduenisse iam Gregorij parentes, eosque esse, qui tam acerbis modis lamentarentur, alte suspirans, inde etiam illacrymans, audi, inquit, Pater, iam te, quod in hac vrbe duobus ab hinc annis contigerit, edocebo. In vico quodam, huic ciuitati proximo, vir agebat honesta coniunctus vxore, diuinique numinis obseruantissima: ambo diuitijs, opibusque florentes, quas vt pote sibi diuinitus impertitas pie, religioseque administrabant, pauperibus illas, ac viduis, pupillisque dispertiri. omninò egestate confectis omnibus opitulari abunde, quæ necessaria forent, pro virili suppeditantes, Sanctorum necessitatibus communicare & ipsi studentes. His Dei concessu, ac beneficio stirps virilis fuit, quem ego nequam è sacro fonte suscepi. Eum igitur parentes, vt edidere, abstinuere deinceps vsu coniugij: octo iam annos, natum puerum huc adducunt, quem ego ludo literario addixi, qua quidem in re, Christi gratia cum primis aspirante, ità versatus est, vt biennio literas, ac numerorum rationem, sacras item Dauidis odas, aliaque huiusmodi perdisceret, plane vt ad vnum omnes mirarentur tantam in puero animi contentionem, ac studium, ipsiusque supra ceteros æquales excellentiam. Inde cum duodecimum ageret annum, parentes filij pietatem religionemque promoturæ, huc redeuntes, Christo per nefarias manus meas addicũt, consecrantq;. cum igitur clericorum cœtui adiungentes, lectoris munere donatũ, Archidiacono nostro, ac Bibliothecario tradidimus.

Luctus parẽtum Greg. caussa quem mortuũ credebant.

mus, cum vt in legendis libris etiam, atque etiam instrueret. (erat quippe sane quam studiosus puer diuinorum oraculorum, id quod nimirum hic inuenire, atque adeò in tota Sicilia perdifficile est.) inde porro quid factum de puero sit, dicere non habemus; repente siquidem ex Vrbe euanuit: neque verò illum inuenire, vt multas rimaremur specus, totamque adeò Siciliam circumiremus, vmquam potuimus: nunc vt cum maxime animis angimur de puero, cum nihil dum nobis, nostrorum scilicet opera flagitiorum, de illo aperuerit Deus. ideoq; ipsius parentes eodem plane die, quo decessit puer, nato parentant. Hæc vt ab Episcopo accepit Abbas, hæsit cogitabundus, ac tristis; tum in cœlum suspiciens, vnam aut alteram horam stetit elinguis. post hæc vna cum reliquis, qui cum ipso erant, Monachis, perfusus lacrymis, iube sis, inquit, Antistes optime, ad nos accedant pueri parentes: ad id ille Diaconum dimittit: adsunt accersiti Chariton, vxorque. ad Episcopi, itemque Abbatis pedes accidunt, mox consurgunt, atque ante ipsos consistunt. ad quos Abbas, quid vos tam miseris exemplis cæditis? quid est, quod hæc patimini? silent illi, intercludente verba mœrore. eos ergo vt in magna mentis, ac consilij inopia hærere Monachus videt, coniectis in Charitonem oculis, ac probe perspectum, non obscuram animaduertit perferre cum Gregorio similitudinem; siquidem & Chariton forma erat venusta, ac decora, coma flauus; prorsus eximia pulchritudine. Tum gaudere vos, ait, ac gestire, & gratias agere Deo immortales præstaret, quam immoderate de filio lugere, qui licet vos ad hoc vsque tempus latuerit, Deo tamen semper patuit, ad quem & ille pro vobis preces effundit. Omninò sic habet, respondet Chariton si namque, vt sacræ literæ docent, internus, & perditio coram Domino, quantò magis corda filiorum hominum? nempe & filius meus, siquidem humana dextera cecidit, ipsius certe corpus perditum est, ceterum animus in Dei manus traditus; quippe insons occidit. Porro autem eius vxor ex Abbatis ore pendebat; quid super hac re responsi daret, expectans. cum hæc ille ad Charitonem; & siquidem se sua sponte in malum dedisset filius tuus, haud hostili, vt putas manu peremptus foret (quod nimirum minime contigit.) haudquaquam Deus (mihi crede) labores, lacrymasq; huius, qui cum puero, tum communis est parens, nihil pensi haberet: sed omninò ipsi de puero aperuisset. Atqui (nec verò me falsũ puta) in bonis versatur ipsius animus. Hic accipere se, ait, hortationem Chariton, nempe aptam, & vtilem, ceterum quid factum filio foret, pernosse Deum, scilicet, ipsosq; respecturum, animamque filij, prout ipsi collibitum fuerit, curaturum.

Edocentur, quæ Dei cõsilio facta essent, & vbinam degeret.

Tũ Abbas Episcopo, iube, inquit, prodeat in medium Archidiaconus tuus. adest ille: tum Abbas cedò, ait, quid tu Domino meo Episcopo, de his quæ Deus in puero maxima fecerat non indicasti? verum abiens fodisti in terram, & abscondisti pecuniam Domini tui, nequam illum seruum, ac dolosum secutus, qui talentum profudit, seu potius malignum cacodæmona, qui hanc tibi mentem iniecit, falsò persuadens Dei gratiam, vt celatam haberes. num tute aliquando nõ legisti, gloriosum esse Dei opera manifesta habere? quid ergo tot, tantosque labores, & ærumnas tua caussa subierit Sanctissimus Episcopus, atque adeò populus vniuersus, in primisque pueri parentes? Enim verò siquidem diuini numinis gloriam in puero patefactam ipsis aperuisses, exsilijssent præ gaudio vniuersi, atque in tantum mœroris, quo iam confecti sunt, neutiquam incidissent. Heus tu igitur, age iam de singulis edicito. his facie immutari Archidiaconus, ac contremiscere, colligi mutuo concursu genua, ibique accidens, grauiterque ingemiscens, ac deplorans, sermonem occœpit: mei quæso vos, patres, pro sanctitate vestra miseremini; scelus admisi, fateor coram Deo, populoque hoc vniuerso, præsertim vero in communem omnium nostrum parentem Sanctissimum Episcopum. mihi iam obsecro, quæ vestra est in Dominum pietas, ignoscite. cui Abbas, surge, ait, quæque de puero vel ipse nosti, vel certe accepisti, commemora. Exsurgit Archidiaconus, exorsusque; audite me, inquit, patres, fratresque. dum noctu aliquando in sacrarij cubiculo somno pressus cubarem, Ecce tibi horribilem vocem puerum inclamantis, qui consurgens atque ante me consistens, quid est, quod me aduocasti? inquit: cui tum ego, haud te vocaui, inquam, fili: post paulò cum idem secundo Gregorium compellaret, ad me rursus festinus adiens, Ecce adsum, ait, quid me vocasti? nego illum à me vocatum. porro intellexi spectrum illi apparuisse, tum si te seme', inquam, compellarit, responde, Ecce me: quid vis, Domine, famulus tuus mandati capessat? inde adest ille tertio, inclamat, conceptam puer responsionem profert. Tum ille (quod aliqua ex parte audiuerim) iubet ad litus concedat, inuenturũ ibi vnde traijciat; hæc videlicet ego ab eo accepi, qui formidabili voce puerum inclamabat, sed tamen exterrefactus, visum nemini palam feci, ne mihi forte minus crederet quispiam; verum à me vel diuenditũ illum, vel interfectum diceret, Tum verò Abbas, tibi Deus, inquit, per communis patris nostri preces ignoscat. sed audite iã fratres, patresque audite, qui frequentes huc conuenistis vniuersi rem plane admirãdam, atque inusitatam, quæ diebus hisce contigit. Samuelem Prophetam, vt ex libris Regum accepimus, cum nondum ex pueris excesserat, ante Sacerdotem Heli dum obdormiret aliquandò, Angelus Dei compellans, ait: Samuel, Samuel. atque huius verò vox ter pueri auribus insonuit, qui propere cucurrit ad Heli, eiusq; iussa perficiens, in vatem eximium prodijt coram Deo: neque porro imparem ei dixerim beatũ hunc puerum, tametsi is, quando gloriam vidit

occultare putauerit. sedenim indignos nos Dei benignitas, quæ puerum attingerent, minimè cælauit: nempe vt ipsius opera, resque admirabiles Patri nostro aperirentur, qui assiduis Deum precibus pro puero deprecatur. adesdum ergo, audi pater in primis obseruande, audite populi omnes, paruique iuxta, ac magni, viri, mulieresq;. rem ego vobis, quam vultis admirabilem, inauditam enarrabo. Dum Romæ nos haberemus, ad S. Petri Apostolorum Principis oraturi concessimus. forte autem contigit, vt in loco quodam apud Monachum diuersaremur. Porro viri quidam horribiles duo ea nocte mihi sese videndos obtulere, dicẽtes: Abba; quibus ego pauidus respondeo, quid est, Domini mei? Tum illi, agedum, inquiunt, surge ocyus cum duobus, qui tecum vna sunt, Monachis, atque in Africam nauigate, ibique Carthaginem ingressi in domo cuiusdam Nauiculatoris, cui Varo nomen est, hospitẽ quemdam Gregorium nomine, Siculum ex Agrigentina Ecclesia illuc aductum inquirite. Deum enim exorat, discupitque Sanctã Sionem inspicere. festini ergo discedite, eũque Hierosolymam vsque, incolumem ad Macarium Antistitem deducite. nimirũm nos ei de homine præcepimus, illi vt opituletur, in ipso enim spiritus noster acquieuit, vt Eliæ quondam in Elisæo. Atque his dictis sese mihi de repente è conspectu subduxere. hic ego expergefactus, ad fluuium contendo, vbi (sic rem videlicet administrante numine) nauigium offendo, iam tum nauigationem in Africam adornans, Nauloque persoluto, cum duobus hisce fratribus conscendo, ac Deo nimirũm volente Carthaginem intra decem dies transmisimus. hic puerum inuenimus ad ædem S. Iuliani Martyris legẽtem; amplexamur; inde nobiscum ille Hierosolymam ascendit. ibi demum cum reliquimus sancto, ac nouo Dominico die cum Sancto Macario Hierosolymorum Episcopo, vitam exercentem honestam, decentemque ac virtutibus insignem, prorsus vt omnes, quotquot illic degerent, puerum suspicerẽt. Hæc vbi monachus exposuit, vniuersa, quæ audierat populi multitudo, virorum ac mulierum vocem in altum extollentes, manusque tendentes in cœlum, clamabant kyrie eleison. Porrò autem Chariton, vnàq; vxor in terram proni concidentes, sicuti exanimes iacebant. accedens autem Monachus eos apprehendit, excitatq; surgite, inquiens, filioli mei, Deoque, vt par est, gloriam date, qui nobis præcipue aperuit honestum, ac de virtute laudabile ipsius vitæ institutum. Inde benedictione ab Episcopo impertiti, cõsedere laudantes, & gratias in omnibus agẽtes seruatori omnium Deo, qui magna nimirum, atque mirabilia patefecit per Sanctos suos, qui semper ipsi probati sunt. Tum Gregorij mater ad Abbatem: te, tuaque, Pater sancte, fortunet Deus, qui & mysteria tibi aperta esse voluit, ad nos miseros excitandos. quid verò? viuit ne mihi filius? etiã, inquit ille, Deo bene iuuante, viuit: valetq; pulcherrime. quippe illum patri suo Domino Charitoni, viro tuo, quam simillimum diceres. namque colore fuluus est, oculis pulcher, decorus, iusto naso, decentibus superciliis, modica sunt illi labella, demissus vultus, mentis verò oculi ad Deum erecti. Ad hoc suauis est; accitusque ad cantum, aures ad veneranda oracula prius arrigit: ad inutilia, futiliaque verba loquenda tardus: turpi risu prorsus abstinet, nihil vnquam in ore habet, nisi quod optimum, incorruptũque sit: summo rerum diuinarum studio deditus, multam sibi parauit, egregiamque animi tolerantiam. Hæc, aliaque multa cum Abbas perorasset, ciuitas vniuersa conuenit, Deum in omnibus dilaudantes, quæcũque per Abbatem acceperant. ingens porro eo die agitatum est gaudium, tum Gregorij caussa, quem viuentem audiuissent, tũ quia ipsius parentes, multis leuati, ac magnis molestijs fuissent. Post vbi factum silentium est, sacraque rite peracta, cibo curant corpora Episcopus, Monachi, & Gregorij parentes. hi Antistitem, Monachosque amplexati, domum hilares repetunt, Deo gratias pro se quisque agentes, vnde id sibi venisset beneficij de filio. sed Monachi triduo cum Sanctissimo Episcopo Potamione cõmorati, post amplexus dimissi, Panhormum vsque reduces eò cum primis auctore appulere. indeque nauigium ingressi, Romam transeuntes ad suum ipsorum Monasterium incolumes aduenere.

Greg. Diac. creatur.

Porro autem Gregorius Hierosolymis agens, summo cũ studio, sẽper impigre peruigilabat, diuinarum literarum meditationi intentus. cum autem solemnes sacræ Pentecostes dies aduenissent, Diaconus à Sancto Macario Archiepiscopo Hierosolymitano creatur Gregorius, à quo cum paucis post diebus commeatum petijsset, sibi vt liceret in montem Oliuetum exire, patresque inibi versantes amplexari; facta potestate, gestiens profectus est. quæque illic erant monasteria obiens, magnam ex Monachorum adhortationibus vtilitatem percepit, ac præcipuo quodam dolore cũ primis ipsius animus angebatur, acrioresque generoso pectori stimuli admouebantur, dum se se ijs virtutibus, quas ibi suspiceret, vacuum putat. annum igitur cum illic diuersatus esset, patres amplexatus, enixe ab eis exposcit, vt santa ipsum precatione dignaretur. erat enim in interiorem eremum profecturus. felicia Gregorio precãtes fratres ad vnum omnes, dimittunt. te, tua fides, inquiunt, fili, tuaque, quã flagras in Deum caritas, saluum, incolumemque præstabunt. Igitur ex Oliueto monte pedem efferens, iniit in solitudinem iter, ac post tres dies Monachum quemdam reperit precibus inhærentem ad sextam horam. id quod videlicet diuinitus contigisse aio, vt 25 alibi dictum est. cum ergo Monachus aduertisset, fine precibus imposito, percontatur, ecquò tandem iter instituat. tum ille: quo Christus ducet, inquit; nimirũm est animus, volente Deo, in solitudinem ingredi. eum Monachus secum vt eat, hortatur. viginti iam ipsos dies cum iter fecissent, eò loci

Monachorum Monasteria lustratur cum pietatis fructu.

25 Eremum petit.

loci perueniunt, vnde Monachus illi domicilium longe indicat, geminasq; ante illud palmas. additque, in eo domicilio, fili, magnus habitat pater, quod si tibi salus est in optatis, eò iam contendito, foresque pulsato: quod si psallat, cantum cum ipso foris stans persoluito, indeque tibi respondebit. mihi enim aliò est iter. igitur post mutuos amplexus, secessit Monachus, solumque reliquit Gregorium, qui genibus nixus, huiusmodi preces fudit. Domine Iesu Christe, Deus noster, qui patres olim tibi acceptissimos, locum hunc ingressos conseruasti, & me scelestum hominem, ac miserum suscipe, mihique adeò peccata dimitte. Neque enim id tibi consilij est, vt quisquam intereat, sed verò mortales omnes vis in veritatis cognitionem venire. Hæc vbi orauerat, exsurgens, cruce se ipse signat, ad domicilium iter ingreditur: aduenit, sistensq; canentem audit, ac cum eo veluti frequentem turbam, vt videbatur: propiusque accedens, obseruansq; rursum quasi tres tantùm psallentes audire sibi est visus, neque tamen pulsare fores ausus est, verum cum eo concinebat, vsque dũ Nonam ille persolueret. qui cum Gregoriũ per domicilij fores conspexisset, eo aduocato, inquit, Gregori, ades hic fili, quibus ille auditis, festinus aduolat, accedensque ad pedes senioris effusis lacrymis, ait, te mei misereat, Pater; meque adeò nefarium hominem, precibus adiuuato, meam vt animam vindicet ab interitu Deus. cui senior, misericors in te sit Deus, laboresque, atque ærũnas tuas, fili remuneret. Inde quattuor 26

26 Hierosol. reuertitur.

annos apud senem commoratus, dicendi facultatem omnem, Philosophiam, Astronomiam, itemque Grammaticam sibi comparauit, planè vt alterum Chrysostomum diceres. Post hæc autem omnia, Gregoriũ senior amplexatus, eiq; bene precat⁹ dimisit;

Igitur Hierosolymã redit Gregorius: excipitur a S. Macario cũ egregia lætitiæ significatione. ibiq; cum annũ egisset, non minimũ ex illorum Patrũ virtute, ac sanctitate præstantium conuictu solatij percipiens, Archiepiscopum rogat, velit ipsum dimittere, precibusque iuuare: annuit ille libenter, cæterique viri religiosi. Ita Hierosolymis egressus IV. Idus Aprilis Antiochiam proficiscitur. quo cum venisset, domicilio excepto ab 27 Sancto Eustathio eius Vrbis Archiepiscopo, in qua Sanctus Basilius Magnus Hexameron interpretatus est. & ipse tam egregie de dogmatibus cœpit sermones habere, vt ex Antiochenis sapientibus par esse illi nemo posset, quippe quem gratia Sancti Spiritus ornarat. Annum Antiochiæ iam exegerat Gregorius, summamque iniecerat admirationem sui, atque omnium ore celebrabatur, cum Antistitem, fratresque amplexatus, soluensque Constantinopolim appulit. ibi à quodam excipitur, qui Sanctorum Sergij, & Bacchi ædi præerat repertisque Sancti Chrysostomi libris, peruolutisque, sese ipse miserum ducens, aiebat: hei mihi, quid faciam miser? qui tandem ego malencas hostis vaferrimi machinas de

Antiochiã proficiscitur.

27

Inde Constant. inop.

uitem? aut quo pacto multas Chrysostomi virtutes, quæ nulla adũbrari imagine queũt, comprehendere, vel ex innumeris pauca mihi parare possim? verum indignus tamen sum equidem, qui tanta hominis, aut tam præclara facinora consequar. sed enim oro, obtestorque misericordem Deum, Patrisq; huius mansuetudinem, benignitatemque, vt quæ à me in dies singulos admittuntur, benigne condonet. Inde constantem præseferre tolerantiam, in cantu suauitatem, concinnitatemque, summam item abstinentiam, (nihil enim omninò per totam hebdomadam capiebat cibi, vsque ad sabbatum, ac tum quidem solis oleribus, ac sale nutriebatur:) assiduum præterea sacrarum literarum studium, vigiliasque. quæ quidem vti Præfectus aduertit, omnia Archiepiscopo 28 Cõstantinopolitano renuntiat, aduenisse in Monasterium suum Diaconum quẽdam, aspectu pulcherrimum, rerum diuinarum contẽplationi deditum, vitamque ducentem virtute conspicuam, in librorum lectione versatum, studiosum, & interpretem sacrarum literarum vsque adeò prestantem; vt præter ipsum Antistitem, cuius diuinam, excellentemque sapientiam perspectam omnes haberent, nemo præterea in ea Vrbe reperiri par id ætatis posset. Postquam ea accepit Archiepiscopus, incredibili affectus gaudio, sunt 29 hic, ait, homines sapientes, eos igitur mittamus, qui nihil quidpiam eo suspicante à nobis immissos, quasi per occasionem hominem cognoscant, atque alloquantur, itaque & nobis videre eum liceat. cui Præfectus, hos tu, inquit, domine, noctu ad nos mittito, quando ille intempesta nocte precibus vacat; neque enim libere loqui cũ aliquo audet, vsque adeò demisse de se sentit, vitamq; exercet secretam, quietamque. Igitur ea nocte Constantinum 30 accersit Archiepiscopus præfectum chartis, itemque Maximum philosophum, vtrumq; verò Diaconum; abite, inquit, filij, ad Monasterium Sanctorum Sergij, & Bacchi; ibi hospitem hominem nacti, salutate. cumque lectionis tẽpus venerit, primum quidem ex vobis alter acceptum librum perleget. deinde quæ Sanctus Gregorius Theologus difficilia scripsit homini legenda tradite. vnde omninò exploratam habueritis ipsius sapientiam, nihil illum in suspicionem adducentes, aut quidpiam offendentes. Igitur Diaconi dictis parent, ad Monasterium abeunt, quo cum aduenere, fores pulsantes ingrediuntur, Gregoriumque inueniunt vnà cum tribus Monachis illud ex nocturnis horis psallentem: Domine, probasti me, & cognouisti me. inde vbi precati sunt viri, Gregorium, ac Monachos honeste, ac decenter salutant, cum autem consedissent, ingressus est etiam præfectus, aitque ad homines Patriarchæ familiares: age iam librum accipiat ex vobis alter, legatque ad communem vtilitatem. ibi libro accepto, Præfectus chartis orationem Sancti Ioannis Chrysostomi de Iobo aggreditur. sedebat intereà Gregorius quietem animi, demissionemque præseferens, quæque dicerent,

28

29

30

rent reuerenter attendens, crebris inter'm in sinum decidentibus lacrymis. iamque orationem absoluerat chartis Præfectus, surrexere iterum psallentes monachi, stetit autem Gregorius in loco quodam immotus, demisso vultu, mentis verò oculis cælestia suspicientibus. porro obseruabant hominē Diaconi, & contemplabantur, ipsius in cantu suauitatem summa cum animi voluptate audientes, quietumque atque immotum stâ tum admirantes. confecto igitur de more cantu, considunt rursum Præfectus, ac Dia-
31 coni 31 Patriarchæ domestici, fratresque itidem ceteri. stabat autem Gregorius adhuc in præscripto loco: cui Præfectus ingredere, inquit, fili, ac lege, & aliquid nobis vtilitatis affer. dicto audit illicò Gregorius. Porro Diaconi librum Theologi, quem in manu habebant illi tradunt. age dum ait Præfectus, abstrusos, fili, arcanosque sermones lege. accepta ille benedictione, incipit. nimirum illi multorum locorum solutiones ignorabant. Itaque hominem per Præfectū hortantur, velit sibi eas explicare. hic primo Gregorius priusquam librum in manibus haberet; sibi, vt ignoscerent, precabatur, nihilque præterea respondebat. Inde vbi acceptum librum perlegit, assident ambo. hic Præfectus, quid tu nobis, Gregori, nihil dum commodi attulisti, impeditos, difficilesque locos expediens? mihi quæso te, inquit, Gregorius, parcito: homo enim & scelestus, & rudis sum. Tandem Præfecto compellente, cœpit sine libro, iam inde ab initio explanare, ac dissoluere locos ad vnum omnes explicatu perdifficiles, reconditosque. Iam verò & alia multa cum illi proposuissent, tranquillo, lenique animo ad omnia respondit. Igitur vbi homines, quidquid in mentem venerat, satis quæsierant, eum reuerenter amplexari, ad Archiepiscopum abeunt læti, Deum de his omnibus laudantes, quæ vel audierant in homine, vel viderant. ingressi renuntiant Archiepiscopo quæcumque à Gregorio acceperant, dicentes, vt nobis quidem videtur, Domine, nemo certe omnium est in hac vrbe, tuam vnam excipimus perspectam satis, ac dignam beatitudinem, quem videas huic homini parem. his auditis Archiepiscopus Præfectū chartis postridie dimittit, qui Gregorium ad Episcopum accersat, hic tristari summopere Gregorius de caussa, quam obrem vocaretur, indeque quantocyus egredi, ac Romam proficisci volebat. at verò iussus audit. ità ambo iter ineunt, mox vbi ingressi sunt, Archiepiscopum Gregorius, vt par est, veneratus, accidensque in terram pronus, simulq; lacrymans, sibi vt parceret, supplicabat, ac pro se Deo supplices funderet preces. homine nequam, ac nullius pretij: inde assurgens contra Præsulem stetit pauidus, ac timens. Ceterum Archiepiscopus hominem exosculatus, amplexusq; per mihi gratus, inquit, ades, fili, verus Christi optimi seruus. læti excipimus venientem ad nos, peruigilem mentem, atque oculum orthodoxæ, catholicæque Ecclesiæ. Nam vnde

Archiepisc. illum hospitatur, pietate. ac doctr. eius delectatus.

huc aduenisti, fili, quoue proficisci animus est? ex vrbe sancta, inquit, huc appulimus, Domine, ad tua sancta vestigia, Romam inde ituri, dum faueat numen, tuæque preces. Igitur viginti dies Antistitis hospicio vsus, magnam illi constantis patientiæ suæ, assidui, feruentisque orandi studij, summæque continentiæ admirationem iniecit. fieri .n. vix poterat, vt cibi quidpiam caperet, vsque dum sabbatum appeteret. Porro noctu, diuque mutuo disputabatur, multas interim quæstiones, & exempla in medium adducentibus Patriarchæ Diaconis, chartis Præfecto, & Maximo, quippe ceteros ex Episcopis longe præstantibus. sed nihil tamen ab his proponebatur, quod ipsis facile non explicaret Gregorius, atque ordine persuaderet, rem ipsam probe, conuenienterque demonstrans. inde post aliquot dies, per Constantinū petijt ab Archiepiscopo, vt ipsum fausta precatus dimitteret. is verò Gregorium accersitum rogat, expectare velit aliquantulum: inimicum 32 hominem in medio 32
tritici Catholicæ Ecclesiæ seminasse zizania, mandasse 33 pijssimum Imperatorem, 33
vt collegæ Episcopi præsto essent ad radicitus euellenda, quæ exstiterant, zizania: annuit Gregorius. ita pedem efferre, aic ab se illum diuelli, intereà dum Constantinopoli degeret, Archiepiscopus haud passus est. quippe eum quam libentissime audiebat. impiam igitur hęresim Gregorio aperit, quæ tum exstiterat, Sergio, 34 Cyro, & 34
Paulo perniciosissimis auctoribus. ita multas Constantinopoli beatus vir edidit cum ad docendum, tum ad laudandum compositas orationes, vt vel ad pijssimi Imperatoris nostri aures ipsius fama peruaderet. Inde post multos dies adsunt 35 Episcopi, Alexan- 35
drinus, Antiochenus, Orientales 36 omnes. 36
Romanus 37 verò quippe graui morbo 37
detentus, libellum 38 mittit, propria ma- 38
nu conscriptum, de sententia orthodoxorū Antistitum, ipsius locum seruantium. post vbi patrum 39 multitudo, in templum cō- 39
uenere, 40 sedent omnes; magna interim 40
in magna, atque adeò prodigiose condita Vrbe pace vigente. ibi Gregorium Patres hortantur, suadentque thronum 41 obti- 41
neat Episcopi Sardicæ Constantiæ Cypri, & ipse siquidem ægrotabat. ita in eam, quæ iam exorta fuerat, hæresim fraudulentam cœpta disputatio; multaque ab orthodoxis eo die in hæreticos probata. ceterum Gregorius quasi omnium vilissimus nihil adhęc respondebat. inde catholici cum sedissent, hæretici contra (aderat autem ingens multitudo) superbire, animos attollere, & quasi alis subuehi. ibi tum Sancti Spiritus gratia illustrante, Gregorius cœpit quietius agere contra male sanæ mentis Episcopos, dogmatica primum vsus oratione, de sancta, incorrupta, & inseparabili Trinitate: partim ijs ad singula respondendo, partim postulando, vt ea, quæ dicerent, demonstraret.
Ac 42 tantum ipsi sapientiæ, tantum in- 42
telligentiæ datum est, vt nemo quidem omnium ex ea turba respondere satis posset ad

In Synodo hæret. conuincit.

ea

ea verba, quæ de sacris literis decerpta proferebat. sic autem hæreticorum oppilauit ora, vt Patres omnes plane obstupescerent talem homini à Sancti Spiritus illuitratione collatam gratiam. ita non pauci ex ijs, qui principes inter hæreticos videbantur, iam,
43 tum cum eos Gregorius per titulos, 43 libellosque coercuit, ad orthodoxam Catholicæ Ecclesiæ fidem confugere. Ex eo porro die ne mutire quidem aduersus catholicos ausi sunt impij, inanesque, ac fraudulentas voces iactare, quæ tentauerant aspera, fœdaque euenisse animaduertentes. confecta porro Sacrosancta Synodo, Gregorio omnes gratulari, benignissimum Deum extollere, qui talem hominem in medium ipsorum præter opinionem immisisset, vt eos curis vacuos, sartosque ac tectos conseruasset. res enim haud minimi operis, temporisque videbatur tam prauas impiorum hæreticorum opiniones conuellere: quod certe vir sanctissimus summi Patris, Filijque egregia voluntate, & Sancti, vitalisque Spiritus aspirante numine celerrime confecit. quippe intra paucos dies vetus, nouumque testamentum vsurpans, Ecclesiastica, Rhetoricaque scientia probe instructus, hæreticorum, vt dixi, prauitatem, imposturasque detexit, eorumque fremitus compescuit. Quæ sane cum multi accepissent, vndenam vir iste, dicebant: Angelum enim oratione æmulari, vel certe de sanctis illis, magnisque patrib' quempiam, plane videtur. At præter ceteros incredibile cepit ex homine gaudium pijssimus Imperator noster Iustinianus, Senatusque vniuersus. eum igitur amplexati Patres omnes, qui ad eam Synodum conuenerant, eique vt iam diximus, gratulati, ad suas ipsorum sedes quisq; rediere læti, ac Deo gratias agentes maximas, quod eorum à quibus ametur, despiciat neminem, & Ecclesiæ Catholicæ incolumitatem, tam egregie tueatur.

Pleriq; ad idem conuertit.

Imperat. & Episc. omnes illi gratulantur sapientiam

Post vbi Patres Constantinopoli discessere, Archiepiscopum accersit Imperator. rogat, vndenam eo appulerit Gregorius, vir enimverò eximius tali, tantaque gratia præ
44 ditus cui ille, 44 accidens, hominemque veneratus, immortales, inquit, numini gratias agimus, pijssime Imperator, quod fides tua, sincerusque Dei cultus, quem numquam non exercuisti; vnàque cum primis oratio tua, accedente istius hominis opera, hæreticorum ora coercuit. Ceterum hic, Domine, externus est, ex sancta ciuitate huc aduenit. Inde paucis post diebus, iubet Imperator: ad Prætorium accedat Gregorius: audit ille, adest. ibi Imperator percunctari vnde aduenerit, ex qua regione, qua vrbe, qua gente. vbi verò accepit ex Sicula illum Prouincia, vrbe Agrigento ortum, Hierosolymam transmisisse, indeque Constantinopolim tandem appulisse clarissimam vrbem; felix, inquit, nobis faustusque cessit ingressus ad nos tuus, & præsentia. ac debetur quidem Deo laus, quoniam suum numen, ac maiestatem merentibus, sibique obsequentibus arcana semper aperire mysteria consueuit. verum enimverò, nunc domum multo maxime diuino nomini laudes, gratesque reddendæ, quod tam vtile instrumentum hoc demonstrauit, cuius opera Sancto Spiritu præsertim dirigente, prauæ hæreticorum machinæ molitionesque perderentur. hæc, atque alia multa, postquam cum Gregorio locutus est Iustinianus, accidit ille coram Imperatore, 45
atque humilis iterum ac tertio hominem, veneratus est, quem deinde Iustinianus ad Archiepiscopum dimisit. ibi cum paucos dies immoratus esset Gregorius, nuntiat Imperatori per Marcianum quemdam, sibi iuxta, atque illi perfamiliarem, velle se Romam proficisci, Sanctos, atque omni laude dignissimos Apostolos veneraturum. probatur hoc Imperatori, itemque Archiepiscopo, potestas fit Romam abeundi, ita tamen vt mox Constantinopolim reuertatur.

Imperat. & Greg. colloquium.

45

Inde igitur discedens Gregorius, Romam tandem peruenit 11. Kalendas Iulias. Hic Sanctorum, atque illustrium Apostolorum, sepulchra pius venerari, ac loca omnia præteriens, cum à Præfecto Monasterij S. Sabbæ cubiculum expetijsset, inibi diuersatus est, conscio huius rei nemine; frequentes nimirum hominum congressus declinans, neque temere sese in cuiusuis colloquium dans. Sed Episcopi in Concilium à Pontifice missi, Gregorij aduentui anteuertentes Pontificem ipsum docuerant, Gregorij virtute, ac sapientia hæreticorum audaciam petulantiamque repressam. intereà dum Romæ degit Gregorius, diem 46 obit Agrigentinus Episco 46
pus, magnaq; adeò Agrigenti seditio coorta turbas agitante populo. atque hi quidem Sabinum presbyterum, contra illi Crescentinum Diaconum eligebant. Verum 47 Eu 47
plus, qui tum forte Archidiaconum agebat, ac pleraque cum vrbana, tum finitima plebs rem diuino potius consilio aperiendam, ac dijudicandam malebant. igitur delecti ex Agrigentina Ecclesia atque ex finitimis primores, maritimum iter ingressi, Romam traijciunt; postulant 48 à Pontifice sibi 48
Episcopum creari. Porro cum ijs vnà & B. Gregorij parens Chariton profectus erat. hæc vt Pontifici renuntiatur, mandat vt ad se homines adeant, adsunt, summumque Antistitem venerati, hinc Sabinus, quique ab eo erant, inde Crescentinus, ceterique asseclæ consistunt. Namq; Euplus, eiusque sententiæ populares homines laici, clericique, retro omnes stetere. Quibus Antistes, quem de vobis Episcopum decerni vultis? Ibi Sabinum sui, contra illi Crescentinum proclamant. Tum ad Euplum Archidiaconum, Charitonem, & alios conuersus Pontifex, vos autem, inquit, filij, quid super hac re dicere habetis? quæ vestra est sententia? illi autem corpus primo in terram acclinantes venerabundi, tum surgentes per Charitonem respondent, neminem sibi honorem assumere; sed siquis vocetur à Deo, eum verò honestandum; veruntamen ex diuino consilio, puraque, atque accepta ipsius Pontificis communisque Ecclesiæ parentis oratione rem gerendam. atque vtinam, inquiunt, is nobis per te Pastor detur, qui publico commo

Romam traijcit.

do

do res nostras curet. Inde Pontifex ijs, qui à Sabino, itemq; Crescẽtino stabant, cõsulite, ait, inter vos optime, vt vno omnes cõsilio petatis, quem vultis, & communi sententia probari, & testimonium, vt scriptum est, habere bonum. ad hæc illi nihil iubentem audiunt, sed omnia turbis ac disceptationib' miscent. igitur impudentem, & iniquam vt videt seditionem Pontifex, ira succensus, inde eos è vestigio abduci iubet, vt neque iam auderent illuc ad petitionem accedere. Post tres autem dies accersitis Archidiacono Euplo, Charitone, ceterisque eiusdẽ sententiæ socijs, clericis laicisque, agite iam inquit, fratres de ijs, quæ proposita sunt, vestram aperite sententiam: factiosi homines isti, ac turbulenti, atqueadeò in turbis conciendis principes, omninò frustra sunt, inepta plane, & inutilia moliuntur. Hic Archidiaconus, vnaque Chariton, non ab homine inquiunt Domine in primis venerande, neque adeò per hominem, sed verò Iesu Christo aperiente res conficienda. quamquam pro sincero tuo in Deum cultu, assiduisque ad Deum precibus edocere te Deus facile potest, quid in nos fieri tandem oporteat. Probatur porrò Pontifici responsum, ac laudatur. sed hac in re cum anxius animi mæstusque iaceret, post aliquot dies nocte quadam visus est sibi videre viros duos Apostolico plane habitu secum hunc in modum loquentes, quid tu iam animi cruciaris ob dissidentes homines istos de Siculo Episcopo? nam qui huc ab his deducti sunt, indigni plane sunt, qui hanc prouinciam subeant. Est autem in hac vrbe vir hospes pius, Gregogorius nomine, qui in Monasterio S. Sabbæ hospitio exceptus est. at simul homines illos huc aduentasse sensit, inde ocyor aufugit, latuitque in Monasterio 49 S. Erasmi. mitte igitur qui hominem aduocet creatũque Episcopum in Siciliam vnà cum orthodoxis Agrigentinis primo quoque tempore transmittito; in eo siquidem Sanctus Dei Spiritus acquieuit: atqui & eum locus ille desiderat. Post vbi hæc illi dixerant, simulq; hominis effigiem, quæ inter eos erat, indicarant, sese ex ipsius conspectu repente subducunt. somno excitus Pontifex, tumensque conuocatis Abbate 50 Marco, (quippe tũ forte ingressus in vrbem fuerat) & Ecclesiæ primoribus, quæcumque viderat, itemq; de Apostolicæ Ecclesiæ metu narrat. gratulatur visum Pontifici Marcus; benedictus, inquiens, Deus, qui non amouit orationem tuam, & misericordiam suam à te, sed tibi per sanctos suos aperuit ea, quæ in ouili tuo peracturus esses. Tum Ecclesiæ Archipresbyter, itemque duo Episcopi, qui iam ex cõcilio venerant in Monasterium S. Sabbæ mittuntur. vbi Gregorio non inuento, Præfectum rogant, ecquid homini factum sit, qui nuper ibi degeret? ex eo facile cognoscunt biduo ante è Monasterio egressum Gregorium in 51 S. Erasmi concessisse; rem edocti festinant: B. Gregorium iam digressurum offendunt, quos ille eminus conspicatus, agnouit Episcopos, currensque in hortum sese in medijs plantis abdidit. igitur ingressi homines, Præfectum acriter vrgent vti sese de homine doceat, quem inibi hospitio excepisset, flagitantes. hic animo, & cogitatione suspensus ille, paululum vt sustineant, exorat; si qua forte hominem exquirens inueniat, itaque ijs tradat. in hortũ igitur descendens, illum inter olera latitantem videt, ita grauiter indignans, vnde huc, ait, ades obstricte criminibus homo. exquisitus igitur ab eiusmodi viris, ascende iam, ac responde, criminationesque dissolue si potes. ea iactanti nihil omnino respondet Gregorius: sed ad aulam dum ascendit, viros inuenit considentes. simul autem hominem conspicantur Episcopi, agnoscuntque accurrentes ad eius sese pedes abijciunt: probe siquidem norant quantoperè illum cum Patres omnes quotquot in Synodum Constantinopolitanam conuenerant, tum pijssimus Imperator, essent venerati, quem etiam amplissimis affecissent honoribus. Tum Gregorius dimittere sese, humilia de se ipse prædicare, sibi vt parcerent supplicare. caussam inquirere quamobrem ad se nullius pretij hominem venerint. qui vbi assurrexerant, hominem læti complexantur. tum communis, inquiunt, Parens noster qui principem in Ecclesia locum obtinet, thronumq; Apostolicum, te iam per nos seruos suos familiares aduocat, seque vt adeas, postulat. nihil ad hæc ille cunctatur, sed cum his vnà abit. intereà Abbas Marcus multa Pontificẽ de Gregorio docebat, ipsius ab ineunte ætate vitæ institutum, mansuetudinem, tranquillitatem, vti diuino olim monitu Hierosolymam illum aduexisset. contra verò Pontifex quæcumque is in Constantinopolitana Synodo præclare gessisset, Abbati Marco narrabat. nempe vt illic (quod ipsius erat in literis, ac sanctitate præstantia) obstruxisset hæreticorum ora. Intereà verò dum hæc illi mutuo disserunt. Episcopi, Gregoriusque vnà adueniunt. Porrò is simul ingressus est, Pontificis pedibus prouoluitur, quẽ ille sane quam lætus excipiens, Deo gratias agit per quem plenissime certior de homine factus esset, atque vt audierat, ità & vidisset. Inde Gregorius cum surrexisset, eum benignius exosculatus Pontifex, iubet assidere circumspectoque homine, facile cognouit lineamenta, quibus illum adumbrarant, qui per quietem apparuerant sancti viri. Paululum autem cum caput, oculosque sursum reflexisset Gregorius, videt ex aduerso sedentem Abbatem Marcum, exsiliensque de repente ad eius sese pedes proiecit lacrymãs, atque immortales ait, immortali Deo gratias ago, Pater venerande salutis meæ caussa potissima, quo duce regiam omnis disciplinæ viam, inire, ac tenere licuit. Vere iam quod mihi olim cecinisti fore, vt iterum te in vita reuiserem, vt optatissimum, ità veridicum effectum reddidisti. hæc vbi ille, aliaque perorauit, admirari omnes, ac collacrymari. Inde dimitti omnes Pontifex iubet præter Gregorium, Abbatem Marcum duos Episcopos, paucosque alios: mox Gregorium

Apost. Pontifice monent de creando Greg. Episc.

Greg. fugit honorem

Pontificis ad Greg. oratio

gorium sic alloquitur: Te fili Gregori, Dominus Noster Iesus Christus per Sanctorū Apostolorum suorum præsentiam vocauit, Sanctæque, ac Catholicæ, & Magnæ Ecclesiæ Agrigentinæ pastorem præfecit, illi vt populo cælestia pabula præbeas: te namq; locus ille desiderat, vt per te gentis illius reliquiæ seruentur. Hic detrectare dignitatem Gregorius, indignumque se tanta prouincia dictitare. quem contra Pontifex hortari, Deum vt timeret admonere, multos propterea quod contradicere, ac repugnare ausi essent, grauissima perpessos. rogat ille, paulum modo vt sustineat, exiguique ad respondendum temporis inducias exorat. inde vnà cum Abbate in cubiculum abeunt, noctemque ipsam insomnem ducunt. Gregorius autem inde in Hispaniam fugere cogitabat; neq; verò dum nouerat patrem suum Romæ iam habere cum reliquo populo. igitur monet eum Marcus illuc venisse Charitonem cum ceteris orthodoxis summoque Pontifici carum in primis esse: quod vt audiuit Gregorius, magnum animo mœrorem concepit, seque ad fugam Roma capiendam parabat. Quem vt à suscepto consilio reuocaret Marcus, næ tu inquit, fili, Deum sic irritare tentas. quippe memoria tenes censeo, quid olim tibi beatus ille senex præceperit, apud quem quattuor annos commoratus es; is enim omninò pernorat (Deo nimirū de te hominem cuncta docentem) pro Dei in te beneficentia, execrationem, si quid auderes huiusmodi, relaturum. Iam tum acquieuit Gregorius.

Post paucos autem dies Siculos adesse Pontifex iubet, quid de sua ipsorum salute decreuerint, rogat. cui Euplus Archidiaconus, & Chariton, nos, inquiunt, nihil iam quod respondeamus habemus: quod tibi Deus aperuerit, id verò tute perfice. Porro ex Marco didicerat Pontifex Charitonem esse Gregorij parentem, id autem occultū adhuc habuerat: sed vtrumque contemplās similitudinem admirabatur. Inde vbi pauci effluxerant dies, Agrigētinos omnes aduocans Sacerdotes, Clericos, primoresque, omnes laicos Agrigento finitimos homines: age inquit, omnes cum monachi, tum quæcumque vrbem incolit multitudo, ad Sanctorum Apostolorum ædem cum supplicatione concedamus. super quem autem signum aliquod diuinitus illuxerit, is demū vnus eligetur. Igitur vrbs vniuersa procedebat supplex, templumq; Apostolorum Principis ingressi Gregorium hortantur, vt edito è loco euāgelium edicat, quod dum peragit, magna populum admiratione afficit, miraque voluptate perfundit. ea erat ipsi in legendo suauitas, atque oris concinnitas. id igitur vbi confectum est, surgensque Pontifex populo benedixit, Ecce 52 tibi columba ab altari aduolans, insidet Gregorij capiti: rem plane admirabilem, & inusitatā vident omnes, atque obstupescunt. Neque adeo Gregorius parentem suum latuit, aut quempiam ex vrbe: omnes iam tum homi-

52 Columba insidēs Gregor. probat eius elect.

nem dilexere. Neque vero mediocrem concepere lætitiam ipsius populares, & incredibili quodam studio in eum ferebantur omnes Siculi, atque adeò Agrigentinæ prouinciæ frequens multitudo. inde conueniētes postero die Synodales Episcopi B. Gregorium Agrigento Episcopum dari consentiunt Pastorem læti accipiunt, Deum omnes dilaudantes, clerus, quiq; ciuitatem accolebāt, optimates. Porro decem ab eius creatione dies Romę commorati, nec sese ab ijs S. Abbas Marcus abduxit, Gregorium subinde monens, futuras vt angustias, calamitatesque præsenti animo ferret. iam vero cū nocte quadam à lecto Chariton exsurrexisset, cubiculum adijt, vbi S. Gregorius, & Abbas Marcus versabantur; pulsansque ostium, monasterium ingreditur, ostenditque ambos de rebus ad salutem spectantibus colloquentes: ad eorum se pedes lacrymis perfusus acclinat, sibi vt precibus succurrerent, rogat, magna de amisso filio molestia confecto. cui B. Marcus, Ecquid ait, meministi enuntiatum olim à me tibi fore, vt filium aliquando in vita reuiseres? ita sane inquit Chariton, sed verò iam tum ego, cum te primum hic vidi, nimis quam aueo nuntium abs te aliquem de meo filio audire. sed interea patris orationem sane quam libenter edebat filius. Porrò autem Marcus Charitonem bono esse animo iubet, nunquam futurum, vt eius lacrymas, siquid incurrisset incommodi filius, despiceret Deus; verumtamen inquit, haud me falsum accusaueris: natum, vt prædixi tibi, dum vita superest, aspicies. Hic Gregorius; viuit ne ait, pueruli mater, quem interijsse dictitas? viuit Deo bene iuuante, inquit, Chariton, ingentiq; mœrore conficitur de sublato filio. cui Gregorius, quantum ab illius interitu temporis intercedit? tertius 53 decimus hic agitur annus inquit: tum Gregorius hortari hominē, consolationemque quam poterat maximā adhibere cœpit. verbis primo vsus obscurioribus. Inde vt rem tandem breui concludam, sede festinus exsiliens, suffusus oculos lacrymis (quippe tetigerat animum patria caritas) parentis pedibus aduolutus, mei pater, inquit, obsecro miserere, mihique quod in te admiserim libens condona. iam nunc enim te curis plane vacuum omnibus volo de miserabili filio tuo ego enim ipse sum. mox vbi surrexit, patrem arctissime dum cōplectitur, fusæ vtrinq; abunde lacrymæ. vbi a luctu paulisper temperarunt, hortatur Marcus omnem animo mæstitiam euacuent, auctori potius Deo gratias agant, qui ipsos iā in vnum cōniunxisset. inde gratijs rite à Charitone actis Seruatori Iesu Christo, quoniā quod à Marco olim accepisset, effectum iā per eiusdem preces videret, consederunt ad primam vsque auroram de animi salute disserentes. Igitur diluculo omnes ex Agrigētina ecclesia Siculi, Pontificem adeunt, accidentes venerantur. quibus ille, en, ait, quā et iamnum exquisiuistis, Dei voluntas aperta est, impletaq;: quippe & vos admirandū 54 sane mysterium conspexistis, quod hisce die-

Patris, & Filij iucunda agnitio.

53

A Pontifice Episc. creatur.

54

diebus oculis vestris exhibitum est. Vos interea virum hunc sane quam admirabilem, Deoque in primis acceptum, quasi parentē vos ad optima quæque cohortantem obseruate, & colite. atque ita veremini, vt & ametis. plane vt illi vos dicto audientes vsque præbeatis. Assensere omnes, Præsulique suo se obsecuturos recepere. ijs igitur bene precatus Pontifex, vna que Episcopi, qui ex Cōcilio illic aderant, Gregorium populo commendat: Dominus noster inquiens, *Iesus Christus* det vobis gratiam id ipsum sapere ad gloriam Dei Patris cum *Sancto Spiritu* in secula seculorum. cumque omnes, Amen
55 respondissent, eos dimisit, sociumq; 55 ad-
56 didit Felicem Episcopum, cuius 56 opera Gregorius inaugurare tur. tum ad Charitonem, hem tibi, ait, filius, cuius in sinu requiescet senectus tua. sed ea quid sibi vellent minus percepere qui Charitonem circumstabant. *Igitur* nauim conscendentes Roma soluunt 18. kalendas Septembris *IV.* verò idus Septembris in Siciliam cum appulisset,
57 Panhormum exscendunt. quos 57 Panhormitanus Episcopus vnà cum clero, populoquè vniuerso, & monasterijs virorum ac mulierum, perhonorifice, incredibilique lætitiæ significatione suscepere; namque de moribus hominis vitæque instituto cognorant. vt autem vrbem primum iniit Gregorius, cum in templum iam pedes inferret, Eccè tibi lepra horridus quidam monachus accurrens adest, ipsiusque pedibus aduolutus, clamitansque opem implorat, efflagitatq; sui vt misereatur, à Deoq; precibus exoret, vt eo flagello liberetur, grauissimoq; dolore, quo premebatur, aliquādo leuetur. Cui Gregorius, crede, inquit, fili: nihil enim Deo factu difficile: *Verum* id tamen ex me accipe iam in nomine Domini nostri *Iesu Christi*; iam nunc pœna ista leuabere. prædictionē è vestigio secutus euentus Lepra, qua detinebatur homo, purgatur, factaque est caro eius proinde quasi paruuli pueri, vt alibi in libro Regum proditum est. Hic stupere omnes insolitum rei miraculum, virtutemque supra hominē in subita monachi sanitate; Deum etiam extollere, qui per homines ipsum amantes mirabilia solus ederet.

Ab Episc. Panorm. honorifice suscipitur.

Leprosum sanat.

Igitur in proprio Episcopio commorantur, cui ab S. Gregorio nomē erat, quod certe olim *Agrigentinæ* ecclesiæ fuerat, Libertinum appellatum. Tres Panormi dies egerant, ingentes cum *Episcopo*, ac discipulis lætitias agitantes. *Inde Episcopum*, fratresquè amplexatus Gregorius Panhormo egreditur. iam vento commodum aspirante, flumen intra duos dies ineunt ad octauam horam
58 in 58 suburbium, *Emporium* nuncupatum. Vbi verò suos aduenisse iam cum *Episcopo* quodam Gregorio cognouere *Agrigentini*, ingens repente eos cum admiratione mœror inuasit. scilicet ex duobus, quos diximus, vnum sibi futurum *Episcopū* sperabant. Præfectus igitur monasterijs laudatissimę Deiparæ sacri, fratresque vnà omnes, ac populus in suburbanis degens, occurrentes Gregorium excipiunt ex naui exscē-

Agrigentū peruenit.

Magno populi cōcursu, & gaudio excipitur

dentem, non sine supplicatione, cantuque qui cum in loco quodā constitisset, manuq; silentium indixisset, omnes destitere: tū iubet vt *Archidiaconus Euplus*, verba, quorū initium est, *attendamus*, enuntiet. demū populo beneprecatus, *Pax* vobis, inquit, & cū spiritu tuo, subiecit circūfusa multitudo. Vt autem *Archidiaconus* verba illa: sapientia, ceteraq; quæ sequuntur, rite persoluit, accidens in genua S. Gregorius vnam, aut duas potius horas insumpsit in preces. sed solo demum exsurgens, populoq; rursum benedictionem impertiēs, ter in hæc verba vocem extulit: Benedictus Deus, qui facis mirabilia solus, nunc & semper, & in secula seculorum. populi acclamatio secuta. *Igitur* accessere omnes, ad eiusq; pedes accidentes, venerantur *Episcopum* à quo mutuo excepti osculo grandiores iuxta ac minores natu, atq; adeò lactentes pueri, impositaq; manu viris, mulieribusq; beneprecabatur *Antistes*. *Inde* igitur secedentes, ipsum adeunt monasterium, canentibus interea vocibus haud intermissis.

Vbi in æde Dei parētis, ac venerādæ omnium Dominæ preces fuderat Gregori', pedemq; iā è tēpli foribus efferret, monachus quidam obuiā it, seque ad *Episcopi* pedes proijcit venerabūdus quem certe *Præfectus* propellens, ad *Gregorij* pedes accedere hominē vix patiebatur. *Verū* conuersus ad Præfectū, sine modo, inquit Antistes, ne prohibe, frater; Tū ille: amens est, Domine, loquendi prorsus, atq; audiendi facultate destitutus. ibi grauiter suspirās Gregorius, lacrymansq; ac manus in cœlū attollens, huiusmodi orationem habuit. Domine *Iesu Christe*, cœli, terræq; molitor, qui lepra infectos homines sancta olim præsētia tua emundasti, surdorumq; aures ad audiendum reserasti, ac linguæ etiam vincula dissoluisti, tute nūc seruum hunc tuum diuina virtute sanato, vt sanctissimum nomen tuum perpetuo celebretur. Hæc vbi perorauerat, apprehensum monachum erigit, atque in nomine, inquit, Domini nostri *Iesu Christi*, qui surdo mutoq; Dæmoni imperauit, vt ex eo, quod suis ipse manibus finxerat, opere tandem exiret, recte iam loquere, & audi, Deumq; lauda cōditorē tuum. confecta repente res est, exclamare ille vehementer, atq; edicere. magna scilicet opera tua Domine, quæ per virum hunc iustum, qui me quamlibet humilē respexit, edidisti. *Porrò* hunc cum rogasset Gregorius quotus iam is annus esset amissæ vocis, haud equidem, inquit, memini me loquutum aliquando, aut audiuisse. Hic *Præfectus* vbi sese ad Episcopi pedes abiecerat, consurgens, vicesimus, ait, agitur annus, ex quo nuntium hic seculo remisit in meo monasterio, sed annum attigerat octauum, quando hic tonsus est. ibi tum ingens omnes inuasit timor, ac stupor, Deumque nemo non celebrabat, quod se per beatum illum virum respici iam ab ipso animaduertunt. *Igitur* monasterij cœnaculum ascendunt, ijsque qui surdus modo, ac mutus fuerat, ministrat.

Mutum, & Surdum sanat.

inte-

Intereà mandat Gregorius ex Vrbe per
eum diem exeat nemo.ipse autem in Mona
sterio cum remansisset, noctem ipsam insô-
nis cum reliquis ducunt ad vsq; diluculum ;
Nam cum primum illuxit, B.Gregorius Epi
scopus,ac frequês populi multitudo è sub-
vrbio discessere,quos Monachi cum Præfe-
cto sequebantur psallentes, itemque clerus
omnis,qui cum eo Roma nauigarat.Qui au
tem sanitate donatus fuerat monachus ip-
sos anteibat, clamans ipse ego sum surdus
pridem,ac mutus,nunc iam per Sancti An-
tistitis preces plane valeo. Igitur vrbana
multitudo,tribuni,ac principes,populusque
frequens ex vrbe egressi Sancto Episcopo
occurrunt, eumque ad portam iam acce-
dentem venerantur. quos ille contra bene-
dictione impertitos blande comiterque am
59 plexatur. Sed intereà 59 Gregorij mater,
Matris de filio gaudiũ vna cum ancillis, ac senioribus intra magnã
vrbis portam substiterat, dum ille ingrede-
retur. cum ergo eminus conspicata, agno-
uit hominem ex patrio charactere, atque
is,inquit,vere ipse est filius meus,quem per-
dideram:neque porro falsum agnosco iam
60 beatum 60 illum monachum,qui mihi re-
ceperat fore vt viua viserem filium meum.
Iamque propior Gregorius cum circũspi-
61 ceret,matrem 61 videt cum vetulis,ancil-
lisque adstantem, incredibilique lætitia ge-
stijt.Mox oculos in cœlum attollens gratias
Iesu Christo immensas agit,quo auctore suã
sibi videre parentem licuisset.igitur accedẽ
tes illę accidentesque ad Episcopi pedes,
Beatum hominem venerantur,quibus ille
singulis manus imponens, beneprecatusq;
saluete,inquit,Deo quasi nouellæ agnæ ca-
rissimæ, quæ cursum ad virtutem egregie
perfecistis : gratia vobis, & pax augeatur à
Deo patre, ac Domino nostro Iesu Christo
Amen.illis subijcientibus ad matrem con-
uersus,salue ait, & tu Domina Theodote
cuius opera mihi lucis huius vsura,& corpus
donata sunt.qui vales? recte illa respondit,
Deo dante fili dulcissime : & vero Benedic-
tus Deus,qui te nobis elegit, pastoremque
62 populi sui designauit. Tum 62 ille caræ pa-
rentis pedibus prouolutus, eosque deoscu-
latus, pro se vt precetur supplicat,qui multa
in illam peccasset,eoq; parcere ne despuat.
post vbi surrexit,ipsius manus exosculatur.
contra verò rogare parens, se ipsam potius
precibus iuuaret natus, veniamque commis
sorum parentibus impetraret.

Post hæc templum canens ascendit po-
pulus vniuersus, peractisque diuinis myste
63 Colũba capiti Greg. insidere visa. rijs,Felix Episcopus, qui Gregorium 63 in
sede locaturus Roma abscesserat, videt de-
scendentem columbam, Beatumque Anti-
stitem adumbrantem. nimirum,& Episco-
pus ille dignus erat,cui diuina gratia confer
retur. ità cum Sanctum ex Gregorij mani-
64 bus,& incorruptum 64 corpus,pretiosum-
que sanguinem sumpsissent omnes, Deoq;
vt par erat gratias egissent, corpora deinde
ad Episcopi mensam curauere. ad extremũ
eum amplexati, domum quisque suam repe-
tiere gestientes, numenque pro eo celebran
tes.Postridie verò eius diei, festus agitaba-
tur venerandæ,ac vitalis crucis exaltationis
dies:ità complures, quicumque vel morbo,
vel cacodæmone detentos habuere,in tem-
plum adduxerunt, quibus manus imponens Multa edit miracula
Gregorius,dicto citius eos liberabat, pror-
sus vt admirationi esset omnibus, planeque
similis Sancto Patri nostro Gregorio Tau-
mathurgo haberetur.quæ cum ita haberẽt,
magna tum in vrbe,tum in suburbanis vicis
omnibus lætitia,& gaudium agitabatur.Por
ro Episcopus,qui cum Gregorio aduenerat
perspectis quæ ab eo edebantur, signis,quã
maximas poterat Deo gratias agebat,mira
baturq; virtutibus insignem vitæ rationem,
atque constantiam. cum autem sex cum eo
menses egisset, ingentemque ex eo conuic-
tu voluptatem percepisset,Agrigentino Prę
sule, cunctisque ciuibus salutatis, acceptisq;
ad iter necessarijs inde abscessit.

Iam verò B.Gregorius in Ciuitate resi- Ciuitatem obit.
dens,Presbyteros, Diaconosque, qui eiusdẽ
essent animi,creauit,atque in suam quemq;
paroeciam immisit : illud insuper præcepti
adijciens,mandata,vt rite seruarent, egen-
tem ne irritarẽt, neu despicerent aliqua ne-
cessitudine circumuentum. At ipse verò ci-
ues,aliosque monere assiduo, instruere, ac
docere,curare diligenter, nullam omninò
prætermitti viduam, orphanum nulli, quin
eis optime consuleret.omninò quicumque
egerent, ijs verò necessaria suppeditabat.
sed & in dies singulos ab hymnis diuinisque
laudibus nunquam desistebat: ieiunia quo-
què vigilias,humi cubationes exercebat,con
stãtissime.Porro autem pios quosdam ado-
lescentes aliorumque testimonio probatos
tres 65 Diaconos creauit,quorum mores, 65
operaque facile perspecta erant.Erasinum,
66 inquam, Philadelphum, & Platonicum, 66
qui cum illo plurimum versantes,miraque
eius gesta spectantes insignem quoque vir-
tutibus vitam æmulati sunt.sed aliquot post
diebus vrbem lustraturus egreditur Grego
rius,ægrotosque qui in ea degerent,paupe-
res item ac viduas inspecturus. ità dum ci-
uitatem obit, siqui forte infirmos haberent Mirac. fulget.
apud se,eos in platea statuebant,vnde Bea-
tus Antistes transiturus esset,è quorum ille
corporibus quodvis morbi genus manuum
impositione pellebat in nomine Domini
Iesu.sed illud sane præclarum.

Sabinus 67 quidam presbyter filiolam 67
habebat sane quam pulchram, sed resolutis
ante annos nouem Satanæ opera artubus;
itàvt iaceret misera,nec mouere se quidquã
posset, cibumque adeò ipsum alienis mani-
bus quotidie caperet.auditis igitur eius ma
ter signis,quæ per B.Episcopum edebantur,
eduxit & ipsa filiam, quattuor illam vt ina-
nime quoddam pondus deferentibus. Hic
verò extra vestibulum infirmam deposue-
re:siquidem illac B. Gregorius iter facturus
erat.eo igitur ad Sabini ostium appetente
egressa hominis vxor,atque ad B. Gregorij
pedes prouoluta, lugensque sui misereatur
exorat, sibique si quid in fiducia ipsa defi-
ciat,opem auxiliumque ferat. quid ea opus

haberet, percontatur Antistes. Tum illa rur-
sus ad Gregorij pedes proiecta, eiusque mi-
sericordiam implorans, resoluto iam corpo-
re, inquit, filia mea iacet afflicta, seque ipsa
mouere omninò non potest. Hic Episcopus
cum de viro mulierem rogasset, egressus Sa-
binus procidensque sibi eam vxorem esse
ait: rursus ille, quot iam ab hinc annis id
huic mulieri contigit morbi? nouem respon-
dit Sabinus. Igitur B. Gregorius corpus ac-
clinans in genua, huiuscemodi preces fudit:
Domine Iesu Christe, Deus noster, qui cæ-
lum, terrasque, ac mare, & quidquid in his
continetur, condidisti, respice iam in preces
famuli tui, meque nunc humilem, atque im-
probum exaudi, puellamque istam Sanctis-
simi Spiritus tui virtute inuise. His perora-
tis exsurgens, ac benedicens, in nomine,
inquit, Iesu Christi Domini nostri surge iam
atque in pedes tuos consiste. surgit repen-
te puella: mox ad seruatoris sui pedes acci-
dens, quas potest Deo gratias agit, qui per
Sanctum Antistitē suum, cuius puram, sin-
ceramque seruitutem probarat, se ipsam iā
depulso morbo seruasset. Porro eum vrbana
multitudo sequebatur, inusitata, quæ ab illo
edebantur, miracula demirans. Vt autem
totam obiuit ciuitatem, cunctisque quæ vsui
forent, bonus Pastor dispertijt; in Ecclesiam
redijt ad nonam, Clero populoque comitā-
tibus: sacrisque rite perpetratis, mensam
apponit frequenti populo, Sacerdotibus,
Cleroque, priuatim que adeò viduis, egenti-
busque. atque ipse panno precinctus cum
tribus Diaconis Erasmo, Philadelpho, ac
Platonico cuncto populo ministrabat. Por-
Parentū eius sanctitas.
rò autem viduis, egentibusque mater eius
cum ancillis sedulam operam dabat, singu-
lorum pedes propijs manibus abluēdo. sed
Chariton è templo minime discedebat, ie-
iunijs, precibusq; insistens, supremoque ob-
sequens numini pannosa amictus veste, lec-
titans, librosque versans: cui Gregorius or-
dine singula interpretabatur: atq; adeò Dia-
conos instituebat in lectione, cantuque, atq;
interpretationibus sacrarum literarum, ve-
68 teris nouique testamenti. datum 68 eit au-
tem & pueris, vt ijs quæ dicerentur, accura-
te attenderent, admirationique essent om-
nibus non ex vrbe solùm, sed ex Insula etiā
vniuersa, atque verò quotidie exercebantur

Maligna in D.Greg. cō iuratio.
Vt autem malorum princeps Diabolus
purum, sincerumque perspexit hominis in-
stitutum, inique rem ferens, inuidiaque per-
citus bellum contra ius, fasque mouit, quo
virum iustum de throno deturbaret. Nam-
69 què 66 Sabinus presbyter, Crescentinusq;
Diaconus, qui mutuas anteà inimicitias
exercuerant, tùm demum in gratiam redie-
rant, id nimirum scelerum auctore Satana
stimulante. igitur inter se consultantes, quous-
70 què tandem dixere, isti 70 nos pareamus
impostori, atque venefico, qui ignaros, ac
simpliciores huius vrbis homines per sanc-
timoniam suam deludit? ecquid nos latet,
hinc eum olim ad gentes profugisse, ibique
vt accepimus commoratum, nefariam vene-
ficiorum artem penitus hausisse, nunc autē
in fraudem inducere mortales, seque vt Ma-
gus olim Simon, diuinum hominem esse di-
ctitare, cū Dæmon sit? hem neque edit, ne-
què adeò quidquam bibit: nimirum neque
Dæmones omninò edunt, neque vnquam
bibunt: Hæc inter se commentati, vt facinus
promoueant, exquirunt sedulo vrbem cir-
cumcursantes, nefarij consilij socios ex po-
pulo inueniunt, atque ex Clericis quidem
triginta, eosque rudes videlicet literarum,
quos nec suam ipsorum dexteram, neque
sinistram cognoscere posse diceres, ex po-
pularibus autem quinque & viginti. Qui ni-
mirum omnes contra iustum coniurarunt,
vt eum ex vrbe exturbarent. ac 71 Leucium 71
quemdam crearent, hæreticum, mentitum-
què presbyterum, & externum, illuc appul-
sum ex Concilio Laodicensi, à quo fuerat
sacro percussus anathemate. cuius tamen
aduentum Gregorius non adhuc percepe-
rat. latitabat autem apud Theodorum 72 72
quemdam Exillostrium, prope locum, qui
Diolus dicebatur. ibiq; quasi Draco delite-
scens menses exegerat omninò tres. videli-
cet is iustum apud illos in inuidiam rapue-
rat. igitur omnes hi cum Sabino, atque Cre-
scentino consilium ineuntes, pecuniam ijs
numerarunt, quæ satis ad rem videretur, nē-
pe vt in illum calumniam appingerent. Vi-
derat autem aliquādo Leucium in Oriente
Gregorius, cum eoque de diuini verbi incar-
natione ad disputandum congressus, repres-
sit hominem, audaciamque coercuit, atque
in exilium exegit. Hunc igitur, vt iam dice-
bam, facinoris auctorem statuunt, omni
prorsus vel commiseratione, vel humanita-
te vacuum, sæuissimum hominem, acerbis-
simum. impium.

Erat autem in ea vrbe puella quædam
non minus forma, quam impudicitia præ-
stans, cui nomen 73 Euodia. hanc diligen- 73
tes 74 impij sibi, vt obtemperet, eumque 74
ipsis vnà sentiat, hortantur. habere quod
ei considerent, arcanum quoddam, vnde
grandes ipsi venturæ essent diuitiæ. id illa
quid tandem sit, rogat. profitere, inquiunt,
apud Episcopum, tecum illum esse versatū.
Hic subuereri illa: ac timeo, inquit, hominē,
ne forte nulla meis dictis habita fide, quasi
falsa ciuibus pœnas dem: illum enim iuxta
atque Angelum venerantur. contra instant
perditi, minime verò ita esse dicentes, sed
ipsis modo consentiret, saluam se illam præ-
stituros. vi tādem adacta mulier impro bo-
rum hominum, quidquid ij velint, edicturā
se recipit. intereà multa illi agitare, exqui-
rere, quam tandem ineant viam, vt immit-
tere illam in Episcopium possint. ita nocte
quadam in templum descendit Episcopus,
vnaque Euplus Archidiaconus, tresque ado-
lescentes Erasmus, Philadelphus, Platonicus
Diaconi, ac duo item monachi religiosi, vt
preces media nocte persolui solitas imple-
rent. sed custodiebant intereà sedulo Epi-
scopij fores Tribunus, ac Danatzanus. quos
nimirum impij, perditique homines Sabi-
nus, & Crescentinus cum ad suam ipsi sentē-
tiam allexissent, pecunia corruperant. itaq;

rese-

reseratis ædium foribus,vbi quiescere Gregorius consueuerat,scortum illuc immittũt. statuuntque in angulo domus.confectis igitur precibus Episcopus vnà cum alijs in Episcopium ascendit,vbi cum assedisset,librum sibi dari postulat: datur. in eo porro vitam B.Ioannis Chrysostomi,vt ceteris virtutib⁹, ità in primis animi tolerantia maximi, perlegere cœpit.Hæc ille dum facit, Deoque gratias agit, obdormierat puella neq;adeò an cubiculum aliquis ascendisse persenserat.
75 ità habet 75 ille lignum pulset Archidiaco
76 nus ad matutinas laudes:statimque 76 vocatis adolescentibus ad templum rursus cõtendit,precibusque rite persolutis,conuenit frequens clerus,reliquusq; populus,sic enim monuerat Antistes.ergo ad ædes reuertitur illis comitantibus, eius vt doctrinam audirent. id enim erat ei quotidianum opus: ea nimirum vbi è templo dimissus fuerat populus, eodem audiento legebat, quæ vtilia forent.

S.virum de stupro accusant.

Porro autem pessimi illi, ac fraudulenti consilij auctores, è reliquo orthodoxo atquè vnanimi populo seiuncti, quasi siluestres belluæ,turbatis animis,vultuque,ac cõtra iustum nefaria molientes inter se ipsi contuebantur,iussique de more parere, cũquè pastore suo vnà ingredi recusantes,tandem insiliunt sacrilegi Sabinus, Crescentinusque,atque alij cum ipsis decem;petulantemque puellam eripientes coram Episcopo statuunt: tum clamore, ac tumultu complentes omnia,adeste dum,inquiunt,populi omnes,ac plane improbum Antistitis nostri facinus videte:hunc videlicet dignum existimabamus, & quantiuis pretij virum. ceterum iam nunc Apostolico throno prorsus indignum renũtiamus.Hic horrere omnes,& quasi lapides obmutescere. Porro Sycophantæ,manibus in virum sanctum iniectis,in atrium Episcopij pertrahunt. iusti hominis vicem intereà dolente,& lacrymãte populo.inde accedentes tribuni, vrbisq;
77 optimates,scortum 77 rogãt, verum profiteatur: an cum ipsa coiuisset Episcopus? annuit impudica,noctu scilicet id contigisse sed Archidiaconus itemque monachi rem vt exploratam haberent,& qua tandem noctis hora facinus patratum? à cœna respondit,nimirum ab impijs ità præmonita fuerat.tum verò monachi, Archidiaconus, itẽquè tres Diaconi: viuit Dominus inquiunt; falsa enimverò est hæc puella. contra verò improbus improborum hominum conuentus: haud equidem vos,aiunt, si quid de homine dixeritis,fidem vnquam facietis,quippe ipsius familiares. hic cum à Diaconis vnus Philadelphus propheticum illud vsurpasset:muta fiãt labia dolosa, quæ loquuntur aduersum iustum iniquitatem, in superbia,& in contemptione.facto impetu sacrilegus Crescentinus adolescentem sub maxilla percussit. consurgit aduersus impium effusa multitudo, eiusque caput petit.nam quid tu,inquit, homo execrande, insontem cædis?

His dictis in Crescentinum vno quasi agmine irruunt. sed ad populum conuersus Gregorius, ita omnes hortatur dimittite iam obsecro,illum, fratres, ac Domini mei & nunc sane pro libidine rem gerat;eius .n. parens Diabolus sedulam illi in re præsenti operam præstat. iamiam verò magnus apparebit miseri hominis casus. Sed hic maxi-
me 78 pendebat animi populus, secumq; 78
ipse volutabat, ecquid vera essent, quæ ab impijs dicerentur. ita præualuere sacrilegi, ac male sanæ mentis homines, iustumque in carcerem conijciunt, compedibusq; vin-

Iust⁹ in carcerem conijcitur.

ctum asseruant. vbi S. 79 Gregorius Lily- 79
betanæ vrbis Episcopus inclusus olim fuerat; martyrij denique palma donatus, cum gladio cæsus obijsset sub Tyrcano Tyranno. Vniuersa porro multitudo ciuitatis circa custodiam conueniunt, foresque instantes pulsãt,plane vt assultatim effringere eas velle viderentur.Namque alij ferreis vectibus allatis perrumpere carcerẽ adnitebantur. ea dum agitarentur.deuenit ad finitimos rumor.Quare ad flagitiosos,& facinorosos homines Sabinum,Crescentinumque, ac ceteros consilij populares tollendos conspirant.Quos tamen S.Gregorius etiam,atquè etiam hortabatur, inquiens, ne quæso vos filij carissimi, ne contra hos acerbum quidpiam admittite.Siquidem Domini mei vindicta est,fratres,ego verò,vt aiunt,vere nequam homo sum. sed populus,nobis, inquit,Pater sancte, ac filijs nostris imputentur peccata tua.instat ille rogando, ne manus in eos inijciant,sed expectent,ne quando ab illis occidatur. nimirum id ille dicebat,certiores eos facere volens de Christi erga se beneficentia.Porro Archidiaconum, Monachos,puerosque ingressu prohibuerãt agrestes belluæ, quo minus cum Gregorio clauderentur.intereà dum foris præstolatur multitudo,gratias Iesu Christo immortales orans agebat vir sanctus,quod ipsius nomine illuc deductus esset.Ecce autem intempesta nocte, custodiam lux magna circumfulget, Angelus quippe Domini accedens cõpedes repente dissoluit.atque vbi Gregoriũ confirmarat,amplexus hominem abiit. Vltro autem reclusæ sunt carceris fores. quæ cum vidisset multitudo, lingua nimirum diuinitus edita,ingressi ad pedes ipsius procũbunt dicentes: Nunc demum tecum esse Deum, vere cognoscimus. igitur vehementer commoti,prompto ad vnum omnes animo,paratoque stabant,aut ad mortem pro iusto appetendam, aut impijs inferendam. id quod videlicet effecissent,ni S.Gregorius rursus eos cum lacrymis ità obsecrasset:Tribuni,Optimates, ac reliqua multitudo, oro atque obtestor vos fratres,ac filii carissimi, ne manus in vos inuicem conserite,innoxiũ sanguinem pro me miserabili profundẽtes. meum enim sanguinem potius profũdi præstat,quam vestrum quempiam iniuria quidquam affici. atque ego quidem habeo pro me pugnantem Christum,quem semper vindicem experti sunt ii, qui omnem in eo spẽ posuere, confidentes fore, vt in manus inimicorum numquam eo volente traderentur.

Orat populum ne inimicos vlciscantur.

Ang.carcerẽ recludit, vincula soluit,Gregor. confirmat.

tur. ad hæc omnes amplexatus, benigne iis precatus,cibo reficiendos dimisit.

Tum sacrilegis Sabino, Crescentinoque vocatis,audite,inquit,quæ vestra, fratres, est de me sententia? quid hic me conclusistis? aut me iam è medio tollite,aut quoquo tandem fert animus ac lubido,mittite:at illi literas 80 se ad Exarchum, cui Apostolicum hoc opus incumberet,dedisse,qui Antistitis rebus accurate discussis, de eo quod vellet, eliceret.Et verò ad illum scripserant,vt presto iam esset, erat enim apud 81 Philosophianos necessaria comparans ad nauigationem: Romam quippe nauigare cogitabat.Vt autem Agrigentum aduenit Exarchus,postridie iubet omnes in forum,quod erat in media ciuitate,conueniant, sedensq; iustum è carcere educi mandat. eductum vrbana multitudo omnis consequitur:qui cum eo loci peruenisset,vbi residebat Exarchus, iubet is Tribunos, primoresque vrbis assidere,atque in iustum inquirere;abnuunt hi,ac nos, inquiunt, nec profectò tua causa stamus, neque ea sedemus. sed inique ferimus iniqua pati pastorem,patrem,ac doctorem nostrum videntes qui tam multa per Iesu Christi nomen signa dedit in hac ipsa ciuitate, quorum tute oculatus es testis, quin & ea facile edixerit vxor ipsa Sabini istius, quem alterum Iudam Iscariotem,proditoremque iure optimo dixeris. Te verò quippe communis Patris nostri Pontificis ministrum, iniquum est in talem virum inquirere,neque porro consentaneum,huc 82 nullo prorsus aduocato consilio, coram te stare.sed te potius examinari fas erat. Hæc vbi ab Optimatibus accepit Exarchus, male sibi metuebat,ne quasi in ipsum seditione coorta,trucidaretur. Igitur consurgens sacrilegosque Sabinum,&Crescentinum aduocans; producite huc, inquit puellam, qua cũ dicitis vestrum Episcopum cõsueuisse. Nos enim hunc pium hominem religiosum, & commodis moribus esse nouimus. agite dũ ergo, vt probe deinceps cognoscam quid nam Pontifici Domino meo sim de homine relaturus. producunt illi puellam,quæ spectantibus omnibus pauida tremensque astitit. Rogat Exarchus; numquid verum sit, ꝙ ipsa de Præsule dixisset, secum illum concubuisse. annuit impudens. hic autem mirum, atrox repente falsam, 83 impudicamque Dæmon inuadit. volutari illam ante omniũ oculos, atque ad Gregorij pedes horrẽdum spumare,omnes contra expauescere,clamãtesque tum demum credere se dicebant,mẽdacia fuisse, quæ contra Gregorium iactarentur.Sed impij per summam impudentiã, nonne rectè iam dicebamus,veneficum esse istum,atque impostorem.

Atque vt rem breuibus expediam postulat ab Exarcho Gregorius, si velit de rebus ipsius ad 84 Pontificem referat, ipsum interea vinculis astrictum cum Pontificijs nauibus mittat, vt dum per tempus liceat, saluti consulatur, neque enim æquum est, inquit,nos hic vsque stare,dum res nostra pro vt debet,conficiatur.Iam verò Sabini vxor, itemque filia,& alij complures, quique mutus olim,ac surdus fuerat,adEpiscopi pedes procidentes deflebant, suique vt misereretur,deprecabantur, malorum porro memoriam,si quæ ab ipsis illata essent,nullam seruaret neque adeò iniurias meminisset,quibus ab exsecrandis illis hominibus affectus esset.sed præ ceteris Sabini coniux,ad virũ conuersa,acerrimeque increpitans; apage inquit, iam nunc meis ab ædibus abscedito. quid tu iam contra iustum hunc virum inique cogitare ausus sis?qui per preces tantum filiam nostram isto inspectante populo sanauit. hinc ergo facesse iam,ingrate; haud mihi certe hic mortem ipsam consciscam.concidit ad hæc Sabinus, atque instar lapidis mutus hæsit.Tum sic ExarchumGregorius alloquitur; quoniam 85 arbitrum te,iudicemque contra me nemo constituit, 65
permitte sis abire me in carcerem, compedibusque vsque coerceri: dum de me diligẽter inspectes,ad eum plane modum,quo veteres Tyranni. cui Exarchus non ego te coerceri quidem iubeo;sed qui te accusant, ij verò te custoditum volunt. Vltro igitur Gregorius in custodiam abit: vbi noctem ipsam insomnis ducit vnà cum Archidiacono, reliquisque Diaconis Erasmo Philadelpho,& Platonico psallens, multaq; intereà sine libro memoriter efferens, nihil enim omninò ex Episcopo efferre licuit.

Post hæc autem accersit in carcerem Exarchum Gregorius,ac velim,ait,vnà cum ijs, qui meum ad te nomen detulerunt, Romam dimitti ad Summum Pontificem, qui thronum obtinet Apostolicum.arridet hæc Exarcho sententia; atqui ego,inquit,id iam ago,vt hinc quantocyus emittaris iam verò vesper aduenerat. Exarchum rogat Gregorius liceat sibi,dum populus quiesceret, per posticum emitti vnde prospectus patebat in mare, ac Pontificijs nauibus iam id noctis è flumine soluturis commendari.eum igitur,vnaque Sabinum,ac Crescentinum, decemque alios educit Exarchus, qui vt ad litus descenderunt,naues offendunt iam profecturas.Porro cum parentes prosequebantur.at ille pedibus vtriusque prouolutus rogabat, ne se ipsius caussa lacrymis conficerent,Dominum quippe Iesum Christum minime passurum vt in manibus calumniantium se gratis relinqueretur. Deum intereà precarentur, vt multa, quę admisisset flagitia condonaret. hæc ille dum loquitur, vnũ e nauiculatoribus,cui nomen Procopio, cõpellans Exarchus, Episcopum ei commendat,relationemque tradit abse scriptam ad Pontificem contra Gregorium, cum ipsius Exarchi, tum verò iniquorum accusatorum sigillo obsignatam. Nec verò alium quempiam cum eo simul nauigare passi sunt, nisi vnum è Diaconis Platonicum. cum verò iã sese nauigationi esset commissurus Gregorius, Exarchum, sacrilegosque sic alloquitur: Attendite quæso vos qua tandem ratione Dei Ecclesiam administrare statuitis: neu quasi apri quidam agrestes eam deuastetis, eaque re prępotenti Deo rationem de hoc

redde-

Margin notes: (80) Exarchi iniquum iudicium. (83) Scortum à Dæmone vexatur. (Post hæc) Ad Pontificem dimitti postulat.

reddere vos oporteat in die iudicij. Hic Exarchus nos,inquit, curabimus pie,riteque vt gerantur omnia, ac pro te iam populus
86 dignum 86 virum delegit, qui in throno collocandus sit His dictis accessere Archidiaconus,ac duo Diaconi Erasinus, & Philadelphus Exarchum, perditosque Sabinum ac Crescentinum exorantes, liceret eis cum patre,ac doctore suo proficisci. at illi verò neque audire quidem eos impij sustinuere. quare è primo dumtaxat litore clamantes, pro se vt preces funderet, Gregorium precabantur. quos ille, bene ijs è nauigio precatus ab se dimittit atque abire iam,inquit, filij,Christus enim vos in sua charitate seruabit hic illi,dictis tuis,inquiunt,annuat numen. Tum amotæ protinus à litore naues profunda nocte.

Discedit Romam nauigans.

Porrò sacrilegi, vnaque Exarchus Gregorium irridere,quasi miserum,qui sua damna nihil quidpiam pensi habens,ea curaret,quæ numquam esset aliquando visurus. Sed vrbana multitudo, Tribunique ac primores nihil dum cognouerant egressumGregorium, nauim conscendisse. Diaconi verò in custodiam abeuntes,inibi per eam noctem mansere. igitur sub gallicinium vniuersa populi multitudo cum Tribunis, optimatibusque in custodiam conuenere, Gregoriumque non inuenientes turbari animis vehemẽter, deplorare,ac contra exsecrandum illud con cilium exclamare : ergo pastorem nostrum optimum per summam impietatem occidistis? minime verò,in quit Exarchus, ita res habet,vt cogitatis,sed à nobis ipse petita facultate,vltro ad Dominum meum Pon tificem profectus est Tum accersitis illi Euplo Archidiacono,socijsque rogant, an vera forent,quæ gesta ab ijs essent? idem hi, atque Exarchus, affirmant. igitur populus abrepto igne Sabini quidem, ac Crescentini Sycophantorum ædes incẽdunt,tum perditos ipsos exsecrandi sceleris auctores perdere festinant. sed ij fuga sibi consulentes in ecclesiam declinant. contra instat populus: quibus tamen in templi foribus accurrens Chariton,sistite iam inquit, fratres, ne quæso vos, sacrilegorum sanguine fœdetis manus, ne forte vera videantur, quæ ab ipsis in Episcopum obiecta sunt crimina; vos autem quasi rei deprehendamini. Parent Charitoni, ab impetu desistunt. intereà fugam etiam arripuerat Exarchus, atque ad Philosophianorum ciuitatem concesserat. igitur Charitonis verba, vt accepit populus, manus quidem abstinuit ab impio conuentu,neque iam sacrilegos prosequeban tur

Pop.pastorẽ suum deplorat.

Optimates pro Episcopo suo certant.

Verum de communi sententia Princeps, Tribunique Syracusas proficiscuntur ad Siciliæ
87 87 Prætorem, atque adeò ad Sanctissimum eiusdem vrbis Episcopum, cunctaq; ijs, quæ acciderant S. Gregorio suæ ciuitatis Antistiti,sacrilegique populi seditionem exponunt:hic demirari cum Prætore Episcopus,populusque vniuersus: quippe omnes Gregorium periorant, acerbissimumque casum vehementer dolere. igitur postulauere a Prætore primores,Tribunique Agrigentini,vt certos homines mitteret, Episcopiumque munire iuberet.Tum ille pios quosdam viros,nempe Paulum cum exercitu ducentorum hominum,Episcopus verò Archidiaconum suum mittunt. Hi cum Tribunis vnà, ceterisque Agrigentum ascendentes, Episcopium quam diligentissime muniunt. Euploque Archidiacono commendant. vbi discessere homines,coeunt rursum Sycophãtæ, sese etiam atque etiam ipsi confirmant, factaque conspiratione statuunt Archidiaconum ingressu Episcopij prohibere,noctuque per insidias interficere. resciuit ille dolos,prauasque molitiones. ita ea vrbe cedẽs in loco quodam vsque delituit,dum Sãctus, ac Beatus Gregorius rediret. Sabinus autẽ, & Crescentinus ceterique asseclæ iniquum, & hæreticum Leucium adducentes in Episcopio collocant.sed Principes,Tribunique per Charitonem edocti Gregorium aspirãte numine in ciuitatem rediturum, destitere.inde agrestes belluæ ecclesiastica munera ex libidine diuidebant.

Cum autem Romam vir sanctus appulisset,literas nauiculator, quibus de homine referebatur, Pontifici tradit: quas vt legit, quæque inibi contra Gregorium deferebantur,vt vera,ita contra fas iusque esse statuit. ira in illum succensus, ne ante conspectum quidem suum adesse passus est, sed insigni cum ignominia tractum in carceres detrudi iubet, grauibus ibi vinculis, ferreoque compede pedes,manusque deuinctum arctè custodiendum.Hic ille pertractus, & in custodiam coniectus Dei nomen vsque efferebat,gratias identidemChristo Iesu alacer agens,quia per sanctum nomen suum dignũ ipsum effecisset,qui mala illa subiret, quamuis pauca, ad eleuanda scilicet quæ admisisset crimina.intereà carceris custodi nuntiatur,ne vinculis illum soluat : ita custodiæ ostio diligenter munito,vnoque relictoGregorio,abeũt. Diaconum 88 verò alio quo- 88
dam in loco custodiri Pontifex mandat.igitur dum in carcere detinetur B. Gregorius ferreo pedes compede vinctus,Ecce tibi dũ preces numini sedulas offert sub intempestam noctem ingens repente lux locum vndique circumfulsit. simulque duo viri, oreuultuque verendi,atque Apostolicum præse gerentes habitum adstitere Gregorio:ac salue,inquiunt,Christi serue carissime, ac noster Gregori: en hic, Christo mittente, adsumus, te vinculis liberaturi,quæ Pontifice iubẽte haud merito tuo scilicet indita sunt. Nos autem & constantem patiẽtiam tuam probamus,tibique adeo gratulamur.nimirũ &in hac vrbe multa iam oportet per te edi miracula, Sanctissimi Spiritus adspirante gratia.Tum vincula contingentes è manibus, pedibusque ilicet eximunt. Hic alacer cum assurrexisset Gregorius ad eorum pedes accidens,eosq; exosculans,Deo, inquit, gratias ago, quod vos præsentes senserim, vos,inquam,Iesu Christi Apostolos vere carissimos,qui cæleste lumen per vniuersum orbem terræ diffudistis : nunc autem & mihi famulo vestro meam humilitatem non dedi-

Romam appellit.

Põtifex male ab inuidis decept⁹ eum in carcerẽ trudit.

SS. Petr. & Paul. virum iustum consolantur.

dedignanti, præsto estis, animi mei vulnera curaturi: qui verendo numinis throno assistitis. hęc vt ille perorauerat, amplexati hominem Apostoli ex eius repẽte oculis elapsi sunt. sed inde digressi ad Platonicum ingrediuntur, quem cum inde abduxissent, vbi inclusus asseruabatur, itinerisque duces præferentes eò vsque deduxissent, vbi Gregorius agebat, abiere. igitur vt pastorem suũ aspexit Platonicus admiratione simul ac gaudio affectus, diuinam in se beneficentiam effert.

Discruciatũ à diabolo soluit.

Erat autem carceris custodi vnigẽna filius, vicesimum agens annum, quem sex abhinc annis acerbissimus vexabat spiritus, itaque discruciabat, vt teneri à nemine vnquam posset. hunc igitur per eos dies forte prehensum pater, & manibus, pedibusque, ac collo ad columnam, quæ domi erat, alligatum custodiebat. & porro nocte effractis Dæmon adolescentis vinculis, eumque in aera primo delatum, mox in carcerem deiecit ad pedes beati viri, qui stans decantabat, eum scilicet offendere, atque adeò ab oratione abstrahere tentans. ibi malo correptus Dæmone adolescens se se volutare, ac spumas horrendum agere. tum Gregorius manus in cælum tollens, Domine Deus, inquit, cui cœlum, terræque atque vniuersa creata parent, ab hoc seruo tuo Sãctis Apostolis tuis deprecantibus, calamitatem depellito. inde Dæmoni comminatur, iubetq; in nomine Domini nostri Iesu Christi, hominem deserens, erumpat. dicto citius erũpit spiritus, adolescente quasi mortuo iacẽte. eum verò dextera prehensum Gregorius excitatumque hortatur Deo gratias agat Seruatori. Intereà adolescentis parens exsurrexerat, natumque sedulo exquisitum nõ inueniẽs, os cædere, exclamare se miserum, hærere quid filio factum esset: omninò eum à Dæmone in gelu, vel aqua suffocatum putare. inde vbi circumspexit, carceris ostia videt aperta, in eoque ingentem emicare lucem. hic magis, magisque exclamare, ac se se miserum dictitare cœpit, quid enim de homine, qui inibi asseruabatur, respõderet, non habere. sed cum forte oculos eo coniecisset, vbi Gregorius diuinas laudes stans decantabat, & filium vnà vidit, Platonicumque. igitur nato cognito procurrens, custodiamque ingressus Gregorij pedibus prouoluitur, lacrymisque perfusus, ipsius misericordiam implorans, gratiamque delictorũ, quæ in ipsum admiserat; rogatque suas manus potius vinculis arceat: tu namque diuinus plane vires. ità Gregorio iam tum carceris custos, ministrabat, diuque, ac noctu assidebat.

Contractã sanat.

Inde multo post tempore vidua quædã mulier auditis, quæ per Gregorium edebãbantur, signis, custodiam festina adit, Beatũ hominem lacrymans orat, vnicæ filiæ suæ præsto esset, quæ suspicere omninò non poterat, quippe ad terram inclinata. Vnius Dei opus est hoc, inquit, Gregorius: is demũ verbo seruare potest, quomodo contractam olim, inclinatamque mulierem erexit, sed inde profecta mulier, filiam mox adducit ad S. Gregorij pedes, rogatque infimis precibus, exorare pro ipsa ne recuset. Hic ille genua inflectit, Deoque supplicãs, Deus, inquit, qui nihil non potes, solus sanctus, & incomprehensus, solus rerum patrator admirabilium, respice iam in preces serui tui, puellamque istam abdita virtute tua, validaq; ac spiritali dextera curato clementius: cunctis, vt pateat, te vnum esse misericordem Deum, teque etiam atque etiam inuocantibus, numquam non esse propitium, quoniã sanctus es in perpetuum: Amen. vix dederat precibus finem, surgensque puellam Christi veri Dei nomine benedictione impertierat, atq; vt in pedes recta staret, edixerat, cum ea repẽte incolumis, valensq; erecta cõstitit. Tam læto euentu lætissima parens, immortalibus Deo gratijs actis, cum filia domum abijt, admiranda plane opera, quæ cum ipsa per B. Gregorium patrauerat De' tota vrbe diuulgans. rogabant mulierem familiares, cuius tandem opera ipsius filia tã pulchre conualuisset? quibus illa: exteri cuiusdam Episcopi è Sicilia, quem reum fecerunt, atque adeò carcere detentum. hęc igitur aliaque quamplurima Gregorius, dum vinculis coerceretur, edebat; multosque adeò curauit.

Exacto 89 autem anno recordatus Gregorij Pontifex, Marcum Abbatem è Monasterio euocatum sic alloquitur: haud equidẽ latere te censeo de Episcopo Agrigentino Gregorio, quemadmodum è Sicilia ad nos vinctus deductus, atque adulterij accusatus, obscuro carcere inclusus sit. hic Abbas vtinam, inquit, in partem mihi liceat Domine vocari cum ipso, quando ad horribilis communisque iudicis tribunal staturi sumus. ad hæc immutato vultu Pontifex, vide sis, ait, missas mihi ab Exarcho Tiberio contra ipsum literas: quippe hunc in Siculis regionib' habemus. eas vt legit Abbas subrisit, exclamansque, pro Deum immortalem, inquit, falsa enimverò est accusatio. Verum coerce hominem tamen, quousque libeat, dum 90 Synodum cogas: tum cuncta tibi de illo manifesta fient à Deo. is enim magnos illos, & Gregorios patres æmulatur, quos edidisse mirabilia prædicamus, quod & perspectum tibi, communis omnium parens, & exploratum est. Equidem, ait Pontifex, sat scio gratiam in eo fuisse iam, quam certe nunc per scelus miserum perdidit. Hic ille, nouit, Pater, suos Dominus. quid ergo subiecit Pontifex, faciamus? quid hic consilij affers? Audi me, inquit, Domine, tuique serui consiliũ accipe, 91 neque enim de homine nos ferre iudicium possumus, nisi Archiepiscopi Cõstantinopolitani, itemque pijssimi Imperatoris accedente consilio. Quamobrem missis in Siciliam literis, cum accusatores ipsos mulieremq, , quicum habuisse rem dictitãt, huc deducendos curato & habeatur sane in vinculis interim Gregorius. Atque eum præterea, quem Episcopum ipsi renunciarunt (quod sane quam indignum est) huc adducant. itaque quod Deo aperiente cogno-

Pontificem Marcus Abbas docet de innocentia Gregorij

89

90

91

gno-

gnoueris, id verò efficito.

Probatur Pontifici consilium, quare literas ad pijssimum Imperatorem nostrum Iustinianum, Sanctissimumque Archiepiscopum Constantinopolitanum accurate scribit, aduocansque duos Episcopos, qui cum Sancto Gregorio in concilio vna fuerant, datis, quæ ad iter vsui forent, Constantinopolim dimittit. itemq; Principes quosdam duos ad res gerendas idoneos in Siciliam ad eiusdem Prouinciæ Exarchum Tiberium ad commune totius populi optimates, Tribunosque, vt Episcopi accusatores, ac mulierculam, in quam Gregorius incidisse dicebatur, Romam deducendos curent, vt ne vnus quidem ex accusatoribus desideretur, quin etiam vt cum illis vna adessetis, quem ipsi Episcopum decreuissent. ità Roma profecti Principes post Sanctam Pentecosten, in Siciliam peruenere VI. Idus Iulias ad vrbem Agrigentinam. Forte autem & Exarchus inibi versabatur, is vbi iussus literas perlegit, tertioque principes illos procidēs veneratus est, confecta iam esse ait ex Pontificis præscripto omnia. Porrò autem Episcopi Constantinopolim tandem appulere venerandæ, ac vitalis crucis Exaltationi sacro die, literasque cum pijssimo Imperatori, tum Sanctissimo Archiepiscopo dedere, quibus perlectis, eorumque quæ in ijs scriberentur, vi perspecta, tum verò vehementer de Gregorio doluere, quod in custodia tamdiu habitus esset. neq; adeò persuadere sibi potuerunt rem ità habere, vti à Pontifice per eas epistolas de Sancto, ac Beato viro dicebatur. Paucis autē post die-

91. 93 *Imperator clarissimos viros mitt. ad defendēdum Greg.*

bus Episcopos dimitti iubet Imperator, comitemq; illis dat Marcianum 92 Spathariũ suum, Archiepiscopus item accersitos Cyzici, & 93 Corinthi Episcopos, Romam indè mittit, quibus etiam adiungi voluit præfectum chartis Constantinum Diaconum, sed coactis prius in Regiam Episcopis, & Marciano, Imperator sic occœpit: ite iam Sancti Patres, iussuque sanctissimi Pontificis, atque huius etiam communis patris nostri, nostræque à Deo protectæ vrbis Antistitis, sanctum concilium aduocate, cumque assederitis, Deum inprimis ritè verentes exquirite omnia cum de mulierculæ, tum verò de accusatoribus; nequid omninò in cuiuspiam gratiam praue facite, sed verò vti veritatis vrget vis, ità rem gerite: quippe hominem calumnijs circumuenīunt, quotquot Deo gratissimæ legi nostræ subiacent laici, tradantur; eò siquidem Spatharium nostrum dimittimus. quotquot autem clerici diuino, sacroque Canoni subduntur, deferantur. hominem verò ad me deducite.

Spatharius, grauissimo morbo, tentatur.

Igitur egressi Byzantio, vterque Episcopus, itemque Spatharius, Romam veniunt. Porrò autem cum decem, & octo stadijs ab vrbe abessent, Marcianus in grauem morbum inciderat, plane vt moriturus omnibus videretur, quare non mediocris Episcopos, comitesque dolor inuaserat, verum vrgente necessitate Romam ingressi fuerant. Post dies verò decem cum animam ageret Marcianus, Eccè tibi sub occasum solis mulier cuius filiam sanarat Gregorius, auditis forte quæstubus, eiulatibusque super Marciano, rogabat, & quid sit, quamobrem ità se dolore conficiant: vbi audiuit à quodam carissimum eius dominum iam iam animam exhalaturum, eamque quæstuum, & lacrymarum caussam. Agite iam, inquit, vna cum lecto deferte, meque sequimini ducem, virum ego quidem vobis ostendam sanctum, admirabilemque, vnde certa ventura sit sanitas. Intereà superuenerat profunda nox, vrgebat porrò eos mulier, vt cubile cum homine tollerent, cumeoque vnà procederent. Conscendunt illi domum, Dominum circumligant, febris æstu iactatum, lugentemque, prorsus vt quid agerent in se pueri sui, neutiquam aduerteret.

Ad Gregorium defertur.

Igitur eum tollentes in custodiam, vbi Gregorius agebat, intro deferunt, quem vei beatus vir pene exanimem vidit, lacrymis lectum ità rigabat. vt plane deficeret; afflictumque cum semel, atque iterum Gregorius compellasset, nihil ille dare responsi potuit: neque adeò præ doloris afflictatione cognoscere hominem valebat. Hic ad æstuantem accedens Gregorius manibus impositis, pias de more preces dedit. Vnde post paulo Marciani dolor, æstusque sedatus; Eique somnus conciliatus; quem quinquè iam, ac viginti dies, capere nondum potuerat. Id vbi pueri conspexere, accedunt venerabundi, atque ad sancti viri pedes prouoluti, misericordiam ab eo, precesque pro domino implorant, ipsi videlicet carissimo. quibus ille; Filij, inquit, quod ille, nobisue fieri voluerit Deus, id verò fiat.

Iam intempesta nox aderat cum illi Marcianum adeuntes, prehendentesque cum febris ardoribus liberum inuenissent, Deum quam poterant maximis laudibus efferebant. Quos cum Sanctus Gregorius intereà silere iussisset, dum eorum dominus acquiesceret, noctem ipsam peruigil exegit, Deum vsque rogans, vt hominem sanitate donaret. Idque ad primam vsque auroram instituit. Porrò matutinis laudibus cœptis, vbi ad quinquagesimum psalmum deuentum est, thus adolente Gregorio, exsilit è cubili Marcianus, hominemque contemplatus agnoscit. Inde accurrens, pedesque ipsius amplexans, accidit, veneraturque. Atquè immortales, inquit, Deo gratias ago, qui me tuis id precibus videlicet exorantibus sanitate dignum effecerit. Igitur cum eo Marcianus, vnaque pueri canebant, extollebantque seruatorem omnium Deum iamque absolutis laudibus, consedere.

Qui vitam illi impetrat.

Hic mirari vehementer Marcianus quam tenebricoso in loco vir sanctus inclusus delitesceret. Cui Gregorius, qui vales, ait, Domine Marciane serue Christi? qui longum sane iter nostra vnius caussa confecisti vna cum Sanctissimis Episcopis, durissimo tecum ob scelera mea labore fractis. Pulchre, inquit, Marcianus in præsentia, precum tuarum opera scilicet. Ceterum Orientales Episcopi, quos comites habuerat Marcianus, ipsius domum adierant, Spa-
94 tharioque non inuento suas 94 ipsorum facies cædere, acerbiusque deflere casum, ac dicere: hem quid malum nobis accidit? vbi tandem is est, qui iam nobiscum erat, Marcianus? quid miseri, cum in Patriam redierimus Domino nostro Imperatori de homine respondebimus ipsi carissimo? hæc illis iactantibus, ecce tibi de pueris vnus adest è custodia, atque omnem, ait, ex animo dolorem abigite: diuino siquidem beneficio, precibusque illius Episcopi, qui in custodia habetur, de quo vos huc iudicaturi aduenistis, Dominus meus viuit, valetque pulcherrime, cum eoque simul incarcere manet, neque adeo abesse quid quam ab homine statuit. Hæc vbi præsules accepere, diuinam extollunt beneficentiam. inde in custodiam, puero comite recta contendunt, ingressique B. Gregorium inueniunt, Marcianumque cum pueris, atque eum, qui teterrimo, quo vexabatur Dæmone, liberatus fuerat. igitur hominem conspicati agnoscunt, festinanterque ad ipsius pedes accidunt, ac benedictus à Domino es, inquiunt, Gregori, qui Iesu Christi gratia, sanctique spiritus aspirante numine, morbis mederi insanabilibus potes. At ille, saluete & vos in Domino, omnes catholicæ Ecclesiæ columnæ, ac solidum firmamentum: quid huc vos Domini, ad humilem, abiectumque hominem quippe Domini mei Apostolicam hanc sedem tenentis iudicium satis erat, siue iustum ille me, siue reum decernat. Ad hæc Episcopi, quam vellemus, aiunt, tecum vna, Sancte pater, in extremo iudicij die damnaremur. Rursus ille sibi vt parcerent, postulabat, homini nefario.

His dictis assident illi, horribilemque carcerem admirantes, rogant quamdiu in vinculis detineretur? Vnum inquit, atque alterum annum, & menses quattuor exegimus. Indignari Episcopi, ac succensere Pontifici, qui tamdiu diuinum hominem non inuiserit, neque adeò de rei veritate, ac firmitate quærere accuratius voluerit. ità cum ipsi, tùm Marcianus educere Gregorium è custodia volebant. quod ille recusans, vsque dum, inquit, adueniant, qui meum nomen detulere, meaque vobis explorata sit res, qui fieri potest vt hinc egrediar? cum præsertim nullum esset Pontificis compromissum. Igitur ad Pontificem adeunt omnes; cui Marcianus, omnem edisserit miraculi seriem, quemadmodum sanitate protinus a Gregorio donatus esset, quomodo in lecto delatus ad custodiam venisset prorsus ignorans. Tum è pueris suis vnum aduocans iubet iterum de muliere narret. Rem ille, vti acta fuerat, exponit. Allocutam ipsos mulierem, eamque mox ad custodiam vsque secutos se, tùm verò Marciano manus imposuisse hominem, effecisseque vt is, qui, quinto iam ac vigesimo die præ capitis grauedine, qua afflictabatur, somnum capere numquam potuisset, morbo fugiente conualeret.

D:Gregorij sactitate, & mirac. Pontifex edocetur.

Hæc vt 95 inaudijt Pontifex sancti vi- 95
ri facinora, vehementer obstupuit, animoque concidit. Eum siquidem quasi vnum quempiam è Sanctis Vrbs vniuersa venerabatur. Per 96 eos verò 96
dies decem ligna perpulchra quidem per flumen inuecta fuerant, ad sanctam, ac venerabilem Sanctorum ac Principum Apostolorum Petri, & Pauli ædem perferenda. Quæ vbi ad medium flumen transuecta sunt, restitere, quasi ferro plumboue firmata, lateraque fluuij ita cinxere, vt ingredi nauigia, vel egredi minimè possent. quarè non mediocris certè super hac re Romanos dolor inuaserat, sæpiusque cum Pontifice, non sine supplicatione, descenderant. Neque adeò mouere quidquam ea potuerant. Ità ciues de communi sententia, Oremus, inquiunt, virum hunc sanctum, vt certè per ipsius preces ligna illthæc trahi facile queant. Ceterum Pontifex cruciabatur animi super hoc, nequè verò Orientales Episcopos rem celatam voluit, quippe Sancti Spiritus gratiam & ipsi participarent. Porrò illi Pontificis narrationem admirantur.

Post paullo principes adsunt cum Episcopi accusatoribus, ac puella: cumque ipsis vna duo ciuitatis Tribuni, & Archidiaconus, itemque Erasmus, Philadelphus, ac Diaconi, frequensque multitudo. Quod vbi Pontifex rescinit, mittit qui Orientales Episcopos, & Marcianum vocent, quippe hi cum Beato Gregorio quasi addicti in custodia versabantur, aderatque inibi Abbas Marcus: qui, venere, inquit, ij, qui Gregorium Episcopum accusarant? Affirmant illi audisse se de hominum aduentu (erat autem parasceue, cum aduenerant) Igitur Pontificem sic alloquuntur Episcopi, iube sis Episcopos coire omnes, ac si Dei voluntas tulerit, die secundo decernito, tum verò sedentes de homine inquiremus.

Hic Abbas Marcus, væ inquit accusatoribus illis cum in præsenti, tum verò maximè in futuro seculo. cui Pontifex, tu quidem vnus (pace tua dixerim pater, istuc ais. Tum Episcopi,

& Mar-

& Marcianus, audi iam, Domine, cum ipsi nos, tum hæc vrbs vniuersa beatum hunc virum existimamus, miramurq; eum abs te vno coerceri. Inde turbati animis abscedũt mussantesque hæc inter se loquebantur: inuidia nimirum stimulatus Pontifex, vera quæ afferunt, de homine testimonia, non accipit. omnes autem illarum regionum Episcopos coegerat Pontifex. ceterum accusatores iussit diligentissime custodiri. Iam verò Tribuni, Diaconi, ceterique vti cognouere vbi S. Gregorius ageret, ad eum in custodiam proficiscuntur. ibi porro & Orientales Episcopi, & Spatharius erant. eò cum accessere, manus, pedesque ipsius amplexati, lacrymisque perfusi: nos, inquiunt, gratias agere numini par est, qui nos à carissimo nostrorum animorum parente omninò arceri minime passus sit. nosque adeo, vel viuere tecum, vel pro te mori, nostrumque sanguinem profundere pro vno, atque acerrimo veritatis propugnatore parati sumus; multus nunc tua caussa, pater, in vrbe luctus, de te viduæ, egentesque, quos mirum tenet desiderium tui: hæc aliaque cum lacrymis detulere. ad hęc Episcopi, Marcianusque lacrymari, admirari.

Concilium cogitur pro Gregorio. Altero verò die considere Pontifex concilium iubet in paruo quodam tribunali, in ædeS. Hippolyti, prope carcerem, vbi S. Gregorius erat. igitur Episcopi omnes cum supplicatione descendunt. erant 97 autem
97 omnes numero centum quinquaginta, tum qui ab Oriente aduenerant, tum Præfectus
98 98 chartis, itemque indigenę monachi omnes, ac Sacerdotes, populusque frequentissimus, vt locus eos vix caperet. igitur ingressi Pontificis benedictione impertiti assident. mandat ille intereà S. Gregorij accusatores adesse. adsunt decem supra cẽtum in Sacrosancti Concilij conspectu: Porrò Diaconus Patriarchalis, qui & Pręfectus erat chartis, Constantinopolitani Archiepi
99 scopi vices obibat. iubet 99 igitur tres Episcopos, Presbyteros prætereà quinque cum Abbate Marco dimitti, qui virum iustum è custodia euocent. maturant illi iussa, custodiam adeunt, Gregorium legentem inueniunt. erat quippe secunda diei hora, vbi mutuo inter se venerati sunt, renuntiant illi ipsius in Sacro Concilio aduentum expectari. Sed S. Marcus salue, inquit, athleta optime,
100 percutere, 100 & vince, vt alibi scriptum est. ita egressi rectà abeunt ad Concilij locum. quò cum aduenisset Gregorius, ter se se in terram acclinans, conuentum veneratur: tum vbi surrexit, in Episcoporũ conspectu tacitus, tremensque subsistit Porrò autẽ Orientales Episcopi, Archidiaconusq; temperare lacrymis haud potuere, sanctum virum adstantem animaduertentes: accersi-

Ibi à Sabin. & Crescent. accusatur. tis ergo Pontifex sacrilegis Sabino, Crescẽtinoque, ac ceteris asseclis; quid est, inquit, quod in vestrum antistitem criminationis infertis? inuentum ab se respondent impij cum puella coeuntem. vos, ne ait, ille id ipsi vidistis, an verò puella narrante, didicistis. Rursus illi impudentissime, ingressi, Domine, inquiunt, ipsum de more veneraturi, mulierem offendimus in hominis cubiculo dormientem; quam prehensam quærimus; verum illa haud inficiatur; idemque adeò Exarcho ipsi, frequentissimoque populo præsente, de nefaria cum homine coniunctione confessa est; ac propter iniquum facinus iam tum nequam in eam spiritus dominatus est. Hic Orientales Episcopi, imprimisque Ancyranus; iniqui, dirisq; à Deo imprecationibus deuoti, Iudaici sensus homines, quid hoccine iniquitas vestra, an iusti huius hominis pietas fecit? at impij contra, producite in medium, Domini, cadentem, spumantemq; puellam, inde vt pernoscatis quemadmodum ipsum coarguet. missi igitur, qui puellam deducant adest in concilio, duobus ex nefaria coniuratione illam tenentibus, vultu immutato; prorsus vbi gẽtium esset ignorat.

Tum Pontifex rogat verum edicant; nullam se puellæ fidem adhibere; quid enim malo iactatur dæmone furensq; examinetur? & vos, inquiunt sacrilegi, à nefario isto quærite, qui facinus fecit, de se vt eloquatur. Hic ille vt circumspexit, surgentes, ait, in me testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me; retribuebant mihi mala pro bonis. Verumtamen id vobis, Deus, fratres, pro sua benignitate condonet. hæc eo dicẽte, pessimis ab inferno spiritu exemplis discerpitur mulier, atque ad Gregorij pedes spumans, lacrymansq; volutatur. tum Beatus, ac diuinus plane vir, oculis in cælum sublatis horam tacitus insumpsit in preces, omnium oculis in orantem intentis. igitur vbi orauerat in nomine, inquit, Domini Dei, ac Seruatoris nostri Iesu Christi, sanctorumque ac Principum Apostolorum accedente deprecatione, sanctorum item omnium istorũ patrum, impure Dæmon egredere, diuinæque dexteræ opus ne iam vexato, vt resipiscens puella, verum de me profiteatur. Tum ille dilaniata prius puella, de repente exsilit, ea interim, quasi iam animam exhalasset, iacente. quam tamen manu prehensam Gregorius excitat: stat illa, cunctis inspectantibus. rogant, ecquod ipsi nomen? Euodia, inquit. ac chartis Præfectus, ecquid nosti, ait tuæ ciuitatis Episcopum? Tum verò mulier ità Domine, notus mihi vel maxime is est, sępius enim transeuntem vidi, vrbanosque pauperes inuisentem, viduis item, atque orphanis necessaria præbentem. quin & ipsa ego misera stipem semper accepi à ministro quodam ad id constituto: rursus illi, nũ hominem nosset turpiter secũ aliquãdo versatũ, rogant. hic alte suspirans mulier, oculosq; suffusa lacrymis, elata voce, viuit Dñs exercituum, ait, haud equidem sic, vt dixistis noui vnquam hominem istum mecum consueuisse. sed verò qui hic adstant Sabinus, Crescentinusq; bene magnam mihi pecuniã largiti sunt, vt per summam iniustitiam hominem quasi flagitiosum, vt ipsi dicebant, traducerem, malo scilicet iniquorum hominum dolo capta. Ea re rependat ijs Dominus Deus scelus animæ meæ, duos quippe

Mulier intereà à Diab. discerpitur.

Sed à Greg liberata, calumniã suã accusat.

annos, & menses sex malo correpta dæmone torta iam, afflictaque sum. hæc vbi perorauit, Episcopos omnes circumspiciens, cũ oculos mox in S. Gregorium coniecisset, agnouit hominem; accurrensque sese ad illius pedes abiecit, lacrymansq; ac vocem, vt poterat, intendens, misericordiam sibi humili mulierculæ, veniamq; implorabat: consilium profectò dicens contra ius fasq; aduersum te datum secuta sum. viuit Dominus Deus meus, haud equidem è pedibus vnquam tuis consurgam, donec mihi iniqui facinoris gratiam feceris. quarè ne tu Pater sancte cogitatione, aut memoria repetas, quæ iamdudum in te mala patraui.

Hæc diu mulier; cui vir sanctus: haudquaquam in nobis, vt putas, est veniam polliceri, sed opus id est videlicet vnius misericordis, atque hominum amantis Dei, qui & cruciatus nostra caussa vltro pertulit; carnisq; morbos nouit, quippe eam vt condidit, ita & indutus est. Verum ipse tamen, mulier, nobis pro votis nostris ignoscat; nosq; adeò ab omni scelere reddat immunes. ipse enim est, qui tollit peccata mundi. Inde prehensam erigit. Hic expauere omnes, quotquot in Sacrosancto Concilio aderant, dicentes benedictus Deus Patrum nostrorum, qui talem sibi deligens operarium, in orbem terræ protulit extremis hisce temporibus. Tum verò inde secedentes, templum adeunt, vbi sacro peracto corporeq; ac sanguine Domini nostri Iesu Christi refectus animis apud Pontificẽ eo die corpora recrearunt Orientales Episcopi, Spatharius, & Præfectus chartis; Gregorio intereà quamuis modico pane, oleoque minime conditis oleribus abunde sufficientibus. Inde autem egressi cum Episcopis vna mansere Gregorius, Spatharius, chartisque Præfectus. noctem porrò ipsam peruigiles exegere tantamque omnes gratiam admirabantur. qua nimirũ indicante, Sanctoque spiritu illustrante, Gregorius fuerat insignitus. vbi illuxit, Pontificem omnes visuri adeunt ad venerabilem augustamq; ædem Sancti, & Apostolorum Principis Petri, & Pauli. igitur summum Antistitem venerati in magno 101 quodam suggesto quod ab S. Andrea Apostolo nomen habet, consedere. Populus verò Agrigentinus vniuersus, duo item Tribuni, & Archidiaconus cum Erasmo, Philadelpho. Platonico eò quoque conuenerant. Porrò autẽ impij, & iniqui accusatores in custodia detinebantur. Eos ergo Pontifex Episcopis considentibus, adduci in medium iubet, ipsorum de rebus, vt inquiratur. quos, vbi coram sancto cõcilio adstitere, sic alloquitur, quæ vos perditi, ac miserabiles homines impulit mala mens, vt virum hunc iustum insimularetis? quem certe multa edẽtem signa vos ipsi vidistis? an verò nescitis, quemadmodum diuina olim gratia, virtusque ipsius caput vobis aspectantibus adumbrauit? atquè ipso volente Numine vester & pastor, & doctor vnus creatus fuerit? at infelix Sabine, quid tu filiæ tuæ per ipsius preces extẽplo redditam sanitatem oblitus es? Nam & ipsi vos oculati testes omnes estis, mutũ olim surdumq; illum monachum linguæ auriumq; vsum, eiusdem opera recepisse. Hæc ille locutus, Felicem Italiæ Episcopum iubet, quæcumque tum ipse viderat edita per Gregorium signa, cum ad eum Agrigento restituendum dimissus est, omnia percensere. Tum assurgens Felix, quæque in eam rem nouerat, exponit omnia. Hæc vti accepere Orientales Episcopi, Diaconus Præfectus chartis, ac Spatharius persuasi nouã, & inopinatam viri narrationem vehementer admirantur, obstupescunt. nondum .n. isthæc Episcopi à quopiam audierant. Igitur Pontifex accusatores iubet, siquid ad ea responsi habeant, proferant, edicantque quid velint. Qui cum nihil haberent, quod responderent, abiecere in faciem sese, atq; ad luctum lacrymasq; cõuersi misericordiam implorant, peccasse se, ac contra iustum virum iniuste fecisse. Inde secerni eos Episcopi iubent, clericos à laicis, in eosque demum concilium vniuersum cum Papa tulere sentẽtiam, & 102 Sabinus quidem vt in Hispanias exsularet, reliqui verò clerici Rauennam, erant autem hi, vti diximus, triginta. laici 103 verò octoginta, eosque definitum est Baschanos 104 abire. Laicorum porro aliquos in vincula conijci, atque ex piæ legis præscripto subiacere Spatharius iubet. qui cum à militibus in carcerem ducendi regerentur, mœstis, ac flebilibus vt cum maxime vocibus ab Dei seruo misericordiam exorare cœperunt. neue ipsos in alienorum manus traderet, sed Sacrosanctam Synodum, eumq; qui ab Imperatore erat, p[r]ecatis studiosum hominem pro ipsorum salute rogaret: nefarij se quidem facinoris reos, verum in præsenti certe parceret. His Gregorius auditis, faciem cedere atque illacrymare vehementius cœpit; tum Pontificis, itemque Orientalium Episcoporum pedibus aduolutus, orare: audite quæso vos Domini mei Patres, atque in Sacerdotio socij, exaudite me famulum vestrũ: neque verò ab illis pro me pœnas repetite. vnius quippe Domini vindicta, vti scriptum est, mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus. atque ipsi flectetur omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum. Nunc autem coetum omnem diuinitus coactum exoro, nihil vt mali mea caussa hominibus accidat. Equidem ego, quippe miser dignus sum, qui omnibus excrucier pœnis. Rerum namque omnium conditor Deus quæ admisi, leni iam, benignoque animo tulit; meamque iniquitatem clementer operuit. cuius vos exemplar inspicientes, & hos saluos incolumesque seruate. Ad hæc Episcopi ac Pontifex continere lacrymas haud valẽtes, siquidem tute dicebant, non minus atque ipsi, eos postulas immunes esse malorũ, nihil est iam cur laboremus. vere vtique id scriptum est, vnius Dei esse vindictam. ita iubetur, eos à militibus dimitti, iterumque in vnum omnes congregari.

Iniqui accusatores resipiscẽtes misericordiam implorant.

Eccè 105 autem dum illi vnà sunt, ingens repente procella, nimbusque locum

vbi

Dei vindicta in accusatores nefarios.

vbi constiterant, inobscurat. ventus autem è terra erumpit, cinesq; obducit tetra caligo, plane vt omnes assererent labem fecisse terram, atque impios absorbuisse: cunctaq; Synodus protensis in cœlum manibus exclamaret, supplicesq; ad misericordem Deum voces tolleret. ad extremum non multo post, discissa, quæ super eos incubabat, caligine, visæ eorum facies nigræ: atq; aliorũ quidem totæ, Sabinus verò ac Crescentinus alijq; non pauci non facie solum apparuere nigra, sed eorum etiam ita depressa sũt labia, vt illa constringere ad loquẽdum vix possent. hoc diuina indignatio in impios accusatores desæuijt signo. Quarè conciliũ vniuersum acclamans, nunc cognouimus, inquit, quoniam saluũ fecit Dominus Christum suum: & exaudiuit illum de cælo sancto suo: in potẽtatibus salus dexteræ eius. magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & non est inuestigatio consilij eius. vere magnus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Benedictus Dominus Deus noster, qui cuncta ad vtilitatem agit. ipse enim nouit diligentes se, eosq; seruat, ac liberat de manu inimicorum, & de angustijs omnibus. ipse iustos efficit, ipse aperit mysteria, seruatq; timentes se in veritate, ac pro ijs mature vindictam sumit. quoniã dieiq; ac noctes ad eum clamant. His peroratis ad Gregorij pedes prouoluti dicebãt, ora pro nobis pater sancte, tu namq; in extremis hisce temporibus vnus patientiæ cultor, Christiq; seruus, ac discipulorum eius extitisti. quarè etiam atq; etiam obsecramus, preces pro nobis offeras ad Deum tuas. contra ille ad vniuscuiusq; pedes accidens, veneransq; singulos, Vos mihi, inquit Sancti Patres, veniam date. Ego enim sum vermis, & non homo, opprobrium hominũ, & abiectio plebis. vestras potius misero mihi preces exposco: Hic amplexati hominẽ cuncti osculo sancto. vniuersa quippe vrbs, viri, mulieresq; atq; adeò lactẽtes pueri conuenerant, admirandi, quod in nefarios accusatores editum fuerat, prodigij fama percrebescẽte, mirabanturq; vel maxime, vbi nigras aspexere hominum facies.

Pôtificis in eos sentent.

Inde autem assidẽtibus rursus Episcopis, aduocantur accusatores, mox ante concilium sistuntur. Hic Pontifex in eos acerbi[*] inuectus, audite, inquit, hominum miserrimi, eccè iam similes facti estis Diabolo patri vestro, quem videlicet ducem habuistis ad iniustam in iustum hominem istum accusationem. Iam nunc vos, nepotesq; vestri, quotquot inquam hoc signo, quod quidem hic diuinitus decretum est, consignati à vobis in ciuitate nascẽtur, Episcopis in Catholica illa Apostolica, ac magna Ecclesia deligendis vsq; seruietis. Quisquis autem Episcopus rerum à vobis gestarum conscius è genere, ac semine vestro quempiam ad Sacerdotium euexerit, nimirum is à Sanctis Apostolis, præsẽtibus item sanctisq; viris, qui ad sacrosancta iam, atq; œcumenica conuenere concilia, ab Ecclesiæ communione seclusus esto. siquis autem ex futuris Episcopis Agrigentinis decretum in eos nostrum spreuerit, atq; obseruare recusauerit, Presbyterumq; aut Diaconum, aut Clericum sui generis quemquam creauerit, iisq; vel laico rerum Ecclesiasticarum aliquid crediderit, sacer esto, pœnisq; inferorum deuotus. His ter ab vniuersa Synodo acclamatum anathema, anathema, anathema Tum S. Gregorio, manda sis, inquiunt, de his, atquè homines hinc dimitte. ita duos ille Tribunos, primoresq; vrbis aduocans, accusatores ijs tradit, adijcitq; istos vos homines in vestram vrbem deducite, ac suas in ædes, vsque dum statuerit Deus, restituite: nos autem illuc aduenie mus. eos igitur Tribuni, primoresq; vrbis eò ducunt, vbi fuerant cõgregati. Inde adest, quæ ipsum detulerat puella, pronaq; in faciem suam accidens, miserumq; illacrymans, vt misereatur, exorat: per eosq; vt liceat Deo sese in religiosarum familia dedicare. nolle enim se post hac in patriam redire. ità surgẽtes Episcopi, faustaq, mulieri precati, coram ipsius tendẽt. tum accersiri iubet Pontifex Diaconissam 106 S. Cæciliæ piam, religiosãquè feminam. vbi illa adfuit, rite cunctos venerata, ac benedictione affecta, ante concilium constitit; cui Pontifex hanc tibi, Domina mater, puellam commẽdo, vt ipsius animam cures, præstesq; inuiolatam in die Domini, mercedẽ ab eo pietatis accepturа. Igitur cunctis illi beneprecantibus, Diaconissa duce, in cœnobium contẽdit. vbi duos 107 cum exegisset, ac viginti annos perutili pœnitẽtiæ, confessionisq; medicamẽto priores detergẽs animi maculas, multaq; subiens certamina, diem obijt.

Puellæ pœnitentia.

106

107

Vt autem nonus adfuit dies, mandat Põtifex rem diuinam peragat Gregorius. Hic Oriens Episcopi, ceteriq; de concilio vidẽt non obscure habitantem in eo spiritum gratiæ. & ipsi siquidem gratia sanctoq; spiritu digni erant. Igitur sacrosancto Iesu Christi corpore ac pretioso sanguine ministrante S. Gregorio, refecti, mox à Pontifice conuiuio excepti sunt. Noctem autem Episcopi ad primum vsque diluculum traduxere de salute, rebusq; ad vtilitatẽ faciẽtibus colloquẽtes. Prima verò luce Gregorio Põtifex accersito, audi, inquit, fili, rem tibi exponam quæ in hac vrbe contigit, nimirum ob scelera mea, ligna 108 quædam per fluminis alueum inuehebantur ad Sanctorum Apostolorum ædem deferẽda: iam inierat fluuium, cum in medio ità constitere quasi ferro fixa, firmataq;. ità nauigiorum ad vrbem ingressum, & egressum ex ea remorantur. Quãobrem ingẽs agitat vrbem dolor. Vt enim sæpè id tentauerimus, illa certe extrahere nunquam potuimus. Quando autem vos hic adestis, eò quæso contendite, precesq; vestras censeo exaudiet Dominus. parendum omninò Gregorius putat; igitur Põtifice iubente lignũ pulsauit, cũctaq; vrbs vel cœnobia, vel populus omnis in venerabilem Sancti, ac Principis Apostoli Petri ædem conuenere. Tum Episcopi publica supplicatione procedunt ad flumen. interea

108

dum

dum irent, mulier quædam furnum incende-
bat: paullulum igitur de via deflectens Gre-
gorius, parum sibi rogat ignis dari. at illa
apprehensos ferreo instrumento carbones
ad eum defert, quos ille pallio extenso susce-
pit; postulauitque ab Archidiacono thus, quod
habuerat à sene, qui cum fuerat in solitudi-
ne versatus. iamque ad eum locum, vbi li-
gna steterant, accedebant cum Pontifex li-
gna thure suffire, ac benedictione impertire
iubet. Hic Episcopi, populusque vniuersus,
109 vbi in Gregorij 109 pallio prunas atque
inibi thus adoleri vident, ad hominis pedes
proiecti, lacrymisque perfusi, tuæ dumta-
xat, inquiunt, preces ad hæc extrahenda, vr-
bisque aditum patefaciendum valent; Inde
eum adigebant, vellet Deo preces adhibere:
paret ille persuasus, nequid fortè tumultus
suboriretur, ijs etiam atque etiam instanti-
bus, vt id efficeret. acclinans igitur in genua
Gregorius, huiusmodi precationes init: Deus,
& Pater Domini nostri Iesu Christi, solus bo-
nus, ac benignus, qui cœlum, terrasque, &
mare procreasti, in preces obsecro serui tui
respice, benigna vnigeniti filij tui, ac Dei no-
stri voluntate, nec non Sancti Spiritus, & san-
ctorum tuorum discipulorum ope acceden-
te, da; vt ligna isthæc trahi facile queant;
itaque ad destinata tandem loca perferri.
Supplices item exoramus, seruorum tuorum
commissa ne respicias, fidenti nimirum ani-
mo misericordiam, benignitatemque tuam
adimus. sanctæ istius vrbis miserere, in qua
mortem tua caussa appetiuere discipuli tui,
quos & prædicamus, vt per eos populum
hunc tuum vnius dexteræ tuæ virtute con-
serues, quoniam clementissimus es in sæcula

Precibus ligna ex Tyberi extrahit.

Amen. His dictis mox lignis thure, quod
erat in pallio suffitis, trahi illa præsentibus
mandat: euulsa ligna repente ex aqua, & in
terram pertracta sunt: inuentaq; in ijs hu-
iusmodi inscriptio; Quinque quidem sancti
ac Principis Petri, alia verò quinque Pauli
selectissimi instrumenti. mirandum igitur
opus, ac supra naturæ vim, & ordinem ex-
tracta ligna cum Pontifex, & Episcopi om-
nes, populusque vidissent, tantam rem ad-
110 mirati, dixere: enim verò alter 110 iam
in terris extitit Gregorius.

Iam verò his Romæ peractis, lætitiaque
perfusi ad ædes quisque suas reuertuntur.
Porrò Marcianus, vbi cuncta confecerat,
quæ in vrbe facienda præscripserat pijssim'
Imperator, facultatem à Pontifice postulat
Constantinopolim adeundi; idemque ro-
gant Episcopi, Diaconus, chartis præfec-
tus. Sed Pontifex de S. Gregorio decernen-
dum, ait: ità sedere concilium iubet in San-
cti ac Beati Apostoli templo. conuenere
illi, Siculos omnes, Tribunosque, atque op-
timates secum ducentes. quos vbi coactos
vident, ità Pontifex & Episcopi, ecce pater
vester, ac doctor, illi vos obsequimini; ve-
rentesque, & amantes præstate. neque enim
vos latet, iustum esse Deum, singulisque pro
operibus retribuere. Gratulantur omnes, ac
Deo, inquiunt, iusta sit laus, qui iustum no-
bis hominem dedit, pium, Deique amantis-

simum, ac diuinæ voluntati obsequentem;
cuius integer purusque in Deum cultus iam
diuinitus patuit. hæc vt illi dixerant, exsur-
gens Gregorius Pontificem, sanctumq; con-
cilium rogat, liceat sibi Episcopalem sedem
alibi in vrbe ipsa Agrigentina exædificare,
catholicamque Ecclesiā 111 inibi instau- 111
rare. Leucium enim hæreticum altare sub-
uertisse, sacrasque, quæ in eo asseruarentur,
Reliquias demersisse. Annuit postulato Sy-
nodus, atque etiam hoc, inquiunt, decerni-
mus; ità facias vti postulasti: tecum enim es-
se Deum nouimus, tibiq; in omnibus actio-
nibus assidere præsentissimum. ità 112 li- 112
bellum dant, rem vti pro arbitratu suo ge-
rat. sed Gregorius intereà Ecclesiæ curam
Euplo Archidiacono, & Erasmo, qui secuti
ipsum fuerant, committendam censuit. Igi-
tur Episcopi Diaconos, populumque fausta
omnes precatione dimittunt lætissimi. Dei
virtutem, beneficentiamque laudantes.

Leuc. hæreticus exilio multatur.

Cum autem ibi latere Leucium Sancta
Synodus cognouissent, cumque diligentius
inuestigassent, inuentum producunt in me-
dium, verbisque in hominem vehementius
inuehunt Orientales Episcopi: Ter infelix
nonne satis putasti à Sanctis patribus in
Oriente aduersum te còtortum anathema?
at etiam hic ades, eamdem scilicet, vt hæ-
reditatem cernas. ad hæc ille nequidem hi-
scere ausus.. Inde eum Pontifex exsilio mul-
tatum in Hispaniam mittit. Cæterum Agri-
gentino populo, Diaconisque dimissis, qui
& accusatores in Agrigentum duxere, resti-
tit in vrbe tantisper Gregorius, dum vnà cum
Episcopis, Spathario, Archidiacono, & char-
tis Præfecto discederet. nimirum id erat pijs-
simi Imperatoris, itemque Archiepiscopi
imperium, sed aliquando Gregorium ac-
cersiri priuatim Pontifex iubet; quò cum ve-
nisset, accidit venerabundus ad illius pedes
sibique veniam precesque lacrymans expo-
scit. Cui Pontifex, quid tibi, fili, rependa-
mus pro omnibus, quæ nobis Deus per te
tribuit: ac 113 nosti iam dimidiam nostræ 113
vrbis partem, itemque Episcopatum, Sancto,
ac Principi Apostolo, qui hic est, subiacere.
rem prorsus ita habere affirmat Gregorius.
At Pontifex, mecum ipse statui iam, quæ
peculiaris nobis est, mediam vrbis nostræ
partem, à Sancto, diuino sempiternaque
laude digno Imperatore nostro Constanti-

Pontificis liberalitas in Gregorium.

no Apostolorum Principi donatam, per te
nunc Deo temploque abs te ædificando at-
tribuere. ibi Gregorius: Beate, inquit, Do-
mine, id tu ipse Deo addicis, qui tibi, quæ
ipsius bonitas, ac benignitas est, parem
referat gratiam. Inde aduocati à Pontifice
Ecclesiæ delecti, primoresque vrbis, cumq;
assedissent, vnà cum Pontifice scripsere li-
brum, quem à Synodi Episcopis cunctaque
Ecclesia obsignatum B. Gregorio dedere.

Igitur vbi perfecere omnia Marcianus, &
Episcopi, Gregoriusque accepto à Ponti-
fice necessariò ad iter commeatu, multisque
donato muneribus sacrosancta loca rite ve-
nerati, Pontificemque amplexati, ac bene-
dictione impertiti, Roma cum Præfecto

char-

chartis egrediuntur. Interea dum iter faciunt, dici vix potest quantum ex ijs quæ Gregorius loqueretur, caperent voluptatis. Porrò eum comitabatur Diaconi duo Philadelphus, & Platonicus; adolescentes item duo, Secundus, & Stratonicus, qui Tribunorum erant filij, & clericus quidem ille, hic vero laicus eorum notarius. Vbi eos Constätinopolim appulisse probitatis studiosus Imperator cognouit, Gregorium iubet in S. Sergij monasterium, vbi iam pridem fuerat, concedere. eum igitur aduenientem incredibili Præfectus lætitiæ significatione excipit. post duos vero dies accersitum Marcianum Imperator, quomodò iusti viri rem diiudicarit Synodus, rogat. Tum Marcianus quæcumque Gregorius miracula edidisset, exponit. inprimisque quæ noua, ac supra naturam erät, de puella ab Dæmone obsessa, de eo quod in ipsius accusatores diuinitus gestum esset, ac de prunis in sanctum pallium susceptis, lignisque per ipsius preces ex aqua extractis, aliaque id genus. tum multa de hominis mansuetudine, quiete, constantia. quæ nimirum omnia pijssimus

Constantinopolim appellit Gregorius.

114 114 Imperator Iustinianus vt audijt, admirari, deoque quas poterat, gratias agere. Ceterum id ipsum Archiepiscopo narrat Præfectus chartis cum Episcopis; stupente interim illo, atque hominis miracula demirante.

& Benigne ab Imperatore excipitur.

Postridie vero eius diei adesse ad Palatium iubet Imperator sanctissimum Archiepiscopum eosque, qui Romæ fuerant, Episcopos, vnaque Gregorium. Primus igitur ad Imperatorem se confert sanctissimus Archiepiscopus, eumque veneratus considet, tum ille, num audierit quæ ab iusto viro Romæ fuerant edita signa percunctatur. audiuimus pijssime Domine Imperator, respondit Archiepiscopus, vehementerque lætati sumus, ac Deo tua caussa gratias egimus, quando te pium imperium diuinitus obtinente, mitem hunc virum Deus, quietum mirandisque ac supra hominis conditionem editis operibus insignem protulit. qui cum tuos candidos ac religiosos mores, amauit vehementer: auditu siquidem acceperat benigne faciendi studium tuum, perpetuamque animi lenitatem, & aduersus omnes humanitatem, immutabilemque in Christum, & orthodoxam fidem. ea re ad nos inde ab Hierosolymis cötulit se se. post

115 hæc Imperator 115 Gregorium ingredi cum Episcopis iubet. ingressi ter incuruato in terram corpore Imperatorem venerantur. stantibusque illis sic ad Gregorium Imperator, gratissimus videlicet aduentus ad nos tuus Sancte Christi serue, ac venerande Gregori, gratissimus, inquã, ades, qui precũ opera tanta miracula solus edidisti, alterum enimverò, verumque Gregorium Thaumaturgum te fides ostendit. hæc aliaque diu locutus pijssimus Imperator, eos amplexatus, sanctoque osculo excepto dimisit. Ceterum Archiepiscopus adiuncto sibi Gregorio in Episcopium concedit qui, & cibum adactus apud ipsum sumpsit. id enim ei moris erat ipsam hebdomadam cibo abstinere, præter quam in Sabbato, itẽque Dominico die. Gregorius apud Archiepiscopũ esse, Marcianusque cum ipso, qui & nocturnis eius precibus mirum quantũ capiebatur.

Inde Archiepiscopum, Gregoriumque in Palatium adesse mandat Imperator, quibus vbi aduenere, audite inquit, sancti Patres, in animo est Deo volente, sanctoque spiritu aspirante nouos sanctæ atque Catholicæ Dei ecclesiæ canones edere, qui sint deinceps in morem. ad quem illi, omnino & id tibi pijssime Domine diuina Domini nostri Iesu Christi gratia, sanctique spiritus illustratio aperuit. Ceterum quod de tua sententia fuerit, id vero Dei caussa facito. quod enim a is recte de religione sentiẽtibus christianis vt bonum, ita perutile est. Cum igitur adesset Cineralium tempus, quietum sibi quemdam deligunt locum, ibique pijssimus Imperator 116 nouos sancit, sacrosque canones. Intereà Gregorius sermones edere 116 Constantinopoli ad docendum compositos de dogmatibus, de ieiunijs ipsis cineralibus de sancto, atque Apostolorum principe Petro, aliosque complures. Tum porrò cum pietatis cultor Imperator, tum Archiepiscopus omnesque, quotquot in vrbe agebãt, sapientes admirabantur. patientiam, constantiamque, ac summam inprimis continentiam suspicientes. confectis igitur quadraginta solemnis ieiunij diebus, peractoque; sancto atque illustri Domini nostri Iesu Christi reuiuiscẽtis die, rogat diuinissimum Imperatorem Gregorius locum sibi aliquẽ 117 concedat in vrbe ad aliud Episcopij Templum erigendum. id autem Gregorius carissimo sibi Marciano Spathario scriptũ 117 dederat ad Imperatorem. accepto igitur à Marciano, lectoque chirographo Imperator, maxime gausus est de postulato, Deũ laudibus efferens, qui talem hominis gratiã contulisset Quare aduocato sanctissimo Archiepiscopo missam per Marcianum petitionem ostẽdit quam vbi perlegit Antistes obstupuit & ipse cum Imperatore postulati explicationem Inde missus Marcianus ab Imperatore, vt ex Monasterio S. Sergij, vbi Deo vacabat, sanctum virum educeret. Igitur ascendens in Palatium Gregorius, ter misso in terram corpore, adorat Imperatorem, qui contra e solio consurgens ipsum etiam adorauit, ac manus exosculatus, sibi quippe improbo propitium redderet, placatumque Deum, rogauit hic ad Imperatoris pedes accidens Gregorius sic illacrymãs & elata voce, quid, ait, & pius rerum administrator Domine, quid inquam eum te in famulum tuum gessisti? sed audere tamen mihi liceat egregiam Dei magnificentiam apud te prædicare, quæque in te congesserit Deus exponere, vtque tibi se se præstiterit leniorem, indulgentioremque. quæ quidem ego in augusto, religiosoque imperio tuo videre videor, moderante illud Domino nostro Iesu Christo. ad hæc Imperator quandoquidẽ nos de Episcopatus mutatione rogasti, cedo quæ sit in hac re tenenda

concionem habet ad populum.

nenda ratio? aut quid tandem hoc à nobis postulat beatitudo tua?

Domine imperator, inquit Gregorius, Leucinsii le hæreticus presbyter, quem sacro sancta Synodus Laodicensis anathemate perculit, quique inde ortus est, in Siculas oras appulit, ad nostram vrbem, delituitq; apud hominem quemdam. Sed intereà dũ seruus tuus Romam, ad sanctissimum Papã ab accusatoribus missus est, eum homines illi pro me in Episcopio collocarunt, suum illic Episcopum statuentes. Is igitur altare funditus euertit, sanctasque in eo repositas reliquias, tentauit quidem flammis exurere, sed ne leuiter quidem eas igne tangente, noctu misit, qui in pelagus proijceret demergendas, quæ nimirum etiamnum latuere. Ad hoc nouum extruxit altare, duobus
118 ad id ascitis Episcopis 118 Seleuciæ, Pontique magni, quos certe sancta Synodus tuo nomine collecta mulctauit exsilio. Igitur & hi nostram in vrbem aduenientes, vbi rem aperuere, Ecclesiam dedicant, alteram ponunt aram, ex vesana scilicet, quam animo imbiberant opinione, tenebricosaque doctrina Hæc vt pijssimus Imperator, & Archiepiscopus accepere, Nõ mediocriter admirati, num ità res haberet. Quippe audiuerat Imperator de Leucij sacrilegio: ita nequaquam, ait, nos huic postulationi resi-
119 stemus; Eccè 119 enim dimidiam vrbis
Imperatoris in Greg. beneficentia. partem, quæ pio subest imperio nostro per te Deo damus, dicamusque, vti ædem Deo fidelem, Episcopiumque vbi vbi liberit, instaures. inde decerni, donarique Gregorio locum, multasque possessiones iubet.

Igitur ad sanctam Pentecosten in vrbe commoratum Gregorium, paullo post in Palatium aduocat Imperator, ac primum omnium rogat, velit pro se assiduas Deo preces offerre. accidit ille ad ipsius pedes, terq; hominem pronus veneratus, quid nos inquit, tibi pro acceptis muneribus rependemus? aut quis tandem ego sum miser, & facinorosus in quem huiusmodi dignitates, magnaque pijssime Imperator dona congesseris? iam ipse idem qui tecum imperium administrat Deus, det tibi Domino meo Imperatori, eos qui in te arma cœperint, hostes proterere, & conculcare. inde eum, vbi hæc dixerat, amplexatus Imperator aureũ talentum largitur; atque hæc tibi dona, inquit, exigua quidem pro magnis tamẽ sint. Cæterum ne quæso nos, quamlibet humiles, in tuis precibus memoria vnquam excidamus. Tum in suam illum ciuitatem dimisit.
120 Neq; verò pijssima 120 Augusta viro quidpiam cessit, sed verò multis Gregorium donauit muneribus auro, argentoque, quod ad Ecclesiæ vasa conficienda esset satis.

Igitur Constantinopoli tandem egressus Gregorius Romam aduenit 13. Kal. Augusti, vbi sancta obiens loca, patresque omnes, & S. Marcum amplexatus, itemque sanctissimum, lætissimeque ab eo, ac reuerenter acceptus viginti cum ipso dies commoratus est. Tandem dignis cumulatus muneribus, fausta precatione dimissus, ad proprias sedes, facta insuper potestate altare diruendi quod Leucius hæreticus posuerat, additisq; religiosis quibusdam Diaconis Angelo, & Palumno, qui ipsum vsque saluum, incolumemque præstarent, dum templum reædificaret expetitum.

Roma igitur profecti, atque in Siciliam Agrigẽtum reuertitur.
appulsi, Agrigentum veniunt 4. Idus Septẽbris, sic verò volente Deo, qui illum semper & seruarat & adiuuerat, fluuium ineunt in suburbium, quod Emporium dicitur ad tertiam diei horam, (erat porrò sabbatum, cũ illuc appulere) fortè autem Archidiaconus illic in monasterio fuerat, rerũ nescio quid acturus, nactusque nauigium, flumen ingressus est, festinusq; contendit ad nauim, videtque Diaconum Platonicum aquam Gregorij manibus ad lauandum dantem. inde vbi B. Antistitem, cæterosque, qui cum eo erãt, exscendentes conspexit, descendit & ipse, præproperansque Beati viri pedibus aduoluitur, effusisque lacrymis de aduentu gratulatur pastoris sui, qui multa subijsset, pro suo ouili certamina. At ille Archidiaconũ manu erigens, rogat de ciuitatis concordia, de Tribunis, populoque, ac de parentibus suis, pacem is, ait, per ipsiu preces firmam omnibus diuinitus datam. Iam, inquit Gregorius, nuntia filii, carissimo populo præsentiã humilitatis nostræ. Hic ad vrbem festinus ascendens Archidiaconus adesse renuntiat Dominum, patremque communem in suburbio. Accepere nuntium Tribuni, primo- Excipitur à
resque vrbis, viri mulieresque, atque ad vnũ Clero,& po
omnes gratias Deo, laudesque retulere, qui pulo cũ ho
tam fausto ipsos nuntio de B Pastore suo nore.
affecisset. Tum vniuersus Clerus 121 cum 121
thure, facibusque, populus item omnis, multitudo ingens, quotquot in vrbe erant, illi occursuri prodeunt. Qui vbi è naui descendit, in monasterium abit, ibique inuicem occurrentes, precibus tandem persolutis consedere. Inde omnes amplexatus populares minores æque, atque maiores natu, è momonasterio egreditur, & in vrbem monachis comitantibus, atque canentibus solenni pompa procedit. Cantus autem erat huiusmodi: Benedictus es Christe Deus, qui castigas, & sanas, qui confractos tua virtute dirigis, atque in te sperantibus gratiam cõfers, eos vbique conseruans: ciuitatem hanc tuam, populumq; fidelem tuere, eos vt gratum tibi fuerit, seruans, nobisque magnam, qua vales, misericordiam tribuens. Inde descendens vrbana multitudo Sanctum Antistitem excepere, verbis illum amplissimis efferentes, simulque Deo gratias agentes. ille autem osculo sancto omnes excipiens, singulisque manus imponens bene ipsis precabatur.

Inde Patri obuiam factus eius sese pedibus aduoluitur, mutuo interim vtroque collacrymante. Conspicatus item cum vetulis vrbis mulieribus matrem, pedes, manusque ipsius osculatus, veneratur: vrbemque ingreditur, eodem intereà cantu à dibus personantibus. Neque tamen aut in Episcopium ascendit, aut in Ecclesiam; neque adeò oculos

in illud

in illud aduertere voluit. sed inde cedens extrà Idolorum templum, quod mœnibus proximum erat ad meridiem sedem
122 fixit, ibique posita 122 ex aduerso sacra mensa vna cum populo continuo pernoctabat, erexitque insuper venerandam, ac vitalem crucem. Inde Deum precatus
123 Dæmones 123 in Idolo Euer, & Raps delitescentes profligauit: templumque inibi pulcherrimum extruxit Sanctis, ac Principibus Apostolis Petro, & Paulo sacrum. Tùm Archidiacono mandat, cunctis in vrbe egentibus, viduis, orphanisquè, quæque vsui forent, suppeditet. Confecto demum anno, templum consecrat, ibique sacris operatur, aptisque cubiculis exædificatis illic cum alijs ipse quiete degebat. In singulos porro dies, viduis, egentibusque mensam omnibus apparabat, quibus & ipse vltro ministrabat, idemquè ipsius mater æmulabatur. Iam verò dies, noctesque singulas populum de pœnitentia, animique salute monebat, vtquè omnem prorsus iniquitatem auersarentur, hortabatur. Ita cum Gregorius in dies pro spiritalibus, quibus ornatus erat, donis in hominum animis, quà verbis, quà opere, fidei aratro sulco altius impressisset, ac cælestia semina iecisset, acceptum populum, de Beati Petri Apostoli sententia, seruatori omnium domino consecrauit. omnem planè hæreseos perniciem, ex eorum, quos ipse pascebat, mentibus acuto diuini spiritus gladio abscindens, suauique cælestis cognitionis sale cuncta condire numquam desistens. atque id verò non in populares suos tantum, sed in exteros, indeque procul habentes exercebat. Prorsus vt vniuersas pene terras ipsius fama peruaderet, omnesque ad eum accurrerent supplices, atque ad ipsius pedes homines à spiritibus immundis vexatos deducerent. omninò aliquid ab eo commodi percepturi omnes accederent, quorum certe nemo fuit, quin animorum, corporumque sanitatem per sancti pastoris preces consecutus, domum lætus repeteret. Hoc erat Beati Gregorij vitæ institutum, sic in lege Domini (id nimirum Diuino Dauide docente) meditans die, ac nocte. factus est tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarũ, fructum suum in dies afferens, egentibusquè communicans.

Templum extruxit SS. Petro, & Paulo.

Egentibus ministrat.

Verum cum populi multitudo sanitatis gratia Agrigentum frequentaret, præcisa Gregorius existimationis occasione, futilemque hominum gloriolam fugiens, de religiosis clericis suis ascitis quibusdam in solitudinibus, montibusque ab hominum consuetudine remotus Deum in spiritu alloquebatur. At non omninò se vir sapientissimus gregi denegabat. Euplus enim Archidiaconus, & Erasmus res Ecclesiasticas de ipsius præscripto gubernabat. atquè ille quidem, viduis, orphanisque pastoris iussa secutus, abunde necessaria præbere. hic autem ad populum de fide verba facere. quippe ingenio pollens, atque ab Gregorio eruditus. His igitur necessaria ministrantibus, Sanctus Gregorius plurima secum ipse loquens, quæ ad salutem facerent, edebat oracula ita mirandis, ac supra naturæ ordinem operibus in vita nobilitatus, plurimis ad sanitatem restitutis infirmis 124 cum diu iam, 124
plurimosque annos ecclesiam Dei pastor optimus administrasset, eam a rationalium luporum vastatione integram vsque conseruans, in 125 pace tandem obdormijt, 125
spiritum suum in Dei manus commendans. Et illud quidem illustre nobis reliquit virtute insignis vitæ monumentum, coniectas videlicet in ipsum ab humani generis hoste petitiones egregie superatas. is iàm inde à pueritia, cum Deus illi arcana aperiret, magnum Samuelem præsetulit. in animi verò demissione, ac tolerantia iustum illum Iosephum æmulatus est. in angustijs denique ærumnisque non forti modo, sed & libenti animo perferendis, egregium ac plurium certaminum victorem Iobum. Sed quid ego plura? diuinum sane Gregorium quispiam cum Theologis Patribus rectè contulerit, is enim vt acrem Eliæ aduersus diuinas iniurias animum, & obedientiam, paremque in miraculis virtutem referebat. quin & vtrumque diuinæ gratiæ mystes Petrum, ac Paulum, illius animi ardorem æmulatus, huius in perlustrandis terris diligentiam sollicitudinemque omnium Ecclesiarum, atque in docendo virtutem. Ioannem præterea de diuinis rebus altissimè disserentem imitabatur, æternitate, solio, gloria omninò pares Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum pro viribus prædicans. Sed & testimonio singula comprobans fortissimè pro veritate decertauit: Deique populum docens, ac mentis compotes animantes a malis auocans, gregem incolumem, valentemque seruauit. Omninò Patriarcharum fundamentum, sanctorum contubernalis. omnes quippe virtutis vias pro virili Deo cum primis fauente, percurrit; id quod frequens in diuino eius sepulchro cuiusque morbi sanitas non obscure testatur.

In pace obdormit.

Secedit in solitudinem vt gloriam fugeret.

Sepulcrum eius miraculis clarum.

At ò Patrum apex, Gregori, cui libere iàm cum amantissimo Domino colloqui datum est, vt qui solium obis conditoris tui, ne quæso nos despice, sed benignissimo Domino commendare ne desine. nosque in primis respice, qui præter dignitatem tuam scilicet, tenuem, balbutientemque linguam soluimus in laudes tuas. tuũ enim hic ad laudes tuas percensendas adesse sacratissimum organum, oportebat, quod fortasse de te prò dignitate faceret laudationem. Verum enimverò cum propositum meum probe cognoscas, puerili miseræ mentis meæ titubationi, hæsitantiæque facilis ignoscito. Finem tandem habeant in Ecclesijs concitatæ ab hæreticis offensiones. Barbarorum impetum

petus qui in vocatum à Christo populum nequicquam feruntur, deprecator comprime. Stabilem compone rei nostræ pacem: delectos quosque monachorum à Leoninis hominibus prauorumque patrum impetu, precibus ad Deum tuis libera. animi corporisque morbos efficaci precum medicina depelle: iisdemque, quippe quæ facile exaudiantur, nos ab obtutum fugientibus hostibus in præsenti quidem saluos, tectosque conserua. in futuro autem seculo detur beatam illam vocem audire, quæ ad cælestem thalamum vocat eos, qui rectam duxerint, integramque vitam, ac diuinas leges cum verbo, tùm opere sedulo, constanterque seruarint. quod vtinam omnes assequamur per gratiam, benignitatemque Domini nostri Iesu Christi, cui gloria, & imperium, nunc, & semper. & in secula, seculorum. Amen.

Vide Animaduers. folio 167.

IN SANCTVM GREGORIVM AGRIGENT. EPISCOPVM

HYMNVS.

SANCTI Spiritus radijs mentem illustratus, Sācte Gregori, lucidumque sidus effectus, me tuis precibus totum illumina, te vti laudem.

Rerum præscius omnium gratia mentem tuam exornas: te, splendoribus diuinitus communicatis, ab incunabulis consecrauit, diuinis virtutibus pater, miraculisque conspicuum futurum.

Depulsa è palpebris desidiæ dormitione, lucerna vigil ò Deifer, apparuisti; re ipsa declarans, Gregori, nomen tibi haud temere impositum.

Deiparam te proprie, vereq; confiteor, Dominum enim inexplicabili quodam modo, Virgo integra, peperisti, in duplici substantia, voluntateque perspectum.

✣

III. Te Pater laborantem suscipiens creator, seni tradidit erudiendum in solitudine, qui te, Gregori, sacris literis plene initiaret.

Solidam trahens hebdomadam ieiunus, cælestis Pater, esca nutriebaris, tuarum irrigatus imbribus lacrymarum, diuinitusque exhilaratus.

Tibi à Deo, Pontifex, datum cor, quasi flumen purissimos enim dogmatum latices copiose effudisti, qui fideliū irrigarēt corda

Præconum ac vatum diuinorum dicta impleta sunt. Ecce enim Virgo nouum genuit infantem, Adamo antiquiorem, eodem in solio cum patre sedentem.

Sessio. Ab incunabulis vt celeberrimus olim Samuel, Domino dicatus, vocantem te patrem seruatorem audiuisti: animumq; cum expiauisses, factis honorum accessionibus, sacerdotij gratiam digne es consecratus. Vnde gregem in virentibus diuinæ cognitionis herbis pascens, late fulsisti, Gregori, pariens pluribus sanitatem. Christum Deum deprecare, flagitia condonet ijs, qui sanctam amanter celebrant memoriam tui.

IV. Quanti benigna tellus efflorescens, Pater, centesimam tulisti spicam, tuarumq; doctrinarum falce hæreticorum impia dogmata præcidisti, te ipse S. Gregori exhibens concilij propugnatorem.

Pontifex cælesti suffragio, Christi serue, renuntiatus es, gregē vt bene duceres, Christi opera vindicatum, qui splendorem, ò beate, prouiderat animi tui.

Perturbationum macula purus, Dei tēplum extitisti: sacroque in templo dum assisteres Sanctum Spiritum aduenientem excepisti, qui te sub specie venerabilis columbæ reddidit gloriosum.

Humanum genus incomprehenso tuo partu seruatum est, & qui in tenebris versabantur, & in vmbra mortis, ò sanctissima Dña, quod ex tuo ventre eluxerat lumē, ò reparationis nostræ caussa puella, peruidere.

Fœdo olim corruptum morbo leprosum ad te fidenter accedētem, pristino (quæ fuit verborum tuorum vis) nitore donasti, diuinitus enim, vt diuinus Heliseus, gratia insignitus es, qua posses, ò sapiens, ò pie Gregori, mira edere.

Balbi

Balbi os, & aures, Gregori, precibus tuis aperuisti, vim consecutus, ô beatissime, ad sanandum maximam. Theologiæ quoque ex te profunditas erupit, qua impij perderentur.

Terreno, Pater, affectu te purum cum reddisses, morbos, vt Petrus Apostolorum princeps, vmbra tua pellebat; eos, qui grauibus tenerentur malis, diuine persanans.

Qui paternos sinus, cum carnem indueret, minime vacuauit, tuo iam in sinu contentus, ô integerrima, videtur, vt infans; quem tu ijs propitium concilia, qui te, Virgo Dei sponsa, pie ac religiose colunt.

VI. Puella corpore languida cum te adijsset, ô sancte, te deprecatore conualuit in annos plures: Christumque professa est rerum omnium auctorem.

Integerrimæ te Domini vitæ vestigijs insistentem, cum iniuste affligerent, & calumniarentur, non abiectus, fractusque Gregori perstitisti.

Eiusdem nequitiæ populares homines te simplicem agnum, atque ab omni malitia abhorrentem, quasi agrestes feræ, corripientes custodia multarant, diuina, pater, gratia custoditum.

Magnum partus tui mysterium excogitare mens nequit, hæretque. Deum enim perpetua Virgo peperisti, hominem factum, longe mentem omnem excedentem.

Sessio. Vniuersam Dei ecclesiam, quasi magnus sol, miraculorum splendore collustrans, multos homines seruasti precibus tuis, ex ouili tuo malesentientes exturbasti, propterea te, diuine pater, ac sapiens Gregori veneramur.

VII. Te in iudicium, ô beate, vocato, miraculum creator edidit, meretricula namque dæmonum correpta impetu, purum te, castumque, Gregori, apud omnes professa est.

Seruatoris diuini discipuli radios eiaculantes, tibi, sancte, cum præsto fuissent, ad lignum te compeditum lætissime complexi soluerunt.

Tuam Dominus patientiam, Pater, animaduertens, maioribus te miraculis mirabiliter illustrauit, morborum caliginem abigentem.

Creatorem omnium, matrem vti decebat, genuisti: & continentem omnia, tamquam Cherubinus thronus, in manibus gestasti, nuptiarum expers.

VIII. Horribili dæmonis flagello tuis, ô beate, precibus liberatur, quæ te puella iniustorum hominum malitia incitata iustum calumniata est, teque agonotheta Christus in media synodo reddidit perpetuo gloriosum.

Qui contra te improba moliti sunt, Pater, obscura sunt offusi caligine; sed tua contra, Pater Gregori, clara vita resplenduit quorum in conspectu miracula, prunas manibus tenens, edebas.

Vt fulgentissimum Sidus vere cum apparuisses in ecclesiæ culmine, pater, nos virtutibus, ac miraculorum radijs semper illustras, qui tuam Pontifex diuine Gregori, memoriam hymnis celebramus, lumen afferentem.

Admirabilis partus tuus, ô sola benedicta, mentes nostras in stuporem adducit. Ex te enim Deus carnem assumpsit, Dei genitrix, quod erat permanens, natura immutabilis, quem in omnia secula superexaltamus.

IX. Ecce illustris celebritas: Ecce sacra memoria: Ecce gratia sanitates fidelibus omnibus conuenientibus abunde scaturiens. Accedamus, Gregorij namque sepulcrum æternam lucem, & immortalitatem fundit.

Christi aquis, quasi flumen, impletus es. vt oliua vitæ oleo scaturis, vt palma exaltatus es, Gregori. vt vitis, racemos nobis tuarum virtutum profers, vnde vinum bibimus incorruptionis.

Nobiscum vna hodie in tui memoria lætetur sacerdotum cœtus, & multitudo Sanctorum, omniumque Angelorum ordines; quibus cum creatori assistens, luce perfusus, memento, Pater, te amanter laudantium.

Sanctificatum fuisti, Pater, Christi tabernaculum; Ecclesiæ columna, & fidelium portus, & gladius errorem exscindens; sanationum fons; diuinarum cogitationum abyssus; fax peruigil, & pastorum pastor.

Quæ lumen æternum, quod ex Patre resplenduit, peperisti, meum, puella, animum, mentemque illumina, perturbationum à me tenebras, Virgo longe depellens te vti beatam prædicem, quam nemo vmquam non beatam prædicauit, & fidelium spem.

Vide Animaduers. folio 176.

Ann. Chr. 594. 9. Iunij.

VITA S. MAXIMIANI EPISCOPI SYRACVSANI

AVCTORE OCTAVIO CAIETANO SOCIETATIS IESV

Maximianus Syracusarum Episcopus, ambigitur, Syracusis ne ortus sit; at
1 genere Siculus certo fuit. incompertum mihi est, induerit ne habitum 2 monasticum in Sicilia
2 an Romæ, vbi diu vixit. Sed huc inclinauerim, fundamenta vitæ seuerioris in natali solo iecisse, ob eximiam verò indolem, moresquè pios Gregorio Magno notum, dilectūquè, cum is monasteria sex in Sicilia de patrimonio ædificaret suo. dein eiusdem opera Romam ad maiora euocatum. Cæterum vitæ sanctioris instituta complexus magnos in ea progressus fecit. quippe virtutū suarū gradibus ad Gregoriani monasterij Præfecturam in Vrbe secundus ascendit; Magniquè Gregorij educator, & in diuina philo-
3 sophia magister fuit. Is 3 enim est Maximianus, quo post Valentionem institutore S. Gregorius, ecclesiæ dein Pontifex maximus, monasterij disciplinam didicit, cum Præfecturæ Vrbis trabea ingenti spiritu abiecta, Christum induit. vt igitur monasteriū quod D. Andreæ sacrum Gregorius Romæ exstruxit ad Cliuum Scauri, plane ante an-
4 num 4 Christi IↃLXXX. ad fastigiū perductum est, Valentionis Abbatis habitari primum auspicijs cœpit. Valentione extin-
5 cto Maximianus 5 in eo munere suffectus
6 est, quod 6 plures annos cum laude gessit. Illam sane Præfecturam ante annum IↃL-
7 XXXIII. inierat. quo anno 7 Constantipolim petijt, Gregorij visendi cupidine, qui tum Pelagij PP. legatus apud Imperatorem Tiberium agebat. ex ea Vrbe dum moras trahit, Pelagius Gregorium per literas monet, vt Maximiani reditum in Vrbem festinaret, quod eius ministerio, & operi, cui præposuerat, plane omninò necessarius esset. ignotum mihi quid operis illuc fuerit. Sed inde intelligo quo loco apud Pōtifices duos Pelagium, & Gregorium Maximianus fuerit, cuius opera, ac studijs vterentur ad ecclesiam regendam.

Alter S. Gregor. parens, eiusq; in Tyrocinio Magister.

Reuertentem Constantinopoli Maxi-
8 mianum sæua 8 tempestas exercuit in Hadriatico mari, permissumque à Deo est, vt grata maria sanctitati eius testimonium darent. Sane ille insitato miraculo in se, ceterosque, qui naui vehebantur Dei iram, atq; beneuolentiam iuxta expertus est. Aduerso enim numine, & in uectorum scelera deseuiente simul in eorum exitium venti, pelagus, cuncta cessere. vi turbinum eripitur naui gubernaculum; maloque abscisso, proijciuntur in vndas vela, impulsu fluctuum, excussus alue' prope dissoluebatur. Fatiscentibus verò rimis irrumpentes vndas ad superiores vsque tabulas nauem repleuerant. nequè esse in mari nauis, sed mare adeò intrà nauem videbatur. iam nautæ, vectoresque visu mortis exterriti, pace impertita sanctis-
simum 9 corpus, & sanguinem Domini sūpserant: 9
Deum precantes, vt misericors eorū animas reciperet, quorum corpora tam pauendæ morti destinarat. at Deus, qui mentes omnium miris perterrefecit modis, vitā mirabili' seruauit, octo iā dies nauis aquarum plena, iter tamen peregerat suum, nono ad portum Crotonis appulit. postquam omnes, qui cum venerabili viro Maximiano nauigarant, incolumes descendere, ipse omnium vltimus egressus est, simulque demergitur in portu nauis, vt hinc ostēderet Deus quod onustam nauem Maximiani meritis, quasi manu tenuerat, quæ leuata onere hominum, super vndas consistere nullo pacto quiuit.

Grego. l. 3. Dial. c. 36.

Romā Constantinopoli redeunti mare, ventu, cælumq; sanctitatis testimonium dicūt.

Postea verò quam Gregorius Romam rediit, defunctoque pestilentia Pelagio Cleri suffragijs, populique Romani votis, Pontifex renuntiatus est, è monasterio diuulsus, monasterium secum in palatium trāsuexit; nam vt erat eximiæ pietatis, ac similium sui consuetudini suetus, laicis administris è cubiculo suo remotis, Clericos, monachosque delegit in interiorem cohortem palatinam quos pernosset rerum prudentia, & vitæ integritate præcellentes, vt eorum consilijs, operaque adiutus, clauum ad quem sederet, contra temporum impetus recta teneret. ex clericis Petrum Diaconum, Gregoriano dialogo nobilem, ex monachis 10 Maximianum familiares asciuit, 10
qui Gregorio plures ante annos familiariter notus, atque carnes iuxta fuit, quippe ex eius fontibus iam inde à tyrocinio suo illustrem quandam pietatem hauserat, probeque nouerat qua

à S. Greg. ad Petri sedeā sublato inter primos in sacrum Palatium adlectus.

Ioan. Diac. l. 2. c. 11.

virtu-

virtute præstaret. Maximianus igitur in primos ordines palatinos adlectus, ab initijs Gregorij Pontificatus ad tempus vsq; quo Syracusis Episcopus datus est, diu, noctuque in sacro 11 palatio egit domi quidem Gregorio, super gregem vigilanti, seruire consilio, adhærere domo exeunti, & ornare Pontificis comitatum, nõ seculari fastu, sed animi modestia, castisque moribus. vix annum in palatio Maximianus cum Gregorio fuit, ipsa inter initia Pontificatus, Agathone Episcopo Syracusano vita functo, in eius locum Gregorius Maximianum subrogauit. neque enim diu latere lumen potuit, quod accenderat Deus, vt præcelsiore ex loco pluribus affulgeret. itaque vir sanctissimus è monasterio ad palatium eductus est, è palatio ad Episcopatum, vt qui fuisset monasterij Pater, comes sacri palatij, ecclesiæ magister esset.

Idem lib. 2. c. 12. & seq.
11
Nec multo post Ecclesiæ Syracusanæ Pontifex præficitur.

Magna 12 verò fuit necessitas, quæ Gregorium compulit, vt Maximiano priuaret se, homine coniunctissimo cum veteri consuetudine, tum consensione morum, suisque consilijs ad Reipublicæ tempora perutili adsessore. sed quòd magni interesat, homini integro, strenuoque Syracusanam ecclesiam committere, Pastor optimus libenter orbare eo se, suumque palatium passus est, vt Syracusas ornaret, florentemque Siciliæ Prouinciam, quam miro amore prosequebatur eius; quippe administrationẽ maxime ad Reipublicę conseruationem spectare intelligebat. Ceterum quãti Gregorius Maximianum faceret, quantum eius integritati, vigilantiæ, industriæque confideret, quo animi consilio ad inclytam Syracusarum sedem sustulerit, satis aperuit, cum Prouinciam illam adeunti Siciliæ totius ecclesias sponte sua commisit. Sed enim literas 13 ad eum Gregorius dedit, cum modestię suæ plenas, tum fidei in legatum suum, quibus asserebat, mandatum à Deo munus alacrius executurum, si in partem curarũ capaces vocaret, dignosque, cum quibus labores suos communicaret; proin sedis Apostolicæ vices ei decreto suo in Sicilia delegare, vt pro caussis, quæ iudicio eius finiri possent, Prouincialibus maria transmeare necesse non esset. quarum verò arbitrum esse se nollet, ad Pontificem deferret. Sed eam potestatẽ neutiquam tribuere se loco, sed personæ: experiendo didicisse ex anteacta eius vita, quid consequenti confidendum foret.

12
Ioan. Diac. l. 3. c. 7.
13
Tota Sicilia commissa, cui vice Pontificis Rom. præsideret.
Greg. l. 2. Epist. 4.

Ex quibus plane cognoscitur, quantum Gregorius Maximiano detulerit, colueritq; ob insignes eius virtutes longo vitæ vsu sibi perspectas. cum verò eæ literæ datæ sint mẽse Decembri, indict. 10. extremo anno IↃXCI. satis ostendunt, Maximianum aliquot ante menses consecratum fuisse Episcopum & ad Syracusanam ecclesiam regendam in Prouinciam missum, in ipso ortu indictionis decimæ àn adulta, extremaue indictione nona; nam eodem anno, altera Augusto mense effluxerat, altera verò Septembri cœperat. Maximiano igitur viro grauissimo, ac præstantissimo in Siciliam delegato, statim Gregorius Episcoporum Prouinciæ illius ad Vrbem conuentum, qui triennio fieri de more consueuerat, in quinquennium distulit, ac lege sanciuit. Quod 14 Gregorius tũc decreuit, vt Episcopi Siciliæ eo leuarentur onere, quorum caussis maximè prouisum esset, cum Maximiano vices in Prouincia suas cõmisit. Sed datum maximè fuit Maximiani industriæ, ac fidei. plane is extrema indictione vndecima, quæ in annum 593. incidit, Romam ad Gregorium proficisci meditatus est. caussam haud facile asseruerim, sine luce scriptorum, an vt Gregorium viseret, arctissima sibi caritate deuinctum, cuius adeò visendi studio Constantinopolim se contulerat? an vt de Prouinciæ, quam sustinebat, difficillimis rebus coram cum Pontifice ageret? an vt sacra limina more maiorũ exoscularetur triennio iam ineunte? nam Gregorius licet antiquata triennij lege sacris liminibus quinquennium sanxisset, definisse tamen videtur Episcopis tempus, quod ijs præterire non liceret, ad peragendos Romæ cõuentus. Sed si cui citra illud adire placuisset, non prohibuit. Itaque Maximianus, quod lege non debuit ex pio animi sui sensu facere potuit. Porrò profectionem hanc in Vrbem, aut adornasse Maximianum, aut animo destinasse Gregorius docet; qui cũ dialogos meditaretur de sanctorum virorũ rebus in Italia præclare gestis, ad Maximianum scripsit, vt quæ olim de Nonnoso retulisset, aut si quid aliud scriptu dignum sciret, nisi venire ad se properaret, in memoriam per epistolam reuocaret. Exsecutus id Maximianus videtur literis ad Gregorium redditis. Is enim quæ de Nonnoso memorat in dialogis, ex Maximiano Episcopo, & Laurione monacho accepisse se profitetur. quod argumento est prohibitum fuisse Maximianum à profectione, quam ad Gregorium moliebatur. ac fortasse Prouinciam sibi commissam, & Siciliæ totius administrationem, ob difficultates rerum deserere non licuit. an discessum in consequentem annum distulit?

14
Io. Diac. l. 3.
Lib. 6. ep. 19
cap. 25.
Gregor. l. 2. epist. 30.
Profectionẽ ad S. Greg. aut adornat aut animo destinat.
Eadẽ epist.
lib. 4. Dial. c. 9.

Sed aliter visum Deo. Neque enim Maximiano ad Vrbem, sed iter ad cœlum fuit. qui cum onere negotiorum, tum ingrauescente, seueraque vitæ ratione debilitatus, fractusque, maximo publicæ rei detrimẽto, bono tamen euocatus suo ad Beatorum sedes feliciter euolauit, Gregorio alũno olim suo luctum, Syracusis, atqueadeò toti Siciliæ magnum desiderium sui relinquens. Iã verò Maximiani obitum, viri que iacturam ecclesiæ pernecessarij sanctissimus Pontifex quam vehementer ingemuit, ac deplorauit? Indè Cypriani 15 Diaconi literas, quibus nuntius de Maximiani morte ad eum perlatus est, amarissimas appellat ob summum animi dolorem, quẽ perlectis accepit. Quid verò acerbius accidere Gregorio potuit, quam hominem veteri sibi familiaritate deuinctum, integritate vitæ, morumque sanctitate carissimum, in administranda publica re industrium, strenuumque adiutorem sibi sublatum, tantoque ecclesiæ detrimẽto difficillimis temporibus extinctum? quæ

15
lib. 5. ep. 19
Eius mortẽ S. Greg. acerbissime tulit.

duæ

duæ res commouere homines solent, publici, priuatique boni ratio, eæ ambæ optimum Pontificem vehementer angebant. ergo Maximiani cognita morte, Gregorius ad Cyprianum Patrimonij in Sicilia Rectorem literas dedit, indices acerbitatis suæ, adeòq; sollicitudinis, ob destitutam Syracusanorum ecclesiam, simul hominem monuit, vt eum successorem deligendum curaret, qui Maximiani locum, ac regimem promereretur.

Eadē epist. Destitutæ Eccles. prouidet.

Sed recreauere Pontificem nobilium Syracusanorum literæ, quas ad Gregorium præscripsere, Maximiani laudum plenas, noui pastoris electionem in grauissimum eius arbitrium reijcientes. vtrumque Gregorio gratum fuit, cum nobilium Syracusanorum pium erga defunctum Patrem officium, plenaque beneuolentiæ recordatio, quæ amantes filios decebat: tum singularis illa pro nouo pastore deligendo modestia. quam ob caussam Gregorius epistolam illam testimonium laudis Syracusanæ nobilitatis appellat. sedenim rescripsit ad nobiles Syracusanos laudans, quòd onus illud deligendi Episcopi sapienter declinasent, & in Pontificem retulissent, Episcopum deposcentes qui Maximianum referret, honorifica cum testificatione virtutum eius, quas obtrectantibus alijs post obitum parentis, tanto maiore eorum laude boni filij non tacerent. sed magnæ virtutes numquā extra inuidiam fuere. neque vmquam sanctitas, vt firmaretur, ac splēdesceret magis obtrectatore suo, qui exerceat, vacauit. enimverò quid in Maximiano fuerint criminati obtrectatores virtutis, non inuenio; habuisse quid criminari potuerint non credo. fuit enim omni laudis genere præstantissimus & inter eos, qui ætate sua præcelluere, toto occidente conspicuus; cum sola virtus primùm ad Gregoriani monasterij fastigium, mox ad sedis Syracusanæ infulas extulit. nobis verò satis superque sunt pro Maximiani sanctitate, illustria sane testimonia sanctissimi Pontificis Gregorij Magni.

lib. 5. ep. 47

Principio quantum est illud, quod Gregorius vices suas in tota Sicilia Maximiano delegauerit, præclaro illo eius integritatis constantisque virtutis elogio: quas vices nō loco, sed personæ tribuimus, quia ex transacta in te vita, ait, didicimus, quid etiam de tua subsequente conuersatione præsumamus. Maximiani verò sanctitas adeò eminens erat, vt Gregorij iudicio grauissimo, & integerrimo par illi non esset, qui Syracusanæ ecclesiæ præficeretur. itaque in epistola ad nobiles Syracusanos hoc in-quit, sciat magnitudo vestra, quia ciuitati isti, quem dare possimus Maximiano reuerentissimo similem non habemus: eademq; epistola Maximiani successorē eius virtutū imitatorem exoptat: desiderij nostri est, talem illic cum Christi gratia ordinari Pontificem, qui bonorum supradicti Episcopi, cui vos actionibus testimoniū perhibetis, in omnibus debeat, Deo adiutore, imitator existere. Neque vmquam in laudando Maximiano Gregorius sibi satisfacere visus est tanto eum, quoties incidit oratio, cum honore nominat seu viuētem seu vita functū: appellat virum *a* venerabilem, *b* reuerentissimum, *c* reuerendissimum, *d* venerandæ memoriæ Episcopum, *e* sanctæ memoriæ, *f* Dei famulum, *g* sanctissimum, *h* dignū sollicitumque ecclesiæ suæ Patrem. quæ laudes cum à laudato viro Gregorio, eoque integerrimo, ac Romano Pontifice sanctissimo proficiscantur, quanti illæ sunt æstimandæ?

libr. 2. ep. 4. Maximianū viuentē miris Gregorij elogijs ornauit.

lib. 5. ep. 47.

a l. 1. dial. c. 3. l. 3. c. 38 & hom. 34. sup. Euang. *b l. 2. ep. 4. & l. 5. ep. 47* *c l. 2. ep. 24* *d l. 5. ep. 43* *e l. 3. ep. 4.* *f l. 3. dial. c. 36.* *g l. 13. epist. 13.* *h l. 5. ep. 48*

Porrò in sollicitudine, quam Paulus Apostolus ab ecclesiarum præpositis, animarūquè astoribus exquirit, Maximianus eximius fuit, fidemque muneri suo Magni Gregorij luculento testimonio seruauit. Eiusdē in clero, populoque recte informando, expurgandoque, in exquirendis, insectandisquè criminibus ardorem animi, in pastorali cura vigilantiam, & sollicitudinem Gregorius sæpe laudat, in epistola ad ipsum Maximianum, admouemus, ait, vt hoc tantum nefas sub ea viuacitate, quam te in caussis pijs habere, certissime scimus, requiras. Epistola ad Cyprianum Diaconum, vir, inquit, sanctissimus *M*aximianus Episcopus noster ecclesiam Dei prauis hominibus purgare desiderans, laudabiliter erga *E*cclesiasticorum vitam, sicut nosti, sollicitus fuit, qui dum eorum actus, vigilanter cura pastorali intenderet &c. Demum ob peccata nostra nobis ereptum testatur. vt paucis multa complectar, viuentem Maximianum Gregorius amauit vt amicum, vt patrem coluit, veneratus est vt hominem sanctum: demortuum in beatorum numerum adscripsit epistola sua, qua de Maximiano scripsit, & ille quidem ad præmia desiderata peruenit. Obijt 16 vir sanctissimus ad V. Idus Iunias, anno Christi 1ↃXCIV. cum ferme triennium Syracusanam ecclesiam rexisset, quo die eius meminit Martyrologium Romanum.

lib. 13. epistola 13.

lib. 5. ep. 19 Demortuū inter cælestes epistola adscripsit.

16

Vide Animaduers. folio 177.

Anni Chr. 602. 6. Septembris.

DE S. FAVSTO ABBATE MONASTERII S. LVCIAE

Prope Syracusas.

SANCTVS Faustus Monasterij B. Virginis, ac Martyris Luciæ apud Syracusas, Præfectus; pueritiæ Sancti Zosimi educator fuit, quem ad sepulcrum eiusdem Sanctissimæ Virginis caste instituit, & monastica pietate imbuit. quemque æmulum, & imitatorem vitæ suæ habuit, Monasterij dein Præfecturæ successorem sortitus est. Sanctissimus sanè pater Faustus dierum plenus, actibusque vitæ præcipuis clarus, obdormiuit in Domino, & ad atres adpositus est suos. Floruit Pelagio secundo, & Gregorio Magno, Pontificibus Maximis. Tib. Constantino & Mauritio Impp. Syracusis colitur VIII. idus Septembris, atque ex antiquo hymno qui in ea ecclesia olim decantabatur, itemque ex vita Sancti Zosimi monumentum hoc excerpsimus.

Anni Chr. 610. 23. Septéb.

VITA SANCTI IOANNIS EPISCOPI SYRACVSANI.

AVCTORE

OCTAVIO CAIETANO

SOCIETATIS IESV.

MAXIMIANO Episcopo Syracusarum extincto Cleri populique studia vertere se ad successoris delectũ. quò potissimum Gregorius Pontifex Romanus animũ intendit, qui sollicitudine ecclesiæ tum vacuæ, vel maxime vrgebatur Scripsit igitur ad Cyprianum Diaconum Patrimonij in Sicilia Rectorem, vt videret, quis defuncto Maximiano successor destinandus foret. credebatur, Traianum Presbyterum à Syracusanis delectum iri, quem virum bonum fama vulgauerat, sed Gregorij iudicio tantæ Prouinciæ impar erat. is Cypriano mentem aperuit suam; Ioannem ecclesiæ Catanensis Archidiaconum digniorem sibi videri, qui Maximiano succederet: proin hoc ageret, vt is eligeretur. operam verò præstaret cum Leone Episcopo Catanensi, vt orbari se Archidiacono suo facile pateretur, maiore Christi Ecclesiæ bono. plane rem summa cum prudentia, tùm diligentia conficeret. hic si cõmemorauerimus illustre Gregorij testimoniũ de Maximiano neutiquam habere se parem viro illi Episcopum, quem Syracusis præficeret, summam testificationem Ioannis virtutum esse dixerimus, dignum Maximiani successorem à Magno Gregorio existimatum fuisse,

l.4. ep.19.

Ioann. Catanensis Eccl. Archidiac.

l.4. ep. 47. S.Greg. PP. iudicio delectus qui Maximiano succederet

Intereà Syracusis 1 conuentus agebantur, sed inter se discordantes, nam à Clero, & plebe Agatho, à plerisque nescio quis alter delectus est. at nobilitas Syracusana id oneris sapienter declinans in Romanum Pontificem reiecit: adiectoque insigni elogio B. Maximiani parem Episcopum à Gregorio postulabat. is nobilium Syracusanorũ laudata modestia, scripsit vt quos Clerus ac plebs delegissent, mitterent ad se in Vrbem, vt quem potius institueret, coram decerneret. dum dantur vltro citroque litteræ, Cyprianus qua pollebat dexteritate, præstitit, vt à Clero populoque Syracusano, compositis rebus, Ioannes Archidiaconus ecclesiæ Catanensis deligeretur, quem sanctissimus vir Gregorius deligendum censuerat. igitùr ab excessu Maximiani post annum & mẽses ferme quattuor Gregorius Ioanni Episcopo pallium more maiorum permisit: admonens vt quod ad sacerdotalis officij decus accepisset, exornare moribus contenderet. futurum vtroq; honore conspicuum, si corporis habitus, virtutesque animi consentirent. simùl etiàm ecclesiæ Syracusanæ priuilegia auctoritate apostolica firmauit; decernens vt rata in posterum manerent.

Sub idem tempus scripserat ad Gregorium Ioannes, ad nouam ecclesiam proficiscenti, arduumque regendi onus subeunti necessarium sibi esse presbyterum, quocum vetus in ecclesia Catanensi vsus fuerat. caussa erat, vt cum negotiorum, rerumque angustijs premeretur, notum hominem haberet,

ret, in cuius secreto pectoris requiem, ac leuamen inueniret proinde curarum suarum solatium, opemque à Pontifice deprecabatur. si eius auctoritas intercederet cum Leone Episcopo, certus spei erat, Presbyterum benigne sibi concessum iri. Gregorius verò Ioannis epistola permotus scripsit ad Cyprianum, vt cum Leone Episcopo ageret, leniterque suaderet, vt hominem, quem Ioannes Episcopus expetebat, dare vellet. quemque, vt Episcopus institueretur, volens concesserat, eumdem iam subsidijs, solatiisque necessarijs destitutum ne pateretur. Simul Ioannis Episcopi modestiam commendabat, qui eo animo adhuc esset erga Leonem Episcopum, vt eius se Archidiaconum profiteretur; neque futurum vt beneficiorum obliuisceretur.

Eius modestiam is laudat.

Sane Ioannes vt administrationem ecclesiæ suscepit, aduersus Venantium Patricium strenue pro ecclesiastica iurisdictione decertauit. sed is, vt impotentes animi homines solēt, perinde accepisset, ac non fecisset iniuriam, literas quæstuum plenas ad Gregorium scripsit. Sanctissimus vero Pontifex aliunde intellecta re, Venantium per literas obiurgat, quod in Episcopi domum homines armatos immisisset; Ioannem Episcopū iusto in eum dolore commotum; probeque nosse se, qua ille grauitate, mansuetudine, & sanctitate polleret. dein monet, vt sacerdotem, ac parentem suum, vt filium deceret, reuereretur; neque ad iram animū eius prouocaret. sed tumore animi deposito ageret caussam suam, caritate intemerata. Literis verò suis Gregorius Ioannem Episcopum hortatus est, vt Venantium perinde ac antea reciperet in gratiam, & beneuolentiæ officijs promereri studeret, simul Ecclesiæ iurisdictionem ità tueretur, vt nullum caritas detrimentum caperet.

Pro Eccl. iurisdictione insigni zelo decertat.

L. 5. ep. 42.

Iam verò cum impijs Longobardorum armis Italia vexaretur & benignissimus Pontifex redimendis captiuis, insigniter operā præstaret, Ioannes cum studia eius æmulatus, tum profusos sumptus commiseratus, pecunia per Candidum missa, Gregorium iuuit; qui caritatem Episcopi mirifice complexus est, eique per epistolam gratias egit. quod autem Ioanni ex animo suo metienti rem, modicū visum esset, contrà Gregorius vltra modum ex Episcopi opibus æstimauit, magnifico largitatis eius elogio, quod penes quem greges pauperum essent, semota adeò loca, explenda misericordia, perquireret. extrema verò epistola Gregorius Ioannem monet, ne scripta suā coram extraneis ad prandium, cœnamve legi permitteret. quod monitum in vtriusque laudē cedit. nec modestiam modo Gregorij monstrat, sed Ioannis Episcopi pietatem, & sacerdotalem in capiendo cibo temperantiā, qui sacra lectione mensam instrueret suam, animumque reficeret.

Eleemosynas ad S. Gregori. mittit.

L. 6. ep. 9.

Post quinquennium a Ioannes Episcopus profectionem ad limina Sanctorū Apostolorum molitus. Sed auditum Gregorius iter prohibuit. crediderim Ecclesiæ Syracusanæ bono vetitum, cui Gregorius Ioannem pernecessarium sciret. verum is in tristitiam lapsus, quod desiderio suo, pietatiq; facere satis non posset. vt Gregorius intellexit, cum diligeret, & videre Episcopum percuperet, nubeculam illam mœroris ex animo eius excussit, facta potestate, vt opportuno tempore Romam nauigaret. primo igitur vere anno 601. Ioannes ad S. Gregorium profectus est, & Sanctorum Apostolorum limina veneratus. ex Vrbe regredienti administrationem sacri Patrimonij Gregoriu commisit, quam vltra annū procurauit, donec ad illud regendū Adrianus Chartularius in Siciliā à Gregorio miss' est.

a Ad limina SS. Apost. contendit. l. 9. ep. 31.

Patrimoniū B. Petri Siculum procurat. L. 10. ep. 46. & 48. L. 11. ep. 30.

Sed ex Gregorij epistolis, negotijsque Ioannis Episcopi fidei permissis, facile cognosces, quantum Gregorius eius integritati, virtutique subniteretur. nam Decij caussam Episcopi lilyboetani cognoscendā B. Ioanni demandauit. sane cum Lucillus Melitæ Episcopus apud Sedem Apostolicā recusatus fuisset, Gregorius ad Ioannem scripsit, vt Episcopis quattuor in Conciliū adhibitis, de illius facinoribus iudicaret, Presbyterisque, ac Diaconis, qui scelerum participes fuissent, efficeretque, vt quantū illi Deum ad iracundiam lacessiuissent, tantum seuera ipse emendatione placaret. factum ab eo, quod Pontifex imperauit, ac Lucillum flagitiorum conuictum de gradu deiecit. ad hoc accusationem Bizaceni Primatis Prouinciæ Africæ Gregorius ad arbitrium Ioannis retulit. hoc addito præconio: de eius amore in omnipotentis Dei caussa, certum esse: exsequi, ne dubitaret, quod Ioannes ageret, putaret egisse Gregorium. præterea controuersia de agrorum finibus, inter Cæsarium Abbatem Monasterij S. Petri ad Baias, & Ioannem Abbatem S. Luciæ, prope Syracusas, ad eumdem Episcopum detulit. itemque præscripsit, vt in Diaconos Ecclesiæ Catanensis inquireret, procedere ausos in calceis compagis, quod Diaconis solum Messanensibus sedes Romana concesserat.

L. 8. ep. 1. L. 7. indict. 2. ep. 64.

L. 6. epi. 36.

Lib. 7. ind. 1 epist. 58.

Ea verò Gregorij de Ioanne existimatio fuit, ea de virtute eius opinio, vt præscriptas contra eum querimonias semper suspectas habuerit, mox falsas reppererit. itaque rescripsit ad Felicem, qui querelas ad Pontificem dederat; quidquam iniuria factum à Ioanne ne suspicari se quidem potuisse, quod neque eius cogniti mores, neq; actus permitterent. Venantium Patricium de eo conquestum acriter incusauit, asserens haud ignotum sibi, qua Ioannes Episcopus sanctitate præstaret. sed eius Gregorius sæpenumero summa cū laude meminit. a appellat virum prouidi consilij. b Laudat eius mores, c iustitiam, sapientiam, caritatis studium, curam rerum ecclesiæ. Alias scire se ait, d sanctitatis eius discretionem, & indictam illi tranquillitatem. de e eius sanctitate, & solicitudine certū esse. f quod amorem suum, quoties se offerret occasio, in B. Petrum præferre non cessaret: certumque esse se, de amore eius in Dei caussis. quæ

Querelas aduersus eum suspectas, mox falsas. L. 7. ind. 7. epis. 43.

Multæ S. Greg. de eo laudes, & preconia.

a L. ep.
b L. 7. ind. 2. ep. 100.
c L. 10. epistol. 48.
d L. 7. ind. 2. ep. 43.
e L. 8. ep. 30.
f L. 7. ind. 2 epist. 64.

Ioan-

Ioannis Episcopi præconia sane omnes intelligunt quanti facienda sint, cum ex S. Gregorij iudicio grauissimo, & integerrimo proficiscantur.

4 Prophetico spiritu claruit.

Ceterum Ioannem 4 Episcopum prophetiæ spiritu clarum fuisse, historiæ S. Zosimi antiquus scriptor prodit, qui IϽCCC. ante annos vixit. nam cum defuncto Beato 5 Fausto Abbate monasterij S. Luciæ, inter monachos certaretur, quem in eius locum sufficerent, pluresque Præfecturam illam ambirent, de communi consilio res ad Ioannem Episcopum delata est: virum per id temporis (hoc ornat elogio scriptor ille) sanctitatis reuerentia plenum, & præconio venerabilem, virtute præcipuum, præscientiæ gratia ditatum. Ioannem igitur adijt monachorum cœtus, relicto Zosimo, sepulchri S. Martyris Luciæ, eiusque ecclesiæ custode. sed ille sacrũ conuentum intuitus, ac Zosimum quem contempserant abesse diuino spiritu pernoscens, interrogat; numne aliquis in monasterio remansit? nemo, respondent, venerabilis pater. Rursum Episcopus rogitat: videte, inquit, ne quemquam habeatis in monasterio: respondere, nõ alium illic esse, præterquam ostiarium ad ecclesiæ custodiam rejectum. tum Ioannes vt mature Zosimum accerserent, iussit: corã adductum summò cum honore excipit, ceteris omnibus præ insolentia rei, in admirationem defixis at sanctissimus Episcopus cum reuelante Deo videret super Zosimum adolescentem contemptum, requiescere spiritum Domini ad monachos conuersus, hic, inquit, Abbas vester erit. mox Presbyterum, & Abbatem inaugurauit. ita lapis reiectus factus est in caput anguli. ceterum quot annos B. Ioannes in Episcopatu vixerit, incertum. crediderim S. Gregorio superstitem fuisse. sed pie, sancteque obiuisse, ex scriptoribus, qui post eum floruere, satis cõstat. S. Ioannis Episcopi festus dies in ecclesia Syracusana colitur 10. Kal. Nou.

S. Zosimum diuinitus cognoscit & Abbatem consecrat.

Sancte ad Deum migrat.

Vide Animaduers. folio 179.

DE SANCTO ISIDORO
SICILIAE EPISCOPO.

Anni Chr. 610. 15. Ian.

ISIDORVS B. Gregorij Papæ Magni discipulus fuit, à quo Episcopum in Siciliam fuisse olim destinatum Constantius Felix a docet, & Arnoldus Belga b in suo Martyrologio Monastico id refert, nã aliorũ secutus opinionem monachum fuisse putat è Monasterio S. Andreæ, quod Romę ad Cliuum Scauri D. Gregorius construxerat. inclinat sane animus vt nostrum hunc Isidorum eumdem esse censeam, quem Martyrologium Romanum, Beda & NotKerus in suis martyrologijs reponunt etiam ad 18. Kal. Februarij; idem vtriusque natalis est dies: quæ item verba in martyrologio Romano eum *Isidorũ* memorant *sanctitate vitæ, fide, & miraculis inclaruisse*, eadem fere de nostro Isidoro ab ijs martyrologiorum scriptoribus afferuntur. iuuat coniecturam Doctissimus Baronius, qui Isidorum, cuius meminit martyrologium Romanũ c sine vlla certi loci nota, à duobus Ægyptijs Isidoris diuersum, atquè alibi vixisse, quàm in Ægypto existimat. quamquam verò martyrologia illa Romanum Bedæ, & Notkeri Isidorum non compellent Episcopum, non ideo à nostro alium esse concludas, facile enim fuit eum titulum excidere in eo, cuius ecclesia nesciretur, nec adhuc mihi explorata sit post impensam in ea re peruestiganda diligentiam. Bononiæ, Vrbe Italiæ, corpus S. Isidori seruatur; sed num id esse S. Isidori Siculi Episcopi dixerimus? certe quidem S. Isidori Hispalensis Episcopi corpus legione in Hispania colitur, vti tradunt Lucas Tudensis, d Rodericus Toletanus, e Iacobus Brauliis, Ioannes f Mariana, g quarè Abbas Domnus Constantinus h meus germanus frater dubitauit, an Bononiæ conditum corpus esset S. Isidori Siculi, & Bononienses homonomia fortasse decepti: nam vtrique Episcopo idem nomen, eadem ætas, Synchroni enim fuere; vterq; S. Gregorij discipulus Regulam S. Benedicti professus, dignitate Episcopus, doctrina, & sanctitate insignis fuit; inde tamen, ne quid dissimulem, coniectura debilitatur, quod frequens admodum sit idem corpus dici in duabus longe dissitis vrbibus seruari, quod vtrobique aliquæ eius particulæ seruentur.

a *in suis ephemerid. ad 18. Kal. Februarij.*
b *in notis eodem die.*
c *Eod. die.*
d *Chron.*
e *Lib 6. de rebus Hisp.*
f *in præfat. ad opera S. Isidori.*
g *Lib. 9. c. 3.*
h *In notis ad tuum Isidorum.*

Anni Chr. 647.

DE BEATO IOANNE ANACHORETA SICVLO

ex Aimoini Historia.

EO 1 tempore, quo terminum Dagobertus sortitus est vitæ, quidam illustris Ansoaldus nomine, Defensor 2 Pictauiensis ecclesiæ, partes peragrabat Siciliæ. qui dum euectu reuerteretur nauali appulit ad quamdam 3 breuem insulam præsentia, & meritis cuiusdam solitarij, qui dicebatur Ioãnes, redimitam, à quo dum de salute animæ cum eo sermocinaretur interrogatus, vtrum Regem Dagobertũ cognosceret; illeque se eum optime nosse, respondisset: rursum à sene rogatus, mores, vitamque Regis exposuit: cui senex, cum, ait, multa vigiliarum, ac ieiuniorum, simul quę senectutis fatigatione depressus paula im membra sopori dedissem, astitit mihi quidã veneranda decorus canitie, monens vt propere surgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem 4 corpore exierat hora, Domini exorarem clementiam. quod cum facere maturato curassem, apparuerunt subito haud procul in pelago deformes, truculẽta facie dæmones vinctum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes inflictisque insuper vulneribus ad Vulcania 5 loca trahentes.

Qui distentus cruciatibus, inter agitationes, & verbera, quorumdam sanctorum audiebatur postulare suffragia. cum repente aperto cœlo, inter fulmina in fluctus cum fragore ruentia, visi sunt descendisse viri decore nitentes mirabili. requirere cœpi ab eis, qui essent, qui dixerunt se illos esse, quos Dagobertus ad suum vocarat auxiliũ, Dionysium videlicet, ac Mauritium martyres, nec non *M*artinum Confessorem. hi arreptam dæmonibus animam secũ ad æthera leuauerunt, canentes hunc psalmum: Beatus quem elegisti & assumpsisti Domine; inhabitabit in atrijs tuis. hæc ille vir venerabilis Ioannes Ansoaldo retulit se vidisse, qui in Gallias reuersus, Sancto Audeno narrauit, qui ea in vna conscripta chartula posteris reliquit in ordinem historiæ redigenda. ex qua re datur intelligi nullo modo à sanctis ornatum contemni, quem ad eorum memorias sancti conferunt viri. quamquam enim quorumdam calumniatorum, & cuncta deuorare cupientium hæc vox sit: nihil, aiunt, Deo, vel sanctis eius prosunt aurum siue argentum ligno affixum, seu parietibus dependentia pallia: non tamen sine caussa vltione puniti sunt diuina Balthasar vasa de templo Domini rapta in turpes conuertens vsus, vel Heliodorus aerariũ Dei eripere conatus; & Antiochus, quia Hierosolymitanæ Vrbis templum Altissimo consecratum expoliauit, postmodum scatens vermibus exspirauit. Dagobertus verò eo specialius sanctos sibi auxiliari poscebat, quorũ basilicas plus ceteris se opibus ditasse meminerat.

Vide Animaduers. folio 179.

Anni Chr. 656. 30. Martij.

VITA S. ZOSIMI EPISCOPI SYRACVSANI

Ex M.S. Cod. Ecclesiæ Bouinensis.

ILlustris 1 hodie, cælestique splendore mirabilis, nec ceteris posthabendus, adest festus dies: exultemus, & lætemur in eo; idque, vt par est, in Domino. rectos enim decet collaudatio. Quoniã igitur festissimus illuxit dies, ea volumus afferre in præsentia, quæ sanctum reficiant, expleantque studium vestrum; præsertim cũ diuinis cautum sit legibus, sanctorum memorijs vt communicemus. est enim dicendi materia, nostræque narrationis argumẽtum Pater 2 noster sanctissimus Zosimus. Accedam igitur sermonem habiturus sane iucundum, suaue quippe est sancti ipsius nominis agitare memoriam. Quapropter ex plurimis pauca deligens, ipsius præclara facinora, quam breuissime potero, proponã. Quid enim non pudeat, cum impiorũ actus vitasque descriptas, imo verò sæpe confictas tanto studio, & labore ab ethnicis scriptoribus, ad illorum, suique memoriam, videamus, si pia sanctorum, & præclara facinora obliuioni tradiderimus? Decidentibus enim omnibus, & morte interceptis, qui sanctissimam Zosimi vitam, vel signa præ oculis habuere, futurum erat profecto, nisi fuissent literis consignatæ, vt nos, tantarũ thesaurus, & copia virtutum lateret: & vos, quo-

quorum ætas est grandior, quique adeo miraculorum à sancto viro editorum retinere aliquid memoria potesti , ea præteribatis, virtutes videlicet hominis dumtaxat, sanctitatemque mirantes, ac pro magno habentes. & sane multo maiora sunt virtutū opera, quam ea, quæ sint supra naturam admirabilia. præclara siquidem virtutis actio suadet incredulis, immemores ad memoriā tardosque deducit ad scientiæ semitam. Proinde laudabiles præcedentium sanctorū actus memoriæ tradendos curarere, qui ante nos iuerunt.

Sed oportet, dilectissimi fratres, quando ad festum hunc, celebremque diem conuenistis, vt sancti viri opem ardenter imploremus, vt nobis ipse suis precibus vires, animumque sufficiat ad dicendum, vt laudum ipsius commemoratio nobis vtilitati sit, ac saluti. Et quidem memoria iustorum cum laudibus; quas in vnum hunc conferre non immerito licet, propterea quod omnes ipse participauit Sanctorum virtutes; quibus vt viuens præditus fuit, ita mortuus immortali cum sanctis vita perfruitur. Deo enim viuunt, ex ipsius præscripto qui viuunt, & oblectamenta vitæ huius aspernantur, & ieiunijs, vigilijsque corpus atterunt, ac domāt veluti mentis inimicum; nimirum vt effervescentis vim appetitus euincant, itaque Deum ad misericordiam inclinent humilitate commotum. nihil enim profecto potius Deum conciliat, quam corpori, Dei vnius caussa, inflictæ pœnæ. quin & idem quoque pijs euincitur hominum lacrymis;
3 dixit 3 enim è Patribus quidam, sed & suadent lacrymæ Deo; atque adeò (dicere liceat) vim faciunt. Atque in hoc genere mirum est, quam pauci se se constanter exercuerint. recte enim illud, multi sunt vocati,
Matth. 20. 16. propter naturę communionem scilicet; pauci vero electi, propter constantiam.

Quamquam enim Deus ad salutem necessaria confert omnibus omnia, præcipitq; communiter, mandata vt curent; alius tamen alio accuratius ea conficit. Id quod iā inde à principijs nascentis orbis, ac deinceps præstitere Deo carissimi homines: vt Abel protomartyr Deo dilectus, Enoch translatus adhuc viuens, Noë solus dignus, qui in diluuio seruaretur, Abraham peregrinari à Deo iussus, paterno solo relicto, Isaac Deo oblatus à patre, Iacob vnà cum duodecim Patriarchis, Moses legislator, Aaron sacerdos, Iesu Naue ductor populi Dei, Iudices Israel, Samuel leuita à Deo electus, Dauid ex humili loco euectus ad regnum,
4 Salomon 4 Trinomius, Helias in igneo curru raptus, Helisæus miraculorum potēs, Prophetæ, quique captiuitatem præiuere, quique subsecuti sunt, Præcursor salutaris, & veri lucerna luminis, sancti Apostoli, & Christi discipuli, & Euangelistę, Pastores, & Doctores, nec non & ceteri Christi testes martyrio consummati. Atque his quidem omnibus videtur adnumerandus Pater noster Zosimus; quamquam ex his proximus alijs fuit, alios bonorum operum passibus procurrens assecutus est; nonnullos verò virtutib' etiam anteiuit: atque horum quidem mansuetudinem, tranquillitatemque, illorum verò hospitalitatem, atque constantiam sectatus; quorumdam plurima, aliorum omnia imitatus, in vnam quamdam virtutis imaginem cuncta composuit, suam ex multis vitam instituens. Hunc igitur sanctissimum vobis Patrem sermone quodam modo picturus cum sim, vt eius saltem vmbra fruamini, primum enixe ipsum deprecemur, vt summo quasi digito auxilij sui gratiæ stillā labijs meis infundere dignetur, vt recreatus, confirmatusque, imperitiam abigam, & aliqua de multis referre dignus inueniar. formidine quippe, fateor, vel maxime teneor, ne forte tantæ victus materiæ mole succūbam. Ita, cum digne nequeam, det veniam pro sua misericordia clemens hic Pater, qui, tametsi imperitum, rudemque nostrū certe animum videt studiosum sui. neque verò Rhetoricorum desiderat verborum affluentiam, quoniam ipse sibi laus est, & prædicatio sufficiens. Iam igitur, Deo duce, narrationem auspicemur.

Parentibus natus est Zosimus terrenis quidem bonis affluentibus; sed in ijs, quæ ad pietatem, Deumque spectant, multo locupletioribus. eorum cura, sine auaritiæ sordibus tamen, erat propriæ possessionis; quæ non longe distabat à 5 monasterio quodā eruditissimorum virorum, sanctæ, semperq; Virginis Luciæ nomini dedicato, cuius ditionem (adeò a futurarum rerum amore abhorrebant) sua dederant omnia. His, atque alijs huiusce modi pietatis actibus intenti, defixique, multa prece filium ex animi sententia, vel Dei potius prouidentia suscipere meruerunt sanctissimum hunc, miraculisque clarissimum Patrem nostrum Zosimum. Neque hoc sane immerito, sed diuino potius consilio, sortitus est nomen, quod 6 enim Attice Zosimus, latine, Vitalis, est. nam quod illi Zoen, nos vitam dicimus. & in Christo quidem vere viuit, in cælesti ciuitate constitutus, Angelorum ciuis, vitamquè mortalibus, Deo fauente, impertitur, dignus deprecator. alijs, quæ satis sint ad vitæ præsentis vsum, bona largitur: quorūdam morbos, ægritudinesque dissoluit; alios autem vitæ suæ, ac virtutum exemplis erudiens, prouocat ad imitationem. At potest quidem ipse siti pietatis accensos, velut Ismaelem in solitudine reficere; & iam pene expirantes, atq; adeò extinctos sui spiritus igni afflatos in vitam reuocare. Itaque gratiæ sunt agendæ immortali Deo, quoniam nostris quidem temporibus, tametsi nobis immeritis, licuit Patre Zosimo frui, rerum admirabilium, ac salutis auctore maximo. qui in domo parentum quamquam secularium, non negligenter tamen, neque remisse, vt plerumque assolet, enutritus est; sed quasi munus Deo futurum, cura præcipua. Septennis deinde in prædictum monasterium à iustis parentibus, vt olim Samuel cooptatur; offerturq; sanctæ martyri, semperq; Virgini Luciæ idq; diuina, vt credim' prouidentia

Zosimus diuitibus, pijsque parentibus natus.
5
Quem Dei munere suscepere.
6
Septennis in monast. D. Luciæ traditur.

prouidentia, cum eamdem, & ipse, quam illa vixit, vitam sit æmulatus, inextinctam
7 ad exitum vsque vitæ seruans virginitatis lampada. Audet quidem & excelsius aliquid sermo, nam quemadmodum virginem virgini, dilectoque discipulo Dominus in cruce commendauit, quatenus quæ supra naturam sunt, ostendens, Deu cognoscatur: & quæ secundum naturam sunt, custodiès honoretur; ita & virginē Luciam Zosimo virgini commendauit. oportet enim similia similibus custodiantur, Id quod vel ex eo patebit, quod sequitur.

Sanctus enim Zosimus cum ætate, tum
8 virtutibus inter sanctos proficiens, custos 8 pretiosi loculi sanctæ virginis Luciæ constituitur à Sancto Fausto Abbate ipsius monasterij, cuius
9 9 vt vitam, moresque est imitatus, ita dignus, qui illi succederet, habitus est. alias autem indigne digno succedit antecessori, qui sanctis discordat illius moribus; vt aduersarius potius, quam successor sit appellandus. similia namque similibus conueniunt: dissimilia verò ruinam sibi ipsa, perniciemque pariunt. Iniunctum ergo à Fausto munus dum obit puer, parentum desiderio stimulatus (id quod sanctissimus Elias, qui mox Zosimo Diaconus in sancto, & incruento altari ministrauit, quique sacrum
10 10 eius sacerdotium post eum sortitus est, referebat, accepisse se ab ipso venerabili Zosimo) parentum, inquam, desiderio stimulatus, fugiens è monasterio ad eos venit; qui cum essent filium intuiti, attoniti, quid hoc esset, taciti cogitabant. cumque culpam subito deprehendissent, arguentes, comminantes, blandientes, volentem, nolentemque, sed volentem potius illum ad monasterium reduxerunt. Monasterio iam restitutus, cum sopori se noctu dedisset, ecce tibi sonitus quidam ad valuas honorabilis loculi factus est. egressaque sancta martyr, arguebat puerum, interminabatur, iamque illum quasi crudelibus, varijsque flagellis cædere volebat, vt ex ipsius furibūdo corporis motu videbatur; nisi alia quædam
11 11 mulier præsto fuisset, purpureo habitu venerabilis, vultus incunditate gratissima, quæ martyrem à flagris prohibens, Zosimi quasi nomine promittebat, nihil eum posthac tale commissurum, aut vlterius à monasterio recessurum. ipso autem stabilitatem illius verbis attestante, abijt mulier, euanuitque. Hic ille horribili exterritus viso, numquam deinceps ea, qua solebat fiducia, sacrosancto ausus est accedere tumulo. sed virgini tamen simplici, sincero, fidentique animo seruiebat: ac moderabatur itaque animum temperabat vt quædam in moribus, quasi harmonia appareret. quod sanè studium licet omnes nutriat, foueatque virtutes, præcipue tamen quasi parens est virginitatis; quam quia sedulo Zosimus, atque omni contentione sectatus est, omnibus in virtute, ac sanctitate præfertur Abbatibus præcedentibus, præsentibusque, & monachis in eo monasterio commorantibus.

Desiderio parentum à sepulchro puer abscessit.

Cui D. Lucia minitabundam se per quietē offert, & à transfugijs absterret.

Nec verò tanta virtus diuino testimonio caruit. Idem enim sanctissimus Elias Episcopus de sancto Patre nostro Zosimo cum verba faceret, audiui; inquit, à Sancto
12 & venerabili viro Ioanne Episcopo, cum adhuc in viuis esset, rem sane mirabilem. Accessit aliquando ad eum 13 Patricia quædam, nomine Domnina pro quadam
13 possessione, indecens, indigna, temerario fastu, eumque contristauit. qui autem reges increpat, dicens, nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari Patriciam languoris plaga dissoluit, temerarijsque quam multis illius exemplo, documentum dedit sextio autem oppressa languore mulier ad sanctam martyrem Luciā confugit, manifesti ignara periculi, minusque perpendens, iniquis sancta non prodesse, sed obesse potius. itaque auctum est temerariæ fæminæ malum, quæ fastu quodam secularis dignitatis accedens, ad venerabilem procidit ipsius martyris tumulum, quasi curanda. Sonitu deinde facto, vidit martyrem Zosimus (solebat enim iuxta ipsius tumulum requiescere) exeuntem, alapisque quasi cædentem miserę Domninæ faciem, dicentemque; hinc agite fœtidam hanc, impudentemque mulierem quātocyus proijcite. Hæc vbi vidit, actutumque, exsurgens, obsequentibus ei famulis, Tollite hanc, ait, Domninam vestram. illi verò accedentes, Domninam suam iam mortuam repererūt, efferentesque sepelierunt. Quæ cum ita sint quis non confiteatur, eximiam quamdam familiaritatem castitatis merito apud Diuā martyrem obtinuisse Zosimum, qui eius pręsentia iam frequens per visum, in corpore adhuc degens, mortalisque frui potuerit? Aut quis virginitatis virtutem non admiretur, & ad Dei gloriam imitetur? Virginitas enim prima diuinitatis est virtus, primum diuinitatis insigne.

Tanta insignitus virtute S. Zosimus exegit in eo monasterio annos triginta, singulis subditus, cautus in omnibus, ad omne opus bonum paratus, fortis, constansque, in egestate diues, mansuetum se præstans omnibus, impiger ad ministerium, in sancto vitæ proposito permanens integre, cōstanterque. His ille dum studet, ceterisque virtutibus, atque ad maiora procedit in singulos dies, S. Faustus Abbas obdormiuit in Domino, annis auctus, atque virtutibus, appositusque est patribus suis. Intereà pendebant animis monachi, cuinam curam crederent monasterij, cupiditate ducti quidam muneribus; alij alijs rationibus contendentes: dignitatem sibi vendicare tentabant; iniquum videlicet opus, & inane, cum Dei decretum auertere possit nemo. Omnes tamen, vno Zosimo, quippe quem nihili facerent, ad ecclesiæ, loculique S. V. Luciæ custodiam relicto, communi consilio B Ioannem adeunt; sub quo, vti diximus, misera Domnina luit superbię pœnā, virum sanctitate venerabilem, futurarum rerum scientia, vt iam patebit, ornatum. Quos vt vidit Episcopus, inquit; Reliquum non

Domnina Patricia Zosimum temere contristat.

Iniuriā Lucia Martyr vlciscitur.

Faust. Abb. moritur.

Successoris delectum Monachi ad Ioan. Episc. deferunt.

non habet vestrum monasterium aliquem? nullum, aiunt illi, venerabilis Pater. At ille, videte, an alius prætereà sit aliquis. Tum ij, non est, domine Pater, nisi Ostiarius templi custos. hunc si forte quæris, vocatus veniat. Extemplo igitur iussus adduci, adest, ab Episcopo accipitur honorificentissime: ceterorum autem tantus mentibus incessit stupor, vt non dicam vocem, sed cor hebetauerit eiusmodi euentus. Tunc illum, nulla
Qui diuinitus edoctus Zosimũ Abbatem creat
interposita mora, Abbatem creat, monachisque dat, prudentem dispensatorem, ac ductorem optimum. Omnibus autem fratribus rem admirantibus, ex ijs quidam, verè, ait, Pater, in te hodie illud impletum est scripturæ dictum, super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & trementem sermones meos?

Non multis autem interiectis diebus à Sanctissimo Ioanne, cuius sæpe mentionem
14 fecimus, aduocatus, Presbyter 14 est ordinatus sanctæ ecclesiæ semper virginis, &
Mox ordinat presbyterum.
gloriosæ Dei genitricis Mariæ. Quem ergo in admirationem non adducat tam facilis ipsius, maturusque progressus, quo de virtute in virtutem, nullo interiecto moræ obice, procedens ad altiora semper beato cursu properauit? Nimirum hunc sanctus, ac venerabilis Ioannes Episcopus, quasi magnus ille Præcursor Ioannes Baptista, ea, qua pollebat, futurorum scientia, designabat, magnum futurum, ac præclarum virum. Namque annis quadraginta, quibus monasterio præfuit, adeò omnibus moderatè se gessit, vt nec bonis odiosus, nec remissus malis videretur. & creditur quidem, præcedentem quempiam, neque verò subsequentem habuisse in eo monasterio similem. quod dum augere studet, fratres clementer, quasi pater erudiens, discretionis virtute pre ceteris insignitus, ad excellen-
15 tem 15 summi sacerdotij sedem subito, Deo volente, promouetur. cuius rei de repente fama percrebuit. quoniam super candelabrum, idest pontificatus altitudinem extollendus, non iam sibi vni, aut paucis fratribus, sed omnibus notus, exemplo cunctis esse, ac prælucere debebat: Igitur Petro
16 16 quodam sancto Episcopo vita functo, ductorem Zosimum, & pastorem sibi plebs instanter petebat. Cumque 17 clerus, &
17 populus, alius alium petentes, dissiderent, vnum tamen illum habuere, quem Dei prouidentia vocabat. Et quidem ex clero, plebeque quicumque iam secundum interiorem incedebant, & sentiebant hominem sanctum Zosimum vocitabant Patrem; eaque sententia petebatur Episcopus, sed quoniam oportebat non sine labore, ac sudore ædificari ecclesiam, quam Christus pretio quæsierat sanguinis sui; sicque futurum ecclesiæ pastorem erudiri; tentatus quidem ille est, sed veritas extitit, Dei virtus euicit. Populus igitur, clerusque diuersa sentiebãt: alij taciturnitatem hominis, eruditionemq; laudantes, probabant; alij contra quasi abiectum, humilemque pro nihilo habentes, improbabant. Zosimum quidam, alij Ve-

nerium Episcopum conclamabant. recusa-
bat 18 ille; contra hic clamosus, ac tyran- 18
nicus ingerebat sese. alter veritate, precio nixus alter. illi lex, & bona gloria potior; hic exlex, & inanis glorię cupidus erat. Quid plura? Romam vterque cedit; adeunt, & partes. Sed famulum suum qui nouerat Deus, Zosimum elegit. Is ergo de veritatis sententia, sub Theodoro 19 ter beatissimo Papa Rom. Episcopus creatus est.
19
Sed inuitus à Theodoro PP. Episc. ordinatur.

Nec verò prætereundum videtur, quod sæpe de eo dicere memorabilis Elias consueuerat; adeò scilicet moribus fuisse mitẽ, quietis amantem, & humilitate supra omnes excellentem, vt nullo modo voluerit impositum suscipere sacerdotium; magnũque inde sibi dispendium fore lacrymis fateretur, si ex ignoto notus, ex humili magnus existimaretur. cumque, inquit idem Elias, vel maxime formidarem, ne Papam adiens, dignitatem recusaret omninò; illũ conuenio; atque oro te, inquam, obsecroq; per omnipotentem Deum, ac sanctum Petrum, venerabilis Pater, ne præsenti te subtrahas ordinationi, à Dei fortassis voluntate diffidens; neque alij cuipiam destinatum tibi sacerdotium cedas; tuaque nos pręsentia destituas, atque orbes. Hæc, atque his similia dicenti mihi acquieuit, promisitque se non reluctaturum, sed diuinæ voluntati, quæ cuncta quò vult, ducit, vnde vult adducit, obediturum. Itaque suscepit onus: Pontificemque suum, veluti patrem, agnoscentes clerus, populusque Syracusanus, vbique gaudebant omnes, & exultabant. Videre tunc erat (quod sacræ vaticinatæ sunt literæ) vnum ouile, & pastorem vnum, excelsum operibus, æstimatione sua despectũ, atque contemptum, modestum, beneuolũ, virilem, quietum moribus, specie Angelicũ, hospitalem, humanum, iustitiæ studiosum,
En quot stellis hoc cælum distinguitur.
quique 20 gregem suum salubribus, læ- 20
tisque cælestis doctrinæ pascuis diligentissime pasceret. nam de iracundia, si quando sermonem instituisset, dicere solitus erat, quantum à serenitate tempestas, tantum à lenitate distat iracũdia. Quare amabilis potius, per lenitatem esto, quàm per iracundiam formidabilis. De morte autem disputans, iam dicebat, ijs pro lucro esse, qui ex virtutis præscripto viuerent, vtpote laboris requiem, vinculorumque solutionẽ. pessimum vero exitum contingere malitiã diligentibus, insipienterque viuentibus; vt qui esset pœnæ principium. Hæc, & plura huius generis memoratu digna cum disputaret ad eos, qui confluebant, misericordiã semper anteponebat; eam vti studiosius colerent, subinde monens; adhibitis ad hoc identidem aptis è scriptura sententijs; vt, misericordia exaltat iudicium, &, misericordiam volo, & non sacrificium.

Hæc diligentissime disputans, suam cuiq; medicinam prudens afferebat. nec dictis facta dissentiebant. narrabat enim beatissimus Ioannes Diaconus eius, & Notarius, ad Episcopum adijsse quemdam aliquando qui stipem rogaret. tunc me ille, inquit Ioan-

Ioannes, largiri egeno iubet nummos duos. cum autem, vnde erogaretur, non esse, dicerem; perge, ait, misertus inopiæ, vende
21 penulam tuam; duosque quos iussi, nummos pauperi dato; nouam autem tunc penulam emeram. Ad hæc ego cum admurmurarem, incensus ille, sume, inquit, meam hanc penulam; vendito. Iamq; exuere penulam publice cœperat, cum per idem tempus, egresso me, nummos vt misero darem, iuuenis quidam aduenit; ad Episcopi
22 pedes accidit, aurum offert plurimum. Redeuntem deinde me acriter increpauit Episcopus, vt qui pusillo, abiectoque fuissem animo, minusque in Dei benignitate confidissem. Quare nihil vnquam deinceps ausus sum ab eo dissidere. Hæc Ioannes. Paulus autem Abbas, qui æqualis illi fuit, & in virtute versatus, cum, inquit, in Episcopium ad eum accederem aliquando, accepturus aliquid, quod egentibus distribuerem, tunc ille ad me, Romano sermone, Pater Paule, quid operatus es hodie? virtutis opus videlicet intelligebat. hoc enim ipse dumtaxat opus agnoscebat. cui ego, ecquid operari tandem potui, cum nihil habuerim ad operandum? Quid tu, te nihil habuisse ais, inquit Zosimus? ergo non oras? an verò nescis, quia qui petit, accipit, & qui quærit inuenit, & pulsanti aperitur? Tum exurgens, tribuit mihi, quod distribuerem; adiecitque; cape iam, Pater Paule, & operis tui curam habeto.

Vestem exutus suam vendi præcipit, darique egeno pretium.

Sed & illam ceteris virtutibus addiderat neque enim ab alio quopiam, nedum à parentibus, aut ministris volebat sibi ministrari, qui manus, pedesque, & cetera suscepisset à natura in seruitium sui. nam turpe esse dicebat, siquis valenti, sanoque ministraret. nam qui valeret, contra Dei prouidentiam faceret, à qua cum oculos, manus, pedes, valentes accepisset ad regimen sui, ministerium tamen appeteret alienum. Itaque, vt Papa 23 Maurus referebat, vir ab ineunte ætate probe eruditus, quique Episcopi promptuaria curabat, & Episcopi cubiculum frequentabat, eique propter constantiam erat amabilior, cum solus ageret aliquando Zosimus, somnoq; pressus multum infestaretur à muscis, condolens Maurus arrepto flabello muscas abigebat importunas: cum subito expergefactus, Maurum videt, molesteque rem ferens, illum increpat, ne tu iam id facias, inquiens; alioqui tibi omnis ad me negabitur aditus: sed sedens meditare psalterium.

Famulantis operam sternat refugit.

23

Iam verò clericos Zosimus, laicosque, diuites æque, ac pauperes ita curabat, vt proprium ad quemque, appositumque sermonem haberet. Illa verò præcipue monebat omnes, futura vt attenderent, ac prouiderent; tumultus fugerent: afflictorum communicarent ærumnis; turbulentis imperarent animi motibus; linguas retinerent; obtemperarent Præpositis; eosque sibi conciliarent; seniores venerarentur; abstinerent iureiurando; disciplinam arcte, accurateq; tuerentur; sapientiam scrutarentur absconditam in cordibus sapientum; sanctorum memoriam in primis colerent, quod iusti esse indicarent; mortalia ne cuperent; virtutis operam darent actionibus; quæ scilicet ipsa incorruptibile bonum sit, & immortale; seruorum misererentur; sibi ab ebrietate temperarent; beneuoli in omnes essent; se ipsi negligerent; hisce vt artibus animi salutem consequerentur.

Omnes Christianæ disciplinæ præceptis instituit.

Atque his ille, alijsque præceptis clericos erudiens, laicosque, illud in primis curabat, nequid prætermitteret aut verbi, aut operis inexplicatum. Ita se se ad gloriosum sanctæ, & venerandæ Dominæ nostræ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ templum exornandum lætus accinxit; vbi incruentam hostiam offerebat, precesque fundebat ad Deum super cleri, populique delictis, & orbis terrarum salute. quoniam verò cogitata deducebat in opus. 24 templum omnibus insignitum ornamentis ad gloriam, & laudem Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, octogesimo secundo ætatis suæ anno, Episcopatus quinto, renouauit, ac celeberrime dedicauit, omnibus ea de re gaudentibus, & exultantibus. quod cum Hebræi 25 quidam aduenæ animaduertissent, suam, & ipsi ædificare Synagogam voluerunt: sed male sibi a beato Præsule Zosimo metuebant; cumque intelligerent sibi eius rei non fieri potestatem, per subornatos pecunijs, corruptasque personas rem se obtenturos, sed frustra, sperabant. Nam Princeps quidam Syracusanus aliquando muneribus, & largitione corruptus, hanc ipsam ob caussam Episcopum adiens, Pater inquit, est, quod ego postulem à sanctitate tua. ne me contemnito filium tuum: neque enim inutile affero postulatum. Haud ego te contemnam, fili, ait Zosimus; si, quod expediat, nec factu difficile sit, postulas. Rogat ille, peregrinis in ea ciuitate Hebræis permittat, suam vt Synagogam 26 dudum a Vandalis euersam ædificent. Commotus animo Episcopus, non ne, ait, qui te oderunt, Domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderã illos, & inimici facti sunt mihi. mox paululũ cum obticuisset, ad hominem conuersus, ait, quid te illis morem gerere oportebat, à quibus nunc contumelia Christus afficitur? id enimverò Zosimus numquam concedet. magnus ex his repente Principem incessit timor, & admiratio, quod ipsi succensuisset is, quem lenem semper, facilemq; fuisset expertus; quique ita decreuisset. Quare iam tum ille, ac deinceps à Synagoga, Hebræisque auertit animum, quorum tamen antea fautor, ac propugnator fuerat.

Deiparæ templum exornat, dedicatque. 24

25

Virtute Principem, Synagogã Hebræis extrui flagitantem acribus verbis absterret.

26

Sed & illud hic præter cetera referam, vnde perspici possit ab omnibus eius sanctitas. Eupraxius quidã 27 D.N. Imperat. cubicularius multa de præclaris Zosimi virtutibus, admirandisque actionibus audiens, adduci minus poterat, dictis vt fidem haberet, nemo est, inquiens, hoc tempore, in quo Deus acquiescat; omnes enim defecimus, & vexati sumus à tribulatione malorũ & de-

27

& dolore. Cum autem accepisset aliquando vita mirabilem Zosimum morbo implicitũ teneri, ad eum subito profectus est; inuenitque in grabato iacentem, tegete
28 28 dumtaxat substrata, scrutisque tectum, planeq; inutilibus vestimentis. Tunc Eupraxium Zosimus cum multa monuisset, quæ ad salutem animæ pertinerent, permotus ille ter maximi Patris nostri Zosimi doctrina, patientia, sanctitate, oportet, inquit, Pater, morbi, effœtæque ætatis caussa, stratum tibi molle substerni. vt corpus aliquantulum requiescat languore confectum. At verò ægrotus, non assuetum se huiusmodi delicijs esse dixit; magisque, si contra consuetudinem fecisset, pœnam, quam voluptatẽ, esse capturum. Precibus autem vrgente Cubiculario, vt tandem acquiesceret, acquieuit sanctus: in eo enim erat obedientia virtutum omnium maxima. Stragulæ igitur afferuntur; quarum variam, elegantemque texturam admiratus Zosimus, iterum quidẽ eas passus est, ibique discubuit aliquantulum: mox verò aduocatis ministris, ite, ait, stragulas hasce vestes venales proponite; vt habeatis quod hospitibus impertiamini. Parent illi, seduloque mandata conficiunt. Paucis verò post diebus eum reuisurus adest cubicularius; vidensque cubantem in storea, permoleste tulit, non stragulæ quidem dispendio commotus, sed illius misertus & morbo, & senectute grauati. Mœrenti autem, & condolenti Zosimus ait, iucundissime, crede fili, super hoc stramine requiesco. Eius ergo exploratam habens voluntatem Eupraxius obticuit, precesque vrgere destitit. Inde posuit ad pedes eius, quæ indigentibus erogarentur.

Ægrotus super tegete decumbit, laceraq; veste se tegit.

Pictamq; vestem stragulam, qua decumbat mittit.

Quam ille vendi iubet & pretium in pauperes expendi.

Ita venerabilis eius, laudabilisque vitæ virtutum vbique diffundens radios, multos prouocauit exemplo. cumque annos decem & tres erudiisset suos, sancteque instituisset, migrauit ad Dominum gloriosus, spiritu tamen à nobis minime disiunctus. Igitur febricula correptus, instantemque præsentiens mortem, sanctissimum Archidiaconũ
29 Eliam hortatus, summum 29 Sacerdotem
30 & Syracusani populi 30 Præsulem pronuntiauit; id enim diuinitus edoctus cognouerat: itaque in manus Domini
31 31 tradidit spiritum. Vita functum omnes cum prædicto cubiculario quasi proprium parentem multis, amarisque lacrymis prosequebãtur; tantique pastoris desiderio cruciabantur: omninò quasi suo quisque priuatus bono deflebat; virgines castitatis propugnatorẽ; nouitij confirmatorem; fortes quasi manuductorem; diuites bonum dispensatorẽ, nutritorem pauperes; Sacerdotes doctorẽ; monachi sanctitatis magistrum, desiderabant. omnesque confecti larcymis, consolationi præcluserant aditum. Conuenerat autem populus frequentissimus, Zosimumque contingere quisque contendebat, cum Philotheus quidam vere Deo amabilis, quod ipsius fides ostendit, populi
32 32 defensor, eo ipso tempore interfuit, petijtque ardentissime, constantissimeque à Fortunato quodam Deo amabili Diacono (qui & ista narrauit) aliquid sibi dare; è S. Zosimi vestibus. Dedit ille lineum pannum, quo sancti viri corpus absterserat. Accepto Philotheus munere, domum abijt lætissimus; vxorique iamdiu fluxu sanguinis laboranti sacrum pannum superponit. quæ repente conualuit: gratiasque, vt par erat, coniuges cum familia persoluerunt salutis auctori Deo, qui gloriosus est in sanctis suis. Iam verò viri, mulieresque omnes, seniores, iuniores que, clerusque, & populus sacrum feretrum multis cum lacrymis, confusisque vocibus prosecuti, destinato 33 tandem in 33
loco collocarunt. vbi mirum est, quam multis Deus sanitati restituerit, qui preciosum loculum contigissent.

Mirac. post mortem fulget.

Nam Theocegnus quidam nauclerus, cui filius erat vnigena, iam inde ab ortu claudus, cum vnà cum vxore ad sanctum adducens, Sancte Zosime, inquit, pro tua in omnes, qui ad te confugiunt, misericordia, nos respice: sana claudicantem filium nostrum: recto tandem tua opera incedat gradu; vt admirabilem in te, gloriosumque Deum prædicemus. Post hæc puerum ad tumbam locant. vix pauci pręterierãt dies, cum sanum filium, & incolumem recepere, immortales S. Zosimo secundum Deum gratias agentes. eamdem quoque benignitatem sensit Theodora quædam, genere Alexandrina; quæ cum grauiter ex oculis laboraret, desperassetque de salute; cumque medici ferrum, & acerba medicamenta, tamquam malo necessaria, vna voce pronuntiarent; grauitatem illam remediorum vehementer extimescens, ad S. Zosimi sepulcrum confugit, non dubia, sed certa spe. fore, vt eius virtute plane conualesceret. oculos ergo quotidie perungebat 34 oleo 34
lychnorum ante sacrum loculum pendentium. Itaque voti compos facta, planeque curata est. Sed adeste vos iam, quotquot estis testes oculati; sanctaque illius, ac memoratu digna miracula commemorantes, nobis communicate: quæ fateor, vel me latuere; vel enarrare vtpote prolixiora, non potui. ea namque referre omnia, & admirari longioris est orationis; neque virium profecto nostrarum. Nos enim pauca de multis percurrentes, quęque tradita nobis memoria tenebamus, nostro, vestroque studio morem gerentes, huc contulimus, multa his, qui viderunt ipsi, relinquentes. Iam ipsum nunc imploremus, Seruatori Christo vti supplicet, delicta condonet nobis benignissimus Deus, quem decet omnis gloria, honor, & imperium in secula seculorum. Amen.

Vide Animaduers. folio 180.

DE S.

Anni Chr. 664. 26. Aug.

DE SANCTO ELIA EPISCOPO SYRACVSANO

1 ELIAS 1 Episcopus ex Archidiacono Ecclesię Syracusanæ, qua vacua, Beato Petro Episcopo defuncto, inter Clerum populumque Syracusanum de successore magnum certamen fuit. potior pars Zosimum virum sanctissimum, Abbatem Monasterij Sanctæ Luciæ; deterior Venerium clamabant Episcopum, hominem indignum, ac tyrannicum. vt diuersa populi studia, ità designatorum Episcoporum diuersi mores erant. Venerius ambire, immodice appetere, intrudere se auro, & vi gerere rem. contra Zosimus reluctari, ac refugere prę animi demissione, & amore quietis. Demum contentio ac partium studia ad Romanum Pontificem Theodorum delata sunt. tum B. Elias diuini spiritus instinctu Zosimum regendi onus abnuentem, magnoque sibi dispendio futurum cum lacrymis contestantem, orat, obtestaturque per Deum, & S. Petrum, destinatum sibi à Deo sacerdotium Venerio ambienti ne cederet, ne diffideret à voluntate Dei, ne contristaret Spiritum Sanctum eiusque Ecclesiam. eò demum flagrantibus precibus pium hominem perduxit, vt diuini numinis voluntati nequaquam reluctaturum, sed obtemperaturum se polliceretur. igitur Zosimo ad Episcopatum à Theodoro Papa præposito, B. Elias Diaconus in sancto, & incruento altari, summa cum pietatis laude ministrauit, dein sacrum eius sacerdotium diuinitus regendum accepit. nam cum diuinus homo Zosimus instantem sibi mortem præsentiret, illa vmquam cygnea voce Eliam Diaconum, quod spiritu præcognouerat, populi Syracusani Præsulem, ac summum sacerdotem pronuntiauit. factumque vt a S. Zosimo prædictum est. Elias 2 verò à S. Vitaliano Papa Episcopus constitutus, cum gregem suum pie gubernasset, sancto fine quieuit. colitur Syracusis die 26. Augusti. 2

Vide Animaduers. folio 184.

ANIMADVERSIONES
IN VITAS
SANCTORVM SICVLORVM
R. P.
OCTAVIO CAIETANO
SYRACVSANO SOCIETATIS IESV
THEOLOGO AVCTORE.
TOMVS PRIMVS.

PIO LECTORI

COLLEGI, vt potui, per summum laborem Sanctorum Siculorum vitas tot, tantisque implicitas difficultatibus, quot longa rerum antiquitas, scriptorum seu penuria seu negligentia, tam multæ vrbium clades, ac direptiones pepererunt; Nunc vero easdem illustrandas, explicandasque suscepi, vt quam possem, tantis in tenebris, tibi lucem præferrem; Scio enim nonnulla veluti claudicare, alia hærere, repugnare alia, omnia omnino peculiarem aliquam animaduersionem desiderare: cum multorum exemplo, quos idem, & in prophanis, & in sacris historijs fecisse vidimus, tum etiam ne historiæ series interturbaretur, coactas in vnum notas edidimus; sic enim tuis commodis, magis consultum credidimus. Vale.

ANIMADVERSIONES IN VITAM S. MARCIANI EPISC. ET MART.

1 MARCIANVS] *Acta Sancti Marciani M. SS. in Ecclesia tum Syracusana, tum Caietana reperiuntur; eorum initium est* post Triumphalem Victoriam Domini nostri Iesu Christi. *Cum sint autem satis inquinata mendacijs, vt in hac ipsa vita à me conscripta obiter ostendo, & longe certiora me afferre credam, nolui, vt in lucem conspectumque omnium venirent. Pleraque etiam in ijs excerpta sunt ex illis Actis quæ de S. Pancratio Euagrij nomine insignita circumferuntur; ea verò corrupta* a In vita S. Pancratij. *suo loco a dicemus: Iam ego ex græcorum menologijs, Syracusano Panegyrista, Antiqua Ode in S. Marcianum vitam hanc conflaui. Si quæ verò in ijs Actis remanent vel incerta, vel falsa breuissimè referam in hisce notis, ne quid Lectorem lateat, quod fort' scire desideret. Lectiones Breuiarij Gallicani desumptæ sunt ex ijs Actis Syracusanis.*

2 PAVLLO ANTE] *Græcorum Menæa quinto Idus februarij innuunt Marcianum (Marcellum corrupte in aliquibus leges) non secus, ac Pancratium celebritate famæ, & mira ulorum Iesu Christi, dum in terris degeret perrexisse Hierosolymam; B. Petri amicitiam iam tum iniisse, atque post Christi Ascensionem illi adhæsisse Similiter idem significare videtur Encomiastes, vbi Marcianum Dei Verbum incarnatum mentis acie, & oculis intuentem, & palam annunciantem Moysi comparat; fortè ergo cum primùm Christi Euangelium prædicari cæpit, ei credidit Marcianus. In actis Euagrianis, de quibus quid sentiam ad Diui Pancratij vitam differo, Marcianus Hierosolymis ab Apostolis missus Antiochiam, & è Discipulis secundi ordini fuisse dicitur. Sed verius credo, quod Encomiastes habet, Marcianum Diuo Petro Antiochiam primùm in reliquo adhæsisse. Discipulos secundi ordinis vocat Hieronymus ad fabiolam Epist. 127. Mans. 6. illos septuaginta à Christo delectos discipulos sed in hoc ordine Marcianum non recenseo, quòd nullum eius rei asserendæ fundamentum se mihi offerat; hæc verò Euagriana Acta adeò res singulas augere student, vt in ipsarum rerum personarumq; circumstantijs fides frequenter minimè sit adhibenda.*

SVBMITTERET] *Pancratium etiam Diuus Petrus Tauromenio dedit Antistitem, Catanæ Beryllum. Libertinum fortè Agrigento, aliosque alijs Siciliæ Ciuitatibus, eamque ob causam Innocentius Papa Epist. ad Decentium scripsit in Sicilia nullum hominum instituisse Ecclesias, nisi quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituere Siciliam autem creditam Marciano hymnus, quem afferam, apertè edocet.* 3

OPINANTVR] *Missionem ad gentes Gaspar Sanctius de prædicat. D. Iacobi in Hispania c. 6. & 7 reponit paullo post spiritus S. aduentum: alij differunt post tres annos cum dimidio à passione Christi, iuxta quam sententiam Theodoretus in illa verba apud Danielem cap. 9.* Confirmabit pactum multis hebdomade vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium. *Censet tres annos cum dimidio tribui ab angelo prædicationi Christi, ac totidem alios prædicationi Apostolorum ad Iudæos: quidquid enim in templo postea factum est, non fuit sacrificium Dei sed cultus diaboli, vt ait Eusebius, quifacem prætulit illi explicationi à D. Hieronymo relatus in eum locum Danielis; quare profectionem Apostolorum ad prouincias cæptam aiunt anno 37.* a Caiet. & Cornelius a lapide in Chronotaxi ad Acta Aposto. & c. 10. Act. *a nec longè abit Antonius Caracciolus in controuersia de accessu D. Iacobi in Hispanias dum eam refert anno 38.* b in Biga controuers. *b factam: suos quisq; patronos laudat quamuis Baronius in annum 44. reijciat. Illud pro re mea aio firmoq; ante annum Christi 40. tum Apostolorum prædicationem per orbis prouincias cæptam, tum Cornelij* 4

Centurionis baptismate fores ad fidem gentibus patefactas; nam ad Galatas primo D. Paulus ait, Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus xv., alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini: Hac autem Pauli profectio hierosolymitana, & cum Petro congressus anno
a Martyrol. Rō. die 25. Ian. Euseb. hist. libr. 2. c. 1. 3. ab eius conuersione contigit, vt omnes docent: a conuersus autem Paulus est anno 2. à Christi passione, vt habet Martyrologium Romanum, Eusebius, alijq; atq; adeò anno ab ortu Christi 36. venit ergo Hierosolymam Paulus anno 39. cur autem tunc non viderit alios ex Apostolis preter Petrum, & Iacobum, ita disserit ibi S. Hieronymus. Non vidit autem eos, non quòd contemptui duceret, sed quòd illi ad euangelium prædicandum toto fuerant orbe dispersi. Ac in eamdem sententiam veniunt D. Anselmus, Claudius Altisiodorensis Bedæ æqualis, & Caietanus.
b In c. 11. Act. Apost. c In cap. 9. Act. Apost. b Nec solida ratione ducitur Lorinus c cū dissessum Apostolorum è Hierosolymis intra trienniū illud à Pauli conuersione restringit ad propinquiora Hierosolymis loca, qualis erat Samaria, quam Petrus, & Ioannes adiuere: nam quod af-
d lib. 5. hist. c. 17. fert ex Apollonio apud Eusebium, d qui traditione se accepisse scripsit præcepisse Christum Apostolis, ne ante duodecim annos ab Hierosolymis discederent, satis, & meritò refellunt Baronius, Gaspar Sanctius, & Antonius Caracciolus supra laudati cum è Cæsariensis aliorumque testimonio constet Petrum Apostolum post Herodis vincula Romam nauigasse anno secundo Claudij Imp. decimo autem à Christi in cælum Ascensu: quare subdubito, an traditio, quā refert Apollonius, fuerit nè Apostoli ab Hierosolymis discederent ante duodecim dies, nimirum nè pedem inde efferrent nisi post aduentum Spiritus Sancti.

Quod si quis pertinaci animi sensu in posteriora tempora reijciat gentium vocationem ad Christi ecclesiam, dici adhuc posset Marcianum ad Iudæos, qui in Sicilia erant primum adducendos destinatum fuisse, & vt deinde in tempore Gentibus prodesset, qua ratione idem Petrus misit in orientis prouincias Syriam, Phrygiam, Cappadociam, Ciliciam, Pontum, & Insulas Cyprum, Cretam aliasq; qui Iudæos cognatam gentem primùm ad Christi fidem euocarent, vt sine eorum offensione digrederentur ad Gentes iuxta & Pauli, & Barnabe verba in actis Apost. cap. 13., Vobis oportebat primùm loqui verbum dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sed vt fatear quod sentio, id parum, aut etiam nil arridet. nam anno Christi 40. Gentes etiam ad Christum euocatas credo, & Marcianum video in ipso aduentu Syracusis Christum prædicasse Iudæis, & Grecis, seu Gentilibus vti Græcus Encomiastes Marciani, & Hymnus in eiusdem laudem à me in Historia allati narrāt.

5 COMPERTVM EST] Theodosius Monachus Syracusanus in Epist. de Syracusarum Excidio refert veterem Matricem Ecclesiam Syracusis fuisse extra eam regionem, quæ Insula dicitur, & nunc sola incolitur, seque, & Syracusanum Antistitem ibi à Saracenis captum: existimo verò hanc ipsam ædem fuisse à Diuo Marciano dedicatam eamque esse, quæ ab instauratore eius D. Gregorio Magno nunc ædes S. Gregorij dicitur, adique adnectitur S. Ioannis Apostoli. huc opinor respexit Leo X. cum de Syracusano Cathedrali templo in diplomate scripto anno 1517. die quinta maij dicit Cùm, sicuti accepimus Syracusana Ecclesia, quæ secunda post Antiochenam Christo dicata asseritur, in aliqua eius parte præ nimia vetustate ruinam minetur.

PAVLVS APOSTOLVS] D. Lucas 28. v. 12. nauigationem D. Pauli è Melita Insula redintegratam memorans ait, Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo Vicina etiam Syracusis loca, vicosque obiuisse creditur; quamquam enim vinctus Romam duceretur, humanitate Iulij Centurionis, cuius custodia tenebatur, multum Apostoli reuerentiæ dabatur; Sidone enim ab eo permissus ad amicos ire, & sui curam agere: Melitæ apud Publium tres dies hospitari: super humanitatem Centurionis accedebat pietas, & Christiana Religio, quam omnes profitebantur, quicumq; socij nauigationis D. Pauli fuissent, vt mòx dicam, eorumque amor erga Apostolum cuius beneficio naufragium euasissent, & in Christum credidissent; nam in Pauli gratiam omnium, qui naui vehebantur, non solùm corpora naufragio, sed animas infidelitati ereptas ex actis Apost. & D. Io. Chrysostomi interpretatione mòx dicemus. Ex his ergò non ambigimus doctori gentium permissum fuisse Syracusis libere agere, prędicare Regnum Dei, quin proximos Vrbis vicos obire; certè quidem procul Syracusis ferè octo passium millia, in agro, cui Solarino nomen, Ecclesia est D. Pauli Apostoli titulo insignita, & sanè antiqua architectura, in ea puteus visitur, cuius aqua hausta, ablutisque ægrotis inuocatione Apostoli Pauli multa in dies miracula patrantur: votaque, & tabellæ pendentes S. Apostoli collata mortalibus beneficia contestantur. apud Syracusanos vetus traditio est Diuum Paulum Apostolum, cum Syracusas venit, eum in locum excurrisse, Ecclesiamque à Christianis in eius rei memoriam fuisse extructam; in eo sanè tractu antiquæ habitationis vestigia reperiuntur, fortasse auo illo oppidum ibi fuit, quod Apostolus pro caritate sua inuisit. 6

Exscripsit hæc Cornelius a lapide in Acta Apost. cap. 28. 5. 11.

ALIISQ; E NAVI CHRISTIANIS] Nautæ vectoresque omnes, qui cum Paulo Apostolo erant in naui, non solum eius promeritis à periculo seruati, sed ab infidelitate erepti sunt; D. Ioannes Chrysostomus verba illa interpretrans ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum, ait, Quod autem dixit, donauit tibi omnes, non erat arrogantiæ, sed volentis adduci ad fidem nauigationis socios, non vt ipsi gratiam habeant, sed vt credant his, quæ ab ipso dicebantur. Porrò in Insula Melita propè sinum, adquem Paullina nauis impegit, ædicula est S. Ioannis, dicta Telchereb, idest ruinarum, quòd eo loco vestigia extent veterum ruinarum; inibi traditio Melitensium est, Paulum Apostolum socios nauigationis sua miraculis conuictos, & prædicatione ad fidem conuersos baptismate abluisse. 7

Act. Apost. c. 27.

QVATVOR MENOLOGIIS] Primum est, quod ex vetustissimo codice latinitati donauit Guillelmus Sirletus Cardinalis, & in lucem edidit Henricus Canisius Tomo secundo antiq. lect. fol. 730. secundum est menologium Patris Andreę Schotti è Societate Iesu: tertium in Bibliotheca Collegij Romani Soc. Iesu: Quartum in Messanensi Ecclesia S. Marię de Latina. Illi incendio, quod in vita narro, fauet traditio 8

Syra-

Syracusanorũ, in quorũ portu maiore, iuxta Plẽmyriũ insula adest parua, cui à S. Marciano nomen, in eam se recepisse aiunt ab incendio: potuit verò Marcian' has flãmas pati, ac deinde eo mortis genere, quod menologia referunt, occumbere.

9 APVD ME, ALIOSQVE HABENT] *Philippus Ferrarius de Sanctis Italia ad diem 14. Iunij emendatione egere scripsit.*

10 PALICOS] *Indigenas Siciliæ Deos Polemon libro de admirabilibus Siciliæ fluminibus apud Macrobium vocat* De *ijs videri possunt Seruius, & Sabinus in lib. 9. Æneidos. Iam humano sanguine ijs litatum Plutarchus docet in Parallelis; sed mitigatos deinde asserunt ijdem Seruius, & Sabinus ad illud Virgilij* Pinguis vbi, & Piacabilis ara Palici; *id fortè factũ cũ Hercules in Siciliã venit, quem scilicet humanas hostias in Italia sustulisse refert Halicarnasseus libr. primo.* (Lib. 9. Aeneid.)

De Palicis dijs refert Polemon a *de mirabilibus Siciliæ fluminibus,* Opus esse, vt qui ad eos veneraturi accesserint, procul sint ab omni impuritate, atq; à concubitu abstineant, nouis induti vestimentis. *Memorat Diodorus* b *in templo Palicorum iuramenta præstari solita eum summa religione, nam peierantes repentina numinis vindicta puniebantur, ac pleriq; capti oculis è delubro excedebant, qui nimirum peierassent in ea numinis inuocatione.* (a Apud Macrob. lib. 5. c. 19.) (b Lib. 11.) (Lib. 24.)

Et qui præsenti domitant periura Palici
Pectora supplicio.

Sed Aristoteles, Est, *inquit,* Fons in Palicis Siciliæ iureiurando sacer; quæcumq; enim libet tabellæ inscribunt, & in fontem abijciunt: ea si vero iureiurando confirmentur, natans in superficie tabula testabitur; sin secus, veluti pondere depressa, eripitur ex oculis, igneq; corripitur periurus. *Eadem habet Stephanus, verbo.* Palica. *Cur* Pinguem *Virgilius vocet aram Palici ex historia Xenagoræ Macrobius iam laudatus explicat;* Nec sine diuinatione, *ait,* Est Palicorum templum; nam cum Siciliam sterilis annus arefecisset, diuino Palicorum responso admoniti Siculi Heroi cuidam sacrificium celebrauerunt, & reuertit vbertas. Qua gratia Siculi omne genus frugum congesserunt in aram Palicorum. *Credebantur autem hæc numina præesse crateribus putidas aquas exufflantibus, quod non aliunde est quàm ab Ætnæis ignibus latè serpentibus intra cauernas montis, qui in venas sulphuris, bituminis, salis, & metallorum incidentes ea efficiunt, quę natura miracula meritò dici possunt, & falsis dijs à veteri superstitione tribuebantur. Sed alij credunt hæc Palicorum numina diuersa esse ab eorum fratribus, quos Dellos dixere, aut Crateres, & lacui præerant teterrimi odoris, in quo ebullientes aquę in altum proiectæ ibidem iterum resorbentur. Naphthiam hunc lacum Siculi vocamus. De quo omnia auctorum antiquorum monumenta colligit Philippus Cluuerius in descriptione antiqua Siciliæ lib. 2. cap. 8. vt autem ad institutum redeam; aio ex abolito more sacrificandi homines dijs Palicis, mihi non esse verisimile quod narrant Acta illa de puella defossa in fundamentis templi: videtur hic nugator rem ex Procoro desumpsisse qui in vita S. Ioannis narrat Ephesi viuentem puellam suffossam in fundamentis thermarum, quas inde futuras ea de caussa feliciores credidere; inde verò rem, vt arbitror, vel ex simili narratione transtulit in Siciliam, vt sua Acta admirabiliora redderet.* (De admir. auditionib'.) (Lib. 9.)

EIVS ANTRI] *In hoc Antro sepultum S. Marcianum Encomiastes ipsius in laudatione, quam post eius vitam affero, testatur. Iam verò extant Syracusis effossæ specus inter minorem portum, & præruptam Acradinæ rupem vsque ad mare versus orientem, quas subterraneas vrbes meritò dixeris; nam latis transuersisque vijs vndique sunt distinctæ, & earum finem vix reperias: speluncæ omnes inuicem sibi ipsis peruiæ sunt: attamen multis in locis interclusi sunt aditus ruina testudinum, aggestuq; terrę è spiramentis cum imbribus delatæ ad viarum latera, interdum etiam in solo, excisa videas sepulcra in lapide, & sane miro disposita ordine; per interualla ædificia tentorij instar grandiore concameratione aut rotunda, aut alterius figuræ sunt efformata. Sub testudinis medio, aut propè, tumuli eminent grandiores integro ex lapide. Nunc D. Ioannis, & D. Luciæ Cryptæ nuncupantur, quod in eas speluncas aditus pateat ex eorum templis. Diutius dubitatum à me est fuerint ne cryptę istæ Gentilium Syracusanorum sepulcra, an Christianorum, aut etiam martyrum. Gentilium sepulcra hic esse id suadet, nam antequam S. Marcianus Syracusas appelleret, fideiq; Christianę facem inferret, eas cryptas ibi fuisse, & dæmonum laruis obsessas ab Encomiaste S. Marciani Syracusano ciue, & antiquissimo scriptore compertum est. Nec in alium vsum, quàm sepulturæ, effossas creditur; Syracusis enim olim quidèm cadauera non comburere, sed humi condere mos fuit, quamquam id Regibus bonori tributum sit, vt cremarentur, quod de Hierone Rege Plinius docet, de Dionysiò Tyrãno Tullius, de Timoleonte Plutarchus, visuntur adhuc in extrema Neapoli supra vetus theatrum antra in viarum anfractibus & in his incisa saxo arcę, in quibus condebantur: ad portas etiam Agragianas, quibus Thyca Neapolim descendebatur ad meridiẽ, magna est frequentia sepulcrorum, quorum Tullius meminit: id etiam magis vrget quòd in iisdem S. Ioannis, vt vocant, cryptis antiquæ sint picturæ, quæ adhuc spectantur, auium, arborum, rosarum; præterea numismata, & vasa in sepulcris illis reperta ex veterum gentilium more. At verò Christianis ac etiam martyribus sepeliendis cryptas hasce deseruisse, non secus ac Romæ SS. Martyrum cæmeteria, quorum instar hæc sunt, id ferè euincit, nam SS. Martyrum Marciani Episcopi, & Luciæ Virginis corpora in ijs cryptis condita fuere, & adhuc excisa saxo sepulcra fama à maioribus tradita indicantur, & quidèm D. Marciani ad occidentẽ est in extremo antro ex Pelopijs: D. Luciæ ad orientẽ iuxta minorẽ portam; & sepulcris cultus olim, & veneratio fuit, & adhuc viget. Preterea antiquissimas SS. Martyrum imagines in arcis lapideis depictas est intueri, & pleraq: inducto tectorio restauratæ inspiciantur; cui nam autem id curæ fuisset, nisi sepulcri sanctitas impulisset? Demum Christi nominis signũ ex litteris, quibus scribitur, conformatum, quod antiquam Christianorum fuit insigne ac tessera. imò prope lapideam arcam ibi in corrupto sepulcri epigrammate hanc vocem olim legi græce scriptam* Kyrie, *& tabellam marmoream in tumulo reperi, in qua Christi nomen expressum esset. E vinea etiam D. Vincentij Mirabellę in cryptas ingressus supra lapideas arcas in viarũ laterib. hinc inde dispositas legi hęc nomina in-* 11 (Plin. lib. 8. c. 40.) (Tull. de nat. deorum lib. 3. Plut. in Timoleonte.) (In 5. Tusc.)

cal-

calce Græce scripta colore penè cæruleo. Iouinianus, Dapsilianus, Iulius, Albius: inscriptiones istæ sua breuitate, ac similitudine cum ijs, quæ in Romanis sunt cæmeterijs, vbi leges, locus Maximi, & tituli ob eam breuitatem dicuntur à a In cat. hymno de defunct. *Prudentio,* a *cum ait,* Titulumque, & frigida saxa liquido spargemus odore, *Mihi non videntur esse Gentilium sepulcris apposita.*

In eundem locum coniecta Gentilili, & Christianorum cadauera quis credat? antiquis sanè ecclesiæ moribus Christianorum cœmeteria à prophanis Gentilium sepulcris discreta erant, nè à quibus viuentes abhorruerant, post obitum commiscerentur: itaque Martiali Episcopo Asturiensi in Hispania crimini inter alia datū, quod filios in prophanis Gentilium sepulcris sepeliuisset, vt ait D. Cyprianus epist. 68 ad Hispanos. Quid igitur dicemus? nil prorsus decerno, nam cum allata argumenta euincant in amplissima illa subterranea vrbe, & Gentilium, & Christianorum cadauera reperiri, nec sine discrimine commissa credam, dicendum esset, diuersis, siue annorum siue locorū spatiis Christianos ijs vsos fuisse cryptis pro suorum sepultura; saxa verò illa detritis epigrammatis, ac signis, vbi ea adsunt, indicare id satis nequeunt; quare crediderim aliquam fuisse ibi diuisionem, sed quæ nam illa sit, aut fuerit, haud dignosci; ideòq; vt dicebam, nil decerno.

12 CAIETAM] *M.S. codex Iosephi Madrësij I.C. Syracusani refert sacrum cadauer deportatum Patras B. Andreæ sepulcro nobiles, & in templo S. Theodori conditum: apud me certior fides est hac in re Actis Syracusanæ, & Caietanę Ecclesiarum.*

Quamuis demum Acta S. Pancratij, quę Euagrio eius discipulo tribuūtur, corrupta esse dixerim, & pluribus ostendam in eiusdem S. Pancratij vita; cum tamen antiquissima sint, nec ea afferre visum sit, futurum operæ pretium existimaui, si paucis traderem, quæ in ijs remanent de S. Marciano, cuius res gestas obiter sed multis enarrant, neq; adhuc in vita, vel in Animaduersionibus allata sunt; ita enim fiet, vt nec ea inquirere opus sit, nec multum temporis, aut laboris impendatur.

Narrant ergo ad Marcianum perlatum fuisse Epaphroditū à Pancratio Tauromenitano Episcopo Sacerdotio initiatum in Melamphori ditionem, quæ in Syracusana erat diœcesi excurrisse, ibiq; multis patratis miraculis plerosq; ad Christi fidem traductos sacro baptismate eluisse. Eadem verò loca Melamphoricę ditionis dicuntur paulò post, naxius tractus, & nybetus vel, vt est in Codice Siculo, *marsinorum, & lybetorum tractus: & quę in codice M. S. cryptę Ferratæ dicitur Palladij possessio, ad quam etiam adiuisse Epaphroditum narrant, in Siculo dicitur, Petronica tryphæa, quæ descendit alsus Platani torrentis: in quibus verbis penitus ignotis tenebras patior Cimmerias. Transmissis ergò litteris Marcianus dolet Pancratium suę diœceseos fines transiliisse: sed querimonias illas rescinit Pãcratius Deo reuelante, antequàm eius epistolam legisset. Rescribit verò iste se id fecisse impellente ac iubente Deo; quod etiam à Deo monitus cognouit Marcianus, antequàm Euagrius Pancratij discipulus epistolam Pancratij ad ipsum referret: quare potestatē Marcianus facit Epaphrodito, vt erecta in titulum cruce templi aream dedicaret, sacramq; ędem exędificaret. Sed has litteras à nugatore quopiam confictas arbitror, & his Actis adsutas. De quibus plura dicam ad vitam S. Pancratij nota 14.*

Narrat deinde in ijsdem Actis Marcianus exantlatos à se labores, vt Christianam fidem edoceret, eamque tueretur; oppugnationem, insidiasq; sibi paratas perpetuò ait à Iudæis, Mõtanis, medis prestigiatoribus ignem vti Deum colentibus, Græcis, Seleuco, & Gordio Tyranni nepotibus, seu vt alibi legitur, Præsidibus Syracusarum, quos tamen Breuiarium Gallicanum ex ijs Actis conflatum viros Consulares vocat. Sed hic vides, lector, quam multa male inuoluantur: hi recensentur perinde ac omnes colerent falsos deos, quod sanè de Iudęis dici nequit, nec enim eorum secta idololatriæ se mancipat. Qui nã sint Montani *isti, numquam perspicere potui; video tamen ex hoc nomine compilatorem Actorum Syracusanorum deceptum dixisse contentiones D. Marciano fuisse cum* Montanistis *hæreticis, imò etiam cum Iconoclastis; sed parachronismum quis non aduertat? Montium accolæ esse non possunt; nam in vrbe degere dicuntur: sectam ergò Gentilium significat nomen, sed vnde deductum sit, haud scio.*

Ad componendas turbas dicuntur ibidē Marcianus illiq; Idololatræ conuenisse, vt miraculis veri numinis fides staret; ęgrotos ergò plurimos in condictū locum deferunt; hinc Idololatræ suos deos in suis locant sedibus ac thensis: inde Crux *sacrosancta, atq; Iesu* Christi, *Deiparę, & Sancti Petri icones constituuntur; ad harum tamen conspectum idola conciderunt; casum verò Idololatrę vafre interpretabantur, quòd eorum Dij dedignarentur se conferri, & æquali veluti in throno esse cum ijs, quos Christiana religio coleret: quare ad precludendum illorum effugium sacris imaginibus velum obduxit Marcianus, suadebatq; Ethnicis vt suas in sedes idola reposita inuocarent, & ægrotis valetudinem exorarēt. Fatigarunt illi quidèm suos deos, seu sese potius enixis precibus, ac vociferationibus disrumpebãt; sed frustra, quid enim surda marmora audirent? tandem cum se voti compotes reddi non posse aduerterent, permisere Marciano, vt suæ religionis experimentum daret; ille verò fusis ad deum precibus, ingenti sonitu, lociq. tremore sensit primùm propitium sibi numen adesse; dein cęcis visum, claudis gressum, paralyticis neruorum vim, leprosis carnis integritatem de repentè exorauit. Quam ob caussam idolis in frustra conscissis ad* Christi *fidem accessere omnes, adeò vt iam integra Syracusarum Vrbs* Christianam *religionem profiteretur; nam quamuis pauci aliquot è Iudęis, &* Montanis *iterum tentarint, vbi Sclauorum erãt habitacula, delubra idolis exstruere, imò etiam vrbem eorum, qui à sacris* Christianis *abhorrerent; dei tamen monitu illuc profectus Marcianus, eorum conatus facile elusit. Sed hæc historiæ pars conformata videtur ad exemplum Elię lib. 3. Regum cap. 18. & simile quidpiam de S. Petro, & Simone mago venientibus in certamen miraculorum narrat Theodoretus de fabulis hęretic. lib. 1. cap. 1. Quod tamen hic dicitur de imaginibus Deiparæ, &* D. *Petri suspicionem falsitatis non habet; nam certum est* Deiparam *adhuc viuentem imaginibus, imò templis cultam; quod etiam de S. Petri imagine refert Eusebius lib. 3. cap. 14. Mirum tamen est*

quod

a in Iustin. anno 22.

quod Sclauorum mentio hic obtrudatur ætate Marciani; nam ij plura post sęcula cogniti. Georgius Cedrenus a Hunnos, eosdemque Sclauinos Iustiniano Imperatore in Romanum imperium irrupisse tradit. Se Nicephorus Callixtus, b & Auctor miscellę historiæ memorant sclauos eosdem, atq; Sclauinos ex extremo Oceano Occidentali à Cagano Abarum Rege primùm excitos, qui iunctis Sclauorum atq; Abarum copijs in Thraciam inuasit Imperante Mauritio anno Christi quingentesimo nonagesimo tertio: Sclaui deinde anno sexcentesimo Istriam deprædati sunt, & in extrema Italię ingressi, vti constat ex Paulo Diacono, d & Gregorio Magno: e consequente verò anno in Siciliam inuadere moliti sunt, sed precibus D Gregorij repulsi sunt, vt ex eiusdem Gregorij epistola ad Episcopos Siculos cognoscimus.

b libr. 28. c. 28.
c Miscell. lib. 17.
d libro 4. c. 25.
e lib. 8. ep. 36. & lib. 9. cap. 45.

Demum referunt eadem Acta Marcianum cum Euagrio Tauromenium adiuisse; ibiq; a Pancratio, & Primoribus iam Christum professis humanissimè ac obsequentissimè exceptum, dum liturgiam faceret, igne cęlitus demisso ipsum omnesq; fideles, qui sacra intererant Synaxi, fuisse circundatos, eumq; triduo cum Pancratio, semota turba, in templo studiosè perlegisse Sacros Canones ab Apostolorum Principe transmissos: ac tandem conscenso nauigio Syracusas cum Pancratio redijsse. in his discutiendis hærendum non est. nil est quod ex aliorum monumentis confirmem, aut respuam.

ANIMADVERSIONES
IN LAVDATIONEM
S. PATRIS NOSTRI
MARCIANI EPISCOPI.

1 INCERTO SED ANTIQVO AVCTORE] Eruimus ex M. SS. Codd. vaticanę Bibliothecę. Latine vertit P. Iacobus Sirmondus è Societate Iesu. vixit is orator ante Saracenicam Siciliæ direptionem, quæ accidit nono Christi sæculo; nam orationem habuit, cum adhuc Syracusis S. Marciani corpus coleretur; se item allocutum dicit eos, qui spectatores fuerunt, cum solemni ritu clerus, populusque Syracusanus Theodosio Antistite processerunt ad sacra facienda aduersus lemures cryptarum insessores, inter Episcopos verò Syracusanos primus qui Theodosius diceretur sextæ Synodo œcumenicę anno sexcentesimo octogesimo interfuit, reliqui verò eodem nomine insigniti intra proximos centum annos floruerunt. in septimum ergo, aut octauum sæculum incidit hic Encomiastes. fuit verò Syracusanus, vt ipse innuit.

2 ANTRA QVAEDAM SVBIIT] Syracusas opibus, potentia, magnitudine celebratas, cum maximè florerent, quinque vrbibus constitisse Strabo, a & interpres b Pindari memorant; nimirum Insula (quæ Gręca lingua Dorica nasos, & prius Ortygia dicebatur,) Acradina Tycha, Neapoli, & Epipoli quę Tychę ad occidentem adiacebant atq. eę non modò nomine partium vrbis Syracusarum, sed pro sua mole instar vrbium erant, vt Liuius, c & Plutarchus d tradidere; nam propria vnicuique circumiecta mœnia, vnoq; simul omnes muro claudebantur; cuius ambitus fuit stadiorum clxxx, vt auctor est Strabo, idest P. M. duo, & viginti, & consentiunt ruinę, si intra hunc ambitum Epipolas incluseris; alioqui falsus Strabo, nam Insula, Acradina, Thyca, Neapolis. CLXVIII. Stadijs coercentur idest M. P. XVIII. Dionysij iunioris tyrannide, bellisque Epipolarum pars vastata, ac deserta, itaque M. Cicero Syracusas quadriurbem appellat, quod vrbes quattuor æuo suo extarent. eas M. Marcellus, post Hieronis Regis mortem, cædemque Hieronymi nepotis, bello interno distractas, cum pars Carthaginiensium factioni, pars Romanis fauerent, obsessasque triennium prodi-tione Merici cepit, ac belli iure diripuit, haud tamen excidit, quòd plerique falsò autumant, perennius suę victorię trophæum ratus, si humanitate victoris manerent. Sex Pompeius Magni filius irarum in Syracusas retinens, quod pro Tullianis partibus stetissent, armis vltus, odiumque ijs vastatis expleuit. Sed Augustus Cæsar, Pompeio apud Siciliam oppresso, veterem vrbis gloriam, fidemque miseratus, colonia ducta refecit: neque ille omnem, sed magnam, quod Strabo ait, veteris structuræ partem restaurauit, quæ in Insulam vergeret, portubusque obiaceret. Thyca verò, & Acradina editiores, quæ maior vrbium pars, incultę mansere, an fato potentię arcano, quod arduæ situ, muris, arciumque molibus, & operis munitæ, oppugnatu difficiliores essent, si fors rebellarent? an quod tantum vrbium restaurare, operosum, & arduum? igitur pręter Insulam, adiacentes vrbium duarum partes refecta, proxima Neapolis, & inferior Acradina: quæ partes à meridie vtroque portu claudebantur. Sed Acradina ad Orientem mari alluebatur: ab occidente, & septemtrione, incultarum vrbium prærupta incumbebant.

a lib. 6.
b ad odem 2. Pythior.
c lib. 25.
d in Timoleonte
Strab. lib. 6
Cic. Verr. 6
Liu. l. 25. & Plut. Marcello.
Dio. lib. 55 & Strab. l. 6

Qua tempestate Marcianus Syracusas appulit, C. Caligula imperante, totus ille tractus habitabatur, qui à derupta rupe, cui Thyca, & Acradina insederant, ad mare iacet & ad vtrūq; portum. sed incompertum, quo locorum extrema protenderentur: æuo nostro deserta omnia varijs cladibus, rerumque humanarum casibus, adeoq; mutata facies rerum, locorumque, vt incredibili

sum

eùm admiratione, ac commiseratione perquiratur, vbi nam antiqua illa Syracusę fuerint? Igitur egressus è naui Marcianus antra adijt in extrema Acradina reliquijs, quę, vt retulimus adhuc extabant. illa constanter esse aio, quas hac ætate Cryptas Sancti Ioannis appellamus, cuius ecclesia adhærent. tradit Encomiastes, eas speluncas Aeropoleos vrbis fuisse, idest in edita Acradinæ parte, quæ tamen habitabatur. Nam Acradinæ pars supra has speluncas multo editior est; sed ea tum inculta, & colonis vacua. ea antra Pelopia nuncupabantur, sed caussę nominis inobscuro. an à Pelope Architecto? ita Agrigenti Phæaces cloaca ab architecto Phæace, vt auctor est Diodorus. a an à loco? Locus autem fortassè à colonis Doribus, qui Archia Corinthio Duce Syracusas à Peloponneso traiecere auctore Thucydide lib. 6. quædam verò ex his antris incoluit Marcianus, eaque in templum vertit, vbi ipsius sepulcrum est, cætera ad Theodosij Antistitis tempora à dæmonibus obsessa, vt infrà idem Encomiastes. hęc ergo antra sibi delegit Marcianus, vt facilius inde cuniculos ageret ad euertendam Iudaicę superstitionis arcem, nam contra synagogam sita erant.

a lib.10.

2

3 IMPIÆ IVDÆORVM SYNAGOGÆ] Philo libro contra Flaccum, & delegat. ad Caium docet, è Hierosolymis, Iudeę Metropoli, missas colonias in Asiam, Africam, Europam, & mediterranei maris insulas, Iudæosque in cunctas Romanorum prouincias commigrasse. id captum est post Iudæam armis Pompeij subactam, vt Rutilius Claudius in suo itinerario lib. 1. his versibus cecinit.

Atque vtinam nunquam Iudæa subacta fuisset,
Pompeij bellis, imperioque Titi.
Latiùs excisæ pestis contagia serpunt.
Victoresque suos natio victa premit.

Et apud Aug. lib. 6. de Ciuit. Dei c. 11. ea l. Senecæ expostulatio est, Vsque eò sceleratissimæ gentis consuetudo conualuit, vt per omnes iam terras recepta sit, victi victoribus leges dedere.

4 IN LAVACRO] Hoc Lauacrum putamus esse grande vas ex marmore, quod in ædicula Castri Maniacij paucos ante annos proiectum vidi, quem in locum ex æde Sancti Ioannis, quæ extra vrbem est, deportatum fuerat, ex ipso nimirum antro, in quo S. Marcianus habitauit, templumq; ac Lauacrum posuit, in quo Syracusani baptizarentur. à senioribus autem Syracusanis olim audiui vas ab eo S. Ioannis templo asportatum fuisse eo consilio Hispani arcis Præfecti, vt baptisterium esset præsidiariorum militum liberis; sed cum Syracusanus Antistes id fieri prohibuisset, inde factū est vt ibi sine honore iaceat. ansas habet vas illud à summo ad medium vsque pertingentes; orificium in orbem ducitur nouem palmis; sub labro extrinsecus incisę sunt circum litterę benè docti artificis manu, sed plurimę iam corrosę sunt; ex his quæ leguntur, nullum sensum elicias.

5 TRIPLEX LVMEN] Sanctissimæ Trinitatis Mysterium Phrasi à Patribus vsurpata, intelligit.

6 DRACO CÆSVS] seù symbolicòs idololatrię superstitio, seù Dæmon Euangelica prędicatione profligatus. Gregorius Paguriensis in Encomio in Sanctum Pancratium Mente præditum Draconem iaculari. Ab vtroque Encomiaste allusum videtur ad Isaiæ locum illum, in illa die visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi super Leuiatham serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est. Facit adhunc locum Constantini Magni tabula depicta, quam in sublime ante Palatij vestibula suspendit: in ea salutare crucis signum, suum supra caput expressit, hostilem verò belluam, Diabolum, qui Ecclesiam Dei impiorum tyrannide oppugnauerat, Draconis specie, medio ventre transfixi, & in profundum mare demersi. pluribus narrat Eusebius in vita Constantini.

Gregor. Pagur. Encō. in S.Pancratium.

Isaias.c.27.

Euseb. l.3. cap.3.

DEIFERO MARCIANO] Deifer Grecè Theophoros, idest diuinus, Deo plenus, desumpta fortè vox ex illis D. Pauli verbis 1. Cor. 6. Empti enim estis pretio magno glorificate, & portate Deum in corpore vestro, Quod maximè ijs conuenit, qui ità Deo subijciuntur, vt equorū instar ad omnem eius nutū sed liberè agantur, nec minus animo, quàm corpore adeò prompte, si quid agendum, patiendumuè sit pro Dei amore sese exhibent: frequentissimè ea etiam vox vsurpata de S. Ignatio Martyre apud scriptores sacros, imò & in singulis ferè eius epistolis præfixa, si vnam excipias ad Polycarpum; ità etiam dictus S. Leo Catanensis in eius vita, eademque sententia Timotheum ipse Ignatius Christophoron vocat, & Sanctam Teclam S. Basilius. 7

MARTYRIS PEREGRINI] In Greco Pelegrini; sed reliqui omnes scriptores, Peregrini nos communem in scribendo rationem secuti sumus. 8

CACVMEN CROTALEOS] ignotus nobis mons; sed propè Agrigentum situs: nomen est ex latina, Gręcaque voce. vide Acta SS. Peregrini, & libertini, quæ suo loco reponemus. 9

PER ID TEMPVS] mendum irrepserat, nam legebatur, Per id tempus Valeriano, & Gallieno tyrannidem exercentibus missa sunt, &c. Brasi verò ea Imperatorum nomina; quis enim glossema esse, quod à sciolo quopiam libri oræ adiectum, in historiam deinde per scriptorum imperitiam irrepserit, non aduertat? Valerianus autem, & Gallienus post annum Christi 254. imperium inierunt; sed Marcianus primo sæculo vixit. allusum hic reor ad Neroniana tempora. Nero enim non solum, vt Tertullianus ait, Orientem fidem Romæ cruentauit, Sed etiam vt Orosius scribit lib. 7. c. 7. Christianos per omnes prouincias pari persecutione excruciari imperauit. furere cæpit immanissimum illud monstrum anno Christi 66. atque hanc primam persecutionem innuere mihi videtur Encomiastes, quare non inclinat animus, vt in Domitiani tempora S. Marciani interitum reijciam. 10

Apost. c.5.

Tacit. l.15. Baron. in Annal.

PROTOMARTYRE VNIGENITO DEI] extrema oratione: Protomartyr Iesus, Dei Filius, & Deus noster. Diuus Augustinus appellat Christum Caput Martyrum, Diuus Paulinus Martyrum Martyrem. Hęc autem primatus in Martyrio dignitas maximè propria Christi fuit Itaque refert Eusebius ex litteris Ecclesiarum Viennensis, & Lugdunensis, eam fuisse modestiam SS. Martyrum, qui nondum certamen finiuissent, vt si quis eos salutasset Martyres, ægrè ferrent. Libenter enim, ait Eusebius, Martyris appellationem Christo fideli, & vero Martyri, primogenito mortuorum, Duci, & auctori vitæ, quæ est ex Deo, concesserant. 11

S. August. ser. 2. de S.Stephano

S. Paulinus Epist.12. lib.5.c.2.

ETENIM SPELVNCA ILLA] Speluncas frequentius habitare solita Dæmonum caterua; 12

quid

quid nisi tenebras amarent, lucemque odissent Rectores tenebrarum? Speluncas Syracusanas insedisse, habes ex hoc Encomiaste; Leontinas, ex Actis SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini; Meneninas, ex translatione Sanctæ Agrippinæ; Agyrgas ex Vita Sancti Philippi Presbyteri; Thermitanas, & Selinuntinas, ex hymno Sergij Monachi in Sanctum Calogerum. *In superiorem eius speluncæ locum translatæ sunt reliquiæ S. Marciani, quod florente pace Christianæ religionis factum credo. Ea ergo antra, vbi visitur adhuc sepulcrum Martyris, illa eadem sunt, quæ abactis dæmonijs templum Deo ipse consecrauit.*

13 VERVM ETIAM ZOSIMI] *qui floruit anno Christi* IↃCXL. *Eius vitam suo loco reponemus. De Theodosio Antistite paulo ante iam dixi.*

14 EXEMPLO BASILII] *Illustre hoc certamen lege apud Amphilochium in Vita Sancti Basilij.*

15 HANTIMISSA DICITVR] *Græcus Codex habet hantimisia, apud Suidam hantimisium, apud Nicephorum Homologetam, & Balsamonem hantiminsium voces Græcobarbaræ, ex Græcis, & Latinis conflatæ, ac propè mensalia sunt, seù sacræ vestes ad ornatum altaris instratæ, ex quibus altare dictum Hantimissa, vel Antimisia. Nam, vt Anonymus quidam, Episcopus Bellensis, memorat cum Antistes templum dedicasset, pannum humi stratum, & mensa circumuolutum, discindebat in partes, & Sacerdotibus distribuebat, qui sacras iis mensas amicirent, atque sine illis sacra facere non poterant. Tradit eadem Balsamon ad Concilia. Haud tamen necesse erat, omnem mensam Hantimisia instrui. sed eam tantum, dequa consecrata ne esset non constaret, vt auctores sunt Manuel Patriarcha, & Nicephorus Homologeta.*

Suidas Niceph. Homol. in can. Balsamon. Resp.13. Anon. Episc. Bellensis quæsitis.

Balsamon. adConc. vi. can. 31. & Conc. vii. can.7.

Ex his clarum est, cur hoc loco fixa dicatur Hantimissa, quòd altare temporarium, nec consecratum esset, sed hoc panno instratum. Antimensia exponunt alij esse aras, idest quadras illas marmoreas, quæ loco sacrarum mensarum seruiunt.

DECANTATISSIMAM] *ferè nemo scriptorum est, qui Syracusarum magnitudinem, pulchritudinem, principatum, gestas cum laude res, non extulerit. Diodorus* a *Siciliæ Metropolim dicit, idest, quæ pluribus imperaret vrbibus, Græcis nimirum, nam idem Diodorus lib. 12. cum inter Agragantinos, & Syracusanos diu turbatum esse narrasset, & inde duas in partes reliquarum vrbium dissidia oborta, addit* Ipsæq, vrbes in Sicilia Græcæ summam imperij, & rerum administrationem sponte apud Syracusios esse permisere. *Marcus Cicero,* b Græcarum vrbium maximam, & pulcherrimam *appellat; erant verò aliæ in Sicilia vrbes, quæ inter Græcas non censerentur: Valerius Maximus,* c Siciliæ caput, *Syracusas appellat eodem sensu; Florus* d *item* Grande, & inuictum caput. *Eunemius,* e Naualibus quondam victorijs nobiles Syracusas; *Solinus,* f Principem vrbium Siciliæ. 16

a lib.14.

b Orat.in Verr.6. c lib.21.c.8 d lib.2.c.6. e Panegyr. Const.Cæs. f in Polyhistor. c.ii. ita etiã Isidor.orig. lib.14. c.6.

PATRIAM TVAM] *Patria Martyri est, in qua per ferrum cælo natus, vt natalis dies ille est, quo cæsus: Tertullianus ait,* Tunc Paulus Ciuitatis Romanæ consequitur natiuitatem, cum illic martyrij renascitur generositate. *Diuus Petrus Chrysologus,* Natalem Sanctorum, *inquit,* cum auditis carissimi, nolite putare illum dici diem, quo nascuntur in terram de carne, sed de terra in cælum. 17

Tertull. Scorp.c.14

Chrys.ser. in S. Cypr. Mart.

ANIMADVERSIONES

IN ODES

FRAGMENTVM.

PRIMAM STELLAM] *Luciferum appellat Encomiastes Syracusanus. His significari videtur, sicuti Sicilia Romani imperij prima prouincia fuit, ita in Christiano etiam imperio primam inter occidentales prouinciam fuisse; sed cum apud me certum sit ea solum scribere, quæ in spirituale animorum commodum queant cedere, contentionesque de honorum prærogatiuis declinare, si cui minus id placeat ob Sancti Iacobi in Hispaniam aduentum, vel Massiliensem nauigationem à plerisque Christi discipulis susceptam, non repugnauerim, quin Marcianus dicatur primus non inter omnes, quotquot in occidentem commigrarunt, sed ex ijs, quos Diuus Petrus transmisit.*

Ex his quæ de S. Marciano scripsimus, facile est agnoscere Michaelem Bucchingerum a *in Eccl. historia a Sicularum rerum parum gnarum fuisse, cum scripsit Siciliam sub Carolo Magno ad Christi fidem conuersam.*

a in Leon.3

ANIMADVERSIONES AD VITAM S. PANCRATII.

1 VITA S. PANCRATII] *desumpta est ex Menæis, & Menologijs Græcorum ad 7. Idus Iulij, ex laudatione Gregorij Monachi, Hymno Sancti Iosephi Hymnographi, homilia Theophanis Ceramei. sepofui Acta Euagrij nomine insignita, nam vitiata arbitror. monebo tamen quid in ijs reperiatur.*

2 [*Tauromenij quo tẽpore conditum.*] TAVROMENIORVM] *Tauromenium vrbs est Siciliæ à Siculis incoli cœpta; dein verò adscitis Naxijs aucta; nam Dionysius Syracusarum Tyrannus excisa a Naxo (quod olympiadis 94. anno 2. Vrbis 350. accidisse Diodorus scribit.) Naxiorum agrum finitimis Siculis donauit.* [a Lib. 14.] *collem ergo Taurum à veteri Naxo duobus passuum millibus distantem Siculi cum profugis Naxijs insedere, a vrbemque muro circumcinxere auctore Andromacho Timæi historici patre, anno 3. Olymp. 105. Vrbis C. 395.* [Li. 14. & 16.] *atque ab ea in Tauro mansione, vt idem Diodorus docet, Tauromenij deducta appellatio est. Fazellus* b *nomen interpretatus est, Tauri fortitudinem, quæ Græcis* μένος *dicitur;* [b Dec. 1. li. 9. c. 3.] *etymon ex Tauro, & Menea coniugibus, quod vulgus secutum est & mox in alijs notis de eodem S. Pancratio narrabo,* [c lib. 3. c. 8. in Polyhist. c. 11.] *probare nequeo, cum nullum eius rei in laudatis scriptoribus vestigium se prodat. fabulas sæpè vulgus facilius recipit, quas nunquam doceas. Hinc interpreteris velim Plinij, & Solini verba; ille* a *ait,* Colonia Tauromenium, quæ ante Naxos: *hic verò* Peloritana ora nobilitatur Colonia Tauromenio, quam prisci Naxon vocabant; [a lib. 3. c. 8. in Polyhist.] *nam reuera diuersæ fuerunt vrbes; Tauromenium colli insidet arduo, Naxus olim æquo in littore à Chalcidensibus Duce Theocle cõdita ex Thucydide,* b *& Strabone.* c [b lib. 6. c lib. 6.]

3 ANTIOCHIÆ VRBE] *Vide quæ latius sum prosecutus in Vita Diui Marciani.*

4 PANCRATII PATER] *ita Acta Græca Cryptæ ferratæ, & Sancti Saluatoris, & M S. codex in bibliotheca Cardinalis Sfondrati; sed in illis tunc triennis fuisse dicitur Pancratius: hic verò codex grãdiorẽ ætatem significat, cùm amicitiam D. Petri Pancratium iniuisse narret. Et planè si 40 Christi anno, Episcopus Tauromenij constitutus est, vt dicemus, nè minorem, quàm par erat, ætatem in eo requisiuisse Diuus Petrus videatur, post tricesimum Christi annum, à quo initium sumpsit Christi prædicatio, non triennis, sed adolescens facilius existimandus est.*

5 [*Quis Deus Lyson.*] COLEBATVR] *Deos omnes, qui auerruncandi mali gratia colerentur, Lysios antiquis dictos, auctor est Iulius Pollux:* [Pollux Onomast.] *præcipuè tamen Iuppiter, & Bacchus id cognomenti tulere. Alysius Iuppiter, qui templum, & lucum in Creta promontorio habuit, à vicino monte, dictus est, vt memorat Arati Græcus interpres.* [*Aut Iuppiter.*] *& à Sophocle Alexitor Iuppiter, malorum depulsor.* [Sophocl. in Oedipo Coloneo.] *præterea Lysiphobon Iouem antiqui coluere, quod metu solueret, cuius meminit Dionysius Halicarnasseus.* [Diony. Halic. 16.] *Lyson autem idem, qui Lysius, & Alysius. extat nummus Syracusanorum, vulgatus ab erudito viro, Philippo Paruta, in quo Iuppiter Lyson; sed Liberi patris ædẽ, cognomento Lysij, apud Thebanos fuisse, scribit Pausanias caussa cognominis, quod Thebanos, à Thracibus vinctos soluerit. Lysius Bacchus Sycionijs etiam cultus, idem Pausanias.* [Pausan. in Bœoticis.] *alij autem Lysius Bacchus à soluendo Græce dictus, quod siuè mala, siuè curas mero soluerit extat apud Gulielmum Choul vetus numisma,* [*Aut Bacchus.*] *in cuius altera parte, est Bacchus hedera coronatus, cum Græca inscriptione Lyson: in altera insanientes Bacchæ manibus inter se complexæ in orbem, subscripto,* Dionysio Donũ; [in Chorinthiacis.] *Bacchus autem idem, qui Dionysius. memorat Pausanias, apud Sycionios Lysij Bacchi signum fuisse ex ebore & circa eum Bacchas è candido marmore, quas sacras Deo fœminas dixere, instinctu liberi Patris afflatas. nummus penes me extat, fortasse Tauromenitanorum, expresso Dionysij capite, cum inscriptione Lysonis*

Ad hæc, Iuppiter æque ac Bacchus eadẽ superstitione serpentum visi, cultique. Nam Iouem forma Draconis illusisse Proserpinæ, tradit Arnobius cum Olympiade, Alexandri Magni matre, concubuisse visus Draco, qui Iuppiter Ammon ex oraculo creditus, ita Plutarchus. [Arnob. cõtra gẽt. l. 5. Plut. in Alexandro.] *exinde Alexander Iouem generis sui auctorem aut credebat esse, aut credi volebat, ex Q. Curtio.* [Q. Cur. l. 4.] *quam ob caussam scitè illum adducit inderisum Lucianus in Dialogis.* [Luc. Dial. Philippi & Alex.] *sed Imp. Adrianus in templo Iouis Olympij, quod Athenis magnificum extruxit, Draconem prò numine posuit, quem ex India deportauit, tradit Dio.* [Dialog. in Adriano.] *at Indos Draconem coluisse, veluti Liberi patris simulacrum, auctor est Maximus Tyrius.* [Max. Tyr. serm. 38.] *Origo fieri cultus ex fabula, quòd Bacchum è Iouis femore natum, Parcæ immanibus anguibus cinxere, qui tamen os pueri innoxiè lamberent. ex his incertum mihi, Iuppiterne, an Bacchus fuerit Lyson Tauromenitanus; cùm præsertim ab antiquis vtrique adscripta vaticinandi facultas. de Ioue tritum est tot oraculis, Dodonæi, Ammonis, Tryphonij. de Baccho tradit in Symposio Plutarchus.* [Plut. Symp. l. 7. c. 10.] *Nemo putauerit alienum à vero, Dæmonem forma Serpentis, simulacro Lysonis adsedisse, seù verum illic serpentem opera Dæmonis fuisse, quem cæca olim gens adorarit. Nam cum superstitio dominaretur, non insolens fuit colendorum Serpentum ritus, qui simulacra obuoluerent.* [*Cultus Draconum.*] *ipsis in vrbibus id factum humanitatis cultricibus, altricibus sapientiæ. Virgilius de Serpentibus, post Laocoontis, & liberorum patratam cædem.*

At ge-

At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, sæuæque petunt Tritonidis arcem,
Sub pedibusque Deæ, clypeique sub orbe teguntur.

Ad quem locum vetus, doctusque interpres Seruius poetam obseruat, respexisse ad Dracones, qui in templo vrbis Romę fuere, ac simulacro implicabantur. Roma verò serpentem Liuius libr. *Aesculapio sacrum fuisse, Epidauro in Vrbem publica legatione aduectum, cultumque dedicato in Insula templo, Liuius, Plinius, & Gellius prodidere.* Plin.lib.29. c.4. *Ab Atheniensibus etiam anguem ingentem in templo seruatum, custodem arcis, scribit Herodotus.* Gellius l.2. c.10. Herod. Vrania. *Sed hęc antiquiora superstitionis exempla: recentiora retulerim. Imp. Adrianus Draconem ex Indis delatum, in templo Iouis Olympij, quod Athenis extruxerat, collocauit, quem prò numine colerent, Dio memorat.* Dio.in Adr. *Non magnum igitur negotium, feras animantes in Sicilia cultas, quæ Romę, & Athenis, Italiæ, & Græciæ cultioribus vrbibus colebantur. Quid de barbaris nationibus cogitandum? ad historias, quæ huiusmodi superstitionum plenæ sunt.*

6 *Dij Siculi.* COLEBATVR DEVS PHALCO] *Sicilia etiam suos olim sibi finxit Deos Adranum, Butacidem, Chrisam, Palicos, aliosque. De Adrano Diodorus lib.14. Plutarchus in Timoleonte. De Butacide viro Crotoniata Olimpionicę, & omnium sui temporis speciosissimo à Segestanis culto Herodotus libr. 5. Chrisæ fanum propter viam erat, qua Assaro itur Ennam. Cic. Verr. VI. & nummus antiquus apud Parutam. De Palicis Seruius Sabinus in libr. 9. Aeneid. Stephanus de vrbibus. Quid ergo mirum de Phalcone ignoto Deo?*

7 NON PROCVL A LITTORE] *aream templi fuisse crediderim, quam petram Phalconis etiamnum incolę appellant prope littus eius cherfonesi, cui Naxos olim imposita ex Thucyd. libr. 6. & Strab. libr. 6. & schisò nunc nomen habet: in historia enim Euagrij, de qua in hac Diui Pancratij vita sub finem dissero, templum euersum, in mare prosiliisse, & nauis Diui Pancratij ad locum appulisse dicitur, cui Phalco nomen erat. Fuit hoc eodem in littore delubrum Apollinis Archagetę à Tauromenitanis culti, Thucydides c enim.* c lib. 6. Græcorum primi Chalcidenses ex Euboœa nauigantes cum Thuche illius coloniæ deductore, Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Archagetæ, quæ nunc extra vrbem visitur, vbi quoties è sicilia soluunt oracula petituri, primum sacrificant. *Apol. Archageta.* *In quibus postremis verbis non ea est sententia, qui è Sicilia soluunt, Apollini sacrificant, & oraculum de profectione, redituque petunt; sed significat eos, qui è Sicilia soluerent adeundi caussa oraculum aliquod, Apollini Archagetæ prius sacrificare; vt enim docet Scholiastes Sophoclis ad œdipum. 5. 114.* θεωροὺς *appellant eos, qui oracula adeunt, vt discant, quę perquirunt. Pręter aram autem, simulacrum Apollini positum Appianus* d *edocet, ait enim de Cæsare Augusto.* d li. 5. bell. ciuil. Præternauigato flumine onobala, & fano Veneris ad Archagetam appulit, precatus Deum positis ibi castris oppugnaturus Tauromenium; est autem Archageta parua statua quam primam dedicaruut Naxij coloni missi in Siciliam. *Sed quam quam Naxus à Dionysio iuniore funditus deleta sit ex Diodoro,* f *arę tamen superstitio, & Apollinis simulacrum plures post annos remansit; nam præter Appianum iam allatum Pausanias,* a *qui sub Imp. Antonino Pio scripsit, sua ætate extitisse ait Naxi ruinarum fragmenta, Apollinis Archagetę aram, & simulacrum, quod à Naxi initijs extra vrbem fuit. extant Tauromenitanorum nummi, in quorum altera parte Apollinis caput cum corona ex lauro, & inscriptione Grçca AR.HAGETA, in altera tripus, vel lyra cum hac voce TAVROMENITAN: subdubitabam equidem an idem fuerit Phalco, & Apollo Archageta, & an aduentu Diui Pancratij Apollinis templum fuerit euersum, quod deinde eius forte Sacerdotes collapsum restituerint; sed cum sola locorum propinquitas id non euincat, veterumque libidinem in nouis Dijs effingendis coerceri nunquam potuisse constet, non est cur in vnum idemque numen, ac templum commisceam Phalconem, & Apollinem Archagetam, eorumque delubra.*

f lib.16.

a in Eliac. post.

8 DIRVIT PANCRATIVS] *rem tradunt viri antiqua fide; nam Gregorius Byzantinus ait* D. *Pancratium pleraque delubra expugnasse, ac funditus euertisse. Sanctus Iosephus Hymnographus,* Idolorum fana, *Pancratius* Funditus demolitus. *Et rursum:* Verbo delubris funditus in terram prostratis *speciatim verò templi huius meminit:* Corruit. *D. Pancratium alloquens,* E tuo conspectu idolorum templum, ostiumque gentibus patefactum. *En Diuus Iosephus Phalconis templum digito fermè demonstrat, quo per miraculum à B. Pancratio funditus euerso, Tauromenitanis ostium ad Christianam fidem apertum est. Eidem miraculo D. Pancratij robur est ab exemplis; Nam Sanctus Gregorius, Magnę Armeniæ Episcopus, templum Herculis iuxta fluuium Euphratem, sola oratione, ab ipsis euertit fundamentis, itaeius Acta. S. Marcellus Apamęę in Syria Episcopus, delubrum Iouis diruit, ex Martyrologio Romano: Sanctus Pelinus Episcopus Brundusinus, templum Martis, S. Leo Episcopus templum Cereris in vrbe* Catana *deturbauit precibus suis vt in eius vita narratur.*

Greg. Biz. laud. in S. Pancratium. S. Ioseph Hymno. In S. Pancr.

Acta S. Gregor. Episc. apud Sur. 30. sept.

Martyr. 14. august. nonis decebr. Vita S. Leō. Episc. Cat.

PER LITTERAS] *Litterarum inscriptionem fuisse referunt Acta illa ab Euagrio conscripta, de quibus iam dicemus,* Lyssoni Scelesto, immundo insensibili, Tauromenitanorum Deo: *suspensas autem litteras narrant è collo idoli per Lycaonidem Nauarchum iam promouendæ rei Christianæ deditum, & Pancratio adiunctum, eumque retulisse, Dęmonem diris modis tortum tandem obmutuisse: addunt etiam sub horam noctis tertiam auditas tunc fuisse has voces,* Serue Dei viui, quod iussit sanctimonia tua, iam fecimus, serue, & discipule veri Christi Dei ascende ad ciuitatem tuam. *Scripsisse etiam Dæmoni S. Gregorium Thaumaturgum Ponti Episcopum lego;* a *is enim templum ingressus Dæmones, qui illic colebantur, & responsa reddebant, exterruit Christi nominis inuocatione, temploque expulit. rogatus ab Aedituo, vt Dæmones in templū reuocaret, breuem quamdam libelli particulam rupit, scriptoque in ea; Gregorius Satanæ ingredere, Aedituo dedit quam cum is accepisset,* 9

a Apud Greg. Nyss. in eius vita.

 alta-

altari imposuit. mox iussus à Gregorio Dæmon obtemperauit. Aedituus autem diuina Gregorij potestate, Dæmonibus imperante, commotus in Christum credidit, vt memorat S. Gregorius Nyssenus.

Plat. libr. de nomine.

Scamander

Diod. l. 20.

Strab. l. 13.

Athenag. legat. p Christianis

10 ALIA SIMVLACRA] *præter Lysonem, & Phalconem Theophanes Cerameus addit tertium idoli Scamandri, Plato docet lib. de nomine pleraq. Heroum nomina à Poetis conficta, vt Hectorem, quòd vrbem tenuerit, patriamque tutatus sit, Astyanacta verò quòd cum filius Hectoris esset ad eum spectaret, vrbis imperium, composita voce ex ijs quæ apud Græcos vrbem, & Imperatorē significant, itaque, quem viri à nomine dignitatis, Astyanacta, mulieres à ciuilibus officijs, Scamandrum dixere. is ne Scamander Tauromenij cultus? sanè Scamander fluuius in Sicilia, prope Segestam fuit, ex Diodoro: sed à Troianis Segestæ conditoribus inditum nomen; nam Strabo narrat, Troianos, qui in Siciliam traiecerant, Segesta condita, proximos fluuios Scamandrum, & Simoentem denominasse. Factum id quidem illis est, vt Troiæ fluuios, ex qua pulsi, adconseruandam patriæ memoriam, referrent. Igitur alterum horum fuit, aut, quemadmodum Hector Iliensibus, ex Athenagora habitus pro Deo, ita Scamander fluuius Segestanis; aut fluuius ipse Scamander, ab ijsdem consecratus, eadem superstitione, qua ceteri Siciliæ amnes, fontesque. Alteruter Deus fuerit, à Segestanis ad Tauromenitas transmissus; Demum Acta Græca adijciunt Iouis, & Dianæ simulacra inter ea quæ deiecit Pancratius.*

Magistrat' insignit.

a In vita Anton.

b In Claud. c. 24.

c Dio l. 53.

d Dio.

Lib. 6. formul. 21.

Dionys. Halic.

Lucius Valer. Max.

Vopiscus in Aurel. Cassiod. libr. 1. Ep. 1.

11 BONIFACIVM] *Theophanes Cerameus, & Menæa die 9. Iulij vocant Ducem seu Præfectum vrbis, & fuit forte è Duumuiris Tauromenitanæ coloniæ. Sed Euagriana Acta de quibus iam dixi, suam de more auxesim prosecuta appellant aliquando illustrem consulem, consulariaque insignia illi tribuunt, quę fuisse aiunt chlamydem, & scipionem; topactistem, idest loci fundatorem vocant ex recta, diuturnaque administratione. Proconsularem Siciliæ fuisse hæc significant. Sed hęc statim suspecta. Nam Antoninus a Pius Imperator prouincijs impositos, vel quos in alijs publicæ rei stationibus collocasset ornamentis consularibus donauit, Capitolino teste. Bonifacij verò ætas diu præcessit; fauere tamen posset Actis, quod eadem insignia procuratoribus suis Claudius sæpe concesserit ex Suetonio, b quamuis si id munus demandatum Bonifacio affirmes, diuinare velle videaris. Rursus Chlamydem Augustus c magistratibus permisit, quos Imperator in Prouincias mitteret, ademit verò ijs, quos senatus destinaret; Sicilia verò Proconsularis fuit, & in Senatus potestate, d quamquam plurimos post annos sub Theodorico Italiæ Rege Prouinciæ Rectores chlamydem induebant, teste Cassiodoro. Scipio item eburneus Consulum dumtaxat gestamen fuit. Tam diuturna etiam administratio Bonifacij credi vix potest, minus autem ea appellatio fundatoris; quare licet Bonifacium existimem aliquem ex vrbis Tauromenitanę magistratibus, Proconsularem tamen Siciliæ non credam, cum in ea vrbe degere non soleret, & Acta illa in singulis admirationem inijcere quoquo tandem modo conentur. In suspicionem apud nonnullos venit ipsum Bonifacij nomen, quod vix apud Romanos vsurpatum pro Caij æuo videretur; & apud veteres nunquam; sed leue id duco, nam Apollinarem Rauennatium Episcopum Pancratio supparem sub Præfecto passum Bonifacio legimus in eius vita.*

LÆTA EIVS ECCLESIÆ] *cum prædixisset Isaias c. 11.* Adijciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyrijs, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab Insulis maris. *De suis legatis paulo post subdit,* Et volabunt in humeros Philistijm per mare, simul prędabuntur filios Orientis. *Hoc est, vt D. Hieronymus ibi ait, primum maritimis prędicent Palestinis, & per mare volucri cursu pergant ad cæteras gētes; sed iuxta LXX. interpretes legendum,* Volabunt in nauibus alienigenarum, mare simul prædabuntur. *Iam quantum emolumenti nobis Siculis cesserit ex Diui Pauli in Siciliam appulsu attigimus in Diui Marciani vita, nunc Diui Petri aduentum gratulari nobis debemus, qui non modo Tauromenitanam Ecclesiam confirmauit, designato etiam Maximo Episcopo, sed alios etiam Episcopos alijs vrbibus dedit, vt suo loco dicemus de ijs agentes. Miror equidem à Paulo Aemilio Sanctorio a scriptum fuisse, B. Petrum in Europam enauigantem prouectum Tyrrheno freto inuisa Sicilia in Campaniam Neapolim accessisse: sed enim Principis Apostoli in Siciliam aduentum, super traditionem Ecclesiarum Siciliæ, plerique scriptorum docent, ex antiquis monumentis Metaphrastes tradit, B. Petrum in Siciliam Tauromenium appulisse, & apud Pancratium Episcopum diuertisse, quod anno 1. Principatus Claudij contigit; à Diuo Ioanne Chrysostomo idem fuisse scriptum, Constantinus Lascaris in schedis suis firmat, quas in Thesauro Mamertinę vrbis legimus. Sed vir doctus deceptus est, qui orationem Metaphrastis, qua B. Petrus Apostolus Tauromenium nauigasse traditur, Diuo Ioanni Chrysostomo tribuit: an ille in aliam Chrysostomi orationem incidit, quę non dum sit edita in lucem? Metaphrastis testimonium doctissimi viri Vincentius Belluacensis, Guilelmus Spirensis, Petrus Galesinius, & Illustrissimus Baronius firmauere. In Siciliam vna cum B. Petro quod ait Metaphrastes, venere eius discipuli Marcus, Sanctorum Euangeliorum scriptor, Apollinaris, Martialis Ruffus; Menæa addunt Beryllum. Magna Siciliæ felicitas, quę tot Ecclesię principum, quamquam ad breue tempus, hospitium esse meruit.* 12

D. Petr. Aduentus in Siciliam.

In vita B. Petri Apost. a

S. Maxim.

Tauromenij cum esset B. Petrus Maximum catechesi probè instructum, vt auctor est Metaphrastes, baptizauit, & Episcopum ordinauit: institutum, vt Pancratio succederet, aiunt Vgo Heterianus, Petrus Galesinius, & Guilelmus Spirensis. Nemo ambigat, Petrum Apostolum, sollicitum studiosumq; ouium suarum pastorem, dum Tauromenij ageret, multos, quà per domos, quà per publicos conuentus ad Christum traxisse, Christianos in fidei constantia firmasse, instituisse Apostolicis legibus; nec dubitauerim ad plerasque etiam Siciliæ vrbes Episcopos transmisisse.

DIVI LAVRENTII] *ita Gregorius Byzan-* 13

tinus in Encomio Diui Pancratij. Dolemus verò adeo celebre sanctitatis monumentum fœda Saracenorum clade deiectum. Fama tamen fert templi veteris à Pancratio constituti ad orientem, & mare vestigia conspici in hortis Cœnobij Sanctæ Mariæ Iesu.

14 EPAPHRODITVM] *ita paucis restrinximus, quæ vera de tota hac re credimus, quam multis exaggerant nugis Acta Euagriana. Atque in primis locorum nomina plurima, quò ille adiuerit, de suo cerebro fingunt; cum enim tot locorum meminerint, Toracineæ Cernidoli, Ciozoni, agri Palladij, Platani torrentis, melamphoricæ ditionis, tractus nazici, ac nibeti, aliorumque, mirum planè est, nullum eorum vestigium conspici penes sicularum rerum scriptores: deindè adeò frequenter obiectos oculis cælestes radios ab Epaphroditi, aliorumque recens baptizatorum ore prosilientes, narrant, vt cuiuis Græcus scriptor magna ac mira cumulare voluisse videatur, & quæ de mentis illustratione, & doctrinæ splendore verissimè dici potuerunt, ea ad corpus transferens per oris, crucisque radios explicarit. Xantippum prius dictum, ac Philosophum sapientia clarum, magnaque inter suos auctoritate fuisse Epaphroditum narrant. Addunt in eo volumine, quod illi videndum oblatum esse diximus, esse quatuor homines quasi vno ore loquentes; quibus verbis innuere vult consensum sacrorum Euangelistarum, sed male cautus scriptor non aduertit quatuor Euangelia tunc non fuisse adhuc omnia conscripta, cum saltem Euangelium S. Ioannis anno Christi 99. editum fuerit. crediderim, si hæc aduertisset impostor, qui Acta vitiauit, futurum fuisse vt diceret, ostensum prophetico more fuisse Euangelium suo scribendum tempore. In baptizandis catechumenis eius antiqui moris Ecclesiastici meminerunt Acta, vt ad occidentem statuerentur, & ter diabolo renunciarent, eiusq. amicitiam detestarentur; mox ad Orientem conuersi Christo se submitterent, eiusq. fidem profiterentur. Cuius moris mentionem expressè reperies apud Cyrillum in mystag. c. 1.*

De litteris mutuis Pãcratij, & Marciani.

Eadem Euagriana Acta litteras afferunt à Diuo Marciano ad Pancratium scriptas, in quibus queritur, quod fines Diœceseos transilierit ab Apostolis constitutos, & ordinationem in aliena prouincia fecerit; subdunt deinde responsionem Diui Pancratij diuino imperio per sensiles voces ter insinuato se id fecisse dicentis: sed facilè Graeculi cuiuspiam impudentiam, quæ hæc intrusit deprehendo, Epistolarum enim sententia, atque scribendi ratio longissimè abest ab ea grauitate, quam Sanctissimorum Præsulum mores præ se tulere. Sed acrius vrgeo, quamuis enim admiserim ab Apostolorum temporibus constitutos fuisse Præsulibus diœcesis fines, vt mihi videor colligere ex Epistola synodica Patrum concilij Cõstantinopolitani ad Damasum Papam, & Canone Apostolico 35. quem egregie tuetur doctissimus vir Franciscus Turrianus è nostra Societate (quod ipsum alij ad posteriora tempora Nicœni concilij referunt.) At ea diuisio id maximè spectabat, nè auderet Episcopus extra suos fines in vrbibus sibi non subiectis quemquam sacris initiare, vel in sua diœcesi clericum alienum; hic verò nihil horum factum; Epaphroditus enim è diœcesi erat Tauromenitana, & Tauromenij institutus est Diaconus; solum ergo queri potuisset Marcianus, quod ille Presbyter Pancratij in sua Diœcesi ipso incõsulto docuerit templumq; construxerit. Sed hæc in illis rerum Christianorum initijs licuisse facile quiuis sibi persuadeat; & satis esse queat tum exemplum S. Polycarpi, à quo missus est Diuionem in Gallias Presbyter Benignus cum multis fratribus Aureliano Imp. tum auctoritas S. Ambrosij, qui in commentarijs suis in epistolam ad Ephes. ita scribit: Postquam omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter composita res est, quàm cœperat: primum enim omnes docebant, & omnes baptizabant, quibuscumque diebus, vel temporibus fuisset occasio; nec enim Philippus tempus quæsiuit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paulus, & Silas tempus distulerunt, quo optionem carceris baptizarent cum omnibus eius. Neque Petrus Diaconos habuit, aut diem quæsiuit, quando Cornelium cum omni domo eius baptizauit; nec ipse, sed baptizare iussit fratribus, qui cum illo ierant ad Cornelium ab Ioppe. Adhuc enim præter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret plebs, & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est, & euangelizare, & baptizare, & scripturas in Ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est Ecclesia, conuenticula constituta sunt, & Rectores, & cætera officia in Ecclesia sunt ordinata. *Hæc, & plura eo loco S. Ambrosius. vbi Ecclesiæ primordia intelligit ea tempora, quibus Apostoli viuerent: ac tum contentiones has inter Pancratium, & Marcianum extitisse, oportebat; nam Marcianus eadem Neronis persecutione, qua Apostoli Petrus, & Paulus, sublatus est, neq: etiam Christianæ rei initijs Episcopi in Ecclesijs constituti tanquam milites in stationibus, à quibus vlterius progredi prohiberentur ad proximos populos, nondum fundata fide, & rebus Ecclesiæ constitutis. Facit etiam Canon XIV. Apostolorum, vbi non licere dicitur Episcopo relicta Parochia, in alienã transilire, nisi causa aliqua rationi consentanea eum cogat hoc facere, vt si maius lucrum iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre possit: præsertim iudicio, & exhortatione aliorum Episcoporum.*

Libr. 1. c. 9.

Pro Canon. Apost.

ApudBarõ. t. 3. ann. 325

Acta Benigni. apud Suriũ 1. nou.

Ambros. in Epistol. ad Ephes. in illud c. 4: & ipse dedit quosdam, Apostolos:

1. *Custodem*

IN CÆLVM COMMIGRANS] *Menæa, ac Menologia ad 7 idus Iulias Pancratium aiunt à montanis interfectum. Codex M.SS. Cardinalis Sfondrati, ab Ethnicis, à Græcis Gregorius Encomiastes, quo nomine Ethnicos, vt sæpe fit, significat; Maurolycus etiam Artagatum paganum dicit. Iidem ergo montani, Pagani, Græci hic videntur, qui Ethnici. in Euagrianis Actis sæpè montanorum fit mentio; subdubitaui, an significarent rusticos, & montium incolas; sed credo illo nomine magos intelligi. Ad septimum idus Iulias in Græcorum Menologijs Pancratij mors notatur, eoq; etiam versiculo id testantur.* 15

Pancratius nona solium omnipotentis adiuit: *quamobrem in notis Baronij ad Martyrologium Romanum 3. Aprilis, vbi dicit de Diuo Pancratio Græcos agere in Menologio, 5. Idus Iunij, repondendum est, 7. Idus Iulij siue die nona eiusmensis.*

THEO-

Centurionis baptismate fores ad fidem gentibus patefactas; nam ad Galatas primo D. Paulus ait, Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus xv., alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini: *Hæc autem Pauli profectio hierosolymitana, & cum Petro congressus anno 3. ab eius conuersione contigit, vt omnes docent:* a *conuersus autem Paulus est anno 2. à Christi passione, vt habet Martyrologium Romanum, Eusebius, aliiq; atq: adeò anno ab ortu Christi 36. venit ergo Hierosolymam Paulus anno 39. cur autem tunc non viderit alios ex Apostolis præter Petrum, & Iacobum, ita disserit ibi S. Hieronymus.* Non vidit autem eos, non quòd contemptui duceret, sed quòd illi ad euangelium prædicandum toto fuerant orbe dispersi. *Ac in eamdem sententiam veniunt D. Anselmus, Claudius Altisiodorensis Bedæ æqualis, & Caietanus.* b *Nec solida ratione ducitur Lorinus* c *cũ dissessum Apostolorum è Hierosolymis intra trienniũ illud à Pauli conuersione restringit ad propinquiora Hierosolymis loca, qualis erat Samaria, quam Petrus, & Ioannes adiuere: nam quod affert ex Apollonio apud Eusebium,* d *qui traditione se accepisse scripsit præcepisse Christum Apostolis, ne ante duodecim annos ab Hierosolymis discederent, satis, & meritò refellunt Baronius, Gaspar Sanctius, & Antonius Caracciolus supra laudati cum è Cæsariensis aliorumque testimonio constet Petrum Apostolum post Herodis vincula Romam nauigasse anno secundo Claudij Imp. decimo autem à Christi in cælum Ascensu: quare subdubito, an traditio, quã refert Apollonius, fuerit nè Apostoli ab Hierosolymis discederent ante duodecim dies, nimirum nè pedem inde efferrent nisi post aduentum Spiritus Sancti.*

a Martyrol. Rõ. die 25. Ian. Euseb. hist. libr. 2. c. 1.

b In c. 11. Act. Apost.

c In cap. 9. Act. Apost.

d lib. 5. hist. c. 17.

Quod si quis pertinaci animi sensu in posteriora tempora reijciat gentium vocationem ad Christi ecclesiam, dici adhuc posset Marcianum ad Iudæos, qui in Sicilia erant primum adducendos destinatum fuisse, & vt deinde in tempore Gentibus prodesset, qua ratione idem Petrus misit in orientis prouincias Syriam, Phrygiam, Cappadociam, Ciliciam, Pontum, & Insulas Cyprum, Cretam aliasq; qui Iudæos cognatam gentem primùm ad Christi fidem euocarent, vt sine eorum offensione digrederentur ad Gentes iuxta & Pauli, & Barnabę verba in actis Apost. cap. 13., Vobis oportebat primùm loqui verbum dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. *Sed vt fatear quod sentio, id parum, aut etiam nil arridet. nam anno Christi 40. Gentes etiam ad Christum euocatas credo, & Marcianum video in ipso aduentu Syracusis Christum prædicasse Iudæis, & Græcis, seu Gentilibus vti Græcus Encomiastes Marciani, & Hymnus in eiusdem laudem à me in Historia allati narrãt.*

5 COMPERTVM EST] *Theodosius Monachus Syracusanus in Epist. de Syracusarum Excidio refert veterem Matricem Ecclesiam Syracusis fuisse extra eam regionem, quæ Insula dicitur, & nunc sola incolitur, seque, & Syracusanum Antistitem ibi à Saracenis captum: existimo verò hanc ipsam ædem fuisse à Diuo Marciano dedicatam eamque esse, quæ ab instauratore eius D. Gregorio Magno nunc ædes S. Gregorij dicitur, adique adnectitur S. Ioannis Apostoli. huc opinor respexit Leo X. cum de Syracusano Cathedrali templo in diplomate scripto anno 1517. die quinta maij dicit* Cùm, sicuti accepimus Syracusana Ecclesia, quæ secunda post Antiochenam Christo dicata asseritur, in aliqua eius parte præ nimia vetustate ruinam minetur.

PAVLVS APOSTOLVS] *D. Lucas 28. v. 11. nauigationem D. Pauli è Melita Insula redintegratam memorans ait,* Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo *Vicina etiàm Syracusis loca, vicosque obiuisse creditur; quamquam enim vinctus Romam duceretur, humanitate Iulij Centurionis, cuius custodia tenebatur, multum Apostoli reuerentiæ dabatur; Sidone enim ab eo permissus ad amicos ire, & sui curam agere: Melitæ apud Publium tres dies hospitari: super humanitatem Centurionis accedebat pietas, & Christiana Religio, quam omnes profitebantur, quicumq; socij nauigationis D. Pauli fuissent, vt mòx dicam, eorumque amor erga Apostolum cuius beneficio naufragium euasissent, & in Christum credidissent; nam in Pauli gratiam omnium, qui naui vehebantur, non solùm corpora naufragio, sed animas infidelitati ereptas ex actis Apost. & D. Io. Chrysostomi interpretatione mòx dicemus. Ex his ergò non ambigimus doctori gentium permissum fuisse Syracusis libere agere, prædicare Regnum Dei, quin proximos Vrbis vicos obire; certè quidem procul Syracusis ferè octo passium millia, in agro, cui Solarino nomen, Ecclesia est D. Pauli Apostoli titulo insignita, & sanè antiqua architectura, in ea puteus visitur, cuius aqua hausta, ablutisque ægrotis inuocatione Apostoli Pauli multa in dies miracula patrantur: votaque, & tabellæ pendentes S. Apostoli collata mortalibus beneficia contestantur. apud Syracusanos vetus traditio est Diuum Paulum Apostolum, cum Syracusas venit, eum in locum excurrisse, Ecclesiamque à Christianis in eius rei memoriam fuisse extructam; in eo sanè tractu antiquæ habitationis vestigia reperiuntur, fortasse æuo illo oppidum ibi fuit, quod Apostolus pro caritate sua inuisit.* 6

Exscripsit hæc Cornelius a lapide in Acta Apost. cap. 28. 5. 11.

ALIISQ; E NAVI CHRISTIANIS] *Nautę vectoresque omnes, qui cum Paulo Apostolo erant in naui, non solum eius promeritis à periculo seruati, sed ab infidelitate erepti sunt; D. Ioannes Chrysostomus verba illa interpretrans ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum, ait,* Quod autem dixit, donauit tibi omnes, non erat arrogantiæ, sed volentis adduci ad fidem nauigationis socios, non vt ipsi gratiam habeant, sed vt credant his, quæ ab ipso dicebantur. *Porrò in Insula Melita propè sinum, adquem Paullina nauis impegit, ædicula est S. Ioannis, dicta Telchereb, idest ruinarum, quòd eo loco vestigia extent veterum ruinarum; inibi traditio Melitensium est, Paulum Apostolum socios nauigationis suæ miraculis conuictos, & prædicatione ad fidem conuersos baptismate abluisse.* 7

Act. A[...] c. 27.

QVATVOR MENOLOGIIS] *Primum est, quod ex vetustissimo codice latinitati donauit Guillelmus Sirletus Cardinalis, & in lucem edidit Henricus Canisius Tomo secundo antiq. lect. fol. 730. secundum est menologium Patris Andreę Schotti è Societate Iesu: tertium in Bibliotheca Collegij Romani Soc. Iesu: Quartum in Messanensi Ecclesia S. Marię de Latina. Illi incendio, quod in vita narro, fauet traditio*

Syra-

Syracusanorũ, in quorũ portu maiore, iuxta Plẽmyrijũ insula adest parua, cui à S. Marciano nomen, in eam se recepisse aiunt ab incendio: potuit verò Marcian⁹ has flãmas pati, ac deinde eo mortis genere, quod menologia referunt, occumbere.

9 APVD ME, ALIOSQVE HABENT] Philippus Ferrarius de Sanctis Italiæ ad diem 14. Iunij emendatione egere scripsit.

10 PALICOS] Indigenas Siciliæ Deos Polemon libro de admirabilibus Siciliæ fluminibus apud Macrobium vocat De ijs videri possunt Seruius, & Sabinus in lib. 9. Æneidos. Iam humano sanguine ijs litatum Plutarchus docet in Parallelis; sed mitigatos deinde asserunt ijdem Seruius, & Sabinus ad illud Virgilij Pinguis vbi, & Piacabilis ara Palici; id fortè factũ cũ Hercules in Siciliã venit, quem scilicet humanas hostias in Italia sustulisse refert Halicarnasseus libr. primo.

Lib. 9. Aeneid.

De Palicis dijs refert Polemon a de mirabilibus Siciliæ fluminibus, Opus esse, vt qui ad eos veneraturi accesserint, procul sint ab omni impuritate, atq; à concubitu abstineant, nouis induti vestimentis. Memorat Diodorus b in templo Palicorum iuramenta præstari solita cum summa religione, nam peierantes repentina numinis vindicta puniebantur, ac pleriq; capti oculis è delubro excedebant, qui nimirum peierassent in eo numinis inuocatione.

a Apud Macrob. lib. 5. c. 19.

b Lib. 11.

Lib. 24.

Et qui præsenti domitant periura Palici
Pectora supplicio.

Sed Aristoteles, Est, inquit, Fons in Palicis Siciliæ iureiurando sacer; quæcumq; enim libet tabellæ inscribunt, & in fontem abijciunt: ea si vero iureiurando confirmentur, natans in superficie tabula testabitur; sin secus, veluti pondere depressa, eripitur ex oculis, igneq; corripitur periurus. Eadem habet Stephanus, verbo. Palica. Cur Pinguem Virgilius vocet aram Palici ex historia Xenagoræ Macrobius iam laudatus explicat; Nec sine diuinatione, Ait, Est Palicorum templum; nam cum Siciliam sterilis annus arefecisset, diuino Palicorum responso admoniti Siculi Heroi cuidam sacrificium celebrauerunt, & reuertit vbertas. Qua gratia Siculi omne genus frugum congesserunt in aram Palicorum. Credebantur autem hæc numina præesse crateribus putidas aquas exufflantibus, quod non aliunde est quàm ab Ætnæis ignibus latè serpentibus intra cauernas montis, qui in venas sulphuris, bituminis, salis, & metallorum incidentes ea efficiunt, quę natura miracula meritò dici possunt, & falsis dijs à veteri superstitione tribuebantur. Sed alij credunt hæc Palicorum numina diuersa esse ab eorum fratribus, quos Dellos dixere, aut Crateres, & lacui præerant teterrimi odoris, in quo ebullientes aquę in altum proiecta ibidem iterum resorbentur. Naphthiam hunc lacum Siculi vocamus. De quo omnia auctorum antiquorum monumenta colligit Philippus Cluuerius in descriptione antiqua Siciliæ lib. 2. cap. 8. vt autem ad institutum redeam; aio ex abolito more sacrificandi homines dijs Palicis, mihi non esse verisimile quod narrant Acta illa de puella defossa in fundamentis templi: videtur hic nugator rem ex Procoro desumpsisse qui in vita S. Ioannis narrat Ephesi viuentem puellam suffossam in fundamentis thermarum, quas inde futuras ea de caussa feliciores credidere; inde verò rem, vt arbitror, vel ex simili narratione transtulit in Siciliam, vt sua Acta admirabiliora redderet.

De admir. auditionib⁹

Lib. 9.

EIVS ANTRI] In hoc Antro sepultum S. Marcianum Encomiastes ipsius in laudatione, quam post eius vitam affero, testatur. Iam verò extant Syracusis effossæ specus inter minorem portum, & prҽruptam Acradinæ rupem vsque ad mare versus orientem, quas subterraneas vrbes meritò dixeris; nam latis transuersisque vijs vndique sunt distinctæ, & earum finem vix reperias: speluncæ omnes inuicem sibi ipsis peruiæ sunt: attamen multis in locis interclusi sunt aditus ruina testudinum, aggestuq; terrę è spiramentis cum imbribus delatæ ad viarum latera, interdum etiam in solo, excisa videas sepulcra in lapide, & sane miro disposita ordine; per interualla ædificia tentorij instar grandiore concameratione aut rotunda, aut alterius figuræ sunt efformata. Sub testudinis medio, aut propè, tumuli eminent grandiores integro ex lapide. Nunc D. Ioannis, & D. Luciæ Cryptæ nuncupantur, quod in eas speluncas aditus pateat ex eorum templis. Diutius dubitatum à me est fuerint ne cryptę istæ Gentilium Syracusanorum sepulcra, an Christianorum, aut etiam martyrum. Gentilium sepulcra hic esse id suadet, nam antequam S. Marcianus Syracusas appelleret, fideiq; Christianę facem inferret, eas cryptas ibi fuisse, & dæmonum laruis obsessas ab Encomiaste S. Marciani Syracusano ciue, & antiquissimo scriptore compertum est. Nec in alium vsum, quàm sepulturæ, effossas creditur; Syracusis enim olim quidèm cadauera non comburere, sed humi condere mos fuit, quamquam id Regibus honori tributum sit, vt cremarentur, quod de Hierone Rege Plinius docet, de Dionysio Tyrãno Tullius, de Timoleonte Plutarchus, visuntur adhuc in extrema Neapoli supra vetus theatrum antra in viarum anfractibus & in his incisa saxo arcę, in quibus condebantur: ad portas etiam Agragianas, quibus Thyca Neapolim descendebatur ad meridiẽ, magna est frequentia sepulcrorum, quorum Tullius meminit: id etiam magis vrget quòd in iisdem S. Ioannis, vt vocant, cryptis antiquæ sint picturæ, quæ adhuc spectantur, auium, arborum, rosarum; præterea numismata, & vasa in sepulcris illis reperta ex veterum gentilium more. At verò Christianis ac etiam martyribus sepeliendis cryptas hasce deseruisse, non secus ac Romæ SS. Martyrum cæmeteria, quorum instar hæc sunt, id ferè euincit, nam SS. Martyrum Marciani Episcopi, & Luciæ Virginis corpora in ijs cryptis condita fuere, & adhuc excisa saxo sepulcra fama à maioribus tradita indicantur, & quidèm D. Marciani ad occidentẽ est in extremo antro ex Pelopijs: D. Luciæ ad orientẽ iuxta minorẽ portam; & sepulcris cultus olim, & veneratio fuit, & adhuc viget. Pręterea antiquissimas SS. Martyrum imagines in arcis lapideis depictas est intueri, & pleraq: inducto tectorio restauratæ inspiciantur; cui nam autem id curæ fuisset, nisi sepulcri sanctitas impulisset? Demum Christi nominis signũ ex litteris, quibus scribitur, conformatum, quod antiquam Christianorum fuit insigne ac tessera. imò prope lapideam arcam ibi in corrupto sepulcri epigrammate hanc vocem olim legi græce scriptam Kyrie, & tabellam marmoream in tumulo reperi, in qua Christi nomen expressum esset. E vinea etiam D. Vincentij Mirabellę in cryptas ingressus supra lapideas arcas in viarũ laterib. hinc inde dispositas legi hęc nomina in- 11

Plin. lib. 8. c. 40. Tull. de nat. deorum lib. 3. Plut. in Timoleonte.

In 5. Tusc.

cal-

calce Græce scripta colore penè cæruleo.Iouinianus, Dapsilianus, Iulius, Albius: inscriptiones istæ sua breuitate, ac similitudine cum ijs, quæ in Romanis sunt cæmeterijs, vbi leges, locus Maximi, & tituli ob eam breuitatem dicuntur à a In cat. hymno de detact. *Prudentio,* a *cum ait,* Titulumque, & frigida saxa liquido spargemus odore, *Mihi non videntur esse Gentilium sepulcris apposita.*

In eundem locum coniecta Gentiliũ, & Christianorum cadauera quis credat? antiquis sanè ecclesiæ moribus Christianorum cœmeteria à prophanis Gentilium sepulcris discreta erant, nè à quibus viuentes abhorruerant, post obitum commiscerentur: itaque Martiali Episcopo Asturiensi in Hispania crimini inter alia datũ, quod filios in prophanis Gentilium sepulcris sepeliuisset, vt ait D. Cyprianus epist. 68 ad Hispanos. Quid igitur dicemus? nil prorsus decerno, nam cum allata argumenta euincant in amplissima illa subterranea vrbe, & Gentilium, & Christianorum cadauera reperiri, nec sine discrimine commissa credam, dicendum esset, diuersis, siue annorum siue locorũ spatijs Christianos ijs vsos fuisse cryptis pro suorum sepultura; saxa verò illa detritis epigrammatis, ac signis, vbi ea adsunt, indicare id satis nequeunt; quare crediderim aliquam fuisse ibi diuisionem, sed quæ nam illa sit, aut fuerit, haud dignosci; ideòq; vt dicebam, nil decerno.

12 CAIETAM] *M.S. codex Iosephi Madrësÿ I.C. Syracusani refert sacrum cadauer deportatum Patras B Andreæ sepulcro nobiles, & in templo S Theodori conditum: apud me certior fides est hac in re Actis Syracusanæ, & Caietanæ Ecclesiarum.*

Quamuis demum Acta S. Pancratÿ, quæ Euagrio eius discipulo tribuũtur, corrupta esse dixerim, & pluribus ostendam in eiusdem S. Pancratij vita; cum tamen antiquissima sint, nec ea afferre visum sit, futurum operæ pretium existimaui, si paucis traderem, quæ in ijs remanent de S. Marciano, cuius res gestas obiter sed multis enarrant, neq; adhuc in vita, vel in Animaduersionibus allata sunt; ita enim fiet, vt nec ea inquirere opus sit, nec multum temporis, aut laboris impendatur.

Narrant ergo ad Marcianum perlatum fuisse Epaphroditũ à Pancratio Tauromenitano Episcopo Sacerdotio initiatum in Melamphori ditionem, quæ in Syracusana erat diœcesi excurrisse, ibiq; multis patratis miraculis plerosq; ad Christi fidem traductos sacro baptismate eluisse. Eadem verò loca Melamphoricæ ditionis dicuntur paulò post, naxius tractus, & nybetus. vel, vt est in Codice Siculo, marsinorum, & lybetorum tractus: & quæ in codice M. S. cryptæ Ferratæ dicitur Palladij possessio, ad quam etiam adiuisse Epaphroditum narrant, in Siculo dicitur, Petronica tryphæa, quæ descendit alsus Platani torrentis: in quibus verbis penitus ignotis tenebras patior Cimmerias. Transmissis ergò litteris Marcianus dolet Pancratium suæ diœceseos fines transiliisse sed querimonias illas resciuit Pãcratius Deo reuelante, antequàm eius epistolam legisset. Rescribit verò iste se id fecisse impellente ac iubente Deo; quod etiam à Deo monitus cognouit Marcianus, antequàm Euagrius Pancratij discipulus epistolam Pancratij ad ipsum referret; quare potestatẽ Marcianus facit Epaphrodito, vt erecta in titulum cruce templi aream dedicaret, sacramq; ædem exædificaret. Sed has litteras à nugatore quopiam confictas arbitror, & his Actis adsutas. De quibus plura dicam ad vitam S. Pancratij nota 14.

Narrat deinde in ijsdem Actis Marcianus exantlatos à se labores, vt Christianam fidem edoceret, eamque tueretur; oppugnationem, insidiasq; sibi paratas perpetuò ait à Iudæis, Mõtanis, medis præstigiatoribus ignem vti Deum colentibus, Græcis, Seleuco, & Gordio Tyranni nepotibus, seu vt alibi legitur, Præsidibus Syracusarum, quos tamen Breuiarium Gallicanum ex ijs Actis conflatum viros Consulares vocat. Sed hic vides, lector, quam multa male inuoluantur: hi recensentur perinde ac omnes colerent falsos deos, quod sanè de Iudæis dici nequit, nec enim eorum secta idololatriæ se mancipat. Qui nã sint Montani isti, numquam perspicere potui; video tamen ex hoc nomine compilatorem Actorum Syracusanorum deceptum dixisse contentiones D. Marciano fuisse cum Montanistis hæreticis, imò etiam cum Iconoclastis; sed parachronismum quis non aduertat? Montium accolæ esse non possunt; nam in vrbe degere dicuntur: sectam ergò Gentilium significat nomen, sed vnde deductum sit, haud scio.

Ad componendas turbas dicuntur ibidẽ Marcianus illiq; Idololatræ conuenisse, vt miraculis veri numinis fides staret: ægrotos ergò plurimos in condictũ locum deferunt; hinc Idololatræ suos deos in suis locant sedibus ac thronis: inde Crux sacrosancta, atq; Iesu Christi, Deiparæ, & Sancti Petri icones constituuntur; ad harum tamen conspectum idola conciderunt; casum verò Idololatræ vafre interpretabantur, quòd eorum Dij dedignarentur se conferri, & æquales veluti in throno esse cum ijs, quos Christiana religio coleret: quare ad præcludendum illorum effugium sacris imaginibus velum obduxit Marcianus, suadebatq; Ethnicis vt suas in sedes idola reposita inuocarent, & ægrotis valetudinem exorarẽt. Fatigarunt illi quidẽm suos deos, seu sese potius enixis precibus, ac vociferationibus disrumpebãt; sed frustra, quid enim surda marmora audirent? tandem cum se voti compotes reddi non posse aduerterent, permisere Marciano, vt suæ religionis experimentum daret; ille verò fusis ad deum precibus, ingenti sonitu, lociq. tremore sensit primùm propitium sibi numen adesse; dein cæcis visum, claudis gressum, paralyticis neruorum vim, leprosis carnis integritatem de repente exorauit. Quam ob caussam idolis in frustra conscissis ad Christi fidem accessere omnes, adeò vt iam integra Syracusarum Vrbs Christianam religionem profiteretur; nam quamuis pauci aliquot è Iudæis, & Montanis iterum tentarint, vbi Sclauorum erãt habitacula, delubra idolis exstruere, imò etiam vrbem eorum, qui à sacris Christianis abhorrerent; dei tamen monitu illuc profectus Marcianus, eorum conatus facile elusit. Sed hæc historiæ pars conformata videtur ad exemplum Eliæ libr. 3. Regum cap. 18. & simile quidpiam de S. Petro, & Simone mago venientibus in certamen miraculorum narrat Theodoretus de fabulis hæretic. lib. 1. cap. 1. Quod tamen hic dicitur de imaginibus Deiparæ, & D. Petri suspicionem falsitatis non habet; nam certum est Deiparam adhuc viuentem imaginibus, imò templis cultam; quod etiam de S. Petri imagine refert Eusebius lib. 3. cap. 14. Mirum tamen est

quod Sclauorum mentio hic obtrudatur ętate Marciani; nam ij plura post sęcula cogniti. a in Iustin. anno 22. Georgius Cedrenus a Hunnos, eosdemque Sclauinos Iustiniano Imperatore in Romanum imperium irrupisse tradit. Se Nicephorus Callixtus, b & Auctor miscellę historia memorant b libr. 28. c.28. c Miscell. lib.17. sclauos eosdem, atq; Sclauinos ex extremo Oceano Occidentali à Cagano Abarum Rege primùm excitos, qui iunctis Sclauorum atq; Abarum copijs in Thraciam inuasit Imperante Mauritio anno Christi quingentesimo nonagesimo tertio: Sclaui deinde anno sexcentesimo Istriam deprędati sunt, & in extrema Italię ingressi, uti constat ex Paulo Diacono, d & Gregorio Magno: e d libro 4. c.25. e lib.8. ep. 36.& lib.9. cap.45. consequente verò anno in Siciliam inuadere moliti sunt, sed precibus D Gregorij repulsi sunt, vt ex eiusdem Gregorij epistola ad Episcopos Siculos cognoscimus.

Demum referunt eadem Acta Marcianum cum Euagrio Tauromenium adiuisse; ibiq; a Pancratio, & Primoribus iam Christum professis humanissimè ac obsequentissimè exceptum, dum liturgiam faceret, igne cęlitus demisso ipsum omnesq; fideles, qui sacra intererant Synaxi, fuisse circundatos, eumq; triduo cum Pancratio, semota turba, in templo studiosè perlegisse Sacros Canones ab Apostolorum Principe transmissos: ac tandem conscenso nauigio Syracusas cum Pancratio redijsse. in his discutiendis hærendum non est. nil est quod ex aliorum monumentis confirmem, aut respuam.

ANIMADVERSIONES
IN LAVDATIONEM
S. PATRIS NOSTRI
MARCIANI EPISCOPI.

1 INCERTO SED ANTIQVO AVCTORE] Eruimus ex M.SS. Codd. vaticanę Bibliothecę. Latine vertit P. Iacobus Sirmondus è Societate Iesu. vixit is orator ante Saracenicam Siciliæ direptionem, quæ accidit nono Christi sæculo; nam orationem habuit, cum adhuc Syracusis S. Marciani corpus coleretur; se item allocutum dicit eos, qui spectatores fuerunt, cum solemni ritu clerus, populusque Syracusanus Theodosio Antistite processerunt ad sacra facienda aduersus lemures cryptarum insessores, inter Episcopos verò Syracusanos primus qui Theodosius diceretur sextæ Synodo œcumenicę anno sexcentesimo octogesimo interfuit, reliqui verò eodem nomine insigniti intra proximos centum annos floruerunt. in septimum ergo, aut octauum sæculum incidit hic Encomiastes. fuit verò Syracusanus, vt ipse innuit.

2 ANTRA QVAEDAM SVBIIT] Syracusas opibus, potentia, magnitudine celebratas, cum maximè florerent, quinque vrbibus constitisse Strabo, a & interpres b Pindari memorant; nimirum Insula (quæ Gręca lingua Dorica nasos, & prius Ortygia dicebatur,) Acradina Tycha, Neapoli, & Epipoli quę Tychę ad occidentem adiacebant atq. eę non modò nomine partium vrbis Syracusarum sed pro sua mole instar vrbium erant, vt Liuius, c & Plutarchus d tradidere; nam propria vnicuique circumiecta mœnia, vnoq. simul omnes muro claudebantur; cuius ambitus fuit stadiorum cxxc. vt auctor est Strabo, idest P.M. duo, & viginti, & consentiunt ruinę, si intra hunc ambitum Epipolas incluseris; alioqui falsus Strabo, nam Insula, Acradina, Thyca, Neapolis. CLXVIII. Stadijs coercentur idest M.P. XVIII. Dionysij iunioris tyrannide, bellisque Epipolarum pars vastata, ac deserta itaque M. Cicero Syracusas quadriurbem appellat, quod vrbes quattuor æuo suo extarent. eas M. Marcellus, post Hieronis Regis mortem, eademque Hieronymi nepotis, bello interno distractas, cum pars Carthaginiensium factioni, pars Romanis fauerent, obsessasque triennium proditione Merici cepit, ac belli iure diripuit, haud tamen excidit, quod plerique falsò autumant, perennius suę victoriæ trophæum ratus, si humanitate victoris manerent. Sex Pompeius Magni filius irarum in Syracusas retinens, quod pro Tullianis partibus stetissent, armis vltus, odiumque ijs vastatis expleuit. Sed Augustus Cæsar, Pompeio apud Siciliam oppresso, veterem vrbis gloriam, fidemque miseratus, colonia ducta refecit: neque ille omnem, sed magnam, quod Strabo ait, veteris structuræ partem restaurauit, quæ in Insulam vergeret, portubusque obiaceret. Thyca verò, & Acradina editiores, quæ maior vrbium pars, incultę mansere, an fato potentię arcano, quod ardua situ, muris, arciumque molibus, & operis munitæ, oppugnatu difficiliores essent, si fors rebellarent? an quod tantum vrbium restaurare, operosum, & arduum? igitur prẹter Insulam, adiacentes vrbium duarum partes refectæ, proxima Neapolis, & inferior Acradina: quæ partes à meridie vtroque portu claudebantur. Sed Acradina ad Orientem mari alluebatur: ab occidente, & septemtrione, incultarum vrbium prærupta incumbebant.

Margin notes: a lib. 6. b ad odem 2. Pythior. c lib. 25. d in Timoleonte. Strab. lib. 6. Cic. Verr. 6. Liu. l. 25. & Plut. Marcello. Dio. lib. 55 & Strab. l. 6.

Qua tempestate Marcianus Syracusas appulit, C. Caligula imperante, totus ille tractus habitabatur, qui à derupta rupe, cui Thyca, & Acradina insiderant, admare iacet & ad vtrumq; portum. sed incompertum, quo locorum extrema protenderentur: æuo nostro deserta omnia varijs cladibus, rerumque humanarum casibus, adeoq; mutata facies rerum, locorumud, vt incredibili

cum

cùm admiratione, ac commiſeratione perquiratur, vbi nam antiqua illa Syracuſę fuerint? Igitur egreſſus è naui Marcianus antra adijt in extremę Acradinę reliquijs, quę, vt retulimus adhuc extabant. illa conſtanter eſſe aio, quas hac ætate Cryptas Sancti Ioannis appellamus, cuius eccleſia adhærent. tradit Encomiaſtes, eas ſpeluncas Aeropoleos vrbis fuiſſe, ideſt in edita Acradinæ parte, quæ tamen habitabatur. Nam Acradinæ pars ſupra has ſpeluncas multo editior eſt; ſed ea tùm inculta, & colonis vacua. ea antra Pelopia nuncupabantur, ſed cauſſę nominis inobſcuro. an à Pelope Architecto? ita Agrigenti Phæaces cloaca ab architecto Phæace, vt auctor eſt
a lib.10. *Diodorus.* a *an à loco? Locus autem fortaſſè à colonis Doribus, qui Archia Corinthio Duce Syracuſas à Peloponneſo traiecere auctore Thucydide lib. 6. quædam verò ex his antris incoluit Marcianus, eaque in templum vertit, vbi ipſius ſepulcrum eſt, cætera ad Theodoſij Antiſtitis tempora à dæmonibus obſeſſa, vt infrà idem Encomiaſtes. hęc ergo antra ſibi delegit Marcianus, vt facilius*
2 *inde cuniculos ageret ad euertendam Iudaicę ſuperſtitionis arcem, nam contra ſynagogam ſita erant.*

3 IMPIÆ IVDÆORVM SYNAGOGÆ] *Philo libro contra Flaccum, & delegat. ad Caium docet, è Hieroſolymis, Iudeę Metropoli, miſſas colonias in Aſiam, Africam, Europam, & mediterranei maris inſulas, Iudæoſque in cunctas Romanorum prouincias commigraſſe. id captum eſt poſt Iudæam armis Pompeij ſubactam, vt Rutilius Claudius in ſuo itinerario lib. 1. his verſibus cecinit.*

Atque vtinam nunquam Iudæa ſubacta fuiſset,
Pompeij bellis, imperioque Titi.
Latiùs excisæ peſtis contagia ſerpunt.
Victoreſque ſuos natio victa premit.

Et apud Aug. lib. 6. de ciuit. Dei c. 11. ea l. Senecæ expoſtulatio eſt, Vſque eò ſceleratiſſimæ gentis conſuetudo conualuit, vt per omnes iam terras recepta ſit, victi victoribus leges dedere.

4 IN LAVACRO] *Hoc Lauacrum putamus eſſe grande vas ex marmore, quod in ædicula Caſtri Maniacij paucos ante annos proiectum vidi, quem in locum ex æde Sancti Ioannis, quæ extra vrbem eſt, deportatum fuerat, ex ipſo nimirum antro, in quo S. Marcianus habitauit, templumq; ac Lauacrum poſuit, in quo Syracuſani baptizarentur. à ſenioribus autem Syracuſanis olim audiui vas ab eo S. Ioannis templo aſportatum fuiſſe eo conſilio Hiſpani arcis Præfecti, vt baptiſterium eſſet præſidiariorum militum liberis; ſed cum Syracuſanus Antiſtes id fieri prohibuiſſet, inde factũ eſt vt ibi ſine honore iaceat. anſas habet vas illud à ſummo ad medium vſque pertingentes; orificium in orbem ducitur nouem palmis; ſub labro extrinſecus inciſę ſunt circum litterę bene docti artificis manu, ſed plurimę iam corroſę ſunt; ex his quæ leguntur, nullum ſenſum elicias.*

5 TRIPLEX LVMEN] *Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium Phraſi à Patribus vſurpata, intelligit.*

6 DRACO CÆSVS] *ſeù ſymbolicòs idololatrię ſuperſtitio, ſeù Dæmon Euangelica prędicatione profligatus. Gregorius Pagurienſis in Encomio in Sanctum Pancratium* Mente præditum Draconem iaculari. *Ab vtroque Encomiaſte alluſum videtur ad Iſaiæ locum illum,* in illa die viſitabit Dominus in gladio ſuo duro, & grandi ſuper Leuiatham ſerpentem tortuoſum, & occidet cetum, qui in mari eſt. *Facit adhuc locum Conſtantini Magni tabula depicta, quam in ſublime ante Palatij veſtibula ſuſpendit: in ea ſalutare crucis ſignum, ſuum ſupra caput expreſſit, hoſtilem verò belluam, Diabolum, qui Eccleſiam* Dei *impiorum tyrannide oppugnauerat, Draconis ſpecie, medio ventre transfixi, & in profundum mare demerſi. pluribus narrat Euſebius in vita Conſtantini.*

Gregor. Pagur. Encó. in S. Pancratium.
Iſaias. c. 27.
Euſeb. l cap. 3.

7 DEIFERO MARCIANO] *Deifer Grecè Theophoros, ideſt diuinus, Deo plenus, deſumpta fortè vox ex illis D. Pauli verbis 1. Cor. 6.* Empti enim eſtis pretio magno glorificate, & portate Deum in corpore veſtro, *Quod maximè ijs conuenit, qui ità Deo ſubijciuntur, vt equorũ inſtar ad omnem eius nutũ ſed liberè agantur, nec minus animo, quàm corpore adeò prompte, ſi quid agendum, patiendumuè ſit pro Dei amore ſeſe exhibent: frequentiſſimè ea etiam vox vſurpata de S. Ignatio Martyre apud ſcriptores ſacros, imò & in ſingulis ferè eius epiſtolis præfixa, ſi vnam excipias ad Polycarpum; ità etiam dictus S. Leo Catanenſis in eius vita, eademque ſententia Timotheum ipſe Ignatius Chriſtophoron vocat, & Sanctam Teclam S. Baſilius.*

8 MARTYRIS PEREGRINI] *In Greco* Pelegrini; *ſed reliqui omnes ſcriptores,* Peregrini *nos communem in ſcribendo rationem ſecuti ſumus.*

9 CACVMEN CROTALEOS] *ignotus nobis mons; ſed propè Agrigentum ſitus: nomen eſt ex latina, Grecaque voce. vide Acta SS. Peregrini, & libertini, quæ ſuo loco reponemus.*

10 PER ID TEMPVS] *mendum irrepſerat, nam legebatur,* Per id tempus Valeriano, & Gallieno tyrannidem exercentibus miſſa ſunt, &c. *Braſi verò ea Imperatorum nomina; quis enim gloſſema eſſe, quod à ſciolo quopiam libri ora adiectum, in hiſtoriam deinde per ſcriptorum imperitiam irrepſerit, non aduertat? Valerianus autem, & Gallienus poſt annum Chriſti 254. imperium iniuerunt; ſed Marcianus primo ſæculo vixit. alluſum hic reor ad Neroniana tempora. Nero enim non ſolum, vt Tertullianus ait,* Orientem fidem Romæ cruentauit, *Sed etiam vt Oroſius ſcribit lib. 7. c. 7. Chriſtianos per omnes prouincias pari perſecutione excruciari imperauit. furere cœpit immaniſſimum illud monſtrum anno Chriſti 66. atque hanc primam perſecutionem innuere mihi videtur Encomiaſtes, quare non inclinat animus, vt in* Domitiani *tempora S. Marciani interitum reijciam.*

Apc
Tac Bar Ani

PROTOMARTYRE VNIGENITO DEI] *extrema oratione: Protomartyr Ieſus, Dei Filius, & Deus noſter. Diuus Auguſtinus appellat Chriſtum* Caput Martyrum, *Diuus Paulinus* Martyrum Martyrem. *Hęc autem primatus in Martyrio dignitas maximè propria Chriſti fuit Itaque refert Euſebius ex litteris Eccleſiarum Viennenſis, & Lugdunenſis, eam fuiſſe modeſtiam SS. Martyrum, qui nondum certamen finiiſſent, vt ſi quis eos ſalutaſſet Martyres, ægrè ferrent.* Libenter enim, *ait Euſebius,* Martyris appellationem Chriſto fideli, & vero Martyri, primogenito mortuorum, Duci, & auctori vitæ, quæ eſt ex Deo, conceſſerant.

S. ſer. S.S
S. Ep lib

ETENIM SPELVNCA ILLA] *Speluncas frequentius habitare ſolita Dæmonum caterua;*

quid

quid nisi tenebras amarent, lucemque odissent Rectores tenebrarum? Speluncas Syracusanas insedisse, habes ex hoc Encomiaste; Leontinas, ex Actis SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini; Meneninas, ex translatione Sanctae Agrippinę; Agyrgas ex Vita Sancti Philippi Presbyteri; Thermitanas, & Selinuntinas, ex hymno Sergij Monachi in Sanctum Calogerum. *In superiorem eius speluncae locum translata sunt reliquię S. Marciani, quod florente pace Christianae religionis factum credo. Ea ergo antra, vbi visitur adhuc sepulcrum Martyris, illa eadem sunt, quae abactis daemonijs templum Deo ipse consecrauit.*

13 VERVM ETIAM ZOSIMI] *qui floruit anno Christi IↃCXL. Eius vitam suo loco reponemus. De Theodosio Antistite paulo ante iam dixi.*

14 EXEMPLO BASILII] *Illustre hoc certamen lege apud Amphilochium in Vita Sancti Basilij.*

15 HANTIMISSA DICITVR] *Graecus* Codex *habet hantimisia, apud Suidam hantimisium, apud Nicephorum Homologetam, & Balsamonem hantiminsium voces Graecobarbarę, ex Graecis, & Latinis conflata, ac propè mensalia sunt, seu sacra vestes ad ornatum altaris instrata, ex quibus altare dictum Hantimissa, vel Antimisia. Nam, vt Anonymus quidam, Episcopus Bellensis, memorat cum Antistes templum dedicasset, pannum humi stratum, & mensa circumuolutum, discindebat in partes, & Sacerdotibus distribuebat, qui sacras iis mensas amicirent, atque sine illis sacra facere non poterant. Tradit eadem Balsamon ad Concilia. Haud tamen necesse erat, omnem mensam Hantimisia instrui, sed eam tantum, de qua consecrata ne esset non constaret, vt auctores sunt Manuel Patriarcha, & Nicephorus Homologeta.*

Suidas Niceph. Homol. in can. Balsamon. Resp. 13. Anon. Epis. Bellensis quaesitis.

Balsamon. ad Conc. vi. can. 31. & Conc. vii. can. 7.

Ex his clarum est, cur hoc loco fixa dicatur Hantimissa, quòd altare temporarium, nec consecratum esset, sed hoc panno instratum. Antimensia exponunt alij esse aras, idest quadras illas marmoreas, quae loco sacrarum mensarum seruiunt.

DECANTATISSIMAM] *ferè nemo scriptorum est, qui Syracusarum magnitudinem, pulchritudinem, principatum, gestas cum laude res, non extulerit. Diodorus* a *Sicilię Metropolim dicit, idest, quae pluribus imperaret vrbibus, Grecis nimirum, nam idem Diodorus lib. 12. cum inter Agragantinos, & Syracusanos diu turbatum esse narrasset, & inde duas in partes reliquarum vrbium dissidia oborta, addit* Ipsęq; vrbes in Sicilia Graecae summam imperij, & rerum administrationem sponte apud Syracusios esse permisere. *Marcus Cicero,* b Gręcarum vrbium maximam, & pulcherrimam *appellat; erant verò aliae in Sicilia vrbes, quae inter Grecas non censerentur: Valerius Maximus,* c Siciliae caput, *Syracusas appellat eodem sensu; Florus* d *item* Grande, & inuictum caput. *Eunemius,* e Naualibus quondam victorijs nobiles Syracusas; *Solinus,* f Principem vrbium Sicilię. 16

a lib. 14.

b Orat. in Verr. 6.
c lib. 21. c. 8
d lib. 2. c. 6.
e Panegyr. Const. Caes.
f in Polyhistor.
c. ii. ita etiã Isidor. orig. lib. 14. c. 6.

PATRIAM TVAM] *Patria Martyri est, in qua per ferrum cęlo natus, vt natalis dies ille est, quo casus: Tertullianus ait,* Tunc Paulus Ciuitatis Romanae consequitur natiuitatem, cum illic martyrij renascitur generositate. *Diuus Petrus Chrysologus,* Natalem Sanctorum, *inquit,* cum auditis carissimi, nolite putare illum dici diem, quo nascuntur in terram de carne, sed de terra in cęlum. 17

Tertull. Scorp. c. 14

Chrys. ser. in S. Cypr. Mart.

ANIMADVERSIONES
IN ODES
FRAGMENTVM.

PRIMAM STELLAM] *Luciferum appellat Encomiastes Syracusanus. His significari videtur, sicuti Sicilia Romani imperij prima prouincia fuit, ita in Christiano etiam imperio primam inter occidentales prouinciam fuisse; sed cum apud me certum sit ea solum scribere, quae in spirituale animorum commodum queant cedere, contentionesque de honorum prarogatiuis declinare, si cui minus id placeat ob Sancti Iacobi in Hispaniam aduentum, vel Massiliensem nauigationem à plerisque Christi discipulis susceptam, non repugnauerim, quin Marcianus dicatur primus non inter omnes, quotquot in occidentem commigrarunt, sed ex ijs, quos Diuus Petrus transmisit.*

Ex his quę de S. Marciano scripsimus, facile est agnoscere Michaelem Bucchingerum a *in Eccl. historia a Sicularum rerum parum gnarum fuisse, cum scripsit Siciliam sub Carolo Magno ad Christi fidem conuersam.*

a in Leon. 3

ANIMADVERSIONES
AD VITAM
S. PANCRATII.

1 VITA S. PANCRATII] *desumpta est ex Menais, & Menologijs Græcorum ad 7. Idus Iulij, ex laudatione Gregorij Monachi, Hymno Sancti Iosephi Hymnographi, homilia Theophanis Ceramei. seposui Acta Euagrij nomine insignita, nam vitiata arbitror. monebo tamen quid in ijs reperiatur.*

2 *Tauromenij quo tẽpore conditum.*

TAVROMENIORVM] *Tauromenitũ vrbs est Siciliæ à Siculis incoli cæpta; dein verò adscitis Naxijs aucta; nam Dionysius Syracusarum Tyrannus excisa* a *Naxo (quod olympiadis 94. anno 2. Vrbis 350. accidisse Diodorus scribit.) Naxiorum agrum finitimis Siculis donauit. collem ergo Taurum à veteri Naxo duobus passuum millibus distantem siculi cum profugis Naxijs insedere,* a *vrbemque muro circumcinxere auctore Andromacho Timæi historici patre, anno 3. Olymp. 105. Vrbis C. 395. atque ab ea in Tauro mansione, vt idem Diodorus docet, Tauromenij deducta appellatio est. Fazellus* b *nomen interpretatus est, Taui fortitudinem, qua Græcis* μένος *dicitur; etymon ex Tauro, & Menaa coniugibus, quod vulgus secutum est & mox in alijs notis de eodem S. Pancratio narrabo, probare nequeo, cum nullum eius rei in laudatis scriptoribus vestigium se prodat. fabulas sæpè vulgus facilius recipit, quas nunquam edoceas. Hinc interpreteris velim Plinij, & Solini verba; ille* a *ait,* Colonia Tauromenium, quæ ante Naxos: *hic verò* Peloritana ora nobilitatur Colonia Tauromenio, quam prisci Naxon vocabant; *nam reuera diuersæ fuerunt vrbes; Tauromenium colli insidet arduo, Naxus olim æquo in littore à Chalcidensibus Duce Theocle cõdita ex Thucydide,* b *& Strabone.* c

a Lib. 14.
Li. 14. & 16.
b Dec. 1. li. 9. c. 3.
c lib. 3. c. 8. in Polyhist. c. 11.
a lib. 3. c. 8. in Polyhist.
b lib. 6.
c lib. 6.

3 ANTIOCHIÆ VRBE] *Vide quæ latius sum prosecutus in Vita Diui Marciani.*

4 PANCRATII PATER] *ita Acta Græca Cryptæ ferratæ, & Sancti Saluatoris, & MS. codex in bibliotheca Cardinalis Sfondrati; sed in illis tunc triennis fuisse dicitur Pancratius: hic verò codex grãdiorẽ ætatem significat, cùm amicitiam D. Petri Pancratium iniuisse narret. Et planè si 40 Christi anno, Episcopus Tauromenij constitutus est, vt dicemus, nè minorem, quàm par erat, ætatem in eo requisiuisse Diuus Petrus videatur, post tri esimum Christi annum, à quo initium sumpsit Christi prædicatio, non triennis, sed adolescens facilius existimandus est.*

5 *Quis Deus Lyson.*
Pollux Onomast.
Aut Iuppiter.

COLEBATVR] *Deos omnes, qui auerruncandi mali gratia colerentur, Lysios antiquis dictos, auctor est Iulius Pollux: præcipuè tamen Iuppiter, & Bacchus id cognomenti tulere. Alysius Iuppiter, qui templum, & lucum in Creta promontorio habuit, à vicino monte, dictus est, vt memorat Arati Græcus interpres. & à Sophocle Alexitor Iuppiter, malorum depulsor. præterea Lysiphobon Iouem antiqui coluere, quod metu solueret, cuius meminit Dionysius* Halicarnassæus. *Lyson autem idem, qui Lysius, & Alysius. extat nummus Syracusanorum, vulgatus ab erudito viro, Philippo Paruta, in quo Iuppiter Lyson; sed Liberi patris ædẽ, cognomento Lysij, apud Thebanos fuisse, scribit Pausanias caussa cognominis, quod Thebanos, à Thracibus vinctos soluerit. Lysius Bacchus Sycionijs etiam cultus, idem* Pausanias. *alijs autem Lysius Bacchus à soluendo Græce dictus, quod siuè mala, siuè curas mero soluerit extat apud Gulielmum Choul vetus numisma, in cuius altera parte, est Bacchus hedera coronatus, cum Græca inscriptione Lyson; in altera insanientes Bacchæ manibus inter se complexæ in orbem, subscripto,* Dionysio Donũ; *Bacchus autem idem, qui Dionysius. memorat Pausanias, apud Sycionios Lysij Bacchi signum fuisse ex ebore & circa eum Bacchas è candido marmore, quas sacras* Deo *fœminas dixere, instinctu liberi Patris afflatas. nummus penes me extat, fortasse Tauromenitanorum, expresso Dionysij capite, cum inscriptione Lysonis.*

Sophocl. in Oedipo Epi colono.
Diony. Halic. 16.
Pausan. in Bœoticis.
Aut Bacchus.
in Corinthiacis.

Ad hæc, Iuppiter æque ac Bacchus eadẽ superstitione serpentum visi, cultique. Nam Iouem forma Draconis illusisse Proserpinæ, tradit Arnobius cum Olympiade, Alexandri Magni matre, concubuisse visus Draco, qui Iuppiter Ammon ex oraculo creditus, ita Plutarchus. exinde Alexander Iouem generis sui auctorem aut credebat esse, aut credi volebat, ex Q. Curtio. quam ob caussam scitè illum adducit inderisum Lucianus in Dialogis. sed Imp. Adrianus in templo Iouis Olympij, quod Athenis magnificum extruxit, Draconem prò numine posuit, quem ex India deportauit, tradit Dio. at Indos Draconem coluisse, veluti Liberi patris simulacrum, auctor est Maximus Tyrius. Origo fieri cultus ex fabula, quòd Bacchum è Iouis femore natum, Parcæ immanibus anguibus cinxere, qui tamen os pueri innoxiè lamberent. ex his incertum mihi, Iuppiterne, an Bacchus fuerit Lyson Tauromenitanus; cùm præsertim ab antiquis vtrique adscripta vaticinandi facultas. de Ioue tritum est tot oraculis, Dodonæi. Ammonis, Tryphonij. de Baccho tradit in Symposio Plutarchus. Nemo putauerit alienum à vero, Dæmonem forma Serpentis, simulacro Lyssonis adsedisse, seù verum illic serpentem opera Dæmonis fuisse, quem cæca olim gens adorarit. Nam cum superstitio dominaretur, non insolens fuit colendorum Serpentum ritus, qui simulacra obuoluerent. ipsis in vrbibus id factum humanitatis cultricibus, altricibus sapientiæ. Virgilius de Serpentibus, post Laocoontis, *& liberorum patratam cædem.*

Arnob. cõtra gẽt. l. 5.
Plut. in Alexandro
Q. Cur. l. 4.
Luc. Dial. Philippi & Alex.
Dialog. in Adriano.
Max. Tyr. serm. 38.
Plut. Symp. l. 7. c. 10.
Cultus Draconum.

At ge:

At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, sæuæque petunt Tritonidis arcem,
Sub pedibusque Deæ, clypeique sub orbe teguntur.

Ad quem locum vetus, doctusque interpres Seruius poetam obseruat, respexisse ad Dracones, qui in templo vrbis Romę fuere, ac simulacro implicabantur. Roma verò serpentem
Liuius libr. *Aesculapio sacrum fuisse, Epidauro in Vrbem publica legatione aduectum, cultumque dedi-*
Plin. lib. 29. c. 4. *cato in Insula templo, Liuius, Plinius, & Gellius prodidere. Ab Atheniensibus etiam anguem*
Gellius l. 2. c. 10. *ingentem in templo seruatum, custodem arcis, scribit Herodotus. Sed hęc antiquiora super-*
Herod. Vrania. *stitionis exempla: recentiora retulerim. Imp. Adrianus Draconem ex Indis delatum, in templo Iouis Olympij, quod Athenis extruxerat, collocauit, quem prò numine colerent, Dio*
Dio. in Adr. *memorat. Non magnum igitur negotium, feras animantes in Sicilia cultas, quæ Romę, & Athenis, Italiæ, & Græciæ cultioribus vrbibus colebantur. Quid de barbaris nationibus cogitandum? ad historias, quæ huiusmodi superstitionum plenæ sunt.*

COLEBATVR DEVS PHALCO] *Sicilia etiam suos olim sibi finxit Deos Adranum,*
6 Dij Siculi. *Butaeidem, Chrisam, Palicos, aliosque. De Adrano Diodorus lib. 14. Plutarchus in Timoleonte. De Butacide viro Crotoniata Olimpionice, & omnium sui temporis speciosissimo à Segestanis culto Herodotus libr. 5. Chrisæ fanum propter viam erat, qua Assaro itur Ennam. Cic. Verr. VI. & nummus antiquus apud Parutam. De Palicis Seruius Sabinus in libr. 9. Aeneid. Stephanus de vrbibus. Quid ergo mirum de Phalcone ignoto Deo?*

NON PROCVL A LITTORE] *aream*
7 *templi fuisse crediderim, quam petram Phalconis etiamnum incolę appellant prope littus eius chersonesi, cui Naxos olim imposita ex Thucyd. libr. 6. & Strab libr. 6. & schisò nunc nomen habet: in historia enim Euagrij, de qua in hac Diui Pancratij vita sub finem dissero, templum euersum, in mare prosiluisse, & nauis Diui Pancratij ad locum appulisse dicitur, cui Phalco nomen erat. Fuit hoc eodem in littore delubrum Apollinis Archagetę à Tauromenitanis culti, Thucydides c enim.* Græcorum
c lib. 6. primi Chalcidenses ex Euboœa nauigantes cum
Apol. Archageta. Thuche illius coloniæ deductore, Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Archagetæ, quæ nunc extra vrbem visitur, vbi quoties è sicilia soluunt oracula petituri, primum sacrificant. *In quibus postremis verbis non ea est sententia, qui è Sicilia soluunt, Apollini sacrificant, & oraculum de profectione, redituque petunt; sed significat eos, qui è Sicilia soluerent adeundi caussa oraculum aliquod, Apollini Archagetæ prius sacrificare; vt enim docet Scholiastes Sophoclis ad œdipum. 5. 114.* θεωροὺς *appellant eos, qui oracula adeunt, vt discant, quę perquirunt. Prętер aram autem, simulacrum Apolli-*
d li. 5. bell. ciuil. *ni positum Appianus d edocet, ait enim de Cęsare Augusto.* Prӕternauigato flumine onobala, & fano Veneris ad Archagetam appulit, precatus De m positis ibi castris oppugnaturus Tauromenium; est autem Archageta parua statua quam primam dedicaruut Naxij coloni missi in Siciliam. *Sed quam quam Naxus à Dionysio iuniore funditus deleta sit ex Diodoro, f*
f lib. 16. *arę tamen superstitio, & Apollinis simulacrum plures post annos remansit; nam prӕter Appianum iam allatum Pausanias, a qui sub*
a in Eliac. post. *Imp. Antonino Pio scripsit, sua ætate extitisse ait Naxi ruinarum fragmenta, Apollinis Archagetę aram, & simulacrum, quod à Naxi initijs extra vrbem fuit. extant Tauro menitanorum nummi, in quorum altera parte Apollinis caput cum corona ex lauro, & inscriptione Grӕca AR..HAGETA, in altera tripus, vel lyra cum hac voce TAVROMENITAN: subdubitabam equidem an idem fuerit Phalco, & Apollo Archageta, & an aduentu Diui Pancratij Apollinis templum fuerit euersum, quod deinde eius forte Sacerdotes collapsum restituerint; sed cum sola locorum propinquitas id non euincat, veterumque libidinem in nouis Dijs effingendis coerceri nunquam potuisse constet, non est cur in vnum idemque numen, ac templum commisceam Phalconem, & Apollinem Archagetam, eorumque delubra.*

DIRVIT PANCRATIVS] *rem tradunt* 8
viri antiqua fide; nam Gregorius Byzantinus
ait D. *Pancratium pleraque delubra expugnasse, ac funditus euertisse. Sanctus Iosephus Hymnographus,* Idolorum fana, *Pancratius* Funditus demolitus. *Et rursum:* Verbo delubris funditus in terram prostratis *specatim verò templi huius meminit:* Corruit. *D. Pancratium alloquens,* E tuo conspectu idolorum templum, ostiumque gentibus patefactum. *En Diuus Iosephus Phalconis templum digito fermè demonstrat, quo per miraculum à B. Pancratio funditus euerso, Tauromenitanis ostium ad Christianam fidem apertum est. Eidem miraculo D. Pancratij robur est ab exemplis; Nam Sanctus Gregorius, Magnę Armeniæ Episcopus, templum Herculis iuxta fluuium Euphratem, sola oratione, ab ipsis euertit fundamentis, ita eius Acta. S. Marcellus Apameę in Syria Episcopus, delubrum Iouis diruit, ex Martyrologio Romano: Sanctus Pelinus Episcopus Brundusinus, templum Martis, S. Leo Episcopus templum Cereris in vrbe Catana deturbauit precibus suis vt in eius vita narratur.*

Greg. Biz. laud. in S. Pancratium. S. Ioseph Hymno. In S. Pancr. — Acta S. Gregor. Episc. apud Sur. 30. sept. — Martyr. 14. augusti. nonis decebr. Vita S. Leō. Episc. Cat.

PER LITTERAS] *Litterarum inscriptionem fuisse referunt Acta illa ab Euagrio* 9
conscripta, de quibus iam dicemus, Lyssoni Scelesto, immundo insensibili, Tauromenitanorum Deo: *suspensas autem litteras narrant è collo idoli per Lycaonidem Nauarchum iam promouenda rei Christianæ deditum, & Pancratio adiunctum, eumque retulisse, Dęmonem diris modis tortum tandem obmutuisse: addunt etiam sub horam noctis tertiam auditas tunc fuisse has voces,* Serue Dei viui, quod iussit sanctimonia tua, iam fecimus, serue, & discipule veri Christi Dei ascende ad ciuitatem tuam. *Scripsisse etiam Dęmoni S. Gregorium Thaumaturgum Ponti Episcopum lego; a is* a Apud Greg. Nyss. in eius vita.
enim templum ingressus Dęmones, qui illic colebantur, & responsa reddebant, exterruit Christi nominis inuocatione, temploque expulit. rogatus ab Aedituo, vt Dæmones intemplũ reuocaret, breuem quamdam libelli particulam rupit, scriptoque in ea; Gregorius Satanæ ingredere, Aedituo dedit quam cum is accepisset, alta-

altari imposuit. mox iussus à Gregorio Dæmon obtemperauit. Aedituus autem diuina Gregorij potestate, Dæmonibus imperante, commotus in Christum credidit, vt memorat S.Gregorius Nyssenus.

10 ALIA SIMVLACRA] *præter lysonem, & Phalconem Theophanes Cerameus addit tertium idolū Scamandri, Plato docet lib.de nomine pleraq. Heroum nomina à Poetis conficta, vt Hectorem, quòd vrbem tenuerit, patriamque tutatus sit, Astyanacta verò quòd cum filius Hectoris esset ad eum spectaret, vrbis imperium, composita voce ex ijs quæ apud Græcos vrbem, & Imperatorē significant, itaque, quem viri à nomine dignitatis, Astyanacta, mulieres à ciuilibus officijs, Scamandrum dixere. is ne Scamander Tauromenij cultus? sanè scamander fluuius in Sicilia, prope Segestam fuit, ex Diodoro: sed à Troianis Segestæ conditoribus inditum nomen; nam Strabo narrat, Troianos, qui in Siciliam traiecerant, Segesta condita, proximos fluuios Scamandrum, & Simoentem denominasse. Factum id quidem illis est, vt Troię fluuios, ex qua pulsi, adconseruandam patriæ memoriam, referrent. Igitur alterum horum fuit, aut, quemadmodum Hector Iliensibus, ex Athenagora habitus pro Deo, ita Scamander fluuius Segestanis; aut fluuius ipse Scamander, ab ijsdem consecratus, eadem superstitione, qua ceteri Siciliæ amnes, fontesque. Alteruter Deus fuerit, à Segestanis ad Tauromenitas transmissus; Demum Acta Græca adijciunt Iouis, & Dianæ simulacra inter ea quæ deiecit Pancratius.*

Plat.libr.de nomine.

Scamander

Diod. l. 20.

Strab. l. 13.

Athenag. legat. pro Christianis

11 BONIFACIVM] *Theophanes Cerameus, & Menea die 9. Iulij vocant Ducem seu Præfectum vrbis, & fuit forte è Duumuiris Tauromenitanę coloniæ. Sed Euagriana Acta de quibus iam dixi, suam de more auxesim prosecuta appellant aliquando illustrem consulem, consulariaque insignia illi tribuunt, quę fuisse aiunt chlamydem, & scipionem; topactisten, idest loci fundatorem vocant ex recta, diuturnaque administratione. Proconsularem Siciliæ fuisse hæc significant. Sed hęc statim suspecta. Nam Antoninus a Pius Imperator prouincijs impositos, vel quos in alijs publicæ rei stationibus collocasset ornamentis consularibus donauit, Capitolino teste. Bonifacij verò ætas diù præcessit; fauere tamen posset Actis, quod eadem insignia procuratoribus suis Claudius sæpe concesserit ex Suetonio, b quamuis si id munus demandatum Bonifacio affirmes, diuinare velle videaris. Rursus Chlamydem Augustus c magistratibus permisit, quos Imperator in Prouincias mitteret, ademit verò ijs, quos senatus destinaret; Sicilia verò Proconsularis fuit, & in Senatus potestate, d quamquam plurimos post annos sub Theodorico Italiæ Rege Prouinciæ Rectores chlamydem induebant, teste Cassiodoro. Scipio item eburneus Consulum dumtaxat gestamen fuit. Tam diuturna etiam administratio Bonifacij credi vix potest, minus autem ea appellatio fundatoris; quare licet Bonifacium existimem aliquem ex vrbis Tauromenitanę magistratibus, Proconsularem tamen Siciliæ non credam, cum in ea vrbe degere non soleret, & Acta illa in singulis admirationem inijcere quoquo tandem modo conentur. In suspicionem apud nonnullos venit ipsum Bonifacij nomen, quod vix apud Romanos vsurpatum pro Caij æuo videretur; & apud veteres nunquam; sed leue id duco, nam Apollinarem Rauennatium Episcopum Pancratio supparem sub Præfecto passum Bonifacio legimus in eius vita.*

Magistrat' insignia.

a In vita Anton.

b In Claud. c. 24.

c Dio l. 53.

d Dio.

Lib. 6. formul. 21.

Dionys. Halic. Lucius Valer. Max. Vopiscus in Aurel. Cassiod. libr. 1. Ep. 1.

LÆTA EIVS ECCLESIÆ *cum prædixisset Isaias c.11.* Adijciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyrijs, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab Insulis maris. *De suis legatis paulo post subdit,* Et volabunt in humeros Philisthijm per mare, simul prędabuntur filios Orientis. *Hoc est, vt D.Hieronymus ibi ait, primum maritimis prędicent Palestinis, & per mare volucri cursu pergant ad cæteras gētes; sed iuxta LXX. interpretes legendum,* Volabunt in nauibus alienigenarum, mare simul prædabuntur. *Iam quantum emolumenti nobis siculis cesserit ex Diui Pauli in Siciliam appulsu attigimus in Diui Marciani vita, nunc Diui Petri aduentum gratulari nobis debemus, qui non modo Tauromenitanam Ecclesiam confirmauit, designato etiam Maximo Episcopo, sed alios etiam Episcopos alijs vrbibus dedit, vt suo loco dicemus de ijs agentes. Miror equidem à Paulo Aemilio Sanctorio a scriptum fuisse, B.Petrum in Europam enauigantem prouectum Tyrrheno freto inuisa Sicilia in Campaniam Neapolim accessisse: sed enim Principis Apostoli in Siciliam aduentum, super traditionem Ecclesiarum Siciliæ, plerique scriptorum docent, ex antiquis monumentis Metaphrastes tradit, B. Petrum in Siciliam Tauromenium appulisse, & apud Pancratium Episcopum diuertisse, quod anno 1. Principatus Claudij contigit; à Diuo Ioanne Chrysostomo idem fuisse scriptum, Constantinus Lascaris in schedis suis firmat, quas in Thesauro Mamertinę vrbis legimus. Sed vir doctus deceptus est, qui orationem Metaphrastis, qua B. Petrus Apostolus Tauromenium nauigasse traditur, Diuo Ioanni Chrysostomo tribuit: an ille in aliam Chrysostomi orationem incidit, quę non dum sit edita in lucem? Metaphrastis testimonium doctissimi viri Vincentius Belluacensis, Guilelmus Spirensis, Petrus Galesinius, & Illustrissimus Baronius firmauere. In Siciliam vna cum B.Petro quod ait Metaphrastes, venere eius discipuli Marcus, Sanctorum Euangeliorum scriptor, Apollinaris, Martialis Ruffus: Menæa addunt Beryllum. Magna Siciliæ felicitas, quę tot Ecclesię principum, quamquam ad breue tempus, hospitium esse meruit.* 12

D.Petr. Aduentus in Siciliam.

In vita B.Petri Apost.

Tauromenij cum esset B.Petrus Maximum catechesi probè instructum, vt auctor est Metaphrastes, baptizauit, & Episcopum ordinauit: institutum, vt Pancratio succederet, aiunt Vgo Heterianus, Petrus Galesinius, & Guilelmus Spirensis. Nemo ambigat, Petrum Apostolum, sollicitum studiosumq; ouium suarum pastorem, dum Tauromenij ageret, multos, quà per domos, quà per publicos conuentus ad Christum traxisse, Christianos in fidei constantia firmasse, instituisse Apostolicis legibus; nec dubitauerim ad plerasque etiam Siciliæ vrbes Episcopos transmisisse.

S.Maxim'.

DIVI LAVRENTII] *ita Gregorius Byzantinus* 13

tinus

tinus in Encomio Diui Pancratij. Dolemus verò adeo celebre sanctitatis monumentum fœda Saracenorum clade deiectum. Fama tamen fert templi veteris à Pancratio constituti ad orientem, & mare vestigia conspici in hortis Cœnobij Sanctæ Marię Iesu.

14 EPAPHRODITVM] *ita paucis restrinximus, quæ vera de tota hac re credimus, quam multis exaggerant nugis Acta Euagriana. Atque in primis locorum nomina plurima, quò ille aduerit, de suo cerebro fingunt; cum enim tot locorum meminerint, Toracineæ Cernidoli, Ciozoni, agri Palladij, Platani torrentis, melamphoricę ditionis, tractus nazici, ac nibeti, aliorumque, mirum planè est, nullum eorum vestigium conspici pęnes sicularum rerum scriptores: deindè adeò frequenter obiectos oculis cælestes radios ab Epaphroditi, aliorumque recens bap'izatorum ore prosilientes, narrant, vt cuiuis Græcus scriptor magna ac mira cumulare voluisse videatur, & quæ de mentis illustratione, & doctrinę splendore verissimè dici potuerunt, ea ad corpus transferens per oris, crucisque radios explicarit. Xantippum prius dictum, ac Philosophum sapientia clarum, magnaque inter suos auctoritate fuisse Epaphroditum narrant. Addunt in eo volumine, quod illi videndum oblatum esse diximus, esse quatuor homines quasi vno ore loquentes; quibus verbis innuere vult consensum sacrorum Euangelistarum, sed male cautus scriptor non aduertit quatuor Euangelia tunc non fuisse adhuc omnia conscripta, cum saltem Euangelium S. Ioannis anno Christi 99. editum fuerit. crediderim, si hęc aduertisset impostor, qui Acta vitiauit, futurum fuisse vt diceret, ostensum prophetico more fuisse Euangelium suo scribendum tempore. In baptizandis catechumenis eius antiqui moris Ecclesiastici meminerunt Acta, vt ad occidentem statuerentur, & ter diabolo renunciarent, eiusq. amicitiam detestarentur; mox ad Orientem conuersi Christo se submitterent, eiusq. fidem profiterentur. Cuius moris mentionem expressè reperies apud Cyrillum in mystag. c. 1.*

Eadem Euagriana Acta litteras afferunt à Diuo Marciano ad Pancratium scriptas, in quibus queritur, quod fines Diœceseos transilierit ab Apostolis constitutos, & ordinationem in aliena prouincia fecerit; subdunt deinde responsionem Diui Pancratij diuino imperio per sensiles voces ter insinuato se id fecisse dicentis: sed facilè Græculi cuiuspiam impudentiam, quæ hæc intrusit deprehendo. Epistolarum enim sententia, atque scribendi ratio longissimè abest ab ea grauitate, quam Sanctissimorum Pręsulum mores prę se tulere. Sed acrius vrgeo, quamuis enim admiserim ab Apostolorum temporibus constitutos fuisse Præsulibus diœcesis fines, vt mihi videor colligere ex Epistola synodica Patrum concilij Cõstantinopolitani ad Damasum Papam, & Canone Apostolico 35. quem egregie tuetur doctissimus vir Franciscus Turrianus è nostra Societate (quod ipsum alij ad posteriora tempora Nicœni concilij referunt.) At ea diuisio id maximè spectabat, nè auderet Episcopus extra suos fines in vrbibus sibi non subiectis quemquam sacris initiare, vel in sua diœcesi clericum alienum; hic verò nihil horum factum;

De litteris mutuis Pãcratij, & Marciani.

Libr. 1. c. 9.

Pro Canon. Apost.

Apud Barõ. t. 3. ann. 325

Epaphroditus enim è diœcesi erat Tauromenitana, & Tauromenij institutus est Diaconus; solum ergo queri potuisset Marcianus, quod ille Presbyter Pancratij in sua Diœcesi ipso incõsulto docuerit templumq; construxerit. Sed hęc in illis rerum Christianorum initijs licuisse facile quiuis sibi persuadeat; & satis esse queat tum exemplum S. Polycarpi, à quo missus est Diuionem in Gallijs Presbyter Benignus cum multis fratribus Aureliano Imp. tum auctoritas S. Ambrosij, qui in commentarijs suis in epistolam ad Ephes. ita scribit: Postquam omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter composita res est, quàm cœperat: primum enim omnes docebant, & omnes baptizabant, quibuscumque diebus, vel temporibus fuisset occasio; nec enim Philippus tempus quæsiuit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paulus, & Silas tempus distulerunt, quo optionem carceris baptizarent cum omnibus eius. Neque Petrus Diaconos habuit, aut diem quæsiuit, quando Cornelium cum omni domo eius baptizauit; nec ipse, sed baptizare iussit fratribus, qui cum illo ierant ad Cornelium ab Ioppe. Adhuc enim præter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret plebs, & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est, & euangelizare, & baptizare, & scripturas in Ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est Ecclesia, conuenticula constituta sunt, & Rectores, & cętera officia in Ecclesia sunt ordinata. *Hæc, & plura eo loco S. Ambrosius. vbi Ecclesiæ primordia intelligit ea tempora, quibus Apostoli viuerent: ac tum contentiones has inter Pancratium, & Marcianum extitisse, oportebat; nam Marcianus eadem Neronis persecutione, qua Apostoli Petrus, & Paulus, sublatus est, neq; etiam Christianæ rei initijs Episcopi in Ecclesijs constituti tanquam milites in stationibus, à quibus vlterius progredi prohiberentur ad proximos populos, nondum fundata fide, & rebus Ecclesiæ constitutis. Facit etiam Canon XIV. Apostolorum, vbi non licere dicitur Episcopo relicta Parochia, in alienã transilire, nisi causa aliqua rationi consentanea eum cogat hoc facere, vt si maius lucrum iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre possit: præsertim iudicio, & exhortatione aliorum Episcoporum.*

IN CÆLVM COMMIGRANS] *Menęa, ac Menologia ad 7 idus Iulias Pancratium aiunt à montanis interfectum. Codex M. SS. Cardinalis Sfondrati, ab Ethnicis, à Grȩcis Gregorius Encomiastes, quo nomine Ethnicos, vt sępe fit, significat; Maurolycus etiam Artagatum paganum dicit. Iidem ergo montani, Pagani, Grȩci hic videntur, qui Ethnici. in Euagrianis Actis sępè montanorum fit mentio; subdubitaui, an significarent rusticos, & montium incolas; sed credo illo nomine magos intelligi. Ad septimum idus Iulias in Græcorum Menologijs Pancratij mors notatur, eoq; etiam versiculo id testantur.*

Pancratius nona solium omnipotentis adiuit: *quamobrem in notis Baronij ad Martyrologium Romanum 3. Aprilis, vbi dicit de Diuo Pancratio Grȩcos agere in Menologio, 5. Idus Iunij, repondendum est, 7. Idus Iulij siue die nona eiusmensis.*

THEO-

Centurionis baptismate fores ad fidem gentibus patefactas;nam ad Galatas primo D.Paulus ait, Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus xv., alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini: *Hæc autem Pauli profectio hierosolymitana, & cum Petro congressus anno 3.ab eius conuersione contigit,vt omnes docent:* a *conuersus autem Paulus est anno 2. à Christi passione, vt habet Martyrologium Romanum, Eusebius, alijq; atq; adeò anno ab ortu Christi 36. venit ergo Hierosolymam Paulus anno 39. cur autem tunc non viderit alios ex Apostolis prĕter Petrum, & Iacobum, ita differit ibi S. Hieronymus.* Non vidit autem eos, non quòd contemptui duceret, sed quòd illi ad euangelium prædicandum toto fuerant orbe dispersi. *Ac in eamdem sententiam veniunt D. Anselmus, Claudius Altisiodorensis Bedæ æqualis,& Caietanus.* b *Nec solida ratione ducitur Lorinus* c *cũ dissum Apostolorum è Hierosolymis intra trienniũ illud à Pauli conuersione restringit ad propinquiora Hierosolymis loca, qualis erat Samaria, quam Petrus, & Ioannes adiuere: nam quod affert ex Apollonio apud Eusebium,* d *qui traditione se accepisse scripsit præcepisse Christum Apostolis, ne ante duodecim annos ab Hierosolymis discederent, satis, & meritò refellunt Baronius, Gaspar Sanctius, & Antonius Caracciolus supra laudati cum è Cæsariensis aliorumque testimonio constet Petrum Apostolum post Herodis vincula Romam nauigasse anno secundo Claudij Imp. decimo autem à Christi in cælum Ascensu: quare subdubito, an traditio, quã refert Apollonius,fuerit nè Apostoli ab Hierosolymis discederent ante duodecim dies, nimirum nè pedem inde efferrent nisi post aduentum Spiritus Sancti.*

a Martyrol. Rõ. die 25. Ian. Euseb. hist. libr.2. c.1.

b In c. 11. Act.Apost.

c In cap. 9. Act.Apost.

d lib.5.hist. c.17.

Quod si quis pertinaci animi sensu in posteriora tempora reijciat gentium vocationem ad Christi ecclesiam, dici adhuc posset Marcianum ad Iudæos, qui in Sicilia erant primum adducendos destinatum fuisse, & vt deinde in tempore Gentibus prodesset, qua ratione idem Petrus misit in orientis prouincias Syriam, Phrygiam, Cappadociam, Ciliciam, Pontum, & Insulas Cyprum,Cretam aliasq; qui Iudæos cognatam gentem primùm ad Christi fidem euocarent, vt sine eorum offensione digrederentur ad Gentes iuxta & Pauli,& Barnabĕ verba in actis Apost. cap.13., Vobis oportebat primùm loqui verbum dei; sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. *Sed vt fatear quod sentio, id parum, aut etiam nil arridet. nam anno Christi 40. Gentes etiam ad Christum euocatas credo, & Marcianum video in ipso aduentu Syracusis Christum prædicasse Iudæis, & Grĕcis, seu Gentilibus vti Græcus Encomiastes Marciani, & Hymnus in eiusdem laudem à me in Historia allati narrãt.*

5 COMPERTVM EST] *Theodosius Monachus Syracusanus in Epist. de Syracusarum Excidio refert veterem Matricem Ecclesiam Syracusis fuisse extra eam regionem, quæ Insula dicitur, & nunc sola incolitur, seque, & Syracusanum Antistitem ibi à Saracenis captum: existimo verò hanc ipsam ædem fuisse à Diuo Marciano dedicatam eamque esse, quæ ab instauratore eius D.Gregorio Magno nunc ædes S. Gregorij dicitur, adique adnectitur S.Ioannis Apostoli. huc opinor respexit Leo X. cum de Syracusano Cathedrali templo in diplomate scripto anno 1517. die quinta maij dicit* Cùm, sicuti accepimus Syracusana Ecclesia, quæ secunda post Antiochenam Christo dicata asseritur, in aliqua eius parte præ nimia vetustate ruinam minetur.

PAVLVS APOSTOLVS] *D.Lucas 28.v.12. nauigationem D. Pauli è Melita Insula redintegratam memorans ait,* Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo *Vicina etiam Syracusis loca, vicosque obiuisse creditur; quamquam enim vinctus Romam duceretur, humanitate Iulij Centurionis,cuius custodia tenebatur, multum Apostoli reuerentiæ dabatur; Sidone enim ab eo permissus ad amicos ire,& sui curam agere: Melitæ apud Publium tres dies hospitari: super humanitatem Centurionis accedebat pietas, & Christiana Religio, quam omnes profitebantur,quicumq; socij nauigationis D. Pauli fuissent, vt mòx dicam, eorumque amor erga Apostolum cuius beneficio naufragium euasissent, & in Christum credidissent; nam in Pauli gratiam omnium, qui naui vehebantur, non solùm corpora naufragio, sed animas infidelitati ereptas ex actis Apost. & D.Io. Chrysostomi interpretatione mòx dicemus. Ex his ergò non ambigimus doctori gentium permissum fuisse Syracusis libere agere, prĕdicare Regnum* Dei, *quin proximos Vrbis vicos obire; certè quidem procul Syracusis ferè octo passium millia,inagro, cui Solarino nomen, Ecclesia est* D. *Pauli Apostoli titulo insignita, & sanè antiqua architectura, in ea puteus visitur, cuius aqua hausta, ablutisque ægrotis inuocatione Apostoli Pauli multa in dies miracula patrantur: votaque, & tabellæ pendentes S.Apostoli collata mortalibus beneficia contestantur. apud Syracusanos vetus traditio est Diuum Paulum Apostolum, cum Syracusas venit, eum in locum excurrisse, Ecclesiamque à Christianis in eius rei memoriam fuisse extructam; in eo sanè tractu antiquæ habitationis vestigia reperiuntur, fortasse quo illo oppidum ibi fuit, quod Apostolus pro caritate sua inuisit.* 6

Exscripsit hæc Cornelius a lapide in Acta Apost. cap. 28.v.11.

ALIISQ; E NAVI CHRISTIANIS] *Nautĕ vectoresque omnes, qui cum Paulo Apostolo erant in naui, non solum eius promeritis à periculo seruati, sed ab infidelitate erepti sunt; D.Ioannes Chrysostomus verba illa interpretrans ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum, ait,* Quod autem dixit, donauit tibi omnes, non erat arrogantiæ,sed volentis adduci ad fidem nauigationis socios, non vt ipsi gratiam habeant, sed vt credant his, quæ ab ipso dicebantur. *Porrò in Insula Melita propè sinum, adquem Paullina nauis impegit,ædicula est S.Ioannis, dicta Telchereb, idest ruinarum, quòd eo loco vestigia extent veterum ruinarum; inibi traditio Melitensium est, Paulum Apostolum socios nauigationis suæ miraculis conuictos, & prædicatione ad fidem conuersos baptismate abluisse.* 7

Act. Apost. c.27.

QVATVOR MENOLOGIIS] *Primùm est, quod ex vetustissimo codice latinitati donauit Guillelmus Sirletus Cardinalis, & in lucem edidit Henricus Canisius Tomo secundo antiq. lect. fol. 730. secundum est menologium Patris Andreĕ Schotti è Societate Iesu: tertium in Bibliotheca Collegij Romani Soc.Iesu: Quartum in Messanensi Ecclesia S.Mariĕ de Latina. Illi incendio, quod in vita narro, fauet traditio* 8

Syra-

Syracusanorũ, in quorũ portu maiore, iuxta Plẽmyrtũ insula adest parua, cui à S. Marciano nomen, in eam se recepisse aiunt ab incendio: potuit verò Marcian⁹ has flãmas pati, ac deinde eo mortis genere, quod menologia referunt, occumbere.

9 APVD ME, ALIOSQVE HABENT] Philippus Ferrarius de Sanctis Italiæ ad diem 14. Iunij emendatione egere scripsit.

10 PALICOS] Indigenas Siciliæ Deos Polemon libro de admirabilibus Siciliæ fluminibus apud Macrobium vocat De ijs videri possunt Seruius, & Sabinus in lib.9. AEneidos. Iam humano sanguine ijs litatum Plutarchus docet in Parallelis; sed mitigatos deinde asserunt ijdem Seruius, &
Lib.9. Aeneid. Sabinus ad illud Virgilij Pinguis vbi, & Piacabilis ara Palici; id fortè factũ cũ Hercules in Siciliã venit, quem scilicet humanas hostias in Italia sustulisse refert Halicarnasseus libr. primo.

a Apud Macrob. lib.5. c.19. De Palicis dijs refert Polemon a de mirabilibus Siciliæ fluminibus, Opus esse, vt qui ad eos veneraturi accesserint, procul sint ab omni impuritate, atq; à concubitu abstineant, nouis induti vestimentis. Memorat Diodorus b in templo Pa-
b Lib.11. licorum iuramenta præstari solita cum summa religione, nam peierantes repentina numinis vindicta puniebantur, ac pleriq; capti oculis è delubro excedebant, qui nimirum peierassent in ea
Lib.24. numinis inuocatione.

Et qui præsenti domitant periura Palici
Pectora supplicio.

De admir. auditionib⁹ Sed Aristoteles, Est, inquit, Fons in Palicis Siciliæ iureiurando sacer; quæcumq; enim libet tabellæ inscribunt, & in fontem abijciunt: ea si vero iureiurando confirmentur, natans in superficie tabula testabitur; sin secus, veluti pondere depressa, eripitur ex oculis, igneq; corripitur periurus. Eadem habet Stephanus, verbo. Palica. Cur
Lib.9. Pinguem Virgilius vocet aram Palici ex historia Xenagoræ Macrobius iam laudatus explicat; Nec sine diuinatione, ait, Est Palicorum templum; nam cum Siciliam sterilis annus arefecisset, diuino Palicorum responso admoniti Siculi Heroi cuidam sacrificium celebrauerunt, & reuertit vbertas. Qua gratia Siculi omne genus frugum congesserunt in aram Palicorum. Credebantur autem hæc numina præesse crateribus putidas aquas exufflantibus, quod non aliunde est quàm ab AEtnæis ignibus latè serpentibus intra cauernas montis, qui in venas sulphuris, bituminis, salis, & metallorum incidentes ea efficiunt, quę natura miracula meritò dici possunt, & falsis dijs à veteri superstitione tribuebantur. Sed alij credunt hæc Palicorum numina diuersa esse ab eorum fratribus, quos Dellos dixere, aut Crateres, & lacui præerant teterrimi odoris, in quo ebullientes aquę in altum proiecta ibidem iterum resorbentur. Naphthiam hunc lacum Siculi vocamus. De quo omnia auctorum antiquorum monumenta collegit Philippus Cluuerius in descriptione antiqua Siciliæ lib.2. cap. 8. vt autem ad institutum redeam; aio ex abolito more sacrificandi homines dijs Palicis, mihi non esse verisimile quod narrant Acta illa de puella defossa in fundamentis templi: videtur hic nugator rem ex Procoro desumpsisse qui in vita S. Ioannis narrat Ephesi viuentem puellam suffossam in fundamentis thermarum, quas inde futuras ea de caussa feliciores credidere; inde verò rem, vt arbitror, vel ex simili narratione transtulit in Siciliam, vt sua Acta admirabiliora redderet.

EIVS ANTRI] In hoc Antro sepultum S.Marcianum Encomiastes ipsius in laudatione, quam post eius vitam affero, testatur. Iam verò extant Syracusis effossæ specus inter minorem portum, & preruptam Acradinæ rupem vsque ad mare versus orientem, quas subterraneas vrbes meritò dixeris; nam latis transuersisque vijs vndique sunt distinctæ, & earum finem vix reperias: speluncæ omnes inuicem sibi ipsis peruiæ sunt: attamen multis in locis interclusi sunt aditus ruina testudinum, aggestuq; terrę è spiramentis cum imbribus delatæ ad viarum latera, interdum etiam in solo, excisa videas sepulcra in lapide, & sane miro dispositа ordine; per interualla ædificia tentorij instar grandiore concameratione aut rotunda, aut alterius figuræ sunt efformata. Sub testudinis medio, aut propè, tumuli eminent grandiores integro ex lapide. Nunc D. Ioannis, & D. Luciæ Crypta nuncupantur, quod in eas speluncas aditus pateat ex eorum templis. Diutius dubitatum à me est fuerint ne cryptę istæ Gentilium Syracusanorum sepulcra, an Christianorum, aut etiam martyrum. Gentilium sepulcra hic esse id suadet, nam antequam S. Marcianus Syracusas appelleret, fideiq; Christianę facem inferret, eas cryptas ibi fuisse, & dæmonum laruis obsessas ab Encomiaste S. Marciani Syracusano ciue, & antiquissimo scriptore compertum est. Nec in alium vsum, quàm sepulturæ, effossas creditur; Syracusis enim olim quidèm cadauera non comburere, sed humi condere mos fuit, quamquam id Regibus honori tributum sit, vt cremarentur, quod de
Hierone Rege Plinius docet, de Dionysio Tyrãno Tullius, de Timoleonte Plutarchus, visuntur adhuc in extrema Neapoli supra vetus theatrum antra in viarum anfractibus & in his incisa saxo arcę, in quibus condebantur: ad portas etiam Agragianas, quibus Thyca Neapolim descendebatur ad meridiẽ, magna est frequentia sepulcrorum, quorum Tullius meminit: id etiam magis vrget quòd in iisdem S.Ioannis, vt vocant, cryptis antiquæ sint picturæ, quæ adhuc spectantur, auium, arborum, rosarum; præterea numismata, & vasa in sepulcris illis reperta ex veterum gentilium more. At verò Christianis ac etiam martyribus sepeliendis cryptas hasce deseruisse, non secus ac Romæ SS. Martyrum cæmeteria, quorum instar hæc sunt, id ferè euincit, nam SS.Martyrum Marciani Episcopi, & Luciæ Virginis corpora in ijs cryptis condita fuere, & adhuc excisa saxo sepulcra fama à maioribus tradita indicantur, & quidèm D.Marciani ad occidentẽ est in extremo antro ex Pelopijs: D.Luciæ ad orientẽ iuxta minorẽ portam; & sepulcris cultus olim, & veneratio fuit, & adhuc viget. Pręterea antiquissimas SS. Martyrum imagines in arcis lapideis depictas est intueri, & pleraq: inducto tectorio restauratæ inspiciantur; cui nam autem id curæ fuisset, nisi sepulcri sanctitas impulisset? Demum Christi nominis signũ ex litteris, quibus scribitur, conformatum, quod antiquam Christianorum fuit insigne ac tessera. imò prope lapideam arcam ibi in corrupto sepulcri epigrammate hanc vocem olim legi græce scriptam Kyrie, & tabellam marmoream in tumulo reperi, in qua Christi nomen expressum esset. E vinea etiam D.Vincentij Mirabellę in cryptas ingressus supra lapideas arcas in viarũ laterib. hinc inde dispositas legi hęc nomina in-

cal-

11 (right margin, beside "EIVS ANTRI")

Plin. lib.8. c.40. (margin, beside "Hierone Rege")

Tull. de nat.deorum lib.3. Plut. in Timoleonte. (margin)

In 5. Tusc. (margin, beside "etiam magis vrget")

calce Græce scripta colore penè cæruleo. Iouinianus, Dapsilianus, Iulius, Albius: inscriptiones istæ sua breuitate, ac similitudine cum ijs, quæ in Romanis sunt cæmeterijs, vbi leges, locus Maximi, & tituli ob eam breuitatem dicuntur à Prudentio, a *cum ait,* Titulumque, & frigida saxa liquido spargemus odore, *Mibi non videntur esse Gentilium sepulcris apposita.*

a In cat. hymno de defunct.

In eundem locum coniecta Gentiliũ, & Christianorum cadauera quis credat? antiquis sanè ecclesiæ moribus Christianorum cœmeteria à prophanis Gentilium sepulcris discreta erant, nè à quibus viuentes abhorruerant, post obitum commiscerentur: itaque Martiali Episcopo Asturiensi in Hispania crimini inter alia datũ, quod filios in prophanis Gentilium sepulcris sepeliuisset, vt ait D. Cyprianus epist. 68 ad Hispanos. Quid igitur dicemus? nil prorsus decerno, nam cum allata argumenta euincant in amplissima illa subterranea vrbe, & Gentilium, & Christianorum cadauera reperiri, nec sine discrimine commissa credam, dicendum esset, diuersis, siue annorum siue locorũ spatijs Christianos ijs vsos fuisse cryptis pro suorum sepultura; saxa verò illa detritis epigrammatis, ac signis, vbi ea adsunt, indicare id satis nequeunt; quare crediderim aliquam fuisse ibi diuisionem, sed quæ nam illa sit, aut fuerit, haud dignosci; ideòq; vt dicebam, nil decerno.

12 CAIETAM] *M.S. codex Iosephi Madrẽsij I.C. Syracusani refert sacrum cadauer deportatum Patras B. Andreæ sepulcro nobiles, & in templo S. Theodori conditum: apud me certior fides est hac in re Actis Syracusanæ, & Caietanę Ecclesiarum.*

Quamuis demum Acta S. Pancratij, quę Euagrio eius discipulo tribuũtur, corrupta esse dixerim, & pluribus ostendam in eiusdem S. Pancratij vita; cum tamen antiquissima sint, nec ea afferre visum sit, futurum operæ pretium existimaui, si paucis traderem, quæ in ijs remanent de S. Marciano, cuius res gestas obiter sed multis enarrant, neq; adhuc in vita, vel in Animaduersionibus allata sunt; ita enim fiet, vt nec ea inquirere opus sit, nec multum temporis, aut laboris impendatur.

Narrant ergo ad Marcianum perlatum fuisse Epaphroditũ à Pancratio Tauromenitano Episcopo Sacerdotio initiatum in Melamphori ditionem, quæ in Syracusana erat diœcesi excurrisse, ibiq; multis patratis miraculis plerosq; ad Christi fidem traductos sacro baptismate eluisse. Eadem verò loca Melamphoricę ditionis dicuntur paulò post, naxius tractus, & nybetus vel, vt est in Codice Siculo, marsinorum, & lybetorum tractus: & quę in codice M. S. cryptę Ferratæ dicitur Palladij possessio, ad quam etiam adiuisse Epaphroditum narrant, in Siculo dicitur, Petronica tryphæa, quæ descendit alsus Platani torrentis: in quibus verbis penitus ignotis tenebras patior Cimmerias. Transmissis ergò litteris Marcianus dolet Pancratium suę diœceseos fines transiliisse, sed querimonias illas resciuit Pãcratius Deo reuelante, antequàm eius epistolam legisset. Rescribit verò iste se id fecisse impellente ac iubente Deo; quod etiam à Deo monitus cognouit Marcianus, antequàm Euagrius Pancratij discipulus epistolam Pancratij ad ipsum referret: quare potestatẽ Marcianus facit Epaphrodito, vt erecta in titulum cruce templi aream dedicaret, sacramq; ędem exędificaret. Sed has litteras à nugatore quopiam confictas arbitror, & his Actis adsutas. De quibus plura dicam ad vitam S. Pancratij nota 14.

Narrat deinde in ijsdem Actis Marcianus exantlatos à se labores, vt Christianam fidem edoceret, eamque tueretur; oppugnationem, insidiasq; sibi paratas perpetuò ait à Iudæis, Mõtanis, medijs prestigiatoribus ignem vti Deum colentibus, Græcis, Seleuco, & Gordio Tyranni nepotibus, seu vt alibi legitur, Præsidibus Syracusarum, quos tamen Breuiarium Gallicanum ex ijs Actis conflatum viros Consulares vocat. Sed hic vides, lector, quam multa male inuoluantur: hi recensentur perinde ac omnes colerent falsos deos, quod sanè de Iudæis dici nequit, nec enim eorum secta idololatriæ se mancipat. Qui nã sint Montani isti, numquam perspicere potui; video tamen ex hoc nomine compilatorem Actorum Syracusanorum deceptum dixisse contentiones D. Marciano fuisse cum Montanistis hæreticis, imò etiam cum Iconoclastis; sed parachronismum quis non aduertat? Montium accolæ esse non possunt; nam in vrbe degere dicuntur: sectam ergò Gentilium significat nomen, sed vnde deductum sit, haud scio.

Ad componendas turbas dicuntur ibidẽ Marcianus illiq; Idololatræ conuenisse, vt miraculis veri numinis fides staret: ęgrotos ergò plurimos in condictũ locum deferunt; hinc Idololatræ suos deos in suis locant sedibus ac thensis: inde Crux sacrosancta, atq; Iesu Christi, Deiparę, & Sancti Petri icones constituuntur; ad harum tamen conspectum idola conciderunt; casum verò Idololatrę vafre interpretabantur, quòd eorum Dij dedignarentur se conferri, & æquali veluti in throno esse cum ijs, quos Christiana religio coleret: quare ad prędudendum illorum effugium sacris imaginibus velum obduxit Marcianus, suadebatq; Ethnicis vt suas in sedes idola reposita inuocarent, & ægrotis valetudinem exorarẽt. Fatigarunt illi quidèm suos deos, seu sese potius enixis precibus, ac vociferationibus disrumpebãt; sed frustra, quid enim surda marmora audirent? tandem cum se voti compotes reddi non posse aduerterent, permisere Marciano, vt suæ religionis experimentum daret; ille verò fusis ad deum precibus, ingenti sonitu, lociq. tremore sensit primùm propitium sibi numen adesse; dein cęcis visum, claudis gressum, paralyticis neruorum vim, leprosis carnis integritatem de repente exorauit. Quam ob caussam idolis in frustra conscissis ad Christi fidem accessere omnes, adeò vt iam integra Syracusarum Vrbs Christianam religionem profiteretur; nam quamuis pauci aliquot è Iudęis, & Montanis iterum tentarint, vbi Sclauorum erãt habitacula, delubra idolis exstruere, imò etiam vrbem eorum, qui à sacris Christianis abhorrerent; dei tamen monitu illuc profectus Marcianus, eorum conatus facile elusit. Sed hæc historiæ pars conformata videtur ad exemplum Elię lib. 3. Regum cap. 18. & simile quidpiam de S. Petro, & Simone mago venientibus in certamen miraculorum narrat Theodoretus de fabulis hæretic. lib. 1. cap. 1. Quod tamen hic dicitur de imaginibus Deiparæ, & D. Petri suspicionem falsitatis non habet; nam certum est Deiparam adhuc viuentem imaginibus, imò templis cultam; quod etiam de S. Petri imagine refert Eusebius lib. 3. cap. 14. Mirum tamen est

quod

quod Sclauorum mentio hic obtrudatur ętate Marciani; nam ij plura poſt ſęcula cogniti. Georgius Cedrenus a Hunnos, eoſdemque Sclauinos Iuſtiniano Imperatore in Romanum imperium irrupiſſe tradit. Se Nicephorus Callixtus, b & Auctor miſcellę hiſtoria memorant ſclauos eoſdem, atq; Sclauinos ex extremo Oceano Occidentali à Cagano Abarum Rege primùm excitos, qui iunctis Sclauorum atq; Abarum copijs in Thraciam inuaſit Imperante Mauritio anno Chriſti quingenteſimo nonageſimo tertio: Sclaui deinde anno ſexcenteſimo Iſtriam deprædati ſunt, & in extrema Italię ingreſſi, vti conſtat ex Paulo Diacono, d & Gregorio Magno: e conſequente verò anno in Siciliam inuadere moliti ſunt, ſed precibus D. Gregorij repulſi ſunt, vt ex eiuſdem Gregorij epiſtola ad Epiſcopos Siculos cognoſcimus.

a in Iuſtin. anno 22.
b libr. 28. c.28.
c Miſcell. lib. 17.
d libro 4. c.25.
e lib. 8. ep. 36. & lib. 9. cap. 45.

Demum referunt eadem Acta Marcianum cum Euagrio Tauromenium adiuiſſe; ibiq; à Pancratio, & Primoribus iam Chriſtum profeſſis humaniſſimè ac obſequentiſſimè exceptum, dum liturgiam faceret, igne cęlitus demiſſo ipſum omneſq;, fideles, qui ſacra interer ant Synaxi, fuiſſe circundatos, eumq; triduo cum Pancratio, ſemota turba, in templo ſtudioſe perlegiſſe Sacros Canones ab Apoſtolorum Principe tranſmiſſos: ac tandem conſcenſo nauigio Syracuſas cum Pancratio rediſſe. in his diſcutiendis hærendum non eſt. nil eſt quod ex aliorum monumentis confirmem, aut reſpuam..

ANIMADVERSIONES IN LAVDATIONEM S. PATRIS NOSTRI MARCIANI EPISCOPI.

1 IN INCERTO SED ANTIQVO AVCTORE] Eruimus ex M. SS. Codd. vaticanę Bibliothecę. Latine vertit P. Iacobus Sirmondus è Societate Ieſu. vixit is orator ante Saracenicam Siciliæ direptionem, quæ accidit nono Chriſti ſęculo; nam orationem habuit, cum adhuc Syracuſis S. Marciani corpus coleretur; ſe item allocutum dicit eos, qui ſpectatores fuerunt, cum ſolemni ritu clerus, populuſque Syracuſanus Theodoſio Antiſtite proceſſerunt ad ſacra facienda aduerſus lemures cryptarum inſeſſores, inter Epiſcopos verò Syracuſanos primus qui Theodoſius diceretur ſexta Synodo œcumenicę anno ſexcenteſimo octogeſimo interfuit, reliqui verò eodem nomine inſigniti intra proximos centum annos floruerunt. in ſeptimum ergo, aut octauum ſæculum incidit hic Encomiaſtes. fuit verò Syracuſanus, vt ipſe innuit.

2 ANTRA QVAEDAM SVBIIT] Syracuſas opibus, potentia, magnitudine celebratas, cum maximè florerent, quinque vrbibus conſtitiſſe Strabo, a & interpres b Pindari memorant; nimirum Inſula (quæ Gręca lingua Dorica naſos, & prius Ortygia dicebatur,) Acradina Tycha, Neapoli, & Epipoli quę Tychę ad occidentem adiacebant atq. eę non modò nomine partium vrbis Syracuſarum ſed pro ſua mole inſtar vrbium erant, vt Liuius, c & Plutarchus d tradidere; nam propria vnicuique circumiecta mœnia, vnoq. ſimul omnes muro claudebantur; cuius ambitus fuit ſtadiorum cxxc. vt auctor eſt Strabo, id eſt P.M. duo, & viginti, & conſentiunt ruinę, ſi intra hunc ambitum Epipolas incluſeris; alioqui falſus Strabo, nam Inſula, Acradina, Thyca, Neapolis. CLXVIII. Stadijs coercentur id eſt M.P. XVIII. Dionyſij iunioris tyrannide, belliſque Epipolarum pars vaſtata, ac deſerta itaque M. Cicero Syracuſas quadriurbem appellat, quod vrbes quattuor æuo ſuo extarent. eas M. Marcellus, poſt Hieronis Regis mortem, cædemque Hieronymi nepotis, bello interno diſtractas, cum pars Carthaginienſium factioni, pars Romanis fauerent, obſeſſaſque triennium proditione Merici cepit, ac belli iure diripuit, haud tamen excidit, quòd plerique falsò autumant, perennius ſuę victoriæ trophæum ratus, ſi humanitate victoris manerent. Sex Pompeius Magni filius irarum in Syracuſas retinens, quod pro Tullianis partibus ſtetiſſent, armis vltus, odiumque ijs vaſtatis expleuit. Sed Auguſtus Cæſar, Pompeio apud Siciliam oppreſſo, veterem vrbis gloriam, fidemque miſeratus, colonia ducta refecit: neque ille omnem, ſed magnam, quod Strabo ait, veteris ſtructuræ partem reſtaurauit, quæ in Inſulam vergeret, portubuſque obiaceret. Thyca verò, & Acradina editiores, quæ maior vrbium pars, incultę manſere, an fato potentię arcano, quod ardua ſitu, muris, arciumque molibus, & operis munita, oppugnatu difficiliores eſſent, ſi fors rebellarent? an quod tantum vrbium reſtaurare, operoſum, & arduum? igitur pręter Inſulam, adiacentes vrbium duarum partes refecta, proxima Neapolis, & inferior Acradina: quæ partes à meridie vtroque portu claudebantur. Sed Acradina ad Orientem mari alluebatur: ab occidente, & ſeptemtrione, incultarum vrbium prærupta incumbebant.

Qua tempeſtate Marcianus Syracuſas appulit, C. Caligula imperante, totus ille tractus habitabatur, qui à derupta rupe, cui Thyca, & Acradina inſederant, ad mare iacet & ad vtrilq; portum ſed incompertum, quo locorum extrema protenderentur: æuo noſtro deſerta omnia varijs cladibus, rerumque humanarum caſibus, adeoq; mutata facies rerum, locorumq, vt incredibili cum

a lib. 6.
b ad odem 2. Pythior.
c lib. 25.
d in Timoleonte
Strab. lib. 6
Cic. Verr. 6
Liu. l. 25. & Plut. Marcello.
Dio. lib. 55 & Strab. l. 6

cùm admiratione, ac commiseratione perquiratur, vbi nam antiqua illa Syracusę fuerint? Igitur egressus è naui Marcianus antra adijt in extrema Acradina reliquijs, quę, vt retulimus adhuc extabant. illa constanter esse aio, quas hac ætate Cryptas Sancti Ioannis appellamus, cuius ecclesia adhærent. tradit Encomiastes, eas speluncas Acropoleos vrbis fuisse, idest in edita Acradina parte, qua tamen habitabatur. Nam Acradina pars supra has speluncas multo editior est; sed ea tum inculta, & colonis vacua. ea antra Pelopia nuncupabantur, sed caussę nominis inobscuro. an à Pelope Architecto? ita Agrigenti Phęaces cloaca ab architecto Phæace, vt auctor est a lib.10. *Diodorus. a an à loco? Locus autem fortaßè à colonis Doribus, qui Archia Corinthio Duce Syracusas à Peloponneso traiecere auctore Thucydide lib. 6. quædam verò ex his antris incoluit Marcianus, eaque in templum vertit, vbi ipsius sepulcrum est, cætera ad Theodosij Antistitis tempora à dæmonibus obsessa, vt infrà idem Encomiastes. hęc ergo antra sibi delegit Marcianus, vt facilius* b *inde cuniculos ageret ad euertendam Iudaicę superstitionis arcem, nam contra synagogam sita erant.*

3 IMPLÆ IVDÆORVM SYNAGOGÆ] *Philo libro contra Flaccum, & delegat. ad Caium docet, è Hierosolymis, Iudeę Metropoli, missas colonias in Asiam, Africam, Europam, & mediterranei maris insulas, Iudæosque in cunctas Romanorum prouincias commigrasse. id captum est post Iudæam armis Pompeij subactam, vt Rutilius Claudius in suo itinerario lib. 1. his versibus cecinit.*

Atque vtinam nunquam Iudæa subacta fuisset,
Pompeij bellis, imperioque Titi.
Latiùs excisæ pestis contagia serpunt.
Victoresque suos natio victa premit.

Et apud Aug. lib. 6. de Ciuit. Dei c. 11. ea l. Senecæ expostulatio est, Vsque eò sceleratissimæ gentis consuetudo conualuit, vt per omnes iam terras recepta sit, victi victoribus leges dedere.

4 IN LAVACRO] *Hoc Lauacrum putamus esse grande vas ex marmore, quod in ædicula Castri Maniacij paucos ante annos proiectum vidi, quem in locum ex æde Sancti Ioannis, quæ extra vrbem est, deportatum fuerat, ex ipso nimirum antro, inquo S. Marcianus habitauit, templumq; ac Lauacrum posuit, inquo Syracusani baptizarentur. à senioribus autem Syracusanis olim audiui vas ab eo S. Ioannis templo asportatum fuisse eo consilio Hispani arcis Praefecti, vt baptisterium esset præsidiariorum militum liberis; sed cum Syracusanus Antistes id fieri prohibuisset, inde factū est vt ibi sine honore iaceat. ansas habet vas illud à summo ad medium vsque pertingentes; orificium in orbem ducitur nouem palmis; sub labro extrinsecus incisę sunt circum litterę benè docti artificis manu, sed plurimę iam corrosę sunt; ex his quæ leguntur, nullum sensum elicias.*

5 TRIPLEX LVMEN] *Sanctissimæ Trinitatis Mysterium Phrasi à Patribus vsurpata, intelligit.*

6 DRACO CÆSVS] *seu symbolicòs idololatrię superstitio, seu Dæmon Euangelica prędicatione profligatus. Gregorius Paguriensis in Encomio in Sanctum Pancratium* Mente præditum Draconem iaculari. *Ab vtroque Encomiaste allusum videtur ad Isaiæ locum illum,* in illa die

G regor. Pagur. Encô. in S.Pancratium.

Isaias. c.27.

visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi super Leuiatham serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est. *Facit adhunc locum Constantini Magni tabula depicta, quam in sublime ante Palatij vestibula suspendit: in ea salutare crucis signum, suum supra caput expreßit, hostilem verò belluam, Diabolum, qui Ecclesiam* Dei *impiorum tyrannide oppugnauerat, Draconis specie, medio ventre transfixi, & in profundum mare demersi. pluribus narrat Eusebius in vita Constantini.* Euseb. l.3. cap.3.

7 DEIFERO MARCIANO] *Deifer Gręcè Theophoros, idest diuinus, Deo plenus, desumpta fortè vox ex illis D. Pauli verbis 1. Cor. 6.* Empti enim estis pretio magno glorificate, & portate Deum in corpore vestro, *Quod maximè ijs conuenit, qui ità Deo subijciuntur, vt equorũ instar ad omnem eius nutũ sed liberè agantur, nec minus animo, quàm corpore adeò prompte, si quid agendum, patiendumuè sit pro Dei amore se exhibent: frequentissimè ea etiam vox vsurpata de S. Ignatio Martyre apud scriptores sacros, imò & in singulis ferè eius epistolis præfixa, si vnam excipias ad Polycarpum; ità etiam dictus S. Leo Catanensis in eius vita, eademque sententia Timotheum ipse Ignatius Christopboron vocat, & Sanctam Teclam S. Basilius.*

8 MARTYRIS PEREGRINI] *In Gręco* Pelegrini; *sed reliqui omnes scriptores*, Peregrini *nos communem in scribendo rationem secuti sumus.*

9 CACVMEN CROTALEOS] *ignotus nobis mons; sed propè Agrigentum situs: nomen est ex latina, Gręcaque voce. vide Acta SS. Peregrini, & libertini, quæ suo loco reponemus.*

10 PER ID TEMPVS] *mendum irrepserat, nam legebatur,* Per id tempus Valeriano, & Gallieno tyrannidem exercentibus missa sunt, &c. *Brasi verò ea Imperatorum nomina; quis enim glossema esse, quod à sciolo quopiam libri oræ adiectum, in historiam deinde per scriptorum imperitiam irrepserit, non aduertat? Valerianus autem, & Gallienus post annum Christi 254. imperium iniuerunt; sed Marcianus primo sæculo vixit. allusum hic reor ad Neroniana tempora. Nero enim non solum, vt Tertullianus ait,* Orientem fidem Romæ cruentauit, *Sed etiam vt Orosius scribit lib. 7. c. 7. Christianos per omnes prouincias pari persecutione excruciari imperauit. furere cæpit immanißimum illud monstrum anno Christi 66. atque hanc primam persecutionem innuere mihi videtur Encomiastes, quare non inclinat animus, vt in Domitiani tempora S. Marciani interitum reijciam.* Apost. c.5. Tacit. l.15. Baron. in Annal.

11 PROTOMARTYRE VNIGENITO DEI] *extrema oratione: Protomartyr Iesus, Dei Filius, & Deus noster. Diuus Augustinus appellat Christum* Caput Martyrum, *Diuus Paulinus* Martyrum Martyrem. *Hęc autem primatus in Martyrio dignitas maximè propria Christi fuit Itaque refert Eusebius ex litteris Ecclesiarum Viennensis, & Lugdunensis, eam fuisse modestiam SS. Martyrum, qui nondum certamen finiuißent, vt si quis eos salutasset Martyres, ęgrè ferrent.* Libenter enim, *ait Eusebius*, Martyris appellationem Christo fideli, & vero Martyri, primogenito mortuorum, Duci, & auctori vitæ, quæ est ex Deo, concesserant. S. August. ser. 2. de S.Stephano. S. Paulinus Epist. 12. lib.5.c.2.

12 ETENIM SPELVNCA ILLA] *Speluncas frequentius habitare solita Dæmonum caterua; quid*

quid nisi tenebras amarent, lucemque odissent Rectores tenebrarum? Speluncas Syracusanas insedisse, habes ex hoc Encomiaste; Leontinas, ex Actis SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini; Meneninas, ex translatione Sanctæ Agrippinæ; Agyrgas ex Vita Sancti Philippi Presbyteri; Thermitanas, & Selinuntinas, ex hymno Sergij Monachi in Sanctum Calogerum. *In superiorem eius speluncæ locum translatæ sunt reliquiæ S. Marciani, quod florente pace Christianæ religionis factum credo. Ea ergo antra, vbi visitur adhuc sepulcrum* Martyris, *illa eadem sunt, quæ abactis dæmonijs templum Deo ipse consecrauit.*

13 VERVM ETIAM ZOSIMI] *qui floruit anno Christi IↃCXL. Eius vitam suo loco reponemus. De Theodosio Antistite paulo ante iam dixi.*

14 EXEMPLO BASILII] *Illustre hoc certamen lege apud Amphilochium in Vita Sancti Basilij.*

15 HANTIMISSA DICITVR] *Græcus* Codex *habet hantimisia, apud Suidam hantimisium, apud Nicephorum Homologetam, & Balsamonem hantiminsium voces Græcobarbaræ, ex Græcis, & Latinis conflatæ, ac propè mensalia sunt, seu sacra vestes ad ornatum altaris instratæ, ex quibus altare dictum Hantimissa, vel Antimisia. Nam, vt Anonymus quidam, Episcopus Bellensis, memorat cum Antistes templum dedicasset, pannum humi stratum, & mensa circumuolutum, discindebat in partes, & Sacerdotibus distribuebat, qui sacras iis mensas amicirent, atque sine illis sacra facere non poterant. Tradit eadem Balsamon ad Concilia. Haud tamen necesse erat, omnem mensam Hantimisia instrui, sed eam tantum, de qua consecrata necesset non constaret, vt auctores sunt Manuel Patriarcha, & Nicephorus Homologeta.*

Suidas Niceph. Homol. in can. Balsamon. Resp. 13. Anon. Episc. Bellensis quæsitis.

Balsamon. ad Conc. vi. can. 31. & Conc. vii. can. 7.

Ex his clarum est, cur hoc loco fixa dicatur Hantimissa, quòd altare temporarium, nec consecratum esset, sed hoc panno instratum. Antimensia exponunt alij esse aras, id est quadras illas marmoreas, quæ loco sacrarum mensarum seruiunt.

DECANTATISSIMAM] *ferè nemo scriptorum est, qui Syracusarum magnitudinem, pulchritudinem, principatum, gestas cum laude res, non extulerit. Diodorus* a *Siciliæ Metropolim dicit, id est, quæ pluribus imperaret vrbibus, Græcis nimirum, nam idem Diodorus lib. 12. cum inter Agragantinos, & Syracusanos diu turbatum esse narrasset, & inde duas in partes reliquarum vrbium dissidia oborta, addit* Ipsæq. vrbes in Sicilia Græcæ summam imperij, & rerum administrationem sponte apud Syracusios esse permisere. *Marcus Cicero*, b Græcarum vrbium maximam, & pulcherrimam *appellat; erant verò aliæ in Sicilia vrbes, quæ inter Græcas non censerentur. Valerius Maximus*, c Siciliæ caput, *Syracusas appellat eodem sensu; Florus* d *item* Grande, & inuictum caput. *Eunemius*, e Naualibus quondam victorijs nobiles Syracusas; *Solinus*, f Principem vrbium Siciliæ. 16

a lib. 14.

b Orat. in Verr. 6.
c lib. 21. c. 8
d lib. 2. c. 6.
e Panegyr. Const. Cæs.
f in Polyhistor. c. 11. ita etiã Isidor. orig. lib. 14. c. 6.

PATRIAM TVAM] *Patria Martyri est, in qua per ferrum cælo natus, vt natalis dies ille est, quo cæsus: Tertullianus ait,* Tunc Paulus Ciuitatis Romanæ consequitur natiuitatem, cum illic martyrij renascitur generositate. *Diuus Petrus Chrysologus*, Natalem Sanctorum, *inquit*, cum auditis carissimi, nolite putare illum dici diem, quo nascuntur in terram de carne, sed de terra in cælum. 17

Tertull. Scorp. c. 14

Chrys. ser. in S. Cypr. Mart.

ANIMADVERSIONES
IN ODES
FRAGMENTVM.

PRIMAM STELLAM] *Luciferum appellat Encomiastes Syracusanus. His significari videtur, sicuti Sicilia Romani imperij prima prouincia fuit, ita in Christiano etiam imperio primam inter occidentales prouinciam fuisse; sed cum apud me certum sit ea solum scribere, quæ in spirituale animorum commodum queant cedere, contentionesque de honorum prærogatiuis declinare, si cui minus id placeat ob Sancti Iacobi in Hispaniam aduentum, vel Massiliensem nauigationem à plerisque* Christi *discipulis susceptam, non repugnauerim, quin Marcianus dicatur primus non inter omnes, quotquot in occidentem commigrarunt, sed ex ijs, quos Diuus Petrus transmisit.*

Ex his quæ de S. Marciano scripsimus, facile est agnoscere Michaelem Bucchingerum in Eccl. historia a *Siculorum rerum parum gnarum fuisse, cum scripsit Siciliam sub Carolo Magno ad* Christi *fidem conuersam.*

a in Leon. 3

ANIMADVERSIONES AD VITAM S. PANCRATII.

1 VITA S. PANCRATII] *desumpta est ex Menæis, & Menologijs Græcorum ad 7. Idus Iulij, ex laudatione Gregorij Monachi, Hymno Sancti Iosephi Hymnographi, homilia Theophanis Ceramei. sepos ui Acta Euagrij nomine insignita, nam vitiata arbitror. monebo tamen quid in ijs reperiatur.*

2 *Tauromenij quo tēpore conditum.*

TAVROMENIORVM] *Tauromenij urbs est Siciliæ à Siculis incoli cœpta; dein verò adscitis Naxijs aucta; nam Dionysius Syracusarum Tyrannus excisa a Naxo (quod olympiadis 94. anno 2. Vrbis 350. accidisse Diodorus scribit.)* a Lib. 14. *Naxiorum agrum finitimis Siculis donauit. collem ergo Taurum à veteri Naxo duobus passuum millibus distantem siculi cum profugis Naxijs insedere, a urbemque muro circumcinxere auctore Andromacho Timæi historici patre, anno 3. Olymp. 105. Vrbis C. 395. atque ab ea in Tauro mansione, ut idem Diodorus docet, Tauromenij deducta appellatio est. Fazellus* b *nomen interpretatus est, Tauri fortitudinem, qua Græcis* μένος *dicitur; etymon ex Tauro, & Menæa coniugibus, quod vulgus secutum est & mox in alijs notis de eodem S. Pancratio narrabo, probare nequeo, cum nullum eius rei in laudatis scriptoribus vestigium se prodat. fabulas sæpè vulgus facilius recipit, quas nunquam dedoceas. Hinc interpreteris velim Plinij, & Solini verba; ille* a *ait,* Colonia Tauromenium, quæ ante Naxos: *hic verò* Peloritana ora nobilitatur Colonia Tauromenio, quam prisci Naxon vocabant; *nam reuera diuersæ fuerunt urbes; Tauromenium colli insidet arduo, Naxus olim æquo in littore à Chalcidensibus Duce Theocle cōdita ex Thucydide,* b *& Strabone.* c

Li. 14. & 16.

b Dec. 1. li. 2. c. 3.

c lib. 3. c. 8. in Polyhist. c. 11.

a lib. 3. c. 8. in Polyhist.

b lib. 6.

c lib. 6.

3 ANTIOCHIÆ VRBE] *Vide quæ latius sum prosecutus in Vita Diui Marciani.*

4 PANCRATII PATER] *ita Acta Græca Cryptæ ferratæ, & Sancti Saluatoris, & M S. codex in bibliotheca Cardinalis Sfondrati; sed in illis tunc triennis fuisse dicitur Pancratius: hic verò codex grādiorē ætatem significat, cùm amicitiam D. Petri Pancratium iniuisse narret. Et planè si 40 Christi anno, Episcopus Tauromenij constitutus est, vt dicemus, nè minorem, quàm par erat, ætatem in eo requisiuisse Diuus Petrus videatur, post tri esimum Christi annum, à quo initium sumpsit Christi prædicatio, non triennis, sed adolescens facilius existimandus est.*

5 *Quis Deus Lyson.*

COLEBATVR] *Deos omnes, qui auerruncandi mali gratia colerentur, Lysios antiquis dictos, auctor est Iulius Pollux:* Pollux Onomast. *præcipuè tamen Iuppiter, & Bacchus id cognomenti tulere.* *Aut Iuppiter.* *Alysius Iuppiter, qui templum, & lucum in Creta promontorio habuit, à vicino monte, dictus est, vt memorat Arati Græcus interpres. & à Sophocle Alexitor Iuppiter, malorum depulsor.* Sophocl. in Oedipo E. n. olono. *præterea Lysiphobon Iouem antiqui coluere, quod metu solueret, cuius meminit Dionysius Halicarnassæus.* Diony. Halic. 16. *Lyson autem idem, qui Lysius, & Alysius. extat nummus Syracusanorum, vulgatus ab erudito viro, Philippo Paruta, in quo Iuppiter Lyson; sed Liberi patris ædē cognomento Lysij, apud Thebanos fuisse, scribit Pausanias caussa cognominis, quod Thebanos, à Thracibus vinctos soluerit. Lysius Bacchus Sycionijs etiam cultus, idem Pausanias.* Pausan. in Bœoticis. *alijs autem Lysius Bacchus à soluendo Græce dictus, quod siuè mala, siuè curas mero soluerit.* *Aut Bacchus.* *extat apud Gulielmum Choul vetus numisma, in cuius altera parte, est Bacchus hedera coronatus, cum Græca inscriptione Lyson: in altera insanientes Bacchæ manibus inter se complexæ in orbem, subscripto,* Dionysio Donū; *Bacchus autem idem, qui Dionysius. memorat Pausanias, apud Sycionios Lysij Bacchi signum fuisse ex ebore & circa eum Bacchas è candido marmore, quas sacras Deo fœminas dixere, instinctu liberi Patris afflatas.* in Chorinthiacis. *nummus penes me extat, fortasse Tauromenitanorum, expresso Dionysij capite, cum inscriptione Lysonis*

Ad hæc, Iuppiter æque ac Bacchus eadē superstitione serpentum visi, cultique. Nam Iouem forma Draconis illusisse Proserpinæ, tradit Arnobius cum Olympiade, Alexandri Magni matre, concubuisse visus Draco, qui Iuppiter Ammon ex oraculo creditus, ita Plutarchus. exinde Alexander Iouem generis sui auctorem aut credebat esse, aut credi volebat, ex Q. Curtio. quam ob caussam scitè illum adducit inderisum Lucianus in Dialogis. sed Imp. Adrianus in templo Iouis Olympij, quod Athenis magnificum extruxit, Draconem prò numine posuit, quem ex India deportauit, tradit Dio, at Indos Draconem coluisse, veluti Liberi patris simulacrum, auctor est Maximus Tyrius. Origo seri cultus ex fabula, quòd Bacchum è Iouis femore natum, Parcæ immanibus anguibus cinxere, qui tamen os pueri innoxiè lamberent. ex his incertum mihi, Iuppiterne, an Bacchus fuerit Lyson Tauromenitanus; cùm præsertim ab antiquis vtrique adscripta vaticinandi facultas. de Ioue tritum est tot oraculis, Dodonæi. Ammonis, Tryp onij. de Baccho tradit in Symposio Plutarchus. Nemo putauerit alienum à vero, Dæmonem forma Serpentis. simulacro Lysonis adsedisse, seù verum illic serpentem opera Dæmonis fuisse, quem cæca olim gens adorarit. Nam cum superstitio dominaretur, non insolens fuit colendorum Serpentum ritus, qui simulacra obuoluerent. ipsis in urbibus id factum humanitatis cultricibus, altricibus sapientiæ. Virgilius de Serpentibus, post Laocoontis, & liberorum patratam cædem.

Arnob. cōtra gēt. l. 5. Plut. in Alexandro. Q. Cur. l. 4. Luc. Dial. Philippi & Alex. Dialog. in Adriano. Max. Tyr. serm. 38. Plut. Symp. l. 7. c. 10. *Cultus Draconum.*

At ge-

At gemini lapsu delubra ad summa dracones
Effugiunt, sæuæque petunt Tritonidis arcem,
Sub pedibusque Deæ, clypeique sub orbe
teguntur.

Ad quem locum vetus, doctusque interpres Seruius poetam obseruat, respexisse ad Dracones, qui in templo vrbis Romæ fuere, ac simulacro implicabantur. Romæ verò serpentem (Liuius libr.) *Aesculapio sacrum fuisse, Epidauro in Vrbem publica legatione aduectum, cultumque dedicato in Insula templo, Liuius, Plinius, & Gellius prodidere.* (Plin. lib. 29. c. 4. Gellius l. 2. c. 10.) *Ab Atheniensibus etiam anguem ingentem in templo seruatum, custodem arcis, scribit Herodotus.* (Herod. Vrania.) *Sed hæc antiquiora superstitionis exempla: recentiora retulerim. Imp. Adrianus Draconem ex Indis delatum, in templo Iouis Olympij, quod Athenis extruxerat, collocauit, quem prò numine colerent, Dio memorat.* (Dio. in Adr.) *Non magnum igitur negotium, feras animantes in Sicilia cultas, quæ Romæ, & Athenis, Italiæ, & Græciæ cultioribus vrbibus colebantur. Quid de barbaris nationibus cogitandum? ad historias, quæ huiusmodi superstitionum plenæ sunt.*

6 *Dij Siculi.* COLEBATVR DEVS PHALCO] *Sicilia etiam suos olim sibi finxit* Deos *Adranum, Butacidem,* Chrisam, *Palicos, aliosque. De Adrano Diodorus lib. 14. Plutarchus in Timoleonte. De Butacide viro Crotoniata Olimpionice, & omnium sui temporis speciosissimo à Segestanis culto Herodotus libr. 5. Chrisæ fanum propter viam erat, qua Assaro itur Ennam. Cic. Verr. VI. & nummus antiquus apud Parutam. De Palicis Seruius Sabinus in libr. 9. Aeneid. Stephanus de vrbibus. Quid ergo mirum de Phalcone ignoto Deo?*

7 NON PROCVL A LITTORE] *aream templi fuisse crediderim, quam petram Phalconis etiamnum incolæ appellant prope littus eius chersonesi, cui Naxos olim imposita ex Thucyd. libr. 6. & Strab. libr. 6. &* schisò *nunc nomen habet: in historia enim Euagrij, de qua in hac Diui Pancratij vita sub finem differo, templum euersum, in mare prosiluisse, & nauis Diui Pancratij ad locum appulisse dicitur, cui Phalco nomen erat. Fuit hoc eodem in littore delubrum Apollinis Archagetæ à Tauromenitanis culti, Thucydides* c *enim.* (c lib. 6.) Græcorum primi Chalcidenses ex Euboea nauigantes cum Thuche illius coloniæ deductore, Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Archagetæ, quæ nunc extra vrbem visitur, vbi quoties è sicilia soluunt oracula petituri, primum sacrificant. (*Apol. Archageta.*) *In quibus postremis verbis non ea est sententia, qui è Sicilia soluunt, Apollini sacrificant, & oraculum de profectione, redituque petunt; sed significat eos, qui è Sicilia soluerent adeundi caussa oraculum aliquod, Apollini Archagetæ prius sacrificare; vt enim docet Scholiastes Sophoclis ad œdipum. 5. 114.* θεωρούς *appellant eos, qui oracula adeunt, vt discant, quæ perquirunt. Præter aram autem simulacrum Apollini positum Appianus* d *docet, ait enim de Cæsare Augusto.* (d li. 5. bell. ciuil.) Præternauigato flumine onobala, & fano Veneris ad Archagetam appulit, precatus De m positis ibi castris oppugnaturus Tauromenium; est autem Archageta parua statua quam primam dedicarunt Naxij coloni missi in Siciliam. *Sed quamquam Naxus à Dionysio iuniore funditus deleta sit ex Diodoro,* f (f lib. 16.) *atque tamen superstitio, & Apollinis simulacrum plures post annos remansit; nam præter Appianum iam allatum Pausanias,* a (a in Eliac. post.) *qui sub Imp. Antonino Pio scripsit, sua ætate extitisse ait Naxi ruinarum fragmenta, Apollinis Archagetæ aram, & simulacrum, quod a Naxi initijs extra vrbem fuit. extant Tauromenitanorum nummi, in quorum altera parte Apollinis caput cum corona ex lauro, & inscriptione Græca AR..HAGETA, in altera tripus, vel lyra cum hac voce TAVROMENITAN: subdubitabam equidem an idem fuerit Phalco, &* Apollo Archageta, *& an aduentu Diui Pancratij Apollinis templum fuerit euersum, quod deinde eius forte Sacerdotes collapsum restituerint; sed cum sola locorum propinquitas id non euincat, veterumque libidinem in nouis Dijs effingendis coerceri nunquam potuisse constet, non est cur in vnum idemque numen, ac templum commisceam Phalconem, & Apollinem Archagetam, eorumque delubra.*

8 DIRVIT PANCRATIVS] *rem tradunt viri antiqua fide; nam Gregorius Byzantinus ait D. Pancratium pleraque delubra expugnasse, ac funditus euertisse.* (Greg. Biz. laud. in S. Pancratium.) *Sanctus Iosephus Hymnographus,* Idolorum fana, *Pancratius* Funditus demolitus. *Et rursum:* Verbo delubris funditus in terram prostratis (S. Ioseph Hymno. In S. Pancr.) *spectatim verò templi huius meminit:* Corruit. *D. Pancratium alloquens,* E tuo conspectu idolorum templum, ostiumque gentibus patefactum. *En Diuus Iosephus Phalconis templum digito fermè demonstrat, quo per miraculum à B. Pancratio funditus euerso, Tauromenitanis ostium ad Christianam fidem apertum est. Eidem miraculo D. Pancratij robur est ab exemplis; Nam Sanctus Gregorius, Magnæ Armeniæ Episcopus, templum Herculis iuxta fluuium Euphratem, sola oratione, ab ipsis euertit fundamentis, ita eius Acta.* (Acta S. Gregor. Episc. apud Sur. 30. sept.) *S. Marcellus Apameæ in Syria Episcopus, delubrum Iouis diruit, ex Martyrologio Romano: Sanctus Pelinus Episcopus Brundusinus, templum Martis, S. Leo Episcopus templum Cereris in vrbe Catana deturbauit precibus suis vt in eius vita narratur.* (Martyr. 14. august. nonis decembr. Vita S. Leõ. Episc. Cat.)

9 PER LITTERAS] *Litterarum inscriptionem fuisse referunt Acta illa ab Euagrio conscripta, de quibus iam dicemus,* Lyssoni Sceleito, immundo insensibili, Tauromenitanorum Deo: *suspensas autem litteras narrant è collo idoli per Lycaonidem Nauarchum iam promouendæ rei Christianæ deditum, & Pancratio adiunctum, eumque retulisse, Dæmonem diris modis tortum tandem obmutuisse: addunt etiam sub horam noctis tertiam auditas tunc fuisse has voces,* Serue Dei viui, quod iussit sanctimonia tua, iam fecimus, serue, & discipule veri Christi Dei ascende ad ciuitatem tuam. *Scripsisse etiam Dæmoni S. Gregorium Thaumaturgum Ponti Episcopum lego;* a (a Apud Greg. Nyss. in eius vita.) *is enim templum ingressus Dæmones, qui illic colebantur, & responsa reddebant, exterruit Christi nominis inuocatione, temploque expulit. rogatus ab Aedituo, vt Dæmones in templū reuocaret, breuem quamdam libelli particulam rupit, scriptoque in ea; Gregorius Satanæ ingredere, Aedituo dedit quam cum is accepisset,* alta-

altari imposuit. mox iussus à Gregorio Dæmon obtemperauit. Aedituus autem diuina Gregorij potestate, Dæmonibus imperante, commotus in Christum credidit, vt memorat S.Gregorius Nyssenus.

10 ALIA SIMVLACRA] *præter lysonem, & Phalconem Theophanes Cerameus addit tertium idoli Scamandri, Plato docet lib. de nomine pleraq. Heroum nomina à Poetis conficta, vt Hectorem, quòd vrbem tenuerit, patriamque tutatus sit, Astyanacta verò quòd cum filius Hectoris esset aa eum spectaret, vrbis imperium, composita voce ex ijs quæ apud Græcos vrbem, & Imperatorẽ significant, itaque, quem viri à nomine dignitatis, Astyanacta, mulieres à ciuilibus officijs, Scamandrum dixere. is ne Scamander Taurominij cultus? sanè scamander fluuius in Sicilia, prope Segestam fuit, ex Dioforo: sed à Troianis Segestæ conditoribus inditum nomen; nam Strabo narrat, Troianos, qui in Siciliam traiecerant, Segesta condita, proximos fluuios Scamandrum, & Simoentem denominasse. Factum id quidem illis est, vt Troiæ fluuios, ex qua pulsi, adconseruandam patriæ memoriam, referrent. Igitur alterum horum fuit, aut, quemadmodum Hector Ilienfibus, ex Athenagora habitus pro Deo, ita Scamander fluuius Segestanis; aut fluuius ipse Scamander, ab ijsdem consecratus, eadem superstitione, qua ceteri Siciliæ amnes, fontesque. Alteruter Deus fuerit, à Segestanis ad Tauromenitas transmissus; Demum Acta Græca adijciunt Iouis, & Dianæ simulacra inter ea quæ deiecit Pancratius.*

Plat. libr. de nomine.

Scamander

Diod. l. 20.

Strab. l. 13.

Athenag. legat. pro Christianis

11 BONIFACIVM] *Theophanes Cerameus, & Menęa die 9. Iulij vocant Ducem seu Prefectum vrbis, & fuit forte è Duumuiris Tauromenitanę coloniæ. Sed Euagriana Acta de quibus iam dixi, suam de more auxesim prosecuta appellant aliquando illustrem consulem, consulariaque insignia illi tribuunt, quę fuisse aiunt chlamydem, & scipionem; topactistem, idest loci fundatorem vocant ex recta, diuturnaque administratione. Proconsularem Siciliæ fuisse hæc significant. Sed hęc statim suspecta. Nam Antoninus a Pius Imperator prouincijs impositos, vel quos in alijs publicæ rei stationibus collocasset ornamentis consularibus donauit, Capitolino teste. Bonifacij verò ætas diù præcessit; fauere tamen posset Actis, quod eadem insignia procuratoribus suis Claudius sæpe concesserit ex Suetonio, b quamuis si id munus demandatum Bonifacio affirmes, diuinare velle videaris. Rursus Chlamydem Augustus c magistratibus permisit, quos Imperator in Prouincias mitteret, ademit verò ijs, quos senatus destinaret; Sicilia verò Proconsularis fuit, & in Senatus potestate, d quamquam plurimos post annos sub Theodorico Italiæ Rege Prouinciæ Rectores chlamydem induebant, teste Cassiodoro. Scipio item eburneus Consulum dumtaxat gestamen fuit. Tam diuturna etiam administratio Bonifacij credi vix potest, minus autem ea appellatio fundatoris; quare licet Bonifacium existimem aliquem ex vrbis Tauromenitanę magistratibus, Proconsularem tamen Siciliæ non credam, cum in ea vrbe degere non soleret, & Acta illa in singulis admirationem inijcere quoquo tandem modo conentur. In suspicionem apud nonnullos venit ipsum Bonifacij nomen, quod vix apud Romanos vsurpatum pro Caij æuo videretur; & apud veteres nunquam; sed leue id duco, nam Apollinarem Rauennatium Episcopum Pancratio supparem sub Præfecto passum Bonifacio legimus in eius vita.*

Magistrat' insignit.

a In vita Anton.

b In Claud. c. 24.

c Dio l. 53.

d Dio.

Lib. 6. formul. 21.

Dionys. Halic.
Lucius Valer. Max.
Vopiscus in Aurel. Cassiod. libr. 1. Ep. 1.

LÆTA EIVS ECCLESIÆ] *cum prædixisset Isaias c. 11.* Adijciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyrijs, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab Insulis maris. *De suis legatis paulo post subdit,* Et volabunt in humeros Philistijm per mare, simul prędabuntur filios Orientis. *Hoc est, vt D.Hieronymus ibi ait, primum maritimis prędicent Palestinis, & per mare volucri cursu pergant ad cæteras gẽtes; sed iuxta LXX. interpretes legendum,* Volabunt in nauibus alienigenarum, mare simul prædabuntur. *Iam quantum emolumenti nobis siculis essferit ex Diui Pauli in Siciliam appulsu attigimus in Diui Marciani vita, nunc Diui Petri aduentum gratulari nobis debemus, qui non modo Tauromenitanam Ecclesiam confirmauit, designato etiam Maximo Episcopo, sed alios etiam Episcopos alijs vrbibus dedit, vt suo loco dicemus de ijs agentes. Miror equidem à Paulo Aemilio Sanctorio a scriptum fuisse, B.Petrum in Europam enauigantem prouectum Tyrrheno freto inuisa Sicilia in Campaniam Neapolim accessisse: sed enim Principis Apostoli in Siciliam aduentum, super traditionem Ecclesiarum Siciliæ, plerique scriptorum docent, ex antiquis monumentis Metaphrastes tradit, B. Petrum in Siciliam Tauromenium appulisse, & apud Pancratium Episcopum diuertisse, quod anno 1. Principatus Claudij contigit; à Diuo Ioanne Chrysostomo idem fuisse scriptum, Constantinus Lascaris in schedis suis firmat, quas in Thesauro Mamertinę vrbis legimus. Sed vir doctus deceptus est, qui orationem Metaphrastis, qua B. Petrus Apostolus Tauromenium nauigasse traditur, Diuo Ioanni Chrysostomo tribuit: an ille in aliam Chrysostomi orationem incidit, quę non dum sit edita in lucem? Metaphrastis testimonium doctissimi viri Vincentius Belluacensis, Guilelmus Spirensis, Petrus Galesinius, & Illustrissimus Baronius firmauere. In Siciliam vna cum B.Petro quod ait Metaphrastes, venere eius discipuli Marcus, Sanctorum Euangeliorum scriptor, Apollinaris, Martialis Ruffus: Menæa addunt Beryllum. Magna Siciliæ felicitas, quę tot Ecclesię principum, quamquam ad breue tempus, hospitium esse meruit.* 12

D.Petr. Aduentus in Siciliam.

In vita B.Petri Apost.

Tauromenij cum esset B.Petrus Maximum catechesi probè instructum, vt auctor est Metaphrastes, baptizauit, & Episcopum ordinauit: institutum, vt Pancratio succederet, aiunt Vgo Heterianus, Petrus Galesinius, & Guilelmus Spirensis. Nemo ambigat, Petrum Apostolum, sollicitum studiosumq; ouium suarum pastorem, dum Tauromenij ageret, multos, quà per domos, quà per publicos conuentus ad Christum traxisse, Christianos in fidei constantia firmasse, instituisse Apostolicis legibus; nec dubitauerim ad plerasque etiam Siciliæ vrbes Episcopos transmisisse.

S. Maxim'.

DIVI LAVRENTII] *ita Gregorius Byzantinus* 13

tinus in Encomio Diui Pancratij. Dolemus verò adeo celebre sanctitatis monumentum fœda Saracenorum clade deiectum. Fama tamen fert templi veteris à Pancratio constituti ad orientem, & mare vestigia conspici in hortis Cœnobij Sanctæ Mariæ Iesu.

14 EPAPHRODITVM] ita paucis restrinximus, quæ vera de tota hac re credimus, quam multis exaggerant nugis Acta Euagriana. Atque in primis locorum nomina plurima, quò ille adiuerit, de suo cerebro fingunt; cum enim tot locorum meminerint, Toracineæ Cernidoli, Ciozeni, agri Palladij, Platani torrentis, melamphoricæ ditionis, tractus nazici, ac niberi, aliorumque, mirum planè est, nullum eorum vestigium conspici penes sicularum rerum scriptores: deindè adeò frequenter obiectos oculis cælestes radios ab Epaphroditi, aliorumque recens baptizatorum ore prosilientes, narrant, vt euiuis Græcus scriptor magna ac mira cumulare voluisse videatur, & quæ de mentis illustratione, & doctrinæ splendore verissimè dici potuerunt, ea ad corpus transferens per oris, crucisque radios explicarit. Xantippum prius dictum, ac Philosophum sapientia clarum, magnaque inter suos auctoritate fuisse Epaphroditum narrant. Addunt in eo volumine, quod illi videndum oblatum esse diximus, esse quatuor homines quasi vno ore loquentes; quibus verbis innuere vult consensum sacrorum Euangelistarum, sed male cautus scriptor non aduertit quatuor Euangelia tunc non fuisse adhuc omnia conscripta, cum saltem Euangelium S.Ioannis anno Christi 99. editum fuerit. crediderim, si hæc aduertisset impostor, qui Acta vitiauit, futurum fuisse vt diceret, ostensum prophetico more fuisse Euangelium suo scribendum tempore. In baptizandis catechumenis eius antiqui moris Ecclesiastici meminerunt Acta, vt ad occidentem statuerentur, & ter diabolo renunciarent, eiusq. amicitiam detestarentur; mox ad Orientem conuersi Christo se submitterent, eiusq. fidem profiterentur. Cuius moris mentionem expresse reperies apud Cyrillum in mystag. c.1.

Eadem Euagriana Acta litteras afferunt à Diuo Marciano ad Pancratium scriptas, in quibus queritur, quod fines Diœceseos transilierit ab Apostolis constitutos, & ordinationem in aliena prouincia fecerit; subdunt deinde responsionem Diui Pancratij diuino imperio per sensiles voces ter insinuato se id fecisse dicentis: sed facilè Græculi cuiuspiam impudentiam, quæ hæc intrusit deprehendo, Epistolarum enim sententia, atque scribendi ratio longissimè abest ab ea grauitate, quam Sanctissimorum Præsulum mores præ se tulere. Sed acrius vrgeo, quamuis enim admiserim ab Apostolorum temporibus constitutos fuisse Præsulibus diœcesis fines, vt mihi videor colligere ex Epistola synodica Patrum concilij Cōstantinopolitani ad Damasum Papam, & Canone Apostolico 35. quem egregie tuetur doctissimus vir Franciscus Turrianus è nostra Societate (quod ipsum alij ad posteriora tempora Niceni concilij referunt.) At ea diuisio id maximè spectabat, nè auderet Episcopus extra suos fines in vrbibus sibi non subiectis quemquam sacris initiare, vel in sua diœcesi clericum alienum; hic verò nihil horum factum;

De litteris mutuis Pācratij, & Marciani.

Libr.1.c.9.

Pro Canon. Apost.

ApudBarō. t.3.ann.325

Epaphroditus enim è diœcesi erat Tauromenitana, & Taurominij institutus est Diaconus; solum ergo queri potuisset Marcianus, quod ille Presbyter Pancratij in sua Diœcesi ipso incōsulto docuerit templumq; construxerit. Sed hæc in illis rerum Christianorum initijs licuisse facile quiuis sibi persuadeat; & satis esse queat tum exemplum S.Polycarpi, à quo missus est Diuionem in Gallias Presbyter Benignus cum multis fratribus Aureliano Imp. tum auctoritas S.Ambrosij, qui in commentarijs suis in epistolam ad Ephes. ita scribit: Postquam omnibus locis Ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter composita res est, quàm cæperat: primum enim omnes docebant, & omnes baptizabant, quibuscumque diebus, vel temporibus fuisset occasio; nec enim Philippus tempus quæsiuit, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Neque Paulus, & Silas tempus distulerunt, quo optionem carceris baptizarent cum omnibus eius. Neque Petrus Diaconos habuit, aut diem quæsiuit, quando Cornelium cum omni domo eius baptizauit; nec ipse, sed baptizare iussit fratribus, qui cum illo ierant ad Cornelium ab Ioppe. Adhuc enim præter septem Diaconos nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret plebs & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est, & euangelizare, & baptizare, & scripturas in Ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est Ecclesia, conuenticula constituta sunt, & Rectores, & cætera officia in Ecclesia sunt ordinata. Hæc, & plura eo loco S.Ambrosius. vbi Ecclesiæ primordia intelligit ea tempora, quibus Apostoli viuerent: ac tum contentiones has inter Pancratium, & Marcianum extitisse, oportebat; nam Marcianus eadem Neronis persecutione, qua Apostoli Petrus, & Paulus, sublatus est, neq: etiam Christiana rei initijs Episcopi in Ecclesijs constituti tanquam milites in stationibus, à quibus vlterius progredi prohiberentur ad proximos populos, nondum fundata fide, & rebus Ecclesiæ constitutis. Facit etiam Canon XIV. Apostolorum, vbi non licere dicitur Episcopo relicta Parochia, in alienā transilire, nisi causa aliqua rationi consentanea eum cogat hoc facere, vt si maius lucrum iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre possit; præsertim iudicio, & exhortatione aliorum Episcoporum.

Acta Benigni. apud Suriū 1.nou. Ambros. in Epistol. ad Ephes. in illud c. 4: & ipse dedit quosdam, Apostolos:

1.Custodem

IN CÆLVM COMMIGRANS] Menæa, ac Menologia ad 7 idus Iulias Pancratium aiunt à montanis interfectum. Codex M.SS. Cardinalis Sfondrati, ab Ethnicis, à Græcis Gregorius Encomiastes, quo nomine Ethnicos, vt sæpe fit, significat; Maurolycus etiam Artagatum paganum dicit. Iidem ergo montani, Pagani, Græci hic videntur, qui Ethnici. in Euagrianis Actis sæpè montanorum fit mentio; subdubitaui, an significarent rusticos, & montium incolas; sed credo illo nomine magos intelligi. Ad septimum idus Iulias in Græcorum Menologijs Pancratij mors notatur, eoq; etiam versiculo id testantur. 15

Pancratius nona solium omnipotentis adiuit: quamobrem in notis Baronij ad Martyrologium Romanum 3. Aprilis, vbi dicit de Diuo Pancratio Græcos agere in Menologio, 5. Idus Iunij, repondendum est, 7. Idus Iulij siue die nona eiusmensis.

THEO-

16 THEOPHANIS CERAMEI] Cur Philippi nomen in aliquo scriptum codice abraserim, dicam in Animaduersionibus ad eam Homiliam.

17 de Abar. ABARES] vt imposturam hanc omnino cognoscas, altius exordiendum est. Scythæ olim
Strab.l.1. vno nomine, vt Strabo ait, omnes ad septemtrionem gentes appellabantur. Multitudo eo-
Plin. l.4.ca. 12. & l.6. c. 17. rum innumera, quibus haud semper durauit prisca illa appellatio, quod Plinius iure conqueritur, propter inconstantiam scriptorum, ac rerum vices. Vnde obscuritas gentium, migrationum, & nominum mutationes. Sanè
Coripp. de Iusti laud. Abares (Auares Coripo Africano) inter scythas, trans Caucasum, qui Hamaxobij dice-
Euagr. sch. Eccl. hist. lib. 5.c. Niceph.l.8 c. 20. Plin.libr.4. c.12. Pomp. de situ orbis. lib.2. c.1. bantur, enumerat Euagrius, ac Nicephorus. Ad Sauromatas spectare Hamaxobios, docet Plinius: Hamaxobios verò dictos ex Sauromatis, qui in Plaustris degerent. Et lux ex Pomponio Mela, qui de Mæotide, huius, ait, flexum Buges amnis secat; Agathyrsi, & Sauromatæ ambiunt; quia prò sedibus plaustra habent, dicti Hamaxobitæ. Porrò Abares ijdem,
Paul. Diac. de gest. Longob.l.1 c.27. qui Huni, Paulus Diaconus. Albom cum Auaribus, qui primum Huni, postea de Regis proprij nomine Auares appellati sunt, fœdus perpetuum inijt. Non omnes tamen Huni Aua-
Iornandus lib. de reb. Geticis. res, ex Iornande: Huni, quasi fortissimarum gentium fæcundissimus cespes, in bifariam populorum rabiem pullularunt: nam alij Aulizia-
Plin.libr.6. c.17. gri (al. Aliziagri) ijdem, qui à Græcis Abares, siue Auares nuncupantur. Itaque verum, quod ait Plinius, Sauromatæ multis nominibus; nam, vt iam diximus, à vita cultu Hamaxobij, à regum nomine prius Huni, dein Abares appellati. Sed imposturam historię iam planè cognosce.

Quanam tempestate è Scythia Abares in Europam exundarunt? adi Euagrium Scholasticum, qui docet, Abares à Turcis finitimis pulsos ad Bosporum primùm commigrasse, inde
Euagr. l. 5. c.1. in Europam transgressos, imperante Iustiniano, cuius permissu ad Istri ripas consedere. Istro traiecto, inuasere in Thraciam, Cagano Duce, vt idem tradit, Iustino Imperatore. Sed multo ante pseudo abares Illyrici partem, relicta Pannonia, occupauerant. Quippe Hunnorum Rex Attila varias è Scythia gentes in Italiam contraxerat. Furenti barbaro, & Romam contendenti, S. Leo Papa ad Mincium occurrit, cuius ille legatione commotus, & oratione perterrefactus, in Pannoniam, Danubium vltra, regressus est. Extincto Attila, filios de Regno, earumque gentium diuisione contendentes, Ardaricus Rex Gepidarum profligauit. Tum ab Imperatore Marciano Sauromatę, & quidam ex Hunis in Illyrico, ad Castrum Martenam, sedes accepere, vt memorat Iornandes. Verùm hos falsò Abarum sibi nomen vsurpasse, tradit Nicephorus Callistus. Abares verò à Bulgaris internecione deletos, Suidas affirmat. Ex his mendacissima Acta planè cognosces. Bonifacius sicula classe, contra Abares nauale bellum gessit, in Ionio mari, siue quod aiunt, ad Dyrrachium: sanè quidem id factum oportuit sub aliquo Romanorum Principum à Caligula, cum viueret Pancratius, ad Traianum vsque: sed auo illo non dum notus is hostis, nec in Europa visus: nam primùm Abares in Imperium inuasere, Imperat. Iustiniano, & Iustino: Pseudo Abares Illyricum tenuerant, concedente Marciano Principe, trecentis quinquaginta post defunctum Pancratium annis, eòq; amplius. Iam conuicta mendacij Acta. Quidquid pro ijs tuendis dixeris, veram historiam labefactabit. Illud hinc noscis, Acta post eruptionem Abarum in Europam composita.

DIACONISSÆ] frequens Diaconissarum 18
mentio apud ecclesiasticos scriptores. Duplex eius nominis acceptio. Sępe ita appellatæ, quæ Diaconisſæ
Diaconorum fuerant vxores, quas scilicet ante Diaconatum duxerant. sed earum vsu tunc abstinebant; ac de ijs locutum D. Paulum, cum dixit 1. ad Timotheum c.3.v. 11. mulieres similiter pudicas, &c. voluere Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus. a Aliæ ita dictæ non à quapiam manuum impositione, nam eas inter laicas adnumerat Concilium Nicęnum can.19. sed à munere quod obibant. Olim enim collegia, & quasi monasteria viduarum instituta, vt suam nauarent operam in cura, institutione, & disciplina aliarum fœminarum, ait idem Cornelius eadem epistola prima ad Timotheum cap. quinto: ac de his Viduis, quarum qualibet erat quasi Diaconissa D.Paulum intelligit, cum ait, Vidua eligatur non minus Sexaginta annorum. Iam hę postea vocatæ Diaconissę, vel certe in earum locum successere. Diaconissarum munera ex Epiphanio, a & Clemente, b Baronio, c Cornelio, d alijsq. hæc erant. Præerant ijs templi foribus, quà solis fęminis patebat in templum aditus; quare ab Ignatio e dicuntur. Sacrorum Vestibulorum Custodes; ad mulieres persecutionum tempore consilijs Episcopi iuuandas, & exhortationibus confirmandas mittebantur: in baptismo mulierum eas, quà oportebat nudabant: in confirmatione frontes earundem ab Episcopo inunctas oleo sancto abstergebant: mulierum cadauera ad sepulturam sacram ritu ecclesiastico abluebant, & componebant.

a Vide in eum locum Cornelium à lapide.

a hæres 79. b lib.3. cōstit.c.15. c ann. 34. Chr. d 1. ad Timoth. ca.5. e Epist. ad Antioch.& vide Baron. ann.57.

PAVLINA] in Actis Tauromenitanis dicitur Virgo; in Crypta Ferrata, Archidiaconissa. 19

SACRA ÆDES] hoc forte Collegium, & 20
sacram ædem innuit Theophanes Ceramita, qui exstructa à D.Pancratio docet.

COLVMBÆ SPECIE] sic de S.Iulia martyre crucifixa, Ado ad XI. Kal. Ianuar. idem S.Columbę contigit.

Acta Euagrio Pancratij discipulo inscripta, 21
ex ijs quæ in vita eiusdem Pancratij, & in meis Animaduersionibus hactenus scripsi partim probata sunt, partim corrupta esse existimaui. Vt ea integra darem, & post Vitam S.Pancratij reponerem, non ausi, nam in sanctorum historiam aliquid, quod falsum esse deprehendi, conijcere, piaculum mihi est. Nil attingere, non decuit; nam præter antiquitatem, quæ fidei multum affert, ex ijs multa etiam decerpsisse scriptores ostendi. volui ergo, vt vidisti lector, pleraq. ex his Actis vel in vitam, vel in Animaduersiones referre; nunc breuiter si quid elucet ibi omissum, hic transcribam in pauca contrahens, quæ ibi multis enarrantur, sic enim fiet vt nemo vnquam ea Acta desiderare possit, aut cum damno careat.

Ergo Pancratium in vico Pyrgisco natum in Ponto faciunt, & cum eò Diuus Petrus ex-

excurriſſet, tractum ad fidem cum famulis, quos ipſe Maximini aut Maximi in eo uico Epiſcopi cura commiſit; diſtributis verò bonis omnibus in pauperes, ac retenta ſolum cruce aurea, quam eius Pater, quem ſub finem Malem vocant, à Iudæo quodam redemerat, Diuo Petro adhæſiſſe, & cum illo Antiochiam nauigio aduiſſe.

Sed Antiochia natum ex Meneis diximus, & S. Petrus in Pontum excurriſſe videtur anno Chriſti 43. vt colligitur ex Actis Apoſtol. cap. 12. adiunctis iis quę narrat Metaphraſtes, qui etiam à Pancratio exceptum S. Petrum narrat eodem anno Romam euntem; antea ergo Antiochię Pancratium diſcipulum à Diuo Petro adſcitum fuiſſe oportet. Pyrgiſci nomen turriculam ſonat; inde nomen Vico. Sed paulo poſt in his Actis Pyrgiſcus ſignificat telam aut tabulam in qua Ioſeph pictor imaginem Chriſti depingit. Vide ibi Cornel. 29. Iunij.

Referunt Acta ſuadente Paulo Apoſtolo D. Petrum Pancratium, & Marcianum ſacris Epiſcopalibus initiatos in Siciliam delegaſſe Antiochia. Sed id nutat, nam Paulus poſt tres à ſua conuerſione annos Hieroſolymis Petrum conuenit, ac non niſi poſt plures annos Antiochiæ cum Petro eſſe potuit; in Siciliam autem Antiochia illi diſceſſerunt anno circiter 40.

Cum Lycaodine, & Romyllo Nauarchis ducentos nautas ad Chriſti fidem veniſſe Acta memorant, & Phalconis templum in mare à Pancratio ſigno crucis dirutum proſiliiſſe ad 30. ſtadia; loco exſcenſionis Phalconis nomen fuiſſe aiunt, & forte eſt Cherſoneſus ſeu promontorium illud, quod nunc dicitur, Schisò *cui Naxos olim impoſita, cuius reliquię in Tauromenium, vt dixi, confluxerunt. Et quamuis ibi portus nunc non ſit vllus, nec veſtigia appareant, forte tamen tunc iactis molibus ſinus excipiendis nauigiis aptus fuit; nam memorat Polyænus libr. 5 ſtratagematum portum Naxiorum: ſic de portu Mylenſium Silius.* Lib. 14.

Et iuſti quondam portus, nunc littore ſolo
Subſidium inndum fugientibus ęquora Mylę.

Et de portu Vlyſſis inter Catanam, & Xiphonium promontorium, de quo Virgilius, Lib. 3. Aeneid.
Portus ab acceſſu ventorum immotus, & ingens.

Ipſi Aetnæ ignibus ſaxiſque liquefactis illuc deuolutis oppletum fuiſſe intuemur. Haud abſimiles etiam portuum mutationes ſcimus fuiſſe in Panormitano, & in minore Portu Syracuſano. Idem ergo huic portui accidere potuit. Quod de 30. ſtadiis, quò parietina excurrerint, dicitur, non lego alibi.

Sacerdotes idolorum in his Actis vt deos patrios vlciſcerentur, vinctum Boniſacium victimam Deo Lyſſoni ſiſtunt: nam is non ſolum Chriſti fidem profitebatur, ſed eò magis Pancratio fauebat, quò plura ac ſæpius idola corruerent eius opera. Is tamen è vinculis, & periculo eximitur à Pancratio non alia, quàm omnipotentis dei dextera quę Lyſſonem contriuit, eiuſq. Draconem mole etiam ipſa horrificum diſrupit, & vtrumque proiecit in mare. Illud tamen mihi difficillimum eſt, denegatum ſacrum baptiſma Boniſacio fuiſſe à Pancratio, quia vt aiunt Acta, homo auſterus erat, & ſanguinis effuſor dilatumq. id eſſe poſt mortem Pancratij, atq. adeo poſt 60. annos à ſuſcepta fide, in qua conſtans perſtitiſſe dicitur homo de Eccleſia Tauromenitana benemerentiſſimus.

Poſt bellicam neſcioquam expeditionem rediens Boniſacius captiuos omnes vt ad Chriſtum tranſirent effecit, repetiitq. pœnas ab Elido altero Vrbis præfecto, quòd Mariam, & Seiam ſorores Chriſtianas occidiſſet; addunt verò Acta omnia Elidi membra poſt mortem in draconis ſpeciem conuerſa, præter manus, & pedes. Mirum certè; ſed quid atrocius accidit anno Chriſti 950. Nam Sacerdos quidam Præpoſitus Eligenſis Eccleſię, cum ſibi ſuiq. Collegii Sacerdotibus coniuges haberet, Pontifice Romano, Epiſcopis, Rege ac monachis omnibus aduerſantibus, in anguillas cum vxoribus, & liberis verſos tradunt Guilelmus Malmesburius; Ioannes Capgrauus, Balæus centuria 2. ſcriptorum Britannię.

Expeditionē deinde ſacrā Epaphroditi ad ruſticorū animos fide Chriſti imbuendos Pancratij imperio inchoatam narrant Acta, eaq. occaſione mutuas Marciani, & Pancratij epiſtolas, & congreſſus referunt, de quibus iam memini in Animaduerſionibus ad Vitam S. Marciani.

Pācratius dicitur ſuum in Præſulatu Tauromenitano ſucceſſorem delegiſſe Euagrium; ſed vt Romam pergeret ad Petrum Apoſtolum ab eo recepturus conſecrationem; quod factum eſſe narrant. Nugas hic vides; nā à S. Petro delectus ſucceſſor Pancratij, vt in eius Vita diximus, Adde Pancratij ætatem ex iſtis Actis protractā ad Traiani tempora; ſed diu ante S. Petrus in crucem actus fuerat. interim Archagatus Elidi patruus, & Prætorio Præfectus aliiq. ſceleſtiſſimi homines per inſidias domi Pancratium, qui ſcamandrum idolum deteſtabatur, & precibus deo fuſis contriuit, crudeliſſime gladiis, ſaxiſq. impetitum obtruncant, & cadauer in voraginem conijciunt, quod deinde à diſcipulis repertum cæleſtis lucis indicio cum 12. auguſtioris formæ viris in theca auro argentoq. elaborata reconditū in ſpelunca repoſitum eſt. Sed Pancratius tertiò in ſōno viſus Euagrio reſpuit ea ornamenta, mandauitq. vt terram terræ cōmitteret; qua de cauſſa in ſepulcro è marmore lacedæmonico conditum eſt, cui adiecta hęc epigraphe, Martyr Males Pancratius qui vixit annos LXXX. *Nam Males Pancratij pater dicebatur. Multa hic difficilia, nam in loculis aureis, argenteiſue ea tempeſtate naſcentis Eccleſiæ paupertatem præſ ferentis condita Martyrum cadauera difficile creditu eſt. Datus tamen is cultus conſequentibus ſeculis; Prudentius Hymno in S. Hippolytum M. ait.*

Ipſa illas animæ exuuias, quæ continet intus
Ædicula, argento fulgurat ex ſolido.

Corpus S. Victoris Mart. in Gallis in arca argentea repertum anno 609. vti tradunt Aimonius libr. 3. cap. 90. hiſt. Franc. & Sigebertus in Chronico ad eum annum. Sed in vaſe aureo ipſa B. Samuelis è Iudæa in Thraciam tranſtulit Arcadius Auguſtus ex S. Hieronymo in epiſt. aduerſ. Vigilantium.

Illa etiam inſcriptio cum Patris memoria, & ętatis annis, non ſapit antiquum, & ſacrum inſcribendi morem in Martyrum loculis.

Tan-

Tandem in iisdem Actis narratur, Euagrium cum Bonifacio Romam adiuisse, & à B. Petro consecratum rediisse Taurominium, ac baptizasse Bonifacium, qui antea vltus fuerat Pancratij mortem occiso Arthagatho. depositoque Magistratu Bonifacius ad Pancratij Martyris templum nuper exstructum detonsa coma cum Tatiano presbytero, & Lycaonide Diacono quousque vixit, ministrauit. Sed iam secunda hęc à Bonifacio sumpta vindicta secundò displicet mihi; non is est Christianę religionis spiritus, ac sensus.

ANIMADVERSIONES
IN FRAGMENTVM HOMILIAE
THEOPHANIS CERAMEI
ARCHIEPISCOPI TAVROMENITANI.

1 THEOPHANIS] *Homiliam hanc cum plerisque alijs habuimus ex M.S. codice Meletij Athenıensis Monachi montis sancti è familia S. Basilij, qui ex Oriente Messanam appulsus librum manu exaratum perbenigne commonstrauit. Præfixus et M.S. hic titulus,* Sapientissimi, & Eloquentissimi Philippi Ceramitæ, qui post indutum habitum monasticum Philagathus appellatus est, *vt in mea Idea operis olim edita edixi. Sed iam Theophani Cerameo, aut Ceramitæ eam adscribendam existimo his rationibus ductus. Homilia hæc pluribus vnius eiusdemq. auctoris adiuncta vnum homiliarum corpus conficit, cuius latine reddendi prouinciam in se suscepit P. Franciscus Scorsus è nostra Societate, & vti spero, qua est Gręcæ linguæ peritia & sedula diligentia insignis typis dabit; iam in Vaticana, & tribus Gallicanis bibliothecis, & in Hispania apud Monasterium S Laurentij, quod Escurialem vocant, vt ex indicibus homiliarum, & primis cuiusq. verbis ad ipsum transmissis liquet, easdem omnino esse compertum illi est; huic verò corpori tum initio, tum in calce adiectum est in alijs M. SS. Theophanis, in alijs Gregorij nomen, qui tamen vbique dicatur Cerameus sapientissimus, & eloquentissimus, & Archiepiscopus Tauromenitanus; ab omnibus verò M. SS. præterquàm è Meletiano, vt dixi, abest Philippi nomen. Quare labens in eam suspicionem, quam idem Scorsus suggerit, venio, vt Philippum exscriptorem fuisse credam, qui de more suum subscripserit nomen, eaq occasione exscriptores deinde alij oscitanter, vti fit, Philippum crediderint scripserintq. auctorem. Sed cur idem homiliarum corpus iam Theophanis, iã Gregorij nomen præseferat, non magis disquirendum arbitror, quàm cur pleriq. sermones modo huic modo illi auctori inscripti, Augustino exempli caussa, aut Fulgentio tribuantur. erratum ergo existimo à legentibus, & exscribentibus homilias, nec in animum induco vt plagiareum alterutrum credam. Eumdem esse, qui duplici nomine modo Theophanes, modo Gregorius dicatur, non video qua nam ratio suadeat: potuit quidem duplici idem insigniri nomine pro duplici statu religiosæ vitæ, & Præsulatus; sed tunc non rectè vtrumq. nomen cum Archiepiscopali dignitate iungeretur; non enim vtrumq. seorsim, dum esset Archiepiscopus vsurpare potuit. Auctor ergo homiliæ mea sententia est aut Theophanes, aut Gregorius, sed quinam sit eius operis parens, nescio. Theophanis tamen nomen inscripsi, quòd & celebrius sit, & frequentius vsurpatum in codicibus M.SS.*

Quamuis verò hic Theophanes nonnullis videtur esse ille, qui historiam conscripsit à Maximiani Imperio vsque ad Nicephori obitum; diuersus tamen est; nam historicus ille fuit Abbas seu Præfectus Agri, vti scribit Ioannes Curopolates; Theophanes verò Agri Præfectus obijt anno circiter 814. vti narrat ad eum annum Baronius: at noster Theophanes in prima Quadragesimæ Dominica die sermonem habuit de Sanctis Imaginibus, cùm post proscriptam Iconoclastarum hæresim festum annuum ea die institutum iam esset: ea autem institutio festi in annum Christi 842. incidit: posterior ergo est noster Theophanes Theophane historico. Cerameı aut Ceramitæ vox figulum sonat, & familiæ cognomen videtur; cum Philippus, quem fuisse exscriptorem homiliarum paulo ante sensi, Cerameus etiam dicatur, nec habeam quam illis communem patriam eo significatam nomine tribuam.

Sed fragmentum huius homiliæ hic profero latine olim versum ab Augustino Florito nostrę Societatis; nam integram, vt spero cum alijs in lucem proferet idem Franciscus Scorsus, & hęc tantum pars ad rem meam pertinet; quæ enim initio affert, ad explicationem Euangelij faciunt, quod prælectum erat festo die S. Pancratij, quod ęque grauiter ac pie ea oratione interpretatur auctor.

TAVRI, ET MENÆÆ] *in Actis S. Pancratij, Pseudo Euagrio conscriptis, de quibus in Animad. ad vitã S. Pãcratij meminimus fabella narratur, nimirum Taurum quemdam Chananęum à Syris captum, & Mercatori Romano venditum in Calabriam ductum ad Remaldum Toparcham, cui vxor erat Menæa Macedonissa; sed cum Remaldus in eo bello, quod gessit contra Aquilinum in Calabria Regem, cæsus esset, Menęa Tauro nupsit: Mox Aquilinus* 2

Rex

Rex copias contra Taurum eduxit; isq; eum Menaa coniuge in Siciliam profugit, vbi Tauromenio condito nomen illi fecit ex suo & coniugis nomine: in animaduersione mox nugas basce breuiter repellam. Sed laudo Theophanis nostri prudentiam, qui fama in vulgus didita vsus, cum ingenij laude ad mores populi conformandos symbolicòs conuertit. Quod etiam à viris grauissimis factum est qui fabulas ad mores deduxerunt.

PANCRATII] *alludit hic Theophanes ad nominum etymon. Pancratius idem est ac omnium dominator. Menæam quasi maniam, interpretatur insaniam. Phalcon quasi ὀρέξιν, concupiscentiam ac voluptatem, qua vnumquemque trahit, sonat. Lyssa Græcis idem est ac rabies, inde per Lyssonem vim irascibilem notat. Scamandri nomen à σκαμμα deducit, qua caueam in qua gladiatores, & feræ decertabāt significat.* 3

ANIMADVERSIONES
IN HOMILIAM
GREGORII BYZANTINI.

1 CVM AD HANC SPIRITVALEM.] *Orationem hanc Græce exscripsimus ex M.S codice antiquo Octauij Camerarij Medici Sinopolitani: dein compertum à me est eamdem extare in duobus M. SS. Codicibus S. Saluatoris Messanæ, quibus titulus inscriptus, Orationes Panegyricæ, latine reddidit Pater Augustinus Floritus Mazariensis è nostra Societate. Ad Tauromenitanos dicta est oratio, ait enim Gregorius exterum se, ac peregrinum esse; non itaque Byzantij, neque in Monasterio Paguriensi, cuius esset Monachus sub finem demum à D. Pancratio petit defensionem ouilis sui quod verò illud sit, nisi Tauromenitanum, cuius D. Pancratius fuisset pastor? alibi verò hæc supplicare, minus aptum, & alienum videtur. At quo tempore habita oratio? existimo ante Saracenicam seruitutem, eo argumento, quod ab alienigenarum incursionibus liberari eos petat, qui S. Pancratij memoriā colunt. cur diceret incursus, si seruitute iam premebātur? an verò tāta res in tot postulationibus omittenda? cæterū Monasterij Paguriēsis, cuius iste Gregorius Monach fuit, mētio est in Concilio Nicæno II. cui interfuit Iannes Præfectus Pagurij act. IV. sed actione Pegurij legitur, corrupte, vt reor pro, Pagurij.*

2 IMPOSITAS LIBATIONES] *dominante superstitione serpentes in templis colere, & alere mos fuit. Nota Lanuuini Draconis superstitio, qui cibarijs à virgine porrectis pascebatur, pudicitia puellarum experimento. de qua vide Propertium lib. 4. eleg. 8. eamdemque superstitionem persequitur Aelianus, & Plutarchus, apud quem pro,* Lamusium, *lege* lanuuium. *Romæ superstitio eadem, atq; Plinij manebat,* Anguis, ait, Aesculapius Epidauro Romam aduectus est vulgo pascitur; *fraude, & auaritia Sacerdotum id factum esse ex sacris monumentis cognoscimus. Daniel c. 4 Itaque Draconem hunc Tauromenitanum libationes potius libasse, quàm absumpsisse crediderim; nec sine magico carmine res peragebatur. D. Augustinus de Nephandis Ophitarum sacris,* Habent vnum colubrum, quem nutriunt, & venerantur, qui incantante sacerdote, egreditur de cauerna, & ascendit super altare innixum speluncæ, & oblationes eorum lambit, & inuoluens se circa eas regreditur ad speluncam. *plura de his præstigijs Sanctus Epiphanius.*

Aelian. lib. de animal. 10. c. 16. Plut. in parallelis.

S. Aug. de hæres. ad Quod vult Deum.

S. Epiph. hæres. 37.

3 AQVILINVM.] *Quæ hic de Aquilino eiusq; exercitu narrat Gregorius, eorum vestigium nullum in historijs video. Sed eadem mirabilius memorant Acta illa nomen Euagrij præferētia, de quibus multa superius; tradunt enim Aquilinum Calabriæ Regem alterius Aquilini nepotem (cuius armis Taurum, & Meneam coniuges Tauromenij conditores in Siciliam profugisse dixerant) obsidione cinxisse Tauromenium cum sexcentis armatorum millibus; Pancratium verò cum Euagrio presbytero, & Tatiano Diacono pro mænibus ostentasse, imagines Christi, & Deiparæ, & signo Crucis effformato tenebris obuoluisse; quamobrem illi, velutì in nocturna pugna, in sese inuicem tamquam in hostes irruebant, mox cum Dei Tauromenitarum opem implorarent, à Pancratio Euangelium edocti, baptizati sunt ad vnum omnes; & cum ijs in Calabriam profectus est Pancratius, vt Ecclesiam ibi constitueret; ibiq; permansit quousq; Rauennæ D. Petrus Stephanum Episcopū Rhegyum misit. hæc autem quis probet? nō regibus, sed Imperatoribus Romanis Sicilia, & Calabria tunc parebant: Numerus hic tanti exercitus aduersus Tauromenitanos vnius collis incolas, fidē nō impetrabit vnquā: tam subita tot bellatorum hominū conuersio in eo rerum articulo miraculum fuisset, cui simile haud fortè legeris: Stephanus itē Rhegyensis Episcopus à D. Paulo, cū Romam vinctus duceretur, institutus est, vt eius Ecclesiæ tabulæ, atq; traditio testantur. Quæ autem Gregorius narrat minus quidem difficilia sunt, si præsertim in exercitus nomine, mutuoq; conflictu, & conuersionis celeritate oratoriam aliquam auxesim agnoscas, non desunt sanè exempla quæ fidem iuuare possint, Elisæus magnam equitū manum, quos ad eum cōprehendendum Rex Syriæ miserat, cæcitate percussit: Auctor Metensis Episcopus, Hunnis, à quibus duce Attila captus fuerat, oculorum lumine priuatis, captiuis cum ciuibus elapsus est, ex Sigeberto. Iacobus, Episcopus Nisibenus exercitum*

4. Reg. c. 6.

Sigebert. Chron. *Saporis Persarum Regis, Nisibin obsidentis, profligauit, Deum prò vrbis muris deprecatus, cabronumque, & culicum acie diuinitus impetrata;* Theod. in Vit. S. Iaco. *Theodoretus, & Nicephorus narrant.* Niceph. Call. l. 9. c. 28. *in Sicilia, cum Sarraceni Meneum castrum diripere ausi essent, in quo B. Martyris Agrippinæ corpus seruabatur, visa prò mœnibus Agrippina tutelari, repentino interitu periere,* Men. Græc. ix. Kal. Iulij *Menologium Græcorum. Hæc & talia miracula virtute Sanctorum sæpissimè patrata non ambigimus: sed alia sunt, quæ Historiam falsi conuincunt, quæ paulo superius commemorauimus.*

PRIMÆ SEDIS] *Metropoles olim dictæ sunt eæ vrbes, à quibus fides Christiana ad alias felici propagatione transijsset. Tertullianus lib. de præscript. c. 20. sic ait de Apostolis,* In vrbem profecti eamdem doctrinam eiusdem fidei nationibus promulgauerunt, ac proinde Ecclesias apud vnamquamque ciuitatem constituerunt, à quibus traducem fidei, & semina doctrinæ, cæteræ deinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidiè mutuantur, vt Ecclesiæ fiant. *Iam has vrbes eleganti voce dixere olim Metropoles, & earum Episcopos, primæ sedis Episcopos. Factum deinde est, vt Metropolitæ dicerentur Antistites, quibus alij subderentur, quos Ecclesia leui vocabulo suffraganeos vocat. Iam hic Diuus Pancratius, quod à Diuo Petro datus sit Tauromenitanis Antistes, dicitur meo iudicio primæ sedis Episcopus; quo etiam nomine non dubito, quin dictus etiam sit S. Marcianus Syracusis à Diuo Petro præfectus.*

NOVELLVM GOLIATH] *Sarracenorum Principem puto nouellum Goliath appellari, qui per ea tempora Christianas vrbes vexabat; apposite enimuerò, nam Goliath alienæ nationis, & Religionis fuerat ab Hebræis. Sed hic subit animum cogitatio, nouellum Goliath dici Leonem Armenum, impium hæreticorum propugnatorem; moueor, quod ab Encomiaste, post hæreses procul auertendas, ponitur. Sanè Goliath meritò dici potuit quòd hæreticus Iconoclasta, & à vera religione alienus. Nouellus verò, quod tunc forte inito imperio persequi Catholicos cœpisset: inde suspicio est, Encomium hoc circa Christi annum IↃCCCXV. à Gregorio dictum.*

ANIMADVERSIONES
AD MARTYRIVM
SANCTORVM
PEREGRINI, ET LIBERTINI.

TRANSMISIT] *eorum Actorum initium est,* Annuente Dei omnipotentis misericordia, *in Domini Constantini Abbatis Caietani Bibliotheca Aniciana codex seruatur. Historia ex Græco vt suspicor Latinè conuersa, sed ab homine tum Græci, tum Latini sermonis parum perito; quare rem ipsam, quam docere volunt, attendi magis, quàm verborum proprietatem necesse fuit. Initio cum Liberatum adiuisse sepulchrum Peregrini narrent, subdunt,* ea tempestate ascetis Præfectus erat Agatho, &c. *& inter eos Peregrinum iam viuentem adnumerant; oportet ergo, vt verba illa* ea tempestate, *non referas ad tempus peregrinationis ad sepulchrum, sed vt significent, eo tempore, quo vixit Peregrinus. Ita etiam Agrigenti referunt. Pelagium hæc protulisse* Marcianum Syracusarum Episcopum de eadem superstitione damnatum hac in vrbe flammis absumptum. *si autem, vt sonant, ea intelligas de morte Marciani Agrigenti obita, falsa erunt, mendaciÿque redarguentur ab ijs, quæ in Vita Marciani scripsimus; potius ergo interpretor, vt dicant, in hac Syracusarum Vrbe, & e. quare vt facilius erroris ansa tolleretur, reposui* ea in vrbe.

TRIGINTA] *apud Metaphrastem, & Menæa in Vita SS. Andronici, & Athanasiæ cœnobium traditur, cui nomen Octauum Decimum: Pontius Diaconus de S. Cypriano, cum peruenisset in locum, qui dicitur Sextus, quarto ab vrbe Milliario, expoliauit se birro & tradidit carnificibus; in Chalcedonensi concilio, martyrium S. Io: Baptistæ, quod est in septimo, idest ab vrbe* Constantinopoli.

PEREGRINVS] *ita in his Actis semper scribitur, sed apud Encomiastem Pelegrinus legitur,*

Quamquam verò in ea quæ scripsi de S. Libertino Episcopo, & S. Peregrino Martyribus, intulerim quæ habentur in Actis ad me transmissis, visum tamen est opera pretium si eadem Acta integre afferrem, nam forte pleriq. eorum desiderio tenebuntur. Sed quia exemplar est deprauatum cum innumeris solœcismis, leuiter mutaui verba, ne dicendi stylus ingratus omnino esset, moueretque stomachum. Periodum verò nullam loco moui, nec vllam addidi, vt ipsa Acta habeas. Inconcinnæ dictionis mutatio stat cum ijsdem rebus immotis, & cum eadem historiæ serie. Quod etiam in alijs vt facerem eadem ex caussa adactus sum.

ANIMADVERSIONES
IN
SS. ZENAIDEM. ÆSIAM.
ET SVSANNAM.

1 GRÆCORVM MENÆA] quamuis Grȩci Zeraidem vocent; vsus inualuit, vt apud Latinos diceretur, Zenais.

2 ZENAIDIS MAGNORVM MIRACVLORVM EFFECTRICIS] Græce habetur Thaumaturga, quo ex cognomento quiuis intelliget insignem prȩclarissimæ fæminæ, eiusq. miraculorum vim, ac magnitudinem. Eodem Thaumaturgi nomine appellari meruit magnus ille Gregorius Neocæsareæ in Ponto Episcopus, & ex Diuis Siculis ob illustria, & ingentia ab eis patrata facinora, Sanctus Leo Catanensis Episcopus, eius vita. S. Agatho Pontifex M. Panormitanus, Menȩa. S. Calogerus, Hymnus Sergij id testantur.

3 Men. ad 8. id. Iunij. Hym. in S. Calogerum

IN SANCTISSIMO IPSARVM MARTYRIO.] Martyrij nomine ecclesiam hic accipe SS. Martyribus Zenaidi, Aesiæ, & Susannæ dicatam. Enimuero ecclesia in memoriam Martyris erecta Martyrium Græcis dicitur. In Concilio Chalcedonensi, Martyrium S. Euphemiæ, vbi sacra synodus celebrata est. In Actis S. Luciani, Circa Nicomediam Martyrium Sanctorum Infantium; nempe ecclesia Martyrum, qui à Maximiano infantes pro Christo occisi sunt. Martyria extra Antiochiam ex Leone Imperatore; quamquam nomen latius interdum pateat, & Martyrium idem sit, ac testimonium, itaque Tertullianus quod Latine Tabernaculum testimonij in Exodo dicitur, voce Grȩca Tabernaculum Martyrij nominat. adhoc Hierosolymis Basilica Constantiniana, quam magnus Constantinus, vt tradit Eusebius exstruxit, Martyrion est appellata, vti scribit Cyrillus Hierosolymitanus, idest testimonium, Christiq. Resurrectionis monumentum.

Leo Imper. encom. in s. Ioã. Chrysost. Terr. de coron. milit. c. 9.

Euseb. vita Const. lib. 3. c. 24.

Cyrill. catech. 14.

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
S. PHILIPPI AGYRIENSIS
EX DIVO ATHANASIO.

1 DIVI ATHANASII] duplicem reperi historiam de vita S. Philippi Agyriensis, alteram scripsisse dicitur S. Athanasius Alexãdrinus Archiepiscopus, alteram Eusebius monachus. Si res gestas conferas, quas narrant, non multum differre sentias; plura tamen narrat miracula Eusebius, & pluribus, nam & verbosior est, & simpliciori stylo vtitur, vnde factum vt multa intrudat, quæ non multum sapiant. Sed in consignando tempore, quo vixit Philippus, maximopere discrepant; quare eo nos adhùc lumine destitutos dolemus, quod à doctis viris hac in re prȩcipue expetebatur. Athanasius sub Nerone illum reponit, & à Diuo Petro in Siciliam missum Philippum asserit. Eusebius temporibus Arcadij Imperatoris in quinto seculo constituit. Huc ergo redit huius controuersiȩ difficultas, vt quænam Acta probabiliora sint iudicemus.

Pro Athanasij vita tria afferri posse video argumenta non contemnenda. Primum est Commentariolum illum à grauissimo, doctissimoque Magni Athanasij nomine commendationem habere non vulgarem. Græcè scriptum, & quidem antiqua characterum forma opusculum istud habebat inter sua manuscripta doctissimus Antistes Antonius Augustinus iuris prudentia, & eruditione celebris. Rursus Messanæ cum essem in Collegio nostro illud latinè scriptum in vetusto codice reperi, & exscripsi: vtrumque autem exemplar D. Athanasij Archiepiscopi Alexandrini nomen præfefert: duo prȩterea sunt, quæ tanto auctori opus addicant; nam D. Athanasius, quamquam illi cũ tot haereticorum monstris bellandum fuit, scripsit tamen aliquot Sanctorum virorum vitas; ab his nimirum exempla virtutis, & in suis ærumnis solatia exquirebat, ad quorum societatem auidissime inhiabat; triumphos Antonij de stygijs hostibus litteris mandasse scimus: in vita S. Angeli descripta ab Enoch Patriarcha

Anno 1650 quo hæc eduntur, id M. S. est apud eruditum, & Reuer. Abba. & Priorem S. Luciæ D. Mart. la Farina, qui ex Hisp. illud nuper asportauit cum alijs opusc. eiusd. Antistitis manuscriptis.

Hierosolymitano aduerti etiam potest, cum in prooemio caussam afferat Enoch, cur adscribendam eam Angeli historiam manus admouerit, id se fecisse, ait, Athanasij Episcopi Alexandrini, & Hieronymi presbyteri Cardinalis vestigia imitantem, & aliorum doctrina, & Sāctitate praestantium hominum, qui magna virtute, & fide Vitas, & passiones Martyrum, & Christi Confessorum diuersis temporibus conscripserunt, opportunitatem verò conscribendae de Philippo historiae nancisci potuit Athanasius, reddiq; etiam certior, quamuis Alexandriae esset, de rebus à Philippo olim gestis in Sicilia; cùm enim post eiusdem Philippi obitū, illius socius, cui nomen Eusebij faciunt, Alexandriam perrexisse dicatur, & praeclara Philippi facinora in commentarium à se relata pluribus legenda obtulerit, mirum non erit, si ad Athanasij tempora ibi vel aliquot exemplaria, vel schedarum summam referentes peruenerint, ex quibus sui commentarioli conscribendi occasionem & materiam desumere potuerit Athanasius. Capito Siciliae episcopus Niceno concilio interfuit acer aduersus Arium propugnator, vt idē Athanasius refert ergò ab hoc etiam Episcopo edoceri facile potuit Athanasius de rebus à Philippo praeclare gestis in Sicilia. Praeterea licèt non sim nescius duos Athanasios inter Alexandriae Episcopos recenseri, alterum eximiae sanctitatis laude praestantem, & acerrimum Arianorum oppugnatorem; alterum verò, qui eam sedem occupauit anno 489. huic tamen secundo Athanasio eum commentariolū de Philippi rebus tribuere nequeo; is enim hereticus fuit, Acephalorum patronus, nec honorificum, & sanctitatis indicem titulum vnquam habuit; cùm ergo Athanasij nomini Diui etiam titulus praefigatur, eò verosimilius opusculum istud magno illi scriptori, & Sanctissimo viro Athanasio addicitur. Si autem semel à D. Athanasio Alexandrino Archiepiscopo scripta fuisse haec Acta de D Philippo asseramus, non modo probabilissime à tanti viri testimonio, sed omnino apertissime ab eius aetate euincemus D. Philippum ad Arcadij longe ipso posterioris tempora trahi non posse, quod Eusebiana Acta voluerunt; atq; adeò iuxta ipsius Athanasij historiam, reuocandus erit Philippus ad aetatem B. Petri Apostolorum Principis.

Secundum argumentū pro Athanasij Actis desumo ex aliorum consensu; nam quae ille scribit de D. Philippi aetate in primo Christianae religionis saeculo, ea maxime probantur alijs scriptoribus, qui rem aliunde didicerūt, quàm ex hoc Athanasij commentariolo: atq; vt omittam perpetuam constantemq; Siculorum famam à Maioribus ad nos trāsmissam, Acta D. Calogeri antiquitùs apud nostrates recepta memorant D. Philippum à D. Petro in Siciliam transmissum; in eamdem iuere sententiam auctor hymni Graece scripti, quem in M. S. codice Monasterij S. Philippi Fragalatis reperi: Carolus Stengelius in vita D. Petri c. 41, Fazellus a, Ioseph Carniualius b, Ioseph Bonfilius in sua Messana c, Galesinus in Martyrologio quarto idus Maij, Philippus Ferrarius in sua noua Topographia d, Gallicanum Breuiarium, quo diu vsa est Sicilia, Romanum Martyrologium e latine editum Romae sub Gregorio XIII. ac dein Antuerpiae anno 1586. Martyrologiū idē Italice scriptū: & quamuis modò in Martyrologio Romano nō amplius dicatur à D. Petro missus in Siciliam Philippus, sed repositum ibi sit, à Romano Pontifice; *id tamen factum reor, non quòd admissam olim opinionem falsam existimarit, sed cum animaduersum sit Acta, quae circumferuntur, hoc habere initium,* In diebus Arcadij Imperatoris, *cauere falsitatis periculum voluit, Petri nomen in Romani Pontificis nomen cōmutans; sed adhuc coniectura pro his scriptoribus superstes est in eo Martyrologio licèt immutato; cùm enim dicat magnam Siciliae partem à Philippo ad Christum traductam, praestari primo quidem saeculo id potuisse quiuis intelliget; sed in quinto saeculo, quò Philippum trahit Eusebius in suis Actis, cum iam diu in Sicilia res Christiana latissimè pateret, ea verba commodè dici nequeunt. Addo ipsum Baronium in Annalibus anno Christi 46. eidem fauere opinioni, Episcopos enim enumerans, quos à D. Petro habuit Sicilia, recenset Pancratium, Marcianum, Beryllum, & Philippum; iam verò Philippum hunc ab Agyrensi alium esse ne suspicari quidem poterit, qui in Siciliae historia bene versatus sit, nec enim alterius Philippi vspiam memoriam reperiet, quae ad hanc rem facere possit. Quamuis verò Baronius in notis ad Martyrologium quinto saeculo dedisse Philippum Agyrensem videatur, dum laudat Acta Eusebiana quorum initium est,* In diebus Arcadij Imperatoris; *merito tamen laudandus ipse est pro sententia Philippum retrahente ad D. Petri tempora; nam suo Tomo 3. ad annum Cristi 257. num. 3 in editione Colonensi anni 1609. ipse hoc professus est,* Cum videris a notis *in Martyrologium* Annales discrepare, eas ex his emenda; nunquam hactenus concessum doleo, vt easdem singulas recognosceremus licet lucri cupidus typographus eas ab auctore posuerit esse recognitas in pagina liminari*: idq; in re nostra facilius est, cum hac Acta Athanasij nō viderit forte Baronius, sed Eusebiana tantum, quorum meminit quidem, sed in examen non vocauit.* Quarto id. Maij.

Tertium suppeditat argumentum ille idem D. Athanasii commentariolus, de quo quaerimus: in eo enim nihil dissonum est, sibiq; ipsi repugnans. Contra verò in Eusebianis Actis, vt mox dicam, plura sunt inepta, expungenda, falsa, & sibi inuicem pugnantia.

At, inquies, illa Athanasij narratio degenerem se prodit ab ea in dicendo grauitate, quam Athanasius vbique praefert: rursus sub Nerone Romae fuisse Theodosium Philippi Patrem memorat; iam reditus Theodosij in patriam, vbi filium primogenitum suscepisse dicitur, huius aetas ad negotiationem idonea, post illius filij mortem Philippi ortus à Deo precibus impetratus, ac demum eiusdem Philippi aduentus Romam, Diaconatus, Sacerdotijq; ordines ipsi collati, & in Siciliam profectio, plures sane annos haec omnia requirunt, quàm sub Claudio Nerone vixerit D. Petrus, nempe fere quadraginta, annos haec reposcūt; Nero autē tredecim tātum annos cum septē mensibus ex Suet & Dione in imperio fuit; & D. Petrus occisus ab illo est ante annū ferè, quàm Nero è viuis excederet. quae ergo narrat Athanasius sese inuicē euertunt.

Sed

a Dec. 1. li. 10. c. 2.
b Descript. Sicil. f. 297.
c Lib. 1. f. 4.
d Verbo Argyrio.
e Quarto id. Maij.

Sed hæc repelli facile possunt ab eo qui pro Athanasij Commentariolo stare velit. Nam nihil in ijs alienum est ab ea dicendi grauitate, quã in breui narratiuncula de Vita Sancti viri ad manus, & eruditionem omnium destinata, tueri oporteat. Vix vna aut altera periodus ibi est inter matris querelas in filij obitu, quæ vel ad palatum vulgi hæc sæpius legentis, vel ex consueto stylo Græcorum huiusmodi Acta conscribentium facta videatur; de qua adhuc fortè suspicari quis posset ab aliena exscriptorum manu, vt sæpe fit, profectam esse, & illuc intrusam per insulsum glossema.

Ad id quod addebatur de annorum numero, dicendum sub Tiberio Nerone, non sub Claudio Nerone fuisse Romæ Theodosium, & inde redeuntem suum primogenitum habuisse; imo eum eius coniux è Bethsaida fuisse dicatur, & affinis Diuo Petro, haud multum difficile videbitur, credidisse etiam ante Christi Domini mortem, quæ de Beata Anna, & integritate Virginea Deiparæ ab ipsis dicta fuisse, dum Deum ad impetrandam prolem deprecarentur, in ea historia enarrantur. nec à communi loquẽdi modo alienus iste etiam sensus videretur, si ijs historiæ verbis significari dicamus, sub Nerone fuisse Romæ Theodosium, cui antea obuenerat vt amisso primogenito filio secũdum impetrarit Philippum. Sanè longè difficiliora sunt multa, quæ in Eusebij Actis, vt mox dicemus, continentur.

Quamuis autem in mei operis Idea ob ea Acta Eusebiana Philippum ex Oriente post annum quadringentesimum in Siciliam venisse crediderim; postquam tamen quæ hactenus de Athanasij Commentariolo dicta sunt, perpensa fuere, maiorem verisimilitudinem in ea sententia, quæ Philippum refert ad prima nascentis Ecclesiæ tempora, residere sentiendum est, præsertim cum Eusebiana Acta inquinata pessime fuisse dubitare nemo possit. Ab ijs tamen afferendis supersedere nolo, vt magis elucescat veritas, & cuique, permittam opinandi licentiam.

2 NARRATIO EVSEBII] *Græcè scripta reperitur in Bibliotheca Vaticana, Cryptæ Ferratæ, & Messanensis Cœnobij S. Saluatoris, & quam nos damus, inde vertit latinè P. Iacobus Sirmondus è Societate Iesu vir inprimis doctus. Eadem Acta latinè extant in M.SS. Codd. Ecclesiarum Agyrensis, Catanensis, Syracusanæ, & Panormitanæ ex ijsdem Græcis fontibus deducta. Et sanè, quòd eadem Acta tot in locis seruentur, fidem illis conciliat, & ea de caussa fidem à me olim extorserunt, vt crederem omnino D. Philippum in Arcadij tẽpora deducendum, quamuis per omnium ora vulgatum in Sicilia viderem synchronon Diuo Petro eum fuisse; sed inquinata nimium eadem Acta fateri cogimur, vti mox constabit. eorum auctor Eusebius dicitur vt initio scriptum est, sed quia Philippi Socius Eusebius etiã dictus est, & eius vitam scripsisse traditur, factum est vt huius narrationis auctor credatur Eusebius ille qui fuit Diuo Philippo Socius, quod ad conciliandam fidem his Actis faceret. sed vel alius hæc scripsit Eusebius, vel si hæc Eusebio Diui Philippi socio tribuamus, alienam manum, & quidem imperitam nimis, accessisse credendum est; nec enim in animum inducam à sancti viri discipulo profectas esse nugas, quas modo referam hic contineri, & reijciam.*

TEMPORIBVS ARCADII] *in Cod. M.S. Syracusanæ Ecclesiæ legitur, in diebus Theodosij; & quamuis non multum seiuncta sint tempora, ea tamen res ostendit nutare ibi nomen Arcadij. Diu quidem perpendi, an expungendum inde esset nomen Arcadij, nam qui diligenter in Sanctorum Actis perlegendis versati sunt, sæpe ibi erratum esse in Imperatorum nominibus deprehendunt. Exempla suggeret Baronius die 9. Octobris de S. Dionysio Areopagita, die 7. Nouembris de S. Herculano, die 22. eiusdem Nouembris de S. Cæcilia, & sexcenta alia sed ne aliunde ea petantur exempla, nobis sanè necesse fuit cum de Diuo Marciano ageremus, vel ab ipsa antiquissimi Encomiastis Syracusani laudatione glossema illud eradere, quòd sub Gallieno mortem obiuerit; quod ipsum de eodem Marciano deleuimus in Actis SS. Peregrini, & Libertini. In Actis etiam ss. Alphij, Philadelphi, & Cyrini Decium pro Licinio, & pro Diocletiano rescribendum fuit. In S. Eleutherij historia numquam reperies Messanæ in Sicilia eius memoriam coli; ita tamen legendum arbitramur. In S. Viti Actis multa miracula in Lucania perpetrasse dicitur, reponendum fuit in Sicilia. Et alia reperies exempla; quare subdubitaui, an credendum esset Arcadij nomen, vt consentirent hæc Acta cum Diui Athanasij Commentariolo. Sed id non aussi, satis fuit monere lectorem; cui etiam suggero, si id sequi velit, festum, cuius mense septembri meminit idem Eusebius, aliud fuisse ab Exaltatione S. Crucis existimandum erit, & verba illa, exaltationis S. Crucis, expungenda erunt: sicut etiam fœminam, quæ prgerat cœnobio SS. Sergij, & Bacchi vt à dæmone liberaretur, non ad Philippum, sed ad eius Reliquias accessisse, & dum sacrum fieret exemptam fuisse, dicendum erit; nam sub Maximiano Sergius fuit.* 3

IN THRACIAE PROVINCIA] *in nonnullis* Codd. *habetur*. Intra Præsidatum Gaiæ seu Achaiæ. in alijs in terra Præsidatum: *atque hinc deceptus est Iacobus Contius, qui in suo libello de S. Philippi vita edito anno 1542. scripsit Theodosium Philippi Patrem in vrbe Persida natum. Mox Sagaris amnis meminit, qui Lydiæ est Fluuius Hygino in Ophiaco. Hesychius verò Lydiæ tribuit, & Phrygiæ, quem vocat Agarisum, sed Ptolomæus Sangarisum.* 4

EXALTATIONIS S. CRVCIS] *credet fortè aliquis hinc redargui posse hæc Acta, quippe quæ festum Exaltationis S. Crucis recolat sub Arcadio, quod ad posteriora Heraclij tempora referendum est. Sed non rectè. Nam festum exaltationis S. Crucis à Constantini Imperatoris tempore celebrari consueuisse tum à latinis, tum à Græcis bene ostendit Baronius in notis ad Martyrologium ad diem XVIII. Kal. Octobris; nam vti in Græcorum Menologio narratur,* a *postquàm Helena Constantini parens Sanctissimum Crucis inuenta lignum adorauit cum Primoribus, id etiam expetebat plebs omnis; quare Patriarcha è suggestu extulit Sacrosanctum illud nostræ salutis vexillum, vt votis omnium faceret satis, atq. in eius exaltationis memoriam festus dies institutus est. Quod etiam vberius explicat Andreas Cretensis* 5

a Ad diem 14. Octob.

sis in oratione quam hoc ipse die de Exaltatione S. Crucis ad populum habuit, & recitat Surius ad eam diem.

6 PANES TRES EX SIMILAGINE] *sapit hac res Hebraeorum mores; quare eò minus verisimiliora hac rituum hebraicorum vestigia in Christianis, quò longius à nascentis Ecclesia initijs recedimus; minùs ergo in Actis Eusebianis tolero, qua ad Arcadij atatem Philippum deuehunt.*

7 DIACONVS FACTVS EST] *atatis tunc Philippum fuisse narrant hac Acta annorum 21. sed M S. alius codex duodennem Romam adijsse narrat, quod cum D. Athanasij commētario consentit; sed hoc discrimine, quòd ille codex Diaconum fuisse dicat antequā Romam veniret, vt cateri Codices Eusebiana narrationis, Athanasius verò dicat post aliquot ānos Roma promotū fuisse ad Diaconorū gradum.*

8 ANTE AMBONEM] *pulpitum; sed vox est Grecobarbara. Marnefridus Strabo de rebus Eccles. cap. 6.* Ambo ab ambiendo dictus. *Germanus in histor. Ecclesiastica mystice interpretatur, aitq; formam preferre saxi, quòd* Angelus reuoluit ab ostio Dominici Sepulchri, *ex eo mulieribus annuncians Christi Resurrectionem.*

9 LIBRVM] *Sacrorum Euangeliorum volumen crediderim. Sed vereor nè redundent illa Pontificis verba,* quem manu mea scripsi virtute Spiritus sancti. *Nàm hac verba tantùm in librum S. Scriptura canonicum cadunt. si tamen hac verba D. Petro Apostolorum Coryphao tribuerentur cum ijs, qui Philippum à D. Petro missum in Siciliam credunt, minorem difficultatem ingererent, cum Diuus Marcus scriptis mandarit, qua D. Petrus de Christo narrabat, & illud Euangelium auctoritate sua Apostolus confirmarit, ac legendum Ecclesia proposuerit; quare aliqui Tertulliano teste lib. 4. aduersus Marcionem D. Petri fuisse Euangelium Marci nomine editum crediderunt.*

10 LOCVS EST] *in M. SS. Cod. adscripta erāt ha nuga, quas meritò à me reiectas dices,* Quò immundi Spiritus immigrarunt ex Hierosolymis, post vrbis captiuitatem, cum eam ingressus est Nabuchodonosor, & confregerunt portas templi, inueneruntq; eos in vasis aureis. existimantesq; pecunias in eis esse, aperuerunt vasa, statimque inde auolarunt, & habitare cœperunt in cauernis lapideis Agyrij prædicti, è regione montis Aetnæ. *Hęc M. S. Codici adsuta erant, qua vt commentitia, ac fabulosa recidimus. atq; is locus vnus est ex corruptis, vitiatisque, quos superius adnotauimus. Vanum item est, quod addunt Codd. Catanensis, & Agyrensis:* Hosce Dœmones in vasis æreis à Rege Salomone inclusos fuisse.

11 AGYRIVM] *qua patria Diodori Siculi, qui Augusto Cęsare Catholicam historiā scripsit, & de illa. in sua Bibliotheca, plura habet. variāt in vrbis nomine scriptores. Stephano* Agyrena; *Ptolomao, & Antonino,* Agurium; *Diodoro, Dionysio, & Ciceroni* Agyrium. *Plinius* Agyrinos populos *habet; Cicero* Agyrinenses, *Diodorus* Agyrinęos: *consentiunt nummi veteres, in quibus* Agyrinęi. *perperam plerique scribunt* Argyrium, & Argyra, pro Agyrium. *hodie vrbi nomen,* S. Philippi d'Argyrò.

Diod. l. 4.

Stephan. de Vrbib. Ptolom. l. Anton. Itin. Dionys.

12 QVAM SATANAS] *Crateres Aetna inferni fauces fuisse multi credidere, nam vt omittam Poetas, qui dixerunt gygantes ad inferos à Ioue detrusos flammas expirare per crateres Aetna, satis clarè significantes in inferis puniri impios, & Ætnam fauces inferorum esse; plura suppetunt testimonia Sanctorum Patrum, christianorumque scriptorum, quos ordine percensebo, vt hoc semel absoluam, cum toties in Vitis Sanctorum nostratium de Ætna incendio fiat mentio, & huic opinioni, quam multi èphilosophis facilius, quàm par est, contemnunt, adharere videantur.*

Aetna fauces inferorū ex Patribus.

Primus quem comperio, testificatum fuisse, Aetnam, ac Vesuuium spiracula inferorum, D. Patricius fuit, Prusensis Episcopus, & Imperatore Tito Martyr. is ad Proconsulem adductus, cum eo disputatione congressus, duo loca, dixit, à Deo constituta, alterum piorum, & pramiorum, alterum impiorum, & pœnarum, in quo tenebra, & ignis, quibus nocentes plecterentur. Mox in exemplum adducit, visam à se Pentapoleos regionem adhuc fumantem, flammatā in Sicilia Aetnam, & Vesuuium in Campania, haud procul Neapoli. ex quibus qui erumperet ignis, infernarum pęnarum fidem spectantibus faceret D. Patricium Episcopum, & Martyrem D. Pionius presbyter, itemque Martyr, consequatur, qui Decio Imperatore Martyrium subijt. comprehensus à Palemone Pionius, adduci nullo modo potuit, vt simulacris immolaret, versusque ad Smyrnaos, quorum magna multitudo ad eum videndum confluxerat, egregiam orationē habuit pro Christiana religione, docens extremum Iuditij diem, per ignem à Deo factum iri, atque ad exemplum impiorum, extare Pentapolitanam in Iudaa, et decapolitanam in Lydia regiones, igni combustas, & incendia Aetna in Sicilia. Habes igitur par Sanctissimorum Martyrum, qui nobis fidem faciunt, montes flagrantes haud casu abruptos, sed magna Dei sapientia constitutos, vt hominibus indices essent flammarum extremi Iudicij, igniumque infernorum.

Menæa 28. April. & Cedren. hist.

Acta S. Pionij apud lipo nan. To. 7. 1. Mart.

Eadem Tertulliani mens, qui gehennam interpretatur, ignis arcani subterraneum ad pęnam thesaurum. Paullo post, arcanum ignem à publico secernit: atque hunc esse, qui vsui humano; ast illum, qui Dei iudicio apparet, siuè de Cęlo fulmina stringentem, siuè de terra peruertices montium eructantem. Igitur Tertulliano ignis, qui ex montium verticibus erūpit, idem qui arcanus, qui sub terram ad pœnam nocētium, Dei iudicio, seruatur. è nostra etiam re est D. Ioannes Chrysostomus, qui contra eos, qui negant inferos, ita ratiocinatur: quod si audito nomine gehenna irrides, ac fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorum; vidimus enim, vidimus, & in prasenti quoque vita gehenna effigiem. quandoquidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri essent, qua post resurrectionem futura sunt, nunc eum ijdem audiant esse ignem inextinguibilē: à rebus prasentibus illos Deus erudiuit. tale est igitur Sodomorum incendium & si hęc de Sodomorum igne, qui de cęlo pluit, D. Ioannes Chrysostomus docet, quid de igne, qui de montibus cauernisque subterraneis expirat, dicturus esset? iret ne pedibus in sententiam SS. Martyrum Patricij, & Pionij?

Tertull. Apol. ca. 47. cap. 48.

D. Chrysostom. ho. 4. in c. 1. Epist. ad Rom.

Diuus

D. Hieronymus eodem collimat, *Aetnam esse fauces in tartarum occasione sumpta ex Ruffino, qui in Sicilia mortuus est. Dum enim illum, Sicula humo premi ait, inter gygãtes duos Enceladum, & Porphyrionem, quos fabulosa antiquitas Aetnæ suppofuit, satis ostẽdit, Ruffinum per Aetnæ crateres coniectum in tartarum.* Quemadmodum Theodoricus Rex in Vulcani ollas *pares cum gigantibus impietatis sua pœnas dedisset. multo clarius rem nostram tuetur, D. Pacianus, Barcinonensis* Episcopus, *antiquus scriptor, qui sub Imp. Theodosio vixit, sub Christi annum CCCXXC. Lubet ipsa eadem viri Sanctissimi verba exscribere, ex paraenesi ad pœnitentiam.* Timete, dilectissimi, iusta iudicia, omittite errorem, damnate delicias. Properat iam tempus extremum: tartarus, & gehenna laxato: impijs sinus pandunt. Post animarum tempestiua supplicia, rediuiuis quoque perpetua corporibus pœna seruatur. Nemo Tytij iecur credat, & vulturem poetarum: ipse sibi materiam recrescentium corporum reparat ignis æternus. Gehennam recordemini. vim eius, & de præsentibus æstimate. cuius fumariola quędam maximos montes subterraneis ignibus decoquunt. æstuat indefessis flammarum globis Ætna, & Lisaniculus, & Vesuuius Campanus, & quo nobis iudicij perpetuitatem probent, dissiliunt, deuorantur, nec vllis tamen sęculis finiuntur, &c. *babes iam quid Sanctissimus Episcopus Pacianus prædicet? Aetnam ex gebenna ignibus ardere, eiusque infumibulum esse.*

D. Pacian. parn. ad pœnitent. extat Tom. . Bibl. SS. PP.

Accedat auctoritas Romani Pontificis D. Gregorij Magni, qui Aetnã & Vulcanũ, adiacentem Siciliæ Insulam, ollas tormentorum inferorum appellat. Cum enim in Dialogis suis narrasset, Eumorphium quemdam, è vita iam iam exiturum, Stephanum Optionem, vt veniret, admonuisse, quod parata esset nauis, qua veberentur in Siciliam, subdit: quod verò se ad Siciliam duci, testatus est, quid sentiri aliud potest, nisi quod præ ceteris locis, in eius terræ Insulis, eructante igne, tormentorum ollæ patuerunt? quæ, vt solent narrare, qui nouerunt, laxatis quotidie finibus, excrescunt; vt mundi termino appropinquante, quantum certum est, illuc amplius exurendos colligi, tanto, & eadem tormentorum loca, amplius videantur aperiri. Quod Omnipotens Deus, ad correctionem viuentium in hoc mundo, voluit ostendi; vt mentes infidelium, quæ Inferni tormenta esse non credunt, tormentorum loca videant, quæ audita credere recusant. *hac Diuus Gregorius quibus idem vrget argumentis, quod superius à D. Ioãne Chrysostomo pertractabatur. qua verò ratione D. Gregorius assereret Infernorum tormentorum ollas in Sicilia patuisse, apertaque loca suppliciorum in ea spectari, nisi pro certo baberet, flagrantes Aetnam, & Vulcanum esse fauces in tartarum? Quam ob caussam crediderim, ignem ex Aetna, & Vulcano exundantem à Nonno Monacho diuinum procul dubio esse, affirmari: quemadmodum D. Patricius Prusensis ignem Vesuuij diuinum dixerat.*

D. Gregor. lib. 4. Dialog. c. 35.

Nonnus col. c. profan. hist. D. Greg. Naz.

Antiquis scriptoribus plerique recentiorum adnectantur, qui melioris notæ, Gotfredus Viterbiensis de Sicilia.

Gotfred. in Chron.

Mons ibi flammarum, quos euomit, Ætna vocatur.
Hoc ibi tartareum dicitur esse caput.

Petrus Blesensis, Anglus, qui Guilielmi II. Siciliæ Regis, præceptor fuit, in Angliam regressus ad Richardum Syracusanum, banc caussam scripsit, cur in Siciliam reuerti nollet. quis, quæso, ait, ibi securus inhabitet, vbi præter ceteras passiones Montes ignem Infernalem semper euomunt, & fœtorem sulphureum euaporant? nam ibi proculdubio porta est Inferi, de qua dictum est: à porta inferi erue, domine, animam meam: portæ inquam montis, & Inferi sunt Montes Trinacriæ, vbi absorbentur à terra homines, & descendunt in infernũ viuentes, &c. *Extrema verba ad cladem Catanensem respiciunt. Tum enim templum, Catanæ maximum ex Aetnæo terramotu conciderat, multos oppresserat.*

P. Blesens. Epistol.

Ad hæc Cęsarius Monachus rogatus, quid sentiendum esset de montibus Vulcano, & Aetna, in quos pleraque animę demissa leguntur, esset ne illic purgatorius ignis, an inferorum, ita respondet: Os dicunt esse Inferni, quia nullus electorum, sed reprobi tantùm in eos demittantur. *Simon Maiolus, Episcopus Vultariensis, de Aetnæ crateribus* verisimile est, *inquit*, quidquid reliqui philosophi, in ijs locis quædam esse tartari ostia, aut loca puniendis animabus destinata, quod & Surius tradidit. *Demùm Doctissimus Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus nostræ Societatis libris de purgatorio, dum probat, inferos locum esse intrà terræ viscera, præter alia argumenta in libris de Christo allata*; accedunt, *ait*, variæ eruptiones ignis, quæ in terra apparent, quas non temerè B. Gregorius putat esse indicia quædam Inferni, intra viscera terrę existentis. Nam scribit, se certa relatione cognouisse, eadem hora, qua obijt Rex Theodoricus, Arianus, visam fuisse animam eius eiactari in foueam Vulcani, quæ est in Sicilia. *Iuxtà Siciliam, rectius diceretur. Nam Aetna in Sicilia est, Insula verò Vulcanus Siciliæ adiacet. Eodem modo corrigendum Idacij Chronicon, in quo scriptum ex Diui Gregorij Dialogis, Theodoricum visum à quodam Sacerdote vinctum trahi in Siciliam in ollam ignis. præterea idem Bellarminus probat, ignem purgatorium esse corporeum, verumque, & eiusdem speciei cum nostro elementari: idque confirmat, ex ignis eruptionibus Aetnæ montis, aliorumque locorum flagrantium.*

Cæsar. illustr. mir. lib. 12.

Sim. maiolus dier. canicul. collo quio 16.

Sur. cõmẽt. an. d. 1537.

Bellarm. de purgat. l. 2. c. 6.

Allata l. 4. de Christo c. 2.

D. Gregor. Dial. lib. 4. c. 35. & 30.

Idac. in Chron. l. 2.

Bellarm. de Purgat. l. 2. c. 11.

Vulgata fama, testimonijs tot SS. Patrum, Doctorumque virorum firmata, multis etiam exemplis, visisque comprobata est. Quę miro sanè consilio seruis suis ostensa voluit Deus, monendis hominibus, & à scelere retrahendis. Quippe clementissimè nobiscum agit Deus *optimus, cum sontis alicuius exitum, pœnamque cui, visum ei fuerit, palam facit. Plerumque etiam illum repræsentat babitu rei damnati, catenis vinctum, tractumque in æternorum cruciatuum carcerem, ac deiectum in ora flagrantium montium, Aetnæ, Vulcani, Vesuuij. Siuè in hoc Deus hominum sensui se accommodet, seù quod ita re vera sit, horum montium crateres esse fauces inferorum, quod viri sancti, ijdemque docti quos suprà retuli, sentiunt. Ex his visis nonnulla narrare, vt necessarium ad probationem nostri argumenti, ita ad audiendum non iniucundum erit.*

Diuus Gregorius Magnus Pontifex in Dialogis memorat, viro cuidam magnę Sanctitatis, in

D. Gregor. Dialog. l. 4. c. 30.

in Insula Lipara solitariam vitã agenti, Theodoricum Regem visum inter Ioannem PP. & Symmachum patricium, quos iniustè occiderat, discinctum, discalceatumq. & vinctis manibus deductum, in ollam Vulcani iactatum esse. Attamen Eumorphium, & Stephanum optionem in Siciliam vectos, & in Aetnam demersos. (Cap. 35.)

(Aimoin. hist. Franc. lib. 4. c. 34.) De Dagoberto, Francorum Rege, Aimoinus Monachus scribit; B. Ioanni, Eremitæ Siculo, oranti apparuisse haud procul in mari, deformes, truculenta facie, Dæmones, vinctum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, inflictisque verberibus ad Vulcania loca trahentes, qui cruciatus inter, & verbera, quorumdam Sanctorum suffragia postulare audiebatur. Cum repente aperto Cœlo, inter fulmina, in fluctus cum fragore ruentia, visi sunt descendisse viri, mirabili decore fulgentes. Erant vero, quos Dagobertus in auxilium vocarat suum, SS. Dionysius Episcopus, & Mauritius, & Martinus Confessor; hi arreptam à Dæmonibus animam secum in cœlun sustulerunt, concinentes: Beatus, quem elegisti, & assumpsisti, domine; habitabit in atrijs tuis. (psal. 64.5.)

(P. Damian. vita S. Odilonis.) Loca pœnarum in Sicilia esse, Beatus Petrus Damianus contestatur. Memorat is, virum sanctum Dei seruum, qui in Insula, seu rupe, iuxta Siciliam, inclusus viuebat, ex aduerso Montis Aetnæ, hæc ad Odilonem perferenda curasse: sunt vicina nobis loca, ex quibus grauissima flammarum furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ reproborum diuersa luunt, pro meritorum qualitate, tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia, innumerabiles sunt Dæmones deputati, qui intolerabiles eorum pœnas quotidie renouant, & eos ad rediuiua supplicia indesinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lacrymabili vociferatione deflentes, quod orationibus, & eleemosynis quorundam, aduersus eos concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cætera de Cluniacensium cœtu, & eorum Abbate permaximam querimoniam faciunt, quia quam sæpe per eos sui iuris vernaculos perdit. Hæc ex viro Dei cum cognouisset D. Odilo, anniuersariam omnium defunctorum memoriam in Monasterijs suis instituit; quæ dein Romani Pontificis auctoritate, in vniuersa Ecclesia sancita est.

(Cæs. Illust. miraculor. lib. 12.) Imperatore Henrico, & Rege Siciliæ, vt Cæsarius refert, Decanus Ecclesiæ Panhormitanæ, natione Theutonicus, cum equum amisisset, illum quæsitum, seruum misit suum. Huic homo senex occurrit; rogatque, quò iret, quid quæreret? respondit ille: equum quærere Domini sui: hic senex, nosse se dixit, equumq; in Aetna esse, vbi eum haberet Dominus suus, Rex Arcturus: mox subdit, dic domino tuo, vt ad dies XIV. illuc veniat ad sollemnem eius conuentum. Id si referre neglexeris, sanè grauiter tu plecteris. Reuersus seruus, quæ à sene audierat, hero retulit, non sine metu. Decanus ad Arcturi Regis conuentum, aulamque, audiens se inuitatum, seruum irrisit. Sed incidens in morbum, prædicto die, mortuus est.

Sub idem tempus, cum viri quidam montem Aetnam obambularent, validam vocem in hæc verba percepere: præparate ignem modò; eo post interuallo, idem clamatum est secundò ac tertiò præparate focum magnum. Sed respondere auditus nescio quis, cui præparabo? & ille: dilectus amicus noster, Dux Zeringiæ, qui nobis plurimum seruiuit, huc venit. ceterum viri illi diem, horamque prænotantes, Friderico, Henrici filio, Siciliæ Regi, audita per literas significarunt; rogantes numne aliquis, Zeringiæ dux, defunctus esset? compertumque est, eodem die, eademque hora, Bertolphum, Ducem Zeringiæ immanem tyrannum, ac fidei catholicæ desertorem, è vita exisse. idem Cæsarius auctor est. Similia his spectra visa, audita que, ad Vulcanum, Insulam Siciliæ proximam, & ad Vesuuium Campaniæ montem, commemorant Leo, Episcopus Ostiensis, & Beatus Petrus Damianus. (Leo Ost. l. 3 ca. 84. hist. Cal. P. Dam. l. 5. Ep. ad Dominium.)

Ecquis igitur tot viris doctrina, & sanctitate præstantibus se contra obijciat; totque reuelationibus, ac visis à Deo exhibitis, docendis hominibus, Aetnam quasi caminum esse, ex quo perpetui ignes ex inferorum *fornacibus eructarent. Igitur Aetnæ, (vt ceterorum montium ardentium,) & inferorum ignes communicant inter se. Facilè verò est, illius fauces, quarum in comprehensa est profunditas, in infinitam prope altitudinem demergi, & per subterraneas cauernas, fistulasque in cor terræ, ad inferos protendi: ex quo ignis, qui altissimus semper effertur, expirat. Quod maximè mirandum est, videtur id subodoratus Seneca, Ethnicus Philosophus; sed à nostris potuit accepisse. Is Aetnæum ignem neutiquam in ipso monte alimentum, sed viam habere existimat; sed præstat ipsum Senecam loquentem audire: Ætnam consumi, & subsidere, ex hoc colligunt, quod aliquando longius nauigantibus solebat ostendi. Potest hoc accidere, non quia montis altitudo descedit, sed quia ignis euanuit, & minus vehemens, ac largius effertur: ob eamdem caussam fumo quoque per diem segniore: neutrum autem incredibile est: nec montem, qui deuoretur, quotidie minui, nec ignem non manere eumdem. Qui non ipse ex se est, sed in aliqua inferna valle conceptus exæstuat, & alibi pascitur, in ipso monte non alimentum habet, sed viam. Hæc Seneca. Quare Aetnei ignes in penitissimo terræ sinu conceptaculum habent, crateres verò montis sunt spiramentum Inferni ignis. (Seneca Ep. 79. ad Luc.)

(Philostr. l. 5. & 6. Iustin. l. 4 Seuer. de Aetna. Bemb. de Aetna. Faz. dec. 1 lib. 1. Philoth. de Aetna.) Non latet, ignis caussam ad abstrusa naturæ miracula philosophos referre, vt Apollonius apud Philostratum, Iustinus ex Pompeio, & Cornelius Seuerus ex antiquis, ex recentibus verò Petrus Bembus, Thomas Fazellus, & Antonius Philotheus, quos adeant, qui scire desiderant. At sola natura non videtur esse posse adæquata caussa Aetnei ignis. Nam si materies ignis est sulphur, bitumen, alumen, & id generis ignem fouentia, quibus cauernæ montis abundant, quæque gignunt humida nutrimenta; pro caussa verò efficiente est conflictus proximi maris, exhalationesque, & ventus, qui vbi per spiramenta cauernarum incubuit diu luctatur, & sulphurea materies ignem concipit; cum hæ caussæ sint ferè perpetuæ, cur incendia montis non sunt perpetua, non in singulos modo annos, sed in dies? cur

sæpe

ſæpe in plurimos annos intermittuntur? abſumitur, inquies, ignis materia, ſulphur, bitumen, alumen: quorum defectu, flamma restinguitur. at id dici non poteſt. nam materies ignis perpetua eſt; vt continuo abſumitur, ita continuo reparatur, cum enim naturæ vi, omnia calore, & humore concipiantur, ac generentur; dum Aetnæ viſcera, cauernaq; ardent attritu maris, ventorumque flatibus, non modo hæc ſui ipſius calore aliquid ſemper conſumit, ſed aliquid quod abſumat, ſemper progignit; humectante mari interna montis alliſu, aſperſuque vndarum, quas venti etiam per cauernas deferunt. cum igitur ignis materies, ſulphur, ac bitumen continuo renaſcantur, Aetna ſemper ardeat, neceſſe eſt, abundante alimento. id tamen experimento non comperimus, neque enim Aetna ſemper ignes profundit.

Igitur præter naturales haſce cauſſas, quæ conferunt quidem nutriendis ignibus, ad arcanum, & ſubterraneum pœnarum theſaurũ, vt Tertullianus appellat, recurrendum eſt, enimverò ad infernum ſtagnum ignis, & ſulphuris, de quo Diuus Ioannes, apprehenſa eſt, *ait*, beſtia, & cum ea pſeudopropheta: viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure. *& rurſum:* Diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris. *& alio loco:* pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure. *Sanè hoc ſtagnum, intra gremium terræ, conceptaculum eſt ignis perpetui, vnde per cauernoſas terræ partes, ad montium hiatus deductus expirat, monendis impijs, metuque obiecta gehennæ perterrendis, vt peccare deſinant. Quam ob cauſſam Caſſiodorus ardentium montium cauſſas, quod inter medias vndas nunquam incendia deficiant, ad arcana Dei transfert:* potentia ſiquidem diuina, *inquit Caſſiodorus*, ſic de contrarijs rebus miraculum facit eſſe perpetuum, vt palam conſumpta, occultiſſimis inſtauret augmentis, quæ vult temporibus ſtare diuturnis.

Ioa. Apoc. c.19.20.21.

Caſſiodor.

13 MESSANAM APPVLERVNT] *Codd. M. SS. Meſſanam, inde Agyrium. vetus eſt Meſſanæ traditio, Philippum ea loca incoluiſſe, vbi ædes eſt Sanctæ Mariæ, cognomento latinæ. Meſſana verò profectum, in ſpecu conſtitiſſe, tribus ab vrbe paſſuum millibus, ex eoq; multa* Dæmonia *expuliſſe. extat rei monumẽtum, ara in ſpecu, atque ex marmore ſtatua, ac prope Monaſterium Ordinis Sancti Baſilij, ædeſque Diui Philippi nomini ſacra in eaque* Crux, *quam Diui Philippi fuiſſe, qua* Dæmones *expulit, fama fert.*

14 CONSEDIT PHILIPPVS] *ea eſt ad radices montis, occidentem verſus, & à Diuo Philippo nomen habet: in cuius memoriam, vulgo colitur, multiſque miraculis floret.*

15 TRIPLEX EST COLVMNARVM ORDO] *tribus columnis, vertunt* Codd. *Catanenſis, & Agyrenſis, itemque* Contius.

16 TOPARCHÆ] *paullo poſt, memorat Toparchæ ditionem; & rurſum Orbianum Toparcham. Sed hæc Agyrij Toparchia, eo æuo, mihi ſuſpecta. equidem Agyræum Toparchã, interpretor virum aliquem inter Agyræos Principem.*

17 MVNERA EIS OFFERRE] *epulum crediderim. nam antiquum inſtitutum fuit, vt tam die natali, quam funerum, cibos in templa pauperibus afferrent, ibique ederent, qui mos ad Chriſtianos etiam manauit. Quandoquidem, vt auctor eſt Tertullianus, illis ipſis diebus, oblationes faciebant, vnaque in tẽplo epulabantur; quod poſtea Nicænæ Synodi decreto ſublatum eſt.*

Tertull. de coron. mil.

FACVLTATES SVAS IN SEPVLCHRIS] *Ethniciſmi reliquiæ, ex auaritia Sacerdotũ. id moris apud veteres fuit, vt cum quis è domeſticis obierit, obolum illi in os deponerent, quem apud inferos Charonti pro portorio darent irridet Lucianus Sed Albani pecuniam cum defunctis ſepeliebant, Strabo. idem mos, ex hoc loco, fuiſſe apud Agyræos videtur.* 18

Luciã. dial. de Luctu. Strab.l.11.

GABRIELE DVCE MILITIÆ] *Michaelem, crediderim reſtituendum. is enim eſt Dux militiæ cœleſtis. Significat Diuus Ioannes in Apocalypſi, dum Michaelem, & Angelos in cœlo depugnaſſe memorat eum Dracone eumque debellaſſe, & in tartarum deturbaſſe. enimverò Michaelem appellat primatem cœleſtis exercitus, præpoſitum Paradiſi, Principem militiæ Angelorum.* 19

D. Ioann. Apoc.c.12.

PROTENSVM ECCLESIAE VELVM] *Vela alba, picta, pretioſa, ædium ſacrarum menſis, foribuſque ornandis, vetere more protendebantur. eumque in vſum à viris Principibus offerri ſolita. Nazianzenus:* 20

Tabulas nitentes non peto, non fulgidum
Aurum, ſacraq; vela, quæ menſam tegant.

Pretioſa igitur, quòd hæc in exemplum eorum adducat, quæ ab Imp. Theodoſio, ad quem ſcribit, petat. Diuus Paulinus.

Cedo alij pretioſa ferant donaria, neque
Officij ſumptu ſuperent, qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus, ſeu picto ſplendida lino,
Siuè coloratis textum fucata figuris.

Nazianz. carmine de vita.

Paul. nat. 6. S. Felicij.

KATOPEDONTES] *ideſt inferius ruentes. loco nomen à ſitu præcipiti, an àruentibus ab alto ſaxis, vt hiſtoria indicat? in M.S. Cod. Syracuſano habetur,* Rapiruntas; *in Catanenſi,* Catopiduntas *vtrumque corruptè.* 21

INSTAR CRVCIS EXTRVENDAE] *vetus is mos, vt ſacræ ædes ea forma conſtruerentur. Quod reuerentiæ Chriſti Crucis datũ. Beda*, prope Ciuitatem Sichem, quæ nunc Neapolis dicitur, Eccleſia quadrifida eſt, hoc eſt in modum Crucis facta. 22

Beda de locis ſanctis cap. 15.

ACCIDENTES PORRO AD FERETRVM EIVS] *Vetus opinio apud Agyræos fuit Diui Philippi corpus antiquis temporibus in eius æde conditum, in loco, cui Catana nomen: effoſſumque à maioribus, integrum illud repertum, ac mox illatum in idem ſepulchrum ſuperpoſito ſaxo cum Diui Philippi imagine. Anno Chriſti* CIƆIƆXCIX. *ad* XII. *Kal. Februarias, Ioſephus Saladinus Abbas Commẽdatarius S. Philippi, dum fundamenta altè molitur, extruendæ aræ, D. Philippi corpus defodit, quo facinore Iurati patres, Populuſq; commoti, rem detulere ad Bernardinum Cardinium, Maquedæ Ducem, atque in Sicilia Proregem, conqueſti, ipſis inſcijs, D. Philippi corpus defoſſum: miſſus à Prorege Ioannes Oſorius* Regiæ *Monarchiæ Iudex, cuius prudentia compoſita turba. Sacra verò oſſa eundem in locum ritè condita ſunt, quæ, quinque poſt* 23

d annos,

annos, Philippus Georgius, Visitator omnium iurium Regij Patronatus ne ob nimiam sepulchri humiditatem, in quo condebantur, corrumperentur, in commodius, ac ornatius sacellum, anno CIↃIↃCIV. *ad* VIII. *Kal. Augusti, sollemni ritu transtulit.*

VIXIT ANNOS CIRCITER LXIII.] *ita Graeci Codd. at Catanensis, & Syracusanus, vixit annos LIII. errore librarij, deest numerus denarius.*

ANIMADVERSIONES
AD VITAM
S. PEREGRINI
CONFESSORIS.

1 GRÆCIA] *dictitant aliqui Diuū Peregrinum Luccensem fuisse; sed opinandi ansam dedit corpus, quod Luccæ esse dicitur: cū tamen Luccensem Peregrinum à nostro diuersum existimauerim.*

2 TRIOCALA] *in antiquissimo nummo,* Triacala, *reperi inscriptum. Stephanus de Vrbibus,* Tricaion, *postea* Tricala; *gentile verò nomen* Tricalini. *Cicero in Verrem 7.* in Tricalino, quem locum fugitiui iam ante tenuerunt, &c. *Sed constanter Diodorus* a Triocala, *Silius item lib.* 14. Triocalini *à Plinio* b *dicuntur incolæ: corrupte igitur apud Ptolomæum lib.* 3. *c.* 4. Triocla *scriptum. destructam Vrbē Silius docet,* Et mox seruili vastata Triocala bello.

a Lib. 36. b Plin. lib. 3. c. 8.

3 CONTINGIT] *in Sancti Niconis actis dicitur venisse Constantinopolim, cum tamen venerit Byzantium, quæ postea Constantinopolis dicta est.*

4 IN ANTRI PROXIMI] *æque distat ab antiquissimis Triocalitanis vestigijs, atque à paruo* Calatabillotta *Oppido, quod nūc incolitur.*

5 DRACO] *Serpentes miræ magnitudinis extitisse ex Dione in Aug.* c *Plinio,* d *Strabone,* e *alijsque cognosces. Commemorat Lucas Tudensis, Imp. Theodosio Serpentem fuisse, quem vix octo iuga traxere. Celebris etiam est Rhodius Draco apud Bosium de Hierosolymitana religione: legi potest Baronius anno 324. nu. 97. & seqq.*

c Lib. 50. d Lib. 8. c. 11. & 14. e Libr. 16.

6 HISTORIIS LEGIMVS] *Romæ vt Metaphrastes tradit Draco erat sub Capitolio delitescēs, cui Kalēdis singulis Virgines in victimas obijcerentur: Draco item Antiochiæ fuit, cui quotannis hominem Græcanica sorte delectum mactabant: cum autem vt Metaphrastes, & Græcorum Menæa tradunt, viri Christiani filia, sorte educta esset, quæ Draconi immolaretur, parens Virginis stato sacrificij die adsidens, in biantis belluæ fauces pollicem S. Ioann. Baptistæ magna fide coniecit, & interemit. apud Thespienses infra Heliconem montem, cum in cius insigni feritate Draco sæuiret, ephœbi quotannis singuli sorte ducti feræ exponebantur, Pausanias in Bœoticis. Illud in his Actis displicuit, quod nimium vorax Draco iste Triocalitanus sit, nam singulis diebus puerum illi datum referunt. Antiocheno, & Thespiensi singulis annis, Romano Kal. singulis victima, quā deglutirent, dabatur. Siculo autem in dies singulos; at quomodo tantæ voracitati suffecisset oppidum illud, crediderim, vel à scriptore Actorum per auxesim id fuisse additum, vel singulis diebus certi tēporis in orbem recurrētibus, mēsis verbi caussa, aut anni, datū fuisse puerū.*

Metaph. in vita s. Silu. Metaph. 29 Aug.

PIÆQVE FŒMINAE] *in actis dicitur,* que puro corde Domino seruiebat: *hinc inferri posse videtur, eam fuisse iam antea, vel ab ipsomet Peregrino, vel ab alijs ad fidem Christianam traductam.* 7

SAXVM EDVXIT] *in æde D. Peregrini in oppido Calatabillotta visendum etiam nunc proponitur in die festo S. Peregrini. Hæreseos Macedonianæ simulatio pane lapideo prodita est teste Sozomeno.* 8

Ecclef. hist. lib. 8. c. 5.

DECIDERET] *Viri plures sanctitate præstantes vbique gentium immanes huiusmodi serpentes diuina virtute occidisse commemorātur, vel precibus, vel signo Crucis, vel execratione: Romæ S. Siluester in Capitolio Draconē clausit, ex eius Actis; S. Marcellus in Gallia, ex Fortunato apud Sur. die 1. Nou. apud Nicomediam S. Arsacius ex Sozomeno lib. 4. c. 15. S. Hilarion Epidauri, vt ex Hieronymo in eius vita S. Donatus in Epiro ex Sozomeno lib. 7. c. 25. S. Theodorus ex Metaphraste: S. Crescentius Vrbini, eius acta: S. Victor apud Virdunenses ex Mosandro to. 7. Surij 6. Nou. Leo Papa IV. Romæ ex Anastasio Bibliothecario.* 9

FVERIT] *Christianæ religionis iam in oppidum inuectæ indicium est, non solum fœminæ illius pietas, cuius filius sospes fuit hoc miraculo, sed voces laudantium Deum, gratesq; illi redditæ, vt Acta memorant.* 10

ICONAS] *ita etiam de S. Siluestri imaginibus notat Baron. & Spondanus ad ann. 315.* 11

ANI

ANIMADVERSIONES
IN PASSIONEM
SANCTI ELEVTHERII

1 REM NOSTRAM] hæc acta ex manu S. Cod. Ecclesiæ Syracusanæ excerpsi: ea ex Græco exēplari traducta videntur, incertum, an ex Metaphraste, cui consentiunt, an ex alio exemplari, ex quo idē Metaphrastes accepisset: quòd verò noster Interpres haud satis feliciter ex Græco vertit, dictionem immutare visum est, paucissimis rebus, iisque leuibus recisis, quas quiuis castigandas censuerit, & apud Metaphrastem videre poterit. contuli eadem acta cum iis, quæ sunt in antiquo M.S. Cod. Ecclesiæ Reatinæ. (Metaph. apud Sur. tom. 2.)

2 PATREM SENATORII ORDINIS, ET CONSVLAREM] nomen Patris acta Syracusana, & Metaphrastes non habet. exaratus codex Reatinus Eugenium illustrem virum nominat, Equilinus Eleutherium: sed in consularibus fastis ab Augusto ad Adrianum neminem reperias, qui Eugenius, vel Eleutherius vocetur. Eleutherij verò patrem Consulem III. fuisse tradunt Metaphrastes, Equilinus, & omnes M. SS. Cod.: qui tertium consulatum adepti Imperat. Domitiano, Nerua, Traiano, & Adriano sub quibus Eleutherij patrem vixisse oportuit, hi sunt ex Consularibus Fastis, C. Silius Italicus, L. Virginius Rufus, M. Cornelius Fronto, Sex. Pompeius Collega, L. Licinius Sura. Eleutherium alicuius ex his filium extitisse non facile affirmauerim. (Equil. lib. 2 cap. 10.)

3 MATER ANTIA FVIT] apud M. Bellinum, Eleucius, & Aneta, corruptè pro, Eleutherius, & Antia. Metaphrastes Euanthiam appellat. Sed martyrologia latina, M.SS. Cod. & Græca menologia Antiam dicunt. in tabula Ænea, quæ Venetiis inuenitur, eamque habes apud Onuphrium leguntur, C. Antius, & Iulius Quadratus Coss. extra ordinem Imper. Domitiano, inde colligas nobilitatem gentis Antiæ. (In Bellin. ad 14. Kal. Maias. Græca menol. ad 15. Kal. Febr. Onuphr. lib. 3. com. in Fastos suos.)

4 QVAE PAVLVM] eodem modo loquuntur acta Reatina: addunt Metaphrastes, & Nicephorus Callixtus Antiam à Paulo Apostolo ad fidem conuersam, instructamque. (Lib. 3. c. 29.)

5 SANCTO ANACLETO PONTIFICI TRADIDIT.] in Codice Reatino scriptum est Eleutherium ab Episcopo Dinamio sacras litteras edoctum, & Episcopum institutum: nugæ videntur. Menologia Græcorum, Metaphrastes, & ex eo Nicephorus à Pontifice Aniceto, sed falsi sunt, alterius Eleutherij nomine, qui Aniceti Papæ Diaconus fuit, eiq; post Pium, & Soterem in Pontificatu successit: sanè errorem ipsa temporum ratio conuincit; nam Eleutherius Episcopus, iisdem Metaphraste, & Nicephoro auctoribus sub Adriano Principe sublatus est; Anicetus verò post extinctum Adrianum Pontifex fuit.

INGRESSVS ADOLESCENTIAM INTER DIACONOS] M. SS. Codd. Nicephorus, & Equilinus perhibent, Eleutherium Anno XVI. Diaconum, XVIII. Presbyterū, XX. Episcopum creatum Ado & Bellinus Presbyterum dicunt: Sed Episcopum fuisse certum est. nam Episcopum nominant Romanum Martyrologium, Beda, Vsuardus, Galesinius, Maurolycus, Rhegino Abbas Prumiensis, Nicephorus, Menologia Græca, Equilinus, Mombritius. Eleutherius autem Diaconus, Presbyter, & Episcopus ante legitimam ætatem creatus est, propter eximiam eius sanctitatem, & prudentiam, vt mox dicam. 6

VIGESIMVM AGENS ANNVM EPISCOPVS, ETC.] apud Clementem Romanum scriptum est, Episcopum non minorem annis quinquaginta esse debere; quod si grandior natu aliquis non inueniretur, tum iuuenem, qui testimonio virtutis probatus esset, institui posse: certe olim in Episcoporum numerum, non nisi seniores adlecti, itaque præsident, ait de Episcopis Tertullianus, probati quique Seniores. ac iure, quod in Episcopo, ob eius muneris præstantiam, ac venerationem, docendis, regendisque populis, auctoritas, morum grauitas, & prudentia requirantur; quæ ætate, annisque maturescunt. hinc Patres non nisi maturam ætatem probant ad Euangelium prædicandum, populosque instruendos. Sæpe tamen cum multis in ætate dispensatum est. itaque S. Clemens Martyr Ancyranus annos natus XX Episcopus creatus est, vt memorat in eius vita Metaphrastes. Demas Episcopus Magnesiorū, adolescens fuit, quam ob caussam S. Ignatius ita Magnesianos hortatus est: Et vos decet nō contemnere ætatem Episcopi, sed iuxta Dei Patris arbitrium omnem impertiri illi reuerentiā, quemadmodum noui facere sanctos Presbyteros, non respicientes ad eam, quæ videtur adolescentiam, sed ad prudentiam, quam habet in Deo, &c. adolescens prætereà fuit Timotheus Ephesijs à B. Paulo Episcopus impositus, ideò Apostolus ad eum scripsit: nemo adolescentiā tuam contemnat. quibus vtriusque Epistolæ locis, cum Ignatij, tum Pauli Apostoli vocabulum, quod latini vertere adolescentiam Græce est, iuuentutem, quod ætatem illam significat, quæ à primo, & vigesimo anno incipit. Itaque Vgo Cardinalis, penes quem sit fides, adolescentiam, ætatemque Timothei Episcopi explicans, nondum, ait, illum tres, & viginti annos natum. Auctor est Eusebius, Sanctum Gregorium Thaumaturgum, eiusque germanum fratrem Athenodorum, quinquennio integro in Originis schola versatos, eos in Sacrosanctis Dei eloquijs fecisse progressus, vt dum adhuc ambo admodum adolescentes essēt, Ecclesiarum in Ponto Episcopi crearentur, & 7 (Clem. l. 2. const. Apost. cap. 1. — Tertull. Apolog. — Greg. super c. 1. Ezech. hom 2. Nazianz. 2. or. in sanct. lu. — Metaph. ad Sur. tom. 1. S. Ignat. ep. 3. ad Magnesianos. — Epist. 1. ad Timot. c. 4. — Euseb. l. 6. c. 23.)

sanè vt scriptura sacra affirmat, senectus venerabilis non diuturnitate, neque annorum numero *æstimatur, sed prudentia, & sanctitate vitæ. neque cum his sine caussa dispensatum est. nam Paulus Apostolus Timotheum adolescentem Episcopum ordinauit, diuino monitus oraculo, vt ex illis verbis apud eumdem constare potest; secundum praecedentes in te prophetias. Demas, Eleutherius, & Clemens Ancyranus, ob insignes virtutes, & Spiritus Sancti dona, quibus eorum adolescentia illustrabatur, promoti sunt.*

Sap. 4.

Epist. 1. ad Timoth. c. 1

At quo nam Christi anno Eleutherius Episcopus ab Anacleto institutus est? certus annus non constat; sanè extinctus est Anacletus decimo fere sui Pontificatus anno, Chr. CXII. *Traiani Imperatoris XIII. certum est autem annos quattuor Eleutherium sub Anacleto vixisse, & aliquot ante annos à matre Antia in eius disciplinam traditum. iam quis diuinet, in quem Anacleti annum incidat Eleutherii ordinatio? nosse enim oporteret annum, quo puer Anacleto Pontifici, à matre oblatus est. haud dubie Christi annum* CXII. *praecessit. Sed mirum, quantum varient Scriptores in tradendo Eleutherij Pontificatu. Prouincias quinque inter se longe dissitas ab ijs commemoratas reperio; Forum Iulium, Campaniam, Apuliam*, Siciliam, *Illyricum. Quot verò Prouinciæ, tot Vrbes nominantur. Beda Rabanus, & Notkerus Eleutherium Episcopum in Aquileia fuisse dicunt, quę Fori Iulij Vrbs primaria est. Sed in tabulis Aquileiensis Ecclesiæ, vt praenotauit Baronius, Episcopus Eleutherius non inuenitur. Verum fortaße apud Bedam, Rabanum, & Notkerum ex errore librarij scriptum est* in Aquileia, *pro*, in Apulia. *ita enim Beda scribit*: apud Mesanam (*Notkerus* apud Mesenam) Apuliæ Ciuitatem, Natale SS. MM. Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris eius. Hic Eleutherius in Aquileia Episcopus ordinatus est. *In quibus postremis verbis coniicio, in Apulia, voluisse eos dicere, vt ante dixerant, non* Aquileia, *Abbas Maurolycus Eleutherium apud Misenum Campaniæ Episcopum locat. erroris caussam ei forte dedit, quòd cum ille legeret in Vsuardi, Adonis, aliorumque corruptis codicibus, apud Misenum in Apulia, natale S.* Eleutherij *Episcopi, sciretque Misenum in Campania esse, mutata voce Apuliæ restituit, apud Misenum in Campania. Sed miramur, virum Messanensem, tanti Pontificis honore patriam exuisse.*

Codex Syracusanus manu exaratus, Beda, Vsuardus, Ado, Rhegino in Chronico, Equilinus, Bellinus, alijque Episcopum Eleutherium in Apuliam missum scribunt. Sed in Vrbis nomine variant. Beda, Vsuardus, Ado, & Bellinus Messanam *appellant, Equilinus* Cannas, *codex Syracusanus* Equum, *Rhegino* Mesenū, *Sed is ex vitiosis codicibus Vsuardi, & Adonis accepisse visus est, apud quos corrupte legitur* Misenum, *vel* Misenam *pro Messanam: quemadmodum ex emendatis codicibus legunt apud Vsuardum, Molanus; apud Adonem, Mosander. Ceterum præter Cannas, ignotæ Vrbes in Apulia Equum, Mesenum, & Messana. Qua verò ratione horum scriptorum codices corrigendi sint, mox demonstrabo.*

Martyrologium Romanum, Menologia Græcorum, Metaphrastes, & Nicephorus Episcopum Illyrici Eleutherium vocant. Sed vetus Breuiarium Gallicanum, quo Sicilia olim vsa est, & Galesinius Messanensem Episcopum *in Sicilia: idemque sentire videntur Beda, Vsuardus, Ado, alijque, qui apud Messanam Apuliæ Episcopum collocant, ex errore librariorum. ita enim in eorum Martyrologijs legitur*: apud Messanam, Apuliæ Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris eius. *dele vocem* Apuliæ, *ac substitue* Siciliæ, *erratum enim manifestum Geographi omnes conuincunt. nam Messana Ciuitas in Sicilia, iuxta Promontorium Pelorum, Calabriam contra sita: in Apulia verò cognominem Vrbem fuisse, nullus, quod sciam scriptorum veterum, recentiumque commemorat.*

Nec discrepare videtur Romanum Martyrologium; quamquam enim dicat, Eleutherium Episcopum Illyrici, attamen diem eius natalē Messanæ tribuit, an Eleutherius Illyrici Episcopus primùm ordinatus, deinde Messanam in Siciliam translatus est? exempla multa habes, ipsis Ecclesiæ initijs. nam Dionysius Areopagita à Paulo Apostolo Episcopus Athenis impositus, à Sancto Clemente Papa Lutetiam Parisiorum in Gallias missus est. Publium Melitæ Insulæ Episcopum *Paulus Apostolus instituit; inde Athenas idem fortaße Clemens (nam Dionysio successit) transtulit. Sanctus Alexander, Cęsareæ Cappadocum Episcopus, Hierosolyma voti caussa veniens, eius Ecclesiæ gubernationem diuina reuelatione suscepit, vt tradit Eusebius. Plura translatorum Episcoporum exempla habes apud Socratem. Idem igitur de Eleutherio dici posset; ab Anacleto Pontifice Episcopum Illyricis datum deinde Messanam in Siciliam missum, siue ab Euaristo, siue Alexandro, seu Xysto Anacleti successoribus, quam ob caussam dies natalis Eleutherij Episcopi à Romano Martyrologio, ceterisque tribuitur Vrbi Messanæ. Non alia sane videtur esse caussa, nisi translata sedis, vt quemadmodum Dionysius Athenis in Gallias destinatus est à Clemente, Publius Melita Athenas; ita Eleutherius ex Illyrico Messanam. quod ita posceret temporum, rerumq; Ecclesiæ necessitas, quam fortaße ob rem Galesinius in Martyrologio suo ita scripsit*: Messanæ, Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris, *vocemque (Illyrici) vt vides, sustulit. Idemque præstitum à Beda, Vsuardo, & Adone, apud quos ita legitur*: apud Messanam Apuliæ (*Siciliæ restitue, vt antea dictum est*) Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antię matris.

Euseb. l. 6. c. 9. Socrat. hist. Eccles. l. 7. c. 35.

Sane nos Messanę perscrutati sumus patria tabularia, nullis Eleutherij monumentis repertis. Sed haud mirum, nullum exstare vestigium prter diei natalis honorem: monumenta, siqua fuerant, temporum iniuriis periere.

8 IMPERATOREM ADRIANVM TVM EX ORIENTE REVERTENTEM] *Adrianus è Syria in Vrbem venit, primo Imperij anno, qui fuit Christi CXX. & rursum, extremo iam sui principatus, Oriente composito, Romam reuersus est, anno Chr. CXXXVIII. hanc Eleutherij cædem referre oportet ad secundam*

eundam Adriani ex Oriente reuersionem, eiusque Imperij extrema; nam in iisdem Actis Eleutherius Adriano Imperatori impio, Imperij finem, interitumque comminatus praedixit, & is eodem fere anno obtigit, quo Eleutherius interfectus est. ex his Acta Reatina corrigas, quae Eleutherium memorant ab Adriano Romam retrahi iussum, anno Imperij eius XXV. cum ex Oriente Romam venit. In quo duobus peccatū est. alterū, quod Adrianus Romā secundū reuersus est, anno Imperij XIX. alterum, quòd Imperium Adriani nequaquam in tot annos prorogatum est. nam imperauit Adrianus, vt scribit Spartianus, annis XXI. mensibus vndecim: Aurelius Victor, obiisse ait, anno Imperij XXII. absque mense. Sed verius quod Dio tradit; imperauit annos XX. menses vndecim.

Emendes praeterea, quod Breuiarium Gallicanum tradit: Eleutherium pro Christo caesum, circa annum Christi CXXI. qui incidit in annum II. Adriani. Sed annus Adriani, postquam ex Oriente regressus est, quo Eleutherius martyrium expleuit XX. fuit, vt diximus, inciditque in annum Christi CXXXX.

9 MISSVS PROPERE FELIX COMES] in manu SS. Codd. & ab Equilino, Felix comes nominatur; à Metaphraste, vnus ex Ducibus exercitus. Initio comites dicti, qui Imperatorem ad bellum comitarentur; deinde nomē ad belli praecipue munia translatum est.

10 QVO IN VRBEM AD QVAESTIONEM PERTRAHERET] duas ob caussas, Eleutherius Romam trahi iussus ad iudicium; altera, quod Ciuis Romanus: altera, quod ex summis religionis nostrae fastigiis fuit. nam Romani Ciues ad iudicium capitis, Romam è Prouinciis amandabantur. Plinius epistola, qua Traianum de Christianis consuluit: fuerunt, ait, alij similis amentiae, quos quia Ciues Romani erant, annotaui in Vrbem transmittendos. ad hoc celebriores Episcopi, vt in eos animaduerteretur Romam perduci iubebantur. Imperatore Traiano, Ignatius Antiochiae Episcopus, & Onesimus Episcopus Ephesiorū; sub Adriano Eleutherius Episcopus Messanae, in Vrbem transmissi.

Plin. epist. ad Traian.

11 QVI PHILIPPVM NON PROHIBVISTI] Philippus Diaconus is fuit, vt ex Actibus Apostolorum constat. Verum Syracusanus codex Philippum hunc Apostolum, quemadmodum Tertullianus libro de Baptismo nominat, ampliore fortasse vocabulo, quo praeter duodecim Apostolos, à Christo Domino delectos, alij quoque ad propagandum Euangelium missi, Apostoli dicti sunt. quam ob caussam Tertullianus: Apostoli, ait, quos haec appellatio missos interpretatur.

Acta Ap. c. 8.

Tertull. l. de Baptis. c. 18.

Lib. de praescript. aduers. Haereticos.

12 IN NOMINE PATRIS] Baptismi formam innuit, non attulit integram.

13 SOLEM TESTOR] Iulianus Apostata in Actis S. Artemij Martyris; per Solem mihi clarissimum, non feram. Mos temporum, & Ethnicismi, Iuuenalis.

Acta S. Artem. apud Sur. die 19 Octob.

Iuuen. satyr. 11.

Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina iurat.

14 AD QVEM COROEBVS PRAEFECTVS ACCEDENS] Metaphrastes Praefectum Vrbis dicit; Beda comitem nominat; Equidem Praefectum militarem crediderim. eius varia nomēclatura. Acta Reatina Consibonem appellant, Metaphrastes Corebonem, Nicephorus Ceraborem, Equilinus Coreborem, & aliàs corruptius, Cerberum; Beda Correuum, Romanū Martyrologium rectè Coroebum.

VT EFFVSIONE SANGVINIS PRO CHRISTO INTINCTVS] Eximium Martyrij elogium: Tertullianus libro de Baptismo: Et quidem nobis etiam secundum lauacrum, vnum, & ipsum, sanguinis scilicet, de quo Dominus, habeo, inquit, Baptismo tingui, cum iam tinctus fuisset, & mox, hic est Baptismus, qui & lauacrum non acceptum repraesentat, & perditum reddit. Idem Tertullianus libro de Patientia, martyrium dicit secundam intinctionem; In Scorpiaco, secunda solatia, & extrema praesidia, dimicationem martyrij, & lauacrum sanguinis exinde securum: & paullo post: sordes quidem baptismate abluuntur, maculae verò martyrio candidantur. 15

Tertull. li. de Bapt. c. 16.

Lib. de patient. c. 13. In scor. c. 6 Cap. 12.

VBI DEI SPIRITV NVTRIEBATVR] ita in Actis Syracusanis. Sed Metaphrastes, & liber Reatinus perhibent, Eleutherio per hos dies cibum à Columba deportatum. 16

IMPERIVM TVVM IPSE EVERTET] & oraculum eodem anno completum est, quo Adrianus misere perijt, & scelestus Imperator saeuitiae, quam aduersum Christianos exercuerat, saeua morte poenas luit. Adi Dionem: ex hoc Eleutherij oraculo, quo Adriani Imperium à Deo euersum iri praedixit, coniicio, quod supra memoraui, Eleutherij caedem extremo Adriani principatu contigisse; nec enim longius differri oportuit, vt sua oraculo fides staret apud Ethnicos clarior. 17

CERVICEM PERCVSSORIBVS OBTVLIT] non minor est scriptorum dissensio de Eleutherij caedis, at de Pontificatus loco. Nicephorus Callistus; Eleutherius, ait, Episcopus consecratus Illyrici, Prouinciam laudabiliter administrauit, & sanguine suo Martyr consecrauit. Maurolycus Natalem celebrat apud Misenum in Campania: sed illi corruptos codices erroris locum dedisse, supra explicauimus. Romanum Martyrologium, quamquam nominat Eleutherium Illyrici Episcopum, Messanae passum demonstrat. Messanae item sublatum tradunt, Galesinius, & Breuiarium Gallicanum. Huc etiam videntur inclinare Vsuardus, Ado, aliique, qui Messanae in Apulia diem eius natalem agi perhibent. Nam mendum apud eos esse, iam dixi; & pro Apulia, Sicilia, reponendum, quod facile probari posset ex Imper. Adriani in Siciliam aduentu. de quo Spartianus haec scribit: In Siciliam nauigauit, inque Aetnam Montem conscendit, vt Solis ortum videret, arcus specie, vt dicitur, varium. Idemque habetur ex antiqui numismatis inscriptione, in quo sculptus Adriani vultus cum eius nomine, & altera ex parte vir adstat colloquentis specie cum Cerere spicis ornata, inscriptumque est, Aduentui Aug. Siciliae: 18

Spartian. Adrian.

Num ne igitur eum Imper. Adrianus in Siciliam venit, Eleutheriū Messanae Episcopum, pro fide interemit? Ceterum Beda, Metaphrastes, M.SS. Codd. Syracusanus, & Reatinus Martyrologium Rhabani, & S. Notkeri, quos secuti sumus, donec lux maior affulserit,

Eleu-

Hierosolymitano aduerti etiam potest, cum in procœmio caussam afferat Enoch, cur ad scribendam eam Angeli historiam manus admouerit, id se fecisse, ait, Athanasij Episcopi Alexandrini, & Hieronymi presbyteri Cardinalis vestigia imitantem, & aliorum doctrina, & Sãctitate præstantium hominum, qui magna virtute, & fide Vitas, & passiones Martyrum, & Christi Confessorum diuersis temporibus conscripserunt, opportunitatem verò conscribendæ de Philippo historiæ nancisci potuit Athanasius, reddiq; etiam certior, quamuis Alexandriæ esset, de rebus à Philippo olim gestis in Sicilia; cùm enim post eiusdem Philippi obitũ, illius socius, cui nomen Eusebij faciunt, Alexandriam perrexisse dicatur, & præclara Philippi facinora in commentarium à se relata pluribus legenda obtulerit, mirum non erit, si ad Athanasij tempora ibi vel aliquot exemplaria, vel schedarum summam referentes peruenerint, ex quibus sui commentarioli conscribendi occasionem & materiam desumere potuerit Athanasius. Capito Siciliæ episcopus Nicæno concilio interfuit acer aduersus Arium propugnator, vt idẽ Athanasius refert ergò ab hoc etiam Episcopo edoceri facile potuit Athanasius de rebus à Philippo præclare gestis in Sicilia. Præterea licèt non sim nescius duos Athanasios inter Alexandriæ Episcopos recenseri, alterum eximiæ sanctitatis laude præstantem, & acerrimum Arianorum oppugnatorem; alterum verò, qui eam sedem occupauit anno 489. huic tamen secundo Athanasio eum commentariolũ de Philippi rebus tribuere nequeo; is enim hæreticus fuit, Acephalorum patronus, nec honorificum, & sanctitatis indicem titulum vnquam habuit, cùm ergo Athanasij nomini Diui etiam titulus præfigatur, eò verosimilius opusculum istud magno illi scriptori, & Sanctissimo viro Athanasio addicitur. Si autem semel à D. Athanasio Alexandrino Archiepiscopo scripta fuisse hæc Acta de D. Philippo asseramus, non modo probabilissime à tanti viri testimonio, sed omnino apertissime ab eius ætate euincemus D. Philippum ad Arcadij longe ipso posterioris tempora trahi non posse, quod Eusebiana Acta voluerunt; atq; adeò iuxta ipsius Athanasij historiam, reuocandus erit Philippus ad ætatem B. Petri Apostolorum Principis.

Secundum argumentũ pro Athanasij Actis desumo ex aliorum consensu; nam quæ ille scribit de D. Philippi ætate in primo Christianæ religionis sæculo, ea maxime probantur alijs scriptoribus, qui rem aliunde didicerũt, quàm ex hoc Athanasij commentariolo: atq; vt omittam perpetuam constantemq; Siculorum famam à Maioribus ad nos trasmissam, Acta D. Calogeri antiquitùs apud nostrates recepta memorant D. Philippum à D. Petro in Siciliam transmissum; in eamdem iuere sententiam auctor hymni Græcè scripti, quem in M. S. codice Monasterij S. Philippi Fragalatis reperi: Carolus Stengelius in vita D. Petri c. 41, Fazellus a, Ioseph Carniualius b, Ioseph Bonfilius in sua Messana c, Galesinus in Martyrologio quarto idus Maij, Philippus Ferrarius in sua noua Topographia d, Gallicanum Breuiarium, quo diu vsa est Sicilia, Romanum Martyrologium e latinè editum Romæ sub Gregorio XIII. ac dein Antuerpiæ anno 1586. Martyrologiũ idẽ Italicè scriptũ: & quamuis modò in Martyrologio Romano nõ amplius dicatur à D. Petro missus in Siciliam Philippus, sed repositum ibi sit, à Romano Pontifice; id tamen factum reor, non quòd admissam olim opinionem falsam existimarit, sed cum animaduersum sit Acta, quæ circumferuntur, hoc habere initium, In diebus Arcadij Imperatoris, cauere falsitatis periculum voluit, Petri nomen in Romani Pontificis nomen cõmutans; sed adhuc coniectura pro his scriptoribus superstes est in eo Martyrologio licèt immutato; cùm enim dicat magnam Siciliæ partem à Philippo ad Christum traductam, præstari primo quidem sæculo id potuisse quiuis intelliget; sed in quinto sæculo, quò Philippum trahit Eusebius in suis Actis, cum iam diu in Sicilia res Christiana latissimè pateret, ea verba commodè dici nequeunt. Addo ipsum Baronium in Annalibus anno Christi 46. eidem fauere opinioni, Episcopos enim enumerans, quos à D. Petro habuit Sicilia, recenset Pancratium, Marcianum, Beryllum, & Philippum; iam verò Philippum hunc ab Agyrensi alium esse ne suspicari quidem poterit, qui in Siciliæ historia bene versatus sit, nec enim alterius Philippi vspiam memoriam reperiet, quæ ad hanc rem facere possit. Quamuis verò Baronius in notis ad Martyrologium quinto sæculo dedisse Philippum Agyrensem videatur, dum laudat Acta Eusebiana quorum initium est, In diebus Arcadij Imperatoris; merito tamen laudandus ipse est pro sententia Philippum retrahente ad D. Petri tempora; nam suo Tomo 3. ad annum Cristi 257. num. 3 in editione Coloniensi anni 1609. ipse hoc professus est, Cum videris a notis in Martyrologium Annales discrepare, eas ex his emenda; nunquam hactenus concessum doleo, vt easdem singulas recognoscerem, licet lucri cupidus typographus eas ab auctore posuerit esse recognitas in pagina liminari: idq; in re nostra facilius est, cum hæc Acta Athanasij nõ viderit forte Baronius, sed Eusebiana tantum, quorum meminit quidem, sed in examen non vocauit. Quarto id. Maij.

Tertium suppeditat argumentum ille idem D. Athanasij commentariolus, de quo quærimus: in eo enim nihil dissonum est, sibiq; ipsi repugnans. Contra verò in Eusebianis Actis, vt mox dicam, plura sunt inepta, expungenda, falsa, & sibi inuicem pugnantia.

At, inquies, illa Athanasij narratio degenerem se prodit ab ea in dicendo grauitate, quam Athanasius vbique præsefert: rursus sub Nerone Romæ fuisse Theodosium Philippi Patrem memorat; iam reditus Theodosij in patriam, vbi filium primogenitum suscepisse dicitur, huius ætas ad negotiationem idonea, post illius filij mortem Philippi ortus à Deo precibus impetratus, ac demum eiusdem Philippi aduentus Romam, Diaconatus, Sacerdotijq; ordines ipsi collati, & in Siciliam profectio, plures sane annos hæc omnia requirunt, quàm sub Claudio Nerone vixerit D. Petrus, nã fere quadraginta annos hæc reposcũt; Nero autẽ tredecim tãtum annos cum septẽ mensibus ex Suet. & Dione in imperio fuit; & D. Petrus occisus ab illo est ante annũ fere, quàm Nero è viuis excederet. quæ ergo narrat Athanasius se se inuicẽ euertunt.

a Dec. 1. li. 10. c. 2.
b Descript. Sicil. f. 297.
c Lib. 1. f. 4.
d Verbo Argyriq.
e Quarto Id. Maij.

Sed

Sed hæc repelli facile possunt ab eo qui pro Athanasij Commentariolo stare velit. Nam nihil in ijs alienum est ab ea dicendi grauitate, quā in breui narratiuncula de Vita Sancti viri ad manus, & eruditionem omnium destinata, tueri oporteat. Vix vna aut altera perodus ibi est inter matris querelas in filij obitu, qua vel ad palatum vulgi hæc sæpius legentis, vel ex consueto stylo Græcorum huiusmodi Acta conscribentium facta videatur; de qua adhuc forte suspicari quis posset ab aliena exscriptorum manu, vt sæpe fit, profectam esse, & illuc intrusam per insulsum glossema.

Ad id quod addebatur de annorum numero, dicendum sub Tiberio Nerone, non sub Claudio Nerone fuisse Romæ Theodosium, & inde redeuntem suum primogenitum habuisse; imo cum eius coniux è Bethsaida fuisse dicatur, & affinis Diuo Petro, haud multum difficile videbitur, credidisse etiam ante Christi Domini mortem, quæ de Beata Anna, & integritate Virginea Deiparæ ab ipsis dicta fuisse, dum Deum ad impetrandam prolem deprecarentur, in ea historia enarrantur. nec à communi loquēdi modo alienus iste etiam sensus videretur, si ijs historiæ verbis significari dicamus, sub Nerone fuisse Romæ Theodosium, cui antea obuenerat vt amisso primogenito filio secūdum impetrarit Philippum. Sanè longè difficiliora sunt multa, quæ in Eusebij Actis, vt mox dicemus, continentur.

Quamuis autem in mei operis Idea ob ea Acta Eusebiana Philippum ex Oriente post annum quadringentesimum in Siciliam venisse crediderim; postquam tamen quæ hactenus de Athanasij Commentariolo dicta sunt, perpensa fuere, maiorem verisimilitudinem in ea sententia, quæ Philippum refert ad prima nascentis Ecclesiæ tempora, residere sentiendum est, præsertim cum Eusebiana Acta inquinata pessime fuisse dubitare nemo possit. Ab ijs tamen afferendis supersedere nolo, vt magis elucescat veritas, & cuique, permittam opinandi licentiam.

2 NARRATIO EVSEBII] *Græcè scripta reperitur in Bibliotheca Vaticana, Cryptæ Ferratæ, & Messanensis Cœnobij S.Saluatoris, & quam nos damus, inde vertit latine P.Iacobus Sirmondus è Societate Iesu vir inprimis doctus. Eadem Acta latine extant in M.SS.Codd.Ecclesiarum Agyrensis, Catanensis, Syracusanæ, & Panormitanæ ex ijsdem Græcis fontibus deducta. Et sane, quòd eadem Acta tot in locis seruentur, fidem illis conciliat, & ea de caussa fidem à me olim extorserunt, vt crederem omnino D. Philippum in Arcadij tēpora deducendum, quamuis per omnium ora vulgatum in Sicilia viderem synchronon Diuo Petro eum fuisse; sed inquinata nimium eadem Acta fateri cogimur, vti mox constabit. eorum auctor Eusebius dicitur vt initio scriptum est, sed quia Philippi Socius Eusebius etiā dictus est, & eius vitam scripsisse traditur, factum est vt huius narrationis auctor credatur Eusebius ille qui fuit Diuo Philippo Socius, quod ad conciliandam fidem his Actis faceret. sed vel alius hæc scripsit Eusebius, vel si hæc Eusebio Diui Philippi socio tribuamus, alienam manum, & quidem imperitam nimis, accessisse credendum est; nec enim in animum inducam à sancti viri discipulo profectas esse nugas, quas modo referam hic contineri, & reijciam.*

3 TEMPORIBVS ARCADII] *in Cod. M.S. Syracusanæ Ecclesiæ legitur, in diebus Theodosij; & quamuis non multum seiuncta sint tempora, ea tamen res ostendit nutare ibi nomen Arcadij. Diu quidem perpendi, an expungendum inde esset nomen Arcadij, nam qui diligenter in Sanctorum Actis perlegendis versati sunt, sæpe ibi erratum esse in Imperatorum nominibus deprehendunt. Exempla suggeret Baronius die 9. Octobris de S.Dionysio Areopagita, die 7. Nouembris de S.Herculano, die 22. eiusdem Nouembris de S.Cæcilia, & sexcenta alia sed ne aliunde ea petantur exempla, nobis sanè necesse fuit cum de Diuo Marciano ageremus, vel ab ipsa antiquissimi Encomiastis Syracusani laudatione glossema illud eradere, quòd sub Gallieno mortem obiuerit; quod ipsum de eodem Marciano deleuimus in Actis SS.Peregrini, & Libertini. In Actis etiam ss.Alphij, Philadelphi, & Cyrini Decium pro Licinio, & pro Diocletiano rescribendum fuit. In S.Eleutherij historia numquam reperies Messanæ in Sicilia eius memoriam coli; ita tamen legendum arbitramur. In S.Viti Actis multa miracula in Lucania perpetrasse dicitur, reponendum fuit in Sicilia. Et alia reperies exempla; quare subdubitaui, an credendum esset Arcadij nomen, vt consentirent hæc Acta cum Diui Athanasij Commentariolo. Sed id non ausi satis fuit monere lectorem; cui etiam suggero, si id sequi velit, festum, cuius mense septembri meminit idem Eusebius, aliud fuisse ab Exaltatione S.Crucis existimandum erit, & verba illa, exaltationis S.Crucis, expungenda erunt: sicut etiam fœminam, quæ præerat cœnobio SS.Sergij, & Bacchi vt à dæmone liberaretur, non ad Philippum, sed ad eius Reliquias accessisse, & dum sacrum fieret exemptam fuisse, dicendum erit; nam sub Maximiano Sergius fuit.*

4 IN THRACIAE PROVINCIA] *in nonnullis Codd. habetur.* Intra Præsidatum Galæ seu Achaiæ. in alijs in terra Præsidatum: *atque hinc deceptus est Iacobus Contius, qui in suo libello de S Philippi vita edito anno 1542. scripsit Theodosium Philippi Patrem in vrbe Persida natum. Mox Sagaris amnis meminit, qui Lydiæ est Fluuius Hygino in Ophiaco. Hesychius verò Lydiæ tribuit, & Phrygiæ, quem vocat Agarisum, sed Ptolomæus Sangarisum.*

5 EXALTATIONIS S.CRVCIS] *credet forte aliquis hinc redargui posse hæc Acta, quippe quæ festum Exaltationis S.Crucis recolat sub Arcadio, quod ad posteriora Heraclij tempora referendum est. Sed non rectè. Nam festum exaltationis S.Crucis à Constantini Imperatoris tempore celebrari consueuisse tum à latinis, tum à Græcis bene ostendit Baronius in notis ad Martyrologium ad diem XVIII. Kal. Octobris; nam vti in Græcorum Menologio narratur, a postquàm Helena Constantini parens Sanctissimum Crucis inuenta lignum adorauit cum Primoribus, id etiam expetebat plebs omnis; quare Patriarcha è suggestu extulit Sacrosanctum illud nostræ salutis vexillum, vt votis omnium faceret satis, atq. in eius exaltationis memoriam festus dies institutus est. Quod etiam vberius explicat* Andreas Cretensis

a Ad diem 14. Octob.

sis in oratione quam hoc ipse die de Exaltatione S. Crucis ad populum habuit, & recitat Surius ad eam diem.

PANES TRES EX SIMILAGINE] *sapit hac res Hebraorum mores; quare eò minus verisimiliora hac rituum hebraicorum vestigia in Christianis, quò longius à nascentis Ecclesia initijs recedimus; minùs ergo in Actis Eusebianis tolero, qua ad Arcadij atatem Philippum deuehunt.*

DIACONVS FACTVS EST] *atatis tunc Philippum fuisse narrant hac Acta annorum 21. sed M S. alius codex duodennem Romam adijsse narrat, quod cum D. Athanasij commentario consentit; sed hoc discrimine, quòd ille codex* Diaconum *fuisse dicat antequā Romam veniret, vt cateri Codices Eusebianę narrationis, Athanasius verò dicat post aliquot ānos Roma promotū fuisse ad* Diaconorū *gradum.*

ANTE AMBONEM] *pulpitum; sed vox est Grecobarbara. Marnefridus strabo de rebus Eccles. cap. 6.* Ambo ab ambiendo dictus. *Germanus in histor. Ecclesiastica mystice interpretatur, aitq; formam preferre saxi, quòd Angelus reuoluit ab ostio Dominici Sepulchri, ex eo mulieribus annuncians Christi Resurrectionem.*

LIBRVM] *Sacrorum Euangeliorum volumen crediderim. Sed vereor nè redundent illa Pontificis verba,* quem manu mea scripsi virtute Spiritus sancti. *Nàm hac verba tantùm in librum S. Scriptura canonicum cadunt. si tamen hac verba D. Petro Apostolorum Coryphao tribuerentur eum ijs, qui Philippum à D. Petro missum in Siciliam credunt, minorem difficultatem ingererent, cum Diuus Marcus scriptis mandarit, qua D. Petrus de Christo narrabat, & illud Euangelium auctoritate sua Apostolus confirmarit, ac legendum Ecclesia proposuerit; quare aliqui Tertulliano teste lib. 4. aduersus Marcionem D. Petri fuisse Euangelium Marci nomine editum crediderunt.*

10 LOCVS EST] *in M. SS. Cod. adscripta erāt ha nuga, quas meritò à me reiectas dices,* Quò immundi Spiritus immigrarunt ex Hierosolymis, post vrbis captiuitatem, cum eam ingressus est Nabuchodonosor, & confregerunt portas templi, inueneruntq; eos in vasis aureis, existimantesq; pecunias in eis esse, aperuerunt vasa, statimque inde auolarunt, & habitare cœperunt in cauernis lapideis Agyrij prædicti, è regione montis Aetnæ. *Hęc M.S. Codici adsuta erant, qua vt commentitia, ac fabulosa recidimus. atq; is locus vnus est ex corruptis, vitiatisque, quos superius adnotauimus. Vanum item est, quod addunt Codd. Catanensis, & Agyrensis:* Hosce Dœmones in vasis æreis à Rege Salomone inclusos fuisse.

11 Diod. l. 4. AGYRIVM] *qua patria Diodori Siculi, qui Augusto Cęsare Catholicam historiā scripsit, & de illa. in sua Bibliotheca, plura habet. variāt in vrbis nomine scriptores. Stephano* Agyrena; *Ptolomao, & Antonino,* Agurium; *Diodoro, Dionysio, & Ciceroni* Agyrium. *Plinius* Agyrinos *populos habet; Cicero* Agyrinenses, *Diodorus* Agyrinęos: *consentiunt nummi veteres, in quibus* Agyrinęi. *perperam plerique scribunt* Argyrium, & Argyra, pro Agyrium. *hodie vrbi nomen,* S. Philippi d'Argyrò.

Stephan. de Vrbib. Ptolom. l. Anton. Itin. Dionys.

12 QVAM SATANAS] *Crateres Aetna inferni fauces fuisse multi credidere, nam vt omittam Poetas, qui dixerunt gygantes ad inferos à Ioue detrusos flammas expirare per crateres Aetna, satis clarè significantes in inferis puniri impios, & Ætnam fauces inferorum esse; plura suppetunt testimonia Sanctorum Patrum, christianorumque scriptorum, quos ordine percensebo, vt hoc semel absoluam, cum toties in Vitis Sanctorum nostratium de Ætna incendio fiat mentio, & huic opinioni, quam multi è philosophis facilius, quàm par est, contemnunt, adhærere videantur.*

Aetna fauces inferorū ex Patribus.

Primus quem comperio, testificatum fuisse, Aetnam, *ac Vesuuium spiracula inferorum, D Patricius fuit, Prusensis Episcopus, & Imperatore* Tito *Martyr. is ad Proconsulem adductus, cum eo disputatione congressus, duo loca, dixit, à Deo constituta, alterum piorum, & pramiorum, alterum impiorum, & pœnarum, in quo tenebra, & ignis, quibus nocentes plecterentur. Mox in exemplum adducit, visam à se Pentapoleos regionem adhuc fumantem, flammatā in Sicilia Aetnam, & Vesuuium in Campania, haud procul Neapoli. ex quibus qui erumperet ignis, infernarum pęnarum fidem spectantibus faceret D. Patricium Episcopum, & Martyrem D. Pionius presbyter, itemque Martyr, consequatur, qui* Decio *Imperatore Martyrium subijt. comprehensus à Palmone Pionius, adduci nullo modo potuit, vt simulacris immolaret, versusque ad Smyrnaos, quorum magna multitudo ad eum videndum confluxerat, egregiam orationē habuit pro Christiana religione, docens extremum Iuditij diem, per ignem à Deo factum iri, atque ad exemplum impiorum, extare* Pentapolitanam *in Iudaa, et decapolitanam in Lydia regiones, igni combustas, & incendia Aetna in Sicilia. Habes igitur par Sanctissimorum Martyrum, qui nobis fidem faciant, montes flagrantes haud casu abruptos, sed magna Dei sapientia constitutos, vt hominibus indices essent flammarum extremi Iudicij, igniumque infernorum.*

Menæa 28. April. & Cedren. hist.

Acta S. Pionij apud lipo nan. To. 7. 11. Mart.

Eadem Tertulliani mens, qui gehennam interpretatur, ignis arcani subterraneum ad pęnam thesaurum. Paullo post, arcanum ignem à publico secernit: atque hunc esse, qui vsui humano; ast illum, qui Dei iudicio apparet, siuè de Cęlo fulmina stringentem, siuè de terra per uertices montium eructantem. Igitur Tertulliano ignis, qui ex montium verticibus erūpit, idem qui arcanus, qui sub terram ad pœnam nocētium, Dei iudicio, seruatur. è nostra etiam re est D. Ioannes Chrysostomus, qui contra eos, qui negant inferos, ita ratiocinatur: quod si audito nomine gehenna irrides, ac fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorum; vidimus enim, vidimus, & in prasenti quoque vita gehenna effigiem. quandoquidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri essent, qua post resurrectionem futura sunt, nunc eum ijdem audiant esse ignem inextinguibilē: à rebus prasentibus illos Deus erudiuit. tale est igitur Sodomorum incendium & si hęc de Sodomorum igne, qui de cęlo pluit, D. Ioannes Chrysostomus docet, quid de igne, qui de montibus cauernisque subterraneis expirat, dicturus esset? iret ne pedibus in sententiam SS. Martyrum Patricij, & Pionij?

Tertull. Apol. ca. 4.7. cap. 48.

D. Chrysostom. ho. 4. in c. 1. Epist. ad Rom.

Diuus

D. Hieronymus eòdem collimat, *Aetnam esse fauces in tartarum occasione sumpta ex Ruffino, qui in Sicilia mortuus est. Dum enim illum, Sicula humo premi ait, inter gygãtes duos Enceladum, & Porphyrionem, quos fabulosa antiquitas Aetna suppsuit, satis ostẽdit, Ruffinum per Aetnæ crateres coniectum in tartarum.* Quemadmodum Theodoricus Rex in Vulcani ollas *pares cum gigantibus impietatis sua pœnas dedisset. multo clarius rem nostram tuetur, D. Pacianus, Barcinonensis* Episcopus, *antiquus scriptor, qui sub Imp. Theodosio vixit, sub Christi annum* CCCXXC. *Lubet ipsa eadem viri Sanctissimi verba exscribere, ex paranesi ad pœnitentiam.* Timete, dilectissimi, iusta iudicia, omittite errorem, damnate delicias. Properat iam tempus extremum: tartarus, & gehenna laxato: impijs sinus pandunt. Post animarum tempestiua supplicia, rediuiuis quoque perpetua corporibus pœna seruatur. Nemo Tytij iecur credat, & vulturem poetarum: ipse sibi materiam recrescentium corporum reparat ignis æternus. Gehennam recordemini. vim eius, & de præsentibus æstimate. cuius fumariola quædam maximos montes subterraneis ignibus decoquunt. æstuat indefessis flammarum globis Ætna, & Lisaniculus, & Vesuuius Campanus, & quo nobis iudicij perpetuitatem probent, dissiliunt, deuorantur, nec vllis tamen sæculis finiuntur, &c. *habes iam quid Sanctissimus Episcopus Pacianus prædicet? Aetnam ex gehenna ignibus ardere, eiusque infumibulum esse.*

D. Pacian. paræn. ad pænitent. extat Tom. 3. Bibl. SS. PP.

Accedat auctoritas Romani Pontificis D. *Gregorij Magni, qui Aetnã & Vulcanũ, adiacentem Siciliæ Insulam, ollas tormentorum inferorum appellat. Cum enim in* Dialogis *suis narrasset, Eumorphium quemdam, è vita iam iam exiturum, Stephanum Optionem, vt veniret, admonuisse, quod parata esset nauis, qua veherentur in Siciliam, subdit:* quod verò se ad Siciliam duci, testatus est, quid sentiri aliud potest, nisi quod præ ceteris locis, in eius terræ Insulis, eructante igne, tormentorum ollæ patuerunt? quæ, vt solent narrare, qui nouerunt, laxatis quotidie finibus, excrescunt; vt mundi termino appropinquante, quantum certum est, illuc amplius exurendos colligi, tanto, & eadem tormentorum loca, amplius videantur aperiri. Quod Omnipotens Deus, ad correctionem viuentium in hoc mundo, voluit ostendi; vt mentes infidelium, quæ Inferni tormenta esse non credunt, tormentorum loca videant, quæ audita credere recusant. *hæc Diuus Gregorius quibus idem vrget argumentũ, quod superius à D. Ioãne Chrysostomo pertractabatur. qua verò ratione D. Gregorius assereret Infernorum tormentorum ollas in Sicilia patuisse, apertaque loca suppliciorum in ea spectari, nisi pro certo haberet, flagrantes Aetnam, & Vulcanum esse fauces in tartarum? Quam ob caussam crediderim, ignem ex Aetna, & Vulcano exundantem à* Nonno Monacho *diuinum procul dubio esse, affirmari: quemadmodum D. Patricius Prusensis ignem Vesuuij diuinum dixerat.*

D. Gregor. lib. 4. Dialog. c. 35.

Antiquis scriptoribus plerique recentiorum adnectantur, qui melioris notæ, Gotfredus Viterbiensis de Sicilia.

Nõnus col lec. profan. histor. D. Greg. Naz.

Mons ibi flammarum, quos euomit, Ætna vocatur.
Hoc ibi tartareum dicitur esse caput.

Gotfred. in Chron.

Petrus Blesensis, Anglus, qui Guilielmi II. Siciliæ Regis, præceptor fuit, in Angliam regressus ad Richardum Syracusanum, hanc caussam scripsit, cur in Siciliam reuerti nollet. quis, quæso, ait, ibi securus inhabitet, vbi præter ceteras passiones Montes ignem Infernalem semper euomunt, & fœtorem sulphureum euaporant? nam ibi proculdubio porta est Inferi, de qua dictum est: à porta inferi erue, domine, animam meam: portæ inquam montis, & Inferi sunt Montes Trinacriæ, vbi absorbentur à terra homines, & descendunt in infernũ viuentes, &c. *Extrema verba ad cladem Catanensem respiciunt. Tum enim templum, Catanæ maximum ex Aetnæo terræmotu conciderat, multos oppresserat.*

P. Blesens. Epistol.

Ad hæc Cæsarius Monachus rogatus, quid sentiendum esset de montibus Vulcano, & Aetna, in quos pleræque animæ demissæ leguntur, esset ne illic purgatorius ignis, àn inferorum, ita respondet: Os dicunt esse Inferni, quia nullus electorum, sed reprobi tantùm in eos demittantur. *Simon Maiolus, Episcopus Vulturiensis, de Aetnæ crateribus* verisimile est, *inquit,* quidquid reliqui philosophi, in ijs locis quædam esse tartari ostia, aut loca puniendis animabus destinata, quod & Surius tradidit. *Demùm Doctissimus Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus nostræ Societatis libris de purgatorio, dum probat, inferos locum esse intrà terræ viscera, præter alia argumenta in libris de Christo allata;* accedunt, *ait,* variæ eruptiones ignis, quæ in terra apparent, quas non temerè B. Gregorius putat esse indicia quædam Inferni, intra viscera terræ existentis. Nam scribit, se certa relatione cognouisse, eadem hora, qua obijt Rex Theodoricus, Arianus, visam fuisse animam eius eiactari in foueam Vulcani, quæ est in Sicilia. *Iuxtà Siciliam, rectius diceretur. Nam Aetna in Sicilia est, Insula verò Vulcanus Siciliæ adiacet. Eodem modo corrigendum Idacij Chronicon, in quo scriptum ex Diui Gregorij Dialogis, Theodoricum visum à quodam Sacerdote, vinctum trahi in Siciliam in ollam ignis. præterea idem Bellarminus probat, ignem purgatorium esse corporeum, verumque, & eiusdem speciei cum nostro elementari, idque confirmat, ex ignis eruptionibus Aetnæ montis, aliorumque locorum flagrantiam.*

Cæsar. illustr. mir. lib. 12.

Sim. maiolus dier. canicul. colloquio 16.

Sur. cõmẽt. an. d. 1537.

Bellarm. de purgat. l. 2. c. 6.

Allata l. 4. de Christo c. 9.

D. Gregor. Dial. lib. 4. c. 35. & 30.

Idac. in Chron. l. 2.

Bellarm. de Purgat. l. 2. c. 11.

Vulgata fama, testimonijs tot SS. Patrum, Doctorumque virorum firmata, multis etiam exemplis, visisque comprobata est. Quæ mirè sanè consilio seruis suis ostensa voluit Deus, monendis hominibus, & à scelere retrahendis. Quippe clementissimè nobiscum agit Deus optimus, cum sontis alicuius exitum, pœnamque cui, visum ei fuerit, palam facit. Plerumque etiam illum repræsentat habitu rei damnati, catenis vinctum, tractumque in æternorum cruciatuum carcerem, ac deiectum in ora flagrantium montium, Aetnæ, Vulcani, Vesuuij. Siuè in hoc Deus hominum sensui se accommodet, seù quod ita re vera sit, horum montium crateres esse fauces inferorum, quod viri sancti, ijdemque docti, quos suprà retuli, sentiunt. Ex his visis nonnulla narrare, vt necessarium ad probationem nostri argumenti, ita ad audiendum non iniucundum erit.

Diuus Gregorius Magnus Pontifex in Dialogis memorat, viro cuidam magnæ Sanctitatis, in

D. Gregor. Dialog. l. 4. c. 30.

in Insula Lipara solitariam vitâ agenti, Theodoricum Regem visum inter Ioannem PP. & Symmachum patricium, quos iniustè occiderat, distinctum, discalceatumq. & vinctis manibus deductum, in ollam Vulcani iactatum esse. Attamen Eumorphium, & Stephanum optionem in Siciliam vectos, & in Aetnam demersos. Cap. 35.

Aimoin. hist. Franc. lib. 4. c. 34. *De Dagoberto, Francorum Rege, Aimoinus Monachus scribit; B. Ioanni, Eremita Siculo, oranti apparuisse haud procul in mari, deformes, truculenta facie, Dæmones, vinctum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, inflictisque verberibus ad Vulcania loca trahentes, qui cruciatus inter, & verbera, quorumdam Sanctorum suffragia postulare audiebatur. Cum repente aperto Cœlo, inter fulmina, in fluctus cum fragore ruentia, visi sunt descendisse viri, mirabili decore fulgentes. Erant vero, quos Dagobertus in auxilium vocarat suum, SS. Dionysius Episcopus, & Mauritius, & Martinus Confessor; hi arreptam à Dæmonibus animam secum in cœlum sustulerunt, concinentes: Beatus, quem elegisti, & assumpsisti, domine; habitabit in atrijs tuis.* psal. 64. 5.

P. Damian. vita S. Odilonis. *Loca pœnarum in Sicilia esse, Beatus Petrus Damianus contestatur. Memorat is, virum sanctum Dei seruum, qui in Insula, seu rupe, iuxta Siciliam, inclusus viuebat, ex aduerso Montis Aetnæ, hæc ad Odilonem perferenda curasse: sunt vicina nobis loca, ex quibus grauissima flammarum furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ reproborum diuersa luunt, pro meritorum qualitate, tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia, innumerabiles sunt Dæmones deputati; qui intolerabiles eorum pœnas quotidie renouant, & eos ad rediuiua supplicia indesinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lacrymabili vociferatione deflentes, quod orationibus, & eleemosynis quorundam, aduersus eos concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cætera de Cluniacensium cœtu, & eorum Abbate permaximam querimoniam faciunt, quia quam sæpe per eos sui iuris vernaculos perdit. Hæc ex viro Dei cum cognouisset D. Odilo, anniuersariam omnium defunctorum memoriam in Monasterijs suis instituit; quæ deinde Romani Pontificis auctoritate, in vniuersa Ecclesia sancita est.*

Cæs. Illust. miraculor. lib. 12. *Imperatore Henrico, & Rege Siciliæ, vt Cæsarius refert, Decanus Ecclesiæ Panhormitanæ, natione Theutonicus, cum equum amisisset, illum quæsitum, seruum misit suum. Huic homo senex occurrit; rogatque, quò iret, quid quæreret? respondit ille: equum quærere Domini sui: hic senex, nosse se dixit, equumq; in Aetna esse, vbi eum haberet Dominus suus, Rex Arcturus mox subdit, dic domino tuo, vt ad dies XIV. illuc veniat ad sollemnem eius conuentum. Id si referre neglexeris, sanè grauiter tu plecteris. Reuersus seruus, quæ à sene audierat, hero retulit, non sine metu. Decanus ad Arcturi Regis conuentum, aulamque, audiens se inuitatum, seruum irrisit. Sed incidens in morbum, prædicto die, mortuus est.*

Sub idem tempus, cum viri quidam montem Aetnam obambularent, validam vocem in hæc verba percepere: præparate ignem modico post interuallo, idem clamatum est secundò ac tertiò præparate focum magnum. *Sed respondere auditus nescio quis,* cui præparabo: *& ille:* dilectus amicus noster, Dux Zeringiæ, qui nobis plurimum seruiuit, huc venit. *ceterum viri illi diem, horamque prænotantes, Friderico, Henrici filio, Siciliæ Regi, audita per litteras significarunt; rogantes numne aliquis, Zeringiæ dux, defunctus esset? compertumque est, eodem die, eademque hora, Bertolphum, Ducem Zeringiæ immanem tyrannum, ac fidei catholicæ desertorem, è vita exisse. idem Cæsarius auctor est. Similia his spectra visa, audita que, ad Vulcanum, Insulam Siciliæ proximam, & ad Vesuuium Campaniæ montem, commemorant Leo, Episcopus Ostiensis, & Beatus Petrus Damianus.* Leo Ost. l. 2 ca. 84. hist. Cal. P. Dam. l. 5. Ep. ad Dominium.

Ecquis igitur tot viris doctrina, & sanctitate præstantibus se contra obijciat; totque reuelationibus, ac visis à Deo exhibitis, docendis hominibus, Aetnam quasi caminum esse, ex quo perpetui ignes ex inferorum fornacibus eructarent. Igitur Aetnæ, (vt ceterorum montium ardentium,) & inferorum ignes communicat inter se. Facilè verò est, illius fauces, quarum incomprehensa est profunditas, in infinitam propè altitudinem demergi, & per subterraneas cauernas, fistulasque in cor terræ, ad inferos protendi: ex quo ignis, qui altissimus semper effertur, expirat. Quod maximè mirandum est, videtur id subodoratus Seneca, Ethnicus Philosophus; sed à nostris potuit accepisse. Is Aetnæum ignem neutiquam in ipso monte alimentum, sed viam habere existimat; sed præstat ipsum Senecam loquentem audire: Ætnam consumi, & subsidere, ex hoc colligunt, quod aliquando longius nauigantibus solebat ostendi. Potest hoc accidere, non quia montis altitudo desedit, sed quia ignis euanuit, & minus vehemens, ac largus effertur: ob eamdem caussam fumo quoque per diem segniore: neutrum autem incredibile est: nec montem, qui deuoretur, quotidie minui, nec ignem non manere eumdem. Qui non ipse ex se est, sed in aliqua inferna valle conceptus exæstuat, & alibi pascitur, in ipso monte non alimentum habet, sed viam. *Hæc Seneca. Quare Aetnei ignes in penitissimo terræ sinu conceptaculum habent, crateres verò montis sunt spiramentum Inferni ignis.* Seneca Ep. 79. ad Luc.

Non latet, ignis caussam ad abstrusa naturæ miracula philosophos referre, vt Apollonius apud Philostratum, Iustinus ex Pompeio, & Cornelius Seuerus ex antiquis, ex recentibus verò Petrus Bembus, Thomas Fazellus, & Antonius Philotheus, quos adeant, qui scire desiderant. At sola natura non videtur esse posse adæquata caussa Aetnei ignis. Nam si materies ignis est sulphur, bitumen, alumen, & id generis ignem fouentia, quibus cauernæ montis abundant, quæque gignunt humida nutrimenta; pro caussa verò efficiente est conflictus proximi maris, exhalationesque, & ventus, qui vbi per spiramenta cauernarum incubuit diu luctatur, & sulphurea materies ignem concipit; cum hæ caussæ sint ferè perpetuæ, cur incendia montis non sunt perpetua, non in singulos modo annos, sed in dies? cur Philostr. l. 5 15. & 6. Iustin. l. 4 Seuer. de Aetna. Bemb. de Aetna. Faz. dec. 1. lib. 1. Philoth. de Aetna.

sæpe

ſæpe in plurimos annos intermittuntur? abſumitur, inquies, ignis materia, ſulphur, bitumen, alumen: quorum defectu, flamma reſtinguitur. at id dici non poteſt. nam materies ignis perpetua eſt; vt continuo abſumitur, ita continuo reparatur, cum enim naturę vi, omnia calore, & humore concipiantur, ac generentur; dum Aetnæ viſcera, cauernaq; ardent attritu maris, ventorumque flatibus, non modo hæc ſui ipſius calore aliquid ſemper conſumit, ſed aliquid quod abſumat, ſemper progignit; humectante mari interna montis alliſu, aſperſuque vndarum, quas venti etiam per cauernas deferunt. cum igitur ignis materies, ſulphur, ac bitumen continuo renaſcantur, Aetna ſemper ardeat, neceſſe eſt, abundante alimento. id tamen experimento non comperimus, neque enim Aetna ſemper ignes profundit.

Igitur præter naturales haſce cauſſas, quæ conferunt quidem nutriendis ignibus, ad arcanum, & ſubterraneum pœnarum theſaurū, vt Tertullianus appellat, recurrendum eſt, enimverò ad infernum ſtagnum ignis, & ſulphuris, de quo Diuus Ioannes, apprehenſa eſt, *ait,* beſtia, & cum ea pſeudopropheta: viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure. *& rurſum:* Diabolus miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris. *& alio loco:* pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure. *Sanè hoc ſtagnum, intra gremium terræ, conceptaculum eſt ignis perpetui, vnde per cauernoſas terræ partes, ad montium hiatus deductus expirat, monendis impijs, metuque obiecta gehenna perterrendis, vt peccare deſinant. Quam ob cauſſam Caſſiodorus ardentium montium cauſſas, quod inter medias vndas nunquam incendia deficiant, ad arcana Dei transfert:* potentia ſiquidem diuina, *inquit Caſſiodorus,* ſic de contrarijs rebus miraculum facit eſſe perpetuum, vt palam conſumpta, occultiſſimis inſtauret augmentis, quæ vult temporibus ſtare diuturnis.

Ioa. Apoc. c. 19. 20. 21.

Caſſiodor.

13 MESSANAM APPVLERVNT] *Codd. MSS. Meſſanam, inde Agyrium. vetus eſt Meſſanæ traditio, Philippum ea loca incoluiſſe, vbi ædes eſt Sancta Maria, cognomento latina. Meſſana verò profectum, in ſpecu conſtitiſſe, tribus ab vrbe paſſuum millibus, ex eoq; multa Dæmonia expuliſſe. extat rei monumētum, ara in ſpecu, atque ex marmore ſtatua, ac prope Monaſterium Ordinis Sancti Baſilij, ædeſque Diui Philippi nomini ſacra in eaque Crux, quam Diui Philippi fuiſſe, qua Dæmones expulit, fama fert.*

14 CONSEDIT PHILIPPVS] *ea eſt ad radices montis, occidentem verſus, & à* Diuo *Philippo nomen habet: in cuius memoriam, vulgo colitur, multiſque miraculis floret.*

15 TRIPLEX EST COLVMNARVM ORDO] *tribus columnis, vertunt Codd. Catanenſis, & Agyrenſis, itemque Contius.*

16 TOPARCHÆ] *paullo poſt, memorat Toparchæ ditionem; & rurſum Orbianum Toparcham. Sed hæc Agyrij Toparchia, eo auo, mihi ſuſpecta. equidem Agyræum Toparchā, interpretor virum aliquem inter Agyræos Principem.*

17 MVNERA EIS OFFERRE] *epulum crediderim. nam antiquum inſtitutum ſuit, vt tam die natali, quam funerum, cibos in templa pauperibus afferrent, ibique ederent, qui mos ad Chriſtianos etiam manauit. Quandoquidem, vt auctor eſt Tertullianus, illis ipſis diebus, oblationes faciebant, vnaque in tēplo epulabantur; quod poſtea Nicænæ Synodi decreto ſublatum eſt.*

Tertull. de coron. mil.

FACVLTATES SVAS IN SEPVLCHRIS] *Ethniciſmi reliquiæ, ex auaritia Sacerdotū. id moris apud veteres fuit, vt cum quis è domeſticis obierit, obolum illi in os deponerent, quem apud inferos Charonti pro portorio darent irridet Lucianus Sed Albani pecuniam cum defunctis ſepeliebant, Strabo. idem mos, ex hoc loco, fuiſſe apud Agyræos videtur.* 18

Luciā. dial. de luctu. Strab. l. 11.

GABRIELE DVCE MILITIÆ] *Michaelem, crediderim reſtituendum. is enim eſt Dux militiæ cœleſtis. Significat Diuus Ioannes in Apocalypſi, dum Michaelem, & Angelos in cœlo depugnaſſe memorat cum Dracone eumque debellaſſe, & in tartarum deturbaſſe. enimverò Michaelem appellat primatem cœleſtis exercitus, præpoſitum Paradiſi, Principem militiæ Angelorum.* 19

D. Ioann. Apoc. c. 12.

PROTENSVM ECCLESIAE VELVM] *Vela alba, picta, pretioſa, ædium ſacrarum menſis, foribuſque ornandis, vetere more protendebantur. eumque in vſum à viris Principibus offerri ſolita. Nazianzenus:* 20

Nazianz. carmine de vita.

Tabulas nitentes non peto, non fulgidum
Aurum, ſacraq; vela, quæ menſam tegant.

Pretioſa igitur, quòd hæc in exemplum eorum adducat, quæ ab Imp. Theodoſio, ad quem ſcribit, petat. Diuus Paulinus.

Paul. nat. 6. S. Felicij.

Cedo alij pretioſa ferant donaria, meque
Officij ſumptu ſuperent, qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus, ſeu picto ſplendida lino,
Siuè coloratis ſextum fucata figuris.

KATOPEDONTES] *ideſt inferius ruentes. loco nomen à ſitu præcipiti, an à ruentibus ab alto ſaxis, vt hiſtoria indicat? in M.S. Cod. Syracuſano habetur,* Rapituntas; *in Catanenſi,* Catopiduntas *vtrumque corruptè.* 21

INSTAR CRVCIS EXTRVENDAE] *vetus is mos, vt ſacræ ædes ea forma conſtruerentur. Quod reuerentię Chriſti Crucis datū. Beda,* prope Ciuitatem Sichem, quæ nunc Neapolis dicitur, Eccleſia quadrifida eſt, hoc eſt in modum Crucis facta. 22

Beda de locis ſanctis cap. 15.

ACCIDENTES PORRO AD FERETRVM EIVS] *Vetus opinio apud Agyræos fuit Diui Philippi corpus antiquis temporibus in eius æde conditum, in loco, cui Catana nomen: effoſſumque à maioribus, integrum illud repertum, ac mox illatum in idem ſepulchrum ſuperpoſito ſaxo cum Diui Philippi imagine. Anno Chriſti* CIↃIↃXCIX. *ad* XII. *Kal. Februarias, Ioſephus Saladinus Abbas Commēdatarius S. Philippi, dum fundamenta altè molitur, extruenda ara, D. Philippi corpus defodit, quo facinore Iurati patres, Populuſq; commoti, rem detulere ad Bernardinum Cardinium, Maquedæ Ducem, atque in Sicilia Proregem, conqueſti, ipſis inſcijs, D. Philippi corpus defoſſum: miſſus à Prorege Ioannes Oſorius Regiæ Monarchiæ Iudex, cuius prudentia compoſita turba. Sacra verò oſſa eumdem in locum ritè condita ſunt, quæ, quinque poſt* 23

d annos,

annos, Philippus Georgius, Visitator omnium iurium Regij Patronatus ne ob nimiam sepulchri humiditatem, in quo condebantur, corrumperentur, in commodius, ac ornatius sacellum, anno CIƆIƆCIV. *ad* VIII. *Kal. Augusti, sollemni ritu transtulit.*

VIXIT ANNOS CIRCITER LXIII.] *ita Græci codd. at Catanensis, & Syracusanus, vixit annos LIII. errore librarij, deest numerus denarius.*

ANIMADVERSIONES
AD VITAM
S. PEREGRINI
CONFESSORIS.

1 GRÆCIA] *dictitant aliqui Diuũ Peregrinum Lucensem fuisse; sed opinandi ansam dedit corpus, quod Luccæ esse dicitur: eũ tamen Luccensem Peregrinum à nostro diuersum existimauerim.*

2 TRIOCALA] *in antiquissimo nummo,* Triacala, *reperi inscriptum. Stephanus de Vrbibus,* Tricaion, *postea* Tricala; *gentile verò nomen* Tricalini. *Cicero in Verrem 7.* in Tricalino, quem locum fugitiui iam ante tenuerunt, &c. *Sed constanter Diodorus* a Triocala, *Silius item lib.* 14. Triocalini *à Plinio* b *dicuntur incolæ: corrupte igitur apud Ptolomæum lib.* 3. *c.* 4. Triocla *scriptum. destructam Vrbẽ Silius docet,* Et mox seruili vastata Triocala bello.

a Lib. 36.
b Plin. lib. 3. c. 8.

3 CONTINGIT] *in Sancti Niconis actis dicitur venisse Constantinopolim, cum tamen venerit Byzantium, quæ postea Constantinopolis dicta est.*

4 IN ANTRI PROXIMI] *æque distat ab antiquissimis Triocalitanis vestigijs, atque à paruo* Calatabillotta *Oppido, quod nũc incolitur.*

5 DRACO] *Serpentes miræ magnitudinis extitisse ex Dione in Aug.* c *Plinio,* d *Strabone,* e *alijsque cognosces. Commemorat Lucas Tudensis, Imp. Theodosio Serpentem fuisse, quem vix octo iuga traxere. Celebris etiam est Rhodius Draco apud Bosium de Hierosolymitana religione: legi potest* Baronius *anno* 324 *nu.* 97. *& seqq.*

c Lib. 50.
d Lib. 8. c. 11. & 14.
e Libr. 16.

6 HISTORIIS LEGIMVS] *Romæ vt Metaphrastes tradit Draco erat sub Capitolio delitescẽs, cui Kalẽdis singulis* Virgines *in victimas obijcerentur: Draco item Antiochiæ fuit, cui quotannis hominem Græcanica sorte delectum mactabant: cum autem vt* Metaphrastes, *& Græcorum Menæa tradunt, viri Christiani filia sorte educta esset, quæ* Draconi *immolaretur, parens Virginis stato sacrificij die adsidens, in biantis belluæ fauces pollicem* S. Ioann. *Baptistæ magna fide coniecit, & interemit. apud Thespienses infra Heliconem montem, cum in* [illegible] *ciues insigni feritate Draco sæuiret, ephœbi quotannis singuli sorte ducti feræ exponebantur, Pausanias in Bœoticis. Illud in his Actis displicuit, quod nimium vorax* Draco *iste Triocalitanus sit, nam singulis diebus puerum illi datum referunt. Antiocheno, & Thespiensi singulis annis, Romano Kal singulis victima, quã deglutirent, dabatur Siculo autem in dies singulos; at quomodo tantæ voracitati sufficisset oppidum illud: crediderim, vel à scriptore Actorum per auxesim id fuisse additum, vel singulis diebus certi tẽporis in orbem recurrẽtibus, mẽsis verbi caussa, aut anni, datũ fuisse puerũ.*

Metaph. in vita s. Silu. Metaph. 29 Aug.

PIÆQVE FÆMINAE] *in actis dicitur,* quę puro corde Domino seruiebat: *hinc inferri posse videtur, eam fuisse iam antea, vel ab ipsomet Peregrino, vel ab alijs ad fidem Christianam traductam.* 7

SAXVM EDVXIT] *in æde D. Peregrini in oppido Calatabillotta visendum etiam nunc proponitur in die festo S. Peregrini. Hæreseos Macedonianæ simulatio pane lapideo prodita est teste Sozomeno.* 8

Eccl. hist. lib. 3. c. 5.

DECIDERET] *Viri plures sanctitate præstantes vbique gentium immanes huiusmodi serpentes diuina virtute occidisse commemorãtur, vel precibus, vel signo Crucis, vel excreatione: Romæ S. Siluester in Capitolio Draconẽ clausit, ex eius Actis; S. Marcellus in Gallia, ex Fortunato apud Sur. die 1. Nou. apud Nicomediam S. Arsacius ex Sozomeno lib. 4. c. 15. S. Hilarion Epidauri, vt ex Hieronymo in eius vita S. Donatus in Epiro ex Sozomeno lib. 7. c. 25.; S. Theodorus ex Metaphraste: S. Crescentius Vrbini, eius acta: S. Victor apud Virdunenses ex Mosandro to. 7. Surij 6. Nou. Leo Papa IV. Romæ ex Anastasio Bibliothecario.* 9

FVERIT] *Christianæ religionis iam in oppidum inuectæ indicium est, non solum fœminæ illius pietas, cuius filius sospes fuit hoc miraculo, sed voces laudantium Deum, gratesq; illi redditæ, vt Acta memorant.* 10

ICONAS] *ita etiam de S. Siluestri imaginibus notat Baron. & Spondanus ad ann.* 315. 11

ANI

ANIMADVERSIONES
IN PASSIONEM
SANCTI ELEVTHERII

1 REM NOSTRAM] *hac acta ex manu S. Cod. Ecclesiæ Syracusanæ excerpsi: ea ex Græco exemplari traducta videntur, incertum, an ex Metaphraste, cui consentiunt, an ex alio exemplari, ex quo idē Metaphrastes accepisset: quòd verò noster Interpres haud satis feliciter ex Græco vertit, dictionem immutare visum est, paucissimis rebus: iisque leuibus recisis, quas quiuis castigandas censuerit, & apud Metaphrastem videre poterit. contuli eadem acta cum iis, quæ sunt in antiquo M.S. Cod. Ecclesiæ Reatinæ.*

Metaph. apud Sur. tom. 2.

2 PATREM SENATORII ORDINIS, ET CONSVLAREM] *nomen Patris acta Syracusana, & Metaphrastes non habet. exaratus codex Reatinus* Eugenium *illustrem virum nominat, Equilinus Eleutherium: sed in consularibus fastis ab Augusto ad Adrianum neminem reperias, qui Eugenius, vel Eleutherius vocetur. Eleutherij verò patrem* Con*sulem III. fuisse tradunt* Metaphrastes, *Equilinus, & omnes M. SS. Cod.: qui tertium consulatum adepti Imperat. Domitiano, Nerua, Traiano, & Adriano sub quibus Eleutherij patrem vixisse oportuit, hi sunt ex* Consulari*bus Fastis, C. Silius Italius, L. Virginius Rufus, M. Cornelius Fronto, Sex. Pompeius Collega, L. Licinius Sura. Eleutherium alicuius ex his filium extitisse non facile affirmauerim.*

Equil. lib. 2 cap. 10.

3 MATER ANTIA FVIT] *apud M. Bellinum, Eleucius, & Aneta, corruptè pro, Eleutherius, & Antia Metaphrastes Euanthiam appellat. Sed martyrologia latina,* M.SS. Cod. *& Græca menologia Antiam dicunt. in tabula Ænea, quæ Venetiis inuenitur, eamque habes apud Onuphrium leguntur,* C. Antius, *& Iulius Quadratus Coss. extra ordinem Imper. Domitiano, inde colligas nobilitatem gentis Antiæ.*

In Bellin. ad 14. Kal. Maias. Græca menol. ad 15. Kal. Febr. Onuphr. lib. 3. com. in Fastos suos.

4 QVAE PAVLVM] *eodem modo loquuntur acta Reatina: addunt Metaphrastes, & Nicephorus Callixtus Antiam à Paulo Apostolo ad fidem conuersam, instructamque.*

Lib. 3. c. 29.

5 SANCTO ANACLETO PONTIFICI TRADIDIT.] *in Codice Reatino scriptum est Eleutherium ab Episcopo Dinamio sacras litteras edoctum, & Episcopum institutum: nugæ videntur. Menologia Græcorum, Metaphrastes, & ex eo Nicephorus à* Pontifice *Aniceto, sed falsi sunt, alterius Eleutherij nomine, qui Aniceti Papæ Diaconus fuit, eique post Pium, & Soterem in Pontificatu successit: sanè errorem ipsa temporum ratio conuincit; nam Eleutherius Episcopus, iisdem Metaphraste, & Nicephoro auctoribus sub Adriano Principe sublatus est; Anicetus verò post extinctum Adrianum Pontifex fuit.*

6 INGRESSVS ADOLESCENTIAM INTER DIACONOS] *M. SS. Codd. Nicephorus, & Equilinus perhibent, Eleutherium Anno XVI. Diaconum, XVIII. Presbyterū, XX. Episcopum creatum Ado & Bellinus Presbyterum dicunt: Sed Episcopum fuisse certum est. nam Episcopum nominant Romanum Martyrologium, Beda, Vsuardus, Galesinius, Maurolycus, Rhegino Abbas Prumiensis, Nicephorus, Menologia Græca, Equilinus, Mombritius. Eleutherius autem Diaconus, Presbyter, & Episcopus ante legitimam ætatem creatus est, propter eximiam eius sanctitatem, & prudentiam, vt mox dicam.*

7 VIGESIMVM AGENS ANNVM EPISCOPVS, ETC.] *apud Clementem Romanum scriptum est, Episcopum non minorem annis quinquaginta esse debere; quod si grandior natu aliquis non inueniretur, tum iuuenem, qui testimonio virtutis probatus esset, institui posse: certè olim in Episcoporum numerum, non nisi seniores adlecti,* itaque præsident, *ait de Episcopis Tertullianus,* probati quique Seniores. *ac iure, quod in Episcopo, ob eius muneris præstantiam, ac venerationem, docendis, regendisque populis, auctoritas, morum grauitas, & prudentia requirantur; quæ ætate, annisque maturescunt. hinc Patres non nisi maturam ætatem probant ad Euangelium prædicandum, populosque instruendos. Sæpe tamen cum multis in ætate dispensatum est. itaque S. Clemens Martyr Ancyranus annos natus XX Episcopus creatus est, vt memorat in eius vita Metaphrastes. Demas Episcopus Magnesiorū, adolescens fuit, quam ob caussam S. Ignatius ita Magnesianos hortatus est:* Et vos decet nō contemnere ætatem Episcopi, sed iuxta Dei Patris arbitrium omnem impertiri illi reuerentiā, quemadmodum noui facere sanctos Presbyteros, non respicientes ad eam, quæ videtur adolescentiam, sed ad prudentiam, quam habet in Deo, &c. *adolescens præterea fuit Timotheus Ephesiis à B. Paulo Episcopus impositus, ideò Apostolus ad eum scripsit:* nemo adolescentiā tuam contemnat. *quibus vtriusque Epistolæ locis, cum Ignatij, tum Pauli Apostoli vocabulum, quod latini vertere* adolescentiam, *Græcè est,* iuuentutem, *quod ætatem illam significat, quæ à primo, & vigesimo anno incipit. Itaque Vgo* Cardinalis, *penes quem sit fides, adolescentiam, ætatemque Timothei Episcopi explicans,* nondum, *ait,* illum tres, & viginti annos natum. *Auctor est Eusebius, Sanctum Gregorium Thaumaturgum, eiusque germanum fratrem Athenodorum, quinquennio integro in Originis schola versatos, eos in Sacrosanctis Dei eloquiis fecisse progressus, vt dum adhuc ambo admodum adolescentes essēt, Ecclesiarum in Ponto Episcopi crearentur, &*

Clem. l. 2. const. Apost. cap. 1.

Tertull. Apolog.

Greg. super c. 1. Ezech. hom 2. Nazianz. 2. or. in sanct. lu.

Metaph. ad Sur. tom. 1. S. Ignat. ep. 3. ad Magnesianos.

Epist. 1. ad Timot. c. 4.

Euseb. l. 6. c. 23.

ſanè vt ſcriptura ſacra affirmat, ſenectus venerabilis non diuturnitate, neque annorum numero *æſtimatur, ſed prudentia, & ſanctitate vitę. neque cum his ſine cauſſa diſpenſatum eſt. nam Paulus Apoſtolus Timotheum adoleſcentem Epiſcopum ordinauit, diuino monitus oraculo, vt ex illis verbis apud eumdem conſtare poteſt; ſecundum præcedentes in te prophetias. Demas, Eleutherius, & Clemens Ancyranus, ob inſignes virtutes, & Spiritus Sancti dona, quibus eorum adoleſcentia illuſtrabatur, promoti ſunt.* (Sap. 4.) (Epiſt. 1. ad Timoth. c. 1)

At quo nam Chriſti anno Eleutherius Epiſcopus ab Anacleto inſtitutus eſt? certus annus non conſtat, ſanè extinctus eſt Anacletus decimo ferè ſui Pontificatus anno, Chr. *CXII. Traiani Imperatoris XIII. certum eſt autem annos quattuor Eleutherium ſub Anacleto vixiſſe, & aliquot ante annos à matre Antia in eius diſciplinam traditum. iam quis diuinet, in quem Anacleti annum incidat Eleutherii ordinatio? noſſe enim oporteret annum, quo puer Anacleto Pontifici, à matre oblatus eſt. haud dubie Chriſti annum CXII. præceſſit. Sed mirum, quantum varient Scriptores in tradendo Eleutherij Pontificatu. Prouincias quinque inter ſe longe diſſitas ab ijs commemoratas reperio; Forum Iulium, Campaniam, Apuliam,* Siciliam, *Illyricum. Quot verò Prouinciæ, tot Vrbes nominantur. Beda Rabanus, & Notkerus Eleutherium Epiſcopum in Aquileia fuiſſe dicunt, quę Fori Iulij Vrbs primaria eſt. Sed in tabulis Aquileienſis Eccleſiæ, vt praenotauit Baronius, Epiſcopus Eleutherius non inuenitur. Verum fortaſſe apud Bedam, Rabanum, & Notkerum ex errore librarij ſcriptum eſt* in Aquileia, *pro,* in Apulia. *ita enim Beda ſcribit;* apud Meſanam (*Notkerus* apud Meſenam) Apuliæ Ciuitatem, Natale SS. MM. Eleutherij Epiſcopi, & Antiæ matris eius. Hic Eleutherius in Aquileia Epiſcopus ordinatus eſt. *In quibus poſtremis verbis conijcio, in Apulia, voluiſſe eos dicere, vt ante dixerant, non* Aquileia. *Abbas Maurolycus Eleutherium apud Miſenum Campaniæ* Epiſcopum *locat. erroris cauſſam ei forte dedit, quòd cum ille legeret in Vſuardi, Adonis, aliorumque corruptis codicibus, apud Miſenum in Apulia, natale S.* Eleutherij *Epiſcopi, ſciretque Miſenum in Campania eſſe, mutata voce Apulia reſtituit, apud Miſenum in Campania. Sed miramur, virum Meſſanenſem, tanti Pontificis honore patriam exuiſſe.*

Codex Syracuſanus manu exaratus, Beda, Vſuardus, Ado, Rhegino in Chronico, Equilinus, Bellinus, alijque Epiſcopum Eleutherium in Apuliam miſſum ſcribunt. Sed in Vrbis nomine variant. Beda, Vſuardus, Ado, & Bellinus Meſſanam *appellant, Equilinus* Cannas, *codex Syracuſanus* Equum, *Rhegino* Meſenũ. *Sed is ex vitioſis codicibus Vſuardi, & Adonis accepiſſe viſus eſt, apud quos corrupte legitur* Miſenum, *vel* Miſenam *pro Meſſanam: quemadmodum ex emendatis codicibus legunt apud Vſuardum, Molanus; apud Adonem, Moſander. Ceterum præter Cannas, ignotæ Vrbes in Apulia Equum, Meſenum, & Meſſana. Quæ verò ratione horum ſcriptorum codices corrigendi ſint, mox demonſtrabo.*

Martyrologium Romanum, Menologia Græcorum, Metaphraſtes, & Nicephorus Epiſcopum Illyrici Eleutherium vocant. Sed vetus Breuiarium Gallicanum, quo Sicilia olim vſa eſt, & Galeſinius Meſſanenſem Epiſcopum *in Sicilia: idemque ſentire videntur Beda, Vſuardus, Ado, alijque, qui apud Meſſanam Apuliæ* Epiſcopum *collocant, ex errore librariorum. ita enim in eorum Martyrologijs legitur:* apud Meſſanam, Apuliæ Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Epiſcopi, & Antiæ matris eius. *dele vocem* Apuliæ, *ac ſubſtitue* Siciliæ, *erratum enim manifeſtum Geographi omnes conuincunt. nam Meſſana Ciuitas in Sicilia, iuxta Promontorium Pelorum, Calabriam contra ſita: in Apulia verò cognominem Vrbem fuiſſe, nullus, quod ſciam ſcriptorum veterum, recentiumque commemorat.*

Nec diſcrepare videtur Romanum Martyrologium; quamquam enim dicat, Eleutherium *Epiſcopum Illyrici, attamen diem eius natalem Meſſanæ tribuit. an Eleutherius Illyrici Epiſcopus primùm ordinatus, deinde Meſſanam in Siciliam tranſlatus eſt? exempla multa habes, ipſis Eccleſiæ initijs. nam Dionyſius Areopagita à Paulo Apoſtolo* Epiſcopus *Athenis impoſitus, à Sancto Clemente Papa Lutetiam Pariſiorum in Gallias miſſus eſt. Publium Melitæ Inſulæ Epiſcopum* Paulus *Apoſtolus inſtituit; inde Athenas idem fortaſſe Clemens (nam Dionyſio ſucceſſit) tranſtulit. Sanctus Alexander, Cęſareæ Cappadocum* Epiſcopus, *Hieroſolyma voti cauſſa veniens, eius Eccleſiæ gubernationem diuina reuelatione ſuſcepit, vt tradit* Euſebius. *Plura tranſlatorum* Epiſcoporum *exempla habes apud Socratem. Idem igitur de* Eleutherio *dici poſſet; ab* Anacleto *Pontifice* Epiſcopum *Illyricis datum deinde Meſſanam in Siciliam miſſum, ſiue ab Euariſto, ſiue Alexandro, ſeu Xyſto* Anacleti *ſucceſſoribus, quam ob cauſſam dies natalis* Eleutherij *Epiſcopi à Romano Martyrologio, ceteriſque tribuitur Vrbi Meſſanæ. Non alia ſane videtur eſſe cauſſa, niſi tranſlatæ ſedis, vt quemadmodum* Dionyſius *Athenis in Gallias deſtinatus eſt à Clemente, Publius Melita Athenas; ita* Eleutherius *ex Illyrico Meſſanam. quod ita poſceret temporum, rerumq; Eccleſiæ neceſſitas, quam fortaſſe ob rem Galeſinius in* Martyrologio *ſuo ita ſcripſit:* Meſſanæ, Sanctorum Martyrum Eleutherij Epiſcopi, & Antiæ matris, *vocemque (Illyrici) vt vides, ſuſtulit. Idemque præſtitum à Beda, Vſuardo, & Adone, apud quos ita legitur:* apud Meſſanam Apuliæ (*Siciliæ reſtitue, vt antea dictum eſt*) Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Epiſcopi, & Antię matris. (Euſeb. l. 6. c. 9. Socrat. hiſt. Eccl. l. 7. c. 35.)

Sane nos Meſſanę perſcrutati ſumus patria tabularia, nullis Eleutherij *monumentis repertis. Sed haud mirum, nullum exſtare veſtigium præter diei natalis honorem: monumenta, ſiqua fuerant, temporum iniuriis periere.*

IMPERATOREM ADRIANVM TVM EX ORIENTE REVERTENTEM] *Adrianus è Syria in Vrbem venit, primo Imperij anno, qui fuit Chriſti CXX. & rurſum, extremo iam ſui principatus, Oriente compoſito, Romam reuerſus eſt, anno Chr. CXXXVIII. hunc Eleutherij cædem referre oportet ad ſecundam* 8

ſecundam

eundam Adriani ex Oriente reuersionem, eiusque Imperij extrema; nam in iisdem Actis Eleutherius *Adriano Imperatori impio, Imperij finem, interitumque comminatus prædixit, & is eodem fere anno obtigit, quo* Eleutherius *interfectus est. ex his Acta Reatina corrigas, quæ* Eleutherium *memorant ab Adriano Romam retrahi iussum, anno Imperij eius XXV. cum ex Oriente Romam venit. In quo duobus peccatũ est. alterũ, quod Adrianus Romã secundũ reuersus est, anno Imperij XIX. alterum, quòd Imperium Adriani nequaquam in tot annos prorogatum est. nam imperauit Adrianus, vt scribit Spartianus, annis XXI. mensibus vndecim:* Aurelius *Victor, obijsse ait, anno Imperij XXII. absque mense. Sed verius quod* Dio *tradit; imperauit annos XX. menses vndecim.*

Emendes præterea, quod Breuiarium Gallicanum tradit: Eleutherium pro Christo cæsum, circa annum Christi *CXXI. qui incidit in annum II. Adriani. Sed annus Adriani, postquam ex Oriente regressus est, quo Eleutherius martyrium expleuit XX. fuit, vt diximus, inciditque in annum* Christi *CXXXX.*

9 MISSVS PROPERE FELIX COMES*i*] *in manu SS. Codd. & ab Equilino*, Felix comes *nominatur; à Metaphraste*, vnus ex Ducibus exercitus. *Initio comites dicti, qui Imperatorem ad bellum comitarentur; deinde nomẽ ad belli præcipue munia translatum est.*

10 QVO IN VRBEM AD QVÆSTIONEM PERTRAHERET] *duas ob caussas, EleutheriusRomam trahi iussus ad iudicium; altera, quod* Ciuis *Romanus: altera, quod ex summis religionis nostræ fastigijs fuit. nam Romani* Ciues *ad iudicium capitis, Romam è Prouincijs amandabantur. Plinius epistola, qua Traianum de Christianis consuluit*: fuerunt, *ait*, alij similis amentiæ, quos quia Ciues Romani erant, annotaui in Vrbem transmittendos. *ad hoc celebriores Episcopi, vt in eos animaduerteretur Romam perduci iubebantur. Imperatore Traiano, Ignatius Antiochiæ Episcopus, & Onesimus Episcopus Ephesiorũ, sub Adriano Eleutherius Episcopus Messanæ, in Vrbem transmissi.*

Plin. epist. ad Traian.

11 QVI PHILIPPVM NON PROHIBVISTI] *Philippus* Diaconus *is fuit, vt ex Actibus Apostolorum constat. Verum Syracusanus codex Philippum hunc Apostolum, quemadmodum Tertullianus libro de Baptismo nominat, ampliore fortasse vocabulo, quo præter duodecim Apostolos, à Christo Domino delectos, alij quoque ad propagandum Euangelium missi, Apostoli dicti sunt. quam ob caussam Tertullianus*: Apostoli, *ait, quos hæc appellatio missos interpretatur*

Acta Ap. c. 8.

Tertull. l. de Baptis. c. 18.

Lib. de præscript. aduers. Hæreticos.

12 IN NOMINE PATRIS] *Baptismi formam innuit, non attulit integram.*

13 SOLEM TESTOR] *Iulianus Apostata in Actis S. Artemij Martyris*; per Solem mihi clarissimum, non feram. *Mos temporum, & Ethnicismi, Iuuenalis.*

Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina iurat.

Acta S. Artem. apud Sur. die 19 Octob. Iuuen. fatyr. 11.

14 AD QVEM COROEBVS PRÆFECTVS ACCEDENS] *Metaphrastes Præfectum Vrbis dicit; Beda comitem nominat; Equidem Præfectum militarem crediderim. eius varia nomẽclatura. Acta Reatina* Consibonem *appellant, Metaphrastes* Corebonem, *Nicephorus* Caraborem, *Equilinus* Coreborem, *& aliàs corruptius*, Cerberum; *Beda* Correuum, *Romanũ Martyrologium rectè* Coroebum.

VT EFFVSIONE SANGVINIS PRO CHRISTO INTINCTVS] *Eximium Martyrij elogium: Tertullianus libro de Baptismo:* Et quidem nobis etiam secundum lauacrum, vnum, & ipsum, sanguinis scilicet, de quo Dominus, habeo, inquit, Baptismo tingui, cum iam tinctus fuisset, *& mox*, hic est Baptismus, qui & lauacrum non acceptum repræsentat, & perditum reddit. *Idem Tertullianus libro de Patientia, martyrium dicit secundam intinctionem; In Scorpiaco*, secunda solatia, & extrema præsidia, dimicationem martyrij, & lauacrum sanguinis exinde securum: *& paullo post*: sordes quidem baptismate abluuntur, maculæ verò martyrio candidantur. 15

Tertull. l. de Bapt. c. 16.

Lib. de patient. c. 13. In scor. c. 6 Cap. 12.

VBI DEI SPIRITV NVTRIEBATVR] *ita in Actis Syracusanis. Sed Metaphrastes, & liber Reatinus perhibent, Eleutherio per hos dies cibum à Columba deportatum.* 16

IMPERIVM TVVM IPSE EVERTET] *& oraculum eodem anno completum est, quo Adrianus misere perijt, & sceleftus Imperator sæuitiæ, quam aduersum Christianos exercuerat, sæua morte pœnas luit.* Adi *Dionem: ex hoc Eleutherij oraculo, quo Adriani Imperium à Deo euersum iri prædixit, conijcio, quod supra memoraui, Eleutherij cædem extremo Adriani principatu contigisse; nec enim longius differri oportuit, vt sua oraculo fides staret* apud Ethnicos clarior. 17

CERVICEM PERCVSSORIBVS OBTVLIT] *non minor est scriptorum dissensio de Eleutherij cædis, ac de Pontificatus loco. Nicephorus Callistus*; Eleutherius, *ait*, Episcopus consecratus Illyrici, Prouinciam laudabiliter administrauit, & sanguine suo Martyr consecrauit. *Maurolycus Natalem celebrat apud Misenum in Campania: sed illi corruptos codices erroris locum dedisse, supra explicauimus. Romanum Martyrologium, quamquam nominat Eleutherium Illyrici Episcopum, Messanæ passum demonstrat. Messanæ item sublatum tradunt, Galesinius, & Breuiarium Gallicanum. Huc etiam videntur inclinare Vsuardus, Ado, alijque, qui Messanæ in Apulia diem eius natalem agi perhibent. Nam mendum apud eos esse, iam dixi; & pro Apulia, Sicilia, reponendum, quod facile probari posset ex Imper. Adriani in Siciliam aduentu. de quo Spartianus hæc scribit*: In Siciliam nauigauit, inque Aetnam Montem conscendit, vt Solis ortum videret, arcus specie, vt dicitur, varium. *Idemque habetur ex antiqui numismatis inscriptione, in quo sculptus Adriani vultus cum eius nomine, & altera ex parte vir adstat colloquentis specie cum Cerere spicis ornata, inscriptumque est*, Aduentui Aug. Siciliæ: 18

Spartian. Adrian.

Num ne igitur cum Imper. Adrianus in Siciliam venit, Eleutheriũ Messanæ Episcopum, pro fide interemit? Ceterum Beda, Metaphrastes, M.SS. Codd. Syracusanus, & Reatinus Martyrologium Rhabani, & S. Notkeri, quos secuti sumus, donec lux maior affulserit,

Eleu-

Hierosolymitano aduerti etiam potest, cum in procœmio caussam afferat Enoch, cur ad scribendam eam Angeli historiam manus admouerit, id se fecisse, ait, Athanasij Episcopi Alexandrini, & Hieronymi presbyteri Cardinalis vestigia imitantem, & aliorum doctrina, & Sãctitate praestantium hominum, qui magna virtute, & fide Vitas, & passiones Martyrum, & Christi Confessorum diuersis temporibus conscripserunt, opportunitatem verò conscribendæ de Philippo historiæ nancisci potuit Athanasius, reddiq; etiam certior, quamuis Alexandriæ esset, de rebus à Philippo olim gestis in Sicilia; cùm enim post eiusdem Philippi obitũ, illius socius, cui nomen Eusebij faciunt, Alexandriam perrexisse dicatur, & praeclara Philippi facinora in commentarium à se relata pluribus legenda obtulerit, mirum non erit, si ad Athanasij tempora ibi vel aliquot exemplaria, vel schedarum summam referentes peruenerint, ex quibus sui commentarioli conscribendi occasionem & materiam desumere potuerit Athanasius. Capito Sicilia episcopus *Niceno concilio interfuit acer aduersus Arium propugnator, vt idẽ Athanasius refert ergò ab hoc etiam Episcopo edoceri facilè potuit Athanasius de rebus à Philippo praeclare gestis in Sicilia.* Praeterea *licèt non sim nescius duos Athanasios inter* Alexandriæ *Episcopos recenseri, alterum eximiae sanctitatis laude praestantem & acerrimum Arianorum oppugnatorem; alterum verò, qui eam sedem occupauit anno* 489. *huic tamen secundo Athanasio eum commentariolũ de Philippi rebus tribuere nequeo; is enim haereticus fuit, Acephalorum patronus, nec honorificum, & sanctitatis indicem titulum vnquam habuit, cùm ergo Athanasij nomini* Diui *etiam titulus praefigatur, eò verosimilius opusculum istud magno illi scriptori, & Sanctissimo viro Athanasio addicitur. Si autem semel à D. Athanasio Alexandrino Archiepiscopo scripta fuisse haec Acta de D Philippo asseramus, non modo probabilissime à tanti viri testimonio, sed omnino apertissime ab eius aetate euincemus D. Philippum ad Arcadij longe ipso posterioris tempora trahi non posse, quod Eusebiana Acta voluerunt; atq; adeò iuxta ipsius Athanasij historiam reuocandus erit Philippus ad aetatem B. Petri Apostolorum Principis.*

Secundum *argumentũ pro Athanasij Actis desumo ex aliorum consensu; nam quae ille scribit de D.Philippi aetate in primo Christianae religionis saeculo, ea maxime probantur alijs scriptoribus, qui rem aliunde didicerũt, quàm ex hoc Athanasij commentariolo: atq; vt omittam perpetuam constantemq; Siculorum famam à Maioribus ad nos trasmissam, Acta D.Calogeri antiquitùs apud nostrates recepta memorant D.Philippum à D.Petro in Siciliam transmissum; in eamdem iuere sententiam auctor hymni Graece scripti, quem in M. S. codice Monasterij S. Philippi Fragalatis reperi: Carolus Stengelius in vita D.Petri c.* 41, *Fazellus* a, *Ioseph Carniualius* b, *Ioseph Bonfilius in sua Messana* c, *Galesinus in Martyrologio quarto idus Maij, Philippus Ferrarius in sua noua Topographia* d, *Gallicanum Breuiarium, quo diu vsa est Sicilia, Romanum Martyrologium* e *latine editum Romae sub Gregorio XIII. ac dein Antuerpiae anno* 1586. *Martyrologiũ idẽ Italice scriptũ: & quamuis modò in Martyrologio Romano nõ amplius dicatur à D. Petro missus in Siciliam Philippus, sed repositum ibi sit, à* Romano Pontifice; *id tamen factum reor. non quòd admissam olim opinionem falsam existimarit, sed cum animaduersum sit Acta, quae circumferuntur, hoc habere initium,* In diebus Arcadij Imperatoris, *cauere falsitatis periculum voluit, Petri nomen in Romani Pontificis nomen cõmutans; sed adhuc coniectura pro his scriptoribus superstes est in eo Martyrologio licèt immutato; cùm enim dicat magnam Siciliae partem à Philippo ad Christum traductam praestari primo quidem saeculo id potuisse quiuis intelliget; sed in quinto saeculo, quò Philippum trahit Eusebius in suis Actis, cum iam diu in Sicilia res Christiana latissimè pateret, ea verba commodè dici nequeunt. Addo ipsum Baronium in Annalibus anno Christi 46. eidem fauere opinioni, Episcopos enim enumerans, quos à D. Petro habuit Sicilia, recenset Pancratium, Marcianum, Beryllum, & Philippum; iam verò Philippum hunc ab Agyrensi alium esse ne suspicari quidem poterit, qui in Siciliae historia bene versatus sit, nec enim alterius Philippi vspiam memoriam reperiet, quae ad hanc rem facere possit. Quamuis verò Baronius in notis ad Martyrologium quinto saeculo dedisse Philippum Agyrensem videatur, dum laudat Acta Eusebiana quorum initium est,* In diebus Arcadij Imperatoris; *merito tamen laudandus ipse est pro sententia Philippum retrahente ad D. Petri tempora; nam suo Tomo 3. ad annum Cristi 257. num. 3 in editione Coloniensi anni 1609. ipse hoc professus est,* Cum videris a notis *in Martyrologium* Annales discrepare, eas ex his emenda; nunquam hactenus concessum doleo, vt easdem singulas recognoscerem, licèt lucri cupidus typographus eas ab auctore posuerit esse recognitas in pagina liminari: *idq; in re nostra facilius est, cum haec Acta Athanasij nõ viderit forte Baronius, sed Eusebiana tantum, quorum meminit quidem, sed in examen non vocauit.* Quarto id. Maij.

Tertium suppeditat argumentum ille idem D. Athanasij commentariolus, de quo quaerimus: in eo enim nihil dissonum est, sibiq; ipsi repugnans. Contra verò in Eusebianis Actis, vt mox dicam, plura sunt inepta, expungenda, falsa, & sibi inuicem pugnantia.

At, inquies, illa Athanasij narratio degenerem se prodit ab ea in dicendo grauitate, quam Athanasius vbique praefert: rursus sub Nerone Romae fuisse Theodosium Philippi Patrem memorat; iam reditus Theodosij in patriam, vbi filium primogenitum suscepisse dicitur, huius aetas ad negotiationem idonea, post illius filij mortem Philippi ortus à Deo precibus impetratus, ac demum eiusdem Philippi aduentus Romam, Diaconatus, Sacerdotijq; ordines ipsi collati, & in Siciliam profectio, plures sane annos haec omnia requirunt, quàm sub Claudio Nerone vixerit D.Petrus nãq; fere quadraginta, annos haec reposcũt; Nero autẽ tredecim tãtum annos cum septẽ mensibus ex Suet & Dione in imperio fuit; & D.Petrus occisus ab illo est ante annũ fere, quàm Nero è viuis excederet. quae ergo narrat Athanasius se se inuicẽ euertunt.

a Dec. 1. li. 10. c. 2.
b Descript. Sicil. f. 297.
c Lib. 1. f. 4.
d Verbo Argyriq.
e Quarto id. Maij.

Sed

Sed hæc repelli facile possunt ab eo qui pro Athanasij Commentariolo stare velit. Nam nihil in ijs alienum est ab ea dicendi grauitate, quã in breui narratiuncula de Vita Sancti viri ad manus, & eruditionem omnium destinata, tueri oporteat. Vix vna aut altera periodus ibi est inter matris querelas in filij obitu, quæ vel ad palatum vulgi hæc sæpius legentis, vel ex consueto stylo Græcorum huiusmodi Acta conscribentium facta videatur; de qua adhuc fortè suspicari quis posset ab aliena exscriptorum manu, vt sæpe fit, profectam esse, & illuc intrusam per insulsum glossema.

Ad id quod addebatur de annorum numero, dicendum sub Tiberio Nerone, non sub Claudio Nerone fuisse Romæ Theodosium, & inde redeuntem suum primogenitum habuisse; imo cum eius coniux è Bethsaida fuisse dicatur, & affinis Diuo Petro, haud multum difficile videbitur, credidisse etiam ante Christi Domini mortem, quæ de Beata Anna, & integritate Virginea Deiparæ ab ipsis dicta fuisse, dum Deum ad impetrandam prolem deprecarentur, in ea historia enarrantur. nec à communi loquẽdi modo alienus iste etiam sensus videretur, si ijs historiæ verbis significari dicamus, sub Nerone fuisse Romæ Theodosium, cui antea obuenerat vt amisso primogenito filio secũdum impetrarit Philippum. Sanè longè difficiliora sunt multa, quæ in Eusebij Actis, vt mox dicemus, continentur.

Quamuis autem in mei operis Idea ob ea Acta Eusebiana Philippum ex Oriente post annum quadringentesimum in Siciliam venisse crediderim; postquam tamen quæ hactenus de Athanasij Commentariolo dicta sunt, perpensa fuere, maiorem verisimilitudinem in ea sententia, quæ Philippum refert ad prima nascentis Ecclesiæ tempora, residere sentiendum est, præsertim cum Eusebiana Acta inquinata pessime fuisse dubitare nemo possit. Ab ijs tamen afferendis supersedere nolo, vt magis elucescat veritas, & cuique, permittam opinandi licentiam.

2 NARRATIO EVSEBII] *Græcè scripta reperitur in Bibliotheca Vaticana, Cryptæ Ferratæ, & Messanensis Cœnobij S. Saluatoris, & quam nos damus, inde vertit latinè P. Iacobus Sirmondus è Societate Iesu vir inprimis doctus. Eadem Acta latine extant in M.SS. Codd. Ecclesiarum Agyrensis, Catanensis, Syracusanæ, & Panormitanæ ex ijsdem Græcis fontibus deducta. Et sane, quòd eadem Acta tot in locis seruentur, fidem illis conciliat, & ea de caussa fidem à me olim extorserunt, vt crederem omnino D. Philippum in Arcadij tẽpora deducendum, quamuis per omnium ora vulgatum in Sicilia viderem synchronon Diuo Petro eum fuisse; sed inquinata nimium eadem Acta fateri cogimur, vti mox constabit. eorum auctor Eusebius dicitur vt initio scriptum est, sed quia Philippi Socius Eusebius etiã dictus est, & eius vitam scripsisse traditur, factum est vt huius narrationis auctor credatur Eusebius ille qui fuit Diuo Philippo Socius, quod ad conciliandam fidem his Actis faceret. sed vel alius hæc scripsit Eusebius, vel si hæc Eusebio Diui Philippi socio tribuamus, alienam manum, & quidem imperitam nimis, accessisse credendum est; nec enim in animum inducam à sancti viri discipulo profectas esse nugas, quas modo referam hic contineri, & reijciam.*

TEMPORIBVS ARCADII] *in Cod. M.S. Syracusanæ Ecclesiæ legitur, in diebus Theodosij; & quamuis non multum seiuncta sint tempora, ea tamen res ostendit nutare ibi nomen Arcadij. Diu quidem perpendi, an expungendum inde esset nomen Arcadij, nam qui diligenter in Sanctorum Actis perlegendis versati sunt, sæpe ibi erratum esse in Imperatorum nominibus deprehendunt. Exempla suggeret Baronius die 9. Octobris de S. Dionysio Areopagita, die 7. Nouembris de S. Herculano, die 22. eiusdem Nouembris de S. Cæcilia, & sexcenta alia sed ne aliunde ea petantur exempla, nobis sanè necesse fuit cum de Diuo Marciano ageremus, vel ab ipsa antiquissimi Encomiastis Syracusani laudatione glossema illud eradere, quòd sub Gallieno mortem obiuerit; quod ipsum de eodem Marciano deleuimus in Actis SS. Peregrini, & Libertini. In Actis etiam ss. Alphij, Philadelphi, & Cyrini Decium pro Licinio, & pro Diocletiano rescribendum fuit. In S. Eleutherij historia numquam reperies Messanæ in Sicilia eius memoriam coli; ita tamen legendum arbitramur. In S. Viti Actis multa miracula in Lucania perpetrasse dicitur, reponendum fuit in Sicilia. Et alia reperies exempla; quare subdubitaui, an eradendum esset Arcadij nomen, vt consentirent hæc Acta cum Diui Athanasij Commentariolo. Sed id non ausi; satis fuit monere lectorem; cui etiam suggero, si id sequi velit, festum, cuius mense septembri meminit idem Eusebius, aliud fuisse ab Exaltatione S. Crucis existimandum erit, & verba illa, exaltationis S. Crucis, expungenda erunt: sicut etiam fœminam, quæ præerat cœnobio SS. Sergij, & Bacchi vt à dæmone liberaretur, non ad Philippum, sed ad eius Reliquias accessisse, & dum sacrum fieret exemptam fuisse, dicendum erit; nam sub Maximiano Sergius fuit.* 3

IN THRACIAE PROVINCIA] *in nonnullis Codd. habetur.* Intra Præsidatum Galatiæ seu Achaiæ. in alijs in terra Præsidatum: *atque hinc deceptus est Iacobus Contius, qui in suo libello de S. Philippi vita edito anno 1542. scripsit Theodosium Philippi Patrem in vrbe Persida natum. Mox Sagaris amnis meminit, qui Lydiæ est Fluuius Hygino in Ophiaco. Hesychius verò Lydiæ tribuit, & Phrygiæ, quem vocat Agarisum, sed Ptolomæus Sangarisum.* 4

EXALTATIONIS S. CRVCIS] *credet forte aliquis hinc redargui posse hæc Acta, quippe quæ festum Exaltationis S. Crucis recolat sub Arcadio, quod ad posteriora Heraclij tempora referendum est. Sed non rectè. Nam festum exaltationis S. Crucis à Constantini Imperatoris tempore celebrari consueuisse tum à latinis, tum à Græcis bene ostendit Baronius in notis ad Martyrologium ad diem XVIII. Kal. Octobris; nam vti in Græcorum Menologio narratur, a postquàm Helena Constantini parens Sanctissimum Crucis inuentæ lignum adorauit cum Primoribus, id etiam expetebat plebs omnis; quare Patriarcha è suggestu extulit Sacrosanctum illud nostræ salutis vexillum, vt votis omnium faceret satis, atq. in eius exaltationis memoriam festus dies institutus est. Quod etiam vberius explicat Andreas Cretensis* 5

a Ad diem 14. Octob.

sis in oratione quam hoc ipse die de Exaltatione S. Crucis ad populum habuit, & recitat Surius ad eam diem.

PANES TRES EX SIMILAGINE] *sapit hæc res Hebræorum mores; quare eò minus verisimiliora hæc rituum hebraicorum vestigia in Christianis, quò longius à nascentis Ecclesiæ initijs recedimus; minùs ergo in Actis Eusebianis tolero, quæ ad Arcadij ætatem Philippum deuehunt.*

DIACONVS FACTVS EST] *ætatis tunc Philippum fuisse narrant hæc Acta annorum 21. sed M S. alius codex duodennem Romam adijsse narrat, quod cum D. Athanasij commẽtario consentit; sed hoc discrimine, quòd ille codex Diaconum fuisse dicat antequã Romam veniret, vt cæteri Codices Eusebianæ narrationis, Athanasius verò dicat post aliquot ãnos Romæ promotũ fuisse ad Diaconorũ gradum.*

ANTE AMBONEM] *pulpitum; sed vox est Græcobarbara. Marnefridus Strabo de rebus Eccles. cap. 6.* Ambo ab ambiendo dictus. *Germanus in histor. Ecclesiastica mystice interpretatur, aitq; formam præferre saxi, quòd Angelus reuoluit ab ostio Dominici Sepulchri, ex eo mulieribus annuncians Christi Resurrectionem.*

9 LIBRVM] *Sacrorum Euangeliorum volumen crediderim. Sed vereor nè redundent illa Pontificis verba,* quem manu mea scripsi virtute Spiritus sancti. *Nàm hæc verba tantùm in librum S. Scripturæ canonicum cadunt. si tamen hæc verba D. Petro Apostolorum Coryphæo tribuerentur cum ijs, qui Philippum à D. Petro missum in Siciliam credunt, minorem difficultatem ingererent, cum Diuus Marcus scriptis mandarit, quæ D. Petrus de Christo narrabat, & illud Euangelium auctoritate sua Apostolus confirmarit, ac legendum Ecclesiæ proposuerit; quare aliqui Tertulliano teste lib. 4. aduersus Marcionem D. Petri fuisse Euangelium Marci nomine editum crediderunt.*

10 LOCVS EST] *in M. SS. Cod. adscriptæ erãt hæ nugæ, quas meritò à me reiectas dices,* Quò immundi Spiritus immigrarunt ex Hierosolymis, post vrbis captiuitatem, cum eam ingressus est Nabuchodonosor, & confregerunt portas templi, inueneruntq; eos in vasis aureis. existimantesq; pecunias in eis esse, aperuerunt vasa, statimque inde auolarunt, & habitare cœperunt in cauernis lapideis Agyrij prædicti, è regione montis Aetnæ. *Hæc M. S. Codici adsuta erant, quæ vt commentitia, ac fabulosa recidimus. atq; is locus vnus est ex corruptis, vitiatisque, quos superius adnotauimus. Vanum item est, quod addunt Codd. Catanensis, & Agyrensis:* Hosce Dœmones in vasis æreis à Rege Salomone inclusos fuisse.

11 AGYRIVM] *quæ patria Diodori Siculi, qui Augusto Cæsare Catholicam historiã scripsit, & de illa in sua Bibliotheca, plura habet. variãt in vrbis nomine scriptores. Stephano* Agyrena; *Ptolomæo, & Antonino,* Agurium; *Diodoro, Dionysio, & Ciceroni* Agyrium. *Plinius* Agyrinos populos *habet; Cicero* Agyrinenses, *Diodorus* Agyrinços: *consentiunt nummi veteres, in quibus* Agyrinçi. *perperam plerique scribunt* Argyrium, & Argyra, pro Agyrium. *hodie vrbi nomen,* S. Philippi d'Argyrò.

Diod. l. 4.

Stephan. de Vrbib. Ptolom. l. Anton. Itin. Dionys.

12 QVAM SATANAS] *Crateres Aetnæ inferni fauces fuisse multi credidere, nam vt omittam Poetas, qui dixerunt gygantes ad inferos à Ioue detrusos flammas expirare per crateres Aetnæ, satis clarè significantes in inferis puniri impios, & Ætnam fauces inferorum esse; plura suppetunt testimonia Sanctorum Patrum, christianorumque scriptorum, quos ordine percensebo, vt hoc semel absoluam, cum toties in Vitis Sanctorum nostratium de Ætnæ incendio fiat mentio, & huic opinioni, quam multi è philosophis facilius, quàm par est, contemnunt, adhærere videantur.*

Aetna fauces inferorũ ex Patribus.

Primus quem comperio, testificatum fuisse, Aetnam, ac Vesuuium spiracula inferorum, D. Patricius fuit, Prusensis Episcopus, & Imperatore Tito Martyr. is ad Proconsulem adductus, cum eo disputatione congressus, duo loca, dixit, à Deo constituta, alterum piorum, & præmiorum, alterum impiorum, & pœnarum, in quo tenebræ, & ignis, quibus nocentes plecterentur. Mox in exemplum adducit, visam à se Pentapoleos regionem adhuc fumantem, flammatã in Sicilia Aetnam, & Vesuuium in Campania, haud procul Neapoli. ex quibus qui erumperet ignis, infernarum pœnarum fidem spectantibus faceret D. Patricium Episcopum, & Martyrem D. Pionius presbyter, itemque Martyr, consequatur, qui Decio Imperatore Martyrium subijt. comprehensus à Palemone Pionius, adduci nullo modo potuit, vt simulacris immolaret, versusque ad Smyrnæos, quorum magna multitudo ad eum videndum confluxerat, egregiam orationẽ habuit pro Christiana religione, docens extremum Iuditij diem per ignem à Deo factum iri, atque ad exemplum impiorum, extare Pentapolitanam in Iudæa, et decapolitanam in Lydia regiones, igni combustas, & incendia Aetnæ in Sicilia. Habes igitur par Sanctissimorum Martyrum, qui nobis fidem faciunt, montes flagrantes haud casu abruptos, sed magna Dei sapientia constitutos, vt hominibus indices essent flammarum extremi Iudicij, igniumque infernorum.

Menæa 28. April. & Cedren. hist.

Acta S. Pionij apud lipo nan. To. 7. 12. Mart.

Eadem Tertulliani mens, qui gehennam interpretatur, ignis arcani subterraneum ad pœnam thesaurum. Paullo post, arcanum ignem à publico secernit: atque hunc esse, qui vsui humano; ast illum, qui Dei iudicio apparet, siuè de Cœlo fulmina stringentem, siuè de terra per vertices montium eructantem. Igitur Tertulliano ignis, qui ex montium verticibus erũpit, idem qui arcanus, qui sub terram ad pœnam nocẽtium, Dei iudicio, seruatur. è nostra etiam re est D. Ioannes Chrysostomus, qui contra eos, qui negant inferos, ita ratiocinatur: quod si audito nomine gehennæ irrides, ac fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorum; vidimus enim, vidimus, & in præsenti quoque vita gehennæ effigiem. quandoquidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri essent, quæ post resurrectionem futura sunt, nunc eum ijdem audiant esse ignem inextinguibilẽ: à rebus præsentibus illos Deus erudiuit. tale est igitur Sodomorum incendium & e si hæc de Sodomorum igne, qui de cœlo pluit, D. Ioannes Chrysostomus docet, quid de igne, qui de montibus cauernisque subterraneis expirat, dicturus esset? iret ne pedibus in sententiam SS. Martyrum Patricij, & Pionij?

Tertull. Apol. ca. 47. cap. 48.

D. Chrysostom. ho. 4. in c. 1. Epist. ad Rom.

Diuus

D. Hieronymus eòdem collimat. Aetnam esse fauces in tartarum occasione sumpta ex Ruffino, qui in Sicilia mortuus est. Dum enim illum, Sicula humo premi ait, inter gygãtes duos Enceladum, & Porphyrionem, quos fabulosa antiquitas Aetnæ suppoſuit, ſatis oſtẽdit, Ruffinum per Aetnæ crateres coniectum in tartarum. Quemadmodum Theodoricus Rex in Vulcani ollas *pares cum gigantibus impietatis ſuæ pœnas dediſſet. multo clarius rem noſtram tuetur, D. Pacianus, Barcinonenſis* Epiſcopus, *antiquus ſcriptor, qui ſub Imp. Theodoſio vixit, ſub Chriſti annum* CCCXXC. *Lubet ipſa eadem viri Sanctiſſimi verba exſcribere, ex paræneſi ad pœnitentiam.* Timete, dilectiſſimi, iuſta iudicia, omittite errorem, damnate delicias. Properat iam tempus extremum: tartarus, & gehenna laxato: impijs ſinus pandunt. Poſt animarum tempeſtiua ſupplicia, rediuiuis quoque perpetua corporibus pœna ſeruatur. Nemo Tytij iecur credat, & vulturem poetarum: ipſe ſibi materiam recreſcentium corporum reparat ignis æternus. Gehennam recordemini. vim eius, & de præſentibus æſtimate. cuius fumariola quędam maximos montes ſubterraneis ignibus decoquunt. æſtuat indefeſſis flammarum globis Ætna, & Liſaniculus, & Veſuuius Campanus, & quo nobis iudicij perpetuitatem probent, diſſiliunt, deuorantur, nec vllis tamen ſęculis finiuntur, &c. *habes iam quid Sanctiſſimus Epiſcopus Pacianus prædicet? Aetnam ex gehenna ignibus ardere, eiuſque infumibulum eſſe.*

D. Pacian. paræn. ad pœnitent. extat Tom. 3. Bibl. SS. PP.

Accedat auctoritas Romani Pontificis D. Gregorij Magni, qui Aetnã & Vulcanũ, adiacentem Siciliæ Inſulam, ollas tormentorum inferorum appellat. Cum enim in Dialogis *ſuis narraſſet, Eumorphium quemdam, è vita iam iam exiturum, Stephanum Optionem, vt veniret, admonuiſſe, quod parata eſſet nauis, qua veherentur in Siciliam, ſubdit*: quod verò ſe ad Siciliam duci, teſtatus eſt, quid ſentiri aliud poteſt, niſi quod præ ceteris locis, in eius terræ Inſulis, eructante igne, tormentorum ollæ patuerunt? quæ, vt ſolent narrare, qui nouerunt, laxatis quotidie finibus, excreſcunt; vt mundi termino appropinquante, quantum certum eſt, illuc amplius exurendos colligi, tanto, & eadem tormentorum loca, amplius videantur aperiri. Quod Omnipotens Deus, ad correctionem viuentium in hoc mundo, voluit oſtendi; vt mentes infidelium, quæ Inferni tormenta eſſe non credunt, tormentorum loca videant, quæ audita credere recuſant. *hac Diuus Gregorius quibus idem vrget argumentũ, quod ſuperius à D. Ioãne Chryſoſtomo pertractabatur. qua verò ratione D. Gregorius aſſereret Infernorum tormentorum ollas in Sicilia patuiſſe, apertaque loca ſuppliciorum in ea ſpectari, niſi pro certo haberet, flagrantes Aetnam, & Vulcanum eſſe fauces in tartarum? Quam ob cauſſam crediderim, ignem ex Aetna, & Vulcano exundantem à Nonno Monacho diuinum procul dubio eſſe, affirmari: quemadmodum D. Patricius Pruſenſis ignem Veſuuij diuinum dixerat.*

D. Gregor. lib. 4. Dialog. c. 35.

Nõnus col lec. profan. hiſtor. D. Greg. Naz.

Antiquis ſcriptoribus plerique recentiorum adnectantur, qui melioris notæ, Gotfredus Viterbienſis de Sicilia.

Mons ibi flammarum, quos euomit, Ætna vocatur.
Hoc ibi tartareum dicitur eſſe caput.

Gotfred. in Chron.

Petrus Bleſenſis, Anglus, qui Guilielmi II. Siciliæ Regis, præceptor fuit, in Angliam regreſſus ad Richardum Syracuſanum, hanc cauſſam ſcripſit, cur in Siciliam reuerti nollet. quis, quæſo, ait, ibi ſecurus inhabitet, vbi præter ceteras paſſiones Montes ignem Infernalem ſemper euomunt, & fœtorem ſulphureum euaporant? nam ibi proculdubio porta eſt Inferi, de qua dictum eſt: à porta inferi erue, domine, animam meam: portæ inquam montis, & Inferi ſunt Montes Trinacriæ, vbi abſorbentur à terra homines, & deſcendunt in infernũ viuentes, &c. *Extrema verba ad cladem Catanenſem reſpiciunt. Tum enim templum, Catanæ maximum ex Aetnæo terræmotu conciderat, multos oppreſſerat.*

P. Bleſenſ. Epiſtol.

Ad hæc Cæſarius Monachus rogatus, quid ſentiendum eſſet de montibus Vulcano, & Aetna, in quos pleræque animę demiſſæ leguntur, eſſetne illic purgatorius ignis, an inferorum, ita reſpondet: Os dicunt eſſe Inferni, quia nullus electorum, ſed reprobi tantùm in eos demittantur. *Simon Maiolus, Epiſcopus Vultarienſis, de Aetnæ crateribus* veriſimile eſt, *inquit*, quidquid reliqui philoſophi, in ijs locis quædam eſſe tartari oſtia, aut loca puniendis animabus deſtinata, quod & Surius tradidit. *Demùm Doctiſſimus Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus noſtræ Societatis libris de purgatorio, dum probat, inferos locum eſſe intrà terræ viſcera, præter alia argumenta in libris de Chriſto allata;* accedunt, *ait*, variæ eruptiones ignis, quæ in terra apparent, quas non temerè B. Gregorius putat eſſe indicia cuiuſdam Inferni, intra viſcera terrę exſiſtentis. Nam ſcribit, ſe certa relatione cognouiſſe, eadem hora, qua obijt Rex Theodoricus, Arianus, viſam fuiſſe animam eius eiactari in foueam Vulcani, quæ eſt in Sicilia. *Iuxtà Siciliam, rectius diceretur. Nam Aetna in Sicilia eſt, Inſula verò Vulcanus Siciliæ adiacet. Eodem modo corrigendum Idacij Chronicon, in quo ſcriptum ex Diui Gregorij Dialogis: Theodoricum viſum à quodam Sacerdote: vinctum trahi in Siciliam in ollam ignis. præterea idem Bellarminus probat, ignem purgatorium eſſe corporeum, verumque, & eiuſdem ſpeciei cum noſtro elementari; idque confirmat, ex ignis eruptionibus Aetnæ montis, aliorumque locorum flagrantium.*

Cæſar. illuſtr. mir. lib. 12.

Sim. maiolus dier. canicul. colloquio 16.

Sur. cõmẽt. an. d. 1537.

Bellarm. de purgat. l. 2. c. 6.

Allata l. 4. de Chriſto c. 9.

D. Gregor. Dial. lib. 4. c. 35. & 30.

Idac. in Chron. l. 2.

Bellarm. de Purgat. l. 2. c. 11.

Vulgata fama, teſtimonijs tot SS. Patrum, Doctorumque virorum firmata, multis etiam exemplis, viſiſque comprobata eſt. Quę miro ſanè conſilio ſeruis ſuis oſtenſa voluit Deus, monendis hominibus, & à ſcelere retrahendis. Quippe clementiſſimè nobiſcum agit Deus optimus, cum ſontis alicuius exitum, pœnamque cui, viſum ei fuerit, palam facit. Plerumque etiam illum repręſentat habitu rei damnati, catenis vinctum, tractumque in æternorum cruciatuum carcerem, ac deiectum in ora flagrantium montium, Aetnæ, Vulcani, Veſuuij. Siuè in hoc Deus hominum ſenſui ſe accommodet, ſeù quod ita re vera ſit, horum montium crateres eſſe fauces inferorum, quod viri ſancti, ijdemque docti quos ſuprà retuli, ſentiunt. Ex his viſis nonnulla narrare, vt neceſſarium ad probationem noſtri argumenti, ita ad audiendum non iniucundum erit.

Diuus Gregorius Magnus Pontifex in Dialogis memorat, viro cuidam magnę Sanctitatis, in

D. Gregor. Dialog. l. 4. c. 30.

in Insula Lipara solitariam vitã agenti; Theodoricum Regem visum inter Ioannem PP. & Symmachum patricium, quos iniustè occiderat, discinctum, discalceatumq. & vinctis manibus deductum, in ollam Vulcani iactatum esse. Attamen Eumorphium, & Stephanum optionem in Siciliam vectos, & in Aetnam demersos. Cap. 35.

Aimoin. hist. Franc. lib. 4. c. 34. De Dagoberto, *Francorum Rege, Aimoinus Monachus scribit; B. Ioanni, Eremitæ Siculo, oranti apparuisse haud procul in mari, deformes, truculenta facie*, Dæmones, *vinctum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, inflictisque verberibus ad Vulcania loca trahentes, qui cruciatus inter, & verbera, quorumdam Sanctorum suffragia postulare audiebatur. Cum repente aperto Cœlo, inter fulmina, in fluctus cum fragore ruentia, visi sunt descendisse viri, mirabili decore fulgentes. Erant vero, quos Dagobertus in auxilium vocarat suum, SS. Dionysius Episcopus, & Mauritius, & Martinus* Confessor; *hi arreptam à Dæmonibus animam secum in cœlum sustulerunt, concinentes: Beatus, quem elegisti, & assumpsisti, domine; habitabit in atrijs tuis.* psal. 64. 5.

P. Damian. vita S. Odilonis. *Loca pœnarum in Sicilia esse, Beatus Petrus Damianus contestatur. Memorat is, virum sanctum Dei seruum, qui in Insula, seu rupe, iuxta Siciliam, inclusus viuebat, ex aduerso Montis Aetnæ, hæc ad Odilonem perferenda curasse: sunt vicina nobis loca, ex quibus grauissima flammarum furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ reproborum diuersa luunt, pro meritorum qualitate, tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia, innumerabiles sunt* Dæmones *deputati, qui intolerabiles eorum pœnas quotidie renouant, & eos ad rediuiua supplicia indesinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, & lacrymabili vociferatione deflentes, quod orationibus, & eleemosynis quorundam, aduersus eos concertantium, frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cætera de* Cluniacensium *cœtu, & eorum Abbate permaximam querimoniam faciunt, quia quam sæpe per eos sui iuris vernaculos perdit. Hæc ex viro Dei cum cognouisset* D *Odilo, anniuersariam omnium defunctorum memoriam in Monasterijs suis instituit; quæ dein* Romani *Pontificis auctoritate, in vniuersa Ecclesia sancita est.*

Cæs. Illust. miraculor. lib. 12. *Imperatore Henrico, & Rege Siciliæ, vt Cæsarius refert, Decanus Ecclesiæ Panhormitanæ, natione Theutonicus, cum equum amisisset, illum quæsitum, seruum misit suum. Huic homo senex occurrit; rogatque, quò iret, quid quæreret? respondit ille: equum quærere Domini sui: hic senex, nosse se dixit, equumq; in Aetna esse, vbi eum haberet Dominus suus, Rex Arcturus: mox subdit, dic domino tuo, vt ad dies XIV. illuc veniat ad sollemnem eius conuentum. Id si referre neglexeris, sanè grauiter tu plecteris. Reuersus seruus, quæ à sene audierat, hero retulit, non sine metu. Decanus ad Arcturi* Regis *conuentum, aulamque, audiens se inuitatum, seruum irrisit. Sed incidens in morbum, prædicto die, mortuus est.*

Sub idem tempus, cum viri quidam montem Aetnam obambularent, validam vocem in hæc verba percepere: præparate ignem modico post interuallo, idem clamatum est secundò ac tertiò præparate focum magnum. *Sed responde auditus nescio quis,* cui præparabo? *& ille:* dilectus amicus noster, Dux Zeringiæ, qui nobis plurimum seruiuit, huc venit. *ceterum viri illi diem, horamque prænotantes, Friderico, Henrici filio, Siciliæ Regi, audita per litteras significarunt; rogantes numne aliquis, Zeringiæ dux, defunctus esset? compertumque est, eodem die, eademque hora, Bertolphum, Ducem Zeringiæ immanem tyrannum, ac fidei catholicæ desertorem, è vita exisse. idem Cæsarius auctor est. Similia his spectra visa, auditaque, ad Vulcanum, Insulam Siciliæ proximam, & ad Vesuuium Campaniæ montem, commemorant Leo, Episcopus Ostiensis, & Beatus Petrus Damianus.* Leo Ost. l. 2 ca. 84. hist. Cal. P. Dam. l. 5. Ep. ad Dominium.

*Ecquis igitur tot viris doctrina, & sanctitate præstantibus se contra obijciat; totque reuelationibus, ac visis à Deo exhibitis, docendis hominibus, Aetnam quasi caminum esse, ex quo perpetui ignes ex inferorum *fornacibus eructarent. Igitur Aetnæ, (vt ceterorum montium ardentium,) & inferorum ignes communicat inter se. Facilè verò est, illius fauces, quarum in comprehensa est profunditas, in infinitam prope altitudinem demergi, & per subterraneas cauernas, fistulasque in cor terræ, ad inferos protendi: ex quo ignis, qui altissimus semper effertur, expirat. Quod maximè mirandum est, videtur id subodoratus Seneca, Ethnicus Philosophus; sed à nostris potuit accepisse. Is Aetnæum ignem neutiquam in ipso monte alimentum, sed viam habere existimat; sed præstat ipsum Senecam loquentem audire:* Ætnam consumi, & subsidere, ex hoc colligunt, quod aliquando longius nauigantibus solebat ostendi. Potest hoc accidere, non quia montis altitudo desedit, sed quia ignis euanuit, & minus vehemens, ac largus effertur: ob eamdem caussam fumo quoque per diem segniore: neutrum autem incredibile est: nec montem, qui deuoretur, quotidie minui, nec ignem non manere eumdem. Qui non ipse ex se est, sed in aliqua inferna valle conceptus exæstuat, & alibi pascitur, in ipso monte non alimentum habet, sed viam. *Hæc Seneca. Quare Aetnei ignes in penitissimo terræ sinu conceptaculum habent, crateres verò montis sunt spiramentum Inferni ignis.* Seneca Ep. 79. ad Luc.

Non latet, ignis caussam ad abstrusa naturæ miracula philosophos referre, vt Apollonius apud Philostratum, Iustinus ex Pompeio, & Cornelius Seuerus ex antiquis, ex recentibus verò Petrus Bembus, Thomas Fazellus, & Antonius Philotheus, quos adeant, qui scire desiderant. At sola natura non videtur esse posse adæquata caussa Aetnei ignis. Nam si materies ignis est sulphur, bitumen, alumen, & id generis ignem fouentia, quibus cauernæ montis abundant, quæque gignunt humida nutrimenta; pro caussa verò efficiente est conflictus proximi maris, exhalationesque, & ventus, qui vbi per spiramenta cauernarum incubuit diu luctatur, & sulphurea materies ignem concipit; cum hæ caussæ sint ferè perpetuæ, cur incendia montis non sunt perpetua, non in singulos modo annos, sed in dies? cur Philostr. l. 5 15. & 6. Iustin. l. 4 Seuer. de Aetna. Bemb. de Aetna. Faz. dec. 1. lib. 1. Philoth. de Aetna.

sæpe

sæpe in plurimos annos intermittuntur? absumitur, inquies, ignis materia, sulphur, bitumen, alumen: quorum defectu, flamma restinguitur. at id dici non potest. nam materies ignis perpetua est; vt continuo absumitur, ita continuo reparatur, cum enim naturæ vi, omnia calore, & humore concipiantur, ac generentur; dum Aetnæ viscera, cauernæq; ardent attritu maris, ventorumque flatibus, non modo hæc sui ipsius calore aliquid semper consumit, sed aliquid quod absumat, semper progignit; humectante mari interna montis allisu, aspersuque vndarum, quas venti etiam per cauernas deferunt. cum igitur ignis materies, sulphur, ac bitumen continuo renascantur, Aetna semper ardeat, necesse est, abundante alimento. id tamen experimento non comperimus, neque enim Aetna semper ignes profundit.

Igitur præter naturales hasce caussas, quæ conferunt quidem nutriendis ignibus, ad arcanum, & subterraneum pœnarum thesaurũ, vt Tertullianus appellat, recurrendum est, enimverò ad infernum stagnum ignis, & sulphuris, de quo Diuus Ioannes, apprehensa est, *ait,* bestia, & cum ea pseudopropheta: viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. *& rursum:* Diabolus missus est in stagnum ignis, & sulphuris. *& alio loco*: pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure. *Sanè hoc stagnum, intra gremium terræ, conceptaculum est ignis perpetui, vnde per cauernosas terræ partes, ad montium hiatus deductus expirat, monendis impijs, metuque obiecta gehennæ perterrendis, vt peccare desinant. Quam ob caussam Cassiodorus ardentium montium caussas, quod inter medias vndas nunquam incendia deficiant, ad arcana Dei transfert:* potentia siquidem diuina, *inquit Cassiodorus,* sic de contrarijs rebus miraculum facit esse perpetuum, vt palam consumpta, occultissimis instauret augmentis, quæ vult temporibus stare diuturnis. — Ioa. Apoc. c.19.20.21. — Cassiodor.

13 MESSANAM APPVLERVNT] *Codd. MSS. Messanam, inde Agyrium. vetus est Messanæ traditio, Philippum ea loca incoluisse, vbi ædes est Sancta Maria, cognomento latinæ. Messana verò profectum, in specu constitisse, tribus ab vrbe passuum millibus, ex eoq; multa Dæmonia expulisse. extat rei monumẽtum, ara in specu, atque ex marmore statua, ac prope Monasterium Ordinis Sancti Basilij, ædesque Diui Philippi nomini sacra in eaque Crux, quam Diui Philippi fuisse, qua Dæmones expulit, fama fert.*

14 CONSEDIT PHILIPPVS] *ea est ad radices montis, occidentem versus, & à Diuo Philippo nomen habet: in cuius memoriam vulgo colitur, multisque miraculis floret.*

15 TRIPLEX EST COLVMNARVM ORDO] *tribus columnis, vertunt Codd. Catanensis, & Agyrensis, itemque Contius.*

16 TOPARCHÆ] *paullo post, memorat Toparchæ ditionem; & rursum Orbianum Toparcham. Sed hæc Agyrij Toparchia, eo auo, mihi suspecta. equidem Agyræum Toparchã, interpretor virum aliquem inter Agyræos Principem.*

17 MVNERA EIS OFFERRE] *epulum crediderim. nam antiquum institutum fuit, vt tam die natali, quam funerum, cibos in templa pauperibus afferrent, ibique ederent, qui mos ad Christianos etiam manauit. Quandoquidem, vt auctor est Tertullianus, illis ipsis diebus, oblationes faciebant, vnaque in tẽplo epulabantur; quod postea Nicenæ Synodi decreto sublatum est.* — Tertull. de coron. mil.

FACVLTATES SVAS IN SEPVLCHRIS] *Ethnicismi reliquiæ, ex auaritia Sacerdotũ. id moris apud veteres fuit, vt cum quis è domesticis obierit, obolum illi in os deponerent, quem apud inferos Charonti pro portorio darent irridet Lucianus Sed Albani pecuniam cum defunctis sepeliebant, Strabo. idem mos, ex hoc loco, fuisse apud Agyræos videtur.* 18 — Luciã. dial. de luctu. Strab. l. 11.

GABRIELE DVCE MILITIÆ] *Michaelem, crediderim restituendum. is enim est Dux militiæ cœlestis. Significat Diuus Ioannes in Apocalypsi, dum Michaelem, & Angelos in cœlo depugnasse memorat cum Dracone eumque debellasse, & in tartarum deturbasse. enimverò Michaelem appellat primatem cœlestis exercitus, præpositum Paradisi, Principem militiæ Angelorum.* 19 — D. Ioann. Apoc. c. 12.

PROTENSVM ECCLESIAE VELVM] *Vela alba, picta, pretiosa, ædium sacrarum mensis, foribusque ornandis, vetere more protendebantur. eumque in vsum à viris Principibus offerri solita. Nazianzenus.* 20 — Nazianz. carmine de vita.

Tabulas nitentes non peto, non fulgidum
Aurum, sacraq; vela, quæ mensam tegant.

Pretiosa igitur, quòd hæc in exemplum eorum adducat, quæ ab Imp. Theodosio, ad quem scribit, petat. Diuus Paulinus. — Paul. nat. 6. S. Felicij.

Cedo alij pretiosa ferant donaria, meque
Officij sumptu superent, qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus, seu picto splendida lino,
Siuè coloratis textum fucata figuris.

KATOPEDONTES] *idest inferius ruentes. loco nomen à situ præcipiti, an à ruentibus ab alto saxis, vt historia indicat? in M.S. Cod. Syracusano habetur,* Rapituntas; *in Catanensi,* Catopiduntas *vtrumque corruptè.* 21

INSTAR CRVCIS EXTRVENDAE] *vetus is mos, vt sacræ ædes ea forma construerentur. Quod reuerentiæ Christi Crucis datũ. Beda,* prope Ciuitatem Sichem, quæ nunc Neapolis dicitur, Ecclesia quadrifida est, hoc est in modum Crucis facta. 22 — Beda de locis sanctis cap. 15.

ACCIDENTES PORRO AD FERETRVM EIVS] *Vetus opinio apud Agyræos fuit Diui Philippi corpus antiquis temporibus in eius æde conditum, in loco, cui Catana nomen: effossumque à maioribus, integrum illud repertum, ac mox illatum in idem sepulchrum superposito saxo cum Diui Philippi imagine. Anno Christi* CIↃIↃXCIX. *ad XII. Kal. Februarias, Iosephus Saladinus Abbas Commẽdatarius S. Philippi, dum fundamenta altè molitur, extruendæ aræ, D. Philippi corpus defodit, quo facinore Iurati patres, Populusq; commoti, rem detulere ad Bernardinum Cardinium, Maquedæ Ducem, atque in Sicilia Proregem, conquesti, ipsis inscijs, D. Philippi corpus defossum: missus à Prorege Ioannes Osorius Regiæ Monarchiæ Iudex, cuius prudentia composita turba. Sacra verò ossa eumdem in locum ritè condita sunt, quæ, quinque post annos,* 23

annos, Philippus Georgius, Visitator omnium iurium Regij Patronatus ne ob nimiam sepulchri humiditatem, in quo condebantur, corrumperentur, in commodius, ac ornatius sacellum, anno CIↃIↃCIV. *ad VIII. Kal. Augusti, sollemni ritu transtulit.*

VIXIT ANNOS CIRCITER LXIII.] *ita Graeci codd. at Catanensis, & Syracusanus, vixit annos LIII. errore librarij, deest numerus denarius,*

ANIMADVERSIONES
AD VITAM
S. PEREGRINI
CONFESSORIS.

1 GRÆCIA] *dictitant aliqui Diui Peregrinum Lucensem fuisse; sed opinandi ansam dedit corpus, quod Luccae esse dicitur: cum tamen Luccensem Peregrinum à nostro diuersum existimauerim.*

2 TRIOCALA] *in antiquissimo nummo,* Triacala, *reperi inscriptum. Stephanus de Vrbibus,* Tricalon, *postea* Tricala; *gentile verò nomen* Tricalini. *Cicero in Verrem 7.* in Tricalino, quem locum fugitiui iam ante tenuerunt, &c. *Sed constanter Diodorus* a Triocala, *Silius item lib.* 14. Triocalini *à Plinio* b *dicuntur incolae: corrupte igitur apud Ptolomaeum lib. 3. c. 4.* Triocla *scriptum. destructam Vrbē Silius docet,* Et mox seruili vastata Triocala bello.

a Lib. 36.
b Plin. lib. 3. c. 8.

3 CONTINGIT] *in Sancti Niconis actis dicitur venisse Constantinopolim, cum tamen venerit Byzantium, quae postea Constantinopolis dicta est.*

4 IN ANTRI PROXIMI] *aque distat ab antiquissimis Triocalitanis vestigijs, atque à paruo Calatabillottae Oppido, quod nūc incolitur.*

5 DRACO] *Serpentes mirae magnitudinis extitisse ex Dione in Aug.* c *Plinio,* d *Strabone,* e *alijsque cognosces. Commemorat Lucas Tudensis, Imp. Theodosio Serpentem fuisse, quem vix octo iuga traxere. Celebris etiam est Rhodius Draco apud Bosium de Hierosolymitana religione: legi potest Baronius anno 324. nu. 97. & seqq.*

c Lib. 50.
d Lib. 8. c. 11. & 14.
e Libr. 16.

6 HISTORIIS LEGIMVS] *Romae vt Metaphrastes tradit Draco erat sub Capitolio delitescēs, cui Kalēdis singulis Virgines in victimas obijcerentur: Draco item Antiochiae fuit, cui quotannis hominem Graecanica sorte delectum mactabant: cum autem vt Metaphrastes, & Graecorum Menaea tradunt, viri Christiani filia sorte educta esset, quae Draconi immolaretur, parens Virginis stato sacrificij die adsidens, in hiantis belluae fauces pollicem S. Ioann. Baptistae magna fide coniecit, & interemit. apud Thespienses infra Heliconem montem, cum in* [illegible] *ciues insigni feritate Draco saeuiret, ephoebi quotannis singuli sorte ducti ferae exponebantur, Pausanias in Boeoticis. Illud in his Actis displicuit, quod nimium vorax Draco iste Triocalitanus sit, nam singulis diebus puerum illi datum referunt. Antiocheno, & Thespiensi singulis annis, Romano Kal. singulis victima, quā deglutirent, dabatur Siculo autem in dies singulos; at quomodo tantae voracitati suffecisset oppidum illud: crediderim, vel à scriptore Actorum per auxesim id fuisse additum, vel singulis diebus certi tēporis in orbem recurrētibus, mēsis verbi caussa, aut anni, datū fuisse puerū.*

Metaph. in vita s. Silu.
Metaph. 29 Aug.

PIÆQVE FÆMINAE] *in actis dicitur,* quae puro corde Domino seruiebat: *hinc inferri posse videtur, eam fuisse iam antea vel ab ipsomet Peregrino, vel ab alijs ad fidem Christianam traductam.* 7

SAXVM EDVXIT] *in aede D. Peregrini in oppido Calatabillottae visendum etiam nunc proponitur in die festo S. Peregrini. Haereseos Macedonianae simulatio pane lapideo prodita est teste Sozomeno.* 8

Ec[illegible]clesiast. hist. lib. 3. c. 5.

DECIDERET] *Viri plures sanctitate praestantes vbique gentium immanes huiusmodi serpentes diuina virtute occidisse commemorātur, vel precibus, vel signo Crucis, vel excreatione: Romae S. Siluester in Capitolio Draconē clausit, ex eius Actis; S. Marcellus in Gallia, ex Fortunato apud Sur. die 1. Nou. apud Nicomediam S. Arsacius ex Sozomeno lib. 4. c. 15. S. Hilarion Epidauri, vt ex Hieronymo in eius vita S. Donatus in Epiro ex Sozomeno lib. 7. c. 25.; S. Theodorus ex Metaphraste: S. Crescentius Vrbini, eius acta: S. Victor apud Virdunenses ex Mosandro to. 7. Surij 6. Nou. Leo Papa IV. Romae ex Anastasio Bibliothecario.* 9

FVERIT] *Christianae religionis iam in oppidum inuectae indicium est, non solum foeminae illius pietas, cuius filius sospes fuit hoc miraculo, sed voces laudantium Deum, gratesque illi redditae, vt Acta memorant.* 10

ICONAS] *ita etiam de S. Siluestri imaginibus notat Baron. & Spondanus ad ann. 315.* 11

ANI

ANIMADVERSIONES IN PASSIONEM SANCTI ELEVTHERII

1 REM NOSTRAM] *hac acta ex manu S. Cod. Ecclesiæ Syracusana excerpsi: ea ex Græco exēplari traducta videntur, incertum, an ex Metaphraste, cui consentiunt, an ex alio exemplari, ex quo idē Metaphrastes accepisset: quod verò noster Interpres haud satis feliciter ex Grçeo vertit, dictionem immutare visum est, paucissimis rebus, iisque leuibus recisis, quas quiuis castigandas censuerit, & apud Metaphrastem videre poterit. contuli eadem acta cum iis, quæ sunt in antiquo M.S. Cod. Ecclesiæ Reatinæ.*

Metaph. apud Sur. tom. 2.

2 PATREM SENATORII ORDINIS, ET CONSVLAREM] *nomen Patris acta Syracusana, & Metaphrastes non habet. exaratus codex Reatinus* Eugenium *illustrem virum nominat, Equilinus Eleutherium: sed in consularibus fastis ab Augusto ad Adrianum, neminem reperias, qui Eugenius, vel Eleutherius vocetur. Eleutherij verò patrem* Consulem III *fuisse tradunt* Metaphrastes, *Equilinus, & omnes M. SS. Cod.: qui tertium consulatum adepti Imperat. Domitiano, Nerua, Traiano, & Adriano sub quibus Eleutherij patrem vixisse oportuit, hi sunt ex Consularibus Fastis, C. Silius Italicus, L. Virginius Rufus, M. Cornelius Fronto, Sex. Pompeius Collega, L. Licinius Sura. Eleutherium alicuius ex his filium extitisse non facile affirmauerim.*

Equil. lib. 2 cap. 10.

3 MATER ANTIA FVIT] *apud M. Bellinum, Eleueius, &* Aneta, *corruptè pro, Eleutherius, & Antia Metaphrastes Euanthiam appellat. Sed martyrologia latina, M.SS. Cod. & Græca menologia Antiam dicunt. in tabula Antea, quæ Venetiis inuenitur, eamque habes apud Onuphrium leguntur,* C. Antius, *& Iulius Quadratus* Coss. *extra ordinem Imper. Domitiano, inde colligas nobilitatem gentis Antiæ.*

In Bellin. ad 14. Kal. Maias. Græca menol. ad 15. Kal. Febr. Onuphr. lib. 3. com. in Fastos suos.

4 QVAE PAVLVM] *eodem modo loquuntur acta Reatina: addunt Metaphrastes, & Nicephorus Callixtus Antiam à Paulo Apostolo ad fidem conuersam, instructamque.*

Lib. 3. c. 29.

5 SANCTO ANACLETO PONTIFICI TRADIDIT.] *in Codice Reatino scriptum est Eleutherium ab Episcopo* Dinamio *sacras litteras edoctum, & Episcopum institutum: nugæ videntur. Menologia Græcorum, Metaphrastes, & ex eo Nicephorus à Pontifice Aniceto, sed falsi sunt, alterius Eleutherij nomine, qui Aniceti Papæ Diaconus fuit, eique post Pium, & Soterem in Pontificatu successit: sanè errorem ipsa temporum ratio conuincit; nam Eleutherius Episcopus, iisdem Metaphraste, & Nicephoro auctoribus sub Adriano Principe sublatus est; Anicetus verò post extinctum Adrianum Pontifex fuit.*

INGRESSVS ADOLESCENTIAM INTER DIACONOS] *M. SS. Codd. Nicephorus, & Equilinus perhibent, Eleutherium* Anno XVI. *Diaconum*, XVIII. Presbyterū, XX. *Episcopum creatum* Ado *& Bellinus Presbyterum dicunt: Sed Episcopum fuisse certum est. nam Episcopum nominant Romanum Martyrologium, Beda, Vsuardus, Galesinius, Maurolycus, Rhegino* Abbas *Prumiensis, Nicephorus, Menologia Græca, Equilinus, Mombritius. Eleutherius autem Diaconus, Presbyter, & Episcopus ante legitimam ætatem creatus est, propter eximiam eius sanctitatem, & prudentiam, vt mox dicam.* 6

VIGESIMVM AGENS ANNVM EPISCOPVS, ETC.] *apud Clementem Romanum scriptum est, Episcopum non minorem annis quinquaginta esse debere; quod si grandior natu aliquis non inueniretur, tum iuuenem, qui testimonio virtutis probatus esset, institui posse: certe olim in Episcoporum numerum, non nisi seniores adlecti,* itaque præsident, *ait de Episcopis Tertullianus,* probati quique Seniores. *ac iure, quod in Episcopo, ob eius muneris præstantiam, ac venerationem, docendis, regendisque populis, auctoritas, morum grauitas, & prudentia requirantur; quæ ætate, annisque maturescunt. hinc Patres non nisi maturam ætatem probant ad Euangelium prædicandum, populosque instruendos. Sæpe tamen cum multis in ætate dispensatum est. itaque S. Clemens Martyr Ancyranus annos natus XX Episcopus creatus est, vt memorat in eius vita Metaphrastes. Demas Episcopus Magnesiorū, adolescens fuit, quam ob caussam S. Ignatius ita Magnesianos hortatus est:* Et vos decet nō contemnere ætatem Episcopi, sed iuxta Dei Patris arbitrium omnem impertiri illi reuerentiā, quemadmodum noui facere sanctos Presbyteros, non respicientes ad eam, quæ videtur adolescentiam, sed ad prudentiam, quam habet in Deo, &c. *adolescens præterea fuit Timotheus Ephesijs à B. Paulo Episcopus impositus, ideò Apostolus ad eum scripsit:* nemo adolescentiā tuam contemnat. *quibus vtriusque Epistolæ locis, cum Ignatij, tum Pauli Apostoli vocabulum, quod latini vertere* adolescentiam, *Græce est*, iuuentutem, *quod ætatem illam significat, quæ à primo, & vigesimo anno incipit. Itaque Vgo Cardinalis, penes quem sit fides, adolescentiam, ætatemque Timothei Episcopi explicans,* nondum, *ait,* illum tres, & viginti annos natum. *Auctor est Eusebius, Sanctum Gregorium Thaumaturgum, eiusque germanum fratrem Athenodorum, quinquennio integro in Originis schola versatos, eos in Sacrosanctis Dei eloquijs fecisse progressus, vt dum adhuc ambo admodum adolescentes essēt, Ecclesiarum in Ponto Episcopi crearentur, & sanè*

7 Clem. l. 2. const. Apost. cap. 1.

Tertull. Apolog.

Greg. super c. 1. Ezech. hom 2. Nazianz. 2. or. in sanct. lu.

Metaph. ad Sur. tom. 1. S. Ignat. ep. 3. ad Magnesianos.

Epist. 1. ad Timot. c. 4.

Euseb. l. 6. c. 23.

sanè vt scriptura sacra affirmat, senectus venerabilis non diuturnitate, neque annorum numero *æstimatur, sed prudentia, & sanctitate vitę. neque cum his sine caussa dispensatum est. nam Paulus Apostolus Timotheum adolescentem Episcopum ordinauit, diuino monitus oraculo, vt ex illis verbis apud eumdem constare potest; secundum precedentes in te prophetias. Demas, Eleutherius, & Clemens Ancyranus, ob insignes virtutes, & Spiritus Sancti dona, quibus eorum adolescentia illustrabatur, promoti sunt.* (Sap. 4. — Epist. 1. ad Timoth. c. 1)

At quo nam Christi anno Eleutherius *Episcopus ab Anacleto institutus est? certus annus non constat, sanè extinctus est Anacletus decimo fere sui Pontificatus anno, Chr. CXII. Traiani Imperatoris XIII. certum est autem annos quattuor Eleutherium sub Anacleto vixisse, & aliquot ante annos à matre Antia in eius disciplinam traditum. iam quis diuinet, in quem Anacleti annum incidat Eleutherii ordinatio? nosse enim oporteret annum, quo puer Anacleto Pontifici, à matre oblatus est. haud dubie Christi annum* CXII. *praecessit. Sed mirum, quantum varient Scriptores in tradendo Eleutherij Pontificatu. Prouincias quinque inter se longe dissitas ab ijs commemoratas reperio; Forum Iulium, Campaniam, Apuliam,* Siciliam, *Illyricum. Quot verò Prouinciæ, tot Vrbes nominantur. Beda Rabanus, & Notkerus Eleutherium Episcopum in Aquileia fuisse dicunt, quę Fori Iulij Vrbs primaria est. Sed in tabulis Aquileiensis Ecclesiæ, vt praenotauit Baronius, Episcopus Eleutherius non inuenitur. Verum fortaße apud Bedam, Rabanum, & Notkerum ex errore librarij scriptum est* in Aquileia, *pro,* in Apulia. *ita enim Beda scribit:* apud Mesanam *(Notkerus* apud Mesenam) Apuliæ Ciuitatem, Natale SS. MM. Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris eius. Hic Eleutherius in Aquileia Episcopus ordinatus est. *In quibus postremis verbis conijcio, in Apulia, voluisse eos dicere, vt ante dixerant, non* Aquileia. *Abbas Maurolycus Eleutherium apud Misenum Campaniæ Episcopum locat. erroris caussam ei forte dedit, quòd cum ille legeret in Vsuardi, Adonis, aliorumque corruptis codicibus,* apud Misenum in Apulia, natale S. Eleutherij Episcopi, *sciretque Misenum in Campania esse, mutata voce Apuliæ restituit, apud Misenum in Campania. Sed miramur, virum Messanensem, tanti Pontificis honore patriam exuisse.*

Codex Syracusanus manu exaratus, Beda, Vsuardus, Ado, Rhegino in Chronico, Equilinus, Bellinus, alijque Episcopum *Eleutherium in Apuliam missum scribunt. Sed in Vrbis nomine variant. Beda, Vsuardus, Ado, & Bellinus* Messanam *appellant, Equilinus* Cannas, *codex Syracusanus* Equum, *Rhegino* Mesenū. *Sed is ex vitiosis codicibus Vsuardi, & Adonis accepisse visus est, apud quos corrupte legitur* Misenum, *vel* Misenam *pro Messanam: quemadmodum ex emendatis codicibus legunt apud Vsuardum, Molanus; apud Adonem, Mosander. Ceterum præter Cannas, ignotæ Vrbes in Apulia Equum, Mesenum, & Messana. Qua verò ratione horum scriptorum codices corrigendi sint, mox demonstrabo.*

Martyrologium Romanum, Menologia Graecorum, Metaphrastes, & Nicephorus Episcopum Illyrici Eleutherium vocant. Sed vetus Breuiarium Gallicanum, quo Sicilia olim vsa est, & Galesinius Messanensem Episcopum in Sicilia: idemque sentire videntur Beda, Vsuardus, Ado, alijque, qui apud Messanam Apuliæ Episcopum collocant, ex errore librariorum. ita enim in eorum Martyrologijs legitur: apud Messanam, Apuliæ Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris eius. *dele vocem* Apuliæ, *ac substitue* Siciliæ, *erratum enim manifestum Geographi omnes conuincunt. nam Messana Ciuitas in Sicilia, iuxta Promontorium Pelorum, Calabriam contra sita: in Apulia verò cognominem Vrbem fuisse, nullus, quod sciam scriptorum veterum, recentiumque commemorat.*

Nec discrepare videtur Romanum Martyrologium; quamquam enim dicat, Eleutherium *Episcopum Illyrici, attamen diem eius natalem Messanæ tribuit, an* Eleutherius *Illyrici* Episcopus *primùm ordinatus, deinde Messanam in Siciliam translatus est? exempla multa habes, ipsis Ecclesiæ initijs. nam Dionysius Areopagita à Paulo Apostolo* Episcopus *Athenis impositus, à Sancto Clemente Papa Lutetiam Parisiorum in Gallias missus est. Publium Melita Insula* Episcopum *Paulus Apostolus instituit; inde Athenas idem fortasse Clemens (nam Dionysio successit) transtulit. Sanctus Alexander, Cęsarea Cappadocum Episcopus, Hierosolyma voti caussa veniens, eius Ecclesiæ gubernationem diuina reuelatione suscepit, vt tradit* Eusebius. *Plura translatorum* Episcoporum *exempla habes apud Socratem. Idem igitur de* Eleutherio *dici posset; ab* Anacleto *Pontifice Episcopum Illyricis datum deinde Messanam in Siciliam missum, siue ab Euaristo, siue Alexandro, seu Xysto Anacleti successoribus, quam ob caussam dies natalis Eleutherij Episcopi à Romano Martyrologio, ceterisque tribuitur Vrbi Messanæ. Non alia sane videtur esse caussa, nisi translatæ sedis: vt quemadmodum* Dionysius *Athenis in Gallias destinatus est à Clemente, Publius Melita Athenas; ita* Eleutherius *ex Illyrico Messanam. quod ita posceret temporum, rerumq; Ecclesiæ necessitas, quam fortaße ob rem Galesinius in Martyrologio suo ita scripsit:* Messanæ, Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antiæ matris, *vocemque (Illyrici) vt vides, sustulit. Idemque præstitum à Beda, Vsuardo, & Adone, apud quos ita legitur:* apud Messanam Apuliæ *(Siciliæ restitue, vt antea dictum est)* Ciuitatem, natalis Sanctorum Martyrum Eleutherij Episcopi, & Antię matris. (Euseb. l. 6. c. 9. — Socrat. hist. Eccl. l. 7. c. 35.)

Sane nos Messanę perscrutati sumus patria tabularia, nullis Eleutherij *monumentis repertis. Sed haud mirum, nullum exstare vestigium pręter diei natalis honorem: monumenta, siqua fuerant, temporum iniuriis periere.*

IMPERATOREM ADRIANVM TVM EX ORIENTE REVERTENTEM] *Adrianus è Syria in Vrbem venit, primo Imperij anno, qui fuit Christi* CXX. *& rursum, extremo iam sui principatus, Oriente composito, Romam reuersus est, anno Chr.* CXXXVIII. *hunc* Eleutherij *caedem referre oportet ad se-* 8

eundam Adriani ex Oriente reuersionem, eiusque Imperij extrema; nam in iisdem Actis Eleutherius Adriano Imperatori impio, Imperij finem, interitumque comminatus prædixit, & is eodem fere anno obtigit, quo Eleutherius interfectus est. ex his Acta Reatina corrigas, quæ Eleutherium memorant ab Adriano Romam retrahi iussum, anno Imperij eius XXV. cum ex Oriente Romam venit. In quo duobus peccatũ est. alterũ, quod Adrianus Romã secundũ reuersus est, anno Imperij XIX. alterum, quòd Imperium Adriani nequaquam in tot annos prorogatum est. nam imperauit Adrianus, vt scribit Spartianus, annis XXI. mensibus vndecim: Aurelius Victor, obijsse ait, anno Imperij XXII. absque mense. Sed verius quod Dio tradit; imperauit annos XX. menses vndecim.

Emendes præterea, quod Breuiarium Gallicanum tradit: Eleutherium pro Christo cæsum, circa annum Christi CXXI. qui incidit in annum II. Adriani. Sed annus Adriani, postquam ex Oriente regressus est, quo Eleutherius martyrium expleuit XX. fuit, vt diximus, inciditque in annum Christi CXXXX.

9 MISSVS PROPERE FELIX COMES] in manu SS. Codd. & ab Equilino, Felix comes nominatur; à Metaphraste, vnus ex Ducibus exercitus. Initio comites dicti, qui Imperatorem ad bellum comitarentur; deinde nomẽ ad belli præcipue munia translatum est.

10 QVO IN VRBEM AD QVÆSTIONEM PERTRAHERET] duas ob caussas, Eleutherius Romam trahi iussus ad iudicium; altera, quod Ciuis Romanus: altera, quod ex summis religionis nostræ fastigijs fuit. nam Romani Ciues ad iudicium capitis, Romam è Prouincijs amandabantur. Plinius epistola, qua Traianum de Christianis consuluit: fuerunt, ait, alij similis amentiæ, quos quia Ciues Romani erant, annotaui in Vrbem transmittendos. ad hoc celebriores Episcopi, vt in eos animaduerteretur Romam perduci iubebantur. Imperatore Traiano, Ignatius Antiochiæ Episcopus, & Onesimus Episcopus Ephesiorũ, sub Adriano Eleutherius Episcopus Messanæ, in Vrbem transmissi.

Plin. epist. ad Traian.

11 QVI PHILIPPVM NON PROHIBVISTI] Philippus Diaconus is fuit, vt ex Actibus Apostolorum constat. Verum Syracusanus codex Philippum hunc Apostolum, quemadmodum Tertullianus libro de Baptismo nominat, ampliore fortasse vocabulo, quo præter duodecim Apostolos, à Christo Domino delectos, alij quoque ad propagandum Euangelium missi, Apostoli dicti sunt. quam ob caussam Tertullianus: Apostoli, ait, quos hæc appellatio missos interpretatur.

Acta Ap. c. 8.

Tertull. l. de Baptis. c. 18.

Lib. de præscript. aduers. Hæreticos.

12 IN NOMINE PATRIS] Baptismi formam innuit, non attulit integram.

13 SOLEM TESTOR] Iulianus Apostata in Actis S. Artemij Martyris; per Solem mihi clarissimum, non feram. Mos temporum, & Ethnicismi, Iuuenalis.

Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina iurat.

Acta S. Artem. apud Sur. die 19 Octob. Iuuen. satyr. 11.

14 AD QVEM COROEBVS PRÆFECTVS ACCEDENS] Metaphrastes Præfectum Vrbis dicit; Beda comitem nominat: Equidem Præfectum militarem crediderim. eius varia nomẽclatura. Acta Reatina Consibonem appellant, Metaphrastes Corebonem, Nicephorus Ceraborem, Equilinus Coreborem, & aliàs corruptius, Cerberum; Beda Correuum, Romanũ Martyrologium rectè Coroebum.

VT EFFVSIONE SANGVINIS PRO CHRISTO INTINCTVS] Eximium Martyrij elogium: Tertullianus libro de Baptismo: Et quidem nobis etiam secundum lauacrum, vnum, & ipsum, sanguinis scilicet, de quo Dominus, habeo, inquit, Baptismo tingui, cum iam tinctus fuisset, & mox, hic est Baptismus, qui & lauacrum non acceptum repræsentat, & perditum reddit. Idem Tertullianus libro de Patientia, martyrium dicit secundam intinctionem; In Scorpiaco, secunda solatia, & extrema præsidia, dimicationem martyrij, & lauacrum sanguinis exinde securum: & paullo post: sordes quidem baptismate abluuntur, maculæ verò martyrio candidantur. 15

Tertull. li. de Bapt. c. 16.

Lib. de patient. c. 13. In scor. c. 6 Cap. 12.

VBI DEI SPIRITV NVTRIEBATVR] ita in Actis Syracusanis. Sed Metaphrastes, & liber Reatinus perhibent, Eleutherio per hos dies cibum à Columba deportatum. 16

IMPERIVM TVVM IPSE EVERTET] & oraculum eodem anno completum est, quo Adrianus misere perijt, & scelestus Imperator sæuitiæ, quam aduersum Christianos exercuerat, sæua morte pœnas luit. Adi Dionem: ex hoc Eleutherij oraculo, quo Adriani Imperium à Deo euersum iri prædixit, coniicio, quod supra memoraui, Eleutherij cædem extremo Adriani principatu contigisse; nec enim longius differri oportuit, vt sua oraculo fides staret apud Ethnicos clarior. 17

CERVICEM PERCVSSORIBVS OBTVLIT] non minor est scriptorum dissensio de Eleutherij cædis, ac de Pontificatus loco. Nicephorus Callistus; Eleutherius, ait, Episcopus consecratus Illyrici, Prouinciam laudabiliter administrauit, & sanguine suo Martyr consecrauit. Maurolycus Natalem celebrat apud Misenum in Campania: sed illi corruptos codices erroris locum dedisse, supra explicauimus. Romanum Martyrologium, quamquam nominat Eleutherium Illyrici Episcopum, Messanæ passum demonstrat. Messanæ item sublatum tradunt, Galesinius, & Breuiarium Gallicanum. Huc etiam videntur inclinare Vsuardus, Ado, alijque, qui Messanæ in Apulia diem eius natalem agi perhibent. Nam mendum apud eos esse, iam dixi; & pro Apulia, Sicilia, reponendum, quod facile probari posset ex Imper. Adriani in Siciliam aduentu. de quo Spartianus hæc scribit: In Siciliam nauigauit, inque Aetnam Montem conscendit, vt Solis ortum videret, arcus specie, vt dicitur, varium. Idemque habetur ex antiqui numismatis inscriptione, in quo sculptus Adriani vultus cum eius nomine, & altera ex parte vir adstat colloquentis specie cum Cerere spicis ornata, inscriptumque est, Aduentui Aug. Siciliæ. 18

Spartian. Adrian.

Num ne igitur cum Imper. Adrianus in Siciliam venit, Eleutheriũ Messanæ Episcopum, pro fide interemit? Ceterum Beda, Metaphrastes, M.SS. Codd. Syracusanus, & Reatinus Martyrologium Rhabani, & S. Notkeri, quos secuti sumus, donec lux maior affulserit,

Eleu-

Eleutherium Romæ passum affirmant. Interea Siciliæ placitum tribuere; ac tueri possumus, sin minus loco ędis, saltem sede Pontificatus, quo Siciliam illustrauit. secuti auctores, quos ante recensui.

Si Eleutherius Messanæ passus est, Antia mater ad Siciliæ Sanctos spectabit, si verò Romæ non item. idemque de Corabo dicendum. dum lis est sub iudice, possessionem, in qua sumus, æquum est, vt teneamus.

19 CERTAMEN FINIVERE XIIII. KALENDAS MAII] *Equilinus historiam certaminis Eleutherij retulit lib. 2. & rursum li. 4. & si verò Liberalem nominet lib. 2. Eleutherium lib. 4; eamdem tamen historiam esse, quam duobus locis recensuit, quiuis aduertet. Nam Eleutherius Græcè, Latino vocabulo Liberalis dicitur. Verum in vno à se ipso differt, in quo plane errat: dum diuersos Martyrij dies tradit, lib. 2. Eleutherium, quem Liberalem vocat, cum Antia passum ait, III. Kalendas Ianuarias: sed lib. 4. XIV. Kalendas Maias, quod verum est.*

Equilin. lib. 2. c. 20. lib. 4. c. 61.

Superest, vt de loco sepulturæ Sanctorum Martyrum Eleutherij, & Antiæ dicamus, in quo dissentiunt inter se scriptores. nam Metaphrastes, qui Eleutherium Illyrici Episcopum facit; post quam, ait, cum Matre certamen expleuit, qui pij erant ex Illyrico, & Martyrio interfuerant, eorum reliquias extulere; iisque, qui Romæ erant fideles, eas inquirentibus, vbi nam essent, significauere: vtrique vero vnguentis conditos pie sepeliuere, quibus plane demonstratur Romæ sepultos fuisse. cōtrà Equilinus, qui Eleutherium Cannensem Episcopum memorat; ciues ait Cannenses Eleutherij, & Antiæ corpora Cannas in Apuliam transtulisse, ibique honorifice condidisse codex vero Syracusanus, plures ait ex vrbe Apuliæ, quam Equum nominat, Eleutherium, in vrbem adductum, secutos fuisse, completoque certamine, noctu tulisse corpora, & in patriā transmisisse.

Ceterum hodie Sanctorum Eleutherij, & Antiæ corpora Reate, quæ vrbs est Vmbriæ, in Sabinis, requiescunt. quo illuc æuo translata fuerint, nihil comperti habeo: Reatinis ipsis ignotū est. ea in vrbe, præcipuus est Sanctissimis Martyribus cultus, ob ingentia ab eis patrata miracula; nam cum Dæmon, iuxta quamdam statuam, viros fęminasque prætereuntes infestaret, vrbemque ingenti metu occuparet, Episcopus, ciuesque Reatini corpora Sanctorum Martyrum Eleutherij, & Antię translata in Ecclesiam Sancti Ioannis Euangelistę, statuam iuxta constructam, in subterraneæ ędis crypta reuerenter, ac pie locauere, indeq; Dæmonem abegere, Reate eo metu, magnisque periculis erepta. Deinde Sanctorum Martyrum promeritis plura miracula secuta sunt. postquam verò Rogerius, Rex Sicilię, vrbem Reatem copijs suis deleuit, ciues per septēnium extorres patria fuere: extincto Rogerio, nemine obstante, regressi ciuitatem restaurarunt; tunc Innocentius, huius nominis III. Pontifex Maximus, Reatini populi rogatu, illuc aduenit, vt afflictam vrbem sua pręsentia recrearet. Pontifex vero, vt Sanctorum Martyrum cultum, longo temporum interuallo exoletum, renouaret, de Dominorum Cardinalium consilio, eorum corpora transtulit in nouam Cryptam eiusdem ędis, sub aram maximam. translationis dies festus agebatur ad XVII. Kalendas Septembres. hęc ex M. SS. Codd. Reatinis. Rursum verò circa annum Domini CIↃIↃLXI. eorumdem Sanctorum Martyrum inuenta corpora sub aram Sancti Eleutherij, haud compertum, qua illuc ratione deportata fuissent, in ędē Reatinę vrbis maximam solenni pompa delata sunt, ex literis D. Marij Fasanelli Reatini.

ANIMADVERSIONES
AD MARTYRIVM
SS. VICTORIS, ET CORONÆ.

1 IMPP. M. AVRELIO, ET LVCIO VERO.] *Sanctorum Martyrum Victoris, & Coronę, certamen misit ad me Constantinus frater meus, Congregationis Casinensis Abbas, exscriptum ex codice manu exarato, qui Feltrię seruatur in Cœnobio S. Hieronymi. eadem historia in vulgus edita Venetijs, anno CIↃIↃXXXIII. dictionem paululū immutauimus, gratā rem lectori facturos esse existimantes. idem certamen scripsit Metaphrastes, isque à Feltrensi codice in paucis dissentit.*

Metaph. apud Lurium.

2 VICTOR MILES CHRISTIANVS IN SICILIA] *mirabitur non nemo, quod Victorem & Coronam Sicilię vendicauerim; multis, maximeque fidis in tradendo eorum ortu, dieque, ac loco ędis contradicentibus. eadem me caussa huc traxit, diuersitas scriptorum. nam Beda, S. Notkerus, & Ado, Victorem è Cilicia militem scripsere, ac pridie Idus Maias vna cum Corona interfectum à Sebastiano, Alexandrię duce; quę Alexandria minor est, & Stephano, Conciliòque Constantinopolitano Cilicię adscribitur. eodem die necem perpessos, sed in Syria Romani Fasti, & Vsuardus docent, & plerique latinorum, qui Martyrologia scripsere, Galesinius, Maurolycus, Bellinus, Episcopus Equilinus, alijque. sed ij nec generis, nec vrbis, in qua Victor cæsus est, meminere. adijcit ea Metaphrastes, qui cędem Damasci contigisse, quæ Syrię ciuitas est, prodit: sed Victorem*

Beda in Martyrol. pridie id. Maias. S. Notkerus Mart. Ado in Martyr. eodem die Steph. de vrbibus. Cōci. Cōstātinopol. Rom. Martyrol. Vsuardus in Martyr.

Victorem genere Italum, quod etiam Menologia confirmant. quamquam in die cædis, & inter se, & à ceteris discrepant. nam Menologia Victoris, & Coronæ necem in III. Idus Nouembres reijciunt; Metaphrastes in XVIII. Kalendas Decembres. contra, Victorem, & Coronam in Sicilia martyrium expleuisse, tradunt libri Feltrenses, cùm manuscripti, tum editi in vulgus: itemque Breuiaria, quorum Venetijs vsus, penes Cœnobij Virgines S. Laurentij. idemque firmant S. Antoninus, Petrus Episcopus Equilinus, Manerbius, Abbas Camaldulensis, Iacobus Ianuensis, & Philippus Ferrarius. addunt Manerbius, & M. Marulus, passos Messanæ. animaduertis, mi lector, quæ rerum diuersitas? illi Alexandriæ in Cilicia, hi Damasci in Syria, plures Messanæ in Sicilia Victorem, & Coronam pro fide interfectos commemorant.

Menol. ad 3. Id. Nou.
Metap. 18. Kal. Decē.
apud Lur. mēse Maio.
S. Antonin[9]. p. p. t. 7.
Equili. ad XIV. Kal. Octob.
Menerb. & Iacob. in Victis. Ferrarius in noua Topographia.
M. Marul. lib. 5. c. 4.

Certum mihi, Victorem genere Italum fuisse. ipsi Græci docent, Metaphrastes, & Menologia, haud vltro daturi, nisi pernossent. nec contra sunt Beda, & Ado, qui militem, è Cilicia dicunt. Neque enim de patria, ortuque, sed de militari statione loqui videntur; idque aiunt, Victorem è militibus fuisse, qui in præsidio Ciliciæ tum collocati. hi vero Itali. subibat olim ratio, qua controuersia ista videbatur posse conciliari Victores fuisse duos, & Coronas duas. neque enim difficile erat, duo Martyrum paria in infinita propemodū multitudine exstitisse. atque ex his alterum par in Syria, siue Cilicia, alterū in Sicilia vitam finiuisse Martyrologia dein cum perlegerem, reperi alios in eamdem cogitationem venisse. Nam Galesinius diuersos putat Victores, ac diuersis diebus pro Christo occisos. alterum cum Corona, pridie Idus Maias, in Syria; alterum cum Stephana Martyrem in Sicilia, ad XIV. Kalendas Octobris, quod in notis suis sumpsisse, ait, ex tabulis manuscriptis. quin is addit Victorem tertium cum Stephanide, ad III. Idus Nouembres secutus Menologia. Sed Victores, & Coronas item tres, Martyrum paria tria S. Notkerus memorat in Martyrologio suo. duoque diuersa ab ijs, quæ tradit Galesinius X. Kal. Martias, Victoris, & Coronæ. VIII. Idus Maij, in Ægypto Victoris, & Stephanæ. pridie Idus Maias, in Syria S. Victoris, & Stephanæ Martyris. Iam vero Victores duos, ac duas exstitisse Coronas multo ante Galesinium tradiderat Petrus Episcopus Equilinus, cum quo Philippus Ferrarius in sua Topographia consentit.

Pet. Equil. l. 4. ca. 168. & li. 8. c. 89.

Nos vero attentius perspecta re, imus in alia omnia. neque in animum inducimus, Victores, quos Equilinus, Galesinius, & Ferrarius commemorant, duos, ac diuersos fuisse, sed dumtaxat vnum, quem cum Corona, quæ eadem ac Grece Stephana, trucidatum aiunt plerique in Syria, nonnulli in Cilicia, multi demū in Sicilia. mouet me, quod apud Equilinum fere recenseatur eadē historia vtriusque Victoris, & Coronę, eadem Martyrij ratio, non modo sub eodem Imperatore Antonino, & Sebastiano Præside, sed eadem quęstione, ijsdemque tormentis, & torquentium etiam ijsdem interrogationibus, ac reorum responsis, verbisq; quæ in longa rerum serie ęgre comperias. nisi dixeris, aliam esse narrationem certaminis, quo Victor Siculus occubuit; sed ab Equilino duobus per errorem tributam, quæ vnius esset. rectius sane Galesinius, qui Victoris in Sicilia cum Stephana, sub Imp. Antonino, paucis meminit; suppresso etiam nomine Præsidis, ac genere mortis. in Sicilia, ait, Sanctorum Victoris, & Stephanæ Martyrum, ob constantes fidei Christianæ confessiones in summa Antonini Cęsaris persecutione eximie nobilium.

Neque diuersi cędis dies, quibus Victor cum Corona exstinctus; quamuis diuersis diebus, varias ob caussas, colatur. ad pridie Idus Maias, quòd eo die cœlo natus, ad XIV. Kalendas Octobris, quòd è Sicilia Feltriam translatus est. vt Acta Feltrensis Ecclesię docent ac fortasse scriptores fefellit translationis dies, quem cædis putarūt. quam ob caussam Victores duos inuexerunt. hunc igitur Victorem, quid si dixerimus militem Siculum, quod plerique affirmant, ac nisi velis in Sicilia, vel in Syria cęsum, vel in Cilicia? neque refragantur, vt diximus, Beda, & Ado, qui militem in Cilicię custodia collocant. fauet vero Metaphrastes, & Menologia, qui Italum dicunt. Nam Siculos annumeratos Italis, nemo ignorat, & iureconsulti veteres docent. Sed facessunt negocium manuscripti codices Feltrenses, & fama penes eos à maioribus tradita, Victorem cum Corona martyrium in Sicilia expleuisse, inde Feltriam transportatum, vrbem patriam, vt moriens Victor prędixerat. Si demus id, & Coronam nostram esse, ac Siciliæ necesse est vendicemus. at rogas me, quid de Victore sentiam? ingenuè dicam: distractis adeo auctoribus, quò nam inclinem, incertus sum; arduumque est discernere à corruptis sincera, verum à falso, nisi rerum lux maior affulserit; Interea haud liquere pronuntio. Verum quòd in antiqua huius glorię possessione sumus, externis etiam fauentibus, acriter retinemus. religio fuit, nō cognita adhuc caussa, vltro cedere, restituturi, cum quis, iudicata lite, nos pellat.

Vlpian. ad edictū de Iudicijs l. 9 & de offic. cōs. de ver bor. signific. c. 99.

Hic adnectere hymnum lubet, qui in Ecclesia Feltrensi ad solemnia Sanctorum Victoris, & Coronę concinitur, nam pro nobis ille est:

Gratus lætitiæ nuntius aduenit,
Deuota Dominum mente colentibus:
Pandantur celeri cardine fortibus
Christi militibus fores.

E bello redeunt; inclyta, lucidis
Sertis conspicui, præmia gloriæ,
Prostratis referunt hostibus impijs,
Cordis robore maximo.

Certatim properet turma fidelium,
Occurrat varijs candida flosculis:
Cernat purpureo sanguine fulgidos,
Et læto excipiat sinu.

Dux hos Trinacriæ non quatit horridus
Diris supplicijs, ac cruciatibus;
Quorum mens stabilis tollitur altius,
Solum suspiciens Deum.

Certarunt validis viribus, & fidem
Seruarunt solidam, morteque inuida
Occisi superant, dona perennia
Inuictis Deus attulit.

Christo, martyribus qui morientibus
Vitæ perpetuæ præmia contulit,
Et Patri ingenito gloria personet,
Cum Sancto quoque Spiritu. Amen.

VICTOR MILES IN SICILIA AGEBAT] *Christianis militia nō interdictū, adhuc sub*

sub Impp. Ethnicis, modò ab ijs abstinerent, quæ Idololatriæ obnoxia essent, cauerentque ne quid aduersus Deum, & Christi fidem committerent. Quod argumentum fuse persequitur Tertullianus, & vetera exempla docent. ne dum enim cohortes, sed integræ legiones Christianorum militum in Romanis exercitibus stipendia fecere. vt legio Melitina fulminatrix sub M. Aurelio, vti Xiphilinus ad Dionem, & Apollinaris Hieropolitanus apud Eusebium referunt; legio Thebæa sub Diocletiano, & Maximiano, ex Actis apud S. Eucherium Lugdunensem.

Tertull. de Idolol. & de coron. milit. Xiphil. in M. Aurel. Euseb. l. 1. c. 5. Euch. ap. Sur. 22. sep

4 DOMINORVM NOSTRORVM EDICTIS ASSENTIRE] *clarum ex his Actis, Imp. M. Aurelium, promulgatis edictis, Christianos vexasse. quod etiam probat in Annalibus suis Baronius. anno 164.*

Baron. to. 2. Annal.

5 SACRAMENTO MILITIÆ RELIGATVS ES] *è vetere disciplina nemini permissum cum hoste pugnare, nisi militiæ Sacramento se prius obstrinxisset. Fl. Vegetius, iurant milites omnia se strenue facturos, quæ præceperit Imperator, nunquam deserturos, nec mortem recusaturos pro Romana Republica. Lege ad eum locum Godescalchi Steuechij commentarios. quod igitur milites iurabant, mandata Principum se executuros, ideò Victori dictum à Iudice, pareret Imperatoribus, quibus Sacramento militiæ se obligasset. Verum ita Christiani iuriurando parendum intelligebant, quoad possent, & liceret, illæsa Christi fide. nemini enim in scelere obtemperandum.*

Veget. de re mili. libr. 2. c. 5.

6 LECTOR ES, AN DIACONVS] *ex Sancti Ignatij epistola ad Antiochenos, satis constat, præter Episcopos, & Presbyteros, fuisse olim in ecclesia alios Clericorum ordines; Diaconos, Subdiaconos, Lectores, Cantores, Exorcistas, & Ostiarios. Quod igitur Sebastianus Præses Victorem interrogat Lector sit, an Diaconus? fortasse quòd Lectores penes se sacros libros haberent, ijque potissimum à Diaconis legerentur, eam ob caussam, alienus à fide Præses sapientiam ab eo munere, quo Lectores, & Diaconi fungebantur, metitus est.*

S. Ign. ep. ad Antioc.

7 ARTEMQVE EXECRATVS LIBROS EXVSSIT] *is olim ardor fuit eorum, qui Christi fidem induebant, ita vetus interpres Actorũ Apostol. ait ibi, multi autem ex eis, qui fuerãt curiosa sectati contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus. Alij interpretantur, multi ex ijs, qui curiosas artes exercuerant. Curiosæ autem artes eædem, quæ Magicæ, Curiosi, Magiæ studio dediti. huc collimat Tertullianus, qui Imperatorem Adrianum in Apologetico, curiositatum omnium exploratorem dicit; quippe Marius Maximus memorat, Adrianum Matheseos peritum fuisse, cunctaque de se scisse, & omnium dierum, vsque ad horam mortis, futuros actus præscripsisse. clarius Dio apud Xiphilinum, cum Adrianus maximè curiosus esset, tum verò diuinationibus vtebatur, & Magicis artibus cuiusuis generis. porro is vsus latinæ vocis, curiosus. Horatius.*

Act. Apos. c. 19.

Tertul. Apol. c. 5. Mar. Max. ap. Spart. in Aelio vero. Dio apud Xiphil. Adriano.

Horatius.

An quæ mouere cereas imagines,
Vt ipse nosti curiosus, & polo
Deripere Lunam vocibus possum meis.

EXCORIARE VICTORIS CORPVS IVBET] *Crudelissimum supplicium, ac ferme à Persis ortum, de quibus Ammianus Marcellinus:* cutes viuis hominibus detrahunt particulatim, vel solidas. *Basilius Seleuciæ, in Isauria Episcopus, de punito à S. Thecla Orötio:* Persarum more ipsum excorians, pelle sua denudauit. 8

Ammian. Marc. l. 23.

Basil. l. 2. de mir. S. Theclæ.

MILITIS VXOR, CVI CORONA NOMEN] *in Actis Græce scriptis, Stephana dicitur, Coronam latino vocabulo appellamus, quod ita obtinuit vsus. hæc verò in Actis Feltrĕsibus vocatur vxor militis cuiusdam è castris; viduam tum fuisse Menæa tradunt. at castra, & exercitus tum in Sicilia? aperiam, quid hoc loco coniectem. Aula Imperatoris, Prætorium & castra ex assentatione temporũ dicta est. inde Præfectus Prætorio,* Præfectus aulæ, *dictus Plutarcho, & Spartiano;* Præfectus castrorum, *Herodiano. Eadem ex adulatione idem vocabulum ad aulicos, & comitatũ Principis translatum; nam Aelius Lampridius Aulicum ministerium,* ministros castrenses *vocat. vetus lapis. A SVPELLECTILI CASTRENSI. Tertullianus* militiam regiarum familiarum *appellat,* & coronas castrenses, *quibus ex Aula Cæsaris ad eius solemnia coronabantur. Quod igitur propriè de comitatu Principis dictum, dubitauerim sit ne hoc loco, quamquam minus proprie, vsurpatum, atque in his Actis militem è Castris appellari, qui è proconsulari cohorte, ministeriove fuisset. Alioqui quorsum miles in Sicilia, quæ sub Imperatore M. Aurelio Antonino pacata Prouincia? Victorem igitur militem, & virum Coronæ militem è castris fuisse coniicio è comitatu Proconsularis Siciliæ. neque id certò, sed cum metu dico. an verò miles è castris dictus, quòd esset è statione militum, qui in Prouincijs aduersum latrocinia collocabantur? De Tiberio Suetonius c. 37. ait* in primis tuendæ pacis à grassaturis, & latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit: stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. *Tertullianus ait,* latronibus vestigandis per vniuersas Prouincias militaris statio sortitur, *idque præsidij magis in Sicilia necessariũ, quæ sæpius à seruitijs vexata. Florente Rep. Seruis Ducibus Euno, Cleone, Oario, Saluio, Athenione, ex Diodoro lib. 36. post Dominatũ Augusti Cæsaris à Soluto. vt ait Strabo lib. 6. sub Gallienis in Sicilia seruile bellum latronibus euagantibus extitit, vt refert Trebellius Pollio in Gallieno.* 9

Plutarch. in Galba. Spart. in Adriano. Herod. l. 5. Lamprid. in Alex. Seuero. Tertull. de cor. mil. c. 13.

CORONAM EMISSIS ARBORIBVS DISTRACTAM] *Romanum Martyrologium, Vsuardus, alijque Coronam inter arbores discerptam tradunt. Beda, S. Notkerus, Ado, & Metaphrastes inter palmas duas. neminem moueat hoc supplicij genus, vt Coronam è Sicilia expungat. quamuis enim æuo nostro Sicilia non abundet palmis, attamen multis illa in locis, vbi cultæ, proueniunt, quibus eadem proceritas, & decor, sed non eadem felicitas, quarum fructus ægre mitescunt.* 10

B. VICTORIS CORPVS E SICILIA IN VRBEM FELTRIAM DELATVM EST] *corpora Sanctorum Victoris, & Coronæ condita sunt in æde, quæ Sancto Victori extra Feltriam, duobus ferme passuum millibus extru-* 11

structum, dicatumque est, vbi dies eorum natalis pridie Idus Maias colitur: festus verò est translationis agitur XIV. kal. Octob. magna populi affluentii frequentia, quo tempore præclara Sanctorum Martyrum merita crebris à Deo miraculis ostenduntur. Neque solum in Vrbe Feltria, sed per totam Diœcesim ea translatio celebratur.

Sacellum, in quo Sanctorum Victoris, & Coronæ corpora humi primum condebantur. Ioannes Vidoriensis, fama inclytus anno post Christum natum CIↃXCVI. *ornauit, quod à filio eius Arbone, eodem Episcopo Feltriæ, quinque intra annos, dedicatum est. Inde in arcam sublata; quæ patefacta est, cum Carolus, huius nominis Imperator Quartus eâ videndi cupidine teneretur. demum anno* CIↃCCCCXLVIII. *plumbeo loculo inclusa in magnificum marmor illata. Inscriptiones, quæ testificantur à nobis antè dicta, subijciamus.*

PRIOR INSCRIPTIO.

In Sacello Sanctorum Martyrum Victoris, & Coronæ. à Tergo.

Ab ineunte redemptione publica, anno CIↃXCVI. *quo stellarum cursus, quoque Christianorum motus in Paganos, Ioannes Vidoriensis etiam pectore, & amicis quàm diuitijs, & gloria pollens, honor patriæ, confectus senio, fundator aulæ XVI. die Septembris, à filio suo Arbone Pontifice Beatissimis Martyribus Victori, & Coronæ commendatus.*

SECVNDA INSCRIPTIO.

A tergo arcæ Sanctorum Martyrum.

Anno CIↃCI. *ab Incarnatione Verbi, II. Idus Maias, Imp. Henrico Cæsare III. dedicatum est Sanctuarium hoc ipsi Deo cœli, & Beatæ Mariæ semper Virgini, & hic continentur reliquiæ Apostolorum Petri, & Pauli, Philippi, Iacobi, Stephani Protomartyris, Stephani Papæ, & Martyris, Marcellini, & Petri, & Sanctorum Militum Christi Mauritij Marcellini, Georgij, & Christophori, & Beatorum Victoris, & Coronæ Martyrum, quorum corpora hic infra requiescunt in Christo Iesu, dictante Arbone, indigno Pontifice.*

TERTIA INSCRIPTIO.

Anno Domini CIↃCCCLV. *Maij XXVI. Imperante Carolo Imperatore Præsidente Antistite Iacobo Feltri, & Bel. Episcopo, corpora inclytorum Martyrum Victoris, & Coronæ in hac fuerunt recondita tumba, à dictoque Imperatore visa.*

QVARTA INSCRIPTIO.

Circa Arcam Sanctorum Martyrum.

Anno CIↃCCCCXLVIII. *mense Martio. Indictione III. Sanctorum Martyrum Victoris, & Coronæ corpora ex humo religiosè huc reximus, quæ plumbo, ac duplici marmore clauduntur, dominante Illustrissimo Senatu Venetiarum, Antistit. Henrico Scarrampo de Ast. Pratore Ludouico Fuscareno, vtriusque iuris Interprete.*

Illud hic monuerim, Romæ in ecclesia Sancti Pancratij extra vrbem, aram esse in quam corpora Sanctorum Martyrum Victoris, & Coronæ, illuc anno CIↃIↃLXX *Pij V. Pontificis Maximi iussu delata conduntur.*

Sed partem aliquam corporis necesse est accipiamus, cum satis constet, corpora in vrbe Feltriæ asseruari.

ANIMADVERSIONES IN SS. MARTYRES IVXTA MEGARAM.

QVÆ de his Martyribus supra Megaram coronatis, diximus, desumpta sunt ex Actis SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. Porro incertum est mihi, cuiates hi Martyres fuerint. nam hisce latebris vrbes tres proximæ, Leontini in Mediterraneis, Morgantium, & Megara litorales. Non latet quid pro Leontinis dicas; horum Mart. æuo, Morgãtium, & Megaram non extitisse: ac proinde illos non nisi Leontinos esse potuisse. nam Strabo Strabo l.6. *qui Tiberij ætate scripsit,* vrbes, *ait,* perierũt Naxos, & Megara. *Et paullo post:* Morgetibus Morgantium fuit domicilium, quæ vrbs hodie non exstat. *At verumne? Megaram, quæ prius Hybla & Morgantium, Strabonis æuo, nõ extasse, ac funditus excisas? sane æquum est, vt duarum Siciliæ veterum vrbium memoriam, aduersus Strabonem, vindicemus.*

Morgantium, Siciliæ vrbs, Megaram inter, & Catanam. de qua Stephanus Morgentium vrbs Italiæ, a Morgentibus, dicitur & Morgẽtia *vel emenda,* Siciliæ, *vel eam vrbẽ intellige, vnde in Siciliã deducta colonia est. Morgentia Silio dicta:* frõdosis Morgentia cãpis. *Sed Liuio* Murgantiũ: *Cic. & Plin.* Murgentini. *rectius Diodoro, &* Stepha. de vrbibus. Silius l.1. Liu.l.39. Cic. 3. Act.2. in Ver. Plin.l.3.c.8. Diod.l.14

Strabo l.6. *ro, & viri docti corrigunt, itemque Straboni* Morgãtiũ *ita etiam nummi veteres, quos vidi.*

Morgantium igitur, colonia fuit à Morgetibus Italię populis in Siciliam deducta, vt Strabo, & Stephanus memorant; deleta verò à Carthaginiensibus, vt idem Strabo significat. Aretius, & Fazellus, nuperi scriptores, penes quos sit fides, bello Punico II. id factum tradunt; sed restitutam oportuit; nam Murgentinos exstasse, M. Tullius suo demonstrat, & suo etiam Plinius, Vespasiano Principe. numne igitur falsus est Strabo? nec desijsse Morgantium, nisi dominatu Sarracenorum, ex Petro Diacono colligimus.

Pet. Diac. Appen. ad hist. S. Pla. Thucydides lib. 6.

Iam verò Hybla vrbs Siciliæ vetusta, à Siculorum Rege Hyblonę dicta, dein à colonis Megarensibus illuc duce Lamo, vt ait Thucydides, deductis, Megara appellata est, eiusq; Hyblæi, æque ac Megarenses dicti. Hyblam *verò eamdem atque Megaram fuisse ex Strabone, Pausania, & Stephano discimus.*

Pompon. de situ Orbis libr. 2. cap. 7.

Porro Megaram, quam Strabo ait ætate sua non extasse, contrà Pomponius Mela, qui proximè post Strabonem, sub Imp. Claudio vixit, inter cæteras Siciliæ vrbes ad Ionium mare, exstare memorat; quod firmant Plinius, & Ptolomæus. quid igitur dicendum de Morgantij, & Megaræ interitu, antiquis scriptoribus inter se dissentientibus? equidem crediderim Megaram, tempestate Strabonis, à magnitudine sua excidisse, idque eum fortasse velle, nõ tamen omninò interijsse, quod Mela, Plinius, Ptolomæus ostendunt, atque hanc esse mentẽ horum scriptorũ ex Pausania eruo, qui illos proxime consecutus est. is ætate sua, Megarã exstasse ait, in Cataneorum finibus, sed redactam in vici formam. idem de Morgantio censuerim. Cuiates igitur hos Beatos Martyres, in monte supra Megaram, pro Christi fide, martyrio coronatos fuisse dixerimus? Leontinosne, an Megarenses? an Morgentinos? mihi non liquere pronuncio.

Ptolom. lib. 3. ca. 4. Pausan. in Eliacis l. 1.

Fluuius Asiæ, hodie Gisiræ *nominatur. mõs, in quo hi Christiani extorres occultabantur. existimatur esse, cui nomen hodie* Diauolopri, *de vtroque vide notas ad Vitam S. Neophyti Episcopi Leontini.*

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SS. NICONIS
ET SOCIORVM

1 Menæa ad x. Kal. Ap.

SANCTVS NICON] *hæc publicamus, in Latinum versa, ex Græcorum Menęis. putamus Quinctianum, quo Siciliæ præfecto, Nicon certamen expleuit, illum ipsum esse, qui Diuã Agathãm Virginem, & Martyrem pro Christi fide occidit. Moueor, quòd de eo loquitur, vt de homine fama noto, qualis Quinctianus fuit, non modò ob impiam cædem Beatissimæ Virginis Agathę, sed genere mortis, quo misere exstinctus, haustus flumine, scelera eius Deo vindicante, quam ob caussam martyrium SS. Niconis, sociorumque in tempora Imp. Decij reiecimus, sub quo Quinctianus Siciliæ consularis fuit (quamquam non sine metu) donec lux maior oboriatur.*

2 EX NEAPOLITANORVM REGIONE] *Græca habent: Niconem verò in celeberrima vrbe Neapoli Italiæ in Campania natũ (id enim sonat vox* Ormomenos *in Sanctorũ Actis) Menæa idem indicant, dum aiunt, Niconem, confecto bello, in domum propriam ad matrem reuertisse: & rursum ex Insula Mytilene in Italiam traiecisse, vbi matrem inuisit, morienti adstitit, vitaque functam sepultura donauit.*

BELLO AVTEM MOX CONFLATO] *num hęc bella exstitere, quæ sub duobus Philippis contigerunt?* 3

CRVCIS SIGNO MVNITVS] *mira vis Sãctissimæ Crucis, qua* Nicon *miles adhuc Ethnicus, cum se muniuisset, in confertissimum hostium agmen insiliens, fugauit, profligauitq; eadem D. Martini, dum adhuc cathecumenus sub Iuliano apostata militaret, eximia fides: cuius uiri præclara illa vox: Ego signo crucis, non clypeo, aut galea, hostium cuneos penetrabo securus.* 4

AD CONSTANTINOPOLIS ORAM NAVIGAT] *Græce etiam dicitur Constantinopoli, sed* Byzantij *rectius dixissent, nam Nicon vixit persequentibus ecclesiam Tyrannis, qua tempestate Byzantium illic fuit, sed enim vrbs Constantinopolis, nondum condita à Magno Constantino. Sed scriptor Actorum id voluit: Niconem ad oram nauigasse, vbi postmodum Constantinopolis fuit.* 5

IN

6 IN GANI MONTEM] *Gani montes, circa Thraciam, Gregoras, & Suidas versus Macedoniam, Niceta.*

7 MOX EPISCOPVM] *haud crediderim D. Niconem regendæ alicui ecclesiæ ordinatū fuisse Episcopum. multa me mouent. Primùm nec Romanum Martyrologium, nec Menologiū Græcorum, Niconem Episcopum nominant. Secundùm, præter morem est, vt Episcopus ab Episcopo, ex suo arbitratu ordinetur, vt his Actis ordinatum Niconem vides. Tertiùm quē in finem Nicon creatus esset Episcopus, cum nulli ecclesiæ præpositus fuisse legatur? Quartū quem Acta Episcopum dicunt, mox præfecturam omnium Monachorum suscepisse tradunt. igitur hoc loco nomen Episcopi latè sumptum, idemque est Episcopus, atque Monasterij Antistes, præsesque, & cœtus Monachorum custos: ita* Plutarchus *de* Maximo Pontifice, erat Sacrarum Virginum Episcopus. Plutarc. in Numa.

8 MYTILENEM CVM OMNIBVS VENIT] *cum omnibus etiam in Italiam transmisisse, certum mihi est; nam* S. *Iosephus Hymnographus* Niconem *ait ab Oriente* cum discipulorum, quasi stellarum, choro profectum in Occidentem, suis illum radijs illustrasse. *idemq; in extremo hymno,* ad cœlum sublatum, *dicit,* duplicem Martyrum centuriam, veluti chorum, Deo attulisse. *Quod verò D. Nicon Tauromenij passus est, duas hasce Martyrum centurias, in eodem loco, cum eo, pro Christo cæsas fuisse, necesse est affirmemus.*

9 OMNES CORAM SE SISTI IVBET] *Scriptores variant in numero, itemq; in loco passionis. Iosephus Hymnographus, duas Martyrum centurias memorat. Menæa item Niconem, sociosq;* CXCIX. *Menologium Sirleti cō sentit in numero, in loco cædis dissentit, itemq; in die, nam ad nonum Kal. Apr. sic meminit: SS. Martyrum Niconis, & sociorum* CXCIX *qui in vrbe Cæsarea Palæstinæ, propter Christianæ fidei confessionem, martyrij palmam adepti sunt. Martyrologium verò Romanum cum Menæis consentit in die Natali, sed in loco & in numero discrepat. ita enim ait:* Cæsareæ in Palæstina, SS. Mart. Niconis, & aliorum XCIX. *quoniam verò Acta SS. Niconis, & sociorum Martyrum, quibus potior fides, in Sicilia ad Tauromenium cæsos à Quintiano Præfecto, constanter affirmant, censuerim in Romanum Martyrologium, & in illud Menologium irrepsisse errorem, corrigendumque esse illud in numero Martyrum, vtrumq; in loco passionis, ac pro* Cæsareæ in Palæstina, *reponendum esse,* Tauromenij in Sicilia, *ad quod spectare hos Martyres, perlectis Actis, nemo dubitabit.*

Iosephus Hym. in S. Niconem. Menol. Sirleti ad 9. Kal. Apr.

Martyrol. Rom. ad x. Kal. Apr.

ANIMADVERSIONES
IN HYMNVM
SS. NICONIS, ET SOC.
MARTYRVM.

1 HYMNVS S. IOSEPHI] *ex Græcorum Menæis exscriptus, & in latinum versus à Patre Augustino Florito Societatis Iesu.*

2 AD CERTAMINIS SCAMMATA ARMAVISTI] *eadem vsus metaphora Tertullianus ad Martyres:* itaque epistates vester Christus *Iesus,* qui vos spiritu vnxit, & ad hoc scamma produxit. *id est ad martyrij agonem. Hieronymus ad disputationis propositum transtulit.* cum ergo ista quærantur, cur tu omissis, super quibus pugna est, de scammate, & loco certaminis egrediens, in peregrinis & longe alienis quæstionibus immoraris, *scamma igitur, locus certaminis fuit, in quo athletæ congrediebantur, ita dictum, quod fossa cingeretur.*

Tertull. ad Martyres. Hieron. ad Pammach.

3 DENIQVE POST MORTEM CORPVS TVVM] *S. Niconis corpus miraculis ab ipsa cæde conspicuum, ac celebre fuit.*

bormi, in ęde S. Agathę, extra vrbem, ad meridiem, saxum ostenditur, ad quod fama est, Agatham calceamentorum soluta vincula astrinxisse. ei saxo impressa vestigia Virginis, colunt Panhormit. miraculum hoc saxi scaturientis oleum, Metaphrastes non habet, nos verò ex M. S. Codd. Vaticano damus. iam diu autem desijt oleum effundere.

11 EXSTAT NOSTRA AD VSQVE TEMPORA] *ignotum mihi est quo tempore vixerit, scripseritque hic auctor.*

12 CVIDAM MATRI FAMILIAS TRADI] *hæ libidonosorum artes fuere. ita Valerianus Christianam Virginem Lucillam Maximæ sacrilegæ feminæ in custodiam dedit. Acta S. Stephani PP.* (Apud Bar. to. 2. Ann. 259.)

13 NOMINE APHRODISIÆ] *censuerimne, immutatum hoc esse scorti nomen? nam mulieres, quæ pudicitiam vulgabant, alia sumebant nomina, vt vitæ, generisque infamiam, mutato nomine, occultarent. Plautus.* (Plautus.)

Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.

14 ERANT FILIÆ QVINQVE] *totidem filias tribuit Metaphrastes, sed nouem Acta M. S.*

15 IN SECRETARIVM EAM IVBET ADDVCI] *in Græco in Secreto: secretum, seu secretarium locus fuit, in quo Iudices examinabant causas: Seruius:* ducuntur iudices vsq; ad fores secretarij, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedēt *hęc secreta cancellorum septis claudebantur. Ammianus Marcellinus de Aduocatis,* cum intra cancellorum venerint septa, & agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. *Sidonius Apollinaris de Constantino Theodorici,* circumsistit sellam comes armiger, pellitorum turba satellitum; ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur, sicque pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis. *Quod igitur cancellis clausum, secretumque, oppansis velis,* secretarium *dicitur.* (Seru. in lib. 1. Aeneid. — Ammian. lib. 30 — Sidon. l. 1. epist.)

16 SEDENSQVE IN TRIBVNALI] *Isidorus*, Tribunal, *ait*, est locus editus, ad quem gradibus ascendebatur. in medio sella, in qua sederet qui ius diceret. inferius subsellia scribarum, in imo aduocati, litigantes, rei. (Isid. Etym. lib.)

17 NOBILI, ILLVSTRIQVE GENERE PROGNATA SVM] *Greca vox vtrumque referre potest, illustre, & clarissimum. vide quæ ad Acta latina afferemus, quibus Agatha spectabili genere dicitur.*

18 QVORVM ORA IN ÆS CONVERTERE SOLETIS] *idem B. Agnetis ludibrium ad Symphronium Præfectum vrbi ex Ambrosio.* Dij tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum, aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis, non in ære, aut aliquo metallo, sed in Regno Superno Christi. *Sed hoc argumentum pluribus persequitur Arnobius, & M. Minucius Felix.* (Ambr. l. 4. epist. 34. — Arnob. aduersus gentes. — Minuc. in Octauio.)

19 IN TENEBRICOSVM CARCEREM DETRVDI MANDAT] *exstat hodie carcer, multos pedes humi depressus, quem muniunt vndique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, sed inculta tenebris, quæ Romæ Tullianum fuit. hinc tenebræ sæpius pro inferno carcere vsurpata, vt apud Pacuuium, qui minatur malam mansionem, famem, equuleum.* (Pacuu. Dulorestę ap. Nonių V. Torto.)

Nam te in tenebris sæua lacerabo fame.
Clausum, & fatigans artus torto distraham.

Liuius, vt in carcere instar furis, ac latronis, vir clarissimus includatur, & in robore, ac tenebris exspiret. *robur autem in Tulliano fuit. Seneca*, video carcerem publicum, saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem, in hunc coniecti, robur Tullianum prospiciunt, & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando, suum discunt. *festè vocat Cassiodorus* Plutonis apud superos hospitium, locum perpetua nocte cæcatum, Auernum, inferos. (Liu. lib. 8. — Senec. declamat. V. — Cassiodo. variar. lec. 11.)

20 IN CARCEREM PERINDE, ATQVE AD FESTAS CHOREAS] *Græca vox ἀγαλλίασιν, vtrumque significat, tum choreas, tum epulas; quod habent Acta latina.*

21 ET QVID DE TVA SALVTE CONSIDERASTI] *Tyrannorum mos fuit, vt abducerent Sanctos Martyres à Christo sub falsa commiserationis specie, proponere illis ętatis florem ante tempus recidendum, vt rectè notat Desiderius Heraldus in Tertullianum.* (Des. Hera. in c. 24. Apol. Tert.)

22 QVINCTIANVS IVBET PENDENTEM VIRGINEM FLAGRIS CAEDI] *Acta latina*: iussit in equuleo suspendi, & torqueri. *ad equuleum autem damnati, manibus superne vinctis appendebantur, & cædebantur. vide notas nostras ad Acta latina.*

23 VTI FRVMENTVM ETC.] *ex præclarissima illa Christi Domini voce*; nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c. *tamquam ex pharetra, plures à SS. Martyr. educta aduersum tyrannos sagitta, vt hæc Diuæ Agathæ, vt illa Diui Ignatij*, frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, & subigar, vt panis mundus Christo inueniar. (D. Ign. ap. Irenæum l. 5. — S. Hier. de scrip. eccl.)

24 MAMILLAM VIRGINI DIRE TORQVERI, AC LACERARI IVBET] *Catanæ, opinio manauit in vulgus, mamillas duas B. Agathę exsectas, totidemque restitutas, sed ab ijs alias. at vetera manusc. cùm latina, tùm Græca, mamillam vnam Virgini à carnifice auulsam docent, eamdemque mox pectori per miraculum restitutam. idem affirmat Metaphrastes. ex mamillis Agathæ duabus, altera Catanę inclusa auro, altera in ecclesia Tarentina demonstrabatur. Locus in quo lacerata, abscissaque Agatha mamilla, Oratorium* D. Beryllo *dicatum est, iuxta ecclesiam* Sanctissimæ Martyris; *in eo vas est ex nigro lapide Tauromenitano albicantibus venis distinctio, et mamillæ ex candido marmore, cum inscriptione.*

D.O.M.

D. O. M.

Hic Quinctiani impietas, quod in matre clementer suxit in Agatha crudeliter amputauit. Anno Dominj CCLII.

Locus haud multos ante annos exornatus fuit; sed corrigendus Agathæ cadis annus, qui CCLIII. *fuit. Sanctæ Macræ Virgini, abscissæ etiam fuerunt mamillæ & diuinitus restitutæ vnguento cælitus delato, quod tamen respuebat ignara, vnde demitteretur. postquam per prunas ardentes volutata est orans in cælum euolauit, vt videas eius martyrium planè geminũ fuisse martyrio nostræ Agathæ. meminit S. Macræ Martyrologium Romanum, quam passam dicit in persecutione* Diocletiani, *item Flodoardus in hist.* Remensi *lib 4. cap.52. Petrus de Natalibus lib.2, cap.50.*

6. Ian.

25 ALTERAM TAMEN INTVS IN ANIMA MAMILLAM HABEO] *Virginitatem, & pudicum amorem suum, quæ sponsi Iesu deliciæ, & amores castissimi, ijdemque iucundissimi.*

26 A PRIMIS ÆTATVLÆ MEÆ ANNIS, CHRISTO DEO DEVOVI] *Græcè* ex infantia ætatis, *Acta latina,* ab infantia mea Christo Domino consecraui. *vsum rationis præcocem in B. Agatha fuisse oportuit, si adeò mature Virginitatem suam Christo, cælesti sponso, consecrauit; infantia enim anno septimo finitur, nec longe ab eo anno discedendum esse significatur.*

27 PETRVS APOSTOLVS APPARET] *in carcere locus ostenditur, in quo B. Agathæ Petrus Apostolus apparuit; atque ille est ad leuũ angulum, cum carcerem introgressus fueris, quo loco vetus porta est, qua sese Apostolus videri voluit in custodiam intulisse. inibi pictura antiqua rem docet.*

28 EGO VERO PVELLVLA] *in Actis item latinis,* licet sim puella, *Græca habent* παιδα. *Hinc discimus, Agatham cum certamen ingressa est, teneræ ætate fuisse.*

29 ADEO VT E SPLENDORE CVSTODIA EFFVGERET] *in latinis Actis;* vt præ pauore custodes fugerent. *Custodes enim pro foribus carceris adsidebant: quare in ijsdem Græcis Actis, proximè scriptum est:* en patent fores, nec qui foris seruet, adest.

30 ET CARCERIS CVSTODES IN DISCRIMEN ADDVCAM] *nam si custodia interfecisset sese, vel effugisset, milites carceri præpositi, pro culpa puniebantur,* Callistratus *ait.*

Callistrat, digest. de custod.reorum leg.12

31 MOX IVBET STERNI SOLVM TESTIS ACVTISSIMIS] *locus is, æuo nostro, extra vrbem Catanam, ad Septentrionem; B. Agathæ fornacem appellant, supra quam constructa ædicula, Thomæ Guerrerij pietate.*

SILVANVM, ET AMICVM EIVS PHALCONIVM] *Metaphrastes appellat* Vulterium, & Theophilum, *Acta latina* Silicinum, & Falconium. *Ijdem ne sint dictique Vulterius Siluanus, aut Siluinus, & Phalconius Theophilus: sane assessores Quinctiani fuere, quos Acta latina, consiliarios vocant. nam Præsidi ad iudicia adsidebant; his olim salarium à Præside dabatur, constat ex Papiniano. Pescennius Niger instituit, vt à Fisco daretur. Spartianus,* addidit Consiliarijs salaria, ne eos grauaret, quibus adsidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. 32

Papinian. de off. assessor. l. 1. & de varijs, & extr. cogn. l. 4.
Spart. in Pescennio.

CIVES OMNES] *non Christiani modò, sed Ethnici, atque illi amore in Agatham; hi verò metu terræ motus, & odio in Tyrannum.* 33

AD PRAETORIVM CONCVRRERENT] *Metaphrastes etiam populum, ait adcurrisse ad prætorium; sed Acta latina, omnes ciues concurrerunt ad Secretarium iudicis, an in prætorio Secretarium, seu Tribunal Præsidis, vbi ius dicebatur? ignota ædium loca apud Catanenses, quidam aiunt, Prætorium in ea vrbis regione fuisse, quæ hodie à templo Collegij Societatis Iesu, & Antonij Leti ædibus occupatur sanè verò in ijs magnificæ domus vestigia spectantur; at veteris Prętorij fuisse, quis affirmare certò queat? creditum plerisque, Prætorium iuxta B. Agathæ carcerem fuisse, ad Orientem cernuntur illic ruinæ, vulgusque appellat palatium Quinctiani, sed neque id verum. nam ruinæ quas Quinctiani domum vulgus putat, veteris sunt amphitheatri, quod eo loco celeberrimum fuit. visuntur adhuc cameræ: gradusque terra obruti. amphitheatro proximus erat carcer publicus ad Occidentem. supra carcerem coniectauerim Prætorium, ac Secretarium fuisse. mouet me, quod illic Agatha iussa torqueri, mamilla abscissa. quo loco, vt diximus, oratorium D. Beryllo structum est, is verò locus supra carcerem ad occidentẽ, id verò cum metu dixerim. fortasse enim Agatha in carcere torta: nec modò locus, in quo secta illi est mamilla, sed in quo substrato igne, testisque volutata est, ea tempestate intra ambitum carceris continebatur. credibile autem est, terræ motu, quem carnificina B. Agathæ concitauit, amphitheatrum, vnaque Prætorium corruisse vt ea loca exscinderentur, in quibus tot scelera patrata, & spectata.* 43

IVBET D. AGATHAM IN CARCEREM PELLI] *pro gradibus, quibus ad ædem ascenditur, vnde in carcerem ingressus est, saxum visitur, & in veneratione habetur, in quo impressa vestigia B. Virginis Agathæ remansere, dum à satellitibus in custodiam propellitur. vetus, ac vera traditio. Iam verò de positu carceris, ambituque dicendum est. Carcer olim Catanæ iuxta amphitheatrum situs, qua parte occidentem spectabat. Sed incertum an in extrema vrbe, vt æuo nostro manet? an etiam proxima loca carcere concluderentur, in quibus excisa Agathæ mamilla, testisque, ac subiectis ignibus volutata est? affirmare ausim. ingens enim publicorum carcerum ambitus. ac vero simile est, Agatham in area carceris tortam, inde ereptam tormentis, in obscurissimum carceris locum perductam, qui nunc manet, in quem magni rei contrudebantur. enimverò morte Virginis Sanctissimæ* 35

con-

bormi, in æde S. Agathæ, extra vrbem ad meridiem, saxum ostenditur, ad quod fama est, Agatham calceamentorum soluta vincula astrinxisse. ei saxo impressa vestigia Virginis, colunt Panhormit. miraculum hoc saxi scaturientis oleum, Metaphrastes non habet, nos verò ex M. S. Codd. Vaticano damus. iam diu autem desijt oleum effundere.

11 EXSTAT NOSTRA AD VSQVE TEMPORA] ignotum mihi est quo tempore vixerit, scripseritque hic auctor.

12 CVIDAM MATRI FAMILIAS TRADI] hæ libidonosorum artes fuere. ita Valerianus Christianam Virginem Lucillam Maximæ sacrilegæ fœminæ in custodiam dedit. Acta S. Stephani PP. (Apud Bar. to. 2. Ann. 259.)

13 NOMINE APHRODISIÆ] censuerimne, immutatum hoc esse scorti nomen? nam mulieres, quæ pudicitiam vulgabant, alia sumebant nomina, vt vitæ, generisque infamiam, mutato nomine, occultarent. Plautus. (Plautus.)

Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.

14 ERANT FILIÆ QVINQVE] totidem filias tribuit Metaphrastes, sed nouem Acta M. S.

15 IN SECRETARIVM EAM IVBET ADDVCI] in Græco in Secreto: secretum, seu secretarium locus fuit, in quo Iudices examinabant caussas: Seruius: ducuntur iudices vsq; ad fores secretarij, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedet hæc secreta cancellorum septis claudebantur. Ammianus Marcellinus de Aduocatis, cum intra cancellorum venerint septa, & agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. Sidonius Apollinaris de Constantino Theodorici, circumsistit sellam comes armiger, pellitorum turba satellitum; ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur, sicque pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis. Quod igitur cancellis clausum, secretumque, oppansis velis, secretarium dicitur. (Seru. in lib. 1. Aeneid. — Ammian. lib. 30 — Sidon. l. 1. epist.)

16 SEDENSQVE IN TRIBVNALI] Isidorus, Tribunal, ait, est locus editus, ad quem gradibus ascendebatur. in medio sella, in qua sederet, qui ius diceret. inferius subsellia scribarum, in imo aduocati, litigantes, rei. (Isid. Etym. lib.)

17 NOBILI, ILLVSTRIQVE GENERE PROGNATA SVM] Græca vox vtrumque referre potest, illustre, & clarissimum. vide quæ ad Acta latina afferemus, quibus Agatha spectabili genere dicitur.

18 QVORVM ORA IN ÆS CONVERTERE SOLETIS] idem B. Agnetis ludibrium ad Symphronium Præfectum vrbi ex Ambrosio. Dij tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum, aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis, non in ære, aut aliquo metallo, sed in Regno Superno Christi. Sed hoc argumentum pluribus persequitur Arnobius, & M. Minucius Felix. (Ambr. l. 4. epist. 34. — Arnob. aduersus gentes. — Minuc. in Octauio.)

19 IN TENEBRICOSVM CARCEREM DETRVDI MANDAT] exstat hodie carcer, multos pedes humi depressus, quem muniunt vndique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, sed inculta tenebris, quasi Romæ Tullianum fuit. hinc tenebræ sæpius pro inferno carcere vsurpata, vt apud Pacuuium, qui minatur malam mansionem, famem, equuleum. (Pacuu. Dulorefte ap. Noniũ V. Torto.)

Nam te in tenebris sæua lacerabo fame.
Clausum, & fatigans artus torto distraham.

Liuius, vt in carcere instar furis, ac latronis, vir clarissimus includatur, & in robore, ac tenebris exspiret. robur autem in Tulliano fuit. Seneca, video carcerem publicum, saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem, in hunc coniecti, robur Tullianum prospiciunt, & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando, suum discunt. scitè vocat Cassiodorus Plutonis apud superos hospitium, locum perpetua nocte cæcatum, Auernum, inferos. (Liu. lib. 8. — Senec. declamat. V. — Cassiodo. variar. lec. 11.)

20 IN CARCEREM PERINDE, ATQVE AD FESTAS CHOREAS] Græca vox ἀγαλλίασιν, vtrumque significat, tum choreas, tum epulas; quod habent Acta latina.

21 ET QVID DE TVA SALVTE CONSIDERASTI] Tyrannorum mos fuit, vt abducerent Sanctos Martyres à Christo sub falsa commiserationis specie, proponere illis ætatis florem ante tempus recidendum, vt rectè notat Desiderius Heraldus in Tertullianum. (Des. Her. in c. 24. Apol. Tert.)

22 QVINCTIANVS IVBET PENDENTEM VIRGINEM FLAGRIS CAEDI] Acta latina: iussit in equuleo suspendi, & torqueri. ad equuleum autem damnati, manibus superne vinctis appendebantur, & cædebantur. vide notas nostras ad Acta latina.

23 VTI FRVMENTVM ETC.] ex præclarissima illa Christi Domini voce; nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c. tamquam ex pharetra, plures à SS. Martyr. educta aduersum tyrannos sagitta, vt hæ Diuæ Agathæ, vt illa Diui Ignatij, frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, & subigar, vt panis mundus Christo inueniar. (D. Ign. ap. Irenæum l. 5. — S. Hier. de scrip. eccl.)

24 MAMILLAM VIRGINI DIRE TORQVERI, AC LACERARI IVBET] Catanæ, opinio manauit in vulgus, mamillas duas B. Agathæ exsectas, totidemque restitutas; sed ab ijs alias. at vetera manuscr. cùm latina, tùm Græca, mamillam vnam Virgini à carnifice auulsam docent, eamdemque mox pectori per miraculum restitutam. idem affirmat Metaphrastes. ex mamillis Agathæ duabus, altera Catanæ inclusa auro, altera in ecclesia Tarentina demonstrabatur. Locus in quo lacerata, abscissaque Agathæ mamilla, Oratorium D. Beryllo dicatum est, iuxta ecclesiam Sanctissimæ Martyris; in eo vas est ex nigro lapide Tauromenitano albicantibus venis distincto, et mamilla ex candido marmore, cum inscriptione.

D.O.M.

D. O. M.

Hic Quinctiani impietas, quod in matre clementer suxit in Agatha crudeliter amputauit. Anno Dominj CCLII.

Locus haud multos ante annos exornatus fuit; sed corrigendus Agathæ cædis annus, qui CCLIII. fuit. Sanctæ Macræ Virgini, abscissæ etiam fuerunt mamillæ & diuinitus restitutæ vnguento cælitus delato, quod tamen respuebat ignara, vnde demitteretur. postquam per prunas ardentes volutata est orans in cælum euolauit, vt videas eius martyrium planè geminũ fuisse martyrio nostræ Agathæ. meminit S. Macræ Martyrologium Romanum, quam pas-
6. Ian. sam dicit in persecutione Diocletiani, item Fiodoardus in hist. Remensi lib 4. cap. 52. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 50.

25 ALTERAM TAMEN INTVS IN ANIMA MAMILLAM HABEO] Virginitatem, & pudicum amorem suum, quæ sponsi Iesu deliciæ, & amores castissimi, ijdemque iucundissimi.

26 A PRIMIS ÆTATVLÆ MEÆ ANNIS, CHRISTO DEO DEVOVI] Græcè ex infantia ætatis, Acta latina, ab infantia mea Christo Domino consecraui. vsum rationis præcocem in B. Agatha fuisse oportuit, si adeò mature Virginitatem suam Christo, cælesti sponso, consecrauit; infantia enim anno septimo finitur, nec longe ab eo anno discedendum esse significatur.

27 PETRVS APOSTOLVS APPARET] in carcere locus ostenditur, in quo B. Agathæ Petrus Apostolus apparuit: atque ille est ad læuũ angulum, cum carcerem introgressus fueris, quo loco vetus porta est, qua sese Apostolus videri voluit in custodiam intulisse. inibi pictura antiqua rem docet.

28 EGO VERO PVELLVLA] in Actis item latinis, licet sim puella, Græca habent παῖδα. Hinc discimus, Agatham cum certamen ingressa est, teneræ ætate fuisse.

29 ADEO VT E SPLENDORE CVSTODIA EFFVGERET] in latinis Actis; vt præ pauore custodes fugerent. Custodes enim pro foribus carceris adsidebant: quare in ijsdem Græcis Actis, proxime scriptum est: en patent fores, nec qui foris seruet, adest.

30 ET CARCERIS CVSTODES IN DIS-
Callistrat, digest. de custod. reorum leg. 12 CRIMEN ADDVCAM] nam si custodia interfecisset sese, vel effugisset, milites carceri præpositi, pro culpa puniebantur, Callistratus ait.

31 MOX IVBET STERNI SOLVM TESTIS ACVTISSIMIS] locus is, æuo nostro, extra vrbem Catanam, ad Septentrionem; B. Agathæ fornacem appellant, supra quam constructa ædicula, Thomæ Guerrerij pietate.

SILVANVM, ET AMICVM EIVS PHALCONIVM] Metaphrastes appellat Vulterium, & Theophilum, Acta latina Silicinum, & Falconium. Ijdem ne, dictique Vulterius Siluanus, aut Siluinus, & Phalconius Theophilus: sane assessores Quinctiani fuere, quos Acta latina, consiliarios vocant. nam Præsidi ad iudicia adsidebant; his olim salarium à Præside dabatur, constat ex Papiniano. Pescennius Niger instituit, vt à Fisco daretur. Spartianus, addidit Consiliarijs salaria, ne eos grauaret, quibus adsidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. 32

Papinian. de off. assessor. l. 4. & de varijs, & extr. cogn. l. 4.

Spart. in Pescennio.

CIVES OMNES] non Christiani modò, sed Ethnici, atque illi amore in Agatham; hi verò metu terræ motus, & odio in Tyrannum. 33

AD PRAETORIVM CONCVRRERENT] Metaphrastes etiam populum, ait adcurrisse ad prætorium; sed Acta latina, omnes ciues concurrerunt ad Secretarium iudicis, an in prætorio Secretarium, seu Tribunal Præsidis, vbi ius dicebatur? ignota ædium loca apud Catanenses, quidam aiunt, Prætorium in ea vrbis regione fuisse, quæ hodie à templo Collegij Societatis Iesu, & Antonij Leti ædibus occupatur sanè verò in ijs magnificæ domus vestigia spectantur; at veteris Prætorij fuisse, quis affirmare certò queat? creditum plerisque, Prætorium iuxta B. Agathæ carcerem fuisse, ad Orientem cernuntur illic ruinæ, vulgusque appellat palatium Quinctiani, sed neque id verum. nam ruinæ, quas Quinctiani domum vulgus putat, veteris sunt amphitheatri, quod eo loco celeberrimum fuit. visuntur adhuc cameræ, gradusque terra obruti. amphitheatro proximus erat carcer publicus ad Occidentem. supra carcerem coniectauerim Prætorium, ac Secretarium fuisse. mouet me, quod illic Agatha iussa torqueri, mamilla abscissa. quo loco, vt diximus, oratorium D. Beryllo structum est, is verò locus supra carcerem ad occidentẽ, id verò cum metu dixerim. fortasse enim Agatha in carcere torta: nec modò locus, in quo secta illi est mamilla, sed in quo substrato igne, testisque volutata est, ea tempestate intra ambitum carceris continebatur. credibile autem est, terræ motu, quem carnificina B. Agathæ concitauit, amphitheatrum, vnaque Prætorium corruisse vt ea loca exscinderentur, in quibus tot scelera patrata, & spectata. 43

IVBET D. AGATHAM IN CARCEREM PELLI] pro gradibus, quibus ad ædem descenditur, vnde in carcerem ingressus est, saxum visitur, & in veneratione habetur, in quo impressa vestigia B. Virginis Agathæ remansere, dum à satellitibus in custodiam propellitur. vetus, ac vera traditio. Iam verò de positu carceris, ambituque dicendum est. Carcer olim Catanæ iuxta amphitheatrum situs, qua parte occidentem spectabat. Sed incertum an in extrema vrbe, vt æuo nostro manet? an etiam proxima loca carcere concluderentur, in quibus excisa Agathæ mamilla, testisque, ac subiectis ignibus volutata est? affirmare ausim. ingens enim publicorum carcerum ambitus. ac verò simile est, Agatham in area carceris tortam, inde ereptam tormentis, in obscurissimum carceris locum perductam, qui nunc manet, in quem magni rei contrudebantur. enimverò morte Virginis Sanctissimæ 35

con-

hormi, in ęde S. Agathę, extra vrbem, ad meridiem, saxum ostenditur, ad quod fama est, Agatham calceamentorum soluta vincula astrinxisse. ei saxo impressa vestigia Virginis, colunt Panhormit. miraculum hoc saxi scaturientis oleum, Metaphrastes non habet, nos verò ex M. S. Codd. Vaticano damus. iam diu autem desijt oleum effundere.

11 EXSTAT NOSTRA AD VSQVE TEMPORA] ignotum mihi est quo tempore vixerit, scripseritque hic auctor.

12 CVIDAM MATRI FAMILIAS TRADI] hæ libidonosorum artes fuere. ita Valerianus Christianam Virginem Lucillam Maximæ sacrilegæ feminæ in custodiam dedit. Acta S. Stephani PP. [Apud Bar. to. 2. Ann. 259.]

13 NOMINE APHRODISIÆ] censuerimne, immutatum hoc esse scorti nomen? nam mulieres, quæ pudicitiam vulgabant, alia sumebant nomina, vt vitæ, generisque infamiam, mutato nomine, occultarent. Plautus. [Plautus.]

Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.

14 ERANT FILIÆ QVINQVE] totidem filias tribuit Metaphrastes, sed nouem Acta M. S.

15 IN SECRETARIVM EAM IVBET ADDVCI] in Græco in Secreto: secretum, seu secretarium locus fuit, in quo Iudices examinabant caussas: Seruius: ducuntur iudices vsq; ad fores secretarij, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedét [Seru. in lib. 1. Aeneid.] hęc secreta cancellorum septis claudebantur. Ammianus Marcellinus de Aduocatis, cum intra cancellorum venerint septa, & agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. [Ammian. lib. 30] Sidonius Apollinaris de Constantino Theodorici, circumsistit sellam comes armiger, pellitorum turba satellitum; ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur, sicque pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis. [Sidon. l. 1. epist.] Quod igitur cancellis clausum, secretumque, oppansis velis, secretarium dicitur.

16 SEDENSQVE IN TRIBVNALI] Isidorus, Tribunal, ait, est locus editus, ad quem gradibus ascendebatur. in medio sella, in qua sederet, qui ius diceret. inferius subsellia scribarum, in imo aduocati, litigantes, rei. [Isid. Etym. lib.]

17 NOBILI, ILLVSTRIQVE GENERE PROGNATA SVM] Græca vox vtrumque referre potest, illustre, & clarissimum. vide quæ ad Acta latina afferemus, quibus Agatha spectabili genere dicitur.

18 QVORVM ORA IN ÆS CONVERTERE SOLETIS] idem B. Agnetis ludibrium ad Symphronium Præfectum vrbi ex Ambrosio. Dij tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum, aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis, non in ære, aut aliquo metallo, sed in Regno Superno Christi. [Ambr. l. 4. epist. 34.] Sed hoc argumentum pluribus persequitur Arnobius, & M. Minucius Felix. [Arnob. aduersus gentes. Minuc. in Octauio.]

19 IN TENEBRICOSVM CARCEREM DETRVDI MANDAT] exstat hodie carcer, multos pedes humi depressus, quem muniunt vndique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, sed inculta tenebris, quale Romæ Tullianum fuit. hinc tenebræ sæpius pro inferno carcere vsurpata, vt apud Pacuuium, qui minatur malam mansionem, famem, equuleum. [Pacuu. Dulorestę ap. Noniū V. Torto.]

Nam te in tenebris sæua lacerabo fame.
Clausum, & fatigans artus torto distraham.

Liuius, vt in carcere instar furis, ac latronis, vir clarissimus includatur, & in robore, ac tenebris exspiret. [Liu. lib. 8.] robur autem in Tulliano fuit. Seneca, video carcerem publicum, saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem, in hunc coniecti, robur Tullianum prospiciunt, & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando, suum discunt. [Senec. declamat. V.] festè vocat Cassiodorus Plutonis apud superos hospitium, locum perpetua nocte cæcatum, Auernum, inferos. [Cassiodo. variar. lec. 11.]

IN CARCEREM PERINDE, ATQVE AD FESTAS CHOREAS] Græca vox ἀγαλλιάσιν, vtrumque significat, tum choreas, tum epulas; quod habent Acta latina. 20

ET QVID DE TVA SALVTE CONSIDERASTI] Tyrannorum mos fuit, vt abducerent Sanctos Martyres à Christo sub falsæ commiserationis specie, proponere illis ętatis florem ante tempus recidendum, vt rectè notat Desiderius Heraldus in Tertullianum. 21 [Des. Hera. in c. 24. Apol. Tert.]

QVINCTIANVS IVBET PENDENTEM VIRGINEM FLAGRIS CAEDI] Acta latina: iussit in equuleo suspendi, & torqueri. ad equuleum autem damnati, manibus superne vinctis appendebantur, & cædebantur. vide notas nostras ad Acta latina. 22

VTI FRVMENTVM ETC.] ex præclarissima illa Christi Domini voce; nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c. tamquam ex pharetra, plures à SS. Martyr. eductæ aduersum tyrannos sagittæ, vt hæ Diuæ Agathæ, vt illa Diui Ignatij, frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, & subigar, vt panis mundus Christo inueniar. 23 [D. Ign. ap. Irenæum l. 5. S. Hier. de scrip. eccl.]

MAMILLAM VIRGINI DIRE TORQVERI, AC LACERARI IVBET] Catanæ, opinio manauit in vulgus, mamillas duas B. Agathę exsectas, totidemque restitutas, sed ab ijs alias. at vetera manusc. cùm latina, tùm Græca, mamillam vnam Virgini à carnifice auulsam docent, eamdemque mox pectori per miraculum restitutam. idem affirmat Metaphrastes. ex mamillis Agathæ duabus, altera Catanę inclusa auro, altera in ecclesia Tarentina demonstrabatur. Locus in quo lacerata, abscissaque Agathæ mamilla, Oratorium D. Beryllo dicatum est, iuxta ecclesiam Sanctissimæ Martyris; in eo vas est ex nigro lapide Tauromenitano albicantibus venis distincto, et mamillæ ex candido marmore, cum inscriptione. 24

D.O.M.

D. O. M.

Hic Quinctiani impietas, quod in matre clementer suxit in Agatha crudeliter amputauit. Anno Dominj CCLII.

LOcus haud multos ante annos exornatus fuit; sed corrigendus Agathæ cædis annus, qui CCLIII. fuit. Sanctæ Macræ Virgini, abscissæ etiam fuerunt mamillæ & diuinitus restitutæ vnguento cælitus delato, quod tamen respuebat ignara, vnde demitteretur. postquam per prunas ardentes volutata est orans in cælum euolauit, vt videas eius martyrium planè geminũ fuisse martyrio nostræ Agathæ. meminit S. Macræ Martyrologium Romanum, quam passam dicit in persecutione Diocletiani, item Flodoardus in hist. Remensi lib 4. cap. 51. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 50. — 6. Ian.

25 ALTERAM TAMEN INTVS IN ANIMA MAMILLAM HABEO] Virginitatem, & pudicum amorem suum, quæ sponsi Iesu deliciæ, & amores castissimi, ijdemque iucundissimi.

26 A PRIMIS ÆTATVLÆ MEÆ ANNIS, CHRISTO DEO DEVOVI] Græcè ex infantia ætatis, Acta latina, ab infantia mea Christo Domino consecraui. vsum rationis præcocem in B. Agatha fuisse oportuit, si adeò maturè Virginitatem suam Christo, cœlesti sponso, consecrauit; infantia enim anno septimo finitur, nec longe ab eo anno discedendum esse significatur.

27 PETRVS APOSTOLVS APPARET] in carcere locus ostenditur, in quo B. Agathæ Petrus Apostolus apparuit; atque ille est ad læuũ angulum, cum carcerem introgressus fueris, quo loco vetus porta est, qua sese Apostolus videri voluit in custodiam intulisse. inibi pictura antiqua rem docet.

28 EGO VERO PVELLVLA] in Actis item latinis, licet sim puella, Græca habent παῖδα. Hinc discimus, Agatham cum certamen ingressa est, tenera ætate fuisse.

29 ADEO VT E SPLENDORE CVSTODIA EFFVGERET] in latinis Actis; vt præ pauore custodes fugerent. Custodes enim pro foribus carceris adsidebant: quare in ijsdem Græcis Actis, proxime scriptum est: en patent fores, nec qui foris seruet, adest.

30 ET CARCERIS CVSTODES IN DISCRIMEN ADDVCAM] nam si custodia interfecisset sese, vel effugisset, milites carceri præpositi, pro culpa puniebantur, Callistratus ait. — Callistrat. digest. de custod. reorum leg. 12

31 MOX IVBET STERNI SOLVM TESTIS ACVTISSIMIS] locus is, æuo nostro, extra vrbem Catanam, ad Septentrionem; B. Agathæ fornacem appellant, supra quam constructa ædicula, Thomæ Guerrerij pietate.

SILVANVM, ET AMICVM EIVS PHALCONIVM] Metaphrastes appellat Vulterium, & Theophilum, Acta latina Silicinum, & Falconium. Ijdem ne? dictique Vulterius Siluanus, aut Siluinus, & Phalconius Theophilus: sane assessores Quinctiani fuere, quos Acta latina, consiliarios vocant. nam Præsidi ad iudicia adsidebant; his olim salarium à Præside dabatur, constat ex Papiniano. Pescennius Niger instituit, vt à Fisco daretur. Spartianus, addidit Consiliarijs salaria, ne eos grauaret, quibus adsidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. 32 — Papinian. de off. assessor. l. 4. & de varijs, & extr. cogn. l. 4. Spart. in Pescennio.

CIVES OMNES] non Christiani modò, sed Ethnici, atque illi amore in Agatham; hi verò metu terræ motus, & odio in Tyrannum. 33

AD PRAETORIVM CONCVRRERENT] Metaphrastes etiam populum, ait adcurrisse ad prætorium; sed Acta latina, omnes ciues concurrerunt ad Secretarium iudicis, an in prætorio Secretarium, seu Tribunal Præsidis, vbi ius dicebatur? ignota ædium loca apud Catanenses, quidam aiunt, Prætorium in ea vrbis regione fuisse, quæ hodie à templo Collegij Societatis Iesu, & Antonij Leti ædibus occupatur sanè verò in ijs magnificæ domus vestigia spectantur; at veteris Prætorij fuisse, quis affirmare certò queat? creditum plerisque, Prætorium iuxta B. Agathæ carcerem fuisse, ad Orientem cernuntur illic ruinæ, vulgusque appellat palatium Quinctiani, sed neque id verum. nam ruinæ, quas Quinctiani domum vulgus putat, veteris sunt amphitheatri, quod eo loco celeberrimum fuit. visuntur adhuc cameræ, gradusque terra obruti. amphitheatro proximus erat carcer publicus ad Occidentem. supra carcerem coniectauerim Prætorium, ac Secretarium fuisse. mouet me, quod illic Agatha iussa torqueri, mamilla abscissa. quo loco, vt diximus, oratorium D. Beryllo structum est, is verò locus supra carcerem ad occidentẽ, id verò cum metu dixerim. fortasse enim Agatha in carcere torta: nec modò locus, in quo secta illi est mamilla, sed in quo substrata igne, testisque volutata est, ea tempestate intra ambitum carceris continebatur. credibile autem est, terræ motu, quem carnificina B. Agathæ concitauit, amphitheatrum, vnaque Prætorium corruisse vt ea loca exscinderentur, in quibus tot scelera patrata, & spectata. 43

IVBET D. AGATHAM IN CARCEREM PELLI] pro gradibus, quibus ad ædem ascenditur, vnde in carcerem ingressus est, saxum visitur, & in veneratione habetur, in quo impressa vestigia B. Virginis Agathæ remansere, dum à satellitibus in custodiam propellitur. vetus, ac vera traditio. Iam verò de positu carceris, ambituque dicendum est. Carcer olim Catanæ iuxta amphitheatrum situs, qua parte occidentem spectabat. Sed incertum an in extrema vrbe, vt æuo nostro manet? an etiam proxima loca carcere concluderentur, in quibus excisa Agathæ mamilla, testisque, ac subiectis ignibus volutata est? affirmare ausim. ingens enim publicorum carcerum ambitus. ac verò simile est, Agatham in area carceris tortam, inde ereptam tormentis, in obscurissimum carceris locum perductam, qui nunc manet, in quem magni rei contrudebantur. enimverò morte Virginis Sanctissimæ 35

con-

bormi, in ęde S. Agathę, extra vrbem, ad meridiem, saxum ostenditur, ad quod fama est, Agatham calceamentorum soluta vincula astrinxisse. ei saxo impressa vestigia Virginis, colunt Panhormit. miraculum hoc saxi scaturientis oleum, Metaphrastes non habet, nos verò ex M. S. Codd. Vaticano damus. iam diu autem desijt oleum effundere.

11 EXSTAT NOSTRA AD VSQVE TEMPORA] *ignotum mihi est quo tempore vixerit, scripseritque hic auctor.*

12 CVIDAM MATRI FAMILIAS TRADI] *hę libidonosorum artes fuere. ita Valerianus Christianam Virginem Lucillam Maximę sacrilegę feminę in custodiam dedit. Acta S. Stephani PP.* (Apud Bar. to. 2. Ann. 259.)

13 NOMINE APHRODISIÆ] *censuerim ne, immutatum hoc esse scorti nomen? nam mulieres, quę pudicitiam vulgabant, alia sumebant nomina, vt vitę, generisque infamiam, mutato nomine, occultarent. Plautus.* (Plautus.)

Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.

14 ERANT FILIÆ QVINQVE] *totidem filias tribuit Metaphrastes, sed nouem Acta M. S.*

15 IN SECRETARIVM EAM IVBET ADDVCI] *in Græco in Secreto: secretum, seu secretarium locus fuit, in quo Iudices examinabant caussas: Seruius:* ducuntur iudices vsq; ad fores secretarij, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedēt *hoc secreta cancellorum septis claudebantur. Ammianus Marcellinus de Aduocatis*, cum intra cancellorum venerint septa, & agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. *Sidonius Apollinaris de Constantino Theodorici*, circumsistit sellam comes armiger, pellitorum turba satellitum; ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur, sicque pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis. *Quod igitur cancellis clausum, secretumque, oppansis velis,* secretarium *dicitur.* (Seru. in lib. 1. Aeneid. — Ammian. lib. 30 — Sidon. l. 1. epist.)

16 SEDENSQVE IN TRIBVNALI] *Isidorus*, Tribunal, *ait*, est locus editus, ad quem gradibus ascendebatur. in medio sella, in qua sederet is qui ius diceret. inferius subsellia scribarum, in imo aduocati, litigantes, rei. (Isid. Etym. lib.)

17 NOBILI, ILLVSTRIQVE GENERE PROGNATA SVM] *Græca vox vtrumque referre potest, illustre, & clarissimum. vide quæ ad Acta latina afferemus, quibus Agatha spectabili genere dicitur.*

18 QVORVM ORA IN ÆS CONVERTERE SOLETIS] *idem B. Agnetis ludibrium ad Symphronium Præfectum vrbi ex Ambrosio.* Dij tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum, aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis, non in ære, aut aliquo metallo, sed in Regno Superno Christi. *Sed hoc argumentum pluribus persequitur Arnobius, & M. Minucius Felix.* (Ambr. l. 4. epist. 34. — Arnob. aduersus gentes. — Minuc. in Octauio.)

19 IN TENEBRICOSVM CARCEREM DETRVDI MANDAT] *exstat hodie carcer, multos pedes humi depressus, quem muniunt vndique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, sed inculta tenebris, quale Romæ Tullianum fuit. hinc tenebræ sæpius pro inferno carcere vsurpata, vt apud Pacuuium, qui minatur malam mansionem, famem, equuleum.* (Pacuu. Dulorestę ap. Nonii V. Torto.)

Nam te in tenebris sæua lacerabo fame.
Clausum, & fatigans artus torto distraham.

Liuius, vt in carcere instar furis, ac latronis, vir clarissimus includatur, & in robore, ac tenebris exspiret. *robur autem in Tulliano fuit. Seneca*, video carcerem publicum, saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem, in hunc coniecti, robur Tullianum prospiciunt, & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando, suum discunt. *scitè vocat Cassiodorus* Plutonis apud superos hospitium, locum perpetua nocte cæcatum, Auernum, inferos. (Liu. lib. 8. — Senec. declamat. V. — Cassiodo. variar. lec. 11.)

20 IN CARCEREM PERINDE, ATQVE AD FESTAS CHOREAS] *Græca vox ἀγαλλίασιν, vtrumque significat, tum choreas, tum epulas; quod habent Acta latina.*

21 ET QVID DE TVA SALVTE CONSIDERASTI] *Tyrannorum mos fuit, vt abducerent Sanctos Martyres à Christo sub falsæ commiserationis specie, proponere illis ętatis florem ante tempus recidendum, vt rectè notat Desiderius Heraldus in Tertullianum.* (Des. Hera. in c. 24. Apol. Tert.)

22 QVINCTIANVS IVBET PENDENTEM VIRGINEM FLAGRIS CAEDI] *Acta latina*: iussit in equuleo suspendi, & torqueri. *ad equuleum autem damnati, manibus superne vinctis appendebantur, & cædebantur. vide notas nostras ad Acta latina.*

23 VTI FRVMENTVM ETC.] *ex præclarissima illa Christi Domini voce;* nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c. *tamquam ex pharetra, plures à SS. Martyr. educta aduersum tyrannos sagitta, vt hæc Diuæ Agathæ, vt illa Diui Ignatij,* frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, & subigar, vt panis mundus Christo inueniar. (D. Ign. ap. Irenæum l. 5. — S. Hier. de scrip. eccl.)

24 MAMILLAM VIRGINI DIRE TORQVERI, AC LACERARI IVBET] *Catanæ, opinio manauit in vulgus, mamillas duas B. Agathę exsectas, totidemque restitutas; sed ab ijs alias. at vetera manuscr. cùm latina, tùm Græca, mamillam vnam Virgini à carnifice auulsam docent; eamdemque mox pectori per miraculum restitutam. idem affirmat Metaphrastes. ex mamillis Agathæ duabus, altera Catanę inclusa auro, altera in ecclesia Tarentina demonstrabatur. Locus in quo lacerata, abscissaque Agatha mamilla, Oratorium D. Beryllo dicatum est, iuxta ecclesiam Sanctissimæ Martyris; in eo vas est ex nigro lapide Tauromenitano albicantibus venis distincto, et mamilla ex candido marmore, cum inscriptione.*

D.O.M.

D. O. M.

Hic Quinctiani impietas, quod in matre clementer suxit in Agatha crudeliter amputauit. Anno Dominj CCLII.

LOcus haud multos ante annos exornatus fuit; sed corrigendus Agathæ cædis annus, qui CCLIII. fuit. Sanctæ Macræ Virgini, abscissæ etiam fuerunt mamillæ & diuinitus restitutæ vnguento cælitus delato, quod tamen respuebat ignara, vnde demitteretur. postquam per prunas ardentes volutata est orans in cælum euolauit, vt videas eius martyrium planè geminũ fuisse martyrio nostræ Agathæ. meminit S. Macræ Martyrologium Romanum, quam pas-
6. Ian. sam dicit in persecutione Diocletiani, item Flodoardus in hist. Remensi lib 4. cap. 52. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 50.

25 ALTERAM TAMEN INTVS IN ANIMA MAMILLAM HABEO] Virginitatem, & pudicum amorem suum, quæ sponsi Iesu deliciæ, & amores castissimi, ijdemque iucundissimi.

26 A PRIMIS ÆTATVLÆ MEÆ ANNIS, CHRISTO DEO DEVOVI] Græce ex infantia ætatis, Acta latina, ab infantia mea Christo Domino consecraui. vsum rationis præcocem in B. Agatha fuisse oportuit, si adeò mature Virginitatem suam Christo, cælesti sponso, consecrauit; infantia enim anno septimo finitur, nec longe ab eo anno discedendum esse significatur.

27 PETRVS APOSTOLVS APPARET] in carcere locus ostenditur, in quo B. Agathæ Petrus Apostolus apparuit; atque ille est ad læuũ angulum, cum carcerem introgressus fueris, quo loco vetus porta est, qua sese Apostolus videri voluit in custodiam intulisse. inibi pictura antiqua rem docet.

28 EGO VERO PVELLVLA] in Actis item latinis, licet sim puella, Græca habent παῖδα. Hinc discimus, Agatham cum certamen ingressa est, tenera ætate fuisse.

29 ADEO VT E SPLENDORE CVSTODIA EFFVGERET] in latinis Actis; vt præ pauore custodes fugerent. Custodes enim pro foribus carceris adsidebant: quare in ijsdem Græcis Actis, proxime scriptum est: en patent fores, nec qui foris seruet, adest.

30 ET CARCERIS CVSTODES IN DISCRIMEN ADDVCAM] nam si custodia interfecisset sese, vel effugisset, milites carceri præpositi, pro culpa puniebantur, Callistratus ait.

Callistrat. digest. de custod. reorum leg. 12

31 MOX IVBET STERNI SOLVM TESTIS ACVTISSIMIS] locus is, æuo nostro, extra vrbem Catanam, ad Septentrionem; B. Agathæ fornacem appellant, supra quam constructa ædicula, Thomæ Guerrerij pietate.

SILVANVM, ET AMICVM EIVS PHALCONIVM] Metaphrastes appellat Vulterium, & Theophilum, Acta latina Silicinum, & Falconium. Ijdem ne ? dictique Vulterius Siluanus, aut Siluinus, & Phalconius Theophilus: sane assessores Quinctiani fuere, quos Acta latina, consiliarios vocant. nam Præsidi ad iudicia adsidebant; his olim salarium à Præside dabatur, constat ex Papiniano. Pescennius Niger instituit, vt à Fisco daretur. Spartianus, addidit Consiliarijs salaria, ne eos grauaret, quibus adsidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. 32

Papinian. de off. assessor. l. 1. & de varijs, & extr. cogn. l. 4. Spart. in Pescennio.

CIVES OMNES] non Christiani modò, sed Ethnici, atque illi amore in Agatham; hi verò metu terræ motus, & odio in Tyrannum. 33

AD PRAETORIVM CONCVRRERENT] Metaphrastes etiam populum, ait adcurrisse ad prætorium; sed Acta latina, omnes ciues concurrerunt ad Secretarium iudicis, an in prætorio Secretarium, seu Tribunal Præsidis, vbi ius dicebatur? ignota ædium loca apud Catanenses, quidam aiunt, Prætorium in ea vrbis regione fuisse, quæ hodie à templo Collegij Societatis Iesu, & Antonij Leti ædibus occupatur sanè verò in ijs magnificæ domus vestigia spectantur; at veteris Prætorij fuisse, quis affirmare certò queat? creditum plerisque, Prætorium iuxta B. Agathæ carcerem fuisse, ad Orientem cernuntur illic ruinæ, vulgusque appellat palatium Quinctiani, sed neque id verum. nam ruinæ quas Quinctiani domum vulgus putat, veteris sunt amphitheatri, quod eo loco celeberrimum fuit. visuntur adhuc cameræ gradusque terra obruti. amphitheatro proximus erat carcer publicus ad Occidentem. supra carcerem coniectauerim Prætorium, ac Secretarium fuisse. mouet me, quod illic Agatha iussa torqueri, mamilla abscissa. quo loco, vt diximus, oratorium D. Beryllo structum est, is verò locus supra carcerem ad occidentẽ, id verò cum metu dixerim. fortasse enim Agatha in carcere torta: nec modò locus, in quo secta illi est mamilla, sed in quo substrato igne, testisque volutata est, ea tempestate intra ambitum carceris continebatur. credibile autem est, terræ motu, quem carnificina B. Agathæ concitauit, amphitheatrum, vnaque Prætorium corruisse vt ea loca exscinderentur, in quibus tot scelera patrata, & spectata. 34

IVBET D. AGATHAM IN CARCEREM PELLI] pro gradibus, quibus ad ædem descenditur, vnde in carcerem ingressus est, saxum visitur, & in veneratione habetur, in quo impressa vestigia B. Virginis Agathæ remansere, dum à satellitibus in custodiam propellitur. vetus, ac vera traditio. Iam verò de positu carceris, ambituque dicendum est. Carcer olim Catanæ iuxta amphitheatrum situs, qua parte occidentem spectabat. Sed incertum an in extrema vrbe, vt æuo nostro manet? an etiam proxima loca carcere concluderentur, in quibus excisa Agathæ mamilla, testisque, ac subiectis ignibus volutata est? affirmare ausim. ingens enim publicorum carcerum ambitus. ac vero simile est, Agatham in area carceris tortam, inde ereptam tormentis, in obscurissimum carceris locum perductam, qui nunc manet, in quem magni rei contrudebantur. enimverò morte Virginis Sanctissimæ con- 35

ANIMADVERSIONES IN MARTYRIVM SS. MILITVM XX.

1 PERSEQVENTE CHRISTIANOS DECIO] *Martyrium hoc militum viginti excerptum est ex Græca Historia SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. Quod enim ea Historia iusto longior est, multisque coagmentata certaminibus SS. Mart., in eaq; legenda ob longitudinem sui, rerumq; implicationem, aut aberrare mens alicuipoterat, aut animus fastidio affici, satius esse duximus, si recisam inde uniuscuiusq; vitã seorsim ederem.*

2 IN CVSTODIAS CONIECIT] *quo loco fuerit is carcer, diximus Notis ad Martyriũ SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini.*

TRES POST MENSES] *accipio menses tres ab aduentu SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, in vrbem Leontinorum. ex eo moueor, quòd ijsdem Actis aliquot post dies à SS. Martyrum cæde, quæ mense Maio facta est, nouem menses numerantur. quos si relegas, eorum Leontinos aduentum contigisse inuenies Sept. mense.*

4 CONVOCATO AD PRAETORIVM POPVLO] *quorsum populus ad Prętorium conuocatur? an quòd illuc ingredi populo non licuit, vt Notis ad S. Agatham dictum est? Galerius Maximus proconsul Africę, animaduersurus in S. Cyprianum, populum Chartaginẽsem ad prætorium conuenire iussit; notauit id Pontius Diaconus, cum ait* mane multa turba conuenit ad Sexti *(quo loco S. Cyprianus coronatus est)* secundum præceptum Galerij Maximi proconsulis. *id autem fortasse factum à Prę sidibus, vt publice de Christianis, ceterorum exemplo, supplicium sumeretur. sed tyrannorum consilia in contrarium versa; nam visa cęde Martyrum, plures ad martyrium, & Christi fidem inflammabantur.*

Pont. Diacon. in vit. S. Cypr.

5 TVM PRAECEPIT TERTVLLVS, EOS SVBLIME SVSPENSOS] *nec moribus, nec legibus in hos milites Christianos animaduersum est, sed ex odio, & animi feritate, id enim contra veterem morem fuit de militibus fuste puniendis. Tacitus ait* prostratos verberibus multant. *Sueton. in Tiberio,* Centurionem, stratum humi, pene ad necem verberauit. *Acta SS. Mart. Papiæ, & Mauri militum,* tunc iussit Præfectus eos teneri in terram, & fustibus cædi.

6 PALMARVM FVSTIBVS ACRITER CAEDI] *Fustuario in eos animaduersum est, vt in milites. nam fustuarium pœna militaris fuit. Cicero in Antonium:* si Consul ille, fustuarium meruerunt legiones, quæ Consulem reliquerunt, *Liuius:* Fustuarium meretur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit, *porrò ritu prisco milites, qui deliquissent, vel vite, vel fuste feriebantur: sed vitibus plerumq; Romanos, extraneos verò fustibus castigare mos fuit. Liui de Scipione inquit,* quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset, vitibus; si extraneus, virgis cæcidit. *vitis igitur minus ignominiosa pœna, quam fustis. quoniam verò sub Imperatoribus, & tyrannis, haud quidem ex veterum institutis, sed omnia ex libidine agebantur, difficile est diuinare ex ipso supplicij genere, num ne Romani fuerint, an externi, hi milites XX. martyrio coronati.*

Cic. ora. 3. in Anton. Liu. lib. 5.

Liu. lib. 17.

7 INITIA DIXIT HAEC TORMENTORVM SVNT] *sępe fustibus incohabantur Christianorum quęstiones. hinc Tertullianus ait;* alios ignis, alios gladius, alios bestiæ Christianos probauerunt, alij fustibus interim, & vngulis insuper degustata martyria in carcere esuriunt. *S. Cyprianus ad Confessores, in metallo constitutos:* quod autem fustibus cæsi grauiter, & afflicti per huiusmodi pœnas initiastis confessionis vestræ primordia, execranda nobis ista res non est; neq; enim ad fustes Christianum corpus expauit, cuius est spes omnis in ligno.

Tertullia.

S. Cypria. ep. ad Nemesian.

8 GLADIO IN EOS ANIMADVERTI IVBET] *in milites, quamquam damnatos pietatis, gladio animaduersum est, habita militię reuerentia; nam gladius militare supplicium fuit. ignotum id quidem priscę Reipublicæ, nã eius loco olim securis fuit, haud multo tamen ante imperium videtur cępisse, atque in militia, & aduersum milites vsurpatum. Lucan. de milite, qui Pompeium decollauit.*

Tunc neruos, venasque secat, nodosaque frangit
Ossa diu: non dum artis erat caput ense rotare.

Experientia dein artem fecit. Sueton. in Caligula; miles, decollandi artifex, quibuscumq; è custodia, caput amputabat.

Luc. lib. 8

Suet. Calig. c. 30.

9 LINEIS INVOLVTOS] *nota Christianorum erga Martyres officia, quos in linteis candidis sepelire consueuerant, quo ex more illud à Prudentio dictum, in laudem* Eulaliæ, *Virginis.*

Ecce niuem glacialis hyems
Ingerit, & tegit omne forum:
Membra tegit simul Eulaliæ,
Axe iacentia sub gelido,
Pallioli vice linteoli.

Prudent. hymno in S. Eulaliã.

ANI-

ANIMADVERSIONES AD MARTYRIUM S. AGATHAE EX GRÆCO VERSUM.

1 MARTYRIVM] *Græce exſcriptum eſt è M. S. Cod. Vaticano; in latinum vertit P. Auguſtinus Floritus è noſtra Societate. in eo pleraq; ſunt, quæ non habet Metaphraſtes, aut in quibus à Metaphraſte diſſentit. quæ ſuis locis notamus.*

2 (Volaterr. l. 13. de viris mulieribusq; Illuſtr. Beda.) DECIO CÆSARE] *ita omnes MM. SS. Codd. Græci, latinique plane igitur errant Volaterranus, qui ſub Gallo, & Voluſiano; & Beda, Aldhelmus, aliique, qui Agatham, Imper. Diocletiano, martyrio affectam memorant.*

3 (Aldhel. epiſ. lib. de virginitate Hier. Rub. Hiſt. Rauē. Baron. in Annal.) QVINCTIANO SICILIENSI PROVINCIÆ PRÆFECTO] *à quo Rauennæ Præſide, Sanctam Fuſcam pro fide occiſam, tradit Hieronymus Rubeus; verum ſi Agatha & Fuſca ab eodem Quinctiano interfectæ ſunt, eodem vtraq: ſecundo Decij anno, vt tradit Baronius, & Chriſti CCLIV eodemque menſe, occidi nō potuere; nam Agatha Nonis, Fuſca Idibus Februarijs ſublatæ, vt docent* Martyrologia; *at Quinctianus, poſt demortuam Agatham, eodem ferme die, miſere perijt, Symætho Fluuio hauſtus. quinam igitur Idibus Februarij, occiſa ab eo Fuſca eſt, qui Nonis animam in amne profuderat? alterum horum dicendum eſt, vel Agatham, & Fuſcam, anno eodem, ſed à diuerſo Quinctiano morte affectas; vel ab eodem, ſed diuerſo anno, & alio ſub Principe. nam Quinctianus anno I. Decij, Chriſti CCLII. Conſularis erat Siciliæ, & S. Niconem, ſocioſq; pro fide occidiſſe videtur.*

4 (Oroſius l. 7 capit. 21. Greg. Nyſſ. in vita S. Greg. Taumat. Euſebius l. 6. c. 34.) PROMVLGATVM EST EDICTVM] *Oroſius de Imp. Decio* ſeptimus poſt Neronem, feralia ſparſit edicta. *Gregorius Nyſſenus de eodem,* ad gentium Præſides mittit edicta, terribiles ſupplicij minas in eos ſtatuēs, vt omnibus probris, contumelijs, & cruciatibus afficerent eos, qui nomen Chriſti adorabant, &c. *Decianæ perſecutionis immanitatem lege apud Euſebium, & pręterea apud eumdem Nyſſenum.*

5 VIRGO PANHORMI INSIGNI, PRÆCLAROQ; GENERE NATA] *Vrbes duæ Panhormus, & Catana præclaro ambitu de Agatha certant, & ſuam quaque ciuem vendicat. Cum incunte hoc ſæculo in eam curam incumberet Clemens VIII. vt Romanum Breuiarium recognoſceretur, & ea quæ forte deprauata eſſent, corrigerentur, diuturna altercatione de S Agatha patria inter Panhormitanos, &* Catanenſes *certatum eſt; tandem id ſtatuit* Pontifex, *vt in Romano Breuiario non diceretur,* Catanæ orta *ſed,* Quam Panhormitani, & Catanenſes ſuam eſſe dicunt; *in Gręco verò Breuiario Romæ typis edito nil immutatum eſt, ſed vti antea, ita etiam deinceps dicta eſt,* Panormi nata. *longum eſſet rationes ac teſtes pro vtraque vrbe afferre, neque ē re mea; longe à concertationibus abeſſe volo; pietati fouendę ſtudeo: nec deerunt, opinor, qui proferent.*

6 EO PRÆTEXTV, QVOD CHR STO NOMEN DEDISSET] *tantum impijs Imperatoribus, Præſidibuſque odium Chriſtiani nominis fuit, vt qui eo cenſerentur, nullum ob flagitium, ſed vnum ob nomen, capitis damnarentur; hin illa Plinij Proconſulis Bithynię conſultatio cum Imp. Traiano:* nomen ipſum, ſi flagitijs careat, an flagitij cohærentia nomina puniantur. *Sed has querimonias perſequuntur Iuſtinus* Martyr, *Athenagoras, Tertullianus in eorum libris Apologeticis.* (Plin. epiſt. ad Imper. Traianum.)

7 PANHORMO EGREDITVR] *porta, quę à B. Agatha Panormi dicitur, eſſe creditur illa, vnde à militibus educta eſt. Sed tunc non eò vſque protendebatur vrbs: an verò Neapolis, quę inter Panormi ſuburbia celebratur, tunc eò pertingeret, incertum mihi eſt: a proxima æde D. Agathæ nomen illi porta poſtea fuiſſe facilius crediderim.*

8 (Vibi' ſequ. de flum.) AD QVEMDAM FLVVIUM] *is eſt, Oretus Vibio dictus. Panhormo abeſt trecentis prope paſſibus.*

9 (A. Gell. Noct. Att.) QVO CALCEAMENTI CORRIGIA DISSOLVITVR] *Græcanicis tùm crepidulis Siculę virgines in calceatu vtebantur. de ijs Gellius:* omnia enim ferme id genus, quibus plantarum calces tantum infime teguntur, cetera prope nuda, & tenuibus habenis iuncta ſunt, ſoleas dixere: nonnumquam voce Græca crepidulas. *Mulicbres calceos, quod multis habenis, inflexiſque corrigijs vincirentur; Ouidius vincula appellat, loquens de Hercule:* (Ouid. li. 2. faſt.)

Fregerat armillas, nō illa ad brachia factas:
Scindebant magni vincula parua pedes.

10 ATQVE IS PROFECTO LAPIS] *Pa-*

nhor-

bormi, in æde S. Agathæ, extra vrbem, ad meridiem, saxum ostenditur, ad quod fama est, Agatham calceamentorum soluta vincula astrinxisse. ei saxo impressa vestigia Virginis, colunt Panbormit. miraculum hoc saxi scaturientis oleum, Metaphrastes non habet, nos verò ex M. S. Codd. Vaticano damus. iamdiu autem desijt oleum effundere.

11 EXSTAT NOSTRA AD VSQVE TEMPORA] *ignotum mihi est quo tempore vixerit, scripseritque hic auctor.*

12 CVIDAM MATRI FAMILIAS TRADI] *hæ libidinosorum artes fuere. ita Valerianus Christianam Virginem Lucillam Maximæ sacrilegæ feminæ in custodiam dedit. Acta S. Stephani PP.* (Apud Bar. to. 2. Ann. 259.)

13 NOMINE APHRODISIÆ] *censuerimne, immutatum hoc esse scorti nomen? nam mulieres, quæ pudicitiam vulgabant, alia sumebant nomina, vt vitæ, generisque infamiam, mutato nomine, occultarent. Plautus.* (Plautus.)

Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quæstum corpore.

14 ERANT FILIÆ QVINQVE] *totidem filias tribuit Metaphrastes, sed nouem Acta M. S.*

15 IN SECRETARIVM EAM IVBET ADDVCI] *in Græco in Secreto: secretum, seu secretarium locus fuit, in quo Iudices examinabant caussas: Seruius:* ducuntur iudices vsq; ad fores secretarij, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedet *hæc secreta cancellorum septis claudebantur. Ammianus Marcellinus de Aduocatis,* cum intra cancellorum venerint septa, & agi cœperint alicuius fortunæ, vel salus. *Sidonius Apollinaris de Constantino Theodorici,* circumsistit sellam comes armiger, pellitorum turba satellitum; ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur, sicque pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis. *Quod igitur cancellis clausum, secretumque, oppansis velis, secretarium dicitur.* (Seru. in lib. 1. Aeneid. — Ammian. lib. 30 — Sidon. l. 1. epist.)

16 SEDENSQVE IN TRIBVNALI] *Isidorus,* Tribunal, *ait,* est locus editus, ad quem gradibus ascendebatur. in medio sella, in qua sederet, qui ius diceret. inferius subsellia scribarum, in imo aduocati, litigantes, rei. (Isid. Etym. lib.)

17 NOBILI, ILLVSTRIQVE GENERE PROGNATA SVM] *Græca vox vtrumque referre potest, illustre, & clarissimum. vide quæ ad Acta latina afferemus, quibus Agatha spectabili genere dicitur.*

18 QVORVM ORA IN ÆS CONVERTERE SOLETIS] *idem B. Agnetis ludibrium ad Symphronium Præfectum vrbi ex Ambrosio.* Dij tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum, aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis, non in ære, aut aliquo metallo, sed in Regno Superno Christi. *Sed hoc argumentum pluribus persequitur Arnobius, & M. Minucius Felix.* (Ambr. l. 4. epist. 34. — Arnob. aduersus gentes. — Minuc. in Octauio.)

19 IN TENEBRICOSVM CARCEREM DETRVDI MANDAT] *exstat hodie carcer, multos pedes humi depressus, quem muniunt vndique parietes, atque insuper camera lapideis fornicibus iuncta, sed inculta tenebris, quale Romæ Tullianum fuit. hinc tenebræ sæpius pro inferno carcere vsurpatæ, vt apud Pacuuium, qui minatur malam mansionem, famem, equuleum.* (Pacuu. Duloreste ap. Nonium V. Torto.)

Nam te in tenebris sæua lacerabo fame.
Clausum, & fatigans artus torto distraham.

Liuius, vt in carcere instar furis, ac latronis, vir clarissimus includatur, & in robore, ac tenebris exspiret. *robur autem in Tulliano fuit. Seneca,* video carcerem publicum, saxis ingentibus structum, angustis foraminibus tenuem lucis vmbram recipientem, in hunc coniecti, robur Tullianum prospiciunt, & quoties iacentes ferrati postis stridor excitat, exanimantur, & alienum supplicium aspectando, suum discunt. *scitè vocat Cassiodorus* Plutonis apud superos hospitium, locum perpetua nocte cæcatum, Auernum, inferos. (Liu. lib. 8. — Senec. declamat. V. — Cassiodo. variar. lec. 11.)

20 IN CARCEREM PERINDE, ATQVE AD FESTAS CHOREAS] *Græca vox* ἀγαλλίασιν, *vtrumque significat, tum choreas, tum epulas; quod habent Acta latina.*

21 ET QVID DE TVA SALVTE CONSIDERASTI] *Tyrannorum mos fuit, vt abducerent Sanctos Martyres à Christo sub falsa commiserationis specie, proponere illis ætatis florem ante tempus recidendum, vt rectè notat Desiderius Heraldus in Tertullianum.* (Des. Hera. in c. 24. Apol. Tert.)

22 QVINCTIANVS IVBET PENDENTEM VIRGINEM FLAGRIS CAEDI] *Acta latina:* iussit in equuleo suspendi, & torqueri. *ad equuleum autem damnati, manibus superne vinctis appendebantur, & cædebantur. vide notas nostras ad Acta latina.*

23 VTI FRVMENTVM ETC.] *ex præclarissima illa Christi Domini voce;* nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, &c. *tamquam ex pharetra, plures à SS. Martyr. eductæ aduersum tyrannos sagittæ, vt hæc Diuæ Agathæ, vt illa Diui Ignatij,* frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, & subigar, vt panis mundus Christo inueniar. (D. Ign. ep. Irenæum l. 5. — S. Hier. de scrip. eccl.)

24 MAMILLAM VIRGINI DIRE TORQVERI, AC LACERARI IVBET] *Catanæ, opinio manauit in vulgus, mamillas duas B. Agathæ exsectas, totidemque restitutas, sed ab ijs alias. at vetera manusc. cùm latina, tùm Græca, mamillam vnam Virgini à carnifice auulsam docent, eamdemque mox pectori per miraculum restitutam. idem affirmat Metaphrastes. ex mamillis Agathæ duabus, altera Catanę inclusa auro, altera in ecclesia Tarentina demonstrabatur. Locus in quo lacerata, abscissaque Agathæ mamilla, Oratorium* D. *Beryllo dicatum est, iuxta ecclesiam Sanctissimæ Martyris; in eo vas est ex nigro lapide Tauromenitano albicantibus venis distincto, et mamilla ex candido marmore, cum inscriptione.*

D.O.M.

D. O. M.

Hic Quinctiani impietas, quod in matre clementer suxit in Agatha crudeliter amputauit. Anno Dominj CCLII.

LOcus haud multos ante annos exornatus fuit; sed corrigendus Agathæ cædis annus, qui CCLIII. fuit. Sanctæ Macræ Virgini, abscissæ etiam fuerunt mamillæ & diuinitus restitutæ vnguento cælitus delato, quod tamen respuebat ignara, vnde demitteretur. postquam per prunas ardentes volutata est orans in cælum euolauit, vt videas eius martyrium planè geminũ fuisse martyrio nostræ Agathæ. meminit S. Macræ Martyrologium Romanum, quam pas-
6. Ian. sam dicit in persecutione Diocletiani, item Flodoardus in hist. Remensi lib 4 cap. 51. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 50.

25 ALTERAM TAMEN INTVS IN ANIMA MAMILLAM HABEO] Virginitatem, & pudicum amorem suum, quæ sponsi Iesu deliciæ, & amores castissimi, ijdemque iucundissimi.

26 A PRIMIS ÆTATVLÆ MEÆ ANNIS, CHRISTO DEO DEVOVI] Græce ex infantia ætatis, Acta latina, ab infantia mea Christo Domino consecraui. vsum rationis præcocem in B. Agatha fuisse oportuit, si adeò maturè Virginitatem suam Christo, cælesti sponso, consecrauit; infantia enim anno septimo finitur, nec longe ab eo anno discedendum esse significatur.

27 PETRVS APOSTOLVS APPARET] in carcere locus ostenditur, in quo B. Agathæ Petrus Apostolus apparuit: atque ille est ad læuũ angulum, cum carcerem introgressus fueris, quo loco vetus porta est, qua sese Apostolus videri voluit in custodiam intulisse. inibi pictura antiqua rem docet.

28 EGO VERO PVELLVLA] in Actis item latinis, licet sim puella, Græca habent παιδα. Hinc discimus, Agatham cum certamen ingressa est, tenera ætate fuisse.

29 ADEO VT E SPLENDORE CVSTODIA EFFVGERET] in latinis Actis; vt præ pauore custodes fugerent. Custodes enim pro foribus carceris adsidebant: quare in ijsdem Græcis Actis, proxime scriptum est; en patent fores, nec qui foris seruet, adest.

30 ET CARCERIS CVSTODES IN DISCRIMEN ADDVCAM] nam si custodia interfecisset sese, vel effugisset, milites carceri præpositi, pro culpa puniebantur, Callistratus ait.

Callistrat. digest. de custod. reorum leg. 12

31 MOX IVBET STERNI SOLVM TESTIS ACVTISSIMIS] locus is, æuo nostro, extra vrbem Catanam, ad Septentrionem; B. Agathæ fornacem appellant, supra quam constructa ædicula, Thomæ Guerrerij pietate.

SILVANVM, ET AMICVM EIVS PHALCONIVM] Metaphrastes appellat Vulterium, & Theophilum, Acta latina Silicinum, & Falconium. Ijdem ne, dictique Vulterius Siluanus, aut Siluinus, & Phalconius Theophilus: sane assessores Quinctiani fuere, quos Acta latina, consiliarios vocant. nam Præsidi ad iudicia adsidebant; his olim salarium à Præside dabatur, constat ex Papiniano. Pescennius Niger instituit, vt à Fisco daretur. Spartianus, addidit Consiliarijs salaria, ne eos grauaret, quibus adsidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. 32

Papinian. de off. assessor. l.1. & de varijs, & extr. cogn. l.4. Spart. in Pescennio.

CIVES OMNES] non Christiani modò, sed Ethnici, atque illi amore in Agatham; hi verò metu terræ motus, & odio in Tyrannum. 33

AD PRAETORIVM CONCVRRERENT] Metaphrastes etiam populum, ait adcurrisse ad prætorium; sed Acta latina, omnes ciues concurrerunt ad Secretarium iudicis, an in prætorio Secretarium, seu Tribunal Præsidis, vbi ius dicebatur? ignota ædium loca apud Catanenses, quidam aiunt, Prætorium in ea vrbis regione fuisse, quæ hodie à templo Collegij Societatis Iesu, & Antonij Leti ædibus occupatur sanè verò in ijs magnificæ domus vestigia spectantur; at veteris Prætorij fuisse, quis affirmare certò queat? creditum plerisque, Prætorium iuxta B. Agathæ carcerem fuisse, ad Orientem cernuntur illic ruinæ, vulgusque appellat palatium Quinctiani. sed neque id verum. nam ruinæ, quas Quinctiani domum vulgus putat, veteris sunt amphitheatri, quod eo loco celeberrimum fuit. visuntur adhuc cameræ, gradusque terra obruti. amphitheatro proximus erat carcer publicus ad Occidentem. supra carcerem coniectauerim Prætorium, ac Secretarium fuisse. mouet me, quod illic Agatha iussa torqueri, mamilla abscissa. quo loco, vt diximus, oratorium D. Beryllo structum est, is verò locus supra carcerem ad occidentẽ, id verò cum metu dixerim. fortasse enim Agatha in carcere torta: nec modò locus, in quo secta illi est mamilla, sed in quo substrato igne, testisque volutata est, ea tempestate intra ambitum carceris continebatur. credibile autem est, terræ motu, quem carnificina B. Agathæ concitauit, amphitheatrum, vnaque Prætorium corruisse vt ea loca exscinderentur, in quibus tot scelera patrata, & spectata. 43

IVBET D. AGATHAM IN CARCEREM PELLI] pro gradibus, quibus ad ædem ascenditur, vnde in carcerem ingressus est, saxum visitur, & in veneratione habetur, in quo impressa vestigia B. Virginis Agathæ remansere, dum à satellitibus in custodiam propellitur. vetus, ac vera traditio. Iam verò de positu carceris, ambituque dicendum est. Carcer olim Catanæ iuxta amphitheatrum situs, qua parte occidentem spectabat. Sed incertum an in extrema vrbe, vt æuo nostro manet? an etiam proxima loca carcere concluderentur, in quibus excisa Agathæ mamilla, testisque, ac subiectis ignibus volutata est? affirmare ausim. ingens enim publicorum carcerum ambitus. ac verò simile est, Agatham in area carceris tortam, inde ereptam tormentis, in obscurissimum carceris locum perductam, qui nunc manet, in quem magni rei contrudebantur. enimverò morte Virginis Sanctissimæ 35

con-

consecratus, eique dedicatus, summa colitur veneratione.

Hodie forma carceris mutata: eius olim fores non eo, quo nunc loco vetus porta spectabat occidentem; nunc ingredienti carcerem, ad lauam est. lata erat palmos circiter quattuor, alta sex, longitudo autem carceris palmorum fere trium, & viginti, latitudo decem. altitudo decem cum dimidio. muri crassities palmos septem. is verò carcer maxime tum tenebricosus. nullis enim fenestris lucem excipiebat. carcerem aperuere ad Septemtrionem, cùm Christiani sacrauere. an cùm Nortamni Principes ornauere? enimverò crediderim instauratum, ornatumque picturis, Angerij Catanensis Episcopi, & Rogerij Comitis pietate, qui beneficiorum in D. Agatham memor, cuius visis, monitisque, vt à Senioribus audiuisse memini, ad Sarracenos è Sicilia pellendos, exstimulatus fuerat; recuperata iam Insula vrbem Catanam, & vicina oppida Acium, & Mottam Catanensi ecclesia dono dedit, quæ sub D. Agathæ nomine constructa erat. in carceris pariete, qui vergit ad Orientem pictus aspicitur Rogerius vrbem Catanam B. Agathę offerens, traditam tabellam manutenenti, in qua scriptum, do tibi Catanam, cum iuribus, & pertinentijs suis. *& infra,* Rogerius Comes. *Ceterũ anno* CIↃIↃC. *Statua D. Agathę ex marmore candido, sparsa auro, posita ibi est, tutela, & ornamentum carceris. caussam, auctoremque docet inscriptio hęc ante aram.*

Tres fratres de Franchis obtulerunt ex Voto.

Imposita est carceri ędicula D. Petro Apostolo, monumentum Catanensium, quòd Virginem Agatham eo loco firmasset. neque ad carcerem ingressus est, nisi per oratorium eidē Martyri sacrum, quod exstructum, aut instauratum pietate, opibusque Thomæ Guerrerij. illuc hodie duos, ac viginti per gradus descenditur, an quòd omnia ruinis opplentibus excreuere? an quòd olim carcer profundus, ac subterraneus, quale Tullianum Romæ apud Sallustium, Athenis Barathrum apud Xenophontem?

Sallust. cõiurat Cati. Xenopho. l. 1. Hellen. & Suid.

36 HOC VBI COGNOVIT POPVLVS] *Christiani id præstitere, quorum ingens tum Catanæ multitudo, an vnà etiam Ethnici? haud difficile, honorante Deo Virginem, ac Martyrem suam, non modo Christianos viros sed Ethnicos solemnia funeris Agathę persoluisse, quos notum ex Actis, consequente anno, ad eius sepulchrum confugisse, velumque abstulisse, remedium aduersus ignem, ex Aetna prorumpentem. id argumento est, non modò fidelibus, sed fidei nostrę hostibus, Agatham in honore habitam, ac sepulchrum eius cognitum: enimverò terræmotu exterriti, qui in cęde Agathę contigit, ea sibi ratione Deum placandum esse rati sunt, vt quam impiè Quinctianus occiderat, ipsi piè sepelirent.*

37 SEPELIVIT EODEM LOCO, QVO SACRVM ILLI POSITVM EST TEMPLVM] *Metaphrastes innuit templum Diuæ Agathę exstructum fuisse eodem anno, quo martyrium expleuit; nam paganos ait trepidos Aetnę incendio, quod mox proximo anno conflagrauit, ad templum Virginis properasse: id verò templum videtur esse sacellum illud quod deinde amplificata ęde, quam Catanenses veterem appellant, D. Lucię dedicatum est; ibi enim tradunt D. Luciam Syracusis cum Eutychia matre quadragesimo septimo anno post D. Agathæ martyrium profectam, ad eiusdem D. Agathę sepulchrum pro matris valetudine preces fudisse; id tamen certò non affirmauerim; locus enim ille, qua tempestate D. Agatha ad cœlum euolauit, in ambitu carceris cõprehensus videtur; nec quisquam probauerit Cęsaribus Christianam fidem acriter persequentibus, id à nostris pręstari potuisse, vt publici carceris partem in ecclesiam verterint; quare post pacatiora Reipublicę Christianę tēpora ędem illam prope carcerem positam crediderim; nec veteris appellatio, quam illi templo dedere iamdiu Catanenses, rem euincit; vetus enim dici potuit, non quod fuerit primũ D. Agathę templum, sed quòd precesserit ędẽ maximam à Rogerio Comite exstructam ad eiusdem D. Agathę cultum amplificandum. prima ergò sacra ędes statim ab eius obitu structa, cuius Acta Metaphrastis meminere, alia videtur ab ea, quam modò veterem appellant, alioque vrbis loco condita est; sed vbinam fuerit, compertum mihi non est. si tamen ille idem locus ad fines quidem carceris, sed extra illum fuisse dicatur, minorem sane difficultatis speciem pręseferret ea, quam dixi, Catanensium fama de primo D. Agathę templo.*

38 INTEREA QVIDAM ADOLESCENS] *tutelarem Angelum, & custodem Beatissimę Martyris exstitisse, pia ac solida est coniectura.*

39 TABVLAM MARMOREAM] *Acta latina tabulam breuem ex marmore Antonius Philothęus, qui nostra fermè ętate vixit, hãc tabulam ex fama refert, Catanæ religiosissime conseruari in pręsentem vsque diem. scripsit autem anno* CIↃIↃX. *sed fama sępe errat, vulgique sermone doctus scriptor falsus est. nam hęc tabula Cremonam deportata est. quo auctore, quo tempore variant scriptores.*

Ant. Phil. Aetnæ descript.

Bartholomæus Paternonius tradit, quo tempore Dux Maniaces corpus B. Agathę sustulit tum equites, qui eò venerant ex Gallia Cisalpina, sublatam Cremonam deportasse. Agathę verò corpus à Maniace Constantinopolim delatum est, anno Domini CIↃXL. *sed Ludouic. Cauitellius,* Catanæ ait, Vrbe Siciliæ, per Presbyterum Cremonensem, tabula D. Agathæ cuius humero fuit asportata Cremonam, & reposita in templo tunc erecto in eius honorem, prope portam pertusij: idque fuit anno IↃCLXXXIX. *verùm Antonius Campus ex scriptoribus Sicardo Episcopo, & Iacobo Redenasco factum memorat, Alboino in Italia regnante, qui fato functus est anno Christi* IↃLXXIV. *vt Carolus Sigonius auctor est. Ceterum erutata Cremona tabula, haud illa est integra. nam in eius ecclesię monumentis scriptum scio, partem tabulę lapideę. quod verò duas inter imagines includitur, nemini permissum est eam videre, sed in magna habetur veneratione. deferunt Cremonenses aduersum magna incendia, pręsensque remedium sępe experti sunt.*

Barth. Patern.

Ludou. Cauit in ann. Cremon. c. 33.

Ant. Campus in hist Cremon.

Sigon. de Regn. Ital. l. 1.

40 MENS SANCTA, SPONTANEA, HONOR

NOR EX DEO, ET PATRIÆ LIBERATIO] *elogium, ac perinsigne monumentum maximarum Beatissimæ Martyris Agathæ virtutum, & meritorum. illud explicabimus numero 28. animaduersionis ad Passionem ex latinis codicibus exscriptam.*

41 PATRIÆ LIBERATIO] *felix Patria cui B. Agatha Christi* Domini *sponsa, ac recepta iam cœlo, suam pollicita opem, ac tutelam, suamque prætulit beneuolentiam: præclarum testimonium amoris optima filia in parentem suam. sed nec desunt Patriæ liberationis argumenta, tùm Panhormi, tùm Catanę. sed vide notam 28. ad Acta latina.*

42 ET AD S. MARTYR. CAPVT INTVS REPOSITA] *idem habent acta latina ex quibus plane errare eos cognoscis, qui sibi persuasere, tabulam hanc marmoream sepulchro fuisse impositam exteriore cum inscriptione, contra Actorum fidem.*

Fazell. de. cad. 1. l. 2. c. 4.

43 TRASMITTERE COGITANS, CVM SVIS EQVIS IN SCAPHAM INSCENDIT] *Metaphrastes, de Quinctiano ait;* ingressus pontem ab equis in Symæthum proiectus. *at Græcis actis nō consentiūt latina. Codex M S. Syracusanus,* dum Symæthum ait, naui trāsmittit. *cod. M. S. Mazarensis:* dum transiret flumen per nauē; *S. Mariæ Maioris;* dum fluuium naui traijcit. *sed nulla hic dissensio, nam in versione Metaphrastis legendū est,* Pontonem, *vt est in nonnullis codicibus latinis. Pontones autem sunt naues, quibus in traijciendis amnibus loco pontium vtimur l. vlt. ff. de seruit. rustic. prædiorum. Cæsar 3. bellor. ciuil. & ea vox respondet Græcę* πορθμεῖον, *quam in M.SS. Græcis exemplaribus plerisque vsurpari video.*

44 EXACTO ANNO] *anno Christi* CC-*LIV.*

45 VELVM QVOD ARCÆ ERAT SVPER IMPOSITVM TOLLENTES] *scribit Fazellus, Aetna flagrante, Catanenses inscriptum Agathę saxum cum deprehendissēt, miraculo perculsos tumulum aperuisse; velumque, quo Sanctæ Martyris corpus tegebatur, aduersum ignes abstulisse; idem ferme ait Antonius Philotheus: addit Bartholomæus Paternonius in B. Agathæ vita, quam siculo carmine composuit, velum quo corpus operiebatur in sepulcro, viuenti Agathæ tegumentum capitis exstitisse. quod audacter est dictū; nam reclamat historia, Græcique codd. & latini MM. SS., qui omnes docent, paganos ad sepulchrum B. Agathæ confugisse. velumque abstulisse, quo tumulus velabatur. Metaphrastes:* & circumfusum arcæ velum auferentes. *Codex Vatic.* tum auferentes velum arcæ circumpositum. *codex S. Mariæ Maioris,* auferentes velum, quo erat coopertum sepulchrū. *idem habent codd. Syracusanus, Panhormitanus, & Mazarensis. Breuiarium Romanū* paganorum multitudo, fugiens ad sepulchrū Virginis, tulerunt velum eius contra ignem, *velum* eius, *minime quidem Virginis, vt quidam existimant, quo viuens tegendo capiti vtebatur, vel mortua inuoluebatur, sed sepulchri accipio, quod sepulchro super impositum erat. & ea plane sententia est: quorsum enim ad sepulchrum Virginis adcursum est?*

Ant. Phil. Aetnæ descript.
Barth. Patern. in vita D. Agat.

vt velum sepulchri aduersum flammas raperetur. & ratio suadet, ablatum enim à paganis, quod promptius erat, exstimulante periculo, vrgente incendio. idemque tuetur priscus mos. enimverò sepulchra Martyrum velis obtegebantur, vt mox dicetur.

Concludo igitur velum, contra ignem è sepulchro raptum, Agathæ sepulchri tegmen fuisse. hoc clarius sole. quod verò Fazellus, de saxo ait & epigrammate sepulchri, superius refutatum à me est. adijce, contra acta dici, Catanenses, *tunc deprehendisse inscriptum* Agathæ *sepulchrum, cum Ætna flagrare cœpit, idest post annum ab excessu D. Agathę. eodem enim die, quo deposita est, ab Angelis delata tabella, cum insigni elogio, & in tumulum illata, omnibus inspectantibus.*

Sane hoc velum, quod è sepulchro B. *Agathæ ab Ethnicis raptum, Aetnaque obiectum, ignes restinxit, fama est, illud esse, quod* Catana, *magna cum religione, in sacrario ædis maxima seruatur. quid? profitear ne hoc velum illud ipsum esse, quod sepulchri integumentum fuit? plura occurrebant, quæ retrahere quempiam possent. primùm velorū mos ad sepulc ra. vela enim antiquitus siue pura siue picta, foribus prætendebantur, obumbrādo loco, in quo sita sepulchra SS. Martyrum. Diuus Paulinus.* D. Paulin.

Cedo, alij pretiosa ferant donaria, meq;
Officij sumptu superent, qui pulchra tegendis
Vela ferant foribus, seu puro splendida lino,
Siue coloratis textum fucata figuris.

Id certum est, vela, siue ante fores, siue ante sepulchra, suspendebantur. Gregorius Turonensis, accessi haud temerarius ad locū sepulchri, prostratusque solo, orationem fudi, secretius à pendentibus velis, vno sub vestimento iniecto filo, crucis ad hoc signaculum depinxi, Protinus dolore sedato, abscessi, & *paullo post,* accessit iterum quærere sanitatem ad tumulum, tactusque à pendentibus velis, protinus stetit venæ pulsus, *porro in hunc vsū hoc D. Agathę velum ineptum est. conuincit veli forma, quod latum palmos duos, ac semis, longum palmos 18. secundùm religio maiorum retrahit, quę sacro velo, quo B. Agatha velare solita caput, nequaquā rude saxū operuisset sed hac duo leuia sunt. sed enim vela non modò sepulchris prætendebantur, reuerentię, & religionis ergo, sed etiam insternebantur, vt paullo ante retulimus ex Metaphraste, alijsque MM. SS. codd. cum Gręcis, tum latinis, de velo D. Agathę, quo sepulchrum eius amiciebatur. neque impedimento est, quin velo capitis sepulchrum insterneretur. quid enim hic contra religionis nostrę cæremonias? sacrum Virginis caput: sacrum Martyris sepulchrum, sacer vsus vtriusque velandi capitis iuxta, atque sepulchri. nihil est igitur, quod vetet, si dicas, velū capitis fuisse, simul ac sepulchri; idem velasse Virginem; mox Martyrem. At inquies, vetat id veli tenuitas, nam instragula sepulchrorum crassiora fuisse oportuit. sed hoc multo leuius: tenue, ais, velum est: quid tū? religionem veterum commendat, honorandis*

D. Gregor. Turo. l. 4 miracu. B. Mart. c. 1. & 2.

f Mar-

Martyribus profuſam. verum vt profitear, quod ipſe ſentiam, quæ modo memoraui, nihil me mouent, ſed mouet paululum ipſa veli forma, quin indubitato affirmem, velum hoc eſſe, quo ſepulchrum D. Agathæ inſtratum eſt. vt enim dixi, latum palmos duos, ac ſemis, 18. verò longum. parum igitur aptum ſepulchro velum. nam iuſto breuius, nec velare frontem ſepulchri, nec tegere potuit operculum, quod acuminatum, ac maiore pallio obtegendum fuit. ineptum igitur operimentum, quod ſepulchrum non operiret, in quem vſum adhibeatur? dicet aliquis, fortaſſe is velorum vſus: tegmina ſepulchrorũ operiebantur, intectis frontibus, ac vela ſepulchris obtegendis ad pietatem, & ornatum adhibebantur. ſepulchrum verò Diuę Agathę longum eſt palmos ferme octo, latum palmos duos, & dimidium; cui ornando ſatis erat veli huius longitudo, & latitudo. ſed contra eſt Metaphraſtes, qui ait. & circumfuſũ arcæ velum auferentes. idem ferme habet M. S. codex Vaticanus. tum auferentes velum arcæ circumpoſitum. En vides, velum ſepulchro D. Agathæ impoſitum ea latitudine fuit, vt illud ambiret, & circumdaret: at velum iſtud adeo breue eſt, vt ſummum dumtaxat operculi faſtigium obtegat, arcamque intectam relinquat. addubito igitur, fuerit ne hoc velum, quod ſepulchri D. Agathæ operimentum fuit, atque ex eo aduerſum erumpentes Aetnæ ignes deſumptum eſt; quin etiam id negarem, niſi me Catanenſis ſiue eccleſiæ, ſeu populi traditio reuocaret, quam euertere, religio fuit. æquum eſt, interdum famæ potius, quam iudicio noſtro credere.

Ceterum videnda adhuc duo ſunt, veli, quod adhuc ſeruatur vſus, & color. Catanę opinio eſt in vulgus velum hoc eſſe, quo Beata Agatha caput ſolita velare, at rumor is difficultatem faceſſit. nam æuo illo, vela capitũ breuia, ac fere quadrata. quale eſt velum capitis D. Luciæ, latum iuxtaq; longum palmos duos ac ſemis, de quo noſtris ad S. Luciã notis. verum B. Agathæ velum multo longius nam latum quidem palmos duos, & ſemis, ſed longum 18. an maiora Syracuſanis fuere vela, quibus alibi aliæ Virgines vtebantur, velando capiti? iis enim intortis, obuoluebãt caput, collumque, ac pectus, ore detecto. ſculptus id docet vetus lapis Catanæ, ſupra fores Antiſtitum domus.

Sed nihil is me turbat, non enim eſt antiqui illius ſeculi, de quo ſermo, quoq; Agatha & Lucia, Siculorum Virginum decora, vixere. neq; is habitus videtur Virginis, qui honeſtior eſſe debuit, velato ore. etenim nedum Chriſtianæ Virgines, ſed honeſtæ mulieres, non modò capite velato, ſed operta facie, foras prodibant. Tertull. oro te ſiue mater, ſiue ſoror, ſiue filia virgo, ſecundum annorũ nomina dixerim, vela caput: ſi mater propter filios; ſi ſoror propter fratres; ſi filia propter patres: omnes in te ætates periclitantur. Indue armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum ſexui tuo ſtrue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos. pauloq; poſt, effrontes Virgines reprehendit his verbis: mitris, & lanis quædam velant caput, ſed colligãt, à fronte quidem protectæ, quà proprie autem caput eſt, nudæ. aliæ modice linteolis, credo ne caput premant, nec ad aures vſq; demiſſis, cerebro tenus operiuntur; ſciãt, quia totum caput mulier eſt. limites, & fines eius eo vſq; porriguntur, vnde incipit veſtis; quantum reſoluti crines occupare poſſunt, tãta eſt velaminis regio, ut ceruices quoq; ambiantur. Clemens item Alexandrinus præceptum Apoſtoli de mulieribus velandis, ita interpretatur, vt non tantum velamine capita tegerent, ſed eodem in frontem promiſſo, vultum obumbrarent, quid igitur cenſuerim? an vela capitũ diuerſa pro tempore? breuia, quale Syracuſanum, quibus Virgines priuatum intra larem vtebantur, vt expeditiores eſſent: longiora, quale eſt de quo loquimur, quibus in publicum egrediebantur, & virginalẽ verecundiam præferebant operta facie. hæc excogitata à me ſunt traditioni tuendæ, (quã magnifacio, ac veneror) eſſe velum, quo Diua Agatha, dum viueret, velando capiti vſa eſt: ego verò hoc cenſeo, atque ex Fazelli, Philothei, & Bartholomæi Monachi dictis dumtaxat probo, velum hoc eſſe, quo D. Agathę corpus, aut caput, à Chriſtianis in ſepulchro tectum eſt.

Tertull. de ueläd. virginibus.

Cle. Alex. in Pædag. l.2.c.10.

Quis demum veli color? exiſtimant pleriq; vulgarium, oppanſum à paganis velum erũpenti incendio, ex Aetnæ crateribus, albi coloris primum fuiſſe, ſed igni Aetnæo ſimilem colorem, quem modò retinet, ad conſpectum eius imbibiſſe. tuentur rem pictura in Catanenſis eccleſię tecto, in quo tabellæ duæ ſunt in altera velum è ſepulchro ſublatum, coloris albi: in altera, delatum aduerſus ignem, coloris fæculenti, qualis Aetnęus ignis, & pictura ante annos CCCCXL. ſed hoc vulgi cõmentum puto. neq; ea eſt tecti pictura, quam vulgus male opinatur. vidi ipſe, accuratiſſimeque obſeruaui depicta in eccleſiæ tecto vela. atque in vtraque tabella, eiuſdem plane coloris ſunt; ſed alterum vitio temporis, aut forte ſtillicidiorum paululum exalbuit. addo addubitare me, vt dixi, extiterit ne hoc velũ quod reſtinguendis primum ignibus, ex Aetna erumpentibus obiectum eſt. illud maxime admirandum, perduraſſe velum integrum, & incorruptum, ſupra annos fere CIↃCCCC. velum autem oloſericum, ac pertenue eſt, coloris phœnicei, capita virgulis ex auro diſtincta. Catanenſes grimpiam Beatæ Agathę appellant.

ANIMADVERSIONES IN PASSIONEM S. AGATHAE EX CODD. LATINIS.

1 IN PROVINCIA SICILIÆ] *passionem S. Agathæ emendatam dam' ex quinque MM. SS. Codd. latinis inter se collatis, tribus Siculis ecclesiarum Syracusana, Panhormitanæ, Mazariensis, & duobus Romanis, altero S. Mariæ Maioris, altero Congregationis Oratorij. super martyrium ex Græco translatum, placuit illam dare, ob antiquitatis eius reuerentiam. quippe ex ea testimonium recitat D. Augustinus, quod paullo post, loco suo, proferam: num ne hæc Passionis sunt Acta qua per Notarios excipiebantur? nam de more consignata loco, consulibus, die, & præside vt Acta consularia. an scripta à viris christianis qui martyrio eius interfuissent? moueor, quod vbi in latinis Codd. de adolescente, qui tabulam marmoream elogio D. Agathę incisam, detulit, ita legitur:* vnde suspicati sunt omnes, quod Angelus eius fuerit. *in M.S. cod. Mazar. habetur;* vnde suspicati sumus omnes, &c. *si vera est lectio, hæc Acta descripsit, qui præsens D. Agathę martyrio fuit. ad marginem adscripsimus varietatem M. SS.*

2 DECIO TER CONSVLE] *Imp. Decij Cons. III. meminere etiam Fasti Capitolini, & Acta S. Pionij Mart., quę notata sunt Coss. Decio III. & Grato II. sed is consulatus Decij III. & Grati II. à multis præteritur. caussas vide apud Gordonum in Chronico. proin haud facile est, annum hunc consulis Decij cum annis Christi comparare, vt ex eo cognoscamus, quo anno Christi, Diua Agatha martyrio affecta fuerit. quamobrem alij anno Christi* CCLII. *illud collocant, plerique* CCLIII. *quidam* CCLIV. *nos media consectabimur. nec falso. quippe D. Agatha anno Imperij Decij II. Martyr fuit, qui anno Christi Domini* CCLIII. *respondet. non ignoro Baronium collocare II. Decij consulatum, anno Christi* CCLIV. *sed vir doctissimus ita censuit, permotus inscriptione, Verona reperta, qua Impp. Philippi anno Chr.* CCLIV. *occisi dicuntur. sed Iosephus Scaliger inscriptionem illam supposititiam, & spuriam esse ait, peccatumque in ea triennij metachronismo. cum illi Impp. cæsi sint Christi anno vulgari* CCL. *proin hoc anno quamquã sub finem, Imperium Decij cœpit. idem affirmãt Onuphrius, Gordonus, alijque viri docti igitur annus secundus Decij, itemque consulatus, in annum Christi* CCLIII. *incidit, quo sublata est D. Agatha.*

Fasti Capitolini. Acta S. Pionij Mart. apud Sur. Gordonũ Chron. ad Ann. 251.

Bar. annal. tom. 2. Iof. Scalig. Notis ad Chron. Eusebij.

Onuphr in Fastis Gord. in Chron.

3 NOBILISSIMIS ORTAM NATALIBVS, DEI FAMVLAM] *legi in actis quibusdam, quę in tabularijs Panhormitanis seruantur, Agatham fuisse Agathonij viri christiani filiam, domo, familiaque Altifloris multaque alia de Agathone, & Agathę educatione; quæ plane conficta, & in tabularia Panhormitanæ vrbis illata, vt eorum auctoritate probarentur. nec probabilia, nec cohærentia rebus sunt; immo pugnantia cum M SS. codd. maxime fidis, cum Græcis, tum latinis, quibus D. Agatha dicitur, ab infantia sua Deo consecrata. quo plane significatur ortam esse ex parentibus christianis: prętereo nonnulla dici indigna, quæ pro ætate, & nobilitate D. Agathę nec credantur, nec dicantur: Actorum stylus recentis, atque barbari: nullus pręfixus auctor, nulla temporum nota. Ad hęc Catanæ Acta quędam legi, in quibus Agatha patre Rao, matre Apolla nascitur. vtraque ęque reijcio eamdem ob caussã.*

4 ERAT DE GENERE IGNOBILI NATVS] *ne mireris consularem Siciliæ, hominẽ è populi fæce, libidinosum, auarum, ac rapacem, quippe tum temporis Prouinciarum magistratus ad vitam Principum conformabantur. Optimi Principes Prouincijs bonos Pręsides imponebant (quod de Impp. Antonino Pio memorat Capitolinus, & de Alexandro Seuero Lampridius) pessimi pessimos. itaque Lampridius de Imp. Commodo:* misit homines ad Prouincias regendas, vel criminum socios, vel criminosis commendatos. *& rursum:* vendidit Prouincias, & administrationes; *& de Imp. Eliogabalo,* honores, & dignitates omnes vendidit, vel in libertos contulit, polluitque ignobilitate hominum perditorum.

5 HABEBAT NOVEM FILIAS] *Græca Acta habent, quinque.*

6 PER DIES XXXV.] *ita Acta latina, quę videre licuit, sed Græca, dies XXX.*

7 IVSSIT AD SECRETARIVM SVVM PERDVCI] *Secretarium fuisse locum cancellis septum. & in eo Tribunal Proconsulis quò per gradus ascendebatur, docui Notis ad Acta Græca.*

8 SPECTABILIS GENERE] *Isidorus:* primi ordines Senatorum dicuntur illustres, se-

Isid. l. 9. origin. c. 4.

cundi Spectabiles, tertij clariſſimi. *Sed hi tituli minime quidem, florente Republica, in vſu fuere, verùm ſub Imperatoribus, vt inter ſe viri, familiaque diſtinguerentur. quòd verò pręcipui Senatorum, patricij fuere, ij primùm inter illuſtres nominati. ex quo claret, Agatham è pręcipua nobilitate fuiſſe, atque ex parentibus Senatorij ordinis, & in numerum patriciorum adſcitis, vt mirum non ſit, ſi tanto ambitu, Quinctianus Agatham ſibi nuptam expetiuerit, nobiliſſimam fœminam, ex illuſtri familia Senatoria, & Patricia, ideſt inter Senatores pręcipua. ex municipijs verò, & colonijs Siciliæ, (vtraque autem vrbs Panbormus, & Catana Coloniæ) plures in Senatum Romanum aſſumptos, & magiſtratibus Reipubl. perfunctos certum eſt.*

9 IN QVA SERVITVS CHRISTI COMPROBATVR] *Ambroſius*; nulla maior eſt dignitas, quàm ſeruire Chriſto. *Romanus Martyr ad equuleum damnatus, apparitoribus nobilitatem in vilium pœna exprobantibus, reſpondit apud Prudentium.* (Ambr. exhortat. ad Virg.) (Prud. Hymno in S. Romanum.)

Abſit, vt me nobilem
Sanguis parentum pręſtet, aut lex curiæ;
Generoſa Chriſti ſecta nobilitat viros;
Cui quique ſeruit, vere ille eſt nobilis.

10 DAEMONIA SVNT QVORVM EFFIGIES ÆRE VESTITIS] *eadem ratione Arnobius Ethnicos deridet*: ſimulacra iſta, quæ vos terrent, quæque templis in omnibus proſtrati, atque humiles adoratis, oſſa, lapides, æra ſunt, argentum, aurum, teſta, lignum ſumptum ex arbore, aut commixtum glutinum gypſo. (Arnob. aduer. gent lib. 6.)

11 SIT TALIS IGITVR VXOR TVA] *num ne ad hoc D. Agathæ reſponſum videtur alluſiſſe Arnobius?* hoſcene, *ait*, nobis Deos importatis, inſinuatis, infligitis, quorum ſimiles nec vos eſſe, neque alium velitis quemquā ſanguinis vobis gradu, & iure familiaritatis adiunctum? *D. Auguſt. 2. de ciuit. dei c. 5. idē argumentum perſecutus in Dea Berecynthia demum concludit*: talis mater Deum, qualem habere matrem, puderet quemlibet, etiam peſſimum virum. (lib. 5.)

12 IN INIVRIAM IVDICIS] *iudices ſub Imperatoribus appellati omnes magiſtratus, vrbis, Italiæ, Prouinciæ.*

13 SI FERAS IN ME IMMITTAS] *eximia hæc D. Agathę fides reſpicit Danielem demiſſum in lacum leonum, atque ad tres illos adoleſcentes à Rege Nabuchodonoſor in ignem coniectos, nam, & illi Deus leones māſuefecit, & his excuſſit flammam ignis de fornace, fecitque quaſi ventum roris flantē. Virgo etiam illa Antiochena ad Lupanar dāmata, apud D. Ambroſium*; Chriſte, *inquit*, qui domuiſti Virgini (*Danieli*) feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldæis rorauit ignis, Iudæis ſe vnda ſuſpendit, miſericordia tua, non natura ſua. (Daniel. c. 6 & cap. 3.)

14 AGATHA LÆTISSIMA, ETC. ET QVASI AD EPVLAS INVITATA] *ad hanc Sanctiſſimæ Virginis Agathę lætitiam, quæ illa mirum in modum à Deo affecta eſt, in agone certaminis ſui, reſpexit D. Auguſt. in ſoliloquijs*: hanc tuam dulcedinem ineffabilem, & illa guſtauerat Virgo, de qua legimus, quod lætiſſime, & glorianter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas inuitata. *Quem locum recitaſſe volui, vt intelligerent omnes hæc Acta latina eſſe antiquiſſima, & multos ante D. Auguſtinum annos, in eccleſijs legi ſolita; Acta ne Præſidialia fuerint, ſuperius dixi: porrò D. Ambroſius ita laudat chriſtianas virgines à fortitudine animi*: apud nos puellæ de mortis appetentia ſublimes, vſque ad cœlum erexere virtutum gradus, quid Theclam, quid Agnem, quid Pelagiam loquar? quę tamquam nobilia vitulamina pullulantes ad mortem, quaſi ad immortalitatem, feſtinauerunt, inter leones virgo exſultauit, & rudentes beſtias expectauit intrepida. (D. Aug. lib ſoliloq. ca. 22.) (D. Ambr. in pſal. 10)

15 IVSSIT IN EQVVLEO SVSPENDI] *Acta Græca, D. Agatham aiunt, pendentem flagris cæſam. igitur pendentem in equuleo, verberatam ſignificant. de equulei tormento, eiuſque forma, Baronius notis ad Martyrologium Romanum. 11. Kal. Feb.*

16 NON POTEST TRITICVM IN HORREO REPONI, ETC.] *Tertullianus de perſecutione, quam neceſſariam dicit ad probationem ſeruorum Dei, ſeu reprobationem*; hæc pala illa, *ait*, quæ & nunc Dominicam aream purgat, eccleſiam ſcilicet, confuſum aceruum fidelium euentilans, & diſcerniens frumentum martyrum, & paleas negatorum. *D. Cyprianus in eamdem ferè ſententiam, ad SS. Confeſſores*; Æſtas ecce, meſſium fertilitate fœcunda eſt, & area frugibus plena ſed vos qui gloriam ſeminaſtis, frugem gloriæ metitis: atque in Domini area conſtituti, exuri paleas inextinguibili igne conſpicitis; ipſi, vt tritici grana purgata, & frumenta pretioſa, iam purgati, & conditi, hoſpitium carceris, horreum computatis.

17 HABEO MAMILLAS INTEGRAS INTVS IN ANIMA MEA] *pluries à SS. Martyribus hiſce reſponſionum aculeis vulnerati iudices. S. Martyr Probus, Imp. Diocletiano, cùm ei Numerius Maximus Ciliciæ Præſes inciſurum ſe linguam comminaretur, reſpondit*: & ſi organum linguæ meæ incidi præcipias, tamen habeo interiorem, & immortalem linguam, per quam reſponſa poſſī reddere. *Tharacus Martyr, cum ei nouacula abſcinderentur aures*; aures meas, *ait*, abſcidiſti, ſed aures cordis mei fortes ſunt, & firmæ. *Idem, cum eliſurum ſe oculos Præſes minaretur, dixit*; & ſi oculos tuleris meos, ſed cordis oculos cæcare non poteris. *expunctis dein oculis dixit*: ecce oculos corporis mei abſtuliſti, ſed numquam tibi dabitur, vt oculos fidei viuos poſſis tollere. *S. Victor Martyr erutis à Præfecto oculis*; quid magnum, *inquit* feciſti? abſtuliſti corporis oculos, qui vanitatē vident; ſed oculi cordis, quos auferre non potes, verum lumen intuentur. *mox verò detracta pelle, dixit*: quamquam corium corporis ferro detrahitur, attamen non adimitur menti Chriſtus, ac fides. *eius Acta.* (D. Cyprian. ep. 16. edition. Pam.)

18 CIRCA MEDIVM NOCTIS VENIT QVIDAM SENEX] *Petrus Apoſtolus fuit,*

Senis

Senis specie, quod habent Acta Græca.

19 QVI VERBO CVRAT OMNIA] *Diua Agatha ad fidem Centurionis hoc loco respicit, cuius oratio, miræ fidei plena, est apud Sanctum Matthæum;* sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. *eòdem videtur allusisse S. Martyr Andronicus, qui à Maximo Proconsule* Ciliciæ *plagis afflictus in quæstione, cum à Deo curatus esset in carcere, quæreretque Præses, quomodo sanus esset, respondit:* medicus noster grandis est, & pius, non medicamentum ponit, aut emplastrum, sed solo sermone curat omnes, qui credunt in eum.

20 ET MAMILLA RESTAVRATA] *altera enim mamilla dumtaxat ferro secta, vt dixi. & paullò post,* vt mamillam meam integerrimam meo pectori restitueret. *S. Damasus,* pectore quàm fuerit valido, torta mamilla docet patulo. *quod igitur superius habet,* ego mamillas habeo integras in anima mea, & licet vbera tua torserit, & amputari fecerit. *ex communi loquendi vsu desumptum est. nã eadem hæc Acta supra commemorant:* iratus Quintianus iussit, eam in mamilla torqueri, & tortam diutius iussit abscindi. *idem ex Græcis Actis constat.*

S. Damas. hymno in D. Agathã.

21 MAMILLAM MEAM INTEGERRIMAM MEO PECTORI RESTITVERET] *eadem igitur mamilla fuit, quæ in locum suum restituta est.*

22 TVM TESTAS ACVTAS] *nota cruciamenta, ex Actis Martyrum. Paulinus ad Victricium:* geminata mox corpori pœna, acuto testarum fragmine laniata immanibus plagis membra, substratus es. *& in natali D. Felicis:*

Sternuntur fragmina testæ,
Arceat vt somnos pœnalis acumine lectus.

D. Paulin. epist. quod optantib'. & Natal. 4. D. Felic.

23 PARS PARIETIS CONCIDIT] *de his dictum, Notis ad Acta Græca.*

24 IPSE AVTEM A POSTERVLA SECRETARII FVGIENS] *à porta, quæ in posteriore ædium parte; eum in vsum postica in domibus, & occultæ ianuæ, vt in discrimine quæreretur fuga salus. Tacitus:* Vitellius, capta vrbe, per auersam palatij partem, Auentinum, in domum vxoris, sellula defertur: vt si diem latebra vitauisset, Terracinam ad cohortes, fratremque perfugeret. *Orosius:* ægre per pseudothyrum in palatium refugiens furorem excitatæ plebis euasit. *pseudothyrum autem idem quod posticum. Horatius,*

Tacit. hist. libr. 3.

Orosius.

Hor. l. 1. ep.

Atria seruantem postico falle clientem.

Virgilius,

Virg. 2. Aeneid.

Limen erat, cæcæque fores, & peruius vsus
Tectorum inter se Priami, postesque relicti
A tergo. *posticum Seruius interpretatur.*

25 POPVLVM IN IANVIS RELIQVIT] *dictum ex ritu temporum: ciues adcurrentes ad Consularis fores astitisse, neque in eius ædes ingredi ausos. nam prouinciales interdicti amplexu, ingressuque in ædes Præsidis, nisi quibus ius permitteret: ex eo Vologesis frater Tiridatis Parthorum Regis, Corbulone Duce, petiuisse apud Tacitum legitur,* ne quam imaginem seruitij, aditurus Romam Tiridates perferret, neu ferrum traderet, aut complexu prouincias obtinentium arceretur, foribusque eorum assisteret. *Saluianus:* ianuas non modo illustrium potestatum, sed etiam Præsidum, aut Præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt; nisi quos aut index vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprij dignitas introire permiserit.

Tacitus.

Saluianus.

POSVERVNT IN SARCOPHAGO NOVO] *sepulchrum B. Agathæ in vetere eius ecclesia, hoc quo manet; quod antiquitus ante aram S. Luciæ stetit, in eius sacello, quo loco illa D. Agatham precata est, vt ex fama superius memoraui. ante annos aliquot è patente sacello in ædiculam asportatum, prope absidam, è læua, occlusumque, & aureo velatum stragulo, aucta veneratione, colitur. sepulchri arca ex marmore, tegumen fastigiatum ex lapide Syracusano.* 26

DVM AROMATIBVS CONDIRETVR CORPVS] *christianis olim, vexantibus ecclesiam tyrannis, summa cura fuisse SS. Martyrum corpora, profusaque in sepeliendis studia, ex eorum Historijs notum. itaque D. Cyprianus epistola ad Clerum Carthaginensem, eodem Imp. Decio scripta;* corporibus, *ait,* etiam omnium, qui & si torti non sunt, in carcere tamen glorioso exitu mortis excedunt, impertiatur & vigilãtia, & cura propẽsior. *Porrò fortissimorum Martyrum corpora, differta odoribus, pretiosisque linteis circumuoluta sepulturæ dabantur. hinc comminationes illæ Numerij Maximi, Ciliciæ proconsulis, ad S. Martyrem Tharacum:* putas, quia mulierculæ post mortem corpus tuum habeant aromatibus condire? ego recogito, vt reliquias tuas perdam. *& paullo post.* non sic te perdam, vt reliquias tuas mulierculæ in linteamine inuoluant, & vnguentis, & odoribus adornent. 27

D. Cypr. epist. ad Cl. Carthag.

MENTEM SANCTAM] *in Græcis exemplaribus ita legitur, mens sancta spontanea, honor ex Deo, Patriæ liberatio. desunt verba quæ his nominibus adnecti debeant; inde in plures explicationes discessum est; alij ita declarant, mens sancta spontanea sit vobis, ò Catanenses, erga hanc Virginem; honor à Deo tribuetur huic sepulchro, & erit vobis Patriæ liberatio à periculis. Alij, data est Agathæ mens sancta spontanea, honor à Deo: dabitur vobis vestræ patriæ liberatio, vt id vertat honori Virginis. Alij, mentem sanctam habuit, spontaneam obtulit, honorem Deo dedit, Patriæ vestræ liberationem obtinuit, quasi dicant Angeli: hinc ergo cognoscetis ò Catanenses, qualis sit Agatha, quam modo pro Christo occidi vidistis. Alij liberationem suæ patriæ Agatham obtinuisse interpretantur, in quo sensu subdubitari etiam potest, an de patria, in qua illa terræ nata est, an ea vbi cælo nata sit; vt enim dies natalis dicitur vel qui terræ, vel qui cælo dedit Sanctum, ita in patria idem dubitari potest. hæc omnia incertum relinquunt animum, nec patriam, vbi orta sit Agatha hinc agnosci posse confirmant; præsertim cum vtraque vrbs, quæ in hanc contentionem venit, recensere possit insignia à D. Agatha accepta beneficia. id solum moneo Metaphrastem pijssimum, ac doctissimum hominem, qui initio vitæ à se conscriptæ D. Agatham Panhormi natam dixit, & sub finem memorat hanc Angelicam inscriptionem, ne sibi ipsi aduersetur, intellexisse illam de* 28

eorum

eorum patria, quibus cum Angeli colloquebantur, eamque illis verbis indicari, non autem de patria D. Agathæ.

29 TVNC QVINCTIANVS ARRIPVIT ITER CVM OFFICIO] *Consulari cum comitatu, & milite, idem enim cohors Prætoria, atque apparitura, officium, milites iudicibus seruientes. eorum multa nomina, & munera:* statores, *quorum primus qui ceteris præesset,* Princeps *dictus,* optio, Commentariensis, Cornicularius, Frumentarij, Numerarij, *qui &* Tabularij, Tesserarius, Equistrator, Speculatores, Beneficiarij, Exceptores, Actuarij, Domestici, vel Protectores, Adiutores officiorum, *alijque, quorum frequens mentio cum in Actis SS. Martyrum, tum in Sacris scriptoribus, Imperatorum legibus, & iurisconsultis, cod. de Diu. off. & de off. proconsul. quæ omnia ex militia & legionibus translata in officia Magistratuum, Asconius:* Accensus nomen est ordinis, & promotionis in militia; vt nunc dicitur Princeps, vel Commentariensis, aut Cornicularius. hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt.

Codd. de diu. off. l. 5. de off. procons. ff. de bon. damnat. lib. 6. Ascon. cōment. in 3. Verr.

IN MEDIO FLVMINE] *Symetho, hodie la Giarretta dicitur.* 30

PAGANORVM MVLTITVDO] *apud iurisconsultos pagani, à pagis dicti, plebs rustica; sed hic pagani, non modo circa Aetnam accolæ, sed à Christi fide alieni, & qui Deorum adhuc superstitione tenebantur, quare S. Damasus: ait* Ethnica turba, rogum fugiens, huius & ipsa meretur opem. 31

S. Damas. hym. in D. Agatham.

STETIT IGNIS DIVINITVS] *idem miraculum velo B. Agathæ sæpius factitatum. Catanenses enim diuinam veli vim in ignes semel edocti, cum Aetna flagrat, obiecto velo restinguunt, vt anno Christi* CIↃCLXIX. CIↃCCCXXIX. CIↃCCCCVIII. CIↃCCCCXLIV. CIↃIↃXXXV. CIↃIↃXXXVI. *lege Matthæum Siluagium libro de tribus Peregrinis, Antonium Philotheum in Aetnæ Topographia & Thom. Fazell. aliosq; de his incendijs agentes.* 32

Matth. Siluag. c. 43. Ant. Phil. Aetnæ Topog. Fazel. dec. 1. l. 2. c. 4.

ANIMADVERSIONES IN TRANSLATIONEM DIVAE AGATHAE

MAVRITIVS NOMINE] *hanc historiam à Mauritio, Episcopo Catanensi, compositam exscripsimus ex MS. cod. Catanensi, qui in eius ecclesiæ thesauro seruatur. sed illud præmoneo te mi lector, discrepare Venetos scriptores ab his, quæ de B. Agathæ translatione Mauritius Episcopus literis mandauit. nam Andreas Dandulus in historia Venetorum principum tradit; Henricum Dandulum, Venetiarum Ducem, capta Constātinopoli, anno Christi* CIↃCCIV. *corpora SS. Luciæ, & Agathæ reperisse: atq; Henricum Ducem S. Luciæ corpus Venetias destinasse, D. Agathæ quibusdam Siculis peregrinis concessisse, quos Franciscus Sansouinus, qui ex Andrea Dandulo ea desumpsit, milites voluntarios appellat. equidem crediderim, in B. Agathæ corpore, Andream Dandulum, quique eum secutus est, Sansouinum plane deceptos; nisi nomine corporis, aliquam corporis partem intellexerimus: apud me valet plurimum, super antiquissimam ecclesiarum Siciliæ traditionem, Mauritij Catanensis Episcopi auctoritas, & fides. oculatus testis, & scriptor rerum nostrarum, externis scriptoribus antehabendus: eique credendum est, & quoad rationem translationis & præterea tempus. enimverò B. Agatha Constantinopoli in Siciliam translata est, anno Christi Domini* CIↃCXXVI.

2 IBI SEPVLTA LONGO QVIEVIT TEMPORE] *per annos* IↃCCLXXXVII. *nam B. Agatha demortua est anno Christi* CCLIII. *Constantinopolim à Maniace deportata, anno* CIↃXL.

3 VERVM POST MVLTA ANNORVM CVRRICVLA] *Quo anno Saraceni Siciliā diuexare cœperint, variant scriptores; nam Fazellus, & Maurolycus eos ex Africa traiecisse memorant anno 812. Imp. Michaele Balbo: sed reponendum arbitror ex ipsorum sententia anno 821. nam mense Decembri anni 820. Michael Balbus cœpit imperium. Liber M.S. Philippi Parutæ populationes Saracenorum in Sicilia cœptas ait anno 816. Genebrardus anno 817. Leo Ostiensis anno 820. Goltzius in hist. Siciliæ anno 821. Homodæi M.S. codex anno 823. Petrus Bartolus ann. 826. M.S. liber Angeli Antiscepti anno 827 mense Iulio, cui consentit Baronius. M.S. liber Petri de Vigintimilijs Domini Grattere anno 828. mense Iulio. idem Goltzius qui afflictam à Saracenis Siciliam dixerat anno 821. addit paullo post liberatam, sed tandem occupatam fuisse ab illis anno 829. crediderim Saracenos in Siciliam classe transgressos anno 821. imperante Michaele Balbo, eamq; fœdis populationib' post captas aliquot vrbes vexasse.*

vexasse, sed paullo post fuisse pulsos, nescio an externis, an indigenarum armis. sane Eugenius II. Pontifex M. Siconem Ducem Beneuentanum in Saracenos Siciliam occupantes incitauit ex Platina in Eugenio, sed iterum eos reuocauit Euphemius militię Dux anno 827. conati quidem sunt Veneti classe Barbaros ex hac Insula pellere, sed frustra. cum longe maiores essent nauales copię Saracenorum. itaque Gregorius IV. Pontifex Maximus afflictis Sicilię rebus commotus legatos ad Imperatores Ludouicum, & Lotharium misit, vt quàmprimum Siculis opem ferrent: sed his moram trahentibus, quòd id bellum ad Imp. Constantinopolitanum spectare dicerent, se tamen communibus impensis, copijsq; rem gerere paratos; Bonifacius Comes ad tuendam Sardiniam destinatus cum fratre Bertorio, & auxilijs Etruriensibus, classe in Africam delatus tantam plerisque pręlijs edidit Barbarorum stragem, vt suos illi è Sicilia reuocare coacti sint, ne in extremum discrimen adducerentur, quam victoriam in annum 828. Sigonius refert, Huldricus Mutius German. Chron. lib. 10. in annum 838. anno igitur circiter 829. Abramus Africę Rex accitus ab Euphemio Sicilię Præfecto, qui iam ab Imp. Michaele Balbo desciuerat, Alcamum Ducem cum valida Saracenorum classe transmisit, memorantur barbaræ crudelitatis exempla, nonnullos nimirum è Siculis eius iussu feruentibus supposito igne caccabis coctos.

Anno circiter 844. *Saraceni Duce Sabagrauius Siciliam oppressere; porro tota tandem Insula potiti sunt, prater Syracusas, & Tauromenium, quas vrbes veluti amula pristinę felicitatis fortuna maioribus cladibus reseruauerat, Syracusę tandem captę anno* 878. *Tauromenium anno circiter* 902. *Georgius Maniaces anno* 1037, *aut paullo post per summam vim ac militarem prudentiam, partem Sicilię Barbaris eripuit, sed cum reuocatus Byzantium ab Imp. fuisset, à Saracenis receptum impigre est quidquid in Sicilia amiserant, donec tandem Rogerius Comes cum Normannis ab illorum tyrannide, Siciliam exemit.*

4 CONSTANTINOPOLITANVS AVDIENS IMPERATOR] *Michael Paphlago à Zoe Augusta in imperium euectus is Georgium Maniacem, Patricium, cum summo Imperio Ducem in Siciliam misit, qui Saracenos ex insula pelleret. vide Ioannem* Curopalatem, *ex nostris verò Fazellum.*

Ioa. Curopal. in Imper. Mich Fazel. post decad. l. 6.

5 CORPVS DEO DILECTÆ VIRGINIS AGATHÆ CVM MVLTIS ALIORVM SS. CORPORIBVS] *exportauit tum Maniaces Constantinopolim corpora SS. VV. & MM. Agathę, & Lucię ex scriptoribus nostris omnibus SS. Eutychij, Episcopi Syracusani, & Clementis Abbatis item Syracusani, ex MS. cod. ecclesia Syracusana: pręterea corpus S. Leonis, Episcopi Catanensis, ex fama. redimus etiam, quod ait Mauritius Episcopus, transtulisse alia corpora SS. Siculorum, quę nobis ignota.*

6 IBIQ; DECENTER A QVIBVSDAM LOCI INCOLIS EST CONDITVM] *corpus B. Agathæ, Constantinopolim, ad Theodoram Augustam, delatum à Maniace, collocatum est in monasterio Virginum, cui cognomentum S. Maria ex schedis Constantini Lascaris Byzantini, quę Messanę in thesauro ciuitatis asseruantur*

AD AVRES VSQVE PRINCIPIS] *tum vero imperabat Ioannes Comnenus.* 7

CELEBRATA MISSA SVPER VIRGINIS GLORIOSÆ RELIQVIAS] *vetus is mos, vt Martyrum corpora sub aris essent, in quibus Deo sacrificaretur. ita S. Gregorius, Episcopus Agrigentinus, super corpus B. Agrippinę sacrificium obtulit, acta translationis S. Agrippinæ.* 8

SICILIA A SICVLO HERCVLIS FILIO NVNCVPATA] *Solinus*, a Siculo, Neptuni filio, *Silius Italicus* à Siculo, Ligurũ Duce, *Siciliam dictam ait.* 9

Solin. in Polyhist. c. 11. Sil. lib. 14.

Post dirum Antiphatæ sceptrum, & Cyclopea regna
Vomere verterunt primum noua rura Sicano;
Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
Ascitum patrio, terræ imposuere vacanti.
Mox ligurum pubes, Siculo ductore, nouauit
Possessis bello mutata vocabula regnis.
Nec res dedecori fuit, aut mutasse pudebat
Sicanum Siculo nomen.

Rectius Thucydides, & Diodorus, à Siculis, qui ex Italia in Insulam traiecere, Siciliam nominatam aiunt.

Thucydides l. 6. Diod. Sic. l. 5.

VNA PROVINCIARVM ITALIÆ ESSE PERSCRIBITVR] *Vlpianus*, Insulæ, Italiæ adiacentes, eius pars esse censentur, sicut & aliæ Prouinciæ. *& alio loco:* Prouinciam Siciliam inter continentes accipere nos oportet, quæ modico freto ab Italia diuiditur. *Strabo Siciliam*, quasi additamentum Italiæ, *appellat. factum ex eo, vt cum interdictum Senatoribus esset peregrinari extra Italiam, adiri Sicilia posset, quia Prouincia vicina, & quasi sub urbana, Dio, & Tacitus.* 10

Vlpian. l. 9 ad edictũ de iud. l. 9. Stra. lib. 6. Tac. lib. 12 11

A QVA PARVI ADMODVM FRETI SEIVNCTA DISSIDIO] *Plinius*: verum ante omnes claritate Sicilia, quondam Brutio agro cohærens, mox interfuso mari, auulsa. 12. M. in longitudinem freto, in latitudinem autem MI. pass. iuxta columnam Rheginã *Rectius dixisset Plinius, iuxta Cęnym, qui Peloro obuertitur; illic enim breuissimus est traiectus, vbi è Sicilia Pelorum, ex agro Brutio Cænys fauces freti coarctant. idem Plin.* Siculum fretum, ac duo aduersa promontoria, ex Italia Cænys, ex Sicilia Pelorum 12. stadiorum interuallo. *quamquam Thucydides passuum duo millia & quingentos à Peloro ad Cęnym esse tradat: sed breuissimum freti interuallum esse pass. CIↃIↃ. docet etiam Polybius, Diodorus, alijque. Silius exaudiri canes, & gallos, quod nos experientia docet, memorat.*

lib. 3. ca. 8. cap. 5.

Sed

Sed ſpatium, quod diſſociat conſortia terræ
Latratus, fama eſt, ſic arcta interuenit vnda,
Et matutinos volucrum tranſmittere cantus.

12 SED PERICVLOSO SEIVNCTA DISSIDIO] *formidatis Scyllæ ſcopulis, Charybdiſque vorticibus. Pomponius*, Siciliam vt ferunt, aliquando continens, & agro Brutio annexa, pòſt freto maris Siculi abſciſſa eſt; id anguſtum, & anceps alterno curſu modo in Thuſcum, modo in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſæuum. & Scyllæ, Charybdiſque ſæuis nominibus inclytum. *Scylla ſaxum eſt: Charybdis mare; vtrumque noxium appulſis: Plin.*, in eo freto eſt ſcopulus Scylla; item Charybdis, mare vorticoſum, ambo clara ſæuitia.

lib. 2. c. 7.

Pli. l. 3. c. 8.

13 TRIBVS PROMONTORIIS] *de his ſcriptores rerum geographicarum omnes, Strabo Solinus, Pomponius. Poeta verò Ouidius, Silius, Dionyſius Afer.*

14 CHARYBDIM, ET SCYLLAM HABET] *has fabulas quis Poetarum non decantauit? Homerus, Virgilius, Ouidius, Silius. adi præterea Ariſtotelem de admirandis auditionibus, Strabonem Senecam.*

15 QVOD IACIVM DICITVR] *corrupte: vetus opidi nomen*, Acis, *cuius meminit, Antoninus. quod à proximo flumine Aci, de quo Silius:*

lib. 14.

Quippe per Ætnæos Acis petit æquora fines.

Solinus, Acin quamuis demiſſum Ætna nullus frigore anteuertit.

Solin. c. 11

16 QVIBVS IN NOVA CAPSA REPOSITIS] *arca, qua corpus B. Agathæ Catanam Meſſana delatum eſt, velata ſerico villoſo, coloris coccinei, ſeruatur in Oratorio S. Berylli, iuxta veterem eccleſiam Diuæ Agathæ cum inſcriptione haud antiqua.*

D. O. M.

Sacroſanctum Agathæ corpus à Giliberto, & Goſcelmo in pharetris Conſtantinopoli Meſſanam, hinc Catanam, hac arca delatum eſt. Pont. Max. Honorio, Antiſtite Catanenſi Mauritio, 16. Kal. Septemb. Anno Domini CIƆCXXVI.

Sed ex hac Mauritij Epiſcopi hiſtoria cognoſcis, reliquias B. Agathæ Conſtantinopoli Meſſanam, hinc verò Acin reportatas in pharetris; ſed in arca, ex opido Aci Catanam.

VBI QVO DEBVIT, LOCO POSITA *Beatiſſimæ Agathæ corpus Catanæ ſeruatur in æde maxima, eius cultui dedicata. cuius reliquiæ bis in anno oſtenduntur, menſibus Februario, & Auguſto. die natali, & translationis. ſunt autem mamilla incluſa auro, brachia, tibia, crura thecis argenteis ſex, ſeorſim tecta. ex ijs pes conſpicitur, itemque manus, integra adhuc carne, magna ſpectantium pietate, nec ſine lacrymis; cetera in argentea ſtatua integuntur. ſed integrum corpus, haud ſane crediderim. quin deeſſe multa; nam vt ex D. Gregorio diſcimus, Monaſterium S. Stephani in Inſula Capreæ, reliquijs S. Martyris Agathæ, à Ioanne Epiſcopo Surrentino, facta à D. Gregorio poteſtate, conſecratum eſt, quas Sauinus Abbas penes ſe habuiſſet. Ad hæc humerus D. Agathæ, vna cum tabella marmorea Cremonam aſportatus eſt, ex Cauitellio. altera mamilla in eccleſia Tarentina relicta, ex Mauritio Epiſcopo, Tarento in vrbem Galipolim tranſlata. integra S. Agathæ maxilla ſeruatur in conuentu S. Catharinæ, fratrum ab obſeruantia S. Franciſci prope opidum S. Petri Galatini in Apulia, ex Notis Fratris mei Domni Conſtantini Caietani, Abbatis Caſſinenſis. Salerni in æde S. Mathæi eſt B. Agathæ brachij ſiniſtri pars, quæ manui committitur. & vetus eſt traditio, in eccleſia Salernitana, brachium eſſe S. Agathæ, ex literis P. Benedicti Macedonij ſocietatis noſtræ. Panhormi brachium eſt B. Agathæ: ſed brachij partem aliquam accipies. Meſſanæ item brachij pars donum Catanenſium multis ad hoc in eccleſijs particula reliquiarum B. Agathæ viſuntur.* 17

D. Greg. l. 1. epiſt. 51.

Lubet hic deſcribere, quod in manu ſcripto libro, Cœnobij S. Dominici, in vrbe Catana, notatum eſt, ſcriptumque à Ioanne Falco, ex eadem familia Die 19. Aprilis, 4. Indict. anno Chriſti CIƆIƆI. *die lunę, hora 11. noctis, Reuerendiſſimus Dominus Iacobus de Guzman, Catanenſis Epiſcopus, vna cum magnifico Aluaro de Paternione Patricio, & Bartholomęo Aſmundo Iurato, Magiſtro Matthæo Iuuene Theſaurario, & Vicario Generali in ſpiritualibus, fratre Andr. de Paternione Decano maioris eccleſiæ, et Magiſtro Vincentio Arciſel aurifice, fuit in cuſtodia Beatiſſimę Virginis, & Martyris Agathæ; cupiens autem videre caput Sanctiſſ. Virginis, thecæ foramen aperiri iuſſit, eductumque, quod in ea ſeruabatur, caput. quod ſine vlla labe inuentum eſt, & incorruptum, aliquot in eo capilli coloris auellanæ, eius oculi clauſi, aures exſiccatæ, os paruum, apertumque, candidiſſimi dentes, faciei pellis deſiccata. naſus adhuc integer, & venuſtiſſim᷑. caput verò opertum erat albo velo oloſericio. (eadē theca ante ann. pene LX. à Reuerendiſſ. Ioanne Catanenſi aperta fuerat) mox Reuerendiſſimus Epiſcopus Iacobus, ceteriq; viderunt eiuſdem Beatiſſimæ Martyris Agathæ corpus, & omnia eius viſcera ſiccata, ſpirantia mirum, ac pene diuinum odorem. qui verò interera*nt, venerati ſacras reliquias, eaſque*

cum

cum lacrymis exosculati, Deum *laudantes abscessere.*

Illud fortasse alicui inauditum quod subijciam. corpus B. Agathæ, quod Catanę esse aio, Veronæ esse, ait Raphael Bagata, diuque in ecclesia Veronensi latuisse, ac inuentum anno Christi CIↃCCCLIII. *à Petro Scaligero Episcopo eius hæc sunt verba*: Sanctæ Agathæ Virginis, & Martyris ossa requiescunt in ecclesia Cathedrali Veronæ, in monumento eminenti, super altare suum, vt ex his versibus, in ipso monumento incisis.

Virginis hic Agathæ sunt ossa reposta beatę,
Præsule Scaligero sub Petro stirpe reperta
Per quem structa sacræ surgunt hic saxa fauillæ,
Mille trecentenis sub quinquaginta, tribusque.

Hæc Raphael vt verò commentationibus omnis tollatur locus verba subiungo Martyrologij, ecclesiæ Veronensis. apud Siciliam in Ciuitate Cataniensium, natale S. Agathæ Virg. & Martyr., quæ post alapas, & carcerē, post equuleum, post mamillarum abscissionē, post volutationem in testulis, & carbonibus, tandem sub *Iudice* Quinctiano consumata est: cuius corpus, post multa tempora, in præsenti ecclesia, sed diuino nutu, inuentum fuit, & hic honorificè colitur.

Sanè olim mos fuit, vt Martyris corpus interdum plures diuideretur in partes, diuersisque in locis, & altaribus reconderetur. quia verò eadem virtute partes reliquiarum Martyris, qua corpus integrum, pollerent patrādis miraculis, ac præterea altaria haberentur sepulchra Martyrum, exinde factum, vt totius appellatio corporis ad partes trāsferit. quare vnius eiusdemque Martyris corpus, diuersis in locis, haberi dicebatur, in quibus partes corporis condita habebantur. itaque Basilius XL Martyres varijs in ciuitatibus conditos esse memorat, quod qualibet earum partem aliquam reliquiarum penes se haberet. eamque in rem scripsit Gregorius Nazianzenus de Martyribus: est adeo frequens horum luctæ, certaminumque veneratio, vt exiguus puluis, aut reliquiæ veterum ossium, totius ad honorem sufficiant: & nonnullorum saltem appellationem reliquiarum omninò expertem, solo locis certis indicatam esse pro toto Martyre, quę tamen eamdem vim obtinuerit. O rem prodigiosam. *hæc Gregorius. vide Baronium in apparatu ad* Martyrologium *Romanum.*

Basil. ora. in 40. Martyres.

Greg. Nazianz. de animi submiss.

Ex his soluo nodum: nomine corporis S. Agathæ, quæ Veronę esse dicitur, partem aliquam intelligas necesse est. nam Beatissimę Agathę corpus Catanæ esse, ostendique, hoc ipso sole clarius est.

18 QVEMDAM DE ISTIS TERRÆ MAGNATIBVS HENRICVM] *is Henricus Manfredi Marchionis filius fuit. in vetere instrumento dicitur, gener* Rogerij *& Eremburgę* Comitis, *cuius filiā Flandinam vxorē duxit, ex qua Simonem* Comitem *Policastri, & Dominum Paternionis suscepit. & in altero instrumento, idem Henricus Comes, & Marchio sororem suam dicit Adelasiam Rogerij Comitis coniugē tertiā. Henrici filius Simō eumdem Rogerium auum suum nominat. huius Henrici egregia exstant pietatis monumēta. nam ecclesiam S. M. de Valle Iosaphat, sitam apud Paternionem, ab Episcopis Hugone Syracusano, & Mauritio* Catanensi *consecratam, anno Christi Domini* CIↃCXXII. *multis prędijs locupletauit. anno verò* CIↃCXXVI. *Ioanni* Monacho, *eumque sectari volentibus, ecclesiam S. Leonis dono dedit, in Aetna monte sitam, quam agris, opibusque auxit. exstant antiqua donationum instrumenta, in tabularijs Monasterij Catanensis S. Nicolai de Arena, Ordinis S Benedicti.*

IN CASTRO, QVOD GERACIVM 19
DICITVR] *mediterraneum Siciliæ oppidum supra* Cephalœdium. *Maurolyco* Hieracium, *&* Geracium, *quod forte ait esse vetus* Triracium, *vel ex eius reliquijs: sed Plinio Tiracenses dicti. Fazelio, & Aretio* Geracis. *Aretius,* Ieracēses *Plinij esse ait: sed apud Plinium* Ietenses *scriptum. quamquam in alio codice,* Letenses *habetur. rectius Fazellus Geracium putat, Saracenorum oppidum, quod hodie titulo Marchionatus insigne est.*

Maurol. li. 1. rer. Sicanicar. Pli. l. 3. c. 8. Faze. dec. 1. l. 10. Aret. de situ Siciliæ

AD LOCVM, QVI TRIVM MONA- 20
STERIORVM NVNCVPATVR] *Fazello* Trimonteris *dicitur, quod nomen ab illo corruptum, pagus est.*

BLANDINI MONACHI] *nolui resecare* 21
istud miraculorum Auctarium huic epistolæ à Blandino Monacho superadditum; nam quamuis adeò celebre sit D. Agathę patrocinium, eiusque intercessionis vis apud Deum, *vt paucorum miraculorum narratione non egeat; proderit tamen nonnulla recensere. quæ aliorum multitudinem indicent. nihil enim adeò facit ad adstruendam veritatem translati sacri corporis, quā miraculorū diuinitus editorum auctoritas. quod argumentum imprimis vsurpant frequentissime Patres cum hac de re agunt, vti fecit S Ambrosius serm. 91. de Inuentione Sanctorum Geruasij, & Protasij lib. 10. epist. 85. S. August. epistola 137. lib. 22 de ciuit. cap. 8. Greg. Turinensis in vita S. Nicetij Episcopi Lugdunensis; vbi rectè ait,* nec dubitare quisquam poterat præsentem esse Confessorem, cum videbant talia infirmis remediorum munera præstari.

SVPERVENIENTES AB HISPANIIS 22
PIRATÆ] *Arabes, & Saraceni. multa enim ea tempestate loca, vrbesque Hispaniarum à Saracenis, Maurisque tenebantur. addit scriptores rerum Hispanicarum. Catanam illi adiuere à Gentilibus fraude capiendam nimirum Saracenorum proditione, qui tūm Catanæ erant, nam gentiles eiusdem gentis, & nominis Saracenos is scriptor intelligit. rectè verò Gentiles: nam Saraceni, qui primùm Hispanias, dein Siciliam occupauere, ex Africa exundarant. quamquam verò Rogerius Comes Saracenos in Sicilia debellarat, eo tamen guo, ingens eorum numerus, cùm in agris colendis, tùm in vrbibus, seruitutem seruiebat.*

EODEM DIE CVM SYRACVSANIS 23
CERTAMEN INEVNT] *dies, qui hac Syracusarum clade insignitus est, fuit 11. Kal.*

Augusti. vetus Martyrologium, manu exaratum ecclesiæ Syracusanæ: Ad 11. *Kalend. Augusti:* ipso die, gladius Saracenorum Syracusanam vrbem perculit, in qua multi gladio sunt mancipati, & quamplures captiuitate, & exilio releuati. *post idem Martyrologium* Anno ...... Indict. 5. 11. Kal. Augusti, capta est eadem ciuitas à .... pirata Regis Mauritaniæ ...... *cetera corrupta erant, nec legi poterant. Indictio autem* 5. *incidit in annum Christi* CIↃCXXVII. *quo cladẽ Syracusanam Blandinus Monachus factam memorat.*

24 IN INSVLA QVÆ VVLGO LINGVA DICITVR] *ingens illa moles, instar falcis, à natura iacta, quæ portum Mamertinum, interfluxu maris, effecit, quòd eo vtrinque allueretur, ætate superiore, insula dicta est à D. Hyacintho, hodie* Brachium S. Rainerij. *extremum verò, ac tenue isthmi, ad ostium portus,* lingua Phari; *in huius Isthmi vertice, templum olim D. Nicolao sacrum fuit, cuius hoc loco meminit Blandinus. quod templum dein à Rogerio Rege, laxiore spatio, à fundamentis exstructum, opibusque auctum & Saluatori dedicatum est, adiuncto cœnobio quod ceterorum omnium caput è D. Basilij familia constituit. caussam habes in vita S. Bartholomæi Abbatis, & Monasterij fundatoris, in Isthmo portus Messanæ. demum eodem loco, Carolus V. Imperator, & Siciliæ Rex, Cœnobio in aduersum litus translato, arcem condidit eidem Saluatori sacram.*

APVD CASTRVM, QVOD PALATIOLVM DICTVM ERAT] Palatiolum *item à Maurolyco dicitur: à Fazello, & Mario Aretio* Palazolus, *opidulum* Mediterraneum. *Fazellus vetustas Acras putat, à Syracusanis conditas ex Thucydide: Aretius Patiorum Ptolemai.* 25

Thuc. li. 6. Ptol. lib. 3. cap. 4.

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SS. IVDAEORVM

1 IN IPSO FERE VRBIS INGRESSV] *hic locus, vbi Hebræus energumenus obuiam occurrit SS. Martyribus, & à Dæmone liberatus est, fuisse traditur ædes S. Mariæ à Palmerijs quæ mille passibus Leontino, ad Septemtrionem distat. fidem faciunt proximæ speluncæ.*

2 HABITABAT IN VICINIS SPELVNCIS DÆMON] *vasti circa Leontinum specus, Lestrigonum olim sedes,* Solino. *plures verò speluncas à Dæmonibus in Sicilia obsessas, magno mortalium damno, præter hæc Acta, testantur Vitæ SS. Agrippinæ, Calogeri, Philippi Presbyteri, aliorumq;.*

Soli. Polyhist. ca. 11.

3 DATVRVM SE TERTVLLVM ESCAM FERIS] *nihil fefellit. quod enim Dæmon pollicitus, diuino iussu, exsecrandus carnifex executus est. adi miracula Sanctorum Martyrum Alphij, Philadelphi, & Cyr.*

IRENT AD PRESBYTEROS IN SPELVNCIS LATENTES] *metu persecutionis Decij, & Valeriani, quam atrocissimam in Sicilia fuisse, alias diximus.* 4

DET VOBIS DOMINVS] *enim verò martyrium Dei donum est. S. Cyprianus,* non est in tua potestate ait, sed in Dei dignatione martyrium. *aliàs verò, martyrium dicit esse diuinæ promissionis, ac muneris; ex alto tribui, nec capi, nisi Dei imperio.* 5

D. Cypr. l. de mortal. lib. de lau de martyrij.

LAPIDIBVS OBRVTI] *supplicium, quo apud Iudæos impietatis rei conficiebantur. præter ceteros, idololatra, & qui Deum blasphemassent. multa sunt exẽpla in vetere, nouoque instrumento.* 5

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SS. ALPHII PHILADELPHI, ET CYRINI.

MARTYRIVM SS. ALPHII, PHIL., ET CYR] in Græco codice antiquo Monasterij Cryptæ Ferratæ, in agro Tusculano, exstat historia SS. Alph. Philadelphi & Cyrini, quam, vt extremo libro adnotatum est, anno Christi IↃCCCCXXC. Basilius Monachus exscripsit: in latinum eam transtulit P. Iacobus Sirmũdus nostræ societatis vir grece, latineque doctus. sed quò prolixior hæc historia, eò minus legitima, nec antiqua illa, siue à Notarijs excepta, siue à Christianis scripta, censenda est: antiqua enim acta SS. MM. breuia, & candida. sane historiam pius aliquis Monachus, vetustis actis, & veritati insistens, videtur composuisse, & auxisse: sed in multiloquio peccatum est, quà contra dignitatem, quà contra historię fidem. errata quædam recenseo: Iudęos ad Christum conuersos, ita loquentes facit; abiuramus Monothelitarum fidem, quæ vnam asserit voluntatem: at hęc hæresis pro æuo Decij inaudita. docet, ordinationem Episcoporum fieri Romæ nequiuisse, præterquam XXV. die Martij, quod contra maiorum morem, vt notum est, è Pontificum Vitis. Romanum Pontificem ait confirmando Neophyto Leontino Episcopo, synodum Romę coegisse, ad quam accerti ab eo vicin Episcopi, prudentiores Ecclesię viri, Chartularij, Monasteriorum in vrbe Rectores, & omnes Romæ viri Principes. conuenisse vero supplicaturos in templum SS. Apostolorum Principis. sed hos ecclesiæ mores Valeriani, & Gallieni principatu fuisse, quis credat? Eorumdẽ temporibus, tradit natiuitatem Deiparæ Virginis celebratam, & exaltationem S. Crucis: at ij festi dies nondum instituti. hæc Constantino Imperatore effulgere, colique publice cœpit: illa nondum S. Augustini æuo celebrabatur, vt bene aduertit Baronius in notis ad Martyrologium Rom. die 8. Septemb. memorat Elisabettam, cum Ioanne Baptista, inscissura à Deo seruatos, quod ex Apocryphis sũptum est. Romę ait monasterium fuisse, extra vrbem. quod Augustiorum, & S. Marci appellat, quod tum fuisse addubitauerim: Martyres duos è loco Herculis extractos, & Leõtinum à Neophyto Episcopo translatos, Sacerdotibus psallentibus, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nostri, clamante populo, Kyrie Eleison, atque hanc vocem sępius à plebe repetitam. ad hęc Episcopum, clerumque, ac populum processisse psallentes, in translatione SS MM. & litanias cantantes, ab æde maxima S. Mariæ ad SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. quæ omnia pro illo æuo inepte dicta.

Hęc, & alia quædam leuia reperies in historia hac Cryptæ ferratę; quæ ab eo addita crediderim, qui historiam auxit. duo igitur mihi facienda duxi: suspecta, ac leuia recidere, & vniuscuiusque certamen seorsim dare, quod Notis ad SS. XX. milites præmonuimus Habetur in Bibliotheca S. Saluatoris Messanæ Græca vita eorumdem SS. MM., conferre eum ista Cryptę ferratę non potuimus, sed differre neutiquam censemus, Leo Corinthius Notarius Traynensis Gręcum quoddam M. S. Autographum in latinum sermonem vertit anno Christi 1312.; sed anno 1517. in arcula quadam Reliquiarum SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini inuenta est Græca historia eorum martyrij, quam vertit in latinum Siluester Sigona, Leontinus, edid itque Panormi ann. 1522. eadem est illi, quam nos edimus, sed in extrema parte mutilata. & in ea nonnulli errores; incertum, vitio interpretis, an Græci exemplaris: illos locis suis examinabimus.

IMPERANTE APVD ROMANOS DECIO] Non celauerim hoc loco Actorum errorem, quibus pręscriptum est, horum Martyrum certamen obtigisse, imperante apud Romanos Licinio; idem erratum in Menęa, idem in Martyrologium Romanum irrepsit in quo ad IV. Idus Decembris scriptum est, Mercurium, sociosque milites gladio cæsos, Tertullo Sicilæ Pręside, Imp. Licinio: sed ad IV. Idus Iulias, Epiphanem Imp. Diocletiano, Tertullo Siciliæ Præside, extinctam. alterum horum falsum. nam Mercurius, Alph. Philadelphus, Cyrinus, & Epiphane sub eodem Iudice Tertullo, intra quinque menses, ac dies duos martyrium expleuere. verùm iudicio meo vtrumque à vero alienum est: neq; Imp Licinio, neque Diocletiano puto hos Martyres interfectos. & quidem Liciniano gladio mori non potuisse satis constat; nam Licinij persecutio Orientem solum vexauit, Occidentem verò non attigit, vt historiæ Ecclesiasticæ gnaris notum est, sed enim, qui in Occidente, & Occidentem versus haberent, cui præerat imperio Magnus Constantinus, ea persecutione tuti, intactique: ergo nulla ration fieri potest, vt Mercurius, Alphius, Phila-

delphus, & Cyrinus, Imp. Licinio, eadem in Sicilia passi sint. idem de alijs iudicium, eorum Synchronis; ex Actis enim certa res est, Alphium, Philadelphum, & Cyrinum germanos fratres, & praeterea Mercurium, sociosque milites, quibus illi in custodiam traditi à Tertullo, & Epiphanem Alexandri coniugem, qui eidem Tertullo à consilijs fuit, eadem persecutione, vnà omnes necem tolerauisse. qui consistat igitur, alios sub Diocletiano, alios sub Licinio interfectos? Actorum verò mens vtrumque Cæsarem aspernatur.

Equidem indubitatò affirmo, fortissimos Martyres Alphium, Philadelphum, & Cyrinum, Mercurium, & Epiphanem persecutione Decij, & Valeriani martyrium consumauisse, id clarum est ex ijsdem Actis. nam eorum initio dicitur, Imperatori secundum in Imperio Valeriano; aliàs, Valeriani imperij consortem: rursum, Imperatorem in Orientem profectum Valeriano demandasse, vt christianos acerrimè persequeretur: quæ omnia, vt à Licinio procul sunt, ita Imp. Decio conueniunt. is enim vt tradit Trebellius, aduersum Persas, in Orientem profecturus, Valeriano summam cum censura potestatem contulit. inde factum est, vt imperij consors, & post Imperatorem secundus appellaretur. sanè Acta perturbata, & corrupta, occasione nominis Valeriani. quòd enim is P. Licinius Valerianus dictus sit, haud difficile fuit, turbari scriptoris mentem, & aberrare manum; scriptumque ab eo esse Licinium, pro Decio, cũ esset ob oculos proximè scribendus Licinius Valerianus. Decium etiã in his actis reponendum esse docet Baronius in Notis ad Martyrolog. Romanum die 10. Maij, & 12. Iulij, quare videtur corrigendum Romanum Martyrolog. ad 4. Idus Decembris, atque ad 4. Idus Iulias vtrobique enim pro Imp. Licinio, & Imper. Diocletiano, reponendum, Imp. Decio.

Trebell. Pollio in Valeriano

3 ET IN REGNO SECVNDVS VALERIANVS] Id dictum, quod Valerianus Præfectus vrbi, populo, Senatui, Præsidibus Prouinciarum summo cum Imperio esset: summa verò ea potestas vnà cum censura Valeriano decreta est, Imp. Decij literis, & Senatusconsulto, quod habes apud Trebellium Pollionem: sed vrbana præfectura Romę dignitas secunda ab Imperat. fuit. Iuuenalis de Seiano ait, deinde ex facie toto orbe secunda. Vetus Interpres, quia Præfectus vrbis fuit, secundus à Cæsare Tiberio. Cassiodorus in historia, Philippus tunc habebat maximam inter alios iudices potestatem, & post Principem secundus appellabatur, idest, Præfectus vrbi.

Iuuen. sat. 10.

Cassiodor. hist. Trip. l. 4. c. 28.

4 EDIXIT AVTEM PER OMNES REGIONES] de edicto Decij aduersum Christianos, diximus in Notis ad Acta Græca D. Agathæ.

5 ET ADOLESCENTES ALPHIVS, PHILADELPHVS, ET CYR.] in tenera, & florescente ętate passi sunt. Alphius quidem annos natus 22. & menses 8. Philadelphus annos 21. Cyrinus 19. & menses 8. Acta Græca.

6 ET CYRINVS] Græcorum Menæa perperam habent Cyrillum, pro Cyrino.

7 VENIT PER ID TEMPVS ONESIMVS IN VASCONVM PROVINCIAM INGRESSVSQVE VRBEM PRÆFECTAM] Alphium, Philadelphum, & Cyrinum origine Vascones, vrbe ortos Præfecta, præter codices Cryptæ ferratæ, tradunt Acta Leontina. ceteri scriptores non nihil variant. Menæa, fuisse aiunt, ex Prouincia Vasconum, vrbe Præfectorum: Menologia Illustriss. Cardinalis Sirleti, & P. Andreæ Schotti ex Soc. Iesu, ex regione Bazachinorum Præfectorũ. MM. SS. codd. Sancti Saluatoris propè Messanam, ex regione Mazachinorum, vrbe Præfecta. verum nomen Bazachinorum, seu Mazachinorum corruptum crediderim ex voce Vasconum graecè perperam in Actis scripta. ceterum Vascones Straboni, Plinio, & Ptolomæo, Hispanię populi: Plinius, per Pyrenæum Cerretani, dein Vascones. Aurel. Prudentius.

Menolog. Sirleti. Menol. P. Schotti.

Stra. lib. 3. Plin. li b3. cap. 3. Ptol. lib. 2. cap. 6. Prud. hymno in San. Laur.

Nos Vasco Hiberos diuidit,
Binis remotos Alpibus,
Trans Cotianorum iuga,
Trans & Pyrenas ningidos.

Acta SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini alio loco aiunt, eos venisse in Siciliam. ex Vasconum, & Britanniæ partibus, vt significaretur, ex longè semotis regionibus ad nos appulisse, quod Vascones saltus Ausonio, sunt Hispaniæ tractus à Pyrenæo ad Oceanum. Præfecta Armoricis finitima; Armoricorum verò Prouincia ad Oceanum minor Britannia dicta à Britannis militibus, nouis colonis Maximi tyranni ex Gaufrido Episcopo (extat MS. in biblioth. Vaticana num. IↃCCCCXLIV.) id autem imperante Graciano accidit; ex quo intelligas, hanc SS. MM. Historiam post tempora Imp. Graciani compositam fuisse. haud rectè apud Fazellum scriptum est: SS. Philadelphi opidum (SS Fratrum nos dicimus) nobilitatur ortu Philadelphi, Alphij, & Cyrini, reliquijs, dicendum erat.

Auf. ep. 15.

Gaufr. Ep. de reb. Britanic.

Faz. dec. 1. l. 9. c. 4.

A VITALI VIRO NOBILI] Matrem verò horum Martyrum extrema Acta Benedictam appellant, ac fuisse aiunt, ex vrbe loculta. ea Cęsarum gladio Martyr fuit, & coronam, antè filios, pro Christo promerita, grande illis oppetendę mortis documentum reliquit: vtrumque Leontini anniuersario die festo colunt. 8

PER EOS DIES DECIVS ITER ADORNABAT IN ORIENTEM] bellum illaturus aduersum Persas. vrbe discessit Octobri mense, quo Valerianus vnà cum Decio in procinctu agebat, vt ait Trebellius sed vbi Valerianus ad 6. Kal. Nouembr. censor creatus est, Romæ substitit, vt vice Decij præsidere imperio videretur. Itaque leges scripsit, & edicta vulgauit aduersum Christianos nominibus Decij, ac suo. & si verò Imp. Decius Octobri mense agebat in procinctu, aliquot tamen ante menses, iter illud adornabat, quo tempore SS. Confessores ad eum missi sunt à Nigellione, ac fermè mense Iulio, vel Augusto. nam Septembri in Siciliam peruenisse superius probauimus, anno I. Imperij Decij, Christi CCLII. 9

APPARVERVNT ILLIS APOSTOLI] SS. Apostolos Petrum, & Paulum, Romæ custo- 10

custodes, & præsides, fuisse crediderim.

11 ERASMVM GLADIO PERCVTI IVSSIT] *eius corpus Leontinos in Siciliam deinde translatum est, ita extrema Acta. accidit post annos nouem ab eius morte.*

12 COMMISIT EOS SILVANO] *incertum sit ne is Siluanus Quinctiani Consularis adsessor, qui ruina parietis ex terræmotu, in S. Agathæ martyrio, contritus est. certe in eadem tempora incidit; nam Siluani huius in Siciliam aduentus accidit mense Septembri, cædes consequente Februario, intra quinque menses.*

13 IBI TVM FORTE ERAT TERTVLLVS PROVINCIÆ RECTOR] *at hoc tempore Siciliam regebat Quinctianus, vt claret ex Actis S. Agathæ, qui male perit, Symætho haustus, mense Februario. illud certum Quinctiano ex stincto, Tertullum regendam Siciliam accepisse. sed inde à scriptore Actorũ Tertullus Siciliæ rector habitus est, quòd regendam accepisset post Quinctianum, & ante Quinctianum in Sicilia erat cum iure gladij, siue iussu eiusdem Quinctiani Consularis, siue extra ordinem missus ab Imp. Decio, ad Christianos vexandos, quòd Deorum esset eximius cultor, ac suopte ingenio crudelis. vsitatum id immanissimis Impp. Christianæ religionis persecutoribus, ita à Diocletiano, & Maximiano Augg. super Caluisianum Consularem, Misopogon in Siciliam ad affligendam Christi fidem missus, ex Actis S. Euplij Martyris id liquet.*

14 RADI EORVM CAPITA IVSSIT] *Capilli in ignominiam semirasi. Cyprianus de Christianis ad metalla damnatis*, panis illic exiguus, vestis algentibus deest, semitonsi capitis capillus horrescit. *id verò ludibrij genus à seruitijs ad Christianos translatum; serui enim qui in ergastulis, pistrinis, machinisq; habebantur, semirasi erant, Apuleius*, frontes literati, & capillum semirasi, & pedes annulati. *inde illud Catulli de extrema conditionis homine*, à semiraso tonderetur vstore. *radebatur autem fortasse vertex capitis. Iuuenalis seruorum pœnas parasito comminatur, his verbis.*

D. Cypr.

Apuleius.

Catull.

Iuuenal.

pulsandum vertice nudo
Præbebis quandoque caput, nec flagra timebis
Dura pati.

Aliam rasuræ caussam in Actis S. Martinæ Virg. reperio, quia nimirum ineptè credidit Præses ibi latere magiæ vim, qua fieret vt tormenta sperneret.

apud Mõbritium.

15 TVM EFFORMATO IN IVGVM LIGNO] *vetus ignominiæ genus. & seruorum castigatio, quare Isidorus ait: fures fer dicebatur olim, qui ob leue delictum cogebatur à dominis, ignominia magis, quam supplicij caussa, furcam circa viam ferre, prædicans peccatum suum, & monere ceteros, ne quid simile peccarent. sed interdum pœna capitalis fuit, vt ex Suetonio in Nerone, & Sext. Aurelio Victore discis. enim verò nudus homo per publicum ductus, furca capiti eius inserta, virgis vsque ad mortem cædebatur, ex Eutropio. furcæ descriptionem habes apud Dionysiũ & Plutarchum in Coriolano, & Romanis quæstionibus, & Lipsium.*

Isid. lib. 10 orig.

Suet. Ner. c. 49.

Sext. Aur. in Ner.

Eutrop. libro 7.

Dion. Halic. lib. 7.

Plutarc. in Cor. & qu. 70.

Lipsi. de cruce.

16 AD MASCHALORVM MONTEM] *qui est ad Aetnæ radices, Tauromenium inter, & Catanam. Diodorus* Maschalam *memorat vrbem Africæ, Græcorum Coloniam ab Eumelo Agathoclis Siciliæ Regis Duce captam. veteribus igitur notum nomen, haud nuperum, vt nonnulli putant.*

17 AD SYMÆTHVM FLVVIVM] *in Actis perperam* psemithus; *antiquis scriptoribus* Symæthus; *flumen est Thucydidi, in agro Leõtino: Straboni, in agro Catanæo: rectè, nam introrsum exoriens Leontinos primùm, exin Catanæos agros finitimos perluit. Symæthus igitur fluuius Leontinos inter, & Catanã. perperam Ptolomæus inter Catanam, & Tauromenium locat. bodie Symætho nomen est* la Giarretta, *à Scapha qua traijcitur, vt probat* Cluuer. *in Sic. antiqua.*

Thucyd. lib. 6.

Str. lib. 6.

Ptol. lib. 3. cap. 4.

Cluu. lib. 1. c. 10.

18 AQVIS SVBITO CONFLVENTIBVS OBRVTI] *Octo fuere milites, quos Symæthus hausit, ita Acta Græca Cryptæferratæ.*

19 ET SANCTOS PERDVXERVNT LEONTINOS] *Acta, pro* Leontinis, *sæpe numero habent*, Mesopolim Leontinorum, *ex ijsdẽ alij accepere. Philippus Ferrarius in noua Topographia*: Mesopolis, *ait*, Pagus olim fuit Leontinorum. *& aliàs*, Mesopolis locus in agro Leontino, à Leontina Ciuitate parum distans, cuius hodie nihil exstat, sic dictus q; in medio fuerit. *sed vir alioqui doctus, vt externus excusatione dignus, si aberrat. etenim Mesopolis Leontinorum, Leontini ipsi. quippe Acta vt* Leontinorum Mesopolim, *ita* Romanorum Megalopolim *nominant, idest Leontinos, Romam; porrò Leontinos ipsos, Mesopolim Leontinorum dictos, antiqua vestigia conuincunt. nam in vrbe Leontinis, carcer monstratur, & percolitur, in quem SS. Martyres coniecti sunt: item que locus cædis, eorumque sepulturæ; vt dubitandum non sit, Mesopolim Leontinorum, esse vrbem Leontinos.*

Phil. Ferr. noua topographia

Quam verò ob caussam, Actorum scriptori dicta est Mesopolis Leontinorum? veniebat in mentem, pro Mesopoli, *forte legendum esse*, Neapolim Leontinorum, *quam sub Dionysio iuniore, mœnibus septam fuisse, commemorat Diodorus Siculus. interpretabar autem nouã vrbem, veteri additam, ita etiam Neapolis, & Syracusis, & Panhormi fuit. sed perspecta re, in alia omnia eumdum esse censui; non enim mendum est exarati codicis, nec semel apud hunc scriptorem, sed sæpissimè & continenter Mesopolis Leontinorum dicta est. igitur, vt quod sentio, dicam, situm vrbis dum floreret, subijcio, quam Polybius ita describit* Vrbs Leontinorum, si totius loci inclinationem spectes, vergit ad Septemtriones. per mediam verò vrbem, plana quædam porrigitur conuallis; in qua & magistratuum est Curia & iudiciorum sedes, denique Forum ipsum. vtrumque huius conuallis latus colles prætexunt, continuis præcipitijs asperi: atque super collium horum supercilia est planities domibus, templisque referta. partes opidi sunt duæ: vna, quæ ab extremo dictæ conuallis Meridionali, Syracusas ducit; altera, quæ ab extremo Septemtrionibus obuersæ, ad eam

Diod. li. 16

pos-

pos fert, quos vocant Leontinos, & agrum coli aptum. præruptam rupem alterius collis, eam nempe, quæ ad occasum spectat, amnis præterlabitur, quem dicunt Lissum. sub ima rupe, continua series extenditur domorum multarum, quæ pari interuallo omnes à fluuio distant. inter has & amnem, illa, quam diximus, via est interiecta. *hęc Polybius an tanta vrbis mole destructa, vallis iterum, quæ medium fuisset vrbis, dumtaxat habitata est? sane vrbem adeò opulentam, & magnam memorat Pausonias, olim delatam à Syracusanis, ætate sua restitutam fuisse. floruit autē Pausanias, imperante Antonino Pio, sub annum Christi Domini CLV. credibile est, inualidis tùm Siciliæ rebus, haud quidem totū antiquę Leontinorum vrbis ambitum, sed spatium, quod in medio vallis, restitutum: atq; ita durasse ad tempus, vsquequo Actorum scriptor vixit. vnde Leontinorum Mesopolis, quod idem, atque mediurbium, ab eo dicta est. in eius nomine antiqui etiam scriptores variant. nam Marciano Heracleotę, Ptolomæo, Ciceroni Leontinum dicitur, in vetustis nummis, Leontinum, & Leontini. Plutarcho, Liuio, Pomponio, & Plinio Leontini. certè quidem Leontini antiquissima Siciliæ vrbs. primi Læstrigones, gens Cyclopum vastos illic specus occupauere. Silius*

Prima Leontinos vastarunt prælia campos,
Regnatam duro quondam Læstrigone terram.

vnde loco nomen. nam Læstrigonum sedes Solino: & Læstrigonij campi, Plinio dicti. dein Lęstrigones Leontini, vt Isacius ait, & ager Leontinus. post Læstrigones, vrbem Siculi tenuere: demum colonia Chalcidonsium fuit ex Diodoro. nam vt Thucydides tradit, Græcorum primi Chalcidenses, ex Eubœa nauigantes, Duce Theocle, coloniam Naxum in Sicilia condidere. anno insequente, Archias è Corintho Syracusas condidit, an auxit? septimo post anno Theocles, & Chalcidenses Naxo profecti, Leontinos, eiectis Siculis, incoluere hinc scriptum à Strabone, Leontini à Naxijs Siculis orti. *vrbs olim celebris ortu Gorgiæ Philosophi, & Oratoris clarissimi, & agro fertilis; sed multò illustrior, & fœcundior sanguine innumerabilium Martyrum, quibus Armato, & Tertullo Siciliam administrantibus, ornata est.*

Pausan. in Eliacis. — Marc. Herac. de situ Orbis. — Ptol. lib. 3. cap. 4. — Cic. Ver 4 — Plutarc. in Marcel. & Dione. — Liu. lib. 34. — Pompon. l. 2. c. 6. — Plin. l. 3. c. 8. — Sil. l. 14. — Solin in polih. c. 11 — Isac. in Lycoph. — Diod. li. 12 — Thucydid. lib. 6. — Strab. lib. 6

20 INTRODVCTI IGITVR IN PRÆTORIVM] *vetus pretorium fama est, in edita rupe fuisse; eius adhuc ostenduntur ruinæ. Leontini, Tertylli domum, appellant, in vrbis regione, cui nomen,* Sancta Maria.

21 IN CARCEREM DVCI IVSSIT] *Carcer, antrum fuit, infra Prætorium. hoc æuo magno in honore habetur, SS. MM. Leontinis dicatus.*

22 MESSANENSIVM VRBEM ADIIT] *sęuam in his vrbibus carnificinam Christianorum Tertullum exercuisse, facile est ex eius immanitate conijcere.*

23 AFFERRI IVSSIT XII. FVSTES] *è fustibus solitos auspicari Tyrannos Martyrum supplicia, diximus in* Notis *ad martyrium SS. XX. Militum.*

EORVMQVE PEDES CIPPIS LIGNEIS INCLVDI *existimauerim tormentum esse, cuius meminit Prudentius, hymno in Sanct. Vincentium,* 24

In hoc barathrum conijcit
Truculentus hostis Martyrem,
Lignoque plantis inserit,
Diuaricatis cruribus.

VT FIERI IVBERET VNCINOS] *Vncini, & vnci, ferrum incuruum ad reos torquendos comparatum. Horatius,* nec seuerus vncus abest. *Ammianus,* intendebantur eculei, vncosque parabat cara fex: laniabantur eo corpora. *hinc Marcellino,* vnci, & cruentæ quæstiones. *interdum, igni candente vnco, torquebantur. Prudentius,* stridentibus laniatur vncis. 25

Horatius — Ammian. lib. 7. — Marcel. libro 26. — Prud. hymno 5.

TERTVLLVS EXIENS E BALNEO] *Leontinis extant vestigia balneorum propter ędem S. Ioannis. ex eo* balnea S. Ioannis *appellantur.* 26

EOS MAGOS ESSE] *nota gentilium nugamenta, aduersum Christianos.* 27

MISSIS, QVI IANVAS OBSERVARENT] *missus est à Tertullo Alexander, eius adsessor qui cum pro foribus carceris custodiæ præesset, miraculo ad Christum se vertit. vide vitam S. Neophyti.* 28

ADSTITIT VIR GRANDÆVVS] *Sanctus Andreas Apostolus, eorum tutelaris.* 29

BOIIS IPSORVM CARNES DILANIARI] *neruis taurinis.* 30

COLLIQVEFIERI IN LEBETE PLVMBVM] *liquens plumbum, vetus supplicium fuit. Horatius,* nec seuerus vncus abest, liquidumque plumbum. *et in vsu sub Constantino, cuius illud est rescriptum:* vt ora, faucesque ingesto plumbo liquenti, clauderentur, qui castitatem prodidissent. 31

FVMVM AD CAPITA ADMOVERI] *fumi cruciatum sæpius vsurpatum à Tyrannis aduersum Christianos, in historijs SS. Martyrum leges, et exsecrabere.* 32

VRBEM TOTAM OBIRE] *notum supplicij, atque ludibrij genus, & mos traducendi per vrbem Martyres, ex eorum Actis. sed ad vocem præconis traduci soliti. Acta de SS. Martyribus Mario, & Martha:* præcepit Muscianus eos circumagi, & clamari voce præconis ad populum; Deos blasphemare nolite. *illi verò è contra clamabant:* Non sunt Dij, sed Dæmones. 33

RENATI SVNT CAPILLI] *his renati sunt capilli: verissimum de his SS. Martyrib. illud Domini Iesu elogium:* capillus de capite vestro non peribit. 34

TVRBA AVTEM INGENS, QVÆ SEQVEBATVR ETC.] *hanc Christianorum constantiam, libertatemque, & in* Martyres *officia caritatis aliàs leges. Carthagine, effundere se Christiani ad Martyrium S. Cypriani, nullo metu Proconsulis. Pontius Diaconus de Cypriano, ad Martyrium damnato sic ait,* post hanc sententiam, turba fratrum dicebat, & nos cum ipso decollemur: propter hoc tumultus fratrum exortus est, & multa turba eum prosecuta est. 35

CRATICVLAM INGENTEM, ET PATELLAM] *Craticula, & sartagines nota* 36

Mar-

Martyrum cruciamenta, & creberrima in eorum Actis.

37 AT THECLA, ET IVSTINA] feminæ fuerunt sanctissimæ, & Martyrum obsequentissimæ. vide earum vitas.

38 PECVNIIS ALEXANDRVM PROMERITÆ CARCEREM INTRARVNT] eximia Christianorum studia erga Martyres cognoscis. hinc illud Tertulliani de lapsis, pacē expetentibus à Confessoribus, custodia vinctis: nec vlli magis aditum carceris redimunt, quàm qui ecclesiam prodiderunt. Tertull. de pudic. c. 22

39 LINGVAM EXTRA PRODVCTAM ABSCIDERVNT] vbi decidit lingua S. Alphij, quando spiritum Domino reddidit, fons aquæ scaturijt, quæ aqua sancta à Leontinis vulgò dicitur, vt à sanctis fratribus reuelatum est, cuius aquæ virtute multa in dies miracula præstantur.

40 CADAVERA IN CISTERNAM SICCAM PROIICI] Puteus, in quem proiecta corpora SS. Martyrum, esse dicitur, qui in ecclesia S. Mercurij apud Leontinos visitur; sed prope puteum fons aquæ est, piscina Leontinis dicta, multis in dies miraculis clara. locus is, in quo puteus est, à ciuibus creditur esse vetus Strobelius, cuius sæpe Acta meminere, auo Cæsarum, extra vrbem aliquantulo spatio ad occasum situs, vt Acta habent, nunc intra illam est, incluso spatio, ob eximiā Leontinorum religionem in SS. Martyres; nec procul est spelunca, in qua Martyres primū conditi à B. Thecla. situs igitur, & vicinitas suadent, locum hunc esse veterem Strobelium

41 DEPONVNT IN CELLA PARVA' VBI, ET SPELVNCA ERAT] Leontinis in ecclesia Sanctorum Alphij, Philadelphi & Cyrini, ostenditur hæc spelunca, in qua Sancti Martyres à Thecla, & Iustina compositi sunt. in eaque exstant sepulchra, viuo saxo incisa.

42 IN SPELVNCA ASSERVABANT FEMINÆ VENERANDAM CRVCEM] ad Sanctorum Martyrum conditoria, Cruces de more statuebantur, in Actis S. Gregorij Episcopi in Armenia: itaque accensis lampadib⁹, & cereis, transfert (Gregorius) capsas Martyrum, & harum vnamquamque proprius accipit locus: & diuinus Gregorius signum Dominicæ Passionis, venerandam Christi Crucem, statuit in vnaquaque earum. persecutione autem flagrante, pij Christiani signum Sanctæ Crucis domi habebant. Acta SS Indes & Dōnæ: Præfectus aufert ab eis claues, & cum aperuisset, inuenit, sed non vt ipse sperabat, sed ea, quæ erant vere veneranda, nempe diuinæ Crucis signum &c. vtrumque morem hic animaduertis: cruces item ex auro, argentoque ad collum suspensas gestabant. notum ex Actis S. Procopij Martyris, & ex Historia Thebæa. Acta Sanct. Grego. ap. Sur. to. 5.

43 VBI RELIGIOSVM EORVM TEMPLVM EXSTRVCTVM EST] penes Leontines fama est, veterem ecclesiam SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, in noua gremio contineri; quòd illa, ob vetustatem simul & angustias, diruta, in ampliorem formam constructa sit.

ANIMADVERSIONES
IN MIRACVLA
SANCTOR. ALPHII
PHILADELPHI ET CYRINI.

1 QVI SICILIAM ADMINISTRARAT] Tertullus supra quadriennium videtur Siciliam rexisse, ab anno secundo Decij, ad annū vsque quartum Valeriani & Gallieni. successerat Quinctiano, qui Februario mense malè perijt, Christi anno CCLIII quo etiam anno, mense Maio morte affecti sunt Sancti Alphius, Philadelphus &, Cyr.

2 SVPRA LEONTINOS, VBI PRÆRVPTÆ VALLES] is locus esse dicitur, cui hodie nomen, Pancalus, vrbe Leontinis distat duobus passuum millibus.

3 VISIQVE SANCTI MARTYRES GLADIOS GERENTES] simile prodigium, diuinique numinis aduersum impios vltionem, leges in libris Machabeorum de Heliodoro. nec diuersus exitus fuit Iuliani Apostatæ impij, quem ministerio, operaque Angelorum perijsse, tradit Nazianzenus, & S. Mercurij hasta transfixum, Helladius apud Damascenum; SS. Martyrum Mercurij, & Artemij, qui ambo olim egregij milites Christiani, Nicephorus. Machab. lib. 2. c. 3. Nazianz. ora. in Iul. Hellad. in vita S. Bas. Damasce. de imagin. orat. Nicephor. l. 10. c. 35.

EXIRENT EXTRA VRBEM] dictum est in fine vitæ SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini num. 41., & 42. eorum corpora in ædes Iustinæ, & Theclæ delata in spelunca quadam fuisse posita, vbi ea singulis diebus venerabantur ipsæ, & earum familiæ. Nunc verò in primi miraculi narratione num. 6. à Luciano quodam dicitur Thecla, 4

alijsq;

alijsque, vt extra vrbem exirent, ad videndum Tertulli caput, quod supra speluncam apparuerat diuinitus, in qua condita erant SS. Corpora. *Nonnulla in his repugnantia videtur inesse, nam si in Thecla adibus SS. Corpora fuerant condita, cur extra vrbem exeundum erat ad illorum speluncam ad videndum Tertulli caput? sed nulla quidem repugnantia est, si duplicem dicemus domum Thecla fuisse intra vrbem alteram, in qua degebat, alteram suburbanam, in qua Sanct. Martyrum corpora condiderat, vt secretiùs, remotiùsque preces fundere ad illorum sepulchra posset, vt id dicam non coniectura impellit, sed clarissima verba, qua in Actis B. Agathonis Liparitani Episcopi habentur. Primùm enim cùm renunciatum esset Theclæ, Tertullum iussisse eam comprehendi, sed eius Consiliarios obstitisse, hac leguntur* Thecla subitò abijt in eum locum, vbi Sancti iacebāt. *& paullo pòst* Vespere autem egressæ sunt Thecla, & Iustina è loco, vbi erant Sancti pueri, domumque reuersæ inuenerunt, &c. *En domum diuersam ab illa, in qua erant B. Pueri, ad quam reuersa sunt SS. Thecla, & Iustina. paullòpost de S. Agathone, & eius socijs hæc leguntur.* (venientes diuersati sunt in ædibus Theclæ aitque ad illas Agatho. Beatæ estis, propter quas tam multa miranda Sancti fecerunt, orauitque, vt ad Martyrum sedem ducere vellet; profectisque illis ad speluncam, vbi ingressus est Episcopus, flagrantissimum odorem percepit) *si ergo profecti sunt ex adibus Thecla, vbi versati erant, ad speluncam SS.MM.; necesse est dicamus diuersam fuisse domum Thecla, vbi Sanctissimas reliquias reposuerat. & certè id Thecla diuitijs congruum est: in illis suburbanis adibus deinde templum adificatum. Amplificataque vrbe, qua suburbana erat domus vrbana facta est.*

ANIMADVERSIONES
IN TRANSLATIONEM
SS. MM. ALPHII
PHILADELPHI ET CYR.

1 TRANSLATIO] *scripsit Translationis historiam, carmine Siculo, Paulus Melius Leontinus.*

2 SED EORVM CORPORA QVO TEMPORE] *Rumor est apud Leōtinos, corpora SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, nouo Tyrannorum metu intumescente, à B. Thecla fuisse asportata in opida sua ditionis, Myrtum, & Sancti Philadelphi, quod SS. fratrum rectiùs appellauerit. distat ab hoc opido, mille passibus ad Septemtrionem, & mare, vetus* Aluntium, *in monte situm, in cuius edito cliuo, ades est SS. Alphio, Philadelpho, & Cyrino dicata; ea subtèr concamerata, vbi fama tradit, illorum corpora occultata fuisse, nam B. Theclam, cùm Myrtum Opidum ditionis sua peteret, hic substitisse aiunt, atque eam adem condendis Sanctorum Martyrum corporibus exstruxisse. hinc asportata in opidum* Sanctorum fratrum *vt vocant, postea quam conditum est. Sed multa sunt machina aduersus vulgare hoc commentum.*

Primùm aduersantur Acta, quibus traditur B. Theclam condidisse Leontinis corpora Sanctorum Martyrum, ecclesia superexstructa; illamque octo post annos, ac menses quattuor in sinu pacis animam efflauisse, & eadem in ade sepultam, à lana SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. *falsò igitur fama tradit, Alphium, Philadelphum, & Cyr. aliò translatos à B. Thecla, quando Actis firmetur Leontinis illa fuisse, cum B. Thecla supremum diem obijt. quin ex serie Episcoporum ecclesia Leontina satis constat, corpora Alphij, Philadelphi, & Cyrini Leontinis adhuc fuisse, vsque ad Episcopum Lucianum, qui ferme vixit anno* CCCXC. *Fac ab alio id factum. at quonam metu subiente? vel Diocletiani, & Maximiani persecutione, vel Maxentij factum oportuit. nam dein nullus Tyrannorum metus, florente Constantini principatu, sub quo pax aurea, altaque; Iulianum Apostatam excipio qui nihil hac in re mouit. at Leontinis fuisse corpora, annum vltra* CCCXC. *iam probatum est. Ad hæc quo scriptore, quaue ratione, aut coniectura probet quisquam, ea opida B. Thecla Toparchiam exstitisse, qua tempestate Romani Cæsares Siciliam tenueret.*

Demum aio; opida Myrtum, *& Sanctorum fratrum auo Imperatorum non exstabant; erant tùm sine nomine terra; nec condita sūt nisi Saracenorum, Nortmannorumque Principum*

cipum dominatu.

Equidem non eo inficias, aliquo Siciliæ metu, translationem hanc obtigiſſe. quoties .n. ea ferro, flammiſque peruaſtata, à Gothis, Vandalis, Saracenis? numne, cum immanitate Saracenorum, vniuerſa fere Sicilia exciſa eſt, vrbibus, opidiſque è ſolo auulſis, tùm à Chriſtianis, píjſque viris delata corpora ad ea loca, abditaque in eccleſia Aluntina? ſanè res palam eſt, tempus & ratio in occulto. Porrò ad Aluntinam ædem, ex opido SS. fratrum, ſollemnis ſupplicatio quotannis habetur, natali die SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini: atque in ea patrantur multa miracula, pluresque diuerſis è morbis curantur. quo verò tempore, quaue ratione, corpora in Monaſterium Fragalenſe delata ſint, perinde mihi obſcurum eſt.

Hac tempeſtate, pars corporum Sanctorũ Alphij, Philadelphi, & Cyrini Leontinis magno cultu, ac veneratione ſeruatur, in eccleſia eorum nomini dicata; pars in opido, vt vocant Sanctorum fratrum. *capita, haud illa quidem integra, Meſſanæ in Monaſterio Sancti Saluatoris ordinis S. Baſilij. vetus eſt opinio, reliquias SS. MM., quæ in opido Sãctorum fratrum habentur, inuentas fuiſſe, in vetere eccleſia, illorum nomini dedicata in proximo monte, in quo antiquum Aluntium fuit, ex eaque eccleſia in opidum delata, quod mille paſſibus diſtat.*

AD QVARTVM NONAS SEPTEMBRIS] *quo die, Leontini dies agitur feſtus translationis Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini.* 3

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SANCT. EPIPHANES.

1 E VICO MAGDALINORVM] *corrupte,* Mandinorum, *in Actis Leontinis, à Sigona verſis. Acta Cryptæ ferratæ,* è vico Magdalinorum. *fortaſsè vicus non procul Leontinis fuit, quam ob cauſſã Agathinus Caſtilionius Epiphanem Leontinis natam ſcripſit.*

2 QVINTO POST DISCESSVM EIVS DIE] *ita Sancti Alphius, Philadelphus, & Cyrinus prædixerant, Epiphanem quinto à diſceſſu viri ſui die certamen inituram.*

3 TESTARE PALAM, TE CHRISTVM EIVRARE] *Chriſtum alij palàm, clàm alij negabant. palàm, qui dato Præſidi libello, negare ſe Chriſtum profitebantur, quiue palàm inuocabant Deos, adorabant ſimulacra, aris thura adolebant, ſacrificabant idolis, guſtabant immolata, Imperatoris imaginem venerabantur thure, meròue, per eius geniũ iurabant, maledicta in Chriſtum iaciebant. qui vnum aliquod horum feciſſet, Chriſtum palàm eiurabat. Plinius ad Traianum,* propoſitus eſt libellus, fine auctore, multorum nomina continens, qui negarent, ſe eſſe chriſtianos, aut fuiſſe; cum præeunte me, Deos appellarent, & imagini tuæ, quam propter hoc iuſſeram cum ſimulacris numinum afferri thure, ac vino ſupplicarent: præterea maledicerent Chriſto. quorum nihil cogi poſſe dicũtur, qui ſunt reuera Chriſtiani. *clàm verò alij fidem abiurabant, ſed ne ſacrificare, aliaue palàm exequi cogerentur, Præſidem, libello accepto, pecunia redimebant, vnde* libellatici *dicti, Sancto Cypriano.*

Plin. l. 7. epiſtolar.

S. Cypr. epiſt. 52.

4 PER DEOS IVRO MAXIMOS] *iurandi apud veteres formula; de quibus lege Barnabam Briſſonium.*

Barn. Briſſon. lib. 8. de formul.

5 PER CAPVT IMPERATORIS] *is iurandi mos veteribus fuit. Ouidius;* per matrem iuro, Cæſareumque caput. *eadem obſecrandi formula, Potamiena virgo ad Præfectum Alexandriæ,* per caput Imperatoris, quod tu vereris, obteſtor, *apud Palladium. ſed licuiſſe Chriſtianis, iurare per ſalutem Principis, docet Tertullianus.*

Ouid. 3. de pont. eleg. 1. Palla. Lauſiaca c. 1. Tertull in Apol. c. 32

6 NVDARI EAM IVBET] *Chriſtianas mulieres ab impudentiſſimis Præſidibus adignominiam nudatas, notum ex Actis Martyrum.*

7 BOIIS CÆDI] *neruis taurinis.*

8 PERCVTIET TE ANGELVS DEI GLADIO OCCVLTO] *Oraculum fuit. infra leges, Tertullum gladijs Angelorum trucidatum.*

9 ET CIPPO AFFIGI] *Cippus lignum fuit, in quod inſerebantur pedes, manuſque, & caput. quod ſupplicium Plauto, codex ex robore fuit.* Detrudam te ad molas, inde ad puteum, atque robuſtum codicem *Apuleio robur:* ò ſubtilitas digna carcere, & robore. *itẽ Liuio,* vt in carcere, inter fures, & latrones, vir clariſſimus includatur, & in robore, ac tenebris expiret.

Plaut. in Pænulo. Apul. Apolog. 2. Liu. lib. 38

10 A QVO NOMEN SVMENTES, CHRISTIANI NVNCVPAMVR] *à Chriſto Chriſtiani primùm Antiochiæ dicti, Lucas in Actibus Apoſtolorum. auctoritate Apoſtolorum, ita cognominatos, docet Sanctus Athanaſius*

Lucas Act. c. 11. S. Athan. diſp. cõ. Arium

VE-

11 VERITVS NE POPVLVS INSVRGERET] *Gentiles magistratus populorum studia erga Christianos interdum reformidasse, illorumque turbis absterritos, temperasse se ab his necandis, docemur Actis S. Agathæ, S. Petri Alexandrini Episcopi, & Martyris, aliorumque; ea caritas non modo Christianorum fuit, sed etiam Gentilium. Acta S. Fructuosi Terraconensis Episcopi, & Martyris*: cum duceretur Fructuosus Episcopus cum Diaconibus suis ad Amphitheatrum, populus Fructuosum Episcopum dolere cœpit, quia magno eum amore prosequebatur, non tantùm fratres, sed etiam Ethnici.

12 ATQVE HÆC QVIDEM IN HVNC ILLI MODVM DISSEREBANT] *vides non tàm timori Præsidum, populi vim formidantium, cuius eximia essent studia in viros, feminasque Principes, & benemerentes, quã Deo tribuendum esse, ne in multò plures illi sæuirent. enimverò Deus iratum mare finibus coercet suis, & quousque perueniat, præscribit.*

13 IMPIE NON COGITASTI TE QVOQ; VBERIBVS LACTATVM] *Sanc. Agatha Quinctianum, cuius iussu altera illi mamilla resecta, ita appellauit*: crudelis tyranne, non te pudet, amputare in femina, quod ipse in matre suxisti?

14 PRO TVI NOMINIS CONFESSIONE HÆC PATIOR] *sæpissime Martyres Christi fidẽ in ipsa morte professi. S. Euplius Martyr Catanensis*: succurre Christe: propter te hæc patior, Christe. & dixit sæpius.

15 STATIM REDDIT SPIRITVM] *Sanc. Martyrem Epiphanem ad 4. Idus Maias, Deo spiritũ reddidisse, certò constat ex Actis cùm Cryptæ ferratæ, tùm Leontinis, at in Romano Martyrologio, Natalis dies S. Epiphanes, ad 4. Id. Iulias memoratur, his verbis*: apud Salentinos S. Epiphanæ, quæ sub Diocletiano Imperatore, & Tertillo Præside, vberibus prçcisis reddidit spiritum. *sed tripliciter hic erratum, in natali mense, in loco cędis, in nomine Imperatoris. vt errorum, mi lector, ratio constet; scias velim, quod auditum mihi, à viris Leontinis, in vetere Romano Martyrologio, nullam SS. MM. Leontinorum mentionem olim factam, sed cum Gregorius P.M. XIII. id emendauit, additos fuisse, opera Pauli Bellarditę, Leontini, & Liparæorũ Episcopi, qui tum erat Gregorij PP. Cappellanus. quòd igitur ei fides habita est in historia Patria, cuius ille haud multum gnarus erat, adiecta in Martyrol gium permixta erroribus, quę ad natales dies Sanctorum Leontinorum spectabant. neque enim Epiphane apud Salentinos, (qui error est librariorũ, ex omonymia vocis) passa, neque sub Imper. Diocletiano, ad 4 Idus Iulias; sed apud Leontinos, sub Imp. Valeriano ad 4. Idus Maias itaque Romanum Martyrologium, ita esset corrigendum*, apud Leontinos S. Epiphanæ, quæ sub Imp. Valeriano, & Tertullo Præside vberibus præcisis reddidit spiritum. *Baronius notis ad Rom. Martyrologium, agonem ait S. Epiphanes cum illo SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini descriptum esse, passamque anno Christi CCCVIII. sed certò labitur; nam passa est anno CCLIII. quo etiam anno passi sunt SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyr., persecutione Decij, & Valeriani, vt ex eorum Actis certum est. ceterum natalem diem S. Epiphanes in 4. Idus Maias reijciendum esse, Acta Leontina, & Cryptæ ferratæ conuincunt; nam ex ijs certum est, Alexandrũ Epiphanes virum, fugam capessiuisse, cùm adhuc viuerent SS. Alphius, Philad. & Cyr. ad quos in carcere detentos missi, qui perquirerent; tùm quinto ab eius fuga die, Epiphanem comprehensam, & Tertullo sisti iussam. qui dies, ab Alexandri fuga, quintus, postridie Martyrij SS. Alphij, Philad., & Cyr. fuit quorum cædem, prima interrogatione, Tertullo D. Epiphane exprobauit. illa statim è Pratorio in carcerem coniecta est, ac proximo die excru iata, præ acerbitate dolorum, Deo spiritum reddidit. ex his hęc iniri ratio potest. Alexãder, vir S. Epiphanes, fugit Nonis Maij SS. Alphius, Philad. & Cyr. martyrium expleuere 6. Idus Maij: S. Epiphane comprehensa 5. Idus Maij, qui dies à fuga mariti, quintus fuit. torta obiit præ dolore 4. Idus Maij. igitur in Rom. Martyrologio error in mense est, non in die, ac pro 4.* Idus Maij, *positum 4.* Idus Iulij.

Martyrol. Rom. ad 4. Id. Iul.

VETVIT NE QVIS EAM SEPELIRET] 16 *vetere instituto, qui magnorum scelerum dãnati essent, vt perduelles, parricidæ, suspendiosi, sepultura prohibebantur. hæc dein sæuitia ad quoduis leue crimen translata à Tyrãnis. Tyberius viam strauit. Tacitus de eius crudelitate*, damnati, publicatis bonis, sepultura prohibebantur. *Suetonius in Tiberio*, nemo punitorum non in Gemonias abiectus, vncoque tractus. *Vnco autem tractis sepultura, Tiberis fuit. sed Martyres sepeliri vetiti à Tyrannis, ne Christiani conditos in sepulchris veneratione prosequerentur, vt memorat Eusebius, & ex Actis Martyrum constat.*

Tac. Ann. lib. 6.

Suet. Tib.

Euseb. l. 8. cap. 5.

VIDENT SANCTOS CORPVS GESTANTES] 17 *dum Sanctos Alphium, Philadelphum, & Cyrinum B. Epiphanes sandapilarios legis, admirare Dei maximi beneuolentiam erga Sanctos Martyres suos, qua eorum condi corpora procurat. ita S. Clementem Romanum in mari pontico parata ædicula, & sepulchra ex marmore sepeliuit. S. Catharinã Virginem, & Martyrem Alexandrinam in monte Sina, miris honoribus, sepultura dedit vide, quæ diximus, Notis ad SS. Luciam, & Geminianum.*

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SS. STRATONICI CLEONICI,
ET IN
S. THALLELAEVM
CONFESSOREM.

1 IN SELENODII LATEBRAS SECESSERE] *nomē hodie monti, Sperone, qui supra vetus Morgantiū: visitur adhuc specus, & in veneratione habetur.*

2 APVD AMNEM EX THERREO MONTE PROFL] *nullam apud Scriptores huius montis mētio; sed crediderim fuisse montem, ex quo flumen Tereas profluat. hoc enim flumen mille passus à Leontino distat. vnde Diodorus Siculus lib. 14, dicit. Posthac aduersus Leontinos ducens prope vrbem ad Teriam amnem, castra posuit, qui etiam, vt ex Thucydide patet, inter Leontinos, & Catanam, antiquissimis temporibus fuit terminus. Nec literarum aliqua diuersitas videtur obstare, quod mons Therreus appellatur, flumen Tereas. nam à Diodoro Tyrias dicitur, & ipse Symæthus apud multos auctores varios characteres obtinuit, vnde mirari neutiquam debeamus, si pius scriptor, qui rem potius enarrare, quam vera locorum vocabula, persequi voluit, paulum mutauerit, in scribendo montis nomine. Porrò hoc flumen nunc* D. Leonardi *appellatur, ab alijs* la Giarretta, *sed perperam, nā* la Giarretta *Symæthus est, vt diximus. prope Catanam fluuius: vnde & Catanensis fluuius dicitur. at Terias, siue flumen* D. Leonardi, *vt nuper probauimus, prope Leontinos, ex quibus Symæthus decem passuum millia distat. Fusius de hac re Cluuer. lib. 1. cap. 10. de Sicilia antiqua.*

3 QVIBVS DEIN ALEXANDER] *oberius hæc in vita S. Neophyti habentur.*

4 B. EPIPHANE] *cuius martyrium proxime expositum est.*

5 QVID HIC NOS RESIDEMVS] *verissimum, quod scripsit ad Gentiles Tertullianus,* nec quidquam tamen profecit exquisitior quæque crudelitas vestra: illecebra est magis sectæ. plures efficimur, quoties metimur à vobis: semen est sanguis Christianorum. *sæpius verò feminarū martyrium, fax ad martyriū viris fuit. ita Tranquillinus vir clarissimus, cum S. Zoes martyrium à Sebastiano audiuisset, in has prorupit voces,* feminæ nos ad coronam præcedunt: vt quid viuimus? *Acta Sanctorum Martyr. Sebastiani, & soc.*

Tertull. in Apolog. c. [illegible]

Acta SS. MM. Sebast. & soc.

6 AFFERVNTVR A VALERIANO LITERÆ] *Sanctorum* Cleonici, *& Stratonici martyrium mense Iulio consumatum est, imperantibus Treboniano Gallo, & Volusiano, tres, aut quattuor post Decium exstinctum menses; sed persecutione eadem Decij & Valeriani nomine perdurante. igitur hę literæ à Valeriano scriptæ, cum nondum cognitum esset de nece Decij. an à Valeriano Imperat. datæ? qui Gallo imperium inuadente, à militibus Alpinis Imperator, & ipse acclamatus est.*

7 MEIQ; MEMORES ESTOTE] *magno ambitu, martyrum preces à Christianis olim expetitę, quòd impetrare mererentur, quidquid postularent: S. Cyprianus ad Moysen, & Maximum* Confessores: nunc est, fratres carissimi, vt memores mei sitis, vt inter magnas, atque diuinas cogitationes vestras, nos quoque animo, ac mente voluatis. cum vox illa purificatione confessionis illustris, & iugi honoris sui tenore laudabilis, ad Dei aures penetrat: & aperto sibi cœlo, de his subacti mundi partibus ad superna transmissa, impetrat de Christi bonitate, quod postulat. quid enim petitis de indulgentia Domini, quod nō impetrare vereamini, qui sic Dei mandata seruastis, &c. *idem Cyprianus ad Confessores:* erit hoc beneuolentiæ vestræ, si volueritis nostri memores esse, cum in vobis Dominus martyrium cœperit. *Prudentius in Romanum Martyrem:*

S.Cypr. Episc. 16.

Prud. hymno in Ro. Mart.

> Puerum poposcit carnifex, mater dedit;

Nec immorata est fletibus : tantum osculum
Impressit vuum : vale, ait, dulcissime :
Et cum Beatus regna Christi intraueris,
Memento matris, iam patrone ex filio.

plura exempla in Actis Martyrum reperies.

8 QVI TVM FORTE EXAMINABAT CHRISTIANOS] *quid de ijs factum, nullis Actis proditum est.*

CVI NOMEN HERACLEVS] *paullo post, in Actis locus Herculis dicitur, ab aliquo fortasse Herculis monumento, quem in Leontinum agrum venisse, & ob exhibitos sibi honores singulari homines fauore complexum, æterna sua illic præsentiæ monumenta reliquisse, scribit Diodorus Siculus.* 9 Diod. lib. 4

ANIMADVERSIONES IN SS. MARTYRES INNVMERABILES.

MONVMENTVM hoc ex *Historia græca Sanctorũ Alphij, Philadelphi, & Cyrini sumpsimus. maxime dolemus eorum Acta intercidisse. nec mireris, Tertullum hominem impium, ac crudelem tot lustrasse Ciuitates, exagitandis Christianis, & si enim Prouinciæ Præsides soliti deligere vrbes Metropoles, quò Christianos puniendos duci iuberent, cum tamen vrbium magistratus ijs inquirendis visi segniores, Consulares ipsi ciuitates adibant. Hyperbolem illam vocis, Innumerabiles, vsurpat Romanum Martyrologium tertio Nonas Nouembris, & pridie Nonas Octobris. cum anno 1611. Paullus Quintus Pontifex M. Leontinæ ecclesiæ Patronorum Officia probasset, superiorum permissu Romæ tunc edita est Icon, vbi Christus nubibus insidens subiectam hominum multitudinem ijs verbis inuitat, [Venite Benedicti Patris mei,] hæc verò inscriptio est adiecta. [Innumerabiles Sancti Martyres, qui diuersis temporibus in ciuitate Leontinorum pro Christi fide occisi sunt.*

ANIMADVERSIONES IN CERTAMEN S. MART. EVTHALIAE.

1 MORTVO DIVINA VLTIONE TERTVLLO] *lege commiserandum eius exitũ, Narratione miraculorum SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. ex quorum actis certamen hoc descripsimus*

2 IN STROBELIO, AD OCCIDENTEM IACERE] *quo loco spelunca erat, in qua SS. MM. Alphium, Philadelphum, & Cyrinum B. Thecla condiderat.*

3 VERE HI SANCTI] *his Actis, cum Sancti, vel SS. Martyres appellantur, fere semper Alphius, Philadelphus, & Cyrinus intelliguntur.*

PERCVTIET TE ANGELVS DEI] *sane verò immanissimus hic sororis, matrisque carnifex à Sanctis Angelis percussus, miserè animam effudit. infelicem Seruiliani mortem in Narratione miraculorum Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini, lege.* 4

CONFESTIM ADFVERVNT SS. MARTYRES] *quem non rapiat in admirationem tantum Virginum decus, & incitamentum ad amandam castitatem, Cœlitum ope defensam. sed nudam Theclam, & belluis in eseam obiectam circumfusum cœleste lumen operuit, Basilius Seleuciensis. nudam item* 5 Basil. Seleuc. Episc. in vita Sanc. Theclæ.

Ambr. l.3. ep.34.

Diuam Agnetem in prostibulo, Angeli amictu candido induere, D. Ambrosius.

6 SICVTI SANCTORVM FVNERA CVRARE MOS ERAT] *iam inde ab ecclesiæ initijs, Martyrum funera magna cura, & honore peragebantur. Sanctus Hieronymus planctum magnumsquem Protomartyri Stephano, Christiani fecere; pompam funeris & exequiarum frequentiam interpretatur, & aduersus Vigilantium: vt, ait,* Stephani corpus tanti funeris ambitione præcederent, &c. *Pontius Diaconus, Sanctum Cyprianum magno triumpho sepultum esse, scribit. Eusebius de Martyribus Nicomediensibus, decoro & celebri funere terræ mandatos.*

S. Hieron. ad Paulā epist. 15. Ad Riparium epist. 33. Pont. in vita S. Cypr. Euseb. l.8. c.5.

ANIMADVERSIONES
IN TRANSLATIONEM
S. ERASMI MARTYR.

1 SANCTVS ERASMVS MARTYR.] *De eius certamine, copiosius dicitur in martyrio Sanctorũ Alphij, Philadelphi, & Cyrini: nos translationem præcipuè scribimus; ea enim facit vt inter Sanctos Siculos illum adnumeremus.*

2 SED IS VALERIANO *qui tum Censor erat, summa cum potestate.*

3 AD PORTVM S. HIPPOLYTI] *vide Notas ad vitam S. Neophyti Episcopi.*

4 IN AVRE DEXTERA INAVREM AVREAM HABERET] *inaures ex auro, proprium insigne Arabum fuit. Petronius in Satyrico:* circumcide nos, vt Iudæi videamur; & pertunde aures, vt imitemur Arabes; & increta facies, vt suos Gallia ciues putet. *sed Plinius morem hunc populorum omnium Orientis fuisse significat.* aures, *ait,* homini tantum immobiles; nec in alia parte feminis maius impendium, margaritis dependentibus: in Oriente quidem, & viris aurum gestare, eo loci decus existimatur. *sane de accolis fluuij Euphratis, tradit Iuuenalis.*

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint.

De Ismaelitis, Iudicum ca.8. de Israelitis Genesis cap.35. & Exodi cap.35. de Husitanis Iob. cap.32 idem forte mos apud Vascones fuit, vnde domo S. Erasmus nam ijs, qui Romanis Barbari, tribuit Plautus; incedunt cum annulatis auribus.

Petron. Satyr. Plin. libro 11. c.37. Iuuenal. Satyr. I. Plau. pæn.

ANIMADVERSIONES
IN TRANSLATIONEM
SANCTÆ AGRIPPINÆ

1 AGRIPPINA VIRGO ET MARTYR] *historiam Translationis S. Agrippinæ, quæ anno 1572. Panhormi in vulgus edita est, nos collatam dam̃ cũ M.SS. codd. ecclesiarum, Syracusanæ, Panhormitanæ, & Meneninæ; sed dictione paulululum perpolita. Naeuuli quidam in ea sunt, quos locis ostendemus suis.*

CORPVS IN ECCLESIA B. PAVLI APOSTOLI REPOSITVM EST] *paucos ante annos, reliquiæ quædam B. Agrippinæ Romæ delatæ sunt, ex cœmeterio S. Priscillæ desumptæ. alterius Agrippinæ reliquias esse, diuersa loca sepulturæ conuincunt.*

EO TEMPORE S. PARAMONVS] *in M.S. cod. Syracusano, Parononius. an Pat.*
Nonius, more Romano? Agrippina enim Ro-
mæ nata. sed non affirmo. quid enim mores 3
antiquos quæsiuerim, in corrupta Republi-
ca? Martyrologium Romanum, & Græci in
Menologio meminere S. Paramonis Martyris
sub Imp. Decio, & Aquilino Præside. num ne
idem sit illi, quem nominant hæc Acta,
nescio.

AD FLVMEN VSQVE] *Tyberim.* 4

PROPTER LOCVM QVEMDAM, QVI GRÆCE LITHOS, LATINE PETRA DICITVR 5

CITVB] *ignotus locus, sed haud multum ab Emporio Agrigentino distasse, ex hac historia cognoscitur.*

6 E QVODAM MONASTERIO S. STEPHANI] *monasterium Virginum S. Stephani, in Agrigentino territorio memoratur à D. Gregorio Papa. idem ne, quod traditur in hac historia, haud liquet.*

S. Gregor. l. 7. ep. 24.

7 QVI S. ELISABETHAM CVM PRÆCVRSORE TVO IOANNE BAPTISTA SERVASTI] *Herodes impius in laniena illa infantium, Ioannem etiam infantem quæsiuit adnecem; sed Zaccbariam, quod Elisabetham coniugem, & Ioannem puerum furori eius subtraxisset, occidit, auctor D. Petrus Alexandrinus. Elisabetha verò fuga lapsa, filium in montium latebris occultauit, Nicephorus Callistus. l. 1. cap. 14. Cedren. in compen. hist. Baro. A.C. 1.*

S. Pet. Alexan. in reg. eccl. in V. Sinod. c. 1. ap. Theod.

8 AD ECCLESIAM S. GREORGII] *nubeculam hanc qui dispellam? transuectio corporis S. Agrippinæ in Siciliam, anno Christi CCLXI. facta est. qua tempestate Georgius nondum martyrio affectus fuerat. nam passus est, Imp. Diocletiano, vt habent Menologia Græcorum, XL. fermè post annos, ab Agrippinæ translatione. vtrum alterius D. Georgij hæc ædes fuit? nam D. Georgius memoratur, primus Vellaunorum Episcopus, vnus ex LXXII. Christi discipulis, à Petro Apostolo in Galliam cum D. Frontone, primo Petracoricensium Episcopo, missus, Beda, Vsuardus Ado. an dicere scriptor voluit, eo loco constitisse Bassam, cum D. Agrippinæ corpore, vbi postea D. Georgij ecclesia ædificata est?*

Beda. Vsuard. Ado in Martyrol. 25. Octob.

9 PROGRESSÆ CVM CEREIS, ET TVRIBVLO] *ab antiquis temporibus, hic honos Episcopis exhibitus. in actis Sanctorum Martyrum Alphij, Philadelphi, & Cyrini, populus Leontinus Neophyto Episcopo cum cereis, & odoribus obuiam processit. Sanctissimo Episcopo Ioanni Chrysostomo, cum ardentibus tædis, obuiam ijt populus Constantinopolitanus, Sozomenus. eidem ad ostium Propontidis relegato, omnes facti obuiam cum cereis accensis, Theodoretus. D. Fulgentio Episcopo Ruspensi, ab exilio redeunti, legimus, populū per omnes prolixi itineris vias in occursum eius tetendisse cum lucernis, & lampadibus, & arborum frondibus.*

Sozom. l. 8 c. 8. Theod. l. 5 c. 34. Scrip. vitæ S. Fulg. ap. Surium.

10 EN INSTAT TEMPVS] *spiritu prophetico claruisse D. Gregorium Episcopum Agrigentinum, in eius vita diximus.*

11 DIVINVM CELEBRAVIT MYSTERIVM SVPRA CORPVS SANCTÆ MARTYR.] *loculos Martyrum altaria exstitisse ad quæ missæ sacrificium offerretur, mos vetus, ac notus.*

12 IN LOCVM, QVI DICITVR DRAPHON PERVENERVNT] *hodie loco, & spelunca nomen* Lamia, *passibus fermè mille ab oppido distat.*

Menæum item castellum habent Acta Sanctorum Mart. Alphij, Philadelphi, & Cyrini: memorat Diodorus Olympiadis LXXX. *anno II. à Deucetio Siculorum Rege, Menæum vrbem conditam. ad quem locum. Laurentius Rhodomanus* Menæum, *rectè scribendum esse notat: Ptolomæo Mena, Ciceroni* Menænij, *Plinio* Menænini. *consentiunt veteres Siciliæ nūmi à Philippo Paruta editi, in quibus* Menanini. *Marius Niger Calatagironum esse putat. longe errat: hodie adhuc nomen Oppido, iuxta Palicorum lacum, & à Calatagirono XII. P. M. distat.*

Diod. li. 11 Ptol. l. 3. c. 4. Cic. Ver. 3 Pli. l. 3. c. 8.

IN EA DÆMONES IAM OLIM HABITABANT] *plures in Sicilia speluncas a Dæmonibus infessas, sæpius dixi. Acta habent hos Dæmones fuisse, quos* Paulus Apostolus eiecit è filia Dioscori; *ex apocryphis sumptū est, quam ob caussam stylo confodimus.* 13

MVLTA DE SVIS FORTVNIS MARTYRVM CORPORA REDIMEBAT] *etiam inde ab exoriente Christi fide Menanina ecclesia à Præsidibus vexata est. pro dolor, tot Martyrum Acta periere.* 14

CONVIXERAT MARITO ANNOS VIII. SINE EO X. TRANSEGERAT] *ita in edito exemplari, in Autographo Menanino nulla exstat denarij numeri nota.* 15

LOCVLVM S. MARTYR. LVCE ILLVSTRATVM *obseruasti, mi lector, S. Agrippinæ corpus, toto itinere, diuina luce assulgens, Vrbe Roma Menæum in Siciliam deportatum. idem D. Martyri, Menaninorum tutelari, signum in bonum à Deo datum, quod clientibus faceret suis, aduersum tempestates nam turbato interdum cœlo, suprà D. Agrippinæ ædem, clarissimum lumen accenditur, atres inter nubium globos, læto omine ciuium Diuæ opem accipientium, vt enim fulgor cœptus, procella finis est. id miraculi frequentissime à D. Agrippina, ab omni æuo, patratum ad hæc vsque tempora. præcipue memorauerim, quod anno Christi Domini MDLVIII. Octobri mense obtigit. fœda nox vrbi ingruerat: venti, imbres, tonitrua, fulgura Menis exitium minitari videbantur. ecce tibi lux, solito maior, lætiorque super Agrippinianū tem pli fastigium: alij velut accensam facem, alij speciem stellarum quinque videre videbantur. ac circumiecta per campanariā turrim pinna totidem luminibus mira horā quinquies, aut sexies visa clarescere. quibus affulgentibus, horribilis illa tempestas remittebat. omninò cessauit, extremum cum præluxere; gratantibus, lætantibusque ciuibus, per vrbis vias: quorum ingens multitudo ad ædem confluxerat, Dei beneuolentiam, & scelerum veniam cum lacrymis poscens. A plerisque in turrim ascensum. manensque adhuc lumen, manibus prehendebatur, haud vlla noxa, magnoque metuentium animorum voluptate. non ignoro, è caussis naturalibus hæc plerumque profecta: sed hos ignes, eodem sæpius loco fulgentes, cum neque is altior tota vrbe sit, finemque, cum fulserint, tempestati fore, supra humanum est.* 16

SANCTÆ DEI GENITR. MARIÆ IN SVSIS DE REGIONE CVI A SCVSA NOMEN EST] *correximus ex MS. cod. Menanino. nam corrupte habebatur in exemplaribus editis: Sancta Mariæ in suis in locum, quæ vocatur Acausa.* 17

EADEM IN VRBE PRO CHRISTI NOMINE FERRO TRVCIDATÆ SVNT *Martyrologium Romanum meminit ad 4. Id. Augusti;* Carthagine, Sanctarum Virginum & Mar- 18

& Martyrum Bassæ, Paulę, & Agathonicæ. passas autem Impp. Valeriano, & Gallieno, quod Martyrologia cum edita, tum manuscripta non habent, ex hac historia discimus, anno Christi CCLXI. quo D. Martyr. Agrippinæ corpus in Siciliam ab illis exportatum censemus. passę sunt duos post menses. & dies 24. a sacro corpore Menai deposito.

19 OPERATVS EST MIRACVLA] plurimis etiam in dies D. Mart. Agrippina miraculis fulget, pulsis ex mortalium corporibus, cuiusuis generis morbis, atque Dæmonijs, quibus torquendis, magna S. Agrippinæ potentia, præsentissimam nomen. non præterierim, quod anno MIↃ. LVIII. 16. Kal. Augusti accidit. adducta est Menas energumena mulier, cui Agatha nomen fuit: perlecta D. Agrippinæ historia, de Dæmonio ab ea eiecto sed identidem, inter legendum, inclamans, ne ebriam illam (Agrippinam) compellarent, mox sensit vltionem: en, inquiens, venit: iam appropinquat, igneum flagrum intorquens, cędit, laceratque. O tergum, ò tergum, iussumque effugium: feminæ crinium pars relicta, pars vt nouacula secta, signum fugæ potenti datum. liber miraculorum, cuius hæc historia meminit ad nostras non peruenit manus.

20 EXINDE MVLTOS POST ANNOS ÆDEM EVPREXIA CONSTRVXIT] exstruxisse opinor domi suæ, modica substructione; cum nostra religio, Tyrannorum metu se contineret. super ędiculam, quam ab Euprexia ædificatam, fama tradit, magnificentius dein templum, quod nunc visitur, constructum est.

21 VIDET AGRIPPINAM DICENTEM, CAVE EVPREXIA, NEQVISQVAM LOCVM COGNOSCAT, ETC.] migraturus è vita D. Antonius, monachos suos sic allocutus est: vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum; & illud quoque senis vestri custodite mandatum, vt nemo, præter vestram dilectionem, locum tumuli mei nouerit. Athanasius in eius vita.

S. Athan. in vita Antonij.

22 MONASTICVM INDVTA HABITVM antiquissimam in Sicilia monasticam institutionem fuisse, & iam inde ab Apostolorum temporibus, ex actis S. Pancratij, item S. Peregrini constat. Ceterum putauerim, feminas, quæ diuino cultui se dedicassent, nigras vestes sumpsisse. D. Hieronymus: sin autem sola iueris, quod & magis existimo, vtique inter seruos adolescentes, inter maritatas feminas, atque nupturas, inter lasciuas puellas, & comatos, calamistratosque iuuenes, furuarū

Hier. epist.

vestium puella gradiens. paullo post. vestis ipsa vilis, & pulla animi tacentis indicium. Feminæ item diuino cultui addictæ in sacris ædibus habebant. memorat Nicephorus, Constantinum sacratis, viduis, ac virginibus ad sanctiora diuinorum templorum sacraria excubantibus, annonas annuas tribuisse, quæ ad liberalitatem splendidam magis, quam ad vsum necessarium pertinerent.

Niceph. l. 18. c. 26.

HOC CERTO SCITVR INTVS IN ECCLESIA S. THESAVRVM CONDI] D. Agrippinæ corpus recondi intra spatium templi, vetus est, constansque penes Menaninos fama. medio fere e is, ingressus est in ima latebrarum, partemque in dexteram flectitur ad ædiculam, quæ structa ab Euprexia traditur. ex ea per gradus descenditur in specum altitudine immensa. per ea latebrarum, Agrippinam ab Euprexia abditam, haud leuis coniectura est. 23

VIXERVNT AVTEM EVPREXIA, ET FILIA EIVS] sane verò Euprexia diutissime vixit, annos plus minus CXVIII. sic eruo corpus D. Agrippinæ Menas delatum est, anno Christi CCLXI. quo anno, Theognia filia 14. annos agebat. demus, Euprexiam totidem natam annos nupsisse. igitur Euprexia anno Domini CCLXI. annum agebat 28. ecclesiam B. Agrippinę struxit, pace reddita à Constantino, quod anno Christi CCCXII. feliciter euenit. post exstructam ecclesiam, annos XL. vixit, vt historia habet. ergo ad annum vsque CCCLII. processit. hinc si numerum ineas, inuenies Euprexiam vixisse annos CXVIII. Theogniam CIV. 24

PASSA EST] præter diem natalem, & translationis, Menis D. Agrippinæ festus dies agitur octauus Iulij mensis. quo solemnis processio habetur, statuaque D. Agrippinę per vrbem, extraque vrbis muros traducitur magno affluxu populorum. hanc sane statuā D. Virginis, & Martyris Agrippinæ, vetus opinio est, trecentos ante annos, ab eximio artifice factam: opus esse memoratur Iacobi Matinati, Messanensis. in ea duo coniuncta, nec sine miraculo: eximia oris pulchritudo, & pietas; vt nescias, vtra dulci oculos, & animum pascat. Ad hæc simulacrū adeo viuidum, vt qui viderit, viuentem in eo Agrippinam, iure dixerit. 25

✠

ANIMADVERSIONES
IN
DIVAE AGRIPPINAE
HYMNVM.

1 QVI LAPIDIBVS] *hic Hymnus in S. Agrippinam, exscriptus à me est ex Graeco cod. MS. Monasterij S. Philippi Fragalatis de familia S. Basilij. versus est in latinum à Patre Augustino Florito, nostrę Societatis. Nos edendum in vulgus existimauimus, vt cum historia Translationis comparatus, fidem illi faceret.*

2 TE LAPIDE ONERANT] *ad supplicia B. Agrippinę allusio est, quod in plerisque odarum sacer poeta praestat.*

3 PO RRO AGARENORVM AVDACIAM] *meminere miraculi huius menologia Graecorum.*

4 INSTAR PVLCHERRIMÆ COLVMBÆ VOLANS] *paullo post:* tamquam aurea columba, signo crucis præmunita, Agarenos noctu in Castellum tuum irrumpentes, omninò perdidisti, seruans Christi fideles ab eorũ immanitate. *D Agrippinam columbam putauerim appellatam, haud quidem quod in columbæ specie visa sit, sed ob pulchritudinem sui, diuinamque speciem, ac presulgentem, qua apparuit; quod adiuncta explicant, pulcherrima, & aurea columba.*

5 CRVCEM PRÆFERENS VIRGO AGRIPPINA] *quam forte ob caussam Diua Agrippina, crucem manu gestans, depingitur.*

ANIMADVERSIONES
IN
S. GREGORIVM
AGRIGENTINVM.

QVAE ad Sanctum Gregorium Episcopum Agrigentinum spectabant, collegimus ex historia Translationis Diuæ Agrippinæ. ea translatio post annum ab excessu Beatissimę Martyris, ac Virginis facta, idest anno Christi Domini CCLXII. decimosexto Kalend. Iunij. eiusdem verò martyrium superiore anno obtigerat. ex his Diui Gregorij Agrigentinorum Episcopi tempora cognoscas. Agrigenti dies eius festus agitur 10. Kalendas Iulij.

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
SANCTAE THECLAE

1 THECLA] *habuit, & Sicilia Theclã suam, feminam nobilissimam, & Sanctissimam, quã Leontinis debet, cuius ecclesiæ columna, parens, & nutrix fuit. Thecla & Iustina apud Leontinos, officio SS. Virginum coluntur: sed Acta SS. MM. Alphij, Philadelphi, & Cyrini, quæ sæpissime earum meminere, virgines numquam compellant: nec quidpiã contra tradunt.*

2 S. MARTYR. ISIDORÆ FILIA] *eius certamen, supra retulimus.*

3 HEBRÆI CVIVSDAM FILIVM] *lege martyrium Sanctorum Iudæorum.*

4 PROVECTA ÆTATE EPISCOPVS] *S. Andream Apostolum crediderim, tutelarem, Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini, vt ex eorum Actis notum est.*

5 REDEMPTIS PECVNIA CVSTODIBVS] *redemisse olim Christianos aditum carceris, ad visendos Sanctos Confessores, diximus notis ad Sanctos Alphium, Philadelphum, & Cyrinum.*

6 VINCTOS CHRISTI CONFESSORES VISERE] *insigne Christianorum studium vinctos in custodijs Confessores, interdum et glomeratim visentium, leges apud S. Cyprianum, epist. 5.*

7 CATENAS EXOSCVLARI] *eximia, ac permira christianorum erga Martyres officia extitisse, qui legere eorum historias, nouerunt. in Actis S. Alexandri PP. dixit Alexander:* desine, has osculari boias: inquire autem Domini mei Petri Apostoli vincula, & ea potius osculare. Albina his auditis, cum multo studio, ac desiderio peruenit ad illa &c. *Martyrologium Romanum:* Philadelphiæ, in Arabia, SS. MM. Zenonis, & Zenæ serui eius, qui catenas Domini sui vincti exosculans, a militibus tentus, parem cum Domino Martyrij coronam accepit. *porrò tanta erat Confessorum gloria in catenis, ac decus, vt ad eas osculandas, humi repentes christiani accederent. Tertullianus de Christiana femina loquens, si iungatur cum viro gentili:* quis, ait, in carcerem ad osculanda vincula Martyris reptare patietur?

> Acta S. Alexan. PP.
>
> Martyrol. Rom. ad 9. Kal. Iul.
>
> Tertull. li. ad vxorẽ cap. 4.

8 ET POPVLORVM STVDIA] *His absterritos Præsides, à cæde Martyrum interdũ temperasse se, diximus Notis ad Sanctam Epiphanem.*

9 SS. MM. CORPORA AVRO REDIMERE] *redimi solita SS. MM. corpora à christianis, obsequio pietatis, curaque, & bono re sepultura, ex sacra historia notum est. De B. Euprexia femina Menanina: multa de suis fortunis Martyrum corpora ab incendio redimebat, & venerandis sepulchris condebat: Acta S. Agrippinæ.*

> Acta Trãslatio S. Agripp. Vir. & Mart.

10 IN ABDITA SPELVNCA] *de ea vide extrema Acta SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini.*

11 OPES SVAS, QVAE ILLI INGENTES ERANT] *agris, & pecore maxime diues fuit. famulos Theclæ fuisse numero CCCLII. tradunt Acta SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini. ingentem seruorum vim in Sicilia fuisse, discimus ex seruorum motibus, qui sæpiusin ea exarsere: neque antiquis modo temporibus, sed ipso imperante Gallieno, sub quo S. Thecla vixit. nam Principe Gallieno, Siciliam seruili bello vexatam, tradit Trebellius Pollio.*

> Trebell. in Gall. duobus.

12 IN AEDES MARTYRVM CONSTRVENDAS] *memorant Acta, ad eas ædes ornandas Syros Architectos tres Nicolaum, Busebium, & Eusignium ex Africa, vbi tum degebant, Leontinos traiecisse, nec nisi Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini visu commonitos. in eorum historia, & præterea S. Neophyti Episcopi, de his ecclesijs dictum à me est.*

13 AEDES AMPLISSIMIS MVNERIBVS EXORNAVIT] *dona in ecclesiarum exstructionem, cultumque data à Thecla, relataq; in tabulas, inuenio in Actis fuisse prædia XVIII. & pecorum millia 9. præter ea, quæ vitæ fine ecclesijs distribuit.*

14 IN PACE SPIRITVM DEO REDDIDIT] *Gallieni principatu obijt. etenim memorant Acta Neophytum Leontinorum Episcopum, anno Christi CCLVIII. Romam petiisse, intra triennium Vrbe reuersum, id est anno Christi CCLXI. quo pax à Gallieno ecclesiæ data est, ecclesias à Thecla conditas sacrasse. quibus peractis, Thecla à Sanctis Alphio, Philadelphio, & Cyrino de obitu suo per visum monita est; qui Ianuario mense contigit. igitur mortem obijt Christi anno CCLXII. ineunte, Imp. Valeriano, & Gallieno.*

15 SEPVLTA EST IN LÆVA PARTE TEMPLI SS. MM.] *piorum hominum hæc studia fuere. in Actis S. Patrocli Martyris,* tunc Eusebius ædificauit super corpus sancti viri paruam parua facultate ecclesiam: ibique iuxta corpus sanctorum, sibi etiam sepulturam poposcerat affuturam, vt Confessor Domini vicinus esse mereretur Sanctissimo Martyri.

> Acta S. Patrocl. ap. Surium 21. Ianuarij.

ANIMADVERSIONES IN VITAM SANCTI DONATI

1 OMNES NVMERO]CCLXXXIV.] *præter familiam B. Donati, Iudæos prętereà IↃCCLII. eius opere ad fidem adductos, significant Acta Cryptæ Ferratę.*

2 EVSTRATIVM, ET CHARITONEM DIACONOS] *demortuo Donato, ordinatus est filius eius Eustratius, qui in Antiano gregem pro eo pie gubernauit annis vigintiquinque: post Eustratium Chariton annis triginta: eadem Acta.*

✠

ANIMADVERSIONES IN VITAM SS. MM. BABYLÆ ET SOC.

Suidas, V. Babylas. Eusebius Chron. Et hist. Eccl. l. 6. c. 32. Epiph. de mensur. & ponder. Hieron de scrip. Eccl. in orig. Martyrol. ad 9. Kal. Febr. Metaphr. in vita S. Anton. M. apud Sur. tom. 5. Nicepho. Menol. 4. Sept. Hraban. Martyrol. 9. Kal. Feb Baron. notis ad Ro Martyrol. & in ann. 10. 2. Menolog. Græc. 4. die Sept.

1 BABYLAS EGR. CHRISTI MARTYR] *transtulimus hanc vitam ex Græcorum Menæis, ad 9. Kalend. Februarias. sed cur in hūc locum reiecerimus D. Babylæ martyrium nobis tradenda ratio videtur. Haud recens quæstio est, plures ne Babylæ fuerint, Episcopi Antiocheni. eruo ex Suida, qui vtrum Babylas Episcopus Antiochenus, Imp. Decio, an Numeriano claruerit, in dubio relinquit. sanè Babylam, celebrem Episcopum Antiochenum,* Decio Imp. *sublatum, tradunt Eusebius, Epiphanius, Hieronymus, Martyrologium Rom. Beda, Vsuardi, Numeriano* Cæsare, *Metaphrastes, Nicephorus* Callistus, *Menologium Græcorum HRabanus: proin conciliandis rebus à quibusdam Babylæ duo excogitati sunt. sed Illustris. Baronius certi erroris arguit eos, qui Babylam, Episcopum Antiochenum, Imp. Numeriano passum tradunt, cum nullus eius nominis Episcopus Antiochenæ ecclesię tunc pręfuerit, vt constat ex* Catalogo *Episcoporum Antiochenorum, quos recenset Eusebius, &* Nicephorus Constantinopolitanus, *atque adeo eos putat conuinci errare, qui Babylas duos ciuitatis Antiochiæ prompserunt. vnum verò Babylam, eumdemque Episcopum Antiochenum fuisse censet sub Decio. inde permotus quod cum plerique veterum scriptorum, tum Græci, tum Latini Babylam Episcopum Antiochię tradiderint, alterius Babylæ Antiocheni, cum discipulis item suis martyrio coronati, numquam meminerint.*

At pro tenuitate ingenij nostri, in primis falso scriptores reprehendas, qui Babylas duos Antiochenos memorant, cum Menologium Gręcorum duos promat, alterum Episcopum cum tribus pueris, alterum ludimagistrum cum pueris LXXXIV. obtruncatos; atque hos præter Babylam Antiochenum in Sicilia pro fide occisum, ad hoc certum est, Babylas duos Antiochenos fuisse, Sacerdotio inauguratos, quod multa conuincunt; diuersum genus vtriusque vitæ, ac mortis, locus passionis diuersus, socij diuersi, quippe alter Babylas Antiochiæ Episcopus fuit, alter presbyter: ille Antiochię interemptus, cum pueris tribus, Vrbano, Prilidiano, & Epolonio: hic in Sicilia cum duobus discipulis Agapio, & Timotheo. sublatos verò crediderim sub diuersis tyrannis; Babylam Episcopum Imperat. Decio, Babylam presbyterum Numeriano. Quod qui minus aduerterunt, duos Babylas in vnum confundentes, in diuersas sententias discessere, atque alij sub Numeriano collocauere. sed hæc non nisi ex coniectura pronuncio, cessurus facile solidioribus.

Falsi quidem sunt, qui vtrumque Babylam Antiochiæ Episcopum existimauerunt cum contra sint tabulę Episcoporum Antiochenæ sedis, vt Doctissimus Baronius rectè censet. qui verò Babylas duos Antiochenos, alterum Episcopum, alterum Presbyterum negant, Græca ignorasse, aut Græcorum Menæa non legisse se produnt, quę Babylæ Presbyteri Antio-

chię,

chiæ, cuius vitam damus, meminere, qui à Babyla Episcopo plane diuersus est, vt perlecta vtriusque vita constat. igitur Babylę Antiocheni tres extitere. primus Episcopus Imper. Decio interfectus, alter puerorum magister. de vtroque Menologium Sirleti agit, ad prid. Non. Septembris, sed de Babyla Episcopo latina Martyrologia ad 9. Kal. Febr. tertius Babylas Antiochenus Presbyter fuit, in Sicilia cum Agapio, ac Timotheo, pro fide cæsus, vt coniectamus Numeriano Imp.

2 EIVS PATRIA THEOPOLIS] *vrbes Syriæ, Antiochiam eius Metropolim, Seleuciam Apameam, Laodiceam Seleucus Nicanor condidit. Maximam à suo patre Antiochiam denominauit, Seleuciam à seipso, Apameam ab vxore sua. Laodiceam à matre, Strabo, Antiochia dein Theopolis dicta, imperante Iustiniano, sub annum Christi IↃXXVIII. caussa, quod cum magno terræmotu concuteretur, à ciuibus Christi nomine foribus inscripto, vt religiosus quidam uir, oraculo diuino monitus fuerat, ira Dei resedit, Niceph., Euagr., Cedrenus, Stephanus, Theophanes.*

3 VT AMPLISSIMO, QVO PRÆDITVS ERAT SACERDOTIO] *in Græco, factus autem Sacerdos.*

Str. lib. 16. Niceph. l. 7. c. 3. Euagr. l. 3. c. 6. Cedren. in Annal. in Iustinian. Steph. de vrbib. V. Theopolis Theoph. l. 6.

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SS. VITI, MODESTI, ET CRESCENTIÆ.

1 MARTYRIVM SS. VITI, MODESTI, ET CRESCENTIÆ] *exscripsimus ex Græcis mēbranis MM. SS. Bibliothecæ S. Saluatoris Messanæ. in latinum sermonem vertit Pater Augustinus Floritus, nostræ Societatis, vt ciuis Diuos promereretur suos. Habes idem certamen ex latinis codd. MM. SS. apud Surium.*

2 IMMANISSIMO DIOCLETIANO IMPER.] *certum est Beatissimos Martyres Vitum, Modestum, & Crescentiam martyrio affectos, Imp. Diocletiano; sed incertum, quo eius imperij anno. Io. Iacobus Hadria tradit, Valerianum Præsidem in Sicilia à Diocletiano missum, anno 4. Imperij; Vitum, Modestum, & Crescentiam extrema passos, anno Domini CCLXXXVIII. haud tamen video quo Hadria nixus hæc firmet: quin consistere neutiquam possunt. nam annus 4. Diocletiani incidit in annum Christi CCLXXXVII. sed Vitus martyrio coronatus videtur nonnisi post duos circiter annos ab aduentu Valeriani Prǽsidis in Siciliam, ac proinde vltra annum Diocletiani 6. Christi CCLXXXIX. alij verò S. Viti martyrium reijciūt in vltimnm Diocletiani annum, Christi Domini CCCIII. nos sectati media, in annum Christi CCXCIV. ex coniectura reiecimus.*

Io. Iac. Hadria Topograph. Mazar.

3 S. VITVS MAGNAM MIRACVLORVM VIM IN SICILIA PERPETRABAT] *in MS. cod. erat, Lucania. putauerim ita scriptum, quod Vitus in Lucania supremum diem obijt. vnde nonnullis errori locus Vitum in Lucania natum asserendi; nos verò reposuimus, Sicilia, in qua vsuram lucis hausit; ne in posterum de Viti patria quisquam ambigeret, omnisque de ea quæstio præcideretur. nam certò falsi sunt, nescio cuius manuscripti fide, Vitum in Lucania ortū tum tradidere, aduersum quos pugnant omnia Martyrologia, cum manu exarata, quæ in Siciliæ ecclesijs asseruantur, tum edita, maximeque Romanum: Beda, Vsuardi, Adonis, ac ceterorum recentium. quippe Vitum in Sicilia natum, è Sicilia in Lucaniam vectum, inde Romam ad Diocletianum adductū, reuectumque in Lucaniam, ad Silarum fluuium obdormiuisse, historiæ memorant. quam ob caussam antiqui Martyrologiorum scriptores pene omnes natalem diem Sanctorum* Viti, *Modesti, & Crescentiæ in Sicilia commemorant. Beda*, apud Siciliam, Sanctorum Martyrum Viti, Modesti, & Crescentiæ: *Vsuardus*, in Sicilia, natalis Sanctorum Viti, Modesti, & Crescentiæ: *Ado*, apud Siciliam, Natale Sanctorum Martyrum Viti, Modesti, & Crescentiæ: *quin plerique scriptorum Sanctos Martyres Vitum, Modestum, & Crescentiā in Sicilia passos aiunt, vt Breuiarium Gallicanum, quo Sicula ecclesia olim vsa. Florentius Vigorniensis Monachus, Regino Prumiensis, Hermannus Contractus, primus Episcopus Cabilonensis, Vincentius Beluacensis, Abbas Maurolycus, Remigius Florentinus, Timotheus monachus Camaldulensis. caussa est, quod martyrij certamen in Lucania consumatū, in Sicilia solo patrio inierunt Martyrologium Romanum planissime docet, in Luca-*

Paul. Reg. de vit. SS. Neapolit. Martyrol. Ro. ad 17. Kal Iulias Beda, Vsuard., Ado, in Martyr.

Lucania, apud Silarum flumen, natalis Sanctorum Martyrum Viti, Modesti, & Crescentiæ, qui sub Diocletiano Imp. è Sicilia illuc delati, ibidem post ollam feruentis plumbi, post bestias, & catastas, diuina virtute superatas, cursum gloriosi certaminis peregerunt.

Pet. Equil. l. 5. c. 118. *Petrus Equilinus*, Vitus, Modestus, & Cresc. MM. sub Diocletiano Imp. in Sicilia martyrio claruerunt. qui Vitus ex Sicula (*corrupte enim legitur* Luciana, *conuincitque, quod dixerat* in Sicilia) Prouincia, nobili progenie, patre Hyla Senatore progenitus, &c.

Volaterr. lib. 22. *Raphael Volaterranus*, Vitus, puer Siculus, cum Modesto, & Crescentia nutritoribus.

Vincent. l. 12. c. 70. *Vincentius* eo tempore erat in (*Licia, librarij vitio, pro*) Sicilia, sub Diocletiano, Præses Valerianus, de qua Prouincia fuit S. Vitus, habens patrem Hylam sacrilegum.

Philipp. in supplem. Chronic. *Philippus*, Vitus puerulus natione Siculus, cum Modesto, & Crescentia, nutritoribus suis, apud Siciliam insulam martyrium pertulit.

Florentius mon. Chr. *Florentius Monachus*, apud Siciliam Vitus, Modestus, Crescentia, Lucia Virgo.

Sim. Paris. descrip. Siciliæ. Bern. Riera C. de Sicil. c. de relig Siculo. qui manu script. penes me extat. *Quanam verò horum Martyrum vrbs patria? Simon Parisius, & Bernardus Riera Iurisconsultus Drepanitanus Vitum, Modestum, & Crescentiam Selinuntinos fuisse dicunt. addit Riera caussas, quibus permotus est. quod Mazaris, vnde exstitisse fama est, ea tempestate, opidulum erat, in ditione Selinuntiorum. quare nec Præfectum Valerianũ habere, nec ciuem Hylam prædiuitem S. Viti parentem. sed futilis est coniectura.*

Diod. l. 13. *Diodorus Mazarum (rectè ita legendum, & non Nazaram docet eo loco Laurentius Rhodoman.) Ma*zarũ, & fluuium, *Emporium illic situm scribit. & aliàs* Mazaron castellum; *igitur castellum Mazaron à flumine præterlabente dictum.*

l. 13. ex excerptis. Steph. de vrbibus. [illegible]bano Mazara, Castellu[illegible] Selinuntiorum, gentile, Mazaræus. *sanè Mazaron, antiquum opidum, Lilyboeum, & Selinuntem inter, neque ignobile fuit, sed auctum crediderim, posteaquam Sicilia in Romanorũ ditionem venit: neque enim pauca in eius vrbis ruinis inueniuntur antiquæ nobilitatis monumenta, inscripta marmora, vrnæque sepulchrales, cum Græce, tùm latine.*

Aug. Flor. Topograp. Mazaræ. *Auctor est Augustinus Fioritus*. Medicus Mazarensis, *extra Mazaram, pass.* CCL. *ad Septemtrionem, & Occidentem, effossa vestigia ædificiorum, quò fortasse vrbs olim protendebatur. sed plerosque ante annos, cum humus defoderetur, pauimentum ex lapide porphyretico repertum, vrnaq;* C. Cornelij Philonis. *in æde item maxima Mazarensi, prægrandes arcæ duæ visuntur ex marmore, in quarum altera triumphus Imp. Adriani, in altera Meleagri fabula eximie sculpta. hæc dicta oportuit, vt futilem Bernardi Rieræ coniecturam de Mazaro opido demonstraremus. Ceterum Sanctos Vitum, Modestum, & Crescentiam Mazarenses fuisse, super antiquam Mazarensis ecclesiæ traditionem, patrij scriptores docent, Io. Antonius Hadria, Nicolaus Antonius Federicus. ex exteris Petrus Ribadeneyra ex nostra Societate, & Alphonsus Toletanus. exstant Mazaræ antiqua monumenta, quæ rem contestentur. nam S. Viti domus ostenditur, (penes accolas sit fides) in qua natus, in Oratorium versa: templumque in proximo promontorio, vbi ductu Angeli nauim conscendit.*

FILIVM HVMERIS CÆDI FLAGRIS IVSSIT] *MS. cod. Syracusanus*, hæc audiẽs pater eius, iussit puerum calamo cædi. *membranæ Panhormitanæ*, iussit infantem catomis cædi. *quod ipsum habent Beda, & Ado. quamquam in quibusdam eorum codd vitiose legatur*, Vitum catonis cæsum, pro catomis. *in exemplari Suriano scriptum item est*, tunc iratus Valerianus, præcepit puerum catomo cædi. 4

Baron. notis ad Mar. Rom. 17. Kal. Iul. *viri doctissimi Molanus, & Baronius, in hac voce interpretanda collaborant. putarat primum Baronius deprauatum esse locũ, ac pro* catomis, *legendum* latomijs, *quas Isidorus tradit esse supplicij genus ad verberandum aptum. dein reuocat se Baronius, quod Plautus, Liuius, Festus, alij* latomicas *pro carceribus accipiant. at deprauatum esse locum, non videtur posse dici, cum ex Græcis sit versus apud quos scriptum* Cat'omis, *quod latinus interpres vertit* catomis cædi. *atque eadem vox est in passione S. Afræ*: Iudex Caius dixit, quod si non feceris, catomis cædi te iubebo.

Victor Viticens. l. 1. de persec. Vandalica. Cic. l. 7. epistola 7. Laber. ap. Gell. l. 16. cap. 7. Petron. in Satyrico. Beda in Martyrol. 18. Nouemb. *Victor Vticensis*, venerabilem senem. (*Thomam Episcopum* in publica facie catomis cæciderunt. *quin vsurpata vox antiquis scriptoribus latinis. M. Cicero*: ne in catomũ Cato nos. *Liberius*, tollet bona fide vos Orcus nudos in catomum. *sed in his locis, catomus vinculum est, & catena vt docet interpres Iuuenalis, & notum est ex Petronio*: qui vocat *ait*, cubicularios, & me iubet catomo ligare. *ita enim emendat hunc locum Turnebus, vir doctissimus. Beda etiam de puero Barula Martyre*, indignatus *Asclepiades*, catomo eum suspendi, ac verberari, postremo decollari iussit. *sed alia catomi significatio in Actis SS. Viti, & Afræ. non enim vinculum, quo ligatus Martyr, videtur esse.*

Molanus è Græca voce deducit, vt idem sit, quod demissis armis, *quia Martyr, pedibus in altum suspensis, ad verbera fuerit expositus. ita etiam hanc vocem sumpsit Cerda in Aduersarijs sacris cap. 35. nu. 6. vbi vult* catomis, *&* catomò *aduerbialiter sumi, vt idẽ sit, ac suspendi aut cædi capite deorsum. refutat id Baronius, quod nihil tale in Actis legatur.*

Gallon. de cruciatib. SS. MM. Prud. hymno in S. Romanũ. *Antonius Gallonius ex eo motus, quod Asclepiades apud Prudentium, Barulam pusionem præcipit,*

Sublime tollant, & manu pulsent nates:
Mox & remota veste, virgis verberent,
Tenerumque diris ictibus tergum secent.

Existimat catomo cædi esse, puerorum more, quod ludimagistris solent, vapulare. quod enim in Actis dicitur, catomo cædi, *Prudentius vertit*; sublime tollant, & manu pulsent nates. *sed vir sanè doctus aberrat. non enim in Actis*, Barula Catomo cædi iussus, *sed* catomo suspendi. *neque quod dictum est Actis*, catomo cæsum, *Prudentius interpretatur*, sublime sublatum, & manibus pulsatum nates. *quin diuersis supplicijs affectum, Prudentius tradit: pulsatum primo manibus nates ad ignominiam, dein verò ad cruciatum, remota veste, virgis verberatum, sectumque duris ictibus tergum, quod potius esset catomis*

mis cedi. enimvero interpres latinus in Actis S. Viti retinuit vocem Græcam catomis. *Vetus Glossarium* : ωμος ceruix. *catomis igitur verberari est, secundum ceruices, & humeros cædi. & Pater Floritus hic vertit*, humeris cædi flagris. *& rursum paullo post:* iratus Prætor humeros illius iubet verberari.

5 ANTE TE LATET IMPERATORVM EDICTVM?] *Diocletianus edicta duo promulgauit aduersum Christianos, alterum Romæ, anno imperij tertio, alterum anno 19 omnes per Prouincias. incertum de quo edicto hic sit sermo, ex eo enim annus certaminis S. Viti constaret, dum nihil est, quod vetet, quod volueris edictum Imp. accipias.*

6 VIDIT SEPTEM ANGELOS ADSTANTES ANTE PVERVM] *in exemplari Suriano : vidit Angelos 12. alatos instar aquilarum.*

7 O SVMME IVPP. SI ME SERV DATVR. ME TIBI POLL. TAVRVM CORN. AVR. INSIGNEM] *vetus formula hæc fuit qua votum Ioui nuncupabatur Tertullianus* ecce annua votorum nuncupatio. quid videtur? prima in principijs, secunda in Capitolio. Accipe post loca, & verba: nunc tibi, Iuppiter, boue cornibus auro decoratis, vouemus esse futurum *inaurari autem solebant cornua maiorum victimarum. Plinius*, Deorum honori in sacris, nihil aliud excogitatum est, quã vt auratis cornibus hostię maiores duntaxat immolarentur. *quo allusum à Tertulliano*, quibus (*taolis*, hanc sagınatiorem, & auratiorem, & maiorem hostiam cædis, salutem tuam.

Tertull. de cor. milit.

Tertull. de Idolol. c. 6.

8 EOS IGITVR AD MARE CVM ADDVXISSET] *locus haud procul est vrbe Mazara, ad meridiem, vbi ipso in litore, ædes est D. Vito dedicata*

9 TANDEM IN LOCVM ADVEHVNTVR, QVEM VOCANT ALECTORIVM] *exemplar Surij habet*, Allectorium. *Codex Syracusanus*, deuenerunt in locum, qui Alectario nuncupatur. *litoralis locus fuisse videtur, vbi Silarus Fluuius in mare Tyrrhenũ se effundit, sed incertum mihi, in agro Brutio, an Lucano?*

10 ITER FACIENTES PER FLVVIVM SILARVM] *Strabo, Silarum fluuium diuidere ait, Picentes, & veterem Campaniam: itemque, post Silari ostia, Lucaniam subsequi. ex eo crediderim* Vibio, Probo, & Pomponio Sabino *Silarum Lucaniæ fluuium dici: Plinio, Ptolomæo, alijsque, Campaniæ. de eo Priscianus:*

Str. l. 5. extremo, & initio li. 6. Vib. de flu minibus. Prob. & Põpon. in 3. lib. Georgic. Plin. l. 11. cap. 103. Ptol. l. 3. Priscia. in Periegesi.

> sequitur Campania diues,
> Hic vbi Parthenopes domus est castissima, frugum
> Fertilis: hanc pontus proprijs exceperat vndis.
> Ad Noton est, longe supra Sirenida rupem,
> Picentis Silari gurges, spectabile flumen.
> Hunc habitant prope Lucani, Brettique coloni.

Ceterum multa in diuersum ab ijs, quæ hac historia memorantur, Ioannes Iacobus Hadria prodit ex corrupta vulgi fama. etenim egressus, *ait*, Mazara Vitus cum Modesto, & Crescentia, nutritoribus suis, ad promontorium Selini fluminis venit. *hic monitu Angeli, nauigium conscendit, vbi posteritas ædem D. Vito construxit, iuxta fluuium Selinum. exinde ora Sicula circumnauigata, in agrum Tanagritanum, ad Segestanos peruenit, vbi est Siler fluuius. interea cum filius Diocletiani Imper. à Dæmone vexatus proclamaret se non egressurum, nisi Vitus, qui erat in agro Tanagritano, regionis Erycis, adueneret, quæsitus ad Imperatorem producitur. Postea verò quam Vitus Romę ab Imperatore excruciatus, tormentisque ab Angelo ereptus esset, & ad* Conterranum *agrum delatus, vrbs* Conterrana *ad eius aduentum corruit, Vitus iuxta litus maris obdormiuit, quem Florentia, femina Erycina sepulturę dedit. quo verò loco demortuus est, ad promontorium Aegitharsum, templum D. Vito maiores nostri condiderunt, miraculis inclytum in hodiernum vsque diem. quæ omnia inania sunt, contraque historiæ fidem. quod enim Silarum fluuium in promontorio Aegitharso (hodie S. Viti, ab eius templo) Hadria locat, agrum verò Tanagritanum Erycinos inter, & Segestanos, à vero alienum est: nam Silarus amnis ex Geographis omnibus, quos memorauimus, minime ille quidem in Sicilia, sed Lucanos, & Picentes interfluit: itemque ager Tanagritanus in Lucania est Conterranam vrbem ad S. Viti appulsum in Aegitharsum corruisse, vulgi nugas puta. neque hæc ciuitas in Sicilia vmquam fuit: neque ruinarum quæ illic cernuntur vestigia, dirutæ ciuitatis sunt, sed diuulsę rupis. vulgus* cõterranam *nominat, ac ciuitatem exstitisse existimat, sed fallitur. Thomas verò Fazellus antiquitatũ Siciliæ gnarus, vt commentum refellit. Præterea tradit Hadria, Vitum in Siciliam ab Angelo deductum, in promontorio Aegitharso obdormiuisse, vbi ædes nomine eius, est exstructa, & à Florẽtia Ericyna humatum, contra verum est: hæc enim omnia in Lucania contigisse, ex S. Viti historia, satis constat.*

At quæ nam origo, caussęque ędis D. Vito conditæ in promontorio Aegitharso? numne quòd Vitus cum Siciliam præternauigaret, Lucaniam petens, illic substiterit? neque affirmauerim, neque negauerim. sane templum antiquum, & celebre miraculis, quam ob caussam in multa apud Siculos religione est, quinimmo formidatum hostibus admirabili portento. etenim Archipirata quidam natione Maurus ædem Vito sacram diripere ausus in altum vectus, vnà cum sacrilegij consortibus, qui in nauigio erant, in rabiem incitati sunt, donec ad litus reuecti, sacram prædam restituerent. quo facto, incolumes in Africam reuersi sunt, vnde oleum nutriendis lãpadibus, grati animi ergo, quamquam alieni à fide, S. Vito donum misere. Cæterum hoc in loco mira vis, & præsentissimum D. Viti numen, pellendis Dæmonibus è corporibus obsessis, sanandisque rabidis, ac morsis à canibus rabiosis, interdum etiam armenta æstate rabida à bubulcis acta, cùm D. Viti ecclesiã circumierint, à rabie liberantur. sed illustre miraculum retulerim, quod Hadria memorat, plures ante annos euenisse, quàm Iudæi è Sici-

Io. Iac. Ha Topograp. Mazarens.

è Sicilia pellerentur. negotiatores duo, Drepanitanus alter christianus, alter iudæus rē pecuariam inita societate tractabant. forte autem armento præ nimio æstu in rabiem concitato, homo christianus partiarium Iudæum conuenit, & accipe vaccas, inquit, tuas ego meas ad D. Viti adducam. Christianum Iudæus rogat, eò uniuersum perduceret, ne pecus suum perditum vellet, pollicitus in laboribus, sumptuque futurum se participem ille accepta conditione, affectum rabie armentum ad sacram D. Viti ædem perducit, cumq; ter circumegisset, in honorem Sanctissimæ Trinitatis statim ex eo rabies depellitur; admirante Iudæo præsentissimam D. Viti opem aduersus rabiem. vbi nox aduenit, ingressi templum christiani, qui illic erant, Iudæum expellunt, sed is orare, obtestarique ut intrò reciperent. nam metus erat, ne à piratis caperetur, qui illuc sæpe appellere soliti. igitur Christiani pietate commoti, Iudæum in templum recipiunt, intempesta nocte dormientibus christianis, vnus Iudæus vigilabat. et ecce tibi egregia forma puer, 12. ferme annorum, ex altari visus egredi. quo viso, perterritus Iudæus, nec quidpiam locutus, quæ ille ageret, obseruabat. interea puer christianos adire, vniuscuiusque frontem cruce signare, & signatam exosculari. vbi ad Iudæum venit, auertit ab eo se, atque ad alios christianos accessit, idemque peregit. cùm igitur omnium frontem, Iudæo præterito, cruce consignasset, & osculatus esset, puer sub altare ingressus, euanuit. illucescente, sacrisq; peractis, antequam christiani è templo abscederent, Iudæus adhuc tremens, quæ noctu viderat, narrauit. D. Vito X. vaccas dono dedit, christianamque religionem complexus, sacro baptismate ablutus est.

10 IN EORVM NVMERO FVIT DIOCLETIANI IMP. FILIVS] *ab alijs filia scribitur. certè quidem Imp. Diocletiano Valeria filia fuit.*

12 QVAM A VITO IN LVCANIA COMMORANTE] *in quibusdam Actis, Lucanus hoc loco B. Vitus appellatur, quòd in Lucania tunc commoraretur: nam Siculum fuisse, iam probatum est idque fateri, necessitas Dæmoni erat. nā promere à Deo iussus, quod Imperat. Diocletiano intererat: intererat aūt, minime quidē rescire, cuias esset Vitus: sed vbi locorum esset, vt ille perquiri, perducique ad se iuberet quam ob caussam enucleatius Dæmon mox ait,* Vitum in *Agro Tanagritano esse.*

13 IN TANAGRITANORVM FINIBVS] *in Græco cod. perperam à librario scriptum est*, in Agritanorum finibus, *corrige* Tanagrinatorum: *agro nomen ex flumine, an torrente? nam Seruius,* Tanager, *ait*, fluuius est Lucaniæ. *at Probus,* Tanagrus torrens est Lucaniæ, qui, cùm pluuiæ sunt, effusior est, & sæuit; cùm serenum, siccus est. *Pomponius item Sabinus,* Tanager non est fluuius, sed torrēs in Lucania, qui non habet aquas nisi tempore pluuiæ. *ex eo dictum Virgilio*, sicci ripa Tanagri.

Seru. in l. 3. Georg. itemque Prob. & Pōponi.

Virgil. l. 3. Georgic.

14 INGENTI TERRÆMOTV CARCER ETC.] *huiusmodi miracula ad Sanctorum preces sæpe etiam obseruabis in sacra historia Actorum Apostolorum cap. 4* & cum orasset motus est locus, in quo erant congregati; *& cap. 16.* subito verò terræmotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris & statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt, *qui caussas rescire voluerit, adeat Ioannem Lorinum, nostræ societatis, in hæc loca.*

CLAMAVERVNT SS. MARTYRES] *aduersatur his Surianum exemplar, in quo habetur, Crescentiam Romæ conuersam fuisse ad Christum, prædicatione S Viti, quod sane corrigendum est: cum ex Actis omnibus cōstet, Modestum, & Crescentiam educatores, & Comites D. Viti extitisse nō modo itineris, sed religionis.* 15

BALNEVM NOBIS PRÆPARASTI. VTINAM ITA, ET LINTEA] *in Græco est* Sabanum, *quam vocē Glossarium explicat* Lētium, *sed rectè emendat Ioannes Meursius,* linteum. *itaque Scholiastes Iuuenalis ad illud* vritur ardenti duo propter lintea ferro. *sic ait* punitur seruus propter duo sabana. *vocem Teutonicam fuisse, ex Iornande discimus ab ea gente in Italiam transfusa.* 16

Io. Meurs. in Auctar. Philolog. c. 32. Iuue. satyr. 14. Iornandes in clecho. vocabul. Teuton.

IVSSIT DIOCLETIANVS MACHINAM APPARARI] *Græce* Manganum, *quod cat astam nonnulli interpretantur, Manganum verò, machina militaris fuit expugnandis vrbibus, de qua multa doctissimus Lipsius libris Poliorceticon. ab expugnatione vrbiū ad torquendos homines adhibita. an quòd tormenti forma militarem illam machinam referret? Hegesippus de Nerone,* manganum sibi quoddam parauit, quo se necaret. *dictū verò manganum, & mangana, & decurtata voce* manga. *Radeuicus de rebus Friderici primi ait,* ob fides eorum machinæ alligatos, ad eorum tormenta, quæ vulgò mangas appellant, & intra ciuitatem nouem habebantur, decreuit obijciendos. 17

Lips. Poliorcet. l. 1. c. 3. & l. 3. dialog. 3.

Radeu. de reb. Frid. I.

OMNIA IDOLORVM FANA, ETC.] *vereor ne hæc in maius aliquantulum aucta sint. modestiùs Arsenius carmine in S. Vitū,* verum de repente cœlo fulminibus tonante, magnoque terræmotu, fœda Deorum altaria euersa, dirutaque. 18

Arse. hym. in S. Vitū.

SIT A MVSCARVM INFESTATIONIBVS PVRVS IS LOCVS] *proximam Silaro flumini siluam, montemque Alburnum à muscis infestari, Virgilius etiam docet:* 19

Virgil. l. 3. Georgic.

> Est lucos Silari circa, ilicibusque virentem
> Plurimus Alburnum volitans, cui nomen Asilo
> Romanum est: Oestron Graij vertere vocantes.
> Asper, acerba sonans, quo tota exterrita siluis
> Diffugiunt armenta; furit mugitibus æther
> Concussus, siluæque, & sicci ripa Tanagri.

Id generis muscæ, maxime gregibus infestum, vulgo Tabanum *dici docet Plinius, & Seruius.*

Plin. l. 11. c. 28. Seru. in 3. Georg.

ARO-

10 AROMATIBVS, VNGVENTISQVE ODORATISSIMIS] *profusissima olim fuit religio christianorum, in sepeliendis cum pompa Martyribus. Tertullianus*, thura plane non emimus. *si* Arabiæ quæruntur diuitiæ, sciant Sabæi, pluris, & cariores suas merces christianis sepeliendis profligari, quàm Dijs fumigandis. *& aliàs de aromatibus loquens*, etiam hominibus ad pigmenta medicinalia, nobis insuper ad solatia sepulturæ vsui sunt: *ita vero Martyres condebantur, cùm imitatione corporis Christi Domini, tùm in spem resurrectionis.*

Tertul. Apolog. c. 42

& lib. de Idololatr.

11 EODEM LOCI SEPELIVIT] *exemplar Surij*; in loco, qui dicitur Marianus. *Codex Syracusanus, calamo exaratus*, in Mariano prædio sepeliuit.

ANIMADVERSIONES
IN
CARMEN ARSENII

1 CARMEN ARSENII] *hunc hymnum nacti sumus in Græco cod. MS. Monasterij S. Philippi Fragalatis, ex ordine Magni Basilij. Arsenium verò Monachum de eadem familia, fuisse crediderim; & ante occupatam a Saracenis Siciliam vixisse, cum ab eorum nedum tyrannide, sed neque incursione insulam liberari, vt hymnorum scriptoribus ea tempestate moris fuit, Deum precetur: vertit in latinum P. Augustinus Floritus Societatis nostra.*

2 EX SPINOSA PRAVAQVE RADICE] *ex parentibus Ethnicis: rursum paullo post, editus plane es, vita integerrime, ex spinea radice frutex.*

3 QVAMQVAM PVER QVIDEM ANNIS ERAS] *ingressus est Vitus martyrij agonem, duodecim annos natus, Acta Suriana, & Syracusana. Alij septennem faciunt, quod minus probauerim.*

4 AD SALERNICVM FLVVIVM] *ita in Græco cod. Silarum fluuium accipio. Vibius sequester*, Siler in Lucania, opido Alburno. *Boccacius pro* Alburno, *legit* Salerno. *Sulpitius etiam Verulanus fluuium Silarum scribit, Salernum præterire.*

5 DIVINÆ AQVILÆ SERVAVERE] *Codex Syracusanus*, Sanctorum animæ, vinculo carnis exutæ, cum Angelorum choris ad cælestia regna conuolarunt. per triduum autem Aquilæ, virtute diuina, Sanctorum custodierunt corpora illibata, tumulis exhibenda. *ita S. Stanislai, Cracouiensis Episcopi, & Martyris corpus, quattuor aquila circumuolantes custodierunt, Cranzius, & Cromerus. Caput S. Edmundi, Regis Angliæ, à Danis interfecti, à lupo custoditum est, Vincentius.*

Cranz. l. 3. c. 14. Vandal. Crome. de reb. Pol. Vinc. l. 25. c. 31. hist.

ANIMADVERSIONES
IN TRANSLATIONEM
SANCTI VITI

HISTORIAM *Translationis Sancti Viti, ex Gallia in Saxoniam, exscripsimus ex tomo septimo ad vitas Laurentij Surij.*

1 ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS IↃCCCXXXVI] *Sigebertus Monachus Gemblacensis, accidisse ait, anno superiore IↃCCCXXXV., ita scribens*, hoc tempore (*Imp. Ludouico Pio*) reliquiæ Sancti Viti Martyris Parisijs ad Corbeiam Saxoniæ transferuntur vnde ipsi Franci testati sũt, quod ab illo tempore, gloria Francorum ad Saxones translata sit. *sed Parisios in ecclesiam S. Dionysij vrbe Roma delatum fuerat ante annos LXXX. Pipino regnante. Idem Sigebertus anno IↃCCLV.* Fulradus, Abbas S. Dionysij Parisiensis, corpus S. Viti Martyris Roma Parisios transtulit. *Tradit Aeneas Siluius*

Sigeber. in Chron.

Aen. Silu. hist. Boem. c. 15. Ioa Dubr. hist. Boem. l. 4. & 5. Io. Naucl. volu. 2. gener. 45.

Siluius, & Ioann. Dubrauius Othonem I. Germaniæ Regem, & Imperatorem Venceslao adolescenti (qui postea Boemorum Princeps, & Martyr fuit, anno IↃCCCCXXXVIII.) in aula eius obseruanti, brachium S. Viti dono dedisse, in cuius honore cathedralis ędes Pragæ constructa est. sed apud Ioānem Nauclerum inuenio, Carolum Imper. IIII. corpus S. Viti Pragam detulisse.

Gualla, & Steph. in hist Ticinensi.

Dauid. Romæ indice sanctorū. Marafiot. l. 2. c. 15. Phil. Ferr. de Sanctis Italiæ.

Contrà scriptores alij, corpora SS. Viti, Modesti & Crescentiæ ab Aristolfo Longobardorum Duce, cùm Romam diriperet, capta, ac Ticinum vrbem Insubriæ transuecta esse: vbi condi memorant in S. Marini cœnobio fratrum D. Hieronymi, Iacobus Gualla, & Stephanus Breuentanus. Alij vero horū Martyrum corpora tradunt Cereæ esse, in agro Veronensi, iuxta Menacum fluuium in æde S. Viti. Nonnulli in Calabria in S. Viti opidulo, prope Scyllaceum, ex Dauide Romeo, & Marafioto. Quidam apud Polinianum, vrbem Apuliæ, in templo eorum nomini dicato, ex Philippo Ferrario. Alij in oppido Siciliæ Rabalbuto; quę consistere neutiquam possunt, nisi nomine corporis, partem intellexerimus, antiquo ecclesiæ more; de quo more copiose aliàs dictum est. sed enim caput S. Viti Pisis in Etruria seruatur, in Cœnobio S. Laurentij, fratrum Minorum S. Francisci. inde Magister Egidius Honestus Drepanitanus, Ordinis Fratrum Carmelitarum, cum Pisis esset, gymnasio familiæ suæ Præfectus, ab Illustrissimo S.R.E. Cardinali Montis Politiani, Pisarum Archiepiscopo, partem capitis habuit, anno Domini CIↃIↃLXX. & argento tectam in cœnobio Diuæ Mariæ Annuntiatæ iuxta Drepanum locauit. Multis præterea in locis ex S. Viti reliquijs asseruantur. Auctor est Philippus Ferrarius, S. Crescentiæ corpus famā esse, seruari Mazaræ, in Sicilia. vtinam vere. De reliquijs etiam S. Viti vide Albertum Crantzium in libris Metropolis, & Hundium Metropoli Salisburgensi. & Annales Henrici Steronis anno M.CCXXIII. apud Henricum Canisium.

Abb Crāt. l. 3. Metro. n. 4. & l. 11. c. 14. Hund in Metr. Salisburg. tom. 1. Antiqu. lect.

ANIMADVERSIONES IN VITAM SANCTI NEOPHYTI

1 MATRE NEOPHYTA] *Neophytæ matris, & vxoris Epiphanes certamen seorsim supra memorauimus.*

2 ALEXANDER QVI CVSTODIÆ PRÆERAT] *Custodes vinctis adpositi, pro foribus carceris stabant. quòd verò carcer nullis fenestris lucem exciperet, vel redderet, intelligas diuinam hanc lucem Alexandro visam, auditasque voces è portarum rimis erupisse. simili miraculo custos carceris, quo tenebatur Vincentius, ad fidem conuersus est. itaque Prudentius cùm Angelos cælo lapsos in carcerem commemorasset, ad Vincentium recreandum, subdit:*

Prud. hym. in S. Vinc. Mart.

sed clausas fores
Interna rumpunt lumina,
Tenuesque per rimas nitor
Lucis latentis proditur.
Hoc cùm stuperet territus
Obsessor atri liminis, &c.

lege cum hymnum, qui suauissimus est.

3 ET INTEGRVM SIGILLVM TVVM VIDE] *fores carceris annulo Pręsidis obsignari, haud nouum est sęuitiæ documentum. Metaphrastes in martyrio S. Theodori Tyronis,* ira percitus iudex, & rugiens vt Leo, iussit eum conijci in carcerem, & portam obsignari custodiæ, & illic fame mori.

Metaphr. martyr. S. Theodor. Tyronis

4 IMPERATORIS BENEVOLENTIAM] *Hæc contigere, Maio ineunte, cùm occiso iā Decio in agris Scythicis, Vibius Trebonian' Gallus in Moesia Dux imperium inuaserat. quòd verò tum in Sicilia de exitu Decij, nondum auditum erat, viuere Decius putabatur cuius beneuolentiam, & gratiam Tertullus Alexandro proponit.*

SERVOS OMNES MANV MISIT] *serui ab Alexandro libertate donati fuere numero CCXX. ita tradunt Acta.* 5

EVADERET GVBERNATOR] *Episcopus, magnæ nauis gubernator, Diaconi nautæ dicuntur à Clemente in Constitutionibus Apostolicis, Neophytus verò Episcopus Leontinorum fuit, imperantibus Valeriano, & Gallieno.* 6

IN BREVI FINEM CAPIET DIABOLI FVROR] *De persecutione Decij, & Valeriani prædictio hæc fuit, quę quieuit anno Christi CCLXII., cùm capto à Persis Valeriano, filius eius Gallienus, solus imperio potitus, clementiùs se gessit, edictisque vulgatis persecutionem remisit, auctor Eusebius. vt verò Deus per SS. Martyres Alexandrum admonuit de fine persecutionis, quam post Decium, auxerat Valerianus; ita Cyprianum monuerat de exitu persecutionis Decianæ. qua de re S. Cyprianus hęc scribit,* ad minimum famulum suum ille, pro sua circa nos bonitate, mandare dignatus est, dic illi, inquit, securus sit, quia pax ventura est, sed quòd interim morula est, supersunt adhuc ali- 7

Euseb. lib. 7. c. 14.

S. Cypr. epist. 8.

aliqui, qui probentur. *Finem etiam persecutionis Diocletiani, & Maximiani per Luciam Virginem Syracusanam Deus renuntiauit.*

8 COLLATO CVM ECCLESIÆ LIPARENSIS PRIMARIIS CONSILIO] *sic S. Gregorius Thaumaturgus, Neocæsarea Episcopus, diuino instinctu in solitudinem concessit, auctore Nysseno. S. Cyprianus, Carthaginensis Episcopus, Domini iussu secessisse se ait, traditque Pontius in eius vita.*

Nyssen. in vita S. Gregor. S. Cypr. ep. 1c. Pont. in vita S. Cypr.

9 PER OSTIVM FLVMINIS] *fluuius is est, qui hodie* S. Leonardi *dicitur. vide Notas ad SS. Stratonicum, & Cleonicum.*

10 HABITABAT IN LOCO, QVEM CIPARESSIVM VOCABANT] *paullo post, Thecla prædium fuisse dicitur. Catanam inter, & Leontinum fuit. nam* Neophytus, *Episcopus Leontinorum, Euerio Episcopo Catana venienti ad Cyparessium obuiam ijt, fuit verò haud procul à littore.*

11 ITE IN CRECVM, IVXTA MARE] *locus is fuisse videtur, propè* panthagiam. *argumentum ex eo, quòd iuxta mare visitur specus, Deiparæ hoc quo dicata. cui Donia nomen, in qua specu Sanctos Alphium, Philadelphum, & Cyrinum delituisse, accolæ perhibent. sed falsò, ij enim fieri nullo modo potest, vt in hac loca peruenerint nã Tauromenio, Catanam, recta inde Leontinos cum militari custodia delati, ibique extincti sunt. crediderim, errare famam in delitescentium nominibus, atque in his latebris Agathonem Episcopum, Alexandrum, comitesque occultatos; ac proinde locum hunc esse veterem Crecum, qui supra promontorium Taurum. is verò Cataneum sinum, & Megaricum interiacet.*

12 IN MEDIO MONTE, IVXTA ASSIAM] *his montibus hodie nomen,* Diauolopri *distant Megara VI. M.P., Leontinis 8., Assia verò fl. euius fortasse est, qui* Gisiræ *dictus, & in* Panthagiam *influit.*

13 NEC DVM FVERAT CONSECRATVM] *ab antiquissimis temporibus, sollemni aliqua caremonia, ecclesiæ* Deo *dicabantur, sed illas sanctiore ritu consecrari, altari in titulum erecto, & sacro chrismate delibuto, D. Siluester Pontifex primus instituit.*

14 PICTVRIS EXORNAVIT] Imaginibus Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini depictis *aiunt acta. Ecclesias olim sacris picturis exornari solitas, probat Illustrissimus Baronius in Annalibus.*

15 NEOPHYTVM APPELLANS] *videtur desumpsisse nomen à S. Neophyta, eius matre*

Baron. ad Ann. Christi 57.

15 CORPVS ET SANGVINEM DOMINI IMPERTIIT] *is tum mos erat, qui in ecclesiam recipiebantur, postea quàm edocti christianam fidem baptizabantur, mox sacrificium ab Episcopo, vel Sacerdote offerebatur, tradebaturque illis corpus, & sanguinis Domini nostri, exstant exempla in Actis SS. Hippolyti, & Eusebij, & in Actis S. Stephani, quæ habes apud Baronium tomo 11. ad annum CCLIX. item in Actis Sanctæ Susannæ.*

16 PARTICIPABAT PER SINGVLOS DIES] *iam inde à felicissimis Ecclesiæ initijs christiani Sacratissimam Eucharistiam singulis diebus sumebant; in Actis Apostolorum* erant perseuerantes in oratione, & communicatione fractionis panis. *paullo post:* quotidie perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem. *quem morem temporibus Decij, & Valeriani extitisse, docet S. Cyprianus, qui tum viuebat, in oratione Dominica:* qui in Christo sumus, Eucharistiam quotidie in cibum salutis accipimus, *& epistola ad Tibaritanos:* considerantes se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, vt possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere. *Caussa inter ceteras, vt qui quotidie de vita periclitantur, Tyrannis ecclesiam persequentibus, quotidie sumerent corpus. & sanguinem Domini, seque aduersum illos armarent.*

Act. 2. c. 2.

S. Cypr. or. Domin.

epist. 56.

DONATO LECTORIS MVNERE] *is verò primus in ecclesia gradus fuit. Sidonius Apollinaris de Ioanne, electo Episcopo:* Lector hic primum, sic minister altaris. *Paulinus Natali 4. Sancti Felicis.* 17

Primus lector seruiuit iu annis:
Inde gradum cœpit, cui munus voce fideli,
Adiurare malos, & sacris vellere verbis.

DIACONVM ORDINAVIT] *hoc loco aduertis, Neophytum primum lectorem, mox Diaconum, exinde Presbyterum ordinatum: atque hos per gradus euectum fuisse ad Episcopatum. id verò decretum postea est in ecclesiæ moribus. Concilium Sardicense,* vt nõ prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus. 18

Conc. Sardic. can. 13

MANICANTES] *antiquum verbum Aimonius de gestis Francorum:* manicare, *manesurgere.* 19

Aimon. l. 3. c. 80.

SACRAM LITVRGIAM PEREGISSENT] *ante ordinationem Neophyti, duo obseruas, quæ præcessere, ieiunia, & sacrificium. is enim ordinationis ritus fuit, ab initijs ecclesiæ, vt non fieret sine ieiunio, & sacrificio, vt notat Baronius tom. 1. ex Actis Apostolorum de ordinatione Pauli, & Barnabæ:* ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, *pro ministrantibus, Græce est.* Liturgiam peragentibus, & sacrificantibus *antiqui Rituales libri idem planè contestantur, lege Lorin. in Actis Apostol. cap. 13 num. 2. & 5.* 20

CÆLESTIVM GLADIIS INTEREMPTVS EST] *qua ratione id factum est, habes in narratione miraculorum, quæ à SS. Alphio, Philadelpho, & Cyrino patrata sunt* 21

NOCTEM SOLIDAM DVXERVNT IN HYMNIS] *eadem religio ad Martyrum sepulchra. in Actis SS. Marij, & Marthæ: Marius. & Martha vnà cum filijs, & B. Ioanne Presbytero, corpora SS Martyrum, linteaminibus inuoluta, sepelierunt in Crypta, quo in loco permanentes, vigilias, & ieiunia, & orationes multis diebus cum Ioannè celebrarunt. eumdem morem sæpius leges in his Actis SS. Alphij, Philadelphi, & Cyr. sed antiquum in ecclesia vsum concinendi psalmos, hymnosque Apostolorum instituto* 22

Acta SS. Marij, & Marthe apud Baro. to. 2.

k cœp-

Ad Colos. cap.3. S.Aug ep. 119. c.18.

cæptum, discimus ex epistola ad Colossenses, & docet . Augustinus epistola CXIX memorant Socrates, & Nicephorus, alternum hymnorum in ecclesia cantum à S. Ignatio, Episcopo Antiochiæ, primum institutum, qui mos Antiochiæ cæptus, in omnes christiani Orbis ecclesias propagatus est

23 MEDIÆ NOCTIS OFFICIVM] *Ecclesię initijs, christiani antè lucanos conuentus celebrabant. Plinius ad Traianum de christianis,* soliti stato die, ante lucem conuenire, carmenque Christo, quasi Deo dicere secum inuicem. *Tertullianus item commemorat cœtus antelucanos ad canendum Christo & Deo. sensim deinde inductum, vt non solũ interdiu, sed noctu psalmi, hymnique concinerentur, horæque, quę nunc celebrari cæptę, ita Vualafridus Strabo: testis etiam Philo, primitiuam apud Alexandrinos ecclesiam inter alia bona, hymnos antegalli cantus lucanos celebrasse.*

Tertul Apolog. c. 2.

Vualafrid. dereb. Ecclesiasticis cap. 25.

24 IBI NEOPHYTVM B. APOSTOLVS CONSECRAVIT EPISCOPVM] *rem mirabere extra ordinem, sed non desunt exempla, quæ firment. ita enim Fuluianus noctu per visum consecratus est Episcopus Myrmenæ à S. Matthæo Apostolo, vt tradit Nicephorus. ita Polymius à S.Bartholomæo Apostolo. auctor est Abdias. simili miraculo, ecclesiam S. Dionysij, extra muros Parisienses, à Christo Domino dedicatam, scribunt Vincentius in Speculo, & S. Antoninus. ad sollemnia baptismatis Clodouæi Regis Francorum, ampulla chrismatis, columba ore è cœlo delata, qua tùm fons, tùm Clodouæus à Sancto Remigio sacratus est ex Aimonio, & Hincmaro.*

Niceph. l. 2. c.41 Abdias l.8. hist. Apost. Vinc.li. 3. c.36. & 37. S.Ant.hist. par.2. Aimon.de reb. gestis Franc. Hincmar. in vita S. Remigij, apud Surium 13.Januar.

25 AD SVMMVM PONTIFICEM] *ad quẽnam? ad S. Stephanum. etenim anno Christi CCLVIII. Neophytus Romam contendit, quo Stephanus regebat ecclesiam.*

26 CESSASSE IAM PERSECVTIONEM *in qua Lipara Insula. toti enim ecclesiæ pax reddita est, post annos tres, coercita persecutione Imp. Gallieni edicto.*

27 SIMVL IDOLORVM FANVM] *templi huius memoriã aduersa tempora extinxere. hinc vrbem Leontinorum maxime illustrem, & gloriosam existimes velim, quod à fidei initijs Deiparam Virginem coluerint, eique templum magnificum consecrarint: in quo Leontini baptizati sunt, ipsa Dei matre eos fere è baptismo suscipiente. seruent hoc decus patriæ, & pietatem in Virginem Genitricem augeant, & honoribus in dies cumulent.*

28 RHODIPPVM FRATREM B. EPIPH. *Qui dein in locum S. Neophyti, successit Episcopus Leontinorum.*

29 SED IMPONES EI APOSTOLICAM] *ita in Greco codice est, sed apud Achmetem* Apostolicium, habitus Apostolicus, *idest* Põtificalis, siue Episcopalis. *habitus autem Pontificis, & Episcopi, Apostolica, siue Apostolicum dictum est, quòd Pontifices, & Episcopi Apostoli appellentur; Pontificatus, & Episcopatus, dicatur Apostolatus: Godefridus Villahardoninus in historia Constantinopolitana, quam ante CCCC. scripsit, Innocentium nominat* Apostolum Romæ. *Varnefridus de gestis Longobardorum,* ad Apostolatus officium Sabinianus est ordinatus. *Nicolaus PP. id ipsum,* nostro scribentibus Apostolatui. *Episcopi item Apostoli, & Episcopatus, Apostolatus. S. Cyprianus ad Rogatianum,* meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, idest Episcopos, & Præpositos Dominus elegit. *Paulinus epistola ad Alethiam,* in aulam Apostoli congregati &c. *Sidonius Lupo Episcopo,* officium, quod Apostolatui tuo debetur. *& Fontelo Episcopo,* ad Apostolatus tui notitiam. *Ennodius Marcellino Episcopo,* seruitia Apostolatui vestro debita.

Achmet. cap.158.

Godefr. in hist. Constantinop.

Varnefrid. l.4.c.30. Nicol.PP. In ep. S.Cypr.ep. 65. S. Paul.ep. ad Aleth. sidon. l. 6. ep.4. epi.7. s.Ennod.l. 7.ep. 14.

ET HVMERALE] *Græce* homophorium; Episcoporum vestis, *quæ humeros tegeret. ita Theodor⁹ Anagnosta. D.Petrus Episcopus, & Martyr* cum colobio, & homophorio *sepultus est, eius Acta. sed apud alios scriptores homophorium velum est, quod tegit humeros. Ioannes Curolapates,* Imperator cum ad templum Blachernarum cum Patriarcha venisset, in sanctum sepulchrum ingressus, adhibitisque precibus cum cantu Deo & sumpto homophorio Dei Genitricis, e téplo egressus est, & armis tutis constipatus. 30

Theod.Anagnost.l.11. Acta s.Pet. ep.Alex.& Mart. Io Curop. in Roman.

VIDITQVE LAMINAM AVREAM] *lamina aurea, in qua sculptum, Sanctum Domino, Sacerdotes antiquæ legis vsos, notum est ex libris Exod. & Leuit. idem capitis ornamentum Apostolis gestauere Epiphanius, de Sancto Iacobo Apostolo,* tomum siue bracteam in capite gestare ipsi licebat, quem admodum relati fide digni viri Clemens, & Eusebius in suis commentarijs testati sunt. *Polycrates Ephesiorum Episcopus de Sancto Ioanne Apostolo,* Ioannes, qui super pectus Domini recubuit; & Pontifex eius fuit, laminam auream in fronte portans, Martyr, & Doctor in Epeso dormiuit. *Num ne antiquissimis temporibus, Episcopi eamdem laminam auream, insigne Pontificatus, quò hic allusum, gestauere?* 31

Exod.c.28 & 29.& 39. Leuit. c.8. Epiph.hęresi 29. Polycrates apud Euse. hist.l.5. ca. 23 & D. Hieron.de scrip. eccl. in Polycr.

AD SANCTI HIPPOLYTI PORTVM DEVENERE] *Portum, vrbemue ad Tiberis ostium significat, qui Xiphilino,* Portus Augusti, *Aethico,* Portus Vrbis; *Antonino,* Portus Augusti Vrbis; *Cassiodoro,* Portus Vrbis Romæ; *Pontio Paulino,* Portus Romani Pharus; *scriptori huic nostro,* Portus S. Hippolyti *dictus à celebri olim eius memoria, in eo portu, cuius Episcopus fuit, & vbi martyrium expleuit, Imper. Alexandro, Martyrologium Romanum.* 32

Martyrol. Roma. 22. Augusti.

SANCTI ERASMI MARTYRIS CORPVS] *Vide scriptam eius translationem.* 33

LIPARAM INSVLAM] *quid de Beato Agathone Liparęorum Episcopo factum sit, Acta non meminere. num ne in Lipara, suaque in ecclesia constitit? an cum Neophyto, Episcopo Leontinorum, traiecit in Siciliam, sua in sede illum locaturus? in ancipiti sum, quid affirmem.* 34

MARTYR. DVORVM CORPORA *Trãslationem hanc SS.Stratonici, & Cleonici* 35

nici leges in eorum martyrio.

37 EVNTIBVS OBVIAM POPVLIS EPISCOPO, CVM CEREIS, ET ODORIB.] *duabus de caussis id factum oportuit. primùm, hic bonos habitus Episcopis, vt obuiam eis procederetur, accensis cum facibus. quo de more dictum est Notis ad Translationem S. Agrippinæ. secundum, corpora Martyrum multo cum lumine, & odoribus exportari solita. quod ex impio Gentilium ritu, ad christiana solemnia nostri maiores, pie transtulere. exemplis domesticis rem probamus. M.* Cicero, *de translata imagine Dianæ*, quid hoc tota Sicilia clariùs, quam omnes Segestanas Matronas, & Virgines conuenisse, cum Diana exportaretur ex Opido, vnxisse vnguentis; complesse coronis, & floribus: ture, odoribusque incensis, vsque ad agri fines prosecutas *esse? igitur hic bonos à falsis Dijs ad verum Deum, eiusque SS. Martyres translatus videtur. at S. Neophytus corpora Sanctorum Martyrum Chonici, Stratonici, & Erasmi Leontinos deferebat.*

Cic. l. 4 in Verrem

38 PASTOPHORIVM, QVOD THECLA CONDIDERAT.] *Clemens constit. App. in descriptione ecclesiæ* fit, *ait,* longa domus, ex vtraque parte pastophoria habens ad similitudinem nauis. *ad quem locum Ioannes Carolus Bouius, Episcopus Ostunensis, pastophoria fuisse existimat, tabernacula quędam, quasi armaria, in fronte templi, vtrimque posita, in quibus Eucharistia, vasa sacra, vestesq; condebantur. Paulinus secretatia appellat, & in altero Eucharistiam, & quæ ad sacrificium vsui sunt, asseruata; in altero sacros libros. porrò Eucharistiam in pastophorio condi solitam, docet Clemens,* postquam *ait,* omnes communicauerint, inferant Diaconi, quæ supersunt, reliquias in pastophoriū: *quod idem esse, quod tabernaculum appellamus; affirmat doctissimus Pamelius, Notis ad Tertullianum. enimverò locus ille Isaiæ,* vade, & ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, *apud LXX. interpretes sacrorum Bibliorum, vt ibidem notat Hieronymus* in pastophorio est; *Aquila vertit* tabernaculum *siue* interius cubiculum Sacerdotis: *Symmachus, & Hieronymus,* thalamum. *vox autē ab ornatu deducta est. nam* παστὰς *Græca vox Eustathio est,* thalamus nuptialis, *vel quod idem* παστὸς *Polluci est pallium, siue stragulū, quo genialis lectus sternebatur. igitur præcelsum Eucharistiæ pegma, locum inquam, in quem arcula Eucharistiæ includitur, veteres appellarunt* pastophorium, *quæ vox tabernaculum, seu thalamum sonat. benè planè cum ibi reponatur Iesus Christus, qui Dux est, & ecclesię, animarumque nostrarum sponsus. idque arbitror hoc loco Pastophorij nomine significari, sacratissimæ Eucharistiæ tabernaculum.*

Bou. scholijs in lib. Clemētis.
Paulin. ep. 12.
Clem. l. 8. epist.
Pamel. ad lib. Tertul. de or. initio. Isaias. c. 20.
Hier. in c. 20. Isaiæ.
Symmac. ap. Hiero. in c. 42. Ezechiel.
Hier. in c. 42. Ezech.
Eusthathius
Pollux.

39 INTRA SACRAM MENSAM] *sacra mēsa, altare est, in eo conditi Martyres. idem igitur altare, atque Martyris sepulchrum. Prudentius Passione Hippolyti Martyris,*

Talibus Hippolyti corpus mandatur opertis,
Propter vbi apposita est ara dicata Deo.
Illa Sacramenti donatrix mensa, eademque
Custos fida sui Martyris apposita:
Seruat ad æterni spem Iudicis ara sepulchro,
Pascit item sanctis Tibricolas dapibus.

Et hymno in Sanctum Vincentium:

Altar quietem debitam
Præstat beatis ossibus.

Et in Sanctam Eulaliam

Ossibus altar, & impositum,

POSTERO DIE CONSECRAVIT ECCLESIAM] *& si Leontinis ecclesia S. Mariæ 6. Idus Septemb. consecrata sit; ecclesia verò SS. MM. 4. Idus Decemb. à Leontinis tamen Idibus Iulijs, postea quam hoc die dedicata est ecclesia S. Andreę Apost. vrbis patroni, celebrantur, trium ecclesiarum natalibus in vnum coniectis.* 40

CHARTVLARIVM, ET OECONOMVM ISIDORVM SVBDIACONVM] *Chartularius, & Oeconomus munera erant ordinis ecclesiastici, ex* Codino. *Chartularius publicis tabulis, instrumentisque curandis præfectus erat: Oeconomus ecclesiæ prædia, redditusque administrabat. superiùs etiam Notarij, idest scribę, commemorati: subdubito tamen, an eo tempore omnes eę functiones, & officia instituta essent. prȩterea cura, & dispensatio rerum ecclesiæ Diacono commissa erat, instituto Apostolorum, qui Diaconos septem elegerunt, mensarum ministros, cum sacræ, tum communis. ac primus inter Diaconos id muneris procurabat; ceteri adiutores erant. Prudentius in S. Laurentium.* 41

Prud. hymno in S. Laurentiū

Hic primus a septem viris
Qui stant ad aram proximi,
Leuita sublimis gradu,
Et ceteris præstantior,
Claustris sacrorum præerat;
Cælestis arcanum domus,
Fidis gubernans clauibus,
Votasque dispensans opes.

Leo Papa de S. Laurentio: non solum ministerio Sacramentorum, sed etiam dispensatione ecclesiasticæ substantiæ præeminebat. *igitur contra morem est, quod hic legis Isidorum subdiaconum fuisse Oeconomum, & rebus ecclesiasticis præpositum. putauerim legendum esse, Diaconum.*

SEDEM TENVIT ANNOS XXXVII. ETC.] *S. Neophyti Episcopatus exordia sic statuo. SS. MM. Alphius, Philadelphus, & Cyrinus morte affecti sunt anno II. persecutionis Decij, Christi Domini CCLIII. 6. Idus Maij. Impius verò Tertullus Siciliæ consularis miseré extinctus post annos 4. ab eorum nece; anno Christi CCLVII. paucis mensibus à Tertulli cæde elapsis, martyrio coronata est Euthalia 6. Kal. Septemb. post quattuor menses, Neophytus per visum à S. And. Apostolo Episcopus consecratur; ex Actis colligitur, quæ Neophytum consecratum aiunt post instructum catechesi Victorinum, quæ menses quattuor durauit. consecratus est igitur ipsis Domini nostri natalitijs, mense Decembri. consequente anno, CCLVIII. circa hordei messem Neophytus Romam profectus est. in vrbem peruenit 15. Kal. Augusti Ro-* 42

k 2 ma

matres post annos redijt Leontinos. an post annos duos? etenim duos annos Romæ fuisse videtur; at Acta post tres annos, Neophytum Roma reuersum dicunt. maxime: sed tres annos à nece Tertulli accipio. sed hic funem nõ traham: demus in Siciliam reuertisse post annos tres, Christi CCLXI. quo Romæ, festo Pentecostes die, à Pontifice Maximo benedictionem accepit. mox Leontinos ingressus 16. Kal. Augusti. cùm igitur B. Neophytus sedẽ tenuerit annos 37. menses 5. obierit 15. Kal. Maij, vnde nam annos Episcopatus eius numeraueris? vtrum à festo die Pentecostes, quo Romæ benedictus, an à 16. Kal. Aug. cum Leontinos ingressus est? sed neutrum posse dici videtur. nam cùm Neophytus obierit 15. Kal. Maij, sedem rexerit annos 37. menses 5. haud absolutos, sed cœptos vtrouis modo annos numeres, obitus eius in 15. kal. Maias numquam incidet. equidem existimauerim annos sedis B. Neophyti numerandos esse ex eo tempore, quo Episcopus à S. Andrea per miraculum consecratus est, quod, vt dixi, natalitijs Domini videtur accidisse, mense Decembri. à quo si numeres annos 37. & menses 5. B. Neophyti obitus in mensem Aprilem plane incurret. ex hac Chronologia cœpit S. Neophytus esse Episcopus Leõtinus anno extremo CCLVII. obijt verò anno CCXCV. mense Aprili.

43 PRIMVS LEONTINORVM EPISCOPVS] duplici de caussa S. Neophytum primũ fuisse Leontinæ ecclesiæ Episcopum affirmauerim. prima est, quia nullius ante eum Episcopi Leontinensis mentionem fieri video, nec ex actis manuscriptis Græcis SS. Leontinorũ diligenter exscriptis ex eo codice, qui in crypta ferrata asseruatur, colligi tale quidpiam potest, sed potius nullum priorem fuisse Episcopum Leontinorum S. Neophyto; aliter enim Sancti Fratres Alphius, Philadelphus, & Cyrinus, Hebræi Energumeni parentibus non dixissent, vt irent ad presbyteros, qui in speluncis latebant, vt ab eis salutare signum acciperent, sed potius ad Episcopum; quod quidem in Græcis MS. de vita horum sanctorum non reperitur. Verba enim sunt Dixerant sancti patri, ut irent ad Presbyteros, qui in speluncis latebant, vt ab eis salutare signum acciperent. Nec præterea D. Thecla cùm de constituendo Episcopo cum Leontinis ageret, vllam prioris pastoris facit mentionem, vt ex actis Sanctorum Leõtinorum supradictis clarissime apparet. secunda ratio est, quòd hæc S. Neophyti consecratio tàm admirabilis, vt in eius vita videre est, primam illius ecclesiæ constitutionem decebat; quid tot mira, tot cœlestes visus in Neophyto creando Episcopo, nisi vt Leontinensis ecclesia iam Sanctorum Martyrum sanguine irrigata cultorem suum, ac pastorem veluti diuinitus datum acciperet? Quod autem D. Petrus voluerit in omnibus ciuitatibus Episcopos creari, & magna id tẽporis erat Leontinorum ciuitas, nihil facere videtur; Apostolus enim Petrus præcepit, vt haberent omnes ciuitates Episcopum, siue proprium, siue alicuius vicinioris Metropolis; scimus enim quamplures etiam in Sicilia ciuitates nullum habuisse proprium Episcopum. Confirmat idem clarius ipsa D. Thecla in epistola, quam ad Romanum Pontificem scribit de S. Neophyto eligendo Episcopo, quam paulò post dabimus; sic enim ait. sanctos, & valde honorandos Apostolos latuit hanc vrbem decernere Episcopalem. ex hoc enim clare intelligitur ab Apostolis nunquam ante D. Neophytum Episcopum creatum esse Leontinorũ. Quo autem manifestius ex ipso fonte veritas hauriatur visum est ipsius S. Theclę epistolam latine exscriptam hic apponere.

DOMINO, AC BEATISSIMO PAPÆ.

Diuino sanè Consilio misit ad te Deus hominem frugi, quem nobis Episcopum creares, vt ipsius populum baptizaret, & pasceret; præsertim cum Deus certam tibi fecerit hominis puritatem. Sunt autem apud me stipendia quædam, quæ satis erunt ad ecclesias tum maximè laudandæ Deiparæ, tum Sanctis gloriosisque Martyribus ædificatas; suburbia duodeuiginti, aliaque octo Iustinæ consanguineæ meæ: iumenta quoque, & ouium mearum nouem millia, Iustinæ verò tria millia; multæque aliæ tum pecuniæ, tum possessiones, quas Dominus daturus est communis Patris nostri sanctitati, qui talem hic & nomine, & moribus se præbiturus est. Quamuis enim (vt mihi certè videtur) sanctos ac valde honorandos Apostolos latuerit, vrbem hanc Episcopo dignam. in Episcopatum decernere. At muto mentem, & veniam peto, ne irritare, atque ad iram incitare videar Spiritum Dei; mihiq; adeo idem contingat, quod Ananiæ & Saphiræ, in quos Apostolorum Princeps Petrus ob ipsorum temeritatem mortis tulit sententiam. Id verò potius indignitatis, humilitatisque meæ conscia dico non latuisse quidem Sanctos, ac gloriosos Apostolos (quod ego indigna iam scribere ausa sum) sed verò diuinæ Prouidentiæ dispensatione factum esse, vt res ad tua vsque tempora, cuius est admirabilis in Deum amor, seruaretur, ac pro voto nostro compleretur. iamdiu enim (quod te, communis Pater noster, minime fugit) palmites in Siciliensem Prouinciam missi sunt. Nemo tamen ex Patribus ecclesias ipsis destinatas circumlustrantibus nostram in Metropolim est ingressus. Quam ob rem litteras ad tuam Beatitudinem scribere in animum induximus, vt supplices preces nostras ad te ne despicias, verum adstipuleris, & annuas; minimamque hanc nostram Metropolim, vel Dei potius vrbem, populumque, & oues pascuæ eius in Reliquarum earum vrbium numerum adscribas quæ in hac Siciliensi Prouincia sub Episcopis sunt à Sanctorum, ac Beatorum Apostolorũ sede constitutis, ordinatisq; pro vt tibi Dominus persuaserit. Vale semper in Domino Beatissime.

Hę sunt rationes, quæ mihi S. Neophytum primum Leontinorum Episcopum suaserunt; siquis autem, vel à D. Petro Leontinis missum Episcopum probauerit; non modo non contradico, verùm gratulor Ciuitati Leontinæ, gratulor vniuersę Siciliæ, tot, ac tales Episcopos ab Apostolo habuisse.

ANIMADVERSIONES IN CCCC. MARTYRES IVXTA FLVVIVM SELIN.

1 DIOCLETIANVS, ET MAXIMIAMVS] *Martyres CCCC. iuxta Selinuntium, Siciliæ fluuium vnà cum Sanctis Vito, Modesto, & Crescentia sub Imp. Diocletiano coronatos tradunt Primus Episcopus Cabilonensis, & Ioannes Iacobus Hadria. at Vitus, Modestus, & Crescentia in Lucania diem obierunt suũ. num ne illi, priusquam Vitus è Sicilia profectus, ad Lucanos commigraret, eius miraculis ad fidem conuersi, comprehensique, & pro Christo interfecti sunt?*

Primus Episc. Topograph. SS. Mart. Hadria Topographia Mazar.

2 IVXTA SELINVNTEM FLVVIVM] *Selinus Ptolomæo Siciliæ fluuius, in ora Meridionali, ad mare lybicum, inter Thermas, & Mazaron. sed male collocat Ptolomæus* inter Acithium, & Mazaron, *cum Selinus sit vltra Mazaron, ad Meridiem. ab eo olim nomen vrbi proximæ, quam præterlabebatur. hodie Aretio* selini; *dictus, Alber to Leandro* salemis, *vterque errat Fazello, & Maurolyco* Madiunis, *& rectè.*

Ptolo. l. 3. c. 4.

Aret. de situ Siciliæ. Leand descrip. Sicil. Faz. dec. 1.

3 SELINVNTI VRBI] *Vrbs* Selinus, *dicta Marciano Heracleotæ, Thucydidi,* Dio oro, *Straboni, Stephano: Selinus Plinio. Marcianus auctor est, à Megarensibus conditam: Thucydides à* Megarensibus *Hyblæis. Duce Pammilo, structamque, post Hyblam habitatam, centum fere post annos. Eusebius conditam memorat Olympiadis XXXI. anno 2. sed aliquot annos aberrat à Diodoro, qui Selinuntem scribit euersam à Carthaginensibus Olympiade XCII. anno 4. post CCXLII. annos, ex quo condi cœpit. ceterum Selinus eodem ferme anno, quo à Carthaginensibus fuit diruta, ab Hermocrate Syracusano instaurata est, ita idem Diodorus. at qui potuere ij Martyres Selinuntij esse, cum Strabo Selinuntem interijsse dicat æuo suo? sed suo exstasse, docet Plinius, qui Straconem consecutus est. igitur aut Strabo lapsus, aut Selinuntem rursum instauratam oportuit. nam Saraceni quingentos, & amplius post Diocletianum annos, in Siciliam classe transgressi, vrbem Selinuntem primum occuparunt; debellatis dein Saracenis, Normanni solo æquauere, Fazellus veterem Selinuntem Leander esse ait, quod hodie* Salemum *dicitur: Raphael Volaterranus, Aretius, Hadria, Augustinus Floritus, Matthæus Seluagius Vrbẽ* Mazaram. *addit Leander Selinuntem in mediterraneis fuisse; sed plane omninò falluntur. nam* Selinus *vrbs litoralis, & adhuc prostrata, cuius ingentes ruinæ spectantur.* pulicum terra *dicta. Fazelio, & Maurolyco; corruptè à iacente Pollucis templo.*

l. 6. c. 4. Maurol. l. 1. rer. Sica. Marcianus de situ Or. Thucydid. l. 6. Diod. l. 3. Str. l. 6. Stepha. de vrbib. Pli. l. 3. c. 8. Eus. Chro.

Volaterra. l. 6 com. vrbanor. Seluag. de trib. pereg.

ANIMADVERSIONES IN SS. MM. LXXV. MENDENSES

1 EX OPIDO MENDIS] *Stephanus hæc habet* Mẽdæ, vrbs Siciliæ prope Palicos, Apollodorus libro secundo Chronicorum; Gentile, Mendæus *extant diruti Opidi vestigia, in agro Netino, quod* Mendula *vulgò dicitur. sed verum opidi nomen, per tantum æui occultatum, nos ex Stephano Byzantio eruimus. vide quæ copiosè dicta à me sunt ad martyrium Sanctarum Luciæ, & Geminiani*

2 VT ACTA MEMORANT] *Manu exarata, cùm Sicula, tùm Romana: adi easdem Notas.*

3 IDIBVS SEPTEMBRIS] *ita MSS. codd. Netini, quos sequimur. nam liber congregationis Oratorij, in vrbe Roma; habet occisos ad 16. Kal. Octobris, qui dies SS. Luciæ, & Geminiani cædis fuit. sed errore forbasse librarij, qui diuersos natales dies videtur in vnum*

confudisse. neque enim Lucia, & Geminianus eodem die interfecti, sed multo post; non modo post cæsos Martyres LXXV. sed post Apophrasium Iudicem, diuinitus vindicatum. præterea SS. Lucia, & Geminianus alio sub Iudice martyrium expleuere, qui Megasius fuit, Paschasij Siciliæ Consularis pater. quin immo neque eodem die, neque anno cæsi sunt. equidem existimauerim annum pene intercidisse à Sanctorum LXXV. Martyrum nece, ad martyrium SS. Luciæ, & Geminiani. cum enim ij ad 16. Kal. Octobris supplicio affecti sint, idest tres post dies à nece SS. Martyrum LXXV., intelliges eodem anno interfici non potuisse, si reputaueris, plurimos effluxisse intersectos dies, absumptosque discessu, atque itinere Apophrasij: ac præterea priusquàm Syracusis cognitum esset de Apophrasij exitu, itemque Megasius in Opidum Mendas iter instrueret, quæ omnia triduo confici nequaquam potuere. adde Luciam, & Geminianum; post cæsos LXXV. Martyres, tres dies in spelunca delituisse. his igitur rationibus permotus, Sanctos Luciam, & Geminianum, consequente anno à cæde SS. LXXV. Martyrum fuisse interfectos, facile crediderim.

ANIMADVERSIONES
IN CERTAMEN
SS. MART. LVCIAE, ET GEMINIANI.

1 CERTAMEN SS. MM. LVCIÆ, ET GEMINIANI] *composuimus hoc certamen Sanctorum Luciæ, & Geminiani ex MSS. codd. cùm Romanis, tùm Siculis. Romæ exscripsimus ex Bibliotheca Congregationis Oratorij. in Sicilia MSS. codd. vsi sumus, altero Panhormitanæ ecclesiæ, altero Netino, cœnobij Sanctimonialium S. Saluatoris. libris manu exaratis consentiunt ij, quos scripsere Vincentius Belluacensis, S. Antoninus, Petrus Episcopus Equilinus, Vincentius Littara Netinus.* (Vinc. Bell. hist. l. 13. S. Ant. p. p. t. 8 ca. 1. §. 37. Equil. l. 8. c. 85. Littara l. de reb. Netin.)

Ceterum præmoneo, conficiendis his Actis nonnulla recidisse me ex MSS. libris, quæ nemo probarit. præque me doctissimus Baronius aduertit, habere ea Acta, quæ corrigantur; quamuis, quæ castiganda essent, ille non explicauerit. nos perpauca commemoramus. nominantur in ijs Actis Gebal *assessor Imp. Diocletiani, &* Pyropogon *Romæ Vicarius, quæ nomina barbara, ac suspecta falsi traditur. Lucia in carcerem detrusa, ex eius fundamentis fluuio exundante, mediam vrbem interijsse: domum verò Diocletiani à fundamentis euulsam: Qui Luciam fuste cædebat, lapideum effectum, extra vnam manum, quæ carnea remansit: Diocletianum autem, qui cædi iusserat, exaruisse; sed Luciæ precibus sanatum; Geminiano domi fuisse vltra tria millia, & ducenta simulacra: Romæ, hiatu terræ, templum Iouis absorptum; Diocletianum post excruciatos Luciam, & Geminianum Romæ digressum, ad pontem Gallicum in flumine Thein cum mille trecentis quadraginta sex viris submersum. quæ omnia nugæ alia prætereo, ne videar otiosus. hæc verò recensui, vt Acta in nonnullis corrupta cognoscerentur. ac nemo miretur quædam resecta à me, alia iure emendata.*

IMPP. DIOCLETIANO, ET MAXIMIANO] *Acta manuscripta Congregationis Oratorij sic habent:* Imperantibus Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Coss. anno 13. Imperij eorum; in vrbe Roma sæua persecutio aduenit, &c. *sed Consulatus Diocletiani 8. & Maximiani 7. perperàm coniunctus est cum anno Imperij 13., quo anno, vt adnotatum in fastis Consules erant Diocletianus Aug. 6. & Constantius Cæsar 2. Consulatus autem Diocletiani 8., & Maximiani 7. incidit in annum 20., qui fuit eorum Imperij postremus. igitur in alterutro deprauata sunt Acta; vel in Nota consulum, vel in anno Imperij. ambiguus animi sum, quid castigandum. annum ne ad consulatum Diocletiani 8., & Maximiani 7. produxerim? an contrà, consulatum hunc ad annum Imperij 13. retraxerim? rem mecum animo reputans censuerim potiùs in consulibus errorem, quam in anno esse. moueor, quòd in tribus alijs ex pluribus, quæ penes me sunt, nulla consulum mentio fit, sed tantum traditur, certamen Sanctorum Luciæ, & Geminiani accidisse anno imperij 13. Diocletiani, & Maximiani. Verùm quòd Martyrum Acta Consulibus obsignari solerent, à librario codicis Congregationis Oratorij forte sunt additi Consules Diocletianus 8., & Maximianus 7., atque ad id induxisse illum videtur ingens Christianorum laniena, quæ Diocletiano 8, & Maximiano 7. Consulibus facta est. nec mirùm falsos esse Consules in his Actis, cum nonnulla alia, vt diximus, in ijsdem sint deprauata*

Præte-

Præterea moueor, vt Consules corrigam potius quàm annum; quod Diocletiano 8. & Maximiano 7. Coss. anno eorum imperij 20. Siciliæ consularis erat Paschasius, qui Luciam Syracusanam Virginem martyrio affecit. at Lucia vidua, & Geminianus extincti sunt sub Consulari *Siciliæ Megasio, qui aliquot ante Paschasium annos, Siciliam rexit. verò similius igitur est, Sanctos Luciam, & Geminianum anno 13. Imperij Diocletiani, & Maximiani certamen Romæ cœpisse, quod dein duos aut tres circiter post annos in Sicilia explevere, vt paullopost plenius cognosces: nec te moueat, quod Acta meminere edicti à* Diocletiano *editi, anno imperij 19. mox n. dicam, quod nam edictum istud fuerit.*

3 IN VRBE ROMA] *quòd Lucia, & Geminianus Romæ geniti, eademque in Vrbe martyrium occœpere, Romanum Martyrologium, & alia Martyres adscribunt Romæ. nos verò Siciliæ tribuimus. quòd in ea certamen finiuere.*

4 FILIVS EVPREPIVS] *à Galesinio dicitur* Eutropius, *sed Ado, & Acta MSS. constanter habent,* Euprepius.

5 PROPOSITO DIOCLETIANI, ET MAXIMIANI EDICTO] *Ne accipias immanissimum illud edictum, quod Diocletianus, & Maximianus, ad conuellendam christianam religionem, frustrà tamen, toto orbe Romano promulgarunt extremo imperio: sed edictum primum intelligas, quod à Diocletiano, anno 3. imperij, Romæ editum est aduersus christianos, qui Romæ agerent. nam hoc ipsum edictum Acta significant, cum tradant, ad sæuitiam persecutionis ostendendam, nullam vrbem, vicum nullum fuisse, in quibus simulacra non statuerentur. quo videntur allusisse ad Diocletiani iussa, initijs imperij data, vt nemini vendere, nec emere liceret, nec quidpiam commercii exercere, nisi prius simulacro tus incendisset, vt constat ex Aretha Episcopo, & Beda.* Aret. or. de SS. MM. Varia, & Samma ap. Surium to. 3. Bed. hym. in S. Iust. Mart. ro. 3.

6 CONTREMVIT LOCVS] *vide, quæ diximus Notis ad S. Mart. Vitum.*

7 SACERDOTIBVS LVCIÆ MALEFICIO ID FIERI DICTITANTIBVS] *Romæ sacrorum Gentilium Sacerdotes multis christianos calumnijs ad Imp. Diocletianum detulisse, eo prætextu, quòd acceptam à maioribus superstitionem oppugnarent, nouasque res contra Imperatores molirentur, docent Acta S. Sebastiani, & Acta S. Stephani, quæ habes apud Baronium, tom. 11. Annalium ad annum Christi 259. & 286.*

8 FERRO ONVSTA] *noxij catenis ad quæstionem trahebantur. Tacitus in Annalibus.* Tac. annal. l. 4. iisdem Consulibus miseriarum, ac sæuitiæ exemplum atrox, reus pater, accusator filius (nomen vtrique. Quinct. Vibius Serenus in Senatum inducti sunt, ab exilio pater retractus, illuuieque, ac squalore obsitus, & tùm catena vinctus, perorante filio. *Suetonius de Domitiano*, nec nisi secretò, atque solus plerasque custodias, receptis quidem in manu catenis audiebat. *porrò catenarum grauis, & multiplex erat series, quæ reum circumuolueret.* Suet. Domitia. c. 14. *Sanctus Ambrosius de Agnete Virgine:* hæc stridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, &c. *ex ijs intelligis, cur Luciam catenis oneratam, Acta dicant.* S. Ambro. l. de Virg.

A QVO MVLTA DOMI SIMVLACRA HABEBANTVR *Vincentius Belluac.* 9 Vinc. Bell *huic Geminiano, fuisse ait 30. millia, &* CC. *simulacra. Acta Oratorij, vltra 3. millia, ac* CC. *modestius apud alios scriptum,* CCCXX *vides errorem ex numerorum propinquitate ortum esse, librarii s incuriosis, sed Ado, quem* Ado in Martyrol. *nos secuti, rectius ait,* Geminiano innumera Dæmonum simulacra domi fuisse.

PER DIES TRES IEIVNA] *Baptismū* 10 *præcedebant ieiunia, & orationes. Tertullianus,* ingressuros baptismum, crebris orationibus, ieiunijs, geniculationibus, & peruigilijs orare oportet. Tertull. li. de Baptis. c. 20. *Acta S. Stephani Papæ,* mane autem facto, redierunt Ædias, & Paulina, & corde compuncti sternentes se, petierunt, se baptizari. hæc videns Hippolytus, gratias agens Deo, dixit ad B. Stephanum, Domine sancte, ne tardes eos baptizare. B. Stephanus Episcopus dixit, compleantur sollemnia, & interrogatio celebretur, si vere credant. facta autem interrogatione, indixit eis ieiunium, catechizauit omnes &c.

QVI TE PVR FICET DIE DOMINICO] *is baptizandis status dies, pro quo* 11 *Diocletiani. Testatur Acta Sanctorum Marij, & Marthæ de Calpurnio; his verbis:* egit per Asterium, vt Valentinum ad cultum Idolorum reuocaret: huius cùm filia cœca ab eo fuisset illuminata, credidit ipse, vxor ipsius, atque familia, qui die Sancto Dominico ab Episcopo sunt baptizati.

PERGE AD CARCEREM CAPITOLII] *sic Acta appellant, quòd infimo cliuo capitolino, sub rupe Tarpeia, carcer fuit, amplissimus ille quidem, & cuius plurimæ partes, ac loca, quæ scriptoribus commemorantur* 12 vt custodia Mamertini, *in Actis Sanctorum Processi, & Martiniani, Sanctorum Hippolyti, & Eusebij, aliorumque.* carcer Latomiarum, *Liuio;* Tullianum, *Varroni, & Sallustio;* robur, *Festo: Plautus* robustium carcerem *appellat. Capitolinus verò carcer tot olim criminosis viris infamis, dein Sanctorū Apostolorum, plurimorumque Martyrum vinculis consecratus est.* Liu. lib. 32. Varro l. 4. de S. S. Sallust. Catilin. Festus V. Robur. Plautus.

DIVINA VIRTVTE IN SICILIAM DEPORTATI] *plures Sanctos Martyres,* 13 *Angelorum ministerio, alias in terras deportatos. exempla in eorum Actis lege.*

APVD MONTEM TAVROMENIVM] 14 *Montem Tauromenio incumbentem ante vrbis conditum* mons Taurus, *Diodoro auctore, dictus: in Actis Sancti Pancratij, montes qui Tauromenio imminent,* Molici *appellantur.* Dio. l. 14

IN PRÆTORIVM ALESINVM] *Ita* 15 *Acta Oratorij. Equilinus prædium alij agrū* Alesinum; *idem. nam prætoria villa dicta, & magnifica domus in agris; itaque quod est apud Tacitum,* villa, cui vocabulum speluncæ, *apud Suetonium, vulgatis libris* in prætorio, cui spelunca nomen erat. *sed in eodem Suetonio, leges exstructiones prætoriorum, ac villarum.* Tacit. Annal. l. 4. Suet. in Domitiano Id. in Caio

Ceterum quod appellant Acta prætorium, siue agrum Alesinum, *fuisse significant Tauromeni-*

romenium inter, & Symæthum fluuium, haud procul Aetna monte, sed introrsum, qua parte Siciliæ Orientem spectat. at vnde agro Alesino nomen, nisi à Ciuitate Alesa? sed vetus vrbs Alesa, litorale opidum fuit, octo stadijs à mari distans, quà Sicilia ad Septemtrionem vergit. censuerim, hoc in loco aliam Alesam extitisse, à qua huic prætorio nomē; nam multas in Sicilia vrbes Alesæ nominis Diod. l.14. *fuisse, docet Diodorus Siculus. quo permotus Archonides Erbitęorum Præfectus, qui Alesam ad Tyrrhenum mare condidit,* Archonidam *à se nominauit, vt à ceteris, quibus idē Alesæ nomen, distingueretur.*

15 QVID INCENDIS ME LVCIA, MARTYR CHRISTI?] *rectè Basilius Seleuciæ in* Basil. Selec. de vita S. Thec. l.1. *Isauria Episcopus,* siue viuat, siue mortuus sit Martyr, nihilominus Diabolo formidabilis est. *Prudentius:* Prudent. hym.1.

His modis spurcum latronem Martyrum
virtus quatit:
Hæc coercet, torquet, vrit.

Hic verò audis Dæmonem *proclamantem, incendi se præsentia, & virtute S. Martyris Luciæ.*

16 AD FLVVIVM SYMÆTHVM] *qui per Leontinum agrum, &* Catenæum *meat.*

17 AD OPIDVM, CVI NOMEN MENDÆ] *id opidum codex Panhormitanus* Amigdalas *appellat, Membranę Oratorij* Amendulas, *Vincentius,* Mendulas, *Equilinus* Mādulam, *libri Netini, scriptoresque nostri, Fazelus, Maurolycus, Littara,* Mendulam. *nemo est, qui ambigat, recens esse opidi vocabulum, ex antiquo corruptum. quod nos, verū opidi nomen* Mendas *esse existimantes, restituimus ex Apollodoro libro II. Chronicorum apud Stephanum. iuuat loci positio. nam Mendas Apollodorus seu Stephanus iuxta* Steph. de vrbib. *Palicos ponit, Ortelius supra Menaninos. di-* Abr. Ortel. in Thesaur. Geogr. *cam ego clariùs, Netinos, & Menaninos inter, ac secus viam, cernuntur iacentis opidi vestigia, prope ædem S. Luciæ, cui hodie nomen à* Mendula.

18 AVDIENS APOPHRASIVS IVDEX *à Beda, & Adone Iudex dicitur, incertum nobis, quo magistratu Apophrasius in Prouincia fungeretur: etenim Iudicum appellatio apud scriptores, qui sub Imperat. floruere, latè patet. apud quos, Iudices appellantur Præsides, Proconsules, legati, Procuratores, qui magistratus omnes vrbis Italiæ, Prouinciarum sunt: fortasse is Apophrasius legatus aliquis fuit Consularis Siciliæ; an Consularis, cui iurisdictio, & ius gladij?*

19 QVINQVE, ET SEPTVAGINTA] *is certus numerus ex Adone, Equilino, Littara alijsque; ex quibus corrigas* Codices Oratorij *& Vincentium, qui habent LXXIX. eademque ex incuria librarij in Codice Netino scriptum est, LXIIX. Acta Oratorij tradunt, hos Martyres fuisse interfectos 16. Kalend. Octobris. sed videntur confudisse horum diem cum natali SS. MM. Lucię, & Geminiani. ijsdemque ex Actis certum est, hos Martyres ante Luciam, & Geminianum fuisse occisos, de quo copiosius dictum est Notis ad SS. MM. LXXV. liber manuexaratus Netini Cœnobij S. Saluatoris memorat, horum Martyrum festum diem peragi solitum à maioribus nostris, Idibus Septembris: sunt qui scribant, Idibus Decembris. sed ab his fortasse erratum in mense id certum est, multo antè Luciam, & Geminianum martyrio coronati sunt; an eodem anno? an ante annum? hoc censuerim, & Notis ad Sanctos Martyres LXXV. probatum est.*

EQVVS QVO VEHEBATVR A DÆ- 20 MONE ARREPTVS] *ita codd. Netini. Equilinus, ait Apophrasium equo delapsum, exanimatumque. Ado è lapideo ponte pręcipitatum in flumen, incitato equo à Dæmonio.*

MEGASIVM PASCHASII PATREM 21 SICILIÆ CONSVLARIS] *apud S. Antoninum, Paschasius dicitur Paschasij Consularis pater; apud Adonem,* Megasius *vtrobique librari error est. omnes enim libri, scriptoresque habent,* Megasium *Paschasij Consularis patrem. Beda & Equilinus,* Iudicem *vocant: Ado* virum Consularem; *plerique* patrem Paschasij Consularis Siciliæ. *illum censeo qui Luciam Syracusanam interfecit, sane Paschasius Siciliæ Consularis fuit, Coss. Diocletiano 8. Maximiano 7. cum autem is à Siculis accusatus fuerit, quòd Prouinciam deprędatus esset, aliquot annos versatum esse oportuit in ea administranda, expilandaque: si velimus igitur, Apophrasium, & Megasiū Siciliæ Consulares fuisse, firmare necesse est, quod supra diximus, haud potuisse Luciam, & Geminianum occidi Coss. Diocletiano 8., Maximiano 7., sed nonnullis ante annos, per quos Prouinciam Paschasius fuerat prædatus; nisi tamen dixerimus Apophrasium, & Megasium legatos, assessoresve Paschasij Cōsularis fuisse. vide Notas ad Acta S. Euplij Martyris.*

SPECVSQVE, AC FONS ÆVO NO- 22 STRO MANENT] *in diuinam illam speluncam, & nos introgressi, studio in SS. Luciā, & Geminianum, eoque ex fonte pietatis affectu, potauimus, quem Martyrum preces fodere. in pręsentem vsque diem spelunca, fontique veneratio; & aqua diuina vis. plerique haustu fontis, aut loti varijs morbis curantur.*

SENIO CONFECTA CVI V. ET LXX 23 ANNI] *duo subit hic mirari, quæ diuino consilio prouisa sunt. primùm deserta, accusataque est Lucia mater à filio Euprepio; Geminianus externus, & beneuolentior sociatur. illum superstitio charitate exuit in matrem arctissimo naturæ vinculo; hunc christiana religio reuerentia, amoreque filij erga ignotā induit. filius proditor, & parricida matris, nullo vrgente periculo, nulla caussa; cum ab alieno, ac propè ignoto, extrema in necessitate, suo cum periculo protegeretur. Alterū quod mirabar, pretium est, quod laboribus Luciæ fuit, cuius vitæ spatium fructu Martyrum Deus compensauit, quot enim annos vixit, tot in Sicilia Martyres Christo comparauit. vixit annos quinque, & septuaginta, totidem numero Martyres Mendenses corona donatos legisse te arbitror, & animum aduertisse.*

SPIRITVM PLACIDE EMISIT] *opera* 24 *pretium esse reor, vt SS. Luciam, & Geminianum*

nianum in Sicilia cæsos pro fide Christi, firmemus; nam Galesinius, perspicue fallit; *ait,* qui Luciam, & Geminianum in Sicilia Martyrium obijsse, scribunt; cùm id in vrbe Roma pertulisse, planè ostendant Ecclesiæ Romanæ monumenta, Aquileienses tabulæ, D. Antoninus, Mombritius, & antiqui Martyrologiorum scriptores. *sed Galesinius, vir sane doctus, in eo falsus est, minime perspectis M. SS. Codd. editisque scriptoribus, qui contra sunt. sed enim SS. Luciam, & Geminianum, ex vrbe Roma in Insulam Siciliam diuina ope delatos, in eaque certamen, quod Romæ cœperant, expleuisse, docent Membranæ MSS. quas Romæ videre licuit, ac præcipue Congregationis Oratorij, & MSS. Codd. Siculi, Panhormitanus, Catanensis, & Netinus. præterea scriptores indigenæ rerum nostrarum periti, & in ijs digni fide; adhoc externi, Petrus Episcopus Equilinus, Vincentius Beluacensis, D. Antoninus, quem citare pro se Galesinium miramur; cum D. Antoninus manifestò tradat, Luciam, & Geminianum in Siciliam delatos, ibique extinctos. Ado autem, quamquam videtur Historiam confudisse, cum Romæ sublatos scribat, sed sub Iudicibus Apesbraso, & Megasio, qui consentientibus libris, cum manu exaratis, tum in vulgus editis, in Sicilia Iudices extitere, huc videtur trahi posse, vt in Sicilia martyrio affectos velit. plerique verò caussa confundendi Historiam fuit cœptum Romæ certamen a SS. Lucia, & Geminiano.*

25 *Super tot Veterum Ecclesiarum monumenta, Codicesque manu exaratos, & scriptores cùm nostrates, tùm externos plura sunt argumenta, quæ idem conficiant primum Ecclesiarum Siciliæ vetus traditio, nullis temporum vicibus, nullisque abolita calamitatibus. II. Memoria, cultusque SS. MM. Luciæ, & Geminiani apud Netinos, qui Mendis dirutis proximi. III. exstantia in agro Netino monumenta, retinentibus saxis, quæ Sanctorum Martyrum in ea loca aduentum, mortemque testificentur: nempe spelunca, quæ DD. Luciæ, & Geminiano, hiante saxo, ad eorum preces, patuit, fidasque latebras præbuit: fons, qui diuinitus in specu fluxit, miraculis in dies inclytus: antiqua ædes a Maxima, femina Christiana. SS Luciæ, & Geminiano Martyribus extructa, cuius lateris parietes adhuc manent: recens ædes a Rogerio, & Tancredo Comitibus ædificata. IV. populorum ad speluncam affluxus, crebraque ad aquam miracula, pro meritis, & vocatu SS. MM. Luciæ, & Geminiani, quæ a Deo patrata, vt hospitium illud, & palæstra locum decoret, quem fortissimi Martyres Lucia, & Geminianus, morte sacrauere. V. & postremum illud addiderim, olim maiores nostros D. Luciam cum Geminiano affectã martyrio in opido Mendis, quod in Mediterraneis est, Montanam vocasse, vt a D. Lucia distinguerent, quæ Syracusis, vrbe maritima, & litorali, Martyr fuit.*

Petrus Galesf. Notit. ad xvj. Kal Octob.

Haud negauerim tamen Romanum Martyrologium, Vsuardum, & Notkerum, ex quibus alij accepere. solemnia SS. MM Luciæ, & Geminiani Romæ tribuere; idemque habere Menologia Græcorum: *nec contra esse cẽsuerim; neque enim ex his colligi quidquam potest, quod obstet, quin in Sicilia mortem obierint; affirmant enim, SS. MM. Luciæ, & Geminiani memoriam Romæ coli, quod iure factum est: caussæ sunt, quod Lucia & Geminianus Romæ orti, eadéq; in vrbe, Imperatoris Diocletiani iussu, comprehensi, martyrij certamen ingressi sunt, ac multa supplicia perpessi, ex quibus erepti, diuina virtute, in Siciliam exportati sunt. quod Martyrologium Romanum, ceterique Scriptores non negant; nec quidquã dicunt, quod huic rei refragetur. adde, quod facerent Iudices aduersum martyres, id Imperatoribus tribui solitum, quorum edictis, iussuque fiebat, vt mirum non sit, Diocletiano in vrbe adscriptum, quod a Megasió Iudice in Sicilia factum est, præsertim cum Romæ ab illo cœptum sit.*

Menol. Sirlet. ad xvij. Kal. Octo.

FEMINA MAXIMA NOMINE E TERRITORIO PLINTIN. *Ita M. S. Codex Oratorij. Vincentius Belluacensis habet* ex Emporio Pincitano *Chrisophius verò Netinus* ex agro Pinphi: *forte dicere voluit* ex agro Phintiæ. *Hæc varietas oriri potuit ex varia vrbis huius apud scriptores appellatione. dicitur a Cicerone* Pintia, *ab Antonino* Phintis, *a Ptolomeo* Phthinthia, *a Diodoro* Phintias, *in antiquis nummis* Phintia. *Opidani à Phalare in epistolis, & Plinio* Phintienses *dicti. vbi nam fuerit sita, diuersi sunt scriptores. Ptolomæus inter mediterraneas recenset. M. Tullius, Antoninus, & Diodorus locis citatis in litore locãt. vnde tãta diuersitas nominis, & positionis? an quia vrbes diuersæ, altera mediterranea, altera maritima? an ex errore Scriptorũ? si primum dixeris, habebis Ptolomæũ auctorem duas locantem, Pintiam in Litore, Phthinthiã in mediterraneis: fauet Plinius Phintienses in mediterraneis commemorans. At difficile est mediterraneæ vrbis Phintiæ positionem afferre. si secundum eligas, potior fides habenda ijs, qui in litore locant, quippe Cicero versatus in Sicilia est & Diodorus Siculus fuit quare vt Diodorum sequar, inclinat animus, qui ita, cum situm vrbis describit in eclog. ex lib. xxij* In Sicilia Tyranni erant Hicetas Syracusis, Phintias Agrigenti, Tyndarion Tauromenij: *& paullo post*, Phintias vrbem condidit nomine Phintiadem, Gelensesque è patria submotos in ea collocat. Sitã autem hæc est ad mare, muris enim, domibusque Gelæ destructis populum in Phintiadem transtulit. *Hæc Diodorus. hanc autem Phintiam eodem situ fuisse, quo nunc est* Licata *opidum; multa testantur. portus, seu nauium statio nobilis, lapides quadrati, multaque alia antiqui operis monumenta effossa, tum sepulchra, cisternæq; veteres, & antiquæ inscriptiones, ac numismata.* 26

Cic. or. 5. in ver. Anton. in Itin. Diod. l. 22. Plin. l.3.c.8.

Ad nostra redeo. Christiana mulier Maxima, quonam ex territorio fuit, ex Plintiano, *siue* Plintiano, *ex* Phthithiano, *ex* Pintiano, *an ex* Phintiano? *ex Actis erui non potest. sentias, vt collubitum. Sedenim omnes ex Vrbes in eodem Siciliæ Litore, quod Africam spectat, exstitere. Sed quæ Mendis propior, Ptolomæi Phthinthia. secundum Phthinthiam, Diodori Phintia, quæ eadem cum Plintis Antonini. quæ ex vrbe Maximam fuisse Acta significant, dum è territorio*

Plintiano nominant. nisi sit error in voce, & Phintiano substituendum.

37 IPSI CÆLITES] *Angelorum ope sepulchra Sanctis Martyribus comparata, discis ex* Vitis *Sanctorum* Clementis, *Catharinæ, aliorumque. scribit in persecutione* Vandalica *Victor, S. Martyri Armogasti sepulchrum splendidissimi marmoris à Deo paratum.*

38 MOX SEPVLCHRIS DVOBVS] *Equilinus in eadem sepulchra Luciam, & Geminianum conditos scribit. Acta Netina, quorum major fides, eo loco sepultos memorant, vbi à Maxima ædes superstructa est. cæterum quod spectat ad corpora Sanctorum Luciæ, &* Geminiani, *condi adhuc in vetere ecclesia, accolæ dictitant. Romæ tamen, iuxta Tiberim, ad quattuor portas, vetus exstat memoria Sanctorum* Martyrum *Luciæ, &* Geminiani, *vbi eorum sacra corpora condita esse dicuntur. sed Lucenses ea Lucam translata, atque apud se esse tradunt, quod Illustriss. Baronius de parte corporum, non autem de corporibus integris accipit.*

39 DEIN SVPRA SEPVLCHRA] *id olim moris fuit, vbi Martyris corpus conditum esset, ecclesiam superexstrui, notum ex Actis Martyrum. Templum vero Sanctorum Martyrum Luciæ, & Geminiani à Maxima ædificatum, illud esse vetus fama tradit, quod in summo colle dirutum iacet, integra adhuc apside. iuxta est fons, multis gradibus subterraneus qui Sanctorum Martyrum precibus diuinitus è saxo fluxit, cuius aqua multi ægroti sanantur. contra veterem ecclesiam Rogerius Pius Comes, pulsis Sarracenis, populorum studijs, tot annorum Tyrannide non dum intermortuis, quo loco Lucia, & Geminianus martyrium expleuerant, ædem magnificam, eorumdem nomini struere cœpit. mors obstitit, quo minus absolueret, quæ anno sequente optimo Principi accidit. sed incohatum à Rogerio templum, Tancredus Guilielmi* Comitis *filius perfecit, ac dote instruxit.* Gui*lielmus verò Syracusarum Episcopus anno Domini* CIↃC. *II. dedicauit.*

✠

ANIMADVERSIONES
IN
SS. MART. LXXIX.

FORTITVDO ANIMI SANCTORVM MARTYRVM LXXIX.] *meminere* Martyrologia *vetera, Romanum, Vuandalberti, Bedæ, Vsuardi, Adonis, omniumque recentiorum Equilini, Galesini, Maurolyci.*

Equil. l. 3. c. 138.

1 CLAVDIVS, SABINVS, ET MAXIMVS] *Sanctos Martyres* Claudium, *& Sabinum supra alios Martyres LXXIX. commemorat Kalendarium Gallicanum, quo ecclesia Siciliæ olim vtebantur. Sanctum Martyrem Maximum vnà item cum* Claudio *perlegi, in Kalendario Breuiarij membranacei, quod ante annos* CLXX. *manu exaratum est, seruaturque in ecclesia Panormitana, quæ eo olim vsa est.*

✠

ANIMADVERSIONES

IN ACTA CONSVLARIA

SANCTI EVPLII

1 ACTA CONSVLARIA] *Acta consularia, vel proconsularia dicta, quæ coram consulari, vel proconsule Prouinciæ à Notarijs publice excipiebantur: proinde magna fide conscripta sunt. hæc verò Acta ex MS. cod. Vaticano excerpta, Baronius vt fideliora in annales suos indidit, minus probatis exemplaribus alijs, quæ ab his diuersa sunt.*

2 DIOCLETIANO IIX. ET MAXIMIANO VII. COSS.] *vereor ne sit erratum in Consulibus; monet me, quod Diocletiano 8., & Maximano 7. Coss. Siciliam consulari iure Paschasius regebat, qui Idibus Decembris Luciam Virginem Syracusanam supplicijs affecit. nam is accusatus est à Siculis, quòd Prouinciam prædatus esset, & nonnullos ante demortuam Luciam menses, delatus erat in iudicium ad Imperatores, siue ad Senatum; quare non videtur Caluisiano succedere potuisse, qui Augusto mense Siciliam administrabat. nam si ab Idibus Decembris, quibus Paschasius Consularis vinctus Romam deductus est, demas eos dies, quibus accusationes prouincialium à Sicilia in vrbem delatæ, cognitaque à Senatu eosque item dies, qui intercessere, donec ab vrbe missi, qui comprehenderent, in Insulā peruenerint (duos, aut tres menses fuisse saltem dicendum) quid temporis administratæ Prouinciæ Paschasio dabis? vix menses duos. breuissimo hoc tempore, tot auaritiæ, exempla, tot scelera patrasse, vt a Prouincia dimoueri, vinciri, damnarique meruerit, non videtur vero simile; quin inde reuinci potius arbitror, Paschasium aliquot ante annos Siciliam rexisse; Caluisianum verò successisse Paschasio: ac proin S. Euplij martyrium in annum consequentem reijciendum, scribendumque his Actis Diocletiano 9., & Maximiano 8., nisi malis ad annum superiorem reijcere, quo Consules erant Constantius, & Galerius. itaque in alijs Actis non modo Græcis, sed latinis, nulli consules præfixi, sed dumtaxat inscriptum, temporibus Diocletiani, & Maximiani Impp. monere lectorem volui, quid meruerit, vt Acta putarim corrigenda, sed mutare non sum ausus.*

3 CVM ESSET EXTRA VELVM SECRETARII EVPLIVS DIACONVS] *Secretarium locus fuit, in quo Iudices cognoscebant caussas, quò nemini ex officio ingredi licuit. Seruius* ducantur Iudices vsque ad secretarij fores, ibidemque officium remanet, illi verò ingressi solium ascendunt, & sedent. *ad Secretarii fores aulæa, ac vela, quæ suspensa annulis, deductaque ad latera, faciem Tribunalis aperiebant, vel pro re obducebantur, vnde fortasse nomen Secretario. Sidonius Apollinaris de Theodorici Gothorum Regis consistorio,* circumsistit sellam Comes armiger, pellitorum turba satellitum: ne absit, admittitur; ne obstrepat, eliminatur: sicque pro foribus immurmurat exclusa velis, inclusa cancellis. *Hinc illa Constini magni lex aduersus auaritiam magistratuum,* non sit venale iudicis velum, non ingressus redempti, non infame licitationibus Secretarium, non visio ipsa præsidis cum pretio.

Seru. ad 1. Æne. Virg.

Sidon. Apoll. l. 1. epistol. 2.

L. 1 de off. Rec. prou. cod. Theo

4 EVPLIVS DIACONVS] *perperam in altero exemplari Vaticano,* Euplius Episcopus. *sed in Menologio Græcorum scriptū est,* Euplius Archidiaconus, & Martyr.

5 AB EXPLORATORIBVS INVENTVS] *quos honestiore vocabulo,* frumentarios *appellabant. lege Baronium ann. tomo secundo anno 261.*

6 CALVISIANVS CONSVLARIS] *alterum exemplar Vaticanum,* Caluisianus corregor, *pro* corrector. *indubitatò corrige. non enim Siciliæ magistratus suo Diocletiani corrector fuit, sed consularis.*

7 VNVS EX AMICIS CALVISIANI NOMINE MAXIMVS] *vitiose* Maximianus, *in altero codice Vaticano.*

8 NON DECET EVM TALES CHARTAS TENERE CONTRA REGALEM PRÆCEPTIONEM] *anno 19. imperij Diocletiani, mense Martio, omnibus in locis, per Imp literas, palam indictum fuit, vt deturbarentur ecclesiæ, soloq; æquarentur, & scriptura christianorum absumerentur igni. Eus. de eo gentilium furore demoliendis ecclesijs, sacrisq; codicibus comburendis, conqueritur Arnobius, libris aduersus gentes,* quod si haberet vos aliqua vestris pro religionibus indignatio, has potius literas, hos exurere debuistis olim libros, istos demoliri, dissoluere theatra hæc potius; in quibus infamiæ numinum propudiosis quotidie publicantur in fabulis; nam nostra quidem scripta cur ignibus meruerunt dari? cur immaniter conuenticula dirui, in quibus summus orator Deus?

Eus. l. 8. hist. cap. 3.

Arnob. ad. uers. gentes lib. 4.

9 MARTEM COLE] *crediderim B. Eupliū ante simulacrū, quod veneraretur adductum fuisse: nam Catanæ, in foro, Columella exstat opere Corinthio, in ea fama est, simulacrum insedisse, quod Euplius precibus subuerterit suis.*

10 CALVISIANVS INTRA VELVM INTERIVS INGREDIENS] *cū de reo condēnādo deliberādū erat. Secretarij velū obducebatur. Acta SS. Claudij, Asterij, & Neonis, ly*

Acta apud Sur. 23. Augusti

ßas intregressus, obduxit velum. post exiens, ex tabella recitauit sententiam: &c. *durauit diu mos. meminit D. Basilius*, qui rerum in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum hominem morti sunt adiudicaturi, cortinas obducunt, & expertissimos quosque ad caussæ tractationem aduocant. *oppanso item velo non solum præscripta sententia, sed caussa capitis pertractabatur: S. Clemens*, aspicite mundana iudicia, quorum potestati videmus tradi homicidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum perfossores, latrones, de quibus cum quæsiuerunt præfecti iudicio ab ijs, qui illos in iudicium adduxerunt, demum interrogant reos, an illa ita se habeant. quibus affirmantibus, non continuò eos ad supplicium mittũt, sed plures dies quæstiones exercent, cum multo consilio, & velo interiecto.

Basil. epistol 79.

S. Clem. cõstit. l. 2. ca. 56.

11 AFFERENS TABELLAM LEGIT] *sententia in reos ex tabella recitabatur. Apuleius in floridis*, Præco cum Proconsule, & ipse Tribunal ascendit, & ipse togatus illic videtur, & quidem perdiu stat, aut ambulat, aut plerumque attentissime clamitat. enimvero ipse Proconsul moderata voce rarenter, & sedens loquitur, & plerumque de tabella legit quippe præconis vox garrula ministerium est; Proconsulis autem tabella, sententia est: quæ semel lecta, neque augeri litera vna, neque autem minui potest: sed vtcumque recitata est, ita Prouinciæ instrumento refertur. *Tertullianus Apologetico*, de tabella recitatis, illum christianum. *plurima exempla habes in Actis Martyrum.*

Apul. flor. l. 1.

Tertul. Apolog. c. 2.

12 EVPLIVM CHRISTIANVM] *pro furor vnum nomen crimini datum, damnatique capitis, qui eo censebantur, nullum ob flagitium, nulla damnationis caussa. Nota illa Plinij procos. Bithyniæ consultatio cum Imper. Traiano*, nomen ipsum si flagitijs careat, an flagitia cohærentia nomini puniantur. *Tertullianus Apologetico*, vnum illud audiebatur talis, quia christianus damnatur, & numquam quòd fur esset, adulter, aut homicida. *persequuntur has querimonias Iustinus Martyr, Tertullianus, Athenagoras in Apologeticis, pro christianis.*

13 TVNC APPENSVM EST AD COLLVM EIVS EVANGELIVM] *in ludibriũ & in odium christiani nominis, ac legum. ita Attalus morte damnatus per amphitheatrum traductus hoc elogio quod tabella inscriptum erat*, Hic est Attalus christianus: *vt Eusebius narrat.*

Eus. l. 5. c. 1.

14 PROCLAMANTE HAC PRÆCONE] *sæpissime ad vocem Præconis damnati christiani traducebantur. apud Eusebium legimus, Præconem in medio stadio prædicasse ter, Polycarpus, christianum esse se, confessus est. in Actis SS. Marij, & Marthæ*; præcepit, & Muscianus eos circumagi, & clamari voce Præconis ad populum; Deos blasphemare nolite. *Sozomenus.*

Euf. hist. eccles. l. 4 ca. 15.

Sozom l. 2. hist. eccles. cap. 9.

15 EVPLIVS CHRISTIANVS INIMICVS DEORVM, ET IMPP.] *en christianorũ damnationis elogia: iure queritur Tertullianus Apologetico*, christianum hominem omnium scelerum reum Deorum, legum, morũ, naturæ totius inimicum existimas. *similia elogia in Actis Martyrum reperies? Pontius in vita Cypriani*: legit itaque de tabella iam sententiam iudex, in qua dictus est sectæ suæ signifer, & inimicus Deorum. *eiusdem Acta*, Galerius Maximus collocatus cum concilio, sententiam vix ægrè dixit verbis huiusinodi: diu sacrilega mente vixisti, & plurimos nefariæ tibi conspirationis homines aggregasti, & inimicum te Dijs Romanis, & sacris legibus constituisti; nec te pij, & sacratiss. Principes Valerianus, & Gallienus Augg. & Valerianus nobiliss. Cæsar ad sectam ceremoniarum suarum reuocare potuerunt. *in Actis SS. Marij, & Marthæ*: lecta est ex tabella sententia eodem die, vt qui blasphemassent Deos, capite punirentur. *christiani autem Deorum, & Imperatorum inimici existimabantur, quod illis pro his sacrificare constanter abnuerent; Tertullianus Apologetico*, Deos, inquitis, nõ colitis, & pro Imperatoribus sacrificia non impenditis: itaque sacrilegij, & maiestatis rei conuenimur.

Tertull. Apol. c. ...

Pont. in vita S. Cypr.

Acta S. Cypriani.

Actass. Marij & Marthæ.

Tertul. Apol.

EVPLIVS DICEBAT SEMPER LÆTVS: GRATIAS CHRISTO DEI] *legitimum christianis fuit, vt damnati gratias Deo agerent. Acta S. Cypriani*: & his dictis, Galerius Maximus, decretum ex tabella recitauit, Thascium Cyprianum gladio animaduerti placet. Cyprianus Episcopus dixit, Deo gratias. *Acta S. Felicis Episcopi Tibarensis*, Præfectus dixit, Felicem gladio interficite. Felix Episcopus dixit voce clara: gratias tibi Domine, qui me dignatus es liberare. *Acta proconsularia S. Saturnini de Hilariano puero*, mox in carcerem recipi etiam ipse iubetur ingentique cum gladio vox Hilariani auditur dicentis, Deo gratias. *Acta proconsularia Martyrum Scillitanorum*: hæc cum essent ex tabella recitata, Speratus, & qui cum eo erãt, omnes dixerunt, Deo gratias; *iure igitur Tertullianus Apologetico de viro christiano*, si denotatur, gloriatur: si accusatur, non defendit: interrogatus vel vltrò confitetur, damnatus gratias agit. *& rursum* christianus etiam damnatus gratias agit. *extremo autem Apologetico hanc caussam affert Tertullianus*, omnia huic operi (*martyrio*) delicta donantur. inde est, quod auditis (*ita locum emendo*) sententijs vestris, gratias agimus, vt est æmulatio diuinæ rei, & humanæ, cum damnatur, à vobis, à Deo absoluitur. *illud, ex actis superius recitatis, obseruauerim, SS. Martyribus, post lectam à Iudice sententiam, solemnem formulam fuisse*, DEO GRATIAS 16

GENVFLEXVS PROLIXIVS ORAVIT] *hic habitus christianorum fu... & paratus ad pœnalem gladium. D. Ambrosius de S. Virgine, & Martyre Agnete*: stetit, orauit, ceruicem inflexit. 17

SVBLATVM EST POSTEA CORPVS EIVS) *quod multis claruisse miraculis, & ad sarracenorum vsque dominatum, Catanæ eximijs honoribus cultum, docent Membrana MS. Mazarensis ecclesiæ, & Græca Troparia, quæ mox dabimus. reliquiarum S. Euplij Martyris meminit D. Gregorius in epist. suis, sed corpus S. Euplij Triuici in Hirpinis asseruari dicitur, cuius vrbis est tutelaris. partem eius potius crediderim.* 18

D. Gregor. l. 2. ep. 12.

ANI-

ANIMADVERSIONES
IN MARTYRIVM
SANCTI EVPLII
Ex Grecis Codd.

1 MARTYRIVM S. EVPLII *exscripsimus, ac transferendum curauimus ex MS. codd. Graeco S. Saluatoris Messanæ incertum, vtrum ex antiquis actis composuerit Metaphrastes, quo auctore Surius edidit an Metaphrastes acta ipsa Sicula in vitas adlegerit suas. sed illud potius crediderim, sane ab his actis Metaphrastes apud Surium, in plerisque variat, in quo item nonnulla sunt, quę in his desunt, quędam desiderantur, quæ in his habentur. Surius vocat* Euplium *in Graeco tamen semper vocatur* Euplus. *latina acta variant, quadã* Euplum: *sed correctiora, ac fideliora* Eupliũ, *quę secuti sumus.*

2 HINC PENTAGORVM QVEMDAM *ita nomen in cod. Siculo scriptum: Surius,* Pectagurum.

3 PONI IN ACHILLIO TRIBVNAL SVVM IVBET) *loci nomen, in Vrbe Catana, cuius mentio est in vita S. Leonis Episcopi Catanensis.*

4 TRADITISQVE EDICTIS] *Præsides, legatique mandata Principum, propositis edictis, exsequebantur. Plinius ad Traianum,* quod ipsum facere desisse, post edictum meũ quo secundum mandata tua hetærias esse vetueram. (Plin. ep. ad Traianum.)

5 AGRIGENTVM) *Surius Agrigenti non meminit; in Graeco est ea vox.*

6 DOMINE, HOSPES QVIDAM HIC EST) *Surius; est in hac vrbe homo quidam Euplius nomine. sed in Graeco est,* hospes, peregrinus. *at Menologium Graecorum: S.* Martyris Eupli, qui sub Diocletiano *I*mperat. ex Catana vrbe, Prouinciæ Siciliæ, accusatus apud Præsidem Caluasium est. *Grecum Troparion,* multum in te gloriatur Catanensium Metropolis, quippe quæ inclytum te, Euple, ciuem habuit. *fortasse exterus à Gentilibus existimatus est habitu, quo indutus erat; vt mox dicam.*

7 LIBELLVM) *Sanctorum Euangeliorum.*

8 REPERTVMQVE IN CELLVLA B. EVPLVM) *cellulam item vertit Surius, sed in Grꝗco est. in cellio, an nomen est loci? an Monasticum cubiculum, in quo D Euplius comprehensus est, nam cellium est cellula Monachorum. Theodorus Anagnosta* in Monachorum cellijs. *Georgius Codinus* cellia Clericorum. *ex eo apud S. Dorotheum* celliotæ *dicuntur Monachi. quin apud latinos serè* (Theod. Angn. Eclo. Codin. orig cõstit, Doroth. doct. 16.)

ptores sacros interdum cella pro Monasterio vsurpata. D. Gregorius de Monachis, qui extra Monasterium, contra leges comederat mos cellæ fuit, vt quoties ad responsum aliquod egrederentur fratres, cibum, potumque extra cellam minime sumerent. *& alio loco,* manere extra cellam nullatenus possum. *igitur inclinat animus, vt e Monasterio D. Euplium extractum censeam. ac præterea moueor, quòd extremis actis dicitur, corpus D. Euplij à duobus Monachis honeste conditum, qui sane ex eadem D. Euplij familia esse debuerunt* (D. Greg. l. 2. Dial. c. 22. — Cap. 33.)

B. EVPLI MANVS, PEDESQ; VINCVLIS AD GENVA IMPLICANS] *Menolog. Grae.* manibus, & pedibus ad genua vinctus. *tormenti genus fuisse crediderim, dũ reus quæstioni subijceretur. Surius alium modum exprimit,* Caluisianus, cum ambas eius manus, & pedem alterum ad ipsius genua colligari fecisset. *sedis modus non habetur in Graeco.* 9

ET QVID ILLVD EST, QVOD IN MANV TENEBAS] *hæc in Surio desunt.* 10

IOVI, AESCVLAPIO, DIANAE, ET GALINO] *Galinum non habet Surius. sed quis fuit Galinus Deus? crediderim ei tributum, vt mare tranquillum redderet; Galinus Graecis est,* tranquillus. *ita Arnobius contra gentes memorat Deum Pausam Bellonæ, & Marti aduersarium, qui pausam, & quietẽ præliis afferret.* 11

MANVS ITEM E FERRO CONFICI *Surius vertit pectines. sed in Graeco est* manus. 12

EXINDE CALVISIANVS CONSVLARIS DIXIT] *in Graeco, proconsul. propriè, Consularis Siciliæ fuit. aliàs vbique vocatur Præfectus, Præses. confundunt hęc vocabula Ecclesiastici scriptores.* 13

ACCEDE ET SACRIFICA] *aliqua hic addit Surius, quæ non sunt in Graeco exemplari* 14

VENERIS ME IDOLA PRAE AVRO ET ARGENTO SVADES] *paullo aliter, quàm à Surio, hęc versa sunt, qui adiungit aliqua, quæ in Graeco non habentur.* 15

CVIVS FORES POST EVPLI INGRESSVM] *de carceris foribus annulo Præsidis obsignatis, diximus Notis ad S. Neophytum Leontinum.* 16

CALVISIANVS B. EVPLVM SISTI VINCTVM AD TRIBVNAL SVVM IMPERAT] *Surius aliter vertit:* iussit Caluisianus duci B. Euplium ad secretam eius domum 17

ac

ac paulo post, B. Euplium è carcere eductum ad secretum Caluisiani tyranni domum adduxerunt, *rectius*, ad secretarium. *dixisset; de quo ad Acta latina S. Euplij. in Græco tamē semper dicitur Tribunal, quod à velis obductis, secretarium dicitur.*

18 STELLAM SVAM IVXTA CARCEREM] *additum (quod in Græco non habetur) in exemplari Suriano*, ante lauacrum, quod erat carceri vicinum, ad meridiem vergens; *sed Græcis alia mens. non enim carceris positu, ad meridiem sed tempus iudicij sub meridiem, significatur.*

19 PRETIOSAS EIVS RELIQVIAS] *in Græco reliquiæ, seu corpus.*

20 DILECTI CHRISTO MONACHI QVIDAM] *apud Surium absolute, homines quidam religiosi. equidem nomen monachorum retinui, quod expresse habetur in Græco.*

21 PRIDIE IDVS AVGVSTI] *at Surius*, Euplij martyrium, & sancta confessio completa est vndecimo die mensis Augusti. *Menologium* Cardinalis *Sirleti meminit etiam S. Eupli ad 3. Idus Augusti his verbis.* Die 11 S. Martyris Eupli, qui sub Diocletiano Imper. è Catana, vrbe Prouinciæ Siciliæ, accusatus apud Præsidem Caluisiaaum, quod Christi fidem coleret, manibus, & pedibus ad genua vinctus, suspensus in ligno recto, ferreis manibus laceratus, postea malleis ferreis eius crura contusa sunt, & in carcere constitutus, sola oratione fontem in carcere scaturire fecit, postremo percussus gladio, quieuit in Domino. *At Græcus codex S. Saluatoris propè Messanam, quem latinum reddimus, Euplium ait, martyrium consummasse.* mensis Augusti die 12. *consentiunt latina martyrologia, Romanum, Bedæ, Vsuardi, Adonis, Rabani, quæ natalem diem S. Eupli ad pridie Idus August. reijciunt. Porrò dissentientes scriptores inter se conciliare posse videremur ijs, quæ S. Notkerus monachus scribit in Martyrologio suo*, B. verò Euplius gratias agens Deo, & flectens genua sua, facta oratione, parauit ceruicem, & decollatus est 3. *Idus* Augusti. cuius corpus aromatibus conditum, sepultum est in loco venerabili ciuitatis Catanæ, pridie Augusti. *nisi contra essent Acta proconsularia quæ beatissimum Euplium interrogatum, tortumque, & cæsum aiunt* pridie *Idus* Augusti.

ANIMADVERSIONES
AD MIRACVLA
SANCTI EVPLII

1 VAGABATVR VNDIQ;] *exscripta habuimus hæc duo miracula S. Euplij ex MS. cod. Bartholomæi Chioccarelli I. Cons. Neapolitani; dictionem cum fide immutauimus.*

2 IOANNE VRBIS NEAPOLITANÆ CONS.] *num ne is est Ioannes, cognomento Compsimus, Neapoli Præfectus, Imper. Heraclio, anno Christi IↃCXV. cuius meminit Anastasius Bibliothecarius?*

Anast. in Leut dedit

3 EIVS AD ÆDEM SVPPLEX ACCESSIT] *monuit me vir doctus, huius ædis S. Euplij in vrbe Neapoli, nullum hodie exstare monumentum; attamen ex instrumentis cœnobij S. Seuerini quod est in vrbe Neapolitana, cognoui, ædem illam in regione Furcillensi sitam fuisse, eidemque cœnobio subiectā: sed enim in libro, siue inuentario instrumentorum, in instrumento quodam confecto, Imperatore Basilio Magno, numero 42. legitur* S. Euplij ecclesia. *in instrumento, sub Friderico* 2 *num.* 55. ecclesia S. Euplij, regionis Furcillensis. *in instrumento, sub Carolo Rege* 1. *num.* 6. S. Euplius regionis Furcillensis, *& in alio instrumento, sub Carolo Rege* 2. *num.* 8. vicus publicus, qui vocatur S. Euplius, regionis Furcillensis. *quod extremum instrumentum Anno Christi Domini* CIↃCCCVI. *rogatum est.*

LAXIS INDVTVM VESTIMENTIS, ET ORARIO AD COLLVM PROPENSO] *qui habitus Diaconorum fuit.* 4

ANIMADVERSIONES IN MARTYRIVM DIVAE LVCIAE

Ex Græco Codice verſum.

1 CVM GLORIOSÆ, INVICTÆQVR MARTYRIS AGATHÆ] *Martyrium hoc D. Luciæ exſcripſimus è Græco codice per vetuſto, quem nacti ſumus penes Georgium Papadopolum, Græcum Presbyterum, in Palatio Adriano, quod opidum eſt in Diœceſi Agrigentina, latinitati reddidit P. Auguſtinus Floritus è noſtra Societate, num ne hęc ſunt Acta Sicula antiquiora? in id inclinat animus, nam maxime ea probo: latina Acta ex eiſdem Gręcis dimanauere, ſed à pio interprete verſa, nonnullis additis, quæ in his deſiderantur.*

2 SANGVINIS FLVXV AD XI. ANNOS CVM LABORARET] *latina Acta habent annos quattuor. incertum mihi eſt, vter numerus vitiatus ſit, in Actis Gręcis, an in latinis.*

3 PATRIS TVI FACVLTATES *Acta latina addunt, ante annos nouem defuncti.*

4 ROGABAT EVTYCHIAM] *ſed nutricem habent Acta latina.*

5 CVM SPONSVS DIDICISSET ETC.] *ſæpenumero chriſtianæ Virgines à ſponſis delatę ad Præſides; vt Thecla à Thamyride, apud Baſilium Seleucienſem, Baſilla à Pompeio, apud Martyrologium Romanum.*
Baſil. Sele. in vita S. Theclę. Martyrol.

6 Rom. die 20. Maij Euſ. l. 8. c. 3
CONTEMPTO CÆSARVM EDICTO[*Impp. Diocletiani, & Maximiani. tradit Euſebius, Diocletianum generale edictum contra chriſtianos tuliſſe, anno imperij 19. Chriſti CCCII.*

7 ET IAM III. ANNVM ETC.] *numerat annum tertium à reditu ex peregrinatione ad ſepulchrum D. Agathæ. quoniam verò D. Lucia martyrio coronata eſt, anno Chriſti CCCIII. exeunte, ſi relegas annos tres, reperies eius peregrinationem in annum Chriſti CCCI. ineuntē incidiſſe, à martyrio Inuictiſſimæ Virginis Agathæ poſt annos quadraginta octo.*

8 Hierem. cap. 3. Tertull. de Idolol. c. 1.
PLANE VT FORNICENTVR A DEO *rectè Hieremias,* moechatus eſt cum ligno, & lapide. *nam Idololatria adulterium eſt, & ſtuprum cum Dæmone. Tertullianus,* proinde adulterium, & ſtuprum in eodem recognoſcas. nam qui falſis Deis ſeruit, adulter eſt veritatis, quia omnę falſum adulterium eſt, ſic & in ſtupro mergitur; quis enim immundis ſpiritibus operatus, non conſpurcatus incedit? *atque adeo ſcriptura ſancta ſtupri vocabulo vtuntur in idololatria exprobatione lege Clementem Alexandrinum libro ſexto Strom.*

9 D. Ambr. l. 2 de Vir. 1. Corinth. 6. Tertull. l. de cu tu fe minar.
CASTE, ET PIE VIVENTES TEMPLVM DEI SVNT] *in hanc rem egregie D. Ambroſius ad Virgines,* neque enim dubitauerim, vobis patere altaria, quarum mentes altaria Dei confidenter dixerim, in quibus quotidie, pro redemptione corporis, Chriſtus immolatur. nam ſi corpus Virginis Dei templum eſt, animus quid eſt, qui tamquam membrorum cineribus excitatis, Sacerdotis æterni redopertus manu, vaporem diuini ignis exhalat? *Beatæ Virgines, quæ tam immortali ſpiratis gratia, vt horti floribus, vt templa religione, vt altaria Sacerdote: pulchre etiā vt pudicitiam Paulus Apoſtolus* Dei templū *ita Tertullianus* templi æditūum, & antiſtitē *facit* cum omnes, *inquit,* templum ſimus, illato in nos, & conſeruato Spiritu Sancto, eius templi æditūus, & antiſtes pudicitia eſt, quæ nihil immundum, nec profanum inferri ſinat, ne Deus ille, qui inhabitat inquinatam ſedem derelinquat.

10 Amb r. l. 4 epiſt. 34
EFFICIAM VT AD LVPANAR ADDVCARIS) *D. Ambroſius de Virgine Agnete,* inſanus iudex iuſſit eam expoliari, & nudā ad lupanar duci, ſub voce præconis dicentis, Agnetem ſacrilegam Virginem, Dijs blaſphemiam inferentem, ſcortum lupanaribus datā *ſane verò immaniſſima Diocletiani, & Maximiani perſecutione, ſæpe numero impij, atque impuri Præſides chriſtianas Virgines ad lupanaria damnabant: ſed varijs, mirifique modis earum pudori à Deo conſultum eſt; vt de Virgine Antiochena tradit D. Ambroſius, de Theodora Virgine Alexandrina, Acta apud Surium, de Antonina Virgine item Alexandrina, eius acta apud eumdem Suarium de Virgine Corinthia Palladius, de Euphraſia Virgine Nicomedienſi, Nicephorus.*
D. Ambr. l. 2 de Vir. Acta apud Sur. die 5. Apr. die 3. Mai Pallad. lauſiaca c. 148 Niceph. hiſt. l. 7 ca

11 13. D. Aug. l. 1. de ciuit. Dei c. 16.
NON VIOLATVR CORPVS, NISI ETIAM MENTIS CONSENSVS ACCESSERIT] D. *Auguſtinus,* ſit igitur imprimis poſitum, atque firmatum, virtutem, qua recte viuitur, ab animi ſede, membris corporis imperare, ſanctumque corpus vſu fieri ſanctæ voluntatis, qua incōcuſſa, ac ſtabili permanente, quidquid alius de corpore, vel in corpore fecerit, quod ſine peccato proprio non valeat euitari, præter culpam eſſe patientis. *& paullo poſt, de pudicitia,* ſi autem animi bonum eſt; etiam oppreſſo corpore, non amittitur, quin etiam ſanctæ continentiæ bonum

num est, cum immunditiæ carnalium concupiscentiarum non cedit, & ipsum corpus sanctificatur, & ideo cum eis non cedere inconcussa intentione persistit, nec de ipso corpore perit castitas, quia eo sancte vtendi perseuerat voluntas, & quantum in ipso est, etiam facultas. *D. Hieronymus*, corpus SS. mulierũ non vis maculat, sed voluntas. *dein ethnicorum sensus, ac mens. sed enim apud Liuiũ consolantur ægram animi Lucretiam, à Sexto Tarquinio oppressam, auertendo noxam ab coacta, in auctorem delicti,* mentem peccare, non corpus, & vnde consilium abfuerit, culpam abesse. *nutrix item apud Senecam, ait.*

D. Hier. q. Hebr. in Genes. Liu. dec. 1. l 1.

Senec. in Hippolyt.

Mens impudicam facere, non casus solet

12 QVOD SI IN MANIBVS MEIS THVS PONERES] *de adolendo thure, exẽplum a D. Lucia allatum est, pro tempore; nam inter alia, edictum fuerat ab Imp.* Dio*cletiano, vt nemini quidquam vendere, emere, agereue publice liceret, nisi primum thus idolis incenderet, vt ex Aretha Episcopo, & Beda notum est. quod verò christiani superstitionem impiam auersabantur, Præsides, in illorum manus imposito thure, per vim in ardentem aram pertrahebant hinc illud à* D. *Ambrosio dictum, de S. Virgine Agnete,* mori adhuc nescia, sed parata, vel si ad aras inuita raperetur, tendere Christo inter ignes manus, atque in ipsis sacrilegis focis, trophæũ Domini signare victoris *D. Basilius, Imper. Diocletiano, Barlaam Martyrem in accenso foco immictam dexteram retinuisse, ne thus in aram videretur excutere, vi doloris, igniq; ipso deuicto. sub eodem Diocletiano, Cyrilla Virgo ardentes carbones cum thure super manum positos, immota diu tenuit, ne si motu prunas excuteret, thus idolo videretur obtulisse, Martyrologium Romanum, & Menologium Græcorum. ceterum in adolendo thure, vim passos vacare culpa, docet hic D. Lucia, & Petrus Alexandrinus Episcopus, & Martyr apud Theodorum Balsamonem.*

Aretha ep. ora. de SS. MM. Cur. & Samona Beda in actis s Iustin. Mart. D. Ambr. l.1 de Vir. D. Basil. in s. Barlaã.

Rom. Martyrolog. & Menolog. Græco ad 5. No. iulij

13 NOVIT DEVS, QVI CONSCIENTIAM DIIVDICAT] *eodem modo S. Probus Martyr Iudici idolothyta, carnesque immolatas in os eius, per vim ingerenti, respondit* nihil magnum fecisti, vim faciens: Dominus scit voluntatem meam. attamen intellige, quia & si de libaminibus pollutis fuderis in os meum, nihil tamen inde sum inquinatus, quoniam Deus intuetur cor. *Sanctus etiam Martyr Andronicus, cum carnes de ara, & vinum in os immitterentur, dixit,* vim mihi fecisti, Tyranne, sed nemo inuitus coinquinatur. Deus, qui scrutatur corda, ipse nouit, quia iniuriam à te passus sum, neque iniquitatem hanc aspexi in corde meo, vt ei consentiam.

Theo. Balsamon in nomoCan. sine & Bibl. SS. PP. t.7

14 PASCHASIVS MANDAT LENONIBVS] *eos accipio, qui lenocinium exercebãt quique ancillis liberisuè palam prostitutis, quæstum ex libidine faciebant. de quibus Vlpianus,* lenocinium facit, quæstuaria mancipia habet, & qui in liberis hunc quęstum exercet. *lenones verò infames, æque ac scorta, ciuili iure habiti, vt habet Iulianus. itaque cum ex Vlpiano non minus esset flagitij lenocinium facere, quam corpore quæstum exercere, vt ab honestis mulieribus meretrices, ita à viris lenones habitu distincti, vtque noscerentur veste multicolori amiciebantur. Tertullianus,* an Deo placebit auriga *ille (equorum in circo moderator* qui vt Sacerdos coronatus, vel coloratus vt leno. *ex eo Donatus proloquio in Terentium, leno, ait,* pallio varij coloris vtitur. *pendebant lenones vectigal fisco, vti scribit Tertullianus, abstulit Alexander imperator ex Lampridio.*

Vlp. l. ad Edictum.

DEDIT EI SPIR. SANC. VT TAM FIRMITER HÆRERET) *O admirabilem Dei beneuolentiam in tuenda pudicitia christianarum Virginum, quas æque impii, ac libidinosi Præsides ad lupanar pro fide damnassent. D. Agnetem in prostibulo Angelus, luce circumfulgens, tutatus est. Virgo Euphrasia venefieij techna impurum iuuenem decepit apud Nicephorum Callistum. Virgo Antiochena apud D. Ambrosium. Virgo Corinthia, apud Palladium, & Nicephorum, Virgines Theodora, & Antonina, in earum actis apud Surium, mutato cum ijs habitu, qui ad eas ingressi fuissent prætextu peccandi, è lupanari elapsæ. loca vide supra numero* 10. 15

ACCEDENS MAGNA MILITVM MVLTITVDO] *acta latina habent* accedentes multi simul ex officio. *idem est, nam* Officium, *&* apparitura Præsidis *ex militibus. Vlpianus* nemo proconsulum statores suos habere potest; sed vice eorum, milites ministerio in prouincijs fungantur. *porrò officia, siue officiales in prouincijs ex militibus delecti, haud pauci erant. apparitioni procoss. Africæ, eiusque legatorum, deputati CCCC. ex rescripto Imppp Valentiniani, Valentis, & Gratiani. in Illyrico singulis Iudicibus apparitores centum dati ab Imp. Valentiniano, & à Marciano.* 16

Vlp. l. 1 de off. procos. ff. de offic. procos. & leg. a t. l. 4 & ff. de off. Præf. Cod. de Apparitoribus procoss. & leg. l. 2.

LOTIO INSPERGI IVBET) *immotam hærentemque D. Luciam Paschasius consularis lotio perfundi iubet, quod Magam putaret. lotium autem, opinio fuit, habere vim aduersus magiam. Ioannes Salisberiensis,* qui libenter non videat, & rideat, cum præstigiatoris lotio perfusis ars deletur, & oculis, quos malitia sua perstrinxerat, videndi facultas reparatur. *tradit Herodotus, Pheronem Aegypti Regem, quod sumptum spiculum in medios Nili vortices contorsisset, visum amisisse post decennium redditum illi oraculum à Latona, ex vrbe Buti, vt oculos lotio mulieris ablueret, quæ ad suum solius virum aliorum expers accessisset. quod ille cum fecisset, visum recepit. scite noster Delrius,* digni qui credunt, non infundi, sed perfundi. 17

Cod. de Cohortal. l. 9.

I. Salisb. l. 1. Policr. c. 8

Herod. in Euterpe.

Delr. disq. magicar. l. 6. c. 2.

VIDISTI ME ESSE TEMPLVM DEI *cum is ad lupanaria Virginem trahi, pollui que non sit passus.* 18

PYRAM CIRCVM VIRGINEM INCENDI] *cum Paschasius existimarit, magica arte factum, vt Lucia de loco moueri nõ posset, eam ob caussam magiam igni dissoluendam statuit, vel vt magam comburendã. nam christianos ab ethnicis existimatos magos, notissimum est: magi autem ignis supplicio, legibus puniebantur, Vlpianus.* quod 19

verò

verò christianos magos esse, & in eorum libris magię doctrinam haberi putaretur, Diocletianus sacros libros comburendos edixit. *sed enim magię libri igni damnabantur, Paulus in libris sententiarum*, libros magicæ artis apud se neminem habere licet, & si penes quoscumque reperti sint, bonis adempti, cõbustisque his publice, in Insulam deportentur, humiliores capite puniantur.

20 OSTENDAM QVAE SIT MARTYRVIS] *ita S. Quirinus Episcopus Siscianus, & Martyr, manuali mola ad collum ligata, è ponte præcipitatus in fluuium, diutissime supernatauit, & cum spectantibus collocutus ne suo terrerentur exēplo, vix orans vt mergeretur, obtinuit, Eusebius in Chronico, & Prudentius.*

Euſ. Chro. Prud. peri steph. 7.

Sed Quirinus vt eminens
Os circumtulit, & suo
Exemplo trepidos videt,
Nil ipse proprij memor
Inter stagna periculi,
Confirmat pia pectora.

21 DICVNT EAM GLADIO PERIMENDAM] *Græce ita habetur. caput illi abscinditur. idem habet Ioan. Tzetzes*: iussit tyrannus caput abscindi. *& mox de B. Lucia* sacrũ caput abscinditur. *Menologium Imp. Basilij, decapitatur, & Menea Græcorum* gladio eius caput absciderant; *igitur Græci scriptores D. Luciam fuisse decollatam contestantur; at latini, iugulatam: vetus codex Syracusanus manu exaratus*, videntes angi Paschatium amici eius iusserunt gladium mergi in gutture eius. Codex *MS. Mazarensis*, gladium in eius visceribus mergi fecerunt. *Breuiarium Rom.* multis tormentis excruciatæ (*D. Luciæ*) guttur gladio transfigitur. Romanum *Martyrologium*, tandem gladio in gutture percussa martyrium consumauit. *S. Aldhelmus Britannorum Episcopus*, mucrone confossa, maluit purpureum sanguinem fundere, quam pretiosam pudicitiam perdere. *Beda*, gladio in gutture merso, percussa *Vsuardus*, gladio in viscera merso percussa est *Sigebertus Monach.*

Ioann. Tzetzes encomio in S. Luciam Menolog. Imp. Basil.

Satelles ex his officiosior,
Audax, & audendo truculentior,
Mucrone districto tenellæ
Viscera dissecuit puellæ.

Petrus Episcopus Equilinus in eius gutture gladium immerserunt. *idemq; tradunt reliqui sacrorum fastorum scriptores H. Rabanus*, M. *Bellinus, Abbas Maurolycus, Petrus Galesinus. ne dicamus verò dissentire Græcos à latinis puto illos generali quadam ratione locutos significasse D. Luciam fuisse gladio cæsam, & dissectum caput, non tamen totum à busto auulsum, sed eius partem in iugulo discissam, clarius dixere latini, inciso gutture demortuam. id asserere, necessitas est; siquidem memorant acta D. Luciam, postea quam gladio cæsa est, Ecclesię pacem pronuntiasse, mox Eucharistię Sacramentum à Sacerdotibus accepisse. qui hæc fecisset, capite, colloque penitus amputato? præterea Venetijs integrum S. Lucię corpus in ecclesia eius nomine dedicata visitur, atque adhuc colligatum busto caput. non igitur illa decollata, sed plane omninò iugulata est.*

PRÆDICO VOBIS) *de hoc D. Virginis, & Martyris Luciæ oraculo, plura mox dicā.* 22

TEMPLVM EI EST EXCITATVM] *memorat Ioannes Tzetzes, D. Luciam gladio extinctam, temporario sepulchro compositam, postmodum exstructo templo à ciuibus ornatam. quo anno id factum, mox dicemus. plurimos annos, D. Lucię templo adiunctum cœnobium: vbi S. Zosimus D. Martyris, & Virginis sepulchri mansionarius fuit: ex eo munere Abbas S. Faustio subrogatus, inde Syracusarum Episcopus S. Ioanni suffectus est.* 23

Ioan. Tzetzes panegyr. in D. Luciam

D. Lucię vetus templum, vnaque cœnobium, Sarracenica eluuione vastatum est. certum ex actis, cum Græcis, tum latinis, illud exstitisse supra sepulchrum eius, quod viuo in saxo, & specu inferiore, percolitur. in ea ad aduentum vsque Sarracenorum, publici honores D. Luciæ fuere. sed barbaris cuncta pessum dantibus, corpus in tutiora latebrarum pij ciues abdidere; donec Georgius Maniacus ab Imp. Michaele Paphlagone in Siciliam cum exercitu missus, profligatis Saracenis, ac Syracusis receptis, à sene quodam edoctus, quo illud loco occultaretur, erutum, & in arcam ex argento inclusam Constantinopolim exportauit. tempestate nostra, super sepulchrum D. *Luciæ, specumque, parua ædes exstructa, cui à D. Agatha cognomentum. prope tamen templum extat, structura magnitudine magnificum, Sanctissimæ Virgini, &* Martyri *Luciæ sacrum: quod Martino, & Maria in Sicilia regnantibus ædificatum, quidam tradunt, sed falsi sunt. etenim templum multo antiquius. quippe anno* Domini CIↃCCCIII *Friderico Aragonico 2. Rege Siciliæ, dedicatum fuisse, habent Syracusani codices manu exarati.*

Verum illud est, Martinum, & Mariam D. Lucię tabulam curauisse, quę in ara maxima; in illa Martini duo pater, & filius intecto capite, & in genua prouoluti conspiciũtur: ijdem sacram Historiam templi tecto depingendam iussere, quod opus Rogerio Bellomo Episcopo absolutum est. porrò Syracusis iactatum vulgo, quo nunc loco ecclesia Diuæ Luciæ est, Romani Pręsidis domum exstitisse, in qua Paschasius tum Consularis habitarit, sub area absidis atrium fuisse, ac prope columnam, quæ proxima aræ maximæ ad læuam, Virginem Luciam gladio transfossam, colũnaque innixam exspirauisse. famam nec firmauerim, nec reiecerim, & si huc inclinet animus. certum est ex actis, locum sepulturæ eius à Martyrij loco diuersum non esse, cum memorent eodem loco iugulatam, demortuam sitam, exstructo dein templo, cultam. sepulchrum vero D. Luciæ, in viuo lapide excisum exstat in spelunca humi depressa, supra quã antiquissimis temporibus condita ædes D. Lucię; ea diruta à Saracenis, dein à Normannis Principibus restituta; sed in pręsentiarum, vt superius dixi, D. Agathę sacra. hoc igitur loco vetustum D. Lucię templum fuit. verum id nihil me moueret. nam spelunca, quæ conditorium D. Lucię fuit, supra quam hodie ędes D. Agathæ structa, araque maxima ecclesia S. Martyris Luciæ, & columna, ad

quam vulgo creditur, gladio transfixam fuisse, cum modico inter se spatio distent, eademfere area, locusque censeri possent.

Sed illud me magis mouet, quod prætorium in Insula olim fuit, in qua ad angustias vtriusque portus, arcem Dionysij duo Tyranni, pulcherrimam, amplissimam, maximeque munitam condiderant, vnde 70. hominum millia ad bellum statim instruerentur. eam Timoleon Corinthius funditus euertit, Dionysiani dominatus abolendæ memoriæ caussa, vt tradit Plutarchus. Plutarc. in Timoleon. *Hiero dein iunior, Rex Syracusarum, super ingentibus ruinis, domum suam, more regio, construxit, idem Plutarchus.* InMarcell. *post modum Syracusis à M. Marcello expugnatis, ea Regia Romanorum Prætorium fuit, vt Cicero cõmemorat:* Cic. verr. 6. *num ne Sextus Pompeius, Magni filius, vnà cum vrbe excidit, vt è Strabone subodorari licet?* Strab. lib. 6 *Syracusis autem ab Augusto restauratis, Prætorium in plana Acradina translatum, quo loco D. Lucia à Paschasio Consulari gladio transuerberata est? demus ita esse, credibile est in Cryptis condi potuisse, sub Prætorio, quas Sanctæ Luciæ appellamus? nihil statuo. ex Actis certum Luciam eodem loco à Præside interrogatam, occisam, sepultam, nam ad Paschasium Cõsularem semel tracta, inde nunquam dimota, cum ad lupanaria trahi iussa est, donec iugulata exspirauerit. eo igitur loco, quo sepulchrum, excisum saxo, etiam nunc manet, D. Lucia à Paschasio ad iudicium, & Tribunal adducta. Tribunal autem Præsidis in Prætorio fuit, an in aliqua Basilica? an in foro?*

In eodem tractu, fama fert, & rei fides penes famam sit, D. Luciæ domum fuisse, vbi sequens ætas eidem Virgini, ac Martyri ædẽ dicauit. paucos ante annos absis adhuc manebat, cetera in hortos cesserant: atque illa ad uersum S. Saluatoris templum, quod ad Orientem, & D. Agnetis ad Septemtrionem. sed sacrum monumentum nostræ Virginis excindi, pollui que, & iugulari rursum Luciam domi suæ indignum fuit. ex his firmauerim Syracusanos, per ea temporum plana veteris Acradinæ, & vtrique portui propinqua adhuc habitauisse, quæ iam diu nunc inculta. sed manent sacra Luciæ Martyris loca, sepulchrum, ac templum ante Insulam (quæ ex antiquis vrbibus sola habitatur) minore portu interiacente, campoque permodico. certe quidem, qui Syracusas creberrimis, immensisque deformatas cladibus meminerint, præcipue sub Saracenis, opere maximo mirabitur duo sepulchra, alterum D. Marciani Episcopi, & Martyris, alterum D. Virginis, & Martyris Luciæ, ad hac vsque tempora perdurasse. quod argumento est, magno in honore habita ipsis Gentilibus, & Saracenis, vel sacra cubicula, in quibus SS. Martyres latantur, Dei Maximi numine custodita.

ANIMADVERSIONES
IN PASSIONEM
DIVAE LVCIAE
Ex Codicibus Latinis.

1 DVM PROCESSIONIS MYSTERIA AGERENTVR] *ex hoc loco cognoscis, processionum cerimonias antiquissimas esse in Sicula, vt in ecclesia vniuersa. earum sæpe meminit Tertullianus.*

2 QVÆ MILLE ET EO AMPLIVS SOLIDOS PRÆSTITIT] *solidos aureos accipe. quemadmodum in libris Iuris solidus, & aureus idem semper, Is. Casaubonus obseruat,* Is. Casaub. notis in Aelium Lãprid. in nostris literis, ait Coelius, Coel. antiqua lect. l. 18. c. 2. solidos dici aureos nouimus, velut integros, nec vlla ex parte diminutos, eorum interstitione, qui semisses dicuntur, aut tremisses, ab portione veluti dimidia, & tertia. *sed apud Romanos solidus pro aureo ab Alexandri Seueri temporibus fuisse in vsu viditur, vt Lampridius significat.* Lamprid. in Alex. Seuero.

3 ET DEO SERVIENTIBVS] *vtique in Virginum collegijs, aut virorum Monasterijs; sic enim Deo seruientes appellati à sacris scriptoribus, Monachi. D. Hieronymus;* crebra Virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia seruientium Deo, quod prius ignominiæ fuerat, esset postea gloriæ.

EGO TE FACIAM AD LVPANAR DVCI] *hinc discis scortorum diuersoria Syracusis tum scorsim fuisse, is semper mos fuit: Athenis, locus in vrbe, Ceramicus, certa sedes meretricibus constituta, Plutarchus, & Diogenes Laertius: Romæ suburra, Martialis itemque* summenium, *alijs* submœnium, *quod sub mœnibus esset: itaque submœnianas appellat meretrices idem Martialis.* 4 Plutarc. in Phocione. Laer. in Zenone Citt. Mart. l. 6. ep. 65. l. 3. ep. 40. & l. 12. epistol. 32.

SI IN MANV MEA THVRA PONAS ET PER MANVM MEAM IACIAS] *is mos in sacrificijs, vt thus in accensam aram tribus digitis iacerent. ex eo Lactantius,* christianum, *dixit,* cruciari, & interfici malle, quam thura tribus digitis comprehensa in focum iactare. *hinc inuitamenta illa Præsidis ad Eulaliam Virginem, apud Prudentium.* 5 Lactan. l. 5. Instit. c. 18. Prud. hymno in S. Eulaliam.

Si mo-

Si modicum ſalis, eminulis
Thuris & exiguum digitis,
Tangere, Virgo benigna, velis,
Pœna grauis procul abſuerit.

6 PASCHASIVS CONS. IVSSIT VENIRE LENONES] probe Tertullianus ad gentiles, proxime ad lenonem damnando chriſtianam potius quàm ad leonem, confeſſi eſtis labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna, & omni morte reputari.

7 VT IGNIS ISTE NON DOMINETVR MEI] ſæpiſſime ignem Virgines Deo ſacras venerari ſolitum in earum actis leges. egregie Eucherius in hanc rem, quanta, ait, castis corporibus reuerentia debeatur, acriter ignis agnoſcit, & mœſta ſibi pabula circumfuſus allambit. Tradunt plerique nobilem iuuenem amore Luciæ Virginis flagrantem (Paſchaſium iſtum Conſularem fuiſſe quidam memorat) ad eam miſiſſe, qui vota ſua perferret; illam verò, vt indomitam eius cupidinem coerceret, erutos oculos donum miſiſſe, vt iiſdem emortuis frueretur, in quos veros exarſerat: inde Diuam Luciam oculos in patera geſtantem depingi. Sed hæc falsò iactata de Diua Lucia Virgine, & Martyre Syracuſana, nullum in eius vita monumentum, quæ tamen magna cum fide conſcripta eſt, Alteri Virgini id plerique obueniſſe commemorant, ſed Luciæ Siculæ tributum, quia apud omnes maiore fama eſſet notior, quòd verò ob ægritudines, morboſque oculorum, Lucia Syracuſana Orbis ſupplicat originem ex eius nomine lucem præſerente traxit.

8 IMPETRAVI AB EO INDVCIAS MARTYRII MEI] induciæ, debiti reformandi dilationes; verbum ex iure eſt. Anianus de diuerſis reſcriptis ſi cuiuſlibet rei debitor, conuictus propter differendam ſolutionem, à Principe inducias impetrauerit. Sanctiſſima igitur Virgo Lucia, metaphora à iudicijs ſumpta, vitam, ait, mortemue, naturæ debitam, ex letali vulnere, & largo ſanguinis effugio, Dei munere ſibi protelatam eſſe.

Anian. C. Theod. li. 6

9 AMICI EIVS IVSSERVNT GLADIVM MERGI IN GVTTVRE EIVS] amicos adſeſſores putauerim. Panhormi, ſuperioribus annis, in ampulla vitrea D. Luciæ ſanguis oſtendebatur in cœnobio D. Agathæ, ad tertium lapidem, ab vrbe Caieta, habetur aliquantulum ſanguinis D. Luciæ. Veronæ etiam, vt ſcribit Raphael Bagata, ſeruatur de ſanguine D. Luciæ, collecto in panniculo. Ex quo diſcimus D. Martyris Luciæ ſanguinem, è gutture diffluentem, ſuppoſitis linteolis, vaſiſque à chriſtianis collectum, & eatemporum illorum pietas erga SS. Martyres fuit. Acta S. Cypriani, fratres verò linteamina, & oraria ante eum ponebant, ne Sanctus cruor defluens abſorberetur a terra. Prudentius de S. Vincentio Martyre.

Raph. Bagata de monumẽtis Veron.

Acta S. Cypr. Epiſ. & Mart.

Prud. hymno in 5c. Vincentiſ

Coire toto ex opido,
Turbam fidelem cerneres;
Mollire præſultum thorum,
Siccare cruda vulnera.
Ille vngularum duplices
Sulcos pererrat oſculis;
Hic purpurantem corporis
Gaudet cruorem lambere.
Plerique veſtem lineam
Stillante tingunt ſanguine,
Tutamen vt ſacrum ſuis
Domi reſeruent poſteris

ANNVNTIO PACEM ECCLE. ETC. DIOCLETIANO EIECTO, ET MAXIMIANO MORTVO] idem alijs Martyribus in morte ſpiritus fuit. S. Eleuth. Epiſcopus, & Martyr, antequam cæderetur, interitum Adriani Imperij renuntiauit, eius acta. Victor miles, & Martyr Maximiani obitum prædixit, cuius iuſſu, cum ad ſupplicium duceretur, militibus ait, dicite Imperatori Maximiano, hoc anno illum abiturum è vita, eius acta. 10

Acta S. Eleut. Ep. & Mart.

Acta S Victo. Mart. apud Sur. tom. 3.

MAXIMIANO MORTVO] in quibuſdā actis ſcriptum eſt, Maximiano hodie mortuo; ſed vocem hodie, alicuius gloſſema cenſui, et, vt falſum, ſtylo confodi. neque enim Maximianus eodem die, annòue, quo Lucia Martyr vita exceſſit: quin multos poſt annos, vt mox dicam. ſed D. Luciæ oraculi mens ea fuit, pacem eccleſiæ obueniſſe, geminis Tyrānis, Diocletiano, & Maximiano deponentibus purpuram. poſuerunt autem, 11. Kalen. Maij, an Martij? anno Chriſti Domini CCCIV. ſed de vaticinio & anno mortis D. Luciæ, Sigebertus Monachus, Gemblacenſis epiſtolam conſcripſit apologeticam, vbi, vt ea verba, quæ in nonnullis actis legerat [Maximiano hodie mortuo] tueatur, ſtatuit perpetratam Imp. Maxim. cædem eodem die, & āno quo D. Lucia Martyr demortua eſt. qui annus vt ait, perſecutionis à Diocletiano, & Maximiano concitatæ ſeptimus, Chriſti verò CCCXI. fuit: porrò in MSS. cod. Syracuſanis, poſt acta D. Luciæ, appendix adiecta eſt, S. Virginem Luciam fuiſſe paſſam Conſtantino, & Maxentio imperantibus, anno Chriſti CCCX. anno minus, quam à Sigeberto ponatur. quoniam vero Sigebertus veram eſſe D. Luciæ prædictionem, haud rectè probat; falſumque annum ſtatuit (quemadmodum & appendix ad acta Syracuſana) cum Martyris D. Luciæ, tum cædis Maximiani, vtriuſque faciendū eſt ſatis. ſed additamentum illud ad acta Syracuſana, breui ſtylo confecerim. enim verò ſciolus aliquis appinxit, cui fortaſſe erroris occaſio fuit, quod in Breuiario Gallicano legerat, D. Luciæ eccleſiam à chriſtianis ædificatam, anno Chriſti CCCX. ſcriptori igitur dū aliò mens abijt, conditæ eccleſiæ annus ad martyrium D. Luciæ translatus eſt. iam verò Sigeberti refellenda ſententia eſt. 11

Principio illud certum pono, annum Imperij 19. Diocletiani, primum eſſe inchoatæ ab eo perſecutionis, cuius anno 2. Diocletianus, & Maximianus purpuram depoſuere, XX. & vltimo eorum Imperij anno exeunte. hac in re ſcriptores omnes conſentiunt, ſed variant in comparatione annorum Diocletianeæ perſecutionis, & Imperij cum annis Chriſti Domini, nam annus 19 imperij Diocletiani, primus verò perſecutionis, Florentio Monacho Vigornienſi eſt annus Chriſti CCXCVII., Baronio CCCII., Hermanno Contracto, & Honuphrio Panuino CCCIII

Flor. Chronic. Baron. na ib. Herman. Chro: Honu. hr. Faſti.

m 2 Euſe-

Eusebio Scaligeri CCCIV. *Beda* CCCV. *Alberto Abbati Stadensi* CCCIII., *alijs alius. quæ varietas ex Diocletiani imperij exordio nascitur, quod à scriptoribus varie statuitur; certe quidem, vt ait Scaliger, nihil est incertius initijs Imperatorum à Caro ad Valentinianum. quoniam igitur opinio Sigeberti Monachi comparatis Christi Domini, & Imperatorum annis, haud facile euerti potest, alia nobis ineunda est ratio, qua fortasse validior, ac solidior, comparatis annis Imperatorum, & persecutionis.*

Sane Constantinus Magnus regnare orsus anno 4. Diocletianæ persecutionis, Auctor est in Chronico Eusebius, in quem fere omnes eunt. Herculei verò Maximiani cædem quã quam Manuscriptum Chronicon Eusebij Victorinum, Oisellinum, & à Scaligero editum collocent anno 3. Constantini; attamen plures Manuscripti Codices Eusebiani, vt Fuxẽsis, duo Petauini, alter Pauli, alter Petri Petauij, Pithoeanus, Londonensis, Fabritianus (quos omnes citat Arnaldus, Episcopus Vasatensis) & præterea vetus Eusebij Chronicon editum, Maximianum occisum dicunt anno 2. Constantini, & rectius, vt colligitur ex antiquis scriptoribus, Victore, Eutropio, Zosimo. eodemque anno Constantini 2. cædem Maximiani ponunt Hermannus Contractus Florentius Monachus, Illustrissimus Baronius; Iacobus Gordonus, alij. sed Constantinus imperium cœpit anno 4. persecutionis, Maximianus igitur anno 6. periyt. adde, D. Luciam anno persecutionis 2. coronatam martyrio, vt recte aiunt Florentius Monachus, Honuphrius Panuinus, Baronius, alij quamquam in annis Christi dissentiant, vt supra diximus. nos verò in Baronij sententiã imus, qui D Luciam martyrium explesse, ait, anno Christi CCCIII. quod ex imperij Constantini annis firmari potest.

Arnal. in Chronicô Eufeb.

Sedenim Constantinus, imperium auspicatus est anno Christi CCC. quod Olympiadum comparatione Gordonus recte probat. nã cœpit imperare, ineunte anno 1. Olympiadis CCLXXI vbi sunt anni CIↃLXXX. qui additi ad annum mundi 3227. ad quem prima Olympias cœpit, efficiunt annum 4307. qui est Christi annus CCCVI. natus enim est completo fere anno 4001. vt idem Gordonus optime probat. sed Constantinus anno 4. persecutionis, imperare exorsus est, vt superius ex recepta omnium sententia probauimus. igitur si annos relegas à Christi anno CCCVI. persecutionis 4. qui fuit primus Constantini; annus 19. imperij Diocletiani, persecutionis primus, fuit annus Christi CCCII. annus 20 Diocletiani, persecutionis 2. quo D. Lucia passa est, fuit annus CCCIII. Christi. quo igitur fundamento, quare ratione dictum est à Sigeberto, D. Luciam anno persecutionis 7. Christi CCCXI. eodẽ die cum Maximiano Herculeo demortuam? cum satis constet ex ijs, quæ diximus, Maximianum anno persecutionis 6. Christi CCCVIII. male perijsse; D Luciam anno persecutionis 2. Christi CCCIII. martyrium explesse.

Gordon. Chron.ad ann. 312.

Porrò (vt caussam attulerim, quæ Sigeberto errori esse potuerit) nomina Augustorum Herculei Maximiani, Galerij Maximiani, & Galerij Maximini, viros etiam doctos perturbauere. itaque Herculeum Maximianum Zosimus, & Socrates, Tarsi extinctum tradunt, cum in Massilia laqueo vitam finierit, auctoribus Victore, Eutropio, Eusebio. qui autem Tarsi in Oriente perijt Galerius Maximinus fuit, Galerii Maximiani ex sorore nepos. vt igitur Zosimus, & Socrates in loco cædis Herculei Maximiani sunt hallucinati, ita in anno Sigebertus. etenim anno Christi CCCXI; eum perijsse memorat cum anno CCCVI. perierit. sed anno CCCXI. Galerius Maximianus dictus Armentarius, obijt Salonis, in Dacia Ripensi, vt auctor est Eusebius, in quem ceteri eunt Honuphrius, Baronius, Iosephus Scaliger, Gordonus, alij. hęc excusando Sigeberto, placitum attulisse.

Zosim. histor. l.2. Socra.l.1. cap. 2.

Euf. hist.l. 8.c.18.&in Chron. Scalige. in Chron.Eufeb,

Haud dubium igitur, oppetiisse D. Luciam anno Christi CCCIII. persecutionis 2. imperij Diocletiani; & Maximiani 20. ante positam purpuram menses 4. dies 8. quod ex ipso D. Luciæ oraculo probari potest, quo pacem Christiano orbi prædixit, finemque potentiæ Imperatorum Diocletiani, & Maximiani. quippe oraculum D. Luciæ reputantibus de Diocletiani, & Maximiani exitu, casuue ab imperio, Virginis, & Martyris finem cum extremo tyrannorum imperio competere, satis persuasum erit. nam si D. Luciæ obitum, ac vaticinium in annum Christi CCCXI. cum Sigiberto, reieceris, eo anno de interitu Auggg. qui tum supererant, Constantini in Gallia, Maxentij in Italia, Licinij in Pannonijs, Galerij Maximiani in Oriente, Diua Lucia vaticinandum fuit. quid enim prædiceret, eiectum iri Diocletianum, quem omnes nouerant, septem ante annos, purpuram deposuisse? quid prædiceret, mortuum eo die Maximianum, quem tres ante annos strangulatum Massilia viderat? certe quidem prædixit Sanctissima Martyr, quę futura, quęque ignota erant. igitur dum Diocletianus, & Maximianus in imperio, summaque rerum potentia versabantur, prædictum oportuit à D. Lucia, Tyrannos, quorum dominatum, & immanitatem Orbis terrarum expauescebat, breui casuros. & Virginis vaticinio fides fuit. 4. post menses, & dies 8. à Diuæ Martyris obitu, Diocletianus, & Maximianus imperio defuncti sunt.

At inquies, acta latina ita habent, annuntio vobis pacem ecclesiæ Dei redditam, Diocletiano de regno suo euecto, & Maximiano hodie mortuo, si in ea voce (hodie, (vim facis, vt vaticinium D Luciæ verum sit, non modo Maximianum eodem die, quo fortissima Martyr obijt, periisse, sed Diocletianum de regno eiectum affirmes, necesse est; cum eadem vox (hodie) ad vtrumque referatur. quod nemo dixerit, vt contra Historiæ fidem. sed iam dixi, vocem (hodie) glossema esse, ab aliquo in acta latina infartum. quod plane conuincunt, quę superius dicta à me sunt. pręterea vocem illam acta Gręca non habent. ecce prænuncio vobis pacem datam ecclesijs Dei Diocletianum autem, & Maximianum excidisse

ab

ab imperio: nec habet eam vocem Breuiarium Romanum, cuius hæc sunt verba: vulnere accepto, Lucia prædicens ecclesiæ tranquillitatem, quæ futura erat Diocletiano, & Maximiano mortuis, Idibus Decembris, spiritũ Deo reddidit. *at inquies, D. Martyr Lucia in Græcis actis ait, pacem ecclesijs datam esse & Impp Diocletianum, & Maximianum ab imperio cecidisse. anno autem CCCIII. ijdem Imperatores in imperio adhuc erant, & ecclesiam vexabant; igitur non potuit D Lucia eo anno mortem obire. sed nihil id nos permouebit, si reputauerimus*, D. Luciam *prænuntiasse pacem ecclesiarum, casumque Diocletiani, & Maximiani ab imperio, more prophetarum, quibus, quæ futura sunt, in lumine prophetico præsentia esse videntur, ac proinde vt confecta, quæ postmodum conficienda sunt prænuntiant. nec aliud etiam verba audientibus insinuarent, quàm decreto diuino iam factum esse, vt mox ecclesiæ pax redderetur, & è suo fastigio deturbarentur Imperatores.*

Postremam probationem contra Sigebertũ attulerim ex anno peregrinationis D. Luciæ Virginis ad ecclesiam D. Martyris Agathæ, quæ sane ecclesia tunc superstes erat, vt ex actis D Luciæ cum Græcis, tum latinis constat; nam in ea, ad sepulchrum D. Martyris Agathæ, diuinis mysterijs interfuit. eam verò peregrinationem D. Luciæ tres ante martyrium suum annos obiuit, vt ipsamet in certamine cum Paschasio Consulari *professa est; sed Imperatoris Diocletiani nouissimo edicto, eodemque immanissimo, quod vt diximus, anno* Christi CCCII. *promulgatum est, ecclesiæ omnes solo æquari iussæ: igitur ea peregrinatio, post euulgatum edictum, institui nullo modo potuit, ecclesia iam diruta: edictum autem euulgatum, paulo ante Pascha; peregrinatio instituta natali die S. Agathæ, qui Nonis Februarij celebratur: anno igitur superiore instituta, Christi CCCI. cum 3. à peregrinatione anno passa sit. proin D. Lucia ecclesiam, & sepulchrum* D. *Agathæ inuisit, ante annum, & aliquot menses, quam illa dirueretur: martyrium obijt à suscepta peregrinatione tres post annos, minus mense, & diebus 8. Christi verò anno CCCIII exeunte*

12 AB OMNI SENATV AVDITVS] *igitur Diocletiano, & Maximiano imperatoribus, Sicilia inermis prouincia, in potestate Senatus erat.*

ACCEPIT CAPITALEM SENTENTIAM] *damnatis repetundarum pœna olim fuit exilium, & æstimatio, vt notat Ascon. & Cicero sæpe significat. sed lege Iulia, amisso ordinis, & æstimatio pœna constituta est: vt qui damnatus eo crimine esset, Senatu moueretur, & iudices acciperet ad æstimandam litem, clarum ex Tacito, & Plinio, apud quos exempla leges de Cossutio Capitone, Cadio Rufo, Pedio Blæso, Mario Prisco, & Basso. sed hæc ordinaria pœna. plerumque grauius, & extra ordinem in id crimen animaduersum pro delicti modo. Tacitus*, Silano procoss. Asiæ repetundarum damnato, aqua atque igni interdictum, ob insignem scilicet sæuitiam, *& alio loco*, repetundarum damnatur, atque Italia exigitur, ne grauiore pœna assiceretur, Vibii Crispi fratris fauore enixus. *Macer*; hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur, & plerumque vel exsilio, vel etiam durius, pro vt admiserint. *quid enim, si ob hominem necandum, pecuniam acceperint? vel interfecerint innocentem? ex his colligo, insignem fuisse Paschasij Consularis immanitatem, atrociaque scelera, in administranda prouincia commisisse, cum à Senatu pœna capitis, extra ordinem damnatus sit; vindicante etiã Deo effusum Sanctissimum Virginis Luciæ sanguinem.* 13

Ascon. in verr. Cicer. l. in verr.; Tac. l. 13. & 14. Ann. & l. 1 hist. Plin. l. 2. epist. & l. 4. Tacit. l. 3. Ann. l. 14. Macer. l. 7. ad leg. Iul. repetundarum

VENIENTIBVS SACERDOTIBVS]. *Virgini ac Martyri Luciæ præfosso iugulo ad Christum sponsum properanti, Eucharistiæ Sacramentum D. Eutychius, tum Syracusarum Episcopus, tradidit. MSS. codd. Syracusani.* 14

SACRAMENTORVM MYSTERIA] *corpus Christi Domini à latinis Patribus Sacramentum, à Græcis mysterium, ob admirabilẽ nexum, ineffabilemque, & secretam rerum diuinarum coniunctionem.* 15

OMNI POPVLO RESPONDENTE, AMEN] *antiquum morem aduertis, quo Martyres communicabant, Sacerdote dicente*, corpus Christi, *& populo respondente*, Amen. *diu verò mansit in ecclesia mos, vt Sacerdos, qui Christi corpus traderet*, corpus Christi; *fidelis qui acciperet*. Amen *diceret. D Ambrosius de Sacramentis*, non otiose, *ait*, cum accipis, tu dicis, Amen *iam* in spiritu confiteris, quod accipias corpus Christi. dicit tibi Sacerdos: corpus Christi, & tu dicis, Amen, hoc est verum: quod confitetur lingua, teneat affectus. 16

ANIMADVERSIONES
IN TRANSLATIONEM
DIVÆ LVCIÆ.

1 Pet. Episc. Equil. Catal. l. t. 99. Leo Ostie. Chron. l. 2. cap. 8. And. Dād. hist. l. 10. c. 4.

POSTEAQVAM INSVLA SICILIA] *Historiam Translationis S. Luciæ ex urbe Constantinopoli Venetias, scripsit Petrus Episcopus Equilinus, sed aliquot deformatā mendis ex eo excerpsimus, ac præterea ex Leone Episcopo Ostiensi in Chronico, Andrea Dandalo in Historia, quæ manuscripta seruatur Venetiis, in Monasterio S. Georgij Maioris, atque ex Annalibus Siculis.*

2 CENTVM AC LX. FERE PER ANNOS] *ab anno Christi IↃCCCLXXX. quo Syracusæ à Sarracenis captę, ad quadragesimum supra Millesimum, quo anno à Georgio Maniaco recuperatæ.*

3 10. Curop. in Michae. Paphlago.

AB IMP. ORIENTIS MICHAELE] *aberrat Equilinus, qui Rogerium nominat. sed Georgium Maniacem à Michaele Paphlagone, in Siciliam cum exercitu missum, ex Io. Curopalate cognoscis, qui res eius in Insula præclare gestas Sarracenico bello scribit.*

4 Paul. Æm. Sanct. in vita D. Lu.

MANIACES S. MARTYRIS LVCIÆ CORPVS] *memorat Andreas Dandalus, atque ex eo Paulus Aemilius Santorius, D. Luciæ corpus, Impp. Basilio, & Constantino, Sicilia Constantinopolim, eorumdem iussu, deportatum. haud crediderim, reclamante fama, auctoribusque externis, & Siculis in diuersa tendentibus, quibus certior fides. nec credibile id fieri potuisse, stante adhuc bello Sarracenico, occultato tunc corpore, aduersisque, ac validis per Siciliam Sarracenis. verius quod reliquis scriptoribus traditū, Diuæ corpus à Maniace Constantinopolim delatū, Imper. Michaele Paphlagone. affirmat Leo Episcopus Ostiensis, qui proxime ea tempora vixit: per idem, inquit, tempus, Maniacus Dux ab Imperatore Constantinopolitano cū exercitu ad debellandos Sarracenos in Siciliam missus est. cumque maxima iam Siciliæ pars recuperata esset, & Syracusana ciuitas capta, eidem Duci à sene quodam Sanc. Luciæ Mausoleum proditum est, eiusque sacrum corpus inde sublatum, & in theca argentea positum Constantinopolim cum omni reuerentia, & honore transmissum est. hæc Leo. de eodem Maniace Petrus Equilinus, natione Venetus, Constantinopolim, ait, cum muneribus aduenit, & corpora Sanctarum Agathę, & Luciæ secum asportauit. sed Petrus Equilinus, in nomine Imperatoris, vt superius retuli, & in anno falsus est: nam Rogerio Imperatore Constantinopolitano, anno Christi CIↃX. Translationem hanc contigisse, scribit, cum circa annum CIↃXL. contigerit, quo Michael Paphlago regnabat. ad hæc Carolus Sigonius de Regno Italiæ:* Maniacus Imperatoris *(Michaelis)* Catapanus magno cōtracto exercitu, in Siciliam aduersus Sarracenos traiecit. magna pars Siciliæ in potestatem redacta, & Syracusę receptæ sunt, & corpus venerabile S. Luciæ Virginis inde ablatum, & Cōstantinopolim transportatum. *præter externos, indigenæ scriptores idem contestantur, corpus S. Luciæ Syracusis Constantinopolim à Maniace delatum. ita Mauritius Catanensis Episcopus, Franciscus Abbas Maurolycus Thomas Fazellus, alijque cum editi, tum manu exarati libri: nostris sane in rebus, nostrorum fides ceteris antehabenda.* Caro. Sig. l. 8. ad ann. c. 1039. Maur. epi. de Transl. S. Agathæ Maurolyc. Martyrol. ad 12. Kal. Febr. Fazel. dec.

HENRICVS DANDALVS VENETIARVM DVX] *scripsit Andreas Dandalus his verbis:* Deuoti etiam Principes Sanctorum occultas reliquias tandem inuenerunt, quarū Dux. *[Henricus Dandalus]* obtinuit mirificā crucem, auro inclusam, quam post inuentionē matris, Constantinus in bellis secum detulerat. inuentis similiter corporibus SS. Agathæ, & Luciæ Virginum, quæ Basilius, & Constantinus Augg. de Sicilia deferri Constantinopolim fecerant, Dux obtentum corpus S. Luciæ Venetias, in Monasterium S. Georgij, mandauit, quod in ecclesia eius nomini dedicata repositum est. corpus verò B. Agathę quibusdam Siculis peregrinis concessum est. *hæc Dandalus, qui in duobus peccat. alterum est, imperantibus Basilio, & Constantino, corpus Diuę Luciæ Constantinopolim è Sicilia delatum; quod vt diximus, Imp. Michaele Paphlagone, à Georgio Maniace factum est. alterum, S. Agathę corpus tum Siculis datum, qui eo bello cum Venetis militassent, quod etiam Petrus Equilinus, & Franciscus Sansouinus falsò tradidere. nam corpus D. Agathæ, LX. ante annos translatum fuerat in Siciliam, diuersaque eius transferendi ratio fuit, quam vide in historia Translationis D. Agathæ à Mauritio Episcopo Catanensi composita.* 5 post. l. 6. And. Dād. l. 10. histo. cap. 4.

Quod ad annum spectat, quo D. Luciæ corpus Venetias deportatum est, crediderim fuisse Christi Domini CIↃCCV. quod enim Constantinopolis recepta est anno CIↃCCIV. pridie Idus Aprilis, Translationis verò D. Luciæ dies ad XV. Kal. Februarias celebratur, anno consequente eam contigisse, necesse est. fortasse etiam eodem anno CIↃCCIV. corpus D. Luciæ Venetias transmissum est, festus vero dies Translationis, nonnisi Ianuario consequente celebratus est. non ignoro, Equilinum, Maurolycum, & Galesiniū scripsisse, corpus Martyris Luciæ Venetias Constantinopoli deportatum anno CIↃXL. sed certò conuincuntur, per errorem confudisse annum Translationis D. Luciæ è Sicilia

Con-

Constantinopolim, cum anno alterius Translationis ex Vrbe Constantinopolitana Venetias, quo, non nisi post Constantinopolim a Sarracenis recuperatam, anno CIↃCCIV. *exportata est.*

6 CORPVS EX EO SVBLATVM ETC. *quo anno? incompertum mihi est. sane Equilinus tradit, corpus D. Luciæ plures annos mansisse in Monasterio S.Georgij Maioris.*

7 VBI MAGNA CVM RELIGIONE COLITVR] *certe quidem D. Luciæ Virginis, & Martyris Syracusanæ corpus, ad hãc diem, Venetijs, in eius ęde, seruatur. haud tamen illud omninò integrum, deest illi brachium dextrum, quod in vrbe eadem, argento inclusum in Monasterio est S.Georgij Maioris. à quo vnus, an digiti duo ablati, quorũ alter extat in vrbe Pisauro, in cœnobio Patrum, qui dicti* Azzorini. *alteri manui, quæ corpori adiuncta est, desunt digiti item duo, quorum alter est Bononiæ, in æde S Luciæ Collegij Societatis Iesu. alterum, haud multos ante annos, Patriarcha Venetiarum penes se habebat. incertum mihi, quid illo factum. hi vero digiti duo, è corpore dempti sũt anno Domini* CIↃIↃXCII. *eodem tractu tẽporum, è sinistro latere D. Luciæ pars quædam desumpta est, dataque Dominæ Imperatrici, flagranter expetenti, cum per Venetias in Hispaniam iter haberet, idque auctoritate Senatus factum est, cuius tamen decretis obstitere tum Sanctimoniales Ordinis S.Augustini, penes quas D.Luciæ corpus; sed vi cessere, Senatus iussa cum lacrymis exequentes. in Bononiensi Collegio, præter digitum D.Lucię, os pedis asseruatur.*

Digitus autem est, qui dicitur annularis, manus dexteræ habitus Venetijs, die 12. Septembris, anni Domini CIↃIↃXCII. *detractus ex integro eiusdem corpore, quod repositum est in templo S.Luciæ, cũ consensu Priorissæ eiusdem cœnobij.*

Iam vero reliquum corpus D.Luciæ integrum, solidumque, in arca situm ex marmore maculoso, in sacello, haud multis ante annos, exstructo, sumptu quinquies mille aureorum, pietate mercatorum ex familia Baglionia. ostendebatur corpus sacram ædẽ inuisentibus, natali die Sanctissimæ Martyris, ac præterea singulis mensibus, primo Dominico die. Virginis dumtaxat intecta facies quæ incorrupta etiam carne. cetera veste bombycina, auroque, & gemmis obtecta & eleganter compta. caput coronatum, colloque etiamdum inhæret. conspicitur exsectus S. Martyris iugulus, & adactum vulnus sub gutture, gulæue nodo, & modice introrsum neque enim defixus à carnifice gladius, ceruicem transuerberauit. proceritas corporis cubitos duos, quorum vnusquisque ductam in ora lineam quater continet.

Ceterum quod dictum à me est, corpus D. Luciæ Venetijs *integrum seruari, nolim ita accipias, quin aliqua alia pars in eo desideretur, præter eas, quas supradiximus. etenim multis in locis, ecclesijsque reliquias S.Lucię seruari comperimus, quas percensere, longũ esset. Syracusis,* Costę *pars dono data à* Patre *Bartholomæo Petracio, Societatis Iesu, quæ ab ecclesia Barensi habita est. in ecclesia Panhormitana, ampulla ex vitro cum sanguine D.Lucię.* Veronę, *vt scribit Raphael Bagata, in ecclesia Monasterij S. Luciæ, seruatur de eiusdem sanguine, in panniculo collecto, & de ossibus. auditum mihi est, Veronenses* Duces *hasce reliquias habuisse, qui bello Constantinopolitano, pro Republica Veneta decertauere. præterea in vrbe Neapoli maxima in ęde, in sacello* Carbonum, *digitus est D.Luciæ, vt tradit Petrus Stephanus, eiusdemque oculi in ecclesia SS. Ioannis, & Pauli quas reliquias alterius D.Luciæ esse crediderim.* R ph. Bag in SS. Epis. Veron. antiq. mon. mentis Pet Steph. descrip. sac. locor. vrb. Neapolis

Iam verò Syracusis, velum, tunica, & calcei D. Lucię seruantur, quibus beatiores sunt, quam quouis Cæsarum paludamento. sed de iis singillatim dicere, operæ pretium, & amor est. Velum, *tegmen capitis fuit. latum, æque ac longum palmos duos, & digitos duos; itaque forma eius quadrata. Materia, sericum tenuissimum, coloris albi, & crocato virgatum. ad capita duo, ornamenta coloris gilui, cæruleique. albo autem velatas mulieres, docet Apuleius, qui* mulieres, ait, candido splendentes amicimine. *croceus itẽ color mulieribus in vsu fuit.* Cicero Clodius à crocata, & mitra, à muliebribus soleis, est factus repente popularis. *à Numanio illo Virgiliano Troianis probro datur* picta croco vestis. V*irgilius etiam memorat,* circumtextum croceo velamen acantho. Phil. Bergam. Ioan. Maldonat. Tho. Turgillus, Bap. Mantuan.

Tunica verò, quę olim mulierum, talaris manuleata, picta, ad pedes, oramue fimbriata, tactu mollissimo, colore purpureo, sed ęuo decolor. vulgo camisiam *dicunt, sed nolim ob id putes, vestem fuisse carni proximam,* indusium muliebre, *Varroni dictum, quod intus indueretur; indusium enim lineum fuit, hæc verò* D. *Virginis Luciæ vestis est serica, quamquam vtraque dicta sit tunica, hæc exterior. illa interior. Apuleius* habebat indutui ad corpus tunicam interulam *igitur indusium primo loco mulieres induebant, supra indusium tunicam: item viri primum subuculam, dein tunicam: Horatius.* Apul. l. 2. Floridor.

rides, si forte subucula pexę
Trita subest tunicæ, vel si toga dissidet impar. Hor. epi. 1.

Nam supra tunicam Romani togam, Gręci pallium circumiectui habebant porrò D.Lucię tunica, ex veteri gentis more ad collum desinit, longa palmos quinque, ac semis. notis sanguinis etiam nunc aspersa cernitur, quod argumento est, D. Luciam in hac veste comprehensam, tortamque, & exsectum Virgini iugulum. non latet, pictarum vestium vsum apud Syracusanos, florente Republica, interdictum fuisse, nam memorat Philarchus, hac lege apud eos cautum, ne aut auro redimerentur mulieres, aut pictis vestibus vterentur. sed posterioribus seculis mutati mores. picta autem tunica ista est intextis foliis. calcei, soleæ leues sunt, quę vinculis constringebantur, acuminati ad digitos, contecti. & ad calcem sustollitur par vus semicirculus, cetera pes intectus. ore solearum circuminaurata suprema serico opertę phœniceo, solęę coloris, heluum inter ac rubrum, leuesque Philar. l. 13 histo. apud Athenæũ.

eum pars, quæ pedi subijceretur, tum quæ solum tereret. sane elegantiam solearum, cultumque nemo non admiretur Syracusis fama est in vulgus sparsa, alteram dumtaxat solearum esse, qua D. Lucia vsa est; quæque ea sit, ignorari; alteram ad alterius exemplar confectam, vtramque habendi ambitione. sed commentum hoc vulgi indubitato reiecerim, nam vtramque soleam esse, quam D. Lucia calceatui ad pedes habuit, plura peruincunt. facies ipsa solearum simillima. idem positus, ac forma, inducto pede expressa; eadē vetustas, & color, quem in aperto aque tempus extinxit, in rugis æque seruauit: demum calcei ijsdem in locis ipso vsu attriti, corruptique antiquitate, quæ omnia imitari quamquam velis, haud possis. ad hæc vulgare dictum repulerim: vt procul à religione maiorū nostrorum, quos supponere calceum ausos, cultumque ad publicum exponere, quis credat? iam verò rogo, quid censetis, Luciam Virginem Græco habitu, an Romano incessisse? quippe eius amictus, rica, tunica manuleata, ad pedes vsque demissa. qui Græcarū mulierum vestitus fuit, vt ex Gellio disces. insuper egressæ domo Græcæ mulieres palliū circumiaciebant solutim, vt Romanæ togam. sed pallium ad calceos vsque, vt toga demittebantur, vt ait Quintilianus. pallium verò cum viris, tum mulieribus christianis commune gestamen fuit, quod cognosces ex Tertulliano. sed ex his nihil certi eruitur, nam ricula, & tunica Romanis, Græcisque vestitus communis fuit. quamquam Romanis initio tunicæ substrictæ, breuesque, nec vltra brachia prolixæ, & citra humerum desinentes. Græcis autem talares, laxioresque, & vsque in primores manus. sed id discrimen in viris; nam Romani vestem longe, laxeque diffusam, solis feminis decorem existimauerunt; ad vlnas, cruraque aduersus oculos protegenda. equidem existimauerim, D. Luciam Romano habitu indutam, quod Syracusæ Romana Colonia, Romanis legibus, & moribus instituta, propagataque. & credibile est, Græcos indigenas in eorum mores defluxu temporis abijsse.

Gell. 17 c. 11. Noct. Attic

Quintil. l. 11. c. 13.

Tertullia. de pall. c. 1 & de velādis Virgin.

Illud minime reticuerim, ex D. Luciæ velo, tunica, & calceis ætatem Virginis, eiusque generis claritudinem, & opulentiam cognosci. puellam fuisse demonstrant soleæ breues, argutaque. idem demonstrat color. nam solea purpurea puellarum calcei, Alexander. præterea tunicæ breuitas, quæ longa, vt diximus, palmos quinque, ac semis. manica substricta, longa palmos duos, ac semis, brachia & vlnas puellares ostendunt: nobilitatem vero Virginis demonstrant, primum velum tenue, & pellucidum, segmentatum crocato, quem colorem video amasse feminas Principes: itaque Virgilius talem amictum, qui fuerat Helena, Didoni Reginæ dono datum memorat.

Alex. Genial. dier. lib. 5. c. 18

Et circumtextum croceo velamen acantho.

II, color tunicæ, qui Virginum, ac feminarum nobilium. hinc illud Turpilij, ducit me secum, postquam ad ædem venimus, venerarur Deos. interea aspexit adstantem in capite ostrinam indutam riculam. & Propertius: Ostrina cum fuit in tunica.

Proper. l. 2. eleg. 13.

III. picta vestis, qualem decere opulentam feminam, docet Artemidorus. IV. solearum elegantia, & color, eo enim pedum tegmine puellæ nobiles induebantur. itaque Virgilius Virgines Tyrias cothurnos rubros gestasse, ait, eosdem Liuium Andronicum imitatus, Dianæ Deæ Virgini tribuit:

Artemid. l 2. c. 3.

Virg. Aen. l. 1.

Purpureo itabis suras euincta cothurno.

Persius de matre familias, solea puer obiurgabere rubra,

Perf. Satyr.

porrò ex reliquiæ velum, tunica, & calcei in cœnobio Virginum S. Mariæ asseruantur in arca ex crystallo, sed olim penes familiam Pedileporem, quæ Syracusis nobilissima, hodieque interijt, habebantur, idque ab æuo immemorabili. virorum autem nobilium eius familia auctoritate, ex loco, in quo eorum delectu tenebantur, ad publicas supplicationes, vrbisque festos dies, accipiebantur. ex eo plerisque opinio fuit, Pedilepores è stirpe D. Luciæ originem duxisse. sed leue id argumentum neque enim ex propagatione sanguinis, sed alia via, Beatissimæ Virginis, ac Martyris reliquiæ ad eam familiam peruenire potuerunt. Anno Domini CIↃIↃXVIII. Ioann. Pesleporis, Laurentij filius, instante Maria Pedilepore, Abbatissa cœnobij Monialium S. Mariæ, idem cœnobium delegit, in quo arca cum his reliquijs conseruaretur. eodemq; anno extremo, Maria Abbatissa moriens eidem cœnobio velum, tunicam, & calceos reliquit. Instrumenta scripta sunt à Petro Satalia publico notario.

In M. S. Narratione de Translatione S. Martyris Luciæ Sigebertus Diua Luciæ corpus Syracusis Corfinium, Italiæ Vrbem in Pelignis, Corfinio Metin in Galliam Belgicam, cum alijs Sanctorum corporibus, deportatum, ait, ibique seruari in ecclesia Sancti Vincentij, contra ea, quæ superius diximus, quam translationem. idem Sigebertus in Chronico suo Christi anno IↃCCCCLXIX. factam esse, Testatur his verbis Deodericus, Metensium Episcopus, Imperatori Otthoni sanguine, & dilectione, ac familiaritate ceteris deuinctior, dum in Italica expeditione, per triennium, sub eo militaret, multa corpora, & pignora Sanctorum de diuersis Italiæ locis, quocumque modo potuit, collegit. Primum à Marsia Elpidium Confessorem, cuius socium Eutychium Episcopum, ipse Imperator iam sustulerat. Ab Amiternis Eutychetem Martyrem, cum reliquijs Maronis, & Victorini sociorum eius. A Fulginis Felicianum Episcopum, & Martyrem. A Spoletò Serenam Martyrem cum Gregorio Spoletano Martyre. A Corduno pignora Vincentij Martyris, & Leuitæ, ab Hispania olim a duobus monachis Capuam, a Capua verò illuc deportata. A Mauonia alterum Vincentium Episcopum, & Martyrem. A Florentia Miniatem Martyrem. Ab vrbe Tudertina Fortunatum Episcopum, & Confessorem. A Corfinio Luciam Syracusanam Virginem, & Martyrem, à Faroaldo Duce Spoletanorum olim à Syracusis illuc translatam. A Sabinis partes corporum Proti, & Hiacynthi Martyrum.

rium. Hæc omnia, cum parte Catenæ S. Petri Apostoli, cum capillis eiusdem, & sanguine S. Stephani Protomartyris, & parte craticulæ S. Laurentij Martyris, à Papa Ioanne sibi donata, cum alijs multis Sanctorum pignoribus Præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, & in ecclesia S. Vincentij Martyris, à se in Insula vrbis constructa, locauit. Dies Translationis eorum celebratur 20. Iulij.

Ad hæc probari res posset literis Caroli *Imperatoris IV. huius nominis, quæ intra sacrum feretrum corporis* D. *Luciæ seruantur, in Metensi Monasterio S. Vincentij. recito testimonium: Carolus IV. Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, & Boemię Rex, vniuersis Christi fidelibus beneuolentiam salutarem. Ad cunctorum notitiam deducimus, cum primum sit perhibere veritati testimonium; quod cum in ciuitate nostra Metensi, cum electoribus sacri imperij nostris, & multis alijs principibus, principaliter adessemus, cum nonnullis Abbatibus, Religiosis, & alijs personis idoneis, nobis associatis adiuimus sacrum Monasterium D. Vincentij Metensis, caussa benigna deuotionis, vbi in ecclesia eiusdē Monasterij, venerabilis Frater Petrus, humilis Abbas, Prior, & Fratres Monachi eiusdem Monasterij, ad nostrum rogatum, venerandum iocale, corpus videlicet B. Lucię, Syracusanæ Virginis, & Martyris, in hoc feretro argenteo cum deuota veneratione collocatum, & reconditum à longissimis præteritis temporibus, pro vt in quodam scripto breuiculo ibidem reperto, latius vidimus contineri, quod feruenti desiderio videre affectabamus, eodem aperto subtiliter feretro, sponte, & libere nostræ maiestati visibiliter, & principaliter ostenderunt. & de reliquijs eiusdem corporis Sacrosancti pie nobis, pro vt postulauimus ab ijsdem annuerunt: quas recepimus læto corde, & cum gratiarum actione, sub appenso principali nostro imperiali sigillo, ad præmissorum memoriam, testimonio literarum. Datum Metis, anno Incarnationis Domini CIↃCCCLVI. indict. 10. 17. Kal. Ianuarij, regnorum nostrorum anno 11. Imperij vero II.*

Nec quisquam controuersiam conciliare se posse putet, si dicat, Sigebertum totū pro parte accipere, ac nomine corporis aliquam eius partem, membrumue intelligere; qui mos apud sacros scriptores scribendi fuit. nā Sigebertus de aliorum Sanctorum corporibus ita loquitur in M. S. Passione Sanctæ Luciæ.

Quorum tenemus particularia
Lipsana, Sanctos nominibus noto,
In parte complectendo totum.

Mox verò vrbem Lintburgum alloquens:

Quam, *ait*, Sancta sanctę pignora Virginis,
Quam laude nobiscum celebri colis;
Vos brachio Lucia solo,
Corpore nos sacrat ipsa toto.

Num ne igitur censuerimus veram esse Sigeberti narrationem de Translatione corporis D. Lucię, Syracusis Corfinium in Italiam, Corfinio Metim, in Galliam? equidem nullo modo animum induxerim, & quidem iure. nam plurima Sigebertum contra sunt, quæ rem minus credibilem reddant. primū mirum est, neminem veterum scriptorum, siue indigenarum, siue externorum huius translationis meminisse. secundùm vero simile non est, corpus D. Luciæ Syracusis exportari potuisse à Faroaldo, Longobardorū Duce, sub annum Christi IↃCC. qua tempestate, Sicilia Orientis Imperatoribus parebat, neque vmquam Longobardi Reges, Duces ue, armis in Siciliam transgressi sunt sed Italię finibus se continuere. porrò Paulus Diaconus illorum temporum diligens scriptor Historiæ Longobardorum, qui narrat res gestas Faroaldi Spoletanorum Ducis, de hac eius in Siciliam expeditione ne verbum quidem. sane ille expeditionem Lōgobardicam adeo gloriosam Faroaldi Ducis cum ceteras commemorasset, tacitus nullo modo prætcrijsset. tertiùm Petrus Cratepolius, homo Germanus, peritusque, libro quo Germaniæ Sanctos, ante paucos annos percensuit, Metensis vrbis reliquias Sanctorū persecutus, nulla D. Luciæ commemoratione, neque nostratis, neque alterius cuiuspiam, neque corporis integri, neque partis. sane ille seruati penes eam vrbem corporis decus, membriue, si probatum fuisset illic esse, retinendæ laudis cupidus, neutiquam reticuisset. quartùm corpus D. Lucię Syracusanę ipsum illud esse, quod Venetijs seruatur, in æde eius nominis dedicata, conuincit antiquissima traditio ecclesię Syracusanæ, vocesque populorum, & vrbium totius Siciliæ id semper à nostris maioribus traditum: & concors apud Venetos fama. quintùm Romanæ ecclesiæ idem sensus, & approbatio fuit. affirmat enim Breuiarium Romanum, tot Pontificum auctoritate, Pij V. Clementis 8. Pauli V. reformatum: pluries Romanum Breuiarium correctum est, sed numquam demutatum, quod de Translatione D. Luciæ Syracusis Constantinopolim, hinc Venetias memoratur, neque hic omiserim facinus viris Metensibus gloriæ auidis pertentatum: expetiuere à Pio V. Pontifice Maximo, dum Romanum Breuiarium ab eo corrigeretur, vt S. Luciæ corpus, quod Metis esset, pro iure suo decerneret, atque, haberi Venetijs, inde reijceretur, & oblatatum ea, quæ penes ipsos erant, scriptorum testimonia, (Sigiberti crediderim) at Sanctissimum Pontificem, insigni prudentia, abnuisse. id ego, cum Romæ agerem audiui à Roberto Bellarmino, Societatis Nostræ, viro doctissimo, eodemque Illustrissimo S. R. E. Cardinali. sextùm si rei arbitrium ad scriptorum testimonia vocetur, ne dum plures, sed omnes pro nobis sunt. idem Annalium Siculorum, idem Venetorum scriptoribus traditum: non modo nostrates editi in vulgus, ineditiue; sed externi in idem conspirant. è nostris vetustus codex MS Ecclesiæ Syracusanę, alijque libri Siculi, ma-

Paul. Diac. hist. Longo ba. l. 6. c. 44

Maurit. in epist. transl. D. Agathæ Scob. Catal. Episco. Syrac. Gaze. dec. post. l. 6. Maurolyc. Martyrol. ad 15. Kal. Febr. Leo Ostie. Chron. l. 2. ca. 68. Dand. l. 10. hist. c. 4. Equil. l. 1. cap. 99. Sansou. Venetiar. l. 3. Sigon. de Reg. Ita. l. 8 Gales. Martyrolog. Hareus. Vitis Sancto. Ribady. de vit. Sanct. Sanctorius orat in D. Luciam. Phil. Fer. 8. Decembr. Polac. de Transla S. Luc. Virg.

nu exarati. Mauritius Episcopus Catanensis, Christophorus Scobar, Canonicus Syracusanus, Thomas Fazellus, Franciscus Abbas Maurolycus. ex externis, Leo Ostiensis Episcopus, scriptor illorum temporum Andreas Dandulus, Petrus Episcopus Equilinus, Franciscus Sansouinus, Carolus Sigonius, Petrus Galesinius, Franciscus Hareus, Petrus Ribadyneira Societatis Iesu, Paulus Aemilius Abbas Sanctorius, Philippus Ferrarius, Georgius Polaccus, quorum plerique Translationes commemorant corporis D. Luciæ Syracusis in Vrbem Constātinopolitanam, Constantinopoli verò Venetias, ad 15. Kal. Febr. vnus igitur Sigebertus corpus D. Luciæ Metis in Gallia seruari, ait: Venetijs reliqui scriptores fere omnes. nostri, externique. penes quem sit fides? cui credendum, vni, an multis? extero, an indigenis, in rebus patrijs? quem facilius est decipi, vnum, an plures? septimum crebrę Siculorum peregrinationes, adeuntium Venetias ad sacras Luciæ Virginis, & Martyris reliquias rite percolendas. octauum Aspectus ipse corporis, quod Venetijs conspicitur, præciso iugulo, quo mortis genere, beatissima Martyr Lucia in cœlum ad sponsū suum migrauit. Dicendum igitur pro Sigeberto videtur, in D. Lucię corpore. cum Corfinienses, tum Deodericum, Metensem Episcopum, facile deceptos: ac proin à Sigeberto in eius opinione erratum. sed enim prompta errandi occasio, & fortasse error sine culpa fuit. quippe plures in Italia eodem nomine Martyres, Lucia Virgo, & Martyr Romæ, 7. Kal. Iulij. Lucia Martyr, natione Campana, pridie Nonas Iulij. Lucia Martyr cum Geminiano, 6. Kal. Octobris, Lucia Martyr Syracusana, Idibus Decembris & præterea Lucia Martyr, in Vrbe Cyrenæ, in Libya, ex Menologio, 2. Nonas Iulij. Eæ verò omnes eadem Diocletiani persecutione martyrium pertulere, corpus igitur quod fortasse alterius Luciæ fuit, Lucię Syracusanæ falsò creditum, quòd hæc notior, & celebrior esset. itaque siue ab alijs Farualdus, siue ab eo Corfinienses, seu Deodericus Episcopus, in nomine Virginis, ac Martyris falsi sunt. omnium vero *credulitas. aut cuius ea fuit, vt ait ille*, error magis quam culpa fuit.

Iam verò, quamuis refutauerim quæ habet Sigebertus Gemblacensis Monachus, addam tamen his meis Animaduersionibus integrā eius Epistolam Apologeticam, vbi defendit veritatem oraculi à S. Lucia editi de pace ecclesiæ, quamuis vt dixi, rectè id non defendat; addam etiam eiusdem Relationem de passione, & translatione S. Luciæ, vbi ea refert, quę à nobis reiecta sunt; puto enim multis gratum, ac iucundum futurum esse, & nemini incommodum. Habui etiam exscriptam ex duobus veteribus M. SS. Metensis Abbat. Vincentij Martyris, Passionē S. Luciæ Virginis, & Martyris ab eodem Sigeberto metro trisolo tetrastrophocompositam, sed cum in ea nihil sit, quod in eadē Epistola Apologetica, & Relatione non contineatur, stylusque sit rudis, non est operę pretium illam exhibere. subnecto ergo Epistolam, & Relationem.

SIGEBERTI MONACHI GEMBLACENSIS EPISTOLA DE PASSIONE SANCTAE LVCIAE

1 DOMINIS 1 dilectis, Sancto Vincentio militantibus, ad Gloriam, & laudem diuinitatis, frater vester minimus Sigebertus, vtinam vltimus seruulus vestræ sanctitatis, a Christo perpetuitatem felicitatis.

Dicit Sanctus Hieronymus, prudens lector, non tuo sensui attemperes scripturas, sed scripturis sensum tuum adiungas. hoc sapiētis dictum si sequeremur, non toties in intelligendis scripturis falleremur. Postquam de vita S. Luciæ, metrice componenda, vobis pro meo posse, & scire satisfeci, tandem mecum reputare cœpi, rectè necne reprehenderem, vel assentirer reprehendentibus illam Virginis propheticam vocem. annuntio vobis pacem datam ecclesiæ Dei, Diocletiano eiecto de regno suo, & Maximiano hodie mortuo. Et mox reuoluens diligenter Historias, deprehendi quod verba S. Virginis confirmet prophetica veritas, eique per omnia consentiat Historica auctoritas; nos vero rerum in consideratione fefellerit ex ambiguo concepta temeritas; vt ergo clarius appareat omnis rerum consequentia, conferamus præce-

præcedentibus sequentia, & sic, lector, mecũ directa vtrinque rectitudinis linea, videamus, si in vtramlibet partem exorbitet perpendiculi regula.

Diocletianus, & Maximianus XX. annis imperauerunt, & sub eis Galerius Maximianus, & Constantinus Cæsares facti conregnauerunt. hi, vbicumq; se loci, vel temporis obtulit occasio, Christianum nomen persecuti sunt graui odio. Nouissime XIX. anno imperij sui, adeo Diocletianus, & Maximianus in Christianos sunt efferati, vt per totum orbem Romanum, proposito edicto imperiali, iuberent omnes vbiq; ad solum vsque Ecclesias deijci, Sanctas Scripturas igni exuri, Christianos vbique terrarum omnimodis cruciari. hac persecutione nulla vnquam grauior, vel diuturnior fuit, quippe quæ annos X. sine aliqua refrenatione sæuijt. Primo huius anno, in ipsis Sancti Paschæ diebus, Ecclesiæ Dei destructæ sunt a solo; sed Dominus qui seruos suos voluit probari, non siuit incentores malorum diu dominari. Nam ipsos Imperatores, qui primo dum ecclesiam Dei moderatius tractarent, rexerãt vtiliter imperium, in tantam adduxit permutationem rerum, vt secundo anno persecutionis Diocletianus, & Maximianus in id peruenirent amentiæ, & vanitatis, vt depositis insignibus imperij, post imperiũ priuati viuerent, quasi plebeij. Anno tertio, post eos, Galerius Maximianus, cum Constantio Romanum partitus imperium, Cæsares fecit Seuerum, & Dazam, suum ex sorore nepotem, eumque ex suo nomine cognominauit Galerium Maximinũ. Anno persecutionis quarto, mortuo Augusto Constantio, Constantinus filius ex Helena, vi paterno potitur imperio. Anno persecutionis quinto, Maxentius, Maximiani quondam Imperatoris filius, Romæ per tyrannidem creatur Augustus. Hi omnes cum rabiem persecutionis a Diocletiano, & Maximiano commotæ, quasi praui prauorũ hæredes, exercerent acerrime, tandem gladium diuinæ vltionis in se districtum persensere. Anno quippe VI. Seuerus Cæsar perimitur a Maxentio. Maximianus collega quondam Imp. Diocletiani, quem iamdudum depositi Imperij pœnitebat, & nimium priuatæ vitæ tædebat, cum multoties nisus fuisset imperium quoquo modo repetere, & filio etiam suo Maxentio non timuisset insidiari Romæ, cum in Gallia Constantinum Imperatorem generum suum moliretur vita, & Imperio priuare, a Fausta filia sua, quæ vxor erat Constantini, deprehensus, & detectus, a Constantino Massiliæ captus, anno persecutionis VII. fractis laqueo ceruicibus, est turpiter strangulatus. Quid hic vel in tenore rerum, vel in serie temporum videtur, quod Sanctæ Martyris prophetiæ contrarium esse putetur, non enim dixit Diocletiano hodie de regno suo eiecto, quem iam sexto anno constabat caruisse Imperio, & iuxta Salonas, vrbem sui natalis, hortos colentem quieto senescere otio; sed dixit, Maximiano hodie mortuo. Quo verbo etiam suæ passionis annum nobis monstrat, dum vna, eademque eiusdem anni die, & ipsam pro martyrij gloria, & illum pro multiplici scelerum vindicta, occubuisse constat, qui annus Dominicæ Incarnationis CCCXI. erat. Et si retro gradiẽdo computes, stesq; ad Decium, qui paullo plus anno imperauit, annos circiter LVII. inuenies, sub quo Agatha passa est. huius erroris caussa hinc forte inoleuit, quod cum Lucia tempore Galerij, Maximini, & Constantini Imperatorum passa sit, legitur tamen, quod persecutione Diocletiani, & Maximiani passa sit. quod quidem secundum distinctionem temporum, verum nõ esse, claret, sed secundum morem scripturæ pro vero credi debet; quia tota illa decennalis persecutio Diocletiani, & Maximiani edicto prolata, & auctoritate exagitata, ad primos eius auctores est referenda, & ad cumulũ damnationis, eorum nomini adscribenda; hinc quidã dum horum errorem timent, aliorum se errare non vident. scil. dum passionem S. Luciæ retorquent ad tempora Maximini, & Constantini, non putant verã esse prophetiã de eiectione Diocletiani, & morte Maximiani, qui quamuis tunc ipsi nõ imperarent, adhuc tamen viuebant, & per executionem à se cõmotæ persecutionis, Dei Martyres alienis manibus cruciabant, sicut Iesũ Christum Iudæi crucifixerunt linguis suis hora tertia, quem Romani manibus crucifixerunt hora sexta. Prosequentes reliqua, videamus qualiter Ecclesiæ Dei pax sit reddita. Galerius Maximianus in Christianos grassatus grauius suis prædecessoribus, iudicio Dei percussus, ad hoc attrahitur inuitus, vt legib' quas cõtra Christi nomẽ statuerat, deletis, pacem reddiderit Dei ecclesijs. sed quia nõ acceptat Deus inuita seruitia, adeo in illũ sæuijt Dei vindicta, vt propter intolerantiã dolorum ipse, anno persecutionis octauo, sua se peremerit dextera. Alter Galerius Maximianus, dũ post mortem auunculi persecutionẽ suscitare nititur, mox anno 9. à Deo percussus moritur. Anno persecutionis X. Constantinus, post ostensum sibi in cœlo crucis signũ glorioso de morte victi Maxentij tyrãni insignitus triũpho, pacem, & gaudiũ ampliauit in mundo. Quo anno etiã Diocletianus Cõstantino, eiq; coimperãti Licinio suspectus, hausto veneno, sui ipsius factus est punitor impius, mirifice Deo omnia dispensãte, vt persecutio per eũ cõmota, quæ moriẽte collega eius Maximiano paulatim cœperat languescere, nũc ipso moriente, ei cõmortua, & cõsepulta quodãmodo ecclesiã solueret omni mœstitia. Sic omnibus fidei hostibus exstirpatis, Constantinus in decennalibus suis, pacem reddidit edicto imperiali christianis, nõ quidẽ ipse adhuc christianus, sed qui rudimẽtis bonorũ operum mereretur, vt dignus esset fieri christianus. Solus Licinius sopitos cineres persecutionis resuscitare nisus, nõ multo post à Cõstantino est peremptus. Iam tunc ecclesia ex ore Deboræ poterat cantare, sic pereant omnes inimici tui, Domine; qui aũt te diligũt, quasi Sol in ortu suo, ita rutilẽt. Ecce palã videris, nihil restare, in quo aliquis de verbis Sanctæ Martyris possit dubitare, quib' claret, adeo consequentiã rerũ, & temporum concordare: magis stupẽda sunt Dei magnalia, cuius mira effecit gratia, vt Virgo Syracu-

si submortis articulo posita, iã gladio transfixa, iam sanguine exhausta, mentis acie dilatata, inimicum pietatis Maximianum viderit pereuntem in Marsilia Galliarũ vrbe, & hoc præsagiũ pacis esse, annuntiauerit Dei ecclesiæ. Sed miraculo esse non debet, quod virtute Dei geri patet. Ioãnes in Apocalypsi dicit
Ap. 14. 4. Virgines sequuntur agnũ quocumq; ierit, sine macula enim sunt ãte thronũ Dei. Si agn' vbiq; est, sequaces etiã eius vbiq; esse credendum est: qui vbiq; cum Deo sunt, quicquid vbiq; fit, scire, & videre possunt. Nam cũ Dei solius substantia omni loci, vel tẽporis motione incircumscripta sit. Sancti tamẽ quãuis sua natura loco, & tempore circũscripti sint, in Deo vbiq; præsente, vbiq; sunt, in omnia sciẽte, omnia sciũt, in omnia vidente omnia vident, in omnia potẽte omnia possunt, quia in Deo vnum sunt, sicut ipse dixit: Pater volo, vt omnes vnũ sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.

Pie, & accõmodate intelligenda hęc sũt

SIGEBERTI MONACHI
SERMO ET RELATIO PASS. ET TRANS. SANCTÆ MART. LVCIÆ

IVVAT immorari diutius in laudibus Gloriosæ Virg. Luciæ, & quicquid in ea est prædicabile, hoc Deo, qui in Sanctis suis est semper mirabilis, assignare. Tale est quippe SS., vitam meditãdo frequenter reuoluere, quale est pigmenta boni saporis dentibus cõmolere, quæ nisi dentibus atterantur, insipida omnino esse videntur, attrita verò dẽtibus suauitatem noui saporis immittunt faucibus, & interius transmissa releuant à malis humoribus corporis viscera Ecce audita passione B. Virginis, dum exinde, quasi ruminãdo, reuoluimus ad os escam internæ dulcedinis, inuenimus in ea, quod trahamus ad imitationis exẽplum; sentimus etiam in ea, per quod releuati à noxijs humoribus vitiorum, consequamur votiuæ sanitatis medicamentum. Et cum quicquid de ea legitur, sit delectabile, & ad salutem vtriusq; hominis omninò habile, quid primum de ea prædicẽ, nescio; quæ quibus anteferam, hæsito. Laudẽ prius Virginitatis gratiam, an geminatam in martyrio gloriam? mirer prius puellaris pietatis dulcedinem, an in puellari pectore virilis constantiæ fortitudinem? vt loquar Apostoli Pauli verbis, cum distributor gratiarum Deus diuidat, pro vt vult, singula singulis, isti omnium pene gratiarum ministrationes collatas fuisse videbis. Prima virtutum fides ei affuit, per quam mundum, & regna deuicit, & operata iustitiam, adepta est repromissionẽ. Datus est ei sermo sapientiæ, per quam cælestia, & intellectibilia concupiuit. Datus est sermo scientiæ, per quam terrena prudenter distribuit. accepit quoq; gratiam sanitatũ, per quam matri eius, fluxum sanguinis patienti, est fideliter subuentum. nec defuit ei operatio virtutum, cum puella, imbecillis corporis moueri loco non potuit, tot viribus boum, & à tot millibus impulsa hominum. Gratiam prophetiæ ei affluxisse, nullus negabit, quæ in mortis procinctu iam posita, imò iam gladio transuerberata, tyranni Maximiani iustam necem, & pacem ecclesiæ redditam prænuntiare potuit. Pietas vero eius non otiose est inspicienda, quæ moriens hæc dixit nouissima verba, per quæ Syracusis, vrbi scilicet sui natalis, promptum sui promisit patrocinium, si inconcussum fidei tenerent meritum. Quo ergo honore est colenda, quo amore amplectenda, in cuius corde tam multa congessit vnus, atque idem Deus, qui operatur omnia in omnibus? Reuera huius Virginis anima sancta Spiritus Sancti organum fuit, qui vt cithara multas cordas recipit, vt dissimiles sonos ad similem reducat harmoniam, ita & ipsa multas à Deo meruit gratias, quas ad vnam perfectæ charitatis aptauit concordiã. quàm multa gloria coronàta est in illa viuentium terra, in qua iam duplicia possidet, quæ in huius peregrinationis terra, tanto honore præpollet, in qua cum exularet, dicebat: heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea.

S. Luciæ Elogium.

Felix Sicilia, quæ insignita est tam nobilis alumnæ honore; felicior, quæ sanctificata est tam Sanctæ Martyris cruore; felicissima, quæ confortata est, tam fortis patronæ promissione; sed promissiones Dei, vt sunt veraces ita sunt. & conditionales, & sicut veritas solidat promissionem, ita etiam prosequitur & conditionem. Deus enim, qui veritas est, ita promissiones suas dispensare solitus est; si custodieritis mandata mea, consequemini promissa mea. quid putas, consequitur hanc promissionis conditionem? hoc vtique quia si non custodieritis mandata mea, non consequemini promissa mea. hoc modo Lucia, veritatis amica, promissionem suam tẽperauit, quæ Syracusis, dum merito fidei inseruirent, suam tutelam promisit. quod ita esse, ex ipso euentu rerum patebit facile, dũ enim apud eos valuit honestas morum, & iustitia, non dedignabatur Sancta Virgo terram natiuitatis suæ, sui corporis præsentia; nec ei defuit promissi patrocinij gratia. Ab anno siquidem passionis eius, qui fuit annus Dominicæ Incarnationis CCCXI. vsque ad annos quadringẽtos, beatificata est Sicilia alumnę suæ præsentia, & cuius corpus fideli seruabat reuerentia, eam præsentialiter deuotiori excolebat memoria. Tempore verò, quo

Falsa narratio.

quo Conſtantinopoli Iuſtinianus ſecundus, & poſt eum Philippus imperauit, apud Francos verò Pipinus ſenior, filius Anſigiſi, & poſt eum Carolus Martellus principatum adminiſtrauit Regni, Longobardorum Regnum Aripertus ſtrenue rexit, & poſt eum filius ipſius Luitbrandus regnauit. ſub his, Ariperto ſcilicet, & Luitbrando, inter Duces Longobardorum, Dux Spoletinorum Faroaldus, Pater Traſamundi, fortiſſimi Ducis, potentia, & fortitudine domi, militiæque clarebat; & non ſolum fines ſuos viriliter ab alijs tutabatur, verumetiam finitimos hoſtili excurſione crebro turbabat; & potentia ſua abuſus, ipſi S. Romanæ Eccleſiæ erat nimis infenſus. hic etiam trans maris litora laxans principatus ſui habenas, deuenit Siciliæ Syracuſas, indeq; auferens Venerabilis Luciæ ſacrum corpus tranſtulit illud in Italiã ad Corfinum vrbem ſui principatus. Agebat hoc ſanè mira Dei diſpẽſatio, vt ſcilicet lucerna tãti luminis accenſa in mundo, in arcto breuis Inſulæ, quæ paullo latius, quã ſexaginta millibus dilatatur, nõ lateret angulo; ſed palam candelabro ſuperpoſita, mundum longe, lateque multiplicis iubaris illuſtraret gratia. Porrò contra Faroaldum filius eius Traſamundus inſurrexit, eumq; principatu priuatũ in clericũ tonſorauit. Attendamus, & hic Dei ordinationem, & S. Virginis pietatem erga deuotum ſibi ducem. Quia huiuſmodi Ducis bonos actus obfuſcabat negligẽtiæ maculis ſæcularis occupatio; quia tamen erga Dei famulam affectuoſa fuit eius deuotio, credibile eſt, quod meritis Sanctæ Virginis, in præſẽti ſęculo peccatis illius à Deo fuerit retaliatũ, & loco, & ſpatio pœnitendi à Deo ſibi indulto, animæ eius in futuro ſit conſultum. Traſamundus autem, qui edictum Dei contempſit, dicentis; honora patrem tuum, vt ſis longæuus ſuper terram, non effugit Dei vindictam. nam rebellans contra Regem Luitbrãdum, Ducatum, quem patri præripuerat, tandem perdidit, & in clericum tonſuratus, ſententiam, quam patri ſuo inflixerat, & ipſe excepit. Ciuitas verò Corfinum, quod fuerit antiquitus valida muris, & plena diuitijs, & ex Poetarum carmine, & ex hiſtoriarum fide diſcere, lector, poteris. cuius nobilitatem adauxit ſatis Dux Faroaldus, dum in eam S. Virg. Luciæ tranſtulit corpus. cuius beato pignore per annos circiter ducentos gauiſa eſt, donec & ipſa, peccatis exigentibus, cum alijs Italiæ vrbibus barbarorum incurſionibus ad hoc redacta eſt, vt qualis, vel quanta fuerit olim, modo ſolis parietinarum indicijs monſtrare poſſit.

In alio codice legitur, filius.

Errat, nã ambitus Siciliæ eſt 600. circiter m.

Poſt multam annorum euolutionem, cum multæ, magnæque tempeſtates a quattuor ventis cœli, longe, lateque diu, multumque concuſſiſſent orbem terrarum, tandem diuinę miſerationis oculus reſpexit ſuper filios, dum ad regendum Reipublicæ ſtatum, inuenit virum ſecundum cor ſuum, primum ſcilicet Otthonem, fortem, ſapientem, & religioſum Regem. hic aſpirante Deo bonæ voluntati eius, poſtquam inteſtina, & domeſtica bella fortitudine, & induſtria ſua extinxit funditus, barbaraſque gentes ab imperij exturbauit finibus, ad componendum imperij ſtatum totus incubuit; pro eccleſiæ quoque pace, & religione reformanda, non minor ei cura fuit.

Qui caput imperij adiens Romam, imperialem accepit coronam; & per triennium peragrans Italiam, ab omni terrarum vexatione liberauit illam. In hac triennali expeditione, indiuiduus ei adhæſit Deodericus, glorioſæ memoriæ Mettenſium quadrageſimus ſextus Epiſcopus, qui ipſius Imperatoris Conſobrinus, nobilitatis gloria, & ſapiẽtiæ gratia præminebat palatinis omnibus. Per hunc tractabantur cuncta imperij negotia, per hunc meliorabantur iura Eccleſiaſtica. Per hunc placebat, quicumq; Imperatori placebat. Per hunc quiſque, quæ obtinenda erant, obtinebat. Tam mira dilectione, & familiaritate Imperatori coniunctus, & diuinæ religionis cultui deditus, quæcumque ad honorem, & decorem, ſeu munimentum ſuæ ſanctæ ſedis, Mettenſium ſcil. eccleſię erant, certatim exquirebat, ut efficaciter votis eius cuncta ſuppeterent, corporum Sanctorum maximam copiam, ex diuerſis Italiæ locis, diuina ſe gratia adiuuante, collegit, & digniore cultu, atque honore alibi præſtantius veneranda, eidem ſuæ Sanctæ Sedi Mettenſi inuehere ſtatuit, & in eccleſia in honorem S. Vincentij Leuitæ, & Martyris, à ſe in Inſula Mettenſi fundata; honorifice recondidit. Et inter cetera Sanctorum pignora, quæ laudabili cupiditate vndecumq; ſibi congeſſit, tandem magna, & vniuerſalis eccleſię celebritate, memorabilis Virgo, & Martyr Lucia Syracuſana ad auidiſſimam eius denotionem peruenit. Eam prædicti Præſulis presbyter Vuigericus; vir ſatis tutæ fidei, tunc Cantoris, poſt cuſtodis eccleſiæ S. Stephani officium gerens ab vrbe Corfino detulit; qui ea ſacra oſſa ab ipſa, qua non leui munimine arctabatur, vrna, manibus ſuis extulit. Quod quia præ magnitudine rei, incredibile videbatur, ipſe Epiſcopus loci, manu Sancto Euangelio appoſita, iure iurando confirmauit hanc ipſam Syracuſanam Luciam eſſe, de qua reſponſoria, & antiphonæ cum Miſſa, vbique in eccleſia canuntur. Trãſlatum eſt autem huius Sanctæ Virginis corpus, anno IↃCCCCLXX. Dominicæ Incarnationis, & cum mirifico vtriuſque ordinis applauſu, locatum in eccleſia S. Vincentij Martyris, & Leuitæ. Operata eſt, & hic diſpẽſatiue incomprehenſibilis Dei ſapientia, vt nomen, & meritum tantæ Virginis etiam Alpium tranſiret in via, & quam iam olim tota prædicabat Italia, non ignoraret etiam tripartita Gallia. quanto enim frequentiori translatione, recentior erat Sanctæ Virginis memoria, tanto fiebat celebrior vbique tanti nominis reuerentia. Quia ergo animo feſtinanti nihil ſatis feſtinatur, Deodericus Præſul in obſequium Luciæ Virginis ex toto pronus, præoccupauit ſtatim conſtruere Oratorium, in quo decenter reponeret datum ſibi theſaurum diuinitus, pretioſum ſuper aurum, & topazion. Quo opere laudabiliter cõ-

Anno 969. ait in ſuo Chronico.

ſum-

summato, dedicauit solemniter ipsam basilicam in honorem gloriosæ Virginis Luciæ. 8. Idus Augusti, anno 9. Episcopatus sui, anno vero Dominicæ Incarnationis CMLXXII. præsentibus, & cooperantibus sibi suis consuffraganeis Episcopis, Gerardo, & Tullensi, & Vuinfrido Virdunensi, qui olim in aula Imperatoris familiari contubernio sibi adhæserant, & modo in exequendis Ecclesiasticæ Religionis officijs vnanimi deuotione sibi in uicem obtemperabant.

Anno post hæc LII. electus ad Imperium Cuonradus secundus, quód sibi propter hæreditariam regalis prosapiæ successionem competebat, & magis propter sapientiæ, & fortitudinis eminentiam congruebat, quamuis exterioribus imperij negotijs sollicite inuigilabat, tamen quæ Regis Regum erant, non in secundis habebat. vnde inter cetera in Parochia Spirensis Ecclesię, in loco, qui dicitur Lindiburch, in honorem S. Dei Genitricis Mariæ cœnobium fundauit munificentia regali, Gisla bonæ memoriæ, coniuge sua, cooperante sibi. sed mors æquo pede pulsans Regum turres, & tabernas pauperum, impediuit eius desiderium, ne ad finē perduceret opus incœptum. Bono patri bonus succedens filius, Henricus scilicet, huius nominis Imperator tertius, opus fundati à parentibus cœnobij quasi ex iure hæreditario ad se traxit, regaliter ædificauit, nobiliter consummauit, & cui nulla terrenæ substantiæ deerat affluencia, intendit animum ad contrahenda vndecumque Sanctorum pignora, vt eorum prompta sibi in necessitatibus adessent suffragia, quorum præsentialiter frequentabatur die, nocteq; memoria. Nec tamen credidit votis suis satisfactum esse, nisi etiam pignora S. Virginis Luciæ mereretur habere, cuius in ecclesia celebre nomen habebatur, cuiusque per Gallias suffragium fideli deuotione ab omnibus expetebatur. Mettensi ecclesiæ, quæ specialiter corpore Sanctæ Virginis lætabatur, Deodericus Iunior, quadragesimus octauus Episcopus præerat, qui, & propter nobilitatem generis, in sæculo multæ potentiæ, & propter sapientię dignitatem, magnæ in ecclesia erat reuerentiæ. Ab hoc Henricus Imperator brachium S. Luciæ sibi dari expetijt, & quamuis difficulter, tamen impetrauit. Idem ipse ergo Præsul brachium sanctum, ad votū Imperatoris, ad cœnobium Lindiburgense detulit, quo nihil gratius esse Imperatori potuit. Translatum est autem anno regni eius tertio, Dominicę autem Incarnationis anno CIↃXLII. cum autem dubitaretur, vtrū vere esset Lucia Siciliensis, in medio deliberatum est, id à Domino quærendum esse, indictis ecclesiæ precibus. quod cum certis signorum indicijs, declaratum fuisset à Domino, omnis cessit dubitatio. quod & hactenus ibi magis, magisq; declaratur, & in dies multo verius creditur, dum per opitulationem eiusdem Virginis, multæ infirmitatum curationes ibi crebro fieri videntur. hinc Parochia Spirensium triumphat gaudio, quod adepto pię Virginis brachio, dum in parte veneratur totum, sperat à Domino plenum mereri gaudium. Hæc tua sunt, Christe, magnalia, hęc est tuæ omnipotentiæ clementia qui Sanctos tuos in terris gratuito honoras, quos in cœlis perpetuo coronas. Ecce tua, Virgo, bono nominis sui odore, totum mundum repleuit, & exemplo castitatis, & constantiæ suę, totam ecclesiam illustrauit. Sicilia quamuis doleat, se eam amisisse, gaudet tamen se eam aluisse. Sperat Italia se eius adhuc patrocinio vigere, & si non meruit eius ossa retinere. Exsultat Gallia Celtica, congaudet & gallia comata, quod patrona tanti meriti in sua requiescat vicinia. Præ cunctis Gallia Belgica lætatur, quod Mettis, quæ est vrbs Belgij prænobilis, præsentialiter corpus Luciæ Virginis veneratur. Nos ergo fratres, qui de munere nobis cœlitus destinato, specialiter gloriamur, in Domino gloriemur. Nos inquam, qui Virginem, & sponsam Domini nostri veneramur, ita oportet veneremur, vt digni simus, qui eam veneremur, non est enim spetiosa laus in ore peccatoris, quia rectos decet collandatio. Expectemus & nos promissionem, quam promisit Syracusanis, vt si operibus bonis vocemus, nos eius patrocinio adiuuari speremus. animet nos ad bonum hæc pia eius promissio, & deterreat nos à malo tanta promissionis conditio. Si meruerimus, ab ea adiuuabimur, alioquin de præsumptione damnabimur. non enim proderit Sanctorum pignora verbo tenus venerari, si neglexerimus Sanctorum exempla operando imitari. Imitemur puritatem, & Sanctimoniam Luciæ Virginis, imitemur constantiam Virginei pectoris. vicit illa sexum, vicit seclum; vicit, & subtrauit fortem armatum, Diabolum. Nos saltem mortificemus membra nostra, quæ sunt super terram, fornicationem, immūditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam, & procul abigamus omnem diabolicæ tyrannidis militiam. Quod huius Virginis obtentu annuat nobis Deus, qui viuit, & regnat in sæcula. Amen.

A N I-

ANIMADVERSIONES IN SS. FANTIVM ET DEODOTAM

FANTIVS ET DEODOTA] *composuimus hoc monumentum Beatissimorum Martyrum Fantij, & Deodotæ, ex vita S. Fantini eorum filij, de cuius fide, loco suo dicendum. eorumdem meminit Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum, & Maurolycus in Martyrologio pridie Kal. Augusti his verbis*: in calabria opido Tabritano (*lege Tauriano*) Fantini Confessor. Syracusani, cuius parentes Fantius, & Deodota Syracusis plumbatis cæsi, cum Dijs litare nollent, decollati sunt. *ex Maurolyco transtulit in Martyrologium suum vir æque pius, ac doctus Io. Molanus.* eodem die Syracusis coluntur, *at Ferrarius nescio quibus tabulis inductus, ad 19. Kal. Ianuarij, eorum natalem adnotat. Græcum nomen est Theodota, latine redditur Deodata, & à nonnullis Deodota.*

Pet. Equil. catal. SS. l. 6. c. 160. Maurolyc. Martyrol. prid. Kal. Aug. Io. Molanus Martyrol. Phil. Ferr. de SS. Ital.

Vir quidam Leontinus, caritate in patriam, & pietate in D. Martyrem Deodotã permotus, eius imaginem aere incidendam Romæ curauit, hac cum inscriptione: Sancta Deodota, Martyr L*eontina, mater Sancti Fantini Syracusani. Leontinam verò Deodotam esse credidit, Actis vitiatis deceptus, in quæ Petrus Equilinus impegit. ea ita habent, Fantinus Confessor, nobilis Syracusanus, de domo Demadica fuit, cuius pater Fantius cum vxore nobili de Leontino, nomine Deodota &c eadem nugamenta in codice manuscripto Iosephi Madrensij I. Syracusani, in quo ita scriptum est,* Fantinus fuit filius Fantij, insignis inter proceres, & Barones de domo Modica. erat autem ei vxor nobilis, de domo Comonij, &c. *pietas igitur virum Leontinum in errorem induxit, dum ad patriam trahit, quod a corruptore actorum de familia inepte compositum est. quis enim pro ea tempestate, has familias quærat, præcipue in Græcis hominibus, contra morem gentis, ac temporum?*

SANCTVM EREMITAM OFFENDIT] *crediderim institutionis Anachoreticæ sectatorem, & ascetarum aliquem fuisse, qui persecutionis turbine in siluas se condebant.*

PLVMBATIS CONTVSI SVNT] *vide, quæ notauimus ad Vitam Sancti Fantini Confessoris.*

(.)✠(.)

ANIMADVERSIONES IN S. GREGORIVM LILYBOET.

MONVMENTVM *hoc* Sanctissimi Mart. Gregorij, *Episcopi Lilyboetani, sumpsimus ex vita S. Gregorij Episcopi Agrigentini, quam scripsit Leontius Abbas vrbis Romæ, & Simeon Metaphrastes. Quod spectat ad eius Martyrij tempus, anceps animi diu fui, vtrum referrem ad Impp. Romanorum persecutiones, an Vandalorum. putabam enim Vandalos, à quibus multi in Sicilia martyrio coronati, ut auctor est Victor Vticensis Gregorium, Episcopum Lilyboetanum, quẽ Paschasino successisse dicendum esset, Agrigentum abductum, diu in carcere retentum demum ferro in constantiam eius grassatos, sustulisse. mouebat nomen barbarum Tircani Tyranni, ac præterea Vandalos Siciliæ oram ad occidentem, maxime afflixisse. sed hæ coniecturæ leues sunt. quippe sub Romanis Impp. multi magistratus nominibus barbaris, vt Pentagorus à Diocletiano Imp in Siciliam delegatus ad Christianos inquirendos, nec facile probauerim, Vandalos Agrigentum diu tenuisse. Adde Tircani nomen ea tempestate insolens non fuisse. iisdem enim Impp. Diocletiano, & Maximiano, Gregorius, Presbyter Spoletinus passus est sub Tircano Iudice, Spoleti, vrbe Italiæ. An idem Tircanus, in Siciliam missus, Gregorium Lilyboetanum pro Christi fide interfecit?*

Victor de persec. Vãdal.

ANI-

ANIMADVERSIONES IN ALIQVOT SICILIÆ MARTYRES

1 RVFINVS, ET MARGIA] *De ijs Syracusanis Martyribus hoc die Martyrologium Romanum Vandalberti, Bedę, Vsuardi, Notkeri, Adonis, Breuiarium Gallicanū, Tabulæ Syracusanæ, & veteres Manuscripti Codices. eorum passionis acta desiderantur.*

2 CERTAMEN SS. STEPHANI, PONTIANI, ETC.] *de quibus Martyrologium Romanum, Tabulę Catanensis ecclesię, & veteres MSS. codd. Siculi. Acta intercidere. O iacturam deplorandam. picta quædam tabella exstat in ecclesia Catanensi: ea pro perenni aere. putat vulgus, eorum corpora condi prope ædem Cœnobij Sanctimonialiū D. Benedicti, ibique olim templum S. Stephano, & socijs Martyribus excitatum fuisse. sed id Protomartyri Stephano dicatum fuisse docet inuentum inibi marmor, Grece inscriptum, quod damus latine versum.*

Instauratum est peruenerandum,
Et diuinum hoc templum
Protomartyris, & Archidiaconi Stephani,
A pijssimo Sacerdote Arcadio,
Mense Maio, Anno VICIↃLXXIX.

3 SPERVS, CORNELIANVS, ETC.] *commemorat in Martyrologio suo S. Notkerus, Monachus S. Galli. quod Martyrologium habes tomo 6. antiquarum lectionum Henrici Canisii. vtinam scriptum certamen haberemus.*

EXPERGENTIVS, ET CHRESTA] *meminit idem S. Notkerus, qui floruit Anno Christi CIↃCCCXC.* 4

AGATHON, ET TRIPHINA] *De his agit Martyrologium Romanum, Beda, alijque Martyrologi, & vetera Manuscripta Sicula, ex quibus docemur, sanguine Siciliam ornasse, cœlum coronis: cetera incomperta. putat Philippus Ferrarius, Triphinam eamdem esse, quam Triphomenā, cuius corpus, Minoræ apud Amalphitanos seruatur. sed fallitur; omnino diuersa sunt: primò ex nomine. quę enim Minorę colitur Trophima dicitur non Triphomena, nec Triphina. tum ex die mortis, qui Triphinę 5. Iulij, Trophimæ 5. Nouembris accidit. denique ex genere mortis, vt videre potes ex vtriusque vita, & Notis* 5

NIVITVS CANDIDVS, ETC.] *Manuscripta Martyrologia duo Cephaloedensis ecclesia, & aliud Martyrologium Manuscriptum ecclesiæ Messanensis, hos Martyres in Lucania ponunt: sed alia duo ecclesiarum Siciliæ Martorologia manuscripta, alterū Syracusana, alterum Messanensis, in Sicilia passos tradunt. quibusnam certior fides sit, non facile existimauerim. attamen haud visum renunciare iuri nostro, donec de eorū natali loco, nobis constiterit.* 6

ANIMADVERSIONES DE SS. MM. CALLISTE, EVODIO, ET HERMOGENE.

1 PHILIPPVS TAVROMENIORVM] *Homeliam hanc Philippi de noua indictione exscripseram è duobus Græcis Codicibus M.SS., altero Bibliotheca Vaticana, altero Meletii Athenienssis Monachi è familia S. Basilii in Monte Sancto, qui cum Messanę esset cœnobio S. Catarinæ præfectus, copiam mihi fecit exscribendi plures homelias Philippi, & Theophanis Tauromenitanorum Præsulū (nisi forte idem sit in vtroque nomine, quod pluribus ostendi in Animaduersionibus ad alteram eius Homeliam, quam de S. Pancratio scripsit: meis deinde precibus eam Homeliam latine vertit P. Iacobus Simondus*

dus è nostra Societate, sed ille eam tradidit P. Dionysio Petauio Societatis Iesu, qui Grece, latineque euulgauit ad Nicephori Constantinopolitani Breuiarium, sed nomine Gregorij Ceramei Episcopi Tauromenitorum; id enim nomen aliquando præfigitur. cùm igitur iam hæc homelia sit edita, nec plura de Sanctis hisce Martyribus, quam quæ retulimus verba, habeat, nolui hic iterum eam edere.

2 HI SS. GERMANI FRATRES] *Menologium Cardinalis Sirleti ad 4. Nonas Septembres eadem habet: sed vbi nos vertimus,* edicti temporibus, *ipse reddit*, Diuinæ prædicationis tempore. *sed primum magis placuit, significare enim potest solemne aliquod edictum in christianos latum: tempus verò diuinæ prædicationis adeo patet, vt nil certi innui posse videatur.*

3 HYMNVS] *desumpti è Greco M.SS. Condacario Monasterij Sancti Philippi Fragalatis.*

O MARTYR CALLISTA] *in Romano Martyrologio ad 7. Kal. Maias, errore librarij scriptum est*, Calliti, *idemque erratum apud recentes Martyrologiorū scriptores, Maurolycum, Ferrarium, sed emenda* Callistæ, *ex Græcis scriptoribus Iosepho Hymnographo, Ioanne Monacho, Philippo, aut Theophane Archiepiscopo Tauromenii, Menologio Sirleti, Anthologio, itemque ex eodem Romano Martyrologio ad 4. Nonas Septembres, & NotKero ad 7. Kal. Maias. sed soror germana fuit SS. Euodi, & Hermogenis, quos lacte religionis aluit, animoque supra sexum ad martyrium accēdit, vt extrema ode habes.* 4

EVODVM] *ita Græca habent, latini Martyrologi,* Euodium. *ita Greci* Euplum, *latini* Euplium; *præter editos. libri etiam exarati nominant* Euodium: *perperam Bellinus*, Enodium, *alii* Ennodium. 5

(✣)

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
SS. CALOGERI
GREG., ET DEMETRII

1 VITA, ETC.] *reperi in Monasterio Sancti Philippi Fragalatis Ordinis Sancti Basilij duos hymnos à Sergio conscriptos, latinè autem vertit Pater Augustinus Floritus è nostra Societate. fuit, vt opinor Sergius è Siculo Monasterio Calogeriano in monte Cranio monachus, cum sæpenumero non ascetam modo, sed Patrem, ac Pastorem vocet Calogerum, atque, vt pro suo ouili Deo supplicet, deprecatur. multa verò scripsisse carmina in Sanctum Calogerum, illa in primo hymno apostrophe sub indicat, vbi sic illum alloquitur.* Verum ne dedignare laudes, quas tuus tibi famulus continenter decanto; *Iam vixisse arbitror anno circiter 870. cum enim meminerit diem natalem S. Calogeri fuisse suo tempore multo monachorum cetu, & frequentissimo fidelium concursu in eius templo sollemniter celebratum, non potuit id accidere post eiectos è Sicilia Saracenos felici Normannorū dominatu, nā & ceteri græcorum hymnorum de Sanctis scriptores antiquiores sunt, & Nortmannorum Regum pietas non minus profectò eluxisset in eo templo, quàm in cæteris, exornando; nec Saracenorum rabies illi pepercißet. indicat verò is auctor alias Sicularum vrbium in seruitutem subactas, quas vt in libertatem asserat, Deiparæ opem implorat; aliis item iam Tyrannidem imminere, & obsidione cingi, ac demum inuictam fortitudinem Regibus Orthodoxis à Deo precatus, plures tunc Augustos in Orientis imperio, cui tunc Sicilia subijciebatur, fuisse indicat: Ex his ergo conijcio poetam hunc floruisse auspicante imperium Basilio Macedone, filijsque Constantino, Leone, Alexandro, quod in annum illum 870. incidit. Iam ex his Sergij hymnis Calogeri res gestas, vt potui, collegi, subnectam tamen, quæ de illo in actis iamdudum editis reperi, vt iudicium lector ferat in re ambigua.*

COMMOTO ORIENTE] *Sergius occasionem Calogero, socijsque Chalcedone discedendi, non aliam fuisse narrat, quàm Ecclesiæ persecutionem, non ob hæresim, sed ob idololatriam. iam hæc non videtur Neroniana persecutio, quæ scilicet in prouincijs Romani Imperij non adeò atrox fuit, quin christianis per latebras in suis orbibus abs-* 2

que longinquiore fuga consultum satis non esset, præsertim cum breui, vel à Nerone, vel post Neronis excessum desierit. Crediderim verò fuisse Diocletiani, & Maximiani persecutionem, quæ & diuturna fuit, & totum christianum orbem peragrauit. de ea Basilius orationem in Gordium Martyrem scripsit. Complebantur carceres, domus insignes, & opulentæ euacuabantur: pleni saltus, plena profugis loca deserta ob vnum tantum crimen, quòd Christum colerent. *Gregorius Naz. in oratione de laudibus Basilij, memorat Basilij proauos, pluresque alios ad Ponticorum montium syluam tum confugisse. Eusebius verò lib. 8. cap. 14 alios in alia loca fugisse dispersos, ait. adde Chalcedone eam persecutionem maximè desæuisse luculenter ostendit præstantissimæ Virginis Euphemiæ martyrium, quæ vt apud Metaphrastem; & in Martyrologio leges, tormenta, carceres, verbera, argumenta rotarum, ignes, pondera lapidum, bestias, plagas virgarum, serras acutas, sartagines ignitas pro Christo superauit. tunc etiam ibidem 49. Martyres ad bestias damnati, ac postea gladio percussi sunt,* [a 21. Septē. in Martyrolog. Ro.] *a alijque memorantur ad diem 17. Maij, & 10. Septembris in sacris fastis. sed quamuis eadem Diocletiani persecutione Sicilia diuexaretur,* [b Eusèb. li. cap. 25.] b *in eam tamen venerunt Calogerus, & socij, quod tutiores exteris fore latebras sibi persuasere, quam etiam ob caussam Lilybæum appulerunt, nam occidentalis regio minus exagitabatur; sed præsertim Deo impellente aduenisse credendum est, vt ad infringendam idololatriam operam conferret suam, ideoque Sergius ait,* nequaquam verò pœnas, cruciatusque (absit vt hoc dicamus) fugientes, verum vt Sanctissimæ Trinitatis vim, virtutemque omnibus promulgarent.

3 MARTYRIO CORONATVS] *Sergius aliquando tres istos præclarissimos viros appellat Martyres; sed aliquando seiungit, nã hymno secundo ait,* ab Oriente in Siciliam appulisti vna cum Gregorio tuo Archierarcha. Sãcte Calogere, sed ille meruit pro Christo calicem bibere, tu vero in antro delituisti. *numquam item, quod sciamus Calogerum Sicilia tamquam Martyrem, sed vt Confessorem, coluit. hæc ergo ita conciliauerim, fuga illa, & voluntarium exilium pro Christo susceptum martyrij quædam inchoatio fuit. præsertim cum illorum bona iam proscripta Fiscus inuaderet, vt Caldonius Episcopus epist. 19. ad Cyprianum* innuat *in alijs factum. certum verò est ex Cypriano, ac Tertulliano Martyres olim dictos, qui adhuc mortem non obiuissent, sed pro christiani nominis religione carcerẽ, aliaque id genus tormenta paterentur. potuit igitur non ineptè ob eam caussam à poeta Sergio Martyrum nomen omnibus tribui. Seiungitur verò Calogerus aliquando à Gregorio, nam iste inter cruciamenta mortem oppetijt: non item ille. De Demetrio inclinat animus, vt credam Christi fidem suo sanguine consignasse, nam Sergius vsque coniungit Demetrium, & Gregorium, dum Martyres appellat, atque Calogerum seponit*

MIRACVLORVM] Thaumaturgum *Sergius appellat, quod nomen non aliunde, quàm ex prodigiorum frequentia ortum habet, & experimur etiamnum eam Sancti viri liberalitatem, quamuis eius cultus, & religio, si cum remotioribus seculis conferatur, refrixisse videatur.* 4

CRANIVS MONS] *quod apud veteres scriptores nulla Cranij montis in Sicilia mentio fit, dubitaui, an legendum esset, Cronium; nam vt* Diodorus *narrat lib. 3. Cronia dicta sunt per occidẽtales Siciliæ partes editiora montium iuga, nam in ijs castella olim a Saturno credebantur extructa, & quod magis vrgeat, Cronium appellatum locum quemdam in historia belli inter Dionysiũ, & Carthaginiẽses initi refert Diodorus lib. 15. imò Polyænus lib. 5 de stratagematis vrbem ita nũcupatã memorat: sed nil muto, nam Sergius Cranium appellat, & credo eũ esse montem, qui Saccæ imminet & nunc Sancti Calogeri mons dicitur, & nomen illud fortè tunc inditum, vel à forma, quæ hominis cranium refert, vel à sterilitate, quod ferè glaber esset instar Caluariæ.* 5

ALIA DE S. CALOGERO INCERTO AVCTORE ACTA] *Breuiarium Gallicanum hinc lectiones officij Sancti Calogeri conflauit. hinc etiam Mannaricus hausit, quam conscripsit historiam de S. Calogero, Maurolycus item, & Fazellus.* 6

IMPERANTE NERONE] *cur minus credam imperante Nerone profectionem à Calogero institutam paullò ante dixi; nunc addo, quamuis tunc instituta fuisset, haud potuisset Calogerus Diuum Petrum Romæ conuenire, si in ea itineris occasione, quam Sergius memorat, hæreamus; Neronis enim persecutio in christianos non prius per prouincias longè dissitas est propagata, quàm fuerit Petrus in crucem actus, vt narrat Orosius lib. 7. Video tamen hæc acta, cùm nihil de persecutione memorant, neque eam profectionis caussam afferant, sibi ipsis non aduersari, sed Sergio.* 7

MONACHI HABITVM] *plerisque non videtur is mos pro Diui Petri æuo viguisse. sed peculiare aliquod vestis genus, aut signũ non potest apertè reijci, si attendamus ijs, quæ non multo post scripsit Diuus Dionysius Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia capit. sexto.* 8

PHILIPPVM EVNOPHRIVM ET C.] *de Philippi Agiriensis ætate obscura quæstio est, vt ad eius vitam dicimus; hinc ergo nihil allucet. Eunophrius, & Archileon nũquam, quod sciuerim, in Siciliam venere. in Suteræ quidem oppido coluntur, sed ob sacras eorum reliquias. hæc etiam Suteræ, & Paternionis oppidorum recentiorum nomina efficiunt, vt minus hæc acta probentur. Vides hic longè diuersa sociorum nomina referri, ab ijs, quæ Sergius memorat, neque conciliari possunt.* 9

LIPA-

10 LIPARITANOS] *haec acta, quę Calogerum à Diuo Petro in Siciliam missum volunt, placere haud possunt, cum apud Liparitanos eum substitisse memorant, atque oportuisse, vt Deus iterum moneret, ne in Siciliã ire differret; neque enim pro dignitate pijssimi viri, quem Apostolorum Principi, & christiani Orbis moderatori obsequentissimum esse decebat, hęc dicuntur. sin autem Calogerum in Siciliam aduenisse Diocletiano Imperatore asseramus, neque haec aptè cohaerent, qui enim narratur Liparitanos tunc ad fidem traductos; quos Decio Imperatore Episcopum Agathonem habuisse, & illius persecutionem perpessos esse acta SS. Alphij, Philadelphi, & Cyrini nos edocent? Hinc ergo subdubito an alter Calogerus apud Liparitanos claruerit; & sanè Dauid Romaeus,* in Lipari Calogerus, ait, vir solitarius, natus fortasse in agro Calimerae, vel ibi humatus est, 14. Kalendas Quintiles. *& facere ad hanc rem posset, quod Sergius de nostri Calogeri in Liparam ascensione, nihil memoret; neque tantam ille rem omisisset in hymnis, vbi res praeclarè gestas à tanto viro studiosè persequitur. Caeterum si adhuc in vno Calogero sistere quis velit, non admodum difficile erit affirmare, vel obiter prius Liparam attigisse Calogerum, vel è Sicilia illuc ad aliquod tempus excurrisse, si praesertim actorum verba non rigidè, vt sonant, accipias, sed benigna condias interpretatione.*

11 MONTEM GEMMARIARVM] *Gemmar, Saracenica vox, palmas Syluestres, quibus ea ora abundat, significat: miror autem à Fazello erudito scriptore dictum fuisse, Calogerum à Diuo Petro fuisse missum ad expellendos Daemones, atque eo tempore montem Gemmariarum, & Saccam appellatum fuisse eum montem, & opidum, quò ille venit; haec enim nomina sunt recentiora à Saracenis, & Therma s olim Diodorus a Pomponius, b Plinius c vocarunt, quam nos Saccam dicimus; montem verò Sergius in hymnis Cranium appellat.*

dec. 1. lib. 6 cap. 3.

a lib. 19.
b lib. 2. c. 7
c lib. 3. c. 8

12 QVINQVE ET TRIGINTA ANNOS MANSIT] *non ita mansisse crediderim, quin ad alia excurrerit loca, nam & alibi fuisse fama tradit. Thermis Himeraeorum traditio est Calogerum in monte Vrbi incumbente ad mare Tyrrhenum aliquandiu vixisse, ac Sanctissimae Deiparae in cacumine sacram ędem extruxisse, quae nunc Diuo Calogero dicata est, & mons, qui olim* Eraucus, *à Diuo Calogero nomen tulit. eamque ob caussam patronum Thermae illum colunt, eiusque imagine, tamquam vrbis insignibus vtuntur. Memorant accolae illuc venisse Calogerum ad expellendos daemones ab eo monte, atque ab eorum balneis. sanè balnea olim à daemonibus infessa: Tertullianus,* immundi spiritus, ait, aquis incubant, affectantes illam in primordio diuini spiritus gestationem; sciunt opaci quique fontes, & auij quique riui, & in balneis piscinae, & Euripi in domibus. *adde nec balnea sine idolis fuisse. idem Tertullianus,* Caeterum, & platea, & forum, & balneae, & stabula, & ipsae domus vestrae sine idolis non sunt. *Praeterea Panormi sub veteri aede Sanctorum Cosmae, & Damiani, quę Domui Professae Societatis Iesu adiuncta est, antrum visitur Diuo Calogero dicatum, vbi is fuisse perhibetur. prope Emporium Leontinum specus est, & ędes Diuo Calogero dicata, tituloque Frioratus insignita, vti monumentum aduentus in eũ locum extructa. in oppido Nari alia eiusdẽ Sancti Calogeri spelunca colitur. illud hic monuerim multa apud Thermitanos Himeraeos vulgò tradi de Calogero, eiusque cum daemonibus certaminibus, quae vel vulgi nugae sunt, vel alterius videntur fuisse Calogeri.*

Lib. de Baptism. c. 4.

Lib. de Spectab.

SEDIVMQVE VIM] *Fama est apud Saccenses sedibus viuo in saxo excauatis, in quibus agri sederent ad balnea sudatoria ingressi, titulos fuisse inscriptos, quibus ostenderetur, quis in vnaquaque sede morbus depelleretur, eosque à Medicis ob auaritiã ferro corruptos. Vide Fazellum has cauernas describentem.* 13

Fazell. dec. 1. lib. 6. cap. 3.

EODEMQVE IN LOCO SEPELIVIT] *in antro infrà ędem nunc Diuo Calogero dicatam in montis vertice, ita Fazellus sanè Calogerum in monte Cranio extinctum ibique eius cadauer sepulturę traditum significat Sergius. Sed Sanctorum Calogeri, Gregorij, ac Demetrij corpora, (nescio an integra,) in Monasterio S. Philippi Fragalatis in Messanensi Dioecesi iuxta oppidum S. Marci seruantur.*

ANIMADVERSIONES
IN HYMNVM PRIMVM
SERGII

PLVRA de Sergio, atque iis, quæ in hisce hymnis continentur in præcedentibus Animaduersionibus dixi, nunc pauca addenda sunt.

FLVXA, CADVCAQVE DERELIQVISTI] meritò id laudat, nam vt Cyprianus lib. de lapsis deplorat, decepit multos patrimonij sui amor cœcus, nec ad recedendum parati, aut expediti esse potuerunt, quos facultatis suæ, velut compedes ligauerunt; illa fuerant remanentibus vincula, illa catenæ, quibus & virtus detardata est, & fides pressa & mens vincta, & anima præclusa, vt serpenti terram secundum Dei sententiam deuoranti præda, & cibus fierent, qui terrestibus cupiditatibus inhærerent. & plura in eamdem rem addit.

HIERARCHA GREGORIVS] ita sæpius in hisce hymnis, & in secundo hymno, archierarcha. nos Græcam vocem reliquim' quod cum ad multa trahi possit, incertum nobis est, quò potissimum referamus. videtur Gregorius sacri illius agminis ductor gloriosè Chalcedone fugientis.

NEMO QVISQVAM ALIVS] allusum videtur ad illud Eccl. 44. non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi.

IN HYMNVM SECVNDVM.

SVDORIS MIRACVLVM] fortè Calogeri corpus miraculo sudare solitū, aut sacrum oleum ex eius sepulchro stillare. Non credam hic significari Calogerum auctorem fuisse balnei sudatorij, nam id antiquius fuit, vt ex Diodoro dixi; nisi forte, quod Dæmones inde expulerit, vsumque restituerit, auctor eam ob rem dicatur.

AB ORIENTE] in exemplari Græco irrepserat, ab Occidenti: sed reliqua facile lapsum manus hic indicant.

ANIMADVERSIONES
IN INVENTIONEM
SANCTAE TROPHIMAE

COMPELLITIS NOS CARISS. FRATRES] hac historiam S. Troph. incerto auctore, exscripsimus ex M.SS. membranis ecclesiæ Panhormitanæ; pauloque auctiorem habuimus ex lib. exarato Bartholomæi Cioccarelli I.C. Neapolitani. in vtroque codice vitam certo mutilatam cognoscēs. caussa fuit, quod ex ea lectiones tres dumtaxat, ad diuinum officiū ex tota historia resectæ sunt, vt maior aliqua lux præferretur à nobis huic nocti, & si quidem illa tenuis, fragmentum orationis Quincti Marij Conradi, adijciendam putauimus, quam habuit ad Vritanos de diuinis honoribus D. Francisci Dyrrachini. ea in vulgus edita est anno 1571. Neapoli.

SANCTISSIMÆ TROPHIMES MIRACVLA] libri manuscripti, & Dauid Romaus perperam habent Trophimenis. Marius Conradus rectè Trophimam identidem appellat, oratione à nobis ante memorata, & verò huius historiæ scriptori nomen ipsum Sanctissimæ Martyris non aliunde notum, quam ex incisis sepulchro versibus. sed in ijs Trophime inscriptum, atque ex metri legibus certum est. Iacobus Hadrianus tradidit, Pactis Sanctam Triformiam coli: sed Trophimam dixisse oportuit.

Rom. in indice SS. qui in Regno Neapo. vel nati, vel humati sūt

Iac. Hadr. de mirabilibus vallis Mazariæ

ADVECTA IGITVR HÆC SANCTA

TA VIRGO AEOLICIS E FINIBVS] male vsus his vocabulis historiæ scriptor. quod certum est, Siciliæ oram intelligit ad Thyrrenum mare, cui litori ex aduerso sunt Insulę, à latinis Vulcaniæ, & Lipareorũ, à Græcis Hephæstiades, & Aeolides dictæ, ex Diodoro, Strabone, Plinio, Solino; & Plota ex Dionysio. dictę verò Aeoliæ, quod Aeolus, Iliacis temporibus, ibi regnabat. quoniam verò Insulæ Aeolię adiacent oræ Siculę, hinc factum puto, vt vitæ scriptor earum nomine ebuersam Sicilię oram acceperit. eas à Sicilia Diodorus CL stadijs abesse scribit, quæ minus à Sicilia distat. Strõgyla est, secundum Lipara; à Strongyla in Siciliam sexdecim millia passuum, à Lipara 19. numerat Strabo. scriptor igitur visus est significare voluisse, Sanctam Trophimam ex aliqua vrbium extitisse, quę in eo Siciliæ tractu, illa tempestate, fuit cõtra Insulas Aeolias. quęnam ciuitas illa fuerit, clara natali Trophimę, paullo post dicemus.

4 VTI TVMVLO IPSIVS CARMINA DESIGNANT] nihil tale carmina habent: ea habes præ oculis in historia Inuentionis, lege. quod de Trophimæ patria designant, vnico versu continetur: Sicanios fugiens deuota puella parentes. Neque vsquam Insularum Aeoliarum meminere. itaque suspicabar, apud scriptorem historię, pro Aeolicis è finibus, legendum, Sicanicis, vel Siculis è finibus, sed nihil visum mutare, quòd scriptoris ea sit mens, quam paullò ante explicauimus.

5 LITVS REGINNARVM] historia Translationis eiusdem S. Trophimę Reginnas, & Minoram idem facit clarius, cuiusque Marius Corradus, Trophimam aduectam, ait, ad litora Promontorij Mineruę, Salernum, & Surrentum inter. sed Minora, ciuitas ad litus, in eouem Promontorio.

6 ANGELO DVCE] notissimum omnibus, Angelos fidissimam Virginum tutelam terra, marique. quid Angelus Trophimam iuuerit, colueritque, mox dicam.

7 QVÆ CVM IGNARIS OMNIBVS, ET INCVRIOSIS] perinde ignoratum huc vsque qua tempestate, ad oram maris Italici, Trophima delata est, atque quot per hominum ætates, in eo litore iacuit, sine nomine. hoc miraculo primum cognita, inuentaque Nonis Nouembris. isque dies agitur festus Inuentionis S. Trophimæ, in vrbe Minora. quid hoc sepulchro factum est, nondum cognoscere potui; seruetur adhuc Amalphię, an Minoræ?

8 CVMQVE SPELÆO VICINO RESONARET ECHO] multo clarius hæc apud Q. Marium leges, quem post translationem subijciemus.

9 PRESBYTERI PARTHENOPENSES] Neapolitani; Plinius in descriptione Italiæ litore autem Neapolis, parthenope, à tumulo Sirenis appellata.

Pli.l.3.c.5.

10 CÆLATA REPERIVNT HVIVSMODI CARMINA] duo hic mihi obscura, & compositu difficilia. Poeta, qui carmen pãxit; tempusque, quo cælator in marmore insculpsit. à quonam, & quando id factum putauerimus? cum Trophima esset adhuc in Sicilia: haud credibile est. nam, vt carminibus traditur, Trophima in mari mortua, post fugam è Sicilia. oportuisset. Poetã præscium fuisse futurorum; itemque vt cælatum versibus sepulchrum Trophima, quo pergeret, secum asportaret. an forte hæc accidere, cum Trophima ageret in mari? neq; id vero simile est. illa enim si perijt in mari, violenta morte, haud dubie à carnifice in mare præcipitata. si miti obitu decessit, adeo ne in mari, in naui, ignaris rerum prompta quę ex vsu forent? statim reperti Poeta, marmora, cælatoresque? at facta hæc dixeris, cum Trophimę corpus in Italię litus delatum est. neque videtur id fieri potuisse, nam viri christiani, qui detulissent, neutiquam deserto in litore sepulchrum reliquissent, imbribus, ventisque ludibrium (quod ab eorum religione, ac pietate procul esse quiuis intelliget) sed in ędem aliquam proximam comportassent, aut humi condidissent. quamquam fragmentum illud historiæ plane satis demonstrat sepulchrum iam inde cum in ea litora, siue vi maris, seu potius miraculo delatum, per multa sæcula ignotum mansisse; in eum vsque diem, quo exarescentis brachij mulieris prodigio patefactum est. Equidem pro tenui meo iudicio dixerim, Trophimam in mari mortuam, inscriptisque carminibus, quę nomen Virginis, mortisque caussam posteritati testarentur, in sepulchro compositam, depositãq; ad litus, iuxta Promontorium Mineruę. atque hæc omnia ministerio Angelorum patrata fuisse; vt alias ab ijsdem factum cum S. Clemente Romano, cum D. Catharina Alexandrina, alijsque.

MARTYRIS HIC TROPHIMES] Trophimam Virginem, & Martyrem cum insculpti sepulchro versus, tum scriptores Q. Marius, Dauid Romęus, ceterique appellant. verum vnde illi Martyris elogium, quã persecutionis vim fuga declinasse, docent incisi versus? haud negauerim, Trophimam fugisse, quod in tempore persecutionis fugere licuisset. attamen illam in fuga comprehensam, & in mari occisam, certum est ex historia translationis, in qua D. Trophima Presbytero Amalphitano per visum oblata; vbi, ait, sepulchrum eius esset, illic & sanguinem esse, quem pro Christi nomine in mari profudisset. 11

QVÆ DVM PRÆCEPTA PROFANI TEMPORIS] edicta Cæsariana, aduersum Christianos, omnino designantur. hinc satis constat, Sãctam Trophimam Impp. Ethnicis, ecclesiam persequentibus, Martyrem extitisse, pluribusque mox planissimã faciam. At quo Cæsare sęuiente? ante Constantinum Magnum crediderim. 12

SICANIOS FVGIENS DEVOTA PVELLA PARENTES] multa hic implicita: parentes patria, fuga caussa, & ratio. quibus Trophima parentibus, quaque in 13

vrbi

vrbe genita, quo ex Siciliæ litore, fugam arripuerit; qua caussa, quaue ratione ea acciderit, ac de parentibus, nihil plane cognitũ ijs omissis; de ceteris coniectandum. ac primum Ciuitas, *qua Trophimam tulit, vndque litus, ex quo fugam cœpit, in eo tractu maris, oraue Sicula videntur exstitisse, in cuius cõspectu Aoliæ Insula iacent, à Chersoneso, Mylisue, ad Promontorium Agathyrnum. tunc verò in hac ora maritima exstabant opida sibi inuicem proxima, Myla, Tyndaris, Agathyrnum, constat ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, Antonino. iam verò quod opidum ex his D. Trophimæ patriã fuisse dixerimus? ad Tyndarida primum inclinabat animus. monebar vetere quadam fama, qua Pactis, vrbe haud procul veteri Tyndaride, manet. Nam Pactensium antiquiores sic memorant. Diuam apud eos ortam, idque ab auo immemorabili traditum; & Diuæ nomen Febronia, cuius corpus in* Ciuitate Minora *conditum est. ea cum studio, votoque virginitatis à nuptijs abborreret, eoque magis adigeretur à patre, tutamentum pudori fuga inuenit. iam Virgo ad oram litoris Tyndaritani peruenerat, cum insequentem patrem respiciens, effugium, quod terra negauisset, à mari quæsiuit. statim pallium super vndas explicat, & eo spõte conscenso, vidente Patre, & obstupescente, mare transmisit, donec exciperet litus, haud procul* Minora. *Illuc Pactenses sæpe cursu delati, summo in honore ab accolis habentur, vt Febroniæ* Ciues. *sed & Pactis ædesque, ac tabulas vetustas esse, cum titulo* DIVAE FEBRONIAE PACTENSI. *extra vrbem, duobus passuum millibus, ædes est lacera, D. Febroniæ dicata; iuxta fons, à Febronia eadem appellatus. plures olim ea loci aqua, varijs morbis lauabãtur; Matremque Rogerij Regis Adelasiam, cum eo se fonte abluisset, lepra, qua deformabatur, ereptam fuisse. Porrò descriptam Febroniæ vitam Pactis exstitisse, sed perijsse, cum classis Turcica vrbem diripuit, incenditque festum diem Sanctæ Virginis Pactenses agunt ad 7. Kal. Iulias. hæc Pactenses perhibent, immixta veris falsisque, quæ retulisse oportuit, vt ad censuram vocaremus.*

Quod igitur traditum, Trophimam ex ora Tyndaritana fugisse, inde suspicionibus erat, Tyndaritanam exstitisse, pro merant incisi sepulchro versus (iudicio Q. Marij Corradi *satis latine, ac belle facti) qui huic vrbi conueniebant; nam Trophima prisco natali orta est. sed Tyndaris, colonia Romanorum fuit, vt Plinius docet. Pacta verò recens opidum, ex rerum Sicanicarũ scriptoribus, nulla eius apud veteres, non nisi post Normannorum in Sicilia dominatum forte, ssè à Normannis ipsis, siue à Saracenis ante conditum. plura adijce, quæ apud Pactenses falsa traduntur, quibus inscripta sepulchro carmina aduersãtur, quæ Trophimianæ historiæ, eiusque veritatis, fundamentum puto. errant enim in Diuæ vocabulo, non enim Virginis, cuius corpus Minoræ colitur, nomen Febronia, sed Trophima fuit, firmatque Historia, quæ de Trophima conscripta est.*

Præterea fugæ ratio non videtur consentire vero, neque enim incolumis Trophima mare traiecit pallio, sed in mari mortem obijt, vt inscriptum epigramma testatur. Deinde haud fida est fugæ caussa, quod nuptias auersaretur, ad quas à Patre sollicitabatur. nam caussa fugæ eadem fuit, atque Martyrij, non modo studium pudicitiæ, sed Christi fidei seruandæ. quod enim Trophima Deos aspernaretur, impiasque gentilium superstitiones effugeret, sepulchri versus docent. quos ego sic accipio, quæ (Trophima) dũ præcepta prophani temporis (dũ iussa, & edicta Ethnicorum Imperatorum) & mundi olluta altaria vitat, (simulacra aras, & sacrificia Deorum, quibus terrarũ orbis tum polluebatur) Sicanios fugiens deuota puella parentes, cum virginitatem seque ipsam Christo Trophima deuouisset, parentibus in Sicilia relictis, vim persecutionis effugiens, alienas in terras traiecit, nec sine cœlesti duce, aut nutu. Id verò à Trophima factum, vrgente nuptias, & insequente patre, in his versibus nulla vestigia; neque ex ijsdem colligas, Trophimæ parentes christianos, neque gentiles fuisse.

Iam perspectis, examinatisque ijs, quæ de Trophima penes Pactenses fama tradit, dicendum de eius Patria; quam nam fuisse censebimus? vt ante dixi, ad Tyndarida inclinabam, rationes attuli, quibus mouebar. quod ea imbecillæ sunt, & fama, vt par est nolim contraire; famam potius firmo, & Trophimam Pactis tribuendam esse censeo. nam vetus id fama penes Pactenses probat; idem in vrbe Minora traditum, vbi corpus S. Trophimæ seruatur. quod verò Pactæ sex passuum millia Tyndaride distant, hinc factum, vt litus, cui vtraque ciuitas in edito sita incumbebat, Tyndaritanum, & Pactense ex æquo diceretur. vt mirum non sit, Trophimam ex ora Tyndaritana fugam dici capessiuisse.

Neque vrbem Pactas recentem existimes, quod nemo veterum meminerit, aut nominis rationem tradiderit. nam multa apud nos vetera sunt, quorum apud veteres scriptores nulla mentio. quam ob caussam ea olim exstitisse nemo negauerit. verum ego Pactas, Castellum vetus, in regione Tyndaritana fuisse putauerim; neque nomen clatura ab antiquo abhorret. quin plura apud veteres Græcos eodem nomine appellata. Pactis regio, ab Herodoto memoratur; insula Pactia, in mari Lycio, à Plinio; & ab eodem altera eiusdem nominis, in Aegeo mari; Pactia, vrbi Traciæ, Diodoro, Plinio, & Ptolomæo; Pactes mons, in agro Ephesio. Straboni; amnis Pactius Plinio, in agro Pediculorum, Apuliæ contermino. & dubitabimus, si nomen vetus Pactyen in Sicilia veterem vrbem exstitisse? ac fortasse Pacta, recens vrbis nomen, ab antiquo praue detortum. nam vetus, verumque Græci opidi nomen Pactya fuit. legas velim, quæ de

Tro-

Trophima patria à Q. Mario afferuntur.

At quid de Febronia dicendum? num ne eadem, quæ Trophima, ex errore nominata Febronia? nec mirum, tot Siciliæ excidijs, gentiumque barbararum in Insulam immigrationibus, vt ceterarum rerum, ita corrupta in vulgus nomina Sanctorum. An Febronia diuersa à Trophima? nam diuersum nomen, diuersus vtriusque natalis, an festus dies? nam Trophima Nonis Nouembris, Febronia VII. Kal. Iulij colitur. demum diuersa Historia. quamquam perturbata, quæ Pactenses de Febronia memorant cui pleraque falso tribuunt, quæ D. Trophimæ sunt.

14 AEQVORIS IN MEDIO NATVRÆ FORTE QVIEVIT] *per vim Trophima in mari oppetijt, vt superius dixi, placide vero quieuisse hoc versu significari videtur: quod ipsis Martyribus mors, quies fuit.*

15 MEMBRA DEDIT REGINNICOLIS] *ita habet liber Neapolitanus, & recte perperam vero Panhormitanus: membra dedit regnis Siculis.*

16 ECCLESIAM GVBERNABAT AMALPHITANAM PETRVS] *si nacti fuissemus catalogum Episcoporũ ecclesiæ Amalphitanæ, tempus, quo Trophimæ sepulchrum repertum est, fortasse ex Episcopi nomine compertissemus. sed antiquissimis temporibus id accidisse, cognoscimus ex Translatione eiusdem Virginis, ac Martyris, quæ anno IↃCCCXXXVII. facta est. sed inuentio multos ante hunc annos euenerat, & ante inuentionem, multas per ætates, sepulchrũ ignotum in litore iacuerat, vt in historia traditur. igitur ratum, fixumque esto, D. Trophimam sub ethnicis Imperatoribus, ecclesiam vexantibus, martyrio coronatam fuisse.*

Ceterum corpus S. Trophimæ Virginis, & Martyris multis clarum miraculis Minoræ, quæ vrbs est in agro Picentino, in æde maxima conditum est, vbi summa colitur religione, vt Q. Marius testimonium dicit, quamquam Salernitanos inter & Beneuentanos certamen sit de corpore D. Martyris Trophimæ. ij enim Beneuenti, illi vero Salerni conditum dicunt, in æde maxima, vt Marcus Antonius Marsilius, Archiepiscopus, memorat. M. Anton. Marf. colũ na Arch in sua Synodo. *Sanctissimæ ciui præcipuus etiam cultus est apud Pactenses. recens in vrbe Pactis, Ioannes Matthæus Vinolus ædem S. Trophimæ ædificari, ex testamento iussit, dotauitque.*

LIBET] *Hæc historia exscripta est, ex M.S. cod. Bartholomæi Cioccarelli I. Conf. Neapolitani, dictionem vero paululum perpoliuimus.* 17

SICARDO BENEVENTANO PRINCIPI] *de quo Leo Ostiensis:* mortuo Sicone Sicardus, eius filius, Princeps (*Beneuenti*) factus est, vir omnibus carnalibus vitijs obsessus, ac super omnia auarissimus. *Sigonius initia principatus Sicardi collocat sub annum* Christi *IↃCCCXXXIV.* 18

Leo Ostié. Chron. Casinen. l. 1. c. 26.

TOTA PENE OBTEMPERABAT AVSONIA] *ea pars Italiæ, in qua Beneuentum, & Cales, teste Liuio, & Festo,* 19

TYRRHENI MARIS INSVLAS, ETC.] *eodem* Sicardo *Principe, corpus B. Apostoli Bartholomæi, Beneuentum ex Insula Liparitana, translatum, anno IↃCCCXXXVII. tradit Leo Ostiensis. quo etiam anno, vt inferius dicitur, corpus* D. *Trophimæ Minora Amalphiam deportatum est,* 20

MVLTIS CONCISVS PLAGIS INTERIMITVR] *Leo Ostiensis:* cum Sicardus Princeps à suis nequiter fuisset occisus, Radelchis thesaurarius ipsius, illi in principatu successit, *at Sigonius:* Sicardo Principe à suis per tumultum occiso, Adelgisus, Quæstor eius, ditionem inuasit. 21

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
SANCTAE SOPHIAE

1 VITA S. SOPHIÆ] *Hãc historiam S. Sophiæ exscriptam habuimus ex cod. manu exarato Sortinensis ecclesiæ, in Dioecesi Syracusana. Cum fide retulimus, rudem vero dictionem immutauimus vehementer, illa me torsit, nã haud dubie deprauata est. in ea præcipuæ difficultates duæ sunt: prima spectat ad historiam, altera ad Chronologiam, eæque inuicem adeo nexæ, vt altera alteram magis augeat. Historiæ difficultas nascitur ex Sophiæ parentibus, eorumque stirpe. nam quod Sophiæ genus fuit? qui parentes? ac de Sophiæ matre, quam amisit, cum puella esset, nihil habeo, quod dicam.*

Patrem Sophiæ historia tradit Imperatorem Constantinopolitanum *fuisse, à Christi fide alienum, & christianorum persecutorem, cui Sicilia tum paruit, ei vero*

vnica

vnica filia fuit, cui Sophia nomen, quam propter Christi fidem interfecit. mox cade eius ad fidem conuersus, baptisma suscepit & Sophię filia templum exstruxit; iam credo mihi Imperatorem istũt inprimis pro ea tempestate, qua Sophia occisa est, suspecta appellatio Imperatoris Cõstantinopolitani; non enim ea vetus, sed capit extincto Constantino, diuisoque eius filijs imperio. verũ fac esse. numera Imperatores à Magno Constantino Principe, qui amplificato Byzantio, Constantinopolis ab se nomen fecit, & imperij sedem in Oriente delegit. quem fuisse dixeris? Constantinum patrem, an aliquẽ ex filijs? an Iulianum Apostatam? quid cõsequentes Imperatores recenseam christianos? de quibus quæri, quod quærimus, non potest.

Impeditam magis rem facit Chronologia quæ est altera difficultas; nam docet historia, passam fuisse Sophiam anno Christi CCIII. qui annus incidit in imperium Seueri. quo tempore neque imperium in Orientẽ translatum erat, neque condita vrbs Constantinopolis: iam verò conuenire neutiquã possunt imperatori Seuero, quæ de Sophia patre in historia memorantur. nam, vt mittam cetera, Sophia parentibus suis stirps vnica fuit. Seuero Principi Antoninus, & Geta filij, qui in imperium successere. Sophia patrem filiæ cædes ad fidem conuertit: Seuerus impie vixit, perijtque.

Vincentius quidam Spanò, domo Sortinensis, qui siculo carmine Sophia res composuit, has enodare difficultates, & historiam illuminare volens, annum correxit, & nomen Imperatoris, qui Sophię pater fuit, in lucem promsit. Sophiam ille passam scribit anno Domini CCXIX. sub Constante, quem quartum Imperatorem Constantinopolitanum dicit. sed is poeta errat in multis. primum, annus Christi CCXIX. est, quo Macrinus, occiso Caracallo, imperium inuasit, vnà cum Diadumeno filio: Constans vero Christi anno CCCXXXVII. regnare cœpit. deinde, vt videtur is scriptor, Imperatores Orientis, quos historia Constantinopolitanos vocat, à Constantino numerat, eiusque filijs, Constantino, Constantio, & Cõstante. quam ob caussam Constantem videtur appellare quartum Imperatorem: sed Orientis Imperatores hac serie percensuisse oportebat; Constantinum patrem, Constantium filium, Iulianum Apostatam, Iouinianum, qui ordine Imperator quartus Orientis fuit,

Sophiam vero sub Constante passam, peritus historiarum nemo dixerit, cui notum sit Constantem numquam in Oriente regnasse, sed in Occidente. enimuero in imperij diuisione Constans Italiam, Africam, & Siciliam sortitus est. Constantinus Gallias, Constantius quidquid in Oriente Romanis paruit, & Thraciam cum paterna vrbe. Ad hoc Constanti nulla vnquam proles suscepta est. quin Olimpias, filia Ablauij Præfecti Prętorio, quę Constanti desponsa fuerat superuixit: eoque occiso, copulata est cõiux Regi Armeniæ Arsaci, vt cõstat ex Ammiano quod contra historiam Sophiæ est, quę matrem, viuo parente, amisit, demũ Constans Imperator christianæ fidei disciplina abauia Helena iam inde à pueritia instructus fuit, vt nullo modo ei affingi possint, quæ hic de Sophię patre dicuntur.

Certum penes me est, neminem ex Orientis Imperatoribus esse posse, quem Sophiæ patrem dicamus: enimvero in nullius animum cogitatio de Constantino magno subeat; qui iam inde ab initio Christianus Imperator, & christianæ religionis studiosissimus semper fuit, & cui tot filij, ex Minervina Crispus, alter Hippolytus, ex Fausta Constantinus, Constantius, Constans, Cõstantia, Constantina, Helena. quarum Cõstantia nupsit Ouinio Gallicano viro consulari, ex actis; Constantina Gallo Cęsari, ex Ammiano, Helena Iuliano, qui dein Apostata ex eodem Ammiano. aliquem filiorum Cõstantini magni Constantinum, Constantiũ Constantem quis, nisi desipere velit, dicat? quod omnes christiani Imperatores, quod nemo eorum liberos reliquit. hinc illud ab Eunapio Sardiano scriptum, decrescente & deficiente Constantini progenie, solum relictum fuisse Iulianum, qui Constantio patruo mortuo, imperium adeptus est. sed Gregorius Nazianzenus de fratribus Gallo, & Iuliano loquens, victu ait, & cultu imperatorio, in imperatorio quodam loco, ab humanissimo Imperatore (Constantio) digni habebantur, ac velut generis reliquia ad imperium seruabantur. quam ob caussam, Cõstantius moriens Iulianum dixit heredem, vt auctor est Marcellinus: sanè enim Eusebia Constantij prior coniux, quoad vixit sterilis fuit, ex Ammiano. ea amissa, Constantius Faustinam duxit vxorem, quam prægnantem reliquit; vnde edita posthuma Cõstantia, quæ nupsit Imp. Gratiano, vt idem Marcellinus tradit. nec repeto quæ supra de Constante dicta à me sunt.

Censebis fortasse, Sophię parentem fuisse Imperatorem Iulianum Apostatam? caue id dicas. nam Sophia pater ex gentili christianus effectus est: contra Iulianus è christiano apostata, & Christi perduellis, perijtque infensissimus fidei nostræ hostis. præterea Iuliano ex Helena coniuge, Constantini filia, nulla soboles superfuit. nam marem, quem in Gallijs genuit, infantem perdidit, ex Ammiano. dein Helena, dato veneno, quoties concepit immaturum partum abegit. Iam vero post Iulianum Apostatam consequentes Orientis Imperatores christiani fuere. & si vero eorum quispiam pestifera doctrina imbutus, Arijque sectator, nemo tamen christianę religionis hostis fuit. Longius his explicandis prouectus sum, vt persuasum esset omnibus Sophia patrem Constantinopolis Imperatorem in historia dictum, neminem ex Orientis Imperatoribus esse potuisse, iam inde à Constantino magno, Constantinopolis, eiusque imperij conditore.

Quid dicendum igitur? equidem non video

deo: neq; ausim expedirerem tanta antiquitatis obscuritate conuolutam errore, incuriaue scriptorum confusam, vel locorum interuallo minus perspectam, præsertim destitutus veterum monumentorum luce, nulla veterum scriptorum fida face. Igitur deprauata historia, erratumque in anno, & appellatione Imperatoris. sed adhuc mecũ ipse inquirebam an Sophiæ pater videri possit aliquis Imperatorum, qui ante conditam Constantinopolim in Oriente extiterunt: nã ante Constantinum magnum, illic Cæsares imperarunt Maximinus, dein Licinius sed hi impie animam abrupere, an quispiam fuit ex Orientis Regibus, aut Dynastis? sed cedo quis? præterea nullus Regum Orientis Siciliæ vmquam potitus est; Sophiæ verò parenti Siciliam paruisse, acta demonstrant.

An is Sophiæ pater ethnicus aliquis fuit ex Imperatoris comitatu, quem scriptor dũ ex affectu rem in maius auget, Imperatorẽ dixit, quod fortasse Imp. orientis per affinitatem connexus, sub tempora Constantini magni, cuius tum familia, ac domus fecundissima. nam Constantio Aug. Constantini patri fuere ex Helena Constantinus Imperator. ex Theodora Constantius, Dalmaticus, Anniballianus, Constantia, Eutropia, Anastasia. Constantino Constantij filio ex Mineruina, & Maximiana Fausta liberi septem, quos ante memoraui. Constantio Constantij Aug. filio, & Constantini Imperat. fratri ex Galla Rufini, & Cerealis virorum consularium sorore Gallus Cæsar fuit; ex Basilina Iulianus Apostata. Dalmatio Dalmatius iunior. Constantia nupsit Licinio Imperatori. ex Eutropia natus est Nepotianus, qui Romæ Imperium paucos dies tenuit. igitur mirum in modum Constantij Aug. progeniem propagatam esse oportuit, tot filijs in nobilissimas familias per coniunctionem adnexis multa cum sobole. dixerimus ne Sophię patrem ex Imperatoria stirpe aliquem fuisse, vel Augustorum sanguini propinquum, siue ante, seu post imperium Constantini in Oriente? cui quidem patri, vel iure patrio, vel magistratus, quem gerebat, concessum est, vt in Sophiã filiam caussa religionis animaduerteret: atque initio historię id videtur significari, Sophiam ex Imperatorum Orientis prosapia fuisse. quamquam deinde Imperatoris filiã acta his dicant, sed hæc, vt monui, satis confuse.

Iniri posset alia ratio, Sophiæ patrem ex errore dictum Imperatorem, qui tamen fuerit præfectus, aut dux aliquis militaris, dum persecutio grassaretur in Oriente. sed enim duces prisco more Imperatores acclamari ab exercitu victore soliti. plerique etiam potentia adeò præpollentes fuere, vt Imperatoribus ipsis metui essent, vel imperium inuaserint. Hæc occurrebant, quæ dici poterant, sed nutant in multis. doctiores videant, quid historiæ consentaneum sit. interim cum certum videatur Sophiam non fuisse Imp. Constantinopolitani filiam, erasi ter ex hac historia, ea verba, quæ aperte falsa sunt, & eorum loco reposui, Principis viri filia ex familia Imperatorum. reliqua nihil immutauimus.

2 ANVLVM AVRO EFFVLGENTEM TRADIT] Beata Agnes apud Ambrosium de sponso suo Christo: annulo fidei suæ subarrauit me. Aur. Prudentius in Sanctos Martyres Hemiterium, & Cheledonium.

Illius fidem figurans,
Nube defertur annulus.

3 ILLA VRCEVM MANV CAPIENS BAPTIZAVIT EOS] mulieribus interdictum fuit baptizare, apud Clementem in constitutionibus Apostolicis, & Tertullianum, sed ij ab ordinario baptizandi ministerio mulieres excludunt. igitur Sophia factum vacat culpa, quippe quæ necessario tempore, nullo ne dum Sacerdote, sed nec viro christiano præsente, nec sine diuino instinctu, custodes carceris instruxit, & baptizauit. Theclam etiam Virginem multos Christi fidem docuisse, ac baptizasse, docet in eius vita Metaphrastes, & Basilius Seleuciæ in Isauria Episcopus. lege notas in eum Petri Pantini.

Clem. li. 3. Const. Apost. c. 9. Tertullianus lib. de velandis virgin. c. 9. De baptis. c. 17.

4 ABEVNDI POTESTATEM VIRGINI FECERE] Quippe iam christiani nefas existimasse visi sunt, christianam Virginem propter fidem carcere detineri; propterea que dimisere.

5 IN INSVLAM SICILIAM PROFECTA EST] verosimile est Syracusas, eiusue litus appulsam, vnde iter est commodius in Pantalicam. Vincentius Sortinensis in poemate suo, Sophiam ait exscensione in Siciliam facta, ad Tria millia venisse, qui locus est tribus passuum millibus, vnde illi nomen, ab vrbe Syracusarum distans, inde ducente Angelo, Pantalicam peruenisse. sed vnde Poeta id hausit?

6 IN VRBEM PANTALICAM PERVENIT] Thomas Fazellus Pantalicæ ciuitatis nomen antiquum putat, deceptus ab hac historia, quæ Sophiam peruenisse Pantalicam tradit, vt vero incertum est, quo tempore historia hęc scripta est, ita certum penes me Pantalicæ vocabulum, haud vetus esse. Sortini Incolæ (quod oppidum à Pantalica ad mille passus distat valle interiacente) narrant eo loco, qui Pantalica dicitur fuisse olim antiquissimam, & celebrem vrbem, cui nomen Herbessus, vel Herbessum apud Polybium, Ptolomæum, Stephanum, Plinium, Diodorum, Liuium, & Silium. quamquam Dominicus Niger Herbessum esse dicat, quę nunc Vicari; Leander Albertus, quæ Cirami, sed quod errarint, danda est venia, vt exteris, rerum nostra-

Th. Fazel. dec. 1. libr. 10. cap. 2.

Niger in Sicilię descript. Leand in sua Sicilia

rum minus gnaris.

Porrò duas Herbessi nomine ciuitates insignitas fuisse, ex Polybio, Diodoro, & Polyb.li.1. Diod.li.23 *Liuio constat. vtraque Siculorum fuit, ex* Diodoro; *vtraque mediterranea, ex Plinio, & Ptolomæo; sed altera Siciliæ latus orientale, altera spectabat occidentale; atque hæc illa est, cuius meminit Polybius, & Diodorus; etenim primo bello punico, Romanis obsidentibus Agrigentum, locatis ante vrbem castris, aduersus Heracleam, frumenti horreum, ac penè forum, vnde res venales adueherentur, Herbessus fuit. quod opidum Polybius ait, à Romanorum castris non longe aberat. id hodie* Gruttas *esse putant Fazellus, & Maurolyceus.* Faz.dec.1. lib.1. Maurolyc. in indice ad res sicanicas.

Alter Herbessus haud procul Syracusis fuit, vt significat Diodorus; Syracusas, & Leontinum inter Liuius locat, quò Hippocrati, & Epicidi è Leontinis *eadem nocte perfugium fuit. hunc Herbessum Cl. Mar. Aretius, Fazellus, & Maurolyceus fuisse dicunt, quam hodie Pantalicam nominamus. Argumentum, quò Fazellus ducitur, est origo nominis: quod Herbessus locum cauernosum significat, sed* Cluuerius *Fazellum reijcit, coniicitq; ex Liuio* Palazolum *esse Herbessum & si a speluncis nomen deduxeris, multas hic inuenies. Quo tempore Herbessus interierit, incompertum est; Sarracenis Insulam vastantibus rediderim. ijsdem dominantibus, corruptum nomen, & Pantalicam dictam, incerta ratione.* Diod.li.14 Liu.lib 24. Aret inSicil chorographia. Clu.l.2.Sicil.c.10.

7 MARTIALIS CIVITATIS GVBERNATOR] *parum constans Vitæ scriptor in appellando Martiali: nunc Vrbis Gubernatorem, nunc Præsidem dicit. probabilius videtur præfectum vrbis fuisse.*

8 IN SPECVM PERVADIT] *Sortinum opidum, & Pantalicam inter visitur etiam nunc specus, magnaque apud accolas in veneratione habetur: eique adiuncta ecclesia Sanctæ Sophiæ dedicata.*

AD PARENTEM REMISIT] *Haud difficile est, quod ait Vincentius Sortinensis, Sophiam, ad patrem reuersuram, Syracusas venisse, vnde Constantinopolim transmitteret. sane is portus Pantalicę vicinior, ibique promptior nauigatio futura.* 9

NIVEO LACTE MANARVNT EXCISÆ COLLI VENÆ] *Paulo etiam Apostolo, ceruice abscissa, lac pro sanguine fluxit. idemque prodigium in multorum Martyrum cęde contigit. in Sancti Pantaleonis Actis apud Surium. Sancti Antiochi, ex Romano Martyrologio: Sanctæ Catharinæ Alexandrinæ, apud Metaphrastem, septem Virgines excarnificatæ, lac dedere, in Vita Sancti Blasij: Sanctæ Christinæ, resectis mamillis, eius acta: Sanctæ Victoriæ Cordubensis, eiusdem acta.* 10

GAVDE PATER] *Beata Agnes cum choro Virginum parentibus visa, eumdem in modum loquuta est: videte, ne me quasi mortuam lugeatis, sed congaudete mihi, & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi ita Sanctus Ambrosius.* 11

SVB ANNVM DOMINI CCIII.] *Non adhuc compertum mihi est, qua tempestate Sophia martyrium expleuerit.* 12

✣

ANI-

ANIMADVERSIONES IN PASSIONEM S. NYMPHAE VIRG. ET MARTYRIS

1 PASSIO S. NYMPHÆ] *passionem S. Nymphæ Virginis ex cod. MS. ecclesiæ Panhormitanæ damus, recognitam ex fide manuscriptarum membranarum S. Mariæ Maioris in Vrbe Roma & S. Mariæ transtyberim: exstat eiusdem Virginis, & Martyris Nymphę vita in manu exarato codice Vaticano, paulum diuersa dictione, sed iisdem ferme rebus.*

2 VIRGINIS, ET MARTYRIS] *Mamilianus Episcopus, eiusque discipuli Bustotius, Proculus, Golbodeus, & Nympha, officijs, & honoribus Martyrum, non modo penes nos, sed Romæ, iam inde ab antiquis temporibus percoluntur. quamquam illi multa pro fide perpessi, haud tamen in confessione nominis Iesu Christi martyrio coronati sed in pace Deum confitentes, extorres vero à patria demortui sunt. exinde honores Martyrum illis tributi. extorres autem dicti, qui metu persecutionis ne fidem proderent, sua, suosque relinquentes, exilium voluntarium subijssent, ac patria procul vitam egissent. ijsque in fuga, exsilioq; si mortem pro Christo obiuissent, nomen, honoresque Martyrij tribuebantur. eam ob caussam Victores appellat Dionysius Episcopus Alexandrinus, sæuitiam Decianæ persecutionis commemorans his verbis:* quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine, & montibus vagi, errantesque fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti? quorum electionis beatę, & eximiæ victoriæ testes sunt ij, quibus adhuc in illo numero vita superest. *Egregium est S. Cypriani testimonium, quod ad rem nostram sit, qui de fugientibus in persecutione per solitudines, hæc ait:* solus non est, cui Christus in fuga comes est, solus non est, qui templum Dei seruans, vbicumque fuerit, sine Deo non est, & si fugientem in solitudine aut montibus latro oppresserit, fera inuaserit, fames aut sitis afflixerit, vel per maria præcipiti nauigatione properantem tempestas, ac procella submerserit, spectat militem suum Christus vbicumque pugnantem, & persecutionis caussa, pro nominis sui honore morienti præmium reddit, quod daturum se in persecutione promisit nec minor est martyrij gloria non publice, & inter multos perijsse, cum pereundi caussa sit propter Christum perire. sufficit ad testimonium Martyris sui, testis ille qui probat Martyres & coronat, &c. *igitur vides tempore persecutionis, in fuga, & exsilio morientes Cyprianum non modo Martyribus æquare, sed Martyres appellare.*

3 IN SICILIA INSVLA] *persecutionem, qua Mamilianus Episcopus Panormi, Nympha, ceterique discipuli ab Aureliano Præfecto pro fide cruciati sunt, Acta Vaticana contigisse aiunt, Constantini magni initijs. equidem crediderim, cum Constantinus in Gallijs esset sex per annos Italia, Africa, & Sicilia Maxentio parerent Tyranno turpissimo, ac sæuissimo. nam auctor est Anonymus Constantini Panegyristes, Maxentium Italiam, conductis ad omne facinus satellitibus, oppleuisse, Africam exhausisse, omnes Insulas interiacentes, Siciliam maxime, ac Sardiniam exinanisse: memoratque Maxentij ad milites suos nefariam illam vocē; fruimini, dissipate, prodigite. vt proinde nō vnum Tyrannum Roma, vbi Maxentius degebat, sed Italia, Africa, Sicilia quot Præfectos, ac fere milites habuit, tot Tyrannos tolerauerint.*

4 VIR NOBILIS AVRELIANVS] *Aureliani Imp. ex filia nepotem fuisse, ex coniectura diximus libello, de natali die Sanctæ Nimphę.*

5 CVI ROMANÆ VRBIS PRINCIPES PRÆFECTORIAM CONC. DIGN.] *qui nam ij Principes, qui Aurelianum Nymphæ parentem Siciliæ præfecerunt; cum mandatis, vt in christianos desæuirent? numne Diocletianus, & Maximianus? an Constantius, Constantini Magni pater, qui in Occidente, post Diocletianum adeptus est imperium? an Maxentius Italię Tyrannus? in Diocletianum inclinat animus, qui propositis edictis rem christianam immanissime diuexauit. numne Aurelianus Sicilię impositus à Diocletiano, ad Maxentium vsque Siciliam tenuit?*

6 PRÆFECTORIAM CONCESSERANT DIGNITATEM] *totius insulæ Præfectum, & Sicilię Consularem interpretor. enimuero prouinciarum seu Præsides, seu Consulares in antiquis Martyrum actis, ac Martyrologijs, nomine Præfectorum nuncupantur. itaque Apricius, qui Imp. Diocletiano Cappadociæ præfuit, à Romano Martyrologio*

gio Præses, à Beda Præfectus appellatur: Nicetius eodem Principe Consularis Bithyniæ, in Martyrologio Romano Præfectus: in actis SS. Getulij, & Sociorum, Licinius Consularis, à Beda Præfectus. Aurelianum igitur minime quidem illum vni Panhormo Præfectum, sed totius Siciliæ consularem extitisse accipio. ex actis enim, quibus Aurelianus per totam Siciliam legatos cum imperio misisse dicitur, qui Virgines vndequaque conquisitas ad se Panhormum adducerent.

7 QVAM VOLENS AB INFANTIA CVSTODIRE] *ita codex Panhormitanus, & Transtyberinus. liber S. Mariæ Maioris habet, ab infamia, eodem recidit.*

8 DVO EX DISCIPVLIS] *alteri ex his Golbodio nomen fuit. paulo post eadem acta.*

9 QVOD CVM SECRETO ILLA FECISSET] *hæc paulo diuersa traduntur in actis Vaticanis. neque enim Mamiliani discipulos per simulationem accitos, & in ædes ad Nympham inductos memorant: sed illo suo Aureliani Præfecti domum adirent, à Beata Nympha visos, rogatosque christianos, mox eandem professisse oburam, & clam in cubiculum induxisse, à quibus in Christi fide instituerentur.*

10 AD EXEMPLVM DOMINI CVM LAVARENTVR PEDIBVS SS.] *id enim Christus Dominus exemplo nos docuit suo.* nec, *quod ait S. Augus.* dedignetur, quod fecit Christus [illegible].

S. August. tract. 58. in Ioann.

11 DEPRECOR VOS, VT LAVENTVR PEDES VESTRI PER MANVS ANCILLÆ VESTRÆ] *mouis in Virgine humilitatis affectus, & pietatis studium, hospitibus christianorum pedibus abluendis. neq. enim id muneris demandatur ancillis, sed exemplo Christi, ipsa manibus præstitit suis. sanè vero iam inde à nascenti ecclesia, visitatum fuit, christianos hospites excipere, atq; eorum pedes lauare, id obsequium hospitalitatis, & caritatis officium à viduis exhiberi solitum, docet Apostolus, quas commendatas esse vult ab his virtutibus; si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lauit. quamquam vero istud humilitatis obsequium ab Apostolo in viduis commendatum est, nulli tamen feminarum denegatum, quibus ardor in Christum, pietas in seruos Dei. de nuptis auctor est Tertullianus, qui inter cetera ad christianam disciplinam spectantia, hæc recensens, loquens de christiana femina, si cum gentili viro iungatur, quis ait,* in carcerem ad osculanda vincula Martyris reptare patietur? iam vero alicui fratrum ad osculum conuenire? aquam Sanctorum pedibus offerre? *multo magis id de Siculis Virginibus credendum, apud quas prisco more, sollemne etiam fuit ut hospitum pedes lauarent, magno non modo pudicitię, sed humanitatis exemplo, docet Athenæus lib.* [illegible]

Tertullianus lib. 2. ad vxorem cap. 4.

12 VNVS EX HIS GOLBODEVS] *corrupte in MS. Panhormitano Golboldeus.*

13 BAPTIZAVIT IN NOMINE DOMINI] *tradunt acta Vaticana, Mamilianum Episcopum vnà cum B. Nympha baptizasse viros cum pueris, vernaculis eius, numero trecentos. præterea addunt, paganos quosdam baptismate abluisse, qui illic aderant, quæque ea nocte acciderant miracula, viderant, & Mamiliani Episcopi sermonem audierant. demum baptizatos ea nocte, homines quingentos.*

14 APPARVIT ANGELVS CORONAM ROSARVM ET LILIORVM FERENS] *coronam rosis, lilijsque contextam, ab Angelo delatam D. Cæciliæ, eius acta commemorant.*

15 POSTQVAM ERGO BAPTIZATÆ SVNT, SEDENS EPISCOPVS DOCEBAT EAS] *his Nymphæ, famulorumque cum Mamiliano Episcopo congressus, ac propositas quæstiones, nec leues fortasse aliquis censuerit, & ab ætate Virginum, quæ baptizatæ erant, abhorrentes. sed eas fuisse vtique ex muliebri imbecillitate, atque ardore descendi, quæ ad salutem animæ pertinerent, quidnam maxime quærerent Virgines, adhuc in fide rudes, quoniam in ijs instituta, quæ ad muliebrem mundum, & ornatum spectarent. sed crediderim potius fuisse hæc ab aliquo adiecta, duo id persuadent. primum, quod hi sermones, à verbis illis; postquam ergo baptizatæ sunt &c. vsque ad illa; aurora apparuit &c. non sunt in MS. cod. Vaticano. secundum, quod fere omnes has interrogationes, responsionesque ex D. Hieronymo, contra Iouinianum desumptas, & concinnatas aduertes lib. 1. c. 7. & 9.*

16 FACTVM EST VT AVRELIANVS MITTERET ARMIGERVM SVVM] *armiger, alias satelles, & stipator corporis.* Cicero, quis est iste Lolius? armiger Catilinæ, stipator sui corporis. *sed consequentibus temporibus, dignitatis nomen fuit. Rutilius.*

Cic. Rutil. itinerar. 1.

> Officiis regerem cum regia tecta minister,
> Armigerasque pii Principis excubias.

Is comes excubitorum. idem

> Illustris nuper sacræ comes additus aulæ.
> Armiger interea domini vestigia lustrans

Corippus.

Coripp. l. 3

> Eminet excelsus super omnia vertice Narses
> Agmina.

17 RESPONDENTES EX OFFICIO] *qui sint milites ex officio diximus notis ad S. Agatham, & S. Luciam.*

18 LEVATE MAMILIANVM VNA CVM HIS IN EQVVLEO, ET VERBERIBVS EOS CÆDITE] *cœtum hunc ex viris, & mulieribus constitisse docent acta Vaticana. sanè vero equuleo torti, fustibus primum cædebantur. Nicephorus:* deinde Eutropius lector productus est, cum quasi incendiarius per indices delatus fuisset, & primum quidem bouis distentus sæpius tortus, postea autem fustibus, & clauis ossa comminuta, vngulis deinde membra, latera, & maxillæ concisæ. postremo flammam

Niceph. li. 3. h. e. eccl. cap. 23.

mam accensam inferioris corporis partibus is excepit; atque vbi nihil confessus est, post eos qui dicti sunt, cruciatus, custodiæ inclusus est.

19 VT TRIGINTA QVATTVOR EX EIS CAPITE PVNIRENTVR] *ignotum quo loco hi beatissimi Martyres conditi sint. agitur in ecclesia Panbormitana eorum festus dies v. Kal. Iunij.*

20 PRÆCIPIENS DE DIVERSIS PARTIBVS SPECIOSAS VIRGINES CONGREGARI] *Acta Vaticana; interea Aurelianus misit legatos per vniuersam Siciliam, vt vbicumque nobiles essent Virgines ad se venire compellerent; quæ animum filiæ suæ ad suum reuocarent. Ex qua Aureliani potestate toti Siciliæ Præfectum, superius annotauimus.*

21 MISERVNT EIS IN DOLIVM FERVENTIS LIQVORIS] *ita etiam codex Transtyberinus. at S. Mariæ Maioris habet,* in ollam, *ferme idem.*

22 QVIA PERSEQVVNTVR VOS IN CIVITATE ISTA] *quod Mamilianus Episcopus gregem deserit, cum persecutio non modo in pastorem, sed in gregem concitata esset; nulla eius accusandi subeat animum cogitatio: neque enim aliò profugeret, nisi Angelo commonente.*

23 DESIDERAMVS APOSTOLORVM MEMORIAS VISITARE] *antiquissimum fuit christianorum studium, ac religio visitandis, exosculandisque Sanctorum Apostolorum liminibus; quamquam gladij Cæsarum in nostram religionem immaniter deseuirent. exempla aggerere superfluum.*

24 ET CVM LONGA MARIS SPATIA NAVIGASSENT] *paulum variant acta Vaticana post duodecim, aiunt dies nauigationis, venerunt vsque ad montem Gilium, & exeuntes de naui, rogare cœperunt sancti nautas, vt cum eis simul reficerentur. ad quos nautæ dixerunt: nos non habemus potum, quomodo edemus? Sanctus Episcopus dixit. habemus parum vini, caussa sacrificandi: bibamus illud: illi autem per præceptum B. Mamiliani cœperunt comedere. tanta autem abundantia in vino fuit, quod inde saturati sunt viri 29. tantumque ex eo remansit, vt nautæ solatium inde haberent vsque Romam; & exinde cum benedictione Sanctorum nauigauerunt. hæc acta Vaticana, quæ in eo discrepant à Panbormitanis, Transtyberinis, & S. Mariæ Maioris, quod ista, adaucti vini miraculum in ipsa nauigatione à Panbormo ad montem Gilium, euenisse dicant; Vaticana acta post exscensionem è naui, & Gilio monte.*

25 ET CVM PERVENISSENT AD MONTEM GILIVM] *ita codices omnes, Panbormitanus, Vaticanus, & ecclesiarum S. Mariæ Maioris, & Transtyberinus. quorum auctoritas nisi me coercuisset, indubitato emendassem, ad montem Agilium, siue Igilium. Ægrè enim patiebar Gilium recens nomen: quod vetustis actis affixum cernebar. an ab antiquis temporibus, Gilij montis vocabulum, ex Aegilio, vel Igilio ortum? sanè Aegilium Plinio, seu Igilium Rutilio, Insula est Tyrrheni maris. his actis, mons dictus, fortasse ob paruitatem.* Pli. l. 3 c. 6 Rutil. itin

26 PERVENERVNT AD PHARVM ROMANI PORTVS] *Suetonius de Claudio Cæsare,* portum Ostiæ exstruxit, circumducto dextra, sinistraque brachio, & ad introitum profundo iam solo, mole obiecta. quam quo stabilius fundaret, nauem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrim, in exemplum Alexandrini phari, vt ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. *sanè Pontius Paulinus pharum Romani portus nominat. itaque phari portum, quem habet inter centumcellas, & Romam, ad Ostia Tiberis fuisse, nemini non notum.* Suet. Claudio c. 20.

27 PERGITE AD LOCVM SITVM IVXTA BVANAM] *sic habet liber Panbormitanus, sed Romani, Vaticanus, Transtyberinus, & S. Mariæ Maioris habent,* Bucinam. *vtrumque nomen æque corruptum existimauerim; ac pro Bucina, seu Buana reponendum sentio* Suana, *quæ ciuitas est Tusciæ, propter oram maritimam, in qua reliquiæ S. Mamiliani inuentæ sunt. caussas nostræ castigationis fuse diximus libello de die natali S. Nymphæ, quem post notas ad vitam: & translationem Sanctæ Nymphæ dabimus.*

28 ARRIPVERVNT ITER EIS A DOMINO PRÆMONSTRATVM] *ex actis, obscurum nobis iter & loca, in qua SS. Mamilianus, & Nympha secesserint. sed obscuris afferre lucem muneris nostri crediderim. tradunt acta, Mamilianum Aegilio Insula Romam profectum portus Romani Pharum tenuisse. illinc Angeli monitu, in ea loca perrexisse in quibus Proculus, & Eustotius delitescebant: pinumque excelsam è litore præmonstratam, & sub ea Cryptam locum acta Romana appellant, Bucinam; Panbormitana vero, Buanam: sed Suanam legendum censeo: & fere conuincit S. Mamiliani corpus in ea vrbe inuentum. ex eo erat animus, castigare acta, ac pro Romano portu, reponere portum Telamonis, qui promontorium Tusciæ, apud Pomponium Melam, Plinium, & Ptolomæum. nam portus Romanus aliquot dierum itinere procul est Suana vrbe Tusciæ, introrsum à portu Telamonis, qui ex aduerso Insulæ Aegilij, & proximus. nam Telamon Aegilio distat P. M. XXV. sanè acta Vaticana locum fuisse ostendunt, haud procul portu & mari, in quæ Mamilianus, & Nympha descendissent. etenim aiunt, portu digressis è litore visam pinum Cryptæ indicē, cui incumbebat, quæ è Romano portu, seu litore videri nullo modo poterat. Adde, ex Aegilio Insula profectos ad Romanū portum, fuisse relegendum iter aliquot dierum in vrbem Suanam, & hinc Romam rursus contendendum; at ex Aegilio recta iter est ad portum Telamonis, eoque ex portu in proximam Suanā. apte igitur componi posse omnia videbantur*

si pro

si proportu Romano, Telamonis reponeremus. quoniam vero acta omnia portum Romanum constanter habent; immutare, & castigare tot MM.SS. religio fuit.

29 CVM PERVENISSENT AD CRYPTAM] *num ne hac Crypta est, quæ in adē sacram conformata, hodie visitur in vrbe Suana, sub ecclesia S. Mamiliani?*

30 IN QVA PROCVLVS, ET EVSTOTIVS COMMORANTVR] *corrupte in libro Panhormitano, Eustochius. qui ex eo accepere, falsi sunt, in Romanis codd. Eustotius, ac recte.*

31 QVOS IN PACIS OSCVLO SALVTANTES] *Sanctissimis ecclesiæ temporibus salutationi osculum à christianis vsurpatū Petrus Apostolus fine Epistolę primæ, & D. Paulus extrema epistola ad Romanos, & ad Corinthios. salutate inuicem in osculo sancto. idemque Paulus Apostolus ad Thessalonicenses, salutate fratres in osculo sancto quem morem viris, feminisque christianis communem fuisse, cognoscis ex Tertulliano in libro, quem ad vxorem scripsit. osculum vero dictum ab Apostolis Sanctum, quod impolluta mente daretur, ex Athenagora, ex Origene, quod pacem in se haberet, in caritate non ficta, itaque Clemens Alexandrinus osculum mysticum appellat. symbolum enim fuit mutui inter christianos amoris, vt Cyrillus Hierosolymitanus docet. qui locum illum epistolæ D. Petri, in osculo sancto, interpretatur, in osculo dilectionis. symbolum item pacis fuit. D. Aug post orationem dominicam, quam accepistis, & reddidistis, dicitur pax vobiscum, osculantur se inuicem christiani in osculo sancto, quod est signum pacis. si quod ostendunt labia, fiat in conscientia. idest quomodo labia tua ad labia fratris accedunt, sic cor tuum à corde ipsius non recedat.*

Clem. Pædag. lib 3. Cyrill Hierosolymit. Catechesi mystice. D. Aug. sermon. 83. de diuersis.

32 QVO TERRA MEI COPORIS TERRÆ REDDATVR] *S. Hieronymus de mortuo Nebridio: reuersa est terra in terram suam, dormiuit in Domino.*

33 HYMNOS DOMINO DECANTANTES] *acta vaticana habent, postea quam B. Mamilianus animam efflauit, Nymphā ceterosque discipulos Angelorum laudes audiuisse, & cum eis vna occinuisse vsque ad auroram. qua exoriente, Mamilianum magistrum sepeliuere.*

34 SEPELIERVNT EVM IN EODEM LOCO] *memorat Philippus Ferrarius, corpora Sanctorum Mamiliani, Nymphę, Proculi, Eustotij, & Golbodei à Bucina Insula (Suana vrbe dicendum erat) Romam translata, in ecclesiam S. Mariæ Montis cœli, anno CIↃXCVIII. Vrbano II. Pontifice, & Mauritio Episcopo Portuensi. sed partem aliquam corporum intelligas, alioqui falso dictum, ceterum de horum Sanctorum reliquijs diximus libro de natali die S. Nymphæ.*

Phil. Ferr. catal. de ss. Ital. die 5. sept.

35 PROCVLVS, EVSTOTIVS, ET GOLBODEVS, ETC.] *sed in vaticanis actis habetur eorum corpora sepulta fuisse a Beata Nympha iuxta balneum, quod milliario vno à Bucina situm erat. eadem paulo post tradunt, Nympham in crypta conditam, iuxta corpora Sanctorum Martyrum Mamiliani, Proculi, Eustotij, & Golbodei. sed pro Bucina legendum, Suana superius dixi.*

MIGRAVIT AD DOMINVM MENSIS NOVEMBRIS DIE XII] *Martyrologium, ac a plerique recentiorum ad IV. Idus Nouembris diem natalem agunt Sanctorum Martyrum Tryphonis, Respicij, ac Nymphæ Virginis, nulla loci commemoratione, vbi fortiter pro Christo occubuere, vnde ipsa etiā in luce nox. quęnā hic Nympha? Panhormitana, an altera quæpiam? haud promptum statuere ingenijs etiam magnis. inspexit has tenebras Baronius ornamentum seculi nostri, haud tamen dispexit proposita dumtaxat actorum diuersitate, implicitum negotium declinauit. eadem super re dubitat doctissimus Molanus, nec definire quidquam ausus. promptior Maurolycus noster, vtque indigena ad nostratē Nympham inclinare visus est, Aureliani (falsò imperatoris) filiam appellans, Nympham enim Panhormitanam Aurelio Siciliæ Præfecto progenitam acta testantur. sanè Vincentius, Antoninus, Petrus Equilinus, & Galesinius à Nympha Panhormitana longissime abeunt: adi, si lubet: mihi verò pro comperto est Siculam Nympham aliam esse, atque eam quæ hoc die colitur. & ope numinis mox firmabo. Qui nam igitur in Panhormitanam ecclesiam inductum, vt ad 4. Idus Nouembris eius natalis dies in alterius Nymphæ festa luce celebraretur? caussa, si fas ariolari, inscitia fortasse, & historiarum ignoratio. haud multos ante annos, qui ecclesiasticam disciplinam in Siciliam restituerunt, non aliam esse Nympham existimauere, quam cuius natalem diem ad 4. Idus Nouembris Roma celebraret: meoque iuditio, & si pertenui illo quidem, duas esse Nymphas penitus ignorarūt. Nec mirum cum tempestate nostra ægre id notum, luce monumentorum recens inuenta. simul impulit auctoritas ecclesiæ Romanæ, quæ apud omnes plurimum semper valuit: eam maiores nostri cum animaduerterent ad 4. Idus Nouembris Nympham colere, in eumdem se diem trahi facile siuere? quod recenti ęuo accidisse inferius monstrabo. exissa etiam vicinia error, quod vtriusque Nymphæ natales dies modicum dissiti, duobus solum diebus interiectis. Nympha enim Nicæna ad 4. Idus Nouembris in fastis adscripta. Panhormitana pridie Idus colitur.* 36

a Abbas Maurolyc. M. Bellin. I Molan. ad Vsuar.

Baron. notis ad martyr. Rom.

Molan. notis ad vsuardum. Maurol. in Martyrol. Vincent. l. 11 cap. 47. & 48.

Ant. in historia tit. 7 cap 7. Pet. Aequ. lib 10. c. 7 Galesinius in martyrologio.

Quoniam vero erroris caput est, Nymphæ vnius existimatio, illud mihi probandū, Nympham falsò vnam censeri. ad hæc Nympham Panhormitanam falsò eamdem putari, quę cum Triphone, & Respicio colitur, sed duas esse Nymphas longe diuersas: multa pro re sunt argumenta: acta, regio, patria, parentes, ac Iudices à quibus cruciatę. Prouinciæ vrbesque, è quibus in cœlū excessere, genus, diesque mortis, loca reliquia-

quiarum vtriusque Nymphæ, hæc inquam omnia plane diuersa conuellunt errorem, verum firmant.

Principio diuersa acta cum manu exarata, tum in vulgus edita, Nymphas duas manifeste cōuincunt; actorum initium Tryphonis, atque Respicij, cum quibus cruciata dicitur Nympha: id est mortuo Ciordano Criare,&c. *quæ extant Romæ in Bibliotheca Congregationis Oratorij. quamquam ijs in actis de Nympha nihil: ad eadem tamen eius cædes adijcitur à Vincentio, Equilino, Galesinio, aliisque. Nymphę vero nostratis acta incipiunt: In Sicilia Insula, in ciuitate Panhormo &c. Seruantur in ecclesia Panormitana, itemque Romæ in Bibliothecis S. Marię Maioris, & Sanctæ Marię Transtyberim; neque ab his multum dissentiunt libri calamo scripti Bibliothecæ vaticanæ. in codicibus Siculis, quæ de S. Nympha memorantur ab actis alterius Nymphæ multum discrepare aduertit eruditissimus Baronius sed castigasse oportuit, ac duas inde Nymphas distinxisse, acta ipsa vt comparare inter se quiuis possit, post disputationem exscribemus.*

II *Non eadem est vtriusque Nymphæ regio ac patria: altera Panhormi in Sicilia orta; altera Nicæa in Bithynia, quæ Regio est Asiæ, atque hanc certum omninò est commotam occasione certaminis, ac miraculorum Tryphonis, ac Respicij; simul comprehensā, cum Iesum Christum verum Deum contestaretur plumbatis interfectam. Nec quisquam scriptorum in martyrio Nymphæ variat: de Tryphone non eadem traduntur. Nā Petrus Equilinus, & Galesinius Absadi in Saxonia ferro extinctum memorant. Vincentius, & Antonius, è Saxonia, quæ corrupte apud eos Sansaduconia, Nicæam scribunt adnecem protractum. Græcorum Menologia affirmant, lampsaci natū in opido Phrygiæ, inde Nicæam perductum, cæsumq; . Acta vero congregationis Oratorij Tryphonem ac Respicium genere quidem Phrygios tradunt ex vico apud Apameam, ibique tentos & Nicęam adductos martyrium expleuisse. cum igitur pene omnes constanter affirment Tryphonem, & Respicium in Saxonia, an Nicæa pro Christo interfectos, & eorū cæde Nympham ad fidem conuersam; plane conficimus siue Absadi Saxoniæ vico, seu Nicææ in Bithynia vitam cum Tryphone, ac Respicio finiuisse ceterum acta nostra longissime diuersa ab ijs tradunt fuisseque Nympham in Insula Siciliæ, in ciuitate Panhormo. igitur altera præter Nicænam Nympha genere Sicula, patria vero Panhormitana reuincitur.*

Th. Faz. Pr dec 1. 8. l. 1ac. Hadria de situ Maz. Tho. Porcacch. de vita Sanc Nymphæ. Marcellus Craffus de vita S. N. Sim. Parif. in defcrip. Sicil.

III *Idem probant genus, ac parentes inter se diuersi. Nymphę enim Nicœnę genus obscurum, parentes incerti, neque à scriptoribus traditi: Equilinus, & Volaterraneus Virginem vestalem nominant. ceteri Virginem quidem, nullo tamen insigni titulo nobilitatis. At Nymphæ Virgini Siculæ clarissimū genus. Nam filia præfecti Siciliæ Aureliani fuit. homologia nominis falsus Maurolycus, nisi librarij sit error, filiam scribit Aureliani Imperatoris. Nam si de Nicęna id dictū, nutat. etenim sub Decio sublata est, quo posterior Aurelianus. iuuat Vopiscus, qui vnicam filiam, eamque superstitem ab Aureliano Imperatore relictam scribit. si de Nympha Panhormitana loquatur, aduersantur acta, quæ filiam esse tradunt Aureliani Siciliæ Præsidis.*

Equil. l. 10 c. 42. Volater in antropologia. Maurolyc. ad 4. Idus Nou.

Equidem quod nemo prę me vidit ad Imperatorum stirpem Nympham Panhormitanam refero. viam ad coniecturam aperuit Flauius Vopiscus eius qui scriptor: recito verba: [Aurelianus filiam solam reliquit, cuius posteri etiam nunc Romæ sunt; Aurelianus namq; proconsul Ciliciæ Senator optimus, sui vere iuris, vitæq; venerabilis, qui nunc in Sicilia vitā agit, eius est nepos.] Cuspinianus eumdē vocat Siciliæ Proconsulē.

Igitur Aurelianus Senator, qui Ciliciam primum administrauit, dein siue inuidia temporum, siue cupidine quietis in Siciliam se abdidit, an quod illic clientelæ manebant, agriue, & fauor nominis aui Augusti? Panhormi amœnitates ei placuisse crediderim, vbi Nympha auctus vnica filia: neque hic diuturnum illi otium fuit. Diocletiani, Maximianique deposita cum purpura versis rebus, Siciliæ præpositum credibile est; incertum à quo Cæsare, à Constantio, an à Constantino filio, an à Maxentio, occupata Italia? nihil statuo. sed Aurelianum Aureliani Augusti nepotem, tempora reputans, in quę incidit, vt Nymphæ patrem, hanc proneptem Imperatoris asseuerem: inducor. Etenim acta vaticana Aurelianum Siciliæ Proconsulem, filiamque Nympham initijs Constātini magni, pro fide passam tradunt, quod existimauerim contigisse cum Tyranno Maxentio Sicilia pareret. Sub idem tempus Aureliani Augusti nepos Aurelianus in Sicilia degebat: quod Flauio Vopisco auctore firmatur, à quo historico scriptore tunc tēporis vita Aureliani Imperatoris scribebatur, ab eius excessu annos prope septem, & viginti Constantij Cæsaris exordio. ex quo liquet. Aurelianum Nymphę parentem eumdem esse, atque Aurelianum Aureliani Imp. nepotem, cuius meminit Vopiscus. suadet pręter synchronismum claritudo generis. cui nam Cæsar Siciliam regendam committeret, nisi Cæsaris nepoti, in Sicilia vitam agēti? Neque ego coniecturam meam pertinaciter retinuerim, neque quisquam adeo promtè refutauerit.

Alij Imperatores, ac Iudices, aliæ Prouinciæ, vrbesque, in quibus eæ Virgines excruciatæ. Nam altera Nympha Nicęę in Bithynia passa est, Imperatore Decio, Anulino Pręfecto; ita constanter, Martyrologia, & Menologia. Altera Panhormi in Sicilia supplicijs affecta Imp. Constantino magno, Aureliano parente Præside. de Aureliani Præfectura affirmant acta manuscripta ecclesiæ Panhormitanę, S. Mariæ Transtyberim & S. Marię Maioris. cruciatam vero Nympham ipsa inter initia Constantini magni principatus, acta vaticana plane testantur

V. Ni-

V. Nicenę Nympha socij Tryphon, atq; Respicius tribunus militum: Panbormitanæ Mamilianus Episcopus Panbormi, & Golbodeus eius discipulus; itemque Proculus, & Eustotius. vnaquaque vero suis cum socijs consepulta.

VI. Diuersa series vtriusque passionis, ac genus, locusque mortis. nam altera miraculo S. Tryphonis ad Christum conuersa, cum se christianam profiteretur, plumbatis cæsa est. altera christianorum incedentium commota modestia ad Christum traducta, & à S. Mamiliano Episcopo baptizata: dein immissa in olei feruentis dolium, & vexata carcere. illa sub plumbatis spiritum exhalauit, hæc vero erepta tormentis fine incruento quieuit. illa Nicæe, patrio in solo mortua; hęc Panbormi quidem passa, sed alienas terras morte nobilitauit. Enimvero tradunt acta, Mamilianũ vna cũ Nympha, & Golbodeo è custodia ab Angelo eductos ad litus vsque inscensa naui, quę oram præter nauigabat, inde soluisse, perueni sseque ad montem Gilium, quod vero locus esset à strepitu semotus, aptusq; rerum diuinarum contemplationi, ibidem per aliquot dies, an menses, constitere: ex eo monte Romam cum nauigarent, vt Sanctorum Apostolorum sepulcra venerarentur, ad Pharum Romani portus appulsum est, vbi nocte oblatus per quietem Mamiliano Angelus monuit, è naui egrederentur, pergerentque ad locum Bucinam iuxta situm, ac discipulos Panbormo extorres, quò persecutionis metus compulerat, in Crypta delitescentes adirent. facta luce ad commõstratum locum iter ingressi conuenere Proculum, & Eustotium summa omniũ gratulatione institutam inde peregrinationem maturauere; Roma redeuntes idem locus excepit; ibi Mamilianus breui mortẽ obijt; ab eo sex intra menses, concessere vita Proculus, Eustotius, & Golbodeus; eodemq; in loco vna omnes consepulti. Nympha vero vndecim post menses, ac dies quattuor in cœlum migrauit; Mamilianum iuxta, discipulosque posita quo loco à christianis ecclesia constructa est. sic acta Panbormitana; S Mariæ Maioris, & S. Marię Transtyberim. Vaticanus vero codex habet, corpora Beatorum Martyrum Mamiliani, Proculi, Eustotij, & Golbodei à Nympha prope balneum condita, quod à Bucina milliario vno situm erat. Nympham in eadem crypta sepultam, vbi ædes excitata est à christianis.

Equidem ingenue profiteor, diu me torsit hæc Sanctorum Mamiliani, ac Nymphę nauigatio, locorumque descriptio. nam obscura satis ex actis, quis enim is mons Gilius, quę Bucina? iuxtaque balneum? quæ Crypta? sed obscuris lucem pro nostra tenuitate conemur afferre. Sanè haud longe ab ora maritima, atque à portu Romano loca ista fuisse videntur. Gilius quidem mons recens vocabulum, sed ab antiquo detortum: Quod Gilium est Ennio, & Rutilio, Insula Tyrrheni maris, Plinius Aegilium appellat, ponitque contra Cosanum litus. Igilium autẽ siue Aegilium, quem acta Gilium montem, forte ob paruitatem vocant, Insula est, quæ æuo nostro dicitur Giglio vt Leander, Marius Niger, & Habrahamus Ortelius affirmant; & soni homologia conuincit.

Ceterum Bucina obscurior nobis locus. non ignoro Bucinnam Siciliæ opidum apud Stephanum, Siciliæ Insulam Plinio, Sardiniæ Anastasio: sed nihil ad rem: nam Bucina, quo Mamiliano, & Nympha ex portu Romano iter, in continenti fuit. hic ego coniecturam exponam, quæ huic necessifaculam præluceat: in Panbormitano pro Bucina, descriptum est, Buana: vtrumque vocabulum corruptum. sed ipsum ex vulnere præsens mihi remedium. nam legendum censuerim Suana, ac facile antiqui codicis litera S, in B: mutari potuit à librario. Steph.de vrbibus. Plin. lib.3 cap. 8. Anastasius in Pontiano.

Suana autem Plinio, ac Ptolomæo Vrbs est Tusciæ, haud longe ab ora maritima, Insulam Igilium contra. castigationem hanc locus, ac res ipsa firmant. Auctore me cum Senarum oram, ac Diœcesim Suanensem ad excursionem animarum obirem, corpus S. Mamiliani Episcopi Panbor. Suanæ inuentum in ecclesia eius nomini dicata, incisum marmore epigramma docuit. Pli.l.3.c.5. Ptol.Geog. l.3.

HIC IACET CORPVS

SANCTI MAMILIANI

PANHORMENSIS EPISC.

Rectius Panhormẽsis

INGENS inde mihi cupido effodiendi corporis, quod sub ara condi fama erat, factumque à me permissu Metelli Bichij, tum Suanensis Episc. viri humanissimi, ac præstãtissimi, qui in Aula Pauli V. P. M. munere Auditoris, deinde functus est. itaque manibus meis ara patefacta, S. Mamiliani corpus magno omnium gaudio inuentum, ac sacro sanctas nostratis Archiepiscopi reliquias à me diu perquisitas licuit contrectare, exosculari, venerarique incredibili lętitia, animo gestiente, eadem in vrbe crypta ostenditur, quam illam ipsam puto, quæ Sanctorũ Martyrum domicilium, dein sepulcrũ fuit.

nosque

à senioribus traditam adhuc apud incolas extare comperi; Mamilianum è Sicilia in Igilium naui vectum, eaque ex Insula ad Suanenses delatum. Hęc dixisse collubitum vt SS. Mamiliani, Nymphæque nauigatio, & loca, quæ adiere, ac morte illustrauere cognoscerentur. Nam Panormo soluentes in Insulam Igilium appulsi inde Romam, ex vrbe in cryptam secessere iuxta Suanam Tusciæ ciuitatem: in qua supremum diem pie, sancteque expleuere supra cryptam vero ecclesia S. Mamiliano dicata manet.

VII. *Varia sunt loca, in quibus reliquiæ vtriusque Nymphæ seruantur; ex his duo corpora, ac Nymphæ duæ alterius Nymphę corpus, cum Tryphone, ac Respicio, Romæ in æde S. Spiritus in saxia sub ara maxima conditum. is vero locus Tyberim inter, & Basilicam S. Petri, qui nunc saxia olim saxonia, ac vicus saxonium dicebatur. nomen inditum à saxonibus, qui cum sæpius rebellassent, ab Imperatore Carolo Magno victi compulsique solum verterunt. plurique eorum in vrbe eam sedem accepere. Hinc illorum haustus error, qui Tryphonem, Respicium, ac Nympham in saxonia passos scripsere. ijs enim sepulturæ Martyrum idem est atque passionis locus, sed falsò Nostratis vero Nymphę corpus Romę quidem, sed in ecclesia Sanctę Mariæ Montis cœli seruatur. eam ædem, cum Romæ agens inuiserem, tabellam hanc ueri testimonium, ad aram pendentem legi exscripsique.*

Anast. in Leon 4.

In hoc altari sunt corpora SS. Mamiliani Episcopi, Golbodei, Eustotij Proculi, ac Nymphæ Virg. & Mart.

Antiphona.

Isti sunt Sancti, qui pro Dei amore minas hominum contempserunt SS. Martyres in Regno cœlorum exultant cum Angelis. O quam pretiosa est mors Sanctorum, qui assistunt ante Dominum, & ab inuicem non sunt separati.

℣. Lætamini in Domino, & exultate Iusti.

℟. Et gloriamini omnes recti corde.

Quæsumus Omnipotens Deus, vt sicut nos iugiter Sanctorum Martyrum tuorum Mamiliani Episcopi, Golbodei, Alloti, & Proculi, atque Nymphæ Virginis commemoratione lætificas, ita semper supplicatione defendas; per Dominum nostrum.

Neque percellat animum, quod Mamiliani corpus Romę esse dicatur cum Suanæ inuentum supra firmauerim. mos olim apud maiores nostros fuit, vt corporis, membriue insignior pars, eodem nomine compellaretur. Vnde ortum, vt idem corpus, aut membrum pluribus in locis esse à scriptoribus tradatur. igitur cum Sanctorum Mamiliani, Golboldei, Proculi, Eustotij, ac Nymphæ corpora in æde S. Marię montis cœli condi legis, minime illa integra esse in animum inducas tuum; sed pręcipuas eorū partes. vidi ego, cum in vrbe versarer, permixta ossa, nonnulla in vase ex vitro condita, cum inscriptione. SS. Martyrum Golbodei, Proculi, & Eustotij, ac ferè in SS. Mamiliani, ac Nymphæ ... ex ligno thecis inclusa. quod vero ... B. Nymphæ asserimus ad Panorm ... delatum, magnam partem capitis in ... eiusdem item Nymphæ caput. quod Romę in æde S. Mariæ montis cœli manet, haud illud integrum est, sed insignis quædam pars capitis. quod ipsi vidimus, & ex animo testamur. has vero reliquias SS. Mamiliani, Nymphæ sociorumque crediderim Suana in vrbem deportatas. nam inuentio S. Mamiliani, quæ Suanæ instante me, obtigit, secunda fuit. plurimos ante annos eius corpus primum inuentum, in eiusdem ecclesiæ libris reperi, celebratumque inuentionis primæ diem ad 16. Kal. Iulias. tum igitur uel multò etiam ante, ex reliquijs SS. Mamiliani, Golbodei, Proculi, Eustotij, ac Nymphę Virginis, alias aliò exportatas putauerim. enim vero S. Mamiliani caput Romæ est in æde S. Mariæ Motis cœli, alterum è brachijs in Insula Igilio, alterum in proxima Insula Ilua: Suanę vero maxima pars corporis in æde eius nomini dicata seruatur.

Io. Molan. de Martyrolog. c. 13 Bar. notis ad Martyrolog. Ro.

Constat ex his, verum esse Nymphę Panormitanæ caput, quod Roma paucos ante annos Panormum translatum, falsique redargui criminatores. nam Clementis VIII. P. M. auctoritate ex ecclesia S. Mariæ montis cæli desumptum est, in qua reliquiæ SS. Martyrum Mamiliani Episcopi, Golbodei, Eustotij, Proculi, ac Nymphę Virginis, vt ante memorauimus, ostenduntur. exemplar publicarum tabularum ad habendam fidem iam olim edidi, & quod tunc deerat, repertum est.

VIII. *Extremum non vnus est mortis dies, qui idem atque natalis: Nympha cum Tryphone, ac Respicio, Nicęę sublata est decimo die Nouembris, isque in actis cum in lucem editis, tum manuscriptis notatus. Panormitana vero Nympha duodecimo mēsis item Nouembris ad sponsum suum migrauit, quem diem firmo vetustissimis codicibus manuscriptis trium antiquissimarum ecclesiarum: è quibus altera est S. Marię Maioris, altera S. Mariæ Transtyberim Vrbis Basilicæ nobiles, tertia est Siciliæ inclyta Metropolis, Panormitana ecclesia. in omnibus harum trium Basilicarum vetustis passionarijs Sicula Nympha dies natalis duodecimus Nouembris adnotatus est, sane plurium codicum auctoritate, & fide vaticanum exemplar emendare possemur; in quo dies nostræ Nymphę natalis decimus Nouembris inscribitur, sed ex errore librarij. is cum Nympham videret hoc die in fastos Romanos adscriptam, eamque Panormitanam; cuius vita exscribebatur, existimaret, codicem falsò correxit sed priora exemplaria maiore penes me fide, quod antiquiora, dictionisque purioris.*

Vnum hic omnes admonitos velo. in codicem scriptum ecclesiæ Panormitanæ nescio quis flagitio manus iniecit, magno inscitiæ, ac audaciæ simul exemplo. Nam cum de

Nympha exaratum in eo esset: migrauit ad Dominum mensis Nouembris die duodecimo; sciolus aliquis errorem in codicem inductum putans, corrigendum censuit, ac vocem (duo) erasit, attamen vestigia literarũ manent, quamquam deraso atramento: seruaturque codex in ecclesia Panormitana, inspiciant haud incuriosi rerum: comprehendent, quod affirmamus, ac probabunt, Inde eruo, maiores nostros duodecimo die Nouembris, S. Nymphæ natalem Panormi celebrauisse. argumentum, quod is dies in Passionario scriptus est, in quo illius officiũ per lectiones digestum legitur cuius penes ecclesiam Panormitanam, vsus olim fuit. is vero codex cum non nisi ante annos centum videatur exscriptus, existimo recenti pene æuo deprauatum. certum vero annum, tempusque, quo res acciderit, quis diuinet? fortasse non deerit, qui coniiciat, id factum quibus temporibus Pij V. P.M. decreto Breuiarij Romani vsus, sublatis proprijs, in omnes ecclesias inductus est; tum enim lectionario suo Panormitana ecclesia vti desijt, cum Romanum Breuiarium recepit. in quo cum Nycanę Nymphæ memoria, vnàq; Tryphonis, & Respicij decimo die Nouembris ageretur, eodem ipso die Nympha nostra celebrari cœpit. atque id est, quod opere maximo miramur, errorem non multos intra annos obortum, nostramque Nymphã cum Nicæna confusam, eamdemque existimatam, nedum eodem die cum illa cultam, breuique adeo obscuratam veri notitiam, vt corrector ille, an corruptor, ausus sit ferro codicem temerare, cui ferrum ipsum parsit: ac reueritus libri religionem, litterarum notas veri indices reliquit. Ceterum cum pro nobis sit, cum fides vetustorum codicum manu exaratorum, neque libri vnius sed plurium, tum auctoritas inclytarum Basilicarum S. Mariæ Maioris in vrbe, Sanctæque Marię Transtyberim, ac S. Marię Panormitanæ, & antiquitas vt ecclesiarum ita codicum maxime duarum Bibliothecarum Vrbis, valere plurimum debeat, re perspecta: in eam omnes sententiam ituros facile crediderim Nymphas duas, ac dies vtriusque natales plane diuersos esse. cõtra nihil est, præter quam vsus per errorem inductus. At quid vetat, inquies, duas Nymphas eodem die mori potuisse? haud iterum inficias, & alia suppeterent exempla. sed hic cum refragentur acta, reclament veteres membranę, antiqua passionaria antiquarum ecclesiarum vitium conuincant, haud fas iterũ male arreptũ pertinaciter persequi velle, & quod turpe est, errare in natalitio patronæ: ea volente, ac petente corrigamus errorem. Nymphas duas cognoscamus, ac percolamus; sed vtramque die natali suo Et quem in finem institutus est sermo, auctoribus manuscriptis libris, totque rerum firmamentis, anniuersariam Panormitanæ Nymphæ memoriam in diem duodecimum Nouembris, qui dies eius est natalis, restituamus. Opera pretium erit, virisque doctis gratum vtriusque Nymphæ acta legere & inter se conferre. nostratis Nymphæ acta ex M.S. cod Panormitano exscripta habes in historia nostra SS. Siculorũ Alterius hic adnectam ex Bibliotheca Congregationis oratorij in vrbe, vt erant rescripta. scatere ea mendis statim qui legerint, aduertent felicioribus ingenijs facem prælaturus, ope mea, qua potui, correxi. castigationem ad oram vides.

ACTA SS. MM.

TRYPHONIS AC RESPICII

Ex M.S.C. Congregationis Oratorij in Vrbe.

Nunc primum edita.

M*ORTVO Gordiano Cęsare, & successore eius Philippo cum regnaret Decius relatum est Aquilino Prefecto Orientis quod a scientię diuinæ cultura potissimum haberent erga SS. Tryphonem, atque Respicium. non enim latere poterant, quoniam aliquot annos per donum, & gratiam Dei, prędit i erant varijs meritorum virtutibus. missis igitur ex officio apparitoribus, rapti sunt à Frontone pacis Principe b à prima ciuitatis, qui exierat ad exquisitionem Sãctorum cum persecutoribus. hoc autem erat indictum à Præfectis, quos inuentos tradiderunt militibus qui ligauerunt eos, & traxerunt in ciuitatem Meetę c ibique in carcerem missi sunt ab Aquilino Præfecto, qui à publicis negotiis fuerat occupatus de eis magna fama volitabat, quod essent Deo christianorum digni in omni virtutum promotione perfecti.*

Post paucos dies iussit eos introduci. ingressi autem, succensi sunt vehementer igne Spiritus Sancti, & cum omni fiducia loqueban-

a Locus corruptus

b Leg. Apameæ.

c Leg. Nicæam.

ban,

bantur verbum Domini. sic optimum dominicę confessionis certamen imperterriti aggressi sunt. Pompeianus vero Primiscrinius magno officio dixit: Adsunt, ô Praefecte, Sancti de Apameę finibus a *de Sansoro vico appliciti, circa eminentissimum, & illustre tuae potestatis tribunal interrogandi. Tyberius Graccus Claudius Aquilinus dixit: quod nomen est vobis? Sancti responderunt: alter nostrum Tryphon, alter vero Respicius vocamur. Tyberius dixit: cuius fortunae estis? Sanctus Tryphon dixit: fortuna siquidem nulla est apud Christianos, sed omnia ex diuina dispositione aguntur, arte vero à quibusdam hominibus nominata est. sed & si vis scire genus, ingenuis quidem sumus natalibus. Pompeianus Primiscrinius dixit: scio vtique, & tales iussit imperator viuos incendi, nisi sacrificauerint Dijs. B. Respicius dixit: vtinam digni inueniamur pro Christo Domino nostro ignibus viui cremari: tu autem quod tibi praeceptum est, implere satage. Aquilinus dixit: Sacrificate Dijs, quia video vos legitimam aetatem habentes, perfectumque intellectum possidere. S. Tryphon respondit perfectum intellectum habemus in Domino Iesu Christo, ideo cupimus perfectũ pro eo intellectum possidere, & ad plenum producere agonem.*

a leg. lampsac.

Hic Aquilinus iussit eos torqueri, si minime consentirent. at illi proinde deposuerunt vestimenta sua, & vltro dederunt se questionarijs ad torquendum, & cum fortiter torquerentur, nullam vocem emiserunt, sed patienter sustinuerunt quia timorem Domini in animo retinebant. & cũ fere per trium horarum interuallum torquerentur, non cesserunt carnificibus, sed de Omnipotentia Dei, & pœna colentium Idola cum Praefecto fortiter disceptabant. Haec audiens Aquilinus, iussit, vt egredientes in venationem alligatos Sanctos traherent glaciali tempore pruina a *discendente & ideo disrupta sunt plantae eorum. de venatione autem regressus in Palatium, iussit Praefectus Sanctos praesentari, & ait ad eos: Potestis ne vos de reliquis castificari? Tryphon respondit: semper castificamur nos coram Domino, cui incessanter seruimus. Aquilinus dixit; recipiantur in carcerem, vt dilatione concessa, moneant interim se ipsos, quatenus abiecta dementia, prompte Imperatoris iussa sequantur: Nam testor Deos nostros, quia nisi immolaueritis, ingentibus pœnis, & cruciatibus consumemini.*

a leg. decidente.

In ipsis diebus praefectus profectus est ad alias ciuitates, & post aliquot dies reuersus Nicaeam ciuitatem suam, iussit sibi Sanctos Dei praesentari, & dixit eis: deliberastis apud vos per tanti temporis spatium quemadmodum horrifica verbera euadatis audite me, filij, & sacrificate Dijs. Sanctus Tryphon respondit: castificat nos Iudex omnium, Deus totius creaturę formator. rursumque aiunt: nihil a nobis primum quaeras, nihil extremum requiras, nisi quae à nobis in primis audisti, quia fidem nostram nemo subuertere potest. Nam Dominus Iesus Christus dixit, qui me negauerit coram hominibus, negabo eum coram patre meo. Aquilinus dixit: vobis ipsis misereamini, & magnis Dijs immolate, quia video in vobis disciplinam, & sapientiam. Sanctus Respicius dixit; nobis ipsis misereri melius non possumus, quam constanter confiteri Dominum Nostrum Iesum Christum Iudicem verum, qui singulorũ acta discutere veniet. Aquilinus dixit: deferantur claui & configantur pedes eorũ quod cum factum fuisset, per medium ciuitatis in asperitate hyemis, in vehementia tempestatis trahebantur. non enim eis Diabolus nocere potuit, sed magis ac magis cõfortabantur in Domino. Aquilinus dixit: quid est? non sentitis tormenta? Sancti responderunt: non, quia claui non sunt fixi in pedibus nostris, sed quasi in calceamentis. Praefectus admirans tantam eorum perseuerantiam, iussit eos manibus post tergum ligatis, nudos caedi, & cum acerrime cederentur, Quaestionarij deficiebant.

Praefectus ira repletus, iussit vngulas, ac lampades eorũ lateribus applicari. Quaestionarij accedentes iussa complebant. igitur applicantibus eis lampades, astitit Sãctis Angelus Domini coronas habens in manibus, gemmis, & floribus ornatas, quas capitibus eorum imposuit, atque fortes in agone perfecit. quod cum viderent Ministri, cadentes in terram, facti sunt veluti mortui. Eleuantes autem Sancti oculos ad cœlum dixerunt: Domine Iesu Christe ne Diabolus praeualeat aduersus nos, sed exaudi nos, & perfice cursum nostrum, vt tua sit pugna, & tua sit victoria. Tunc Aquilinus dixit tortoribus: nisi consenserint Imperatori, torquete illos, quousque possint sustinere. cumque nimium torquerentur, non sentiebant dolores, quia quae illis inferebantur, forti animo respuebant: dixit eis Praefectus: discedite à tali dementia, & cõsulite aetati vestrae. Sanctus Respicius dixit: iam, maligne, audisti à nobis quia nos subuertere non poteris talibus verbis. nam hoc scire poteris quod numquam lapidibus & lignis inclinamus, quia Dominum verum colimus, & illi soli seruimus: igitur quia talem Dominum habemus, nulla nos poena poterit separare a caritate eius. Postera igitur die Aquilinus sedens pro tribunali, dixit Sanctis: Obeditis praeceptis Imperatoris? Sanctus Tryphon respondit. saepe diximus tibi quia Deum viuum qui in cœlis est colimus, & timemus. Aquilinus dixit: plumbatis eos tundite intolerabilius cumque prolixius caederentur, non praeualuit in eis varietas tormentorum.

Tunc Praefectus ira maxima commotus iussit gladium adduci: & consilio accepto, sententiam protulit, dicens; Pueros hos genere Phrygios, christianos, Imperatorum iussis obedire nolentes, decollari iubemus. Milites itaque duxerunt Sanctos ad locũ decollationis. eleuantes autem manus suas

inuictissimi testes Christi Tryphon, atque Respicius dixerunt: Domine Iesu Christe, suscipe animas nostras, & colloca eas in sinu Patriarcharum, & hæc dicentes victimæ Christi præbuerunt vltronei ceruices gladiatori, sicque mucrone iugulati, beatissimas creatori animas reddiderunt. visi sunt oculis insipientium mori; illi autem sunt in pace, & sequuntur agnum quocumque ierit. conuenerunt autem religiosi viri & Sacerdotes Domini, & dedicauerunt martyrium illorum cum omni honore, atque disciplina reuerentiæ; participauerunt mysterium redemptionis nostræ, commendantes animas suas Sanctorum Beatorum Martyrum patrocinijs.

DE SS. MM. TRYPHONE, AC RESPICIO

Ex Græcorum Menæis.

TRYPHON Lampsaci, in Oppido Phrygiæ natus est, Gordiano Cæsare imperij gubernacula administrante, anno ducentesimo nonagesimo quinto ab Augusti dominatu. is cum admodum adolescens esset, seque in ijs studijs exerceret, quæ propria sunt illi ętatulæ, (ferunt enim se occupasse in anserum pastura) Sancti Spiritus numine afflatur. quo munere omnia morborum genera curabat, Dæmonesque ab humanis corporibus exigebat. in quorum numero Cęsaris filiam à fœdo spiritu diuexatam pristinæ valetudini restituit. quod cum gereret, ijs, qui aderant Dæmonem sub specie atri canis ostendisse perhibent, nimirũ vt fœda, prauaque eius facinora aperiret, eoque prodigio multos ad Christi fidem adduxit. Cum vero Decius, sublato Philippo Gordiani successore ad imperium ascendisset, apud Aquilinum Orientis Præfectum accusatur, quod Deorum cultum negligeret. itaque adducitur Nicæam ad Pręfectum hic Christi nomen professus, primum diu torquetur, deinde equis alligatur, hieme sęuiente per aspera, acutaque viarum raptatur, tum admotis facibus latera peruruntur, Denique gladio obtruncatus, Deo animam reddidit. Agitur eius celebritas in eiusdem martyrio, quod est in templo Apostolorum Petri, & Ioannis prope Sanctissimam, maximamque Ecclesiam.

PETRVS GALESINIVS

IN SVO MARTYROLOGIO

Ad 4. Idus Nou.

NICAEAE Sanctorum Martyrum Tryphonis, Respicij, & Nymphæ Virginis. Trypho, Imperatore Decio, cũ Absadi in Saxonia, fidei christianæ mysteria doceret, omnes ad Christi cultum ab impietate conuertere conabatur: itaq; à Decij satellitibus captus equuleo tortus, vngulis dilaceratus, post sublimibus pedibus, candentibus clauis confixus, fustibus cæditur: tum facibus ardentibus admotis, aduritur. Martyris diuinam animi constantiam admiratus Respicius tribunus, ad Christi fidem conuersus, varie cruciatur vna cum Tryphone, ac rapitur simul ad Iouis idolum, quod orante Tryphone concidit: eo miraculo commota Nympha Virgo Iesum Christum verum esse Deum testata est. quare duo illi viri cum Virgine plumbatis horrendum in modum contusi, nobili martyrio coronantur.

Ex his, quæ diximus manifestum est duodecimo Nouembris obijsse Nympham Panormitanam. Miramur Philippum Ferrarium nostratis Nymphæ meminisse ad 3. nonas Septembris, sed ad V. Idus Septembris scribendum fuit, quo die caput Sãctæ Nymphæ Panormum Roma translatum est.

VBI ECCLESIAM CONSTRVXERVNT] *notus mos, exstruendi ædes, vbi Martyrum corpora condebantur. Philippus Ferrarius affirmat corpus B. Nymphæ Panormum esse translatum, sed falsus est, pars capitis illuc translata, vt ex consequente historia translationis cognosces.* Philipp. ferrar. in Cathal. SS. ita ad 3. nonas Sept. & ad 4. Id. Nou.

ANI-

ANIMADVERSIONES AD MIRACVLVM S. NYMPHAE

SVB IDEM TEMPVS] *hoc miraculum Actis vaticanis, vnde desumpsimus ad textũ erat. dictionem dumtaxat immutauimus. sed enim cũ memorassent Acta, postea quam B. Nympha ad sponsum suum migrauit, christianos, condito corpore, Ecclesiam superstruxisse, subijciunt, sub idem tempus miraculum istud euenisse: nos existimamus, ijsdem ferme temporibus Imperatoris* Constantini *Magni, saltem haud lõge ab eius principatu. vetus igitur, vt apparet, Nymphę Virgini, ac Martyri Panormitanæ cultus fuit, iam inde à* Constãtini *dominatu cœptus, sub quo pœnis affecta est, & in exilio pro fide mortua. neque id à veterum institutis alienum, quibus Sanctissimi Martyres ab ipsa statim morte sacris honoribus cumulabantur. Hic facere non possum, quin vocem ad censuram depictam tabellam, & historiam canonizationis Sanctæ Nymphæ, quam anno CIↃDXCIII. in pompa transuecti eius capitis Florentini posuere magnifico cum titulo:*

> Ioannes Primus Etruscus,
> Totius veræ Religionis Pastor,
> Nympham vitę Sanctimonia probatã,
> Superis sociam adscripsit,

Quam inscriptionem vnusquisque, iudicio meo non sine admiratione leget, ac si bene perpenderit, omninò reijciet. nam antiquus ecclesiæ mos, simul ac Christi *Confessores, vel ferro, vel sine vulnere obiissent, continuo à christianis populis colebantur, volente, & publicos honores iubente Episcopo, cuius intererat in Ecclesia, ac prouincia sua, cultum probata causa indicere. neque Romani Pontificis eum ritũ, factumque abnuebant. sic obseruatũ est plurimos per annos. sed vetere disciplina paulatim collabente, ea ratio mutata est: demptoque Episcopis iure, Pontifices Maximi potestatem illam ad Romam reuocauere: cautumque legibus, vt ceteri deinceps abstinerent: postea sine Romani Pontificis auctoritate, nemini vmquam publici honores in ecclesia decreti, addito, ad rei grauissimę momentum, ac magnificentiam vt Antistitum, Imperatorum, Regum, virorumque principum, ciuitatum etiam, ac regnorum precibus, Sancti* Confessores *examinata rite caussa, in cælestium cœtum referrentur. quo id æuo cœperit incompertum. vetustus exemplum, Succibertus Vuerdensis Episcopus, à Leone Pontifice Maximo, anno Christi Domini IↃCCCIX. in Diuos adscriptus; Imp. Carolo Magno, post Pipinum Regem Francorum instante. hic viri docti iudicent, oportueritne vt Nympha Panormitana à Ioanne Etrusco, qui anno Christi IↃXXIII. Pontifex fuit, in numerum cælestium referretur, cuius temporibus is ritus nondum erat in vsu. præter quã quod antiquior est eo Põtifice religio Beatę Nymphæ, nam ducentos ante Ioannis Pontificatum annos, publice honores Nymphæ tributi; Magno Constantino regnante, vt ex insigni hoc miraculo cognosci potest. prętera confirmant tormenta pro Christo à B. Nympha tolerata, & mors in exilio obita. Hæc dixisse, opere pretium fuit, illustrarentur-*

S. Lugder' e pist apud Surium Kalen. Mart.

ANI-

ANIMADVERSIONES
AD TRANSL. CAPITIS
SANCTAE NYMPHAE

QVOD Beatę Nympha caput tradimus, Roma ad Panormitanos delatum, partem dũtaxat esse eamque non exiguam, & pręcipuam intelligas, nam pars etiam aliqua capitis eiusdem Sancta Nympha Roma est in ade B. Maria Montis cœli. Quidam falsò scripsit, haud esse verum caput Sanctą Nymphę, quod Panormum Roma translatum est, sed alterius Diuę vocabulo Sanctę Nymphę insignitum, sed vt manifesto constet verum esse caput Sanctę Nymphę Panormitanę, quod anno CIↃIↃXCIII. Panormum delatum est, atque idem caput, quod Romę in Ecclesia Sanctę Marię Montis cœli, ab immemorabili temporis spatio seruabatur: Acta publica ad faciendam fidem descripta à nobis sunt in libello de Natali die Sanctę Nymphę. hic subscribimus primum instrumentum, quod ibi omisimus, reliqua duo satis sit ibi attulisse.

PRIMVM INSTRVMENTVM
Assignationis Reliquiarum Capitis
SANCTAE NYMPHAE
VIRGINIS, ET MART.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

PRAESENTI publico instrumento cunctis vbique pateat euidenter & sit notum, quod anno à Natiuitate eiusdem Domini Nostri Iesu Christi millesimo quingentesimo nonagesimosecundo, indictione quinta; die verò nono Aprilis, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D.N.D. Clemētis prouidentia Papę Octaui anno eius Primo In Domini Ascanij Mazziotti Antecessoris mei Notarij publici infrascripti, ac testium infrascriptorum pręsentia pręsens, & personaliter constitutus R.P.D. Frabitius Mandosius Illustriss. & Reuerendiss. D. Hieronymi Cardinalis Rusticucci. SS. D. N. Papę Vrbis, illiusque districtus Generalis Vicarij auditor vna cum Illustr. & Reuerendissimo D.......... & Illustrissimi & Reuerendiss. D. Alexandri miseratione diuina Cardinalis Montis Alti nuncupati tituli Sancti Laurentij in Damaso, cui Ecclesia Sancti Laurentij inter alias Ecclesias, Ecclesia Sancta Marię in MontiCellis supposita est familiare, & continuo commensale vna mecum Notario &c. ad eamdem Ecclesiam Sancta Maria in MontiCellis accessit, & personaliterse contulit ad effectum extrahendi ex dicta Ecclesia caput Sanctę Nympha Virginis & Martyris pro dicta extractione facienda idem Illustriss. D. Fabius duas claues eidem R.P.D. Fabritio auditori pra dicto nomine eiusdem Illustriss. & Reuerendiss. Domini Cardinalis Montis Alti consignauit, & postea ex dicta ecclesia discessit, deinde in eadem Ecclesia personaliter se contulit Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Petrus Antonius Vice Dominus Episcopus Auellinen. eiusdem Illustriss & Reuerendiss. Domini Cardinalis Vicarij Vicesgerens ad dictam extractionem faciēdam, qui Illustriss. & Reuerendiss. D Vicesgerens, & R.P.D. Auditor pradicti insimul accesserũt ad altare maius dicta Ecclesię, ibidemque facta oratione, & deinde immissa cotta & stola cum candelabris accensis. idem R. P. D. Auditor accedendo retro dictum altare maius dictę Ecclesię, & cum dictis clauibus aperiendo fenestrã

in

in pariete dicta Ecclesia, & retro dicto altari existentem, ex dicta fenestra extraxit dictũ caput S. Nymphæ Martyris existentis cum capite argenteo, & busto, & orationem faciẽdo ex dicta Ecclesia S. Mariç in Monticellis leuauit, & in Palatio eiusdem Illustrissimi & Reuerendiss. Cardinalis Vicarij, & supra Altare Cappella dicti Illustriss. Cardinalis transportauit, & respectiue reposuit, & claues dicta Cappellæ idem R.P.D. Auditor penes se retinuit super quibus omnibus, & singulis prç missis petitum fuit à me notario publico infrascripto, vt vnum vel plura publicum seu publica instrumentum, & instrumenta conficerem, atque traderem pro vt opus fuerit, & requisitus ero. Actum, &c.

Eisdem, anno, indictione, Pontificatu quibus supra, die vero vndecima eiusdem Illustriss. & Reuerendiss. D. Hieronymus tituli S. Susannæ, S. Romanç Ecclesia Presbyter Cardinalis Rusticuccius nuncupatus Sanctissimi Domini Nostri Papa Alma Vrbis, illiusque districtus generalis Vicarius, Romanç que Curiæ Iudex ordinarius de mandato eiusdem SS. D. N. Papa viua vocis Oraculo ei facto, existens in eius Palatio, & solita habitatione Regionis Burgi in Cappella ibidem existente ante altare eiusdem Cappella, super quo caput S. Nymphæ Virg. & Martyris cum luminarijs, & intorcijs accensis existit, reconditũ fuit, consignauit Illustrissimi, & Reuerendissimi D. .... Martinez secretario, & in hac parte priori, & agenti Illustrissimæ, & Excellentiss. D. Comitissæ Oliuares caput S. Nymphæ Virg. & Martyris existens in quodam capite argẽteo extractum in Ecclesia S. Mariæ Monticellis Regionis Arenulæ, & in eius Palatio transportatum ad effectum illud transferendi in Ciuitatem Panormitanam, & dictç Illustriss. & Excellentiss. Comitissæ consignandi, quod quidem caput idem Illustrissimus, & R.D. .... Martinez dicto nomine ex manibus eiusdem Illustriss. & Reuerendiss. Domini Cardinalis Vicarij recepit, & gratias eidem egit nomine eiusdem Illustriss. Comitissç, illudque in eamdem Ciuitatem Panormitanam cum omni ornatu transferre promisit. super quibus omnibus, & singulis prçmissis petitum fuit à me notario publico infrascripto, vt vnum, vel plura, publicum, seu publica, instrumentum, & instrumenta conficerem, atque traderem pro vt opus fuerit, & requisitus ero. Actum Romç in eodem Palatio, & in Cappella ibidẽ existente prçsentibus, audientibus, & intelligentibus, Reuerendiss. D. D. Ioanne Francisco Tromba, & Illustriss. & Reuerendiss. Domino Fabio Blondo Patriarcha Hierosolymitano testibus ad prædicta omnia, & singula vocatis, habitis, specialiter atque Rogatis.

Et quia D. Ascanius Mazziottus olim Camerç Curiç illustriss. & Reuerendiss. Domini Almç vrbis Cardinalis Vicarij Idotus de prçmissis rogatus fuit. Ideo Ego Siluester Spada eiusdem Curiç Idotus, & in officio Ascanij successor prçsens instrumentum subscripsi, publicaui, & meo solito signo signaui requisitus. &c.

Nos Ioannes Dominicus Spinola Prothonotarius Apostolicus Santiss. D. N. Papç, nec non Curiç causarum Camçræ Apostolicç generalis Auditor fidem facimus, & attestamur retro scriptum D. Siluestrum Spadam successorem retroscripti D. Ascanij Mazziotti olim Causarum Curiç Illustriss. & Reuerendiss. D. Almæ Vrbis Cardinalis Vicarij esse talem, qualem se facit eiusque scripturis, & infrascriptis publicis similibus adhibitam plenam semper, & de præsenti adhiberi fidem indubiam. in quorum omnium fidem &c. datum Romç &c. hac die XXIV. Februarij M.DC.XX

Lucas de Carolis Not.

Locus Sigilli.

SECVNDVM INSTRVMENTVM

IN Nomine Domini Amen. Anno à natiuitate eiusdem Domini millesimo quinquagesimo nonagesimo tertio, indictione sexta, die vero 13. mensis Martij Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Clementis diuina prouidentia Papa VIII anno eius secundo cum Sanctissimus D. N. D. Clemens diuina prouidentia Papa VIII. precibus, & intuitu Illustriss. & Excellentiss D. D. Mariæ Pimentel de Fonseca, Comitissç de Oliuares, ad prçsens Proreginæ in regno Siciliæ condonauerit, & concesserit sacras Reliquias Gloriosç, & Beatæ Virginis, & Martyris S. Nymphæ, quç ab innumerabili tempore citra, cum maxima Populi frequentia in Parrochiali Ecclesia S. Maria de Monticellis de Vrbe, regionis Arenulç, condecenter reconditç, deuote venerabantur, vt ad felicem ciuitatẽ Panormi, vnde dicta Beata Virgo erat oriunda, pie, ac ritu celebri transferrentur, huiusque concessionis, & translationis S. D. N. facultatem, & auctoritatem Illustrissimo, & Reuerendiss. D. Hieronymo tituli S. Susanna S.R.E. Presbytero Cardinali Rusticuccio, sanctitatis suç Vicario viua vocis oraculo commiserit, & propterea perillustris, & Reuerendiss. D. Petrus Antonius vice dominus, Episcopus Auel-

Auellinen. præfati Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij vicemgerens, ac R. P. D. Fabritius Mandosius S. D. N. Papæ vtriusque signaturæ Referendarius, & dicti Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij tunc adiutor, nunc vero in ciuilibus locum tenens, de eiusdem Illustrissimi, & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij mandato, sub die 8. Aprilis 1592. vnà mecum Ascanio Mazziotto Notario publico infrascripto ad prædictam ecclesiam S. Mariæ de Monticellis accesserint, ac præfatas reliquias decenti apparatu, & astantium deuotione ex fenestra in pariete ante altare maius existente, vndique ornata, & valuis, ac seris duabus munita, in qua diuersę Sanctorum reliquię custodiuntur extraxerint, illas reuerenter, ad cappellam Palatij eiusdem Illustrissimi & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij à parte dextera maioris aulæ condecenter detulerint, & supra altare eiusdem cappellę honorifice ornato collocauerint, & alias pro vt in instrumento dictæ translationis per me præfatum publicum Notariũ rogato latius continetur, ad quod relatio habeatur. Cumque postea Illustris admodum Senatus Panormitanus pro huiusmodi di sacris reliquijs habendis constituerit procuratorem per Illustrem, & R. D. Gilbertum de Hisfare, & Coriglies Episcopum ciuitatis Pactarum, idemque Procurator se ad vrbem contulerit, ac D. Illustrissima, & Excellentissima D. Comitissa per litteras Illustriss. & Reuerendissimo D. Cardinali Vicario directas, gratiæ à S. D. N. de dictis sacris reliquijs concessæ executionem instantius postulauerit, hinc est, quod coram Illustrissimo & Reuerendiss. D. Cardinali Vicario præfato in Palatio sua solita residentia existente in camera solitæ audientię vocatis de mandato Dominationis suę Illustriss. & Reuerendiss. & in Rocchettis assistentibus per Illustribus, ac Reuerendiss. D. Ludouico Archiepiscopo Montis Regalis, Petro Antonio Episcopo Auellin. Claudio Episcopo Foten. Paulo Aemilio Episcopo Montis Alti, Aaueno Episcopo Cassanen. Marco Antonio Episcopo Sorano, nec non Illustribus, & Reuerendiss. Patribus Matthæo Auario Protbonotario Apostolico, & Fabritio Mandosio vtriusque Signaturæ S. D. N. Papæ Referendario, nec non Dominis Cęsare Fideli de Monte Bodio Senogalens. Diœcesis auditore, Iacobo Cortesio à Ciuitate Castelli Secretario, Iulio Cæsare della Penna Perusino magistro domus, Pompeo Florido Panen. Magistro Cubiculariorum, Decio Stephanucio Tudertino, Petro Antonio Pugioli de Vignola Leonardo Stibio Volaterrano, Petro Nicolao Pisellio Senogalliens. Diœcesis Cappellanis familiaribus, & continuis commensalibus dicti Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij testibus, ac nobis Simone Gugnetto, Ascanio Mazziotto, Francisco de Romaulis, & Rugerio de Rugerijs Curiæ prædictæ Illustrissimi, & Reuerendiss. Domini Cardinalis Vicarij notarijs in solidum rogatis præsens & personaliter cõstitutus idem Per illustris, & Reuerendiss. D. Gilbertus Episcopus Pactarum, præfatis Archiepiscopo, Episcopis, & Prælatis astantibus, & prę manibus habens quoddam mandati instrumentum in eius persona factum per Admodum Illustrem Senatum Ciuitatis Panormi, illud reuerenter deosculando, præfato Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinali Vicario præsentauit, dedit, & consignauit, & petens, & postulans in executione prędictorum sibi vti procuratori prędicto dari, & consignari prędictas sacras reliquias Gloriosæ, & B. Virginis, & Martyris S. Nymphæ ciuis Panormitanæ, iuxta eius mandati formam, continentiam, & tenorem: nec non gratiam à præfata Illustriss. & Excellentiss. D. Comitissa à S. D. N. obtentam viuæ vocis oraculo Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinali Vicario factam; & tunc idem Illustriss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarius volens debitæ executioni mentem S. D. N. vt decet demãdare dictum mandatum in papyro latino sermone inscriptum, autenticatum, & publicatum per D. Andream Sinaldum regia auctoritate notarium publicum Panhormitanum, sub die 4. Nouembris 1592. mihi Ascanio Mazziotto vni ex prędictis notarijs fideliter legendum & registrandum, tradidit, & consignauit. Quod ego notarius publicus reuerenter, & genibus flexis recipiens, alta, & intelligibili voce, omnibus supradictis intelligentibus, & audientibus perlegi, quo lecto et audito idem Illustriss. et Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarius omnibus supradictis, associatus assistente etiam Domino Guidone Prauisio S. D. N. Papæ ceremoniarum magistro discedens de camera suæ solitæ audientię, et transiens per dictam aulam sui palatij ad Cappellam prædictam se contulit, et aqua benedicta super populum aspersione facta genibus flexis deuote ante altare dictæ Cappellæ munificentissime ornatæ, luminibusque quamplurimis accensis refertæ, orauit, & sumpta super Rocchettum stola, caput argenteum, in quo prędictę Reliquię capitis S. Nymphę recondebãtur quod supra altare prædictum existebat, prę manibus accipiendo, omnibus astantibus reliquiarum prædictarum concessionẽ, et quantum de magno hoc admodum thesauro ciuitatis Populus Deo, ac summo Pontifici deberet, ac pro sanctitate sua Deum precari teneretur, et Reuerendiss. D. Episcopus Pactarum Rocchetto, et stola indutus, quo supra nomine reuerenter, et genibus flexis prædictas reliquias è manibus Illustriss. et Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarij recepit, ac Ciuitatis Panormi nomine, dominationi sua S. D N. Clementis VIII. beneplacitum exequenti gratias egit, quas sacras Reliquias luminibus accensis, præcedentibus, supra altare Sacristię eiusdem Cappellę ad id parato, et orna-

ornato collocauit, posuit, et dimisit, animo suis loco, et tempore ad ciuitatem Panormi deferendi, et flexis genibus oratione facta ex Sacristia discessit ianuas clausit, et claues secum detulit, et deinde idem Illustriss. et Reuerendiss. D. Cardinalis Vicarius à supradictis omnibus associatus de dicta Cappella discedens, ac per oratoriũ dictę Cappellę contiguum transiens, ex alia parte Palatij ad cameram solitę audientia redijt, et coram nobis notarijs, et testibus iam dictis pręfatos Illustres, et Reuerendiss. Dominos Archiepiscopum, Episcopos, et Prelatos dimisit, super quibus omnibus, et singulis petitum fuit, à nobis notarijs publicis infrascriptis vnum, vel plura publicum, seu publica, fieri atque confici instrumentum, et instrumenta, praesentibus ibidem dictis testibus ad pręmissa omnia, et singula vocatis, habitis specialiter, atque rogatis.

Et quia de pramissis Ego Ascanius Maziottus Apostolica auctoritate, nec non S. D.N. Papa Vicarij Notarius vnà cum infrascriptis Notarijs in solidum rogatus fui. ideo hoc pręsens publicum instrumẽtum subscripsi, et publicaui in fidem pramissorum requisitus.

Et quia D. Franciscus de Romualis S. D.N. Papa Vicarij vnà cum prafatis notarijs in solidum extitit, ideo ego Iacobus Lucarensis de Setia Terracinensis Dioecesis in dicto officio Actuarius, pręsens instrumentum subscripsi, publicaui, et signaui meo solito signo in fidem pręmissorum requisitus.

Et ego Ioannes Bartholomęus Ormezanus Vercellen; publicus Apostolica auctoritate Notarius, et in locum D. Simonis Gugnetti Curia prafati Illustriss. et Reuerendiss. D. suę sanctitatis, Vicarij, Notarij publici de pręmissis rogati in solidum cum supradictis eiusdem Curię notarijs Actuarius huiusmodi instrumentum subscripsi, et publicaui in fidem pręmissorum requisitus.

Et quia D. Rogerius de Rogerijs S. D. N. Papę Vicarij Notarius vnà cum pręfatis notarijs in solidum rogatus extitit, Ideo ego Mitius de Gradibus de Cereto Spoletanę Dioecesis in dicto officio Actuarius, pręsens instrumentum subscripsi, publicaui, et signaui solito meo signo in fidem pręmissorum requisitus.

Collegiũ Archiuij Romanę Curia scriptorum vniuersis, et singulis prasentes nostras litteras inspecturis fidem facimus, & testamur suprascriptos D.D. Ascanium Mazziottum, Franciscum de Romualis Ioannem, & Rogerium de Rogerijs de prafato instrumento in solidum rogatos, nec non DD. Iacobum Lucarensem, Ioannem Bartholomaeum Ormezanum, et Mitium de Gradibus, qui suprascriptum instrumẽtum subscripserunt, fuisse, et esse dictę Curia Notarios, et respectiue Actuarios publicos, eorumque scripturis, et instrumentis publicis semper adhibitam fuisse, et adhiberi fidem in iudicio, et extra, in quorum fidem prasentes fieri, et per infrascriptum notarium publicum subscribi, sigilli que dicti Archiuij, quo in talibus vtimur, iussimus, et fecimus impressione muniri Datum Roma ex Collegio prafato sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto Indictione septima, die vero quinta mensis Aprilis, Pontificatus S. in Christo P. et D.N.D. Clementis diuina prouidentia Papę Octaui anno Tertio.

Valerianus Carosius Archiep. Romana Curia scriptor.

Locus sigilli.

TERTIVM INSTRVMENTVM.

IN Nomine Domini Nostri Iesu Christi Amen. Anno Dominica Incarnationis 1593. mense Septembris die Mercurij. Octauo eiusdem mensis 7. Indictionis, celebrante vniuerso populo Christiano festiuitatem Natiuitatis Gloriosissima Maria Virginis, Pontifice in Christo Patre, et D.N. diuina fauente Clementia Papa Clemente VIII. anno sui Pontificatus secundo, et regnante in hoc Sicilię regno Sereniss. et Inuictiss. Catholico D.N.D. Philippo de Austria, Dei gratia secundo Rege Hispaniarum, Castella, Aragonum vtriusque Siciliae etc. Prorege, et Capitaneo Generali in hoc Sicilia Regno pro Catholica Maestate Illustriss. et Excellentiss. D. Henrico de Guzman comite Oliuaris, et existente ad infrascripta cum maiori parte Sacri Regij Consilij huius Regni: Existentibus Senatoribus Fel. Vrb. Panormi Illustriss. D. Vincentio de Bononia Marchione Marinei Iustitiario, et Capitaneo Papirio Opizinga Barone Palatij Adriani, et Patribus conscriptis Vincentio Opizinga, Gaspare Fardella Barone Sancti Laurentij, Troiano Afflicto, Stephano Regio, et Marcello Pinedo Magistro Notario, D. Hieronymo Notarbartulo Syndaco et Procuratore Generali, Fabritio Regio Magistro Rationali, et Petro Abbate Thesaurario eiusdem Vrbis omnibus prasentibus, et absentibus ad infrascripta peragendum, et complendum; In suggesto serio cõstructo in via Columna extra mœnia eiusdem Vrb. Panormi comparuit Illustriss. et Reuerendiss. D.D. Gilbertus de Isfares, et Corillesi Dei, et Apostolica sedis gratia Episcopus ciuitatis Pactarum, et de consi-

lio Suæ Catholicę Maieſtatis in hoc regno, ac delegatus ſuæ Sanctitatis ad infraſcriptam reliquiam conſignandam iuxta formã ſui actus, & Apoſtolici reſcripti, datorum in alma vrbe Romę diebus &c. ad quos in omnibus, & per omnia pro vera facti narratione, relatio habeatur, mihi Notario cognitus, præſens coram nobis Notario Andrea Sinaldo, Notario ordinario feliciſſ. Senatus Panormi, & Ioanne Curaſio Illuſtriſſ. & Reuerendiſſimi D. Archiepiſcopi Panormitani ad hęc ſerio vocatis atque rogatis, & prædicto Senatu, & Senatoribus, ac teſtibus, & alijs infraſcriptis proceſſionaliter, ea qua decet, reuerentia conduxit, & apportauit ſuis proprijs manibus ſanctiſſimam reliquiam glorioſiſſimę Martyris Sanctæ Nymphæ ciuis panormitanæ intus quoddã vas argenteum ad inſtar imaginis prædictæ Sanctæ Nymphæ, repręſentãtis caput cũ humeris, ſignatum cum ſigillo impreſſo in cera rubra, illamque tradidit, & aſſignauit prędicto Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. Didaco Haedo Dei gratia Archiepiſcopo Panormitano, Pontificalib. ornamentis induto, expectanti ante altare conditum in via Columna, iuxta ordinationes, & inſtructiones factas de mandato ſuæ Sanctitatis per Congregationem Cæremoniarum prędictæ Vrbis Romę, mihi Notario cognito pręſenti, & dictam Sanctam Reliquiam Sanctę Nymphę intus prędictum vas argenteum ſigillatum vt ſupra ab eodem Reuerendiſſimo Epiſcopo Pactenſi habuiſſe, & recepiſſe confitenti, & illam deuote, ac pie amplectenti, & ea qua decet, ſollemnitate, & reuerentia recognoſcenti in pręſentia tam prędicti Excellentiſſimi D. Proregis, Sacri conſilij, & feliciſſimi Senatus, quam infraſcriptorum Reuerendorum Canonicorum eiuſdem Panormitanę Eccleſię videlicet Don Franciſci Biſſi V. I. D. ac cantoris, & dicti Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Vicarij Generalis, D. Pauli Pelicani Archidiaconi, D. Dionisij Lanfranchi Decani & Theſaurerij &c. & aliorum Sacerdotum, & Clericorum, tam de capitulo, Clero, & Seminario, quam de alijs ordinibus, & Religionibus ibidem Pręſentium, & aſſiſtentium ad venerandam prędictam Sanctam Reliquiam: quã recognitione facta, illaque inuenta bene, fideliter, ac realiter iuxta formam conſignationis factę ſuperius, prædictus Reuerendiſſimus D. D. Didacus Archiepiſcopus illam acceptauit, & adorauit; & poſt adorationem prędictam Sanctam Reliquiam oſtendit cuncto populo pręſenti, & ante ſuggeſtum, ſeu theatrum in prędicta via columna ad venerandam prædictam reliquiam congregato; Quæ Reliquia Oſtenſa populo, & ca cum maxima veneratione, & lacrymis adorata, ſtatim idem Reuerendiſſimus Dominus Archiepiſcopus reliquiam prædictam adorauit more ſolito, & illam depoſuit ſuper Altare cum luminibus, iocalibus, ac vaſis argenteis ornatum à cuncto populo chriſtiano adorandam.

Vnde ad huius rei futuram memoriam, & ad inſtantiam Reuerendiſſimi Domini Archiepiſcopi, Panormitani, & Epiſcopi Pactenſis prędictorum, quam omnium aliorum, quorum intereſt, & intereſſe poterit in futurum, factus eſt pręſens actus conſignationis prædictæ reliquiæ ſuis die, loco, & tempore valiturus. Acta fuerunt hæc in Vrbe prædicta Panormi in ſupradicto ſuggeſto ante dictum altare ſuis, die, loco, & tempore valitura.

Præſentibus teſtibus Religioſo Fratre Nicolao Antonio Aſſictomilite Hieroſolymitano, Receptore, & Procuratore Generali Sacræ Religionis, Don Nicolao Cagimila Beneficiali Parochialis Eccleſiæ Sancti Ioannis de Tartaris, & Protonotario Apoſtolico; Ioanne Floreno Magiſtro Notario prædictæ Curiæ Archiepiſcopalis, Sebaſtiano la Sada, & quam pluribus alijs.

Ex Actis quondam Notarij Andreæ Sinaldi Panormitæ extracta eſt præſens copia per me Notarium Balthaſſarem Zamparronem Archiuarium Collegii Notariorum huius felicis Vrbis Panormi actorum conſeruatorem.

ADDITIO.

HIS quæ paullo ante ab Auctore acute, eruditeque dicta ſunt de locis, quò Sancta Nympha, & Sanctus Mamilianus ex Igilio Inſula profecti migrarunt, aliquid videtur addendum, quod poſtea compertum eſt; cum id multum faciat ad certius adſtruendum mortis, & ſepulturę locum, quem Acta deſcribunt, & maior accedat confirmatio de ſacris Sãcta Nympha reliquijs, quas Panormi veneramur.

Primo ergo ſtatuo Sanctam Nympham cum Mamiliano ex Igilio Inſula ad Portũ Romanum appuliſſe, ita Actorum M. SS. omnia. Is verò portus non ille eſt cui adiacebat vrbs Oſtienſis, quæ ad læuam eſt Tyberis; ſed ad dexteram eius fluuij iacet, atque apud ſcriptores dicitur Portus Vrbis, Portus Romanorum, Portus Auguſti, Portus etiam Traiani, quia ab illo inſtauratus fuiſſet, vt ex Procopio lib. 2. rerum Gothic, Caſſiodoro lib. 7. capit. 8. alijſ-

aliiſque erudite oſtendit Philippus Cluuerius in Italia antiqua lib. 3. cap. 3. diuerſitatem iſtam portuum dexteri, ac ſiniſtri apertiſſime quiuis perſpiciet in antiquis tabulis geographicis, quare rectè Rutilius in ſuo itinerario de dextero portu, vbi eſſent naues, ait.

Tum demum ad naues gradior, quà fronte bicorni
Diuiduus Tyberis dexteriora ſecat.

de lauo ad Oſtiam ciuitatem

Læuus inacceſſis fluuius uitatur arenis.

De pharo ibi collucente frequens apud Auctores mentio; Iuuenal ſat. 12.

Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles
Tyrrhenamque Pharon.

Ita etiam Dio lib. 60. Eutropius lib. 5. ep. 11. ad Vrbem acta tempeſtatibus nauis Romani portus Pharon vidit. et in carmine de Martiani periculis. At inde naui promouendus longius

Intraret vt portum Phari.

ad hunc verò Portum adiacebat ciuitas, qua inde Portuenſis dicta, Epiſcopalis ſedes S. Hippolyti, & Portuenſium Præſulū hac etiam patebat via Romam Apuleius libro 1. metamorph. ait. Romam verſus profectionem dirigo, tutuſque proſperitate vētorum ferentium Augusti portum celerrime ac dehinc carpento peruolaui, veſperaque ſacroſanctam iſtam ciuitatem accedo. clarius Procopius lib. 1. rerum Gothicar. Viā, quæ ex portu Romam fert, planam atque expeditam veteres ſtruxere Romani, et mox ab altera amnis ripa, quà ab Oſtia itur Syluestris eſt via, ac parum culta, nec propinqua Tyberis ripæ.

Secundo, appulſis ad portum Mamiliano, & Nympha, ecce Angelus Domini, inquiunt Acta, apparuit S. Mamiliano in ſomnis dicens, exite de naui diluculo, & pergite ad locum ſitum iuxta Buanam (Buccinā alibi legitur) quem multitudo paganorum inhabitat, vbi videbitis altam pinum, & ſub ea cryptam puluere constructam, in qua Proculus, & Euſtotius commorantur. mane facto valedicentes nautis, arripuerunt iter eis à Domino præmonſtratum, & cum peruenissent ad Cryptam, ingreſſi ſunt, & repererunt Sanctos. iam hæc crypta, quæ iuxta Buanam, aut Buccinam ſub alta pinu iacebat, & exceperat primo Proculum, & Euſtotium, excepit modo Mamilianum & Nympham, eoſque Roma redeuntes iterum admiſit. ibidem ſepultus Mamilianus, Proculus itidem, & Euſtotius; hic Nympha ad cœlum euolauit, ſepulto eius corpore iuxta corpora aliorum Sanctorum: hic demum Eccleſiam conſtruxerunt Christiani. hæc ex Actis certa ſunt; incertum verò eſt quis ſit locus, qui Buccina, aut Buana dicitur.

Auctor Suanam legendum eſſe arbitratus eſt, eo ductus argumento, quod ibi S. Mamiliani corpus repertum ſit; ſed hac ſententia eas patitur difficultates; facit Mamilianum, & Nympham a portu Romano, quò nauigio deuecti fuerant, Suanam redeuntes terreſtri itinere relegere idem fere ſpatium, quod confecerant, nam propior eſt Inſula Igilium Suanæ vrbi: et ſane id minus decet nauigationem diuinitus inſtitutam, vt inutilis videatur, inaniſque circuitus. præterea poſt exſcenſionem viderunt arborem, deliteſcentium ſociorum indicem, quod Acta vaticana clarius dicūt his verbis, Mane autem facto Mamilianus oſculatus eſt omnes nautas, & benedixit eis, & ſic iter cœperunt: qui dum cœpiſſent ambulare iuxta mare reſpexerunt arborem, quam indicauerat Angelus. at verè fieri haud potuit vt è portu Romano pinum inuenirentur, quæ cryptæ index eſſet, ſi prope Suanam fuiſſet, quæ longius diſtat quam vt videri queat è portu Romano. ſenſit difficultates Auctor ſatis accuratus, eòque animum inclinauit, vt corrigeret M.SS. codices, & pro portu Romano, reponeret Portum Telamonis, inde enim facile ſit eos recto curſu ex Inſula Igilio in eum portum Telamonis traijcientes Suanam contendiſſe, inde Romam terreſtri itinere. ſed prudenter portus nomen immutare non eſt auſus, quod omnia exhibent M.SS.

Aliò ſe vertit vir doctus, & Buccinā, ſeu Buanā prope portum Rom. inquirens in antiquis tabulis geographicis, cum eam ibi nō reperiſſet, incidit in Bebianam. Lorium ibi reperies, quæ villa fuit, vbi Antoninus Pius Imperator è vita exceſſit: de ea Capitolinus ſpiritum reddidit apud Lorium. D. Hieronymus in Chronico Euſebiano, Antoninus Pius apud Lorium villam ſuam duodecimo ab vrbe milliario moritur; conſentiunt Eutropius lib. 8. & Sextus Aurelius Victor libro de Cæſaribus in Marco Aurelio Antonino: diſtabat verò duobus à Lorio milliaribus Bebiana, ſeu villa, ſeu vicus, de qua eruditus vir Philippus Cluuerius in Italia antiqua lib. 2. cap. 3. fol. 512. ait fuiſſe inter Lorios, & Alſium, vt itineraria apud ipſum teſtantur. reperta ergo Bebiana, in eam immutandum Buanæ, aut Buccinæ nomen ignotum, & vt videtur, corruptum, exiſtimauit. præſertim cum vox non ſit lōge abſimilis, & Acta fere nos cogant vt cryptæ locum in itinere, quò Romam è portu publica deducebat via, vel ſaltem non longe ab eo diſtantem repererint Mamilianus & Nympha.

Mihi res Portuenſis Eccleſiæ euoluenti nil in actis noſtris immutandum videtur. reperi enim iamdiu quæſitam Buccinam prope portum Romanum, ſacram etiam ædem D. Nymphæ ibidem dicatam, quam exſtructam poſt eius mortem dicunt Acta, vbi ipſa eiuſque ſocij ſepulti fuerant; difficultates, quæ Auctorem vrgebant, effugio, nec enim veriſimilis eſt reditus in Suanam ciuitatem è portu Romano, ad quem ex Igilio nauigarant; quamuis verò, quæ de reliquiis Suanæ ſeruatis Auctor memorat, veriſſima eſſe credam, ea tamen hunc reditum non ſuadent, nam illuc tranſlatas reliquias opinor, ſed rem explicatius tradam.

Baronius ergo ad annum Christi 270. *cum pleraque de Portuensi Ecclesia referat, ex Actis SS. Marij, Marthæ, & Audifacis perpendens ea verba*, Ducti sunt via Aurelia milliario duodecimo ad Nymphas &c. *ait locum illum*, ad Nymphas *corrupto vocabulo dici nunc*, S. Nympham, *ibique antiqua ecclesia vestigia apparere. quo loquendi modo existimare videtur per errorem vulgi locum illum, qui* ad Nymphas *dicebatur, nunc* S. Nympham *appellari: ego verò libens nomen S. Nymphæ loco inditum arripio; sed nominis corruptionem non recipio; quamuis enim propinquum locum olim ab Ethnicis dictum fuisse*, ad Nymphas *ob aquarum copiam non inficiar, vt in actis à Baronio allatis legitur; haud crediderim tamen inde manasse nomen Sanctæ Nymphæ, sed reliquias opinor esse eius templi, quod nostrati S. Nymphæ in eius loci crypta cum socijs Martyribus consepultæ dedicatum est. & quidem eius templi mentionem reperi apud Gregorij IX. diploma quo confirmans anno* 1236. *vnionem Portuensis, & Sylua candidæ ecclesiarum, recenset sacras ædes Portuensis ecclesiæ, atq; inter alias enumerat* Ecclesiam S. Nymphæ cum omnibus possessionibus suis. *Leo etiam IX. in diplomate scripto Kalen. Maij indictione* 2., *quæ incidit in annum Christi* 1049. *cum cuiusdam fundi fines prope Portuensem ciuitatem describeret, ait* Redeunte ad mare per Buccinam, & circumeunte littus maris ad S. Nympham. *& Benedictus VIII. Pontifex in alio diplomate antea scripto Kalendis Augusti indictione prima, quæ incurrit in annum* 1018. *eadem vsurparat verba de eodem fundo*, Pergente recto itinere per Salariam, & vsque ad Attegiam piscatoriam, remeante ad mare per Buccina, & circumeunte littus maris vsque ad S. Nympham. *integra hæc diplomata exscripsit eruditus Abbas D. Ferdinandus Vghellus in Italia sacra tom.* 1. *dū de Episcopis Portuensibus disserit. Anastasius item Bibliothecarius in vita S. Leonis IV. Papæ, qui ecclesiam rexit ab anno* 847 *de illo ait*, Obtulit verò in ecclesia B. Nymphæ Martyris, quæ esse videtur in ciuitate Portuensi, vestem de fundato, *in quibus verbis ea vox* videtur esse in ciuitate *propinquitatem ecclesiæ ad ciuitatem indicat; nec enim Anastasius dubius esse poterat, an reuera esset ecclesia in ciuitate, an extra illā. haud ergo recēs aut corruptum est S. Nymphæ nomen, sed antiquum, ac reliquum est ex veteri templo S. Nymphæ, quod christiani Portuenses posuere ad cultum sacrorum corporum S. Mamiliani, & Nymphæ, à qua se innumeris beneficiis affectos sensere ob virtutum exempla, & caritatis affectum quo eos complexa est, dum idololatriam euerteret, & rem christianam promoueret, vt acta narrant. & Buccinam hic vides locum esse propinquum in Portuensi Diœcesi satis angustæ, atque adeò non alibi quærendum esse, nec immutandum esse nomen in Actis.*

Philippus Ferrarius in Catalago Sanctorum Italiæ ad diem 5. *Septembris de S. Mamiliano agens, locum, vbi Mamilianū eiusque socios, atque adeò S. Nympham tumulauere christiani, fuisse iuxta balneum à Buccina Insula milliario distans, ibique ecclesiam S. Nymphæ extructam refert ex antiquo M. S. codice. Iam hic non eam Bucinnam, seu Buccinam insulam ille codex significat, quæ prope Siciliam est, aut eam quæ Sardiniæ adiacet, de quibus erudite multa congerit Philippus Cluuerius in Sicilia antiqua lib.* 2. *cap.* 150. *& de Sardinia antiqua cap.* 1. *fol.* 490. *sed nisi mea me fallit opinio, eam indicat illo nomine Insulam, quæ hinc mari alluitur, inde verò duobus Tyberis alueis, quorum vni adiacebat Portuensis ciuitas. Insulæ etiam ad Portuensem Diœcesim pertinentis pluries meminere allata Pontificum diplomata, & in Anastasio Bibliothecario in vita eiusdem Sancti Leonis IV. lego*, in ecclesia B. Hippolyti M. quæ ponitur in Insula Portuensi. *sed ad hanc rem, aliaque quæ diximus illustranda afferre non piget insignem locum ex Procopio rerum Gothicarum lib.* 1. Vitiges portum, quem sic Romani vocant, occupare decreuit: is abest ab vrbe stadia CXXVI. tanto scilicet interuallo, quò minus maritima sit, Roma submouetur. situs autē est Portus ad ostia Tyberis amnis; qui Romam egressus, vbi mare ad XV. stadia adpropinquat, in duos scissus alueos insulam efficit, quam vocant sacram. dextri aluei, *mox* atq; os in portū effunditur, supra quod olim oppidū Romani in ripa amnis condiderunt validissimo muro cinctū, quod portum à re ipsa vocitant. ad sinistrum aluei ātē alterum Tyberis os Ostia sita est in vlteriore ripa vrbs quōdam magni nominis. *huius etiam Insulæ meminit Ethnicus in cosmographia, & libanum Veneris appellatam ait.* Insula vero *inquit*, quam facit Tyberis inter Vrbis portum, & ostiam ciuitatem, tantæ viriditatis, amænitatisque est, vt neq; æstiuis mēsibus, neque hyemalibus pasturæ admirabiles herbas dehabeat; ita autem vernali tempore rosa, & cæteris floribus adimpletur, vt præ nimietate sui odoris, & floris insula ipsa libanus almæ Veneris nuncupetur. *potuit quidem ea Insula, quæ pascua habuit insignia, à Bobus Buccina dici, vt de alijs Siciliæ, & Sardiniæ proximis Insulis vel eodē, vel simillimo nomine insignitis disserit laudatus Cluuerius. cæterum an ipsa ita appellata sit, prêter allatum M. S. codicem Ferrarii, non habeo adhuc aliud, vnde mihi compertum sit. siue autem Buccina dicatur ea Insula, siue alius propinquus locus, id certum est, haud longe distasse à Portuensi ciuitate, atque ab ea via, quā è mari Romam tendebant. quare non fictendum modo est in Actis S. Nymphæ, sed eorū fides adhuc maior euadit, dum in Portuēsi diœcesi, & Buccinam, & D. Nymphæ ecclesiam, quam referunt, aliunde firmatam comperimus.*

Duo adhuc ex eodem Ferrario perpendā

ex an-

ex antiquo pergameno M.S. codice narrat, noſtratium Sanctorum corpora anno ſalutis 1098. Vrbano XI. Pontifice, & Mauritio Epiſcopo Portuenſi in eccleſiam S. Mariæ in Monticellis tranſlata fuiſſe; *quod non de de integris corporibus, ſed de eorum parte intelligendum arbitror. ſed iam hinc vides quàm certò ſentiendum ſit veriſſimas Sanctę Nymphę reliquias eſſe, quas Panormi veneramur. nam ex antiquis Actis in Portuenſi Diœceſi in templo D. Nymphę dicato conſepulta fuiſſe didicimus, & inde tranſlata in S. Maria in Monticellis, hinc demũ Panormum reliquias capitis S. Nymphę habuiſſe tabulæ conteſtantur certiſſimis teſtibus conſignatę. quod autem Mauritij Portuenſis Epiſcopi ibidem mentio fiat, nõ aliunde prouenire opinor, quàm quod è portuenſi Diœceſi, vbi S. Nympha templum erat, fuiſſent tranſlata, ipſo volente.*

Alterum eſt eumdem Ferrarium ex monumentis eccleſię Suanæ referre Mamilianum in Inſula Dianio defunctum, & in Igilium delatum eius corpus, ac rurſus inde in eam eccleſiam Suanenſem Pio II. Põtifice: ſed hęc monumenta ex antiquis actis S. Nymphę expurganda ſunt. id autem veritati conſonum eſt; eas reliquias noſtratium Martyrum illuc fuiſſe tranſlatas vnde autem aduenerint, non recte enarrari. potuerunt certe transferri, vel cum pars ad S. Mariæ in Monticellis delata eſt, vel ab eadem Sanctæ Mariæ ęde, ſi illuc omnia deuecta ſunt, vel ab alio quopiam loco, quò prius veniſſent. quid horum factũ ſit, ignoro. noſter verò Auctor cum perſpiceret Inuentionis, & tranſlationis nomina aliquando confundi, nam cum inuenitur corpus, transferri adhuc dicitur è loco vbi deliteſcebat, ad publicam lucem conſpectũque hominum; ipſe feſtum tranſlationis, quod Suanę agitur, interpretatus eſt Inuentionis eſſe feſtum, quia ibi ſepulta corpora exiſtimauit; nos verò tranſlationis feſtum proprie ſumimus, & è diſtanti loco, nimirũ è Portuenſi Diœceſi illuc tranſlata ea corpora, vel potius corporum partem exiſtimamus; cæterum Saracenorum irruptiones, quæ Portuenſem oram, & Diœceſim diu male vexarunt, effeciſſe crediderim vt noſtratium Sanctorum reliquię inde efferrentur; nã vaſtitatem ab ijs allatam deplorat Baronius ad annũ 270. aliorũ Sanctorũ trãſlationes referens, deplorat etiam Benedictus in allato diplomate, & prius Anaſtaſius in eiuſdem Leonis IV. vita. quamuis nec inficiar plura alia ad eam translationem, alijs etiam temporibus impellere potuiſſe; nec eſt neceſſe, vt eam nunc diſquiram.

ANIMADVERSIONES IN S. RHODIPPVM

RHODIPPVS EPISCOPVS] *quæ de Sancto Rhodippo memoraui, ex actis Sanctorum Martyrum Alphij, Philadelphi, &* Cyrini *collecta à me ſunt. Romanus Pontifex, à quo Diaconus ordinatus eſt, à me creditur fuiſſe Sanctus Stephanus, an Syxtus? alias dictum. Beati Rhodippi mors in tempora magni Conſtantini incidit; nam Sanctus Neophytus Epiſcopatum inijt, anno Chriſti CCLVII. tenuit annos XXXVII. M. V. vſque ad annum Chriſti CCXCV. ſupra quos ſi Rhodippi annos XVII. numeres, ad annum Chriſti CCCXII. peruenies, quo Imperator Conſtantinus imperitabat, vt Rhodippus Sancti appellatione celebraretur, Paulus PP. V. indulſit.*

✠

ANI-

ANIMADVERSIONES IN B. EVPREXIAM, ET THEOGNIAM.

EXCERPSIMVS hoc monumentum clarissimarum feminarum, ex Actis Translationis Diuæ Agrippinæ, de quorum auctoritate, ac fide dictum est loco suo. ex harum vita, actibusque egregijs, antiquitatem christianæ religionis apud Menęninos intellige.

✠

ANIMADVERSIONES IN DEPOSITIONEM CORPORVM SS. PAPPIANI, LVCIANI, GREGORII, ET ACACII MARTYRVM.

1 EX GRÆCORVM MENÆIS] *Transtulit P. Augustinus Floritus. scripsit Translationē corporis D. Bartholomæi Apostoli ex Armenia in Insulam Liparā Theodorus Presbyter Constantinopolitanus, qui floruit temporibus Adriani, & Leonis Rom. Pontificum, vt auctor est Vincentius. meminit etiam S. Gregorius Turonensis, Iosephus laudatione in S. Apostolum Bartholomæum, Sigebertus Monachus, & alij.*

2 SANE VERO D. BARTHOLOMÆVS APOSTOLVS CVM IN VAR. ORBIS TERR. PROV.] *in India citeriore, vt auctor est Origenes, Eusebius, Hieronymus; in maiore Armenia, vbi Lycaones ad christianam pietatem instituit, vt Chrysostomus, & Albanos, vt Sophronius tradidere.*

3 IN ARCA LAPIDEA] *Sigebertus, Gregorius Turonensis, alijque,* in loculis plumbeis.

4 IN VRBANI CIVITATE] *sane Ptolomæo Albanopolis, vrbs in Albanorum regione, prouincia Macedoniæ. Armeniæ maioris vrbem, vbi sepultum* D. *Bartholomæū Apostolum, tradit Sophronius Græcus. Albaniam Dorotheus vocat, Albanum Freculpus, & Menæa Græca.*

Vincen. in spec. hist. lib. 9 c. 87. Greg. de glor. mar. cap. 3. Iof. ap Simeon. Metaphr. in 2 Sui. to. 4. Sigeb. in Chron. ad ann. 83. Orig l. 3. in Genes. Euf. hist. l. 3 4. c. 10. Hier. de 4 scrip. eccl. in Pātęno. Chryf. ho. de 12. App. Sophron. ap. Hiero. scrip. eccl.

VNA CVM QVATTVOR ALIIS SS. MM. CAPSVLIS] *consentiunt Iosephus laudatione in S. Apostolum, & ex Theodoro Constantinopolitano, Vincentius.* 5

ETENIM VT PONTICVM SINVM NAVIGAVIT APOSTOLVS] *nauigationem Sanctiss. Apostoli, ita describit Iosephus, quem Hymnographum censeo, laudatione in D. Apost. Bartholomæum:* hæc cum dixissent ethnici, quod cogitarant, aggressi sunt; & vnà cum quattuor aliorū Martyrum loculis, B. Bartholomæi reliquias in mare deiecerunt. Martyres autem illi gloriosi Apostolum Bartholomæum valde inclytum, duo à dextera, & duo à sinistra parte, medium habentes, pontum ipsum sine fluctuatione aliqua transmittebant, cūque ad Bosphorum Thracium, in Propontidem, venissent, Hellesponti angustias trāsierunt: deinde transmisso Aegeo, & Ionio mari, ad Siciliam applicuerunt, & Syracusas ad sinistram derelinquentes, atque Occidētem versus tendentes, ad Insulam Liparim peruenerunt. atque ita celeberrimus ille Apostolus ad eam Insulam deductus est. Diuini autem illi Martyres, cum id compleuissent, quod Deus voluerat, quàm celerrime redierunt in eam viam, in quam vnumquēque Diuina prouidentia direxit. 6

Iof. laudatione in S. Barth. ap. Surium

PAPPIANVS MYLAS] *corrupte apud* Mylenses, Papinus, *vulgo dicitur, item apud* 7

apud Vincentium, qui in recenſenda hiſtoria, multa vitioſe tradit detortis vocabulis. vnde hiſtoria errores, & tenebræ. qualia ſunt: in partes Scythiæ, in Inſulam Liparim, *pro* Siciliæ: Agathonem Epiſcopum Oſtienſem, *pro* Liparenſem; Bicitanũ, *pro* Lucianum, Meſina, *pro* Meſſana: *aliaque quæ lector ex his facile cognoſcet.*

8 MYLAS SICILIÆ OPIDVM] *Liparim Inſulam contra ſitas: ita nominat Thucydides, Marcianus Heracleotas, Strabo, Appianus, Dio, Ptolomaus; ex latinis Cicero Paterculus, Plinius, Suetonius, Silius:*

Sil. lib. 4.

> Et iuſti quondam portus, nunc litore ſolo
> Subſidium infidum, fugientibus æquora, Mylæ.

Et Ouidius.

Ouid. l. 4. faſt.

> Sacrarumque Mylæ paſcua læta boum.

Nam in Cherſoneſo, cui Mylæ impoſitæ, vt Apollonij interpres ait, ſolis boues paſci ſolitos fabulatus eſt Homerus in Odyſſea. Cauſſam fictioni dedere purgamenta fimo ſimilia, quæ illic circa Meſſanam, & Mylas expuuntur in litus, vt memorat Plinius. verius, feracitas regionis. Seneca: Mylas à Zanclæis conditas refert Strabo. eis nomen fecit proximus fluuius, Mylæ.

Hom. Odyſſ. l. 11. & 12. plin. l. 2. c. 101. Seneca in quæſt. natur. Strab. l. 6.

Chriſti Euangelium in vrbem Mylas inuectum ante Impp. Valeriani, & Gallieni tempora; nam Decio Imp. Tertullus Siciliæ Conſularis chriſtianos ibi exagitauit, quod acta Græca docent SS. Alphij Philadelphi, & Cyrini proinde D. Pappiani loculum, Conſtantino magno regnante deuectum, à Chriſtianis viris ſummo cum honore exceptum nemo dubitet. in litore, qua parte Cherſoneſus in occaſum flectitur, exſtat vetus ædicula, D. Pappiano ſacra illuc loculum eius eiectum, conditumque fama eſt; nec famam refutauerim. quippe illic à maioribus ædificata ædes, & plurima in eo loco miracula, quæ non modo vrbem Mylas ſed ipſum litus propè adiacentem, in D. Pappiani tutela eſſe oſtendunt. ſed enim, ſcabioſi, vlceroſique, ſcrobe illic defoſſa, affectas partes temporis arena contegunt, & aquam mox ſuperinfundunt: continuo vermiculi quidam illinc exiliunt, atque ita ægri ſani fiunt.

8 *Memorant incolæ haud multos ante annos, piratarum triremes quaſdam (Turcæ, aut Mauri, hoſtes noſtræ fidei, erant) Mylarum direptionem molitas, qua parte litoris ædes eſt D. Pappiano ſacra. militem exponere iam feſtinantibus, armatas equitum acies, ac peditum viſas tota ea ora maritimas, ac Ducem agminum Pappianum: metuque perculſos, trepidanteſque in altũ reuectos. miraculi teſtes multi fuere. inter ceteros, Vincentius Iacius Mylenſis, qui captiuus in ijs triremibus habebatur, cum Turcæ viſo in litore exercitu, in altum ſe recepere; nam incerti rerum, Vincentium interrogauere, num ne in ora Mylarum miles ad cuſtodiam ſtaret? reſpondit is, nullũ illic militem eſſe, ſed D. Pappianum Mylarum præſidem, & cuſtodem. idem Vincentius tota de re conſanguineos ſuos per literas docuit, monitis ciuibus, vt ædiculã S. Pappiani ſumma in veneratione haberẽt: paucos ante annos, ſuperſtites erant Sacerdotes duo, Oliuerius Virgilius, & Franciſcus Bittus, qui literas legerant. eiuſdem rei teſtis eſt Didacus Morales, miles Hiſpanus, qui cum in Turcarum triremibus captiuus teneretur, armatas in litore cohortes contuitus eſt. libertate deinde donatus, Mylas vltro adijt, diuque pro ſua in D. Pappianum pietate, eius ædi famulatus eſt. Porrò D. Pappianus Mylenſis vrbis patronus habetur, magnoque cultu anniuerſario feſto die, ad XV. Kal. Iulias celebratur.*

LVCIANVS MESSANAM] *mendoſè apud Vincentium Beluacẽſem legitur, Meſina, & pro Luciano Bicianus. ſed Diui Luciani memoria penes Meſſanenſes maxime Sarracenorum cladibus extincta, nuper reſtaurata eſt.* 9

GREGORIVS COLEMNAM] *apud Vincentium,* Columna. *numne hoc loco notatur, quam Strabo, Plinius, & Mela,* Columnam Rhegiam *vocaui? ea erat ad freti Mamertinum, è regione vrbis Meſſanæ, turriculæ inſtar erecta, Scyllæum inter, & Rhegium Iulium: de qua Strabo: vetuſti moris fuit, huiuſmodi ponere limites, quemadmodum Rhegini, Columella loco, turriculam poſuerunt, cui oppoſita eſt turris Pelori. An locus ea tempeſtate cultus? nã his actis Calabriæ ciuitas habitata. ſupra Columnam Rhegiam, introrſus, opidum eſt hodie, Calamna, à Columna fortaſſe detortum nomen.* 10

Strab. l. 3. l. b. 6.

ACACIVS VERO IN ASCALOS NOMEN OPIDI EST] *certè opidum in ora maritima Calabriæ ſitum erat. at quod opidum, quæue in ora fuit? numne idem qui* Aſculus *Stephano,* Aſculum *Ptolomæo, Picenorum opidum, qui Brutijs contermini? ſed hoc mediterraneum, an quod hodie* Scalea *vocabulum à Græco Aſcalos deductum? ſane opidum, quod Elea Straboni ætate ſua, antea vero Hyella, & Elia, ſed Elia, dein Velia Plinio, ad ſinum Paſtanum fuit. Pandolfus Scaleam putat, ſimile, vt Gabriel Barrius docet. is vero* Scaleam, *ait, eſſe Straboni* Laum, *quod opidum Lucaniæ. ſed perperam Barrius, Niger, Leander,* Talaum *appellant; articulum græci nominis cum voce Laon id eſt populum coniungentes. ceterum inclinat huc animus, vt* Scaleam *putem, maritimum Calabriæ opidum, quod hic Aſcalos, vnde nomen* Scalea *corrupte apud Vincentium,* Thalc, *pro* Aſcalos. 11

VERVM AGATHONI] *numne is Agatho eſt Liparæorum Epiſcopus, qui Decij & Valeriani perſecutione, in Siciliam tranſijt, vtque hac finem habuit, in Liparam rediit, vt notum eſt ex Græcis actis Sanctorum Alphij, Philadelphi, & Cyrini? diutius vixiſſe oportuit, atque ad annum centeſimum perueniſſe, imo etiam ſuperaſſe. nam à ſuo in Siciliam appulſu, qui anno Chriſti CCIIII. fuit, ad annum* CCCXXI. 12

XXI. quo D. Bartholomaeus, vt mox dicemus, in Liparam deuectus eſt, anni intercedunt LXXVIII. adde annos aetatis, & Epiſcopatus: quos haud paucos fuiſſe, credendum. ſi XXX. circiter annos ei dederimus, CX. annum fuiſſe ſupergreſſum reperiemus. quoniam verò, haud ſatis firmũ eſt, D. Bartholomaei corpus in Liparam anno Chriſti CCCXXXI. *delatum, coniecturam noſtram, de Agathone Epiſcopo afferre viſum eſt, quem acta maxime celebrẽ fuiſſe memorant; at quis Agathone Epiſcopo Liparęorum, qui Deciana perſecutione iactatus eſt, clarior fuit? falsò Vincentius Agathonem dicit Epiſcopum Oſtienſem.*

13 Greg. Turon. l. de glor. Mar. cap. 34. QVI PER ID TEMPVS] *Ethnicis Chriſti eccleſiam adhuc vexantibus. ita Theodorus Abbas apud* Vincentium, *& Gregorius Turonenſis,* qui poſt multorum, *ait,* annorum ſpatia de paſſione, &c. *D. Bartholomaei,* cum iterum chriſtianis perſecutio aduenisset, & viderent Gentiles omnem populum ad eius ſepulchrum concurrere, eique deprecationes aſſiduè, & incenſa deferre, inuidia illecti, abſtulerunt corpus eius, & ponentes in ſarcophagum plumbeum proiecerunt in mare: ſed prouidentia Dei cooperante, ſarcophagum plumbeum, à loco illo, aquis ſubuehentibus ſubleuatum, delatum eſt ad inſulam vocabulo Liparis, &c.

Prima haec S. Bartholomaei Apoſtoli trãſlatio ex Armenia in Inſulam Liparam, prope Siciliam, Conſtantini Magni anno XXVI. Chriſti CCCXXXI. accidiſſe in manuſcripto Florario traditur. eſt hoc Martyrologium, à religioſo quodam viro confectum, ante annos C. quare non nimis ei fidendum, niſi res aliunde firmetur. eſt illud penes patrem Heribertum Roſuueydum è ſocietate noſtra, qui Cortraco ad me miſit ante annos ſeptem, & hunc in locum tranſcribo. Florarium MS. Sanctorum, XIII Iunij: apud Liparim inſulam, Translatio S. Bartholomaei Apoſtoli prima: poſt cuius martyrium, dolentes pagani, chriſtianum nomem per multas regiones diffuſum celebrari, & Deorum ſuorum ritus paulatim exinaniri, loculum in quo conditus erat, contumaciter aperiunt; & in loculo plumbeo reponunt; & in pelagus quaſi perpetuo celandum proiiciunt. quod in hanc Inſulam, Deo ducente, delatum eſt, anno ſalutis CCCXXXI. vbi per multa tempora in honore ſeruatum quieuit.

ETENIM PARVA INSVLA, QVAE VVLCANVS APPELLATVR] *quod ſacra olim Vulcano eſſet; quam ob cauſſam, eadem* Hiera *dicta. Plinius:* inter hanc (*Liparam*) & *S*iciliam altera, antea Theraſia appellata, nunc Hiera, quia ſacra Vulcano eſt, colle in ea nocturnas euomẽte flammas. *vide Diodorũ Siculum, & Strabonem. Inſulam verò Vulcanum, Lipari pene contiguam, ad D. Bartholomaei corporis appulſũ ſtadijs ſeptem procul ceſſiſſe, Sanctiſſimi Apoſtoli beneuolentia erga Liparaos factum intellige. enim vero vt ignium periculis, qui è proximo Vulcani cratere, damno accolarum, erumpebant, inſula longius pulſa, illos eximeret. nec mirum, diuinitus ſemotã, quę natura miraculo, haud eſt orbe enata, ſed è pelago repente emerſerat, Coſſ. Poſthumio Albino, & Fabio Labeone, vt memorant Plinius, Eutropius, Paulus Oroſius, Iſidorus.* 14 Plin. lib 3. cap. 9. Diod. l 5. Strab. l. 6. Plin. lib. 2. cap. 90. Eutrop. l. 4 Oroſ. l. 4. cap. 19. Iſid. l. 14

15 MVLTIS POST ANNIS ETC.] *Leo Oſtienſis ait,* Baſſacius Abbas à *D.* Benedicto XVIII. ordinatur, anno Dominicae Incarnationis IↃCCCXXXVII. praefuit annis XIX. huius tertio ordinationis anno, Principe *S*icardo, corpus B. Apoſtoli Bartholomaei de Liparitana Inſula Beneuentũ tranſlatum eſt. *igitur ex Leone anno IↃCCCXL. tranſlatum. ſed ex Sigeberto monacho, nouem ante annos, Theophilo Imperatore anno Chriſti IↃCCCXXXI. atque ad eum annum Oſtienſis ſcribit,* Sarraceni Siciliam incurſantes, etiam Liparam deuaſtantes, vbi corpus Bartholomaei Apoſtoli quieſcebat, quod olim loculo plumbeo iniectum, & in mare merſum à paganis, non ferentibus illud, propter nimiam ſignorum claritatem, ab omnibus venerari, ab India vſque ad hanc inſulam vltro delatum fuerat cuius oſſa modo à Sarracenis huc, illincque diſperſa, & à quodam monacho, ipſo reuelante, collecta, Beneuentum transferuntur. *Porrò diſiecta oſſa, confuſaque cum alijs igneo ſplendore cognita, collectaque S. Antoninus, & Equilinus tradunt. ijdemque annum primae Tranſlationis male notant. errat item Vincentius, qui libro nono Trãſlationem ſecundam, factam ait anno IↃ*CCCVIII. *quamquam libro XXIV. locat in anno IↃCCCXI. quibus annis nondum Liparis à Sarracenis capta.* Leo Oſtiẽſis l. 1. c. 26 Sigeb. Ch. S. Anton. p.p. tit 6. c. 12., Equil. l. 7. cap. 303.

16 PRINCEPS OPIDI] *Sicardus, ex Leone Oſtienſi.*

ANI-

ANIMADVERSIONES IN VITAM SANCTI FANTINI

1 VITA S. FANTINI] *vitam S. Fantini Syracusani dam' exscriptam ex vetusto libro manu exarato Iosephi Madrensis I. Consulti Syracusani; dictione paullulum expolita, ac leuibus quibusdam recisis. eãdem historiam pressius narrat Petrus Episcopus Equilinus. Meminit etiam Franciscus Maurolycus, & ex eo Ioannes Molan' ad Vsuardum, hisce verbis:* in Calabria, oppido Tabritano *(emenda Tauriano)* Fantini Confess. *Syracusani:* cuius parentes Fantius & Deodata Syracusis plumbatis cęsi, cum Diis litare nollent, decollati sunt: *Censemus autem Fantini parentes extrema persecutione sublatos, quæ ab Imperatoribus Diocletiano, & Maximiano excitata est: proin Fantinum ad Magni Constantini tempora, quo Principe pax ecclesiæ reddita est, peruenisse. Philippus Ferrarius ex errore, Fantinum Episcopum appellat: numquam enim pontificatum gessit, sed confessor, & extorris obijt.*

Ferrar. in noua Topographia

2 SYRACVSIS NATVS EST FANTINVS] *codex Madrensianus sic habet: Fantinus fuit filius Fantii, insignis inter proceres, & barones de domo Modica ciuis Syracusani. & paulò post, simul pergunt (Fãtius, & Fantinus) ad Deodatam in Castro dicto Modica, quod est caput illius baroniæ haud dissimilia tradit Equilinus: Fantius de domo Demadica. Deodatam vero nobilem de Lentino appellat. quod Leontinus quidã ad patriam retulit, ac proinde Deodatam inter Diuos Leontinos adscripsit sed leue est argumentum, ex deprauatis actis desũptum, at codex Syracusanus, Deodatam nobilem ait feminam, de domo Comonij. porrò hęc nugamenta actis immixta sunt a quopiam otioso. non enim ea ex antiquis moribus pro auo Fantini, imperantibus Diocletiano, & Maximiano, haud crediderim Syracusis fuisse familiam Demadicam, vel Modicam?*

Marafiot' descript. Calabr. l. 1. c. 20. & 25.

Hieronymus Marafiotus Policastrensis falsò Abbatem Maurolycum, virum doctissimum, & in Mathematicis disciplinis clarissimum, reprehendit, quod Fantinum Syracusis ortum, Martyrologio suo tradiderit planè vero Tauriani ciuem fuisse affirmat, quod opidum in Calabria fuit; multaque quibus se tueatur, promit. nam Fantinum, ait Syracusas profugisse, qua tempestate Taurianum à Sarracenis Afris, & Siculis euersum est, anno Christi Domini CIↃLXXV. *ad hoc monachum ordinis S. Basilij fuisse, & præfectum monasterio* D. *Mercurij, quod exinde S. Fantini dictum est. germanum fratrem S. Lucæ, æqualem SS. Philareti, Zachariæ, Eliæ Bouensis, et Nili Russanensis. demum S. Fantini meminisse Vsuardũ Martyrologio suo. Hęc Hieronymus à vero aberrans toto cœlo. neque enim Fantinus Tauriano Syracusas, sed contra Syracusis Taurianum ob persecutionem profugit, quod ex historia, quam edimus, notum est. Taurianum vero à Sarracenis Africã tenentibus euersum est, ante annum Christi ferme octingentesi num, cum nondum Siciliã occupassent, vt constat ex Petro, Tauriani Episcopo eorum temporum scriptore. Cetera refutare velle, hominis est otio abutentis.*

Pet. Episc. narr. de Vita, & miraculis S. Fantini.

Scias igitur velim, mi lector, Diuos Fantinos duos exstitisse, alterum Siculum, Syracusis natum, cuius super antiquissimam ecclesiæ Syracusanæ traditionem meminere scriptores Equilinus, Maurolycus, exstatque vita in M.S. codd. Syracusanis: alter Fantinus Calaber fuit, de quo hæc habet Menologium Græcorum, ex Bibliotheca & interpretatione Gulielmi Sirleti S.R.E. Cardinalis: eodem die natalis S. miraculorum effectoris Fantini. hic genus ducens ex regione Calabrorum Georgii, & Bryenæ filius, ab infantia Deo consecratus, monasterio traditus est, in quo virtutem omnẽ exercens, & Dei præcepta custodiens, diuinis reuelationibus dignus efficitur. ita continens, vt dies 20. ieiunus transigeret; quin etiam 14 annis nudus vixit, innumerabiles calamitates ex Sarracenorum incursibus pertulit. in his annos LX. durans, Vitalem, & Nicephorum discipulos assumens, adiit Peloponnesum: & apud Corinthum multo tempore diuersatus, plurimis salutem conciliauit. Athenas profectus, Sanctum Dei Genitricis Mariæ templum adorauit. Larissam venit, ad S. Achillei sepulchrum assidens. Thessalonicã se conferens, magni Martyris Demetrii miraculis fruitur totos octo annos, consuetum canonem abstinentiæ exercens, in senectute bona, vitam hanc terrestrem dissoluit. *Hæc menologium. Duos igitur Fantinos Hieronymus Marafiotus perperã confudit, quorum, vt animum aduertisti, diuersa est patria, institutum vitæ, ætas, dies natales. Ceterum Petro Episcopo Taurianensi qui Fãtinum Tauriani natum asserere videtur, Notis adorationem eius faciemus satis.*

Menolog. Græc. die 30. Aug.

3 FANTIO, AC DEODATÆ] *de quorũ certamine, & corona loco suo dictum est.*

4 EIVS COMES LEONTIVS] *ita Madren-*

drenſianus liber manu exaratus. corrupte apud Equilinum, Lentinus.

5 VEHEMENTISSIME PLVMBATIS VAPVLANI] *plumbata, pilis plūbeis præfixæ virgæ, vt ait Vegetius, quibus in pugna milites vtebantur. à pugna, ac militib⁹ ad quæstiones, & Martyrum carnificinam traducta. Metaphraſtes in D. Callipodia*num Maximus iuſſit, vt eiuncto plūbatis virgis omnia oſſa confringerentur. *Erant & plūbatæ, loris è corio colligatæ glandes plūbeæ, quibus maximo cruciatu Martyres cædebantur, & verò interdum vſq; ad mortē. Metaphraſtes in D. Cæcilia,* iuſſit eam verberari globis plumbeis, donec ſpiritū emitteret. *D. Ambroſius, chriſtianos ait aut gladio, aut fuſtibus, aut plūbeis necatos. iſq; exemplis plena ſunt acta Martyrum. porrò verberabatur plumbatis damnatorum hominum ceruix, & tergum. Zoſimus,* plumbeis pilis in ceruicē verbera dari iuſſit. *Prudentius* tundatur tergum crebris ictibus, plūboque ceruix verberata extuberet.

Veget. l. 3. c. 14. — Metaphr. in D. Callipodia. — Idem in D. Cæcil. — D. Ambr. epiſt. 17. — Zoſim. l. 5. hiſtor. — Prudent. hym. in S. Romanū

6 HÆ IN PRAESENTEM VSQVE DIEM SYRACVSANA IN ECCLESIA DEMONSTRANTVR] *hæc ergo acta ſcripta videntur ante Sarracenorum in Sicilia dominatum, cum eatenę D. Fantini demonſtrabantur: nam eorum barbarie, cuncta dein peſſum iere.*

7 OPIDVM, CVI TAVRIANO NOMEN, INGREDITVR] *apud Maurolycum, Equilinum, alioſq; opido nomen corrupte Tabrtiano. Taurianum verò opidū fuit Brutiorum Straboni, Pomponio, Plinio apud quem pro Tauroento, Taurianum emenda, vt eſt in vetere libro. Metauri fluminis, quod Taurianū interfluebat, vt auctor eſt Petrus Taurianenſis Epiſc. oſtiū ex aduerſo Aeoliarum, Plinius, & Strabo deſcribunt. euerſum eſt Taurianum à Sarracenis: ex eius reliquijs hodie opidum Seminara, Gabriel Barrius.*

Strab. l. 6. — Pomp. l. 2. cap. 4. — Plin. l. 3. capit. 8. — Pet. Epiſc. Taur. de miracu. S. Fant. — Barr. de Calabria

PASCENDIS IVMENTIS AMANDATVR A DOMINO SVO RVRI] *vbi D. Fantinus equas ad paſtum egerat, poſteritas templum exſtruxit, quod exſtabat cum viueret Petrus Tauriani Epiſcopus, imperante Leone, vt mox dicam.* 8

CVMQVE AD METAVRVM PERVENISSET] *Equilinus, & liber Madrenſianus vitioſe appellant M*otabrum, *qui Straboni, Pomponio, Plinio Metaurus recte dictus. hodie fluuio nomen* Teriana. 9

POSTREMO DIE MENSIS IVLII] *variant ſcriptores in natali die S. Fantini. Madrenſianus liber, Fantinum pridie Kal. Auguſti obitum ſuum prædixiſſe habet, ſed Kalendis ipſis Dominico die obiuiſſe. Petr. Equilinus Epiſcopus, Fantinum demortuū ait, die Dominico pridie Kal. Aug. Abbas Maurolycus natalem diem S. Fantini in pridie Kal. Aug. pariter conijcit. Petrus Epiſcopus Taurianenſis memoriam S. Fātini, feſtumque diem Tauriani ſolitum peragi, memorat IX kal. Aug.: idem tradit Hieronymus Policaſtrenſis quo die in eccleſia Syracuſana colitur.* 10

ANIMADVERSIONES
IN NARRATIONEM
PETRI EPISC. DE VITA
SANCTI FANTINI

1 PETRI OCCIDENTIS EPISCOPI] *Epiſcopus fuit eccleſiæ Tauriani in Calabria. multa perſuadent: ſermo ipſe habitus ad Taurianenſes. quorumdam miraculorum non modo oculatū teſtem fuiſſe, ſed miniſtrum ſe dicit. Nicetam appellat Archidiaconum eccleſiæ ſuæ: ille vero Taurianenſis eccleſiæ Archidiaconus fuit, ex actis Syracuſanis. demum planè appellat Taurianum patriam. ab aliquo Græco dictus eſt Occidentis Epiſcopus, ideſt in occidente quia forte dubitauit, vel neſciuit quænam vrbs illi ſubderetur.*

Vixit is ſcriptor, vt extrema narratione ait, Imp: Leone hæretico, ad quem tertio eius imperij anno, legatus cum quibuſdam Siculis à Prætore Siciliæ miſſus eſt. porrò ab anno Chriſti Domini IↃCCXVI. *ad* IↃCCCXIV. *Leones tres imperium tenuere, Leo Iſauricus, Leo Porphyrogenitus, & Leo Armenus, qui omnes hæretici Iconoclaſtæ fuere. quis horum Leo Hæreticus fuit, ſub quo Petrus Taurianenſis vixit? in ancipiti ſū, cum nulla ex narratione lux affulgeat. ſed inclinat animus ad Leonem Porphyrogenitum, cuius imperij annus tertius incidit in annum* Chriſti IↃCCLXXVIII. *mouet me, quod is nō niſi anno imperij quinto, qui extremus illi fuit, in ſcelerum ſuorum vltionem, occultum animi virus euomuit, & imaginum cultores perſequi palam cœpit. ante hūc annum tutus ad eū acceſſus fuit; ad Leonem Iſauricum, & Leonem Armenū acceſſus haud tutus fuit, qui inito imperio ſacris imaginibus bellum indixere. ſed leuis eſt coniectura. quod certum, vixit Petr. Epiſcopus Taurianenſis poſt occupatā, ac poſſeſſam à Saracenis Africam. quos Taurianum magna ex parte euertiſſe idem Petrus narrat. Sarraceni vero Africam penitus occupauere, anno Chriſti* IↃCXCVII. *Cedreno Auctore.*

NAR-

2 NARRATIO] narrationem hãc exſcripſimus ex Græco cod. M.S. Monaſterij S.Saluatoris, apud Meſſanam. tranſtulit in latinum P.Franc.Raiatus è noſtra ſocietate ea dicta videtur, anniuerſario feſto die Sancti Fantini.

3 DIVINÆ LVCIS PARTICIPEM ESSE] videtur hic ſcriptor nomen deriuaſſe à Prænomẽ, quod inter alia, lucere ſignificat.

4 IN AMICORVM, ET CONSANGVINEORVM GRATIAM] obtrectantium has voces accipe. neque enim extero Fantino, in Tauriani opido, conſanguineos fuiſſe facile eſt.

5 TAVRIANEM INDIGITAVIT] Stephanus Taurania urbs Italiæ. emenda Tauriane. ita etiam apud Strabonem. ſed Pomponio, & Plinio eſt Taurianum. de quo diximus Notis ad ſuperiorem vitam.

6 HAC NATVS EST PATRIA] ſed in Fantini patria ſcriptor hic falſus eſt. nam Fantinus Syracuſis in Sicilia natus, vt probatum à me eſt Notis ad ſuperiorem vitam. erroris cauſſa ſcriptori duplex eſſe potuit. prima, quod Fantinus Tauriani demortuus. quam ob cauſſam Taurianum natalis patriam Fantini dici potuit, quod ex ea cœlo natus ſit. itaq; Syracuſanus Encomiaſtes laudatione in S.Marcianum Antiochiæ vrbe Syriæ ortum, Syracuſis verò demortuum gregem tuum ait, abluis, & patriam ſanctificas. & rurſum: hanc ſiquidẽ decantatiſſimam, & tua cauſſa celeberrimam Syracuſanorum vrbem, patriam tuã in terris iure cenſemus, vbi feretrum, ac tẽplum tuum manet, ac perpetuis miraculis illuſtratur. in cœlis autem patriam habere te, haud ignoramus illam, quã diuinus Paulus ſupernam Hieruſalem appellauit. Altera erroris cauſſa ſcriptori eſſe potuit corrupta in vulgus fama; nam compoſita eſt hæc narratio à Petro Epiſcopo ex ijs, quæ per manus tradita adhuc circumſonarent, extarentque in vulgus, vt ipſe idem principio narrationis affirmat. famam vero interdum errare, ſatis conſtat, in ijs præſertim, quæ ab origine ſui longe abſunt, quæque nobis vſurpare glorioſum eſt.

7 LIBERALITER TRACTANS EOS, QVI APVD IPSVM EO DIE CONVIVIO ACCIPERENTVR] paulo poſt de Andrea à D.Fantino per miraculum ſanato: namque iam tum ſancti viri memoriam ſumma deinceps quotannis religione, ac fide colebat. præclarum eo die, lætumque conuiuium apparans, ingentemq; cum familiaribus lætitiam agitans. ſane olim in Martyrum natalitijs epulum in ſacris ædibus celebrari ſolitum. quod ex eo D.Gregor. Nazianzenus natalitium appellat. Theodoret. Sanctis Martyribus, ait ſolemnitates populari epulo peraguntur. dein cum mores ſanctiſſimos tempora corrupiſſent, ea Agape è templis ſublata, vt D. Auguſtinus docet. à templis, in priuatos lares, traductum morẽ, hinc noſcis. S Gregor Nazianz. de vitæ differ. Theodor. Euang veri t. l. 8. S Aug ep. 64.

PORRO NICETAS HVIVS HOMINIS FILIVS] Theodori, cuius ſuperiore miraculo mentio facta eſt. 8

PRÆVNCTVM CHLAMYDE] Polluce, & Heſychio auctoribus, Chlamys, tenue veſtimentum fuit, quod ſuper inijciebatur. 9

CVI ANTISTITA NOBIS, INQVIT ID A PATRE NOSTRO TRADITVM NON EST] numne is Pater Sanctiſſimus Baſilius? cuius vitæ inſtitutum, qui ſectabatur, ſtantes canebant; ac ſedere in odæo, prohibitum. 10

INTRODVCTA AD ARAM A PATRE, VBI SANCTI VIRI TVMVLVS ERAT] reliquias S.Fantini intra altare aſſeruatas ex conſequente miraculo viſæ lucis, ad ſepulchrum eius, planè cognoſcis. aras vero ſepulchra Martyrum exſtitiſſe, dictũ eſt alias. 11

QVI ID TEMPORIS IN SICILIA REI BELLICÆ DVCEM AGEBAT] Prætorem potius dixerim. nam Iuſtinianus Imp. recepta a Gothis Sicilia, Prætores ad eam regendam deſtinauit. an tum Prætor cum exercitu, infeſtantibus Siciliam Sarracenis? & veriſſimum. ſi hæc legatio ad Leonem Armenum obita eſt. 12

S. ÆMILIANVM, VT NAVIGANTIBVS MOS EST] is forte mos eorum temporum. hoc æuo patronus nauigantium S.Eraſmus. incertum quis fuerit Aemilianus, nam multos in martyrologio reperies. 13

SEDENTEM IMP. VIDERE IN EA QVÆ DICITVR MAGNAVRA] Theophanes de Leone Porphyrogenito: accuſatus eſt Nicephorus Cæſar, & frater Imp., quod inſidias conſtruxiſſet aduerſus eum, cũ quibuſdam ſpatariis, atq; ſtratoribus, aliiſque regiis hominibus. & facto Imp. ſilentio apud Magnauram, expoſuit populo, quæ de ſe dicta fuerant. 14 Theoph. in Leone Porphyrogenito

Demum huic vitæ Hymnum in S. Fantinum ſubtexui: is exſcriptus eſt à me ex Græco cod. MS. Monaſterij S.Philippi Fragalatis, iuxta opidum S Marci, in dioeceſi Meſſanenſi. latine redditus eſt à Patre Auguſtino Florito, noſtræ ſocietatis, crediderim compoſitum à S. Ioſepho Hymnographo. In eo miracula S.Fantini percurruntur, quæ cum narratione Petri Epiſc. conferre poſſis. ex comparatione verò vtrique ſcriptori fides erit, & robur.

ANIMADVERSIONES IN VITAM S. VRSI EPISCOPI

1 VRSVS EPISCOPVS] *hæc S. Vrsi vita concinnata à me est, partim ex ijs, quę dispersa de eo dicuntur ab Hieronymo Rubeo, partim ex monumento quodam, quod ex MS. cod. ecclesię Rauēnatis idem Rubeus vir doctissimus, & humanissimus ad Dominum Constantinum fratrem meum; is vero ad me, misit.* Rub. hist. Rauen. l. 2

2 HIS SVMPTA CHRISTI FIDE] *Adi Vitam S. Bassiani.*

3 RAVENNATEM ECCLESIAM SVSCEPIT REGENDAM] *Anno Domini CCCLXXIIX. Hier. Rubeus. Mortem obijt anno CCCLXXXXIIX. sedit igitur annos XX.* Rub. eodē lib.

4 HOMINVMQVE, ET ANIMANTIVM CRVSTIS] *Artifices iis componendis fuere Eusrius, Paullus, Agathon, Satius, & Stephanus, quos ea ętas musiuarios pręcellentes tulit.*

5 IVXTA FOSSAM AMNIS] Rauenna, *vt ait, Iornandes,* ad Ioniū mare sita, aquarum influentium exundatione concluditur. Habet ab Oriente mare, ab Occidente paludes: à septemtrione ramus illi ex Pado est, qui fossa Asconis vocatur; à Meridie ipse Padus, ab Augusto altissima fossa demissus, mediam vrbem interluit. *Ex his lux aliqua huic loco.* Iornand. de reb. Geticis.

6 MAGNIFICIS ÆDIBVS HABITABATVR] *Strabo,* vrbium, in paludibus sitarum, maxima est Rauenna, tota ligneis cōstans ædificiis, aquis perflua, & mare pontibus & lembis viæ expediuntur. *Hæc Strabo. Cōsequentibus autem temporibus, vt Sidonius Apollinaris nos docet, cum Padus ab alueo principali, molium publicarum obiectu, disseretus, deriuatusque vrbem Rauennam partim allueret, partim interlueret, super eas moles pulcherrimus ordo Insularum dispositus fuit. itemque pratoria longe, lateque lucentia. Padi gurgitibus opposita auctore Cassiodoro.* Srab. lib. 5. Sidon. l. 1. ep. 5. Cassiod l. 12. ep. 22.

7 AMPLISSIMVM IN SICILIA PATRIMONIVM] *Idem Hieronymus Rubeus, fama circumferri ait, per ea tempora Siciliam ecclesiæ Rauennati subiectam fuisse, eique Gemellum ab Archiepiscopo eius Ecclesiæ Exuperantio, qui Sancto Vrso successit anno 398. vsque ad annum 417. fuisse præfectum, & viuente Mauro Archiepiscopo, quem obijsse ait anno 672. Siciliæ partē adhuc sub Rauennatis Episcopi ditione fuisse, eòque Vicarios mitti consueuisse, qui prouinciam pro Archiepiscopis Rauennatibus administrarent, & ius dicerent. quæ omnia quam longe à vero absint, facile patet, cum tunc Imperatoribus paruerit, vt ex Siculis historicis apertissime liquet. sanè Gregorius Magnus in priuilegio quo bona omnia Rauennatis Ecclesiæ confirmat, & ipsum extat apud eumdem Rubeum, nec bonorum, nec Territorij eius Ecclesiæ, quod in Sicilia possideret, meminit: haud tamen inficias iuerim Rauennatem Ecclesiam Patrimonium in Sicilia habuisse, etenim anno 601. Marimianus Episcopus Rauennas Ioannem Diaconum in Siciliam misit, qui distractum eius Ecclesię patrimonium restitueret, eumq; Gregorius Pontifex Alexandrino Presbytero literis fuit commendauit, quia patrimonium, inquit, Ecclesiæ Rauennatis, quod in Sicilia constitutum est ita dicitur diminutum, ac si nullus esset, qui vtilitates ipsius agere potuisset, necesse fuit Reuerendissimū fratrem, & Coepiscopum nostrum de patrimonio ipso, ne amplius decresceret, cogitare.*

8 ECCLESIÆ SVÆ TRADIDIT] *Ea pietas Sanctorum Episcoporum fuit. Gregorius Nazianzenus Ecclesiam suam heredem reliquit. Illius vero testamentum lege apud Illustrissimū Baronium, ad annum Christi CCCLXXXIX.*

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
SANCTI BASSIANI
EPISCOPI

1 Rub. hist. Rau. l. 2. Equil. l. 2. cap. 101. Mombrit. tom. 1. S. Ambr. Epp. l. 1. & 8. Galesin. Not. ad 4. Kal. Febr.

VITA S. BASSIANI] S. Bassiani Vitam composuimus ex his, quæ narrat de eo doctissimus Rubeus in historia Rauennatium, & Petrus Equilinus in catalogo: multoque copiosius prosequitur Mombritius, & M. S. codex ecclesiæ Syracusanę. pauca quędã ex S. Ambrosio excerpsimus, in epistolarum eius libris. tradit Galesinus, suis ad Martyrologium Notis, Bassiani vitam ab eius discipulo conscriptam. subdubito, an ea sit, quę extat apud Mombritium.

2 BASSIANVS IMP. CONSTANTINO] Bassianus anno Christi CCCXXVIII. natus est. constat ex eius vita, mortisque annis. nam excessit nonagenarius, anno Christi Domini CCCCXVIII. si relegas annos, natum comperies anno CCCXXVIII. quẽ dixi, regnante magno Constantino. Syracusis ortum preter M. SS. codd. affirmant Equilinus, Mombritius, Maurolycus, Galesinus, Rubeus, alij.

3 PATRE SERGIO] obscure Mombritius Sergium appellat Syracusanorũ Prouincię Prefectum. MS. cod Syracusanus multo clarius, Syracusanorum, Prouincię Sicilię Prefectum: idest Syracusis in Sicilia Prefectum. quãquam vereor, ne toti Siciliæ ab Imperatore Pręfectus fuerit. sed rẽ à scriptoribus perturbatam inuenio.

4 DVODECIM NATVS ANNOS] Rubeus tradit, Bassianum decennem à patre Romam missum: Mombritius, Equilinus, Maurolycus, duodennem. idem MSS. codd. firmant. Romam igitur adiit Bassianus anno Christi CCCXL. sub ea tempora, Romę docebat nobilissimus ille Orator C. Marius Victorinus. Hieronymus enim memorat, Victorinum Rhetoricam in vrbe docuisse, Constantino Principe. eumdem tradit Augustinus, scholam deseruisse, cum christiani doctores prohibiti sunt docere, Iuliani Apostatæ lege. Victorinus igitur summa cum laude, publice Rhetoricam Roma professus est, à temporibus Cõstantini Magni ad Iulianum Apostatam iam senex, vt ait S. Hieronymus, Christi fidem cõplexus est. quam ob caussam de eo à S. Augustino scriptum, non erubuit, esse puer Christi tui, & infans fontis tui. idemque Augustinus Victorinum appellat doctissimum senem, omnium liberalium doctrinarum peritissimũ doctorem tot nobilium Senatorum. Equidẽ existimo, insignem virum Marium Victorinum à Bassiano praeceptorem Romæ auditum. & fortasse opera illius iam christiani, ad fidem Christi perductum. porrò Constantini principatu, eloquentiam Roma maxime floruisse, satis constat ex claris Oratoribus, qui Rhetoricam in vrbe docuere; vt ante Victorinum Paterius, ante Paterium Nazarius, summi Rhetores. quamobrem è prouincijs, studiorum caussa, Romam mittebantur. vt habes hic de Bassiano & de Rustico, ad quem D. Hieronymus ita scribit, mater post studia Galliarum, quæ florentissima sunt, misit te Romam, vt vbertatem, nitoremque Gallici sermonis, grauitas Romana condiret

S. Hier. de scrip. eccl.

S. Aug. l. 8. confes. c. 5

S. Aug. cõfess. l. 8. c. 2

S. Hieron. ep. ad Rusticum

5 NE CONSILIA MENTIS FAMVLI INTROSPICERENT] Mombritius ait, Bassianum timuisse famulantes sibi, quibus pater custodiendum tradiderat: codex Syracusanus, familiares, quorum fidei a patre commissus vtrumque fuit.

6 ET RAVENNAM FIDO CVM COMITE ABEVNDVM] cum Bassianus Rauennam ad Vrsum affinem suum venit, nõdum is Episcopus creatus erat. sic eruo ex coniectura, natus est Bassianus anno Christi CCCXXVIII. duodennis Romam missus est, idest anno CCCXL. quot annos Romę commoratus est, studiorum caussa, incompertum ex actis: sane adolescens Christi fidem induit, vt scriptores omnes, & M. SS. codd. docent. fac fuisse viginti annorum aut paullo amplius, ac Rauennam venisse circa annum Domini CCCL. at Vrsus creatus est Episcopus Rauennæ, anno CCCLXXVIII. vt auctor est Rubeus. non potuit igitur Bassianus ad Vrsum venisse, cum is Episcopus ecclesiam Rauennatem regeret, quod nonnulli tradidere alioquin oporteret, Bassianum Romæ versatum fuisse, ab anno Christi CCCXL. ad annum CCCLXXVIII. idest annos XXXVIII. atque ad Vrsum contendisse, cum ætatis annum quinquagesimum ageret. non videtur tamen Bassiano studiorum caussa missο, Romę tot annos versari, à patre permissum.

7 NAM CVM VRBE RAVENNA XV. PAS. MILLIB. PROCVL ESSET] Eo loco facinus accidit, quo vetus Vrbs Phycocle fuit, quæ Ceruia dein dicta; Hie-

Hieronymus Rubeus.

8 IN CLASSEM RAVENNÆ OPIDVM PERVENIT] *Iornandes*, Rauenna, *inquit*, Vrbs inter paludes, & pelagus, interque Padi fluenta &c. *paulloque post*: à meridie Padus altiſſima foſſa demiſſus, qui ſeptima ſui alueí parte, mediam influit ciuitatem. trino vrbs ipſa vocabulo gloriatur, trigeminaque poſitione exſultat, prima Rauenna, vltima claſſis, media Cæſarea. *Habrabamus Ortelius, hallucinatum, ait, Iornandem, qui Rauennam Claſſem, & Cæſaream trinominem, & ex tribus vnam faciat quod Claſſis, & Cæſarea potius ſuburbia Rauennæ fuerint. ſed iniuria reprehenditur Iornandes, qui non aliud notat, quam Rauennam in partes tres diſſectam, triplex opidum feciſſe idem firmat Sidonius Apollinaris, qui ſuum Rauennę appulſum deſcribit his verbis*; Rauennam paullo poſt curſu dexteriore ſubeuntes; quo loci veterẽ ciuitatem, nouumque portum media via Cæſaris, ambigas, vtrum connectat, an ſeparet? inſuper opidum duplex pars interluit Padi, cetera pars alluit, &c. *Rauenna igitur Sidonio opidum duplex, ſi mediam Cæſaris viam, inter Rauennam, & Claſſem nequaquam numeres verum ſi numeres cum Iornande, triplex opidum erit, Rauenna, Claſſis, & Cęſarea, à via Cæſaris dicta, quam Sidonius memorat. hęc enim, & ſi opida duo Rauennam, & Claſſem intercideret, habitabatur tamen, & opidi inſtar erat. quam ob cauſſam à Sidonio dictum eſt de media via Cęſaris ambiguum eſſe, connecteret, an ſepararet veterem ciuitatem, nouumque portum id eſt* Rauennam *&* Claſſem. *nam influens in vrbem Padus, ad Oſtia portum prębebat, qui Claſſem* CCL. *nauium reciperet, vt ex Dione refert Iornandes, ſed vetere portu in hortos mutato, nouus portus defoſſus eſt, qui, quod priore longe minor eſſet, Portellio dictus Agnello, in vita Ioannis Epiſcopi in portu* Rauennę, *Claſſem, ad tutelam maris Auguſtus collocauit. ex ea fortaſſe opido nomen, Claſſis. eius opidi hodie nihil exſtat, præter monaſterium Diui Apollinaris, auctor* Rubeus.

Iornandes de rebus Geticis.

Habr. Ortel. in theſau. Geograp. V. Rauenna

Sidon. Apoll. Epp. lib. 1. ep. 5.

Agnell. in vita Ioan. Ep. Rauennatis.

9 BASSIANE DEI SERVE] *ſimile miraculum leges in vitis S. Nicolai Epiſcopi Myrenſis, & S. Leonis Catanenſis, qui cum adhuc viuerent, quamquam longe poſiti, inuocati opem inuocantibus attulere.*

BASSIANO PIE SACRIFICIVM PRO EO OFFERENTI] *Quid garriunt Hæretici, ſacrificium miſſę defunctis minime prodeſſe?* 10

CLEMENTEM EIVSDEM ECCLESIÆ PRESBYTERVM] *in tabulis Eccleſię Laudenſis, ad 16 Kal. Nouembris memoratur feſtus dies S. Clementis Presbyteri eumdem crediderim, cuius hic mentio eſt.* 11

VIROS DVOS LAVDE ADFVTVROS] *Laus, Inſubriæ ciuitas eſt, in Tranſpadana Italia, Mediolanum inter, & Placentiam: à Pompeio Strabone, Magni patre Laus Pompeia dicta eſt.* 12

EPISCOPVS CONSECRATVS EST] *Baſſianus conſecratus eſt Epiſcopus, Kal. Ianuarij. ſcripſere nonnulli Baſſianum delectum ad pontificatum, extremo anno Chriſti* CCCLXXXII. *pridie Kal. Ianuarias, conſecratum anno conſequente Kal. Ianuarijs. ſed duobus annis erratum eſt. nam cum conſtet, Baſſianum concilio Aquileienſi interfuiſſe, eiuſque nomen inter Occidentis Epiſcopos reperiatur, ad quos Synodalis epiſtola à Concilio Conſtantinopolitano data eſt, delectum oportuit anno* CCCLXXX. *Decembri menſe, conſecratum Kal. Ianuarijs anni* CCCLXXXI. *quo anno Coſſ. Eucbario, & Syagrio vtraque illa ſynodus Aquileienſis, & Conſtantinopolitana habita eſt.* 13

CONCILIO INTERFVIT] *Notum eſt ex actis concilij Aquileienſis, apud Sanctum Ambroſium deſcriptis. vbi perperam legitur* Baſſianus, *pro* Baſſianus. *idemque error eſt in epiſtola ſynodica concilij Conſtantinopolitani, apud Theodoretum.* 14

D. Ambr. l. 1. epiſt.

Theodor.

L[I]TERAS AD SIRICIVM PP. DEDERE] *exſtant literæ, apud Sanctum Ambroſium l. 1. epiſt.* 15

ORATORIVM SS. APOSTOLORVM] *Ita Mombritius, ſed Baſilicam appellat in epiſtola S. Ambroſius, qua Felicem, Comenſem Epiſcopum, ad eius ędis dedicationem inuitat. ex iiſdem literis clarum fit, hanc dedicationem menſe Nouembri peractam.* 16

S. Ambro. l. 8 epiſt. 1. edit. Ro. LX.

AD FELICEM EPISCOPVM COMENSEM] *De eo Romanum Martyrologium ad pridie Idus Iulias;* Nouocomi, Sancti Felicis, primi eiuſdem ciuitatis Epiſcopi. *Comum autem idem atque Nouocomum cauſſam leges apud Strabonem.* 17

Str. lib. 5.

ANIMADVERSIONES IN S. GERASINAM MARTYREM

Equil. l. 9. cap. 87.

MEMORANT Acta quædam (habes apud Equilinum) Gerasinam Siciliæ Reginam, extitisse sororem Dariæ, matris D. Vrsulæ; cuius animi propositum cum à parente Vrsulæ Mauro, Rege Scotiæ, & Dariæ viro, per literas didicisset, relicto Siciliæ Regno natu maximo filio, cũ quinque liberis in Angliam nauigasse, eiusque consilio naues, ceterasque Virgines fuisse rectas; Gerasinam vero matrem, filiasq; cum D. Vrsula comitatu à barbaris interfectas. porrò veram de cæde D. Vrsulæ historiam Goufridus, Episcopus Asaphensis scripsit, ex eo Trithemius, & Baronius recitant adeant, qui nosse concupiscunt. nos breuibus in hunc locum transtulimus, additis ex Sicilia comitibus.

Baro. Notis ad Martyr. Rom. & in Annal. ad an. 383.

Sed acta illa apud Equilinum, multis cõflata fabulis, obseruatum est præ me à viris doctis. refellere omnia abs re mea est: attingam, quæ ad Historiam Siculam spectãt: certe quidem, quæ de Gerasina Siciliæ Regina, eiusque liberis commemorantur, veris falsisque immixta sunt. enimvero quod Gerasina propositum Vrsulæ neptis suæ, pro Christo emori cupientis, per literas resciuerit difficile creditu est. nam cædes Vrsulæ, sociarumque, nullo paratu, nullo præuisu, facta est. quippe ad gentiles suos in Gallias, cum veherentur, à Pictis, Hunnisque fortuito deprehensæ, feliciter interemptæ. mitto cetera, scire sit satis, falsam esse Reginam Siciliæ, falsum in Sicilia Regni nomen, ac formam. qua enim tẽpestate D. Vrsulæ, sociarumque cædes facta est, Sicilia neutiquam nomine Regio tenebatur, sed Romana Prouincia Imperatori Valentiniano parebat. tum vero per Proconsulares, vt auctor est Sex. Rufus, administrabatur: nulla igitur ratione fieri potest, vt Gerasina Regina Siciliæ per ea temporum exstiterit, quibus Insula Imperatoribus Occidentis obtemperabat.

Sex Rufus Breu.

Non ausim tamen Gerasinam, filiasque ex D. Virginis Vrsulæ comitatu reijcere. quid enim probibet, Siculam feminam in eam gloriam cum liberis venisse? at qui factum, vt femina Sicula, tum in Britannia fuerit? quis diuinet, quo casu factum? sed afferam coniecturam meam, tuendæ historiæ nostrisque Martyribus. Ea sane tempestate, Iustina Augusta, Imperatorum, Valentiniani coniux, & Valentiniani Iunioris mater, Sicula fuit, vt Iornandes tradit. haud difficile creditu est, Augustæ Siculæ nonnullas è Sicilia nobiles puellas fuisse à cubiculo, à mundo muliebri, à veste: & principem inter has, Gerasinam, eamque Iustinæ Augustæ per affinitatem fortasse annexam, cuius fauore, Britãnia viro principi matrimonio iuncta est, atque ex vero locus errori, posterisque Regina Siciliæ credita, ob nobilitatem generis, coniunctionemque sanguinis Augusti. quippe eodem tempore, Fl. Maximo, qui Imperium inuasit, mater Britanna, pater ex vrbe Roma fuit. multis post seculis Margarita, Angliæ Regis filia Guilelmo Siciliæ Regi nupta. ita fieri potuit, vt Gerasina Sicula Britãno viro coniuncta fuerit, quem ad Christi fidem converterit, liberos genuerit, cum quibus in Vrsulæ comitatum adscita, eamdem gloriam adepta sit.

Iornand. l. 1. de Regi ac tempo. succes.

Porro Gerasinam Siculam, filiasque cũ Diua Vrsula Martyres fuisse, nonnulla suadent. Primùm scripta historiæ. quamquam enim illæ in multis deprauatæ, attamen aliquod ex vero fundamentum habuere. Secundùm, Assisij, in cœnobio Fratrum Minorum S. Francisci, caput integrum S. Gerasinæ, Siculæ Martyris, de comitatu D. Vrsulæ, in honore habetur, argento inclusũ. inscripto: caput S. Gerasinæ Virginis, & Martyris, sociarum S. Vrsulæ Virginis, & Martyris, Reginæ Siciliæ. hæc inscriptio est, ex qua delendæ voces illæ (Virginis) & (Reginæ Siciliæ) quæ per errorem adiectæ, ex fama in vulgus. Tertiùm nihil est, quod vetet Gerasinam feminam cum primis Siculam, viro Britanno, siue in Britannia nuptam, siue in Sicilia; susceptisque in ea filijs, in Britanniam adijsse, vbi viri opes, affinesque, & cognati. inde filias cum D. Vrsula cum XI. CIↃ. Virginibus ad Gallias, vt militibus Maximi nuberent, amandatas: matrem vero filias comitatam, vnàque interfectam. certo non omnia statim reijcias, æquum est, quorum rationem reddere non queas. hæc in tantis rerum tenebris, visa nobis, quæ traderemus. meliora alij, quibus ingenia feliciora.

ADDITIO.

FR. *Chrysostomus Henriquez in* Lilijs Cistercij *distinct. VI. agens de Beata Elisabetha Schanaugiẽsis Monasterij ordinis*

dinis Ciſtercienſis Abbatiſſa, quæ inſignis ſanctimoniæ laude fuit percelebris, anno circiter 1165. vt idem multorum teſtimonio euincit in ſuo Menologio Ordinis Ciſtercienſis die 18. Iunij; pleraſque, refert illi diuinitus oblatas viſiones: ibi Adrianus S.Geraſinæ filius decennis dicitur martyrium obiuiſſe: Sanctarum ſororum nomina & numerus idem eſt, quē nos exhibuimus; quamuis duos alios fratres, duaſque alias ſorores habuerit, inter quos maior natu erat Dorotheus pater S. Conſtantię Martyris. de S.Geraſina matre habet fuiſſe Reginam Siciliæ, & plurimis diuinæ gratiæ donis auctam, virum item ſuum Quintinianum Tyrannum crudeliſſimum in mitiſſimum veluti agnum conuertiſſe. ſororem item fuiſſe S.Maurisi Epiſcopi, & Dariæ matris S. Vrſulę. demum ductricem eius virginei exercitus appellat.

ANIMADVERSIONES IN VITAM SANCTI LVCIANI EPISCOPI.

1 LVCIANVS] *quæ de B. Luciano edimus, ex Græcis Actis Sanctorum Martyrū Alphij. Philadelphi, & Cyrini excerpſimus.*

2 VT EIVS AVSIS CONTRAIRET] *Archidiaconi bona eccleſiæ curabant, quam ob cauſſam aduerſum Epiſcopos ea dilapidantes ſeſe opponebant. lege, quæ de Honorato Archidiacono Eccleſiæ Salonitanæ, ſcribit D.Gregorius lib.2 epiſt.13.*

SED ENIM CRESCENS INITO EPICOPATV] *relege miraculum V. Sanctorum Martyrum Alphij, Philadelphi, & Cyrini de more condendi Martyrum corpora in altari, alias dictum* 3

CRESCENTI DIVINO IVDICIO MISERE SVBLATO SVFFECTVS] *temporis ratio, quo impio Creſcente extincto B. Lucianus Epiſcopus creatus eſt, iniri fortaſſe poteſt ex ſerie Epiſcoporum Eccleſię Leontinæ, quam memorant Acta Græca Sanctorum Martyrum Leontinorum. Hæc vero eſt.* 4

SERIES EPISCOPORVM LEONTINORVM

Sanctus Neophytus, cœpit anno Chriſti CCLVII. ſedit Ann. XXXVII. M.V.
S.Rhodippus, ſedit annos XVII. igitur obijt A. C. CCCXII.
Criſpus.
Theodoſius.
Felicinatus.
Herodion.
Theodoſius II.
Creſcens, ſedit anno IV.
S.Lucianus ſedit in annos XXVII.

In annum 312. vt dixi, incides ſi ſupra annum CCLVII. quo S.Neophytus cœpit, numeres annos LIV. quos Neophytus, & Rhodippus præſedere. reliqui quinque Epiſcopi quot annos vixere, quis diuinet? demus annos LX. porrò Creſcens ſedit annos IV. Lucianus annos XXVII. quos in vnū ſi colligas, comperies Lucianum ad annum CCCC. perueniſſe, quin excurriſſe.

IN DICTO, VT PER VII. DIES IEIVNARENT] *ab antiquiſſimis temporibus, Epiſcopos ieiunia ſolitos indicere ad populum, habes ex Tertulliano aduerſ. Pſych. cap. 13.* 5

ET CVM EIS GRANDÆVVS VIR] *Andreas Apoſtolus videtur fuiſſe Leontinę Eccleſiæ patronus.* 6

ANI-

ANIMADVERSIONES
AD VITAM, ET PASSIONEM Sanctorum Martyrum
PLACIDI ET SOC.

1 VITA, ET PASSIO] *historiam de vita, & martyrio S. Placidi, & Sociorum Græce scripsit, olim Gordianus eiusdem S. Placidi comes, Iustiniani Imp. mandatis. nam Messana Constantinopolim nauigio Neapolitanorũ vectus adijt, sed post 570. annos eam Simeon Presbyter Constantinopolitanus in Italiam detulit, & Salernum appulsus instantibus monachis illic degentibus in latinam vertit; quod verò nulla sermonis elegantia id præstitisset, Petrus Casinensis Diaconus iussu Rainaldi Abbatis Casinẽsis cultiori dictione expoliuit. Stephanus item Aniciensis ex iisdem Gordiani monumentis eamdem vitam, & Passionem scripsit*, nos quoque, ait ille, eorum sequentes vestigia, expressam ab iis in Græco veritatẽ reformabimus in latino, & quasi in via veteri nouam semitam figurantes, ita mediocriter incedamus, vt & satisfaciamus negotio, & aurium vestrarum delicias prolixitate superflua minimè vulneremus. *sed Simeonis illius versio, & Græca Gordiani historia perierunt; Petrum verò Diaconum, & Stephanum Gordianæ historiæ veritati, fideique institisse inde etiam conijcio; si enim conferantur, quæ referunt, ea consentire, & ex eodem fonte manasse facile perspiciemus. Petrus tamen Diaconus copiosius res persecutus multa adiecit, quæ ad historiæ ornatum spectare credidit, nec solum aliqua monumentis illis subtexuit, sed inseruit etiam pleraque; neque profectò iniurius illi sum, si ea, in quibus lapsum fuisse video, & reticet Stephanus, ipsi tribuenda existimem, cum facilior illi is lapsus fuerit, qui à rerum gestarum temporibus annis fermè sexcentis abfuit, quàm Gordiano rerum gestarum inspectori. de ea ergo historia S Placidi, quæ Gordiani nomine insignita circumfertur, ita sentio, à Petro Diacono illam fuisse scriptam, plerisque de suo additis, Gordiano verò attributam, quod is primus historiæ scriptor, vnde res ipsas ille hausit, qua de causa Gordianum ipsũ loquentem initio facit, quamquam per obliuionem, vt videtur, eam personam aliquando deponat Petrus. Iam Lippomanus edidit hanc vitam, & passionem S. Placidi sub Gordiani nomine; is tamen aliqua recidit minus necessaria, longissima enim erat. Ego verò Stephani Aniciensis historiam dumtaxat edam; nam breuior est, neque hactenus typis est demandata, neque erroribus resperса. sed vtrique nostræ animaduersiones proderunt, præsertim cum integram historiam Petri Diaconi ex M.S cod. Cassinensi exscriptam habuerim. quare subindicabo hic aliqua, vbi lapsum Petrũ Diaconum arbitror, vt offusas veritati tenebras, quà possum, disijciam. is vero Petrus quintum ætatis annum agebat, vt ipse ait, sub finem anno salutis 1115.*

2 STEPHANO ANICIENSI] *hanc vitã & passionem S. Placidi exscriptam ex M.S. cod. Casinensi habuimus à Domno Constantino fratre. quis fuerit, quoue æuo vixerit Stephanus Aniciensis, incompertum mihi est. sanè Stephanus Aniciensis Episcopus Cõcilio Lemouicensi subscripsit, anno Christi CIↃXXXIV. ex Banonio sed iste scriptor longe illo posterior, & diuersus Conuincit ratio temporum, & viri dignitas. nam Stephanus vitæ, & passionis Sancti Placidi scriptor excerpsisse se, ait, quæ scripsit, à Græca historia Gordiani. sed hæc Casinum Constantinopoli perlata est post annum Christi CIↃCXV. vt Petrus Diaconus testatur. Arnoldus Belga hunc Stephanum Episcopum vocat: vnde hauserit, ignotum. In M.SS. cod. solum habetur,* Dominus Stephanus Aniciensis. *incertum mihi etiam est, an Stephanus Petrum Diaconum præcesserit, an sequutus sit; id verò sæpius repetit, Placidi acta Græco sermone celebrata, non item latino: seque ex Græcis Gordiani fontibus in latinam dictionem transferre aggressum: rogatum se ait, vt Placidi agones stylo mediocri editos ornaret, & paullò post se suscepisse describẽdam Placidi passionem à Gordiano Græcè scriptam, ac minus cultè in latinum translatam. à Columnis sibi canet, dum ait,* nec in nos aliquis vel nimis diligens, vel minus cautus deuoluere velit calumniam, quasi fenescenti iam mundo nouum Martyrem inducamus, cum autenticus sit Martyr ille, nõ rudis, nec nouitius, sed antiquus teste Oriẽtali Ecclesia, quæ triumphos illius per Gordianum monachum expressos in Græco venerata est ab antiquo. *quare crediderim à Stephano non fuisse visam Petri Diaconi scriptionem, quòd vel præcessit ille, vel ista tùm delituit.*

Banon. annal. to. 11.

Petr Diac. Auctar. ad vitã S. Placidi.

3 PLACIDI MARTYRIS VESTRI] *paullo post,* Placidi monachi [illegible]

Martyris, commilitonis, olim vestri, nunc tutoris pariter, & patroni. *Vir quidem sanè eruditus putat, Stephanum Aniciensem fuisse monachum ex instituto S. Benedicti: Idque ait ex ipsa eius scriptione demonstrari. sed ex ea contrarium probari posse videtur. nam alloquens Stephanus monachos Casinenses, Placidum* Martyrem vestrum *dicit*, & commilitonem vestrum; *Nostrum diceret, si monachus esset. quamuis autem D. Benedictus de Abbatis appellatione ita statuat cap.63. Regulæ.* Abbas, quia vices Christi agere creditur Domnus, & Abbas vocetur, non sua assumptione, sed honore, & amore Christi; *& sæpe etiam titulus* Domni *Abbatibus apud alios tribuatur; hæc tamen vox sæpe etiam alijs communis est, vt facile apparet in epistolis D. Gregorii lib. 1. epist. 6. & lib. 7. epist. 127. quare ex eo* Domni *titulo Stephani nomini præfixo nihil ad hanc rem colligi potest.*

Constant. Apol. pro actis Gordiani M.S.

PER SACRAM VIGILIO PAPÆ DIRECTAM] *ad Chronicon Leonis Ostiensis extant inter alias adiecta epistolæ duæ, altera Imp. Iustiniani ad Vigilium Papam, altera Vigilij Papæ ad Iustinianum Imp. Porrò Iustinianus* æquum, *ait*, nostra Diua sagacitas cêsuit, præsentem nostram piissimam sacram ad vestram beatitudinem destinare, per quam ea, quæ circa nobilissimũ & dilectissimum nepotem nostrum Placidũ euenerunt, vestra à Domino omnium dominatore congregata vniuersitas agnoscere valeat. *Et paullo post:* Cuius triumphalem lauream, ne per iniuriam in abolitionem dehiscens, perditum iret, per virum religiosissimum atque humillimum, & Deo amabilem Gordianum, eiusdem amantissimi Nepotis nostri Placidi famulum, Argolicis apicibus exarare, & ad vestram à Deo conseruandam beatitudinem cum præsenti Diuali sacra destinare curauimus; statuentes id à vestra Almitate per nostram imperialem auctoritatem Eoo, & Hesperiæ tradi: & ad succeduæ generationis memoriam, Archiuis SS. Ecclesiarum habenda contradi, &c. *Huic epistolæ respondet Vigilius Papa:* Nos eiusdem Christi Placidi amore ducti, & vestro inuictissimo parêtes imperio, Passionem illius à vestra Diua Celsitate directam cum ingenti gaudio, & veneratione suscepimus, atque in perpetuum legendum Catholicis Ecclesijs tradimus. *Hæc Iustinianus Imperator, & Vigilius Papa. sed qui verum est, passionem S. Placidi compositam à Gordiano, ad Vigilium Papam ab Imp. Iustiniano transmissam, & ab eodem Pontifice legendam ecclesijs Orientis, & Occidentis traditam fuisse, cum Petrus Diaconus tradit eamdem passionem S. Placidi descriptam à Gordiano, in Italiã à Simeone presbytero Constantinopolitano primũ delatam anno Christi* CIↃCXV. *& Stephanus Aniciensis calumniam timeat, ne nouum Martyrem inducere videatur? itane absoleuit, ac deperdita est memoria eius historiæ? quam sanè in aliquo tabulario Italorum S. Benedicti monasteriorum conseruatam oportuit, si vera narrat Vigilii epistola. Spuria igitur, & falsæ sunt Epistolæ illæ Imperatoris Iustiniani, & Vigilij Papæ nomine compositæ, forma etiam literarum minus digna tanto Pontifice est & Baron. docet. cæterum non abnuo, quod scriptori nostro satis est, Iustinianum Vigilio de hac re scripsisse, & responsum retulisse literis aliter conscriptis.*

Idest Oriẽti, & Occidenti.

To. 7. Ann. Ch. 541.

IVSTINI] *seniorem intelligit. apertius id dixit Petrus Diaconus, cum ait, Tempore, quo Theodoricus Augustus in Seniori Roma in noua verò Iustinus Senior, & Iustinianus Romani Imperij sceptra retinebant, Sedi verò Apostolicæ Ioannes I. & Felix præsidebant. Existimat vir doctissimus, ea tempestate, vnum Orientis Imp.* Augustum *dici solitum, ac proinde scriptorem historiæ accusat, quod Theodoricum Gothorum in Italia appellet Augustum. At falsò accusat, falsique conuincit antiqua inscriptio Anxuri, seù Terracinæ, in Cæsarei templo*

Baron. t. 7.

DN. Gloriosus, atque inclytus Rex Theodoricus Vict. ac Triumph. semper Aug. Bono Reipub. natus Custos libertatis, & Propagator Romani Nominis Domitor Gentium.

habes integram apud Ianum Gruterum fol. 152.

Ad hoc, scriptorem tuentur mores temporum. Quippe Imperatores Orientis, vt Reges sua opinione barbaros sibi conciliarent, & in officio continerent, Consulis, & Augusti appellatione insigniebant. Quãobrem Clodoueus Rex Francorum ab Imper Anastasio Consul, & Augustus renũciatus est, auctores Gregorius Turonensis Aimoinus Monachus, Hincmarus Remensis Ado Viennensis. Eadem ratione Theodoricus, Rex ab Imp. Zenone Consul, & Augustus dictus est, vt vetus inscriptio reuincit, Et quidem iure optimo. Quippe Theodoricum ob debellatos imperij hostes, Zeno Imperator euocatum ad se inter proceres collocauit aulæ suæ triumpho, & statua equestri donauit, Consulem ordinarium creauit: adoptauitque in filium, erexitq; in spem Regni Occidentalis, vt docet Iornandes. Theodoricus igitur Augusti nomẽ, minimè ille quidem honoris caussa, vt Frãcorum Rex Clodoueus, sed iure adoptionis sortitus est. Nam adoptatus in filium, successor imperij renuntiatus videtur. Iam Sedi Apostolicæ Ioannem, & Felicem præfuisse docet Petrus Diaconus; *sed falsò in M.S.*

Greg. Tur. hist. Franc. li. 3. c. 38. Aimo. de Gest. Frãc. Hincmar. in vita S. Remig. Ado in Chron.

Iornan. de reb. Getic. cap. 73.

M.S.cod.Caſinenſi eius hiſtoriæ, dum Felix II. dicitur, corrigendum eſt, Felix IV. qui Ioanni primo ſucceſſit; ita ſeries Rom. Pontificum docet, Leo Oſtienſis in Chron.

Leo oſtienſ. l.1.c.1.

6 IN CVLMEN ROMANI PATRICIATVS EVASIT] *Patricij dignitas per ea tempora ſumma erat. Hunc verò honoris titulum primus Imp. Conſtantinus excogitauit, vt Zoſimus tradit, lataque lege ſanxit, vt qui eum conſecuti fuiſſent, ſupra ipſos Præfectos Prætorio ſederent. Exinde auxit Imp. Zeno, ſtatuitque, neminem creari poſſe Patricium, qui prius Conſul non fuiſſet, aut Præfectus Prætorio Orientis, vel Illyrici, vel Vrbis, aut Magiſter militum, ſiue Magiſter officiorum. Huic legi à Iuſtiniano Imperatore derogatum eſt, qui permiſit Illuſtribus viris accipere codicillos Patriciatus, quamuis nec Conſulares, nec Præfecti fuiſſent. Qua formula conferretur ea dignitas, quibus ornaretur inſignibus, habes apud Caſſiod. ſed apud Petrũ Diaconum dicitur Tertullus ex Anicioꝝ ſanguine ſtemmatis lineam ducere. Hac autẽ ſerie ſtirpis, & affinitatis cum Imperatore Iuſtiniano, vt ſcribit Arnoldus Duacenſis, penes quem ſit fides. Anicius Iuſtinianus tres liberos genuit. Germanum, Eutropium, & Tertullum. Germanus Iuſtinianum Imperatorem. Eutropius SS. Benedictum, & Scholaſticam, Tertullus Tertullum patrem Placidi, Eutychij, Victorini, ac Flauiæ. Porrò Imp. Iuſtinianum Aniciæ gentis fuiſſe, ex Iornande cognoſcimus. Is de Germano Iuſtiniani fratre loquens, qui Mathaſuentam auxit vxorem,* in quo, ait, Aniciorum genus cum Amala ſtirpe ſpem adhuc vtriuſque generis, domino præſtante, promittit. *Quamquam idem Iornandes initio, hunc germanum Iuſtiniani fratruelem dixerat: nepotem ex fratre, vocat Procopius de bello Perſico, & Vandalico. ſed bello Gotthico, nepotem ex ſorore.*

Zoſim.li.2

Imp.Zeno lib. 3. de conſ cod. lib. 12.

Imp.Iuſtinian. nouell.66. de Conſulta. Caſſiod.li. 5.& l.8.Ep.

Arnold. ſ. p. ligni vitæ tract. de Anic. fam.

Iornan. de reb. Geticis extremo.

Procop de Bello Perſico lib. 2. De bello Vãd. lib.2 De bello Gott.lib.3

7 OCTAVIA GENTE] *Fauſtinam indigetat Ioannes Petrus Villadecanius, ſororem Elpis Meſſanenſis, quæ vxor fuit Seuerini Boetii viri clariſſ. ſanè Elpis Sicula fuit, mulier pia, æquè ac docta. Hymnum illum compoſuit in SS. App. Petrum, & Paullum, qui in eorum natali die canitur: Aurea luce, ac decore roſeo. Obijt Elpis Ticini, viro ſuperſtite; atque Epigrammate ſepulchrum inſcripſit ſuum, cuius initium eſt.*

Villadec. epiſ. quam habes ap. Arnold. li. 3. ligni vitæ, notis ad 11. Non. Octobris.

Elpis dicta fui, Siculæ regionis alumna,
Quam procul à patria coniugis egit amor.

Extat integrum apud Arnoldum, de gente Anicia Boetia. At crediderim ne, Fauſtinam matrem SS. Placidi Euthychij, Victorini, ac Flauiæ, inſuper ſororem Elpis fuiſſe? quo nixus antiquo auctore, Villadecanius id affirmet, ignotum mihi eſt.

8 QVATTVOR] *ita etiam Petrus Diaconus. ſed Thomas Porcacchius Siluiam inſuper addit. lib.3. familia Malaſpinæ.*

9 OBLATVS EST] *Petrus Diaconus ait oblatiſſe temporibus Iulij Papæ, diuinæ autem Incarnationis anno 22. ac quingenteſimo. ſed cæcutit. Nam anno Chriſti DXXII. Romanum Pontificatum regebat Horſmida. ſed hæc anno DXXIII. accidiſſe, docet vetus Chronicon Monaſterij Caſinenſis. Quo anno, menſe Auguſto Horſmida diem obijt, cui ſuffectus eſt Ioannes Etruſcus. Igitur ſub altero horum Pontificum, Tertullus prolem ſuam Deo obtulit, & ad Sanctiſſimum parentem Benedictum detulit. Iulius verò ante annos CLXX. ſupremum diem expleuerat.*

10 MAVRVM] *narrat hæc Gregorius Magnus in ſuis Dialogis.*

11 SVPERVENERAT] *latiſſimè hic Petrus Diaconus recenſet, quæ Tertullus S. Benedicto dederat, in M.S. autem codice Caſinenſi eiuſdem hiſtoriæ, plures ſunt variantes lectiones in nominibus prædiorum. ſed de hac narratione vide iudicium Baronij tomo 7. ad annum Chriſti 541. iam addidit dediſſe decem, & octo patrimonij ſui cortes, quas in Sicilia habebat cum ſeruis ſeptem millibus. Idem etiam teſtatur Leo Oſtienſis in Chron. Caſſin. lib.1. cap.1. extat etiam longiſſima inſcriptio, quam ex Mazochio recitat Ianus Gruterus, vbi quibus in locis hæ Cortes fuerint, explicatur. ſed hæc Ianus Gruterus inter ſputia, & ſuppoſititia recenſet. Zacharias Pontifex diplomate Aquini dato 15. Kal. Martij Pontificatus anno I. confirmat inter cætera Caſinenſibus decem & octo Cortes, quas Tertullus Patritius vnà cum Placido filio obtulit S. Benedicto cum ſeruis 7. millibus, & portu Panormitano, & Meſſanenſi. ſed de eius diplomatis fide viri docti dubitant.*

12 DIMISIT] *Petrus Diaconus ait, dimiſiſſe anno Dominicæ Incarnationis 536. ſi autem verum ſit, ſanè prima extra Italiam colonia Ordinis S. Benedicti in Siciliam à Placido deducta, primumque eius ordinis in ea Monaſterium fuit Meſſanenſe, Protomartyris dein Placidi, ac tot monachorũ ſanguine decoratum. in Gallias altera colonia S. Benedicti, quinque poſt annos ab appulſu Placidi in Siciliam ducta eſt anno Chriſti 541, quo anno S. Maurus illuc à S. Benedicto miſſus eſt.*

13 FVRCAS CAVDINAS] *locus eſt, vbi vt ait Auguſtinus lib 3. de ciuitate Dei capit.17. à Samnitibus obſeſſi ambo eũ exercitu Conſules fœdus cum eis fœdum facere coacti ſunt, ita vt equitibus Romanis ſexcentis obſidibus datis, cæteri amiſſis armis alijſque ſpoliati, priuatique tegminibus ſub iugum hoſtium cum veſtimentis ſingulis mitterentur. fuere ij Conſules Sp. Poſthumius S. Veturius ex Tullio in Catone, eiuſque inſignis cladis tam probroſæ nomini Romano fere omnes meminere hiſtorici Liu.9. Florus 17. Plinius de viris illuſtribus 30. 3. Oroſ. 15. 17. Gellius 15.*

14 CANNIBVLA SVA] *Petrus Diaconus* cum baculo. codex *Caſinenſis eiuſdem Petri*

tri cum Gambutta *barbara monachorum voces,*

25 ABDALA SARACENÆ GENTIS] *Plurimos virorum prastantium torsit hac historia, satis illa quidem perturbata, multisque difficultatibus implicita. Gordianus ait, Mamucham ab Abdala Rege Hispaniæ Sarracenorum 16. millibus octingentis præfectum, classe in Siciliam transgressum orā Messanensem vastasse, Placidum, sociosq; ob Christi fidem interfecisse. At hoc quinā constitat? nam anno 541. quo Placidi cædes obuenit, regnabat in Hispania Theudius, neque ille Sarracenus, sed Gothus, idemque Arrianus, auctores S. Isidorus, Rodericus Sanctius, Alfonsus à Carthagena, Ioannes Vasæus. Porrò Theudius Hispaniæ Regnum inijt anno Christi IↃXXXII. tenuitque annos 17. ijdem scriptores rerum Hispanicarum docent; Sarraceni vero longe post hæc tempora, Hispaniam tenuere: Etenim eius litora infestare cœperunt anno IↃCLXXVI. sed ira, operaque Iuliani Comitis, ob violatam filiam à Rege Roderico, euocati anno IↃCC. XII. expugnarunt, ac biennio totam Hispaniam obtinuerunt, idem Vasæus in Chron. rerum Hispanicarum.*

S. Isid. Roderic. Alfonf. à Carth. I. Vaf. in Chron.

I Vaf. in Chron.

Ex eo motus Antonius Iepius, Congregationis Vallisoletanæ in Hispania Abbas ex ordine S. Benedicti censuit expurganda ea acta, & recidenda ex ijs verba illa; Qui Hispaniam inhabitant. Nam Regem Abdalam, ac Ducem Mamucham Sarracenos fuisse satis constat: sed ij Regnum Hispaniæ æuo S. Placidi, nondum inuaserant. At quis hoc glossema ab exscriptore historiæ adiectum putet, cum ipse idem scriptor planè affirmet, hos barbaros ex Hispania venisse? nam paullo post affirmat, barbaros patrata cæde SS. MM., reditum in Hispanias fuisse molitos. Præter Gordianum noster Stephanus Aniciensis; illo, ait, tempore, quo B. Placidus apud Messanam, vrbē Siciliæ, morabatur, Abdala Sarracenæ Gentis, & ritus caput, & Princeps toti Hispaniæ præsidebat. Paullo post, Hispanā Gentem; *mox,* de sinu Hispanico collectam *inuadendæ Siciliæ memorat. Vt dubitari nullo modo possit, Scriptoribus historiæ S. Placidi hanc mentem fuisse, Abdalam Sarracenorum in Hispania Regem extitisse, classemque Mamucha Præfecto, ex Hispania aduentasse, quæ oram Mamertinam vexarit, Placidum, sociosque occiderit. Aliò igitur quærenda effugia, si tueri historiam velimus.*

Quanam igitur ex gente, quaue religione hos barbaros fuisse, & quibus è terris in Siciliam exundasse censeamus? viri docti variant. Baronius à vocabulo Sarracenorum abstinet. Piratas dumtaxat cōmuni nomine appellat, qui Mamucha Duce, Placidum, ac socios pro christiana fide contrucidarunt. Qui verò fuerint ij Piratæ, non affirmat. Philippus autem Villadecaneus, Patritius Messanensis, hosce barbaros putat Gothos: neque hanc cladē sub Rege Abdala, sed sub Totila Rege Gothorum accidisse. sed Philippus certò falsus est. Nam Totilas anno Christi IↃXLII. post martyrium S. Placidi, Gothorum in Italia Regnum inuasit. Siciliam anno IↃL. depopulatus est, vt tradunt Sigonius, Baronius, Iacobus Gordonus è societate nostra. Ad hoc Gothi Arriani quidem, non tamen Idololatræ: At hi barbari cultores Dæmonum extitere.

Villadec. apud Arnold l. 3. ligni vitæ

Sigon. de Regn. Ou. lib 39. Baron. to. 7. annal. Gord. in Chron.

Arnoldus Monachus existimat, interfectores S. Placidi fuisse Agares, seu Abares, Hunnorum gentem. Atque ex affinitate nominis, quæ inter Abares, & Agares, Abarenos, & Agarenos intercedit, Gordianum deceptum, Agarenos pro Abarenis, seù Abaribus, ignarum vocabuli posuisse. Sed illud in primis contra Arnoldum est, quod Abares, Scytharum gens vltrà Caucasum à Turcis finitimis pulsi, ad Bosphorum primùm, exinde ad Danubium peruenère, extremo imperio Iustiniani. Neque vltra transgressi, illo imperante, vt ex Euagrio Scholastico constat. Iustino dein, successore Iustiniani, imperante in Thraciam irrupère, vt Nicephorus, & Euagrius scribūt: Igitur nullo modo fieri potest, vt Abares Siciliam depopulati, Placidum martyrio affecerint. Cum neque illi vltra Thraciam transuecti, neque è finibus egressi essent suis, cum Placidus iam vita excesserat.

Arnold. li. 3 ligni vitæ notis ad 3 Non. Octobris

Antonius Gallonius censet hos barbaros fuisse Arrianos. sed Gallonij dictum omninò cum historia pugnat, in qua Rex Abdala; Mamucha Præfectus, eorumque copiæ non modo Sarraceni, sed pagani fuisse dicuntur, & Deorum simulacra adorasse, præcipuè Moloch, Rempham, ac Sidus luciferum. Quæ Arrianis nullo modo conuenire possunt.

Ant. Gallon. notis suis ad vitas Virgg. Roman.

Petrus Ribadineira è societate nostra, Mamucham Abdalæ Regis Africani Ducē fuisse ait. Nec promit, quo fundamento nixus, id firmet.

Ribadin. in vita s. placidi.

Vir quidam sanè eruditus multa ad hūc locum illustrandum, acutè, ingeniosèque commentatur. sed quæ ille fusius, contractius memorabo. Pagani, quos Gordianus scribit Hispaniam inhabitasse, Gotthi fuere, qui auito Idolorum cultui Arrianam hæresim adiunxere, quam Sanctissimi Patres, ob sectæ impietatem Idololatriæ, & Arrianos Idololatris comparant. Itaque Constantinus ille Magnus Arrianos, ab Idololatra Porphyrio, Porphyrianos nuncupauit, vt Theodosius, & Socrates tradūt. Eadem ratione Gotthi Arriani Hispaniam habitantes, à Gordiano pagani dici potuere. Porrò ea tempestate Theudius in Hispania regnabat. Hunc Gordianus Abdalam appellat. sed nonnulli scriptores Hispani memorant, Hispaniæ Regem tum fuisse Agilam, quem alij Aquilam vocant. Nec mirum si Agila à Gordiano Abdila dictus, scriptorque externus in eo variet, in quo scriptores indigenæ discrepant: Gordianus verò meminit Agilæ, quem Abdalam per errorem vocat, quod is in Hispania regnaret.

Constant. Apologia, pro Ioan. Diac.

s. Athanas. serm 4 cōtra Arrian.

ret, vt aliqui tradidere, cum S. Placidus martyrio coronatus eſt, ſeu certò cum Gordianus hiſtoriam Conſtantinopoli ſcripſit. Nam nemo dubitauerit, Agilam Hiſpaniæ Regnum iniiſſe decem poſt annos ab exceſſu S. Placidi: Ceterum quiſquis fuerit is Rex, ſiuè Abdala loco Theudis, ſiue Agila, ex errore traditur Sarracenus, hiſtoria perperam intellecta. Quamquam enim Gordianus Abdalam dicat impiiſſimum inſectatorem Chriſti, non niſi impietatis Arrianorum ſectatorem intelligit, quos paganos dictos ſupra retuli. Neque vnquam Gordianus appellat Abdalam Sarracenũ. Qui verò id in animum induxere, ex eo in errorem inducti ſunt; quod Abdala hominem Sarracenum Mamucham claſſi ſuæ præfecit. Ij verò Sarraceni, quos Mamucha duxit, Mauruſij, ſeu Mauri fuere; qui olim in Aſia Arabiam, in Africa Mauruſiam, ſeu Mauritaniam incoluere. Qui incertis ſedibus, barbariſque legibus vſi, & Idolis dediti, conducititiam operam ſtipendio allecti, præſtare ſoliti erant. ſanè Iuſtiniano Imperante, & ſi Mauri ad Tripolis promontoria habitantes, Chriſti fidẽ accepere, vt Procopius memorat, alij tamẽ à chriſtiana Religione abhorrentes, Iuſtiniano aduerſati ſunt. Quos Imperator bello vltus compeſcuit, & per duces ſuos in ordinem redegit, auctor idem Procopius. Igitur Mamucha cum militaribus Sarracenorum copijs, ex Mauritania Africæ regione à Theudio Gotthorum in Hiſpania Rege conductus, inſtructa cum claſſe in excidium Romani imperij miſſus, Siciliam inſigni clade affecit, Placidum ac ſocios ferro ſuſtulit. Firmant rem coniectura. Quod enim in Caſinenſi cod. M S. habetur, Moloch, Rempham. In Vaticano extat, Molorchi templa. Quod aptè Mauris conuenit. Nam tradit Salluſtius, Medos ductu Herculis, in ea Africæ loca veniſſe, ac Mauros pro Medis dictos. ſanè Hercules cum Leonem Nemeæum à Nemeæa Peloponneſi Silua vocitatum, regionem illam latè infeſtantem, à Molorcho paſtore comiter hoſpitio ſuſceptus interfeciſſet; beneficij memor, ſacra illi ſolemnia, quæ Molorchæa dicebantur, inſtituit, vt Seruius ſcripſit: haud mirum igitur, colonos ab Hercule ductos Molorchum prò Deo habuiſſe. Quin Principi fluuio Mauritaniæ, Molochath nomen inditum.

Procop. de ædifica. Iuſtin. or. 3 Procop de bello Vandal.

Salluſt. in Iugurtha.

Seru. in li. 1. Georgico.

Hæc vir doctus, quem dixi, Doctè ille quidem, & præclara ingenij laude. ſed cui amore coniunctiſſimus ſum, diſſentire à ſententia cogor. Principio quod ait, paganos Hiſpaniam tùm habitantes dici Gotthos Arrianos, & Idololatras ob impietatem Arrianos dictos, non probo. Et ſi enim S. Athanaſius Arrianos Idololatris conferat, ob impiam fidei doctrinam, quam docebant; Imp. verò Conſtantinus, ob nefarios mores: Arrianorum tamen religio non eadem, quæ Ethnicorum fuit: neque illos dixeris, Idola coluiſſe. quod verè eſt Idololatram eſſe. Barbari autem interfectores S. Placidi, ex Gordiani hiſtoria, Ethnici fuere, ſimulacrorum, ac dæmonum cultores. Ex eo Abdalam dici paganum, id eſt Arrianum quis conuincat? nec quiſpiam ex hiſtoria, colligat Abdalam non extitiſſe Sarracenũ: Quin Sarracenum fuiſſe nemo non colligat. Nam impiiſſimus Chriſti inſectator dicitur, & hoſtis: quique religionem chriſtianam funditus euertere, & Dæmonum cultum augere inſanierit. Quare Mamucha Dux ita à ſcriptore hiſtoriæ inducitur alloquens Placidum. Nega Chriſtum tuum, & dic in eum conuicia, & iuxta ritũ Inuictiſſimi Regis noſtri Abdalæ, Deum adora. Et rurſum ita alios ſollicitat: obtemperabitis præceptis Excellentiſſimi Regis Abdalæ, vt Chriſtum relinquentes, Deũ noſtrum adoretis? Quæ homini Arriano minimè conueniunt, Ethnico maximè. Et ſanè ſi eadem Abdalæ Regis ſuperſtitio, ac ritus, qui Mamuchæ Ducis, iidem vtriuſque dij Sarracenorum fuere Moloch, Rempham, & ſidus lucifer, cui gens illa deuota, in præſentem vſque diem. Adde Stephanum Anicienſem, quem vir iſte doctus tãti facit, vt Gordianum ipſum pro Stephano deſerere interdum, non dubitet. Is verò Abdalam Sarracenum facit. Ita enim ait: tempore, quo B. Placidus apud Meſſanam, Vrbem Siciliæ morabatur, Abdala Sarracenæ gentis, & ritus nefandiſſimi caput, & Princeps toti Hiſpaniæ præſidebat.

Porrò, quæ de Moloch dicuntur, quem Sarracenorum Prophetam ſcriptor hiſtoriæ appellat, ad Molorchum, Herculis hoſpitem per vim trahuntur. Demum, quod ait, hos Sarracenos ex Mauritania veniſſe, hiſtoriam Gordiani, pro qua ſcribit Apologiam, minimè tuetur, immò conuellit. Neque enim, vt rem paucis concludam, Gordianus ait, hos barbaros fuiſſe Gotthos, & Arrianos, ſed Sarracenos, & cultores Dæmonum; neque habitaſſe Mauritaniam, ſed Hiſpaniam. Illud non negauerim, ex viri huius ſanè eruditi dictis affulſiſſe mihi neſcio quam lucem peruestigandæ rei. ſed antequam, quod ſentio, dicam, nonnulla commemorare operæpretium duxi.

Tradit Salluſtius, poſtquam Hercules, vt Afrorum opinio fuit, in Hiſpania interijt, exercitum eius, compoſitum ex varijs gentibus, breui dilapſum. Ex iis Perſas, Medos, Armenios in Africam tranſuectos, ac Perſas intra Oceanum locos occupauiſſe: Medos, & Armenios propius mare ab Hiſpania freto diuiſos. Paullatim verò Medorum nomen à lybies populis barbaris corruptum, Mauroſque pro Medis appellatos ſed variant ſcriptores. Nam Strabo de Occidentalibus Africæ partibus loquens; ibi, ait, qui à Græcis Mauruſij appellantur, libyca gens, & magna, & opulenta: Romani, & indigenæ Mauros vocant, ab Hiſpania oppoſita mari diremptos. Paullo verò poſt ſunt, ait, qui dicant, Mauros Indos fuiſſe, in hunc locum cum Hercule deſcenderunt. At Procopius memorat, ex Palaſtina in Aegyptum; & Aegypto creſcente ſobole

Salluſtr in bello Iugurthæ.

Str. lib. 17.

Procop. de bello Vãd lib. 4.

in A-

Nicep. Eccles. Histo. lib. 17. c. 12.

in Africam exundasse, omnemq; eum tractum vsq; ad Herculis columnas tenuisse. Nicephorus item Callistus Mauros scribit antiquitus Palæstina expulsos, in Occidentali libyæ ora consedisse. Eos verò esse, quos sacræ literæ Gergesæos, & Iebusæos vocant, aliasque insuper gentes, quas Iesus Naue filius, deuictas domibus eiecit suis. an ea gens, vt Scriptores inter se dissidentes conciliemus, ex Palæstina in Mediam, ex Media in extremam Aegyptum, quam ob caussam Indi putati sunt, ex Aegypto in Occidentalem libyam commigrarunt?

Ptolom. lib. 5. c. 17. Plin. lib. 5. c. 28. c. 29. Plin. lib. 5. cap. 12. Pompon. Mela lib. 1. cap. 11.

Cæterum satis ex iisdem Scriptoribus constat, Mauros superstitione, ritusque Arabum vixisse, vagis sedibus, efferisque moribus. Quod eorum origo conuincit. nā siuè ex Palæstina, siuè ex Aegypto in Africam venerunt, Arabiæ accolæ aut incolæ fuerunt. Etenim Petræa Arabia ab occasu terminatur Aegypto, à Septemtrionibus Palæstina, & Syria, à meridie sinu Arabico, vt Ptolomæus tradit. at Plinius Arabia à monte Amano, è regione Ciliciæ, Commagenisque descendit ad litus Aegyptiacū. Additq; auctore Iuba, accolas Nili ad Meroèn vsque Arabas esse. Idemque Plinius, Syria inquit, litus occupat; Palæstina vocabatur, quā contingit Arabas. Ex eo Pomponius, Palæstina tangit Arabas, Quin Palæstinæ pars, Arabia; & Arabiæ pars, Palæstina scriptoribus dicta: Quam ob caussam Palæstinæ vrbes tribuuntur Arabiæ; contràque vrbes Arabiæ ad Palæstinam spectare dicuntur. Itaque Elusa opidum Idumææ Ptolomæo; Palæstinæ secundæ, concilio Chalcedonensi, Palæstinæ tertiæ, Stephano, Eidemque vrbs Arabiæ dicta. Vrbē verò Palæstinæ, & à Saracenis habitatam S. Hieronymus memorat. Certè Moab, Palæstinæ Vrbs. quæ Rabathmoma Stephano, & Areopolis S. Hieronymo, Arabiæ ab eodem tribuitur, ab illo Palæstinæ, quæ olim Arabia, vt idem Stephanus ait. Sanè auctor operis de Actis Apostolorum, qui falsò tribuitur S. Hieronymo, (quamquam ille vir doctus, & fidus) Moabitas Ammonitas, Idumæos, & Sarracenos Arabiæ gentes connumerat: quas tamen Palæstinæ fuisse, ex sacra Genesi planè constat.

Ptol. lib. 5. Côc. Chalced. Stepha. de Vrbibus S. Hiero in vita Hilar. In loc. Hebraicis. Auct. operis de actis Apost. ap. S. Hieron.

Ammian. lib. 22.

Quamquam verò Sarraceni gens peculiaris Arabiæ fuit, attamen consequentibus temporibus, omnes Arabes vulgò dicti sunt Sarraceni. Ammianus Marcellinus in descriptione Ægypti: quà Orientem è regione prospicit, in rubrum pelagus, & Scenitas prætenditur, Arabes, quos Sarracenos nunc appellamus. Aio igitur, Barbaros quos Gordianus scribit, Siciliam afflixisse, Placidumque, ac socios pro fide Christi occidisse, Sarracenos Dæmonum superstitionis cultores extitisse, & in Siciliam ex Mauritania adnauigasse, quæ Gordiano Hispania dicta est. Quæ id suadeant, probentque multa sunt argumenta.

Primum Hispaniæ appellatio, quæ Mauritaniæ Tingitanæ tributa. Notissimum est enim, Mauritaniam in duas prouincias diuisam. Quarum altera Cæsariensis dicta à Cæsarea colonia: altera à Tingi Opido, Tingitana: quæ extrema prope Oceanum, aduersum Gades. Hanc sexquisæculi scriptores Hispaniam, adiecto aliquo vocabulo appellarunt. Quippe auctor Notitiæ Imperij Hispaniam Tingitanam vocat. Sextus, Rufus, & Honorius Hispaniam transfretanam. Quod obseruarunt viri docti Abrahamus Ortelius, Dionysius Gothofredus, & Guido Pancirolius. Quemadmodum igitur extrema Italiæ pars, quæ freto Siculo alluitur, quod Siciliæ proxima, Sicilia dicta est; ita extrema pars Africæ, quæ Solino Mauritania inferior, quod proxima Hispaniæ sit Hispania est nuncupata. Freto enim, quod inter Mauritaniam, & Hispaniam funditur, montesque Abilam, & Calpen, quos dicunt columnas Herculis, longitudo XV. mill. pass. latitudo, vbi minimum, VII M. P. vbi plurimum, X., vt T. Liuius, & Cornelius nepos, Solinus, & Plinius tradidere. an contrà? quemadmodum Sicilia, quod prouincijs Italiæ adnumerata est, Italiæ appellatione, vt scribit Vlpianus, comprehēditur; ita Mauritania Tingitana, quod vna prouinciarum Hispaniæ fuit, Hispania dicta est? Nam Mauritaniam Tingitanam Hispaniæ prouincijs connumerat ā Notitia vtriusque imperij, & Sex. Rufus docent. Institutam à Constantino Magno, annotauit Guido Pancirolius. Hac igitur Gordiani mens, Abdalam Hispaniæ Regem, Piratasque Sarracenos, Hispaniā habitasse, idest Mauritaniam ad Oceanum Atlanticum. Neque enim aliam Hispaniæ nomine, quam Mauritaniam Tingitanam Gordianus intelligit, atque ego accipio.

Abr. Orte. Thes. Geogr. V. Mauritania. Dion. Gothofredus ad tit. de off. Præf. Pret. Afr. cod. lib. 1. Guido Pancir. Notis ad notitiā imp. c. 67. L. u. & Cor. nel. apud Plin. lib. 5. proem. Solin. Polyist. ca. 26. Pl. eod. lo. Vlp. lib. 9. ad Edict. de iudic. lib. 9.

Secundum idem suadet Origo gentis. Etenim seù Mauri ex Ægypto, siuè ex Palæstina, proximis Arabiæ prouincijs, in Africam commigrarunt, more Arabum vixere, qui Sarraceni dicti sunt.

Tertium Auita superstitio, cultusque simulacrorum. Nam Moloch, quem hi Sarraceni coluisse dicuntur, Ammonitarum Deus fuit, vt ex libris Regum cognoscimus Oecumenius ait, Moabitarum etiam Deū fuisse: haud difficile, cognatos, ex duobus fratribus ortos, eosdem Deos habuisse. Ammonitæ autem, & Moabitæ ex libro Genesis, Palæstinæ gentes extitere. sed Mauros, Palæstina in extremam Africam venisse, superius ex Procopio & Nicephoro probatum est. Credibile igitur est, ex cultu Dei Moloch, qui proprius Palæstinorum fuit, & ex ortu Maurorum ex Palæstinis, quorū plerique Arabes, & Sarraceni, hos Barbaros Mauros fuisse, & Sarracenos.

Procop. lib. 4. de Bello Vand.

Quartum, Status Mauritaniæ sub Imperatore Iustiniano. Etsi enim, auctore Procopio, Mauri, qui circa Tripolis promontoria habitabant, eiusdem Iustiniani suasu, christianam fidem complexi sunt: reliqui tamen abnuere. Quos Iustinianus paganos, quemadmodum Gordianus in historia, vocitat epistola ad Salamonem P. P.

in

in Africa; Qua praecipit possessiones, domos, & ornamenta sacrosanctis Ecclesijs reddi, quae apud Afros quoscumque detinerentur siue Arrianos siue Paganos.

Quintum. Bella, quae Iustinianus Imperator cum Mauris gessit. Nam Vandalorum rebus attritis, aduersum Mauros arma vertit; Quos bello persecutus, post decennium subiugauit. Haud tamen sine cladibus. Etenim anno Christi IↃXXXX Iustiniani 14. Cum Mauris male pugnatum est à quibus Iustiniani exercitus fusus, caesusque amisso Duce. Haud difficile igitur fuit, consequente anno IↃXLI. qui annus martyrio Sācti Placidi clarus fuit, Mauros ea Victoria elatos, instructa cum classe, aduersum Romani imperij prouincias soluisse, & in obuiam, inermemque Siciliam iras, cladem que intulisse. sed Barbaris, ob fusum sanguinem tot innocentium, freto Siculo à Deo vindicatis attritisque opibus. Mauri anno ferè IↃXLVI. à Ducibus Artabane, & Ioanne in ordinem redacti sunt. Quae Procopius fusius persequitur.

Sextum. Mores Arabum, quos fuisse Mauros, paullò antè diximus. Eosque latrocinia, & Piraticam exercuisse, Strabo, Plinius, & omnes docent.

Str. lib 16 Plin. lib 6. c 26 28. 29

Septimum. Vetus Sarracenorum in Monachos odium, in quos saepe grassati deletis Monasterijs, occisis Monachis, aut in captiuitatem abductis. Vt sub Iustino in Monachos Palatinae, ex Cyrillo: sub Tiberio in Monachos Aegypti, ex Prato spirituali: in Monachos iam sub Heraclio Imperatore, ex Antiocho.

Cyrill in vita s. Theodos. apud Sur. M. Sauar. Prat. Spir. cap 12. Antioch epist ad Anast. apud Baron. to. 4. an. 614.

Haec mouere me, vt Abdalam Regem Sarracenorum fuisse assererem, hosque Sarracenos ex extrema Mauritania ad Oceanū in Siciliam adnauigasse, Placidumque, ac socios pro christiana fide interfecisse. Mauritaniam verò a Gordiano scriptore appellatam Hispaniam ex antiquo vsu scriptorum. Caeterum sententiam meam iudicio Doctorum virorum lubens subijcio

16 MOLOCH] *codex M.S. Bibliotheca Vaticanae habet*, Molorchi templa. *Rectius*, Moloch, & Remphan, *vt est in Casinensi libro manu exarato, & in editis libris. Dei Moloch, & Remphan meminit S. Stephanus oratione ad Iudaeos:* & suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus Dei vestri Remphan; figuras, quas fecistis adorare eos. *Quo loco ad oraculum Amos allusum est, quod ita habet editio vulgata:* Et portastis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem Idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quae fecistis vobis. *Vbi quod Hebraice est Chyūn imaginum vestrarum, septuaginta transtulerunt:* Et sidus Dei vestri Remphan. *Siuè vt legit S. Hieronymus*, Rephan. *Quod S. Lucas, Aquila, & Symmachus retinuerunt.*

Quinam verò Dij, Moloch, & Remphā? sanè Moloch, qui idem atque Melchō, Deus Ammonitarum fuisse traditur, lib. 3. Regū. Quoniam verò vocabulum Malchechem, Amos cap. 5., quod S. Lucas LXX. & Sanctus Hieronymus vertere Moloch, Symmachus, & Theodotio interpretati sunt Regis vestri, *deducta voce à verbo Malach, quod regnare significat, quidam ex Etymologia nominis*, Moloch, *fuisse Saturnum putant, qui Deorum Princeps Regnum habuit: alij Iouem, quem Regem hominumque Deumque Poeta dixit. Iosephus Scaliger*, Moloch *ait*, Chaldaeis Saturnus; Remphan Iuppiter. *Ego in alia omnia. Moloch, & Remphan eumdem censuerim Deum, quod sidus Luciferum. suadet oraculum Prophetae Amos quod ita etiam transferre ex Hebraico possis:* Et portastis thematam Regis vestri (*Moloch*) & statuam similitudinum vestrarum, sidus Deorum vestrorum, *seu* Dei vestri. *Igitur ex hoc loco idē est Rex, atque Statua. Reprehendit enim Propheta Hebraeos, quod Regis eorum statuam in basi locatam thensis in pompa trastulerint. sed Malchechem quod alij Regem, & Chyum, quod alij imaginem, nos statuam ac simulacrum, LXX. Moloch, & Remphan interpretati sunt. Igitur Moloch idem atque Remphan. Sed Remphan idem, quod sidus lucifer. Atque hanc prophetae mentem esse, S. Hieronymus explicat; Qui commentarijs suis*, quae sit, *inquit*, ipsa imago, vel Idolum, sequenti sermone (*Propheta Amos*) demonstrat sidus Dei vestri. *Igitur apud Amos Prophetam videntur idem esse Moloch, Remphā, Sidus Lucifer; praefert nescio quam facem Oecumenius, qui tradit, simulacrum Moloch lapidem habuisse transparentem, ac preciosum in modum luciferi, extrema frontis parte, Quare illud ipsum sidus, quod S. Lucas, & LXX dicunt Remphan, Oecumenius in Molochi vertice emicasse ait. planèque ostendit idem fuisse simulacrum Moloch, & Remphan, quod in superiore frontis parte, ac in ipso prope vertice stellā luciferum habuit. Vetus enim superstitio simulacris Deorum stellas addidit in vertice, seu foelicitatis omen, seu insigne diuinitatis. Quod maximè notum ex Horatio, Virgilio, Suetonio, Plinio. Leo à Castro putat, huic Idolo duplex fuisse nomen, idemque esse Chyum, & Rephan. sed Chyū esse nomen Barbarum, Rephan Hebraeum sed iure Ioannes Lorinus confutat. Cum non minus Hebraicum sit Chyum, ac Rephan. Nec legamus Rephan, sed Remphan. Equidem existimauerim, Idolo huic fuisse duo nomina, Moloch, & Remphan. Sed Moloch vocem Hebraicam fuisse Remphā Barbaram, & Sarracenicam. Vtraque autem voce sunt vsi LXX. interpretes, & S. Stephanus in actis Apost. fortasse, quod illa propria gentis; haec verò esset notior. Quodnam verò fuit hoc simulacrum? quam ob caussam dictum Moloch, idest Rex? an simulacrum Veneris fuit? quod in eius frō te, stella lucifer, reniceit, nam Sarracenos cultui Veneris praecipuè addictos fuisse, notissimum. Etenim si stella haec, quae Remphan, & Moloch dicitur, stella Veneri sacra, vtique simulacrum Remphan, & Moloch,*

Scalig. Cōment in Eusebium

s. Hiero in Amos c. 5

Oecum. in acta apost. cap. 7.

Hor. lib. 1. ode 12. Virg. lib 8. Aenid. Suet. in vita Iul. Caesar. c. 88. Plin. lib. 2. cap 25. Leo à Castro Apostol. lib 6. Lorinus in acta apost. cap. 7.

loch, simulacrum Veneris fuit habitu virili effictum. Cur verò Moloch dictum, idest Rex? an quod apud hos Barbaros precipuus, & maximus Deorum haberetur, ac pra cęteris dijs percoleretur: an quod simulacrum habitu regio factum? sacra Biblia testantur, Idolo Moloch, fuisse coronam ex auro, gemmis distinctam. Liber Regum.

lib. 2. Reg. cap. 12. Congregauit Dauid omnem populum; & profectus est aduersum Rabbath: cumque dimicasset, cœpit eam. Et tulit diadema Regis eorum (*Moloch, seù Melchom; nam simulacri nomen interpres transtulit*) de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas preciosissimas, & impositum est super

lib. 1. Paralip. c. 20. caput Dauid. *Liber Paralipomenon*: Tulit autem Dauid coronam Melchom de capite eius: Et inuenit in ea auri pondo talentum, & preciosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema. *Melchom, & Moloch idem esse, superiùs dixi. Nam quod Melchon secundo, & quarto Regum, Moloch tertio Regum dicitur.*

2. Reg. c. 12 4. Reg. c. 23 3. Reg c. 11 *Vetus Arabum superstitio fuit in stella Veneris obseruanda: Hieronymus de Hilarione*, Peruenit Elusam, eo forte die, quo sollennitas anniuersaria omnem opidi populum in templum Veneris congregauerat. Co-

S. Hiero. in vita S. Hila. lunt autem illam ob luciferum, cuius cultui Sarracenorum natio dedita est. *sed aliàs, cōtra: luciferum à Sarracenis ob Venerem cultum, cui sacer. Itaque ad verba illa A-*

Et in Amos cap. 5. *mos, sidus* Dei vestri, *addit*: quod Hebraicé dicitur Cochal, idest lucifer, quem Sarraceni nunc vsque venerantur. *Beda: Sidus Rem-*

Beda in acta apos. c. 7. *phan significat luciferum, cuius cultui Saracenorum gens ob honorem Veneris erat mancipata. Sanè Alamundarus Sarracenorum Dux filium Arethæ hostis bello captū Veneri consecrauit, auctor Procopius. Nāamanes Princeps Sarracenorum conuersus ad Christum, statuam Veneris auream, quam adorabat, liquefactam igni, in pauperes erogauit, Euagrius.*

17 DONATVS QVIDEM] *igitur Donatus ipsa irruptione, ac nocte Martyr excessit. Non ea tamen nocte, qua Placidi cædem præcessit, nec pridiè quàm is demoreretur, vt Arnoldus Monachus ex ingenio suo scripsit. Quin Donatus multos antè Placidum dies ferro sublatus est. Quos dies ex Gordiano, & Stephano colligere operæ pretium est. Donatus in nocturna Synaxi, ac proin à media nocte occisus. Placidus, cæterique ante Mamucham sisti, & fustigari iussi. id factum, ait Stephanus Aniciensis orto sole, à quo dies numeramus. Exin à Mamucha, inclusi per septem dies, sine cibo. Vbi defluxere, reuocantur ad Tribunal, & cruciantur. Quatuor per dies torti, ex Stephano. Deinde in custodiam trusos Gordianus nocte inuisit. Manè ad Mamucham reducti, torquentur: decurso in tormentis die, retruduntur in carcerem. Sole exorto, rursum excruciantur. Quinto post die, virgis ad mortem mactati, sed curantur ab Angelis. Postea quam illuxit, diuersis supplicijs affecti die, ac tota nocte, mox orta luce damnati, decollatique. Quos dies si collegerimus XX. fuisse reperiemus. Igitur si Natales ipsos dies cōnumeremus, Donatus, vnde viginti ante Placidum dies mortem obijt. Placidus IV. Non Octobris, Donatus XVI. Kal. Octobris.*

FAVSTO] *perperam apud alios pro Fausto Faustinus, pro Firmato Firmianus in Epistola Siculorum, & Fortunatus in Epitome martyrij SS. Placidi, & Sociorum.* 18

Addit Petrus Diacònus Barbaros circūquaque cuncta igni deliuesse, & adulteria, ac innumerabilia mala in Ecclesijs, & in hominibus committentes, & viros ac mulieres ob Christi fidem trucidantes ciuitati Messanæ innumera mala intulisse, ac paullò post varia tormētorum genera enarrat, quibus desæuijt Barbarus Pirata in fortissimos illos Athletas; Additque hæc verba. Epist. Sicul. affixa ad Chron. Leonis Ostiens. Mamucha ira commotus præcepit, vt quotquot christianorum inuenissent, diuersis suppliciis enecarent; Iam verò quis digne enarrare valeat, quantis suppliciis christiani eo tempore in Sicilia sint affecti? nonnulli namque palorum vectibus ora reserantes, fœtidum cœnum faucibus ingerebant: Alios in frontibus, & in tibiis remugientibus neruis torquendo cruciabant, plerisque aquam marinam, acetum, amurcam, & liquamē, & alia multa, & crudelia tamquam vtribus imbutis ori appositis sine misericordia porrigebant stimulis ferreis ad ambulandum vrgentes. Paruulos etiam ab vberibus maternis rapiētes, insontem infantiam elidebant ad terram. Alios è regione pedes tenentes à meatu prorsus naturali vsque ad arcem capitis dissipabant. Alii cādentis ferri laminis adusti sunt, aptantesque fustes in modum serrarum ex palmis cum stirpibus, & dorsa christianorum cum illis flagellantes, non tantū ossa confringebant; sed etiam terebrantes aculei intrinsecus remanebant, dissipatisque carnibus viscera pandebantur. Nonnulli verò ligatis pedibus, post terga currētiū equorum inter spinosa loca syluarum ducebantur, vt ducta, & reducta dumosis lignorum aculeis eorum corpora carperentur, ac diù, & sæpius tibias torquendo tinniētibus chordis constringebant. Feminas autem per vnū pedem appendentes palis minoribus dentatis iactis in capita, crinibusque in eisdem colligatis, ac vehementiùs stringentes simul cum capillis omnem pelliculam capitis auferebant, ingentia pondera in vno pede colligantes, & laminas ferri ignitas dorso, ventri, mammillis ac lateribus apponentes. *Nemini ergo mirum videatur tot Martyrum corpora Messanæ inuenta circa sepulcrum S. Placidi, & sanè ei narrationi ipsa corpora SS. Placidi, & sociorum effossa fidem fecerunt; nam iisdem cruciatibus fuisse affecta in nonnullis etiam num dignoscebatur. narrat etiam* Petrus Diaconus *Gordianum penetrasse Sarracenorum castra, & in carcere hortatum esse ad martyrium fortiter obeundum Sanctos illos Monachos: hoc quidem credi facile non potest, sed vt sit, sanè insulsa, ineptaque nimis est oratio illa conso-*

conſolatoria, quam recitat ex Gordiano idem Petrus.

19 NECARENTUR] *non abſimili vindicta ibidem Alaricus Gothorum Dux pœnas luit; etenim cum pacta Vrbe Roma, Rhegio conſcenſis nauibus in Siciliam, eius aduentu contremiſcentem, tranſmitteret; infeſto mari, exercitum naufragio amiſit, in ipſo Siciliæ conſpectu, cuius excidium meditabatur. Ipſe paucos poſt dies apud Conſentiam repentino mortuus, ſceleris pœnas dedit, ità Rodericus Toletanus. quæ perierunt naues Mamuchæ fuere centum, cum Sarracenis ſexdecim millibus octingentis, ait Petrus Diaconus.*

20 SEPVLTVRÆ] *eadem corpora Sanctorum Fratrum Placidi, Eutychij, Victorini, et Flauiæ Sororis, ut à Gordiano compoſita fuerant, eodem ſimul tumulo reperta ſunt in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ anno Chriſti 1588. De reliquis Sanctorum triginta trium Martyrum corporibus Petrus Diaconus narrat, ea miro odore fragrantia, vbi decollata fuerunt in arena ſepeliuiſſe Gordianum. Sed fama edocebat non multo poſt in eamdem Sancti Ioannis Baptiſtæ ædem fuiſſe tranſlata, et ibi eodem anno inuenta ſunt. Addit idem Petrus Diaconus Deū eas ſacras Reliquias frequentibus miraculis, et collatis in ægrotos beneficijs ſupra naturæ vires cohoneſtaſſe, et Meſſanam Vrbem inſignibus erga S. Placidum, et Socios officijs functam iā inde ab eius martyrio ſacros honores obtuliſſe ſepulchro odoribus cereis, cumulatoq; itē in tota Eccleſia ab antiquiſſimis temporibus eos Martyres fuiſſe cultos docent vetuſta martyrologia Bedæ, Vſuardi, Adonis, Rabani, NotKeri, et Romanum.*

21 III. NONAS OCTOBRIS] *annus paſſionis fuit 541. ſed falsò Petrus Diaconus addidit fuiſſe tertium decimum Iuſtiniani Imperatoris. nam is imperium inijt anno 527. vt Marcellinus ait Kalend. Aprilis; iam ergo annus fluebat 15. annos Sancti Placidi ita numerat idē Petrus Diaconus; oblatus eſt Deo à patre ſuo Tertullo ſeptimo ætatis anno. habitauit cum Sancto Benedicto Magiſtro apud Sublacum annis quinque, commoratus eſt cum eodem in Monaſterio Caſinenſi recēs extructo annis nouem, Monaſterium in Sicilia conſtruxit annos quatuor, eidem præfuit anno vno, qui omnes anni eius ætatem conficiunt viginti ſex annorum.*

Subdit demum idem Petrus à Meſſalino & Pompeio Cilio monitum Sanctum Benedictum de cæde Sancti Placidi, et ſociorū, reſpexiſſe quantum bonorum cæleſtium cumulum indepti eſſent, eamque ob rem hilarem gaudentemque ſuæ Congregationis Monachis id aperuiſſe: tum ſubmiſiſſe alios in Siciliam ad Monaſterium B. Placidi reſtaurandum.

ANIMADVERSIONES
IN FRAGMENTVM
EX HIST. PETRI DIAC.
DE S. PLACIDO, ET SOC.

1 PETRI DIACONI] *hiſtoriæ Gordiani nomine à ſe conſcriptæ Petrus Diaconus ad calcem de ſuo addidit appendicem, quæ quāuis nonnullis maculis, in Chronologia præſertim, deturpetur; pleraque ſcitu digna continet, & plurimorum Martyrum Siculorum, obſcuris tamen nominibus, mentionem inijcit; volui hic illam ſubnectere, eoque libentius id feci, quòd Lyppomanus hiſtoriam Petri edens, hæc reſecuit; hoc verò fragmentum deſumptum ex M.S. codice Caſinenſi, vnde integram Petri Diaconi hiſtoriam, vt dixi, exſcriptam habui, Siculæ hiſtoriæ prodeſſe fortè poterit. ipſe autem Petrus hæc, quæ adiunxit, exſcripſiſſe ſe ait ex Coſmographia Theophanis, & Chronologia Romanorū Pontificū.*

2 TEMPORE ILLO QVO CONSTANS] *quibus is furijs exagitatus fuerit, habes apud Paullum Diaconum. Quæ impiè & crudeliter in Sicilia egerit, recitat Anaſtaſius Bibliothecarius. Paulus Varnefridus, & Aimoinus monachus.*

3 ANDREAS] *Habes eadem apud Paullum Diaconum, Anaſtaſium, & Cedrenum Anno Chriſti IↃCLXVIII. Quo anno Conſtans Imperator Syracuſis occiſus eſt, vt probat Baronius in annalibus ſuis; Idibus Iulij, vt ait Anaſtaſius, indictione XI. atque adeo Anno, vt diximus IↃCLXVIII. Gordonus in Chronico Imperat. Conſtantem occiſum ait anno 669. & fauet Paulus Diaconus, qui tradit Cōſtantem manſiſſe in Sicilia ab indict. VII. ad XII. quæ cœperat menſe Septemb. anni 668. in balneo occiſum omnes tradūt. Theo-*

phanes lib. 19. S. Nicephorus de rebus gestis ab obitu Mauritij, Aimoinus Monach. sed Gregorius Papa in epist ad Leonē Isaurum apud Baron. anno 726. ait Nezeuxius, qui tum Comes obsequij eius *Constantis* erat ab Episcopis Siciliæ certior factus hæreticum eum esse, ipsum intus in templo trucidauit; *error fuit exscribentis templum pro balneo; nam Græca voces non multum dissimiles sunt.*

4 HÆC DVM AD NOTITIAM SARRACENORVM] *De hac Sicilia, & Syracusarum clade à Sarracenis illata, vide Anastasium, & Paullum Diaconum, & Vuarnefridum. Ea obtigit anno Cōstantis cędem consequēte, qui fuit 669. vel 670. sæuitum etiam est in templa, & personas sacras. nam tunc fortè occisus est Georgius Episcopus, de quo in M.S. Cod. Ecclesię Syracusanę dicitur,* Georgius didicit Constātinopoli, qui Troparia, quæ in natiuitate Christi canuntur, & in Epiphania, fecit; occisus est autem in loco, qui vocatur terra maran, & sepultus est in Ecclesia S. Anastasij de ollis. *at verò de Theodosio Episcopo in eodem M.S. cod. dicitur* hic cooperuit Ecclesiam *(matricem intellige)* & alias 14. quas combusserat Addelumcas Amiratus: hic verò Theodosius hanc cladem consecutus est. *strages tanta fuit, vt Vuarnefridus dixerit,* multam stragem faciunt populorum, vix paucis euadentibus, qui per munitissima castra, & iuga transfugerant montium.

Anastas. in Adeodato. Paull. Diac. lib. 5.

5 AD B. PLACIDI MONASTERIVM] *Hoc est secundum excidium Placidiani Monasterij, & Monachorum cędes sub Sarracenis. Mirum alicui videri posset, Paullum Diaconum, et Anastasium Monachum, qui Sarracenos inuasisse, ac diripuisse Syracusas scripserant, excidij huius, ac cędis Monasterij S. Placidi, et Monachorum haud meminisse. Quod hic à Petro Diacono traditum, ex aliorum monumentis, seu veterum traditione per manus accepta habitum est.*

6 VITALIANI PAPAE] *Adeodati poti⁹, sub quo hęc Siciliæ vastitas obuenit. Adi Baronium ad annum 669.*

Baron. Ann. Tom. 8.

7 POST HAC SERGIVS PROTOSPATARIVS] *Id factum anno III. Imperij Leonis Isauri, Christi verò 718. Rem fusius narrat historia miscella Paulli Diaconi, sed quem in finem hęc à Petro Diacono enarrata?*

Hist. Miscella lib. 20.

8 DOMINICAE INCARNATIONIS] *Falsus est annus occupatæ Siciliæ à Sarracenis, qui fuit Christi. 820. ex Ostiensi lib. 1. cap. 28. & ad eum annum Baronius. Nec conueniunt, quæ Petrus Diaconus hoc loco componit. Nam etsi demus Leonem Abbatē Casinensem anno 900. ordinatum, Ludouicus tamen Caroli Calui F, de quo loqui videtur, is que Ioanne Papa VIII. imperauit, anno Christi 877. iniit Imperium, vt scribit Baroni⁹, Gordonus, & alij. Haud negauerim, anno 900. auspicatos Imperium occidentis Ludouicos duos, alterum in Germania, alterum in Italia. Sed ille Imper. Arnulphi Filius, hic Baronis Comitis. At tum Pontifex erat Stephanus IIII. Errat igitur Petrus Diaconus, in hac Chronologia.*

Baronius ad Ann. 877.

Gordon. in Chron.

De eadem clade Monachorum, Duce Abraimo, hæc scribit Ignatius Pragensis, qui vixisse videtur duodecimo seculo. Non autē in longū vindicta cœlestis defuit; Rex enim Sarracenorum Abraimo, cognomento Cassala, innumerabilem congregans exercitū, tàm istarum Italię partium, quam aliarum intrauit Siciliam, eamque post transitum S. Mart. Bertharij Monachis Casinensibus auferens; quotquot ibi reperit Monachos, pro fide Christi capite truncauit. Alio verò anno, Tauromenium, Siciliæ Ciuitas, quæ sola de possessionibus sacri Cœnobij Casinensis superetat, capta fuit, Sed Dei iuditio, ac Beatissimi Patris nostri Benedicti & Gloriosi Martyris Christi Bertharij meritis, idem Rex eodem anno, quo rebus suis sacrum Casinense Cœnobium spoliauerat, super Cosentiam Calabrię Ciuitatem, amara interijt morte.

Ignat. Pragen. in vita S. Bertarij. Extat M.S. in Biblioth. Casin.

Hæc Ignatius Monachus, sed dupliciter errat. Primum est, dum ait, Sarracenos Siciliam ingressos post euersam Casinū, occisosq; Monachos cū S. Abbate Berthario Quod accidisse XI. Kal. Nouembris Anno Domini 884. Eodemq; anno obijsse Abraimum, idest intra annum, vt ab incenso Casinensi Monasterio, obtruncatoq; S. Berthario, non prætererit annus, quin Abraimus vlciscente Deo, miserè perierit. Sarraceni igitur ex Ignatij sententia in Siciliā ingressi extremo anno 884. vel 885. ineunte quod planè falsū. Etenim iam indè ab anno 820. Siciliam occupauerant, vt dixi. Alterum, in quo errat Ignatius, annus est Excidij Vrbis Tauromenitanæ, quod ponit anno consequente Sarracenorū in Siciliā ingressum. Quod item falsū est. Captū enim Tauromeniū à Sarracenis post annos ab eorum in Siciliam ingressū, 73. certum igitur est. Monachos pro fide occisos à Sarracenis Kalen. Aug. vt ait Petrus Diaconus, sed incertus est annus eorum Martyrij. Nullo enim modo esse potuit annus Christi IↃCCCC. Nam plures ante hunc annos Siciliam inuaserant.

SARRACENI A BABYLONIA [*Sarracenos, qui tum Siciliam inuasere, nonnisi ex Africa exundasse, docet Ioannes Curopalates, & Siculi scriptores.* 9

Ioann. Curopal. in Michaele.

VILLAS ETIAM ET CIVITATES] *Huic Vrbium exscriptori iure primum succenseo, qui vitiose satis exscripsit. Sed num falsa hæc dixerim, quæ memorat hic scriptor, quod affirmant viri docti? dixerim per ambitionem, seu per errorem vulgata in maius? nam quis credat, Casinense Monasterium tot Ciuitates in Sicilia tùm possedisse? quis non rideat, Petrum Diaconum Ciuitates in hoc Catalogo numerare, quæ tùm non extabant, sed multis antè sæculis desierant?* 10

Baron. in Annal. tom. 7. H. C. 541.

IPSAS

11 IPSAS VRBES PANHORMVM, ET SYRACVSAS] *confundit hic scriptor ordinem, ac tempora, quibus captę vrbes Siciliæ a Sarracenis. Nã Panhormus, & Messana primùm occupata anno Christi* I Ɔ CCC-XX. *circiter, Syracusa verò anno* 878.

12 MONASTERIVM OMNE PRÆTER ECCLESIAM] *mirũ est, Barbaros ter Messanense Monasteriũ demolitos, & Ecclesiæ S. Placidi pepercisse, sed illa nõ diù stetit. Nã euersa demùm à Sarracenis, Quib⁹ Sicilia expulsis, eam instaurarunt Normanni Principes.*

13 HORVM AVTEM MM. PASSIONES] *cur amandas nos, mi Petre, ad Bibliothecas Constãtinopolitanas, his actis cognoscẽdis. Satius tibi fuisset, egregia certamina fortissimorũ MM. ac Monachorũ tuorũ recenre, quam villas, & opida, quæ Monasterium Casinense possedit.*

14 MANIACES DVX CVM EXERCITV] *recuperata à Duce Georgio Maniace anno Christi* 1038. *vt ait Baronius, licet in proximum annum id reponat Gordianus. qui rem pernosse cupit, legat Io. Curopalatẽ Leonẽ Ostiensem, & Gaufredũ Monachũ.*

Ioa. Curop. in Mich. Leo Ost. l. 2 c. 68. Gaufre Monac. l. 1. c. 7.

15 SVBLATIS EXINDE SS. CORPORIBVS] *de sublatis Agathæ, & Luciæ corporibus à Georgio Maniace, & Cõstantinopolĩ deportatis, diximus in notis ad earũ vitas.*

16 SARRACENI CVNCTA, QVÆ AMISERANT] *intra biennĩũ, nam amisère Insulam anno* 1038. *recepere* CI Ɔ XL. *Ioan. Curopalates in Michaele Paphlagone, Cedrenus hoc anno.*

Gaufr. Monach. de gestis Rober. & Rog. l. 1. c. 3.

17 CVM IG TVR PANHORM. CIVIT. REGIMEN] *alia Barbarorum Principum nomina, alia defectionis causæ, apud Gaufredũ Monachum eorum temporum scriptorem, cui potior fides.*

18 VVLTNAMIVS] *Gaufredo* Belcamẽdus.

19 ADMIRARIVS] *Gaufredo* Admiraldus *corrupta nomina ab Sarraceno* Amiras.

20 BELCHIVS] Becumen *Gaufredo dictus In libro manu exarato D. Io. Vigintimillij,* Betumen.

21 ANNO DOMINICAE INCARNAT. CI Ɔ LXX.] *Castiga annum, nam cæsis Sarracenorum copijs, recuperata Messana à Nortmannis Ducibus, anno Christi* CI Ɔ LX. *Gaufredo Auctore.*

22 DVX AD VRBEM RIMETVM PERVENIT] *Gaufredus,* Gomeram.

23 ADVENTVS, QVEM BALCAOTH] *Gaufredo* Bechamet.

24 CVM XV. MILLIBVS EQVITVM, ET C MILLIBVS] *tradit Gaufredus,* 15. *millia armatorum, Bechameto fuisse, Robertomilites* I Ɔ CC. *A quibus* X *millia Sarracenorum cæsa, reliqui fugati. Ex quo cognoscas, à Petro Diacono quædam hic falsa; nonnulla supra fidem narrari.*

Gaufr. l. 2. cap. 17.

25 VENIT IN VALLEM DEMONA] *à Gaufredo* Vallis Demena *sæpius dicta.*

26 ARCEM IN HONOREM S. EVANGELISTAE MARCI CONSTRVENS] Castrum Marci *Gaufredus appellat. Conditum à Duce Roberto anno* CI Ɔ LXI. *ex eodem Gaufredo constat.*

27 PANHORMVM PER QVINQVE MENSIVM CVRRICVLA OBSIDENS CEPIT] *capta est Panhormus à Roberto, & Rogerio fratribus, ãno* 1171. *Gaufredus.*

Gaufr. l. 2. cap. 45.

28 ECCLESIAM IN QVA S. PLACIDVS QVIESCEBAT] *S. Hyacinti corrupte nominare ceperunt, id templum S. Io. Baptistæ dicatum, post martyriũ S. Placidi ab eodẽ appellari cœpit, tẽpliũ S. Placidi; sed post aduentum Nortmannorum S. Hyacinthi ædes nuncupatũ est, ait Petrus Diaconus. Gaufredus item meminit Insulæ S. Hyacinthi haud longe ab Vrbe Mess. vbi ait Rogerium Comitẽ diuersatum fuisse. At nulla propè Messanam Insula. An insulæ nomine ædem intelligit S. Placido dicatamꝰ an potius per insulam, quæ Portum Messanensem complectitur?*

29 Q. HENRICI] *corrige* Quarti Henrici.

ANIMADVERSIONES
IN INVENTIONEM
S. PLACIDI, ET SOCIORVM.

1 IN HAC RERVM] *annuit pijs fidelium votis Deus; sed ne diligentiæ humanę tribuatur, quod ipse dat, fortuitò SS. Corporũ inueniri vult, dum aliquid ad illorum obsequiũ molimur. id legim⁹ in D. Gregorio obtigisse Pelagio Pontifici Maximo, eius afferã verba ex lib.* 3. *epist.* 30. *memoria decessor meus ad corpus S. Laur. Mart. quædã meliorare desiderans, dum nescitur, vbi venerabiliter corpus ipsius collocatum esset, & effoditur exquirendo, subitam sepulchrum ipsius ignoranter apertum est.*

2 COMPLVRA] *certum est præter duos fratres, & sororem S. Placidi triginta tres monachos fuisse à Barbaris trucidatos, quorum omnium corpora triginta septem. sed inuenta præterea & alia, inter quæ corpus pueri triennis, quantum conijci potuit, repertum fuit; nec mirum id esse cuiquam debeat, nam etiam martyrij palmam multi alij cuiuslibet ætatis, & conditionis consequuti sunt vt historia significat, & Baronius to.* 8. *pag.* 89. *ait,* Infantes, nedum pueros Christi victimas sæpe oblatas.

3 COLLOCATA] *Non hic prætereundū censeo, quod peculiari Dei virtute factum videtur. nam inter hæc sāctissima corpora, & primos lapides fundamentorum Templi vix terræ, seu arenæ palmus intercedit; quę verò fabri, & Architectus contra morem, artemque ædificandi supra mobilem arenā, & non firma saxa, prima iecerint fundamenta, non sine Diuinæ potentiæ manu factum esse putandum est.*

4 AMPVLLAE SANGVINIS PLENÆ] *ad significandos Martyres non obscurum indicium, quod etiam in Inuentione S. Antonini Martyris accidisse narrat S. Anton. Tit. 15. cap. 14. p. 2. Angelus enim, qui Sancto Sauino Episcopo Placētino oblatus, corpus S. Martyris indicauit, vt hic auctor ait, cum capite abscisso, vrceum quoque eius sanguine plenum in testimonium pandit B. Sauino. Maffęus etiam, aliique rerū indicarum scriptores narrant vna cum S. Apostoli Thomæ corpore ampullam sanguinis, & terra plenam fuisse repertam, nec nō ferream lanceam, martyrij clara argumenta.*

5 TELORVMQVE EX AERE] *extabāt SS. M M. tropbæa duæ sagittę barbarorum latiore cuspide, vnci gladioli, capuli pugionum, admixtaque ferri frustra exesa humo, contactaque rubigine in vnius Martyris caput, & in alterius costas adactum adhuc ferrum manebat ad commiserationem præteriti vulneris; aliorum in visceribus repertum est plumbum, quod liquēs per tormenta defusum tenues in calamos se formauerat. ex ijs varia cruciatuum forma cognosci possunt, quibus Placidianum agrum in stellas sublatum vidimus.*

6 SVAVISSIMVS ODOR] *vt quæ tormenta passa fuerant membra pro Christo aliquam etiam reciperent mercedem, velut arrabonem futuræ gloriæ. Commune id ferè sanctissimorum corporum inuentionibus fuit suauissimum efflare odorem; satis sit illud Baronij* tom. 10. SS. MM. Diodori, & Marciani Corporibus inuentis, mirus odor inerat, vt omnes reficeret, qui aderant.

7 NOTAE NVLLAE] *Qui enim condiderat futuras Siciliæ clades nesciebat, putabatque fore, vt ipsa traditione, ac veneratione sanctissimorum corporum memoria numquam esset interitura; non parui tamen momenti fuit, quod eodem anno ad 14. Kalend. Ianuarij euenit ad maiorem SS. Inuentionis approbationem. Nam à laua Templi parte, haud longe S. Placidi sepulchro, repertus est tumulus Pompeij Cilij cum tabella marmorea græcè ita inscripta.*

SEXT. POMPEIVS
Phœbus ex Vrbe
Roma hic ia-
cet.

FVIT is Pompeius Cilius Tertulli amicus, ac Messanæ portitorum Princeps, cuius studio Placidus sacrarium S. Ioannis Baptistæ, Monasteriumque construxerat, quod Petrus Diaconus sæpe laudatus affirmat. is verò iuxta Placidum post ceteros Monachos sepeliendum se iussit, pietatis in SS. M M. illustre argumentum.

ATQVE INNVMERABILES] *Primū quod Sancti Martyres ediderunt signum in Iosepho Frassica fuisse fertur. huno enim ipsa nocte, qua inuentæ sunt Sanctæ reliquiæ, caput è sepulchro in suas ędes asportantem cælestium iram incessisse tradunt; vt è templo pedem extulit repentino horrore concussus ægre centum passus confecit; vlterius pergere nec animus, nec vires permisere, quarè rursus in sepulchrum, quod abstulerat deportauit.* 8

MORBIS OPPRESSI] *licet innumera fuerunt miracula, non ideò tamen omninò reticenda, paucissima breuiter attingam, ex quibus reliquorum coniectura duci possit.* 9

Mariano Marocco rediјt exesa vis luminis oculis aqua respersis: Vuillelmo Spuccio elapsa in prauum brachij ossa, penitusq; feliciter integrata. Ereptus Ioannes Luparus è morbo difficili, neque humana ope, iudicio medicorum superabili. Francisca Blasia diuturno absumpta tabo audire per quietem visa, conualituram simulac aquā S. Placidi ebiberet. orto sole excitata, atque vanum somnium rata, quod audierat, properè iussa exequitur, & fidei pretium incolumitas fuit, longa tabe corporis per emissum sanguinem exoluta. Liberati Thomas Viuianus ex apoplexia, Marianus Carozza ex Paralysi, ex Hydropisi Tissa Gotha. Puellia obtrita curru fronte tota conualuit, alijsque conuersæ ad vsum manus, pedesq; alijs aures, alijs oculi: pulsi ab obsessis Cacodæmones. Denique plurimę tabellæ templo SS. affixę miraculorum multitudinem contestantur.

AQVAM] ad 17. *Kal. Sept dum Corpus effoditur, ad sepulchri caput fons erūpit aquę perennis, qui tot annorum spatijs sese continuerat, ea aqua miracula quam plurima, maximaque confecta sunt.*

PVELLAE] *huius Sanctissimæ Puellæ capite peritia medicorum iam ab alijs discreto, inferius illius mentum cum decem dentibus incisiuis Messanensis domus professa Societ. Iesu obtinuit. Fama etiam est inuentum in sepulchro Vasculum, in quo S. Placidi lingua asseruabatur, quod argento, gemmisq; ornatum eadem domus habet* 10

DIPLOMATE] *Anno 1608. dum circa*

cura

eum locum, vbi S. Placidi sepulchrum inuentum fuerat foderetur, alia etiam Sancta corpora inuenta, quæ cum multis argumentis, miraculisque Sanctorum esse reliquias probaretur, missus est publico consilio P. Iacobus Carybdis Soc. Iesu ad Pontificem Maximum, vt res illius auctoritate sanciretur; sed edita diplomata iuuat afferre, vt grauissimas difficultates in his inuentionibus, vt solet, emersas, iam protritas intueamur.

BREVE APOSTOLICVM

IN PRIORI NEMPE SS. PLACIDI & Sociorum aliquot inuentione datum.

XISTVS Quinctus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dominus Omnipotens, qui suauiter cuncta disponit, misericordiarum pater, & Deus totius consolationis, Sacrosanctam eius ecclesiam pretioso vnigeniti Filij sui sanguine acquisitam, & in Apostolicæ confessionis petra solidatam, voluit ne dum inter mundi aduersa à turbine Sanctis Martyribus, quasi fortissimis propugnatoribus tueri, verũ eorumdem gloriosis trophæis ita in dies illustrari; vt non modo illi felicissimas de impijs persequutoribus, & christianæ fidei hostibus in hoc seculo victorias reportando, eamdem propagarent; sed mox ad æternã ipsi cælestis patriæ beatitudinem euecti, piè apud Deum intercedendo illam vel maximè iuuarent, ac perpetuo iuuent. Vnde non immerito sacræ eorum reliquiæ ad earumdem passionum monumenta in terris relictæ, christianum populum ad laudandam in eis diuinam maiestatem ad illorum salutaria exempla imitanda, ad rerum humanarum, & prætereuntis huius seculi despicientiam, ad eorum denique opem, & patrocinium in tribulationibus, & necessitatibus inuocãdum mirum in modum excitãt. Inter hos vero ipsos, quos martyrij corona donatos Catholica inuocat, & veneratur Ecclesia, merito insigni honore celebranda est memoria SS. Placidi, & Soc. Martyrũ, qui Iustiniani Magni Imp. temporibus, eâ S. Benedicti tunc adhuc viuentis; religionis zelum, & vitæ sanctitatem admirati, sub illius regula se Dei obsequio ijs dicauissẽt, & in Monasterio cum Ecclesia S. Ioannis Baptistæ prope muros Messanæ Ciuitatis tunc recenter ab ipsomet Placido in paterno fundo extructo, & instituto, cui idem Placidus à S. Benedicto eo missus, tanto magistro dignus discipulus, præerat; gratum altissimo exhiberent famulatum, ad eam perfectionem breui peruenerunt; vt cum eorum Sanctimoniæ fama longe, lateque diffusa etiam in Vrbem Romanam peruasisset, & impulerit pios ipsius Placidi Germanos Eutychium, & Victorinum, & Virginem Flauiam eorumdem sororem, ad iter suscipiendum Placidi fratris videndi caussa: sed diuina prouidentia factum est, vt cũ Messanam venissent, & apud eum vix per paucos dies morati essent, crudelissimi Saracenorum Regis, vel potius Tyranni Abdalæ classis christiano nomini nefarium bellum, Insulæ Siciliæ vastitatem, incendia, rapinas inferens ad eamdem Ciuitatem ex improuiso appulerit, vbi eius classis Dux Mammucha cum in Monasterium irrupisset, cœpit mira feritate vltra eos omnes in vincula coniectos sæuire, & acerbissimis quibusdam cruciatibus, exquisitisque tormentorum generibus conari, siqua ratione posset eos à christiana religione dimouere. Verum tamen ipsi adiuuante Spiritus Sancti gratia, & non modo in religiosis viris, sed in alijs quoque Placidi fratribus, atq; adeo in sexu fragili, & Virgineo pectore suam diuinam virtutem mirabiliter ostendente, cuncti in christianæ fidei præclara confessione fortiter perseuerantes, agonem suum glorioso martyrio consummarunt. Cumque eorum quidem animæ triumphalem palmam adeptæ in cœlum euolassent, corpora verò multis, vt antiqua testantur historia, magnisque miraculis illustria, in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ Messanensis, quæ post modum successu temporis in prioratum Hospitalis eiusdem S. Ioannis Hierosolymitani fuit erecta pie sepulta, & recondita, temporum iniuria per multa secula, ita inibi occulta latuissent, vt iam nostra ætate, licet ex pluribus antiquitatis monumentis constaret ea in præfata Ecclesia S. Ioannis Baptistæ sepulta fuisse, tamen certus eius Ecclesiæ locus, vbi sita forent; penitus ignoraretur; placuit tandem diuinæ misericordiæ sacra nonnullorum ex eis monumenta, & Reliquias dum profundamentis in reparatione ipsius Ecclesiæ iacendis humus effoderetur, post longum temporis interuallũ nuper in lucem proferre. quare cum primum ex relatione Venerabilis fratris Antonij Archiepiscopi Messanensis, compluribus desuper examinatis testibus, ac processu formato, ac ad nos transmisso, id nobis significatum fuit. Nos attendentes iuxta antiquissimum Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ vsum à primæuis christianæ Religionis temporibus receptum, Sanctorumque patrum vnanimem consensionem, & sacrorum Conciliorum, ac nouissime

ſime Oecumenici Tridentini decreta Beatorum Martyrum, & aliorum cum Christo in cœlis regnantium Sancta Corpora per quę multa beneficia à Deo mortalibus præstantur, congruo quidem honore veneranda eſſe; ſed eam adhibendam cautionem in Sacrarum Reliquiarum veneratione, vt omnis ſuperſtitio tollatur, nec nouas reliquias recipiendas eſſe, niſi prius ab Episcopo recognitæ, & approbatæ fuerint, recognitionem proceſſus huiuſmodi Ven. fratribus noſtris Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus, ſuper interpretatione, & executione dicti Concilij Tridentini deputatis duximus committendam. qui ipſo proceſſu diligenter, prout rei grauitas poſtulabat, conſiderato, & recognito; nec non vocato, & audito eodem Antonio Archiepiſcopo, qui & ſacras reliquias, & alia complura antiquitatis monumenta in ea Eccleſia inſpexit, & deinde ad nos, & Beatorum Apoſtolorum limina viſitanda in Vrbem venit: Cum nobis retuliſſent, ſatis conſtare de aliquorum ex dictis Sanctis Corporibus Inuentione: Nos primum quidem ingentes Deo omnipotenti gratias egimus quod inter cetera, quæ his calamitoſis, & truculentis temporibus Christiano populo in dies largitur, plurima, & maxima beneficia, hoc quoque inſigni munere, quaſi pretioſiſſimo theſauro detecto, dignatus ſit dictorum Placidi, & Sociorum MM. memoriam renouare. Nunc autem pro noſtro paſtorali officio quantum in nobi eſt curemus, ne inuictorum Martyrum Corpora, diuinæ erga nos caritatis pignora, quæ viua membra fuerunt Chriſti, & templa Spiritus Sancti ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda, & glorificanda diutius inobſcuret vetuſtas, aut ex animis Chriſti fidelium deleat obliuio: ſed vt potius eis omnium gentium, & ſeculorum prædicatione digniſſimus honor debitus, ſi non pro ipſorum dignitate, ac meritis; ſaltem pro noſtra tenuitate, tribuatur: ſimulque excitentur ijdem fideles ad eorum veſtigia pro cuiuſque captu proſequenda, & ad inuocandam opem illorum, quod, & ipſius Eccleſiæ amantiſſimos, & propter religioſæ vitæ profeſſionem, & obſeruationem, caſtimoniam, ſanctitatem, & conſtantem Chriſtianæ fidei confeſſionem martyrio conſummatam, Deo acceptiſſimos eſſe intelligimus: ac denique ſit in eorumdem veneratione Dei, qui ſe per os Dauid in Sanctis ſuis laudari præcipit, vniuerſa bonitas glorificetur, & piæ Chriſti fidelium mentes ad eorum memoriam recolendam anniuerſaria commemoratione, & celebritate admoneantur. Habita prędictorum Cardinalium relatione, de eorum conſilio, & aſſenſu, auctoritate Apoſtolica tenore pręſentium præcipimus, vt eorumdem Sanctorum Martyrum Placidi, & Sociorum dies feſtus, quo illi bono, & legitimo certamine pro Chriſti gloria abſoluto, curſu conſummato, & fide ſeruata nobiliſſima martyrij corona decorati ad cęleſtem patriam migrauerunt; nimirum tertio Nonas Octobris, in omnibus Chriſtiani Orbis partibus ſub officio ſimplici; in Meſſanenſi vero ciuitate, & Prouincia duplici; & præterea alter dies feſtus Inuentionis eorumdem pridie Nonas Auguſti in Eccleſia præfata S. Ioannis Baptiſtę Meſſanenſis dumtaxat ſub duplici pariter officio, à cunctis perſonis, Eccleſiaſticis, ſecularibus, ac quorumuis ordinum regularibus, de communi plurimorum Martyrum, vbi proprium deerit, perpetuo celebretur. volumuſque vt in Kalendario, quo nunc vtimur, ſicut in Romano Martyrologio, & antea in quibuſdam Calendarijs habebatur, ad eum diem, eorumdem Sanctorum nomina adſcribantur, etiam ſi in nouiſſima Miſſalis, & Breuiarij Romani editione ea fuerint prætermiſſa. Adhortantes vtriuſque ſexus Chriſti fideles Ciuitatis Meſſanenſis incolas, vt eorumdem Martyrij diem feſtum piè, ac religioſè colant, & obſeruent: & ſicuti in reliquis diebus feſtis de præcepto Sanctæ Matris Eccleſiæ moris eſt, à ſeruilibus operibus abſtineant. Ac demum ad augendam Chriſtiani populi erga eoſdem inclytos Martyres deuotionem, vtque eo frequentius, & ardentiori pietatis ſtudio confluant, ad ſacra eorum ſepulchra, quò vberius cognouerint, ſe per hoc cœleſtis gratiæ donis eſſe refectos, de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, eiſdem Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, qui peccata ſua Sacerdotibus idoneis ab Ordinarijs locorum approbatis confeſſi fuerint, ac ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſceperint, & prędicta Inuentionis die feſto dictam Eccleſiam, vbi eadem Sancta Corpora requieſcunt, deuotè viſitauerint atque inibi pias ad Deum preces fuderint, Plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem perpetuo concedimus, & elargimur. Quocirca mandamus vniuerſis, & ſingulis Ven. fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum Prælatis, vt præſentes literas in ſuis quilbet prouincijs, Ciuitatibus, & locis ſolemniter publicari, & ab omnibus perſonis Eccleſiaſticis, Secularibus, & Regularibus, vbique gentium, & locorum inuiolatè obſeruari curent. Volumus autem, vt earumdem præſentium exempla, etiam impreſſa, Notarij publici manu ſubſcripta, & Sigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę obſignata, eandem prorſus vbique fidem faciant, quã ipſę præſentes facerent, ſi oſtenderentur, vel exhiberentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtrorum præcepti, voluntatis, hortationis, conceſſionis, elargitionis paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

rum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1588. Idibus Nouembris Pontificatus nostri anno IV. E. Card. Prodat. S. de Vrſinis.

IN SECVNDA INVENTIONE

Dominicus Episcopus Ostiensis ſacri Collegij Decanus S.R.E. Cardinalis Pinellus Congregationis Sacrorum Rituum Præfectus vniuerſis & ſingulis præſentes inſpecturis, lecturis, & audituris ſalutem in domino ſempiternam. Cum olim tempore fel. rec. Xisti Papæ Quinti in Eccleſia S. Io: Baptiſtæ Ciuitatis Meſſanenſis Corpora Sanctorum Martyrum Placidi, Eutychij, Victorini, & Flauiæ, & multa etiam alia Sanctorum Martyrū dicti S. Placidi Sociorum corpora inuenta fuerint; ad quorum Sanctorum Martyrum Inuentionem, Senatus Populuſque Ciuitatis Meſſanenſis Eccleſiam magnificam, & amplam à fundamentis ædificare cœperit, & adhuc ædificet; & vt illam ad decentem, & deſignatam perfectionem redigat ab anno proximo præterito 1608. vſque ad annum 1610. incluſiue fundamenta anterioris partis dictæ Eccleſiæ foderit; & in foſſione prædicta, multa alia Sanctorum Martyrum corpora inuenta fuerint in eodem plano prope aquam, vel ſupra, in quo olim corpora Sanctorum Placidi, & Sociorum inuenta ſunt quæ etiam ex Socijs dicti S. Placidi eſſe vel ex monachis eiuſdem Ordinis certiſſimis argumentis comprobatur; idem Senatus et Ciuitas Meſſanenſis ad Vrbem deſtinauit Reuerendum P. Iacobum Charybdim Sacerdotem Societatis Ieſu, cum legitimis mandatis, & opportunis documentis de noua dictorum Martyrum Corporum Inuentione, & miraculis factis eorum meritis, & interceſſione, vt à Sanctiſſimo Domino Noſtro Paulo Papa V. approbationē obtineret, cum declaratione, quod Corpora etiam de nouo inuenta, ſint Sanctorum Martyrum, & tamquam talia poſſint ab omnibus Chriſti fidelibus coli, & honorari. Cumque Sanctiſſimus Dominus noſter eūdem P. Iacobum ad Sacram Rituum Congregationem remiſerit, nobiſque proceſſum ab Archiepiſcopo Meſſanenſi auctoritate ordinaria confectum ſuper noua Inuentione dictorum Sanctorum Corporum, & ſuper miraculis ab eiſdem factis præſentauerit: nos vt in hoc negotio ea, quā decet maturitate omnia fierent, Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali Gonzagæ noſtro in eadem Congregatione Collegæ commiſimus, vt diligenter inſpiceret proceſſum prædictum auctoritate ordinaria confectum ſuper Inuentione dictorum Corporum. Qui mature, & diligenter omnibus in eodem proceſſu conſideratis, tandem in plena Congregatione, quæ fuit habita in noſtra ſolita reſidentiæ Palatio die XV. Ianuarij anni præſentis 1611. in qua vna nobiſcum præſentes fuerunt Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Cardinales Gallus, de Monte, Bellarminus, Millinus, Lenus, Farneſius, Perettus, Detus, Sancti Cæſarij, ipſe Gonzaga, & Capponus, idem Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Cardinalis Gonzaga retulit, & proceſſum ab Archiepiſcopo Meſſanenſi ſuper Inuentione dictorum Corporum eſſe legitimum, & iuridice factum, & formatum, & ex eo legitime conſtare de dictorum Sanctorum Corporū Inuentione, & ex multis argumentis, præcipue autem ex miraculis in ipſorum Sanctorum Corporum Inuentione à Deo factis manifeſte, & infallibiter conſtare eſſe Corpora SS. Martyrum, & pro talibus poſſe declarari iudicauit. Et cum omnes ſupradicti Illuſtriſsimi. & Reuerend. Cardinales eiuſdem fuiſſent ſententiæ, decreuerunt de prædictis omnibus Sanctiſsimo Domino noſtro faciendam eſſe Relationem. Quod cum à nobis vna cum prædicto Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domino Card. Gonzaga factum fuerit die 19. eiuſdem præſentis menſis Ianuarij in Conſiſtorio ſecreto, Sanctitas ſua ſententiam Congregationis approbauit, & dicta Corpora Sanctorum Martyrum nouiſsime inuenta, vt ſupra in Ciuitate Meſſanæ in foſsione fundamentorum Eccleſiæ S. Io: Baptiſtæ, eſſe Corpora Sanctorum Martyrum declarauit, & tamquam talia, & pro talibus ab omnibus Chriſti fidelibus colenda & veneranda eſſe cenſuit, & declarauit. In quorum omnium & ſingulorum fidem, & teſtimonium præſentes per infraſcriptum noſtræ prædictæ Congregationis Secretarium fieri iuſſimus, manu noſtra ſubſcripſimus, et noſtri ſoliti ſigilli appenſione muniri fecimus. Romæ in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ die 19. menſis Ianuarij 1611.

Dominicus Epiſcopus Oſtiē-ſis Card. Pinellus.

Io: P. Mucantius Secretarius Congregationis.

PAVLVS PAPA QVINTVS.

Ad perpetuam rei memoriam. Regis Martyrum Domini vices Apoſtolorum Principis ſede, licet immeriti, gerentes, illorum Corporibus meritam aſſerimus ex Officij noſtri debito venerationem, qui candidato Martyrum exercitui adſcripti, præmia cæleſtis Regni percipere digneſcuntur. Cum itaque, ſicut nobis nuper exponi fecerunt dilecti filij Communitas, & Homines Ciuitatis Meſſanæ, dum

dum de anno 1608, et ſucceſſiue vſque ad annum 1610. incluſiue foderent fundamenta Eccleſiæ S. Io. Baptiſtę, quam ijdem Communitas, et Homines pro eorum erga deum religione in dicta Ciuitate conſtrui curant, multa Sanctorum Corporum inuenta fuerint, et Venerabiles Fratres noſtri S.R.E. Cardinales Ritibus et caremonijs Eccleſiaſticis Prapoſiti, quibus proceſſum à Venerab. Fratre Petro Archiepiſcopo Meſſanenſi factum, totamque negotium examinandum commiſimus, maturè et diligenter omnibus in dicto proceſſu contentis conſideratis, proceſſum huiuſmodi eſſe legitimum, et iuridice confectum, exeoque legitime conſtare illa eſſe Corpora Sanctorum Martyrum nobis retulerint; nos, vt SS. Corporibus huiuſmodi, qui coronas decoris meruerunt de manu Dei, debitus cultus honoris ab omnibus Chriſtifidelibus exhibeatur, et in Sanctis ſuis exaltetur Altiſsimus, de eorumdem Fratrum conſilio, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium decernimus et declaramus dicta Corpora in foſsione fundamentorum prędictę Eccleſię S. Io: Baptiſtæ de anno 1608. vſque ad annum 1610. incluſiuè inuenta, eſſe Corpora Sanctorum Martyrum, et pro talibus ab omnibus Chriſti Fidelibus coli, et venerari debere, quibuſcumque contrarijs non obſtantibus. Datum Romę apud S. Petrum ſub anulo Piſcatoris. die 19. Martij 1611. Pontificatus noſtri anno ſexto.

Subnectã hic Epitomen Martyrij, & vtriuſq; Inuentionis, & Meſſanę editam anno 1610. nam paucis diſtincteque rem omnem complectitur, et lectoris noſtri memorię proderit. ſubdam deinde Meſſanæ ſcriptas reſponſiones aliquas ad dubitationes in hac ſecunda Inuentione ante Pontificiam declarationem excitatas; quamuis enim, vt ſuperius dixi, protritas eſſe videam à veritate, et Apoſtolica auctoritate, operę tamen pretium erit hic proponere, non quòd eas in examen vocare velim, et adhuc ſtare credam; ſed quòd earum victoria facem pręferre poterit alijs Sanctorum Corporũ Inuentionibus, quę ſępe his aut ſimilibus difficultatibus ſunt circumſeptę.

EPITOME MARTYRII

Ex Historia Gordiani de Sanctorũ Placidi, & sociorum martyrio.

PLACIDVS Meſſanæ Martyrio coronatur Anno Domini 541. Vigilio Papa. Iuſtiniani Imperatoris Anno 13. vel 15. vt ſupputat Baronius: fratres, & Flauia ſoror, Donatus, Fortunatus diaconus, Fauſtus, & alij triginta Monachi, omnes numero 37. ſed præterea multi alij Chriſti fideles; nam Mamucæ Satellites (vt Gordiani huius hiſtorię ſcriptoris, verbis vtar) viros, & mulieres ob Chriſti fidem trucidantes Ciuitati Meſſanæ ineffabilia mala intulerunt. In quibus eos annumerari neceſſe eſt, qui Eutychiũ, & Victorinũ Meſſanã, Roma proſequuti, & eas quę de Flauiæ comitatu, eãdẽ cum dominis aleã ſubiere.

Prima inuaſio, & prima martyrum claſis.

Ex his quatuor, Placidus nimirum, eius fratres, & ſoror tumulati à Gordiano ſunt, intra Eccleſiam Sancti Ioannis Baptiſtæ, ab eodem Placido erectam; eam quippe ob operis amplitudinem & firmitatem tyrannus demoliri non potuit. Alij vero 33. monachi humantur extra, ſed iuxta Eccleſiã, in litoris arenã vbi paſſi ſunt, vbi Tyrannus ſiue de prætoria naui, ſiue vt teſtatur Gordianus de tentorio, ad litus poſito, iniurias, plagas, vulnera, carnificinas attenderet; vt par ſit æſtimare pleroſq; ex alijs martyribus, eos præſertim, qui de principũ illorum, & regiæ virginis familia erant ad idem litus obtruncatos, inibi inſepultos cũ monachis relictos, & poſt claſſis diſceſſum, cum eiſdem in arena defoſſos.

Ex Petri Diaconi Caſſinenſis ſupplemẽto ad hiſtoriam Gordiani.

Proximo deinde ſeculo ab horum Martyrio, Anno fere ſalutis, 657. Vitaliano Papa, Conſtãtino Conſtantij filio tunc primum ad imperium euecto, Cœnobium S. Placidi à Mamuca euerſum, & non multò poſt B. Patris Benedicti auctoritate, tranſmiſſa ſecunda Monachorum colonia reſtitutum, Sarraceni direptis Syracuſis, magna nauium claſſe Meſſanenſe litus aduecti, diruunt, & templo ſimiliter eadem ex cauſa ſeruato, monachos omnes & multos præterea alios pro Chriſti fide varie tortos, crudeliter occidunt, vix paucis, fuga euadentibus. Et quamuis in Caſinenſi Petri Diaconi Hiſtoria nihil de horum martyrum ſepultura proditum ſit, æquis tamen rerum æſtimatoribus certum eſſe debet; ad priores martyres, quorum adhuc recens erat memoria à fidelibus eſſe tumulatos; vt qui eiuſdẽ militiæ, & familiæ eſſent, pro eadem cauſa ibidem decertaſſent, & cecidiſſent, ibidem colerentur, ibidem ſupremi iudicis tubam opperirentur. Et ſane, quod attinet ad huius ſecundæ claſſis Martyres, Caſinenſis hiſtoriæ veritas multam lucem, & fidem accipit ex aliorum monimentis, ex quibus, teſte etiam Baronio, tomo Annalium octauo conſtat, annum Conſtantini Imperatoris primum miſeris

Secunda inuaſio, & claſſis martyrum ſecũda.

Afri-

Africanis lugubrem extitisse, erumpentibus nimirum Sarracenis, & infinitam captiuorũ vim abducentibus. quamuis hunc primum Constantini annum Baronius, 668. numeret, non, 657. vt Petrus Diaconus auctor historiæ Casinensis. Sarracenos enim, vel ante, vel post illam Africæ excursionem, à Sicilia vicina, & opulenta insula, & recens occisi Imperatoris occasione varijs motibus agitata, non abstinuisse; Messanense suburbium, vbi Casinenses degebant, odio Christianæ religionis, totamque oram illã maritimam cæde, & flammis permiscuisse, vix dubium cuiquam relinquitur. Nam vt hæ minutiæ in alijs chronologijs notatæ nõ sint, satis est ad earum fidem, quod habeãtur in historia Casinensium, tunc Romæ ad Lateranensem Ecclesiam degentium; quos carissimorum fratrum certamen, & triumphus latere nõ potuit, & quorum intererat, vt hęc memoriæ commendarentur, ne tantæ virtutis specimen excideret, & vt domestica fortitudinis exempla suppeterent, ne immortalia suorum decora in totum ordinem redundantia scriptorum vitio interirent. Quare, vt primum de suorum cæde & monasterij ruina cognouerunt, Vitaliani Papæ auctoritate alios subinde in Siciliam pro restaurando monasterio, & propaganda ibidem Benedictinorum colonia destinarunt. Adde quod horum Martyrum habetur expressa mentio in martyrologio D. Arnoldi Vuion, quod inscribitur lignum vitæ, habetur autem lib. 3. Calendis Augusti in annotationibus. Quamuis hoc factum referat ad annum Domini 884. cum ex Põtificum, & Imperatorum chronologia constet multo antea contigisse.

Nam Const. Imp. Syrac. in balneo fuerat interemptus. Consulend' Abbas Maurolicus Sicanicæ histor. lib. 3. fol. 86.

Demum Anno salutis, 900. vt Petrus Diaconus scribit, vel potius anno circiter, 880. Kalendis Augusti Ioanne Octauo Pontifice, Ludouico Caroli filio Imperatore, Leone Casinensium Abbate, Sarraceni vniuersam rursus Siciliam deuastantes, eodem, quo superioribus alij seculis, studio, Christianę nimirum Religionis extinguendę, strictis gladijs Messanensis Cœnobij monachos aggrediuntur, cumque vt à Christianis sacris, ad eorum perfidiam deficerent, nulla vi obtinerent, ad vnum crudeliter occidũt; & Monasterio solo ęquato, vix templum ab excidio superfuit; & hos quoque ad priores Martyres humatos esse censendum est, cuius martyrij series plane digesta seruabatur olim in Cõstantinopolitanis Bibliothecis; sed hæc, & similia antiquitatis monimẽta omnia cum religione interiere. In martyrologio autem supra citato Kalendis Augusti, sic de his Sanctis Martyribus habetur. Messanæ in Sicilia passio infinitorum monachorum, qui ab Abraymo Sarracenorum duce pro fide Christi occisi sunt. Huic porro historiæ Casinensi, chronologiæ, & Græcorum historię adstipulantur, quibus habetur, per id tempus innumerabiles Sarracenorum copias ab Abramo, vel Abraymo in Siciliam missas, siue aduectas, totam Insulam miserandum in modũ penitus absumpsisse, & in diuturnam seruitutem redegisse. His ergo tertio loco pro Religione occisis nulli alij Benedictinæ familiæ monachi successerunt. Et Barbaris Siciliam, & Religionem diutino, impioque dominatu prementibus, omnem Sanctorum Placidi, Sociorumque sepulturæ memoriam excidisse oportet; quin obliuio his profecta initijs eò creuit, vt Normanni, qui eiectis Sarracenis noui, & peregrini incolæ Siciliam coluerunt, templum à Placido extructum, & Sancti Ioannis Baptistæ eo viuente appellatum, mortuo autem, & inter Martyres relato, Sancti Placidi à Mamertinis dictum, nouo nomine Sancti Iacinthi nominarint, vt nostra etiam ætate, antequam sacræ reliquiæ inuenirentur, non satis exploratum esset, quis certus martyrij, quis sepulturæ locus esset. Sed iam quomodo Deus thesauros istos in lucem extulerit breuiter aperiamus.

Tertia inuasio, & Mart. classis tertia

Abb. Maurolic. libr. 3. Sicanicæ historię fo. 88

EPITOME
Inuentionis.

ANNO Domini 1588. cum aram maximam Templi Sancti Ioannis Baptistæ in quo Sanctorum Martyrum ossa delitescebant, in contrariam partem, qua aditus patebat in templum, transferri placuisset, & ianua ad absidem vbi ara fuerat, statuenda esset; dum pro iaciendis illius fundamentis eruitur terra, non solum tumulus quatuor Martyrum, fratrum, & sororis intra Ecclesiam ferè sub altari detegitur; sed deinceps sociorum etiam aliquot corpora in ipsa quidem terra, sed intra Ecclesiam alte ad aquæ scaturiginem palmis vsuarijs circiter quatuordecim effossa reperiuntur. Quin ex his aliqua sub eiusdem templi fundamentis, vt verisimile sit monachos per Messalinum, & Messanenses à Beato Patre Benedicto impetratos, & in locum Martyrum summissos intra templum transtulisse, quos Gordianus, vt tempus tulerat, effoderat in arena; effectumquè vt templum seu vetustate collapsum, seu multis post seculis à Sarracenis, rerum in Sicilia potitis, euersum, illis iam Messanensium virtute, & Rogerij Normanni auspicijs tota Sicilia exactis, dum pia ciuium religione reædificatur: & in angustiorem formam redigitur, quorumdam Martyrum ignota iam corpora fabricæ suffundari contigerit; & multa extra Ecclesiam relinqui, ex his etiam, quæ in illam immissa fuerant. Placidi vero, & sociorum aliquot, reliquijs iam inuentis, & Xysti Quinti Pontificis Maximi auctoritate probatis, & quanta fieri potuit pompa, & celebritate expositis; dum templum in quo sacra pignora defossa fuerant, sensim diruitur, & publico sumptu magnificentius restituitur, alio-

Prima MM. Inuentio.

Ant. Valtrinus in offic. Inuentionis lec. 4.

Valtrin. ibi

X rum

Secūda paucorum inuẽtio.

rum aliquot cadauera deteguntur, quæ Reuerendissimus Frater Bonauentura Secusius Patriarcha Constantinopolitanus, & tunc Archiepiscopus Messanensis, facta sibi à Sacris Canonibus, & demum ab oecumenica Tridentina Synodo facultate, ad prius inuenta apponi, & cum illis exponi curauit.

Seß. 25. in principio

Cumque anno 1608. iam fabrica ad extremam excurreret partem, qua nempe templi facies ianuis ad campum, & ad oram maritimam reseratis extruenda erat, atque inibi vt fundamenta locarent non longe ab inuenti sepulchri; & aliorum corporum loco altè terram molirentur, alia, & deinceps alia, sane multa Sanctorum Martyrum cadauera magno ciuium concursu, magna omnium ordinum frequentia multis ad terræ, & sacrorum ossium contactum, multis ad haustum eius, in qua iacuerant, aquæ editis miraculis, in lucem proferuntur.

Tertia multorum MM. inuẽtio, quę habetur copiosius in processu Messanæ confecto mãdato Reuerẽdiss. Archiepisc.

Coniectura autem est ex his ea, quæ ad eandem æqualitatem cum Beati Placidi socijs humata, nempe profunde, & ad aquam reperta sunt, omnia eorum esse, qui sub Mamucha vna cum Sancto Placido agonem primum feliciter confecerunt; reliqua verò minus altè tumulata, & iam memoratis, interiecto aliquo terræ spatio superposita, eorum esse, qui posterioribus seculis secundum, & tertium certamen fortiter subiere. Nam cum omnis ea regio arenosa sit, torrentis in mare defluentis illapsu sensim succrescit, vt decursu temporis alij alijs superponi, & attumulari potuerint. Quæ omnia corpora seorsum diligentissime asseruantur dum sedis Apostolicæ auctoritate ad cultū & venerationem publicam exhibeantur.

DVBITATIONES QVAEDAM circa Reliquias Messanæ ad templum Sancti Ioannis Baptistæ diuersis annis inuentas, de quibus proxima Epitome disseruimus.

RELIQVIAE de quib' agitur, videntur esse in triplici differentia. Prima Classis est Reliquiarum Sancti Placidi, & aliorum triginta sex Sociorum. Secunda Classis est ossium, quæ sunt aliorum, qui vltra memoratos 37. sub eodem Mamucha simul cum Placido martyrio coronati sunt, & ad ipsius familiam attumulati. Tertia demum reliquiarum classis referenda est ad eos, qui alijs post seculis à Sarracenis in duabus persecutionibus occisi, nobile Christo testimonium reddiderunt. & quãuis de duabus tantùm posterioribus reliquiarum differentijs dubitari posse videatur; tamen etiam de prima grauis sanè dubitatio exoritur ex occasione reliquiarum secũdæ Classis.

I. DVBITATIO De Reliquijs Primæ Classis.

QVAMVIS constet, quòd Placidus, & XXXVI. eius Socij post martyrium consummatum, semper in Ecclesia Catholica, vt Sancti, in honore habiti sunt; vt dubitari non liceat, reliquias Anno 1588. inuentas, si eorum sint, esse venerandas, præsertim quòd Romani Pontificis auctoritate probata sint; quia tamen probabilissimum nunc est, eas tunc repertas, non omnes sociorum Placidi præcisè fuisse, sed promiscuas, partim Monachorum, Placidi sociorum, partim aliorum insimul passorum (vt habetur in Epitome nostra) qui tamen nunquam in Ecclesia pro Sanctis habiti sunt, ideò consequens videtur fas non esse, illis publicum honorem haberi, nedum Sanctos venerari volumus, non Sanctos, vel saltem aliquem non Sanctum, honore indebito veneremur. Porrò consequutio euidens est: Antecedens verò probatur: Permixtionis namque probabilitas aperte colligitur ex topographia; nam corpora tum circà Sancti Placidi sepulchrum in prima inuentione

ne

ne intra veterem S. Ioannis Baptiſtæ Eccleſiam reperta, tum alia in proxima inuentione extra Eccleſiam inuenta, aquè omnia altè defoſſa erant, aquè ferè vtrinque ad B. Placidi tumulum accedentia, ſimilibus Martyrij notis inſtructa, vt ampullis oſſibus ſemiuſtis, carbonibus, & id genus alijs: vt nulli mortalium, quamuis oculatiſſimo diuinare liceat, quæ ex his corporibus 33. Monachorum, & S. Placidi ſociorum, ſint, non ſanè quæ intra Eccleſiam, quia hunc numerum non explent, nec quę extra, quia illum excedunt. Adde quod in horum corporum diſtinctione, nulla huius Eccleſiæ ratio habenda eſt, vtpotè, quæ multis poſt ſæculis à Martyrum ſepultura erecta fuerit, & in ſumma ipſorum ignoratione, ſacris oſſibus ſuperextructa, quædam incluſerit, quædam excluſerit, quædam fundamentis oppreſſerit, probabiliſſimum ergo eſt, hos Martyres vtrinque eſſe promiſcuos, quod probandum mihi erat. quòd verò ad hos vſque proximos annos, quos poſterior inuentio ſubſequuta eſt, corpora illa primum inuenta Monachorum eſſe omnia non Meſſanæ modo, ſed Romæ etiam exiſtimata ſint, inde profectum eſt, Nam cum ex Martyrologijs tantùm conſtaret de Placidi, & 36. Sociorum martyrio & ſepultura, detecto iam S. Placidi tumulo, & in illo duobus eius fratribus, & ſorore inuentis, quæ deinceps in terra detegi iuxtà tumulum cœperunt corpora, Monachorum eſſe iure optimo reputata ſunt, cumq; Eccleſiæ muri obſtarent, quo minus quotnam eſſent cognoſci poſſet, & iam inuenta præſcriptum numerum non dum explerent exiſtimatum eſt, omnia etiam cum nondũ inuentis triginta tribus, plura eſſe non poſſe. quippe qui vel non ſatis aduerterent Gordianum in Hiſtoria aliorum etiam meminiſſe, Meſſanæ ſub Mamucha pro Chriſti fide occiſorum, vel quòd non arbitrarentur ibidem ad Monachos fuiſſe humatos, ſed iam modo ex tot alijs in eadem arena ad eamdem aquę ſcaturientis profunditatem, tum in prima inuentione, tum in hac ſecunda repertis, quoſdam eſſe Monachos, quoſdã eſſe non Monachos; ideòq; haberi permixtionem nõ Sanctorum cũ Sanctis.

Dubitatio ſanè grauis, atque perplexa, ſed quæ ſemel ſufficienter expedita tantam lucem huic cauſę afferat, vt omnem aliarum dubitationum caliginem diſſipet, atq; diſijciat.

Ad hanc primam dubitationem pluribus modis reſponderi poteſt. Primum quòd cum Eccleſia Placidum, & ſocios à Vigilij vſque Papę & Iuſtiniani Imp. tempore venerari cœpit, vt Sanctos Martyres, omnes æquè venerari voluiſſe cenſenda eſt, quotquot Meſſanę ſub Mamucha Tyranno teſtimonium fidei reddiderunt. Neq; enim æquum eſt arbitrari, quòd à gloria diſſociare voluerit quos martyrium ſociarat. Quod autem in Martyrologijs certus quidam, nempè 37. Martyrum, & non plurium numerus adſcriptus ſit, inde eſt, quòd Gordianus, qui huius martyrij hiſtoriam ſcripſit, Monachorum quos ſingillatim nouerat certum numerum notauit, reliquorum verò Martyrum ſimul paſſorum, quem compertum non habebat numerum, non adiecit. Hinc enim effectum eſt, vt Martyrologiorũ auctores ſic à Gordiano certum illum numerum mutuati ſint, vt aliorum, quorum Gordianus, numero tamẽ omiſſo, meminit, mẽtionem facere, aut non aduerterint, aut non curarint, ſuo muneri diligentius ſatisfacturi, ſi poſt certum 37. Martyrum numerum Meſſanæ ſub Mamucha coronatoris, adieciſſent, plures quoque alios promiſcui ſexus ibidem eiuſdem glorię conſortes extitiſſe. Sed quòd ipſi non præſtiterunt, præſtitit Gordianus, & quòd in Martyrologijs deſideratur, legitur in hiſtoria ab oculato teſte conſcripta, in qua habetur, promiſcuam quoque virorum, ac mulierum turbam à Mamuchæ ſatellitibus ob Chriſti fidem fuiſſe trucidatam. Plus autẽ fidei meretur, quod ſumitur ex hiſtoria, quàm ex Martyrologio, quod illius Epitome eſt, vt non fidem hiſtoriæ, ſed ab hiſtoria fidem ſibi conciliet; Vt certum ſit, ſcriptorum quorumdam incuriam, vt primę hiſtorię, ſic nec Sanctis Martyribus prętudicare potuiſſe: niſi forte aliquis, hos etiam Martyres nec eſſe omninò in Martyrologijs omiſſos putet, quod ad ſingulas lectiones ſupplementum illud adijciantur, Et aliorum SS. Martyrum, &c.

Intentio igitur Eccleſię in Sanctorum numero exprimendo non eſt, vt ſi illi fortaſſe plures ſint, qui numerum illum excedũt pro Sanctis non habeantur. Tunc enim incertum relinqueretur, ecqui demum ex illo maiori numero habendi eſſent Sãcti, qui verò non. Numerus ergo notatur, non ad alium excludendum, ſi forte alius verior ſit, ſed ad indicandum quid de Sanctorum illorum multitudine compertum ſit. Fauet Sanctiſſimus Pontifex Xiſtus Quintus, qui in bulla inuentionis horum Martyrum nullum omninò eorum numerum adſcribit.

Ex his ſic ad dubitationẽ propoſitã reſpõdemus. Vltro enim cõcedimus illam antecedẽtis partem, in qua aſſumitur, Sanctorũ Monachorum corpora, ſic cum non Monachorum corporibus permixta eſſe, vt in vtraquè inuentione contigerit, eſſe promiſcua; Sed negamus alteram aſſumpti partem, quòd hæc fuerit confuſio ſanctorum corporum cum corporibus non ſacris, cum hactenus non obſcurè probatum ſit, omnes eorum reliquias, qui ſub Mamucha paſſi ſunt ad ſcaturientem ſcilicet aquam repertas, tùm Anno Domini 1588. Tum Anno 1608. ſiue Monachorum illa ſint, ſiue aliorum, omnes Sanctorum eſſe ab Eccleſia receptorum; quare nouas quidem, ſed Sanctorum veterum reliquias, & quoquomodo S. Placidi ſociorum, & commilitonum eſſe.

Cur ergo, inquies, Reuerendiſſ. Pr. Bonauentura, cum eſſet Archiepiſc. Meſſanenſis & noua quædam corpora reperta eſſent,

quamdiu 37. corporum numerus nondum expletus videbatur, ea iussit apponi ad alia Sixti V. auctoritate probata, & exposita; at vbi ad illum circiter numerum deuentum est, non est ausus subinde alia, quæ inueniebantur in sacras arcas inferre? Hoc ideò prudentissimus Præsul præstitit, quòd in re non omnino perspicua, satius putauit Apostolicæ sedis iudicium expectare, quàm aut in deliberando præceps, aut in arroganda sibi auctoritate audacior apparere.

Sed iam ad argumentum propositum redeamus, & cum antecedens falsum esse ostenderimus, par est, vt etiam consequens & falsum putemus, & nulla ratione admittamus; in cuius falsitate, & absurditate ostendenda immorari me tantisper oportet, vt ex falsitate consequentis, falsitatem antecedentis iterum ante oculos ponam. Porrò consequens hoc erat, quod reliquijs non iampridē à sede Apostolica probatis, & ad honorandum exhibitis honor amplius habendus non sit. Ad cuius propositionis prolationem Catholicum hominem vehementer commoueri, & toto corpore contremiscere necesse est. Nam quid magis impiū si ad sanctos referatur, quàm Sanctorum reliquias exauctorari? quid magis impium quàm sacras reliquias auctoritate publica ritè expositas abrogari? quid magis impiū, quàm diuinæ attestationi de reliquiarum veritate per mille miracula exhibitæ fidem non habere? Quid magis absurdum, & indecorum, si ad Pontificem referatur, quàm ipsius iudicium in re tam graui, tàm diligenter ex processibus ab Archiepiscopo Messanensi coram productis discussa, cum antiquarijs, præsertim Baronio, nondum Cardinali collata, cum grauissimo Cardinalium consensu communicata non vereri sed reuocandum esse contendere? Bulla præsertim super hac re edita, & per totum orbem vulgata, in qua fas est S. Pontificem cernere in Sanctorum inuentione præ lætitia gestientem, Ecclesiæ gratulantem, Sanctos Martyres Kalendario adscribētem, & plura alia in eorum honorem in Messanensi Sancti Ioannis Baptistæ Ecclesia, in diœcesi, in tota prouincia disponentem? Quid ad offensionem, & Ecclesiæ totius scandalum aptius excogitatum, quid tam insolēs, & inauditum? quid Hæreticis gratius, & iucundius, quàm Christianam Remp. suis ornamentis spoliari, patronis destitui, defēsionibus priuari? Age, dum & ex consequētis absurditate retrogressi antecedentis absurditatem in hunc modum iterum conuincamus. Abrogari reliquias tam grauiter, tam sanctè expositas nefas est; ergò opinari eas non esse Sanctorum Martyrum, & religio, & piaculum est.

Respondetur secundo, esto demus antecedens, & concedamus ante primam inuentionem ex omnibus sub Mamucha erutis, solos 37. Placidum nempè, ipsius fratres, sororem, & Monachos ab Ecclesia habitos esse pro sanctis; nego tamen consequētiam, quòd scilicet reliquijs tunc inuentis prima nimirum. & secunda classis honos publicus habendus non sit. Nam ex quo Summus Pontifex Sixtus V. eas reliquias venerandas esse sanxit, satis, superque eas Sanctorum esse declarauit & eos, quorum illæ essent pro sanctis haberi oportere. At, inquies, Sanctorum esse declarauit, quod putarit esse Sociorum Placidi, & trigintatriū Monachorum, cui iudicio subesse falsum valdè probabiliter ex facto ipso compertum est. Ad quod ego audacter nego, ideò declaratas esse pro reliquijs Sanctorum, quòd essent Monachorum crederentur: quin potius, quæ Sanctorum esse declaratæ sunt, ob probationes meritorum ex processibus deductas, ea S. Placidi sociorum, & Monachorū esse existimatæ sunt; ita vt circumstantia, & qualitas personarum potius fuerit conditio comitans Pontificis sententiam, quā ratio antecedens, cui sententia niteretur. Vnde, etiam si in conditione personæ errare contigerit, sententia tamen, quæ meritis nititur, inconcussa persistat, vtque similitudine vtar in re absimili non inepta. Si cōtingat equitem quempiam in publicis ludis ea dexteritatē suas partes peragere, vt ab arbitris præmio dignus iudicetur, eoque donetur; sed deposita demum persona alius quidam sit, quàm sub persona putabatur, an propterea iudicium semel factum reuocari oportet? minimè sanè; quòd iudicium meritis, non personæ conditione fulciatur; Et quamuis contingat subesse errorem personæ, iudicium tamen sanctum, & immotum sit; vtque rem satis probatam confirmare magis pergamus, iudicium Ecclesiæ de colendis reliquijs nititur beatitudini illius, cuius reliquiæ sunt, beatitudinis porrò certitudinem ex vitæ puritate, & præcipua quadam ratione ex martyrio colligit; sed potissimum ex miraculis à Deo pro testanda illius sanctitate, & beatitudine patratis. Cum ergo nouæ antiquorum Martyrum reliquiæ inueniuntur, si de martyrio constet, & vera edantur miracula, nihil aliud præterea necessarium videtur, vt canonice ab Ecclesia exponantur, siue de persona constet, siuè non constet, vt quamuis in illa errari contingat, sententia nulla ex parte vitietur. Ad quod stabiliendum satis aptè adducitur quod scribit Gregorius Magnus in responsionibus ad Augustinū Episcopum Cantuariensem cap. 9. vbi pro abrogandis quibusdam reliquijs, quæ Episcopo non probabantur, duo Sanctissimus Pontifex requirit. Alterum, vt corpus illud nullis coruscaret miraculis, alterum vt ne quidem ex fama haberetur illū, cuius reliquiæ essent, martyrium pro Christo sustinuisse. Cum ergo in prima nostrarum reliquiarū inuentione ex processibus à Reuerendiss. D. Antonio Lombardo Archiepiscopo Messanensi Romam allatis apud Romanum Pontificem, duo hæc fuerint sufficienter probata, primum inuentas reliquias Martyrum esse, quod ex Historia Gordiani, & ex multis martyrij notis, puta ampullis, ossibus semiustis, capitibus abscisis, ferreis instru-

mentis,

mentis, conficiebatur. Secundum quòd eſſēt verorum, & Sanctorum Martyrum, quòd magnis, & plurimis miraculis coruſcarēt, etiam ſi in tertio quodam capite, ad iudicium non neceſſario, quòd ſcilicet omnes illa eſſent Monachorum reliquiæ, aliqua fortaſſe potuerit ſubeſſe deceptio, nihil de ſententiæ ſanctitate, & firmitate detrahit, adeo vt expoſita ſemel reliquia omni religione colenda ſint, quin earum cultus, & honos auctoritate Sūmi Pontificis ad alias eiuſdem ordinis extendendus. Adde quod nulla omninò in tertio capite ſubeſt deceptio, quod enim omnes illæ reliquiæ ſociorum Placidi putatæ ſint, nihil habet abhorrens à veritate; nam, vt omnes Monachorum non fuerint, nec ſociorum ratione ordinis, conuictuſque monaſtici; omnes tamen fuerunt ſociorum ratione martyrij ibidem ſub eodem Tyranno, eodemquè tempore feliciter coronatorum. Ex quibus propoſita dubitatio, non ſolū ſoluta, ſed ſublata videtur eſſe de medio.

II, DVBITATIO

De Reliquijs ſecundæ Claſſis.

CIRCA has Reliquias dubitari poteſt, quòd cum non ſint Martyrum, qui aliquando in Eccleſia pro ſanctis habiti ſunt, non licet eas probare, & venerandas exponere.

Ad quam dubitationem ſatis reſponſum eſt in ſolutione prima dubitationis, in qua quidquid eſt controuerſia naſcitur ex reliquijs huius ſecunda Claſſis, ex confuſione ſcilicet reliquiarum prima Claſſis, cum corporibus huius ſecunda Claſſis. Quarè ad hanc dubitationem dupliciter reſpondetur, vt reſpondimus ad primam. Reſpondemus primum, negando reliquias huius ſecunda Claſſis non eſſe Martyrum, qui pro ſanctis in Eccleſia habiti ſint, vt fusè habetur in prima reſponſione ad primam dubitationem.

Reſpondetur ſecundò, eſto hæ reliquiæ ſint Martyrum, qui nunquam pro Sanctis in Eccleſia ante primam earum inuentionem habiti fuerint; tamen cum primum à Sede Apoſtolica poſt primam inuentionē fuerunt exhibitæ, vt colerentur, ſatis, ſuperquè declaratum eſt eas eſſe Martyrum Sāctorum, vt nunc circa eiuſdem claſſis reliquias nulla alia diſquiſitione opus ſit, quā vt conſtet eas eſſe eiuſdem ſecundæ claſſis, & permixtas eſſe reliquijs prima Claſſis, vt quæ à Syxto V. expoſita ſunt, idque aperte patet ex proceſſibus, & ex noſtra Epitome.

III. DVBITATIO

De Reliquijs tertiæ Claſſis.

CIRCA has Reliquias dubitari poteſt; nam conſtat eas eſſe occiſorum quidem pro fide; ſed qui numquam anteà in Eccleſia pro Sanctis honorati ſunt.

Fortaſſe reſponderi poteſt Martyres huius tertia Claſſis pro Sanctis in Eccleſia olim habitos, vt colligi poteſt ex Epitome noſtra, in qua ex Petri Diaconi hiſtoria retulimus etiam paſſiones olim in Martyrologijs fuiſſe inſcriptas, & nunc haberi in Martyrologio ſupra citato, in quo aliud Martyrologium citatur. quo loco diligenter aduerte Martyres, qui ſimul cum triginta tribus Monachis, & S. Placidi Socijs, ad ſcaturientem aquā reperti ſunt; fortaſſe non eſſe ſolos illos, qui ſub Mamucha paſſi ſunt; ſed eſſe etiam Monachos, qui à Sarracenis poſt euerſas Syracuſas in ſecunda inuaſione, & S. Placidi Monaſterio occiſi, cum adhuc recens eſſet priorum Martyrū memoria ad ſcaturientem aquam defoſſi, ad illos attumulati ſunt. Quod ſi ità eſt, oportet multa corpora in prima inuentione reperta, & ad honorandum expoſita ex hac claſſe fuiſſe: vnde conſequens eſt hos Martyres poſt illam ſedis Apoſtolicæ declarationem pro Sanctis habendos eſſe.

Reſpondetur prætereà quòd etiamſi reliquiæ tertia claſſis ſint Martyrum, qui nū quam hactenùs pro Sanctis in Eccleſia habiti ſunt, quæ tamē ex proceſſibus deducuntur ſufficiunt, vt à ſede Apoſtolica probentur, vt in poſterum publicè honorētur; nam circa recens inuentas antiquorum Martyrum reliquias nulla firmior regula praſcribi poteſt, quàm quæ à Gregorio tradita ſuperius à nobis adducta eſt, in qua duo ad ſummum exigūtur vt inuentæ reliquiæ Canonicè coli poſſint. Primum eſt, vt aliquo modo conſtet de martyrio: Secundum, vt ad reliquias edantur miracula, vtrumque autem de noſtris tertiæ Claſſis reliquijs, clariſſimè probatur: Primum, quod iſtiuſmodi reliquiæ Martyrum ſint, plures & certiſſima martyrij nota oſtendunt, de quibus in noſtra Epitome, & in proceſſu inuentionis; Atteſtatur etiam hiſtoria paſſionis horum Martyrum, quæ habetur in Epitome noſtra. Secundum quoque hic deſiderare non oportet, nam quòd hæ reliquiæ verorum, & Sanctorum Martyrum ſint teſtatur, qui mentiri non poteſt Deus per miracula ad ipſas edita; hæc enim præſtita ſunt promiſcue ad omnes reliquiarum claſſes, vt colligitur ex proceſſu miraculorum.

Dubi-

Dubitari denique poteſt, quòd quæ aſſeruntur miracula vere miracula non ſunt; nam quod ad rem noſtram attinet, miracula ſunt in duplici differentia, quædam quę nullo modo poſſunt fieri per virtutem creatam, & finitam, ſed ſolùm per virtutem infinitam, huiuſmodi eſt cœlum, & ſolem ſiſtere, diuidere mare, & ſimilia quæ naturę ordinem tollunt, aut quæ proxime ad hæc accedunt, vt mortuos ad vitam reuocare, cæcos illuminare, & ſimiles regreſſus à priuatione ad habitum. Et quidem ſi quę aſſeruntur miracula huius generis eſſent, dubitari non poſſet ea Deo tribui oportere, cumque edita ſint ad reliquiarum comprobationem, euidens eſſet Deũ, qui mentiri nõ poteſt, illis atteſtari. Atqui miracula, quæ in proceſſu habentur, non ſunt huius generis, vt patet ea conſideranti. Quædam alia ſunt miracula, quæ in effectibus quibuſdam conſiſtunt, qui quamuis virtute naturali fieri poſſunt, cum tamen extraordinaria ratione fiunt, ſine vllo ſecundarum cauſſarum concurſu, ſed ſolius Dei virtute, miracula ſane ſunt, quorum tamen teſtimonium infallibile non eſt, quia in his ſemper dubitari contingit, an præſtentur per cauſſas naturales, ſaltem ſecrete à Dæmonibus applicatas, in quo euentu atteſtatio, quæ fit per illa, non alterius eſt, quam Dæmonis atteſtatio, cui quanta fides habenda ſit, patet, vt ſanctitas, quæ coeleſte aſſeritur, non modo certa habenda non ſit, ſed omninò ſuſpecta; huius autem generis ſunt miracula, quę in proceſſu aſſeruntur, omnia enim conſiſtunt in depulſione morborum, qui curabiles ſunt; ſed aſſeruntur diuina virtute, non autem naturali ordine curati; quod tamen cum, vt dixi, euidens non ſit, relinquitur eorum teſtimonium eſſe imbecillum nec plenam fidem facere.

Reſpondeo, & dato quòd omnes effectus miraculoſi in proceſſu contenti pertinent ad ſecundum miraculorum gradum; nego tamen non facere certam, & indubitatam fidem ſanctitatis reliquiarum inuẽtarum: cum enim huius ſecundi gradus miracula certam fidem non faciunt, ideò eſt, quòd non exiſtimantur vera miracula eſſe; & tunc, vel quia hi effectus virtute ordinaria medicamentorum, & medicorum arte facti aſſeruntur, & hoc in propoſito noſtro dici non poteſt; Tum quia pleræque ſanitates in proceſſu contentę tunc demum ſecutæ ſunt, vbi iamdiu fruſtra deſudaret medicorum induſtria, Tum quia curationes, quæ modo ordinario, & præſidio medicinæ fiunt ſenſim fiunt, & nõ niſi remedijs applicatis; at hæ curationes momento temporis fere omnes effectę ſunt, & pharmacis, aut ſimilibus non applicatis ſed ad ſolum Sanctorũ oſſium, & ſepulcralis terræ contactum, aut hauſtum aquæ, adeò vt, qui ea beneficia conſecuti, & qui interfuerunt, ſanctè iurẽt eas ſanitates non ordinario, ſed mirabili modo contigiſſe. Vel quia ijdem effectus cenſẽtur facti virtute quidem naturali, ſed ſecrete, & quaſi artificioſe applicata per Angelos. Ad quod ego, ſi dixeris hos fuiſſe bonos Angelos, etiam ſi tales effectus potius mirabiles, quam miracula vocari debeant, ob artificioſam, & ſecretam naturalium cauſſarum applicationem, infallibile tamen eorũ teſtimonium eſſe oportet, cum mentiri, & ex induſtria decipere non poſſint, pugnat enim id cum rectitudine ſtatus, nec ex ignorãtione, cum in ſubiecta materia, nullus in eos error, aut deceptio cadere poſſit, namque beatos omnes optime norunt. Omnem ergo falſæ atteſtationis ſuſpicionem à Sanctis Angelis propulſari oportet, præſertim in miniſterio ſibi diuinitus commiſſo, in quo ſi deciperent, fraus in Deum ipſum redundaret. At inquies fuiſſe malos Angelos; ſed neque hoc probabili vllo argumento nititur; nam nec Deus Dæmoni permittere cenſendus eſt inter Catholicos, & pios numinis cultores, tam admirabiles, tamque multos effectus edere; nam quorſum id permitteret, an vt ſanctis ſuis Eccleſię deuotionem per Dęmonum præſtigias cõciliaret, atqui Deus ad veritatem aſtruendam reprobis teſtibus opus non habet. An vt non Sanctis indebitus cultus exhiberetur? atqui Deus his Dęmonum conatibus non fauet, & Eccleſiæ, quam ſuo ſibi ſanguine peperit, ſummam ſollicitudinem gerit. Nec ipſi Dæmones ſi permittantur, huiuſmodi effectus præſtare velint. quid enim ex his effectibus profectum eſt, niſi male habentibus commodum vniuerſę ciuitati gaudium. in Deum pietas, & gratiarum actio, & in Sanctos Martyres reuerentia? Inquies, vt in Idololatriam inducat, ſuadendo cultũ reliquiarum quæ Sanctorum non ſunt, verum præterquam quod Deus in publicis Eccleſiæ cauſſis, tantam Dęmoni facultatem non facit, vt proxime docuimus; nec propoſitũ conſequeretur; quia in hoc euentũ non cõmitteretur Idololatriæ peccatum, natura ſiquidem exterioris cultus ſequitur naturam affectus interni; vnde ſi ille eſt puræ, & ſinceræ Religionis, talis etiam eſt exterior adoratio, omniſque ille cultus in Deũ fertur, nec caret merito vt diſputat Grabiel Vaſques in tertiam partem ſummæ S. Thomę diſp. 112. cap. 8. & diſp. 108. cap. 5 num. 33. & 34.

Denique vt huic diſputationi coronidem imponam, quod euidentius miraculum quã poſt mille annos, ſi loquamur de reliquijs primæ, & ſecundæ claſſis, vel poſt multa ſęcula, ſi de alijs, ſanguinem adeò recentẽ fuiſſe inuentum, vt, admota aqua, cruentaret, cuius ſimile aliquid legitur in inuentione Sanctorum Martyrum Nazarij, & Celſi; nam oſſa quædam, & lapides, vt ipſi vidimus, veſtigium adhuc ſanguinis præſeferunt. Quid mirabilius, quàm vt oſſa tot ſæculis nec in cineres abierint, nec à terra & aqua, in qua effoſſa delitefcebant, tabẽ, aut marcorem contraxerint; ſed ſoliditatẽ, & pulchritudinem retinuerint, tantumque ſanctitatis præſeferant, vt non ſtomachum vt communia mortuorum oſſa, moueant; ſed pietatem, & ſui deſiderium ingenerent.

ANIMADVERSIONES IN VITAM S. GREGORII EPISC. AGRIGENTINI.

LEONTII I EPISCOPI] hanc D. Gregorij Episcopi Agrigentini Vitam à Leontio Presbytero Graecè compositã, habuimus exscriptam ex antiquis membranis manu exaratis, Bibliothecæ Monasterij S.Saluatoris, propè Vrbem Messanam. latinitate donauit P. Franciscus Raiatus è nostra Societate. Titulus ei præfixus ita se habet. Leontij Presbyteri Monachi, & Præfecti Monasterio S.Sabbæ in Vrbe Roma narratio de Vita & Miraculis Sancti & Beati Patris Nostri S. Gregorij Agrigentinæ Ecclesiæ, Siculæque Prouinciæ Episcopi. de vita scriptore quattuor videnda sunt: Primum, tempus, quo vixit: Secundum, scriptionis fides, & veritas: Tertium, pietas: Quartum, stylus.

Triplex est coniectura, vnde colligere liceat, Leontium eodem fere tempore, cum D. Gregorio Episcopo vixisse. Prima, quia sub initium, dum pauca de B. Gregorio præfatur, ait: quia talem sibi Dominus, extremis hisce temporibus, delegerit operarium. Secunda, sub Imp. Iustiniano vixisse videtur, quem, Imperatorem nostrum, passim appellat: sub quo etiam Imperat. D Gregorius floruit. Tertia, suspicari licet, Leontiū hunc S.Sabbæ Monasterio in vrbe Roma præfectum, vnum ex illis tribus fuisse, qui B.Gregorium Hierosolyma deduxere. Tres enim ibi nominantur Leontius, Serapion, Marcus monachi. quare superstitem omnino Leontium fuisse D.Gregorio oportuit, cuius res composuit.

Quod attinet ad fidem scriptionis, nihil hic nutare admodum videas, certe Metaphrastem, qui S.Gregorij res etiam scripsit si legas, & cum Leontio conferas, eos oppido paucis variantes comperias, neque id in rebus grauioribus. quinimò Metaphrastes Leontium, quo posterior æuo fuit, videtur exscripsisse, sed multa recidit, vel superflua, vel non adeo necessaria, componitque res aptius ad historiam. at Leontius quidē paucula quædam adijcit locorum, & hominum propria nomina, quę Metaphrastes reticet. Haud negauerim, næuos quosdam in huius historiæ facie esse. quare corruptam illam in plerisque locis, censuerim. nam tradit Concilium coactum aduersum Monothelitas, Pyrrhum, Sergium, Cyrum, & Paulum, quorum hæresis tum maxime serpebat. quod plane falsum est. sed enim Concilium V. Constantinopolitanum sub Vigilio Papa, vt memorant Zonaras, & Euagrius, coactum est contra Anthemium Constantinopolitanum, & Theodorum Mopsuestenum hæreticos negantes D. Virginē esse Deiparam, & ad confirmandas quattuor Generales Synodos, & prætereà contra Origenem. at Monothelismus nondum emerserat. Cōcilium autem Constantinopolitanum aduersum Monothelitas CXXX. post annos, & amplius habitum est. Quid autem illa? Marcum Abbatem loquentem facit cum Pontifice, ac docētem de Gregorio decidi neutiquam posse, quin prius & Imperatoris, & Patriarchæ Constantinopolitani auctoritas accedat. an quia tum id erat in more positum? an verò quia id necessarium erat ad concilium illud, quamuis non esset Generale, cogendum, vt Gregorij caussa dijudicaretur? sed vtrumque reiecerim. certè Gregorius deinde apud eumdem hunc scriptorem, cum Imperatoris nomine Spatarius, Patriarchæ verò Episcopi Romam, in eamdem caussam, conuenere id minime necessarium fuisse docet. sed vnius auctoritatem Pontificis fuisse satis. quid, id furor ille, ac temeritas Orientalium Episcoporum, qui Gregorium volunt iniussu Pontificis, è carcere educere? quamquam eos ab ea mēte Gregorius prudenter reuocet. Rursus hi quam superbè apud Pontificem agunt? quā incondite ab eo recedunt? prorsus vt nihil tantam auctoritatem, dignitatemque respicere videantur. At suspecta mihi quidem est ea etiam oratio, quā Imperator ad Episcopos habuit, antequam eos Romam dimitteret. quantum prę se gerit in eos imperiū? quātum in huiusmodi caussa auctoritatis? certe vt hanc orationem, ita & Episcoporū audaciam Metaphrastes tacuit. at non hæc videntur vitio vertenda scriptori Leōtio. ita refert, eos egisse non profert in illis fidem, aut sententiam animi sui.

Vt de scriptoris pietate constet, duo in memoriam reuocauerim, quæ cum primis suspecta apud Græcos esse solent; cultum in Spiritum Sanctum, & reuerentiam in Romanum Pontificem. porro hic scriptor de Spiritu Sancto rectè sentit: illum semper cum Patre, Filioque non modo coniungit,

Sanc-

Sanctiſſimumque, ac vitalem Spiritum appellat, ſed apertiſſime docet eum cum Patre ac Filio iuxta æternum. ceterum in Pontificem Romanum acrius, ac liberius inuehitur, plane vt actum à Dæmone dicat, ac temere ruiſſe in Gregorij cauſſa, iniuſteque de eo decreuiſſe. quod certè ſi rem inſpexeris, ita ſenſeris; ſed parcendum erat verbis amarioribus. quare ſatius nobis viſum eſt, ea verba reſcindere. ſed vitium hoc Græcorum ſcriptorum eius temporis fuit, quorũ plerique in Romanos Pontifices parũ æqui, in quos ſæpè inuehuntur, vt obſeruat in Annalibus Baronius. Bar. tom. 7. ad Ann. 552

Demum de ſcriptoris ſtylo, Pater Franciſcus Raiatus interpres, ita cenſuit: Rem totam, vti patet, non apte componit ad hiſtoriam: ac plane verboſior eſt. ſyntaxis in eo & barbariſmis ſcatet, & aſpergitur ſolæciſmis: præterquam quod ſic aliquando corruptæ ſententiæ ſunt, ſiue id ſcriptoris ipſi' vitio fiat, ſiue librarij, vt difficile fuerit ſenſum elicere. quarè non ita viſum eſt, in vertendo verbis hærere, vt nihil immutaremus, adderemus nihil. ſed vſque ſententiã, reique veritatem ſartam, tectamque ſeruãtes, paucula quædam mutauimus, reiecimus, addidimus: ac fortaſſe minus id libere præſtitimus, quã potuiſſet hæc interpres.

2 NON MEDIOCRES HVIVSMODI COGITATIO POENAS DEDIT] *In Græco Codice corruptiſſimus erat locus, ex quo hic elici ſenſus potuit..*

3 QVOD IN NOVISSIMIS HISCE DIEBVS] *hinc fortaße coniicias, vt ſuperius memoraui, eodem fere tempore vixiſſe cum Gregorio Leontium, qui hæc ſcribit.*

4 PATRIA VICVS FVIT QVOD PRÆTORION DIXERE] *Codex MS. Eccleſiæ Cephalœdenſis: ortus eſt in Caſtello Prætoriano. interpres Metaphraſtis apud Surium, vertit prætoria. in Græco eſt, vox quæ ſonat Prætoriũ, an Prætorianorũ? quãquam idem: fortaſſe à Prætorianis olim militibus dictum, qui illic in ſtatione militari fuere. vicus hodie incultus: loco nomen feudum Giuranianum, diſtat Agrigento P. M. ſex, quà Orientem reſpicit.*

5 PATRE NATVS EST CHARITONE MATRE THEODOTE] *Græca habent Chariton, & Theodote interpres Surianus ita vertit: parentes verò, quæ Dei gratia, & benignitas fuit &c. perperam. nam, vt vides, parentum Gregorij nomina propria ſunt. paulo poſt, Leontius ait, Charitonem, & Theodoten, poſt editum Gregorium, vſu matrimonij abſtinuiſſe. ſed hic D. Gregorij tempora conſtituenda ſunt, illuſtranda hiſtoriæ.*

D. GREGORII ÆTAS EX LEONTIO

De S. Gregorij ætate hæc colligi ex Leontio poſſunt. Anni Chriſti. Ætatis Gregorij.

524 1. *S. Gregorius naſcitur, & à D. Potamione Epiſcopo baptizatur.*

532 8. *Octennis Damiano Grammatico literis imbuendus traditur.*

536 12. *Cum annum ageret XII. Clericum profitetur.*

542 18. *XIIX. agens annum, ab Angelo monitus, pridie Kal. Iulij, fugam, & peregrinationem Hieroſolymitanã capeſſit.*

543 *Poſt menſes ferme VI. Hieroſolymam peruenit, ſacraque loca veneratur. vbi ſacris Pentecoſtes diebus à Macario Epiſcopo Hieroſolymitano Diaconus ordinatur.*

544 20. *Paullo poſt Montis Oliueti Monaſteria obit. atque in ijs annum diuerſatur.*

549 25. *Ex Olitueto in Eremum interiorem ſecedit, & annos IV. apud ſenem quemdam commoratur.*

550 26. *Hieroſolyma redit ad Macariũ Epiſcopum. hic annum agit: mox Antiochiam proficiſcitur, quarto Idus Aprilis.*

552 28. *Vbi annum Antiochiæ exegit, Conſtantinopolim adit.*

553 29. *Ibi Synodo interfuit, quæ habita eſt anno Chriſti IↃLIII. à Synodo ſtatim Romam peruenit, XI. Kalend. Iulij. S.S Apoſtolorum ſepulcra veneraturus.*

555 31. *Hic à Romano Pontifice ordinatur Epiſcopus Agrigenti. quod à Pelagio Papa factum oportuit. nam Vigilius Pontifex, quod Synodum ratam habere nollet, ſtatim ab ea in exilium à Iuſtiniano actus eſt. in Hypſam, an Proconeſum (illa Illyrici, hæc Propontidis Inſula eſt) Anaſtaſius, & Liberatus Diaconus. ex eo reuocatus, cum rediret Syracuſis obit, ineunte anno IↃLV. quo Pelagius creatus eſt Pontifex. à quo primo Pontificatus anno, Gregorius Epiſcopus ordinatus eſt. quo tempore à Charitone patre agnitus eſſe dicitur, cum XIII. ageretur annus, ab eius fuga. è patria autem, vt diximus XVIII. annos natus fugit; poſt XIII. ordinatus eſt Epiſcopus; igitur anno Chriſti IↃLV. Ætatis ſuæ XXXI. exeunte, an XXXII. ineunte? Roma profectus eſt XVII. kal. Septembris, cum Felice Epiſcopo, qui Agrigenti VI. egit menſes.*

556 32. *A Felicis Epiſcopi è Sicilia abitu, ad accuſationem D. Gregorij, quid interceſſerit temporis, pronuntio, non liquere. ſed aliquot effluxiſſe annos, coniicio ex verbis Sabini, & Creſcentini turbarum auctoribus. ea ſunt: quo vſque tandem iſti nos parcamus impoſtori, atque malefico?*

Quæ verba Gregorium plures annos ſediſſe, ſignificant. proin turbas contra illum excitatas poſt extinctum Pelagium, qui ſedit annos VI. accidiſſe, crediderim. Ioannis III. Pontificatu, qui Pelagio ſucceſſit, anno Chriſti IↃLIX. Ætatis Gregorij XXXV. quoniam verò Gregorius accuſatus vnaque abſolutus eſt, dum viueret Impe-

rator

rator Iustinianus, qui Ioannis Pontificatus anno sexto supremum expleuit diem, necessariò fit, vt Gregorij caussa ad Ioannem Pontificem delata sit, tres saltem ante Iustinianum demortuum annos. Etenim Gregorius exortis turbis, duos an tres menses in Sicilia, Romam adductus, annos duos, & menses quattuor in custodia fuit. Cognita caussa, & à Synodo Romæ absolutus, Constantinopolim ad Imperatorem Iustinianum contendit, à quo multis donatus donis. indè Romam, hinc Agrigentum in Siciliam, anno consequente, rediit. vbi quamdiu vixerit, haud certo dignoscas. Intereà siquidem optimum, nauumque pastorem egisse, Leontius scribit. ex ijs liquido constat, ordinationem Gregorij à Papa Pelagio factam, Imperatore Iustiniano, duos post annos à quinta Synodo Constantinopolitana, Anno Christi 555. accusationem verò, eiusdemque absolutionem Ioanne Pontifice obuenisse, Imperatore etiam Iustiniano, sub Christi annum 560, & quod excurrit, vsq; ad annum 565. quo Imp. Iustinianus diem obijt.

At faciendum est satis Illustrissimo Baronio, qui Notis ad Martyrologium Romanum, & in Annalibus suis, ait, Diuum Gregorium Agrigentinum, Imperatoribus Mauritio, Gregorio Magno Pontifice, accusatum, Romæ caussam dixisse: eaque super re, exstare multas eiusdē Gregorij Magni epistolas. Sed hanc sententiam multa sunt, quæ euertant. primum scriptores, Gregorii Agrigentini æquales, quibus in Historia potius credendum. at Leontius Synchronos, rem, ait, sub Imperatore Iustiniano euenisse, atque adeò sub Romano Pontifice, qui post Synodum Constantinopolitanam, imperante Iustiniano, vixit. Secundùm, Gregorij Episcopi Agrigentini cum Aetas, tum Vita institutum: is enim, quinta Synodo Constantinopolitanæ interfuit, vt tradunt Nicephorus Callistus, Leontius Abbas, Simeon Metaphrastes. Synodo autem interfuit pro Episcopo Sardicæ Constantia Cypri. certè Sacerdotium interfuisse Concilio quiuis putauerit. atqui Canones antiqui statuunt à trigesimo anno quempiam inire Sacerdotium posse. sed probatum iam à me est, Gregorium annos cum expleret 29. & 30. attigisset, Synodo adfuisse. Synodus autem coacta est anno Christi 553. à quo si annos Gregorij Agrigentini relegas, natum inuenies vt supra posui, anno Christi IↃXXIV. à quo anno si excurras ad Gregorium Magnum, cuius Pōtificat' anno quarto, vt Baroni' ait, Gregorius Agrigentinus accusatus caussam dixit, agebat is annos LXX. quos fere totos in diuina se philosophia exercuerat. Quid ergo Episcopus adeò senex, præ afflicto ieiunijs, vigilijsque, & macerationibus corpusculo senior de adulterio insimuletur? quis hanc technam ordiri fuisset aggressus quæ se deridiculum exhiberet? Tertiùm, nec Gregorius Papa Magnus, vir sanctissimus, idemque sapientissimus, vsque adeò temere, vt ait Leontius, de tanta re iudicasset, adeòque inopem consilij in eadem præsetulisset, neque ità neglexisset, vt Episcopum senem tot miraculorum patratorem annos duos, & menses VI. in custodia retinuerit. Iā verò Baronius, vir doctissimus, & acri iudicio, excusatione dignus est, qui scriptorem rerum Gregorij Leontium non legit. nam Acta Græca, quæ extat, Metaphrastis sunt. Literæ autem Gregorij magni, quibus ille inductus est, ad alterum Gregorium Episcopum Agrigentinum scriptæ. Quartùm, Episcoporum Agrigentinorum Tabula, ac successio idem conuincunt. nam S. Potamioni successit Theodorus Episcopus, Theodoro D. Gregorius, de quo sermo est, auctor Metaphrastes. sed Gregorius Agrigentinus Episcopus, ad quē Gregorij Papæ primi exstāt epistolæ subrogatus est Eusanio, vt ex eodē D. Gregorio PP. constat. is igitur Gregorius Episcopus ad quē scribit S. Gregorius PP. diuersus est a S. Gregorio, qui Theodoro in Episcopatu suffectus est.

Niceph. l. 17. cap. 27. — Metaphr. in vita S. Greg. — D. Greg. l. 3. epist. 36.

A VICO QVODAM TYRIDE] *Codex Cephaloedensis:* de Castello, quod Tirinum vocabatur. *haud rectè. Manuscripta membrana Græcæ:* A vico, cui nomen Tyris *in Historia Translationis D. Agrippinæ, memoratur vicus, nomine* Tyros, *non longe Agrigento. altera historia fidem alteri facit.* 6

GREGORIVM EDIDERE] *editus est in lucem Gregorius, vt ex eius ætate coniecimus anno Christi 524. Imp. Iustino seniore.* 7

SANCTISSIMVS AGRIGENTINÆ ECCLESIÆ ANTISTES POTAMIO] *Potamio Episcopus vbique sanctissimus dicitur non solum ob Episcopatus dignitatem, sed ob vitæ sanctitatem. colitur in ecclesia Agrigentina 29. Ianuarij ex eius Tabulis.* 8

DONATO ARCHIDIACONO, ET BIBLIOTHECARIO *Codex MS. Caphaloedēsis, librorū custodi. Surij interpretatio: qui tum forte sacrorum librorum curam habebat* 9

IN SACRARII CVBICVLO] *Sacrarium cella, seù locus in quo sacra vasa custodirentur.* 10

PAVLVLVM CVM OBDORMISSET] 11
idem Gregorio obuenisse vides, quod Samueli. Lib. 1. Reg. cap. 1.

AD FLVMEN QVOD CIVITATEM ABLVIT] *igitur ea tempestate habitabatur adhùc vetus Agrigentum fluuius Agragas præterlabebatur, à quo vrbi nomē, ex Thucydide. proin Empedocles his versibus ciues suos salutare aggressus.* 12 — Thucyd. l. 6

Vrbem qui flaui ad ripas Agragantis, amici
Incolitis magnam, res & curatis honestas,
Saluete.

hodie corruptum fluuio nomē, Drago. Agrigentum vetus à Sarracenis deletum, crediderim sed exstant ruinæ ingentes. Recens Agrigentum in colle proximo, antiquæ vrbi imminente conditum.

HIC NAVICVLATOR] *cui nomen Varus fuit, vt inferius dicitur.* 13

VRBIS EPISCOPVM ADIT] *Reparatum, an Primosus? ille anno Christi 535. Synodū Carthaginensē habuit, atq; ad Io.* 14

Papã literas ſcripſit.hic V.Synodo Generali Cõſtantinopolitanę interfuit,ãno 553. Gregorius verò Carthaginẽ appulit anno 542. incertum mihi eſt,quis horum, an alius ab his intermedius, hoc anno Eccleſiæ Carthaginenſi præeſſet.

15 MINISTRANTE SANCTISSIMO ARCHIEPISCOPO MACARIO] *is eſt Macarius II. quẽ Baronius Epiſcopatũ accepiſſe tradit,anno 514.alij anno ſuperiore. ſed duos ante hũc annos iniſſe oportuit. nã Gregorius anno 512. urbe Agrigẽto profectus Hieroſolyma cõſequente anno peruenit vt ſuperius probatum à me eſt. Macarius igitur eccleſię iam præſidebat,anno 513.de Macario vide Baroniũ,ad annũ 547.&548*

16 IN DEXTERA TEMPLI PARTE] *Surianus Metaphraſtes habet*, in dextero altaris latere *MS.Codex Cephaloedenſis*, in dextera parte pulpiti:*ità & MS.Cod Græc*.

17 SANCTI SPIRITVS GRATIAM.ETC.] *ſub aliqua fortaſſis ſpecie, vel columnę, vel ignis,vel luminis.aut alio modo*

18 ET VNDENAM HI MAGNANIMI VIRI SVNT] *corruptus in Leõtio locus,& in MS.Cephalœdẽſi aptius ex Metaphraſte:vbinã gentiũ qui nuper hic aderãt,magnanimi viri degunt?hinc enim procul abiiſſe puto.Ille verò,XX ſtadia Romanorum vicus à ciuitate diſtat, quo non ità pridem illos perueniſſe,veroſimile eſt.*

19 AD NOVVM SESE VENTVROS DOMINICVM DIEM] *Dominicã in Albis,nouã Dominicam Græci appellant vel quia reſurrectionis noſtræ Encaenia,& vt ſic dixerim,Initialia in ea peraguntur,vel etiã quia Octaui illius diei figurã gerit,in quo noua omnia futura ſunt. Hæc Billius in argumento ad orationem Sancti Gregorij Nazianzeni in Nouam Dominicam.*

Billius ad orat. 43. S. Gregor. Nanz.

20 NAVIM D.O.PANHOR,EPISC.MERCIBVS ONVSTAM] *Græca vox negotiũ ſignificat,& mercẽ.vtrũq;igitur reddi põt.*

21 AD PLENTHIADIS ORAS] *ità Græce habetur.ſed Antonino*,Plintc,ab Agrigẽto, per maritima loca Syracuſas, *P.M.23.*

22 QVEM PASSARAREAS DIXERE] *hinc adhuc fortaſſe Pachyno nomẽ*, Caput Paſſerum, *nugãtur aũt,qui* Caput Paſſalũ *nominant,dictũq; putant, q̃ mare,q̃ hinc ad Melitã vſq;interfluit,periculoſũ ſit.recte Aretius,Caput Paſſerũ,à Pachyno deductũ exiſtimat ſed rectius à Græco Paſſareas*

Fazell. dec. 1.l. 5.c.1.

23 IN SVBVRBIVM, QVOD EMPORIVM DICITVR] *Strabo Nauale appellat ſed Ptolomæus,Emporiũ: iacentia ſaxa, iuſo in litore ſemiobruta, adhuc ſpectãtur, veteris Agrigẽtinorũ magnificẽtia veſtigia*

Strab. l.6. Ptol. l.3.c.4

24 OCCVRRIT IN AVLA MONASTERII] *MS.Cod Cephaloedenſis* in atrio Monaſterij. *rectè. vtrumque enim ſignificat Græca vox* Αὐλὴ.

25 VT ALIBI DICTVM EST] *dictum crediderim ſuperius vbi de nauigio locutus ad Agrigentinum flumen diuinitus oblato, cum fugam Gregorius è patria cogitaret.*

26 QVATTVOR ANNOS APVD SENEM COMMORATVS] *in Suriano Metaphraſte præterniſſus eſt annorum numerus quos Gregorius apud ſolitariũ ſenẽ ſubſtitit.*

27 AB S.EVSTATHIO EIVS VRBIS ARCHIEP.] *at Epiſcopus Antiochenus Ephraẽ creatus anno Chriſti 526. eoq; munere perfunctus vſq, ad annum 546. quo anno ſubrogatus eſt Domnus,vt obſeruat Baronius ex Nicephoro,Euagrio,alijſq,an inter Ephraem,& Domnum adminiſtrauit eam ſedẽ Euſtathius?an Leontius memoria lapſus*

28 ARCHIEPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO] *erat tum Mennas.*

29 SVNT, AIT, HOMINES SAPIENTES] *hic locus perperam à Suriano Metaphraſte redditus, ſenſuque à recto abhorrente, quem corrigas ex noſtra verſione.*

30 CONSTANTINVM ACCERSIT ARCHIEP. PRÆFECTVM CHARTIS] *in Græco eſt* Cartophylacem, *de quo hæc Anaſtaſius Bibliothecarius*; Chartophylax, Chartarum cuſtos. fungitur autem officio Chartophylax apud eccleſiam Cõſtantinop. quo Bibliothecarius apud Romanos,indutus infulis Eccleſiaſticorum miniſtrorum.& agẽs eccleſiaſtica cuncta prorſus miniſteria, exceptis illis ſolis, quæ ad ſacerdotale ſpecialiter, & proprie pertinere probãtur officiũ. ſine illo præterea nullus præſulam, aut clericorũ,à foris veniẽs, in conſpectũ Patriarchæ intromittitur,nullus Eccleſiaſtico cõuentui,nullius epiſtola Patriarchæ miſſa recipitur,niſi fortè à ceteris Patriarchis mittatur. nullus ad Præſulatũ,vel alterius ordinis clericorũ,ſiuè ad præfecturã monaſteriorũ prouehitur,niſi iſte hunc approbet,& commendet,atque de illo ipſi Patriarchæ ſuggerat, & ipſe præſentet. *hæc Anaſtaſius.*

Anaſtaſ.Biblioth.Notis ad 8.Syn. act. 2.

31 DIACONI PATRIARCHÆ DOMESTICI] *Domeſticus dignitatis genus, cũ politicę, tũ eccleſiaſticę fuit. Domeſticorũ aũt alij ad Patriarchã,& eccleſiã,alij ad Imp.alij ad Auguſtã Clerũ pertinebãt. vide Ioannem Meurſium in Gloſſario.*

Ioa. Meurſ. Gloſſ. V.

32 INIMICVM HOMINEM IN MEDIO TRITICI CATH. ECCL. SEMINASSE ZIZANIA] *Monothelitarũ hæreſis tũ maximè ſerpebat,ait Metaphraſtes,ſed falsò.turbæ tũc erãt in eccleſia,pro tribus capitulis, & erroribus Origenis pro quibus ſedandis coacta Synodus,ex Euagrio,Leõtio,Scholaſtico,& Nicephoro,& Synodus ipſa cõuincit*

Euagr. l.4. c.37. Leont. Sch. l.de ſect.ap. Damaſc.l 3 de orto.fide c.11. Nicephor.l. 17.c.27.

33 PIISSIMVM IMPERATOREM *Iuſtinianum,quem inferius ſæpius nominat.*

34 SERGIO CYRO, ET PAVLO] *adde Pyrrhum, ex Metaphraſte.*

35 ADSVNT EPISCOPI] *Alexandrinus fuit Apollinaris,Antiochenus Domnus ſeù Dõninus,Conſtantinopolitanus Eutychius*

36 ORIENTALES OMNES *ab Occidẽte vt tradit Metaphr.aduenisse oẽs præter Romæ*

37 *antiquioris,& Sardiniæ Præſules ægrotãtes*

Euag. l.4.c. 38.

ROMANVS VERO] *Beatis Vigilius, quẽ Metaphr.ait,miſiſſe hominẽ ſacris literis eruditũ,qui ipſius vices impleret. errat igitur Zonaras,qui Vigiliũ Pontificẽ Rom. Concilio præſidentẽ facit.quẽ abfuiſſe,præter Leontiũ,& Metaphraſtẽ, docẽt ẽt Euagrius,Nicephorus,Photius,Cedrenus,alij.*

Niceph. loco citato. Phot. apud Euthim.Panoplia p.2. tit.24. Cedren.

LI-

38 LIBELLVM MITTIT] *Graec titulum. Vigilius Pontifex constitutum appellat, decretum, quod vide apud Baronium in Annalibus.* Baron. ad ann. 553.

39 POST VBI PATRVM MVLTITVDO] *V. Synodus Oecumenica, Constantinopolitana II. ex patribus CLX. consule Baronium.*

40 IN TEMPLVM CONVENERE] *consessum in Secretario habitum, tradit Acta Concilij.*

41 THRONVM OBTINEAT EPISC. SARDICÆ CONSTANTIAE CYPRI] *Metaphrastes velle videtur, Gregorium in locum* Episcopi *Sardiniæ suffectum. quamquam deprauata est editio hoc loco.*

42 AC TANTVM IPSI SAPIENTIAE] *Nicephorus Callistus, vbi de Patribus in vnum coactis ad Synodum agit, hac de Gregorio: cum eis etiam adesset* Gregorius *Agrigentinus, vir vita sanctitate, eloquentia & veritatis doctrina, omnibus prope superior.*

43 PER TITVLOS, LIBELLOSQVE] *itâ Graec est.*

44 CVI ILLE ACCIDENS &C.] *is temporum mos, viris etiam principibus, adorandi Imperatoris. memorat Procopius, Gilimerem, Vandalorum Regem, cum venisset ad Imperatoris tribunal, exutum purpura, pronum & procumbentem, coactum adorare Imp. Iustinianum. Zonaras addit Gilimeri exemplo praiisse Belisarium, qui cum in conspectum Imperatoris venisset, in terram procidit, vt ostenderet Gilimeri, non hoc ab ipso exigi, quod esset captiuus, sed quod ita moris esset, adorari principes.* Proc. l. 2. de Bell. Vand.

45 ACCIDIT ILLE CORAM IMPER. ATQVE ITERVM, AC TERTIO HOMINEM VENERATVS] *id tum moris fuit, adorandi Imperatoris, quem sępius in hac historia obseruabis: eodem ritu* Auares *apud Corippum.* Aripp. L. 3.

Verum vt contracto patuerunt intima velo,
Ter gazas suspexit Auar, ter poplite flexo,
Pronus adorauit, terræque adfixus adhæsit.
Hunc Auares alij simili terrore secuti,
In facies cecidere suas, stratosq; tapetas
Fronte terunt, longisque implent spatiosa capillis
Atria, & Augustam membris immanibus aulam.

46 DIEM OBIT AGRIGENTINVS EPISCOPVS] *Theodorus, qui S. Potamioni successerat, vt Metaphrastes tradit.*

47 VERVM EVPLVS] *paullo aliter Metaphrastes; Euplum, ait, ab alijs electum.*

48 POSTVLANT A PONTIFICE] *Romanus Pontifex erat tum Pelagius, superius demonstraui.*

49 IN MONASTERIO S. ERASMI] *ita MS. Codex Cephaloedensis. sed Metaphrastes habet, S. Mercurij.*

ABBATE MARCO] *quem supra diximus, comitem itineris Gregorio missum.* 50

IN S. ERASMI] *S. Mercurij, vt modo memorauimus, Metaphrastes habet.* 51

ECCE TIBI COLVMBA] *plerique Episcoporum indicio columba, quæ S. Spiritus symbolum, diuinitus electi, probatique, notum ex Sanctorum historijs.* 52

XIII. HIC AGITVR ANNVS] *XII. hic agebatur annus à Gregorij fuga. profugerat autem, annos natus XVIII. vt Leontius supra retulit. igitur ordinatus Episcopus, anno ætatis XXXI. relege quæ superius de Gregorij ætate dixi.* 53

ADMIRANDVM SANE MYST CONSPEXISTIS] *columbam Gregorio insidentem.* 54

SOCIVMQVE ADDIDIT FELICEM EPISC.] *ità Metaphrastes, & Membrana Cephaloedenses, Felicem.* 55

CVIVS OPERA GREGORIVS INAVGVRARETVR]. *Græca habent* ad proprias sedes restitueretur. *Surianus Metaphrastes*: cuius opera Gregorius in sede locaretur, loqueretur. 56

QVOS PANHORM EPISC. VNA CVM CLERO, ETC.] *obserua honorem, pro more temporum, aduenientibus Episcopis exhiberi solitum.* 57

IN SVBVRBIVM EMPORIVM NVNCVPATVM] *in Græco est* in Peripolim *fortasse hic corrupta vox, nam quod circa vrbem,* Peripolæum *dictum. forte etiam nomen proprium loci hic videtur, sed ex significatione sumptum.* 58

GREGORII MATER VNA CVM ANCILLIS AC SENIORIBVS] *Surius ex Metaphraste*: cum reliquis senioribus feminis *MS. Cod. Cephaloedensis*: cum Diaconissis, & matronis. *Græcus Codex manuexaratus*, cum Diaconissis, & Presbyteris. *plures olim, quibus vxores essent, ea lege in Clerum cooptabantur, vt ab ijs abstinerent. Eæ femina, viris in presbyteros consecratis, presbyteræ dictæ. Gregorius in Dialogis*: presbyter quidam, Vrsinus nomine commissam sibi, cum magno timore Domini regebat ecclesiam. qui ex tempore ordinationis acceptam presbyteram suam, vt sororem diligebat. sed quasi hostem cauens ad se propius accedere numquam sinebat, &c. *lege Baronium in Annalibus suis, ad annũ Christi IↃXCI.* 59 Greg. dial. l. 4. d. 11.

BEATVM ILLVM MONACHVM] *Abbatem Marcum.* 60

MATREM VIDET CVM VETVLIS] *Græcus Codex aperte hic* cum fœmininis presbyteris. *supra* cum presbyteris. 61

TVM ILLE CARÆ PARENTIS PEDIBVS PROVOLVTVS] *eam tantum ait, amplexatum, Metaphrastes: quod videlicet ad decorum magis aptum.* 62

GREGORIVM IN SEDE LOCATVRVS] *Græca ità latine reddas, vt Gregorium in patriam restitueret.* 63

INCORRVPTVM CORPVS PRETIOSVMQVE SANGVINEM] *de quo more, dimi-* 64

65 TRES DIACONOS CREAVIT] *quos sæpius hic leges, Gregorio adsidentes. an id illi factum, ex more antiquo? nam vetus decretum fuit S. Lucij PP. & Martyris, vt duo presbyteri, & tres Diaconi, in omni loco, Episcopum minimè desererent, propter testimonium Ecclesiæ, Anastasius Bibliothecarius.*

Anast. in Lucio.

66 ERASMVM] *manuscripta membranæ hoc loco, & Codex Cephaloedensis habent, Smaragdum, sed Erasmum Metaphrastes eędemque membranæ Græcæ infra. quam ob caussam Erasmum reposuimus.*

67 SABINVS QVIDAM PRESBYTER FILIOLAM HABEBAT] *ex vxore susceptam, antequam in Clerum adsciscere-tur, & in presbyterum ordinaretur. de quo vetere instituto paullo supra dixi. quam igitur hic legis Sabini presbyteri vxorem, ante presbyterium fuisse intelligas.*

68 DATVM EST AVTEM ET PVERIS *de Diaconis vbique loquens pueros vocat.*

69 SABINVS PRESBYTER, CRESCENTINVSQVE] *quos aptiores furoris sui ministros Dæmon reperisset, quam homines ambitu solim damnatos? etenim Sabinus, & Crescentinus, Theodoro Episcopo vita functo, Agrigentinam sedem ambierant, turbasque concitarant. sed vtroque à spe sua deiecto, Gregorius à Romano Pontifice fuerat delectus. ex eo inimicitiarum inter ipsos caussa, & in Gregorium inuidię, ac conspirationis. rectè Tertullianus: æmulatio schismatum mater est. plena exemplorum antiquitas.*

Tertull. lib. de baptism. c. 17.

70 ISTI NOS PAREAMVS IMPOSTORI ATQVE VENEFICO] *eadem iacta conuicia in S. Athanasium, in S. Ioannem Chrysostomum, aliosque viros sanctissimos: notum ex eorum Vitis. Hieronymus de se ipso, suisque obtrectatoribus: maleficum quidam me garriunt, titulum fidei seruus agnosco. magum vocant, & Iudęi Dominũ meum: seductor & Apostolus dictus. rectè D. Augustinus; Dominum Iesum Christũ appellatum seductorem, ad solatium seruorum suorum, quando seductores dicũtur.*

D. Hieron. Epist. 99.

D. Aug. in ps. 63.

71 LEVCIVM QVEMDAM] *ita legendum, vitiose enim, Bleusium, hoc loco habet Metaphrastes Surianus: sed in fine Leucium, recte.*

72 APVD THEODORVM ENILLOSTRIVM] *perperam in MS. Cod. Cephaloedensi, occultus manebat in domo cuiusdam Theodori illustris prope locum, qui dicebatur Modiolus.*

73 CVI NOMEN EVODIA] *idem nomẽ habetur in MS. Membranis Cephaloedẽsibus. corrupte igitur apud Surianum Metaphrastem est Eudocia, pro Euodia.*

G eg Nyss. in vita Sancti Greg. Thaumaturg.

74 HANC DILIGENTES IMPII] *nota improborum artes, & calumnię in Sanctos viros, per mulierculas meretrices, mercede conductas, vt in S. Gregorium Thaumaturgum, auctore Nysseno; in S. Athanasiũ, Theodoreto: in S. Damasum Papam, Anastasio; in Eustathium, Antiochenum Episcopum, Theodoreto, in Gregorium, Euagrio.*

Theod. l. 1. cap. 2. Anast. in Damaso Theodor. l. 1. c. 21 Euagr. l. 6. cap. 7.

IVBET ILLE LIGNVM PVLSET] *quo de more temporum, ad sacros conuentus conuocabantur.* 75

VOCATIS ADOLESCENTIBVS] *tribus Diaconis.* 76

SCORTVM ROGANT] *Euodiam.* 77

PENDEBAT ANIMI POPVLVS] *Metaphrastes, apud Surium, ait, Gregorium vltro se tortoribus dedisse, exinde natam in populo suspicionem.* 78

S. GREGORIVS LILYBOETANÆ VRBIS EPISCOPVS] *Metaphrastis editio Suriana: lybis Episcopus. Cod. MS. Cephaloedensis habet; Episcopus vrbis Lybię vterque perperam, Gręcus Codex manu exaratus S. Gregorius Episcopus Libitanorum vrbis; emenda, Lilybætanorum.* 79

LITERAS SE AD EXARCHVM, CVI APOST. HOC OPVS INCVMB. DEDISSE] *Exarcho nomen, Tiberius, fuit, vt paullo post Leontius docet. falso igitur, vbi Codex Gręcus Exarchũ habet, Interpres apud Surium Exarchum, viri nomen reponit; dignitatis enim est, & muneris. nec rectè, in codice Cephaloedensi; princeps Apostolici. haud tamen crediderís Exarchum hunc Rectorem Siciliæ fuisse (is enim paullo post, Prætor, de more, à Leõtio dictus) sed fortasse patrimonij Romanę Ecclesiæ, cui vices suas Romanus Pontifex interdum committebat, vt notum ex D. Gregorio. de Exarchi titulo, & potestate exstat Canon Nicæni Concilij: reddãt Archiepiscopo eius loci (Cæsariensi) debitum honorem, & vocetur ille Exarchus, id est maior, quam Archiepiscopus. Conciliũ Sardicense, oportet admoneri per literas Exarchi Prouinciæ, dico autem Episcopi Metropolitani. num ne igitur Tiberius, dictus Leontio Exarchus, aliquis fuit ex Siciliæ Episcopis Metropolitanis? an Rector patrimonij B. Petri, à Romano Pontifice mitti solitus, qui eiusdem vices in Sicilia ageret?* 80

D. Greg. l. 2. Epist.

ERAT ENIM APVD PHILOSOPHIANOS] *Antoninus, Philosophianas dicit, quas in Mediterraneis collocat, inter Catanam, & Agrigentum: à Catana, ait, Agrigentum, mansionibus nunc institutis, M.P. XCI. sic: Capitonianas M.P. XXIV Philosophianas M. P. XXI. Gallonianas M.P. XXI. Sosconianas M.P. XII. Agrigentum M.P. XIII.* 81

HVNC NVLLO ADVOCATO CONCILIO CORAM TE STARE] *Episcopus enim nonnisi in legitima Synodo, super obiectis criminibus audiebatur, & iudicabatur, ex pluribus Romanorum Pontificum decretis, quæ collecta habes apud Antoniũ Augustinum, Epitome Iuris Pontificij.* 82

Ant. Augu. p. p. l. 5. tit. 36.

FALSAM IMPVDICAMQVE DÆMON INVADIT] *ita meretrix calumniata S. Gregorium Thaumaturgum, arrepta à Dæmone, horrendo spectaculo, nec prius ab illo, suffocari desijt, quam magnus Gregorius Deum pro ea inuocasset, & placasset, Gregorius Nyssenus.* 83

S. Greg. Nyssen. in vita S. Gregorij Thaumat.

AD PONTIFICEM REFERAT] *at quis tum Romæ Pontifex? quod certum est* 84

eſt ex Leontio, hęc contigiſſe, Imp. Iuſtinia no, ſub quo, ab inito Epiſcopatu à S. Gregorio (inijt autē, vt diximus anno IↃLV.) vixere Romani Pontifices, Pelagius, & Ioannes: ſed ea turba, non ſtatim atq; Gregorius Epiſcopatum ſumpſit, excitatę ſunt ſedente Pelagio; ſed aliquot exinde poſt annos, iudicio meo, circiter VI. ex eo cenſuerim Ioannem Eccleſiæ tum præſediſſe. nam Pelagius annos IV. & menſes aliquot, in Pontificatu vixerat. Gregoriana etiam tempeſtas, quæ tres ferme annos perdurauit, ſub eodem Pontifice commota, & ſedata eſt. proin vero ſimilius eueniſſe Ioanne Eccleſiam adminiſtrante. plura ſuperius dixi.

85 QVONIAM ARBITRVM TE, IVDICEMQVE CONTRA *ME*, ETC.] *ſedenim ab impijs Sabino, & Creſcentino, turbarum auctoribus, dumtaxat iudex delectus fuerat. cōſtare autem ex hoc loco videtur, nullam in abnuentes Epiſcopos poteſtatem fuiſſe.*

86 DIGNVM VIRVM DELEGIT] *Leucium improbum Hęreticum, Metaphraſtes intelligit.*

87 AD SICILIÆ PRÆTOREM] *hinc vides, Exarchum eſſe alium à Prætore, qui Siciliā pro Imperatore adminiſtrabat.*

88 DIACONVM VERO] *Platonicum.*

89 EXACTO AVTEM ANNO RECORDATVS GREGORII PONTIFEX] *nō nemo erit, qui fortaſſe mirabitur, Romanū Pontificem per annum, Gregorij Epiſcopi in vinculis oblitum. plura is in carcere miracula patrarat, quæ per vrbem fama vulgauerat, neque ad Pontificem quiſquam detulit? nec fuit qui cauſſam eius cognoſci curaret? an ita à Deo permiſſum probanda Gregorij patientiæ, virtutiq; illuſtrandę?*

90 DVM SYNODVM COGAS] *notum, antiquæ Eccleſię moribus, examinandis Epiſcoporum cauſſis, obiectiſque criminibus, Synodos cogi ſolitas. ita S. Damaſus, adulterij falſo accuſatus, coram Synodo cauſſam dixit, Anaſtaſius Bibliothecarius. Xyſtus tertius Pontifex, à Baſſo reus in iudicium accerſitus, congregata Synodo LVII. Epiſcoporum dicta cauſſa, vno omnium conſenſu abſolutus eſt, Imperatore Valentiniano, idē Anaſtaſius. Imperante Mauritio, Gregorius Antiochenus de adulterio accuſatus, coram Synodo Conſtantinopolitana ſeſe purgauit, Euagrius.*

Anaſtaſ. in Damaſo in Xxſto. III.

Euag. l. 6. cap. 7.

91 NEQ; ENIM DE HOMINE NOS FERRE IVDICIVM POSSVMVS] *ſuſpecta nobis hæc narratio. quid enim Romano Pontifici cum Imperatore Orientis, & Patriarcha Conſtantinopolitano, in ijs, quę ad iudicia ſpectarent cum Epiſcopis, ac præcipue Sedi Romanæ ſubiectis, quales fuiſſe Epiſcopos Siciliæ certum eſt eo tempore. quare hanc narrationem cenſeo vitiatam ab aliquo Græculo, in inuidiam Romani Pontificis.*

92 MARCIANVM SPATHARIVM SVV] *ab Regio armamentario, Surij Metaphraſtes. in Cedreno hoc nomen* Spatharius *explicatur,* Cuſtos corporis, *apud eumdem protoſpatharius Spathariorum princeps.*

CYZICI, ET CORINTHI EPISC.] 93
Ancyræ Præſulem addit Metaphraſtes, & Codex Cephaloedenſis. eumdem tamen Leontius infra nominat.

SVAS IPSORVM FACIES CÆDERE] 94
mos apud hunc ſcriptorem frequens.

HÆC VT INAVDIIT PONTIFEX 95
VEHEMENTER OBSTVPVIT] *vehementer & nos obſtupeſcimus, duos per annos, & menſes quattuor, quos Gregorius in cuſtodia detentus eſt, tot mira facinora patrans, vrbe Roma vniuerſa prædicante, auctoremque quaſi quempiam è viris ſanctis venerante, adeo occluſos fuiſſe aditus ad Pontificem, vt nec leuis rumor ad eum peruaſerit.*

PER EOS VERO DIES] *importuna* 96
narratio, quæ melius differri poſſe videbatur in eum locum, vbi extracta fuiſſe dicuntur ligna, D. Gregorio deprecante.

ERANT AVTEM OMNES NVMERO 97
CL.] *Synodus Romana CL. Epiſcoporum, pro cognoſcenda Gregorij Epiſcopi cauſſa. maior numerus, quam res poſceret.*

PRÆFECTVS CHARTIS] *Conſtan-* 98
tinus, de quo ſupra.

IVBET IGITVR TRES EPISCOPOS] 99
Marcum tantum, & Sacerdotes quinque miſſos, ait Metaphraſtes Surij. at à quo nam miſſi, hinc non liquet.

IN MAGNO QVODAM SVGGESTO] 100
MS. Cod. Cephaloedenſis: in magno veſtibulo, quod dicitur S. Andreæ Apoſtoli. MSS. Græca in magno quodam ſuggeſto.

ET SABINVS QVIDAM, VT IN HI- 101
SPANIAS EXSVLARET] *excidit exſcriptori Creſcentinus, quem in Thraciam exulaſſe, ait Surij Metaphraſtes. contra Cod. MS. Cephaloedenſis, Sabinum in Thraciā Creſcentinum in Hiſpanias damnatos exſules: qui Epiſcopum falſo accuſaſſent, exſilio multati. Baſſus calumniator qui Xyſtum III. Pontificem in iudicium accerſiuerat, à Synodo in exſilium miſſus, Platina. Aſterius Princeps Orientis, qui Gregorium Antiochenum Epiſcopum, de adulterio per calumniam accuſarat, neruis per vrbem cæſus, & in exſilium pulſus eſt, Euagrio auctore.*

LAICI VERO LXXX.) XXV. *collectos* 102
primum dixerat Laicos, ſed hic auctus eſt numerus.

AD BASCHANOS) *ita Græce, ſed cor-* 103
rupte pro Vaſcones.

ECCE AVTEM ...... INGENS REPEN- 104
TE PROCELLA) *mira. perlegant, & contremiſcant ij, ad quos dictum eſt, nolite tangere Chriſtos meos.*

DIACONISSAM SANCTÆ CÆCILIÆ 105
Monaſterium S. Cæcilię, in quo Euodia Agrigentina pœnitens vixit, ſancteq; obijt, in regione Tranſtiberina, Sanctimonialiū Virginum de familia S. Benedicti, tūc fuit: ſed à Paſquali PP. I. reformatum inſtauratumque, Monachos eiuſdem Ordinis habuiſſe, atque ab his Humiliatos; ac demum

ſub

ſub Clemente VIII. rurſum Sanctimoniales Virgines D. Benedicti, à Germano fratre Domino Conſtantino Abbate per epiſtolam monitus ſum.

106 VBI DVOS CVM EXEGISSET, ET XX. ANNOS, ETC.] *certe quidem perfectæ pœnitentiæ, ac perſeuerantiæ in ea teſtimonium, mulieri Euodiæ dicit Metaphraſtes, apud Surium, his verbis: ac puella illa Agrigentum, ciuitatem non vltra videre ſuſtinuit; ſed omni ornatui vale dicens, cum prius ab Epiſcopis, vti pro ſe orarent, impetraſſet, in* Collegium *D. Cæciliæ cooptabatur: in quo duos, ac XX. annos aſſiduè, ac continenter viuens medicamento pœnitentiæ, vt maxime poterat, priores detergens maculas, ad cæleſtem, quem tantopere concupierat, amatorem, Dei benignitate migrauit. MS. item Cod. Cephaloedenſis de Euodia hæc habet:* in Monaſterio morata eſt annis XXII. in pœnitentia, & confeſſione, & conſummatis agonibus multis, ſancto fine quieuit.

107 LIGNA QVÆDAM PER FLVM. ALV. INVEHEBANTVR] *Baronius in Annalibus, Acta S. Gregorij à Græco impoſtore corrupta putat; ſed ridicula, & fabuloſa eſſe, quæ de lignis ad Tiberis ripas hic recenſentur. Equidem non omninò improbauerim miraculum: fortaſſe autem eius enarratio, pleriſque additis vitiata. mouet me auctoritas D. Ioſephi Hymnographi, qui hymno ſuo in S. Gregorium, miraculum probat, dum meminit prunarum, quas manibus, & pallio tenuit.* Baron. tom. 8. ad An. 594

108 IN GREGORII PALLIO PRVNAS] *Briccius item Turonenſis Epiſcopus prunas candentes veſtimẽti lacinia excipiens, ſine noxa, per vrbem tulit, vt à falſo ſtupri crimine ſe liberaret.*

109 ALTER IAM IN TERRAS EXTITIT GREGORIVS] *Thaumaturgum Gregorium, Ponti Epiſcopum intelligit. nam paullò infra, Gregorium Agrigentinum, ob miraculorum magnitudinẽ Leontius appellat alterum Gregorium Thaumaturgũ.*

110 ECCLESIAM INIBI INSTAVRARE] *ſed à Concilio id fuiſſe decretum, ob Leucij facinus, mox à Gregorio approbatum, narrat apud Surium Metaphraſtes.*

111 ITA LIBELLVM DANT] *Græcus Codex habet,* titulum *de quo iam diximus.*

112 NOSTI IAM DIMIDIAM NOSTRÆ VRBIS PARTEM ETC] *Metaphraſtes Surianus, Leontium ſecutus, locum ait nõ exiguum à ſubdita ſibi ciuitate abſciſſum, Gregorio Pontificem dono dediſſe. non improbauerim, ex prædijs eccleſiæ Romanæ in Sicilia, partem aliquam agrorum Gregorio, eiuſque eccleſiæ à Pontifice datam. ſed vereor ne ſcriptor, ſiue impoſtor quiſpiam rem, dum in maius auget, corruperit.*

113 IMPERATOR IVSTINIANVS] *animum aduerte, poſt Gregorÿ cauſſam, in Romana Synodo actam, Imp. Iuſtinianum adhuc inter viuos agere, ac proinde ſub Gregorio magno illam tranſigi non potuiſſe, quod te ſupra monuimus.*

IMPERATOR GREGORIVM INGREDI CVM EPISCOPIS IVBET INGRESSI TER ETC.] *adulatio temporum, & Epiſcoporum, aulam frequentantium, priſcos eccleſiæ mores protriuere. nam antiquitus Epiſcopi Imperatorem tantum ſalutabant & oſculo excipiebant. ità Amphilochius Epiſcopus Imperatorem Theodoſium, de more ſalutauit, & oſculatus eſt, auctore Theodoreto. Ioannem Chryſoſtomum Epiſcopum, memorat eius vitæ ſcriptor, Imp. Arcadium ſalutaſſe, hunc vero ſubmiſiſſe illi ceruicem, vtique quam de more exoſcularetur. Ad hæc antiquis temporibus, Imperatores magnis honoribus Epiſcopos, ad ipſos accedentes, proſequebantur. quippe magnus Conſtantinus venientibus Epiſcopis occurrit, Gregorius Cæſarienſis. plerique è ſolio deſcendebant, eiſque obuiam procedebant, & caput eorum manibus ſupponebant, benedictionem accepturi, auctor Suidas. Imp. Valentianus, cum S. Martino Epiſcopo de more aſſurgere dedignaretur, ſella diuinitus conflagrauit, itaque coactus non aſſurrexit modo, occurritque viro Dei, & caput manibus eius ſubmiſit, ſed ad genua accidit, eiuſque veſtigijs ſe proſtrauit, Venantius Fortunatus. Euſebiam Auguſtam Conſtantij vxorem aditurus Leontius Epiſcopus, hos expetiuit honores, Epiſcopis exhiberi ſolitos; vt illa, ingredienti Epiſcopo ex ſolio deſcendens obuiam procederet, eiuſque manibus ſupponeret caput, benedictionem accepturа. mox Epiſcopus ſederet, Auguſta vero adſtaret, ſeſſura cum ille iuſſiſſet. & quidem ingenuum Epiſcopi animum Imp. Conſtantius laudauit, Suidas.* 114

Theod. l. 5. c. 16. Script. vit. S. Ioann. Chryſoſt.

Greg. presb. Cæsar. apud Metaph. 10. Iulij. Suidas in Leontio.

Venan. Fortun. l. 3. vita S. Martini.

IMPERATOR NOVOS SANCIT, SACROSQVE CANONES] *Epiſcopos, Imp. in conſilio adhibito, ſanxiſſe leges, ait Metaphraſtes. porrò cum Iuſtinianus diuerſis Imperÿ ſui temporibus, Canones, legeſque promulgarit, difficile eſt diuinare, quis fuerit annus, quo nouos hoſce Canones ediderit, dum Gregorius Conſtantinopoli moraretur. Verum cur Canones ſanxerit Iuſtinianus, diuiniſque ſeſe miſcuerit, excuſationem vide apud Baronium, in Annal.* 115

Baron. to. 7. ad An. 528.

CONCEDAT IN VRBE] *enimvero Agrigentina.* 116

EPISCOPIS SELEVCIÆ PONTIQVE] *M. S. codex Cephaloedẽſis habet Seleuciæ, recte. nam mendoſe in Græco Codice, Leucia.* 117

ECCE ENIM DIMIDIAM VRBIS PARTEM] *Agrigenti. huc igitur ſpectabat res, cum Gregorius locum ab Imperatore peteret, condendæ eccleſiæ, Epiſcopio, vt vniuerſa vrbs Agrigenti donata Gregorio, & eccleſia Agrigentina memoraretur. ægre animum induxerim, vt credam. cenſeo rem auctam in maius, vt paullo ante dixi.* 118

NEQVE VERO PIISSIMA AVGVSTA] *quæ tam hæc fuerit, incompertum mihi eſt. quippe Theodora Auguſta, Iuſtiniani vxor, vt auctor eſt Procopius, obierat, cum imperaſſet annos XXI. menſes III. qui an-* 119

Procop. de bello Goth.

nos

nus imperij Iuſtiniani, & Theodoræ inci-
dit in annum Chriſti 548.
121 CLERVS CVM THVRE, FACIBVS-
QVE] *vetus mos excipiendi in vrbem*
Epiſcopos.
122 POSITA EX ADVERSO SACRA
MENSA] *Sacra mēſa, altare appellatum,*
quod in ea corpus Chriſti manducaretur,
& calix biberetur. S. Gregorius Nyſſenus
hom. de Baptiſm. Quoniam, & hoc altare,
cui aſſiſtimus, lapis natura communis eſt,
poſtquam autem dei cultui conſecratus eſt,
Eulogiamque accepit, eſt ſacra menſa, &c.
123 DÆMONES IN IDOLO EVER, ET
RAPS DELITESCENTES] *ſimulacri*
latibulis incubantes. at qui nam Euer, &
Raps? Dæmonum nomina eſſe puto, qui ſi-
mulacro adſidebant.
124 CVM DIV IAM, PLVRIMOSQVE
ANNOS] *inexploratum habeo, quot an-*
nos Gregorius ſederit, quoue anno, vita
exceſſerit.
IN PACE TANDEM OBDORMIVIT] 125
vtique in vrbe Agrigento, vt hoc loco pau-
loque poſt Leōtius ſignificare videtur. Igi-
tur lōge à vero abhorret, quod in Cephaloedēſi
Codice aſſutum eſt, tum præfatione in vitā,
tum in ætate extrema, Gregorium in Hiſpa-
nias pro ſalute animarum, diuinique ver-
bi prędicatione profectum, illic vitam fini-
uiſſe. Extremis Notis ad cenſuram reuo-
candum eſſe duxi monumentum quoddam
S.Gregorij, Epiſcopi Agrigentini, vitæque
breuiarium Græce ſcriptum, quod à Ger-
mano fratre. Domino Conſtantino Abbate
ex Codice Veneto ad me tranſmiſſum eſt.
ſed illud latine reddimus, & mox noſtras
animaduerſiones ſubijciemus.

DE SANCTO GREGORIO EPISCOPO AGRIGENTINO

1 VIXIT 1 hic Sanctus Iuſtinia-
no Rhinotmeto imperante,
ortus ex Agrigentina ciuitate
Prouinciæ Siciliæ. parentes ei
Charito, & Theodota fuere,
pij ambo, ſuoque contenti, & omni virtutū
genere præſtantes. Hi in pietatem intenti,
octennem puerum ſacris literis imbuendū
tradiderunt. at puer, in ijs capeſſēdis, adeò
ſtrenuus, & impiger erat, vt omnibus eſſet
2 admirationi. *XIIX.* 2 agens annum, in Cle
rum adlectus eſt, ac detonſus à S. Potamio-
ne. quo in ordine, lectoris munus cum lau-
de obijt, ob vocis elegantiam, ac ſuauitatē.
cum igitur nocte quadam, humi dormiret,
ante lectum Archidiaconi Damiani, ter An-
geli voce appellatus eſt, ſicut Samuel; dic-
tumque illi eſt: exaudita eſt oratio tua, de
cetero feſtina, & vade. ipſe verò nihil cun-
ctatus, vrbe relicta, Carthaginem delatus
eſt, vbi cum diuinitus ad ſe miſſum nactus
eſſet Marcum monachum, ſpiritalem ma-
3 giſtrum, quattuor 3 apud eum manſit an-
4 nos. Deinde vna 4 profecti ſunt *An-*
tiochiam, indeque cum magnam ſui admi-
rationem concitaſſet, cælesti viſu admo-
nitus, Hieroſolymam adorandi cauſa ſe cō
tulit, ibique *Diaconus* à Macario Epiſcopo
Hieroſolymitano creatus eſt. poſt hæc Cō-
5 ſtantinopolim nauigauit, ad Georgium 5
6 *Patriarcham*, quo tempore 6 Synodus cō-
uocata fuerat contra Sergium, Pyrrhum, &
Paulum, quibuſcum congreſſus Gregorius,
cum eorum amentiam ſic coarguiſſet, vt ad
Imperatorem ipſum eius fama peruenerit.
ad veterem Romam denuò contendit, pa-
triæque ſuæ, ideſt Agrigenti habenas regen-
das ſuſcepit, eccleſiam illam varijs modis
illuſtrans, maximaque edens miracula, &
pontificalem ornans dignitatem. quo fac-
tum eſt vt Sabinus, & Creſcentius, inuidiæ
ſtimulis commoti, varijs in eum confictis ca
lumnijs, & criminibus, ad Romanum Ponti-
ficem eius nomen detulerint. Is verò ſub-
dolis accuſatorum verbis inductus, ſanctum
virum includi cuſtodia iuſſit, annisque in ea
duobus, ac dimidio detineri. vnde tandem
Imperatoris mandato emiſſus cum eſſet,
vt iudicio vnà cum ſuis accuſatoribus ſe ſi-
ſteret, ſtupenda illa lignorum, carbonumq;
prodigia peracta ſunt, Deo ſcilicet famulū
ſuum glorificante. nam impiorum, ſcele-
ſtorumque hominum facies denigratæ, &
caligine obductæ fuerunt, adeò vt in hodier
num vſque diem ità naſcantur, qui ab illis
genus ducunt. puella verò, quæ ab illis de-
cepta, & in fraudem illecta fuerat, à dæmo-
ne aliquādiu vexata, & caſtigata, protinus
in oculis omnium à Sancto liberata euaſit.
atque ità vir ſanctus in patriam, magna cū
gloria, reuerſus eſt. vbi maiora in dies ſigna
& prodigia peragens, longa ætate pie ad
ſummum ſenium deducta, vita excedens,
ad Dominum migrauit.

ANIMADVERSIONES
IN BREVIARIVM VITAE
SANCTI GREGORII

VIXIT HIC I SANCTVS IVSTINIANO RHINOTMETO IMP.] sub eodem Imperatore vixisse Gregorium, tradit Menologium Imperat. Basilij. sed falsò traditum cum ab Epitomaste, tum à Menologio Basiliano. Gregorius enim Agrigentinus, Charitonis, & Theodotæ filius, haud quidem sub Iustiniano Rhinotmeto, sed sub Iustiniano Magno floruit. certum ex Leõtio, Gregorij synchrono, eiusque vitæ scriptore, atque ex Menologio Illustriss. Cardinalis Sirleti. præterea conuincitur ex Concilij Oecumenici Constantinopolitani tempore, sub Iustiniano Magno, & Vigilio Papa, anno Christi 553, cui Gregorius Agrigentinus tunc presbyter interfuit, vt tradunt Leontius, Metaphrastes, & Nicephorus Callistus. Iustinianus verò Rhinotmetus CXXX. post annos ab ea Synodo imperium iniit, enimverò inijt anno 686. vides igitur Gregorium Agrigentinum à Iustiniano primo, ad Iustinianum II. cognomento Rhinotmetum, peruenire non potuisse, nam vixisse oportuit annos saltem CLX.

Ceterum quæ caussa erroris huic Breuiatori, scriptorique Menologij Basiliani esse potuerit, aperiam. scito, mi lector, sub Imperatoribus Christianis, Gregorios duos fuisse, Ecclesiæ Agrigentinæ Episcopos, vita, doctrinaque præstantes, alter floruit, Imp. Iustiniano primo, Vigilio Pontifice Romano, interfuitque concilio Constantinopolitano secundo. mox à Pelagio Papa Episcopus Agrigentinus ordinatus fuit. alter vixit. Imp. Constantino Pogonato, Agathone PP. interfuitque Synodo Romanæ, anno 680. itemque concilio Constantinopolitano tertio, ac peruenire potuit ad Imp. Iustinianum Rhinotmetũ, qui IV. post annos, imperium auspicatus est. hunc sane Gregorium, virum doctrina, & sanctitate illustrem fuisse haud leuibus coniecturis affirmamus. etenim Nicetas presbyter, & Monachus monasterij studij, appellat diuinum Gregorium Agragantinorum Episcopum, traditque præsentem fuisse Synodo Constantinopolitanæ, sub Imp. Constantino, & Agathone Papa; atque ex tot Patribus, qui huic Synodo interfuere, Agathonem Papam, & Gregorium Agrigentinum, prose, quamquam falsò, solos citat, vt viros auctoritate, doctrinaque ceteris præstantes. præterea Menologium Sirleti duos etiam Gregorios, sanctitate claros, commemorat. Primi Gregorij meminit, die 23. Nouembris, his verbis: commemoratio S. Gregorij Episcopi Agrigentini. hic fuit sub imperio Iustiniani, ex vrbe Agrigento piis, atque hospitalitatis, & eleemosynarũ studiosissimis parentibus ortus: annos natus decem & octo, desiderio venerandi sancta loca Hierosolymam petijt, ibique à S. Macario Diaconus factus, reuersus est Byzantium: postea Romam venit, vbi Episcopus Agrigentinus creatus est. quo munere præclare functus, multis editis miraculis in summa senectute migrauit ad Dominum. alterius Gregorij meminit, die 19. Decẽbris hisce verbis: commemoratio S. Patris nostri Gregorij Agrigentini. Hunc verò Gregoriũ esse alium ab illo, ostendit diuersus dies natalis, sub nota eadem commemorationis. Equidem crediderim, Gregorium quem memorat Menologium, die decimonona Decembris, eumdem esse, qui sub Imperatore Constantino, & Agathone Papa claruit, eiusque olim nomen in Tabulas Ecclesiasticas adscriptum fuisse, quam ob caussam, Nicetas monachus diuinum Gregorium nominat. is igitur Epitomastes, & Basiliani Menologij scriptor Gregorios duos, Episcopos Agrigentinos, in vnum confudere, nulla temporum habita ratione, ac primum Gregorium ad secundi tempora retraxere: atque huic, quæ primi sunt, per errorem perperam tribuunt.

OCTAVVM, ET DECIMVM AGENS ANNVM] at Leontius, Gregorium in clerum adscriptum, memorat, cum duodecimũ ageret annum; cùm decimũ octauũ. è patria abscessisse. quæ igitur Leontius seorsim, haud rectè Breuiator, eodem anno, facta commemorat.

IV. APVD EVM MANSIT ANNOS] diuersus est Breuiator à Leontio, qui Gregorium minimè quidem apud Marcum, sed apud senem, solitariam vitam agentem, fuisse commoratum scribit.

DEINDE VNA PROFECTI SVNT ANTIOCHIAM] sed aliam itinerum Gregorij rationem Leontius narrat, quem consule.

AD GEORGIVM PATRIARCHAM] Georgius Patriarcha Constantinopolitanus præsedit, Imperatore Constantino Pogonato, & Agathone Papa, & æqualis fuit Agrigentini Gregrij secundi. Patriarcha verò Constantinopolitanus, Imperatore Iustiniano, & Vigilio Papa, æqualis Agrigentini Gregorij, primi fuit Menas.

Nicet. libello contra Latinos apud Hen. Canis. antiq. lect. tom. 6.

QVO

6 QVO TEMPORE SYNODVS CONVOCATA FVERAT] *Gregorij duo Agrigentini duabus Synodis interfuere: Gregorius primus Synodo generali V. Constantinopolitanæ II. aduerſum Origenis errores, Imperat. Iuſtiniano, Vigilio Papa, anno Chriſti 553. vt dixi: Gregorius II, Synodo generali 6. Conſtantinopolitanæ III. aduerſum Monotheliſtas, Imp. Cõſtãtino, Agathone Papa, anno Chriſti 680.*

ANIMADVERSIONES IN VITAM S·MAXIMIANI EPIS·

1 GENERE SICVLVS] *Siculum fuiſſe affirmat in Gregorio Ioannes Diaconus. Syracuſanum, Antonius Gallonius. conijcere fortaſſe poſſemus ex Paſtorali munere, quod Syracuſis geſſit; ea enim tempeſtate Clerus, populuſque, ex ciuibus ipſi ſuis Epiſcopum deligebant; Cleri, populique ſuffragijs renuntiatum, Romanus Pontifex confirmabat, & more maiorum conſecrabat, quem ergo aut expetere Syracuſanus populus, aut eidem dare Pontifex potuit, quàm Syracuſanum hominem, ſanctitatis ſtudijs florentem, reique Chriſtiana in ea prouincia pernecesſarium? ſed hæc coniectura eſt.*

Ioa. Diac. in vita S. Grego. l. 1. c. 33. Ant. Galló. reſponſ. ad Monachum benedictinum.

2 INDVERIT NE HABITVM MONASTICVM] *quem namꝫ ſane Maximianum exiſtimamus ſeculo renuntiaſſe, viriqueſanctiſſimi Benedicti iam tum in Italia exortum, & in Sicilia propagari cœptum ordinem fuiſſe complexum.*

3 IS ENIM EST MAXIMIANVS] *certum eſt Ioanne Diacono, qui hæc ſcribit de S.Gregorio: Monachicum capiens indumentum, primo ſub Hilarionis, deinde ſub Maximiani, venerabilium Patrum, regimine, multis ſibi ſociatis fratribus, regulari tramite militauit. porro D. Gregorius nominare Patres ſolit eſt inſignes virtute Monachos, ſed præcipue Monaſterijs Præfectos. quare quos Ioann. Diaconus Patres Ado Abbates appellat: qui de Gregorio, poſt ſecularem, ait, habitum multis fratribus aggregatis, ſub Abbatis imperio militauit. ſed in Ioanne Diacono, pro Hilarionis, repone, Valentionis. is enim primus Abbas, & S. Gregori magiſter fuit. Auctor idem Gregorius in Dialogis. quamquam varient loca, in nomine. nam libro primo Valentinus, libro 3. Valentio, libro 4. Valentius. antiqui verò Codices duo, alter Aſcanij Columnæ, S.R.E. Cardinalis, alter Monaſterij Catinenſis, in omnibus locis, conſtanter habent nomen, Valentionis: vt tradit Conſtantinus Monachus.*

Ioa. Diac. l. 1. c. 6.

Ado Martyrolog. ad 6. Idus Martij

D. Gregor. dialog. l. 1. c. 4. l. 3. c. 22. l. 4. c. 2.

Conſtantin. Bellotus in Greg. Mag.

4 ANTE ANNVM CHRISTI IↃLXXX.] *quot ante annos, (ſane haud multos) Monaſterium Gregorianum Romæ extructum fuerit, incertum eſt. certum, ante hunc annum extitiſſe. ex ipſo Gregorio cognoſcas, qui tradit in Dialogis, Meruli Monachi ſepulturam, poſt annos 14. refoſſam, ſuauiſſimum odorem afflaſſe. Dialog. autē Gregorius ſcripſit, Pontificatus ſui anno 4. Chriſti 593. à quo ſi annos 14 relegas, inuenies ante annum 580. Monaſterium conditum fuiſſe. crediderim ædificari cœptũ, anno Chriſti 575. aut eo annorũ tractu*

D. Gregor. dialog. l. 4. c. 26.

MAXIMIANVS IN EO NVMERO SVFFECTVS EST] *difficile eſt diuinare, quot annos à conditu Monaſterij, Valentio Abbas præfuerit, quo vita exceſſerit. certe quidem Maximianus videtur fuiſſe ſuffectus, anno Chriſti 582. ſummum 583. quo anno Gregorius Conſtantinopolim legatus à Pelagio Papa miſſus eſt. à qua legatione, Maximianus ſtatim Abbas à Ioanne Diacono nominatur.* 5

QVOD PLVRES ANNOS] *Maximianum plures annos Monaſterio D. Andreæ in vrbe Roma, præfuiſſe, D Gregorius in Dialogis docet; in quibus, vir, ait, vitæ venerabilis Maximianus, Syracuſanus Epiſcopus, qui diu in hac vrbe, meo Monaſterio præfuit, narrare conſueuit: &c.* 6

QVO ANNO CONSTANTINOPOLIM PETIVIT] *diſceſſit vrbe Maximianus, opportuno primum tempore ad nauigandum. ſed Baronius in Annalibus tradit, Maximianum D. Gregorio comitem adhæſiſſe, cum is Conſtantinopolim profectus eſt. quod enim Gregorius ſcribit, multos illũ ex Monaſterio fratres eius; germana caritate ſecutos fuiſſe, putat, Gregorium inter alios Monachos ſecum duxiſſe Maximianum. Equidem potius affirmauerim, Maximianum Romæ ſubſtitiſſe, multoſque poſt menſes, ad Gregorium nauigaſſe. idem Gregorius me firmat, qui in Dialogis, dum, ait, iuſſione Pontificis mei, in Conſtantinopolitanæ vrbis palatio, reſponſis Eccleſiaſticis deſeruirem, illuc ad me idem venerabilis Maximianus, caritate exigente, cum fratribus venit, &c. illuc, ait Gregorius, ad me venit: non mecum, vt dicendum fuerat, ſi eius itineris comes fuiſſet: ex iiſdem etiã Gregorij verbis cognoſcis, Maximianũ Monaſterio Abbatē præfectũ, cum Conſtantinopolim perrexit. quod item ex Ioan. Diacono docemur. qui cõſtare igitur poteſt, quod quidã tradidere, Maximianũ poſt reditũ ex vrbe Conſtantinopolitana Valẽtioni, per eos dies demortuo ſucceſſiſſet nec te moneat, quod de Maximiano, dum eſſet Conſtantinopoli, Pe-* 7

Baron. ad Ann. Chr. 583 & 584.

D. Gregor. præf. in Iob.

Dialog. l. 3. cap. 36.

Ioan. Diac. l. 1. c. 35.

Pelag. PP. ep 5 ad Ge.

is accuſaſſet literis ſuis. ſed neque id difficultate nauigationis fieri potuit. quod enim opportunius ad nauigãdum tempus Iunio, Iulio, Augusto, Septembri, Octobri menſibus? quo igitur caſu factum putabimus, vt Cypriani litera adeo tarde ad Pontificem venerint?

*Sed ea eſt cauſſa, cur ſcripta reperiantur à Gregorio ad Maximianum epiſtola dua post eius obitum; qua ſunt 36. & 32. libri 5. indict. 12. itemque 3. (ea non exſtat) vt ex epiſtola 11. libri 6. colligitur, indiction 13. exoriente. quod Gregorius non dum, acceptis Cypriani literis, feliciſſimã Maximiani mortem cognouiſſet, ſed in Prouincia adhuc ſuperſtitem crederet. eadem eſt cauſſa, cur Maximianum Epiſcopum viuere, ac ſupereſſe Gregorius dicat, dum Dialogos ſcriberet, quos ab exceſſu Maximiani compoſuiſſe, certum eſt. obijt enim Maximianus indictione 12. Gregorij Pontificatus anno 3. præcipitante. Gregorius verò Dialogos ſcripſit, anno Põtificatus ſui 4. & indictione 13. exorientibus. quod ex Dialogo 4. plane cognoſcitur eum peſtilentiam, quæ eo anno vrbem afflixit, quo Gregorius B. Petri purpuram induit, ante triennium gr*ã*ſſatam eſſe confirmat: à peſte igitur 4. numerabatur annus D. Gregori Pontificatus, quo is Dialogos ſcripſit.* Greg. dial. l. 1. c. 7. & l. 3. c. 36. l. 4. dialog. c. 26. & 36.

ANIMADVERSIONES
IN VITAM
S. IOANNIS EPISCOPI.

1 INTERRA SYRACVSIS CONVENTVS AGEBANTVR] *is cum mos eligendi Epiſcopos: Cleri, populique ſuffragijs delecti, à Romano Pontifice confirmabantur, & conſecrabantur.*

2 POST QVINQVENNIVM] *ex S. Gregorij lege, de qua diximus notis ad vitam S. Maximiani.*

3 IN CALCEIS CAMPAGIS] *Campagi calceamenti genus, inquit Papias, quo vtebantur Diaconi Romani vel quibus à Pontifice licentia darentur. plures habebant corrigiarum implicationes, ideoque Campagos reticulos vocat Trebellius in Gallienis.*

4 IOANNEM EPISCOPVM PROPHETIÆ SPIRITV CLARVM] *qua de re, in vita S. Zoſimi Epiſcopi, inſigne teſtimonium habes.*

5 INTER MONACHOS CERTARETVR] *is pro eo quo mos, Abbas ex cœtu Monachorum, eorumdem ſuffragijs deligebatur: interdum verò eius delectus ad Epiſcopum delatus.*

ANIMADVERSIONES
IN B. IOANNEM

1 EO TEMPORE, ETC.] *Dagobertum Regem Francorum anno Christi 647. obijſſe, tradit Baronius: Alij 645. quæ verò de B. Ioanne commemoramus, habet Aimoinus Monachus de rebus geſtis Francorum.* Aimon. l. 4. c. 34.

2 DEFENSOR PICTAVIENSIS ECCLESIÆ] *Defenſores, qui cauſſas Eccleſiarum, & pauperum defenderent, in Prouincias à Romano Pontifice mitti ſoliti, qui Apoſtolica Sedis opem implorantibus ſubuenirent. de Defenſoribus plura Baronius in Annalibus eccleſiaſticis.* Baronius ad Ann. 598. tom. 8.

3 AD QVAMDAM BREVEM INSVLAM] *paruulam Inſulam eſſe cenſuerim, in ore litorali montis Aetnæ, Xiphonium Promontorium inter, & Cyclopum ſcopulos, cuius ambitus P. M. ferme CC. funda iactu, diſtat à litore; ſed alia etiam ſunt paruula inſula circa Siciliam, nihil igitur hic ſtatuo.* D. Greg. l. 4 dial. c. 30.

4 EADEM E CORPORE EXIERAT HORA] *ita etiam eodem die, & hora, qua Theodoricus Rex Arianus Romę è vita exierat, S. Launoni in inſula Lipara oſtenſus in ollam Vulcaniam iactari. D. Gregorius. S. Launonẽ verò Monachũ fuiſſe Anachoretam illũ, de quo Gregorius, alibi dixi.*

5 AD VVLCANIA LOCA] *vel Vulcanum inſulam, in quam iactatus eſt Theodoricus, vel Aetna crateres accipio, qua, quod olim Vulcano ſacra, Vulcania dicta, creditaque antiquis Vulcani officina, vbi fulmina Ioui fabricarentur.*

Z 2 ANI-

ANIMADVERSIONES IN VITAM S. ZOSIMI EPISCOPI

1 ILLVSTRIS HODIE] *Laudationem hanc S. Zosimi Episcopi accepim' ex M. SS. Codd. Ecclesiæ Bouinēsis. habem' item S. Zosimi vitam, in lectiones distributam, ex duobus libris Syracusanis, Manu exaratis, altero Andreæ Curtopassi, Canonici ecclesiæ Syracusanæ, altero Ioseph Madrensij I. Con. sed vtraq; manca est, & decurtata: sed Bouinensis integra. omnes ex Græcis fontibus translatas ex ipso stylo, & phrasi quiuis cognoscat. dictionem paululum perpoliuimus. meminere D. Zosimi vetus Encomiastes Syracusanus, Martyrologium, Græcorum Menologia, & Menæa, in quibus eius acta breuiter scripta sunt.*

Encomiast. Syrac. laud. in S. Marciauum. Mart. Rom. 3. Kal. Apr. Menol. Sirl. eodem die. Menæa ad 12. Kal. Februarij.

2 PATER NOSTER SANCTISSIMVS ZOSIMVS] *viri Syracusani laudationem hanc esse, cum ex hoc loco, tum ex alijs cōsequentibus, plane omninò conuincitur. Philippus Ferrarius tradit, Vitam hanc S. Zosimi scriptam esse à B. Elia, Episcopo Syracusano, D. Zosimi successore. sed id arbitratu suo dicit, testimonijs inductus, quibus vitæ scriptor sæpenumero vtitur. ceterum quisquis fuerit scriptor, à S. Zosimi æuo haud multum abfuit. certum ex consequentibus verbis, quibus plerosque senum, Zosimo superstites, alloquitur: decedentibus enim omnibus (ex exemplari verba recitamus) & morte interceptis, qui eius vel vitam, vel signa præ oculis habuere; futurum vos erat latere tanti thesauri virtutum illius copiam; & vos silentij negligentia oppressi præteribatis, qui aliquid senectutis longæuitate, memoria retinere potestis miraculorum eius; solum virtutum sanctitatem eius mirantes, & pro magno habentes, &c. & paullopost, meruimus immerito, nostris temporibus, signifero, & viuificatore Patre Zosimo frui. Encomiastes igitur dum ætate grandiores alloquitur, qui miracula à S. Zosimo edita solum memoria retinerent, nec dum ea literis consignata commemorat; aliquo annorum interuallo à S. Zosimo abfuisse docet, ac proinde ex ipsa loquendi ratione, Vitæ scriptorem esse non posse S. Eliam D. Zosimi Archidiaconū, eiusque demortui successorem; imò etiam Orator Eliæ narrationem referens alium se ab illo esse prodit.*

Philip. Ferr. in catal. SS. Italiæ mense Martio.

3 DIXIT ENIM E PATRIBVS QVIDAM] *quis hic fuerit, incertum est.*

4 SALOMON TRINOMIOS] *tribus n. diuersis nominibus appellatur præfixis titulis in tres libros suos, Prouerbia, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum. lege Originem præfatione in Cantica Canticorum.*

A MONASTERIO SANCTÆ, SEMPERQVE VIRGINIS LVCIÆ] *Quod Monasterium indubitato extitisse censemus eo loco situm, vbi S. Martyris Luciæ vetus sepulchrum, saxo incisum, visitur, & colitur in hanc vsque diem.* 5

QVOD ENIM ATTICE] *Glossema latini interpretis hoc quispiam fortasse putauerit; sed nos ab eodem perperam redditum censemus. certum est enim, Encomium ad conuentum Syracusanum Græce habitum, cuius lingua tunc in Sicilia vsus. Encomium autem Græce dictum, scriptumq; præter phrasim, vt superius dixi, multa vocabula, quæ latinus interpres retinuit, ostendunt. Qualia sunt.* Salomon Trinomius; Sanctus in sanctis Faustus; Sanctus in sanctis Zosimus; Theodorus, ter beatissimo Papa Romanus; Fortunatus Deo amabilis Diacon', Papa Marcus *pro* Pater, Archisacerdotiū; Psiathon *pro* Storea, Myocephalō *pro* cōpressione capitis. *præterea in Encomio, S. Zosimus allocutus dicitur Abbatem Paulum Romano sermone; enimverò præter patrium morem; & communem vsum Græce loquendi. quid enim notasse oportuit, Zosimum latine locutum, si tum Syracusis omnes latine loquerentur? igitur ex Græca dictione, ac vocabulis, quæ retinuit interpres latinus, satis constat Encomium Græco sermone habitum ad populū, & in latinum ex Græco versum.* 6

INEXTINCTAM AD EXTREMVM VSQVE VITÆ SERVANS VIRGINITATIS LAMPADA] *Encomiastes Syracusanus de S. Zosimo; Apostolorum, ait, Angelorumque æmulus ità vixit, vt carnis expers Angelus in corpore videretur, &c. id ab Encomiaste dictum, quod Zosimus studiosissime Virginitatem perpetuo coluerit.* 7

Encomiast. laudat. in S. Marcianum

CVSTOS PRETIOSI LOCVLI S. V. LVCIÆ CONSTITVITVR] *vetus mos, vt sepulchris custodes ad tutelam adhiberentur. Propertius* 8

Affert huc vnguenta mihi, sertisque sepulchrum

Ornabit custos ad mea busta sedens.

Propert. l. 3. eleg. 4.

ab Ethnicis ad Christianos potiore religionis iure, mos transijt. custos verò sepulchri, itemque Ecclesiæ fuit. paullo post; vno Zosimo ad Ecclesiæ, loculique S. V. Luciæ custodiam relicto. & mox de eodem, ostiarius templi custos à S. Gregorio in

Dialo.

Diakgis custos, idemque Manſionarius ſæpe dicitur.

9 CVIVS VT VITAM, MORESQVE EST IMITATVS] *eximium teſtimonium hoc eſt, magnumque S. Fauſti ſanctitatis elogium, eius æmulum, atque imitatorem fuiſſe D. Zoſimum qui à ſcriptoribus omni virtutum genere cumulatus prædicatur.*

10 SACRVM EIVS SACERDOTIVM] *Epiſcopatum D. Ambroſius: cum iam effugere non poſſimus officium docendi, quod nobis effugientibus impoſuit ſacerdotij neceſſitudo. & ad Felicem, Epiſcopum Comenſem: ſuſcepiſti gubernacula ſummi ſacerdotij. D. Hieronymus ad Aſellam: omnium pene iudicio, dignus ſummo ſacerdotio decernebar.*

D.Ambr.de off.l.1.c.1. l.8.ep.1.

D. Hieron. epiſt.99.

11 A S. ET VENER. VIRO IOANNE EPISC.] *S. Ioannes in Epiſcopatum Syracuſanum ſucceſſit S. Maximiano, illi B. Petrus, huic S. Zoſimus, illuſtris quadriga Epiſcoporum.*

12 PATRICIA QVÆDAM NOMINE DOMNINA] *Patriciatus dignitas in feminas etiam collata. Iornandes: Germanus Patricius, fratruelis Domni Iuſtiniani Imperatoris, Mathaſuentam in coniugio ſumens, Patriciam ordinariam fecit. id eſt maiorem, & primariam. dignitas enim Patriciatus erat maior, & minor.*

Iornan.hiſt. Gotther.

13 PRESBYTER EST ORDINATVS] *vetus inſtitutum fuit vt Monachi, Eccleſiæ bono, ad Clerum adlegerentur. ità etiã Coſmas ex Monacho eiuſdem Monaſterij S. Luciæ à S. Maximiano in Eccleſia Syracuſana factus Subdiaconus, mox à S. Io. Epiſcopo in poſſeſſione Iuliana Presbyter ordinatus dein in eamdem Eccleſiam reſtitui, & Presbyterum Cardinalem conſtitui à S. Gregorio Papa iuſſus.*

D. Grego.l. 11.ep.36.

14 AD EXCELLENTEM SVMMI SACERDOTII SEDEM] *ſummum ſacerdotium, Epiſcopatus; ſummus ſacerdos Epiſcopus. Tertullianus: ius habet dandi baptiſmum ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc presbyteri, & diaconi, ſed non ſine Epiſcopi facultate. Damaſus Papa Proſpero in ſummis ſacerdotibus, id eſt Epiſcopis.*

Tertull.l.de bapt.c.17.

Damaſ. PP. ad Proſper.

15 PETRO QVODAM SANCTO EPISCOPO ETC.] *Petri Epiſcopi ſanctitate præſtantis, & acta, & memoriam deperijſſe dolemus. hoc enim loco vox, ſanctus, minime quidem titulus eſt dignitatis, ſed elogium vitæ videtur.*

16 CVMQVE CLERVS, ET POPVLVS] *ad quos Epiſcopi delectus ea tempeſtate ſpectabat.*

17 RECVSABAT ILLE] *Epiſcopi antiquis moribus, non niſi recuſantes ad id faſtigij prouehebantur. D. Clemens de Epiſcopo, tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus, refugiat, & paullo poſt: profecto indignus eſt ſacerdotio, niſi fuerit ordinatus inuitus. D. Gregorius: non vt quidã vim fecit, vt Epiſcopus fieret; ſed ipſe vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum coactus acciperet.*

Clemẽs ep. 1. ad Iacob. fratr. Dom.

D. Cypr. l. 4. ep.2.

SVB THEODORO TER BEATISSIME PP.] *Theodorus creatus eſt Pontifex ad 7. Kal. Decembris, anno Chriſti 641. obijt pridie Idus Maij, anno 649. igitur hoc annorum tractu, à Chriſti anno 642. ad 648 Zoſimus à Theodoro Papa Epiſcopus ordinatus eſt.* 18

QVIQVE GREGEM SVVM, ETC] *idem D. Zoſimo teſtimonium dicit Eneemiaſtes Syracuſanus laudatione in S. Marcianum: Zoſimi benigniſſimi qui Eccleſiaſticum gregem pulcherrime gubernauit, eleemoſyniſque, & orationibus, continentia multa, & vigilijs vitam ſuam exornauit, &c.* 19

VNDE PENVLAM TVAM] *eo auo, penula in communi vſu fuit, ſed forma, ſeu materia, ſeu colore diſtincta, pro cuiuſque fortuna, ac dignitate. numne penula, iam inde ab Apoſtolis, in amictu Epiſcoporum fuit? nam Paulus Apoſtolus ad Timotheum ſcribit; penulam afferret ſuã Troade relictam. quo loco legitur* Phælone, *quã voce eadem acceptione reperies apud Codinum libro de officijs Conſtantinopolitanis; ſed alij reponunt* Phænole, *nam* Phælone, *theca eſt. veſtis autem* Phænole *Athenæo, & Polluci:* Phænole, *Suidæ dicta. penulam verò veſtem apud D. Paulũ accipiunt, Tertullianus, Hieronymus, Ambroſius, Sedulius, Anſelmus. quoniam verò D. Hieronymus* Phenolem, *Apoſtoli Pauli penulam, ſeu lacernam interpretatur, ex eo ſubibat animum cogitatio, eſſet ne eadem penula Epiſcoporum, qui birrus. nã penulam, vt obſeruat Iſaacus Caſaubonus, Græci* Berion, & Birum, *Latini birrũ dicunt. Pontius in vita S. Cypriani Martyris, vtrumque,* Lacernum birrum *coniungit;* ibi ſe lacerno birro *Cyprianus Epiſcopus* expoliauit, & genu in terram flexit. *&c. ex vtroque autem loco Cypriani, tum Zoſimi, penula & birrus exterius indumentum fuit. hæc diximus, vt à viris doctis exquireremus, an penula, ſeu birrus ab Apoſtolis, vſque ad tempora S. Zoſimi, Epiſcopis in vſu fuerit. vide ſi lubet, Aduerſaria ſacra Ludouici de Lacerda c. 31. 1. & c. 36. num. 12. & 76. num. 4.* 20

S.Paul.epiſ. 2 ad Timot. cap.4.

Athen.l.3. Pollux Onomaſt.l.7. Suidas.

Tertull.l.de orat.c.12.& de Cor.mil. cap.8.

D. Hieron. dial. 3. aduerſ. Pelag. cap.1.

Caſaub. Notis in S. Part. Pont. in Cypriano.

AD EPISCOPI PEDES ACCIDIT] *Epiſcopis is honos à Chriſtianis ſemper eſt habitus, vt ad eorum pedes venerabundi procumberent. D. Hieronymus ad Sanmachium, de S. Epiphanio, Salaminæ Cypri Epiſcopo, cum ad eum omnis ætatis, & ſexus turba conflueret, offerens paruulos, pedes deoſculans, fimbrias vellens. &c. D. Auguſtinus; ad Eccleſiam curris, Epiſcopum videre deſideras, ad eius pedes volutaris.* 21

D. Hieron. Epiſt.6.

D. Aug. ſer. 18. de verb. Apoſt.

VT PAPA MAVRVS REFEREBAT] *honoris hoc loco nomen. Valfridus Strabo. Papa tranſijt in dignitatis nomen, vt Clerici venerandi, eodem nomine appellarentur. Papa autem Græcis, idem Latinis, qui Pater.* 22

TEMPLVM RENOVAVIT] *namque illud Vandali, direptis Syracuſis, deformarant.* 23

marante hue ierim; nam Synagogam Hebræorum dudum à Vandalis euerſam, mox Encomiaſtes dicit.

24 HEBRÆI QVIDAM ADVENÆ ... ÆDIFICARE SYNAGOGAM VOL.] *ſtatuerant Chriſtiani Imperatores Synagogam Iudæorum reparari, nouas neutiquam extrui. Honorius, & Theodoſius AA. Florentio PP. præcipimus, ne qua Iudaica Synagoga, in nouam fabricam ſurgat, fulciendi veteres permiſſa licentia, quæ ruinam minantur. Eiuſdem legis meminere S. Ambroſius, & Caſſiodorus.*

Cod. de Iudæis & Cælicol. leg. 17. D. Ambroſ. ep. 17. & 18. Caſſiod. l. 4. epiſt. 43.

25 SYNAGOGAM DVDVM A VANDALIS EVERSAM *Imperante Caligula cum D. Marcianus in Siciliam à Petro Apoſtolo miſſus eſt, Synagoga Hebræorum fuit ad antra Pelopia, quæ hoc æuo, Crypta S. Ioannis, extra inſulam, & in extrema Acradina, ſupra minorem portum. fuerit ne hæc Synagoga, à Vandalis euerſa, ambiguus animi ſũ. ſed illuderu imus ex hoc loco, Syracuſas inſignem aliquam cladem perpeſſas à Vandalis, quam nullus ſcriptorum, quos legerim, memorat.*

26 DOMINI IMPERATORIS] *Imperatoris Conſtantis, cuius temporibus, Zoſimus Pontificatum iniit, expleuitque. cubicularij, qui cubiculum Imperatoris procurabant. at quorſum Eupraxius cubicularius Syracuſis agebat? in exemplari ità ſcriptum eſt: Eupraxius quidam cubicularius Domini Imperatoris, cubiculorum imperialium diſpenſationem exercens Syracuſanorum ciuitatis, cum vniuerſa inſula, egreſſus à conſpectu Regalis poteſtatis, &c. igitur Eupraxius cubicularius ab Imperatore miſſus, vt fiſcales Principis reditus in prouincia procuraret. poſt Eupraxium, Syracuſis reſediſſe, comperio Vaanum cubicularium, & Imperatoris chartularium, ad quem extat epiſtola Vitaliani Papæ, anno Chriſti 668. Nouella 25.* Chartularios ſacri cubiculi *appellat, quod Principis conſtitutionibus ſubſcriberent, vt obſeruat Iul. Cæſar Bulengerus, in Imperatore Romano, vbi plura de cubiculariis.*

Vital. PP. to. 2. concilior.

Buling. in Imp. Rom. l. 2. c. 27.

27 TEGETE SVBSTRATA, SCRVTISQVE TECTVM] *ò virum Apoſtolicum, pro Chriſto egenum, ſed in paupertate ditiſſimum. in exemplari ita erat:* inuenit eum grabato recubantem, pſiathon tantũ habentem ſubſtratum, & ſciſſuras penitus inutilium veſtimentorum, *& rurſum:* poſt dies paucos, veniens cubicularius, inuenit ſuper ſolitum pſiathon cubantem. *ſuperius monui, laudationem è Græco verſam in latinum, ac pleraque Græca vocabula in ea ab interprete relicta.* pſiathon *autem ſtratum ex intextis iuncis fuit, vt teges, & matta: Heſichius,* pſiathus, lectus humi ſtratus, & frutex, ex quo plectitur. *Iſidori gloſſa:* pſiathium, matta. *Gloſſæ Vett.* Pſiathos teges, terratoria, matta. *terratoria autem dicta, quod terræ ſternebatur. Vita S. Pachomij:* inueniens fratrem, qui coquinæ præerat, pſiathos ideſt tegetes operan-

Neſich. Iſid. gloſſ. Gloſſ. Vett. Auct. vit. S. Pachom. in vitis Patrũ.

tem, quas mattas vulgus appellat, *&c. ceterum S. Zoſimus ex Monacho Epiſcopus, & vir ſanctiſſimus, retinuit chamænias ſuas, & humicubationes Monachi verò vitæ ſeuerioris, humi cubare ſoliti, ſuper ſtratis ex iunco D. Hieronymus de Sancto Hilarione.* ſuper nudam humum, ſtratumque iunceum, vſque ad mortem cubitauit. *idem de pluribus ſanctis Monachis, in vitis Patrum leges.*

Dr Hier. Hilarione.

28 SVMMVM SACERDOTEM *in exemplari: hortatus ſanctiſſimum Archidiaconum Eliam, Archiſacerdotium ei tradidit & populi Præſulatum. Archiſacerdos, princeps ſacerdos, Epiſcopus. D. Auguſtinus: quid eſt Epiſcopus, niſi primus presbyter, hoc eſt ſummus Sacerdos. Epiſcopus autẽ princeps presbyter dictus, vt a reliquis presbyteris diſtingueretur, qui interdum ſecundi ordinis Epiſcopi, ideſt Coepiſcopi dicti Sidonius de Claudiano, Germano fratre Mamerci, Epiſcopi Viennenſis.*

D. Aug. in quæſt. 10. ex vtroq. miſſis

Antiſtes fuit Ordine in ſecundo,
Fratrem faſce leuans epiſcopali.
Nam de Pontifici tenore ſummi,
Ille inſignia ſumpſit, hic laborem.

Concilium Neocæſarienſe: Vicarij autem Epiſcoporum, quos Græci coepiſcopos vocant, conſtituti ſunt ad exemplum LXX. ſeniorum. Conc. Antiochenum: Vicarijs verò Epiſcopis, qui à Græcis coepiſcopi vocantur, formatas facere liceat.

Cõc. Neoc. can. 13. Cõcil. Ant. can. 8.

29 POPVLI PRÆSVLEM PRONVNTIAVIT *interdum, dum ſupremum diem obiret Epiſcopus, vel de ſua ſententia rogatus, vel diuinitatis inſtinctu (vt hic de S. Zoſimo habes, & de S. Sabino Epiſcopo Catanenſi in vita S. Leonis, Catanæ item Epiſcopi) ſucceſſorem renuntiabant, quem deìn Clerum, populumque ſuffragijs etiam ſuis comprobaſſe crediderim.*

30 TRADIDIT SPIRITVM] *90. annos natus. ſed enim Zoſimus ſeptennis in Monaſterium S. Luciæ à parentibus abditus: in eo exegit annos 30. præfuit Abbas XL. Epiſcopus 13. obijt ferme ſub annum Chriſti 656.*

31 POPVLI DEFENSOR] *populi defenſores ij dem, qui Græcè Syndici. Conſule Guidum Pancirolum, de Magiſtratibus Municipalibus.*

Panciroł. de Mag. Mun. cap. 9.

32 DESTINATO TANDEM IN LOCO COLLOCARVNT] *S. Zoſimi Epiſcopi corpus fama eſt, in Eccleſia D. Luciæ, extra Syracuſas conditum in ſacello, quod ei dicatum, à læua abſidis, ad meridiem. affirmare non auſim. immo improbare nam ea eccleſia haud vetus, vt dixi in Notis ad martyrium D. Luciæ, ex Græco verſum. brachium D. Zoſimi, argento incluſum in eccleſia Syracuſana ſeruatur.*

33 OLEO LYCHNORVM ANTE SACRVM LOCVLVM] *priſci ij honores Sanctorum corporibus, ac ſepulchris exhibiti; Diuo Zoſimo haud multis poſt eius exceſſum annis tributi, vt ex narratione miraculorum, extrema vita cognoſcimus.*

Sollemne de Sancto Zoſimo officium in eccleſia

Eccleſia Syracuſana,poſteaquã à Rogerio Comite, pulſis Sarracenis, reſtituta eſt, olim peragebatur. extitat Hymni, Antiphona, & Reſponſoria, ex eius vita deſumpta, deſcriptaque, vt barbara ferebant tempora. Hymnos exſcribo.

In 1. Veſp. Gaude, felix vrbs Syracuſia,
Tanti Patris dotata gloria:
Præſens tecum mater Eccleſia
Ipſi, cuius adſunt ſollemnia,
In concordi mentis melodia,
Promat nouę laudis præconia.
O præclara Sacerdotum Chriſti natalitia,
Quibus Zoſimum adſcripſit in cæleſti curia
Lux virtutum, norma morum, vitæ ſanctimonia.
Inter quorum glorioſa poſitum conſortia,
Aduocatum ſentiamus in Dei pręſentia.
Lætare,vrbs Syracuſia,ſedes SS. Præſulum,
Quorum ſacra patrocinia tuentur tuum populum.
Ergo B. Zoſimi laus, hymnus, & melodia,
Oris, vocis,& animi feſtiuet hæc ſollemnia.
Vrbs inſignis Syracuſia,Zoſimi per merita,
Tanti Præſulis perfuſa gratia gratuita,
Ore, voce, mente pura, recole ſollemnia,
Cuius ope, duratura conſequeris præmia.

Inuit. ad Matutinum. SVmmo Patri modulemur melos cordis intimum,
Qui honore Præſulari decorauit Zoſimum,
Inter cæli laureatum agmen candidiſſimũ.

Aña. j. Noc. Plebs fidelis,plebs deuota vrbis Syracuſiæ,
Funde digna cordis vota,plauſibus lætitiæ:
In hac die, mentis piæ ex affectu intimo,
Pſallit, gaudet chorus plaudens pio Patri Zoſimo.
Hunc exornat morum forma, honeſtatis titulus,
Hunc inſignit legis norma, virtutumque cumulus.

Reſponſ. j. Noctur. Vt ætatis ſuæ puer vtitur ſeptennio,
Ad exemplum Samuelis diuino præſagio,
Hunc parentum pia mẽte obtulit deuotio,
Templi celebris Luciæ Virginis obſequio.
Huius Sãctæ zelans florem illibati corporis,
Dum aſpirat ad decorẽ purpurati pectoris,
Eſt adeptus hunc fulgorem cumulandi decoris.
S.Fauſtus, Pater ædis, & adiutrix dextera,
Aemulanti ſanctos actus,& ſanctorũ opera,
Sacræ Martyris commiſit pretioſa funera,
Per virtutem Dei Patris,mundo ſalutifera.

Antiphona ij. Noctur. Cibus ei,verbum Dei, potus eſt oratio;
Strati cura,mens eſt pura;tegimen dilectio.
Carnis fluxum ſtringit ....zona continentiæ
.... ne ruinam ferat pudicitiæ.
Mundum ſpernit, & ſecernit mentem ab illecebris.
Tuba clangit,& vas frãgit Gedeon in tenebris.
Lux apparet, & ſic claret dux triumphi celebris.

Reſponſ. ij. Nocturni. S.Fauſtus cunctæ carnis viã vt ingreditur,
Quem aſſumat in paſtorem gregis mens ſuſpenditur.
Ad Ioannem vrbis Patrem tendit, Abbas petitur:
Sed,quẽ ſpreuit,Dei nutu,Zoſimus eligitur.
Quanto gradu dignitatis, eminet pcelſior,
Tanto nutu caritatis, cunctis eſt humilior.
Quo interno mens affectu affluebat purior,
Geſtu,verbo,& aſpectu, effulgebat gratior.
O laudanda,ò mirãda virtus huius Præſulis,
Donans ſignum, laude dignum, ſecundorum ſeculis.
Qui ad inſtar Præcurſoris, proteſtis luminis
Prodit virum,& accerſit renens tam numine.

Antiph. iij. Noctu. Certat Clerus, plebs contendit optione copia;
Cui præſtentur Præſularis apicis inſignia.
Vox ſopitur apud Patrem Sedis Apoſtolicę:
Poſt laborem præiulatur Zoſimus mirifice.
Nam Eliam vrget furor Iezabelis impiæ,
Vox ancillę Petrum vexit principẽ Eccleſię.

Reſponſ. iij. Noct. Sublimatus vitæ fama,geſtorumq;ſpecula
Præſulari vir inſignis inſignitur infula,
Per quem ſigna ſanctitatis fulgent, & miracula.
Dignum clamat Pręſulem Clerus, & gens incola.
Iam inſudat vigilanter Pręſulis officio.
Non exponens ſe torpori,ne torpeſcãt otio
Ad vſuram tradita talenta à numulario;
Quę reportat augmẽtata duplici cõmercio
Vt cuiuſdam releuaret pauperis inopiam,
Qua ſe tegit, vendi iubet Pater veſtem propriam,
Dum remordet ſui Scribæ morã,& deſidiã,
In momento vir ignotus offert auri copiã.

Antiph. [illegible] Inuitatur ad ſponſi nuptias cultor agri Patris familias,
Nam deponens carnis exuuias, vitæ ſtolas ſumit eximias.
Dum triturat meſſem in area, fructu replet Domini horrea
A caula lupos, vulpes à vinea arcet, tractans arma ſiderea.
Vt ſe videt à mundo exulem fore,ſanctum eligit Præſulem.
Ne luporum in morſus grex in præceps effluat.
Benedicat Deum Patrem trina mundi machina,
In quo Zoſimus exultat inter cæli agmina.
Laus decora Saluatori reſonet per omnia,
Per quẽ viget in hoc loco Zoſimi memoria.

Ad Benedictionem. Alme Præſul Zoſime, iubar Sacerdotum,
Auge mores,reprime vitiorum motum,
Serua Clerum,protege populum deuotum,
Et in bonum dirige vtriuſque votum.

In ij. Veſp. ad Magn. Aue Pater, & paſtor optime,
Noſtra ſalus, & vita Zoſime.
Præſta nobis medelam animæ,
Fuga peſtem, & morbos adime,
Et qui plauſu laudis vberrime
Te attollunt, à malis exime.

ANI-

ANIMADVERSIONES IN S. ELIAM EPISCOPVM

ELIAS EPISCOPVS] *quæ de S. Elia Episcopo memoramus, ex vita Sancti Zosimi excerpsimus. cetera ignoramus. colitur Syracusis S. Elias Episcopus 26. die Augusti.*

ELIAS A SANCTO VITALIANO PP. EPISCOPVS CONST.] *quod plane conficitur ex tempore Episcopatus Sancti Zosimi, quem iniit ordinatus à Theodoro PP. is pontificatum cœpit, anno 641. 25. Nouembris expleuit anno 649. pridie idus Maij. Zosimus igitur hoc annorum tractu sedem tenuit, ab anno 642. ad annum 648, sedit verò annos 13. demus cœpisse anno 642. exijsseque è vita, 13. post annos, excessum eius contigisse reperiemus, anno 655. quo anno Vitalianus Pontifex creatus est, pridie Kal. Septembris, præseditque Ecclesiæ ad annum 669. quo migrauit è vita 6. kalendas Februarij. quamquã verò daremus Zosimum sedem cœpisse, anno 648. obijsseque 13. post annos, idest anno 661. adhuc ordinatio S. Eliæ in Vitaliani PP. tempore incidit. quin etiam & mors. nam anno 668. Syracusis erat Episcopus Georgius, ad quem eo anno data sũt litera Vitaliani PP. ante Georgium sederat Theodorus, annos fere duos ex Catalogo Episcop. Syracusanorum. igitur S. Elias à Vitaliano PP. certo ordinatus Episcopus, sedemque Pontifice in cœlum migrauit.*